

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ
ՁԵՌԱԳՐԱՅ
ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ
ՀԱՏՈՐ ԵՐՐՈՐ

ԿԱԶՄԵՅ
ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՍՈՍԵՆՈՅԸ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿԻՆՈՂԵԿԱՆ ՏԻՆՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԱՅՐ ՑՈՒՑԱԿ ՁԵՌԱԳՐԱՑ
ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

ՀԱՏՈՐ ԵՐՐՈՐԴ

GRAND CATALOGUE
OF
ST. JAMES MANUSCRIPTS

VOLUME III

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՍԵՆՈՒՄԻ ՊՈԼՈՒՏ ԿԻՆՊԵՆԿԻԱՆ ՀԻՄՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

GRAND CATALOGUE
OF
ST. JAMES MANUSCRIPTS

VOLUME III

BY
BISHOP NORAIR BOGHARIAN

JERUSALEM
ARMENIAN CONVENT PRINTING PRESS

1968

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՀԱՅԿՈՎԱՆ ՍՄՏԵԼՈՂՈՐ ԳՅՈՒՄԱՏ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԼ ԴԻՄԵՆՏԻՆԻԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹՅԱՆ

ՄԱՅՐ ՅՈՒՑԱԿ ՉԵՌԱԿՐԱՑ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

ՀԱՏՈՐ ԵՐՐՈՐԴ

ԿԱԶՄԵՑ

ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱԴԷՄ

ՏՊԱՐԱՆ ՍՐՔՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

1968

A 3392

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊՐԵՍԻԱ
ԵՄԵՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՄԻՏԵ

ՄԱՐԿԵՏԻՆԳ ԵՎ ՊՐՈԳՆՈԶ ԵՎ ԲԱՆԿԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊՐԵՍԻԱ

ՀԻՐԱՄԱՆԱԿ
ՏՆՏԵՆ ԺՈՂՈՎՈՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ
ՍՈՒՐԲ ԱԹՈՌՈՅՍ

Շ Ն Ո Ր Հ Ա Կ Ա Լ Ի Ք

Սրբոց Յակոբեանց Ձեռագրաց Յուցակի այս նոր հրատարակութեան մեկենասութիւնը ազնուարար ստանձնեց Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Պատուարժան Վարչութիւնը, որուն դարձեալ կը յայտնենք մեր ջերմ շնորհակալութիւնը:

Վստահ ենք որ, մեզի հետ միասին, Հայ բանասիրութեան և մշակոյթի բոլոր նախնեալ աշխատասիրներն ու բարեկամները, երախտագիտութեամբ և օրհնութեամբ պիտի յիշեն անունը այն Մեծ Հայուն, Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեանի, որ իր հաստատած հոյակապ Հիմնարկութեամբ, բազմաթիւ բարերարութեանց կարգին, հանդիսացաւ նաեւ Հայ մշակոյթի գերազանց գնահատողը, հովանաւորողը և տարածիչը:

Հայ երեսփոխան, որուն հանդէպ այնքան ինքնաբոլոր եւ հոգածութիւն ունէր Մեծանուն Բարերարը. այս Հրատարակութեամբ համեստ յուշարձան մը կը կանգնէ իր անուգական բարեկամին՝ Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեանի յաւերժալոյս յիշատակին:

ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈԳԱՐԵԱՆ

Բ Ա Յ Ա Տ Ր Ա Կ Ա Ն

Երուսաղէմի Սրբոց Թաղերեանց Վանուց Չեռագրաց Մատենադարանի գրչապիւրներուն Յուցակին այս Երրորդ Հատորը կը պարտւնակէ Տկարագրութիւնը 400 գիրքներու, թիւ 601-1000. որոնցմէ առաջին հարիւրը, թիւ 601-700, հրատարակուած էր 1900-ին. Յուցակիս Հիմնգերորդ Հատորին մէջ: Նայն յուսկունին սկստած էր տղագրութիւնը յաջորդ հատորին, եւ հիմնց պրակներ լոյս տեսած էին. պարունակելով թիւ 701-777. բայց կարելի չէր եղած հատորը լրացնել՝ պարագաներու բերմամբ: Մնացեալը, թիւ 778-1000, լոյս եր տեսնէ առաջին ամգամ:

Չեռագիրներու յաջորդական թուահամարէն գատ, գիրքերու անունին շուրջ, կ'երևին թուանշաններ, որոնք կը ցուցնեն յիշեալ գիրքին Բանիերորդ արիւնակն ըլլալը: Իսկ հեղինակի կամ քարգումնչի անունին կից գտնուող յուսկանը կը ներկայացնէ երկին յօրինման կամ յարգմանութեան տարին, Չեռագրին գրչութեան թուականը, եթէ ծանօթ է, դրուած է աջակողմեան սիւնակին վերեւ, իսկ վայրը՝ առոր համդիպակաց կողմը:

Այս հատորին մէջ գետեգած ենք մանրամկարչական եւ գարդագրական երկու տասնեակ նմոյշներ, առնելով աստ մկարագրութեան ձեռագիրներէն, ալլ կերպով գաղափար մը տուած ըլլալու համար ծանօթ կամ անյայտ մկարողներու եւ ծաղկողներու արուեստին մասին:

Այս հատորին մէջ առած ենք ման մօտ երեք տասնեակ, կարն կամ երկար բնագիրներ, որոնցմէ շատեր կը ներկայացնեն մեծ շմեհեհանութիւն տարտական, մատենագրական, եւ ալլ տեսակէտներէ:

ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

4 Յունիս 1968

Երուսաղէմ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԵՍԱԿԱՌՐԵԱԼ

(Վսակագիծով դրուած յաւանշանները կը ցուցնեն թէ ուոյն գիրքէն
 քանի օրինակ կայ Ոսթրիոյաց երկու հատորներուն մէջ)

Աղաւգիրք. — Առաքել Նոյն. Սիննայ 830

Ազբիր Բաղճալի. — Յովհ. Արք. Համատանցի 682

Աղօթագիրք. — 793

» — Բենիկ Վրդ. Վանանկացի 793

» — Յովհ. » Գառնեցի 731, 859

» Ս. Տեղեաց. — Վարդան Վրդ. 939

Անալոնիա. — Մարտիրոս Պէթ(3). — 809, 839, 851, 986

Անգլիսաց Անպէտ. — Ամիրտովաթ 953

Անտառ Նորդ. Մտածմանց. — Ա. Գալամաթոս(10). — 696, 753, 896

» » » — Հմու. Պ. Վրդ. Ա. Պարեկի(4). — 626

Աշխարհագրութիւն. — (Մ. Քորենացի) 743

» — Վարդան Վրդ.(2). — 642, 849

Ապաշխարարսն. — Պ. Վրդ. Աղամաթեան 622, 639, 957

Առակագիրք. — Առաք. Մերտտացի 743

Աստղաբաշխութիւն. — 817, 944

Աստուածաբանութիւն. — 926

» — Աղլերոս(2). — 644, 734, 884, 933

» — Թ. Աղուինացի(2). — 866

» — Մ. Վրդ. Աղլերեան 606

» — Յովհ. Վրդ. Սպահանցի 710

» — Սկրթոս(3). — 748, 766

Աստուածամեանութիւն. — Պ. Վրդ. Աղամաթեան(4). — 823

Աստուածաշունչ(10). — 742, 797

Արուեստ Բանական. — Յովսէփ Մանձոնի 680

Աւետարան(2). — 868, 996

Բանի Աստուածաբանական. — Մխիթար Սաննեցի(3). — 980

» Իմաստասիրականի և Աստուածաբանականի. — Ստ. Լեւնցի(1). — 679

Բանի Ոսկիական. — Յակոբ Վոռաճեոյ(20). — 608, 638, 705, 870

Բառագիրք. — 657, 760, 847, 857, 859

» Բժշկական. — 975

» — Երեմիա Վրդ. 859

Բարոյագիտութիւն (Թրդմ.). — 897

Բացատրութիւն Յանախապատմի. — Երեմիա Վրդ.(1). — 628

Բժշկարան(4). — 714, 771, 941, 975

Բնագնացութիւն. — Արիստոտէլ. — Թրդմ. Ստ. Լեւնցի(1). — 780

Բնագնացութիւն. — Թրդմ. Վ. Յունանեան(2). — 915

Կապանաճգիրք Կոյսերաց եւ Քանանայապետաց Հռոմայ. — *Բրդ.*
Ներսէս Գալսեան 3885

Դիւք Առաքինութեանց. — *Պեւ. Արարչեան* (1) — 796

» » եւ Մարութեանց. — *Պեւ. Արարչեան* (1) — 808

» Ատենակամ. — *Աղեբ. Վրդ. Զուգայեցի* 992

» Ի վերայ Ռնութեան. — *Իշախ Բէն. (1)* — 791, 925

» Հրեշտկաց եւ Հագեաց. — *Բ. Արարչեան* (1) — 877, 969

Դաշանց Թուրք (5) — 652

Դատաստանագիրք. — *Մխ. Գալ (6)* — 805, 840

Դիմառնութիւն Ի Զարչարանս Քրիստոսի. — *Գր. Փէշաճաճեան* 607

Դուռն Աստուածային. — 761

Իրագտեան. — 976

Խորնափողեան Գիրք. — *Բրթ. Սարգիս (1)* — (885)

Զգում (1) — (656, 861, 881, 923, 937

Զէն Ընդդէմ Վիշապին. — *Պետրոս Վրդ. Թէֆլիզեցի* (1) — 701, 851, 907

Զմեռեցեան Աստուածածին. — *Պա. Փիլոս. Թրէփիս* — 758

Զուարճարան Եկեանց. — *Դաւիթ Վրդ. Կարենեցի* (830)

Ընդդէմ Խրեմեմականաց. — *Վարդան Վրդ. 888*

Իանգարան Երատու. — *Պարոտ պար. Ա. պոլսեցի* 803

Խղիւրց Գիրք. — 858, 960, 999

Թուրք առ Թեոփիստէ. — *Պարոտ Տարենեցի*, 778, 847

Թուրք. — *Իգն. Աստուածադպեաց* 611

Ժամագիրք (3) — 693

Ժամանակագրութիւն. — *Սամուէլ Անեցի* (3) — 743, 783

» — *Մխ. Ասարի* (6) — 662

Ժողովածայ. — 601, 602, 605, 609, 615, 617, 621, 623, 629, 633, 635, 638,
658, 659, 660, 664, 672, 675, 677, 685, 686, 694, 711, 713,
714, 718, 723, 732, 735, 739, 743, 746, 755, 766, 769, 772,
773, 775, 777, 782, 789, 791, 801, 802, 807, 813, 818, 824,
826, 835, 847, 849, 859, 860, 863, 877, 883, 884, 885, 888,
891, 898, 902, 904, 906, 908, 909, 910, 917, 925, 929, 936,
939, 950, 960, 964, 966, 977, 989, 992, 997, 998, 999

ժողովածայ Ռամք. — *Մովսէս Զուգայեցի* 928

» Լիկնութեանց. — (643, 830)

» » Իմաստասիրական Գրոց. — *Սիմէոն Վրդ. Երեւանեցի* 845

ժողովածայ Վկայութեանց Ի Ս. Գրոց. — 612

ժողովարամ Գասան Առաւելիւց. — *Նսննատ (3)* — 788

Իմաստասիրական Վիճարանութիւն. — *Կղեմէս* 752, 789

Լուծումն Բաթիկուքեանց — Գր. Տաթևացի(1) — 735, 791, 925, 974, 990

Լուծումն Բո Որս Գրոց — Բ. Որսոնեցի 718

- » Անհաւարանի — Թրդ. Պետրոս Վրդ. Թիֆլիզեցի 664
- » Բնութեան Գրոցն(1) — 757, 820
- » Գրոցն Պոլսիւրի — Սիմէոն Վրդ. Երևանեցի 845, 895
- » Գրչութեան Արխանակիսի — Գր. Տաթևացի(1) — 735, 791, 925
- » » Գէորգեայ — Գր. Տաթևացի(1) — 735, 791, 925
- » Դիմնականի — Ե. Նշեցի 718
- » Ի Ս. Գրոց — Վարդան Վրդ. 888, 898
- » Կոստութեան Գրոց — 718
- » Հարցողաց Գրոցն(3) — 619
- » Ե. Գրոց Գր. Նիսացոյ — Յակոբ Վրդ. Կրտայեցի 718
- » Մեկնութեան Բոքայ — Գր. Տաթևացի(1) — 686, 736, 800, 906, 954, 987

Լուծումն Պահոց Բարսիլ(1) — 619

- » Պարապմանց — Գր. Տաթևացի(1) — 735, 775
- » » — Բ. Որսոնեցի 718
- » Պերիարմէնիտայ — 925
- » » — Գր. Տաթևացի 791, 925, 974, 990
- » » — Բ. Որսոնեցի 885
- » Պարսիւրի — 925
- » » — Գր. Տաթևացի 791, 925, 974, 990
- » » — Բ. Որսոնեցի 718, 885
- » Սահմանաց — » » 718, 885
- » Ստորոգութեանց — 925
- » » — Գր. Տաթևացի 791, 925, 974, 990
- » » — Վահրամ Վրդ. 925

Լուսաշաւիղ — Գր. Փէլոսիմալճեան(1) — 872

Լուսաւորութիւն հոստովանութեան — Մհարոյ Վրդ. Կ. Պոլսեցի 685

Լաբէութիւն Աշխարհի — Թրդ. Դուկան Վրդ. (1) — 760

Լաւաք Երեմ Նրանութիւն — Գր. Նիսացի(1) — 602, 757

Լորիքդաճութիւն վասն Ուղղ. Հաւատոյ — Ե. Լամբրոնացի(2) — 647, 650

Լարիքդատետր(9) — 635, 939

Լարտ Գրչութեան — Արխանակ(2) — 857, 888, 958

» » — Գևորգ Վրդ. Սկևռացի 857, 888, 958

» Միամնաց եւ Ամապտականաց — Յովհ. Առաքաւորան(2) — 989

Կամոնագիրք(5) — 786, 805, 849, 903

Կաւակագիր Հոգեշահ Բանից — Մարգար Երևանեցի 862

Կտակ Դահապետաց — 939

Համառոտ Նոր Դիցարանութիւն — Թրդ. Արխանակ Ալմուս 957

» Տեսութիւն Քերականին — Յովհ. Մարտիրոսեցի 713

Հայելի վարուց(1) — 673, 726, 731, 843, 906

Հարանց Վարժ(11) — 725, 726, 728, 756, 906, 939, 961, 971, 991

Հարիւրաւորք Վեցերորդք.— *Եւսդր* 620

Հարցմանց Գիրք.— *Գր. Տարեւացի(4)* — 827, 831, 984

» » *Ծաղկաբաղ* — 751

Հարցմանց Աստուածաբանականք.— 832

Հարցողաց Գիրք.— *Բարսեղ Կեսարացի(3)* — 619

Հաւաքաբանական Աստուածաբանութիւն.— *Պետրոս Վրդ. Հոռոմկայեան*
ցի(1) — 674, 689, 883

Հերբումն Վահան Հաւատոյ Գրոց(2) — 684

Հին Կտակարան(4) — 711

Հեռորածութիւն Յերկիմս.— *Թրդ. Վ. Յունանեան* 816

Հաշոց(13) — 924

Հառ Տճերէնութեան Յիսուսի.— *Գր. Վրդ. Փէլատիմայեան* 860

Հառարան (Ժողովածոյ) — 973

Հաղընտիր(12) — 669, 764, 787, 918

Հառք.— *Գր. Աստուածաբան(2)* — 794, 877

» — *Զարարիւ Կիւղ.(1)* — 955

» — *Յ. Ոսկերեան(1)* — 937, 972

» — *Վարդան Այդեկցի* 754, 936

Հայաստանութիւն.— *Միւ. Արբայ* 815

Հիւղազայութիւն Զախահարց.— 627, 847

Հշմարիտ Նշանակութիւն Կարեւորիկէութեան.— *Գէորգ Վրդ. Միսայիմազլու*
992

Իմակացութիւն Հշմարտութեան.— *Յովհ. Վրդ. Սպաննցի* 665

Իմաշոց(9) — 661, 676, 697, 779, 834, 846, 910

Իմտեմագրութիւնք.— *Բարսեղ Կեսարացի(2)* — 619

» — *Գր. Նիսնացի(2)* — 757, 820

» — *Ն. Լամբրոնացի(1)* — 850, 911, 930

Իմարդակագրութիւն — 975

» — *Բուսաշիտ* 683, 791, 925

Իմկնութիւն Ամբառամ Նաղիի.— *Վարդան Վրդ.* 882

» Առակաց.— *Գր. Տաթևացի(2)* — 646, 755, 813, 883, 904

» » — *Ն. Լամբրոնացի(4)* — 646, 709, 755

» » Անտարանի.— *Պ. Վրդ. Բերթումեան(6)* — 617, 720,
862, 978

Իմկնութիւն Արարածոց.— *Գր. Տաթևացի* 931

» » — *Յովհ. Բրկուրանցի* 859

» Գործոց Առաքելոց.— *Գէորգ Լամբրոնացի(4)* — 700

» Դանիէլի.— *Վարդան Վրդ.(3)* — 632, 801, 830, 929

» Երբ. Թղթայ.— *Նիկ. Լիւրացի* 753, 766

» Եղեկիէլի.— *Եսայի Նշեցի(3)* — 671, 929

» » — *Կիւրէղ Եպս.(2)* — 882

» » (Իմսմակի) — 765

Մեկնութիւն նսայեայ.— 994

» » — Գէորգ Վրդ. Սկևռացի(4) — 610, 856

» » — Գր. Տաթևացի(2) — 736, 853, 894

» » — Յովհ. Վրդ. Կոլոտիկ 841

» Նրգոց Նրգոյն — Գր. Նաթևկացի(2) — 637, 672, 784, 842, 906, 958

Մեկնութիւն Նրգոց Նրգոյն — Գր. Տաթևացի(3) — 672, 755, 766, 813, 883, 904, 985

Մեկնութիւն Նրգոց Նրգոյն — Կուռնէիոս(5) — 643

» » » — Որոյինէ(3) — 766

» » » — Վարդան Վրդ.(6) — 648, 755, 904

» Սագրի Ուր հարիւրոց — Մատթէոս Վրդ.(2) — 623, 728

» ժԲ. Մարգարէից — Հմոտ. Սարգիս Աբբ. Ֆէրմանեան 692

» Ընթերցումն Քառասնորդաց — 965

» Բզբոցն Պօղոսի — Կուռնէիոս(1) — 829

» » » — Յ. Որոտնէցի(1) — 736

» Ժամակարգութեան — Մովսէս Երզնկացի(2) — 778, 919, 1000

» Ժողովողի — Գր. Նիսացի(2) — 757, 873

» » — Գր. Տաթևացի(2) — 646, 755, 813, 883, 904

» » — Ն. Լամբրոնացի(4) — 646, 755

» Իմաստ. Սողոմոնի — Գր. Տաթևացի(2) — 646, 755, 813, 883, 904

Մեկնութիւն Իմաստ. Սողոմոնի — Ն. Լամբրոնացի(4) — 646, 755

» Երնդոց — Կուռնէիոս 667

» » — Վարդան Վրդ. 715, 734, 749

» Կարողիկեայց — Սարգիս Վրդ.(8) — 795, 799, 904

» Հայր մերի — Գր. Նիսացի 948

» Հարիւրադարացն Սագրեայ — Կիր. Վրդ. Երզնկացի(1) — 620

» Հնգամասնի — Վարդան Վրդ.(6) — 648, 830, 999

» Հռովմայեցոց — Կուռնէիոս(3) — 695

» Դուկաստ — Իգնատիոս Վրդ.(5) — 727

» » — Մատթէոս Վրդ. 643, 759, 890, 985

» Մատթէոսի — Գր. Տաթևացի(1) — 623, 670, 691, 703, 704, 708, 721, 739, 899, 900

Մեկնութիւն Մատթէոսի Գր.ի Տաթևացոյ, Համառոտեայ — 750

» » — Ն. Շնորհալի(4) — 707, 889, 932

» » — Ն. Շնորհալի և Յ. Մարծորեցի(3) — 719, 967

» Մարկոսի — Բարսեղ Վրդ.(6) — 663, 801, 894, 904, 931, 949

» Յակոբայ Թղթոյն — Կուռնէիոս(1) — 790

» Յայտնութեան — Անդրէաս Եպս.(4) — 814, 830, 934, 998

» Յեսուայ — Եփրէմ Խուրի(1) — 882, 999

» » և Դատարաց — Եղիշէ Վրդ.(1) — 882, 990

» Յորայ — Վանական Վրդ.(3) — 891

» Յովհաննու — Գր. Տաթևացի(3) — 738, 938, 987

» » — Մատթէոս Վրդ. 603, 643, 727, 775, 998

- Մեկնութիւն Յովհաննու . — *Յ. Ոսկերէրան* (2) . — 717
- » » — *Նահա Ասորի* (1) . — 871
- » » — *Սարգիս Վրդ . (Կունդ)* 855
- » Յովնանու . — *Եփրէմ Վրդ . Սուշի* (2) . — 878
- » Ննզմանն Յովհաննու . — *Ն. Լամբրոնացի* (3) . — 830, 929, 998
- » Պատարագի . — 778, 919, 1000
- » » — *Յովհ. Աբշիւցի* (1) . — 976, 998
- » » — *Ն. Լամբրոնացի* (3) . — 650, 722, 781
- » Սահմանացն Դաւթի . — *Առ. Եսս . Սիւնեաց* (2) . — 686, 691, 701, 746, 769, 804, 948, 952, 981, 993
- Մեկնութիւն Սաղմոսաց . — *Գր. Տաթեացի* (4) . — 825, 828, 886, 887, 903, 970, 983
- Մեկնութիւն Սաղմոսաց . — *Ն. Լամբրոնացի* (4) . — 624, 776
- » » — *Վարդան Վրդ . (4)* . — 863, 912, 913, 951
- » Վիշապին Յայտ . Յովհաննու . — 965
- » Տօմարի . — *Յակոբ Վրդ . Ղրիմեցի* 785, 935
- » Քերականի . — *Վարդան Վրդ .* 657, 857
- » Քերականութեան . — 925
- » » — *Առ. Եսս . Սիւնեաց* 857, 884, 938
- Յաղագս Առաքինութեանց . — *Արիստոտէլ* (1) . — 974
- » Բնութեան Մարդոյ . — *Գր. Նիսացի* (1) . — 757
- » Դոյի . — *Յովհ. Դամասկացի* 898, 925
- » Երգոյ Երգոց . — *Գր. Նիսացի* 757
- » Երկն . Քառահալապետութեանց . — *Թրդմ. Սա. Լէհացի* (7) . — 729, 762, 774, 806
- Յաղագս Բ. Բնութեանց . — *Բարթ. Յոսանկ Եսս* (2) . — 666
- » Է. Խորհրդոց . — 810
- » » » — *Բարթ. Եսս* (2) . — 666, 815
- » » » — *Կղէմէս* 789
- » » » — *Յ. Նաթան* 970
- » Զօդաւածոյ . — *Թ. Աղսիւնացի* (2) . — 735
- » Կազմութեան Մարդոյ . — *Գր. Նիսացի* 757
- » Կուսութեան . — *Գր. Նիսացի* (2) . — 757
- » Հաւապատուութեան ժԲ. Առաքելոց . — *Միսիթար Վրդ . (1)* . — 888, 898
- Յաղագս Միսիթեան Եկեղեցոյ . — *Գ. Վրդ . Միսիթիմոյ* (1) . — 733, 747, 956
- Յաղագս Պահոց . — *Բարեկ Կեսարացի* (2) . — 619
- » Սրբապօղոսան Խորիքոյ Գոհութեան . — *Էփրատիոն Իմաստասէր* 959
- Յաղագս Օրինացն Աստուծոյ . — *Թրդմ.* 901
- Յանախապատում (1) . — 668, 908
- Յիսուս Որդի . — *Ն. Շնորհալի* 964
- Խորդարակէ . — *Յ. Ոսկերէրան* 972

Համեմակմի — Գր. Մաղխաթոս(2) — 940

» — Ն. Շնորհալի(1) — 633, 641, 645, 625, 672, 773, 835, 858, 936

Հարեկ — Գր. Հարեկացի(3) — 698, 939

Ներածութիւն Պոքփիւրի(2) — 713, 833, 948, 974

Ներկրքումն Ասլաշխալողի — Թրգմ. Ղուկաս Վրդ. Խարբերոցի 789

Շաղկապ Աստուածաբանականի Պրոկի — ՄԼԿՆ. Սիմէոն Եպս. Գառնեցի (2) — 618, 713, 760, 927

Շարակնոց — Գր. Անտարդեցի (798)

Ըղբ Նրուսաղէմի — Գրիգոր Տղայ 939

Սեկեփորիկ (ժողովածոյ) — (2) — 642, 792

Սեկեփորիկ — Գր. Տաթևացի 723, 775, 857, 885

Սղղափառ Հասառ — Յովհ. Դամասկոսցի 768

Ստումն Բժշկութեան — 975

Սարաքազիբ — 943

Պատասխանի առ Թէոփիստէ — Պոյոս Տառնեցի 893

Պատմառաց Գիրք — Թրգմ. Սա. ԼԼՀացի 679

Պատնաոք Մեծ. եւ Անկ. Հոովմ. Կալսրութեան — Կ. Մանթլաքիէօ 687

Պատմութիւն — Աբրահամ Կթղ. Կրկնացի 699, 959

» — Կերակոս(1) — 819

» — Վարդան 819

» — Սահրատ 960, 999

» Ազգին Ննաղաց(1) — 960

» Աղեփանդրի(բր.) — Թրգմ. եր. Չէլչյի 988

» Անցից Ս. Տեղեաց — Դիան. Վրդ. Գարթնայի 893

» Դր. Շղթալակրի — Աբր. Սրկ. Սամալէլեան 681

» ժողովոյն Փաղկեղոնի(2) — 821

» ժողովոյն — Թրգմ. Յակոբ Դպիր(2) — 875

» Խիկարայ(2) — 642, 743

» Հայոց — Մ. Խորենացի(5) — 662, 740

» » — Յովհաննէս Կթղ.(3) — 888

» » — Պաղտատար Վարձապետ 625

» Հրակիզման Կ. Պոստյ — եր. Չէլչյի 892

» Յաղացս Աշխարհի — Աբրահամ(1) — 974

» Պատերազմին Հրէից — Յովսէփոս(1) — 905, 920

» Ռուսերութիւն Պատերազմի (Ա. Հատոր) — Թրգմ. ՄԼԿիսիւ-
դէկ Սրկ.(1) — 737

Պատմութիւն Ս. երկրի (Մասն Ա.) — Մարիանոս(2) — 616, 630, 724

» Ս. Նրուսաղէմի Պատր. Ընտրութեան — Յ. Տէրսյենց 812

Պարզատումար(2) — 615

Պէրիարմէնիս — Աբրահամ(2) — 713, 791, 833, 948, 974

Պրոխորոն(4) — 611

Ջերմեանից Կեան — Թրգմ. Ղուկաս Վրդ. Խարբերոցի 712

Սահմանի Խմատասիրութեան — Դաւիթ Անյաղթ(3) — 769, 833, 948, 989

Սաղմոս(7) — 693

- Սաղմոս (Ըստ Երր. Բնագրի) — 864
 » Տաղաշափեալ — *Յակոբ ԲՀՆ. Եւդոկիայի* 892
 Սանդուխի Աստուածային Եկեղ. — *Յովհ. Կլիմաքոս* 623
 » Երանուքեանց (1864) — 655
 Ստորագութիւնք Արիստոտէլի(2) — 718, 791, 837, 948, 974
 Սրբազնագործութիւն — *Յովհ. Վրդ. Սպահանցի* 614

 Վաստեղ Ոսկեղէն — *Սամսէլ Ռարբի(2)* — 962
 Վարդապետութիւն Եկեղեցւոյն Կալիփացւոց(1) — 959
 » Ճշմարտութեան — *Պետրոս Վրդ. Թէֆլիզեցի(2)* — 745, 789, 832, 851
 Վարդապետութիւն Յգ. Սրբ. Աթոռոյն Հռոմայ. — *Թրդմ. Մելեքեղեկ Դպիր* 838, 959

 Վարդ Սրբոց(1) — 811
 Վերլուծական Արիստոտէլի(1) — 713, 791, 833, 925
 Վերլուծութիւն Ներծ. Պոքփիրի(2) — 653, 713, 791, 837, 948, 974
 » Ստորագութեանց Արիստոտէլի — *Յովհ. Որոտնեցի* 718, 886
 » Քերականութեան — *Եսայի Նշեցի* 769
 Վեցօրեցի Գիրք — *Բարթ. Եղս. Մարգարոյ(4)* — 613, 879, 921
 » » — *Սասթէոս Վրդ(3)* — 623, 822, 830
 Վէմ Գայրակղութեան — *Իլիս Եղս. Մինեազիս(1)* — 959
 Վիմարանական Աստուածաբանութիւն — *Կղեմէս* 789

 Տաղասացութիւնք — *Գր. Մաղիսարոս* 940
 Տաղարան(1) — 615
 Տաղք — *Կարապետ Վրդ. 664*
 Տեսարան Հանդիսից — *Յովհ. ԲՀՆ. Միքայէան* 763
 Տեսութիւն Մարդոյն Կազմութեան — *Գր. Նիսայի(1)* — 757
 Տրամաբանութիւն — 770, 982
 » — *Կղեմէս Վրդ.* 702
 » — *Սիմէոն Վրդ. Ջուղայեցի* 716

 Տօնապատման(6) — 656
 Տօնացոյց(3) — 693

 Փիլիսոփայութիւն — *Ա. Կոստին(2)* — 654

 Փառանայաբաղ 836
 Փաղափազութիւն — *Թրդմ.* 897
 Փարագիրք — 604, 634, 648, 649, 683, 694, 706, 767, 772, 802, 804, 844 848, 853, 865, 876, 880, 943, 945, 946, 964, 968
 Փարագիրք — *Բարթ. Լատին Եղս.(2)* — 867
 » (Ձմեռան) — *Գր. Տաթեայի(6)* — 922
 » — *Դոմէնիկոս* 744
 » — *Դուկաս Վրդ. Լոռեցի(1)* — 631, 730, 840
 » — *Յակոբ Պար. Նալեան(14)* — 950
 » — *Սիմէոն Կթղ.(2)* — 640, 874, 914, 942
 » — *Տիբատուր Վրդ.(2)* — 963
 Փարսգ ֓ոգր Գառամորդականք — *Մառիլեոն* 678
 Քերականութիւն — *Կղեմէս Վրդ.* 702

 Օրեմի եւ Սովորութիւնք Երրայեցւոց — *Թրդմ. Հ. Իզնատիոս Վրդ.* 959

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22×17×1: էջք 168: Հանգամանք լաւ ընդհանրապէս, լուսանցքները ցեցակեր տեղ տեղ, Թուղթ հասարակ, Գլխադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 26 տող: Նոտր շեղադիր: Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ: Կալմ կ'իսալաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Սէր Այ. առ մարդն.— Աւետարանին Յովհաննէս զրէ ի Կաթուղիկեայս...

էջ 22.— Ազագս յապաշխարութեամբ.— Հարկաւորագունեղ խրատ միշտ այն եղև...:

էջ 36.— Տէր Առաքելի հոգեմտոգ Հայրապետի եւ քաջ քարոնապետի, ի բամ, ի վեցեց վշտաց փրկեցից.— Հարցումն զիւն է որ ասէ...:

էջ 40.— Քարոգ Տեոստեսիմ...:

էջ 51.— Ի Առաքել քանիքում վարդապետ՝ վասն քանամացի կնոջն...:

էջ 55.— Քարոգ Ար. Ածածայ...:

էջ 121.— Կտակ յետ մեծում հաստատում է ըստ Պօղոսի.— Ով օր դառնութեան եւ սոյ...:

էջ 140.— Վասն Յուդայի չար ծննդն իրանն...:

էջ 151.— Այս է ցանկ տետրակին:

էջ 157.— Յօմանու Քարոգ...:

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22×16×1: էջք 118: Հանգամանք լաւ, Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 35 տող: Նոտրադիր: Համառոտագրութիւնք չատ առատ: Մեծ ընկրքնատառերու տեղերը բաց մնացած: Կալմ կ'իսակաշի խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Գրիգորի Մախկոպատի Նիսեայ ի ՈՍՍԲ Յիւն ՆԵՐԱՆՈՒԹԻՒՆԸ [Թերի].— Բամ Առաքին. Երանի ազգատաց հոգւով...— Հմտ. Բ. Հատոր, էջ 313:

էջ 6.— Նորին՝ Երանելիք հեզք, զի մոգս ծառանգեցեցն զերկիր: Բամ Երկրորդ:

էջ 10.— Նորին, Բամ Գ.: Երանելիք սգաւորաց, զի մոգայ...:

էջ 16.— Երանելիք որք քաջեցալք եւ ծարաւիք արդարութեամբ, զի մոգս յագեցին: Նորին բամ չորրորդ:

Մամօր.— Եարունակութիւնը տեւ յետոյ:

էջ 25.— Դաւթի Անյաղք Փիլիսոփայի Ներքողեան ի Ար. Խաչն Աստուածընկալ.— Բարձրացուցէք զՏէր Ած. մեր, մարգարէն ձայնէ...:

էջ 34—47.— Մեկնարանական հատուածք:

էջ 47.— Երանելիք ողորմածք, զի նոքա ողորմութիւն գտցեն: Նորին բան հինգերորդ:

էջ 56.— Երանելիք մաքուր սրտիւ, զի մոգս գլծ. տեսցնմ, մարին բամ վեցերորդ:

էջ 62.— Նորին բամ եօթերորդ: Երանելիք խաղաղարարք...:

էջ 69.— Երանելիք հալածեալք յազագս յարդարութեամբ, զի մոգս է արքայութիւն երկնից.— [Ձիւն] ութերորդին ի մարգարէին խորհուրդ...:

էջ 71—78.— Մեկնարանական հատուածք, շարունակութիւն 44 էջի: Կը Թուի

թէ պրակները ախար դրուած են կաղթի տա-
մանակ :

էջ 77.— Ստորին լուսամեջքին, շեղա-
գիր, Յովհաննիս Երզնկացոյ : (Ա)բ բ
բխականութեան սկիզբն է գլուխ, հիմն է.
արդ ասոյ մկրտութիւն է . . .

Էջ 80, դասարկ, անմիջապես :

Ե՛կ ԾԾ, ստաբիմ լուսամեջիմ, շեղագիլ,
Ետդորակ՜ք Սարգսի Եօրեալայ:— Ե՛կ,
արդ Է՛ր՛ Եյսպէսի հողացող ունիմք...

Էջ 116. — [Զ]այսուսիկ լսելով սիրելի
Երկիրդ ազալեմ . . .

603

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒՀԱՆՆՈՒ.— 1

1918-1920 407.

ՍԵԼԻՍՏԱՐ . Կ. ՊԵՂԻՍ

ቡጽኒደ = 1717

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մասայ 22x16x1: էջ 180: Հանդա-
մանք լաւ: լուսանցքներէն ցնցակեր տեղ
տեղ: Քույր Հասարակ, յղուել: Գրել:
Յովհաննէս Երէջ Զաքարիան: Գրութիւն:
խորապիւրները, բնարանները եւ յիւսդեր-
ները կարծիք, մասցելաւ տեւ մէլանով,
Լիւիւն, 28 տող: էլ 1-16, նստարան:
165-171, բարդիւր: Համառոտագրութիւն:
տեւ տեւ: Կարծիքները լաւ: Լաւ ցարտեւ:

ԲՈԿԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ .—

Ի՞նչ 1- — Մատչելն վարդապետի եւ տիեզերայայն թաքունագետի արարեալ Բաժնակետարանէն Յովնանման քրտաւ 1- սկզբ-բանէ էր Բանն եւ Բանն էր առ Սծ. եւ Սծ. էր Բանն. — Կա՛նաւ որմ որ կանաւք լուսե-բանից եւ դասք սերտիւրից սակս տրամա-բանութեան երկուց ներհակ հոմոնիանց, որք ժխնն առ եղիւթիւն, եւ ժխնն — նեղութիւն. . . .

Էջ 163-ը — Յառաջադրած Աւետարանի
 Յեռանմու, Եւ Եախացուցումն Միկնորքեան
 բայր զլիւթն: Զի Թէպէտ Դ ԿՆ ու լիւթն
 բանիք, առկայն Եւ Եւնիկա առ Եւնիկա յալա-
 նիկ է առ Եւնիկա Եւ Եւնիկա առ Եւնիկա . . . :

Էջ 158. — Յիշատակարան Հեղինակի :

Որ և այս տեսչութեան բանի ընդ նախասացելոյ Մեկնութեանն Ղուկասոս, որ բոս Աւետարանին է գրեցի, . . . Եւ որք բարեմանք՝ թողիչ նոցա ըստ զորքից իւրեանց. իոյց սխալանաց թողոյթիսն Հայցեմ, զի այսքան կարացի: Եւ Քի. փառք յաբխականս ամէն — Հմմտ. Է. Ս. Խաչիկեան, ԺԵ. Դարբի 2. 2. Յիշտ., Մասն Ա., էջ 121-2:

Էջ 159ա. — Յիշատակարան Գրչի —
1717

Դրեալ եղև աւարտեցաւ Փոքր Գաղ-
ուածոյս ի Թուին ՌՃԻԶ սմին, ի քաղաքն
Կոստանդնուպոլսի, ի Բաղն յԱղուտար.
ձևամբ յղեամեղ Յովհաննէս իրքեաւ, որ
մալուդդեալ առնամբ Զմեքթիէն վերա-
մալին, ամէն:

Էջ 159. — Քարոզ Աւետեաց Աբ. Ածաճմին, Ողջոյն ընդ Քեզ Մարիամ:

69 103-4, 7-11-74:

է՛ք 165ա.— Զիե՛լ է Մկրտուքիւն,
28.— Պե՛. յաստուածաբանից: է լուս-
ցում իմն արտաքոյ մարմնոյն...:

էջ 172-180. դասարանի :

604

Ք Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22×17×1: էջ 96: Հանդա-
մանք բաւարար: Թուղթ հասարակ, ոչ
միատեսակ: Գրութիւն՝ խորագիրները,
ընտրանքները եւ յաճախ զլխագիրները կար-
միր, մնացեալը սեւ մելանով, մասամբ
միասին եւ մասամբ երկսիւն, 20 տող,
նոտրագիր եւ նոտր չեղագիր տարբեր զը-
րիչներէ: Համառոտագրութիւնք առատ,
կալմ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յայլմէ Գարագ ի վասն փա-
ռաց արքայաւորեան, ի բանն Մատթէոսի,
քէ Մաւո յուրախութիւն Տն. Քո.— Որպէս
ասէ Առաքեալն՝ վարձք սրբոցն այնպէս է,
զոր ակն ոչ ետես...:

էջ 10ա.— Գրիգորի եռամեծի եւ բա-
նիրում վարդապետի, ասացեալ վասն ժ
բանեան օրինացն, ի սկիզբն բանին որ ա-
սէ. Ես եմ Տէր Ած. Քոյ.— Մարգն ի հո-
գոյ իմանալոյն եւ ի մարմնոյ զգալոյն է
ստեղծեալ...:

էջ 22ա.— Նորին Գրիգորի ի բանն
երաժարական. որ ասէ Մի' սպանեմեր:

էջ 46ր.— Նորին Գրիգորի Եռամեծի
և տիեզերայոյն վարդապետի Գարագ վասն
Գալստեանն, ի բանն. Զի որպէս փայլա-
կրն...:

էջ 65, տարբեր գրչէ.— Ասէ իմաս-
տունն, Ոսկի փորձի ի բովս եւ մարդ ընտրի
ի նեղութիւնս...:

էջ 77.— Ասեն իմաստունք թէ ամ.
ինչ որ առաւել պատուական է, առաւել
ներկործէ...:

605

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

(ԺԷ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22×15×1: Թերթ 35: Թուղթ
թանձր, Գրութիւն՝ կարմիր եւ սեւ մելա-
նով: Նոտրագիր: Կալմ կիսալաթ խաւա-
քարտեայ: Ստացող Գր. Վրդ. Ամթեցի:

Ծանօթ.— Այս հատորը կը բաղկանայ
երեք պրակներէ, թուարկուած ժն, ժգ,
ժդ, որմէ կը հասկցուի թէ նախապէս մաս
կաղմած է մեծ ձեռագրի մը: Ներկայ կաղ-
մին ժամանակ պրակներու յաջորդութիւնն
ալ ճիշդ չէ եղած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1ր.— Ծանիր ո'վ եղբայր, զի
տարին ժր ամիս է...:

Ծանօթ.— Յաջորդ 6 թերթերը, 2-7,
կը պարունակեն տարեկան օրացոյց մը,

աղիւսականէս դրուած, յարակից ծանօ-
թութիւններով:

Թղ. 2ա.— Յունվար Ա.— Այսօր տա-
րեմուտ է հոռոմոց, եւ յոյնք այս ամսոյս
եանարիտ ասեն...: ԺԶ.— Փարաւոն այս
որ ընկղմեցաւ ի ծովն.— Հմմտ. Բ. Հա-
տոր, էջ 569:

Թղ. 7բ.— Դեկտեմբեր իԹ.— Այս դի-
չերս ի բաց ամանէ ջուր թող չի խմեն.
դէրէ դեւքն կու փսխեն ի ջուրն. եւ ով ոք
որ խմէ նա կու դիւահարի, կամ կու խեւա-
նայ, կամ կառնվի. խիստ պատրաստ կե-
նալ պարտ է ի դիչերին յայսմիկ:

Թղ. 8ա.— Եթէ կամիցիս դիտել, թէ
յուսինն յորում կենդանակերպի է...:

Թղ. 9ա.— Խոյն, ունի ի մարդն ըզ-
դուիւն...:

Թղ. 9ր.— Այլ ցուցումն մութալիքա-
յիմ:

Թղ. 10ա.— Յորժամ կամենաս արևն
սոնուել, տես որ լուսինն ի փուլ լինի...

Թղ. 11-13, դատարկ:

Թղ. 14ա.—

Սապէթայ անուն հրէայ ոմն յայտնեալ,
Ղարայ մընթէջի որդի անուանեալ,
որ էր միանճի եւ թէլլալ անդ լեալ,
բողոք յիշմուտին զՍապէթայն ծնեալ:

Երեսով այն կապեալ ծառայա Յիսուսի,
Երեմիոս կոչեալ Դարանաղեցի,
Նախնեաց պանդխտեալ արդ Բիւղանդեցի,
ի խնդրոց լաղմաց դայս շարադրեցի:

Ի սուրբ աղօթն ձեր յիշել յիս զերի,
յի տեսն Յիսուսի մեղ շանդիպեցի,
ներել դանցանս մեր եւ զձեր ընդ ձրրի,
սքժանաւորիլ փառացն արքունի:

Թղ. 24ա.— Վասն Էփմէֆնի առնա-
ւաւտ Տիւնայի ումեմն, որ սիրեաց գաղջիկ
ւի հրէի Մրգատայ անում, եւ սր. խոր-
հըրդով փարգել մմա գփս, եւ աղջիկն
խոստամայ երթալ ընդ մմա ուր եւ կամիցի
ւմանուկն:

է եւ այս խորհուրդ մեծ իմն հրաչին,
Որդոյն Մարեմայ եւ Հօր անեղին,
որ յամենայն ժամ մեծութիւն յայտնին,
ըստ այնմ երկինք պատմեն զփառս աստ-
ուածային:

Երանի սէֆայ թէ օկտիկ ինչ բան,
Բոտեալ ինչ յախորժ ի Խրա[խ]ճանութեան.
Եմ միշտ ի մաղթանս յիշել զիս տարտամ,
Մաղթանաց ըղձի սակի դրելս այսքան:
Ի շնորհս Յիսուսի լինիլ աւհնարան,
Արժանաւորիլ իւրոյ տեսութեան.
Յարգայականին փառաց իւր յադման.
Ի կենանն անդրաւ ընդ ձեօք միարան:

Ծանօթ.— Վերջարանական տողերուն
սկզբնատառերը կը յօդեն անունը Հեղինա-
կին՝ Նրեմիայի, որ է Զէլէպին:

Յիշատակարան.— 1671

Թղ. 34ր-35ա, Ատրապիւր, տարբեր
գրչէ.— Արդ ըստացաւ զա Պրիւոր Վար-
դապետն, ի յերկրէն Տիւրքանակերտու, Յա-
միթ կոչեցելոյ, զոր ինքնայօժար կամօք,
եւ մեծաւ փափաղանօք դիմեաց յաստուա-
ծակոխ քաղաքս սր. յեմ. առ ի ծառա-
յութիւն առեալ Աթոռոյս Սրբոյն Յակոբայ
Եղբօր Տն. եւ զամբարանի Սրբոյն Յակոբայ
Կլիսադրի որդոյն Զեքեղեալ: Որոյ ողորմու-
թեամբ մարդացելոյ բանին վասն մեր էառ
աստ զկարդ քահանայութեան հրամանաւ.
Եւ կամակցութեամբ վերադիտողի Սր. Ա-
թոռոյս եւ Առաջնորդի Սր. Քաղաքիս Պա-
ղեստիոյ, Տեառն Եղիազար Կաթողիկոսի,
ի Թուականին մերոյ Ռձի, եւ եղ զվերո-
յերեալ Պրիւոր արեղայս սպասաւոր եւ ա-
ւելածոյ երկնահանդէտ տաճարիս Սրբոյն
Յակոբայ եւ ի ծառայութիւն սրբոց տնօրի-
նականացն Տն. մերոյ Յի. Քի.:

606

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 1

Մ. ՎՐԴ. ԱՌԳԵՐԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22x16x2: Էջ 252: Պրակք
Ա-Հ, նշանակուած նաեւ. լատին տառերով,
A-Q, բայց ոչ ուղիղ կարգով: Հանգա-
մանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրու-
թիւն՝ խորագրերները կապոյտ մեկանով,
մնացեալը սև, միասիւն, 27 տող: Խորա-
դիրները լատ. բոլորգիր, մնացեալը վարժ

նորագիր շեղակերպ: Համառօտագրու-
թիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Լա-
թակալմ նոր:

Ծանօթ.— Սաւալանեան սապէս ներ-
կայացուցած է. ՎՄԿր. Վարդ. Աղգերեան
Ածարանութիւն բաժանեալ ի չորս մա-
սունս. Թուի այս թէ իցէ ընդարձակն, այլ

և անպէ՛ս ոչ է ամբողջական: Ի լուսանց ուրեք դէին ի մերոց վարդապետաց հղծք ընդդէմ սխալ կարծեաց հեղինակին. այն է ընդդէմ ղ լիւստորութեան Պետրոսի, անսխալութեան պատիւ, հայկէն (Ծուցակ, էջ 360):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յամկ առաջին հատորին Աստուածաբանութեան:

էջ 8.— Առաջիկ Աստուածաբանական:

էջ 9.— Վասն Ա. սղոյսայ, որ ըստ լս. է երրորդ եւ ամկամոն:

էջ 14.— Մասեամբ որք զովութեամբ յիշատակին կամ ի վկայութիւն կոչին ի բուն իսկ յԱստուածաշնչի:

էջ 15.— Ամյայտ գրեմէ ամբողջութեան իմ:

էջ 81.— Օրինակ վնասակար հեղեմառութեան եւ երբեմն ճորիմ՝ յաւտ քանիւ (լամբրեմացւոյն խաղաղարար վարդապետին):

էջ 127-165, կր. տեսեալն ընդարձակ լուսանցադրութիւններ:

էջ 170-175, դատարկ:

էջ 178-184, դատարկ:

էջ 185.— Յամկ երկրորդ Հատորայ:

էջ 227.— Յամկ երկրորդ մասիմ՝ երկրորդ հատորայ:

էջ 231.— Յամկ երրորդ հատորայ:

էջ 230.— Յամկ չորրորդ հատորին:

էջ 248-252, դատարկ:

607

ԻԿԻՄԱՌՆՈՒԹԻՒՆ Ի ԶԱՐԶԱՐԱՆՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ (ԹԵՐԻ).— 1

ՔՐԻՍՏՈՐ ՓԵՇԵՐԱՎԱԾԵԱՆ (1820)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 22x18x1: էջք 154: Պրակք Ա-Բ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ յարպարոյն: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մեկանով, միասին, 23 սող: Նոսր լեզու դիր: Համառոտագրութիւնք դրեթէ սովորական: Կաղմ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

Մամօք.— Սասայանեան նկարադրած է սապէս. ճշտո Տօրէնութեան Տն. մերոյ Յտի. դիմառնական ստեղծարարութեամբ տաղաշափեալ. եւ են բողոքք ամենասուրբ կուսին, բաժանեալ յերկու մասուհոյն իսկ յօրինակին աստ շիրթութիւն նշմարի ի դասաւորութեան ղլիւրց կամ յօրինակողէն եւ կամ ի կաղմութենէ պրոցն, եւ է թերի (Ծուցակ, էջ 360): Տպուած է Կ. Պոլիս, 1845ին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 15.— Գլուխ Ա.— Բողոք Սր. Կու-

սին առ Որդին միանին, մինչ էրն ի զերեզմանի անապական մարմնով:— Հմմտ. Տպ. էջ 120:

էջ 14.— Գլուխ Բ.— Փրկիչն մեր բանական հողումն իջեալ ի դժոխս, քարոզէ հողաց ղ փրկութիւն:— Հմմտ. Տպ. էջ 127:

էջ 43.— Գլուխ Զ.— Բողոք Սր. Կուսին առ եղբայրեթ:— Հմմտ. Տպ. էջ 28:

էջ 88.— Գլուխ ԺԳ.— Բողոք Սր. Կուսին առ զօրս հրեշտակաց:— Հմմտ. Տպ. էջ 66:

էջ 103.— Մասն երկրորդ.— Կոյն երջանիկ Ամենօրեանալ Սուրբ Ամածին կայր առ խաչին շիրիլի Որդւոյն, եւ ցաւապէս կողկողչեր ի վերայ եօթն բանիցն Քս.ի, զոր խօսեցաւ ի խաչին:— Հմմտ. Տպ. էջ 78:

էջ 145.— Առ բանն եօթներորդ, Բողոք Սր. Կուսին առ Որդին Միածին:— Գլուխ Ե.— Հմմտ. Տպ. էջ 113:

608

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ.— 21

8. ՎՈՌԱՅԻՆԷ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×16×1.5: էջ 214: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ խորադիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ գլխադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեջանով, երկսիւն, 28 տող: Բոլորգիր վարժ: Համառոտադրութիւնք յոյժ առատ: Իւրաքանչիւր քարոզի սկիզբը կարմրագիծ մեծ վարդադիր: Կարմրագիծ գլխադարձ, էջ 13ա, 15ա: Կազմ կիսալաթ խաւաքարտեայ: Կնիք հակթաձեւ, սեւադրոյժ, փակադիր, «Կարապետ Վարդապետ, 1829», էջ 207ր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3ա.— Քարազ յաղագս աղբայն տալոյ հաւատացելոցն եւ հաւատով ընդունողաց.— Ձկնի ամենազօր փրկագործ մարմնառիք տնօրէնութեանն Քս.ի...:

էջ 13ա.— Բամբ Ոսկիակամբ եւ գեղեցկագոյնի ի գամագամ Սբ. Գրեց.— Ի բոլոր ժամանակս տարւոյ շարադրեցեալ եւ արարեալ ի զրոց գերագանց աստուածաբանութեանց վարդապետէ և զբայր Յակոբէ Վոռաճիոյ...:

էջ 14բ.— Մեկնութիւն յառաջաբանութեան, Առաջիմ կամ գալստեան Տեսան: Ա.— էջ 15ա.— Յորժամ Թագաւոր ոք կամ իշխան...:

էջ 197ա.— Միմչդեռ մա գայն խօսէր ահա իշխան մի = Մատ. 9, 18 =:

էջ 205ա.— Ի վերայ Բամբ Ոսկիակամբ գրեայն ցանկ շինեալ:

էջ 208-214, դատարկ, բացի 209աէն, ուր կայ նոտրագիր քանի մը տող, «Բուսայիտա իմաստնոյ քաղաճոյ, յաղաղս կալմութեան մարդոյ»:

609

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×16×1.5: էջ 168: Հանգամանք բաւարար ընդհանուր առմամբ: Թուղթ հասարակ, վատորակ: Գրիչ, մէկ մասին, Յովհաննէս Երէց: Գրութիւն խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ զբոխադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեջանով, էջ 1-46 եւ 131-150 երկսիւն, մնացեալը միասիւն, 26, 28 տող: էջ 1-44 բոլորգիր, միւսները նոտրագիր, ոչ միւսներն զրիչ: Համառոտադրութիւնք ոչ միակերպ: Կարմրագիծ մեծ սկզբնատառք միասիւն մասերուն մէջ: Կազմ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա, նոր գրութեամբ. շատ ներքողակամ ի Սուրբն Ստեփանոս Նախաւրկայն.— Ձգալի արեգակնս ընդ երկնաւ ծաղկելով...: ... Ձտողովողս ի լուսափայլ ծաղկանց Յովհաննու Ոսկեքերանի եւ նորին աշակերտին Պրոկղի եւ Նեքտառի աթոռակցին, եւ Աթանասի, եւ յեփրեմի, յիւլիսիք աղայնի զվարդապետն եւ զանպիտան զրիչս ամէն:

էջ 32բ.— Մտածաւոր ինչ ի գիւտ մըշխարաց Սքբայն Ստեփանոսի եւ որք ընդ մեւ. Գաւաղիլ օրէնադիրն որ ի գործս Առաքելոցն քարիոք իրատեսաց գերեայտն, եւ

Նիկողոսն ար ի Բէ ի քոյն եւ ի հոգւոյ
զարգայութիւնն ընդանել։ Նեմտալի աս-
ացեալ։— *Որպէս ի Գործս Առաքելոցն*
պատմի...— Հմմտ. Հայկ. Թրգմ. *Նախ-*
նեաց, էջ 633:

Էջ 36բ.— Թէ օրդէս վերափոխեցաւ
յեմէ. ի կոտամնդիմուպօլիս յօռտը ասաց-
եալ Ազնկստմորոսէ վկայատիրէ սեմեկա-
պետ արքայի ի ձեռն կնոջ մորա Բուլիա-
նոսէ ի կոտամնդնաւոյիս։— *Արդ իբրեւ*
անցին ամբ հինգ շինուածոյ տաճարին օրը-
րոյ, Աղէքսանդրոս փոխէր յաշխարհէս
յեմ. քաղաքի...

Էջ 45-46. դատարկ։

Էջ 47.— Երաննյոյն Եփրեմի եօրույն
Ասորոյ ասացեալ, յԱնտիս Ար. Կուսին
Մարիամս եւ ի Ծնունդն Բի.— *Մշանչելի է*
Ծնունդը քո Որդի Այ. ...

Էջ 51.— Նաքին Սրբոյ Եփրեմի ասաց-
եալ, վասն զատնեան Գաբրիէլի առ Կոյսն
Մարիամ.— *Ընկալեալ ծառային զհրովար-*
տակն մեծ Թաղաւորին... ... *Ով Տէր*
Յս. տղայացեալ Բանդ Ած., ողորմութիւն
և մեղան թողութիւն շնորհեալ ասացողի
և զծողի ար. տառիս Ովքաննէս իրիցիս:

Էջ 75-82. դատարկ։

Էջ 83.— Քարոզ վարդապետին ի բանն
որ ասէ. Ամէն ասեմ ձեզ, զի եմ սմեմէ ար
աստ կամ. որք մի՛ ճաշակեցեցն զմահ...
— *Բայց Նախ տեսցուք թէ զինչ տեսեալ յա-*
ռաջինքս վարդապետ անուանեցին ըզ-
տան...

Էջ 96.— Նորին Քարոզ Փաշեմն Ար.
Աստուածածնին ի բանն սաղմոսին, Բագում
դտնեմ տտացան զմեծութիւն...:

Էջ 109.— Քարոզ վասն Խաչին ի բանն
Սաղմոսի ար ասէ. Փայտ կեծաց է ամենե-
ցուն...:

Էջ 119.— Նորին Քարոզ վասն Յա-
րութեան...:

Մանօք.— *Կը շարունակուի մինչև էջ*
130 և Կը մնայ թերի:

Էջ 131.— Քնար և Երդարանն Հոգւոյն
Սրբոյ, *մեծն ի ճարդարէս Աստուածա-*
հայրն Դաւիթ...

Էջ 148-158. դատարկ։

Էջ 159.— Նորին Քարոզ վասն Գալստ-
եան Ար. Հոգւոյն, ի բանն Դաւթի, ի գա-
մարել երկնաւորին զքաղաքոք ձիւնացի
Սաղմոն.— *Ապաւինեալք ի Հոգին Սր.*
Ած. ...

610

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՑԵԱՑ.— 5

ԳԵՈՐԳ ՎՐԴ. ՍԵՆՏԻՌԱՅԻ

Տեղի

ՌՄԻՋ = 1777

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 21x16x3: Էջք 186: Հանգ-
մանք լուս. Թուրք հասարակ յայլուն: Գը-
րէ՞ Գրիգոր Արդ. Գաղատացի: Գրութիւն
խորագրեցերը, սկզբնաւորութիւնները,
զխաղիքները և լուսանցքի տնահամար-
ները կարմիր, մնացեալը սև. մեկանով,
միտաւան, 29 սող: Նոտագրի շեղակերպ:
Համառոտագրութիւնք բաւական և ունի
կաշեկազմ տախտակեայ, զբոշմազարդ և

կեղծ: Դատարկ Թուրքեր սկզբը երեք
թւերը. վերջը՝ ինը:

ՌՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 3.— Համառոտ ժազգումն Մեկ-
նալքեան Ար. Մարգարէին ծայնայ, ի լու-
սաւոր մեկնազարդ Սրբոյ Հօրն Եփրեմի, Յա-
կաննու Ոսկ., եւ Կիրակի Ազեմ. Հայրապե-
տին. երամամա ՏՅ. Հայոց Հիւրմայ, Գե-
որգեա վարդապետի տարեալ.— Մածուկ

մէջա եւ անյայտ եւ րաւք օրինացն եւ յար-
դարէիցն... — Լմմտ. Թիւ 431:

Ծանօթ. — Վարի լուսանցքին շեղա-
գիր տաքերը գրչով, ճիշտապէս է ի դռան
Սր. Յակոբայ ԱՐԴՈՒՅՆ յետմ. Ով ոք հա-
ցէ, առջէ զդատիւ յԱյ. 3:

էջ 468-Յ, մէկուկէս էջ դատարկ ձրդ-
աւած, ըստ երեւոյթի սրինակը թերի ե-

ղած է. Գլուխ ԿԾ. Համար 845 կ'անցնէ
17ին:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. — 1777

էջ 485 — Յամի ՌՄԻՉ եւ յուլիս 2
աւարտ եղև զերգա այս Եւայիայ Մեկնիչ
ձեռամբ Գաղատացի Գրի. իբր արշ.:

611

Ա. — ՊԱՏՄ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆՁԻ. — 5

ՊՐՈՒՆՈՐՈՆ

Բ. — ԹՈՒՂԹՔ. — 1

ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԵՊՍ. ԱՆՏԻՈՒՍԵ

Տեղի

ՌՄԺԷ = 1768

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 22x14x2.5: էջք 264: Գրակ
ԺԱ+Ձ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հաս-
րակ, թանձր, Գրիչ՝ Յակոբ Դպիր, Գրու-
թիւն՝ Խորապիւրհերը եւ սկզբնաւորը
կարմիր, մնացեալը սև: Ճիշտով, մի-
սին, 24 տող: Նորագիր շեղակերպ: Հա-
ժառոտագրութիւնը սովորական: Ուղղա-
գրութիւն տկար: Կաշիկազմ տախտակեայ:

Ա. — ՊՐՈՒՆՈՐՈՆ

էջ 1. — Պատմութիւն Յոհաննու Աւե-
տարանի:

էջ 2. — Ցանկ Գրչոյս:

էջ 3. — Պատմութիւն սեմնիլի գոր-
ծոցն եւ Վարդապետութեան Սրբոյ Ատաֆե-
ոյն եւ Աւետարանին Յոհաննու, զոր ա-
րար յեփեսոս, եւ ի Պատմութեան կողմը. եւ
բազում մեղաւթիմք զոր կրեաց ի Դիմե-
տրիանոսէ կայսերէ յամս ԳԺՅ, յորժամ
աջարեաց զնա ի Պատմութեան կողմը: Եւ յետ
ԲԺՅ ամի չարչարեաց Փրկիին դարձաւ ի
բաղաճ յեփեսոս... — Հմտ. Բ. Հատոր,
էջ 197:

էջ 161. — Յաղագս տեսեալն Յոհան-
նու, յետ ժամանակաց իմ: Գլուխ ԺԱ. —

Յեւ ժամանակաց ինչ եւս արտաքս ի
բաղաճն տեսի...:

էջ 185-7, դատարկ:

Բ. — ԹՈՒՂԹՔ

էջ 169. — Թուղթ երանելոյն Իզմա-
տիսի Եպս. ի Ամտիոյ, գրեալ ըստ իւ-
րաբանչիւր բաղաճաց յորժամ ելանէր վը-
կայն ի Հոսմ, ի քաղաքաւորեան Տրայ-
իմեոսի. — Իզմատիոս, որ է աստուածա-
պաշտեաց, եկեղեցւոյ Այ. Հօր, եւ սրբե-
կաց Նորա Յսի. Բի. որ է ի Զմիւնիայ
տախացոց եւ հանգուցեալ է ամենայն լի-
նորհօք...:

էջ 176. — Նարին Թուղթ Ներքորդ առ
Պողիկարպոս Եպս. Զմիւնիայ քաղաքին.
— Իզմատիոս, որ է աստուածապաշտեաց,
Պողիկարպոսի եպս. ի եկեղեցւոյ Զմիւն-
իայ քաղաքի...:

էջ 181. — Նարին Թուղթ Ներքորդ Եփե-
սոս. — Իզմատիոս, որ է աստուածապաշտեաց,
եկեղեցւոյ օրհնելոյ Հայրութեամբ օրհ-
նեալ Հօր կատարմամբ, որ է յԵփեսոս Աւ-
խացոց...:

էջ 196. — Նարին Թուղթ յորքորդ ի
Մաղմիսոս քաղաք. — Իզմատիոս, որ է աս-
տուածապաշտեաց, եկեղեցւոյ օրհնեալ ի

շնորհացն Այ. Հօր, Մաղեհայ, որ է մերձ
ի Մաննադրոս, քաղում ողջոյն...

էջ 203.— Նորին Թուրք Ե կրորդ ի
Տրալիմնս քաղաք — Իդնատիոս, որ է ա-
ստուածազգեաց, եկեղեցւոյդ ... որ է ի
Տրալիոս քաղաք Ասիացոց...

էջ 204.— Նորին Թուրք վեցերորդ ի
Ֆիլատելֆիայ քաղաք — Իդնատիոս, որ է
աստուածազգեաց, եկեղեցւոյդ ... որ է
ի Ֆիլատելֆիա քաղաք ասիացոց...

էջ 215.— Նորին է կրորդ առ Հոսի
քաղաք — Իդնատիոս, որ է աստուածա-
զգեաց, եկեղեցւոյդ Հանդուցելոյ մեծու-
թեամբ բարձրանալոյ Հօր Տն. մերոյ Ուր-
Բաթ, որ միայն է որդի...

էջ 222.— Նորին Թուրք ութերորդ
յԱստիսիս Ասորոց — Իդնատիոս, որ է ա-
ստուածազգեաց, եկեղեցւոյ ընտրելոյ ի
Օէ. Քէ. Տնէ. մերձէ...

էջ 229.— Թուրք իմներորդ, Մաքիայ
կնոջ միայ ի Կաթայում քաղաքէ առ Իզմա-
տիոս երամկի գրեալ — Մարիա պա-
ղուստ Յի. Քի. առ Աստուածազգեացդ Իդ-
նատիոս, Էրանպետ եպոս. առաքելական
եկեղեցոյն Առախոսայ Ասորոց...

էջ 233.— Թուրք տասներորդ, Պա-

տախմաի Թարիմ երանելոյն Իզմատիոսի
գրեալ — Իդնատիոս, որ է աստու-
ածազգեաց, զԹալոյ ի շնորհացն Այ. Հօր
բարձրանալոյ...

էջ 236.— Թուրք մետասաներորդ ի
Տարսամ քաղաք — Իդնատիոս, որ է ա-
ստուածազգեաց, եկեղեցւոյդ սեպական ի
Քա. ...

էջ 243.— Թուրք երկուսասաներորդ
առ Ուրիսիս սարկաւազ — Իդնատիոս, որ է
աստուածազգեաց, որ է աստուածապա-
տի, դիմացեալ մաքրափայլ թրխտա-
ղեաց Հիմարիս որդւոյ մերոյ Հաւատով
և սիրով, Ուրիսիս սարկաւազ Քի. ...

էջ 249.— Նորին Թուրք երեքտաս-
աներորդ ի Փիլիպպոս քաղաք — Իդնատիոս,
որ է աստուածազգեաց, եկեղեցւոյ Այ. ...

Կաստանցաւ. Գժան Թուրքս որ. Ե-
պո. ին և առաքելոյն Իդնատիոսի, դրեալ
յանցս իւր ի քաղաք Կով, զգուշաւոր մա-
կանց եկեղեցւոյ ի ժամանակին յորժամ Ե-
լանէր նա վճայի ի Հոսի:

Աստանցաւ. որ. դիւրս Իդնատիոսի
Հայրապետին ՌՄԺԷ [= 1768], զգոտառի
ԻՔ, ձեռամբ շատայ ծառայիցդ Այ. Յակոբ
պարտաւոր դպիր:

612

ԵՐԱՅԱՆԻՍ ԳԵՂԱՍՏԻՍԻՍ Ի Ս. ԳՐՈՑ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մաւալ 22x16x1.5: էջք 164: Հան-
դամանք լաւ: Թուրք Բանդուր. Գրութիւն՝
խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները և
գլխագիրները կարճիւր, մնացեալը սև մե-
լանով, երկսիւն, 25 տող: Նորագիր խո-
շոր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն
քիչ մը աւելի: Կարճագիրն Կիսախորան,
լուսանցադարը և սկզբնատուն, էջ 9: Կազմ
Կիսալաթ խաւաքարեայ:

Մանթոք.— Մաւալանեան սապէս պատ-
կերացուցած է Հատարիս պարունակութիւ-
նը. զՎիայութիւնք ժողովեալք ի Սր. Գրոց
ի վերայ պէսպէս չիւթոց, աշիւքի, Աղա-
հութեան, Աղօթից, Ալըզութեան ամբարը-

սաց և անկանել յոցա ի շարիւն, Ամբու-
թեան՝ թէ փրկէ զունդուն, Ամուսնութեան՝
թէ է անաւտակելի, ևսայն, և է զրեալ ի
վերայ այրուքեանեան կարգին (Յուլյակ,
էջ 361):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ—

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3.— Յանկ Այրաբեմեկամ:

էջ 8, դատարկ:

էջ 9.— Նախ վաւառ Ազանաբեմ:

էջ 11.— Ներկարք Ազօթից...

էջ 20.— վեցերորդ Ամպարյուսաց

Յազուրմ:

էջ 24.— իմներորդ: Ամբուսթիւն
Զիւրաբանչիւրսն Փրկէ:

էջ 26ր.— Տասներորդ. Ամուսնութիւն
ամուսնակելի:

էջ 31ր.— Վեշտապներդ: Ապաշ-
խարութիւն բաւական մեզաց:

էջ 37ր.— Բ.— Բարկուրիւն արշափ
չարիս գրգռէ:

էջ 56ա.— Հիմգերորդ: Խաճարիտ-
բիւն ճշմարիտ խաճառացի բազմութիւն մե-
զաց:

էջ 70ր.— Կ.— Նախ՝ Կամփ փոխ-
նակ գործոյ տանու Ած.:

էջ 80ա.— Վեցերորդ: Հաւատք ա-
ռանց գործոց դատարկ են:

էջ 108ր.— Երկրորդ: Մտի մարմնոց

արգարաց որպէս քան եւ մնումն է:

էջ 122ր.— Զորհատաւներորդ: Մեզ-
քն քանաւայն քաջութեամբն Այ.:

էջ 147ր.— Վեցերորդ: Սրբութիւն
կուսութեան առաւել է քան գործութիւն ա-
մուսնութեան:

էջ 165ա.— Փ.— Նախ՝ Փրկել գիտե-
լւծ. գիրսն քաջամ օրինակաւ է մեզու-
քեանց:

էջ 168ա.— Երկրորդ՝ Փորձեւ ըմտրե-
լւծ գիրսն գաճաղակ կերպի: Արարածոց
ԻՐ: Եւ եղև յետ բանիցս այսոցիկ՝ փորձ-
եաց Ած. զԱրարած:

էջ 168-164. դատարկ:

613

ՎԵՅՈՐԷԻՑ ԳԻՐԲ.— Ծ

ԲԱՐՈՒՆԴԻՄԵՆՍ ԵՊՍ. ՄԱՐԱԿԻՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մատ. 21x16x1.5: էջ 234: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ, զորչորակի,
Դրութիւն՝ խորագիրները եւ մասամբ զը-
խարիւրները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, երկսիւն, 37 տող: Բուրբուր: Հա-
մառատագրութիւնք լափազանց առատ: Իւ-
րաքանչիւր օրուան ճառին առաջին տողը
երկաթագիր, զարդարուն մեծ նախատա-
ռով: Ստացող Պետրոս Վրդ. Երզնկացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա.— Սքանչելի եղև գիտութիւն
քոյ, ասե՛ սաղմոսերգում Դավիթ.— Ասեն
ժարդապետք թէ՛ մարդն է բարդաբեւ ի
հոգւոյ եւ ի մարմնոյ...: Վասն այնու-
րիկ ի դանազան մեկնութեանց սրբոց հա-
մարձի զսակաւ բանքս զայսոսիկ, եւ կար-
դեցի ի մի, եւ Բարդուղիմէոս աղքատ ե-
պիսկոպոս, աղգաւ Հոռոմայեցի, Թարգմա-
նելով ի լատին բարբառոյն ի հայ լեզու,
ի փառս Գաի. Այ. եւ ի յօգուսթին ընթեր-
ցողաց...: Հմմտ. Թիւ 539:

էջ 3ր.— Ի սկզբամէ սանձեմաց Ած
գերիկն եւ գերիկը.— Վարդապետք ասեն
թէ Ած. ի կէղծն լինելութեան արարածոցս

Երիս դործս դործեաց: Նախ զգործս ստեղծ-
մանն: Երկրորդ զգործ բաժանման: Երրորդ
զգործ յորդարման...:

էջ 48ա.— Բայց ի գործոյ երկրորդ ա-
ւուրն, նախ եւ առաջին հարցումն է այս...:

էջ 73ր.— Բայց վասն գործոյ երրորդ
աւուրն առաջին հարցումն է այս...:

էջ 84ր.— Ի գործոց չորրորդ աւուրն
առաջին հարցումն է թէ...:

էջ 111ա.— Բայց վասն գործոյ հինգե-
րորդ աւուրն առաջին հարցումն է թէ...:

էջ 118ա.— Եւ արդ այժմ սկիզբն ա-
րասցուք քննութեան վեցերորդ աւուրն
չորրորդ...:

էջ 153.— Առտանօր սկիզբն արասցուք
վասն հարցմանց եօթներորդ աւուրն, որոյ
առաջինն է այս թէ...:

էջ 221ա.— ... Եղև աւարտ գիրքս
Վեցօրեից ի Բարդուղիմէոս Զոռաղ եպի-
սկոպոսէ...:

էջ 231ր.— Յանկ Վեցօրեի Գրքոյս:

էջ 225, դատարկ:

էջ 230ա.— Բանք Սրբոյ Անտարանին
Մատթէոսի:

էջ 227ր. — Բառք Սրբոյ Անտարանին
Մարկոսի:

էջ 228ր. — Բամ Սրբոյ Անտարանին
Ղուկասու:

էջ 229ա. — Բամք Սրբոյ Անտարանին
Յոնանու:

էջ 229բ. — Աղերս առ Երկնային զօր-
քըն:

էջ 230ա. — Զայտան բանս ի ափեղե-
րակաւ Աղէքսանդրի Պատմութեան գրքէն
գրեցաք առ ի խրատ վասն մարդկային բը-
նութեան:

Երչատակարամ. — 1762

էջ 234ա. բայթըրի, քայց տարբեր
գրչութեամբ. — Արդ՝ զիրքս այս որ կոչի

Բանք Ոսկեկանք մեկնէ ի չորից աւետա-
րանաց վկայութեանց ի առնա աղբուռ-
կանս: Նա եւս գիրք Վեցօրէից արարեալ ի
Բարդուղիմէոս եպօսէ, որք են յոթ գովելի
եւ բաղմալի սառմամբերաց: Նա եւս առ ի
խրատ եւ ուղղութիւն արանց անմտաց եւ
սպիտաց: Վասն որոյ ասացաւ զսա էրզըն-
կացի Համեստարարոյ եւ խոհեմմիտ Պե-
րոս Վարդապետն, առ ի վայելումն իւրոյ
անձին: Վասն որոյ խնդրեմք ի բարերար
Տեառնէն բարեաւ եւ ուրախութեամբ վա-
յելումն տացէ: Վասնոր ոչ ի յուսեմք է,
եւ կամ ընծայ, այլ ի հաւալը ընկէցն ստաց-
եալ եղեւ ի Սր. Աթոռն էլմիածին, ի ՈՒԺԱ
թվին:

614

ՄՐԱԶՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. — 1

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎՐԴ. ՍՊԱՆՆԵՐԻ (1006)

Սուրաք. Հնգկասսամ

ՌէձՂԱ = 1791

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտաւ 22×18×2: էջք 2+284: Հաւ-
սմանք լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրիչ՝
Պետրոս Եպօ. Ձեշկանապցի, Մ. Ս. Յ.:
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ վերապիւրները
մասամբ կարծիր, մնացեալը սեւ մելանով,
երկրիւն, 30 տող: Նոսր շեղազիւ մանրա-
տիպ: Համառոտագրութիւնք առատ: Գու-
նաւոր լուսանցազարդ. էջ 1: Կաշնկաղժ
խաւաքաբետայ:

ՐՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա, դասարկ:

էջ Բ. — Յամկ ձաշակեցեմք սք. զըր-
բոյն:

էջ Դ-Զ, դասարկ:

էջ 1, վերին լուսանցքին, մատարցիք,
տարբեր գրչով. — Յիշատակ է Սրբոց Յա-
կորեանց Առաքելական նախագահ Աթոռոյն
Սրբոյ Սէմէ. գրեալ ձեռամբ Ձեշկանապցի
Սրբոյ Աթոռոյն բաղմալիսաւ վէճի: Պե-
րոս Արքեպիսկոպոսին, 1812:

էջ 1ա. — Սկիզբն է Գրգոյս. — Յոգ-
նամեղ եւ անարժան յամենայնի Յոհաննէս
Վարդապետի Իսպահանցոյ, արարեալ յո-
րինեալ գիրքս որ կոչի Սրբադազործու-
թիւն, ի Թուին Հայոց Մեծաց Ռեձնէ (= 1696), սկսեալ ի սկիզբն յունվարի, ի վառոս
մարմնոյ եւ արեան Որդւոյն Այ. եւ ի խրատ
նաշակողացն զկենդանաբար խորհուրդն, եւ
մերձեցելոցն ի սոսկալի աստուածանշաշա-
կութիւն. — Օգնեալ ամենազօր Սր. Հագի
իւն:

Ա. — (Ամ. իմյ իր ըստ բնութեամ շար-
ծի). — Երջանիկն ի ջոկս եւ ի կանոնս մար-
դարէիցն եւ առն Այ. ըստ սրտի, Յեսայա-
սինն Դաւթ, զոչէ աւետարանելով որդոց
նորոյ Սիոնիւն ի հրաւիրումն նաշակման
սոսկալի խորհրդոյն, քէ ձաշակեցեմք եւ
սեւեւէ գի ձագրք է Տէր: Ամ. որ ինչ ենն,
ըստ բնութեան շարժի, եւ Թարց բնու-
թեան ոյնիւն շարժի...

Բ. — էջ 2ա. — Յագագս քէ բամն
միայն մարմնացաւ:

Ե.— էջ 8.— Յազազս ք-է կատարեալ մարդկութիւնն առտուածացաւ, ոչ փափայեմամբ այլ միաւարութեամբ:

ԺԱ.— էջ 27ա.— Յազազս ք-է ժողովմ փաղկեղմնի յոյժ սխալեցան, որք զարտադրեալն Նեստորի երկու բնութիւն հաստատեցին, որ ընդդէմ է բանականի գիտութեան, եւ առտուածագանից արտադրութեանց:

ԺԸ.— էջ 57բ.— Ուր ջուր ի կիր առնումն սխալեմ, այլ գիծի միայն պարտ է ի կիր առնուի:

ԻԹ.— էջ 111բ.— Յազազս ք-է Սըրբազան Կաթուղիկոսն պարտի առաւել խռնարիլ, որքան առաւել գահագլուխ է, եւ

յօրինակ հայեցողացն լինել, զի գրարիս ուսցին խոնարհագոյնմ:

ԼԹ.— էջ 249.— Յազազո գարշելի բարկութեամ, որ ծնանի ի բարձրութեմէ, ուստի լինի արգելումն ի սրբագմագոյն մաշակմանէն:

Յիշատակարան Գրչի.— 1791

էջ 263ա.— Օղնութեամբ ամենասուրբ Հոգւոյն, օրինակեցաւ ցանկալի դիրքս (որ կոչի Ճաշակեցէք) ի Պետրոսէ անիմաստ սեւաւորէ, յաշարհն Հնդկաց, ի քաղաքն Սուրաթ, յամի կենարարին մերոյ Ռէժէմ, մարտի ԺԳին, ի սէրն Քրիստոսի, որք Հանդիպիւք, տուէ զողորմին:

էջ 264—284, դատարկ:

615

ՃՈՂՈՎԱԾՈՅ (ՈՍԿԵՓՈՐՈՒԿ)

Թըւանն, Կարիմ

1592 — 1595

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×7: էջ 398: Հանգամանք լաւ: Թուղթ յոյժ Թանձր: Գրիչ եւ նկարող Առաքել Սրկ. Գեղամեցի: Գրուածին խորագրերն զարմիր, զլիսագրերն երբ զարմիր կամ կանաչ, մնացեալը սեւ մեկնումով, միասին, 21 տող: Բոլորգիր կանոնաւոր, Համառօտագրութիւնք սովորական: Ուղղագրութիւն տկար: Գունաւոր զարդադիրք եւ լուսանցադարձք՝ բազմաթիւ եւ վայելուչ: Գունաւոր խորանցադարձք, էջ 31: Լուսանցանկարք, էջ 125, 131, 138, 195, 279, 335 եւ 339: Նկարք, էջ 8, 9, 30, 104, 122, 206, 226, 227, 292, 293, 342, 366, ինքնուրոյն, միջակ արուեստով: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմազարդ, բաւական քայքայուած, կան փրթած թերթեր: Պահպանակ մազադաթեայ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ, երկաթադիր Աւետարանի մասն: Ստացող՝ Գրիչը, որուն բազմաթիւ յիշատակադրութիւններէն առած ենք կարեւորները:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— ՊԱՐԱՏԱՏՈՒՄԱՐ.— 2

էջ 3-6, տոմարական պակասաւոր արդիւնակներ, որոնց մաս կազմող ուրիշ 2 էջեր կը դռնուին հատորիս վերջը, էջ 396—7: Նոյնին լման օրինակը կը դռնուի էջ 12—29:

էջ 10.—

Պարզաւորմարս գովելի, է դեղեցիկ եւ պիտանի, դրոշմ տարին յինքեան ունի, եւ ցուցանի զամէն յայտնի: Յեւթներեակն սկսանի, հռովմայեցւոց ամսով վարի, մինչ յայտնութեան բարեկենդանի, Խ [= քառասուն] ու Զ [= վեց] թիւ: Հինգ հարիւր ամ անցանի, [համարի, ԼԲ [= երեսունեկու] յարաբարդի, այսքան ամաւք վերջէն լինի, զարմալ յառաջն սկսանի: Է սահմանած անփոփ[խ]ելի, մինչ ի զալուստն Քրիստոսի:

որք ընթեռնուց սիրով սրախ,
 յիշման արէք զիս արժանի:
 Եւ Առաքել մեղաւք ի ին,
 է անպիտան Գեղամեցի:

Յիշատակարան Գրչի.—

էջ 11.— Եւ Նուստուս եւ պակաս մէկ
 ուրիշ չող չեմ արժան սուտանուն Առաքել
 դժոյշ եւ նկարողս զընցի տուժար տեսարս
 եւ այլ հաւաքեալ բանքերս, յիշատակ ինձ
 եւ ծնողաց իմոց, հայրն իմ Առաքն, եւ
 մայրն իմ Յուստիանէն, եւ եղբայրքն իմ
 Փրբադիգն եւ Շահադիգն, եւ քվեբքն իմ,
 Կուհարն, Ողիւսն: Արայիշն, եւ Սիրա-
 մարքն, որ սորայ մահուանէ ի կեանք փո-
 խեցան: Ով որ սոցայ ողորմի, եւ Ած. իւրն
 ողորմի տուրն դատաստանին, ամէն:

Ծածօր.— Նոյնը կը դտնուի նաեւ հա-
 տորիս վերջը, էջ 385:

էջ 12-29, տոմարական լման աշխա-
 սակներ, որոնք կը ներկայացնեն ՇԼԲ հա-
 ճակի շրջան մը ՌԲ [= 1553]էն ՌԺԺԳ
 [= 1584]:

էջ 31.— (Պարզատուժարս բնութիւն
 ստոյգ արիւնձակէ՝ ամանց եւ յախտնմա-
 կան, ամէն:

էջ 35, մամր բալըգիր.— Որ եւ ո-
 դորմի ըստացողի սուտանուն Առաքել սար-
 կաւագին որ զբեցի Տոմարատեսարս յեշա-
 տակ ինձ եւ ծնողաց իմոյ:

էջ 105.— Նախադրութիւնք յրատա-
 կամք յազագս տալարից գոր արաքեալ է
 ՏՅ. Ներսէսի՝ եղբայր Գրիգորի Հայաց (ի)
 վերադիտողի:

էջ 109.— Աղաւթ իւրաքմանչիւր ան-
 ձին, նաւատացիւց ի Գո.

Ա.— Հաւատով խոստովանիմ....

էջ 116.— Աղաւթ Ս. Գրիգորի Նարե-
 կացոյն.— Որդի Այ. կենդանոյ....

էջ 118.— Գերագով եւ շմբեալի վար-
 դապետի Գրիգորի Սկիւտացոյ միայնաւորի
 է բամբ պանծալի.— Բարեբանեալ եւ ամե-
 նաարբուհի Ած.ածին, երկինք վեհա-
 դոյն.... Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 454, ՅԻ,
 որուն վերջին մասն է այս:

էջ 123.— Մազքամբ գաւրաւորք գար-
 հուրեաց գիշերակամաց ցընթից, Նարե-

կացոյ Եր. վարդապետի.— Ընկալ զաջ-
 բուքեամբ....

էջ 125.— Յազագս խաւարկանու-
 րեան, Մեղայ.... Մեղայ ամենայն-
 սորբ Երբորդուքեան....

էջ 131.— Մեղա ... Եր. Աղաւթսի
 ասացեալ. վասն խաւարկանութեան:

էջ 146.— Վասն մշամաց Եր լինիմ յա-
 րեգակն եւ լուսին եւ յաստեղս:

էջ 156.— Կիւրդի Հայրապետիմ ա-
 սացեալ վասն Կազմողաց Խէ ԳԻՅՆ լինիցի
 աւարձ. ք. չարք եւ քարքն:

էջ 158.— Վասն աստեղաց ցալմա-
 լոյ:

էջ 164.— Յազագս ամպոց եւ երկնից
 մշամ է:

էջ 166.— Տամուսկրացոյց: Ամմանայ
 պատահարացոյց տարյոյն:

էջ 176.— Ժամամուտ:

էջ 190.— Երգ Գիշերա(յ)պաշտման,
 մնչեցիւց.— Աշխարհ ամենայն....

էջ 193.— Անաւատ լուսոյ....

էջ 195.— Աղաւթ Մարիամու Ածա-
 ծին.— Ած.ածին մայր Գրիգորի....

էջ 198.— Այլ երգ պաշտաման գիշեր-
 ւոյ....

Աստուած անել եւ անվարան,
 անծինդ Հայր, միշտ յիշուքեան:
 Բան եւ ծընունդ Հայր հալան,
 Նոյն եւ ծըման անճառական:
 Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա,
 մեղաւորիս Տէր ողորմեա:

Գընդ ընդ եւ մեղաւոր,
 անաւոր միայն կոչիմ Գրիգոր: ...
 Տունք Ա-Ք, Գրիգորի է:

էջ 201.— Այլ զգր ցլիտմի, վասն
 հագւոյն.—

Անձն իմ արի աղաւթէ դէմ արարո-
 չին, ո՛վ անձն իմ.
 Արատասուց պաղատէ ի մէջ գէշերի:
 Գեղ երգեմք գաւրահուքիւն զի դու
 միայն ես,
 չերովբէք չեղ երգեն, իմ Տէր, փա-
 ոքք չեղ:

Տունք Ա-Ք:

Ծանօթ — Ներքեւը կայ մանր բուր-
գրով. անս Առաքել Գեղամեցի, ողբանքս
պաշտպան ես զբեցի, ամէն:

Էջ 206, դատարի:

Էջ 207. — Այս է քուխտմ ճիւղակից.
զոր յայտնեցաւ ի մեծն Հոսմ, ի տաճարն
Սբ. Պետրոսի եւ Պաւլոսի, առ ամ. ազգս
Հայոց. — Ես պապս Հոսմա քաղաքիս...
... Եւ յորժամ ընթեռնուք զթուխտս ա-
ւուր սբ. կիրակէի Հասարով եւ բուր սըր-
տի Ած. ողորմի առաջէք մեղապարս զը-

Բ. — ՏԱՂԱՐԱՆ. — 2

Էջ 227. — Պատմութիւն Յովնափառ
Հնդուտտմու Խաղաւորին, յԱռաքել վար-
դապետէ ասացեալ ի չափ երկնատաճան
տարգեալ ասից:

Յորժամ Հայրն երկնաւոր յերկիր Հանեցաւ,
եւ բանն Առտուած իրեւալ յերկնից մարմնա-

...
...
... ի թուականին Հայոց սբ ութ Հարիւրն է,
ուրոտն Երեք ի շոյն յարարարդեալ է.

1. — Յովնոսափ Խաղաւոր. Թիւ 615, էջ 227

ծողիս, անարժան սուտանուն Առաքել տար-
կաւագիս: Եւ Հայրն իմ, Առաքել, եւ մայրն
իմ՝ Յուստինեան, եւ ամենայն յարեան մեղ-
մաւորաց, կարդացողաց եւ լսողաց, եւ որ
ասէ՝ ամէն: Գրեցաւ ի թվիս Հայոց ՌԽԳ
(= 1694): Ած. ողորմի առաջնոցն, միջնո-
ցն, եւ զվերջնոցն, ամէն:

ստեռնայի շինեցաւ այս յԱռաքելն,
վարդապետ կոչեցեալ բանին խնդրողէ:
Արդ աղանձ ըզմէ սրճ եղանակէք,
եւ քաղցրամայն լեզուս. սիրով զայս ասէք,
դիւ եւ զիմ նշնեցեալսն յաշու: Բն յիշէք,
եւ թողալի՜ն մեղաց մեղաց Հայեցեցէք:

Էջ 281, վերագրեալ տաղերուն ճերմիւ,

գրչեմ.— «Գրեցաւ ի թվիս Ռեհ» (= 1896),
սուտանուն Առաքելէ, ընդդէմալը փակա-
դիր:

էջ 294.— Տաղ Յովանու Մկրտչիմ—
Օռփանէս մեծ մարդարէ...:

էջ 295.— Տաղ Թէոդոսի եւ Մեռնե-
ռիոսի զինաւ:— Խաղաղարար մեծ թագա-
ւոր...:

էջ 297.— Նազաշի ասացեալ է, վա-
սըն Ղարիպացմ.— Ղարիպին կենեան է յա-
լոյ...:

2.— Մեռնեռիս Զինաւոր, Թիւ 615, էջ 292

էջ 301.— Սեպիմ է, լաւ եղամակաւ
ասայ.— Փարոք Բի. ամենա(յ)զաւր յա-
րութեան, Սեպիմ իղանէին ի լեռանէն...:

էջ 303.— Տաղ գարնամն ասայ.— Ած-
անըսկիզբն եւ անաւան...: Հմմտ. Յովհ.
Բլուրսեան, Տաղապիտ, Երուսաղէմ,
1958, էջ ԺԴ:

էջ 327.— Տաղ Նազաշի ասացեալ վա-

սըն ռարալի.— Երազ է ու սուտ եղ-
րարք...:

էջ 329.— Տաղ Յրկանէ ասացեալ.—
էր շեռ երթար ի միւս ի վալթի, է գերեվար
մարդ ու արմար...:

էջ 330.— Այլ ռար մեռնիլ վասն Նա-
զաշի ասացեալ.— Արարիչն արարածոց
մեկ բարկացաւ...:

էջ 335.— Որ վասն մեռնիլ, ի Գրի-
գոր Վարդապետէ.— Գոյեմ առ մեկ ող-
բերդակեան...: — Գ է ռ ր ց վ ա ր դ ա-
ղ ե տ ի բ ա մ ի բ եր ա մ յ մ ե ա ի լ ց :

Ծանօթ.— Գրիչը տեկցուցած է.

Եւ Առաքել անդէտ է վիճար,

սուտ կենցաղաւ ինչ բան զըտար.

Գրիգոր բարոյնի երգս երկար,

մեղաւորն իմ Տէր զու ճար:

էջ 330.— Գովք երեք տղ լեզվէ, վա-
սըն Տիրամայր Սուրբ Ածածնիմ.— Ած-
ածին Մարիամ, շաղուաթ ըտողի զիւմ...:

Յիշատակարան Գրչի.—

էջ 341.— Եւ Առաքել սարկաւազս զը-
րեցի սր. զիրքս Տոմար եւ Տաղարանս, եւ
այլ հաւաքեալ բաներս, յիշատակ ինձ եւ
ծնողաց իմոց. հայրն իմ Աւագ, եւ մայրն
իմ Յուստիանէն, եւ եղբայրք իմ որ հան-
պան առ Ած., Փիլիպոսիղն եւ Զահարիղն,
եւ Ժուրքն իմ, Արայիչն եւ Սիրամարքն,
Ծովնարն եւ Մարգարիտն, որն մեռան եւ
սրն կան. Ած. ողորմի սուայ հոգւոյն եւ ու-
մենեցուն: Դարձեալ յիշեցէք սուտանուն
Առաքել զըծողոս, եւ կին իմ Խանազէն, եւ
ղուսարն իմ Սառէն. եւ որդիք իմ Գրի-
գորն, եւ
եւ այլ արեան մեռաւա-
րաց կենդանեաց եւ ննիկեցեաց, ամէն: Արդ
Երեսանկ(կ)ալ աղաչեմ զմեկ, որ երգէք,
եւ կարգայք, Ած. ողորմի ասէք. ամէն:

էջ 348.— Տեպիլ Սր. Ածածնիմ, գոր
ետեւ Սր. Կուսմ վասն Դժոխացն, Սր. Մի-
քայէլ Հրեշտակաւ:— Խորհեցաւ ամենա-
որումն Ած. ամբնն Մարիամ երթալ ի Լեա-
որն Զիթենեաց կալ յաղաթս...:

Յիշատակարան Գրչի.—

էջ 365.— Ով սր. եղբայրք, յորժամ
հանդիպէք սր. զըրոցս կարգալով եւ կամ
արեանկալով, յիշեցէք ի սր. աղաթս մեր.

զւայրն իմ Աւաթն, եւ մայրն իմ Յուսէփն, եւ յեղարքն իմ, Փրբազիզն եւ Շահազիզն, եւ քաներքն իմ, Արայիշն եւ Սիբամարքն, կուհարն եւ Յաւդիտէն. այսոք Հանդան առ Ած. Դարձեալ յիշեցէք ի սրաղաւթս ձեր զսուտանուն Առաքել զԸԺՈՂԱՆ Եւ Նկարողս, եւ ամուսնին իմ, Յանաշէն, եւ դստերքն իմ Սառայն, եւ Եւսրդիքն իմ, Գրեգորն. եւ Եւսյլ ամենայն արեան մերձաւորաց, կենդանեաց եւ Նշեցեցից առահաւարակ, ամէն:

Էջ 367.— Տեսիլ Արքայն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչիմ եւ հարցումն ընդ Երեշտակիմ.— Սր. Գրիգոր Լուսաւորչին Հայոց զգառասուն տիւ եւ զգառասուն զէշեր Հաց ոչ կկեր եւ ջուր ոչ էարբ...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

Էջ 392.— Ով եղարք, յորժամ կարցայք սր. տեսիւք, եւ տաք խրատ ժողովրդեան, վասն սիրոյն Դի. եւ յուսոյ արքաութեանն, յիշեցէք ի սրաղաւթս ձեր զսուտանուն Առաքել զԸՈՂԱՆ Եւ Ծնաւդն իմ, եւ քիւրքն, եւ առհասարակ ընտանիսն իմ, ամէն: Դարձեալ քիւրորդին իմ Միշան, որ Թուխտս կոկեց, եւ կենակիցն իմ Յանաշէն եւ Ծնող սորա, ամէն:

Գլխաւոր յիշատակաբան Գրչի.— 1595

Էջ 393.— Փառք Համադոյ եւ միանական Սր. Նրբորդութիւն եւ մի Ածուրիւն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, ամէն:

Արդ զրեցաւ սր. տառս որ է Հաւաքեալ շատ րան ի մէջ զընցս, ի Հայրապետութիւն Հայկազանց յազգիս Տէր Դաւիթ

Կաթողիկոսին, որ նստի յԱթոռ Սր. Լուսաւորչին: Գրեցաւ սր. զԵրթս ի յերկիրն Կարսոյ, որ է Արցրում, ի գեաւոյ Թրւանն, ի Ղուսո Գանձկայ Սր. Գէորգա, եւ Տիրամայր Սր. Աճառնին, եւ ասենահաս Սր. Սարգիսիս, եւ այլ սրբոցն, ամէն: Գրեցաւ ի Թվիս Ռեւ, ծաղկեցաւ սո Թվիս Ռեւ, ի յառաջորդ տեղոյ Սահակ աւրիկոս. եւ միարանից սորա:

Արդ եւ նուստս սուտանուն Առաքել Սարգիսաղոս զրեցի սր. Ոսկեփրկուս, յիշատակ ինձ եւ Ծնաւդացն իմ, եւ մի. արեան մերձաւորաց կենդանեաց եւ Նշեցեցից առահաւարակ մեծի եւ փոքու, ամէն:

Ով եղարք, յորժամ Հանդիպէք կարգաւվ կամ աւրեանակ, սխալանաց անմեղադիր յերուք, զի կարս մեր այս է, ամէն:

Յետմտցոյն յիշատակագրութիւն.—

1610

Էջ 394, Յատր շեղագիր.— Ած. ողորմեցի Սարգսին, եւ իւր Ծնաւդ մաւրն Մեհուր-Սուլթանին, եւ իւր Հաւրն, եւ իւր Խորաբոյս որդոցն, Սուքիտիւն, եւ Ոսկոյն, եւ այլ ամ. արեան մերձաւորացն, որ զենց զոյս ծաղկաւալս զԵրթս, ի վնայումն անմին իւրոյ եւ որդւոց իւրոց, յիշատակ անջինջ, Ռեւ:

Էջ 2, Խաչոյ անվարձ գրով.—

1.— 1713.— Թվին Ռեւիսին, սեկտեմբերին Աին Դեպոյին գնալն:

2.— 1724.— Թվին Ռեւիսին, մարտին Լին, Անանիան գնաց:

3.— 1727.— Թվին Ռեւիսին, Հոկտեմբերին մասոյն եկանք Շամ:

616

ԾԱԿԱԳՍ ՄԱՐՈՑ ԵՐԿՐՈՆ (ՄԱՍՆ Ա).— 3

ՄԱՐՈՆՈՍ ՄՈՌՈՆ

(ԺԸ. Գոր)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ.—

Մասայ 21-5×15-5×5: էջ 628: Գրա-
կրք Ա-Ձ: Հանգամանք լաւ. Կրթած կոր-
սըւած է Ա թերթ, Ի պրակի սկիզբէն, 234-5
էջերու միջեւ: Թուղթ թանձր ապրտակ:
Գրութիւն՝ խորադիրները ևւ պարբերու-
թեանց սկզբնատառերը կարճիւր, մնացեալը
սեւ մեյանով, միասին, 32 տող, Նորապէր
կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք առատ:
Կաշկեղծ տախտակեայ դրոշմապարդ, Դա-
տարկ թուղթ՝ սկիզբը 2 թերթ, վերջը 8:
Կուրծքին երկաթագիր ՎՄարինու Պատմա-
դիր Յիմի-ն:

ձեկատ.—

էջ 3.— Յազագս Սյրայ երկրիմ, Յա-
րապէն ի լոյս անելոյ, ի Մարիանսէ Մա-
նով ծորմէ ի Մալէոյ:

Ուսուցչէ. քարոզչէ...

Բաժանեալ ի յերկրու Մասուն:

Որոց Առաջնումն ընձեռի զՍրբոյ երկ-
րէն ըստ ինքեան, զիւրոց ուխտաւորացն,
և մերձակայ տեղեացն ևւ, և զխորհրդ-
ոցն եղելոց ի նմա:

Եւ յերկրորդումն:

Ձմառանկողաց, ևւ զընկողացն ի
նմա ևւ զսովորութեանց նոցին: Եւ ժանա-
ւանդ զորոյ ծառն: Իսկու Վորէ, զիւրոց
կրօնաւորացն սրբոյ երկրին...

Գործ եւ զանգամ պատմութիւն:

Ոչ այնքան հետաքրքիր...

Մասն Առաջիմ:

Նուիրեալ ևւ ընծայեալ զերազանցա-

դունդի, ևւ պայծառադունդից տեարցն
կարախնալաց սրբազանի ժողովոյն փոսփա-
կանու Քիտէի, այսինքն ծառայոյ հաւա-
տոյ:

Թարգմանեցեալ ի Ղուկասէ Վարդա-
պետէ Խարբերթեոյ իտալական լեզուէ ի
Հայ բարբառ, Գործակցութեամբ Նուաստի
ունեմն: Ի փոստ ամենամեծին Այ. Յամի
Տն. Բ-Յիմ [= 1725], ևւ Հայոց ՌձՂԴ [= 1725]—
Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 428:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ.—

էջ 4-12, դատարկ:

էջ 13.— (Յամի) — [Յ]աղագս Քի-
տէն իցէ Սր. երկրին, ... Գիրք Ուրբն-
բարդ — Յաղագս թաղաւորութեան յեղիպ-
տոսի:

էջ 23-26, դատարկ:

էջ 27.— Գիրք Առաջիմ, Սրբոյ երկ-
րիմ ի հասարակի:

էջ 34-44, դատարկ մուսաւ. կր պակ-
սին Եւ-Աի Գլուխները — Հմմտ. Թ. 630:

էջ 626.— Վերջն, Ուրբնորդ Գրքի:

Յետմազոյն յիշատակադրութիւն. —
1756

էջ 2. Ոտոր շեղագիր. — Յիշատակ է
Դիրքս Գրկոր ևւ Յունանէն Պատրիարքաց՝
Սրբոյ Եղմի ևւ Ստամպուլու, ի Սր. Յակո-
բայ զրգատունն, ևւ չունի ոք իշխանու-
թիւն հանելոյ դա ի Սր. Աթոռոյ: Ըն-
թերցողդ ասացէք Ան. ողորմի: Ի ՌՄԵ
թուին եղեւ:

618

ՇԱՂԿԱՊԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿԱՆԻ ՊՐՈԿԼԻ.— 3

ՄԵԼԵ. ՍԻՄԵՆՆԻ ԴԱՆԵՑԻՈՑ (1851)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 22×15×1.5: էջք 168: Հանդամանք լաւ: Թուղթ կոկեակ: Գրութիւն խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները և պարբերութեանց պիտատուերը կարմիր, մնացեալը սև: մէլանով, միասին, 30 տող, նարարայր վարժ: Համառոտությունները լատ տուտ: Դրանաւոր դարդադիրք և լատ հեկան լուսանցադարձ իւրաքանչիւր պլուխի սկիզբը: Խորանայարդ, էջ 9: Կաշեկալմ տախտակեայ դրոշմադարդ: Կնիք Ստացողի՝ սևապրոշմ, էջ 8, 9, 166, փակայիր, շէ. Ն. Պետրոս Վարդապետ, 1232a [= 1783]:

ԲՈՒԼԼԵԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Հակատ.—

էջ 3.— Յիշատակարան Թարգմանչի Կրոց.— Թարգմանեայ դիրքս Պրոկլի Դիաղոյոսի Պատմական իմաստասիրի՝ անտաժ Սիմէոն անպիտան քահանայի և Կրօնաւորի...— Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 344:

Լուծմամբ Պրոկլի Դիաղոյոսի Պատմական իմաստասիրի:

Սիմէոնի Գոման Սոյիսկոյսոսի արարեալ Մեկնութիւն Գրոցն Պրոկլի: Յատուաքանութիւն Թարգմանոցի.— Ի Թարգման

լացն մերոց տառաջոց, Մօսէի տառ և Դաւթի, և ընկերաց սոցին...:

էջ 6.— Յանկ Գրոց:

էջ 11.— Պրոկլի Դիաղոյոսի Պատմական իմաստասիրի: Շաղկապ Աստուածաբանական, Հատորք ԼԻԺԱ.— Ա.— Ամբարձութիւն Հաղորդի միոյն:

էջ 166.— Աշէ. Լուծմունքս բանիցն Պրոկլի Պատմական իմաստասիրի... արուծ 166. ևս պարզայայն տեսութիւն ընդհանրէ...— Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 344:

Յիշատակարան Ստացողի.— 1706

էջ 8, Ոտը շեղագիր.— Մեծի Կոտորանդաւորոյ՝ Տեառն Չաքարիայ ազգաւոր և բարեկարգ Պատրիարքին ձեռնասուն աշակերտ և վերջի՝ Կեսարիոյ Երկրէն, Ի Վանք պիղքէն, և յառաջագործարանաց դարձէն, խանձի Պատարիին որդի՝ Պետրոս և պիսկոսոսոս տապալ պալ Պրոկլի Շաղկապանուն պիբրո ի վալիլում ինձ, և իշտատակ ապալոյ բարեւոր Եղբարց, որ զկնի իմոյ վախճանիս խնդրեմ աղերասնօք, ի վալիլին մերդ սիրելեաց՝ սիրով իշտալէք պիտ, և դամ. Հոգեւոր և մարմնաւոր Իմայինս, որ և իշտողք իշտալ իշտօք Ի Տեառնէ՝ աստ և ի Հանդերձեալսն:

ՍԻՄԵՆ. Երանիս Ժ. Ի Պատրիարքարանն Հայոց. Ի Պոյս մեծ:

619

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ.— 3

ԲԱՐՍԵՂ ԿԵՍԱՐԱՅԻ

Կ. Պալիս

ՌՅԷ = 1721

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 21.5×16×5: էջք ԺՁ+282+ Ի+432: Պրոկլ ԺԱ+Բ+Ժ: Հանդամանք

լաւ: Թուղթ տախտակ: Գրութիւն՝ խորագիրները և սկզբնաւորութիւնները եւալին կարմիր, մնացեալը սև: մէլանով, երկ-

սիւն, 31, 32 տող: Նոտադիր վարժ: Հաստատարութիւնք առատ: Կաշեկաղժ տախտակեայ դրոշմապարզ: Կնիք փակողիւր, զնիւրակոս Վարդապետ, 1268 [= 1807], էջ ԺԳ:

ԲՈՎԼՆԴԻԱՆԻԹԻՒՆ —
էջ Ա-ԺԲ, դատարկ:

Ա. — ՅԱՂԱԳՍ ՊԱՀՈՑ. — 3

էջ ԺԳ. — Ճակատ. —

Դիրք որ կոչի Պանոց: Առաջեայ Աբրարոյ Ռարդի Կեսարու Կապաղովկացոց Եւպիսկոպոսապետին, Նորում բնածին Ճառք, և Ներբողեանք, և Տեսութիւնք դանաւանք: Թարգմանեցաւ Յունականէն ի Հայս, ի Սահփանոսի Բանանայէ, և յետին կրօնաւորէ, և զաղարարութեամբ Հասեայ առ մեղ, յորմէ ընդօրինակեցաւ սա, յամի կենարարին մերոյ Ռէժիմ [= 1721], և Հայոց Ռէժ, ի Կոստանդինուպօլիս:

Ար. Ենմացի Կերակոս Նուսատ Արեղայ ըստացայ զայս զիրք ի վայելումն անձին իմոյ և յնոսոյայ եղարաց բարեմիտ ընթերցողաց, ի թուականն մերոյ ՌԻՄԸ [= 1809], Սկստեմեր:

էջ ԺԴ. — Յամկ Յառաջեայ Դրաց. — Ա. — Խրատ Յաղազ Պահոց. Թողոյ զփոխիւթիւն մանաւանդ յաւարտ պահոց:

էջ ԺԵ-ԺԶ, դատարկ:

էջ 1ա. — Գիրք Պանոց Աբրամ Բարսգի Եպիսկոպոսապետի կեսարու ասացեայ. Յաղազ Պանոց. — Փողեցէք առ ի Նորում մանեան փող ի բարենշառ աւուր տունի մերոյ: Այս ի Հրաման մարդարեակեան, քան զամ. փող մեծամայն, և քան զամ. դործի երաժշտական, որ անէ վկացուողըն, և Նշանակէ զընթերցեալս: Բանդի ուտաք ըզպահոցն շնորհ յնոսոյայ, զհրեական կարպացն ի բաց մեթեւոյ: ...

էջ 223բ. — ԼԳ. — Նորին Սրբոյ Բարսգի Եպիսկոպոսի Եւ Ազգայնաբայ հերձուածողի տեսութիւն ի մարմնաւորութիւն փրկչին: Բարսեղ ասէ. — Մարմին մարդկային ունէ՞ր Գ. Եթէ ոչ: Ապողիմար ասէ. Ոչ: Բարսեղ ասէ. Այո զո՞ր: Ապղ. առաւածալին: ...

էջ 230ա. — ԼԴ. — Տեսութիւն Յաղազ

Հաւատոյ: Երաննեացն Աբրոց Եպիսկոպոսաց: Բարսեղ և Դիրգար:

էջ 237ա. — ԼԵ. — Նորին Աբրոյ Բարսգի Եպիսկոպոսի. Յաղազ Ոգորմանոյ Եւ Յաղազ Ազգից. — Գրառքի իսկ յառաջացին զայս ի յիշէն եղեայ, առ մեղ ժիւթաբուրժեամբ խրատ վասն բարեգործութեան: ...

էջ 241-252, դատարկ: Նոյնպէս էջ ԱԲ:

Բ. — ՀԱՐՑՈՂԱՅ ԳԻՐԲ. — 4

էջ Գ. — Ճակատ. —

Գիրք Հարցազաց, Առաջեայ Աբրոյն Բարսգի Եպիսկոպոսապետին Կեսարու Կապաղովկացոց: Նորում պարունակին Հարցմունք դանապանք, լաւաւեց և օղտակարք, Թարգմանեցաւ ի յունականէն ի Հայս, ի մեռն ճշմարտարանից Թարգմանչացն մերոց, և զաղարարութեամբ Հասեայ առ մեղ, յորմէ ընդօրինակեցաւ սա, յամի կենարարին մերոյ, Ռէժիմ, և Հայոց Ռէժ [= 1721], ի Կոստանդինուպօլիս, ի յօրեւակէ Տն. Սուրբասայ Արհիեպիսկոպոսին Ռուսայոյ:

էջ Դ, դատարկ:

էջ 1ա. — Գիրք Հարցազաց, Աբրոյն Բարսգի Եպիսկոպոսի կեսարու կապաղովկացոցն ճիւղակեամբն զիմաստաց. — [Ջ]յուշական կենցաղ մի դիտաւորութիւն ունի՞ր զոգտացն փրկութիւն: ...

էջ 10բ. — Ա. — Հարցումն ճգնաւորաց. — Քանչի կա մեղ բան իշխանութեան Հարցանէ: ...

էջ 109. — ԺԾ. — Հարցազաց. — Զի՞նչ է մի՞ր զարեք, և ո՞չ զարեք:

էջ 123. — ՄԲ. — Հարցազաց. — Զի՞նչ է սուրբ, և զի՞նչ է արդարն:

էջ 175բ. — ԵԿԱ. — Հարցազաց. — Եթէ պարտ է զործել յորժամ ոմանք ի տեսութիւն զայցեն:

էջ 178-190, դատարկ:

Գ. — ԼՈՒԽՄՈՒՆԲ ՊԱՀՈՑ. — 4

էջ 191ա. — ՏԵ. Բարսգի Պատմառէ, և Լուծմամբ Պանոց: Պատմառ Առաջին ճանո՞ր ար ասէ Փողեցէք. — [Մ]եծն Բաւթիկոս ծնեայ էր ի Հրէ Պոնտացի, և ի ճորէ Կա-

պարկեցի, ոչ յանկանից ոմանց, այլ ի հենաց և յերեւելեաց... — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 340:

էջ 300ա — ԼԶ — վառմ Դաւթի Մարգարէիմ — Եւ բնդ բազմութիւնն Սրբայեց: ոցն միմէր: ԼԾ — Դանիէլ մասն Շուշա-նայ: ...

էջ 307-310, գատարէլ:

Գ. — ԼՈՒԽՄՈՒՆԻՐ ՀԱՐՑՈՂԱՅ

ԳՐՈՑՆ. — 4

էջ 311ա — Լուծմունք Հարցողաց

Գրացն. — «Զդուռական կենցաղ»: ԼԾ — ԶՔրիստոնէից կենցաղ առէ, զի օտար է ի չեթանսաց, նեղ և նուրբ, և զգուշ յամենայնի, որ առաջնորդէ ի կեանք... — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 340:

էջ 400ա — «Զմարմնական զգոյթ քառ պատուիրանացն Տեառն»: ԼԾ — Զառանձինն հոգւ թողուլ պարտ է ի զալ եղբարցրն...:

էջ 400բ-432, գատարէլ:

620

Ա. — ՀԱՐԻԻՐԱՒՈՐԹ ՎԵՑԵՐՈՐԴԹ. — 1

Ե Ի Ա Գ Ր

Բ. — ՄԵԿՆ. ՀԱՐԻԻՐԱՒՈՐԱՑՆ ԵՒԱԳՐԵԱՑ. — 2

ԿՐԱԿՈՍ ՎՐԴ. ԵՐԶՆԿԱՍԻ. (1354)

ՆԿԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 21×10×1: էջք 140: Հանգա-մանք յաւ: Թուղթ սպիտակ դիմացկուն: Գրութիւն՝ խորագրերէնք և սկզբնատո-ղերէն ոմանք կարմիր, մնացեալը սև մե-յանով, միասին, 33 տող: Նոսրագիր վարժ: Համառօտադրութիւնք սովորական-նէն քիչ մը աւելի: Կապմ կիսալար խաւա-քարտեայ: Շրթունքներուն վրայ երկաթա-դիր դժուարընթեռնի. վի մայրեւումն Սիմ-էնս Վարդպետի Նըջեցոյն: Տես նաև յա-ջորդը, որ նախապէս կազմած է ասոր երկ-րորդ մասը:

Ա. — ՀԱՐԻԻՐԱՒՈՐԹ

Ա. — էջ 1 — Եւագրեայ Հարիւրաբք վեցերորդք: Առաջին, Յազազս ընգրէմ քանասեղծիցմ արտաճեց. — Ա. — Առա-ջին բարձրն ո՛չ զոյ հակառակ, զի էութիւն նորա անեղ միաստար[ի] է, և ներհակ ո՛չ ունի: ... — Ղ. — Եթէ այսօր կոշի ուր-բաթ...:

Բ. — էջ 7. — Նորին Երկրորդ Հարիւ-րըմ. — Ա. — Հայիկ բարոյն, ուժոյն, և

իմաստիցն Այ. ևն յուշից զոյացեալ արա-բաժաւ: ... — Ղ. — Յորժամ արժանանա՞ք նորոյման մարմնոյ մերոյ՝ ամենեւին նորքն կկենցեն զոր զգայութիւնք ո՛չ իմացան:

Գ. — էջ 13. — Նորին Եւագրեայ Եր-րորդ Հարիւրք. — Ա. — Հայր միայն գիտէ յՕնեալն իւր, և Որդին զՀայր իւր... — Ղ. — Ո՛չ զաղարին դեւքն ի նեղել զգիտուն-սրն, թէպէտ և ո՛չ է յանցեալ, զի զմիտս նորա բարեութեամբ առ իւրեանս կորցեա-ցեն...:

Դ. — էջ 10. — Նորին Եւագրեայ Զա-րորդ Հարիւրք. — Ա. — Ած. անկեաց իւր բաժաւորք, և սնոյց զնոսա իմաստու-թեամբ... — Ղ. — Հազիւ որ թլփատու-թիւն է դատին յախտից բարի կամօք, մա-սըն դիտութեանն Այ. ...:

Ե. — էջ 26. — Նորին Եւագրեայ Հա-րիւրեակ Հիմնեբորդ. — Ա. — Աղամ օրբ-նակ է Գալ. Եւա՝ մերում բնութեանս. մասն որոյ էլ Գա. ի զրախտէն իւրմէ և. կէն ասաւ... — Ղ. — Տեսիլ եղևոյց կամ ի մագրո մտաց տեսանի և կամ բան ի-մասանոց ցուցանէ, և յերկուցդ է զգեալ՝ զպատմողիբնս պատճառէ:

Զ.— Էջ 32.— Նորիմ Անգերարդ Հարիրեակս։— Ա.— Զինչ է և է գիտութիւն եղելոց, Սր. Գերթ մեղ ոչ պատմեաց...
— Ղ.— Իմացարուգ գտաւ խորհրդաւոր լիակատար, բարձր և և կոչ խորաց խորհրդոց։ Զարիրեակս պայս վեցարկ։

Էջ 37.— Նորիմ Եւագրեայ պալլասարդՔԱ վեց Հարիրեակցոյն։— Ա.— Արքայութիւնն Երկեից գիտութիւն բարձր...
— Մամօր.— Էջ 42-43 դատարկ մնացած գրուածքն առանց քերթայի և կարծեմանկուի յաջորդ էջիմ վրայ։— Մէ.— Բաղում ինչ անգիտութիւն յինքն ունի... Կատարեցան պակասորդքն վեցՀարիրեակին։— Եւ ասաց ոմն ի կատարելոցն թէ ինքնունին ղերբորդութիւնն Սր. փառաւորեաց, և վաթնիւս պապականացաւ աշխարհս պարտեաց...։

Բ.— ԵՐԵՎԱՆ. ՀԱՐՈՒՆԻՐԱԿԱՆՈՐԱՅ.— 1

Էջ 15.— Արդիւնաբան եւ հողիւններ վարդապետիմ Կիրեակսի եղկեցոյ, արարեալ Մեկնաբարիմ Հարիրեակցոյն Եւագրեայ. ի իմողոյ Յովիմանէս վարդապետի ի մոյն գաւառիմ եկեղեցիս ի սուրբ Կիրեակս։

Տնտես Հաւատարմ և իմաստուն յաւենեցունց Տեառնէն բնաբնալ և կարգեալ ի վերայ ղերդատեանի ստե յորա, ղգրկաւէս և ղկենաց ճացն խաճագործել ճոյժ ճողոյն, և տալոյ ի մամու ծառայակցոյն ղոր յամ. մամ բոլորն քաղցեալ և յորդեալ ղարմանց, և ղրաճեալ ուրախարար ի հին և ի նոր խառնարանէն առաստաղէն մատուցակեա ծարաւելոց և պառքելոցն, ղոր և առնես հաճեալոց ճերմուն և ճանճարեղ բարոնապետ Յովհաննէս, Հոմանուն ժաշնի բանին և Համագատեալ արեգականն արդարութեան կարապետին. բողոքաւոր և ղրալիկար և ղյետին սպասաւոր բանի միանշամ և երկեցս Հարկեցեր, և քերով ղրաւեցեր, առնել լուծումն Հարկաւոր ուրոյնքն Սր. Հորն Եւագրեայն։ Որ արդարեւ ձեռն ի յարմար աշակիս ղործաւորութիւն, այլ ինչ յոյժ միշտ վառնդի է յերկուց ղիմաց. Հոմաբար ի խնդրոյ, և ղանհաղանդիցն կրել պատուհաս, և վրալի է քաղցր քերոյ սերելոյդ՝ և և ծառա-

գոյն ղրկումն է. Եւ յանձն տոնուլ՝ տաւել ղմատարալոյն է և ի վեր ճան ղկարութեան իմոյ, Զի ի փոքր իրաւութեան վրայի և տուրաքն փոքրապոյն է, որպէս և յոյ վրալիս ղան ղուղեաբան իսկ ասալ ղառ ղափու մեծութիւնն և ղան և ղեանն մեծադոյն է. ոչ վրալելն՝ ղան է մեծադոյն, և ի վրալելն՝ ղեանն. պոյց ընդ տուգանացն և ծաղր և և եղց տեսողացն, բաս աշխատեալսն առակին. Թէ այս աշխատեալն և ոչ կարաց կատարել։

Քանդի Հրամայէք մեղ փոքր բաժակաւ. ղհամատարած ծով իմաստութեան մտաց անապատին ղափել, որ յամենունաւորոյն տարալորի, և արիւնքեալ ղերկին, և ի վերաճն ինչ թարց կրկնակի, թարց ղործնականն ասեմ և տեսականին, որ յատուկ Տեառն է, և Ենդթայ և Եղիայի։ Եւ ի վերայ խոնաւ ղնութեան լայնածաւալ մկանացն քաղցալել, որ Տեառն է առանձինն, և ի ձեռն Տեառն՝ Կեւոյնի։ Եւ ի խորս ուղիւնուն կոճակացն ի վանել, և խուլել ի ծոցոյ նորա ղնույնաղեղին և ղհրատիկայ յիմանալի ականց, և ղհամառաւոր մարգարեան ղեղեցիկ ի դարդ պարանոցի, և ի պակասպանցն փառս ոսկեալոյ ղարմ ղարի, ղերապայծառ ղնույն մօրս մերոյ կաթնղիկ եկեղեցւոյ, որ իմաստուն վաճառականին է, և խորոցն Այ. Հաղարապետին։

Այլ թէպէտ և այսպէս ղմուտարին է, որպէս ասացաք, այլ ոմն. անհնարինք՝ շարաւոր է Այ. Քանդի կարող է Ամ. ի քարանց յարուցանել որդիս Արաւաճաւ. ի յապարած վիմէ վետս ղղիւն, և ղհուրն ի յանձնել փախարկել, և ղամուլ արդաղն ձեռնողան ղործել, և ղարաւանն բանաւորապէս բարաւոցուցանել։

Որ տայ բան առնաւորանի ղորութեամբ քաղցալ, տաց է մեղ բան ի բանալ ղերանոյ մերոյ, ձեռնաւորութեամբ աղօթից մերոց, ոչ ի քաղցալ տանն ի բերանոյ իմոյ ղրան ղհաղարութեան, այլ յամուլ մտաց մերոց տաց ղարուլ ղրմանց, նուրիւն ակաղոր Հաւատոյ ի սեղան փառաց իւրոց, ի ճողեւոր ղրաղումն մանկանց նոր սիւնի։ Տուողին բարեաց փառք յաւառեալ։

Եւագրեայ Հարիրեակց վեցերորդ։ Առաջիմ յաղագոս ընդդէմ քամասեղծիցմ

արտաբնոց.— *Արտաբնոց իմաստաբեկքն տապիւն թէ Բ. տապաւնեցէն, միւնն բարի եւ միւնն չար։*

Բ.— էջ 67.— Նորին Սրկերորդ ձ.— Ա.— Հայկի բարուրն ուժոյն եւ իմաստեցն Այ.— եւ յաշիջ դոյաջեալ արարածք։ Լաւն.— Աստուած ընտիրեալ բարի է եւ դորաւոր յամենայնի, եւ իմաստուն...։

Գ.— էջ 82.— Նորին Եւագրեայ Սրկերորդ Հարիւրմ։

Դ.— էջ 95.— Նորին Եւագրեայ Զարիւրդ Հարիւրմ։

Ե.— էջ 109.— Նորին Եւագրեայ Հարիւրեակ Հիմզերորդ։

Զ.— էջ 123.— Նորին Վեցերորդ Հարիւրեակ։

Էջ 134.— Նորին Եւագրեայ պալատորդն Վեցհարիւրեակացն։

Էջ 146.— ... եւ անդէտն եւ մեղսանէրն ոչ կարէ պատկեր Այ.— լինել, դիւամ. կենօք իրեանց նաւանին մեղացն, որ երեսնի դմաւ, յորմէ փրկեաց զմեզ Քա. եւ զամ. նաւատաղետ իւր. եւ նմա փառք ընդ շօր եւ Սուրբ Հոգոյն, ամէն։

621

Յ Ո Ղ Ո Վ Ա Ն Ե Ռ Ց

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×1.5: էջք 196: Հանդամանք լաւ: Թուղթ դիմացկուն: Դրուիւն նման նախորդին: Կաղձ կիսալաթ խաւաքարեայ: Շրթունքներուն վրայ երկաթադիր. զի վայելումն Սիմէոն Վարդապետի Նրբեցոյց: Նախապէս եղան է թիւ 620ին հետ միասին մէկ հաստը, ինչպէս կը հասկցուի շրթունքներուն վրայ գտնուած արձանադրութեան միջակայութիւնը։

ՐՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Յոսանմու Որոտնեցոյ տիեզերալայն թաքումապետի արարեալ ի բան Աւետարանին Յոսանմու որ ասէ. ի սկզբանէ էր Բանն...։ Կաճաւորիմ ով կաճաւոր լուսեարմից եւ զասք սերորից...։

Բ.— էջ 30.— Մեծ թաքումապետին Յոսանմու Որոտնեցոյ, ասացեալ ի բանն առաքելակամ որ ասէ. Հայեցարու՜ ընդ առաքելան եւ ընդ քահանայապետ խոստովանութեան մերայ ընդ Յս., որ հաստարիւմ է արարչին իւրայ։ Այլ մաթ բան զբանս եւ տեւեսցու՜ բնական ճոճութեամբ, եւ ապա յետ այլերիկ ձեռնարկեսցու՜ ի մեկնութիւն բանին.— Մշտալարձ իմն կուրիւն...։

Գ.— էջ 46.— Մեծ թաքումապետին Յոսանմու Որոտնեցոյ ասացեալ ի բան Ա-

ռաքելայն որ ասէ. Մարգով եղիւ մահ. եւ մարդով յարութիւն մեծայօց.— Առ իմն ի սրբազանիցն դասուց...։

Դ.— էջ 61.— Սրբոյն Գլիգորի՜ աշակերտ Սեմեմեմ Սրբոյն Յովնանմու Որոտնեցոյ, ի բանն որ ասէ. Մնաւ ձեզ այսօր փրկիչ օծեալ Տէր ի քաղա.— Որ յօրինիւն էր օրինակին...։

Ե.— էջ 100.— Գրիգորի՜ աշակերտի Սեմեմեմ Սրբոյն Յոսանմու Որոտնեցոյ, Տեսալիւմ ի բան մարգարէին, զոր ասէ. Հագի Տեսալմ ի վերայ իմ վս.— Տեսանօղձ վեհերեւելակ տեսութեամբ ի բնարարձ բարձու զերարարձեալ բարձրութեամբ...։

Զ.— էջ 131.— Յամեմի եւ երիցս երանեալ բազմերչամիկ եւ տիեզերայոյն մեծ հռետորի եւ ամյաջ փիլիսոփայի Հայոց Մեծաց Յոսանմու Որոտնեցոյ արարեալ մեկնութիւն բանին որ ասէ մարգարէն. Ո՛ տեղձ առանմիմ գտիրտ մեցայ ի միտ առնուլ զա.— Ներգործական իմն անխափան բնաւորեալ են միտք սակս մշտալարձ գոյոյն, եւ զի Արիստոտէլ ի վեց արամառ զարմումն...։

Է.— էջ 151.— Գրիգորի՜ վարդապետի Սկեռացոյ ի Սր. Զատիկն եւ Յարալիւմն, միարամութեամբ Աւետարեմեցն Տճ. բանից, եւ բացայայտումն կտնտես իւզարեքից.— Այսօր յարեալ Քա. ի մեռւոյց...։

622

Ա Պ Ա Շ Խ Ա Ր Ա Ր Ա Ն. — 1

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԻՆՆԱՅԱՆ

Էրմիտեժիմ

1845

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւի 21×17×3·5: Էջ 448: Հանդամանք լատ լաւ: Թուղթ թանձր: Գրիչ՝ վաղարչւպատացի Գր. Սրկ. Տէր Գրիգորեան, Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւաբակ մեւանով, միասին, 25 տող: Շեղադիր մաքուր: Համառօտագրութիւնք դրեթէ սովորական: Մեծ սկզբնատառք՝ թռչնադիր, ձկնադիր, եւայլն: Կազմ կիսակաշիխ խաւարանայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1.— Յետմեզոյն յիշատակագրութիւն.— Նուէր ի լուսարար Կարապետ Վարդապետէ Մարգուսեանոյ՝ Մայր Աթոռոյ Սրբոց Յակովբեանց Նորահաստատ թանկարանին, 1863, ի 5 յունվարի:

Էջ 3.— Պատմառ Ազօթալեմ Մատենոն:

Էջ 7.— Առադիցեցութիւն ինչ յազազս Ազօթից:

Էջ 15.— Աղթական բանք ընդ Այ. ի խորոց սրտէ. որտառեկ ղղջմամբ: Յատկա-

պէս կոչեցեալ Ապշխարարան: Արաբալ Պետրոսի Վարդապետի Նախիջեանցոյ, Աղամալեան, ի խնդրոյ Հօր Իւրոյ եւ եղբոր:

Էջ 113.— Մասն Երկրորդ: Ազօթ առ Մարդեգութիւն Բանին Այ.:

Էջ 244.— Մասն Երրորդ: Ազօթ առ Հոգին Սուրբ:

Էջ 276.— Մասն Զօրրորդ: Ազօթ վասն Աւաքինուքեանց:

Էջ 318.— Մասն Հինգերորդ: Աղթթ ժամադրեալ:

Էջ 340.— Մասն Վեցելարդ: Ազօթ և Ստիգեմաւորաց Եկեղեցւոյ:

Էջ 397.— Մասն Եօթներորդ: Ազօթ առ համբընձ դասս Սրբաց:

Էջ 445.— Յիշատակարան Գրչի:

Այս Մատենան Ապշխարարան չարագրեալ ի Պետրոս Վարդապետէ Աղամալեան դրեցաւ մեռած Գրիգոր Աւագ Մարկաւակի Տէր Գրիգորեան Յօրեանց Վաղարչւպատացոյ միաբանի Սրբոյ էջմիաննի, ի 1845 ամի, ի 24 Մայիսի, ի Սբ. էջմիաննի:

623

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Երուսաղէմ

1683: 1691

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւի 21×16×5: Էջ 742: Պրակք ԺԼ+Ե+Ձ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ կոկեալ մեծաւ մասամբ: Գրիչ առաջին մասին՝ Երեմիա երէց: Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնաւորութիւնները, բնարանները հայլն կարծիք, մնացեալը սեւ մեւանով, երկսիւն,

35. 38 տող: Նոսրադիր մանր: Համառօտագրութիւնք առտու: Կարճադիւ զարդադիրք եւ լուսանցադարձք՝ Իւրաքանիւր գլուխի սկզբը: Գլխազարդք, էջ 70ա, 167բ, 202ա, 267ա, 328ա, 601ա: Կիսախորան, 433ա: Խորանազարդ, էջ 7: Կաշեկազմ տախտակեայ զրուջազարդ: Պահ-

պանակ թղթեայ սկիզբը եւ վերջը երկուս-
կան թերթ. բուրբաղիք Սաղմոսարանի մա-
սըն: Սաղմոզ՝ Սուրբոս Վարդապետ: Յի-
շատեացիք: Ա.— Մատթևոս Վրդ.
1393:— Բ.— Երեմիա Երկց, 1685:— Գ.—
Գրիշ Գ. Մասի, 1691:— Դ.— Վերջին
սաղմոզը, 1708:

Ա.— ՄԵԿԵՆ. ՄԱՅՑԹԵՆՍԻ— 3

Գրիգոր Տաթևացի

էջ 3ա.— Մաթեոսեան Աւետարանի
Քաղուածայ ցանկն:

էջ 7.— Գրիգորի՝ աշակերտի եռա-
մեծի եւ տիեզերապաշտ Վարդապետի Յա-
նանու Որոտնեցւոյ, հաւաքեալ Քաղուա-
ծոյ Մեկնութիւն Սբ. Աւետարանին Մատ-
քեօսի: Նախորդամաքալ քաղդատուսիւն
չորս գետոցն եղեմարաւս՝ չորից Աւետա-
րանչացն հագիարաւս: Օգնեա՝ Հոգի Սբ.
Ած.:— Արդ՝ չորս պետն նմանի չորից Ա-
ւետարանչացն, Փիտոն, որ է Անպետ կամ
Ինչոս, ի Մատթէոս Համեմատի բառ Հնչից
յեղանակաց: . . .

էջ 365ր.— Յիշատակարան.— 1685
Ջատագոռս զՍուրբոս Ած.արան Վա-
րդապետն, եւ զԵղիշէկ զրէշն՝ Երեմիա Լ-
րէցս, ի թվ. ՌՃԼԻ Գրեմու ի Սբ. Գաղաթն
յիծ. յերես անկեալ աղաչեմ յիշել ի բարին:

էջ 417-8.— (Մեկն. Տասն խորանացն)
Դարձեալ ասցա՝ զարժանեմն,
ըզբարձրացեալ փառաքն Նոցին,
եւ որ կրկնեալ եւ ըստորին,
դի եւ զվերջինս լուսաւորին:

Այս մեկնութիւն տասն խորանին,
Համաձայնից սուրբ Գաբրիէն,
չորրորդ զըլուիս Համակարգին,
ըստ Եւանքեայ մեծ պատմադրին:

էջ 419—420, դատարկ:

էջ 421. Մեկնարանական Հատուած-
ներ:

էջ 422—430, դատարկ:

Բ.— ՎԵՅՈՐԼԵՆԻՑ ԳԻՐԲ.— 4

Մատթէոս Վարդապետ

էջ 431ա.— Յանկ Գրոցս որ կոչի Վե-

ցորեայ.— Ա.— Նախորդաբար գովութիւն
իմաստաւրեան: . . .

էջ 438ա.— Նուստ Մաթէոս Վա-
րդապետի, աշակերտի եռամեծին Գրիգորի,
աշխատասիրեալ առ ի հաւաքումն քանից.
որ եայի առ Ջ աւուր գործս Այ. ի խնդրոյ
Սարգսի կրօնաւորի, ի բանն Սաղմոսն որ
ասէ. Ամենեցուն Յարտարապետն ուսոյց
իմօ զիմստ.— Ա.— Մօսնչիկն եւ գործը
ըս. եւ անեն իմ սիրեաց յոր՝ ասէ Հոգւոյն
տեղին մարդարէ. . . — Հմմտ. Ա. Հատոր,
էջ 462:

Յիշատակարան Հեղինակի.—

էջ 464.— Արդ եւ խոցոտեալ յոյժ եւ
ի մարմնի տկարացեալ եւ տարտամեալ մը-
տաք եւ դիտութեամբ, վերաւորեալ ի բառ-
սարկաւէն մեռեալ ողի Մաթէոս Քահանայ,
սպասաւոր բանի. . . — Հմմտ. Բ. Հատոր,
էջ 457:

Գ.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԵՎԱՊՐԻ
ՈՒԹ ԽՈՐՀՐԴՈՒՅ.— 3

էջ 545ա.— Մաթէոս Վարդապետի,
աշխատասիրեալ վասն քորոգութեան քանի:
Առեալ ի վարդապետաւորեմն որ. եօրն Ե-
ւաղրեա, որ միտք ամապաւի կոչի, եւ ի
նորին վարացն հետեւօղէ սրբոյն Նեղոսէ:
Որ ցան եւ թիւ զոյր ի բանն մոցա հաւաք-
եալ իմ ի պէտս բանաւոր անձանց: Ի Բան
Պօղոսի որ ասէ. Մի՛ ոք խաքնացէ զձեզ ու-
տելով կամ ըմպելով, կամ մասամբ տօնի,
կամ ամբամոտ, կամ շարաքիւք, որ է ամ-
իմն է պէտս ապակամութեան: Յազապս
Որկրութեանընթեմ.— Ե.— Առաքիւնութիւն
բաժանի յերթ. . . — Հմմտ. Բ. Հատոր,
էջ 466ր., որ եղեռնացէ իւր աշխատասիրոյ
Վարդապետին տեղեւ: Մաթէոս:

էջ 550.— Ոչ շունք եւ ոչ պոռնիկ
զարգայտիւր իմն Այ. ոչ ժառանգեմն, ասէ
Պօղոս: Յազապս Պոռնկութեան.— Իսկ աշ-
խատ Եւաղրեայ զորկորմոյութիւնն, եւ
զպատահաւոր նմին, եւ զեկրորդութեան
եօրին. . .

էջ 565ա.— Յազապս Արծաթաբերու-
րեան: Արմատ ամ. չալիսաց արծաթաբերու-
րիւն է. . . : Գիտե՛ք ի զի արծաթաբերու-
թիւն ոչ միայն զայն ասէ որ զարծաթն սի-

րեն, այլ և որ զոր ինչ արծաթով գնուի... :
Հմտ. Թիւ 591 :

Էջ 559բ. — Որ ըստ աստուածութեան
որտեւորութիւն է... : Յազագս տրտմութեան :

Էջ 563ա. — Յազագս Բարկութեան :

Էջ 568ա. — Յազագս Զանգութեան :

Էջ 573ա. — Յազագս Նորափառու-
թեան : Սիրեմ զգանազուխս յընթրիս... :
Մանրիկ եղբայր, զի նորափառն և անափա-
ռըն զանազանին... :

Էջ 577ա. — Յազագս Ամբարտաւանու-
թեան : Տէր ամբարտաւանից հակառակ
կայ... : Բայց նախ զիտեիք է, թէ ընդէ՞ր
քան դամ. յետոյ ևդ զայս մեղիք... :

Յիշատակարան Հեղինակի. — 1393

Էջ 581բ. — Արդ, ուլ սերկիկ եղբայր,
զիտասջիբ, զի վասն կարոտութեան զորոց,
զոր ոչ ունիւմ միւթթարէ ինձ և օղնական,
հնարեցայ առ սուրբս այս ձեռնարկել, և ի
նմանէ առեալ մասն ինչ բան օլտի, սակս
ինձ և բանի քարոզութեան : Եւ քանզի այս
ծածկեալ զոր, միայն միայնակեցացն սյա-
հէլ, որ ամենեցուն յայել է ուսուցանել,
Արդ ևդ. զորաւ ճամառութեան
սորա ի ներքնադոն անապատիս Տանձփա-
րախոյ, յորում նստէաք լոիկ ի տան, յա-
մին Պնի երրորդի թուին Հայոց :

Արդ աղաչեմ որք օլտիք ի սմանէ, և
կամ օլտեցունքնէդ զայլս, յիշեալիք ի սբ.
սրտի ձերում զանաժամ աշխատող սմին
զՄամթոս վարդապետ, և զպակասն ուղ-
ղեցէք, և զանելորդն կրտսջիք, և սխա-
լանացն ներումն հայցեմ, զի և զուրք յիշ-
եալ լիջիք ի Թէ. Այն :

Եւ զսակաւ յիշատակապիտ զբել զհնի
բանիցս աղաչեմ, զի և զուրք զրեւջիք ի
զիրն կենաց :

Էջ 582-600, զատարկ :

Գ. ՍԱՆԴՈՒԽԻՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱՍԻՆ

ԵԼԻՑ. — 1

Յովհաննէս կիմաբոս

Մամօք. — Այս մասին թուղթը, գիրք
և զարդերը — կարմիր կապոյտ — կը տար-
բերին նախորդներէն :

Էջ 601ա. — Գիրքս այս քր. կոչեցեալ
Սանդախիք Աստուածային Նիցի : Ի դէրս կե-
նաց յերկինս գրին որք զանձինս յայս ճա-

նապարհս զնեն արութիւն ընթացք աստ-
ուածային մատենան առաջնորդ... :
Հմտ. Մատ. Հայկ. Թրգմ. Էջ 531 :

Էջ 602. — Յոնանմու : Առ Յոնանմու
ուրախ լինիւ — Ընկալաք զվայելուին ող-
նուական և անախտ վարուցդ և մաքրու-
թեամբ խոնարհեալ սրտիդ... :

Էջ 603ա. — Սկիզբն հոգեւոր տախտու-
կիս զորոց հոնտորակամ գեղեցկութեամբ
համդեմքեալ գոյութիւն ճշմարիտ վա-
րուց : Բան կրօնաւորակամ : Արբայ Յոնան-
մու հօր Սիմեայ լեբրնմ միանձանց : Հոր
հրամանաւ հօր Յոնանմու, Ռայլթու լսրինմ
գրեաց եւ առ մա առաքեաց :

Էջ 607ա. — Աշտիճան առաջին, սր
հեծեալմ աչ դարձցի յետս : Վասն ցաւօք եւ
տրտմութեամբ հրաժարման յաշխարհէ :

Էջ 611բ. — Գ. — ... Վկայութիւն վա-
սըն ելամութեամբ յիշտկլ. արութեան եւ
ունկնդրութեան :

Էջ 626բ. — Դ. — Համաթիւ է... : Վա-
սըն ապաշխարութեան հոգւոյ, եւ ճշմա-
րիտ բնութիւն վարուց քր. դատապարտե-
լացն :

Էջ 632ա. — Ե. — Հիմգեմբորդ աստի-
ճանս զորս ապաշխարեմ ըստ հինգ զգայա-
րանացն... :

Էջ 703ա. — Լ. — Յարուցանէ յերկրէ
յերկինս զաղճատ միտս, եւ յարեւաց ախ-
տից կամզնէ զպանդախտս յերանմիկ ևս-
մախտութիւն : Իսկ ամենազգալիկ սէրն աւ-
նէ զմա մատիլ ընդ իշխանապետս հրեշտա-
կաց եւ հրեշտակապետաց ժողովրդեան
Տեառն :

Մամօք. — Ամբողջ զրուածքը բաժնե-
ւած է Ա-ՃԼԴ Հատուածներու, Նշանա-
ւած լուսանցքներու վրայ : Դանիէլ Ռա-
յիթեցի տուած է այդ Հատուածներուն Հա-
մառօտ լուծմունքը. տես ստորեւ :

Էջ 706ա. — Այս ճառացոյց այսպէս
ևդեալ զհնի յետուստ կուսէ սկսեալ, և ես
որպէս գտի ևդի. դու որ փոխես դու գրտես
զկամ ըս :

Էջ 706ա. — Յառաջաբանութիւն Յա-
նանմու, առ Յոնանմու :

Էջ 715բ. — Կեանք և քաղաքապարտ-
իւն երանմույն եւ սրբոյ հօրմ մերայ Յո-
նանմու հօր Սիմեայ՝ քր կոչի կլմաքս՝ գր-
գրեաց Դանիէլ կրօնաւորմ միակեաց Ռու-

լայ լեռիմն — Ոչ է կարող բանք իմ ում աբ-
բելի եղբորս պատմել թէ ո՞ր էր քաղաքն յո-
րում ծնաւ... :

էջ 710ա — Լսածմունքն դժուարիմաց
եւ մտքն բանից որ կոմ ի գիրքս այս կո-
չեցեալ կլիմաքս: Արարեալ Դաւիթի կրո-
նաւորի Ռայիթեցոյ: Վասն եկեղն յաշխալ-
նէ — Եւ — Տինչ ուրացումն եւ տառիւ-
թիւն, այլ դայս ուսուցանէ... :

էջ 710բ — Եւ — Հիմզ Եւ կէս տալ
պարտալ ձգուած է:

էջ 730բ — Ուր — Գործեակցութիւն: Վասն
զի դատարկացեալքն ի կենցաղոյս արուես-
տից՝ դառաքինութիւն զործեն: Դատար-
կացեալքն ի դործոց լաւեաց եւ զործողք
լաւեաց: Վերջ Գրեցեալ Ավ: :

Ռիշտակալամ Գրչի — 1691

էջ 730բ — Ի յրման տառապանքեանս,
լիակատար զոգուծիւն Այ. եւ ի կատարման
ձեռնակութեան, անձնապարտ ըստ իրանու-
թիւն Քի. եւ ի հանդստեան աւուրս անհան-

դիստ բարբառով հանդատարար Հոգին Սը-
բընեցի, ի ներկայս, եւ որ դայն, եւ ի
կատարեալս. ամէն:

Ջրայ. զորոցս որ ըստ ոճի,
դայ Աստուծոյ եւ պատշաճի,
վերացեալ թիւս բարձր, ի ն ո ճ ի,
եւ մնացած մեղաց կոճի:

Մանթիւ — Գրչութեան թուականը
տուած է ի ն ո ճ ի բառով, որուն տառե-
րուն թուական արժէքն է 20+400+600+100
+20= 1140:

Ռիշտակալամ յիշատակագրութիւն. —
1768

էջ 731, շեղագիր ամնալը — Յիշա-
տակ է Գիրքս ի Սը. Գաղաթս Եւ. ի Սը.
Մակորեանց յԱթոս, վասն հողոյն Ստամ-
պուլցի Պողոս Վարդապետին. եւ իւր աշա-
կերտ Սիմէոն Վարդապետին, որ տեսանէջ
Ած. ողորմի տառեղծ ստացողացս: Եւ եղև.
այս ի ՌՄԺէ:

էջ 732-742, դատարկ:

624

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 5

Ն. ԼԱՄԱՐՈՆԱՑԻ

Ս. Յակոբ. Նրուսաղէի

ՌՃԽԷ=1698

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 21×16×5.5: էջք 940: Հանդա-
մանք լաւ. փրթած թերթեր, էջ 675-6,
685-6: Թուղթ հասարակ, կարծր: Գրչի՝
Յոնան Երէց: Գրչի թիւն՝ խորագրերն եւ,
սկզբնաւորութիւններն եւ յաճախ զլիակալի-
նները կարծր, մնացեալը սեւ. մեյանով,
երկաւն, 42 տող: Նորագործ մանր, Հա-
մառուտալորութիւնք արտաւ: Մաղկող՝ Գրի-
չոր Մարգարեանցի Մէրճանգատի: Գունաղեղ
զարդադիր եւ լուսանցալարդ իւրաքանչիւր
զուրդայի սկիզբը: Գլխաղարդ կամ կիսա-
խորան իւրաքանչիւր կանոնին: Նկար մը,
էջ 12: Կաշկկազմ տախտակեայ: Ստացող՝
Մարկոս Արդ. Պալաթցի:

ՐՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-11, դատարկ:

էջ Ա 1 — Երանեալ է այր որ ոչ դեաց
ի խորհուրդս ամբարշտաց... — Հմմտ. Բ.
Հատոր, էջ 58:

էջ 931ա — Ուստի եւ ծայն աւերմու-
թեանց որ հնչէ ի մէջ քո եկեղեցի... —
Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 460:

Մամր յիշատակագրութիւն Գրչի. —
1 — էջ 820բ —

Ստացող տառիւն յոյժ ցանկալի,
Տէր Մարկոս Արեւույդ արք,
յուզեալ դեղին Սը. Պատրիսի,
ի բարեաց լի եւ անթերի:

որ ցանկացաւ հոգով ի լի,
այս քաղցրահամ բուրաստանի,
Մեծին Դաւթի երպարանի,
մեկնեալ Ներսէս Լամբրոնացի:
Մաղթման յիշել լղճողեկիս,
Թարմատ տէր Թահանըս պերիս,
և Տէր Աստուածն ամենիս,
ողորմեսցի մեզ յիշողիս:

3.— Ներսէս Լամբրոնացի, Թ. 624, էջ 12

էջ 931ր.—

Եւ արդ զգծողս իմ ղեղեկի,
բաղում չարեօք հոգիս ի լի,
մինչ զի ներկեալս եմ ի մարմնի,
Թահան ղերէցս որ եմ ղերի.
մինչ զի զրոյն փոյթ ոչ արի,
ոչ քարտիդի լաւաղունի.
զձեզ աղաչեմ լոյս երամի,
չխալել ինձ զՏէրն ողորմի:
Եւ Տէրն մեր յամենայնի,

դասեսցէ ղձեզ յաջակողմի, ամէն:

Եւ որպէս դիւրին է նաւավարին ի ցա-
մաք ելանել, նոյնպէս դիւրին է եւ ցնծու-
թիւնս դրապերին ի կատարն հասանել:

Շրջածառ աշուճք, Թարչամեալ շրթունք,
անիմաստ մտկունք, անարուեստ մատունք,
կորդացեալ ձեռունք, կոկացեալ մջկունք,
ծովեալ ծնկունք, զօսացեալ ոտունք,
ցնծաւ եւ զոհացիր, աւրհնէ եւ փառաւորէ,
յմարդասէրն Ած, որ հասոյց զոչինչս եւ ար-
ժանացոյց ի յաւարտ տառիս. ձի գոհու-
թիւնս:

Գլխաւոր յիշատակարան Գրչի.— 1698

էջ 932.— Փառք անբաժանելի եւ
միասնական Սր. Երրորդութեան, Հօր եւ
Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ
յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Արդ եղև. զրաւ սր. տառիս որ կոչի
Սաղմոսարանի Մեկնիչ, ի խնդրոյն մաքուր
և սրբազան Պալաթցի (Ստամպոյցի) Տէր
Մարկոս Արեղայի, որ եւ ցանկացող եղև.
քաղցրահամ բուրաստանիս եւ ետ դբել ինձ
անարժան եւ մեղսաների Թահան ղերոյս:

Եւ արդ աղաչեմք զամենեւեան, ով
դասք լոյսերամիցդ, յորժամ օչտիք ի սր.
զրոյս կարդալով կամ տեսանելով, անմե-
ղադիր լերուք զրոյս ողալանացն կամ դը-
րաշարութեան, զի կար մեր այս դոյս:

Եւ յիշեալիք ի մաքրափայլ յաղօթս
ձեր զվերոյ վրեալ զստացող զրիս զՄարկոս
Արեղայն եւ ղծնօղն նորա եւ
յամ. արեան մերձաւորս եւ զուտեցիչս
նորա եւ որ առատն է ի տուրս
բարեաց զբեցէլ զյիշողդ ի զպուրթիւն
կենաց, ամէն:

Եւ զարձեալ եղև զրաւ սորա ի Թլիկն
ՌձՈՒՆ, եւ մարտ մաստ ԺԹ օրն երեքշաբթի,
ի նեղ եւ ի դառն ժամանակիս, ի Թաղաւո-
րութեան այլասեռից Սուլթան Մահմադի
որդոյ՝ Սուլթան Մուստաֆայի:

Արդ կացցէ եւ մնացէ Սաղմոսի Մեկ-
նիչս արարեալ ի Լամբրոնացոյ սրբոյն
Ներսէս յիշատակ մշտնջենական ի Սր.
Քաղաքս յերուսաղէմ, ի դերագահ Սր.
յԱթոռս ամ. Հայոց, ի Սուրբն Յակոբ. եւ
մի՞ ոք իշխեսցէ հանել զսա ի դբանէ աս-
տուածադէր Սրբոյ Աթոռոյս: Իսկ թէ ոք
իշխեսցէ ծախել, գողանալ, կամ ի գրաւ

դնել, և թէ ինչ կերպիւ և իցի, ջանայցէ
հանել ի Սրբոյ Տանէս, պարտական լիցի
առաջի աստեղին Գրի. և ամօթով, Բայց
վասն ընթերցելոյ, կամ օրինակելոյ ուրեք
առարկան, կրկին փութով ալլուի ի Սր. յԱ-
թոսս հասուցան, և մի յալլ ուրեք պա-
հեցան. իսկ լաւ խնամով պահուցի զմարմն
բարդումս անցնի ի Քսէ. յԱյ. մերմէ, ամէն:

Յիշատակարան Նկարչի.— 1702

Էջ 12, Ոկտրիմ Աբգիւ, թուրքիւր. —
Գրիգորի Մարդուանցի Մէրճանդատկա Ժաղ-

կաղաղեալ ի Սր. Քաղաքն Եջմ. ի դրոն
Սրբոյն Յակոբա, ի Բաղրաթիւն հայոց
ԹճմԱ ամի, զհետեմերեքի ամսոյ, Եւ որ
իշկանն՝ յիշեալ լիլին:

Յետիմ յիշատակարան.— 1702

Էջ 8ԾԱ, շեղագիր ամեարթ.— Եւ
որդ՝ մատենա, աստուածայնոյ Դա.թի
Երչարան, Հոգւովն Սրբով, մեկնեալ ի
Ներսիսէ Լամբրու. եպ.է. եղաւ. յիշատակ ի
Սուրբ Սաղմ, ի դոսն Սր. Յակոբայ,
ԹճմԱ թղին:

625

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ.— 1

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՊԱՐԺԱՊԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւ 21.5×16×1.5: Էջք 144+142:
Հանդամանք լաւ: Թուղթ փայլուն: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւն-
ները և զլիսադիրները մասամբ կարմիր,
մնացելով սև. մեկանով, միասին՝ 28, 25
տող: Նոսր չկապիր վարժ: Համարո-
տագրութիւնք առատ, աւելի Բ. մասին
մէջ: Կանկաղմ տախտակայ: Կնիք սև-
ադրոշմ փակագիր. ՃԲ. Մ. Պետրոս Վար-
դապետ, 1232a [= 1783]:

Էջ 3.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ, ԽԱՄ-
եալ ի գրգոյն Մօսիսի Խորենացոյ Բերքո-
ղանիմ մերոյ Սրբայ ստոյղ պատմութե-
նէմ:

Եւ չարադրեալ զիւրեմաց ոճիւ առ ի
հասկանալ ամ. ընթերցողաց և լսողաց ի
փառս միոյն Այ. և յօգուտ ազգին մերոյ
այնոցիկ, որք կամին զազգին մերոյ զսկիզ-
բն, զսերունդսն Հայկեանց և Արշակուն-
եաց, և թագաւորացն, և զնիստն Հայրա-
պետաց, և զնոցին որպիսութիւն արար-
մանցն իմանալ:

Առաջարանութիւն Պատմագրոյ: ...
Արդ զգրեալն երանելոյն Մօսիսի Խորե-
նացոյ զաղոյր ոճիւ և խորին բանիւք,
դարձեալ ի մեռն առեալ մեր այժմ ըստ

խնդրոյ եղբայր ամանց ընթերցասիրաց,
չարադրեալք իբրու բացադոյն ինչ՝ ի դի-
րութիւն լսողաց: Զի այն ըստ խորին ի-
մաստութեան չարադրողին, ոչ ամ. ումեք
է հասկանալի, այլ նոցա միայն, որք հը-
մուտք են չարադրութեան: Նաեւ դոմանս
նորին յոյժ զմուսարիմաց և ոչ յոյժ հար-
կաւորս այժմոյս լուելոյ, թողաք անդ՝ ուր
դրեալ են: Զի և սակաւ ինչ համարու լիցի
զրեալս մեր քան զմարայն որպէս և ախր-
մեն այժմու լսողք: Որոյ բուն իսկ չարադ-
րութիւնն երանելոյն՝ կայ ահա յայտնի.
տպեալ ի Մարտաճ յամի ՏԵ. 1695: Եւ արդ՝
Էթէ հաճոյ ինչ լիցի ընթերցողաց սակա-
ւակ աշխատութիւն անպատանիս՝ իբրու
օլտակար ինչ համարեցեալ, այն շնորհ
Այ. են. իսկ Էթէ աւելորդ ինչ և անօգուտ
աշխատեցար, մերոյս անգիտութեան տա-
լիք զայն և ողլ լիւրագ: Ամէն:

Էջ 7.— Առաջին Հատոր Հայոց Պատ-
մութիւնս քէ ուստի սկսեցաւ ազգս մեր:
Եւ առաջին Գաւազան քաղաքութեան
Հայոց:

Էջ 27.— Երկրորդ Հատոր Պատմութե-
ան Գրքոյս Մօսիսի Խորենացոյն: Եւ
երկրորդ Գաւազան քաղաքութեան Հա-
յոց, այժմ կոչեցան Արշակունիք ի յԱրշա-
կայ Մեծէ:

էջ 76.— ... Այսօրէիկ ամ. գրեալ կան ահա լիովին ի պայծառ Պատմութիւնն Ա. պաթանդեղոսի: Որ եւ փոքրիկ իմն դրգոյի ունի արարեալ. եւ չնչինս Պաղտատար վասն Լուսաւորչին մերոյ թուրքերէն բառով ասացեալ վասն ոչ գիտողաց եղբարց ղին շայոց, որ կոչեցաւ Լուսաւորչի Պատմութիւն: Որ նս եւս առեցեալ ի նոյն գրգէն Այաթանդեղոսի, պատմէ համառօտ ըզպատմութիւն Սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին:

էջ 138.— Փոքիւսմն յաշխարհէ ՄԼծին Իսահակայ եւ Մեսրոպայ Երանելեացն:

էջ 142.— Յիշատակարանն Ուր շալաղորդի գրքոյս — Շատ պատուական է զիտողին եւ յոյժ պիտանի՝ պատմութիւն հին ժամանակացն ...:

էջ 143-4, դատարկ:

Ա.— էջ 1.— Յաղագս Ծմնդեան Սըրբուհեոյ Կուսին: Բան Առաջին: Որպէս Եղեմ տում Այ. — Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն, եւայն:

Բ.— էջ 27.— Յաղագս Վերափոխման Անեմափառաւոր Կուսի: Բան Առաջին: Որպէս՝ եւ առ ինչ վախճան վերափոխեցաւ, յայտ արարեալ պարգաւրանի: Արի Տէր ի Խանգիստ քո, քաւ՝ եւ տապանակ կուակի սրբութեան քո:

Գ.— էջ 80.— Յաղագս Վերացման Խաչին Սրբոյ: Բան Առաջին: Որպէս փայտ խաչին բարձրացեալ է յերկինս ...:

Դ.— էջ 110.— Յաղագս Սրբոյն Բարդուղիմէոսի Առաքելոյն մերոյ: Բան Առաջին: Վասն արդեանց եւ վարձու մտաւ: Որ պատուեցէ զիս՝ փառաւորեցից գնա:

էջ 133-142, դատարկ:

Յիշատակարան Ստացողի.— 1797

էջ 6, տարբեր գրքով.— Մեծի Կոստանդնուպոլսոյ՝ Տեառն Զաքարիայ աղագասէր եւ բարեկարգ Պատրիարքին ձեռնասուն եւ յետին աշակերտ, ի Կեսարիոյ Էրկրէ, ի Վանք զիւղէ, եւ յԱստուծատրեանց դարմէ, Խանճի Պոտախի որդի, Պետրոս եպիսկոպոս ստացայ զայս գիրս (յորում կայ համառօտութիւն Պատմութեանն մեր Խորենացւոյ, զոր քատ լրոյ իմոյ, ի Պաղտատար Վարժապետէ է շարադրեալ. եւ քանի ինչ քարոյզ գկնի), ի վաշխումն ինձ, եւ զինի վախճանիս բարեմիտ եղբարց վաշխորդաց. որ եւ խնդրեմ աղէքսանօք յիշեցնէ զիս եւ զամ. Հոգեւոր եւ մարմնաւոր իմայինս. եւ յիշողն յիշեալ լինիցին ի Տեառնէ աստ եւ ի հանդերձեալսն:

ՌՄԽԶ եւ յապ. ԺԴ, ի Պատրիարքարանն շայոց, ի մեծն Պօլլիս:

626

ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱՅՄԱՆՑ.— 5

ԱՂ. ԳԱԼԱՄԹՈՍ

Հմտ. ՊՈՂՈՍ Վ. ԱԳՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՌՄԿԸ=1819

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21.5×16.5×3.5: էջք ԼԴ+488: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մկանով, մկախէն, 21 տող: Համառօտադրութիւնք շատ առատ: Կաշեկաղձ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Գ.— Ճակատ.—

Դիւրք որ կոչի Ամտառ Նորագոյն Մըտածմանց հիմնալ ի հեղինակութեան ՍԲ. Գրոց, ի Սրբոց Հրաց եւ ալլոց վարդապետաց եկեղեցւոյ, յարմարացուցանելի:

ամենից յուր աւուրց կերակրէի ի մէջ տարւոյն եւ հասարակ տանից, ի յարգելի տէր Աղէկսանդր Գալստիսի կոչեցեալ պատւոյ թարգմանեցեալ ի յիտալական լեզուէ ի հայկական թարգմտ, ի Ղուկասու Վարդապետի Խարբըթացւոյ յամի փրկչին 1741ին: Ետմէ համատեսեցաւ առանց աշխատելոյ զմիտ բնադրին ձեռամբ Անդրեանուպոլսեցի Պօղոս զերթմասս Վարդապետի, ի միտարանութենէ զերպարտ Աթոռոյն Երուսաղէմի ամենից Հայոց, ի յարգաշանիստ քաղաքն Կոստանդնուպոլիս, ի Վէջի-յարանն Սրբոյն Սաղիմայ:

Հուսկ յետոյ եղև օրինակեալ ջանիւք եւ աշխատութեամբ Սրբոյն եւ Մեծի Աստուածադիր Դանոյն Երուսաղէմի Սրբոյն Յատարանց երկնիկի Առաքելոցն, բնիկ միտարան Վանցի Վարդապետի, ի վայելիս իւրումն անձին, ի վերադիտողութեան Տեսոն

Դարբիէի զերկրջանիկ Պատրիարքի ամենից Հայոց:

Ի թուականութեան ԻՄԿԸին եւ մայիսի Գինս— Հմմտ. Բ. Հասար, Թիւ 494: Էջ 7-Ա. Դատարկ:

Էջ 1— Գրուիս Ա: Յազագս Սիլայո Այ. առ Մարդս— Նախ քան զստեղծանելիս Այ. զաշխարհ...:

Էջ 431— Դրուիս ԿԶ: Յազագս փառացն արքայութեան— Բազում մակադիր են արքայութեան ի Սր. Դիրս...:

Էջ 441-450, զատարկ:

Էջ 451— Կտակ— Ո՛ր Տէր իմ Յս. յոր խոնարհեցար անպատում փառաց...:

Էջ 457— Յատարանուլիւն Չարչորանաց Տեսոն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի— ի մէջ ամ. չարմառիթ պատճառաց...: Երթալ յինչն տնիծեալք ի հուրն յախտեցից:

627

ՃԻՒԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՆԱԽԱՀԱՐՑ.— 1

(ժե. Դար)

ԵԿԼԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21-Յx16: Էջ 32: Հանդամաք լաւ: Թուղթ փայլուն յարդարոյն: Գրութիւն՝ բոլորակները եւ դիժներ կարմիր, մնացեալը սև: մկանով, լայնքին 1-Յ սիւնակներով, 30 տող, պակաս կամ աւելի: Նոսրալիք: Համառոտագրութիւնք սովորականէն աւելի: Կաղճ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Ըստ մեծին Արիստոտէլի ի մասնաւորի, հարկ է ամ. բնդհանրականի յառաջանալ իւրում առանձնակի. զի զքնիւհանրականիցն առանձնականացն դիւրապոյն ձմտանալ: Եւ զի կամեցայ իստի ի վերայ առանձնից եւ աղղակցութեանց եւ պատմութեանց Հին եւ Նոր Կտակարանաց, պատշաճաւթ թուեցաւ ինձ նախ րամանել զդիրս Հին եւ Նոր Կտակարանացն. զՀին Կտակարանաց րամանքն կարգել կամիմ ըստ

Երբայցոյցն կարդի եւ րամանանցն, ուստի եւ հառ սկիզբն եւ սփռեցաւ ընդ ամ. աղղս: Իւ զկարդ Նոր Կտակարանաց կարգեցի ըստ կարդի ուղղափառ եկեղեցւոյ սր. վարդապետաց ի րամանմունս բալորակաց: Եթէ հաւանական թուիցի՝ Տն. ընթերց, ապա թէ ոչ ներքի աղաչեմ տկարութեանս:

Եւ եղև: աւարտումն սր. աւարտածալընչի, որ եւ զալարեալ մասեան վերածալընչի, ի թուարեութեան հայկազնի, Ռ ք յորեկանի եւ մէ թիւն աւելի [= 1668]:

Եւ արդ ով պատուական հարգ եւ եղբարք մեր ի Տէր՝ զի յիշման արժանի առնէք զոմպիտան եւ զմեղսամած ծառայո Այ. բանի սպասաւոր: Եւ դարձեալ անմեղադիր լսելուք խոնակութեան զրիս եւ սխալանաց զի յոյճ շտապով զլրեցի ապի զոյլ վարկանելով:

Էջ 32.— Յալակողման աւազակին առնուն Դեմաս էր, եւ ձախակողմանն Կեստաս: Որ ապաւանաց զՏէր՝ Մարգարէ

անունն: Որ եթուք՝ Ոչոք էր անուն: Որ զլեզլին ետ՝ Ռուբոս էր անուն: Որ խոցեաց զկողն՝ Ղունկիանոս էր անուն: Սամարուհոյն անունն, յորմէ ջուր խնդրեաց Տէրն, Լուսինայ էր: Տնաստես կնոջ անունն Փռտինայ էր: Գաննացի կնոջ անունն, որ զփշրանս մանկանցն խնդրէր, Վերինէ էր: Դպիրն որ եհարց՝ որ պատուիրան մեծ է,

եւ սիրեաց զնա Տէրն՝ Նիկոմիդոս էր անուն: Դշխոյն որ եկն լսել զիմաստութիւն Սողոմոնի՝ Նսայ էր անուն: Ներքինոյն անունն Փութամփոս էր, որ Փիլիպպոս մկրտեաց: Մօսէսի սնուցողի անունն՝ Հոաքուսայ էր, այլէ Թիրմոթիս կոչեն, եւ կէսք Մառի, ըստ լեզուաց փոփոխեալ են: Օրհնեալ է Ած. որ եղեւ աւարտ:

628

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՅԱՃԱԽԱՊԱՏՈՒՄ ԳՐՈՑ.— 2

ՆՐԻՄԱՆ ՎՐԻ. ՏԵՐ ԿԱՐԱՊԵՏԱՆ

Երուսաղէմ

1830

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21-5×16×3-5: էջք 5պ. Մկր + 6 + 158: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ սիւ մելանով, միասին, 22 տող, աւելի կամ պակաս: Նոոր շեղադիր: Համառօտադրութիւնք առատ: Փառակաղմ, քիչ մը հինցած:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-ՄԿԴ, ՅԱՃԱԽԱՊԱՏՈՒՄ, տպադիր:

Յիշատակագրութիւն.— 1803

էջ Գ, վարի լուսանցքիւն.— Յիշատակ է Ապուշիցի Մայրապետ մահտեի Սըրբուհի Քաթունին, ի Սրբոց Յակոբեանց Աթոռն որ յերուսաղէմ. ՌՄԴԲ, սեպտեմբերի:

էջ Ա-Ը, դատարկ:

էջ Թ.— Ազգ.— Թէպէտ մեծ ինչ է ինձ եւ պատկառելի յայս ձեռնարկ անբաւականութեամբ իմն բերիլ ի քննութիւն բացատրութեան որոյ մատենիս, այլ անհրաժեշտ պարտ հնազանդութեան կապովք յիմս պարանեալ զնուստութիւն, վասն վեհափառ Հրամանին Սրբազան Հոգեւոր ծնողին իմոյ Տն. եւ Տն. Պօղոսի Արհիեպս.իս նախկին Վերատեսչի Կոստանդնուպօլսոյ, եւ դարգէս Ծայրագոյն կառավարչի եւ այցելուի Սրբոյ Երուսաղէմի, խոստովանիմ զանձն իմ յաւէտ պատկառ կալ Վեհափառ Տէրութեան նորին ամ. մեծարանօք: ...— Հմմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 194:

էջ 1.— Բացատրութիւն Յաճախապատմ. Մատենին Սրբոյ Հօրմ մերոյ Գրիգորի լուսաւորչիւն: Ճատ Ա.:

էջ 133-158, դատարկ:

629

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Տեղի

ՌՃՀԶ=1727

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մասու 21×16×3.5: էջ 4+488: Հանդամանք լաւ: Թուղթ փայլուն յարդազոյն, Գրէ՛՛՛ Մասուր Դպիր: Գրուածին՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ դիմագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, միասին, 30 տող: Ռուրդէր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք սովորական: Մաղկող՝ Տէր Մկրտիչ: Գունաւոր զարդագիր եւ լուսանցազարդ, իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը: Խորանազարդ, էջ Ա, ՅԺԹ: Կանգնալով առիտականայ զրու՛մազարդ, որ ունի նաեւ Ստացողի սա արձանագրութիւնը երկաթագիր ՎՔԻ. Մռ. Մարկոս. Թիւի ՌՃՀԶ (= 1727):

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ—

էջ 1.— Յանկն է ժողովածու Գրայս:— Ա.— Նախ եւ առաջին վասն մտքմայ...:— Ե՛՛՛:— Ամուսնի Գազա՛՛՛ քան եւ աշխարհաց, ի վերայ այբուրենից:

էջ 4.— Յանկ շարանց վարաց ար է ի վերջ գրայս:— Ա.— վասն կատարեալ առաքինութեան:— ԺԴ.— վասն քաբիօք խնամքայութեան:

էջ Ա.— Համառոտ ժողովածու, վասն առ ի պատրաստ գոյոյ ի պէտս մտառութեան եւ սերտագութեան բանասիրաց, ոչ իմաստունաց եւ գիտնականաց, այլ միմանաց իմաց իմաստականաց եւ տգիտաց, տիմա յէմոտացնիտոց: Հաւաքեալ ի մուսստ Մովսիսէ մեղատմած Զուլայեցեայ:— Պղս.— Խորհուրդ մարմնոյ մահ է ...— Հմմտ. Բ. Հասոր, էջ 69:

էջ Ը.— Բան վասն մեղաց:

էջ ՃԻԱ.— Բան Յաղագս Պեռաց:

էջ ՃԻԵ.— Բան վասն Ոգորմութեան:

էջ ՃԼԴ.— Քառագ վասն մեղեցեցեաց:

էջ ՃԽԵ.— Բան վասն քանանայութեան:

էջ ՃԵԴ.— ԽԱ.— Յաղագս վիպարանութեան, Հրց. եւ Պատասխանի, վասն

Միութեան եւ երկուութեան, եւ այլ(ա)բանք մեկնադականք, աստի եւ անտի, ժողովեալ է մայն Մովսէս մեղատմածէ:

էջ ՃԿԷ.— ԽԲ.— Մեկնութիւն այլաբանութեամբ Տեղեանն Ստայեայ:

էջ ՃՀԶ.— ԽԳ.— Նրանցայոյն Սրբայն Գրիգորի Ածարանի առաջեալ Առ Որս Գրոցն եղեւ հաւաքեալ:

էջ ՃՀԹ.— ԽԴ.— Վկայութիւնք ի Սրբոյն կիրակի, ի Պարագմանց Գրոց եղեւ հաւաքեալ ընդդէմ երկարեմեաց:

էջ ՃՂԹ.— ԽԵ.— Բանք ժողովածու յԱւետարանի Մեկնութեան, ի Սրբայն Ներսէսի կայեցեայ:

էջ ՄԷ.— Յոռանմու վարդապետի Մարմարեցայ արարեալ Մեկնութեան եղեւ ժողովեալ: ի մայն մեղատմարտ Մովսիսէ ժողովեալ եղեւ աստի եւ անտի:

էջ ՄԻ.— Թիւք Արտաշին Գրաց քէ ովք են առաջեալ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1726

էջ ՄԻԶ.— Զոտացող զեղեցկայարմար յօրինուածոյ աստուածային սուրբ մատենոյս, զգալիք եւ նորահաւ, և ճամարանի Խրոյն վառեալ զՄարկոսն յիշեալէք է յերկնահաւրաւք յաղօթն ձեռք, ով սրբազան եւ սուրբ հայրք, եւ պատուական եղբայրք: Քանդի յայտ դառնաց եւ յուղովայնիս մասանակիս, բազում սիրով եւս զբն զսա. ի Թուրք ՌՃՀԶ. ով դուք յիշողք յիշեալ լինէք առաջի արարող դատաւորին ԲԻ.:

Զմեղատմած զբնիս յիշեալ աղաչէ, սրբազան Հանդիպողացդ:

էջ ՄԻԷ.— ԽԶ.— վարք եւ Պատմութիւն Սրբանոյն Մարիամու Մագդաղեմացեայ:

էջ ՄԼԳ.— ԽԷ.— Բանք Պիտմիք:— ...— ԶԽրոյ թանկաց, եւ զհաւաքող սրբա զՄովսէս յարեղայս աղաչեմ յիշեալ առ Տէր:

էջ ՄԿԼ. — ՄԱ. — Ի վարդաթայ Հայոց վարդապետի տարեալ Մեկնութեմէն հոգի մագալթեալ...:

էջ ՄԶԶ. — ՄԴ. — Յոհաննու Որստ-նեցայ, ի բամն, Տէր ի տաճար սուրբ իւրաւ...:

էջ ՄԶԸ. — ՄԵ. — Մեծիմ Հոստորիմ Հայոց ետայեայ, ի բամն որ ասէ. Ջորս եղ Աժ. յեկեղեցուց այս եմ...:

էջ ՅԼ. — ՄԶ. — Ի Բամն. ի սկզբամ էր Բամն ... Յոհաննու Որստնեցայ:

էջ ՈՃԳ. — ՄԵ. — Արիստաշէի, Ուղագս Աւաթիմուքեանց ի բաթամէն, եւ ի Հաւմամցն առեալ եւ ի միասին եղեալ, վասն մտաւորեան: ի մեղսամած Մովսիսէ:

էջ ՅԺԹ. — Ա. — Յազգա կատարեալ տաթիմաւքեան: խրտոք գեղեցկաշարք եւ յոյժ պիտամիք, ասացեալ որ. եւ երանելի հարցոյ մերաց կրօնաւորաց:

էջ ՅԶԴ. — վասն քարոք խոնարհու-րեան:

էջ ՅԶԱ. — ԺԵ. — Զառ վասն եւ-նարիտրեան:

էջ ՅԶԶ. — ԺԶ. — վասն սիրելոյ գԱւ-տաւս եւ զրմկերմ:

էջ ՅԶԸ. — ԺԵ. — Դաւիթարամք Գաւ-րոգի կտրգալ:

էջ ՅԶԹ. — Մագրամք Գարոգի կալ-ցալ:

էջ Ն. — Յորգորտկ զկնի Գարգիլ:

էջ ՆԼԸ = 432-438, գոտաբկ:

էջ 430-450, Կամակայրական բանա-ձեւեր:

էջ 451. — ՄԸ. — Ի վերայ Այրբեմից. լննամք Բաղաթաց:

էջ 477. — Աղամայ ելանելոյն ի դը-րախտէն ժիշեալ ի իւրիւրմն Ննովցայ, ամք ՌՆԶԷ...:

էջ 470-482, տոմարական աղիւսակ-ներ. — ՌԷՌԴ-ՌԸԺԺԵ:

էջ 483-486. — Ժամանակադրական աղիւսակներ. ՌԷՌԴ-ՌԸԺԷ, Թիւն Փրկ-չին ... Թիւն Գրիգորի Տաթեացոյն:

Ռիշատակարան Գրչի. — 1727

էջ 487. — Որհնեալ կ'ամենասուրբ երբորդութիւնն ի բարձունս...:

Արդ առ ոտող անկեալ աղայեմ դհան-դիպողադ յայսմ ծաղկենոց բուրաստանի, յիշեալիք մաքրափայլ աղաթն ձեր դատա-ցող որ. դրոյ որ եւ զուրաւեալ եւ վեր-ջացեալ անձնկէս եւ յոյժ սիրով եւ ան-լափ ըղձամք դրեւ զայս իւրն եւ իւր ծնո-ղացն յիշատակ անշնչելի եւ յաւիտեանկան, զԳի. սիրտին վառեալ զՄարկոս Դպիրն, եւ զհայրն իւր Վարդանն, եւ զմայրն Գու-րաստեկն, եւ զեղբորն փարսաղանն, եւ հանդուցեալ եղբորն Գրիգորն, եւ Սար-դիոն, եւ քոյրքն Գուշանն, Դուրմաշն, եւ Լոխիսիմէն:

Դարձեալ յիշեցէք զՄարկոս Դպիրն, եւ զայսպիսի Ասատուրն, եւ զՀանիկն Սամարբուին, եւ զհարկըրաբքն Յարու-թիւնն, եւ Ստեփանն, եւ Հորայգորն Սա-րիսմ խանութն:

Դարձեալ աղաւթ հանդիպողացոյ, յիշեալիք շնորհաւ Մարկոսն, եւ զմայրն-նիք պապի իւր Թաւարայն, եւ Հանիկն Լիբիւսիմէն, եւ քեռիքն իւր Աղարարն, եւ Հանդուցեալ քեռին իւր զՆերսէսն, եւ մո-րաքոյրքն իւր Ոսկումն եւ Սիւնիկն, եւ հանդուցալ մահաւեր Աննայի:

Զոր եւ զուք յիշեցէք սոցին, յիշեալ յիշիք առաջի աղար դատաւորին Գի. եւ արժանի յիշիք երանաւոր մայրն, եւ ան-թառամ պապին, որ կոչի առ ինքն, ասե-լով. Սկայք աւրճեալք չոր իմոյ, ժառան-դեցէք զկեանսն յաւիտենից:

Դարձեալ երեսն ի դեանի եղեալ ա-ղայեմ զպատուական հանդիպողաց մատե-նիս, յիշեալիք ի մաքրափայլ աղաթն ձեր զծաղկող սորին եւ ուսուցիչ իմ շուստ դրէթ, Տէր Մկրտիչն, զոր եւ Տէրն Թա-րստ իւր վաստակոցն եւ զձերոց Հայոցաւ-ծովքն ժիշն Հարիւրապատիկ բարիտ տայց, եւ բառ հանդերձելոյն տրգայու-թեան արժանի արասցէ հանդերձ յիշ-դիւթդ, քանիք յոյժ ջանք եղեալ եւ հայրա-կան զըթով հեռեւեալ ուսոյց ինձ շուստ-ախ, զոր եւ շորճառանմանայ պոլով կա-րողութեամբն Գի. եւ ձերն որ. աղօթիւքն աւարտ հառուցի:

Ի Թուականն Հայոց սեռի,

առտ Նկարեմք ի քարտիսի.

քառից հնիքն Հորեմից,

կրորդ Հորեմիսն ի սոցն ոսնից,

երկու տասն եւ վեց ամից .

դառնալով ընդ նոսրն Հարաբարդից ,
որ եղև ՌՃՀԶ յաւնաբրի ին :

Երկին տնդամ աղանձմ սրբապան Հար-
ցըդ եւ պատուական եղբարցդ՝ իմոյ սխա-
լանացն եւ զրին խոշորութեան ներումն

շնորհէք , քանդի կա(յ)քն մեր այս էր . Եւ
միով Հայր մեղայիւ յիշեցէք զանյիշելի
նուստս եւ մեղաթախաւ Մատուր պարտա-
ւոր եւ զանարման Գպէրս , եւ զուր յիշող
յիշեալ լիջիք առուջի անմահ դառի Քի . որ
է արհեսալ յախտեանս ամէն :

630

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս . ԵՐԿՐԻ (ՄԱՍՆ Ա.) .— 4

Մ Ա Ր Ի Ա Ն Ո Ս

Ս . Յակոբ . Երուսաղէմ

ՌՃԼԷ=1748

ՆԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մասւոյ 21×10×8: Էջք 1188: Հանգա-
մանք յաւ : Թուղթ Թանճր : Գրիչ , Մաղ-
կոդ , եւ Ստացող . Եղիւս Վրդ . Կեսարացի
(Նախալ) , Մ . Ս . Յ . Գրութիւն՝ խորա-
գիրները , սկզբնաւորութիւնները , յիշա-
գիրները եւ Թուանշանները կարմիր , միաց-
եալը սև մկանով , միասին , 23 տող , նո-
սորը չնկատիր : Համատոտագրութիւնք ա-
ռաս : Գուշաւոր զարդադիր եւ յուսանցա-
դարդ իւրաքանչիւր զլուխի սկիզբը . խորա-
նապարչ՝ իւրաքանչիւր զրբի սկիզբը : Կա-
նչկապմ տախտակեայ :

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ .—

Էջ 1-5 . զատարկ :

Էջ 6 .— Յազագս Սրբոյ Երկրիմ : Նո-
րապէս ի լոյս անելոյ ի Մարիամոսե Մո-
սոմէ Եօրէ ի Մալեայ . . . — Հմմտ . տաս .
Թի . 616 :

Էջ 8 .— Յամկ Սր . Եմի . Տճօրիմեկա-
նացմ Քի . Այ . մերոյ .— Ա .— Յաղադո Քի
դին : Էջ Սր . Երկրին :

Էջ 24-34 , զատարկ ձուգած . կը պակ-
սին Ե-ժԱ . Գլուխները .— Հմտ . Թ . 616 :
Էջ 1098 .— Վերքն Ուրմեմարդ Գրգի :

Յիշատակագրութիւն Գրչի .—

Տէր Յս . Բաբելոնոսութեամբ Սըր-
բոյն Գրչիդրի մերոյ Հուսաւորին , Սր .
Հայրապետացն եւ Երկոյտասան Վարդա-
պետացն եւ ամ . Սրբոց Հնոդ եւ նորոց մար-
տիրոսացն , ողորմեա ստացող սր . զորոյս

կեսարացի Նախալ Տէր Եղիայ Վարդապե-
տին եւ Ենողացն եւ ամ . նշնեցելոցն տա-
ցէք Ած . ողորմի , եւ ձեզ ողորմեացի Քս .
Ած . ի միասնեամ զպլուտեան իւրոյ ամէն :

Էջ 1091 .— Յամկ Սր . Եմի . Տճօրիմա-
կանացմ Քի . Այ . մերոյ .— Ա .— Յաղադո
Քի դին : Էջ Սր . Երկրին :

Յիշատակագրութիւն Գրչի .— 1748

Էջ 1117 .— Ի Թուին ՌՃԼԷին , զրեցա .
Տնօրիմեկան դերճս Սր . Եժմի . յուսմարի
ա , օրն ուրաթ , առաջի , Այ կողմն : Ասար-
տեցա . յուրիս ծին , օրն ուրաթ , ձայն
առաջի , Այ կողմն : Զսա զրեցի սիրով ի
վայելումն Եղիայ Նախալ Վարդապետի ,
դոր Տէր Ած . վայելել տացի . եւ որք յիշէք
զվերոյ զրեւոյն , Տէր Յս . զձեզ եւ զնշնե-
կապն մեր յիշեցէ . ամէն :

Էջ 1118 .— Բուն Յիշատեկաքան . —
1748

Փառք պատիւ եւ երկրպալութիւն եր-
բակ անձնաւորութեան , եւ միտուն տե-
րութեանն . . . որ եւ կարողութիւն ամե-
նաւորապէս եւ մեղաթախ անձինս սկսանել
ի զրեւ զսր . զրեքս ի ՌՃԼԷ Քվին , յու-
մարի յամոյ ա , յաւորն ուրաթ , որ էր
ձայնն Այ , եւ արարեւ ի ՌՃԼԷ Քվին ,
յուրիս ծին , յաւորն ուրաթու , որ էր
ձայնն Այ , յաւորն երկուց Սրբոյն վե-
նից զխապեալաց Սրբոյ Աթոռոյ Երուսա-
ղէմի եւ Կոստանդնուպոլսոյ , Տն . Գրչիդրի

Ածարան եւ Բողոքականացի Հայրապետի, եւ Տէ. Յակոբայ Ածարան Վարդապետի:

Բայց ահա զետեղի է ... անուամբ եւեթ Սեդեա Վարդապետ, որ ահա ինքն, եւ այլ տեղի... — Հմմտ. Ա. Հատոր էջ 463-466:

Էջ 1128. — Յիշատակարան գրացա եւ Յորակերտ ք, կենդեցոյ վերջատան... — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 462:

Էջ 1135. — Պատմութիւն Յաղագս Մագաղտիկի — Դարձեալ ի յաւարտ եւ ի ժամանակ այսմ Գրիգոր կոչեցեալ Հայրապետ, ի Թվին Հայոց ՌՁԳ [= 1634], պատահեալ եղև. Մագաղտիկ աղբն յունաց նեւթեալ եւ սահմանեալ ի յանիւնելոյն յՈւրնէ կոստանդնուպոլսի սուս իմաստաբէրէ, որ էր ի յաւուրս մարարային Յուստինոսի, ի Հայոց Թվին Ժ, որ ապաշխաց զպատուական տոմարն Էստանց զՀայոցն ճշմարիտ Ե եկին, զոր ժամանակս վարկուցեալ վասն ոչ կոչելոյ զինքն ի նոյն զորն Հանդիսին, ճգէ զՃատիկն ի ներքոյ Հասարակածին, եւ փակի ընդ Նոզմիւք զբերանց թոյէս ասացին սր, Հարցն ի Նիկիա, Թէ՛ Անիծեալ է որ ասնէ զյրոմ ի ներքոյ Հասարակածին եւ ասնէ Զատիկ ընդ ախրասպտեմբն:

Ջոր Գրիգոր Հայրապետս Նմի. նախ քան զգալ այնմ փորձանացն ամէնթմասց զհետաքննար իւրով չողար զի մի ծաղր լինիցին Հայք, ազգ(ը)դ ասնէր ասալնորդաց եւ աղղին Հայոց գալ ի յնմ. եւ օգնել նմա զի աղղ էր լինելոց ետանդ փորձութեան վասն լուսոյն որ ի Գրեգորման Տեառն երեւի:

Իսկ ազնի Հայոց իբրեւ զտառքնայն Քի. որ ի յուրաբ զինքնին ի ճոն ներժման անհոգ ննջէին, թէպէտ Տէրն բազում անգամ ասէր արթուն կալ վասն դաւ փորձութեան, զի ոչ ոք թնաւ արար ինչ ինմ. կամ ճշմարտութեան սուկ վասն աղղին Հայոց, ամենեքեան ի Հետաստանէ Հայէին, զի ոչ միայն զնալ ընչից լինէր, այլ եւ կարծիս Հնդկման արեանց. զոր յառաջողոյն եղեալ էր վասն այնմ Զատիկն ի ժամանակի ուրեմն, որպէս վկայեն ի պատմապետն Վարդանայ եւ Կիրակոսի.

զի մետասն Ռ այր կոտորեցին այլազգիքն ի յամ. զքիտոսնէիցն ի Մոսկովիէն, զի մանկաբայեալ ի յաղճիկ զքիտոսնէիցն եւ զամենեւին ի սուր արկին:

Իսկ Գրիգոր Հայրապետս ետես զի ազնի Հայոց ի յս կացին ի յոշնութենէ, ոչ ընչիւք եւ ոչ դառով, եւ ոչ յուսադրութեան քերտ քաշելեալանս ինչ առաքեցին, եւ ետես զի ազնի յունաց պատրիարկութեան միարանեալ զիմեցին առին մետաղիբ ի նմանէ եւ յամ. մեծամեծաց նորին եւ Հանեալ զղոնապանապետս մեծս, որ զափուհի պաշի ասին, եւ առաքեցին յնմ.։ Սե փաշայն եւ բռնաւորքն Նմի. ի կողմանէն յունաց էին, զի ի նոցանէ էին զարժուածն Սե զրոհ տուեալ յունաց Հանդեմ ամ. կրօնակցօք յուղեալք յամ. պատրիարկացն եւ քանանայիցն, ուսուղք եւ վերք, բուլղարք եւ ուլախք, սրֆք եւ ասնայվուսք, մետաքապոլտք եւ՝ կալեկոպոսք, նաւապետք եւ ժողովուրդք բազումք ի Հետաստալ խորհաց եւ ի մերձակայ դատարաց զինքնին ի յնմ. իբրեւ զերամս տարմից Հուսոց եւ որպէս զզրոհս անթիւ մարտիաց ծածկեցին եւ լցին զնմ. եւ զմայրս Հրէաստանի, եւ աստիկի սպորտանիս տային Հայրապետիս մեր, Թէ՛ ոչ դառնաս ի կրօնս մեր, ինչ ապրելոց ի մեռաց մերոց. ոչ միայն զպատիկս մեր ճշմարտեմք, այլ կորզեմք ի մեզ զեկեղեցիս Հայոց, եւ բռնեմք զղլուխդ ի յանձնէ քումէ:

Յորմամ ետես Հայրապետս մեր դան Հնարին խառնութիւն արախց նոցա, սկսաւ աղալիլ վնասա զի սերով խաղաղացին. Բ եւ Գ անգամ ի պատիւ կոչեաց զմեծամեծս նոցա եւ ոչ լուսն, այլ եւ զամ. ազնի ուղղափառաց, զՀայաչիցն եւ զՎլկթոցն, եւ զԵակոբեայ Հայտնեցին ի վայրեն Յարութեան եւ լցին ի Վանքն Հայոց, եւ դարան մահու զործէին Հայրապետսն մեր, սուսեօք եւ բրօք խորիս չըլէին ի մէջ Նմի. եւ անարեկ ասնէին զտեսողն:

Ասալ յետ այդ ամ. բանիցն Հայրապետս մեր ապաւինեալ ի յԱ. եւ քրտապնդեալ զիմեաց ի վերայ յունաց, նախ եւ մտաւ առ բռնաւորն Նմի. եւ առ ազգսն դանիւմանաց, եւ ի պունդ ընթիցն եւ դատաւորին, զի սերս բռնաւորաց ի մեռին Այ. է, բոս իմաստնոցն, եւ Ած. դարձոյց ըզ-

սիրա նոցա առ նա: զի հաւատով մեծաւ զոչէր իբրեւ զՄովսէս առ Աժ: որ մերձ էր Փառաւորն առ ասին կարմիր Մովսէս:

Նախ ետ հանել հրամանն սաստիկ յափըշտակել զամ: սուրեն ի յազդէն յունաց, որ եւ իսկոյն կատարեցին զհրամանն, զամ: սուտեր նոցա ծնէնով հանին ի նոցանէ: եւ յետ փակել զզրուան Եմի: զի մի արտաքոյ սրով ի յունաց ոք ի ներս մտցի: Եթէ ոք գայր զսուրն խլէին:

Եւ Աժ: որ միշտ զկամաւ երկելզածաց իւրոց առնէ, ի նոյն աւուրսն ստափէ այր ոմն յազդէն Լուսաւորչի՝ անուռ Աւետիք յիմ: ուրախ պատահաւ: Եւ էր նա ի Բաղշոյ, ի Սիւնիայ քաղաքէ: եւ էր նա կարուած մաշկեղիւնաց զորավարին տանկաց որ Քուճուկ Ամատու կոչէին, որ եկեալ էր յաւուրսն յայնոսիկ ի կողմանն Տիւրսոյ եւ Սիւնիոյ, ի վերայ ապստամբելոյ եւ բռնացելոյ ուսման, ընդդէմ Խոնդաբին, որ Մանողլի ասէին:

Ապա յորժամ ետես զԱւետիքն այն Հայրապետն մեր յոյժ ուրախացաւ, զի իմացաւ ի խնամոցն Այ: էր զայն նորա, փոյթ ընդ փոյթ զարժոյց զնա յետս ի Դաւթաւորն առ զորավարն, եւ էր նա յոյժ սիրելի իբրեւ զորդի զորավարին: Եւ առաջ զորան իւրով փութանակին եւ հասին յիմ: եւ զորացոյց Աժ: զՀայրապետն մեր, եւ զիմեաց ի վերայ Հայրապետն ազգին յունաց եւ արար զնոսա աւարակ: Զի յառաջ քան զԺաղկապարտն, որ էր ծուռ դատելն յունաց, ետ փակել զերեւոյն Գերեզմանին Քի: եւ արար ցիւր եւ ցան գոյնն, որ ոչ կարացին մերձ վալ Գերեզմանին Տեղի զզուռոյն արգունին կացոյց լուսջանակի պահպանս զի մի ի կողմանէ ինչ հուր ձգեցան ի գերեզմանն եւ ասիցան թէ լոյս ծագեաց, եւ պատուութիւնս իւրեանց ճշմարտեն: Իսկ յորժամ անցաւ աւուր ծուռ դատելի նոցա, ասեին ազգն յունաց որ սուտ եղին եւ խախտապէսցան, ամենեքեան զբռնալորեալ ամօթով զարձան ի սեղիան իւրեանց: զի զոր ինչ խորհեցան ի վերայ Հայոց՝ ի վերայ նոցա կատարեցաւ: փորեցին խորխորաւ եւ անկան ինքեանք ի նոյն: Իբրեւ զՀամա(յ)ն որ կամէր զՄուրթիք ի ժողն հանել, ինքն ելաւ, եւ նա աղանդաւ: կամէր ջնջեր զիշէ: ինքն ազգաւ ջնջեցաւ:

Իսկ ապա, յետ ծուռ դատելի նոցա, երաց զԲաւն Գերեզմանին, յորժամ եւսալարեքն Զատկին, եմուտ ի Գերեզմանն եւ եւան զլոյսն եւ արար անճառելի ուրախութիւն ազգաց ամ: ուղղափառաց, եւ մաշաւոր Աղդիւն Հայոց: Զի այս փորձածքս առաւել էր քան զամ: նեղութիւնս որ կրեաց ի տալ պարտուցն Եմի: եւ է լինել ըստ լինուածոցն զոր յիմ: լինել, զոր վերոյ յիշեցաւ, Այ: յամենայն յաղթող դուռ:

Իսկ ազգն յունաց, յորժամ ասեին որ յիմ: յաղթեցան, զնացին ի Կոստանդնուպոլիս, ցեղ ու ցեղ լար հնարեցին մինչ ի յազդէն Հայոց Բ անճող սպանել ետուն, Մինստ անուռ քահանայ, եւ Սաֆոր անուռ քրիստոնեայ, զոր լոյս ծագեաց ի վերայ նոցա եւ կրկին յունաց ազգն ամբարձիւ եղին:

Արդ յերես անկեալ աղաչեմ զսպասաւորքդ որ: տաճարիդ, եւ զընկեանքդ յառուածանկանի քաղաքիդ, որ էքդ այժմ եւ որ լինիք մինչեւ ի Քի: երկրորդ դաւառանքն ի պատաստան, զկաթիկոսոսն, զքահանայս, զկրօնաւորս եւ զայնարհաւանսդ, զկուսանդ եւ զհաւատաւորդ, զընկելիդ եւ զկեկել, երկնեակաց, որք առ ոստ Սր: Ատարկոյս եւ Որոտման Որդոյս Եակոբա տաղաւարեալ զկա հանգստեան անուռ հարեալ ի սէր Սր: Տնորենականացն Քի: Այ: մերոյ, աղանցեց զՔ: ընդունել զոր: ընծայո ի ձեռնաց Տէր Գրիգոր Սր: Եմ: Հայրապետն, որպէս զիւրեւէշտ ալուրն որպէս մարդասէր Տէր:

Կատարեցաւ այս գործ որպէս հաւատով, յուսով եւ սիրով, որ ոչ զիտէ ամաշեցուցանել: Աղաչեմ դամենեանդ յիշել առ խնդրել ստացողի: Գրոց, Տէր Գրիգոր Սր: Եմ: Հայրապետն, եւ զեծողն իւր հանդերձ ամ: նեղեցելով, ամեն:

Դարձեալ աղաչեմ յիշել սրտի մտք զարձանն յիշատակի, զԿահն լուսոյ: զԵրեւնըն հաւատոյ, եւ զաթոյսանն եկեղեցւոյ, զՏէր Կարապետ երջանիկ բարունապետն եւ Աստուածաբան Վարդապետն, եւ զիւր տաւանքան զՏէր Ստեփանոսն, եւ զայլ միտքան եղբարս, որ կան այժմ ի սպասաւորութեան Սր: Եակոբայ: Գեակոյն կպիկոսոսն, զՏէր Գրիգոր Վարդապետն, որ

բաղմամտօք կա առ դամբարանին Սր. Յակարա. զՏէր Ստեփանոսն, զՏէր Մկրտիչն, զՏէր Մելիքիւթն, զԵղիկիւ Յոնան Դրիչս, զՏէր Վարդան, զՏէր Յունանէս յուսարարն, զԴիւն Տէր Վարդան Սր. Յարութեան յուսարարն, զՏէր Աստուածատունն, զՏէր Յովանէսն զանապատացի Տէր Յունանէս, Տէր Նիկողոսն, զՏէր Սահակն, զՏէր Խաչատուն, զՏէր Պետրոսն, զՏէր Սիմէոն, զՏէր Դաւիթն, զՏէր Հայրապետն, եւ զայլ իւրեկ քահանայսն, որ այսմ ամի մնացին ասու վասն ուխտի. այլ եւ զաստ ոսրկաւայաց, զՇաղաւթն, զԱլաւայ Գրիգորն, զՄանուկն, զԿարապետն, զՍիմեոնն, ըզԾնընդեսն Յակարան, զտնտես Մանուկն, զՍր. Յակարայ տնտես Մարտիրոսն, Մելքոնն, զՓողոսն, եւ զՀանգի Սաֆարն, զդարուջի Եփեսոն եւ զՄակարն, զՄիքայելն,

զՍաղաւթն եւ զԴուլիստարն, զԱստուատուն, զԹարգի Յակոբն, զՆուրջմանն եւ զՄիքիլան, զՅովանէսն, զՍաֆարն, զամենեւին առ Հասարակ:

Այլ եւ աղաչեմ դժանալադ, որ յայսմ յաւուր զԴս. պատարապէք, յիւնցէք զՏէր Գրիգոր Հայրապետն Սր. Նմյ. եւ զայլ միաբանսն, զոր ի վերս զհնցաք, առաջի անմահ զնման Որդոյ Այ, զի այս է մեր յայն, որ ի մեռն ազօթից մերոց իբրեկացէ զմեզ Քս. ի Հրոյն յաւիտենից, եւ նմա փառք յաւիտեանս ամէն:

Էջ 1144. — Յազագս Ամցիցն Ամցիւոց ի վերայ Սր. Նմի. Արառայս Քրիստոսի, եւ վասն Սրբազանսկին Յունաց. — Ձգերապանցութիւն ողորմութեան Աստուծոյ... — Տես Դ. Հատոր, 1966, էջ 237-250:

631

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Վ Ի Ր Ք. — 2

ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ՂՈՒԿԵՍԻ

Ջէյրուս

(Ա. կէտ, ԺԵ. Դարուն)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 21x16x5.5: Էջք 084: Հանդամանք յաւ. Թուղթ կոկիւայ. Դրիչք եւ ստացողք. Գր. Արեւայ եւ իզրայրբ. Գրութորն Սարկաւայ. Դրութիւն՝ խորագիրն եւ սկզբնաւորութիւններն եւ մասամբ զիւրապիւնները կարմիր, մնացեալը սև. մեյլանով, երկուսն, 30 տող. Բայրցիքը վարմ. Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի. Ուղղորութիւն տկար. Կարմրագիծ զարդադիր եւ յուսնցապարզ իւրացանչիւք թարգի սկիւղը. խորանաղաթ, էջ 5: Կանգնալով տախտակեայ զլորոշմաղաթ. Փակպանակ մալաղաթեայ սկիւղը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ. Երկաթադիր Աւետարանի մասն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Ցանկն է գրոցս որ կոչի Քաղաքիւրբ, զոր արարեալ է վարմապետն Հայաստանեայց Ղաւկաս՝ պալայ եւ աշ-

խարհաբառ բառի որ մտադիրաբեամբ ունկնդրութեամբ մա եեջտ ուսումին: Ա. — Նախ եւ առաջին ի բուն Աւետարանին առաջ թէ Արթուն կացէք զի ոչ զեւեղ յերս տէր եւ: — Խ. Բառասաններու, յիւստակ է սր. խրատատու զրոցս...:

Էջ 3-6, դատարկ:

Ա. — էջ 5. — Վեցերորդ կիրակեղն Քարագ ի բան Սր. Աւետարանին որ ասէ. Արթուն կացէք, զի ոչ գիտէք երբ տէր տանըմ գայցէ...: — Նախորինաւորութիւն Այ. եւ բարեբարութիւն յամ. յայտնի է առ իւր արարածս...:

Բ. — էջ 18ա. — Ցալը որ գկնի Քաղաքիւրբն ասայ. — Եւ մեղաւոր Հոգիքն...: — էջ 28. — Բ. Քարագ վասն ազարմաւրեան ի բան Ազարմաւրն որ ասէ. Երանի որ խորի գաղափարն եւ գտնանկն...: — Գրութիւն լիցի մեզ եղբայրք...:

Գ. — էջ 35. — Քարագ ի բան Աւետարանին որ ասէ քէ եղբարմ խորագեւոք իք-

րնէ զաւժ... — Եւստ Կրտեղի է զի որպէս
ժարդա հոգի է եւ ժարմին... — Լմնտ.
Բ. Հատար, էջ 317:

Դ.— էջ 48.— Քարագ ի քան մարգա-
րէին որ ասէ. Որպէս իժի եւ քարքի զի
խցիսն է զականց իւր... — Թէ վասն
դին: պատճառի ժարդարէն տրուեալ խա-
տի...:

Ե.— էջ 61.— Քարագ ի քան Սագո-
մանի որ ասէ. Որ զամսն ի զործս իւր ոչ
թժլիէ՝ եղբայր է այնացիկ որ զամսն իւր
տոնիցէ.— Անձն Կրտեղեան հոգին ասէ...:

Զ.— էջ 76ր.— Քարագ ի քան Սագո-
մանի որ ասէ. Մահ եւ կեանք ի ձեռն լեզ-
ուին Ե...: — Առաջին խրատ վասն ժար-
մնութիւն կենաց Է...: Որպէս Կրտեղի է թէ
յերկրին Քաջքրտեան է վանք մի որ Կոչի
Մեծութի, եւ մօտ ի վանքն Կեանք մի Կոչի,
եւ այր մի վայ կանէ՛ք զերեզմանէն ի Կոչի
ի տարի: Եւ վարդապետ մի որ.՝ անուն
նորա Միտիթար՝ եկեալ զԿրտեղ մի Երաց յո-
ղերկրեան, խաչակնքեաց եւ յարոյց յո-
ղայ, հարցոյց զնայ եւ ասաց թէ ընդէ՛ր ոչ
հանդիս. եւ նայ ասաց թէ դատն իշխոց-
նատու էի, վասն այն ոչ հանդիմէ՛մ ի հոգ
դերեզմանի... — Լմնտ. Բ. Հատար, էջ
617:

Է.— էջ 93ա.— Քարագ ի քան Սր.
Անտարամին որ ասէ. Մի՛ տայք զգրքու-
քիւն շմաց...: — Առաջին սրբութիւն առ-
ուանի հաղորդութիւնն...: Որպէս Կրտեղի
է թէ երկրին Քաջքրտեանի քահանայ մի
կամեցաւ առնուլ կրն, եւ ունէր զուստր
մի մեռեալ: Եւ այնմ զԿրտեղի ի տեախանն
տարան դինքն ի զերեզման Կատերն, եւ
հանեալ զդուռտարն ի զերեզմանէն պատկե-
ցին ընդ հօրն, եւ ասիպէին պոռնկել ընդ
Կատերն, եւ նայ աղաչէր եւ աղաղակէր ող-
բով թէ զԿարդ պոռնկին ընդ Կատերն ի-
մոյ: Այլ ասեն ցնայ թէ ժարմնաւոր Կատե-
րէզ փախչիս, ընդ հոգեւոր զատեւրացդ
Կարդ պոռնկիս: Եւ զարթեալ ի ձեռն զո-
ղայր ի ասէ՛ տեախանէն, եւ այնպէս Կանց-
եալ ի վանք ճղեկեալ Եւ ասէ մահ-
ուանն ուրախութեամբ մեռնէր... —
Լմնտ. նոյն, անդ:

Ը.— էջ 122ա.— Քարագ ի քան Ս.
Անտարամին Եփեման որ ասէ. Թէ Մէկ
Մի որ ասէ զեղբայր իւր մայ մարդասպան

Է.— Եւ Կրտեղի է զի ամ. ժարդասպան ոչ
ունի կեանք անմին...:

Թ.— էջ 143ր.— Քարագ ի քան Սագ-
րայ մահաւանկին որ ասէ. Աղաքք իմ սր.
Էիմ եւ Եղմարիտ տաաղի Այ: — Աղայ նախ
յայտ պարտ է Կրտեղ...:

Ժ.— էջ 167ր.— Քարագ ի քան Սագո-
մանի որ ասէ. Որ զգարմի ազեատին՝ փոխ
տայ Այ: — Այսպէս հրամայեն կանոնք եւ
վարդապետք յեկեղեցոյ...: Որպէս Կրտե-
ղի է թէ Աղեկանաղը թապաւորն քալում
զորք ճանապարհ երթոյր, եւ հանդիպե-
ցաւ աղբաւ մի եւ խնդրեաց ողորմութիւն
յարգայն: Եւ նա միջնորդաւ, հարցոյց թէ
դին խնդրէ դայ: Եւ նոքա ասեն՝ քեզ եր-
կար կեանք խնդրէ, եւ իւրէնն ա հազ: Եւ
նա ասաց թէ դեացէ՛ք ձեռն դեկանի նաւարդ
Կրտեղք որ երթաւ ուսէ՛: Եւ իշխանք մե-
ղաղր[եկտ] ասեն թապաւորն, թէ չի
դեկանն մէկ մեծ պարոնի թուշակ է, եւ
Կրտեղ աղբաւորն ասաւ. Ասէ՛ թաղաւորն, ուն-
միտք, նա իւր աղբատութեան լայնի խըն-
դրեաց, եւ իմ թաղաւորութեան իշխան
կու. տամ. աղբատաց սովորութիւնն այն
է յոր տեղ հանդիպին ա հազ խնդրեն. եւ
աշխարհակալ թապաւոր եմ ասաց իմ ինչ
լայնի է որ այն աղբատին մեռն ա հազ
դեմ. ապա իմ փառացն արժանի այն է
որ հարկերով եւ հաղարով տամ, կամ այլ
սակի, կամ զինդ եւ քաղաք: Եւ լուեալ
իշխանացն զարժացան — Լմնտ. նոյն,
անդ:

Ի.— Կարմեալ Կրտեղ է թէ Ենանուս ա-
նուն հոգեւոր եւ որ վարդապետ ի Վան
քաղաքի ունէր Խուհայ ասեանայր մի: Եւ
աւուր միում առանձինն եհաց զվարդա-
պետ... — Լմնտ. նոյն, անդ:

Լ.— էջ 192.— Քարագ ի քան Սո-
ղոմանի որ ասէ. Սիշեա գարաբիմ էս յա-
ւուր մահկութեամբ Բ...: — Եւ տունի ի-
մաստունքն թէ շարք քան ասանց իւր կա-
մացն լինի...:

ԼԲ.— էջ 209ր.— Քարագ ի քան Սո-
ղոմանի որ ասէ. Լաւ է կոյր աշխ քոյն
քէ կոյր մտաւ...: — Ասէ իմաստունն Է
տեաղք Գիլիստովայն Դաւիթ թէ եւստ
տութիւնն բաժանի թէ տեախան եւ ի Կր-
տեղան...:

ԼԳ.— էջ 225ա.— Քարագ վասն մա-

հու, ի բանն Սողոմոնի որ ասէ. Լաւ է տար մահու քան զոր ծննդնսն. — Եւ պարտ է գիտել զի Հեթանոսք զարք ծննդեանն պատուեն... (Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 318, 2.) — Որպէս զրեւել է թէ վարդապետ մի դէպք յԵմ. եւ ի Ուրեմայ քաղաքի Հանգի պեցաւ ի տուն Խաւանայի միայ... — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 617:

Որպէս զրեւել է, յերկրին Քաջերունի մեծնայունն այր մի ունէր որդի մի Լաչին անուն եւ Հիւանդացո, եւ տարաւ ի դուռն Առնուարհի Ան. աննին եւ դուռն մի բոլոր երես մասաւ... (էջ 246ա):

Այսպէս զրեւել է ի Պատմութեան Աղեքսանդրի, յորժամ սպան զՊարոտ Բազաւրն Հնդկաց եւ զանցեալ Հանդիպեցաւ մէկ իմաստասերաց բազում քան Հարցաւ ի նոցանէ, եւ նոցա ետուն պատասխանի... — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 618:

Ժ7. — էջ 254բ. — Քարագ ի բանն յարիմացն Մովսէսի որ ասէ Մի՛ գոգաւար. — Եւ զիտեղի է զի այս քանն աստուածադէր պատգամացն է...:

ԺԵ. — էջ 276ա. — (Հ)ամառաւտ պտւութիւն Յետուայ՝ արդւոյն նաւայ. — Յետոյ որդին նաւա էր յազգէն Երբեմի...:

ԺԶ. — էջ 300ա. — Պատմութիւն համառաւտ Եղիայի մարգարէին. — Եղիայ Թեղարացի էր յազգէն քահանայիցն, քանզի Թեղրի տուրք էր քահանայիցն: Անուն Հարս նորա Ատոն եւ մարս նորա Սուրբաջ... — Հմմտ. Անկանոն Գիրք Հին Կառկաբանաց, Վենետիկ, 1896, էջ 333, որ Թերի է սակայն, ունենալով միջին Աբալարի լալագին վերադարձը, էջ 342 = 26ա. էջ 310ա: Սա կը շարունակուի. «Տէր վերացոյց զԵղիայ եւ եղ աստղի կառացն Աբալարս եւ անհաւատ Թալաւորն ոչ արար պատիւ մարգարէին, եւ ոչ եհան ի կատս իւր...» զրկեցան ի մարմաւոր կենաց, զրկեցան արքայութեան փառացն, եւ մեան անհղ աւուրն դատաստանին» (էջ 327ա): Ապա կը յաջորդէ Հեռեւեալ աստղամարտը.

Դեռ այդ յետի Համարն լէ,
յետի Համարն է կատարած,
յորժամ ծագի խաչն ի յերկնից,
նաեի Քրիստոս յաթոռ փառաց.

արդարացնն ապա պըսակ.

(յ)որք Հնդեան կացին ի լաց,
մեղաւորացն զուրն անշէլ,
դատարարուն գուրն արդենաց:

Յորոց փրկեցէ զմեզ Ք. եւ զամ. Հաստացեալ անուան իւրոյ... — Հմմտ. Տաղադէրք, Ե. Բիւրակեցի, Երուսաղէմ, 1968, էջ 30: Նաեւ Բ. Հատոր, էջ 318-319: ԺԷ. — էջ 327բ. — Քարագ ի բանն որ ասէ. Եւ հրամայեաց Դաւիթ քվիլ գոռաց վուրդն. — Եւ զի նահապետքն յերկար տարին...:

ԺԸ. — էջ 334ա. — Քարագ ի բանն Յովնանն յոր ասէ. Անայ երբէլ յաւուրէլ եւ այլ ոչ եւս իցէ Նինուէ. — Ձի(ի) Նինուէ էր քաղաք մեծ յԱսորեստան զոր լինեաց Նինո Թալաւորն... — Եւ մեռաւ մայր նորա ի ճանապարհին եւ Թաղեաց զնայ մերս առ կազնին Ռուզելայ. — Հմմտ. Անկ. Գիրք Հ. Կառկաբանաց, էջ 343 = 26ա. էջ 339բ, որ կը շարունակուի. «Եւ զի Յուսան յարինակ էր Գի. ...» — Հմմտ. նոյն, էջ 343, ծնթ.:

ԺԹ. — էջ 349բ. — Քարագ եւ պտւութիւն ի բանն Յայի Մարգարէի որ ասէ. Եւ ի յընթադասման ամի եւ քաղաքաւորեան Եղեկիայ... — Եւ Սենեգարիմ կոչաւ թալաւոր էր Ասորոց ի Նինուէ քաղաքին...:

Ի. — էջ 366. — Քարագ վասն երից Մանկանցն որ ասէ. Եւ Յոգա երեքեան գընային ի մէջ հրոյն... — Զի յառաջ քան բոգերութիւն Բաբելացոց...:

ԻԱ. — էջ 379ա. — Այլ Քարագ ի բանն Դանիէլի Մարգարէին որ ասէ. Փռնեցաւ քաղաւորն ի կերպարան քաղանաց. — Եւ զի Թալաւորն նարուարթնուն(որ) յորժամ ետես զԵրաշ... — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 319, իԲ:

ԻԲ. — էջ 391. — Այլ Քարագ եւ պտւութիւն վասն գայտտեան Գալգայ եւ Մաւգայ. — Յետ դարձի գերութեան Բաբելացոց... — Եւ ապա յետ աստաւկմանն Գալգայ եւ Մամ(մ)գալգայ, երեւի դարուտ Նեոքինն. եւ թէ ուր ծնանի Նեոն, ոմանք ասեն թէ ի Բորաղին ծնանի եւ ի Բեդալայի դայ սնանի եւ ի Բեդալայի քաղաքին: Այլ Թոմաս պատմադէրն ասէ. Կին յԵւդիստէ դայ յանտեղն ուր կինն Ղովտայ

քարացու եւ անդ ննջէ եւ անուրջն լսէ ժայն՝ Կին դու յղացիս ցմե՛ն ոմն... Այլ Ուռնուռն Տեսիլն ասէ զԳլժարիտն թէ Եւ-
հանի ի Բարեկոն, ի ցեղէն Դանայ. մեր
ներսէս չալարապետն դանուռն չաւար Ռոմէլ
ասէ եւ զմարն Լուսարիմ, եւ յարդանդի
մաւրն իջանէ ի նայ յար Հոլլին եւ լինի բը-
նակարանն աստանայի... — Լմմտ. Բ.
Հատոր, էջ 319, ԻԳ.

ԻԳ. — էջ 405ր. — Քարոզ ի բան մար-
դարէին վասն գերութեան բարիւնացցն որ
տաւէ. Անդ մտաւ եւ լայաւ. — Եւ դի յա-
ռաջ քան զդաւառն Բի. ...

ԻԴ. — էջ 423ա. — Քարոզ վասն Կի-
րոպէին ի բանն արիմացն Մովսէսին որ
տաւէ. պատուեցաւ գաւր միայնաբային. —
Այսպէս առաջին արարչութիւն...:

ԻԵ. — էջ 431ա. — Քարոզ ի բանն որ
տաւէ. ի սկզբանէ արար Ած. գերկինս եւ
գերկիր. — Անդրանիկն յաւր միայնա-
բարութիւն...:

ԻԶ. — էջ 450ա. — Քարոզ վասն Հը-
պայտուրեան ի բանն Սազմին որ տաւէ.
Տէր ամբարտաւանից հակառակ կայ... —
Եւ դիտել է դի Ած. բնութեամբ բարի
է... — Լմմտ. Բ. Հատոր, էջ 318, ԼԴ.

ԻԷ. — էջ 487ր. — Քարոզ ի բան ի-
մաստասիրին Արիստոտելի որ տաւէ. Գա-
վիյի իմ գեղեցիկն եւ պարասելի իմ գար-
շելիքն... — Եւ դի ըստ Պապոսի Հոգին
հոռմանեայ է...:

Մանօք. — Մինչեւ Հոս քարոզներու
յաջորդութիւնը համաձայն էր սկիզբի
ցանկին, ասկէ ետք կը փոխուի. Յաջորդ
քարոզը փոխանակ ցանկի ի՛նքն թուահամա-
բին ունի ԼԲ.

ԼԲ. — էջ 504ա. — Քարոզ ի բանն
արիմացն որ տաւէ. Պատուեաց գեայր քո
եւ գմայր, զի էնք բարի լինիցին. — Եւ պարտ
է պիտել զի ք բան դասական ծնաւորն պար-
տական է, եւ ք բան ծնաւորն դասական...:

ԼԳ. — էջ 512ա. — Վասն սեղան արի-
մնայն, ի բան մարգարէին որ տաւէ. Եր-
կիր ետ գպտուղ իւր... — Առաջին երկեր
կոչի Հոգն եւ Գրութիւն... — Լմմտ. Բ. Հա-
տոր, էջ 318, Բ.

ԼԴ. — էջ 515. — Դարձեալ վասն գինի
եւ սեղան արիմնայն, ի բան Սազմսին որ

տաւէ. Ած. մեր արիմնացէ գմեզ... — Հը-
բամայն վարդապետը եկեղեցայ...:

ԼԵ. — էջ 521ր. — Քարոզ վասն ա-
ւուր եւ կատարածի, ի բանն Առաքելայն որ
տաւէ. Բանդի փաղ հարկանի... — Եւ
պարտ է դիտել զի մահաւ արն եւ զկա-
տարածին ծանկեալ է Ած. ...:

ԼԶ. — էջ 520. — Դարձեալ վասն սե-
ղան արիմնայն եւ գինի, ի բան Մովսէսի
աստուածայաւս մարգարէին որ տաւէ. Ար-
հմարիւմ ՏՏ. ի վերայ իրոցն մշտնջնա-
ւորաց. — Եւ ի մշտնջնաւոր լերինք ու-
ռանին դասը Հրեշտակացն...:

ԼԷ. — էջ 530ա. — Դարձեալ վասն
սեղան եւ գինի արիմնայն, ի բան Սազ-
մնի որ տաւէ. Արիմնացի պտեղ քաղցրու-
րեան քո Ցէր. — Եւ ի պարտ է պիտել զը-
կիրն տարոյն...:

ԼԸ. — էջ 545ր. — Ազգահամար սկըս-
եալ Աղամայ միմչեւ ի Քո. — Աղամ ԶԼ
ամ, Սէթ ԶԺԲ...:

ԻԸ. — էջ 548ր. — Քարոզ վասն Զըր-
հեղեղին, ի բանն աստուածայաւս մար-
դարէին Մովսէսի որ տաւէ. Եւ էր ամաց
Զժից եւ քար ջրեղեղի եղել ի վերայ
յերկրի. — Յորժամ ետպան Կայնն զԱբել
հղբայրն իւր...:

ԻԹ. — էջ 574ր. — Քարոզ վասն Առ-
դումացցն, ի բանն որ տաւէ. Աղագեղ Առ-
դումայնացցն եւ յառաջի իմ. — Յորժամ եւ
նոյ ի տապանէն...:

Լ. — էջ 602ր. — Քարոզ ի բանն Առ-
դումին որ տաւէ. Զի որք սքանչեամբ պե-
տին գործութիւն սրբեցնին. — Ամենայն
դիւրք աստուածային՝ զԱծ. արդար դատա-
ւոր քարոզեն... — Երբէք ասաց Հրեշ-
տակն Առաքել վարդապետին ի Սր. էջմիա-
ծինն, որ կամէր զձիւն. կաշին առնուլ ի Սր.
Սեղանէն, եւ բռնեաց Հրեշտակն զձիւն եւ
ասաց վարդապետին, մի վեր կանուլ դայդ
ձիւն կաշին. յաւ համարի Ած. ի վերայ սե-
ղանիդ...:

ԼԱ. — էջ 625ր. — Քարոզ ի բանն Առ-
ւտարածին որ տաւէ. Ան արի՞ գնացողք
յաստի. — Հրամայէ մարգարէն...:

ԼԲ. — էջ 643ր. — Սրբայն Գրիգորի վկայա-
սիրի եւ լայոց վերադիտագի, բան յերգը-
րական վասն մարդական Զատկի — Ի
Թուականութեան Հայոց ՇԼԱ ի Սր. Զա-

կէն մոլորեցան ժ աղբէ հաւատացեոց...
— Հմմտ. Գ. Հատոր, 1954, էջ 55:

էջ 647.— Վասն սբ. փրկակամ Տճա:քնուքեամմ Քոհ. Այ. մերոյ որպէս յուսեալ ի պատմագրոց ի քաղաւորակամ քաղաքի կոստամոյիմուպալիս, որ այսպէս պտտմեցաւ.— Յորժամ էառ ըղթադառնութեան քաղաքն մեծ թաղաւորն Փռանկաց, յայնժամ րաջեալ դժեծ եկեղեցոյն զսրբայտունն եւ յտեալ անդ զրազում առնալս աղբունական ... եւ ապա բերին զպատմարան դժեծ զղրոցին, որ այսպէս պատմեաց...:

Զկենաց Գեղարդն որ զկող կենարարին խոցեցին, որ է Զունկիանոս, եւ ել ի կողից նորա արին եւ քուր, որոյ մի ալն էր կոյր ի ծնէ, ի կողէն ցայթեաց լոյսն աստուածային եւ լուսաւորեաց զայս նորա, եւ առժամայն հաստաց Ած.:

Եւ ներկեալ արեամբ Սբ. Գեղարդն եւ Պսակ Փլոյցն եւ Ալն Յովսեփայ Արեմաթացոյն եւ շէշ Իւղոյն աղնուական եւ զԱծ.առնաւորն պատկերն եւ թաթէոսի Առաքելոյն, զոր առեալ տարան ի Հայք, եւ այն է նշան Սբ. Գեղարդեանն Քի. որք տեսանէք եւ ճանաչէք:

Սբ. Գեղարդն կայ ի աշխարհն Հայոց եւ այս է նշանն եւ նմանութիւն նորին, յուսմբժամեւ ի վերա քարչել գլուխ նորա որպէս նիդակի սուր առեալ եւ չորս մատին յայնութիւն մէջ նորա, հաւասար եւ է ձեւեալ ի հրեշտակացն երկնային նման խաչին փորել եւ զաւրել հաստուածն անդրէն յերկու կողմն յերեսաց բեւեռեալ չորս բեւեռմամբ որպէս զՏէրն ի խաչին. եւ խնծոր աթոռ խաչին աղեւայկերպ վեցակուսի եւ ի վայր կողմն արեգական նիդակին ոչ ալ ինչ ջանդակմամբ նաչիւել, ալ մանեկն անարատ. այս է նշան Գեղարդեանն Քոհ. որք տեսանեն դնայ ոչ տեսցեն դմահն յաւիտենից:

Այլ Ած.առնաւորն պատկերն է ի Հոգոց Վանան ի յԱղաթոյս պաւտին:

Շիշ Իւղոյն կայ ի ձորն Տարաւնոյ ի Վանն եղբորդոսի, որ յայժմ Սբ. Յովսեփայ կոչեն:

Սբ. Ալն (յ)Ար(ե)մաթա(յ)ցոյն կայ Արեւբաւոյս պաւտին ի դեղն որ թաթէոսի Առաքելոյ անուանի:

Պսակ Փլոյցն յայն վիմն կայ ուր նահատակեալ Սբ. Առաքելն ի Զարեանդ դաւառի...:

էջ 653.— Արդ յաւարտ եւ ի կատարումն թարգմանութեանս մեր, արարեալ սբ. նախահարցն աւետարանական բանի, մարդարեւական եւ առաքելական բանի որ քարոյցեալ ըստ կարի եւ ըստ չափու հասակութեան եւ տկար մերով իմաստութիւն...:

Այլ զճոյակապ եւ զհոշակաւոր մարաքաղաքն եւ պանեղաչէն եւ զաստուածախնամ դեղս Զէիթում անուանեալ, սբ. եկեղեցիքն եւ զբրիտոսադաւանն եւ զաստուածաւորն ուսմին ժողովուրդս ի սմա պահեցէ Քս. Ած. մեր անխող եւ անսասան կենաւ պողայից բարութեամբ ուսնայիր ձեռնադրած եւ ամ. արուեստ եւ ի հանճարեղ...:

Եւս առանկ զմեղաց տէր դրչակս որ ամ. Մարդոյ կոխան լինելոյ արժան է, Պրոխորոս Սարկաւազէ եւ իմ աչաց լոյս առաքելաշնորհ Տէր Գրիգոր Արեղայի եւ իմ հարն Տէր Վահան ծաղկաւք ծերացեալ, հոգով իմաստացեալ, մարմնով զուարճացեալ, եւ եւթարփեան շնորհակալ լցեալ վարպետի եւ իմ ծնաւորն Դաշխունին, եւ Տէր Աւետիքի եւ Ովանիսին եւ Մարիամին, եւ տանն ընտանեացս կենդանեացս եւ ննջեցեոցս, կարգացողացոյ եւ յողացոյ մեղաց թողութիւն շնորհէ Տէր Ած. ձեղ եւ ձեր ննջեցեոցոյ, ամէն:

Լուս է անուն բարի...:

Յաղապս կշռոց...:

Աղաչեմ զսբ. հանդիպողդ այսմ տառին անմեղադրելի յիշմամբ խնդրեցէ ի Քսկ. թողութիւն մեղուցեալ եւ անարժան, վատթար զրչիս Պրոխորոս Սարկաւազի եւ զուէ յիշեալ լիջիք ի Քսէ. Այ. մերոյ որ է աւրհնեալ յաւիտենաւ ամէն:

Դարձեալ աղաչեմ զձեղ յանմեղադիր լերուք սղայնաց եւ ծառադրութեան զրչիս, զի ոչ էի հմուտ այսմ արուեստին, րայց զրեցի ըստ իմում կարիս եւ փափաքանաց սրտիս: Եւ զի յաւրինակս խիստ մանր եւ խառն էր զարծ: Յիշողդ յիշեալ լիջիք ի Քսկ. յամէն:

ԼԸ.— էջ 664.— Տումարն է Հայոց Աղիգի:

էջ 676— Թուական յԱյսմայ մին-
չեւ ի Զրհեղեղն ամբ ՍՄԽՐ...:

Ոյ որ. բնթերադք այս Տումարի,
յիման առնելք իմ արժանի,
եւ որ Պրոխորան եւ եղկելի,
դործոյն անարգ եւ զպրարայի,
զմեղ աղանձ վասն Յիսուսի,
ասելք Աստուած քեզ ողորմի.
զի Տէրն քաղցր է եւ բարի,
ամենեցունցդ մեղ եւ մեղ ողորմեացի,
Ամէն.

էջ 680— Ամուսնմ կեանքանկերդի-
քն:

էջ 681— Այս եմ ամուսնմ ժամուց
տուրմընամ: ...: Յազագս յաւուրց արար-
չութեամ ցուցմունք:

էջ 683ր.—

Փառք Հաւան անեղին,
եւ միշտ զոյակ իւր Հակոբն,
եւ միշտ բխման իւր փառակցին...

Մամբ յիշատակագրութիւնք Գրքաց,
կը դանդախեմ ամէն քարոզի վերջը. Կ'ընա-
րենք կարեւորները:

Ա— Գրիգոր Արեղայի

1— էջ 17ր— Մանուսանդ զստա-
ցաւզ եւ զգծագրող որ— զրոցս զԳրիգոր
Ա(յ)րեղայն եւ զհայրն իմ զՏէր Վահան
քարաուղար վարդապետ, որ զայս արուեստս
ուսուցանող եղեւ մեղ, եւ զմայրն իմ բո-
ղ-Դմիտրն, եւ զեղբայրքն իմ զԱւետիս եւ
զՊրոխորն սարկաւազունքն, եւ զկուսան
զքորքն իմ զՄարիամայնքն, որ առ Քս.
փոխեցան, եւ զամ. աղգային իմ ամէն:

2— էջ 143ր— Մանուսանդ զստա-
ցաւզ եւ զգծագրող զրոցս զԳրիգոր Այրե-
ղայն եւ զիւր Հայրն զՏէր Վահան Քաւա-
նայն, եւ զիւր մայրն զԴմիտրն եւ զեղ-
բայրքն զՏէր Աւետիս եւ զՊրոխորն սար-
կաւազն, եւ զամ. արեւոյ մերձաւորքն Տէր
Ան. իւր որ. արքայութեան արժանի առնէ:
Բ— Յովնանմէս Գրչի

էջ 182ա— Որով արժանի արասցէ
զիս զանպիտան զրիշտ զՈվանէս, մեղաւք
յցեալս, որ սակաւ աշխատանք քաշեցի եւ

զրեցի վասն իմոյ անձիս, աղայեմ զսր-
բնթերաւդ զի յիշէլք:

Գ— Պրոխորան Սարկաւագի

1— էջ 208— Որոյ փրկեաց զմեզ
Քս. Ան. այսպիսի շար աղբատութեմ, եւ
առաւել զստացող զրոց զՊրոխորն մեղա-
յցեալ:

2— էջ 225— Որոց փրկեաց զմեզ
Տէր Ան. այնպիսի անարժան քաւանայու-
թեանցն, մանաւոր զստացող տփղ զրոցս
յՏէր Գրիգոր Արեղայն, եւ զանարժան Պր-
ոխորն ամենեցուն հոգ ու փուշի սարկա-
ւագիս, եւ զծնողս իմ:

3— էջ 299ր— Որ ողորմի Քս. Ան.
ստացողի տուեալ զրոցս Տէր Գրիգորն Ա-
րեղայն, եւ իմ Հաւան առաքելաշնորհ Տէր
Վահան վարդապետն, եւ իմ աղբաւն Տէր
Աւետիգին, եւ իմ ծնաւորն Դաւիթնին...

4— էջ 379— Նոյն ողորմութեամբ
փրկեալ զիս զանարժան, զՊրոխորն հոգ
ու փուշի սարկաւագի, եւ զստացեալ տուեալ
զրոցս զՏէր Գրիգոր Արեղայն, եւ զիմ Հայրն
յՏէր Վահան վարդապետն, եւ զՏէր Աւետիգն,
եւ զիմ մայրն զԴաւիթնին եւ զՈվանէս
եղբաւս որդին...

5— էջ 405— Որ ողորմի Քս. Ան.
ստացողի տուեալ զրոցս Տէր Գրիգոր Արե-
ղայն, եւ Պրոխորն ոյննի սարկաւազի
եւ իմ Հաւան Տէր Վահան վարդապետն, եւ
Տէր Աւետիգին, եւ իմ մայրն Դաւիթնին,
եւ իմ եղբաւորդոյն Ովանէսն, եւ Մա-
րմին...

6— էջ 603ր— Որոց արժանի ա-
րասցէ Տէր Ան. զստացաւ տուեալ զրոցս
զՏէր Գրիգոր առաքելաշնորհ արեղայն, եւ
զգծողս անարժան ամենեցունց հոգ ու
փուշի Պրոխորն սարկաւագի, եւ իմ Հաւան
Տէր Վահան վարդապետ, եւ ծնաւորս իմ
Դաւիթնին, եւ Տէր Աւետիգին, եւ իւր որ-
դոյն Ովանէսն եւ Մարիամն, եւ զԷ-
տանքն մեր...

Յեսմայն Յիշատակագրութիւն. —
1731

էջ 663ր, ամառք գրով— Այս գիրքս
զեցի յԵրուսաղէմ, Տէր Յովանէս Վար-
դապետ. Բ/իւն ՌՃՁէն:

632

ՄԵԿՆ. ԴԱՆԻԵԼԻ ՄԱՐԳԱՐԷԻ.— 4

ՎԱՐՊԱՆ ՎԱՐՊԱՊԵՑ

Կ. Պոլիս

1782

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 21.5×17.5×1.5: էջք 116:
Հանդամանք լուս: Թուղթ Հասարակ: Գրէլ՝
Ս. Ք. Կոստանդնուպոլսեցի: Գրութիւն՝
բնաբանները եւ դիտողներնը կարմիր
սեղանի, մեացեալը սև եւ մէլանով, միա-
սիւն, 23 տող: Նոսր չեղողէր, վարժ դըժ-
շէ: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշի-
կազմ տախտակայ դրոշմադարձ: Կնիք բո-
լորէ՛ սեւագրոյժ, վերջին բառը փակա-
գիր. «Գի. Մ. Տիբացու Թագէտ», էջ 1:

Հակատ.— էջ 1

Մեկնութիւն Համոստ Դամիէի
Մարգարէի, զոր Հոգեպայծառ եւ իմա-
տախճ վարդապետին վարդանայ շարա-
դրեալ է, ի Հոգեկիր մեկնողացն ժայնից,
Եփրեմի, Հիւպոլիտայ, Սանփաննոսի Սիւ-
նեցւոյ, ի խնդրոյ ուսումնասէր մանկանց
առ ի զեւրահատ լինել ընթերցողաց:

Մեքսուրք մեր եւ եղբարք եւ որդիք
... — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 583-584:

էջ 3.— Մեկնութիւն Դամիէի Մար-
գարէի.— Դանիէլ ի նոցանէ է, զորս ոչ
արժէ աշխարհ...:

էջ 78.— Եւ ինձ իսկ անարժանիւ եղեւ
բազմալի փոքր ինչ վաստակել ... ի Սր.
Ուստո Աշխոյ վանիցս, յառաջնորդութեան
Որեմիայի, զովսի յասպնականի, եւ զս-
վիլի եղբարց: Արդ աղաչեմ զամենեւեան

սիրովն Քսի. զպատահեալդ ներել օղաւ-
նացն մեր յամենայն իրս, եւ զոր ի դիրս
յայս, եւ խնդրել յԱյ. ողորմութիւն, եւ
թողութիւն մեղաց մերոց. եւ զմա փառք
յաւիտեանս, ամէն: — Հմմտ. Ա. Հատոր,
էջ 584:

Յամի Տն. 1782, Օգոստոսի Եօթն: 2
Ս. Ք. Կոս...:

էջ 88.— Մեկնութիւն Հայր մերի:

Հայր մեր ար յերկիմօք ես:— Զի՞ որդ
վաղվաղակի զարթուցանէ զսօղան, եւ
դրնաւ իսկ երախտն յիշեցուցանէ ի
սկզբան աղօթիցն...:

Մանր.— Լուսանգքներու վրայ Նշա-
նակուած են յարդարար, Յօծ., Ներսէս:

էջ 103.— Վարդանայ Սրբայ Վարդա-
պետի ասացեալ.— Հայր մեր ար յերկիմօք
եւ.— Բէնս եղանակացս զոր արար Ած.,
խոտան եւ անպիտան ինչ ո՛չ գոյ...:

էջ 115.— Զեռամբ Ս. Ք. Կոստանդ-
նուպոլսեցւոյ: Կամի Տն. 1782, Օգոս. 18:

Ոնտմագոյմ յիշատակագրութիւն. —
1819

Վերջին կազմին մերսի կազմը, շեղա-
ցիր.— Ի վայելումն Թաղէտ տղարդիւն
արեղայիս Կեսարացւոյ ի յԱրառայ գեղջէ,
եւ ի միարանութենէ Սրբոց Յակոբեանց
երջանիկ Աթոռոյ, ի յարժանակալութեան
Թէոդորոս եւ Գարրիէլ Պարտիարզաց: Ի
ՌԻԿԸ Թուին, Օգոս. 18:

633

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Երասագէմ?

1634?

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մուտք 21×14×5-5: էջ 688: Հանգանք լուս: Թուղթ Բանք: Գրէ՛ իսա-
նքես Սարկասագ: Գրուի՛ն՝ խորագիր-
ները եւ երբեմն զխաղերնբը կարմիր,
մաշկալը սև մեկանով, միասին, 23 տող:
Նտարագիր: Համառոտագրութիւնը սովոր-
ական: Ուղղագրութիւնը պակասաւոր: Ան-
ագին դարդագիր իւրաքանչիւր Թուղթի
սկիզբը: Կաշկակա՞մ տախտակեայ դրոշմա-
գարդ: Պահպանակ մազաղաթեայ սկիզբը
երկու թիւթ, վերջը մէկ, անկէնուոր եր-
կաթագիր, ճարտար դրէ՛ն, Անտարանի
մասն, 20×18-5 ս., միասին: Դատարկ
Թուղթ սկիզբը երեք թիւթ: Ստացող լու-
սարար Մարկոս Դարանաղէ:

Ա. — ՆԱՄԱԿԱՆԻ. — 2

Ն. Շմորեայի

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1. — Պատմաւ խնդրոյ միաբանու-
թեան քաղաւորին Հոռովմոց Սմեմուէլի,
եւ Արքաց Կաթողիկոսացն Հայոց. Թուղտ-
քն գոր գրեցին առ միմեանս. — Մարգա-
րէն Դաւիթ յառաւանդային երգս սաղմո-
սացն աւրեանայրանէ...: Հմմտ. Ընդհան-
րական, Երուսաղէմ, էջ 85:

էջ 7. — Գիր Հաւատայ Խոստովանու-
թեան Հայաստ(ան)եաց Սկեզեցայ...:

էջ 42. — Թուղք առաջին Թագաւորին
Հռոմեաց Սմեմուէլի...:

էջ 47. — Պատասխանի Առաջին Թըզ-
քայն Թագաւորին Հռոմեաց...:

էջ 84. — Սահմամբ Հաւատայ Հայաս-
տանայց Սկեզեցայ...:

էջ 110. — Թուղք Առաջին, Թագաւո-
րին Հռոմեաց Մամուլիի առ Տէր Ներսէս
Կաթողիկոս Հայոց...:

էջ 112. — Պատասխանի Թըքայ մեծի
Թագաւորին Հռոմեաց Կիս Մամուլիի...:

էջ 131. — Թուղք կրկին ամգամ, Պա-
տասխանի դարձեալ ի քաղաւորէն Հոռո-
մոց...:

էջ 135. — Թուղք Պատրիարքին,
Սափս այսր խնդրոյ առ Սր. Հայրապետն
Ներսէս:

էջ 141. — Պատասխանի քաղաւորա-
կան գրոյս, ՏՏ. Ներսէսի երկրորդ ամգամ.
— Բրիտանական լուսարար եւ յաղթող
ինքնակալին Հռոմեաց...:

էջ 146. — Սր. եւ ընթերցանական կա-
թողիկէ կեկեղեցայ Թաղաւորական Գաղա-
թին Կոստանդինուպոլսի Պատրիարքի Տէր
Միխայէլէ, ողջ լիւր ի Բրիտանոս:

էջ 156. — Թուղք Գրիգորի Կաթողի-
կոսի Հայոց, որ գիմի ՏՏ. Ներսէսի յաջոր-
դեաց զԱրքան, առ քաղաւորայ քաղաւորն
Հռոմեաց Մամուլի:

էջ 163. — Թուղք քանդակայ քաղա-
ւորին Հռոմեաց Սմեմուէլի, գոր գրեաց
պատասխանի Գրիգորի Կաթողիկոսի Հա-
յոց:

էջ 175. — Թուղք Պատրիարքին Կոս-
տանդինուպոլսի առ Կաթողիկոսն Հայոց
Գրիգոր, Խամաճայնուրեանք մանկայն ժո-
ղովայն:

էջ 180. — Թուղք Գրիգորիսի Կաթո-
ղիկոսի Հայոց, ժայնակցութեամբ ընդհա-
նուր ժողովայ Հայոց...:

էջ 208. — Թուղք Գրիգորիսի Կաթո-
ղիկոսի Հայոց եւ ընթերցանուր Հայաստան-
եայց ժողովայ, գրեալ ի Կաթողիկէ Սկե-
զեցին Հռոմեաց...: — Հմմտ. Ընդհանրա-
կան, Երուսաղէմ, էջ 182:

էջ 228. — Թուղք Վարդապետացն
Հայոց Հիւսիսային Կողմեցն, որ ի Հաղ-
րատ եւ ի Սեմեանիցն, առ պատուական Կա-
թողիկոսն Տէր Գրիգոր. — Սր. եւ Ած. ըն-
կալ Կլոսի մեր եւ պաշտ պարծանաց Հա-
յաստանեայցս Գրիգոր Կաթողիկոս, —
մենայնուայն աղաթող աշակերտաց Հոռ-

սաւորական Աթոռոյդ... — Հմմտ. նոյն,
էջ 307:

էջ 238. — ՏՈ. Գրիգորի Պատասխանի վարդապետացն Հայոց, Հիւսիսային Կողմացն: — Զմակարեայ բանն քրիստոսազգեստից արանց... — Հմմտ. նոյն, էջ 312:

Բ. — էջ 275. — Թուղթ առ Քրիստոսազգար իշխողն մեր իմֆնակալութեամբ Լեւոն, ի մուստո Նեքսէտ, որ ի Տարսամ, Սրբայ եկեղեցւոյն պաշտումնայ:

Գ. — էջ 315. — Ֆաւտայ Պատրիարքի առ Զաքարիայ Կաթողիկոս Հայոց Մեծաց վանն երկու միաւորեալ բնութեանց մի ամօմտութիւն զայն ՏՈ. վերայ Յի. Գի. եւ վանն Յշմարտայնոնութեամ ժողովայ սբ. հարցն որ ի Քաղկեդոն. — Յաւերժաւորացից յողնալպատիւ Հռչակաւոր եւ բոցափայլեալ ամ. զանազան փառատութեամբ յովովից բազմալիզ մեր Տէր Զաքարիայ, յաւաքեցեալսն զերաւամանեալ յատուկան ի բարձր եւ ի ծայրագոյն նախազանութիւն զմեծի Առաքելոյն Թաղէտի եւ զամենեղանիկ Սրբոյն Գրիգորի ընկալեալ զԱթոռ, Սր. Վերագիտող եւ աւրէնստոյց Արարատեան աշխարհիդ, վերատեսուչ Հիւսիսական աղինդ եւ Հովփապետ Աղբաւաղեան զաւարացդ, ի մեծ քահանայապետութեանդ վերաւամանեալ առաքեալն, եւ զապառնոյն զհատուցումն ըզրուորն ի քեզ առաքելով զբարութիւն, զի յամարմոցն թուականացիս տեսարանն:

Ֆաւտ արքեպիսկոպոս Կոստանդինուպոլսի նոր Հռոմայ, ողջունէ զՍրբութիւնդ քոյ. մեծապէս զոհութիւն վերառաքեցի Այ. որ արժանի եղէ ի Զեր Սրբութեանդ զանաւորեցի զարարութիւն թղթոյս ուղղափառութեան ընթեռնույ, եւ տեսի արքիափայլ աստուածախառն բանիւք համարուտ բանիւք եւ ողնամիտ մակացութեանդ, զի պարփակեալ ունին յինքեան զլաղակապ սիրոյն ճգեկառն բանիւք, Բայց վասն որոյ դրեալ էիք յաղազս ժողովոյն Քաղկեդոնի թէ կեղակարծութիւն եւ երկբայութիւն ունիմք ի համբաւոց ուստիք կարծեալ զնս Հակոտակ զոյ ճշմարտութեան ժողովոյ: Եւ ասացեալ էք թէ չեմք մեք աշակերտք Յակոբայ Մանաղո-

սի, յորմէ Յակովբիք անուանին, եւ ո'չ Յուլիանեայ Աղիկառնացոյ, եւ ո'չ Պետրոսի Անտիոքացոյ, եւ ո'չ Եւտիմեայ, այլ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի վկայի եւ ճշմարտի, եւ ամ. Հիւսիսականացա: Եւ արդ վասն զի այսպիսի հրաշափառ վարդապետի աշակերտք էք, ո'չ պարտ է հետեւող ինեկ մտաց ձերոց, այլ Սր. եւ Ածաշունչ Գրոց հետեւել...:

Եւ ի Զ եւ ի Ժ Թուականութեան Հայոց սպան Ռեռն վարդան Մամիկոնեան զՍուրէն ժարդպան Պարսից, առ ի չմտածելոյ արհամարհանացն. քանզի երբձ զպատիւ ազատացն եւ ետ յեպիսկոպոսունան, եւ ինքն փախեալ ըզգում աղիւիւ եւ համարէն ընտանեալք եմուտ ի յոյնս (էջ 320): ...

Մամօք. — Այս դրուածքը կը վերջանայ էջ 350 սաւ տողերով. «... ցուցանէ զբնութիւն ի լերինն ո'չ երկու բնութիւն ունելով այլ միեւնոյն յերեւելոյն եւ յանհրեւեթէ: Եւ սպա անիշխակէ կը յաւջորդէ. «ԵթԱ Թուականութեան Հայոց...»: Փոտի նամակին շարունակութիւնը կը գտնուի էջ 390, «Նորին առ Կորնթոս Տաճիկ», տարօրինակ խորագրով, որուն կից նշանակուած է համարադրը նոր քրչէ է:

ԵթԱ Թուականութեան Հայոց առաջեկաց Փոտ Կոստանդինուպոլսի հայրապետն զՎահան Նիկիոյ արքեպիսկոպոս ի Հայս առ Զաքարիայ Հայոց Մեծաց Կաթողիկոս վասն Հաստայ միաբանութեան: Եւ Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոս արար ժողով ի Շիրակաւան եպիսկոպոսաց բազմաց եւ կրաւնաւորաց, առաջի Աշոտայ Հայոց սպարապետին, քանզի անդ նստէի ի բանակի արարատիոյ զարաւել իւրովք, զոր դումարեալ էր վասն Հիւսիսական կողմանց ասպատմութեան: Անդ էր եւ Նանան ասորի սարկաւազ մեծ եւ Հռչակեալ փիլիսոփայ: Յայն ժողովին խառնեցաւ զբանս զայստիկ Վահան Նիկիոյ եպիսկոպոսն:

Հաւատամք ի մի Ած. Հայր Ամենակայ... (էջ (350):

... Իսկ Թէոդորոս եւ Դէոդորոս եւ Նեստորիոս եւ Բարծուբա եւ Ակակ, մարդազաւանքն ահեակ ժողրեցան, ուրացան զԱծութիւն Միանէին, եւ ըստ երկուց ըր-

նուսխանցն երկու անձն ասացին Քի. և ասակ մարդ զաւանցին զծննալն ի Կուսէն, երկու որդիս ասելով, մի բնութեամբ, և մի շնորհաւք, այլ և Մանե և Մանեթեցիքն մի բնութիւն չփոխեալ ասացին Քի. որպէս ունի բանն (էջ 376) :

Դ.— էջ 376.— Վասն յասալ եղեալ ժողովոցն Սրբաց քէ վասն էր եղեմ եւ ուր եղեմ եւ յորս յաւուրս գոր եւ մեք հաւատամք.— Ա.— Ի Հոռոմ եղև ժողով ի Բեկզորայ, ի Հոռոմայ Հայրապետէ վասն Արտեմոնի, որ եղծանելով եղծանէր զբանս որ վասն Քի. զրեալ էր, զոր նշովեցին. . . . — ԺԲ.— Պիոն ժողովս Բաղկեղոնի չեղև վասն Հեթումանոյ իրիւք այլ անաւրէն Մարկիանոսէ զեղեալք, և ի Դիոդորէ վրէժինդիր եղեալ լուծմանն Նեստորի և Թէոդորիտոսի և Փղարեանոսի, աբար ժողով յոյժ բազմութեան եպիսկոպոսաց յալ, կըրկին քան ի Նիկիայն, Կարծէք զողանալ զՀիմարտութիւնն, և ասկա որոյ խորածանդեաց, ոչ զարեաց անէլ, զի Հառեալ բարեկութիւնն Այ. ի վերա Նեստորի, աբիտանման սաստակեաց: Սակայն անաւրէն Թաղաւորն և կին իւր անձնապատուան եղեալ զնոցայն Հաստատեաց աղանդ և դարձակեցոյց մոլորութեամբ զընթանուր եկեղեցիս Հաւատացեցոյ, և ի Սրբոցն նորովեցաւ և նշովի. . . .

էջ 378.— Վասն Սբ. ժողովոցն, որ եղեմ ի Հայոց ի Սրբոյն Գրիգորէ սկսեալք.— Ա.— Առաջին ժողով եղև ի Հայոց ի քան ամի Կաթողիկոսութեան Սրբոյն Գրիգորի և յերեսուն և է ամի Թաղաւորութեան Տրդատայ ի գայն Առիստաղէսի կանոնական զրով ի Նիկիայ ժողովոյն:

Ե.— էջ 383.— Կաթողիք որ եղեմ ի Դիւթի միջնդեռ մտածութիւն էր ժողովելոց եպիսկոպոսացմ կարգել կայրադիպոս Հայոց յետ մեծաւոմն ՏԵ. Մովսէսի կաթողիկոսի եւ խափանեցամ այն անգամ.— Հմմտ. Գիւրգ Թղթոյ, էջ 146:

Զ.— էջ 388.— Ձեռնարկ գոր խըմբընաց Սմբատ Վրկամ մայրապալմ ցայն եպիսկոպոսաւմն որք դարձաւ ժողովեցամ Առիսմ երամամասն ի Դիւթի ի կարգել կաթողիկոս յետ մեծաւոմն Մովսէսի, և գայս ձեռնարկ ետ մեցա:

Է.— էջ 390.— Նորիմ առ Կորնըմբս

տաճիկ.— Առելով եթէ երբայեցիք երբեմն խորհեցան քարկոծել զՔի. և զիւրեանց ամբարտաւանութիւնն զորեով կատարել. . . .

Մամուր.— Ինչպէս վերև զիսել տուինք ասիկա շարունակութիւնն է քոսի առ Զաքարիա գրած նամակին: Կր վերջնայ էջ 426:

Ը.— էջ 436.— Յահմանա յմատաւսիրի Հայոց յաթողիկոսի, Սակա ժողովոցն որ եղեմ ի Հայոց.— Առաջին ժողով.— բար երանելի Հայրապետն մեր Սուրբն Դրեկոյր ի ի ամի Կաթողիկոսութեան իւրում, և յէ ամի Թաղաւորութեան Տրդատայ, ի Թաղաւորեան յաղագի յարգալուծեան Հայոց. . . . — Հմմտ. Գիւրգ Թղթոյ, էջ 220:

Թ.— էջ 447.— Պատառեալն Թղթոյն Վարդապետին, Տաւտերդոյն կոչեցեալ, ի մայրավանք Հաղբաս, գրեալ ի Տէր Գրիգոր Կաթողիկոսէ Հայոց, յեղբարեպետայ Սրբաց Կաթողիկոսացմ Գրիգորիսի եւ Ներսէսի, որ յորջորդէր մակամուծութեամբ Տղայ ամուսնի.— Արդոյ և պատուական յամ. մատուցա բարեաց, որ ըստ աստուածային նախախնամող մատակարարութեան. . . .

Ժ.— էջ 487.— Թուրք սրբապաճարէնպիսեպասիմ Նիկիոյ իմաստեայն Յահման, առ երամնի կարողիկոսն Հայոց Զաքարիայ, վասն տամի Մոնղեմն եւ Յայտնութեամ Թի. Այ. մեքոյ.— Ածալին աստեանն Պաղոս ի սէր և ի շնորհ ՏԵ. և ի վատաւ տնձին քաջալերեալ սերեցելոյ աշակերտին դէր. . . .

ԺԱ.— էջ 502.— Նախիբի եպիսկոպոսի Կոստանդինապոլսեցոյ յաղագս գանգաճութեամբ բնութեամ և առամճաւորութեամբ.— Որ զարտաքին իմաստութեանց վարժեցան մեծամեղ նովա յաղագս բնութեան և ասանմասնութեան, անուղարար շարգրելով բաղդաճ ներհան զկալողացն պատճառ մոլորութեան բերեալ մատուցին. . . .

ԺԲ.— էջ 556.— Գլախօ չորեքտասանք, գոր զրեաց երամնիմ Ղեւոնդիաս հայրապետն Հոռոմայ առ Փաթրիանա արքեպիսկոպոսն Կոստանդինապոլսի.— Ա.—

Բանն ժարմին եղև եւ աղաւաթեաց ի մեզ...:

Էջ 560.— Ի Ծմբնդոց.— Եւ մնաց Յակոբ իմայն եւ մարտեաւ այր ժի բնդ նմայ...: Մեկն.— Գրիգոր Ած. արքան տալ. զի՞նչ արդեաւք իցէ կոխ Այ. բնդ ժարդոյ...:

ԺԳ.— Էջ 569.— Ներաւեի Նպիսկոպոսի կիլիկեցեաց Տարածի, խորհրդութիւն վասն ռազմապետ հաւատոյ եկեղեցւոյ, ի Սբ. Երրորդութիւնն, եւ ի Տնտրելնութիւնն Քսի. Այ. մերայ.— Հաստատմք իմացականեւ զիտութեամբ զԱծ. Նախ քան դամ. եղականքա...:

ԺԴ.— Էջ 602.— Բալար պատմաւ ժողովոյն Քաղկեդոնի, եւ բացայայտութիւն մօցին ազանդոյն, եւ յայտարարութիւն տուարին Լեւոնի, զոր իմքեանք ընկալան եւ զմեզ ծաղկեցին յամեն տեմուլ: Վիպուսանիմ մօրին Սոսիանան, ի խնդրոյ եւայտար. վարդապետի կնշտեցոյ.— Ի Թաղաւորութեան Թէոդոսի փոքու, որդոյ Արկաղեայ, եկաց աթոռ պատրիարքութեան...:

ԺԵ.— Էջ 617.— Թութիտ յազգս միաբանութեան Եկեղեցոյ յունաց եւ հռոմեաց զչաւրն ի խորհուրդ սբ. արեանն Քի. յաւարս Մարտինոսի Հռովմայ հայրապետին, եւ Պալաթոյ յունաց քաղաքայն Թագաւորին յունաց, յորում տնուն կոչիւր Պալաթոյ...:

Էջ 633.— Վասն Ազանմոնիմ տացեալ է.— Իսկ Սողոմոն արար իւր կանայս բազմութեան...:

Էջ 637.— Վասն Յազայի.— Արդ հողեկիր վարդապետաց այսպէս իմացաք եւ լուսեք...: Հմմտ. Գ. Հատոր, 1954, էջ 69:

ԺԶ.— Էջ 639.— Երանելոյն Յակոբ Սրեայ Նպիսկոպոսի տացեալ, Յազագս Ունիթա քէ արպէս մտին ամբ տալեթալք Տեանն աշակերտել զմտեալ Յանուն Յի.— Լուսով բանիւր դամ առ քնդ Որդի Այ.

տեսանել զճճարիս եւ զբաշխի պայծառութիւն ք...:

ԺԷ.— Էջ 674.— ՏՅ. Ներսէսի արքեպիսկոպոսի Տարածի կիլիկեցոյ, յորմամ չոգաւ դեսպանութեամբ ի րազաւարէ Հայոց Լեւոնէ ի Կոստանդնուպոլիս: Հարցումն Պատրիարքին եւ պատասխանին Սր. Ներսէսի.— Իրբեւ յառաջեաց Սուրբն Ներսէս առաջի Թաղաւորին յունաց եւ եւս ողջոյն...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

Էջ 382.— Չմեղաւոր եւ ուն(յ)արժան ինչքեան սարկաւազ յիւնցէք ի Տէր, եւ զուք յիւնեալ իշէք ի միւսանգամ գալըստեանն Քի. Այ. մերոյ, ա՛մէ՛ն. Հա՛յր մեր.:

Յիշատակարան.— 1034

Էջ 682-3.— Չբասացող զորոցս զՍր. Յարկիւնեան լուսարար մանեսի Մարկոսն եւ զճնաղոս իւր զԹաւադէն եւ զԴուլվարդն եւ զեղբայրն իւր զՏէր Գրիգոր քաջ վարդապետն, որ մականունն Բուք առաւի, եւ զճոյրն իւր զՄարգարն, եւ զայլ ամ. արեւնառու մերձաւորսն, զկենդանիսն եւ զհանդուցեալսն, յիւնցէք եւ Ած. ողորմի տաացէք մանեսի Մարկոսին, որ ստացաւ ըզդիբքս ի յարդար վաստակոց իւրոց եւ եղ յիշատակ ի Սր. Քաղաքս Եմ. ի զուտն Քի. լուսարուղի Սր. Գերեզմանին եւ այլ ամ. տնօրինականացն Քի. ամ. Վիճակին ազգիս Հայոց, որ է ի Սր. Քաղաքս Եմ. ի Թվին ՌԶԳ, ի Հայրապետութեան Աղդիս Հայոց Տէր Գրիգոր քաջ եւ արէ Հայրապետին, որ կայ նստեալ յԱթոռ Տեառնեղբարն, ի սպասաւորութիւն զլիազըբին Սրբոյն Յակոբս Առաքելոյն՝ որդոյն Զերեղեան, եղբորն Յունանու Աւետարանչին, զոր Տէր Ած. պահեցէ անփորձ եւ անստան զիւնքն. ի պարծանս մեր եւ ամ. ազգիս Հայոց, ամէն, Հայր մեր.:

Էջ 684-6, դատարկ:

634

Ք Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք

(ԺԺ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 22×16×2: էջք 308: Հանդա-
մանք բառարար: Թուղթ հասարակ, հե-
մակ և, Երկնագույն: Գրութիւն՝ ամբողջ-
վին սեւորակ մեղանով, միասին, 40-46
տող: Նոսր ընդադիր մանր: Համառոտ-
գրութիւնք առատ: Կաղճ կիսալուծ խա-
րաւեայ, հինգած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Կը նշանակենք զլիսաորները:

էջ 1.— Քարոզ վասն մեծի Կաղի շա-
բաթի. յոր շաբաթս կամիտ լուս: Մայ-
րազոյն բարին Ած. կամեցես չաղորդել
գրաւութիւնն իւր այլոց, արար գրանական
ստեղծուածս...

էջ 18.— Քարոզ միայնակ յօրինեալ ի
Մանկցի Յակոբ Աբեղայէ: Ամենաբուն
բարին Ած. մինչ ստեղծեալ զամ - կակս և:

դամ. դայացութիւնս...

էջ 17.— Քարոզ միայնակ վասն Սըր-
բոյն Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետի, ծաղ-
կաճազ արարեալ ի Յակոբ Պատրիարքի
Կիրակէից զրժէ. ճեռամբ Մանկցի Յակոբ
վարդապետի. միաբան Սեմի:

էջ 21.— Քալազ վասն Յոնանու Մա-
րաբէին...

էջ 81.— Քարոզ 24 վասն Գեորգայ
մեծի Ջօրավարին:

էջ 83-94, դատարկ:

էջ 95.— Յազագս Համբարձմանն
Իի:

էջ 176.— Քարոզ վասն Սարգսի Ջո-
րավարին և որդւոյ Նորա Մարտիրոսին:

էջ 300.— Քարոզ Սեդեռոզ Կիրակէի,
այսինքն ի վերայ Նոր Կիրակէի:

էջ 301-308, դատարկ:

635

Խ Ո Ր Հ Ր Դ Ա Տ Ե Տ Ր. — 10

Սրբուղեւո

ՌՃԺ=1661

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20.5×14: էջք 52: Հանդա-
մանք բառարար: Թուղթ Թանձր: Գրիչ՝
Յովհաննէս: Գրութիւն՝ խորագրերները և
զլիսադրերները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, երկսին, 21-22 տող: Ռոյրդիր
միջակ, հրահանգները փոքր: Գունաւոր
շարդադիր, յուսնցադարդ և զլիսադարդ:
էջ 1: Թղթակաղճ, իբրեւ կողք ունենալով
երկու թերթ մուլաղաթ, Լեթովտիքն զը-
րութեամբ: Ստացող Տէր Գասպար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա — Որ զկեցեալ և զլոյս որ-

պէս հանդերձ...

Յիշատակարան Գրչի. — 1661

էջ 51ր.— Գրեցաւ Քորհրդատեալ
Թվ. Ռժ և ժ ին, ի Սր. յՃԺ. ճեռամբ Յո-
հանէս զրչի, ի վաղելումն Տէր Գասպարին:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —

էջ 52ա, բոլորգիր, տարբեր գրչու-
յեամբ. — Յիշատակ է Քորհրդատեալ Տէր
Գասպարին և իւր ծնադպցն Հոլոյն,
հօրն Սահակին, մօրն Սանդուխտին: Ած.
ողորմի սասցէք Տէր Գասպարին: Հայր
մեր որ յերկինս որ. ի դուռն Սր. Յոհան-
նէս Աւետարանչին հղատ յիշատակ:

636

ԶՈՒԱՐՃԱՐԱՆ ԿԵՆԱՑ.— 1

ԳԱԻԻԹ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԿԱՐԵՑԻ (1824)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22×17×1: էջք 134: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ երկնագոյն, յարդա-
դոյն, ճերմակ: Գրութիւն՝ այրուբնական
մենատառերը նարնջագոյն, մնացեալը սև-
ւորակ մեյանով, միտքին, 25 տող: Են-
դարի նոտրակերպ: Համառոտագրութիւնք
չափաւոր: Կաղմ կիսակաշի խաւաքարտ-
նայ:

Ա.

Ճակատ.— էջ 1.

Ձուարճարամ կեմաց: Ոչ սակաւ ու-
րախութիւն է սրտից իմաստեոց, եւ ամ.
աշխարհադնին անձանց, որք մինչ ակ-
նարկեալ յօստակար պատմութիւնս եւ յա-
ռածս նախնեաց, շահեցին եւ մխիթարեա-
ցին երբեմն ըստ հոգւոյ, եւ երբեմն եւս
ըստ մարմնոյ զուարճացեալ՝ ուրախանա-
լով ի տրտմալից կեանս անցաւոր աշխար-
հիս: Ապաքէն՝ բարոյական իմաստասիրու-
թիւն նախնի փիլիսոփայից, եւ դիտական
անձանց՝ համառօտ համառօտ պատմու-
թեամբք եւ առածաւոր օրինակօք բերկրու-
թեան եւ կամ տրտմութեան ի թեւասարոս
ընտրի մատենագիրքն. յորմէ հաւաքեալ
ղկարեւոր պիտանիս եւ օգտակարս յայս
փոքրիկ տետրակ՝ անուանեցի Ձուարճա-
րան կենաց. մատուցանեմ օրհնեալ Ազգիս:
Արդ ի քաղել բարեմիտ ընթերցողաց զօ-
րուտ ինչ ի շահ հոգւոյ կամ յուրախու-
թիւն սրտի, փառս եւ դժհութիւնս տացեն
Այ. Տն. մերոյ ամենաբարեբաբի, որ յա-
նդեանց նուազտիս աշխատասիրել շնորհօք
իւրոյ կարողութեանն:

1824, ի Պօլիս, յիւսկիւտար:

Ծառայ Տն. Դաւիթ Վրդպ. Միարան
Սր. Եղմի:

էջ 3.— Օրինակք.— Ա.—

226: Աղաթոկէզս արքայ զիւր արքա—

յական սեղան դարդարէր միշտ խեցեղինօք
ի պատիւ հօրն իւրոյ բրտի:

էջ 29.— Ի.—

60: Իրերիացիք, այսինքն նախնի
Սպանիացիք, պարտաւորէին զամ. չափա-
հաս ածել ընդ մէջ նոյնաչափ դօտի. եւ ու-
րոյ ընդարձակագոյն էր փոք, պատժէին
յեսս որպէս պորտաբոյժ:

էջ 66.— 662.—

Սոկրատէս՝ յորժամ պատմեցաւ նմա
դատապարտին իւր յԱթենացւոց ի մահ,
ևս պատասխանի անխոյլ սրտիւ. եւ ան-
ղըստին ի բնութենէ վաղու եւս դատակըն-
քեալ էմ ի մեռանիւ: Եւ զի կին նորա յայր
դառնապէս վասն յանիրաւի դատապար-
տութեան առն իւրոյ առանց իրէ յանցա-
նաց, սասանաց նմա Սոկրատէս՝ ասելով.
Եւ զի՞նչ, կամէ՞ր արդեօք, զի իրաւացի
լինէր իմ դատապարտութիւն իրբն. զմիոյ
ի չարագործաց:

էջ 80.— Վերջ օրինակաց:

էջ 80.— Առածք.— Ա.—

323: Ամբարշտօք յաշնդակ ամբառ-
նան բարձրագահ, զի անկցին չարաչար դա-
հալէմ ի խոնարհ:

էջ 82.— Բ.— 595.— Բազմաց պէտս
ունի՝ որ բաղում ինչ ստացեալ ունի:

էջ 91.— Զ.— 102.— Չափաւոր բռն
հաստատուն գնացուցանէ զնաւս, այլ
անչափն ընկղմէ:

էջ 95-96, դատարկ:

Բ.

էջ 97.— Կեմքամագիր գգաւտ եւ գգօմ
ամօմ, քարգամեալ ի գաղղիականէ ի
հայ բարբառ, ի 1836 յամի կեմարարիմ մե-
րայ:

1.— Հաւատք առն գգօմի եւ գգաւտի:

էջ 114.— 48.— Զնաբիտ երջանկու-
քիւմ:

էջ 115.— Իմաստ ոգեալսն մտաց.
կամ Յկարգցիր առն զգատսի:

էջ 117.— Յամկ բանից մտաց յիւրա-
բանչիւր երես թղբաց եզելոցն: 1.— Հա-
ւատք առն զյոնի:

էջ 119—131. Գատարկ:

էջ 132.— Հանապաղորեայ դիտելիք,
ևս Կորնոլիս ի միտ առնելիք յօգուտ կենդա-
նութեան ևս առողջութեան մարմնոյ, 1854,
ի սեպտեմ. 3:

Յիշատակարան Գրչի.—

էջ 118, վարի լուսանցքիմ.— Օրինա-
կեցի մեռամբ իմով ի վաշկումն մեզ ևս
կրօնակից եղբարց, որպէս նուազան,
պէս ևս համայն ընթերցողք տո՛ւր զողոր-
մին հոգեւոր և մարմնաւոր ծնողաց Սր.
Նրոնաղէմացի կիրակոս վէճի Սրբազան
Աբգայս. Հօր մերոյ, որ մարդասիրական
ոգով ևս ինձ ընթերցող ևս օրինակելի:
1843, Նոյեմ. 20, յեղմ.:

637

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՆՐԳՈՑ ՆՐԳՈՅՆ.— 2

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 22x16.5x1: էջ 120: Հան-
դամանք լուս: Բուղթ երկնադոյն, փայ-
լուն: Գրութիւն՝ զխաղիւրները կարմիր,
մնացեալը սև. մելանով, միասին, 29 տող:
Բնաբանները բոյրոյրի մանր, մեկնու-
թիւնք նոսրադիր վարմ: Համառօտագրու-
թիւնք սուրբականէն քիչ մը աւելի: Գու-
նաւոր զարդադիր, լուսանցադարձ ևս խո-
րան, էջ 1: Կաղմ կիսակաշի խաւաքարու-
եայ:

ՐՈՎԱՆԻՍՏԻԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Մեկնութիւն Նրգ Նրգոցի հա-
զիստան իմաստաբանութեամբ Սոգոմանի
արքայի խորայելի. զոր ասացեալ է ՏՈ.
Գրիգորի Ներսիսեան քանաքանի ևս հա-
զիցորն վարդապետի, որպէս ՏՈ. հասար-

վայ, սակս իւրայ աստուածային երկիւ-
ղածութեամբ. ևս ըմբիցցուեց զայն զգա-
նացեալ այստեղ տառի մեծաւ ազայնամօ
ևս խնդրուածովք ետ մեկնել զտառն փեսայի
ևս հարսին, որ քացայայտի մեկնութեամբ
ի ԲՈ. ևս յեկեղեցի. ամեն.— Հրաման ԲԵ
[թ] աստուածամէր Թադաւորութեանդ...:

էջ 113.— Ի ՆԻՋ Թուականութեան
Հայոց...:

էջ 115.— Յատաբարան Նրգ Նրգոցն.
— Անուն Նրգ Նրգոցս յայտ առնել զի եղա-
նակաւոր մայրն ընդ այլ երգս ևս օրհնու-
թիւնս դաս երգէին ի հնումն...:

էջ 117.— Իմաստուն Սոգոման որ
յամ. աշխարհս հնազանդեցոյց...:

էջ 119.— Յամ. ուսուր ք. անգամ կե-
րակոս պատարաստէր աղքատաց ևս կար-
տալոց...:

638

ԲԱՆԻ ՈՍԿԻԱԿԱՆԻ (ՄԱՍՆԱԿԻ).— 22

ՅԱՍՈՐ ՎՈՐԱՅԻՈՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 22x16x1: էջ 96: Հանգա-
մանք լուս: Բուղթ Թանձր յղկուն: Գրու-
թիւն՝ խորագրերն ևս սկզբնաւորութիւն-
ները կարմիր, մնացեալը սև. մելանով:

միասին, 32 տող: Նոսրադիր: Համառ-
տագրութիւնս աստու Գունաւոր զարդու-
ղիւր իւրաքանչիւր բարոյի սկիզբը, լուսն-
ցաղարդ ևս զխաղարդ, էջ 1: Կաղմ կիսա-
լաթ խաւաքարեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Գիրք որ կոչի ՚Բամբ Ոսկալամբ" եւ գեղեցկագույնք, զամագամ Ար. Գրոց վարդապետութեամբն արարեալ եւ նոխացուցալ: ...

Առաջարքամարմինն նոյնայ երթոյն Յաւոր, քամք իւրայ ինքեմ ժամամակի:

էջ 2. — Առաջին կիրակէի գալտեման Տեառն, քան առաջին:

էջ 90-93, եւ 95-96, դասարկ:

Յիշատակագրութիւն. — 1749

էջ 94, մատարգիր, տարրեր գրչով. — Ի Բվին Հայոց ՌՃՂԸ, Բուին Փռիկն Ռէճնթ, երկու երանեալ եւ բազմախոտ երջանիկ Սրբազան եւ պատուական Հայրն իմ Պատրիարք Սր. երուսաղէմիս եւ Հայոց ազգեա աբխուն անուն Գրիգոր Հայրապետն, տեղեան Ամբոջոյն, աշակերտ Մեծին Վարդանան, փետրվարի ամսոյն ԺԲ, ջատանորդաց պահեց Թէոդորոսի կերպարանքս:

կին, փոխեցաւ ժահունեկ ի կեանս. զի աղաքն ի մէջ մեղաւորաց բարձու, զի մի շինուցանին զարդարութիւն նորա, իւրախ ճշտեալս անտանեկ տեղ եթոխ մեկ, որոյցաք ի քաղցրիկ հոգն մերսէ եւ խաւարեցուց զյոյս աչաց մերոց. մանաւանդ զիմս դիտեալ ծառային իւրոյ, իբր լուսաբարկս, եւ երկաթեղ նորա ի վերա մեր եւ ի վերա Հայոց ազգին անթիւ. է եւ անձամար որ ոչ միւսք իւրհէկ կարէ եւ ոչ լեկուծաւել զխաւարեալ երկաթեղ եւ աշխատանք նորա, ի կտակադէն իւրսէ իմացիբ յորմէ գնողի նորա լուսաւորացէ Տէր, Սրպէս իւրախ զի լուս էր, փոխեցաւ յանց լոյնք, դասեցաւ ի դասս հեղափակց, զի անմարմին հրէշտակ էր ի մարմնի, եւ չունաց խառնեցաւ ի դունդա առագիւրցն եւ ի պարս մարդարէկեղ եւ Հանգեաւ ի Հանգիսն յախտեկցն: Աժ. Հանգիստ եւ արքայութիւն տացէ իւր եւ բարեխոս լինի ստ Աժ. վրան մեր, ամէն:

639

Ա Պ Ա Շ Խ Ա Ր Ա Ն. — 2

ՊԵՏՐՈՍ ՎԴԻ.

ԱՂԱՄԱԼԱՆ

ՆԱԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատ. 22x15.5x4.5; էջք 420: Հանդամանք լաւ: Քուղթ Թանձր: Գրութիւն՝ խորալիւրենիւր, սկզբնաւորութիւնները եւ յաճախ պիտակները կարմիր, մնացեալը սև. մէկնաւ, միակն, 27 տող: Նոսր չհազար, վարժ դրէն: Համառօտագրութիւնք սովորականն է զէն մէ աւելի: Գունաւոր գործարկեր եւ լուսանցադրդ ամէն դուրիս սկիզբը, զկտարդը եւ մէկ տող կապալա երկաթադրը եւրաքանիւր մասի սկիզբը, մէկն արուեստով ընդհանրապէս: Կանւարժ տառապալայ, հինցած: Ստացող՝ Ստեփանոս Տէր Յովհաննէսեան:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Պատմաւ Աղօքական մտածմիս:

էջ 5. — Առադրեցութիւն ինչ յարազա Աղօքից:

էջ 13. — Աղօքական քանք ընդ Այ. Ի խորաց արտեկ գոյմարի: Յաւկապէս կոչեցեալ Ապաշխարաւան: Արարեալ Պետրոսի վարդապետի Նախիւսանցոյ Ազամայեան, ի խնդրոյ իոր իւրոյ՝ եւ երթոր. — Հմտ. ասա, էջ 24:

էջ 384. — Մասն եօթներորդ: Աղօքքաւ համօրենք դասս Սրբոց:

էջ 409. — Կարգ Աղօքից աշխարհականաց՝ Առաւօտեան Ժամուն:

Յետնագոյն յիշատակագրութիւնք

էջ 406, գումարաքի մեկունով. — Օրբնոգ ամուսնութիւն երկուց եղբայն, ալ՝ սինքն Հայրապետ եւ Յոհաննէս Ստեփանոսեան, երկու ի Թվւոյն 1804, զեկեանիւր ամսոյ:

էջ 68, վարժ լուսանցիւն. — Յիշատակ է եւ՛մէ միաբան Անդրեանաւորսցեկ նախկին Պատրիարք մեծին Պրոսպ, Պրոսպ Սրբ.

Արքեպիսկոպոս Ժորժի Սէր Կարապետեան նուիրակ հանգուցեալ Սրեմիա շնորհապարզ Վրդպիսն ի դուռն Ս. Յակոբեանց մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց, Թվ. 1838, Մալար. 6:

Ծանօթ.— Գրեթէ վերջը կայ վեց էջնոց անշատ պրակ մը, քիչ մը առելի փոքր ծաւալով եւ տարբեր դրոյթեամբ. կարող ենք հետեւեալ Աղղը, որ պրտած է բոլորագիր, բացի վերջնորոշեմէն:

Աղղեցութիւն իմ սակաւ, սակաւ գաղափարի գրեթէ որպիսութեամբ.— ի Թրաքիայեան շահապետեան Տումարի երկշխման ընդ եւ յորեկանի, երկ Ժ եակ ընդ Թ կցելոյ, (= 1794), ի նոյնմբեր ամսայ, առաջնորդութեամբ Տն. եւ պատճառն չարժողի, ըստ առաքելականն բանի (որով չարժեմք եւ եմք), զկայ եղեւ զայն մեր ի Նոյրկեւ, եւ պատահեալ ի քաղաքիս ինկիւնացոց Բումայի անուանեալ, եղեւ իմ ծանօթեանս ընդ մեծապատիւ եղբայրն իմ խոնմեալ վաճառական Պարոն Յակոբ Պետրոսեանն Ամաղոնի: Եւ նայեցեալ իմ զբարեգ միտս եւ սէր զորս ունէր առ Մատեանս Աղօթից, Ծանօցի նմա այս Աղօթիցս Մատեանի պատուականութիւն եւ որպիսութիւն, որ ին ամաւ հասող ունի ընդ յիս եւ չընդունելի իր ինմ կենաց կցորդ եւ սպեղանի հոգւոյ իմոյ խօթացելոյ: Զոր բարեալ էր ի որբակառուց աստուածայինն Գահն մօրս լուսոյ մեծապատիւ միարան՝ ի Տն հանդուցեալ Տն. Պետրոս զգոն եւ աստուածաբան Արհիեպիսկոպոսն՝ Բերթուսեան կոչեցեալ, ի մամանակս հոգւոյս Տն. Սիմէն Սրբապան կաթողիկոս կերպօրէն իմոյ:

Եւ ի ՌՄԻՄ (= 1773) թուոյն պատահեալ իմ ի Սր. Գահն, վերն յիշեցեալ Պետրոս Վարդապետն խնդրեաց յինչն եւ ես ցիս զիւր զրեցեալ Աղօթամատուցս, եւ խնդրեաց զի տարայց ի Վասպուրական նահանգ, ի Վան կոչեցեալ քաղաք, ի բնակութիւն իմ, եւ առաւ անդ ի վարպետ դրագրի առ ի յաւապէս զիւր օրինակել վասն իւր:

Զոր իմ խոնարհեալ ի խնդրի որբանելոյն տարաւ ընդ իս եւ Վան, եւ երկուս օրինակեցի, մինն ընդ լեզբեանկն իւրն հոգեցի, եւ այս մինն մնաց ընդ յիս, ի յայտ միտ

որ թէ մամանակ պտցեմ, տայեմ ի որպայրել յիշատակ ինմ եւ ծնողացն իմ:

Բայց մինչ ցայս վայր ոչ յաղղեցաւ մամանակ, եւ առաւել սկսն իմ եւս ոչ թոյլ եւս զիրքս հեռացուցանել յինչն (զոր եւ լուսպետ խնդրեալ էին): Բայց այժմ րաբարատութիւնն վերն յիշեցեալ Պարոն Յակոբին հաղղեցաւ վասն բարեմտութեան իւրոյ, որ եւ որ. զիրքս բնակեցի նորայ, զի յղեցէ ի պերճացեալ տպագրատուն Մարգարս քաղաքին, առ ի տպեցուցանել ինքնաշխատ հալալ արդեամբն իւրով, առ ի յիշատակ յաւիտենական իւրն եւ հողելոյս ծնողացն, եւ ի սպաս մտնկաց Սրբոյ Եկեղեցւոյ:

Ապա զայս զուգիտեցաւ պատճառ զաղափարեմ ծանուցանելոյ աղաղաս առա ի վերջ զբոյս շարայարեցի: Եւ աղերսեմ պատճառի տպեցուցչէք եւ տպապետէք, եւ աղթասէր բնիկացորացք մասնինս, եկէ՛ աքման վարկէք սիւլ. սակաւ Յիշատակարանս այս նուաստ Ստեփանոս Տէր Եւ հաննիսեանս ի վերջ զբոյս տպեցուցանել, այն մեր են շնորհ եւ պարգեւ, եւ ինմ առ ի երախտահատացումն, զոր իսկական սրինակս ընծայեցի զոր ոչ այլ ուրեք զբտանն բայց ի Սր. Աթոռն, որպէս յիշեցի: Բայց թէ անարժանաորութիւնս իմ նայելով անտես առնիցէք, այն եւս արժան համարեալ լուս լինիմ, եւ զրկեցեալս ի վարձաւորութիւն մերմէ, սկիսողէս մնամ ծանկայիտին վարձաւորութեան: Եւ ես ամենայն յետնորդս եւ անյիշելիս՝ մնամ մերայ պատուամեծար յարգականութեան

Յոնաբարադունեղ ծառայից ծառայ Ստեփաննոս Տէր Եւ Գահնիսեանն, Մշակութեցոյն ի Ապալանն Եւ կոչեցելոյ ընդ մեր հլու ծառայ Հայրապետ որդեկին իմ ի Բումպայի կղզոյս պանդխտեալ:

Թախտածառք խնդրել՝ Տպապետ Հորէն՝ զի վերայ խնդրեցեալս կատար հասուցեալ սխալն բառնալով, քանդի խակ եմ եւ ամենայնի առան եւ ոչ մարդեալ ի ճախարակս քերթութեան, որ եւ ներել աղերսեմ եւ սխալն ուղղել ի շարայարունն:

Նայս եւ զբոյս օրինակողն եւս որ քերականն որպէս առնանի այն եւ ուղղել մարթի, ողջ լիւր Տէր իմ:

640

Ք Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք. — 3

ՍԻՄԵՈՆ ԿԹՂ. ԵՐԵՒԱՆԵՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 22x17.5x2: էջք 410: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ փայլուն: Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները, եւ վերջին մասին մէջ ղլխադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ միւսնով, էջ 1-243 միասին, էջ 249-399 երկսին, 24, 26 տող: Նոսր շիղադիր, վարժ գրիչներէ: Համառօտագրութիւնք առատ: Կարճ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — (Ծ)նորհաւոր պահք, եւ շնորհաւոր աւուրք սրբութեան եւ մաքրութեան... — Հմմտ. Ձեռ. Ս. Թ. Թ. 107, ԺԱՄԲ.

էջ 5. — Նորին Քարոզ Սիմեօն վարդապետի, յԱզուհացի առաջին շաքաթն, ի բանն ուր ասէ Տէր ցՄովսէս. Արացես զամ. ըստ օրինակին որ ցուցաւ քեզ. — Ի յազատելն Այ. զԻսրայէլ յեղիպտոսէ...

էջ 75. — Նորին Քարոզ ի նոյն բնաբանն քէ Արացես ըստ օրինակին որ ցուցաւ քեզ: Երկրորդ շաքաթին. — Հստ վարդապետաց ժամանակն ի յերխ րաժանի...

էջ 150. — Նորին Քարոզ ի Ե Երորդ կիրակէն Մեծի Պահոց ի նոյն կոչելն Մովսիսի քարոյակամայէւ. Արացես ըստ օրինակին. — Ասէ Ած. տեսանելով տեսի ըր չարչարանն ժողովրդեան իմոյ...

էջ 155. — Նորին Քարոզ ի Սբ. Լուսաւորչին մերոյ Գրիգորի, ի բանն. Տեսանելով տեսի գշարչարանն ժողովրդեան իմոյ. — Արդ կարգաւ րնթանան խորհուրդք քառասնորդաց պահոցս չարաթոյ. ...

էջ 230. — Նորին Քարոզ ի խորհուրդ կիրակէին յիմաց, ի բանն Պետրոսի քէ, Իսրաքանչիւր մէ որպէս եւ ընկալաւ ըզընթին իմէ ի միմեանս գնոյն մատակարար

րել իբրեւ գրարուք հազարապետս. — Կարգաւ ընթանան եւ խորհուրդ յիմաց կիրակէիցս, որպէս եւ աղուհացին...

էջ 244-248, դատարկ:

էջ 249ա. — Երկրորդ կիրակէ Քառասնորդաց. — Մատթեոսի 17. — Եւ յետ վեց ամս ր առնու Յս. գՊետրոս...

Քարոզ Առաջին: Այլակերպութիւն կամ խորամանկութիւն դիւին:

էջ 263բ. — Քարոզ երկրորդ: Թէ որպիսի՞ իցեց բարիքն երկնայինք գորս Ածընթին:

էջ 274ա. — Քարոզ երրորդ. — Թէ վրան է՞ր կամեցաւ Քս. այլակերպի:

էջ 284ա. — Քարոզ Չորրորդ: Թէ զԻ՞նչ խորհուրդ եղիւ կայսերական ի լեւառնն Թափօր:

էջ 286. — Քարոզ Հինգերորդ:

էջ 307ա. — Քարոզ Վեցերորդ: Թէ չորեքկերպեանն ի այլակերպութիւն մարդկան:

էջ 322-328, դատարկ:

էջ 329ա. — Քարոզ Վեցերորդ: ԶԻ՞նչ արժան է առնել ի Քառասնորդն: Արժան է մեզ կերպարամակից առնել զգործս մեր՝ գործոցն Քսի. գոր գործեաց ի քառասնորդն իւր:

էջ 339ա. — Քարոզ Եօթներորդ: Թէ ընդէ՞ր սահմանալ է եկեղեցին պաշտ պահել յոմանս ժամանակն:

էջ 349բ. — Քարոզ Ութերորդ:

էջ 363ա. — Քարոզ Իմներորդ:

էջ 372ա. — Քարոզ Տասներորդ:

էջ 384բ. — Քարոզ Մեծասաներորդ: Խորհուրդք: Ա. — Խնդրի՞. քէ Ե՞րբ գնաց Քս. յամապատ:

էջ 399բ-410, դատարկ:

641

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի.— 3

Ն. ՇՆՈՐԱԼԻ

Կ. Պոլիս

1770

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 31-5x17x2: էջ 362: Հանդամանք լուս: Թուղթ աշխղան՝ մեծութեամբ եւ զոյնով: Գրէ՝ Ստեփանոս Ղուկասեան Կ. Պոլսեցի: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնաւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սև մկնածով, միասին, 31 տող: Նոսրագիր վարժ՝ մեծադոյն մասամբ: Համառօտագրութիւնք զրեթէ սոփրական: Լաթակազմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Պատճառ խնդրայ միաբանութեամբ, քաղաքիմ Հռոմաց Մամուլէի: Եւ Սրբոց Կաթողիկոսացմ Հայոց Ներսիսի եւ Գրիգորիսի քաղբերմ զոր զրեցիմ աւմիմանաւ.— Մարդարէն Դաւիթ՝ յատուածային երգան սաղմոսացն որնեալանէ... Լմմաւ: Ընդհանրական, Սրուսաղէմ, էջ 85:

էջ 60.— Թուղթ Առաքիմ՝ քաղաքիմ Հռոմաց Մամուլիլ, առ Տէր Ներսէս կաթողիկոսմ Հայոց, յաղագս խնդրեայ ըզմիաբանութիւմ երկաթմնչիւրոցս ազանց.— Մանուէլ Բաբ. Այ. Հաւատարիմ Թաղաւոր... Լմմաւ. նոյն, էջ 144:

էջ 71.— Առաքմմ ի մեծէ կայսերէմ Մամուլիլ առ Հայս, յարմ ղմի տրամախօսութիւմ Թէրիսմա իմաստասիրիմ յունաց ընդ կաթողիկոսիմ Հայոց Տէր Ներսիսի.— Յամի յրտեղծման չախարհի վեց Հաղար վեցհարիւր եօթանասուն եւ ութ, որ էր յաթուտասներորդ ամի Թաղաւորութեան բարեպաշտ եւ քրիստոսապատիւ եւ աստուածապաւկ կայսերն Մանուլիլ Գոմէրիսոյ... Լմմաւ. վարր, էջ 339. Նաեւ կղեմէ Գալանոս, Միաբանութիւն Հայոց, Ա. Հատոր, Հոռմ, 1690, էջ 242-323:

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ վաղկաւորմի մէջ Նշանակուած է՝ Այսինքն էր յամի

Տն. 1170, եւ ըստ Հայոց ՈճԹ:

էջ 78.— Կաթողիկոսմ.— Եւ ես զայդ ցանկամ ուսանել, թէ դէ՞ն է, զոր եկեղեցւոյն Վարդապետքն ասացին:

Թէրիսմա.— Մր. Հարքն զգոյացութիւն աշխղս սահմանեցին: Գոյացութիւն է նախկին եւ տիրաւոր ամ. որ ինչ ինքնաստորակայ զոյ, եւ ոչ յայլում ունի զգոյն...:

Մամօք.— էջ 88, ստորտոր, կայ Հեւեւեալ տեղեկութիւնը. Վարդապետեալ աշխղանկս յետոյ ի տղեալ օրինակէ իմեքէ, Թէրութիւն զբոյս լրացուցաւ, յամի Տն. 1781, ի Փետրվարիս:

Գալանոս այս մասը զեղյած է աւելով Հեւեւեալ ծանօթութիւնը. Վաստ Տրեանէ երկարամամ տրամարանութեամբ, եւ ի մեռն բաղում վկայութեանց որոց Հարցն, ցուցանէ զանապետութիւն որով բնութիւն եւ գոյացութիւն տարբեր էին ի յանձնաւորութիւնէ եւ յեկեղեցւոյն, որպէս եւ կարէրն Թեքցոզ տեսանել ի Դառնաբերն Ֆրանկաց, զոր եւ մեք Թողումք պատմել, զի մի երկարապատում յոյ իցեմք... (էջ 247):

էջ 90.— Կաթողիկոսմ.— Արդ ժամանակ է այժմ յառաջ բերել զասացեալսն ի Սրբոց Հարցն... Լմմաւ. Գալանոս, էջ 248:

Մամօք.— էջ 121, երեք տող բաց մղուած է որուն պատճառը քաղաքաւորուած է նախորդ էջին ստորտոր. Վաստ պակաս էր Թուղթ մի ի օրինակ յունաց, վասն այն պարապ Թողաք: Նման ծանօթութիւն մը ունի նաեւ Գալանոս. Վաստ պակաս էր մի Թուստ ի յօրինակն յունաց եւ յաւտիսացուցն (էջ 284):

էջ 148.— Արդ սոքա էին բանքն զոր խոսեցան ընդ միմեանս յաւուրս բաղումս

Թէորիանոս իմաստասէրն յունաց եւ Տէր Ներսէս Կյայեցի Կաթողիկոսն Հայոց :

Թարգմանեցեալ եղև ի Հելլենական լիւրուէ ի Հայկական բարբառ յումեմէնէ բանասիրէէ, յամի ՏՆ. 1648, Մայիսի 17 :

Մամօք.— Գալսեոսի մօտ կը կարգանք. «... զոր ես Կղեմէս Վարդապետս երդամար խոստովանիմ եթէ Թարգմանեցի զնոսս ի յունաց բարբառէ ի Հայս Հաւատարմարար եւ առանց սրտութեան ինչ...» (էջ 322) :

էջ 148.— Պատասխանի Թղթոյմ մեծի քաղաւորին Հռոմաց Քիր Մամուլի զբլեալ Ներսիսի Կաթողիկոսի, վասմ Նշմարիտ դասամուքեամ հաւատոյ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ.— Հրամանք ինքնակալութեան ձերոյ, ոյ քրիստոսապատկիւն սրբայ Հոռոմայեցոց...— Հմմտ. Ընդհանրական, էջ 145 :

էջ 206.— Թուղք Գրիգորիսի Կոստանդնուպոլսի Հայոց եւ ընդհանուր Հայաստանեայց ժողովոյ գրեալ ի Կաթողիկէ Եկեղեցիմ Հռոմաց...— Սրբոյ եւ Մեծի Այ. Եկեղեցւոյ...— Հմմտ. Նոյն, էջ 193 :

էջ 219.— Յամկ Թղթոց ՏՈ. Ներսիսի եւ ՏՈ. Գրիգորիսի Կաթողիկոսացի Հայոց եւ Թաղաւորին Հռոմաց Քիր Մամուլի :

Յիշատակարամ Թմառ Բախամայի

էջ 221.— Աւարտեցաւ Գիրքս այս Թղթոյ մինչեւ ցայս վայր, զոր արարեալ են Սր. Հայրապետէն Հայոց՝ Տէր Ներսէս, եւ եղբորդի Նորին Տէր Գրիգոր, որ զկնի նորա յաջորդեաց զԱթոռն Սուրբ, առ Թաղաւորն Հռոմոց Մանուէլ՝ յաղազս միաբանութեան Հաւատոյ եւ կարգաց եկեղեցւոյ ի փառս Աստուծոյ :

Եւ որ տոմարակայ Թուղթս է՝ զրեալ նորին ՏՆ. Ներսիսի Տիեզերալոյս Հայրապետի, զանաղանս եւ զեղեցիկս, ի ժամանակոյ ժամանակս եւ ի տեղիս տեղիս, փառն կարեաց եւ պիտոյից խնդրողացն եւ պէսպէս պատճառանաց :

Եւ արդ աղաչեմ զձեզ աստուածամերձ հարբ եւ քրիստոսապկեաց Հոգեկիր եղբարք իմ ի Քս., յողմեմեք Թմաս եւ անարժան քահանայ, երկրամերձ դիմօք եւ երեսօք անկեալ առ ոտս ձեր, եւ մաղկեմ թողութիւն մեղաց Հայցել ի Քս., բազմամեղ

անձին իմոյ եւ ծնողաց իմոց, որ բազում աշխատութեամբ Հաւաքեցի զսա ի մի տեղ, եւ Ած. զձեզ յիշէ :

էջ 222, դատարկ :

էջ 223.— Բամ առ վերժամօղ մատնիս.— Վասմ զի Արեգակն Արդարութեամբ լոյսմ ծագեալ ի Տօրէ... :

Յիշատակարամ Գրչի.— 1779

էջ 228.— Արդ ես անարժան ծառայ՝ ծառայիցն Այ., զբաղիք Ստեփաննոս Դուկասեան Կոստանդնուպոլսեցի, պատահեալ ինձ զհոգաբարձու եւ արթուն Հովուաց, այսինքն ՏՆ. Գրիգորիսի եւ ՏՆ. Ներսիսի հարադատ եղբարց, եւ եղբորդի սոցին Տղայ մականուանեալ միւս ՏՆ. Գրիգորիսի Կաթողիկոսացն Հայոց, զայսպիսի սքանչելի եւ բազմիմաստ Հոգեկեցոյց եւ օգտակար բանիցն, եւ զհիմաւել թղթոցն Հանդամանաց, եւ դանքիմ եւ դարմանալի եւ զուղղափառ դասանութենէ Հաւատոյ, որ չուրջ հարցմանցն Թէորիանէ իմաստասիրի եւ ՏՆ. Ներսիսի տրամախոսութեանցն եւ պատասխանատուութեանցն ընդ միմեանս, վասն միաբանութեան Հայոց ընդ յոյնս, որ Հաղապարտ է ի մէջ ազգիս : Որ ես յետինս ի բանասիրաց բաղում աշխատութեամբ գտի՝ որ ի վաղուց ժամանակաց ի միջոյ սորին Հանեալ եւ անհետս արարեալ են արբ ոմանք սղէտք եւ բծախնդրք, առաջնորդութեամբն եւ կամօքն Այ. վերջուտն ի մի տեղ Հաւաքեցի եւ ի լոյս ածի ի փառս Այ. :

Եւ արդ աղաչեմ զամենեանեմ, այսինքն եկեղեցական դասուցք եւ առհասարակ եղբարք ժողովրդականացդ, որք ընթեռնուք եւ կամ զաղափարէք, յիշեմք զձեզ ի յընդունական յաղթս ձեր, եւ թողութիւն յանցանաց իմոց Հայցեալիք ի Տեառնէ, որ եւ զձեզ յիշեցէ ի միասանգամ զայստեան իւրում, եւ ընդ սուրբս իւր դասեցէ, ամէն :

Գծեցաւ ձեռամբ իմով յամի յաւիտեանական Արքային, 1779, Նամսեանն օգոստոսի վեցերորդ աւուրն, որ էր յունաց տօն այլակերպութեան փրկչին մերոյ Այ., ի Կոստանդնուպոլսի տիեզերահռչակ մայրաքաղաքի :

էջ 229-230, դատարկ :

Մամօր.— էջ 231, *դրժն կողմէ թը-
ուսդրուած է էջ 1, պրակ Աւ կը շարունա-
կենք նոր իջահամարին համաձայն:*

էջ 231.— Թուգք ... ի խնդրոյ ...
Առիւծ ամուսն իշխանի Թլկաւրեանն աւանի.
— Հմտ. Ընդհանրական, էջ 240:

էջ 279.— Բաժն Ներսիսի Եպիսկոպոսի
... յաւուր Տօմի Արմաւնեանց... —
Հմտ. նոյն, էջ 296:

էջ 290.— Նարին Տճ. Ներսիսի ...
գիր շրջաքերակամ առաջնայ ի կողմանն ա-
րեւելից ի կարս... — Հմտ. նոյն, էջ
218:

էջ 323.— Նարին Տճ. Ներսիսի Եպիս-
կոպոսի՝ եղբոր Սարադիկոսի Հայոց Գրի-
գորիսի, պատասխանի քրքրոյն Յակոբայ
աւրումն վարդապետի Ասորոյն, ի մայրո-
ւազաքին Միխիսիմոյ Հայոց.— Հմտ.
նոյն, էջ 280:

էջ 333.— Յամկ Թգրոցս: *Մնացած է
պարսպ, նոյնպէս եւ յաջորդ էջը:*

Յիշատակարան հնագոյն, Թօմաս
Դրշի.— 1303

էջ 335.— Փառք Սր. *Երբորդուքեանն*
... *Իսկ եւ ... Թօմաս մեղապարս ...*
արեղայ ... դաս ստաղայ, ինք յիշատակ
անշնչելի... — Հմտ. Բ. Հատուր, էջ 637:

էջ 339.— Առաքումն ի մեծէ Կայսն-
րէն Մամուիլէ... — *Յամի յրաւեղեմանէ*
աշխարհի վեց հարար վեց հարիւր եօթա-
նասուն եւ ութ... — Տես վերեւ (էջ 71):

Մամօր.— էջ 355, վարի լուսեմեցին,
ըստ վերնոյն. *«Յամի Տն. 1781, ի վերոր-*
վարի, Թարդմանեալ աշխարհիկս յետոյ ի
տպեալ օրինակէ իմեք թերութիւն գրքոյս
լրացուցան:

էջ 362.— ... *Իսկ սորա այս է նշան*
յի երբ բնութիւնքն ի միտս անեալք զա-
նաղանին, եւս ինքեանք բարբառքն յանա-
ղանին: — Հմտ. սոյն *ձեռագրի էջ 66:*

642

Ո Ս Կ Ե Փ Ո Ր Ի Կ

Վեմետիկ

ՌԼԲ=1623

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 21.5×17×3: էջ 202: Հան-
դամանք ընդհանրապէս լաւ. կան մնա-
ուած թերթեր, մանաւանդ էջ 187-8:
Թուղթ Թանգարոյն լայն փերուն: Գրեւ
եւ ստացող՝ Ամերլայ Սրկ. Հովհաննի Գը-
րութիւն՝ խորագրերները, սկզբնաւորու-
թիւնները, եւ տեղական նախատուեր կամ
նախարարներ կարմիր, մնացեալը սև մե-
լանով, միասին, 33 տող: Բոլորդեր ա-
նարուեստ: Համառոտագրութիւնք սովոր-
ական: Ուղղագրութիւն շատ տկար: Կա-
շկեղծ տախտակեայ դրոյմապարզ, հին-
ջած:

ՐՈՎԱՆԻՒՄԻՒՄԻՒՆ —

էջ 1-6. դաստարկ, չհաշուելով գրչա-
փորձերը:

Ա — էջ 7, անարուեստ զլխադարդի

մը տակ.— *Այսպէս ուրախացան երկինք եւ*
երկիր...

Մամօր.— Յաջորդ 2 էջերու ստորին
յուսանցքին չեղադրք. *«Ջաւարիւ կարո-*
զիկաթի՝ ի Սուրբ Խաչն»:

Բ.— էջ 14, Յախորդին շարունակու-
րիւնը.— *Եւ արդ յաւարդ զուգ ոգ հա-*
ւատացեալք Գոթ. ...

Գ.— էջ 16.— Տեսիլ Սր. Ածածնին
գոր ետես Սր. Կոյսն Վասն Դժոխոցն:

Դ.— էջ 26.— Հարցմամբ Սրբոյն
Դրիդորի Սր. Լուսաւորչին եւ Պատմա-
րիւն գոր արար Ոմա հրեշտակն վասն հո-
գեց մարդկամ:

Ե.— էջ 36.— Թուխք Տճ. մերոյ Յի-
թի. որ առաջեցաւ երկմից ի տաճար Սր.
Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւլոսի:

Զ.— էջ 42.— Նրամեայն Եփրեմի ա-

սացեալ վասն պահելոյ սբ. կիրակի.—
Պատուելիք զաւր կիրակէիէն...

Է.— էջ 40.— Վկայաբանութիւն կա-
մաւոր ագգաւորն Ս. Ալեքսանտրի:

Ը.— էջ 53.— Ազաւթ. Աբբա Եւ-
րեմի, ասացեալ Յաղագոյ Ջրաման.— Տէր
Ած. *զարութեանց...*

Թ.— էջ 59.— Վասն ազաւթից եւ
արտասուաց եւ խոստովանութեան.— Աբղ
շորհն արտասուաց *եղանակ է սիրելոյ*
զթա...

Ճ.— էջ 65.— Թէպիթոսի ասացեալ
Յաղագոյ Ջրաման եւ Արտասուաց.— Աբղ
շորհն է ամ. *մարդոյ...*

ՃԱ.— էջ 66.— Գիր Ուրբաթի զար-
կարդայ ամ. ուրբաթ ար ի վերայ ամ. հի-
ւանդաց եւ շերմանաց.— *Կարգաժք առ
բեղ Տէր Ած. մեր, խնդրեմք ի բազմապատ
ողորմութեան ջամէ...*

ՃԲ.— էջ 70.— Երզնամն է եւ բժշկ-
կութիւն հոգոց եւ մարմնաց, յամու ՏԵ. մե-
րայ ՅԻ. Բոսի. ի Սբ. Բաղամն Եւ.—
*Երկուցուցանենք զամ. դեմն եւ զամ. ցաւ
եւ զլեզուս ի Սբ. յանունն այն յորմէ զողան
երկինք եւ երկիր...* — Եւ ասեն Սազմաս
... — Եւ ասեն Մ Տէր յազարեալ... —
Ազաւթ Պաղտսի... — Եւ Պաղտ Նալա-
ծիք *եկեղեցոյ...* — Գիր զամի ար ելամն
ի մարդիկէ... — Գիր զամի...

ՃԳ.— էջ 79.— Վկայաբանութիւն
Ս. Մարիամն Կաթին...:

ՃԴ.— էջ 80.— Ուղիղ դաւանութիւն
հաւատայ... Գոր միջոյցարտ Վարդան
գրեցի յաստաւածային գրոց.— *ՋԱԾ. առ
Քրիստոսեան յանձնատեղի եւ անկրօն-
եան յանձնատեղի մեզ ամ. Ած. աշուհ
դերք...*

Ապալ եւ զվարդապետս Վարդան ան-
ժողաց յիշխեցի եւ մի՞ ոք հանցէ զանուն
իմ ի դրոցն որ զրէ, իսկ որ զրէ Ած. ան-
շնչելի դրեցէ զանունն նորա ի դիրն կե-
նաց. ամէն:

ՃԵ.— էջ 102.— Սբ. Հարցն ուղայ-
փառաց հաստատեալ է ի պատմաւորն Ոսա-
կանեաց խորհրդոյն յաղագոս ամիսատից:

ՃԶ.— էջ 107.— Վասն չքամբանե-
լոյ եւ չղատելոյ գեղարայս եւ զըմիտոս, ըզ-
ֆանամայս եւ գվարդագետոս.— *Մթերք*

սղոյ եւ տարակոյս աղլամդի... — Վերոյ-
հանու. *Մանդակունայ:*

ՃԷ.— էջ 116.— Խրատ եւ դաւա-
նանք խոստովանութեան շայոց.— *Մեղայ
ամենաուրբ Երրորդութեան...*

ՃԸ.— էջ 118.— Հարցումն պիտանի
հոգեկիր Վարդան Վարդապետին.— *Եր-
ժամ ոչ էին երկինք եւ ոչ երկիր եւ ոչ հը-
րէշտակապետք...*

ՃԹ.— էջ 121.— ՊԱՏՄՈՒԹԻԻՆ ԵՒ
ԵԱՒԱՌ ԵՒԿԱՐԱՅ Խմաստասերի, գոր
պարտ է իմանալ եւ ի միտ ամանել ամ.
մարդայ վասն շտիի եւ օգտութեան:

Ի.— էջ 140.— ԱՇԽԱՐՀԱՅՈՑ Ե
յաշխարհաց եւ պատմի.— *Նախ քան զամ.
խնդրեցուցէք հեղապետ զին...* — Հմտ. Ա.
Հատար, էջ 478:

ԻԱ.— էջ 150.— [Մ]Կրօնից է սկիզբն
բարբարոս արարելն Ած. յաւիտեան... —
Հմտ. Տաղապէրք, Ե. Թիկուրեանքի, Երո-
սաղէմ, էջ ԺԸ, Թ. 842:

ԻԲ.— էջ 178.— Պատմութիւն Յով-
սիմոսի վարդապետի զեմլ ի յիշէմս ի
մայր իմաստութեան եւ համգիպումն վարժ-
կանին յարեմացի առ եզր գետայն եւ պա-
տախտանի Ս. Յովսիմոսի.— *Հայոց Վար-
դապետն ասէ փորձելով զվարձկանն. Որդ-
եակ, ասա՛ք, քանի՞, միշտեան ցո՛ւր:
Վարձկանն ասէ. յԱթենայ, ի [= քառաս-
ուն], միշտեալ ցոստին...* Եւ Հաւանեցան
ամենեքեան Յովսիմոսի եւ երկիր պաղին
նմայ, եւ էր Յովսիմոս յաղին Արշակուն-
եաց եւ ի ցեղէն Սորոսի Գրիգորի Հռոս-
տրիքն, եւ Թի. Այ. մերոյ փառք:

ԻԳ.— էջ 185.— Պատմութիւն Աղա-
մայ.— Եկաց Աղամ ԹԱԼ. ամ. իսկ պատ-
մութեան յայնաց միացորդացի պտիւլ այս-
պէս զրեալ...

ԻԴ.— էջ 193.— Վասն մատնութեան
Յաղայի երէից գրողին Այ. — Ով Յուդայ
խորամանկ...

Էջ 198-202, դատարկ:

Երկրորդական գրութիւնն Գրիգորի դրեթէ ա-
մէն Հատուածի վերջը, կ'աւանդէ կարեւոր-
ները:

1.— էջ 14.— Զեղեկի դրեթէ Ամեր-

այս Հայապէի յիշեցէք եւ դնեալն մեր, ով սր. եղբարք, յիշեցէք միով Տէր ուղորմեայ. եւ Քս. ճշմարիտ Ած. դմեպ յիշէ յիւր ողորմութիւն, եւ տայ մեզ սր. արթայութիւն:

2.— Էջ 10.— Բարեխաւսութեամբ աստուածորնկալ եւ յամենայն Սր. Նշանի քո, քո. Ած. ողորմեայ ասացողի գրոցս Ամերչայ Սարկաւաքին...:

3.— Էջ 116.— Քս. Ած. ողորմեայ ըստացողի գրոցս Ամերչայ Սարկաւաքին եւ դնեալագոյն իմ յիշեցէք եւ Հայր մեր որ երկինս ասացէք եւ Ած. տայ մեզ զարթայութիւն:

Փառք Համադոյն եւ միասնական անբաժանելի Սր. Երրորդութեան, Հաւր եւ Որդոյն եւ Հոգոյն Սրբոյ:

Աստուծաւ յանկ ելեալ աստուծոյս Ոսկիփորիկն, ի Վանատեկ քաղաք ի դռնն եւ ի տաճարն Սուրբն Մարկոսի Աւետարանի, աջողութեամբ Սր. Ած. ածնին եւ Սր. Ստեփաննոսի յաբալովկային, եւ աղաւթիւք Սր. Լուսալորդին եւ ամ. Սրբոցն:

Այդ աղանձ ով եղբարք զամենեւեանդ որք Հանդիպէք ամայ տեսնելով կամ արեւակելով, մեղայաբար գրին Ած. ողորմի Հրամանեցէք, եւ Ած. ողորմի մեր Հոգւով եւ մեր նշեցելոցն ամէն:

Զի եմ յետեալ ամենայնի,
ի բարեաց թափուր եմ շեղելի:

ու ռանելով դիմաստ բանի, եւ Ամերչայ Հայկապէի, զի ի բարի գործոյ եմ յայ Հեռի, մեղաւք լցեալ ազդի ալպի, շունիմ մի մասն ի բուրբի, զոչեմ ամ մեզ արաստաւորի, ով Հանդիպողք ի յայ տիղի, խնդրեմ ի մէջ Հառաչելի, Հողացեալս ի գերեզմանի, ով ոք որ զիս յիշի կամի, արժան առնէ Հայր մեղայի, ի Քրիստոսէ ինքն յիշեցէ:

Ամէն, ամէն, Հայր մեր որ յերկինս ասացէք, եւ ասուել յիշեցէք ի սր. աղաթս մեր եւ. զստացող գրոցս Ամերչայ Սարկաւաքին, եւ զիւր եղբարքն Սաֆար եւ Նամէ, եւ զգիւրն Մարիամն, եւ դնեալ ողն զԱկորն, եւ զԱրդուն, եւ զամ. յարեան մերձաւորաց, ամէն:

Գրեցաւ սր. Ոսկիփորիկն ի թրակաւնութեան Հայոց ՌՃԲ [= 1028], մեւամբ իմոյ յոյնամեղ, փնուն զրիչս, աստուծուն Ամերչայ Սարկաւաքին. յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէք:

4.— Էջ 118.— Ով երգեցող պատուական եղբարք ամեհալոյթի լերուք զրուս սղայակացն եւ խոչորութեան զի մասնակց ցուրտ էր եւ մեծ էր: Գրեցաւ թուականութեան Հայոց ՌՃԲ. ժամանակն Սուրբան տորոխ Մատաֆայ:

643

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿԵՆԻԹԵԱՆՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 22×18×6-5: Էջք 1128 + ՄԲ + ԶԽԻ, Գրակք ԽԵ + Ժ + Է, Հանգամանք լաւ: Թուղթ՝ Ա. մասը ճերմակ, փափուկ. Բ. եւ Գ. մասերը կապտորակ: Կաշեկազմ խաւաքաբաւայ, ոսկեկտն: Դաստարի թուղթ սկիւրը 7 թելք. փերը 3, իբրեւ. պահպանակ:

Ա.— ՄԵԿԵ. ՆՐԳՈՑ ՆՐԳՈՑԵ.— 6

Խառնելիք

Ս. Յակոբ, Նրուսաղէմ 1777

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Գրութիւն՝ բնաբաններ եւ զլիազերները կարմիր, մետաղալը սեւ մեղանով, երկփնն, 29 տող: Նոտրաղիք: Համառոտագրութիւնք աստուծոյ:

Գրիշ և և ստացող՝ Սարգիս Աբգ. Ֆէրման-
կան, Մ. Ս. Յ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

էջ 1ա.— Առաջարանութիւն եւ Առա-
յարանութիւն Գրգռիւն.— Երբայցեքէն զերգոս
այս զրէ Սիրգասիբիմ, Երգաշիբիմ...:

էջ 1061ա.— Ցանկ Գլխաւոր Իրաց:

էջ 1075ա.— Համառոտ Մեկնութիւն.
— Զի օրինակական երգոց նսնմութիւնն և
մշտական՝ իբրու երկարադոյն խրթնարա-
նութիւն...— Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 87:

էջ 1117-1128, դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1777

էջ 1074ա.— Եւ Սարգիս վարդապետ
և արքեպիսկոպոսոս, Ֆէրմանեան կոչեց-
եալս, զայս զեղեցիկ Մեկնութիւնս Երգ
երգոց զրգռչ, Բ. լաթինական լեզուէ
թարգմանեալս ի Կոստանթնուս զլիաւոր
մեկնէ, զրեցի իմով ձեռամբս ի ՌՄԻՁ
թիւն Հայոց, ի Սր. եղմ. ներ Սր. Յակո-
բայ զերահաշ Աթոռոյն, ծերացեալ աշօք,
և տկարացեալ անձամբ, և անյարմար
զրչաւ, և ևզի յիշատակ Սրբոյն Յակոբայ
Աթոռոյն որ էի ի մանկութեան հայակէ, և
ևմ մինչև ցայսօր անպիտան միարան, և
ապարդիկ ծառայ իւրն. որքան ևմ կեն-
դանք՝ ընթեռնելով միւթթարիցիմ, և զկնի
մահուանս՝ լինիցի և մնացէ յիշատակ
մշտնջնաւոր ներ Սր. Աթոռոյն Ուստի ոյ
ոք յանդիմեալ համարձակիցի և հանցէ ի
Սր. Աթոռոյն, և իւրացուցէ և կամ վա-
ճարեցէ, զանկէս Կայնի և Յուդայի առ-
ցէ, Բաւ է:

Բ.— ՄԵԿՆ. ՂՈՒԿԱՍՈՒ.— 1

Մատթէոս Վրդ. (1391)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Գրութիւն՝ ԲԵ-
նարաններ և զլիապիւրները նարնջադոյն
կամ կարմիր, մնացեալը սև մեկնաւով,
երկուսն, 28, 29 տող. Նոտարալիբ վարժ.
Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ
էր աւելի: Յաջորդ մասն ալ նոյն զրչէն է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

էջ Ա 1.— Նուստ եւ յետիմ աշակեր-
տի Մատթէոս՝ եղամեծիմ Յովհաննու, եւ

Գրիգորի աշխատիքի. Հաւաքումն քանի
Աւետարանիմ Ղուկասու: Եւ քարոզք յո-
լովք, ի վայելումն Մամկանց Հայաստան-
եայցս Եկեղեցւոյ:

Եւ արդ ուսումնասիրաց պարտ է ըն-
դունել զնորատոս Հոգեւհաւ, Բայց արդ յո-
ղապ ծուլի թէ զինչ խորհի:

Յորժամ սկսանի յընթեռնել զԳրքս
Սուրբոս յորս կերպիւ ապանէ, ...

էջ Դ 1.— Եւ ասէ Հրեշտակն ցԶա-
քարիս, լսիկի եղեն աղօթք քո, և ալյն:

էջ Խ 2.— Այր մի իջանէր յերուսա-
ղէմէ յերիբոլ և անկաւ ի ձեռս աւագա-
կաց և ալյն:

էջ ԶԴ 1.— Առն միող էին Բ որդիք
...:

էջ ԶԻԱ 1.— Այր մի էր մեծատուն ո-
րոյ էր տնտես...:

էջ ԶԽԴ 2.— Դատաւոր մի էր ի քա-
ղաքի ուրեմն...:

էջ ԶԶԷ 2.— Եւ համարձեալ զձեռն
օրհնեաց զնոսա...: Իսկ ի յայնժամ
յորս զտայց ասէ ի նոյն դատեցայց. ապա
ուրեմն յայտ է բանս:

Յիշատակարան Հեղինակի.— 1391

էջ ԶԴ.— Արդ և զերջինս ոպասա-
ւորայ բանին և տրուպս բանասիրաց,
Մատթէոս Գահանայ, որ միայն անուամբ
և ո՛չ արդիամբ, տրխաղծ մտօք և տար-
տամ լեզուաւ, ձեռն արկի յայս զործ տըն-
տեսութեան, ո՛չ աւելի ինչ հողացեալ, այլ
ճշմարտութեան հետեւեալ. միայն այնմ
բանի արարաք լուծումն որ այս զլուս ա-
ռանձնակի զրի: Իսկ այլքն՝ Հայրքն մեր
արարին ի Մատթէոս զլուսին, ընդարձակ
հարցմամբ, անդ զտցես:

Արդ է՝ պիտանութիւնս ոտրա ի քարոպս
բանի և ի կարգ զրուցաց և ի բանասացու-
թիւնս, և յայս ո՛չ զիտնոց, այլ վասն ման-
կանց՝ իմոց խորհրդակցացն:

Եւ արդ՝ թէպէտ իմաստնոց ամենայն
յայտնի է այս, բայց յինչն տարջանեալ
կրիւք յառաջ եկն: Վասն որոյ աղաչեմ
զձեզ, զողջամիտ ընթերցողքդ, զթերին
լնուլ, և զաւելորդն կուլլ, և զսրխալա-
նացն ներել. մանաւանդ ուղիղ մտօք ըն-
թեռնել. քնդ որ և հայցեմ որք պահեք՝
մաղթել առ մարդասէրն Ած., թերևս իջցէ

19

Յիշատակագրութիւնք Գրչի. — 1708

Մանր յիշատակագրութիւններ կը տեսնուին էջ 50ր, 112ա, 149ր եւ 242ր: Կարապետի գլխաւոր յիշատակարանը, զեղչելով փաստարկան բաժինը:

էջ 322ր-323ա — Փառք Ամենաաւերք Երբորդուքեանն...:

Արդ եղև գրաւ սր. գրոցս որ կոչի Ալիւթթ, ձեռամբ Եղգեկեացի Սարգսի:

բանասիրոյ, որ եմ Սահէթէի, Թվին Հայոց ՌՃՄԷ, ի մայրաքաղաքն Ըստամպոլ Ղալթիայ ի Թաղն Պէկոզլի կոչեցեալ, ի մեծաբանի իմոյ, ունեւով ընդ իս զորդեակն իմ զԱթոնն Ըստ կարողութեան իմոյ զձաւորեցի, անմեղադրելի լիցի տեսողացոյ եւ օրինակողացոյ զի կար մեր այս էր: Եւ եթէ զտցի զըյոթալ ուղեացի զերեմաստուննէ ձերմէ: ... Եւհառ վերջ արալ յուժարել է:

645

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի. — 4

ՆՆՈՐԱԿ

ՆԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 21x15.5x8: էջք 396: Պրակք ԺԲ-ԻԸ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ Հասարակ, տոկուն: Գրութիւն՝ խորագրերն եւ զլիարդերն բաժանման կարմիր, մնացեալը սև մելանով, երկօրէն, 27-28 տող: Նորագործ տնարուեստ: Համառօտագրութիւնք սոյնորականէն քիչ մը աւելի: Կազմ կիսալաթ խաւաքտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Ա — էջ 1ա — Թուխտ ընքամբական Ներսէսի Կաթողիկոսի Հայոց տո իմաստաբէն հայտնաբեր ազիմս, արքս տնիւնքիւնս հաւատարմ մմա ի Տեսանէ:

Բ — էջ 130ա — Թուխտ Բրիգորիսի Կաթողիկոսի Հայոց, գրեալ եղոր մօրին Ներսէսի Նպիսկոպետի, իրմամա մօրում, ... ի խմբայ մւմմմ աստուածասիրի, Ասիւ կոչեցեալ իշխանի Թիկուրմմմ աւամի:

Գ — էջ 198ա — Ս. Գրիգորի եւ Հայոց վերագիտագի վկայատիրի, բամ յորդարակամ վամ մօլորմմ մտակի:

Դ — էջ 201ա — Կարգաւորութիւնք Սր. եւ ուղղափառ հաւատալ Հայաստանեայց եկեղեցոյ, արավ տմօք առնէ զեկրմաւագը:

Օտալ քան զամ. տուր նոցա պատասխանի որ Հայկոյն զմէջ այսպէս:

Ո՛վ զուր որդիք եւ ուղեկերպ Նեա-

տորի ե Պաղոսի Սամաստացոյն լուարուք: Բէ սուտ էին տաղանքն Գի. եւ Սր. Հայրապետն զերեք Ճ եւ Ժ եւ Բ ամն մինչեւ ի Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչն, ապալ սուտ եմք եւ մեք: Զի Սուրբն Գրիգոր զոր ինչ դաւա ի ժամանակն յայն Հաւատք եւ կարգ եկեղեցոյ, ի Կեսարիա, ի Հռոմ, ի Կոստանդնուպոլսու ինչ եւ յերուսաղէմ, զայն առեալ երիւ ի Հայք, եւ կայ Հաստատուն յեկեղեցին մեր եւ ոչ փոխեալ:

Զի յայնժամ մի էր Հաւատքն, եւ մի էր կարգ եկեղեցոյ ընդ ամ. աշխարհաւ: Եւ ապա ստատնայ յետոյ բաժանեաց Հերմուսանովքն զեկեղեցի Այ. եւ մեք յառաջինն մնացաք: Եւ եթէ նոցա որ մինչեւ ի Սուրբն Գրիգոր դժոխոցն էին, եկեղեցւք եւ մեք զժոխոցն, եւ ոչ դամք զհետ մեր յարգալութիւնն:

Սուրբն Գրիգոր ոչ դաւա ի Հռոմ խմբմոր եւ լուր ի պատարագն, եւ ոչ զի բնութիւնն Նեստորի, եւ ոչ զբաժանեալ տաւն Արամեմոնի, եւ ոչ յայլ քաղաքս, զի զոր եղեալ եւ զայն երեւ եւ եղ յիւր եկեղեցին. եւ մեք վկայ Հռոմայ եկեղեցին որ կայ մինչեւ յայսօր առանց խմբոյ: Եւ զլուրն Հռոմայ Հայրապետն Մարտիրոս, որ նստալ ի Հռոմ յետ ժողովոյն Քաղկեդոնի, նա խառնեաց ի պատարագն, եւ զժոխոքն ոչ կարաց. որպէս ասէ Սո(ս)կրատ Հրաշարան պատմագիրն:

Ե — էջ 202ր — Պատմէն արավ գորա-

վայմամալ արքեպիսկոպոս յամուր անոն ալապետ.— *Որք ծառայեն որովայնի եւ հակառակք են աստուածնդէն պրոք՝ անուն ըդ տէրութեան քանն ի կորուստ անձանց իւրեանց եւ քաղութ արդարաւ...*

Զ.— էջ 205.— Թուրք Հայաց կաթողիկոսին կոստանդնուս. գոր գրեաց յատուածապետի դղիկէն Հռոմսկայէ, առ քաղաքին չեքում ի մայրաքաղաքն Սիւս: Պատասխանի թղթին որ ի Պաղէն քերասո թագաւորն Հայոց Հեքում, ի ձեռն ծար լիկարին որ կոչէր Տիմանդ զիկար. ի թվին Հայոց ՈՂԷ (= 1248). գրեցաւ ի ձեռն արքիմեակամ վարդապետին վարդապետ յարմարեալ:

Է.— էջ 214.— Թուրք Ներսէսի Արքեպիսկոպոսի կիլիկեցոյ Տարսամի, պատասխան Յուսկամն արքեպիսկոպէն ճգնաւորի ի մեծն Ամսիոյ...:

Ը.— էջ 233.— ՏՈ. Ներսէսի Արքեպիսկոպոսի Տարսամի կիլիկեցոյ, յորժամ յագաւ զնսպանութեամբ ի թագաւորէն Հայոց Մեծաք ի Լեւոնէ ի կոստանդնուս պալիս...:

Թ.— էջ 243.— Բամ Ներսէսի առ Եպիսկոպոսութեան եւ վարդապետս եւ համարէն զաստ Եկեղեցոյ, որք յաւար տաւնի որմանեմեացն ժողովեալք ի կոչմանէ ՏՈ. Գրիգորիոսի Կաթողիկոսի եղբար ձորին ի ձեռնադրութիւն զնա Կաթողիկոսութեան Հայոց:

Ժ.— էջ 259.— Նարին Ներսէսի կիլիկեցոյ թուրք ի Սալուստի քաղաք. Յագագ Արքեպիսկոպոս զայս(ց)ի:

ԺԱ.— էջ 269.— Նարին ՏՈ. Ներսէսի եւ Եպիսկոպոսս եւ վարդապետս Հայատանեայց, վասն սիրոյ եւ միաբանութեան բնդ յայնմ:

ԺԲ.— էջ 271.— Պատմառ խնդրայ միաբանութեան յագաւորին Հռոմսց իմամեւելի եւ Ս. Կաթողիկոսացն Հայոց. թուրքն զոր գրեցին առ միմեան:

ԺԳ.— էջ 275.— Գիր Կաթողիկոս խնտովանութեան Հայատանեայց Եկեղեցոյ...: *Բանիւք զուրկեալք իմն խոսեալք...*

ԺԴ.— էջ 301.— Թուրք առաջին քաղաւորին Հռոմսց Ոսմանելի առ Սըրբագան Կաթողիկոսն Հայոց Տէր Գրիգորիս:

ԺԵ.— էջ 308.— Պատասխանի առաջին թղթոյն քաղաւորին Հռոմսց Սմանելի, գրեալ Ներսէսի Կաթողիկոսի Հայոց:

ԺԶ.— էջ 324.— Սահմամք Կաթողիկոս Հայատանեայց Եկեղեցոյ...: *Թէպէտ եւ աղքատութիւն մտայ եւ բանի...*

ԺԷ.— էջ 340.— Ներսէսի կիլիկեցոյ, եղբոր Գրիգորիոսի Հայոց Կաթողիկոսի, պատասխանի թխտայ ուրումն Յակոբայ Ասորոյ վարդապետի...:

ԺԸ.— էջ 355.— Նարին Տեառն Ներսէսի պատասխանի գրալ ուսման որ գրեալ էր առ Ուսման գկեղեցոյ, յամուր լրբութեամբ:

ԺԹ.— էջ 360.— Թուրք Գրիգորի Կաթողիկոսի Հայոց եւ ընդհանուր Հայատանեայց ժողովոյ, գրեալ ի Կաթողիկէ Եկեղեցին Հռոմսց...:

Ի.— էջ 374.— Նարին Ներսէսի կիլիկեցոյ Սր. Կաթողիկոսի եւ տիեզերայւոր վարդապետի Գիր Շրջաբերական առաջնալ ի կողման արեւելից ի Կարս...:

ԻԱ.— էջ 380.— Պատասխանի է ընդդէմ տյնցիկ որք վասն բաժանին մասին.— *Ռաժակն աւելնութեան զոր աւելնելք առ Առաքել, ո՞չ ապաքէն Հաղորդութիւն է արեանն Գիր...*

Մամուր.— *Եւսայեայ Նիկիոյ է, որպէս եւ որ զկեհն (Սաւալեանն, Տուրք, էջ 378):*

ԻԲ.— էջ 391.— Ընդդէմադրութիւն սակս զրոյն խառնման ի Սր. Կաթողիկոսին Հայոց Զ եւ ՄԸ.— *Որդիք մարդկան, ինչեւ յե՞րք էք խառնութեայ...*

Մամուր.— *Եւսայեայ է, որոյ վասն պատկան եւ թուական նորարարի որքեւելիս (Կոյն, անդ):*

էջ 395-Յ, զատարկ:

646

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ.— 2

ՆԵՐԱՄԵՍ ԼԱՄԲԵՐՈՆԱՅԻ

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՆԱՅԻ

Երանսագեմ

ՌՃԻ—1671

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասաւ 21.5×15.5×4.5: էջք 792:
Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս: Թուղթ
Հասարակ: Գրութիւն՝ խորագիրները, ըս-
կըղընաւորութիւնները եւ զլխագիրները
կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն,
33 տող: Բոլորդիր վարժ: Համառօտու-
որութիւնք զրեթէ սովորական: Գունաւոր
լուսանցազարդ եւ զարդադիր, էջ 91, 117,
300, 362, 505: զլխազարդ, էջ 653: խորա-
նագարդ, էջ 5: նկար, Ն. Լամբրոնացի
կանոնած դաւադան ի ձեռին, էջ 4: Կաւ-
կաղմ տախտակաւ, Հինգսոմ: Ստացող՝
Մարաթրոս Վրդ. Ղրիմեցի:

Ա.—ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՑ.— 5

Ն. Լամբրոնացի

էջ 1-3, զատարկ:

էջ 5.— Տեսութիւն Առակացն Սագո-
ւնովնի, ներսէնի Եպիսկոպոսի Տարսնմի: Ի
թուականի Հայոց ի վեց հարիւր եւ եւ վեց
(= 1197) աւարտեալ:

Հանդերձեալք Ավ. մրթնի ի քննու-
թիւն դրոց Առակացն Սողոմոնի, նախ
դայս իմանամք...: Հմմտ. Բ. Հատոր,
էջ 586:

Բ.—ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ.— 5

Ն. Լամբրոնացի

էջ 362բ.— Բամբ Ժողովողի, Որդւոյ
Դաւթի քաղաւորի իլի, յսմ.: Եկեղեցիա-
տես:

Առակաց զիրք խրատէ մարդկան յան-
հարթ եւ յանհաւատար կենցաղոյս բն-
թացքն...:

Գ.—ՄԵԿՆ. ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆԻ.— 5

Ն. Լամբրոնացի

էջ 505ա.— Իմաստութիւն Սողոմոն-
ովնի.— Ի վերնադէ աստի ուսանիմք եւ դայս
իմաստն Սողոմոնի, որպէս եւ զնախա-
կարդեալսդ սորին, զԱռակն, եւ զԺողո-
ւողն, եւ զերդ երգոցն...:

էջ 648, զատարկ:

էջ 649ա.— Նատրագիր.— Զպատճառ
իւրճութեանցն Յորայ ըստուղի դայս զի-
տես...:

Դ.—ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՑ.— 3

Գր. Տաթեւացի

էջ 650ա.— Ցանցն է Առակացն Սա-
ղոմովնի:

էջ 653ա.— Գրիգորի աշակերտի, Ե-
ռամեծի հօր եւ րաբունապետի Հայոց, Ե-
ւաքեալ ծաղկաւաղ յԱռակաց գրոց, եւ Եր-
գոցն Սողոմոնի, ի լուսաւոր քանից վար-
դամայ, եւ մեծին ներսէնի: Աւգնեա Հո-
գիդ Սր. Ած. Յշմարիտ, ամէն: Հմմտ.
Բ. Հատոր, էջ 587:

ՁԻՆ: 4 որ Սողոմոն եւ այլ մարդա-
րէք եւ Տէրն յԱւետարանին առակաւ խո-
սէր: ...

Ե.—ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ.— 3

Գր. Տաթեւացի

էջ 713ա.— Գիրք Ժողովողի.— Որ-
պէս յայտ է ի Մեկնութիւն մեծին ներսէ-
սի, զի Առակացն զիրք խրատէ վասն դա-
նադան րարուց եւ վարուց մարդկան...:

էջ 725ր — Կատարումն է ժողովողի
Ատառնուր :

Զ. — ՄԵՆՆ. ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ. — 3

Գր. Տաքեւացի

էջ 726ր — Յաղագս իմաստութեամբ
Սագանգովի — Իսկ վասն իմաստութեան
Սողոմոնի ոմանք զայթակղեցան վասն
կրկին պատճառի . . .

էջ 778, նորը չեղադիր. դրուած եւ
սպա չեղեալ նկատուած :

էջ 779, նորը չեղադիր :

Աւագ երեց լիծելոյ կերպն ի Ար. Յա-
կոբ. 1839, Յաւմիս է :

Թառաջին օրն, յառաւտեան աղօթքն
առաջին սաղմոսին, յետ որոյ երկրորդ կա-
նոնի ալիլուիայն սաղմոսին սկսանելոց է :
Առաջ պատշաճի երկրորդ սաղմոսն
մի կանոն :

Որդի Ատառնուր :

Սր. զԱտառնուածինն եւ դամ. սուրբս
բարե. :

Հողաղբի քարոզն :

Սր. եւ Տէր Ած. մեր հօգը եւ փառա-
ւանց աղօթքի երկրորդ ողորմեայն
ճաշույնն թէ պատարաւ զյոյ :

Յերեկոյեան ի նեղութեան կանոնի ա-
լիլուիայն ինքն սկսանելոց է :

Հայր զթանն :

Յերկրորդ օրն աւագ երեց լինի, ա-
ռաջին Հայր մերն, եւ սաղմոսի առաջին
առանն առաջին կանոնին :

Քարոզն զկնի առաջին կանոնին :

Դաւանութիւնն, մեղայն, զգէն զի-
ւանմաքն, աւետարանն, Հողաղբի աղօթքն.
Թէ պատարաղիւն պատարաւ չէ անդ :

Օրհնութեան աղօթքն :

Մեծաշուքի աղօթքն :

Սր. Ած. ի աղօթքն՝ Գոհանամք զգէն
Տէր Ած. մեր :

Որ ընտրեցեր, կամ, պսակել, կամ,
ոչնեա մեղ Տէր, բոս առաջ պատշաճի :

Սր. եւ Տէր եւ ի սուրբս հանդուցեալ,
յԱրեւադալ մամուն :

Յաղադուքեամբ ցովն ճաշույնին :

Ողորմեայն երկրորդ եւ աղօթք չր. :

Յերեկոյին՝ Հայր մերն, սաղմոսն, եւ
ի նեղութեան՝ ինքն սկսանելոց է :

Հողաղբի քարոզն :

Այսմաւուրն, որ ընտրեցեր, կամ,
պսակել աղօթքն :

Սր. Ած. ի աղօթքն՝ Հաւր մայնից :

Յոյս կենաց, ընդունող աղօթքն :

Աւետարան բարոնելն եթէ նախատո-
նակ լինիցի :

Յեկեցի աղօթքն, հանդստեան աւե-
տարան, եւ ընկալ Տէր, եւ փառք քեզ Տէր
Ած. :

Յերբորդ օրն, առաջին սաղմոսի ալի-
լուիայն :

Ջառաւատու աղօթս եւ դրանաւոր պաշ-
տոնն աղօթքն :

Յերեկոյին՝ Տէր բարեբար որ մեծաւ
զթութեամբ ցով :

Ի յերբորդ օրն, երկրորդ կանոն սաղ-
մոսի ալիլուիայն, եւ Հողաղբի աղօթքն :

Թարեւելից մինչեւ ի մուտս արեւու
օրհնեալ եւ Տէր, վասն դի :

էջ 780-792, դատարկ :

Յիշատակագրութիւնք. —

Ա. — Հեղինակի. — 1197

էջ 209ր — Սկսեալ ի քննութիւն առ-
տուածարօս իմաստիցս, երեք ամօք յառաջ
քան զայս, որ է ՈՒՋ Թուական . . . տա-
րապեալ Հողս Ներսէս, որ ի Տարսնն ան-
ուամբ այցելու, եւ ի Սկսեալ աւթեմար
րեակեալ ի հանդիստ — Հմմտ. Յիշա-
ձեռ. , Յովսէփեան, էջ 603 :

Բ — Յիշատակարամ հեղինակի օրի-
նակի. — 1201

էջ 640ր — Գրեցաւ իմաստասիր,
հանձնարունակ, աստուածաբան մատենի
այս արքայ անն Այ. Սողոմոնի թարգմա-
նութիւնս, . . . ի թիւն Հայոց ի ՈՒՍ :

Եւ զիտարդ ոչ . . . լինեալածայ անըն-
թաց արեւուն . . . եւ զկէս ինքեամբ
արարուածոյ եւ մեռ ի ներկոց . . . — Տես
Յիշա- ձեռ. , էջ 680 : Հմմտ. Բ. Հատար,
էջ 587 :

Գ. — Յիշատակագրութիւնք Ստաց-
դի. — 1871

1 — էջ 300ա — Բոլորգիր, տարբեր

գրչէ։— Զստացող ամենազով դանձիս աստուածայնոյ զՄարտիրոս հեթ անուն վարդապետ Ղրիմեցի, աշակերտ Տեառն Աստուածատուոյ Սր. էմյ. Հայրապետի, որ ստացայ զսա ի հալալ ընչից իմոց սեռն սիրով եւ յոքնակող տենչմամբ, ի հազար եւ ի հարիւր քսանի մերումս թուականի, աղաչեմ յիշել զուարթագին սրտիւ եւ ասել, Ած. ողորմի, զի եւ դուք արժանաւթիք զտանել զնոյն ողորմութիւն ի Քրիստոս Այ. մերոյ, ամէն։

Ներքեւը, նստարգիւր.

Եւ արդ կացեալ մնացէ սա յիշատակ ի դուռն Սր. Յակոբայ վեհափառ Աթոռոյս ամ. Հայոց։

Չ.— էջ 302ա, բալարգիր.— Ընդ որս եւ ես ապկար Մարտիրոս լոկ անուն վարդապետս, ստացող սրբոյ մատենիս, ժտեմ ըստ քանանուհւոյն դիմու առաքանանասպաս կաղիւսեմողական տենչմամբ, զի զնոյն ողորմութիւն եւ ես գտայց ի Քրիստոս Այ. խմմէ։

3.— էջ 647բ, բալարգիր.— Ով դասք լուսերամից եւ կանառք բեմբասացից, ի պատահիլն ձեր յայտ ամենափարթամ դանձարանիս աստուածայնոյ եւ համեղաճաշակ մանանիս կենսունակի, յիշեցէք առ Տէր լիով սրտիւ զստացող սորին զյունայնագործ լոկ անուն Մարտիրոս վարդապետս, ասելով մի բերան Ած. ողորմի, զի եւ ձեզ լիցի պարգեւեալ նոյնն ողորմութիւն ի Քրիստոս Փրկչէն մերմէ, ամէն։

Դ.— Յիշատակարան Գրչի.— 1671

էջ 777բ, բալարգիր.

Ի թվարբութեան Հայոց ազգի, Թ [= հազար] ձ [= հարիւր] եւ քսանի, Եկեղեցաստէս դիրքս աւարտի, յերուսաղէմ Սուրբ Գաղաթի։ Սա յԱռաքան Սողոմոնի, Ի Ներսիսէ մեկնեալ լինի, Հայրապետէն ըն Տարսուի, Ի Սուրբ Հոգւոյն բղխեալ լինի։

647

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ՎԱՍՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ՀԱՒԱՏՈՅ.— 3

Ն. ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21.5×16.5×2: էջք 212: Հանդիմանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրուածքիւն՝ խորագիրները եւ գլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև մեկանոյ, միասին, 26 տող: Նոսր չեղագիր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Կաշեկազմ խաւքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ներսեսի եպիսկոպոսի Կիլիկեցւոց Տարսնի հոյրիդածութիւն վասն ուղղափառ հաւատոյ եկեղեցւոյ, որ ի Սր. Երբարդութիւնն եւ ի Տնօրէնութիւնն Քրիստոսի.— Հաւատամք իմացականիս գիտութեամբ...:

էջ 22.— Ի խնդրոյ հայցման երիցա-

գոյն եղբարց Գնմութիւն կարգաց եկեղեցւոյ...:

էջ 44.— Դարձեալ վերստին խորութիւն նորածնութեանց...:

էջ 57.— Գնմութիւն օրինակաց, հաստատութիւն հարցն աւանդութեանց...:

էջ 82.— Որոշումն իմն դասուց աստիճանաց եկեղեցւոյ...:

էջ 95.— Իմաստասիրութեամբ բացալատութիւն աստուածային խորհրդոյ պատարագին...:

էջ 113.— Բնախօսութեամբ քննութիւն, Յաղագս զօրութեան ազօրից...:

էջ 198.— Բազմատեսութիւն առ միմեանս Սահմանադրութեանց եկեղեցւոյ Քրիստոսեցի, Հռոմոց, Ֆրանկաց, Հայոց...:

էջ 212, դատարկ:

648

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆԻՔ ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Ք Ա Ր Ո Ջ Ք

II. Ստեփանոս (Աստաղտալ)

ՌՃՁԸ=1730

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս 21x15x0: էջ 714: Հանգստանք լաւ լաւ: Թուղթ տոկուն, Գրիչ՝ Մարոյ Արեղայ, Գրութիւն՝ Խորադիր-նեբր և զլիսպիրները կարմիր, միացնալը սև, մեկստիւմ, միասին, 31 տող: Բոլորովին վարժ: Համառոտագրութիւնը լաւագոյնը է: Կուէկալմ տախտակեայ զրոշմա-դարդ:

տառապալ ռգայ վարդամայ.— Հաւատա-րիւմ գանձուցն Այ. և մեծ հազարապե-տըն....

էջ 279.— Յիշատակարան Սր. Նորմ վարդամայ վարդապետի.— Անմիջոց դա-րեկամն Այ. և հաւատարիւմ հազարապետն խորհրդոցն Այ. Մեծն Մովսէս....

էջ 280.— Դպրութիւն ելից.— Այս դիրք նախամեծար և պատուական համար-եայ է....

էջ 305.— Ծամիր ով եղբայր՝ աստից միմչել ի վերջն վեց գումի է. այն վեց գլխի մեկնութիւնն այդքան է:

էջ 308.— Ղեկավար Դպրութիւն.— Երբորդական մատենան Մովսէսական դո-ցրա....

էջ 390.— Ծամիր ով եղբայր՝ աստից միմչել ի վերջն Ը գլխի է. մարա մեկնու-րիւնն այդքանն է:

էջ 393.— Թիւք, քիւք, և դարձեալ քիւք, որ է Գիրք Թուոցն.— Ի յորքն Լո-հալքա....

էջ 414.— Ծամիր ով եղբայր՝ աստից միմչել վերջն իմն գլխի է. մարա մեկնու-րիւնն այդքանն է:

էջ 418.— Գիրք երկրորդ Որինաց.— Թեւոք արարչական....

էջ 470.— Յիշատակարան վարդամայ Սր. վարդապետիւմ.— Ամենողորմ Ած. ա-նոխակ, անյիշար, քաղցր և երկաշ-նամիւ, անկերդըն և անվարձան, աներր և անուրեք, աշխարհակեր և ամենամեծ Տէր, Ամենասուրբ Երբորդութիւն, ի միւսմ դնութեան և ի դորութեան փառաւորեալ: Անարժանս դործոյ՝ իրի և անուան, յան-դամա Սր. Եկեղեցւոյ քոյ, ի մեղսաներկ և ի ցաւալից մեղսա առեալ Հաստալ դո-նխարս ուկերաց սրբոց քոյ, որք մատու-ցին պնդեալսն Հաճոյական պատարագ թեղ ի հոս անուից, գիտաւորուտ և գեոմեաց-

Ա.— ՄԵԿԵՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 7

Վարդապետ վարդապետ

էջ 1.— Զօղիապայծառ և տիեզերա-լոյս վարդապետիւմ վարդամայ արարեալ պարզութիւն նրգայ նրգայն ի յայնմ քրիս-տոս.— Նմանեցաւ արքայութիւն Երկնից դանձի ծածկելոյ աղարարի....

էջ 45.— փառք Այ. ամեն. միմչել յայտ վարդ Գրիգոր Նիսացիմ մեկնեալ է. յա աստի ի հետ գեոգիմ Սր. խնդրեմք ա-ւազմորդ:

էջ 68.— Որեմութիւն որ ասի գլխի Բարագիմ ի վերայ ժողովրդեան.— Օրհնեայ: Հայրն Ած. անեղ անձին և անկերդըն....

էջ 71.— Սոքա եմ մշամագրեանմն որք յեալք գամ ի գրքիս:

էջ 72. դատարկ:

Բ.— ՄԵԿԵՆ. ՀԳԱՄԱՍՏՆՆԻ.— 7

Վարդապետ վարդապետ

էջ 73.— Նախադրութիւն Ծնողացն ռեսալեան Սրբայ Նորմ վարդամայ, առ միղորդեմ մատենիս.— Բարք է բնասորեայ, մարդիկ....

Ի խնդրոյ Տեառն Համագապայ, և լարդապետիմ Գրիգորի, Հաւաքումն Մեկ-աւրեան, Սրբոց արամք, եղիչի, մով-ամնու, և զորս տեսանէք յամցմիրսն. ի

ևայդ որոշութեամբս իմով, արկնալ զլրումն կաթուղիէն եկեղեցւոյ քոյ, երկիր պապանեմ քեզ մանեքումբք, դուրբ շրթունք նոցա ղենյով ի պատուանդան ոտից քոց, եւ զկենսունակ Սր Նշան սիրոյ ի քրտի եղևալ գոհանամ զքէն քոյովք Հանդիպէն յերկին ի վեր, եւ յերկիր ի խոնարհ, այլ եւ լաւ տալով բոլորից եւ մասնաց արարածոց, կոտորելով դամենեանն ի լափ Հատոյ մանանխոյ, զղեցուցանելով նոցա կեանս եւ լեզու, եւ այնպէս զովեմք եւ օրհնեմք, գոհանամք եւ փառաբանեմք, Ըջ զօրացեալ եւ պառաւ ողորմութիւն քո, առ նարեքան երկնի եւ երկրի, որ եւ յաւելեալ յայլուն քաղցրութեան, եւ զայս, զի որո՞ժանի եղէ տեսանել զկատարումն խնդրոյ Սր. Եկեղեցւոյ քոյ ի մեռն աւապին իւրոյ տեսուն եւ որդւոյն Հարապատի, թէ Համարձակելի է մեղ, եւ զձեզ մեծարել ի նաւակատիւ մեր զլուխ եկեղեցւոյ, վսեմ տէրոյ մեր արհիական, եւ անդրանիկ մեր եւրայր բարունի, եւ ասեմք պատացեալն յիմաստոյն Պիօղոսայ. Ո՞՛ մշակդ մօրենեաց եւ վիմաց, եւ կամ աղտաղտ, եւ խոխոմ զեռնոյ, եւ ցամաքեալ երկրի ցաւօք, եւ կամ ժամանակօք, որ բռնադատեալ արարիք խիս ի խորշակահար Հասկաց. սաւկայն զի արեգակնակոխ էր եւ յուսով կենդանի, եւ արդ բնկալարուք զերբմանեաց ձերոց յուովից յականջ դիմօք, եւ պրելով ի տեսել աչաց զերես պտղոցդ, եւ տուք զերախարիս կալոյ եւ Հնձանի Տեառն Յիսուսի, եւ Հօրն իւրոյ զԹածին եւ բարեխօսին, զկալովն ողկուզից մտաւոր զոհուութեամբ, զի նորա ողորմն, եւ ձեր քաջութիւն յաղթեմ եւ ի Հաստա. սակայն յորդառաւ եւ անպակաս արտասուօք ոտողել աղաշեմք զպպարկ եւ զանբանել կոխան աղաշաստան. ուստի բնկալարուք զսակաւ սաստարոյ, փոքր մի զաղաբեցուցանել դախարմակս կարօտութեան ձերոյ, զի եւ ձերովք բարեգթութեամբ եւ աղերսիւ մաղթանաց, զոցէ եւ աստի Յս. քաղցեալն ի Բնթանիայէ եկեալ յեմ. աշխկերտացն զասուք, յորմէ օրհնեցուք, եւ պտղալիցք եղեալ ձեօք Հանդերձ, փառաբանեցուք զնա Հարր եւ Հոգով յաւիտեանս, Ամէն. — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 876, որուն ախարնեւն շատերր ասով կարելի է ուղղել:

Գ. — Գ Ա Ր Ո Ջ Գ

Ա. — էջ 472. — Յայլմէ քարոզ Ածած. Ոի... — Վասն նախաճառութեան աստաւածապալակ արքայիկ Սողոմոնի...

Բ. — էջ 478. — Նորին քարոզ Ծննդեան... — Անհասանելի է խորհուրդի Այ. ...:

Գ. — էջ 485. — Յայլմէ վասն Մկրտտաթեան... — Վարդապետք ասեն թէ երկիրս ոչ տայ պտուղ...:

ԺԲ. — էջ 552. — Նորին քարոզ դարձեալ ի բանն. Դատաւոր մի էր ի քաղաքի ուրեմ. ... — Ոմանք զբանս ասակի ի յԱծ. Հանեն, զի նո է դատաւոր եւ իշխան ամենեցուն...:

ԱԱ. — էջ 701. — Յայլմէ քարոզ վասն Ոմեցեցեաց, ի բանն Յոթայ: Ոգորմեցարուք իմն, ողորմեցարուք, ով բարեկամք... — Ասեն իմաստունք, յորժամ ոք երթայ ի ճանապարհ եւ անկանի որոգայթ, որ վասն պարտուց զնեն ի լաւս...:

էջ 708. — Յամկ գրացս յերգ նրգացիմ, իւրաքանչիւր գլխի:

Յամկ Ծննդեան իւրաքանչիւր գլխաց:

էջ 710. — Յամկ Ելից Գրացն իւրաքանչիւր գլխաց:

էջ 711. — Յամկ Ղեւտակամ Գրաց, իւրաքանչիւր գլխաց:

էջ 712. — Յամկ Թուացն իւրաքանչիւր գլխաց:

էջ 713. — Յամկ Սերկարդ Օրինաց իւրաքանչիւր գլխաց:

էջ 714. — Յամկ իւրաքանչիւր քարպաց, եւմարով:

Յայլմէ Բարոյ Ածածնի, Ա. ...

Յայլմէ Բարոյ Վասն Յարութեան յԳ.:

Շարունակութիւնը կր պակօի. հաւանարօր քերթ ինկած է:

Յիշատակարմն Գրչի. — 1738, 1739

1. — էջ 68. — Յիշատակարմն գլխոյ գծաղորդի. — Արդ զրեցաւ ոս ի Թուականութեան Հայոց, ՌՃԶ, յամենան սեպտեմբերի, ձեռամբ մեղսամակարթ Մեհարոյի, անարժան քահանայի եւ սուկ տրեղայի, որ եւ փաղաքեալ դիմօք աղաշեմ առ յապաղայ պատահողացդ, յիշել զանպիտանս ամենայնի եւ ունայնս ի բարեաց

մէջ հայր մերոյն, և սխալանացն սորա ներքի, զի ոչ է ի մեր կամացն. և զուր յիշողդ յիշեալ լինէք ի Քրիստոսէ Այ. մերոյ, որ և օրհնեալ յաւիտեանս ամէն:

2.— Էջ 279.— Անարտեսա Մեկնութիւն Մենդոց Գրոց, որ ժողովեալ է Սր. Հօրն Վարդանայ Վարդապետին, ՌՃՁԲ. ձեռամբ Հնգ Մեարդպի, անարժան քահանայի և կրօնաւորի. որ և աղաչեմ զհանդիպողդ այժմ տառի յիշել զիս մէջ հայր մերոյն, և զուր յիշեալ լինէք ի Քրիստոսէ, ամէն:

3.— Էջ 471.— Յիշատակեամ Գրոյս գծագրողի.— Ի Թուականութեան մերում Հայոց, ՌՃՁԷ, յամենան յուլիս մն. տարտեսա Մեկնութիւն Հինգ Գրոցն Մովսէսի, ձեռամբ մեղսամակարթ և մեղսաւմաճ Մեարդպի, անարժան քահանայի և կրօնաւորի, յերկրի Նախիջևանու, ի դուռն Սրբոյն Ստեփաննոսի, որ կառուցեալ կայ մեր ի դիւղաքաղաքն Աստապուս:

Աղբ երես անկեալ աղաչեմ առ յապապատանողացդ այժմ Ածալունչ տառիս. Բէ ընթերցուք և Բէ օրինակէք, զիս պարտական ըրիւ քանքարայ մէջ հայր մերոյն, արժան առնէք յիշման, զի յայժմ աշխատանք զրեցի. և սխալանացն սորա յմեկ անմեղադրելի առնէք, զի երկու օրինակք զրէի, իբր իբր տալով, բայց օրինակքն իմանալն չլին նմանիլ, այլ աւել պակաս չին և յետ ու յառաջ, և այս թուի Բէ ան-

հողութեմն աղբիւ և անաւանութեմն է եղեալ, զի ոչ է փոյթ ումեք հողալ, զի մի կորեցէ աշխատան նախկին վարդապետաց. զի աղաւես է սէրն հոգեւոր, ըստ տէրութեան բանի Բէ Վասն բաղմանայոյ անօրէնութեան՝ ցամաքեցի սէր բաղմաց: Զի և մեք յանձն տուք ըստ կարեաց մերոց, պատշաճն ուղղելով զրեցաք: Վասն որոյ և Բէ զացի սխալ՝ ներեցէ վասն Այ. զի այդքան էր մեր կարն, և զմեզ յիշեցէ մէջ հայր մերոյն, և զուր յիշեալ լինէք ի Քրիստոսէ Այ. մերոյ, որ և օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

4.— Էջ 707.— Յիշատակեամ գրոյս գծագրողի.— Շնորհօք ամենազօրին Այ. Հօր և Որդոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, եզերեալ աւարտեան. զիրքս, որ է Մեկնիչն Երգ Երդոցի, և Հինգ զրոցն Մովսէսի, և ԼԱ քարոզ ընդ նմին, ի Հայրապետութեան Տն. Ղազարու ամ. Հայոց կաթողիկոսի, և ի Թուականութեան մերոյ, Հայոց, ՌՃՁԸ, յամենան սեպտեմբերի, ձեռամբ մեղսամակարթ Հնգ Մեարդպի, անարժան քահանայի և կրօնաւորի: Որ և երես անկեալ աղաչեմ առ յապաղայ պատանողաց այժմ տառի, Բէ ընթերցուք և Բէ օրինակէք մէջ հայր մերոյն զմեզ յիշեցէք. հանդերձ երախտաւոր վարպետք և նմաղովք և բնաւնեօք, և սխալանաց սորա թողութիւն չնորէք, այսքան էր կար մեր, և զուր յիշեալ լինէք ի Քրիստոսէ Այ. մերոյ որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

649

Ք Ա Ր Ո Ձ Ա Գ Ի Ր Ք

(ԺԺ. Գար)

ՆԿԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 21x16x1.5: Էջք 248: Համայմանք ընդհանրապէս լաւ. տեղտեղ ցնցակեր վերի կողմէն: Թուղթ հասարակ: Դրութիւն՝ խորագրերներ և զվարդերներ կարմիր, մնացեալը սև: մեկանով, միասին, 22 տող: Նուր չեղանգիր: Համաժողովարարութիւնք շատ արտաւ: Կարծ կիսալաթ խաւաքաղտեայ:

ԲՈՎԱԼՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— Էջ 1, սկիզբը Բերի — եայ, և զիմ արեղակն խաւարեալ, տեսանեմ զերկիր ամ. դանազան բարութեամբ լցեալ...: Ո՛ր և մայր իմ քաղցր և անոյշ նաղելի...: Թէ այսօր ընդ իս էջքք ի դաւաթին (էջ 37):

Բ.— Էջ 38.— Կտեղ սոսկալի չարաբանաց Տեառն մերոյ Յսի. Գսի. ի պատե-

էի, յաւուրն Մեծի Ուրբայում ասացի: Ոգեցեալ եւ շարադրեցեալ ի Յակոբայ Պետեւ եւ Ածաբամ կոչեցեալ եւ ի Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարքէ:— *Գովելի է գումար յարգարէց...* Այսոր *խոստորնքն Երուսաղէմայ Նուիրակ Պողոս Վարդապետի մօտն է, ամէն (էջ 65):*

էջ 66-72, դատարկ:

Դ.— էջ 73.— Քարոզ ի վերայ Փրկչաւանդ ոգոյնի, շարազուգեալ քաղցր ոմիս ի Պետրոսէ ծերանազարդ եպիսկոպոսէ Ղափանեցոյ:— *Ամենցուն ճարտարապետն Ած...*

Դ.— էջ 86.— Քարոզ ի կացէ՛ք բարով տալիմ, ի յեսմ ի յեկեղեցոյնմ. ի յաւարտ գործոյնմ. յամենմն Սիմեոնէ Երեսանցոյ յամարդիւմ վարդապետէ ի պաշտօնեայէ էջմիածնի:— *Բն. Տէրն մեր ի յառաքին դատաքեալսն իւր...*

Ե.— էջ 91.— Քարոզ ի վերայ տեառեւտեղ ոգոյնիմ, շարադրեալ յմիբեմ կարողիկսսէ: ի խնդրոյ Թորոս եւ Մայստորոսն եասրմտիք վարդապետաց եւ արհիապամծ եպիսկոպոսաց:— *Յար քաղաք մօտանցէք...*

Զ.— էջ 104.— Քարոզ Սիմեոնի, ի յոգոյնմ, ի բանն Քսի. քէ՛ Յոր տուն մտանիցէ՛մ՝ մայն ասացիք՝ ոգոյնմ տամս

այս.— *Մարդարէք ի Հնումն, եւ առաքեալք...*

Է.— էջ 108.— Նորիմ Սիմեոնի՝ վասն Ողջումի:— *Սովորութիւն է ձեռագրաց...*

Ը.— էջ 112.— Նորիմ Սիմեոնի՝ վասն Ողջումի. Երազդի:— *Սովորութիւն է Թալարաց...*

Թ.— էջ 167-8, դատարկ:

Ժ.— էջ 169.— Յաղագս Ողջումի՝ ժազովցեալ ի գրոց աստուածայնոց, եւ ի յուսաւոր բանից Ս. Վարդապետաց, յամենմն Սիմեոնէ Երեսանցոյ յամարդիւմ վարդապետէ, ի պաշտօնեայէ էջմիածնի, ի փառս Այ. ի ի յօգուտ մանկանց եկեղեցոյն:— *Բն. Տէրն մեր յաղագս ողջունի դաւակերտն իւր առաքեալ ի քարոզութիւն...*

Ճ.— էջ 186.— Նորիմ Սիմեոնի ասացեալ, Յաղագս Ողջումի:— *Վարդապետք եկեղեցոյն ասեն թէ ողջունս այս գորտաճք, ոչ է անգոր եւ սոսկ բան...*

ԺԴ.— էջ 199.— (Կտակ) եւ Քարոզ սոսկայի յարշարանաց Տեառն մերոյ Յօի. Քսի. ի Պառեֆի յաւուրն Մեծի Ուրբայում կարդացի:— *Ով ամբի՛ն եւ ամենայնապա մար մեր Սբ. Եկեղեցիք...*

էջ 248, դատարկ:

650

Մ Ա Տ Ն Ե Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք

Ն. ԱՄԲՐՈՆՅԵՍ

Ստամպոլ

ՌՅԼ=1601

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մասալ 21·6×17×3·5: էջք 388: Հանդամաճ լաւ ընդհանրապէս: Թուղթ հասարակ, Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ լինանով, միասին, 37-40 տող: Նոսր շեղագիւր բայց ոչ միեւնոյն զրչէ: Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ խոստաքարտայն դրոյմազարդ: Կնիք տեաղորդ, փակագիր, Ք. Մ. Գարբիէլ Վարդապետ, 1249? [= 1800?]. Յիշատակարանք.— 1—

Ներսէս Քաւանայի, 1205: — 2.— Մասթէնս Գրչի (1551): — 3.— Ստացող Կոմիտաս (ՔՇ. Քէմիւրճեան)ի, 1691:

Ա.— ԽՈՐԷՐԴ. ՎԱՍՆ. ՈՒՂՂԱՓՈԼՈՀԱՒԱՏՈՅ.— 4

Էջ 1. Սկիզբը քերի.— բառ որում առացրդ ճշմարտապէս...— Հմմտ. Տպ. Վենետիկ, 1847, էջ 76:

էջ 2. — Ե — Կարմիր գրավ տի գրվի: Որոշումն իմն դատուց աստիճանաց եկեղեցւոյ...

էջ 8. — Է — Իմաստասիրաւքեամբ բացայայտութիւն լծային խորհրդայ պատարագին...

էջ 16. — Ը — Բնախօսութեամբ շրմնային, Բազագս գորաւքեամ ազօրից...

էջ 43. — ԻԸ — Ձիմը Ուռնակէ անուածն զպատարագն հարեալը. — Խորհուրդ ի մարմնական սրբոր եմք կոչել...

էջ 67. — Յիշատակարամ հմագոյն օրինակի:

Որք արքենայք զովաւուցել արքամար անձնութեան ազդեղէ, զոր ի սմա կնքեայ կան, յիշեալիք ի Բ. զբարեբշխիկ եւ զամենեւեմ չարապետն զՏէր Անդրէան զարտացող սուրբ եւ աստուածազարդ մատենիս եւ զամ. ազգասունձ իւր. նա եւ զիս զանպիտան գրիչս Մաքլտոս յիշեալ արժանի բարեկէ աղայեմ, Թէպէտ եւ ինձ արժանի, եւ Ան. զմեզ յիշէ, ամէն. — Տես Ա. Հատոր, էջ 418, Գ:

էջ 68. — Բազդատութիւն առ սիմեոն Սահմանադրութեանց եկեղեցւոյ Քրիստոնէից...

էջ 70. — Օրէնք արկանելոյ սպաս եւ կեղեցւոյ, Յորժամ կամեսցի քահանայն պատարագ մատուցանել... — Հմտ. Տպ. Վեհեօրիկ, էջ 193:

էջ 113. — Խ — Կարմիր գրով — Սրբայն Դիմնօխօսի՝ Յազագս եկեղեցական ւամեղութեամ եւ զիստումն մոցիմ — Արդ քանչի որ մերս է քահանայադորութիւն ոյ սրբազանդ Տիմոթէոս...

Բ. — ՄԵԿԵ. ՊԱՏԱՐԱԳԻ. — 4

էջ 117. — Յամզ գրացս Մեկնութեամ Պատարագամատոյց Ազօրիցն, արարեալ Ներսէսի Լամբրոսեցւոյ:

էջ 120. — Ա — Ձիմը յայտ առնէ քահանայիցն համագործ սարկիւսագոթն յաւանդատումն պայծառագեցեստի:

էջ 204-8, դատարկ, բայց գրութեմք Թերոյթ չունի:

էջ 292-297. — Հարցաճմուլքիւն առ օրեմս Քի. Եւ հաստատութիւն քէ ոչ է

պարտ զվիճակ եկեղեցական աստիճանի ճրգեղ ընդ մարմնական տոհմաւքեամբ — Հմտ. Նոյն, էջ 517:

Յիշատակարամ Հեղինակի —

էջ 31. — Այս բանք եւ աստուածային օրինազարութիւնք...

Յիշատակարամ մատենի գրութեամ. — 1205

Յամի վեց Հարեալորդի յիշեալորդի Հորորդի, Թուականութեան Հայոց, եւ նուառս եւ անարժան ծառայ Այ. Ներսէս, փափաքեալ աստուածայնոյ տառն նորաւորն մեզ պարզեցեցելոյ ի Հազոյն Սրբոյ, ի յետին եւ անբարե մամանակիս, որում ըստ նախադուլակ բանին Տն. Կարապետ Ներսէս, աշխնքն, յանդիմանքն բազմաւորն՝ սրբոյն ցամաքութիւն երեւեալ. Եւ նաեւ զեմագրիկ զստ առ ի միտքարութիւն վշտապնեալ եւ Բշտատական ողորմ իմոյ ոչ ի զրոսան կատարման զորոյն սորայ խրատու, այլ առ ի գրեալն ճշմարտութեամբ Բէ հեռի եմք ի պատմութեանց Այ. ...

Արդ ի սկզբանն զսոյն մեզ պարզեալով սրբոյն զրեցաւ սա երեսասարգական հասակի, ի քահանէւորս ամացն լինել, որպէս զի քեզ հաստատեցի բան իմաստնոյն, նոր ալիս զիմաստութիւն եւ հասակ ծնորութեան, զանբարտ կեանս կոչել. Եւ եղև այս մինչ անձամբ անմին առեալ էր զլուծ խոնարհութեան խաչի. խաչելոյն դեռս մտեալ, վարժեալ յորձէ լուսւ ասել, բարի է մարդոյ, որ կառ զլուծ խոնարհութեան ի մանկութենէ իւրմէ նախ լուի ի տուն. եւ տալով հողոյ զերան, յայտարարել զմեծագունի իմն կայեալ այս մինչ էր ի լուծութեան եւ ի միայնութեան կրօնս, ի Հայոց Բովականութեան ՁՅԻԶ. Իսկ առ ի մէջ նախ զբաւալ յամի եօթնբարդի սրբոյն եւ խաւար անելոյ բազմաց, եւ ցանդ կանխոյ բանի մարդաբէրի որ առէ. Յերեան անխրատութեան բանն արգարն. եւ մեր առ ի նմանէ որք մնալոյ. ի յորորդումն ամի զրկելոյն եղբօր սորա, Հեթմոյ աստուածաւոր եւ բարեպաշտ իշխանի, եւ մեր եւ բովանդակ զարմից մերոց ի սեպակեան բնականութենէ եմքմէ, ի զշեկէն Համբարձի կոչեցելոյ, եւ Հերշտակարանի ուխտ յԱկեռայ վերջանելոյ. յորում անգուց

ծնունդը եւ անունը սրբոյս, եւ յորոց մէջէ ալ յամբարան սորոյս:

Եւ գրեցաւ սկիւրն գրոցս, որպէս յայտնի ի յորաքանութիւն գրոյն այլալուսեալս, ի ձեռն ուրումն եզրոր Անտեսաց քրտաւոր քաւանայի ի միաբանակեցաց վասն անուանելոյ անապատ. իսկ այլն ի Սկեսայն վերասացեալ, ձեռամբ սրումն ի կլերիկոսաց Սր. Եկեղեցւոյն Զօրապար անուանելոյ, ի յիշատակ Ներսէսի մեղապար ծառայիս Այ. ի դատապարտութիւն. եւ միայն պիտակարար քաւանայ կոչելոյ, որդւոյ քրէր սոյն Տեսուն տասուածայնոյ, որոց յիշատակ իւրաքանչիւրոցն օրհնութեամբ եղիցի, եւ աղօթք նոցա ի վերայ:

Յիշատակացին աղաչեմ, առաջի Այ. ամ. բարեկամք նորա եւ երջանիկ վարդապետք մեր եւ տածիչք Հոգւոց մերոց Գրիգոր եւ Բաաբի, առ որովք այժմ զեղբերիմք ի վարժս, որովք լցեալ առ մեզ լինին թեւութիւն սրբոյն յորմէ զըկեցաց, որք յաղօտ եւ նեմացեալ ժամանակս մեր որպէս զատենդ լուսապայծառս փայլեն ի գիշերիս Բայց միայն զի խաւար մեղաց կուրացեալ՝ մեք ոչ կամիմք բանալով զայս նայիլ. ընդ սոսին եւ անացիչ մեր եւ տակտակաւ վարժիչ զհաւիլ քաւանայ, եւ զայլ եւս ուսանակից եւ զաշակերտակից անձինս, զԳեաննէն եւ զԲաղուշիմէս, նաեւ զամ. զարմս մեր զմեռեալս եւ զկենդանիս, զախարակաւս եւ զեկեղեցականս, եւ որոց միանգամ անուանքն իրեալ են ի զպարութիւն կենաց, որպէս զի ընդ նոսին եւ անուանք մեր յիշատակորացի զրեալ լիցին յանձն զերն ի Ք. ի Տէր մեր, որում ընդ Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք պատէս եւ զօրութիւն յաւիտեանս, ամէն:

Ընդօրինակեցաւ զերբս այս ընդ առաջին պրեկտն ձեռամբ սրբոյ առն Այ. եւ Հաւատարիմ պաշտօնէի Քի. Ներսէսէ: Վասն որոյ զօրւացի իւրաքանչիւր ոք թէ ո՞ր զիտէ եւ առցէ ի զազապար բանի եւ զրոց Հրամանի եւ ստորագրի եւ տան:

Էջ 323.— Ներքոգեամ տատմազուսար ասացեալ ի վարք մեծի փառաւայաղիսիմ Ս. Ներսէսի Արքիեպիսկոպոսիմ Տալ-

սօնի կիւիկեցեայ ի խնդրոյ ՍօրիՑ հումաւնաւ եւ համագլուխ Ներսէսի Քաթանայի.— Բաղում զօրւութեան եւ ստէպ արքիեպեան պէտք են այնոցիկ...:

Էջ 350.— Բամ Յիշատակի Մատենիի.— Ած. այլն մարդասիրութեան նախախնամութիւնն միշտ որպէս բարուք վերականգնուցեալ...— Հմմտ. Յիշ. Զնոսարաց, Յովսէփեան, էջ 727:

Յիշատակարեմ Ստացգիւ.— 1001

Էջ 352.— Փառք եւ զհոռութիւն անբաւանի եւ միասնական Սր. Երրորդութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ անգրաս յաւիտեանիս որ բոս անբաս. եւ ամենառատ ողորմութեամբն իւրով եւ յօրինակիլ զսուրբ եւ զաստուածայնիս տառս սրբոյն Ներսէսի Լամբրեկեցեայ Արքեպիսկոպոսին Տարսնի, ի յենտիք յօրինակէ Տն. Մինասայ Ած. արան Վարդապետի Ամթեցոյ, որ աստեցաւ ի Տեսնէ Եղիզաբորտ շարապակէ ձուիրակ Սր. Աթոռոյն էջմիածնի, ի քաղաք Իստամպուլ, ի յԱխայ, եւ ամ. տան յունաց: Եւ աստ ի քաղաքս Իստամպուլ Հաստատեցաւ Առաջնորդ Սր. Աթոռոյն Եմի., յոյն Ած. արան Վարդապետ Սինաս, ըստ ամ. Հայաստանեայց, էթէ յարեւելից, եւ էթէ յարեւմտական կողմանս, միանգամայն ամ. տան Հայոց, եպիսկոպոսաց, վարդապետաց, իշխանաց, եւ տօլվաթաւորաց, Հրամանաւ Տն. Եղիզաբորտ Սրբազան Կաթուղիկոսին, լուսաւորեալ Հոգւոյ, որ յայժմ ամբ ոգոստոս փութեցաւ առ Տէր:

Եւ եւ պիտակս եւ սպասաւոր Տն. Մինասայ Ած. արան Վարդապետի, տեսեալ զսուրբ զիբքս առ նա, եւ խնդրեցի ի նմանէ, որ եւ անյաղ տենչմամբ եւ փափաջանօք ցանկայի սուրբ զրոյս միշտ, որ եւ նախախնամութեամբն Այ. գաթի, եւ ի խնդրելոյ իմ ի տեղեկեալոյս վարդապետէն, շնորհուց ինձ զայս աստուածային զաննս, եւ ետու յօրինակել:

Արդ խնդրեմ մաղթելով զհանդիպողսրդ այժմ աստուածայնիս տառիս, նախ յիշեալէք զԱծ. արան եւ զղեբերջանիկն զՏէր Մինաս տեղեկեալս վարդապետն Ամթեցի, զպատմաւոր զրոյս, զշնորհաստուն աստուած-

ծային բարեհաջ. առաջ եւ զարուպ զստա-
ցողս սորա, եւ դուք յեղեալ լիկէք ի Տեառնէ
Յէ. Բէ. ամէն: Հայոց ԲՎԼԻՆ ՌՆՆ, Նոյեմ-
բերի Ը. պիտակ Կոմիտաս ղեկավարեալ
դաշ:

Էջ 352.— Թուիթ ՏՈ. Գրիգորի Հա-
յոց Կարագիկասի, գրեալ յեզրօրէ Ոորիմ
Ներսէս եպս.ի հրամանաւ Յօրիմ ի Միլիա-
զետօ Ասորոց. Յամայք կոչեցեալ Ոսեան-
գիմ...:

Էջ 357.— Թուիտ երամեւոյն Ներ-
սէի Հայոց Հայրապետի առ Մամուէլիմ
Իագուտրիմ Հոռոմաց.— *Պոստովանիմք որ-
պէս ուսաք ի Հարցն Սրբոց...*

Էջ 363.— Գովեստ Ներքազեան պատ-
մագրական քանիւ. Յաղագս Վարուց Մեծի
Հայրապետիմ ՏՈ. Ներսէսի Հայոց Կաթա-
ղիկոսի, եւ տիեզերական Վարդապետի, ա-
ռաջեալ ՏՈ. Ներսէսի Ս. Վարդապետի, եւ
սարա հարազատի Երզնայ դստեր եզրօր.—
Շարժեալ ստիպէ Հարկ թէրուհի...: Եւ

դիմ Բրուտոս անն եղկկի, որ ձեռն արկ-
եալ Եղստ զրեցի: Թվական Փրկչին ՌՈՅԲ
[= 1689],

Էջ 370.— Դիլադրուքիմ Հոռոմաց
գարս պանեպիմ առ ի մէջ ի պէտս խաղա-
զօրքեան, ընդ որ եւ լուծմամբ առ ընթեր
նղեալք:

Էջ 384.— Էմզիրք Հայոց ի Հոռոմաց:

Սիշատակեալն Ներսէսի.—

Էջ 384.— *Ձատացողիս կեանք, գտա-
ցողս իւր յողի, դատացողս Ներսէս, յոյժ
վերջեցեալ յաշակերտութիւն եւ որդիու-
թիւն համանուն որ. Հորա, որոյ փափաք-
մամբ տառիցս տարփանք, Հարեալ յողի
սիրով, յաշիւ զսա ի մթերս աստուածային
լաւամարտաց, ըստ կրկնակն եւ մաղթե-
լով մարբել: Արդ եղիցի յիշատակ երեցն
ի մի բան յօղաւորել մեղ զսոյս տուողին
եւ ստացողին ընդ աշխատելուն:*

Էջ 385-388, դատարկ:

651

Մ Ի Ր Ո Յ Ե Ա Կ Ի Ր Բ.— 6

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԳ. ԱՂԱՄԱԵԱՆ

Թիֆլիզ

ՌՄՀԱ=1822

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս, 21x16-5x4: Էջ 408: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ կապոյտ, թանձր:
Դրիշ՝ Յովհաննէս Ջմիւռնացի, Մ. Ս. Յ.:
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնաւորու-
թիւնները կարծիք, առաջին կէտին մէջ,
յաճախ զարգացրերով. մնացեալը սեւ մե-
լանով, երկսիւն, 24 տող: Նորո շեղագիր:
Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշկեղծ
խաւաքարտեայ պարզ:

Ճակատ.—

Գրիք Բարագից, արարեալ Հեղինա-
կութեամբ Ս. Գրոց եւ մասնեից եկեղեցա-
կանաց, ի Պետրոս Վարդապետէ Նախիջև-

տանցւոյ Աղամալեան կոչեցեալ արքեպիս-
կոպոսէ, ի փառս Այ. եւ յօղուտ ազգիս
բանասէր քարոզչաց: Ի Հայրապետութեան
Ս. Էջմիածնի ՏՆ. Սիմէոնի յօղանանճար
Կաթողիկոսի ամ. Հայոց:

Իսկ ետրդեան նորոգ զաղափարեաց:
Ի յընտրի յօրինակէ՝ աշխատասիրութեամբ
Ջմիւռնացի Յօհան սեւակերի, յետին միա-
բան եւ աւելածն Ս. Երուսաղէմի, յամի
ՏՆ. 1823, Հայոց ՌՄՀԱ, ի Թիֆլիզ:

Էջ 1.— Ոգնեա Հոգի Աթ. Ած. եւ հաս
ի քիկումս իմ:— Վրդի. իմաստութիւն
Այ. ասաց՝ Լուսինիցի ի մասս մարգարէս
եւ առաքեալս:

էջ 391ա. — Քարագ Աւագ և շքի. աւար. — որ նշանակէր զխորհուրդ մկրտութեան...:

էջ 394բ. — Երբդ. ասելի է գրաշխմա-
նէ Սր. խորհրդայ, Առէք կերէք, եւայլն.
էջ 395-408, դատարկ:

652

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ
ՆԱՄԱԿԱՆԻ. — Ն. ՇՆՈՐՀԱՆԻ. — 5

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 21×15.5×4: էջք 524: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ ուղիտակ փայլուն:
Գրութիւն՝ խորագրերները, եւ տեղտեղ ըս-
կըզբնաւորութիւնները կամ զլիարժեքները
կարմիր, մնացեալը սև: մեյանով, միա-
սիւն, 25 տող: Նորարդիւր շեղակերպ: Հա-
մառտաղորութիւնք սովորականէն ջիշ մը
աւելի: Ուղղագրութիւն տկար: Կաշկազմ
տախտակեայ զրոշմադարձ: Դատարկ
թուղթ սկիզբը երեք թերթ: Յիշատակ Նը-
ջեցի Սիմէոն Եպիսկոպոսի, 1768:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ. —

Ա. — էջ 1. — Ս. Վարդապետին յոգ-
նորանեան մեծաւորի Գրիգորի Նարեկաց-
ւոյ, Համառաւ(օ)ղիւք բան խրատու վասն
ուղիղ ճաւատոյ եւ մաքուր վարաց առա-
քինութեան ի խնդրոյ ճորին հարազատի
Վարդանայ դիւանադարի. — Տէրունեանն
Հաւանեալ խրատու...:

Բ. — էջ 60. — Սաեման ազօթից եւ
Ժամանեաց, այլ եւ սակս երախայից
մկրտութեան եւ վասն վերջի օծման. այլ
եւ վասն ձրագալուցի Սր. Զատիկին, և ըզ-
գուշութեան կիրակէից, արարեալ մեծին
եւ երանաշնորհի Վարդապետին Ներսէսի
Լամբրոմացւոյ, ի խնդրոյ ումեմ Գրի-
գորի Բանասիրի. — Տեղի աղօթից գերք
սորբք ղեկեղեցի մեզ ուսուցանէ...:

Մամօք. — Միութեան եղևկացւոյ Թղ.
գրեալ ի Տրապիզոն առ Դրեկոյր երէց Հո-
ռոմաեալ: Իսկ աստ սխալմամբ գրի ի
վերնադրես՝ Ներսէսի Լամբրոմացւոյ ի
խնդրոյ ումեմ գրիգորի Բանասիրի: Եւ ոչ
է ամբողջ թուղթ նորին, այլ որ ինչ թե-
րութիւնք յեկեղեցւոյ մեր կան՝ զայնոսիկ

ԼԼԹ յիշատակէ՝ (Սաւալանեան, Յուցակ,
էջ 380):

Ն Ա Մ Ա Վ Ա Ն Ի

Ն. ՇՆՈՐՀԱՆԻ

Գ. — էջ 73. — Պատմառ իմպրոյ միա-
բանութեան քաղաքին Հռոմոց Եման-
ուէլի, եւ սրբոց Կաթողիկոսացն Հայոց
քաղաքն, գոր զրեցին առ միմեանս. —
Մարգարէն Դաւիթ...:

Դ. — էջ 77. — Գիր Հաւատոյ խոստո-
վանութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ,
գրեալ ի Ներսիսէ Արքեպիսկոպոսէ... —
Բանիւք դուղնաքեայ իմն...:

Ե. — էջ 104. — Թուղտ առաջին, քա-
ղաքին Հռոմոց Եմանուէլի... — (Զ)
Կարօզ և բարձր միշտ, օղոստոս...:

Զ. — էջ 106. — Իսկ առ Նա առաքե-
լոյ փութանակի անցեալ... — Հմմտ. Տպ.
երուսաղէմ, էջ 109:

Է. — էջ 107. — Պատասխանի Ա. Թրգ-
քոյն քաղաքին Հռոմոց...:

Ը. — էջ 120. — Սաեման Հաւատոյ
Հայաստանեայց եկեղեցւոյ... — Թէպէտ
և. աղբատութիւն մտաց...:

Թ. — էջ 133. — Խորին Ներսէսի.
Յաղագս Աւանդութեանցն եկեղեցւոյ:

Ժ. — էջ 151. — Թուխտ Առաջին, Թա-
ղաքին Հռոմոցն Եմանուէլի...:

ԺԱ. — էջ 152. — Ընթերցեալ դաս
սրբոյ Հայրապետին... — Հմմտ. նոյն, էջ
145:

ԺԲ. — էջ 153. — Պատասխանի մեծի
Թաղաքին Հռոմոց կիր Եմանուէլի...:

ԺԳ. — էջ 163. — Իսկ նոր առեալ
դիւղթն... — Հմմտ. նոյն, էջ 153:

ԺԴ.— էջ 165.— Թուզք կրկին ամ-
գամ պատասխանի...

ԺԵ.— էջ 167.— Գլխակարգեալ
խնդիրք... Նորհիջք...

ԺԶ.— էջ 169.— Թուխտ Պատրիար-
զին Միքայելի սակս այոր խնդրոյ, առ Ս.
Հայրապետն ներսէս:

ԺԷ.— էջ 172.— Պատասխանի յա-
ղատական զրոյս, Տեառն ներսէսի երկ-
րորդ անգամ... *Բրիտանական ընդ-
միջակայքի խնդրոյ շարժումը...*

ԺԸ.— էջ 174.— Թուզք ՏՈ. ներսէսի
կարողութիւնի առ Տէր Միքայել Պատրիարգ:

ԺԹ.— էջ 179.— Ման Սրբոյն ներ-
սէսի... Եւ յետ արձակելոյ զՍարգստեան
կան նամակն...

Ի.— էջ 181.— Թուզտ Գրիգորի կա-
յուրիկոսի Հայոց... *Բրիտանական
պատասխանի արձակելու շարժումը...*

ԻԱ.— էջ 185.— Թուզտ բարեպաշտ
քաղաքորին Հասմոց...

ԻԲ.— էջ 192.— Թուզտ Պատրիարգին
կոստանդնուպոլսի...

ԻԳ.— էջ 194.— Թուխտ Գրիգորի
կայսրիկոսի Հայոց... *Բրիտանական
որոշումը...*

ԻԴ.— էջ 212.— Թուխտ Գրիգորիս
կարողութիւնի Հայոց եւ ընդհանուր Հայաս-
տանեայց ժողովոյ...

ԻԵ.— էջ 224.— Թուխտ... Ի խնդրոյ
... Առիւծ ամեն իշխանի Թուրքաւորանն ու-
նանի:

ԻԶ.— էջ 229.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
առ Եղիսեղեղոս եւ վարդապետս Հայաս-
տանեայց, վասն սիրոյ եւ միաբանութեան
ընդ յայնսն:

ԻԷ.— էջ 234.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
թուզք Ի կոստանդնուպոլսի առ սմն Պո-
ղոս Գեղեցիկ. հայկազն...

ԻԸ.— էջ 236.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
պատասխանի զրոյս Եւսեմն որ զրեալ էր
առ մա քամս զկեանքս...

ԻԹ.— էջ 239.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
առ մայն ժպիւն:

Լ.— էջ 290.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
առ մայն յիմարութեամբ Ե Եղարտութեամբ
լրբեալ սմն:

ԼԱ.— էջ 293.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
առ վարդապետն Գեորգ:

ԼԲ.— էջ 293.— Նորին, առ մայն
Գեորգ վարդապետ:

ԼԳ.— էջ 294.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
առ մայն վարդապետս Գեորգ:

ԼԴ.— էջ 294.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
զրեալ պատասխանի յզրոյն պատրիարգին
Ասորոց ՏՈ. Միխայելի:

ԼԵ.— էջ 298.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
կարողութիւնի Ի Մամեստիոյ Բագրատ, առ
Արեւորդիս... *Ներսէս Ժողովի ԼԵ. եւ ու-
ղարժութեամբ (նորին) կարողութիւն Հայոց,
պատասխան թանձարեցող, որ Ի Մամեստ-
իոյ քաղաք, Թորոսի եղբայր եւ այլ թա-
նանայեցաւ զոց եւ աստուածական թա-
ղաք արեւոյն զովանեցող... Հմմտ. Տպ-
կոստանդնուպոլսի, էջ 223:*

ԼԶ.— էջ 304.— Նորին ՏՈ. ներսէ-
սի, Սր. կարողութիւնի եւ տիեզերաւոր
վարդապետի Գիւլ Մարտիրոսեան...

ԼԷ.— էջ 308.— Նորին ՏՈ. ներսէսի
կրկնայեցոյ, Հայոց կարողութիւնի եւ տիե-
զերաւոր վարդապետի, զոյնալ թուզք շր-
ջաբարեան, յարեւելս, առ ընդհանուր
սեռս Հայկազան, առ վառնեղեմն եւ յեկե-
ղեցեան յառաջնորդոյն, եւ առ իշխեցող-
որն աշխարհի, եւ առ դասս յաւարական-
աց, արամն եւ կամոսն, կամեմագրու-
րիւն... *Ներսէս Ժողովի Բրիտանական...
Հմմտ. Նոյն, էջ 1:*

ԼԸ.— էջ 345.— Առաջնորդ, Սրբոյ
Ուխտիցն վանականացող, աստեղեղ վառն
արբոց:

ԼԹ.— էջ 351.— Առաջնորդս Եկեղեց-
ւոյ, որ եմ յաշխարհի, որ կոչին Եղիսեղ-
պաւմէ:

Խ.— էջ 380.— Առ իշխանս, որ ըստ
աշխարհի եմ:

ԽԱ.— էջ 390.— Առ զինուորաց ղա-
սըս:

ԽԲ.— էջ 395.— Առ կամեմն դաս:

ԽԳ.— էջ 397.— Վասն ճշմարիտ եւ
ամապականի կառուարեան, քէ որպիսի ա-
ռաքնութեամբ կատարեալ լիցի, կամ յո-
րացն Եղիսից լուծցի... *Բագրատ Եւսե-
ղեցի, որք վեհապետ ժողովի Գիւլ Եղեցեան
Եղեցի, որք կրկնային արժուութիւն աստ-
ղեցեան Երեւան իւրոց խոյանեաց, որք
Ի Կառուական Եկեղեցւոյ ազգի ազգի տե-*

ասիս աստիճանական զիտեցին, ոմանք զկուսուրբանս երգարարութիւն, եւ այլ զոր պահօք եւ զեանախնդրութեամբ զմարմին հաշիւեալ զյուրութիւն, եւ այլք զարժեալ զորաց զգոյն իւրեանց վաճառեալ բարեգործեցին զպաշտութիւն, զարժացեալք եւ յերկարձգել իրան զովստանական ասացին: Իսկ եւ ով եպօ. հաղորդակից եւ մասնակից ձեռն ի իրարէն ոչ զկուսութեան իրքս, եւ ոչ զվաճառողաց ասացուածոց զովութիւնս եւ ոչ զպահող ճշնելոց զզուրկութիւնս, այլ եթէ զինչ իցէ, եւ որպէս ուղղեցի առաքելութիւն ճշմարեալ, իրեւ զմարմնութիւն օգոյ եւ զպաշտութիւն արեղականն, ցուցանել թիկ յաճարեցայ...:

Ծանօթ.— զԹուրք Բարգմանեալ ի յոյն լեզուէ իբր յԹ զարու, ուղղեալ առ եպօն ի Իստիւն, զոր հաղորդակից եւ մասնակից ինքեան կոչէ. ոճն է հարթ եւ ուսումնական (Մաւալանեան, Յուլակ, էջ 380-381): Լուսանեցիք յատկոտով աւերջումն է ի Բարսեղի Անկիւրացոյն:

ԽԴ.— էջ 406.— Թուլտո Գրիգորի վկայածորի. Հայոց վերադիտողի, վառն Զատիկին:

ԽԵ.— էջ 408.— Թուլտո Ներսէսի Արքեպիսկոպոսի կիլիկեցոց Պատախեամի Բուսկեմն արգելական ճգնաւորի ի մեծն Սմտիմէ...:

ԽԶ.— էջ 428.— Նարին Ներսէսի Տարսեմի Արքեպիսկոպոսին ասացեալ.— Ներսէս Նուսաս ասացող մասնեկի գրչութեամբ տառն ընդ իս ի կոստանդնուպոլս. ի Բիլին Հայոց ՈՒՋ (= 1187)...: Հմտ. Յիւս. Զեռ., Յովսէփեան, էջ 602: ԽԷ.— էջ 424.— Նորին Տմ. Ներսէսի Արքեպիսկոպոսին Տարսեմի կիլիկեցոյ, Բարձմա չոգալ զեպաճուրեանքս ի Թագաւորէն Հայոց Լեւոնի ի կոստանդնուպոլսիս.— Իրեւ յառաջեալ սուրբն Ներսէս ասալի Թաւադորին յաճաջ...:

ԽԸ.— էջ 432.— Ս. Աբաղմաթի Եղիսեպոսապետի Աղեփամեղրու, ասացեալ, Ներքաղեմն ի Սուրբ Խաչն Աստուածըմկալ.— Ձիալն ձեռն կենարար ուղիղ երգով օրհնեալ...:

ԽԹ.— էջ 438.— Տմ. Ս. Կիրակի Եպիսկոպոսապետի Աղեփամեղրացոց առ

բարեպաշտ քաղաւորն Թեոդոսիոս, Յագագ Տօմի Ս. Զատիկին.— Ասէ ուրեմն որդաղան զեր...:

Ծ.— էջ 444.— Ս. Կիրակի Եղիսեպոսապետի Աղեփամեղրի առ Սեկունդոս եպօ. Դեպիւրտոս քաղաքի Սուրբացոց դատարի:

ԾԱ.— էջ 452.— Նորին Կիրակի Եպիսկոպոսապետի Աղեփամեղրի առ Սեկունդոս, Թուրք Բոյ:

ԾԲ.— էջ 459.— Թուլտո Սրբոյ Խորն Լեւոնի, Հաճմալ Խայրապետի, զոր գրեաց առ սրն. Փլաքիմեոս, ընդդէմ մուրաւքեանն իւտիքեալ, Պրալէ Ե: Աւալիմ գրուիւ.— Լեւն եպօ. Խերիկի երգող...:

Այս է զուղթ մեծին Լեւոնի առ Փլաքիմա զոր Հայք ամար ասն...:

ԾԳ.— էջ 473.— Թուլտո Սր. Դիոնիսիոսի Արքեպագագոյ Յագագ մահումն Պոզոսի եւ Պետրոսի Ս. Առաքելոցն, առ Տիմոթէոս:

ԾԴ.— էջ 481.— Թուլտո Պիլատոսի Պոմստ(Յ)ցոյ Դատաւորի առ Տիքեր Խայր, զոր գրեաց վասն Ռի. Թէ արպէ խաչեցաւ.— Ինքեակալիդ սերաստիայ Կոստանքի եւ Հորի Տիքերեայ Կայսեր, ի Պրոպագանդա...:

ԾԵ.— էջ 488.— Տմ. Եփրեմի Խորին Ասայոյ ասացեալ.— Տօնք տարեկանք զոր կատարեն ըստ Մովսէսական օրինացն...:

ԾԶ.— էջ 490.— Ի Մնացորդաց, Յագագ Սոզումնի.— Վասն զի գրեաց Մովսէս...:

ԾԷ.— էջ 491.— Ի մնացորդաց մնացորդն զոր քաղաքեան յուրմար Խաչի կարացի գտանել.— Յորժամ յարոյց Աճ. աստանա Սողովմունի...:

ԾԸ.— էջ 492.— Կարգաւորաւրիւն Օրինութիւնաքեր Յուլակի. որ ունի յիմեան զմամանակ իւրաքանչիւր կարգեալ կանոնաց գտեղիսմ Թէ մի մի կամ յարմարեալ, զեպիլապետաց ժամանակն Ոչմանակցից Թէ մի երբ ի Հայոց աշխարհս. եւ որոց երամանա կարգեալ ճանցին:

ՅԼա (Ժ) ԽԺԱ ամի Սրբոյն Գրիգորի Լեւն. Թարգմանութիւն Հայերէն լեզուի:

Երանեկն Մովսէս Թարգմանիչ, որ էր զբիշ Սրբոյն Սահակայն որդւոյ Սրբոյն Ներսէսի, ի Դ. ամի Թարգմանութեան

Մեքսիկայի, առաքեաց Սուրբ Սահակի Ի
Հայկազ, յաթոս Առաւելաբարանի, եւ ևս
րեւել զՍեբաստիանոսին, զԿայի եւ զՀիմանի,
զոր արարեալ էր Աստուածարանի Հինգե-
րորդ ամի Հայրապետութեան իւրոյ:

Իսկ զԿանոն Ջուր Օրհնելոյն, զոր ա-
սացեալ էր Տեստի Բարդի, Հինգերորդ
ամի Հայրապետութեան իւրոյ, ի Կեսաբ-
իայ Կապադովկացոց քաղաքի, ի յՅրու-
սագէժ Հանդիպեցաւ Խորով Թարգմանիչ,
Հրամանաւ Սրբոյն Սահակայ, եւ անտի
ղբաց եւ երբ ի Հայո:

Իսկ Ապաշխարող Կարգել եւ արձակել
ի մեծի Հինգշաբաթին երանելւայն Կիւր-
դի Սրուսաղիմացոյ զբնալ ի ՌԱ ամի Հայր-
ապետութեան իւրոյ, ի դաւն Սրբոյն
Սիւնի, յաւուր յորում ընծայեցուցանէր
զԵղմամբ յեկեման Այ, Ընծակ եւ Կորիւն
Թարգմանիչք բերին ի Հայո:

Իսկ զՄայրօրհնէքն Սրբոյն Կիւրդի-
սոսի Կարգիւմնացոց է արարեալ, որ եւ
զՍուրբն Յուստիանէ արար մայր կանանց
վանաց:

Իսկ զԱյարն, որ է Հոգեհանգիստ, եւ
զԴասանայաթաղն, ՏՆ. Նիքիեմի Խորին Ա-
սորոյ ի Նիկիմիդիա քաղաքի արարեալ,
յետ Բ ամի Հայրապետութեան իւրոյ,
Հաղարիկ Թարգմանիչ երբ ի Հայո, ի ԺԳ
ամի Թարգմանութեան Սրբոյն Սահակայ,
որ իններորդ թիւ էր ի Սրբոյն Գրիգորէ,
յետ Ժ ամի անցելոյ յորում այս ամենայն
Հաստատեալ կարգեցաւ. Հրամանաւ Սրբոյն
Սահակայ, մեծամր Մովսիսի զրչի:

Իսկ զԱղօրհնէքն Յոստան Սրուսաղէմի
Կաթիկոսոսն ի յերրորդ ամի Սրբոյն Սա-
հակայ, մինչեւ յերեքստասն ամ նորին,
կատարեցին ի փառս Աստուծոյ:

Իսկ զՍքեմարարէքն, Թէոդորոս Սպար-
Պանփելա քաղաքի, Հրամանաւ Սրբոյն
Անտոնի արարեալ, յերկրորդ Թերայեցոց Ս.
Հօրն Ամնի, երրորդ Սկիւթացոց Ս.
(Հօրն) յերինն:

Իսկ վասն Գրակարդացոց, եւ Կիսա-
սարկասայաց, եւ Եկարեալ եկեղեցւոյ, եւ
յետոյ դուռն եկեղեցւոյ զնել, եւ զնշխարս
Սրբոյն ի Հանդիստ փոխել, այս յեւստակ
Սրբոյն Գրիգորի է մեզ:

Իսկ զԴասանայօրհնէն Սրբոյն Սահակայ

կայ զձեալ յետ ՌԱ ամի արքեպիսկոպոսու-
թեան իւրոյ, ի Նուստարդի ամայ, որ օր
մի էր. եւ ի Դասանայաթաղն այլ յանդի
ուստարան, նոյնպէս եւ զԱշխարհաթաղն
ի Դասարաւոյն ի Վկայարանս Սրբոց
Հոսիփոսեանցն:

Եւ յետ Սրբոյն Գրիգորի ԺԺԱ ամին
մինչեւ, ցայն վայր Հնդի վարէին.

Արար Սուրբն Սահակ եւ ԳԻ քարոզան
ղղիւնոյ, եւ զնոցին աղօթան:

Իսկ զՀիմարգէժն եւ զԵկեղեցւոյ Օրհ-
նէքն, եւ զՍրբիւ Տաւարի, եւ զԺամասա-
րի, եւ Սկի եւ զՄարգարի, եւ Հանդերձի
Սրուստ, եւ Ասաղան, եւ Մարտոթիւն
ստեւել եւ Խալ օրհնել, եւ Պսակ զնել, եւ
պահոց քարոզին, եւ աղօթին, զայդ
Մանկուոսն է արարեալ, որ ԺԻ թիւ էր
ի Սրբոյն Գրիգորէ մինչեւ ցատո:

Իսկ զՏեստեանան, եւ զԱղ օրհնելն
Յոստոս Սպար. է արարեալ, որ չորրորդ էր
յԱսաքելոցն:

Հմտ. Հ. Գար. Զ., Մատ. Հայկ.
Թրդմ. Նախնաց, էջ 245: Նաեւ Բագմա-
վէպ, 1892, էջ 207:

ԴԱՇԱՆՑ ԹՈՒԼՁ — 6

ԾԺ — էջ 495. — (Թ)ուլիս(տ) Սիւրայ եւ
Միարամուքեան Մեծիմ կայսերն Կոստան-
դիմոսի, եւ Սր. պապում Սեղբեստրոսի,
եւ Տրդատայ Հայոց Արքայի եւ (գ) Սր.
Լուսաւորչիմ Գրիգորի. — Կամօք եւ Կար-
դութեամբ Համագոյ Սր. Սրբորդութեան,
Հօր եւ Որդւոյ եւ Սր. Հոգոյն, Հօր ան-
հաթի եւ անխմանտւոյ, եւ Միանին Որդւոյ
նորա՝ ՏՆ. մեքոյ եւ Փրէլին ՅԻ. ԴԻ. եւ
Կենդանաբար եւ ազաւան Սր. Հոգոյն, ա-
մէն...

Եիշատակագրութիւնք — 1768

էջ 513, տարբեր գրչէ. — Եիշատակ է
չիւրքս, Սասնցի ի զիւղէն Նընցի Սիմէոն
Կաթիկոսոսին, ի Սր. Յակոբայ քրքատուն
որ յիմ. — Եւ ըստ իւրոյ կոտակին լուսի ոք
ի յիստնութեան Հանելոյ ի Սրբոյն Աթոռոյս
Վասիլօղդ եւ օրինակօղդ ասացէ՛ք Ան. ո-
ղարմի: ի ՌՄԺԷ թվին:

էջ 514-524, գառարկ:

653

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

Մասալ 21×16×3-5: էջք 294: Հան-
դամանք լաւ: Կաշիկազմ տախտակեայ:
դրոշմազարդ: Դատարկ թուղթ սկիզբը
վեց թերթ, վերջը՝ հինգ:

Ա.— ՄԵՆԿՆ. ԵՐԲ. ԹՂԹՈՑՆ.— 1

Նիկոզայաս Լիւրացի

Թուղթ փայլուն: Գրութիւն՝ վերնա-
գիծները եւ գլխաւորները կարծր, մնաց-
եալը սեւ մելանով, երկաթեւ, 31 տող: Նոտ-
րադիր: Համառոտագրութիւնք շատ ա-
ռատ:

Մամօք.— Ճարգմանեալ ի լատին
լեզուէ ի հայ ի ձեռն Յրապոնցի վարդա-
պետի. ոճն է տանելի եւ ուրեք լատինա-
րանք (Սաւալանեան, Յուցակ, էջ 382):

էջ 1-2, միասիւն.— Արդ թէ որպէս
է անկատար, զխտելի է, զի աստուածային
օրէնս Գ ի բ ինդրի. նախ հաւատալ ի մի
Ած., եւ այս հաւատոս հարկաւոր է առ ի բն-
դունելութիւն աստուածային օրինաց...:

էջ 13.— Մատոյս պտղայի միտքն է
ի նախերդանեղ որ առաջի կայ յետ սորա:

էջ 14, դատարկ:

էջ 15ա.— Նախերգան գիյազանց վալ-
դապետին Նիկոզայասի Լիւրացույ, ի կարգէ
սրբոյն Յրամշխիւսի, վասն Մեկնութեան
Թգթայն Նրամնլոյն Պօզասի՝ որ առ Նրա-
յեցիս: Թարգմանեալ ի ձեռն վեմալսոն
վարդապետի: Յրապոնցի, լատին լեզուէ ի
հայ բարբառ.— Յորժամ եկեալէ կատար-
եալն՝ ուսնյանալի մասնաւորն: Զրանս
զայս գրէ Պօղոս, 1 հոբեթ. 13 Գլ. ...:

էջ 20բ.— Մեկնութիւն Թղլոյն Պա-
զասի օր առ Նրապեցիս.— ԲՈ.— Բա-
ղոս օրինակք եւ բաղոս մ կերպի կանխա-

խտեցաւ Ած. ընդ հարսն մեր.— Մեկն.:
Առաքեալս Պօղոս զթուղթս զայս զրեաց առ
հաւատացեալսն, որք ի հրէութենէ դարձ-
եալք էին ի հաւատոն Գրիստոսի...:

էջ 148ա.— Կատարեցաւ Մեկնութիւն
Թղթոյն Պօղոսի, որ առ Նրապեցիսն:

էջ 148բ-150, դատարկ:

Նոյնատեսակ թուղթով եւ միեւնոյն
գրչով է եետեւեալը:

Բ.— էջ 151ա.— Թուլստ Ներսէսի
արքեպիսկոպոսի Տաթամի կիլիկեցուց,
Պատաթիսմի Եուսկանմ արքեպիսկոպոսի
տրի ի Մեծմ Ամտիսէ...:

Գ.— ՎԵՐԼՈՒԹՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԱՄՈՒԹ-
ԹԵԱՆ ՊՈՐՓԻՐԻ.— 3

Դաւիթ Ներգիմացի

Թուղթ ճերմակ, թանձր: Գրութիւն՝
ամբողջովին սեւ մելանով, միասին, 22
տող: Նոտրադիր վարժ: Համառոտագրու-
թիւնք առատ:

էջ 159.— Մանդեմալ, հանդերձ
Ավ. սկիզբն առնել առաջիկայ շառաղրու-
թեանս...:— Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 342:

Նոյնատեսակ թուղթի վրայ եւ մոյն
գրչութեամբ մանւ եետեւեալը:

Դ.— էջ 288.— Համառոտ վերլուծու-
թիւն Պարփիւր դժուարա(րա)ւածիցն, ի
երկասիւրբեան մեծ հոգեւորին Հայոց՝
Յոհաննու Որոտմեցույն.— ԶԻՆՂ է սահ-
ման ընդհանրին: Պիմի.— Ընդհանուր է մի
թուով, ըստ տեսակին բաղմաց բնկա-
րայ...: Զի ճշմարիտ է որ ոչ ունի սեռն՝
զրազկացականն եւ ոչ տեսակն զրանակա-
նին: Վերջ բանին:

654

ՓԻԼԻՍՈՓԱՑՈՒԹԻՒՆ.— 3

Ա. ԿՈՈՒՏԻՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւ 21-5×10-5×2: էջ 312: Հան-
յամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Յակոբ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մե-
լանով, միասին, 33 տող: Նոտրագիր
վարժ: Համառօտադրութիւնք սովորակա-
նէն քիչ մը աւելի: Կաշեկազմ խաւաքարտ-
եայ: Պահպանակ թղթեայ սկիզբը եւ վերջը
մէկմէկ թերթ, մեծադոյն մասով դատարկ:
Կնիք՝ կայ երկու հատ, էջ 1, իրարմէ տար-
բեր, մին կը կարդացուի. «Ք. Մ. Գարրիէլ
վարդապետ, 1241» [= 1792]. միւսը քիչ մը
աւելի է հին է յայտնապէս:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Փիլիսոփայութիւն, ըստ ան-
խախտ եւ հաստատ անեկրկայ, եւ անկա-
կամ վարդապետութեան Ած. աստն սրբոյն
Թօմայի, որ զՏրամարանութիւնն, զինս-
րանութիւնն, զԲարոյականն, եւ զՀամա-
րնարանութիւնն ի շորս հատորս պարու-
նակէ, ի հեղինակէ չօր Անտոնիոսի Կօւ-
տին կոչեցելոյ Լէմոնիէնսացոյ քաղաքէ,
ի կարդէն քարոտողաց, եւ ուսուցչէ փիլի-
սոփայութեան ի համայնարանի սրբոյն Թ-
մայի ի Տօմինիկոս տեառնէ Մարինոսի ի
նոյնոյ կարդէն ամենապայծառ արհի եւ
պիսկոպոսէ Աւէնիօնէնսիոյ, ի նոյնում քա-
ղաքի հռչակապէս կացուցեալ ուսուցիչ:

Հատոր չորս, որ պարունակէ զՀամա-
րնարանութիւնն եւ զԲարոյականութիւնն:

Մասն երրորդ փիլիսոփայութեան,
Համարնարանութիւն: Խնդիր:

Այս փիլիսոփայութեան մասս, վասն
զիւրպանութեան մեծադուռի օգտակարու-
թեան, որ բարոյականապէս կատարի, թէ-
պէտ ըստ կարգի, ի սրբոյն Թօմայէ եւ Ա-
րիստոտելէ աւանդեալ ի վերջնում տեղեւոյ
իցէ դեռեղեւի...

էջ 2.— Խնդիր Առաջին: Զէտիկ ըստ
ինքեան: Շուրջ զհասարակ էական նկա-

տիլ կարէ, նախ թէ դէ՞նչ, եւ որքա՞ն
իցէ...

էջ 133.— Վերջ Համարմարանու-
թեան:

Զորբարդ Մասն Փիլիսոփայութեան:
Բարոյականութիւն կամ բարոյական: Զբա-
րոյական էակէ: Յառաջարանութիւնն, —
Յայտնիկ մասիս փիլիսոփայութեան ոչ
վարժմ երկար զրուստութեամբ իրաց...

էջ 304.— Վերջն Բարոյականին:

էջ 305.— Ցամլի Մակադրից Զորբարդ
Հատորի երրորդի Մասն Փիլիսոփայու-
թեան Համարնարանութեան:

Յիշատակարան Թարգմանի.— 1736

էջ 310.— Շնորհիւ Սրբոյ Ոգւոյն, եւ
բարեխօսութեամբ Սրբուհոյ Ած. ածնին
ամենօրեացեալ կուսին, եւ ջերմեռանդ
ծառային նորին Սրբոյ Անտոնի Փատուաց-
ւոյն յաւժահաս, եւ ունողի երկու ուրի ի
կենդանութեան, եւ այժմ փառաւորեալ ի
յերկինս օրստօրէ անդէ զերկու սքանչելիս
ամենայն աւուր ի իրոր արշարհի ըստ յայտ-
նութեանց ի սբ. ղլխաւոր եկեղեցւոյ. արգ-
ապաւինելով ի բարեխօսութիւնն նորին
սկսեալ աւարտեցաւ Թարգմանութիւնն սո-
րին ի լատինական բարբառէ ի հայ լեզու,
որ կոչի գիրք Փիլիսոփայութեան, Արիս-
տոտելի եւ սրբոյն Թօմայի Աղուինացոյն
մեծի հրեշտակական վարդապետին եկեղե-
ցւոյն, պարունակեալ ի չորս հատորս, ի
փառս Այ. եւ ի պատիւ Մօրն Կուսին, արդ-
եամբ ղոյլիւր, օժանդակութեամբ Յօհան-
նիսի Ած. արանութեան վարդապետի, եւ
արհի եւ պանծալի եպիսկոպոս վեհալուստր
Պատրիարքի Կոստանդինուպօլսոյ մայրա-
քաղաքի բոլոր հայկազեան ազգի, միջնոր-
դութեամբ Սարգսի նորին աշակերտի արհի
Եպիսկոպոսի Կեսարիոյ առաջնորդի Անց-
ւոյ ուսուցչութիւն Ած. արանութեան վար-
դապետի, մեւսմբ անարժան Դուկասոս:

որինակը շատ հին էր եւ վնասուած: Գու-
նաւոր զարդազէր եւ լուսանցազարդ իւրա-
քանիւր գլուխի սկիզբը: Խորանազարդ՝ էջ
7 եւ 861: Նկար, էջ 8: Կաշկազմ տախ-
տակեայ դրոշմազարդ: Կուրծքին երկա-
թազէր «Տօնապատանոս»: Պահպանակ Քըդ-
թեան, սկիզբը եւ վերջը երկուական թիւթ,
մասն Աւետարանի՝ գրուած անկիւնաւոր
մեծ երկաթազրով: Կնիք՝ սեւազրուծ,
«Տէր Դէորդեան Տէր Մարգար», էջ 7:
Ստացող՝ Գրիգոր Վրդ. Շիրուանցի:

Ա.— ՏՕՆԱՊԱՏԱԽՈՒ

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-3, զատարկ:

էջ 4 — Յանկ Գրեց Տօնից. — Ա —
Դաւթ եւ Յակովբայ: ... Է — Յաղագս
բարոյական եւ այլեւայլ ածուանց...:

Ա — էջ 7 — Ի սոմի Դաւթի Մարգա-
րէի եւ Յակովբայ եղբորմ Տնտն — Սկիզ-
բին տօնից եւ հոգեւոր ուրախութեանց ամ.
հաւատացեցոց է Տօն Ծննդեան եւ Յայտնու-
թեան Տն. զոր սկզբնաւորն Զատնայա խաւ-
աբնէ, զէն զտեսլ իւր զանիծեալն Արտե-
մոն, եւ զամ. հերձուռեղս...:

Բ — էջ 22 — Ի յիշատակի Նա-
խավկայիմ — Ածաղարդ շուգ տօնիս, լու-
սակազմ երեւմամբն իւրով...:

Գ — էջ 37 — Ի սոմի Սրբոց Աա-
քիլոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի — Յաստու-
նաբար օջանչեկեացն բազումք են զոր ի-
մանմք...:

Դ — էջ 49 — Ոսեմանն եւ Յակա-
բայ — Աստուածահրաման պատուէր ունէր
Իւրայէլ...:

Ե — էջ 60 — Յաղագս Յայտնու-
թեան ձրագայլոցիմ — Հստ աստուածա-
դորն նորոյ արարչութեան...:

Զ — էջ 72 — Արդ տալիս աւուրն
արարաւ լոյսն...:

Է — էջ 106 — Յերկրորդ աւուրն
կանոնն ի մատարանն կատարի, եւ յիշատակ
որոյն Սանկիւննութի...:

Ը — էջ 118 — Յերրորդ աւուրն
զարդաբեցաւ երկիրն ամենապատիկ բու-
սովք...:

Ստնոր — Լուսանցքի վրայ յաջոր-
դաբար բազմեց Նշանակուած են, իզմ.
Մվա. Ստ. Կգ. Եփր.:

Թ — էջ 128 — Ի չորրորդ աւուրն
եղին լուսաւորքդ: Բարեւի ի հաւատոյ դե-
րեն տէր. Թէ մեծամեծքն եւ կարեւորքն
քրիստոնէից ոչ պրեցան, այլ յաւանդու-
թենէ ունիմք...:

Ճ — էջ 136 — Ի հինգերորդ դա-
րուն մկրտեաց Մովսէս զժողովուրդն յա-
պն եւ ի Ժովն...:

ԺԱ — էջ 144 — Ի վեցերորդում
աւուր տեղեւաւ Արամ...:

ԺԲ — էջ 145 — Յեւաթն հանգեաւ
Ած. ի դործոց...:

ԺԳ — էջ 146 — Յաւթերորդի կա-
նոնն կատարի ի Յարութիւնն. որպէս յար-
եաւ ի Կիւրակէի...:

էջ 147 — Շարակոմ Լիքնիմ Առ-
բոյ — Բուրիմարիչէ վէրաւ բե-
սան...: Թարգմանութիւն — Հաստա-
եալ է ի զլուսն առուան քո. ի ժ հաստա-
եալ է աւետիս քո. ի ժ լուսնի ապրիլին
մտեր յորովայն, ի Զն ամսոյ Թիւն
քո. ժ կատարեալ է, եւ Զ կատարումն կա-
տարելութիւն.

Վեց յաշնալով,
զվեց զէմս աշխարհիս ուրախ արարեր,
մեանեկումն ի յանուարի ի Զն:

ՅԴ — էջ 150 — Պատմաւ Երայե-
ցաց իգրոյն: Սրբայեցաց Թաւրոս ըրլի
իւ շիցէ Պօղոսի վրան անուանն: Սրբոյն
Եփրեմի պատմաւ Թղթայն — Ի սկզբան
Իւկ Քըթոյս...:

ՅԵ — էջ 151 — Պատմաւ Դո. ծըն-
եալ Յաղիմ — Ածալաշտութեան խոր-
հուրդ յայտնապէս քարոզեալ ծանուցաւ
ազգի մարդկան...:

ՅԶ — էջ 180 — Պատմաւ Աաղա-
ւոր Պահոց — Յուլիք են բանք վասն այսր
պահոց...:

ՅԷ — էջ 183 — Բաւաւսմօրեա
Գալ.: — Փեարուարի ամսոյ՝ որ օր լորեք-
տասն է...:

ՅԸ — էջ 196 — Յաղագս Բաւմ Բա-
րեկեմիանիմ — Խորհուրդք եկեղեցւոյ Նը-
ման է գանձի ծածկելոյ, եւ որ աշխատի՝
գտանէ...:

ՅԹ — էջ 224 — Երկրորդ կիրա-
կիմ — Արդ զոր ինչ ընթերցմանք են ա-
յոք...:

Ի — էջ 229 — Երբարդ կիրակիմ —

Արանշաւահայ եւ խորհուրդ միաշարժութեան
արդունացիցս...

ԻԱ. — էջ 239ր. — Զորարդ կիրա-
կին — Արանշաւահայ: Համեմատութեամբ
կարգուել են առ միմեանս քառասնորդացս
խորհրդոյ զօրութիւնք...

ԻԲ. — էջ 248ա. — Հիմնքերոյ կիրա-
կին. — Ահաւոր եւ մեծ է խորհրդոյն Այ-
գորութիւնը...

ԻԳ. — էջ 261ա. — Պատմաւ վեցե-
րորդ կիրակեիմ: Օգնեալ Տէր ֆա. — Այն
որ նախ քան զայս Հիւսիսեւորդ կարգ...

ԻԴ. — էջ 270ա. — Կարգ եւ խորհուրդ
յարութեանմ Ղազարոյ. — Այս տօն զոր կա-
տարէ եկեղեցի ի շարքս տէրութեանս
պատմեան յեմ.

ԻԵ. — էջ 280ա. — Խորհուրդ Գալստ-
եան ՅՈ. յեմ. յաւար զորդոսնմին. —
Զուարթ արմատենեացս որ զոր եւ աւերեալ
որ անուանեմք...

ԻԶ. — էջ 307ր. — Կամոն Մեծի Երկ-
շարքիմ. — Այս շարքս. պահք մեծի
պատմեմք...

ԻԸ. — էջ 311ր. — Մեծի աւար Գշք-
իմ. — Ըստ կարգի առաջինն եւ այս
եւս...

ԻԹ. — էջ 317ա. — Մեծին Զորեշար-
քիմ խորհուրդ. — Եւ Երեւեան Ած. Ար-
քաւանու առ կաշեան.

ԻԺ. — էջ 320ր. — Մեծի աւար Հիմն-
շարքսում. — Այս աւար սահմանեալ է
կանս...

Լ. — էջ 334ա. — Յաւար Մեծի Ուր-
քարում. — Որպէս զի մեծ են դործք քո
Տէր... — Հմտ. Թիւ 372, ԺԱ.

ԼԱ. — էջ 363ա. — Յազագո Յրագա-
լուցիմ խորհրդոյ. — Զի որպէս զգալի ա-
րարածք յաւելուածովք հասին ի կատարե-
լութիւն...

ԼԲ. — էջ 371ր. — Ըստ Յոսեփոս Ա-
ւետարանին. — Յետ այսորիկ աղաւանց
զՊիլատոս Յովսէփ...

ԼԳ. — էջ 388ր. — Վասն Ջաղկի: Գեղ
վայելէ ած. — Իսկ Կիրակի առաւոտուն
մողովին ի մատուռն եւ սարքոսն...

ԼԴ. — էջ 392ա. — Պատմաւ տօնի Աշ-
խարհաւարանմ քէ վասն էր յայտն ա-
ւար. — Ի շինելն Կոստանդնուսի Մեծի
ղեմի. եկեղեցիսն տօն նաւականաց հաս-

տատեցին նոգաւէն եկեղեցեացն, վասն նո-
րոյ հաստատութեան աստուածապարզե-
լաւարդութեանն, եւ այս եղև համակա-
մութեամբ Հոգիին Տրդատայ...

ԼԵ. — էջ 394ր. — Յազագո վերացման
ՅՈ. Ի Դուկայ Աւետարանմ: Միմիջեռ տա-
կաւ. — Ամենայն տօնք տնօրէնականք
զոր պաշտէ եկեղեցի...

ԼԶ. — էջ 417ա. — Երկրորդ Գալուս-
տեմ Պետ. — Եղիցին դատք մեր պնդ-
եալք...

ԼԷ. — էջ 421ր. — Յազագո իմամ Ար-
ձուլոյն յառաջեալուն. — Բարի է Ած. եւ
յարդոյ ամենայն արարել...

ԼԸ. — էջ 430ր. — Յոսեփոս Ոսկերե-
ւանի. — Շաւատմք ի մի Ած. Հայր ամ-
նակալ: Մեղ ի մի Ած. Հայր...

ԼԹ. — էջ 433ր. — Յազագո Տաղմա-
կին խորհրդոյ. — Եւ արար Բեւեկէլէ զառ-
պանակն...

Խ. — էջ 444ր. — Յազագո Յոնի վար-
դաւանիմ. — Երեւելի արեւակն ի ծագելն
Իւրում ոչ զոր թողու անլոյս... — Հմտ.

Բ. Հատար, էջ 291, ԻԳ.

ԽԱ. — էջ 461ա. — Յոսեփոս որ Եր-
րորդ Եղս. Եմի.

ԽԲ. — էջ 461ր. — Այլաւստ. — Յոր-
մա շողան Ար. Լուսաւորիչն Գրեգոր եւ
քրիստոսոսայակ արքայն Տրդատ ի չը-
սովմ...

ԽԳ. — էջ 482ր. — Յազագո Շողակե-
թին առ իմ զպատմաւ. — Անդրուշիկի Հի-
մրն հաստատութեան Կաթողիկէ Եկեղեց-
ւոյ...

ԽԴ. — էջ 472ր. — Ի մեջում Ամամոր
Կուսին. — Ի գերազանց լուսոյ պայծառա-
ցան ամ. արարածք...

ԽԵ. — էջ 487ա. — Վազմանյ վար-
դապետի Յազագո Նաւակտեաց Եկեղեց-
ւոյ, ի քանն առաջիւնց տնտեսութեան, յայն
որ ասէ. ֆս. եկեալ ֆեպ. — Ի գերազանց
լուսոյ պայծառացան արարածք...

— Հմտ. Բ. Հատար, էջ 291, Լ.

ԽԶ. — էջ 500ր. — Ի խորհուրդ Ար-
Եկեղեցւոյ. — Բարեբանեցէք զԱծ. յեկեղե-
ցիս...

ԽԷ. — էջ 516ա. — Յազագո Արքայ
Եկեղեցւոյ ի տօնին որ ի տրէ ամսեանմ կա-

տարի.— Ի բազմաց զանազան կարծեաց...

ԵԸ.— Էջ 521ր.— Յազատք Սրբայ Եկեղեցւոյ, յԱռաջաց— Աստուածային Իմաստութեան լցեալ առակաբան Սաղմոսի...

ԵԹ.— Էջ 534ա.— Ի մեծի տոմի Սըրբայ Խաչիմ գոր Խաչկերաց ասեմբ.— Ի ժամանակ Մեծի Կոստանդնուսի...

Ե.— Էջ 545.— Յազատք Հիմնաքանքեան Եկեղեցւոյ.— Ժողով աստուածային քաննադատութեան...

ԵԱ.— Էջ 549ա.— Նաւակաւի Եկեղեցւոյ.— Մտանէն Երեւոյն Ի Հակոմ յեկեղեցին...

ԵԲ.— Էջ 556ր.— Պատեալ Սրբաց Մարտիրոսաց.— Յորժամ լուսաւորին հարց հոգեւորք...

ԵԳ.— Էջ 563ա.— Վասն Սրբաց Նախարարաց.— Նախահարք ասին Արարած և որք զկնի նորա եւ աստուածապաշտեալք...

ԵԴ.— Էջ 565ա.— Ի Խորհուրդ Մեծի Ուրբարում կաւորք և փրկագործ չարչարանաց եւ մահաւոյ ՏՏ. ԵԻ. ՔԻ. Ի բան Եսայիայ որ ասէ. Տէր ո հուստաց լըյ մեղա: Տեսալքիմ Սրբայ Հօրն և մեծ հանտարին Գրիգորի Սկեւազայ, գոր արարեալ Ի խնայեալ քարեպաշտ իշխանիմ կաստեղեայ ՏՏ. Լաւրաքի.— Աստուածային Խորհրդոցն հաղարպետն զարմանային Պողոս զբէ առ Կորնթացիսն... Որ և զմերն աստուածաւոր իշխողի, և անբունական տոնից ըստ կամաց յօժարութեան և նիւթական արդեանց յայնչապէս պայտառցուցանողի, որ և ըստ սիրոյ բաշխանցն, որ առ չարչարակցութիւն չարչարելոյն, խնդրեաց զայս շնչին և աղքատիաց բան, յանդիմանա քնաւորէ, և կրկին հայեցողութեամբ հայրատելոյ, իմանալու և զգալու, լինելոցի որպէս զխերեւելո աշխարհ, և փոխարինեց յաստի կեանս զարդաւորմանակայ և աննորակ լինելն անժամբ և զաւակօք, և յանդրանս փոխարեւելով կեանս, ընդ ամ. աւերա՝ զպատրաստեալն նոցա Ի սկզբանէ աշխարհի վկանս ժառանգեցի: Ենորձօք և ժաղպախորթեամբ Խաչելոյն վասն մեր, ընդ որում Հօր և Հղօյն փառք պատել և երկրպագութիւն

յամ. արարածոց, յիմանալու և զգալու, յաւիտեանս յախանելոյ ամէն:

ԵԵ.— Էջ 602ա.— Յուդայ զգեպաւրենի եղբարք ծո...

ԵԶ.— Էջ 620ր.— Աւրենալ եւ աստուածաբար զքիստասպանակայ փայտաւորք...

ԵԸ.— Էջ 634ա.— Յոր.— Երկր և Ի նմանէ Լիլի հաց...

ԵԹ.— Էջ 640ա.— ՅԱռաջաց.— Արամ և Կիլիկի ամ. բարեաց է իմաստութիւն Այ. ...:

ԵԲ.— Էջ 643ա.— Տէր աստուած զիս Ի սկիզբն ճանապարհաց իւրոց...

Կ.— Էջ 662ր.— Խորհուրդ Վարդապետիմ.— Խորխուրդ աւուրս յանուանէն իւրէն բացայայտի...

ԿԱ.— Էջ 680ր.— Խաչի.— Դարձակ Եթէ Ի նաւ ոք Էլեալ...

ԿԲ.— 690ա.— Դաւրի Քեանմայի Ի բանն մարգարէականք որ Ի Մաղթիայ, Եթէ արդի փառաւոր ասեմ զեայր, և ծառայ երկնայի Ի Տեսանէ իւրաւ.— Ամենայն ժաղարէք իրիւ. զպատգամաւորս առաջեանս առ տունն Իւրայէլի, զգուշացուցիլ և ամբաստանող պատգամաւորս...

ԿԳ.— Էջ 693ա.— Որդեակ անհեղալ Յովսէփ, որդեակ իմ Խախանիլի, որդեակ իմ ժառաղ, առ իս դարձիք...

ԿԴ.— Էջ 707ա.— Նայեցաւորք երկնից և խոնջայց և լուսեցն երկրի զպատգամ բերանոյ իմոյ...

ԿԵ.— Էջ 721ր.— Զի հուր բարբոքեցաւ Ի բարկութենէ իմէն...

ԿԶ.— Էջ 730ա.— Յազատք Տաբմաթիմ, Ի վանեակն Վարդապետիմ ասեցեալ: Օգնեա Յո.— Աստուծով իմաստեացեալ Սողոմոն...

ԿԷ.— Էջ 741ր.— Պատեալ Նաբ Կիրակի, և աւստարանաց կարդացեալ.— Ոմն յիմաստեաց ասացեալ է, թէ ամ. օրէնք աստուածայինք իրիւ. զկենդանի ժաղ մի եւ...

ԿԸ.— Էջ 745ա.— Ամագեց իգնատիոսի Յազատք կարգաց եկեղեցւոյ.— Ամապետական աստուածային մեր լուսաւոր սերեցեալի Ի Տեսանէ Յունենէն, զոր լուսալ Ի Տեսանէ պատմեաց մեղ, որ և մեր ուրբ

բակերօթն, համաքառակ անմարմնոցն, յաշխարհի կարգեցին գիրուհւոյդ աստուածական, որ եւ Երանելի աստուծոյն փոյթ յանձին կաշիւ հաստանել իսկ եւ կարգ լուսաւորս հրամանատարօք յօրինել, զոր եւ ձեր լուսաւորելն ի Տեսանէ քաջայայտեաց զայս հրաշակերտութիւն առ ձեզ...:

ԿԹ.— Էջ 747ր.— Դրամատ ասացանք ծոյ ի բանն նոյնեայ որ ասէ.— Վասն առարկի այսպէս ասէ Տէր. ահաւաստիկ ղեւեմ ի Հիմունն Սիրոնի վէմ բազմապատիկ...:

Հ.— Էջ 761.— Վասն կարգաց եկեղեցւոյ եւ տան քաղաքորի, զոր այնտեսն է (Միսիք. Գօշն)։ Ձերն զորն մարդոյ, դաստուածապաշտութիւնն ծանեայք, ապա արժան է մարդոյ քննել զպաշտօնակցաց իւրոց...:

Մամօք.— Փակազեով զդրուած տնուը կը դռնուի լուսանցքի վրայ, նոր շէն զադրի գրութեամբ։

ՀԱ.— Էջ 762ա.— Գրիգորի նրաւազնացւոյ Ստեմանի գամագանք, արտաբռնակ ըստ սրբոց եւ ծայրագոյն վարդապետաց, Յաղագս տարբերակն եւ այլնայլ անուանց.— Զի՞նչ Ած.։ Ած. վսեմական եւ ինքնարուս գոյութիւն, Ած. ծայրագոյն եւ երանեալ բարի, Ած. բոլորակերտօղ եւ նախախնամիչ յոյժիչ ֆայցեղոց...:

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ նոր շէն զադրով նշանակուած է ՎԱՐՄԱՆԱՍԻ ԷՅ։

Հարցումնք կարճառոտաբար.— Զորիւք դիտով վարի ամ. իրողութիւն. է, զինչ է, որպիսի ինչ է, վասն էր է...:

Էջ 777ա.— Ճարտատան Յաղագս Բընաւրեան։ Բան եւ ասման եւ բնութիւն զմիտէ ասին, եւ ստուգաբանի բնութիւնը՝ բանութիւն, որ է այս որ ինչ ասին զուսեթ, իւրագանչիւր ուսմէք յէպաղոց...:

Էջ 778ա.— Ստեմանի փիլիսոփայականք.— Սահման ղեկելով իմաստասիրական բանի, այսինքն բանականի, բարոյականի, եւ զամ. զորք արժամաբանական...:

Էջ 787ա.— Բարայկեանի Յեղեմեայի Ստեման.— Արդ բաղձականին յարմարման գոյով սկիզբն ի յախտ ճանապարհի իրողութեան...:

Էջ 789բ.— Ստեմանի իմաստասիրականք միջակ.— Ողջութիւն է չարիակցութիւն ի մարմնի տարերց, այսինքն ջերմոյ,

ցրտոյ, խոնաւոյ, ցամաքոյ, Հիւսնդութիւն է անշարիակցութիւն նոյնոց...:

Էջ 791ա.— Բամակամի մտքն ասեմանք.— Սկիզբն մարմնոյ ընտարականեալ, ընտարականի սկիզբն մարմին։ Բարայկանի սկիզբն յարմարման, Բանականի բուկիզբն է ցնորման...:

Էջ 793բ.— Մասունք Մարմնայ.— Ուղեղ է ման մարմնոյ, զաղկապն կենաց ինքեան ունելով...:

Էջ 794ա.— Յաղագս տնկոց վերջին գլուխ.— Տունի է կենդանի երկաթին, կամ հոսքիւն շնչաւոր, անզոյ, կամ որոյ լուսնի՝ միատարեալ ընդ երկրի...:

Էջ 794բ.— Նիւսացւոյ.— Երանութիւն է պարտութիւն ամ. ըստ բարեոյի իմանալոց, յորոց հետ է ի բարի ցանկութեան եկելոց եւ ոչ ինչ...:

Էջ 795ա.— Ի բժշկականէն Յաղագս բնութեան մարդոյ.— Ի յորից գոյացեալ ասի մարդ, վասն զի յորք պատճառք են ինկնութեան ամ. մարդոյ գոյացութեան՝ հուր, եւ ջուր, օդ եւ հուր...:

Մամօք.— Հաւանաբար ասացին հուրք բարե պիտի ըլլար հող, կամ, երկր.— Վերջաւորութիւնն է Ե... բայց որ գոյացոյց զհագին, եւ ըստեղծ զմարմինն, եւ միատարեաց զոստ, զբովանդակն ինքն զիսէ, եւ նմա փառք յախտեան ամէնն (էջ 800բ)։

ՀԲ.— Էջ 807ա.— Յաղագս Շրջագայութեան երկնից Իւ որպէս յիմաստասիրացն բուցեալ.— Գործք Այ. մեծամեծք են ասէ Երայէլի Թաղաւորն Դաւիթ...։ Հմտ. Գ. Տ. Մկրտչեան, Ան. Շիրակացի, էջ 39։

Էջ 811ա.— Արիստոտելէն ընդդէմ ռոյ ասն Ած. գտարեալ այսպէս անադրէ.— Թէ գոյով սոցա շարժութիւն...:

Էջ 811բ.— Ամաթիայի Յաղագս Սրկնի.— Արդ որովհետեւ ի մասաւրն եկաք բան, հարկաւոր է, եւ թէ յանմարմինն երցուց տեսակ...:

Էջ 814ա.— Յաղագս Երկրի.— Զերկրի ոմանք ի բարեաց փիլիսոփայիցն ասացին թէ մեկուցեալ է Երեւ. սկիւտեղ, եւ ամանք ասացին իբրեւ զզուր...:

Էջ 817ա.— Յաղագս Մովսէ.— Զմովէ

ասին խելագարեալ փխրոսփայն չնթանա-
սաց եթէ պատ ասեալ զերկրաւ...:

Էջ 825ր.— Յազագս Լուսնի.— Զեր-
բորդ լուսաւորէր թիւր բանք են ճառագի
և յարապնդող և յեկեղեցականաց...:

Էջ 830ա.— Յազագս Արեգակամ.—
Յոյժ սիրելի է ինձ ի միաւորութեանց նո-
ցա բանից յիմում ճառի ասել զառաւու-
թիւնն...:

Էջ 840ա.— Յազագս Աստղաբաշխու-
թեամ.— Երկիրք է պարունակէ են, որ կո-
չին դօտիք...:

Էջ 842ա.— Պողոսի Ազնեամկրացոյ
Նախարար ի Ներբանտութեամ յոյժ.— Գե-
ղեցկաբար ո՞վ որդի սիրելի Կրօնամոլն...:
Յազագս կեանքամտեսականց բոլորա-
տեսութեամ.— Կենդանատեսակ բոլորակու-
թիւն շարժի առկայէ...:

Էջ 845ր.— Վերագիտութիւն.— Եր-
կոտասան կենդանատեսակաց ըստ իւրա-
քանչիւր տարբերութեանց...:

Էջ 848ր.— Յազագս Խառնարան Աս-
տղագ.— Ենաստղ, Խողովակն, Վարքն,
Ծիւնտն, Արն, Վիշապն, Բաղմոտանին,
Բուհոքն Երկրից, Խիփակն, Սայլն, միւս
Սայլն, Մարգոն, Կարճեղեան, Զոկա-
նոտն, Զրարաշխն, Խողի, Անդրակն, Ար-
կոյն: Այս աստղք են որ ցուցանեն զան-
բուաց սաստկութիւն...:

Էջ 848ր.— Արեգակն զերգաբանիւր
ժամանակ տարուին կատարէ ի ձեռն եր-
կուց կենդանաց...:

Էջ 849ա.— Հողմ արեւելայ՝ որ կոչի
Ապրիլտոտն, ելանէ յանձանքի երկրէն Սի-
նէացոց՝ փչելով հաղէկ Զերկային լի-
բանց...: Բովանդակութիւն ամենե-
ցուն սոցա է՝ Ան, որում փառք յաւիտե-
անս յաւիտենից ամէն:

Էջ 851ա.— Գլուխ վերծանութեամ.
— Ա.— Նախերկան: Գանդի բազումք յո-
ժարեցին վերտին կարգել զպատմութիւն:
...: ԼԶ.— Յորդաբան: Ո՞վ մեկ-
նեցէ զմէջ ի սիրոյն Գիւ. Որում փառք
յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Էջ 853բ-854, դատարկ:

Էջ 855-7, մատր շեղագիր, միասին:

Էջ 855.— Արդ բաժանի աստուածա-
յին զրոց բանք, յըզմականն և ի հարցա-
կանն ... յողորմականն և ի բացերեւա-

կանն.— Ա.— Արդ ըզմական է որպէս Մով-
սէս ըզմայր ասելով: Ո՞ր տայր դամ. Ինչ.
ինձ ի մարդարէս...: ԺԱ.— Իսկ ողո-
քականն է, որպէս Դաւթ ասէր. Եկայք
որդեակք իմ և լուսարեց ինձ...:

Էջ 858, դատարկ:

Բ.— Զ Գ Օ Ն

Էջ 859ա.— Ցանկ վառն Զգոն գրաց.—
Ա.— Արինակ Հասառաց.— Բ.— Վասն
խնարհութեան և պէտքէն խրատուց:

Էջ 860, դատարկ:

Էջ 861ա.— Խօսք Սրբայն Յակոբայ
Մծրին Լազարի Եպիսկոպոսի, Սրբայն Գրի-
գորի Պարթևեան տոնիւն, Յազագս օրի-
նական հաւատաց առ ի զգայութիւն պա-
նուքեան Ժորանիւց: Կատարեցաւ վառն
հաւատաց օրիմեցի սիրայ ի բանն ՏՅ. օրի-
նակ հաւատաց.— Բայ քեզ սիրելի իմ,
հարց և խղիկն ողորն ետու. բերել վառն
կարօտութեան իմոյ...:

Էջ 975-8, դատարկ:

Յիշատակարանք Գրիգոր Գրի.

Ա. Մասին մէջ կան բազմաթիւ մանր
յիշատակադրութիւններ, այս կամ այն
զլուխին վերջը, որոնցմէ կ'անանք երեք
Հատ իրեն նմոյշ:

1.— Էջ 22ա.— Մանաւանդ յառա-
ցող զրոցս ի Գրիգոր Հեղահոյի վարդա-
պետն և ի Ծնողն իւր, և յանարժան գրիչս,
և նմա փառք յաւիտեան ամէն:

2.— Էջ 37ա.— Սա առաւել ստացո-
ղի ար. զրոցս, Գրիգոր Երուսնցի Ան-
բան Վարդապետին, և ծնողացն իւրոց
ժահդասի Անտաշին և Զօհարին, սի-
րանունը աշակերտին իւրոյ Աբրահամ
Վարդապետին, և ինձ անարժան Գրիգոր
Գրիչս. և ողորմի ասացողացն ողորմեցի
Գ. Անն մեր ամէն:

3.— Էջ 183ա.— Զասացող զրոցս
զԳրիգոր Վարդապետն և զԾնողն նորին
և զաշակերտեալն նորին զԱբրահամ Վար-
դապետն և զՅովսէփն յիշեցէ առ Գ. և Ան.
և ողորմի ասացէ նոցին, ամէն:
Նաեւ զանարժան և զբազմաթիւ գրիչս ա-
ղանձ յիշել և Ան. ողորմի ասել, և Ան.
մեզ ողորմեցի ամէն:

Յիշատակարան Ծաղիք Գրի՛.

1.— էջ 898ա.— Մանասանի զԳրի՛-
դոր Վարդապետն գիեղեցին, որ այժմ
ստացեալ է դստի վայելումն անձին իւրոյ.
եւ որք Հանդիպէք ամա՛ յիշեցէ՛ք եւ Ան ու
զորմի աւ։

2.— էջ 908ա.— Զստացող որբ
զԳրի՛գոր Վարդապետն, զհարազատ որդին
սրբոյն Վարդանայ Բարուսապետին Բաղլի-
շեցոյ. եւ ժողորհալ զրէն՝ ի շնորհս ողոր-
մութեան Տն. մերոյ Քի. Այ. եւ նմա փառք
յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

3.— էջ 954ա.— Իսկ որ Տէրդ եւ եւ
տուող վարձուց՝ ողորմեա ստացողի զըն-
ցես, Գրի՛գոր Վարդապետին, ոչ թէ մեծին
եւ առաջնոյն, այլ եւ փոքուն եւ բարուսուն,
որ ի յերկրէն է Շէրլընուն, եւ աշակերտ
Վարդան սրբոյ Թերոյն, եւ զաւար գծող
սորին, որ է Եակոբ Արզումանցին յի։

Գլխաւոր յիշատակարան, Բերի՛.

էջ 974բ.— Փառք եւսածնական Ածու-
թեան, եւ եզարուն բնութեան, միասնական
Տէրութեան, եւ ինքնիշխան Թագաւորու-
թեան Հօր եւ Որդոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ, ի
բնաւիցս վեր առաքեսցի զայնց, այժմ եւ
յանեցի Հանդերձեալ յաւիտենի ամէն։
Ուստի յերեքերեւանն լուսոյն գերա-

հաշ աբփիսնշոյլ փաշփիցն արտաթոր-
մանէ ոնթերի լուծեամբ յաւէտ առլցեալ
երիցս երանեալ սրազանիցն զուպարք,
սատուածայնոցն տակարցն սրբոցն ասեմ
Հայրապետացն խմբից, որք յետ առաջնոց
լուսաւորացն տինդերաց, նախնի բնաբն-
լոցն առաքելականն դասու, որք ի ճշմա-
րտեմ լուսոյ տնրեղմիջաբար Հղմամբ ի
ճաշար փառաւորեալք, լոյս աշխարհի յան-
սուտ բերանոյն բաղանուանեցան. երկրոր-
դականն սոքա ժամանեալք վաւաւ, կամ որ-
պէս ի զէպ է ասել նմանաստարա պատուոյ,
բարդաւանեալ ճոխութեամբ, զի ոչ միայն
լուսաւորք՝ այլ եւ լուսատուք, եւ բո-
ցածանանլ ճառաղայթարձակք։ Ընդ նո-
սին եւ Հոյլք վարդապետաց եկեղեցւոյ սըր-
բոյ, եւ խումբք Հը (շարմաւակութիւնը կը
պակսի)։

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —

1737

Նրկաքագիր պաեպմանի վերջին
քերթին վրայ, ճասր շեղագիր. — Ի ԹՎ.
ՌՃՁՁ յապրիլի ԻԶ, յէ ժամու ցերեկին,
մեր աշխատաւոր մահտեփի Աթուռն Թո-
խաթցի՝ առ Ան. փոխեալ, ի Ստամպուլ,
եւ Թաղեցաւ ի Պալլիլուն. Հոյոյ նորա
Ան. ողորմի, ամէն։

657

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՔՆՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ.— 1

ՎԱՐՁԱՆ ՎԱՐՁԱՆՑ

Բ.— Բ Ա Ռ Գ Ի Ր Ք.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15.5×2.5: էջ 386: Պրա-
կէջ 2 + ԺԱ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տո-
կուն փայլուն երկու տեսակ: Կազմ կիսա-
լաթ խաւաքարտեայ:

Ա.— ՄԵԿՆ. ՔՆՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Կ. Պալիս

1616

Գրի՛լ՝ Պետրոս: Գրութիւն՝ խորա-
դիւները, սկզբնաւորութիւնները եւ գլխա-

դիւները կարմիր, մասցեալը սև. մեկանով,
էջ 3—11 երկսիւն, էջ 12—125 միասիւն, 25
տող: Նորագիր: Համառոտագրութիւնք
սովորական: Մեծ զարդագիր իւրաքանչիւր
գլուխի սկիզբը: Պորանազարդ գունաւոր,
էջ 13: Ստացող Սահակ Արեղայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1—2, դասարկ:

էջ 3ա.— Մեկնութիւն Բառից Բերա-
կամի.— Վերծանութիւն, բնութեցողու-

Քին, ... Ենթանկղ, ի ներքոյ անկեալ:

էջ 12.— դասարկ:

էջ 13.— ԳՐԻԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ և Հմտութիւն, որք ի զերթոյացն եւ ի շարադրացն իբրոյ բաղում անկամ ասացելոց. և մասնեք նորա վեց ...:

էջ 10.— Վերծանութիւն է մասն քերդածաց: Վերծանութիւնն զիտութիւնն աւր...:

էջ 19.— Յաղագս Ոլորակի.— Ոլորակ է բացազանութիւն պատկանաւոր մայրի...:

էջ 24.— Յաղագս Տառի.— Տառ է անմարմին որպէս զհոգի, զիւր է որպէս զմարմին: Իսկ բաղմութիւնն հայկական դրոյս Բ պատճառ ունի. առաջինն զաղղացն զկործանան, այսինքն զբաղմութիւնն Հայոց լեզուիս զծռութիւնն, և զԹԻՅՈՎԱԽԱՅԱՍԻՒԹԻՒՆ զնշատացն. երկրորդ պատճառ լեզուիս հարստութիւնն ...:

էջ 68.— Յաղագս Բայի.— Բայ է բառ անհոյժի, ընդունակ ամանակաց, զիմաց և թուոց...:

էջ 76.— Յաղագս Լծարդուքեան.— Լծարդութիւն է կարգաւոր խնարհութիւնք բայից...:

էջ 100.— Յաղագս Շաղկապի.— Շաղկապ է բառ որ կապէ զտրամախոհութիւն ոճով և զմեկնութեան փոխկրումն յայտնէ...:

էջ 108.— Յաղագս Առաջամոյքեան.— Առաջանութիւնք են տասն. շեշտ, բութ, պարօյկ, երկա՛ր, սուղ, թաւ, սոսկ, ապաթարց, ենթամնայ, սաորատ: Եւ առաջանութիւնք սեռականք են յորդ. որակի, ամանակ, հագաք, կիրք: Եւ ի սորոցնէ որորակք են երեք. շեշտ, բութ, պարօյկ: Ամանակք երկու՝ երկար, սուղ: Հագաք երկու՝ թաւ, սոսկ: Կիրք երեք՝ ապաթարց, ենթամնայ, սաորատ: ...:

էջ 113.— Յաղագս Ուրից.— Ուրց են պարզք երկրորդասանք...:

էջ 121.— Մովսէսի եռքնմացոյ թամ իմաստութեան.— ՅԱյ. խորհրդով և ի մաստութեամբ հաստատեցաւ մարդկայինս տեսակ, իսկ անհմտութեամբ և ախտի պարտեցաւ ի յարէն...:

էջ 124.— Փռոց Ամենասուրբ Երարորութեանն Հօր և Որդոյ և Հոգւոյն Յորոյ, այժմ և ժիւտ և յախտեան յախտեանք ամէն:

Աստուծոյ կատարեցաւ տառ այս ի մաստատում, որ կոչի Գերական, աբարեալ և մեկնեալ զառ մեն Վարդապետին Հայոց Վարդանայ, ի խնդրոյ բարեպաշտ Թաղաւորին Հեթմոյ, ի Թուխ Հայոց Ռիւ, ամիս մարտի. ԺԱ օրն ԲԵՏ արարումն եղիւ, ձեռամբ մեղապարտ, և անարման սպառնուի Պաբոս Գրչի, ի մայրաքաղաքս Կոստանդնուպօլսի, ի դռան Սր. Նիկողայոսի Զինուապոյ Հայրապետին, և այլ սրբոցն որ ասու կան հաւատքեալ: Ի խնդրոյ բարեմիտ և հեղահոգի և ընթերցասէր Տէր Սահակ Արեղային, ի վախկունս անձին իւրոյ և յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, ամէն:

Վասնզի սայ է քանն և զաղափար ամ. արհեստից, ևս ասուել որք փութան ձեռնարկել յարհեստ դրուքեան: Զի որպէս անհնար է թուշոյ ի լուծ լծել և ապաւ պատտանել, և կամ եղանց յաւալ վերանալ, նոյնպէս ասանք աշխատելոյ ի սմայ ոչ կարէ հառու լինել արուեստին մեծի զընու, և որ յանդգնի համարեակել, ոչ կարէ զրել զհեմարիտս, այլ եղծանէ զարուեստն և աղէ զզրելին. ըստ անթմաս խոհակերի, որ ոչ զիւր զընդունալ յոգւածին, այլ անհմտաբար հանէ զանդամոցն միան՝ ի միւս անդամն, և միւսոյն ի միւս այլ:

Իսայն են ոճանք որ Եղար ամենն զգիրս զայս, որպէս և է մեր ազգիս հոգորտութիւն և բրտավորութիւն. զի որպէս մարիտ ի թիթ խողի և մանեակ ոսկի ի պարանոց իւր, այնպէս և սա ի մեռ անթմաս և անթմիտ ասնն, այլ որ արբէ ի սիրոյ սորին նա միայն զիտէ զճաշակ քաղցրութեան զորաւ:

Աղբ որք հանդիպիք սմա ուսմամբ, կամ օրհնակաւ, յիշեցէք ի մաքրախալ աղօթս մեր անարման զծողս, և զստացոյս սորա, ամէն:

էջ 126-8, դասարկ:

Բ.— Բ Ա Ռ Գ Ի Բ Գ

գիրքներուն որոշ մէկ մասը կարծիր, մնաց-
եալը սեւ մելանով, երկնիւն, 21 տող: Նոս-
րագիր: Համառոտագրութիւնք սովորա-
կան: Ուղղագրութիւն ասորականիւ: Ան-
ւագիծ խորանագրող, հանդերձ յարակից-
ներով, էջ 129:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 129 — Ան.աղան, անապարհ, ան-
արեալ...:

էջ 143բ — Ա բառ Յ տուն է:

էջ 144ա — Բաղնի. Կ պատեալ...:
Բաղնախոհ, լարախոհ:

էջ 160ա — Գրեանք, հետա, կամ
խոհ, կամ անհաւան: ... Գրեանք, հա-
մետա:

էջ 164ա — Դրական, անական: ...:
Դատելոն, սրահ, կամ տանիս, կամ վեր-
նայարկ, կամ երկմեղուն:

էջ 168բ — Երաժիշտ, երգիչ: ...:
Եկթափիտ, տէ հիանալ:

էջ 164ա — Զուռն, ըզիռնի: ...:
Զինչոստ, զինչ զգեալ:

էջ 168բ — Է ալն, որ էն: ...:

էջ 264ա — Քաշանայարան, աղաւ-
թիք տուն:

էջ 267ա — Ախափակ, Ապարու-
մըն...:

Ծանօթ. — Գրչին կազմէ, վարի լու-
սանցքին. «Այս բառք փխրնի զբոցն է, ով
ընդերձողք:

էջ 285ա — Բառ նքայնեցոց: — (Ա)-
դամ, երկիր:

էջ 324բ — Աթխար, վաղամեծակ:
Ակի, բողկի տակ:

էջ 338բ — Առանցեղ, խելագարեալ:

էջ 343բ — Կատարեցաւ բառք երբա-
յական: Ով տունէ հայրական, եւ արմատք
աւրհանութեան մէջնորդ հայտարարեալ Այ-
ընդ մարդկանս, յորժամ զիրթին բառս
լուծել կամենայք զխանք որ մօտ ի զըր-
կունքս պիտի խորհիք եւ զայց, յայնժամ
եւ մեղոոր զծողակեալ յիշող լինալք:

Այս քառք ի յունարէմ առ մեզ յայտ-
նեալ:

էջ 344ա — Առողանութիւն, ասացու-
թիւն:

էջ 359բ — Համգլո բամաստեղծաց,
փաղաճումարար, ստղազիլ, մարմարծի-
ցըս, սակս քառ գեղընիկ:

էջ 360ա — Ա — Պարտ, պատշաճ,
ի զէն, ի ճաշ, յանկ, նման, բարեոք, վա-
յելու: ... Զի՞ք — Հասու, կարճավճիտ,
հակիրճ, համառաստ...:

էջ 374բ — Աբբանակ, սպասաւոր:
... Գերթող, քերական: Գուտակ, քա-
շիկ:

Ծանօթ. — էջ 384, վարի լուսանցքին,
տարբեր տեղոյն մեկնով. «Սբ. Խայն Գի.,
բուն կիպարիս, խոտորեակ նոնի, պատ-
ուանդան արմաննի, տախտակ դիւոյն մի-
թնիւն:

Յիշատակարան Գրչի?

էջ 385բ — Փառք համայնոյ անբա-
ժանելի Սբ. Երբորդութեան եւ մի Ան.ու-
թեան Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սբ. Հոգւոյն,
այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան յաւիտե-
նից ամէն (այսչափ միայն. սիմանին մը-
նացեալ մտքը եւ յայտարար էլը գատարիլ:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 22x16x2: էջք 306: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ եռաստեակ: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ գլխագիրները կարծիր,
մնացեալը սեւ մելանով, էջ 5-22A միա-

սիւն, 227-299 երկնիւն, 28, 27, 23 տող:
Առաջին մասը նոր լեզուգիր, երկրորդը եւ
երրորդը վայելուչ նորագիր: Համառո-
տագրութիւնք առատ: Գունաւոր խորանա-
գրող, էջ 5, կեդրոնի երկգլխանի արծիւին

վերև մանր երկաթադիր Եֆէորզ Վրպե-
տրեն: Գոռնաւոր գլխապարդ, էջ 76: Կաշե-
կապ մաւաքարտեայ խաչադրոյմ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-4. դատարկ:

[Ա].— էջ 5.— Ի վերայ Մատ. 12, 41:
Արք Նիմուէացիք եւայլ.— Երանելի Հայրն
Սրն. Եփրեմ ասէ, թէ կերտցն պատմութե
այլոց զդատարարին... Ոմն է Գիլ-
սոփայից կատակելով զքրիստոնեայն ա-
սաց. Ոչ զոյ լաւագոյն քան զքրիստոնեայ-
նը մինչ խախն, եւ ոչ զոյ վատթարագոյն
քան զնոսա մինչ զործեն:

Մամօր.— Լեզուն խառն է, Հայերէն
եւ Բրեքերէն:

Բ.— էջ 15.— Քարագ երկրորդ մասն
ի վերայ Մտր. որ ասէ. Արք Նիմուէացիք
եւ այլ:

Գ.— էջ 23.— Քարագ երրորդ մասն
ի վերայ Յայն բանի, Բէ արք Նիմուէացիք
յարիցնն եւ այլ:

Դ.— էջ 32.— Քարագ զարմեայ ի վե-
րայ Յայն բանի, Բէ Արք Նիմուէացիք յա-
րիցնն ի դատատեանն ընդ ազգես եւայլ:

Ե.— էջ 40.— Դարմեայ Քարագ երե-
զերորդ ի վերայ Յայն բանիս...:

էջ 50.— Ի վերայ Սրբոյն Ստեփան-
նոսի մայրաքանդակացիք...:

էջ 66.— Քարագ ի վերայ գլխաւորաց
Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի:

էջ 73. դատարկ:

էջ 75.— Ամարմին բնութենքն Հոռի
են ի Նիմուէոր կերպարանաց...:

Մամօր.— Կը յարգեն զանազան
կրօնական Հատուածներ, միեմեկեայ դա-
տարկ էջերով:

էջ 227-257.— Զգօն զբնէ կրկու
ճառ, անաւարտ. պրակ Ա-Բ (էջ 1-19):

էջ 269-299.— Դերն. Արեւադարպի
Մեկնութենէն Հատուածներ, անաւարտ.
պրակ Ա-Բ (էջ 3-40):

էջ 300-306, զատարկ:

659

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

(ԺԺ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 22x16x3: էջք 460: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ Հաւաքակ, էջ 93-314
կապոյտ եւ փոքրադիր, միւսները ճերմակ:
Դրիւ եւ Ստացող Հայրապետ Սրկ. Տէր
Դրիւորեան, Դադաւապի (= Սահակ Վրդ.,
Մ. Ս. Ե.) Դրութիւն՝ միտախն, ամբող-
ջովն սեւ մելանով: Դուր լեզապիր: Հա-
մառասապարկութենք զբնէ սովորական:
Լաթակաղմ խաւաքարտեայ անարուստ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-8, դատարկ:

Ա.— էջ 7.— Սկզբունք բարոյականք:
— Վայտն խորագրով ի մէջ բերէ ի զբոց
խմատարարաց Հաւաքակ առանս իմա-
տալիցն եւ բարոյականս (Սաւայանեան,
Յուցակ, էջ 389):

Բ.— էջ 95.— ՀԱՄԱՌՈՑ ՈՐՊԻՍՈՒ-
ԹԻՒՆ ԵՎՄԼԵՑԻՈՑ, աշխատատիրեալ եւ
Համաժողովեալ ի Սրբոյն Անտարաշական
վարդապետութենէ պարզ եւ դերբիմայ ու-
ճիւ: Երազարեալ ի Մարգար Ջազարեայ
կօշեմց երեւանցոյ կաշեցեայ դպրէ, ի
փառս Այ. եւ ի պատիւ Սրբոյն Եկեղեցեաց
Քա. ի եւ յօգուտ նորին զինուորեալ Հայկա-
սեան մանկանց: Յամի Տեառն ՌՁԴԹ, եւ
մեր ՌՄԽԸ (= 1799), ի յուզմարի 20, ի
Սանկապետբուրդ:

Ի վայելումն Գաղատացի Տէր Գրի-
գորեան Հայրապետ Դպրի, որ է սպասուոր
կերակոս Արքեպիսկոպոսի Սր. Երուսաղե-
մացոյ եւ Զուրաբի մեծի Ջմիւռնոյ, ի
նուստ Գրիգոր Դպրէ Կաթողիկոսն Կոն-
ստնդլոյ, ի 1822, ի մարտ 20, ի Զմիւռնի զբն-
ջաւ:

Կ. — էջ 191. — Կոսկ Ասաց Ուրբա-
րում Գ. ի Այ. մերոյ, Հասարակ եղև ի
բազում զնդեցիկ եւ ազնիւ դրեանց ձեռամբ
պիտակ եւ ամենառուսաւ Հայրապետ Սար-
կաւայի Տէր Գրիգորեան Կաղատացոյ, եւ
առաջաւ ի Զմիւռնիա, 1822, ի մարտի 31:
Դ. — էջ 235. — ԱՊԱՍՏՈՆԱՐԱՆ ՍԻ-
ՐՈՅ ՄԵՍՏԱՍՏԱՆՅԱՅ, Թարգմանեալ ռուս-
եաւոր չափամբ յիտալական լեզուէ ի Հայ
բարբառ, երկաթորոթեամբ Պ. Յովնանու
նկենկեանց, 1815:

Օրինակեցաւ ի բուն զաղափարէ
Թարգմանողին՝ ձեռամբ նուաւստ Հայրա-
պետ Սարկաւագի Տէր Գրիգորեան Գաղա-
տացոյ, յամբ 1824, ի նոյեմբեր 20, ի Սր-
բաղաքի Սդէմ, ի դահն Սրբոց Յակոբ-
եանց:

Զորոյ զընադիրն եւ նախկին Կո-
ստանդնուպոլսոյ Պատրիարքի Պողոս Սրբա-
ղանի Սարկաւագ տիրացաւ նքնմիայն, 1824:

Ե. — էջ 315. — Ընդդէմ մարզ իմկի-
զացելոյն Դիւնէսթաքի որ ի Պէրսիա, որ
զիտոստովանութիւնն եւ զայնմ ստէ. — Ո՛վ
մեծի թելադրութեան ստատանայի... —
ի Բարդուղիմէոս վարդապետի ձեռնադրե-
ցելոյ ի Քրիստոսոյսի: 1825 ի Կիպրոս կղզ-
յին:

Էջ 381. — Բոյս ի բարուց՝ բնութեան
մարդեան... — Բարդուղիմէոս վար-
դապետ ի գալիս. — ի Վան Սրբոյն Սա-

կարայ որ ի Կիպրոս ի 1825 յունիսի 4 ձե-
ռամբ Բար. Ար. Բաղդէշեոյ:

Զ. — էջ 335. — Նրամելոյ Տօր՝ Ամա-
նիայի հոգեվարժ փիլիսոփայի ներդրեան
ասացեալ ի Սր. Կարազիկէ Նկեղեցի, որ է
ի Նոր ֆաղաք, որ այժմ կոչի վաղարշա-
պատ, յորում տեղւոյ ցուցաւ հրաշակամ
տնիլ մեծի ճառատակի Սրբոյն Գրիգորի
Հայոց Լուսաւորչի: Օգնեալ Յս. — Նոր
օրհնութիւն նուագեալ երգեցէջ Տեառն Այ.
մերոյ, նոր ժողովուրդք տիեզերական եւ
կեղեցւոյ...:

Է. — էջ 375. — Ճառ Նմնդեան Սրբոյ
Կոսթո ի յԱմնայէ...:

Էջ 403. — Յօրիմեալ ի Սարկաւագ
Հայրապետ Տէր Գրիգորեան. ի Ջիւիդիմ.
Ճառ Ողբոց ի վերայ ամցիցն ամցելոց Գիւյ
Քաղաքի ի քաղաւորէն Օսմանցւոց եւ ի
գորաց մորա որք ի 1821 եւ յալիս 13 եւ-
զնն:

Էջ 427. — Ոչ ոք ասէր զընչից իւրոց
թէ իւր իցէ, այլ էր նոցա ամ. ինչ Հասա-
րակաց. Գործ, 4, 32. — Որչափ մեծա-
դոյն է պարզեաւորուն...:

Էջ 555-560. դասարկ:
Մանօք. — Հարկաւոր չհամարեցիրք
միջանկեալ պարագ էջերը նշանակել, ինչ-
պէս նաեւ՝ բազմաթիւ մանր գրութիւններ
եւ ճառեր:

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասաւ 21.5x17x1: էջք 124: Հանգա-
մանք բաւարար թուղթ հասարակ, կըրկ-
նասեանակ: Գրութիւն՝ քնաթանները եւ դըւ-
խադիրները կարմիր, մնացեալը սև մելա-
նով, միաբն, տարբեր լայնքով, 24 տող:
Նոտարգիր տնեւ: Համառօտադրութիւնք
սովորականէն քիչ մը աւելի: Կանկաղմ
խաւաթարտեալ: Դասարկ էջեր 1, 9-12, 37
-40:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 3. —

Սիրայցանէ սիրով ողջուն քեզ հասէ,
առ իմ սիրելուդ ի բոլոր սրտէ,
զրկայիսուն համարու ըստէպ ըստէպէ,
պարանոցարկար միշտ եւ միշտ առցէ...:

Մանօք. — Ոտաւաւոր նամակ, որուն
տնասկիդրի տառերը կը յօգնեն՝ Սուբիաս
նմմ ազգայն մատուցամէ սիրելի-
եաց իւրոց ի սըրտէ իւրմէ:

13-36.— Բանք ... Հաւաքեալ ի լա-
տին դրոց:

էջ 41-124, Քարոզք տեղանք:

Մանօք — Վերջինը կը մայր թերի.
կան կարուած թերթերու մասցովներն եւ
փրթած պրակներու թերթ:

661

ՄԱՇՏՈՑ (ԹԱՂՄԱՆ).— 10

Ս. Յովհաննէս Ամապետ

ՊԼԹ=1390

ՆՅԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 21x16.5x2.5: Թերթք 65:
Հանգամանք լաւ: Բուղթ թանձր, Գրէլ՝
Սահփանոս Սեբաստացի: Գրութիւն՝ խա-
րադիրները, յաճախ սկզբնաւորութիւն-
ները եւ զլիարդները կարծիք, մասցեայր
սեւ մէլանով, միասին, 17 տող: Բուրդիք
մեծ: Համառօտագրութիւնը սովորական:
Զարգազիր, թղ. 2ա, 7ա, 32բ: Կարծա-
դիւն, հիւսուածազօք խաշ, շրջանակի
մէջ, թղ. 1բ: Կաշիկազմ տախտակեայ դը-
րոշմադարձ: Պահպանակ մազազաթեայ
սկզբը երկու թերթ, անկիւնաւոր երկա-
թադիր, կանոնաւոր եւ սակաւախաւ, Խա-
լոց դրքի մասն. վերջը երեք թերթ, անկիւ-
նաւոր երկաթադիր, զարգազայի մելանով,
կրօնական բովանդակութեամբ, դունաթափ
եւ դժուարընթեանի: Ստացող՝ Յովհաննէս
կրօնաւոր, փակակալ Ս. Յակովբայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Մագաղաթեայ մագիմ չաջացի:

էջ Ա. 1. = Եռայի, ԽԳ. 5-8:

էջ Ա. 2.— Սաղմոս 21 և 22: Եւ դու միայն
ներքին զի անուն քո Տէր է եւ դու միայն
բարձրեալ եւ ի վեր: Ի երկգերադ շաքա-
թու Քառասներորդացն չորեքշաբաթի արք
ի տասներորդ ժամու ժողովին ի սուրբ Սիւն
եւ այս կամոն կատարի: Ընթերցուած Ա.
Յովն կարգի ՂԴ: (= Եւք, ԽԳ. 1):

էջ Բ. 1-2. = Եռայի, ԽԳ. 24-ԽԳ.
5: էջ Ա. շարունակութիւնն է Բ. էջին:

էջ Գ. 1. = Յովն Գ. 18-22:

էջ Գ. 2.— Սաղմոս 24 և 25: Եւ
ներքին են որ բնական են ի տան քում, յա-
րաւանս յաւ. աւրհնեացեն դեմք: Ուր-
բաթի արք ի տասներորդ ժամու ժողովին ի

սուրբ Սիւն եւ այս կամոն կատարի: Ըն-
թերցուած Ա. Յովն կարգի Արքիմաք, ՂԶ:
(= Ժ. 1):

էջ Դ. 1-2 = Բ. Օրն. Ժ. 2-8:

Մանօք.— Կան երկու լուսանցադար-
դեր, երկու: Ղուխներուն կից, նախնական
չձագրութեամբ, կարծիք, կապոյտ եւ դե-
ղին ղոյներով նկարուած: Գրութիւնը կը
մնայ անխաթար, բացի վերի մէկ տողէն որ
կարուած է կաղնութեան տանին:

Թղ. 1ա, զատարկ, մէկ երկու տող
դրափորձ:

Թղ. 2ա — Կամովն Հաղորդ Տալոյ.—
Շատ մեծ տարբերութիւններ ունի 26-րդ
Մաշտոցի կանոնէն:

Թղ. 8բ — Կամովն Գամ. Վախճանեայ
յուզարկիլ առ Քս.— Ունի փոքր տարբե-
րութիւններ:

Թղ. 26ա — Իսկ յերկարագում ասու-
րն, առաւատում գաւ ի գերեզմանն...:

Թղ. 27ա — ... Եւ քահանայն ասէ
զԱղաթս, զոր ասացեալ է Բաբելոնի կեա-
լացո.— Գուհանմաք զԳէն Տէր, Հայր Տն.
մերոյ Յի. Քի., որ յայց կըր եւ որդա-
րութեամբ զով փրկեցեր զԵդ...:

Թղ. 32բ — Կամովն յորժամ տղայ
վախճանի:— Մեծ տարբերութիւններ ունի
26-րդ Մաշտոցի կանոնէն:

Թղ. 36բ — Ի վարդապետաւորեն Սըր-
բայն Գրիգորի [աւստարիլ]— Ամենեան
որք տեսներեցեն զարդար[ւ]ն ... եւ ի նոյն
կերպարան նորոգիմք փառաց ի փառս:

Պատգամք, Այլաւստ:

Արդ՝ երանելի էք որ էջդ յարգարու-
թեան, վասն զի ընթացք մեր կատարեալ
են, Հաւատք մեր Հաստատուն են, յոյս

մեր ճշմարիտ է, սէր մեր հաւատարիմ է, ընկուցիւն մեր յերկինս է, կեանք մեր ընդ հրեշտակս է, հանդիստ մեր յեղեմական դրախտին է, բաղձականք մեր նազկայայծառք, պարզեւք մեր անպատմեք, պատիւք մեր անհամարք, արքայութիւն մեր հանապազորդ, պսակ մեր անանք, եւ փառք մեր յաշտեանականք:

Թշ. 45ր.— Իսկ յերկարգում առաւառտուն գամ ի դիւնգմանն... — Ունի մեծ տարբերութիւններ:

Ընթերցալտծոյ յնայեայ Մարգարէէ.— Զի ի Տեառնէ եղեցի դարձ արդարոց եւ եկեացն ի Սիրոյն... զի ես եմ Տէր որ միեթարեմ զգեզ:

Պատգամք, Այլաւստ:

Արդ եւ դուք մանկունք երկնաւոր առաքաւսին, որդիք աւետեանք եւ ժառանգք արքայութեանն, զի պարաւաստեալ է մեզ անդիստ յերկրին կենդանեաց զարխա եւ բուրաստանք տնկաւէտս եւ մրգապայծառս, տերեւայիցս եւ ծաղկաւէտս, անոյս եւ ցանկալիս, քաղցրաճաշակս, անանք, անփախճաք, որ կան եւ պահին մեզ յաւաքն պարզեւաց պատկման ձերոյ. անդ ուր բանալք բիրտաւոր հրեշտակացն են, դասք մարգարէիցն, ժողովք մարտիրոսացն, եւ բաղմութիւնք երկնաւոր դարացն, որոց հանդիստապետ եւ դարապետ Քս. է Թաղաւոր յաշտեանք:

Թշ. 50-51, ժամգագմյն մեղմով, բայց նոյն գրչեմ:

Թշ. 50ա, խաղաղեալ...

ԿՑ.— Հաւատ ունելով հոգի խաղաղութեան, երթալ առ ստեղծիչն, որ փյտաց յերեսս առաջին մարդոյն:

Ահա հրաժարումն կենաց յաշխարհէս, զաստուածատուր զվճիճոն ունելով. ասէ հող էիր եւ ի հող դարձցիր:

Եւ այժմ աշխարհք ընկալ եւ հանդոյ ընդ սուրբս քո Դրիստոս, զի եւ մեք զոչեսցուք ասելով. փառք ի բարձունս Աստուծոյ:

Սւ տօնք գիտաք ի քար.:

ԿՑ.— Ահա միեղեցաւ որ պահանջէ յինէն ըզհոգիս իմ...:

Թշ. 52-55, բալորգիր, տարբեր գրչէ.

Թշ. 52ա.— Դամն որ ի մեռելքուք

առի.— Միեղի ի յինէն, Բանդ ի հորէ... — Մաքիւլ էլս:

Թշ. 54ր.— Ողբ.— Ով քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան...:

Յիշատակազուրիւմ Ստեփանոս Գրչւնի.— 1890

1.— Թշ. 6ր.— Քս. Ած. Թող դանցանս Յունանէն կրօնաւորի՝ ստացողի տառիս, եւ զՍտեփանոսի Սերաստացոյ՝ դրոշիկ զրոց, եւ որ գամէն ասէն:

2.— Թշ. 26ր.— Ով աստուածահաճոյ քահանայք եւ քրիստոսաւոր ժողովուրդք, որ ժողովեալ էք յաշխարհի բոնեկեցեալս ի Քս., Թողութիւն մեզոց խնդրեցէք յԱյ. Յունանէն կրօնաւորի եւ ծրնողաց իւրոց եւ ինձ մեղապարտ պրի Ստեփանոսի Սերաստացոյ եւ ծնողաց իմոց եւ եղբարց, եւ Քս. դմեր յանցանոն թողցէ:

3.— Թշ. 49ա.— Ով դասք լուսեւրմից, որք պատուէք որ. մատենիս, յիշեալիք որտի մտաւք զպատուելի Սպիտակ պոսն Սրուսաղիմայ զՏէր Գրիգոր Մարգին. ընդ նմին եւ զտաքաւալ տառին՝ զՅունանէն կրօնաւորի, փակակալ Սրբոյն Յակոբայ, եւ զյարեմէք ծնաւոն իւր, եւ զամ. արեան միքմաւորսն իւր. վասնզի մեծ յուսով պրել ես դա Սրբոյն Յակոբայ ի յիշատակ իւր:

Բայց՝ մի ոք իւնեացէ հանել զսայ ի դերահուլիք ուխտէն Սրբոյն Յակոբայ, զողանալով, եւ կամ այլ ինչ պատճառաւ նաւք. զի այնպիսին պատիմ զՅուդային կրեացէ, եւ ընդ բանասրկուին տանջեցի: Այլ եւ կրկին աղայիմ զմեզ խնամով պահել զսա եւ դատաւաւով:

Արդ զրեցաւ սա ի հուշեաւոր անապատս ի լոնակողմանն որ է յանուն Սր. Յովնանի. Կարապետի, ձեռամբ Ստեփանոսի՝ անպիտան եւ տեսարեւոտ զրչի: Եւ յաշխարհացն անմեղադիր լինել, զի կար մեր աշխարհ էր: Եւ Ած. մեզ եւ մեզ առհասարակ ողորմեացի: Բայց զրեցաւ ի Թվ. ՊԼԹ, յունեիս Թ:

4.— Թշ. 51ա.— Զառաջարկ Սր. եւ զերահուլիք Ուխտեա Սրբոյն Յակոբայ զՏէր Գրիգոր Մարգին, եւ զպատուելի կրօնաւորք՝ զՅունանէն փակակալն եւ զՅունանէն զառաւելն, եւ զայլ ճգնադրեաց կրօնաւորքն որ կան այժմ ի սմա, եւ

դեղերեալ ևն ի դրոնա Սր. Յարութեան և այլ Սր. Տնարեանկանաց, անհանգիստ աքսութեամբ դշալ և ղցերեկ, աղաչեմ անմոռաց յիշել. ընդ նմին և ղթերալարեմ աշխատողս՝ ղՍանփանու անպիտան, և Ած. յիշողաց և յիշելոց անհասարակ ողորմանցի, և նմա փառք յաւիտեանս :

Այլ գրեմ — 1390

Թղ. 52ա — Ի Թվ. ՊԼԸ ապրտամբեցին Հայկայ և Դմէշիայ և այլ բազում պարոնայք ի սուլտանէն, որոյ անունն Պարսիս էր, և ազգաւ յարքաշ, ծառայ, և բազում ամբոխի և հնեկող բովանդակ Շամայ, մտին յնպիպառն, և ընկեցին ըզսուլտանն ղՊարսիսին յաթուռոյն, և յուղարկեցին կտպանաւք ի Քարաք, և իւրանէք ղփոթեալ ընդ միմեանս հակառակեցան. և կայաւ մինն ղամենեան և. եդ ի

բանտի, և լուծաւ բազմաց՝ խուփեցան, և կրկին հանին սուլտանն ի բանտէն, և ի Թվ. ՊԼԹ, տիրեաց կրկին աթոռոյ իւրոյ, և այս եղև ի նախանամութենէն Այ. ղԻ բարեմիա էր առ ամ. ազգս, ևս առանկառ քրիստոնեայս :

Մանոր. — Անպէս կ'երևի թէ նախնական յիշատակարանին նորոգեալ ընդօրինակութիւնն է այս :

Ետնագոյն Յիշատակագրութիւն. — 1682

Թղ. 55բ — Դարձեալ ևս անպիտան և անարժան ծառայիցն Այ. Տարոնացի Ամասուր Ույս. որ եկաւ ի Սր. Քաղաքն յՍմ. երկրպագութիւն մատուցի Սր. Գերեզմանին Քի. ՌԼԱ Թվն. և այլ որ. անաւրեան կանացն, ի փառս Այ. :

662

Ա.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— 7

ԽԻՆ. ԱՍՈՐԻ

Բ.— ՊԱՄԱՌՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ.— 6

Մ. ԽՈՐԵՆԱՅԻ

Երուսաղէմ

1679

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Խաւալ 21x15.5x4.5: էջք 568: Պրակք ԺԳ + Ժ: Հանդամանք լաւ ընդհանուր ամամբ, էջ 1-80 շրթանքի լուսանցքները խոնաւութենէ վնասուած: Խուղթ Թանգր: Կաշկեղծ տախտակեայ ղբաշմազարդ: Նուիրատու Սասյի Վրդ. Կեսարացի:

Ա.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

1679

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Գրէն՝ Տէր Երեմիա, Գրութիւն՝ խորագրերը և յանափ ղխաղերները կարճը. մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 30 տող: Նոտքողիք վարժ: Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Գոյնաւոր խորանագրող

և այլն, էջ 9: Ստացող՝ Վանեցի Տէր Ովանէս կրօնաւոր:

ՌՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-6, գրեթէ դատարկ:

էջ 7ա.— Յամկ Միխայիլ Գրաց:

էջ 9.— Տետոն Միխայիլ Պատրիարքիմ Ատորոց Համեստ Ժամոնկագրութիւն, քաղաւթու տրաքեալ ի յօլովից պատմագրաց, ի վարժո քանասիրաց ողտմանակ անդեմաքեմք յԱղաթայ հետէ միմչեւ յետին յաւալս քննացեալ.— Եւեղարք իմ ի Քա. ուսումնասիրք և աստուածաբանք, կարօտեալք ղխաղ Ժամանակաց, և հաւաքեալ վէպս բազմա ժրաշան աշխատութեամբ, ինայեցի յիս և ի

լսելիս ձեռք... — Հմմտ. Տպ. Երուսաղէմ, 1871, էջ 1:

էջ 272բ. — ... Իսկ զՄիջնադետս Ասորոց, զԹուռհայ եւ գեառան, եւ զՍրուհ, որ էր եղբօրն իւրոյ, Աշրափուս յինքն առնու Քեմիլ: — Հմմտ. Նոյն, էջ 525:

Յիշատակարամ Հիմ եւ Նար Գրչաց

էջ 272բ. — Ի Թվին Հայոց ՈՀԸ (= 1229) կատարեցաւ աշխարհապատում պատմութիւն Տէր Միխայէլի Եր. պատրիարքին Ասորոց, զոր ստուգիւ գրեաց ծայրաքաղ առնելով յաստուածաստեղծ մարդոյն Աղամայ, սկիզբն առնելով ասաց մի ըստ միովէ զկարգ եւ զծնունդ, եւ զշինութիւն արարածոցս, զոր նախ քան ջրհեղեղին աշխարհակործան, եւ զոր յետ ջրհեղեղին յորդոցն յայն լինեալս եւ աճել ըստ հրամանի, եւ ուխտեցին ամենակալին Այ. որ եղ ընդ Նոսա յետ ջրհեղեղին: Եւ ի վերայ այսորիկ զկարգ եւ զԹիւ թագաւորացն Հոռոմոց եւ զՊարսից, եւ զին Պարսից թագաւորութեան վճարելոյ՝ սկիզբն առնէ թագաւորութեան Արարիկաց որ են Տահէկէ. եւ զկատարածի սոցա զԹուրքաց սուլտանութիւն եւ զտիրելն ըստում աշխարհաց եւ զաւառաց, զոր դեռ այժմ եւս ունին բոլորնացեալք ընդդէմ բազում ազդաց եւ ազանց: Որ են Թիւք ելլցն Աղամայ մինչեւ ի ժամանակս կատարելոյ դրոցս ի ձեռն Միխայէլի Ասորոց Պատրիարքի, ամբ ԶՈ ԴԾ եւ Լ, եւ այժմ է Թիւս Հայոց

ՌժիԸ (= 1679), որ զրեցաւ ձեռամբ Հայապետացի Երեմիայ Արեղայի. որ Հանդիպիւք ամայ կարգալով կամ օրինակելով, յիշեցէք ի Քս. խոշորութեան եւ սղալանաց մերոց անմեղադիր լիւրեք զի կարն մեր այս էր, եւ դուք յիշեալ լիլիք ի բարերար Տեառնէ մերմէ:

Արդ՝ եղևս աւարտումս սորա ի Թվին ՌժիԸ, նաւասարդի Ժ, ի մայրաքաղաքս Սր. Յեմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ, որդւոյն Զերեքեա, ի Հայրապետութեան Սր. Աթոռոյ Տն. Եղիպար Կաթողիկոսի, եւ վերատեսչութեամբ Մարտիրոս Վարդապետի:

Սմբոթ. — Վերագրեալ յիշատակարանին տառքն մասը կը պատկանի Հին Գրչին. Հմմտ. Տպ. 1871, էջ 525: Իսկ այս յիշա-

տակարանին ետեւէն անմիջապէս կու գայ ուրիշ պարբերութիւն մը, որ կը վերաբերի «Քահանայական Կարգաց»:

էջ 273բ. — Արդ մեք Թեօք լցեալ զկուր բանիս, եւ Թուրքեալ ի վերայ ծովացեալ պատմութեանց յոգուեց եւ Հասեալ ի մինայս Հանգստեան մերումս կենցաղավարութեան, դարձեալ նովին յուսով երկնաւոր սքանչելեացն եւ շնորհաց Հոգոյն Սրբոյ, երկրորդ անգամ ծովամուխ լիցուք յանհասական խորս քահանայական կարգաց եւ զարդուց, իթէ ուստի սկսաւ եւ ուր լցաւ եւ յո կատարի, աշխատեալք ի պարզեան Այ. իթէ զինչ է քահանայութիւն եւ պատիւ Այ., եւ Հանգուացուք զյոժարութիւնս մեր ի փառս Այ.:

էջ 274ա. — Նորիմ Տէր Միխայէլի Յաղագս Քահանայական Կարգաց, քէ ուստի առնու սկիզբն. — Սկիզբն քահանայութեան շնորհի է անժամանակն Ած., որպէս եւ ամ. բարեաց...:

էջ 301բ. — Ա. — Հոռոմայ՝ Պատրոս:

էջ 302բ. — Ա. — Անտիոքու Նոյն՝ Պատրոս:

էջ 304ա. — Ա. — Աղեքսանդրի՝ Մարկոս:

էջ 305ա. — Ա. — Եփեսոսի՝ Անդրէ:

էջ 305բ. — Ա. — Երուսաղէմի՝ Յակոբ:

էջ 306ա. — Ա. — Կոստանդնուպոլսի՝ Եւաղր Հերմուած:

էջ 312ա. — Ա. — Յս. Քս. անըսկիցն ի ժամանակէ, եւ սկիզբ եւ կատարումս ամ. քահանայութեան Որդին Այ. ...

էջ 316ա. — Տէր Միխայէլ մինչեւ ցայս վայր: Աստի վարդաւն սկսանի վարդապետը:

էջ 323բ-328, գրեթէ դատարկ:

Յիշատակարամ Գրչի. — 1679

1. — էջ 301ա. — ՏՏէր Երեմիայ դրիչս, եւ զստացող տառիս՝ զՎանեցի Տէր Ովանէսն յիշեցէք ի Քրիստոս:

2. — էջ 307ա. — ՏՏէր Ովանէս կրօնաւորն յիշեցէք ի Քս. եւ Ած. ողորմի ասացէք, որ ետ գրել զՊատմագրեքս յիշատակ Հոգոյ իւրոյ եւ ծնողաց իւրոց, ամէն:

3. — էջ 311բ. — Փառք եղալի Տէ-

բուժանքի և ևռահիւսակ անձնաւորութեան
չոր և ևրդոյ և ևրդոյն, ամէն:

Զատացող տառիւն ըստուհ Տէր
Ողանկս Վանեցի, աղաչեմ յիւն միոյ Հայր
մեղային ի Տէր. որ մեծաւ փառականօք
ստացա զտայ և ևսու զրեւ յիշատակ ինձ և
կենեակցին իմոյ Թուրքաւորին, և անդապն
իմոյ, չորս մահաւոր Սաքրիտին և մօրս
Աղաւկէին, և ևրդարցա Խանամիրին, Եւ-
րամիրին. և այլ ամ. տրեան մեքմաւորա-
ցես, ամէն: Արդ աղաչեմ զմեկ ուր ընթերցող
տառիս յորմամ Հանդիպէք մայր կարգաւորով
կամ օրինակելով, միով սրտի մօտք յիշե-
ցէք առ Քս. և Ած. ողորմի տաացէք, և
զուգ յիշեալ լիլիք ի Քէ:

Այլ և աղաչեմ զմանկուն սր. և կեղե-
ցոյ, յիշեալէք ի մաքրամիայն աղօթք մեր
յրապանեղ Երեմիա զրէիս. խոշորութեան
և աղալանաց իմոյ անմեղադիր լերուք,
բանդի կարե մեր այս չր:

Գրեցաւ և ևսարտեցաւ զերբք ի թր-
ուականութեան Հայոց Ռեմիլ ին, ամանան
չորս Գ ին, ի քաղաքն սր. յՍժ. ի զուռն
Սր. (Յակոբին) Յակոբայ, որ է վիճակ Հա-
յոց աղլին. և ևսարտեցաւ զմեքն Սր. Ուր-
տին Տն. Եղիազար Գաթողիկոսի, և այլ
բազում ուխտս, ամէն:

Մանթ.— Այս յիշատակարանին տ-
ուղին մասը ըստ երեսոյթին կրուած է ըս-
տացողին կողմէ և ընդօրինակուած ն-
րեմիա զրէն:

ՊԱՏՄԱՐԹԻՒՆԻՆ ԼԱՅՈՑ

Ս. Փրկիչ, Երուսաղէմ 2. 1679

ՆԵՄԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Գրեի՞ Նւր-
կիացի Սարգիս Եպս. Մ. Ս. Թ. Գրութիւն՝
խորադիրները և սկզբնատառերը կարմիր,
մնացեալը սև և ինքնով, միասին, 27 տող:
Նախագիր: Համառօտագրութիւնք առաւ:
Գունաւոր գլխադարձ և այլն, էջ 331, 339,
488:

էջ 329.— Յանկ է Առաջին Հատորին:
— Ա.— Սկիզբն ճառիցդ պատասխանի
Բղթոյն Սահակայ և խոնուին կատարել
զհայրցութեան նորա: ...

էջ 330.— Վասն Արայեան Արայի և
քէ սորա որդի Ամուշեան Սոս անուն էր.
— Հմմտ. Թիւ 230:

էջ 331.— Հայոց Պատմաբիւմ երկու
հատուածս ասացեալ Մովսիսէ կորեմացայ
ի խնդրայ Սահակա Բագրատունայ:

Ա.— Մովսիսէ կորեմացայ յաղագս մե-
րոյ ի սկզբամն յայտմ քամիցս Ստեանայ
Բագրատունայ խնդրեալ:

էջ 335.— Յանկ Երկրորդ Հատորին
Մովսիսէ կորեմացայ ի հաւաքեալ.— Ա.—
Յաղագս միջակ պատմութեան մերոյ նախ-
նաւ, Երկրորդ Հատորին: ...

էջ 338.— Երկրորդ Հատոր է: Մով-
սիսէ կորեմացայ ըստ միջակ պատմու-
թեանց մերոց մայմեաց:

էջ 485.— Մովսիսէ կորեմացայ ա-
ւարտաբանութիւն մերայ հայրեմեաց.—
Ա.— Աւարտութեան Պատմութեան Հայոց Մե-
ծաց: ... ԿԸ.— Ողբ վասն բառնայ
Խաղաւորութեան Հայոց աղլին Արշակուն-
իաց, և ևսկիսկոգրութեան աղլէ Սրբոյն
Գրեգորի:

էջ 563-8, զտարակ:

Յիշատակեալմ Գրիկ.— Շ. 1679

էջ 562.— Աւարտեան զերբ երբորդ
Հատորին, մեռածը Երկրորդ Սարգիս
Եպս. կոչեցելոյս, ի Սր. Քաղաքն Երուսա-
ղէմ, ի զուռն Սր. Փրկիչ Անապատին:

Յետմագոյմ յիշատակագրութիւն.—
1740

էջ 562, ճոտր շեղադիր անեալը.—
Միտայէլ Պատմադիրք յիշատակ է Կեսա-
րացի որ և վանք զեղլի Ստայի Վարդա-
պետին, ի Սր. յՍժ. ի զուռն Սր. Յակո-
բայ, ի ԹՎ. Ռեմիլ. յիշեցէք ի Տէր Քս. ա-
մէն:

663

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԿՈՍԻ, Բ. ՀԱՏՈՐ.— 7

ԽԱՐՍԵՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ՄԱՇԿԵՆՈՐԹ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 21.5x16x3.5: էջք 384: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տակուն: Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնաւորութիւնները եւ զլխագրերները կարմիր կամ վարդադոյն, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 31 տող: Նոսրագիր վարժ: Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշիկազմ տախտակեան զրբւնմագարդ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3ա — Երկրագնդ Հատար Մեկնաւորեամ Սրբայ Աւատարանիմ Մարկոսի, Աւացեալ Արարչի Վարդ(այ)անի Վարդանու Ճոն Կողեցեւոյ: Դրախ Թ.:

Մամօք — Մեր կողմէն չակերտուած երեք բառերը տարբեր մելանով են եւ ետքէն աւելցուած կը թուին ըլլալ:

էջ 3Թ, երկու սիւնակներում ալ վերի մասը գրուած իսկ վարի կէտը դատարկ, առանց յիշատակարանի: Ըստ հապայեանի ճուցակիմ «Ժամանակ» Դար ԺԸ (Տետր 12, էջ 1252):

664

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

(ԺԸ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 21x15.5x2.5: էջք 308: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, էջ 90-140 փայլուն, թանկ: Գրիւնք՝ Գ. Մասին՝ Մատթէոս (1770). Ե. Մասին՝ Յովհ. Արդ. Տարանցի (1775): Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնաւորութիւնները եւ զլխագրերները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, միասին, 24-26 տող: Նոսր չեղագիր, ալլաղան դրոշմեամբ: Համառօտագրութիւն կարգ մը մասերուն մէջ սովորական, ուրիշներուն մէջ առատ: Կազմ՝ տախտակեայ կարմրակաշի ոսկեգօծ:

Ա. ՈՂԲ ՆԴԵՍԻՈՅ — 3

Ն. ՇՈՅՈՅՈՅ

էջ 1-6, դատարկ:

էջ 7 —

Տետաժ Ներսէսի, Հայոց Կաթողիկոսի. եղբօր Տետաժ Գրիգորի, Երեւանի:

քան բարառեակամ, խօսեալ քամի ողորդեալ, վառ Սեպտի մեծի առաւմ, ի քուակամի հիմք հարիւրի, եւ իմնում ընդ երեքի, քան եւ երեք դեկտեմբերի, յերրորդ ժամաւ օր ուրբաթի:

Յիշատակարան Դրչի — 1764

էջ 91 — Արդ տառ տաղական օրինակեցաւ ի թուին Հայոց ՌՄԺԳ, Հոկտեմբերի 5, ի Հնազոյն եւ յանդիւն օրինակէ, ի թուին Հայոց ՌՂ [= 1641] տմին գրեցելոյ Յիշաւս Որդւոյ:

էջ 96-98, դատարկ:

Բ — էջ 99 — ի վերայ Սրբոյն Յաննա Կարապետին եւ Մկրտչիմ Գի. Այ. մերայ իբր եղանակաւ Ոերթողեմի. — Որք միանգամ դերեւելեօք յաճեալ պատուաշին...:

էջ 113 — ի վերայ Սրբոյն Հօրն Վերայ

Գրիգորի Լուսավորիմ.— Սրբազան Առաքելն եւ Ածարան Աւետարանիւն Յահաննէս...:

էջ 144-6, դատարկ:

Գ.— ԼՈՒԾՄՈՒՆԻՔ ԱՆԵՏԱՐԱՆԻ.— 1

Թրգմ. Պետրոս Վրդ. Թիֆլիզցի (1732)

կ. Պոլիս 1770

էջ 147.— Ճակատ.—

Բանք խրթնադոյնք եւ դժուարալոյնք, վերծանելոյ եւ իմանալոյ արժանիք, որք զոն եւ դրին ի մէջ Սրբոյ Աւետարանին:

Համառատարոյ վերաբողեցիս ի մեծազոյն հեղինակն ուսմանէ: *Ջրանոթիւն* իմն շնորհակէտ ընծայեալ առ բանադրանէն: Ի փառս ամենամեծին Այ::

Բարգմանեցեալ ի լատինական: Ի հայ բարբառ: Ի Պետրոսի Վարդապետէ Թիֆլիզցոյ:

Ի խնդրոյ մեղապարտ շնչին Ծառայի ուսմեք առ ի լինել յիշատակ բարի իւրն եւ իւրայնոցն:

Ի Կոստանդինուպոլիս:

Ծառի ՏՆ. 1732, եւ Հայոց ՌՃՁԱ:

Եւ այժմ օրինակել սկսաւ Թուին Հայոց ՌՄԺԹ [= 1770], սեպտ. է, ի վայելումն (այսպէս):

Մանթ.— Վանյարմար եւ լատինաբան *ոճով*: Իսկ բացատրութիւնքն եւ հիւսուածք ինքնահնար բանիցք (Սաւալանեան, Շուշակ, էջ 391):

էջ 173, վերի լուսամքից, տարբեր դրչով. «Գիրքս այս զուտս մեծամեծս խօսի, եւ զանյարմար առապելս առեալ ի հրէիցք»:

Յիշատակագրութիւմ Գրչի.— 1770

էջ 207.— Գրեցաւ Թուին ՌՄԺԹ, ձեռագր Մաթ. Գր. [= Մատթէոս Գրչի]:
էջ 208-218, դատարկ:

Դ.— Տ Ա Ղ Բ

Կարապետ Վրդ.

Վերգք լատին ոպեալ ի Կրդ. Վարդ. Սր. ԱՐՊՈՂՅԱՆ Ժառանգ, ի վերայ Սրբոյ Քաղաքիս տնօրինական տեղեաց. անհարթ

ոճով (Սաւալանեան, Շուշակ, էջ 391):

էջ 210.— Տաղ առ Սր. Գերեզմանն Գի. ասացեալ:

էջ 220.— Տաղ առ Սր. Մանրն յարում ծնաւ Գե. ասացեալ.— *Կամար Լուսոյ յերկնից իջեալ...*— Կարապետէ:

էջ 221.— Սր. Գերեզմանն Գի. արավ վառեցեալ մին երգեաց:

էջ 221.— Տաղ առ Սր. Կարապետն Գի. ասացեալ:

էջ 222.— Առ Սուրբն Յակոբ որդին Ջերեքեա ասացեալ:

էջ 228.— Տաղ ոգեալ յամենմէ մեղօք գառածելոյ:

էջ 233.— Տաղ ի վերայ Սր. Գերեզմանն Գի. ասացեալ:

էջ 236.— Տաղ Սր. Գոգգոբայի:

էջ 238.— Տաղ Սրբոյ Քաղաքին երաւտղելի եւ Յմարիմեղմեաց:

էջ 241.— Ներբողեան առ Սր. Տաճարն Սրբոյն Յակոբայ. ամլարմար բառիւք տալաւ իմ ձգեալ յամենմէ:

էջ 246.— Տաղ առ Սր. Գերեզմանն Գի. Այ. մերոյ:

էջ 266.— Ի իտալառաւ ասացեալ.— *Խորք անքնին, անհառ անհասին...*— Իտալառաւ կառոյ:

էջ 268-280, դատարկ:

Ե.— էջ 281.— Պատմութիւմ օտոմաւոր արաբեալ գերմանիկեցոյց, այսինմէ Նեմեցեցոյց, վառ պատերազմն որ եղան ընդ հազարացոյց ի թվի Փրկչին ՌՈՒԺ [հրէշք ՌՁԺՁ = 1717 = 1718] ամիս. իսկ այժմ օրինակեցաւ ձեռամբ Սր. Նեմյ. Ժայրացոյն Ուսումելու Յակոբակ, Յմ. Գաբրիէլ արքեպիսկոպոսի ամարծամ սպասաւոր իբր տէր Յօսանմէոյ յառի եւ սեւաւոր Տարօցի յաբաղայի եւ յոյժ վատարազդէ. իսկ ի թվին մերոյ ՌՄԻԴ [= 1776], եւ հակեմբեր իիմ, ի Հիւլիսպէ Քաղաքի:

Հեքեայէթ հիշալը ճնկիկն, ջիւլի օտման վէ ալման փառիւհաւը մաղէշիկաւ *պոլեմա* ֆի Մեօիհին 1717 անէսինաւ տիւղիւմիւ Միւլիւ Քարաֆիւնալն, անլարն լիսանընէ պէյիթ զանուշիկիւ:

էջ 283.— Պատմութիւն անցից մարտի պատերազմ, որ ընդ Օսմանցի եւ ընդ Թ-

դատարանին Ալամանայ, որ եղև յամի
Տն. 1716, յօրինեալ ի դիմաց նոցա ի նո-
ցին բարբառս, ոտունաւոր շափամար-
Մամոյւ. — Ընդամէնը 40 տուն է, մա-

խտկողման էլին Հայաստան տանկերէն,
իսկ աջակողմը Հայաստան թաղմանն է-
թին:

Էջ 298-308. դատարան:

665

ՄԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԶՇՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆ. — 1

ՅՈՂԱՆՆԵՍ ՎՐԴ. ՍՊԱՀԱՆՑԻ (1687)

Սրուտագէմ

ՌԻՃԴ=1765

ԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 21 x 15 x 4: Էջ 592: Հանդա-
մանը լաւ. Թուղթ Հասարակ, ծծող, Գրիշ,
Սարգիս Դպիր Երուսաղէմացի, Գրութիւն՝
խորագրերը եւ գլխագրերը կարմիր,
մնացեալը սև մելանով, միասին, 28 տող,
Նոտարդիւր վարժ: Համառոտագրութիւնք
ստատ: Կարմրապոյն դարդազիր եւ լու-
սանցազարդ՝ դուխնեղու սկիզբը: Գունա-
ւոր խորանարդը եւայլ, էջ 1: Կաղմ
տախտակեայ սեւակաշի: Դատարկ թուղթ՝
սկիզբը եւ վերջը՝ երեքական թերթ: Կտրծ-
քին երկաթազիր՝ Տրամակացութիւն:
Ստացող՝ Տէր Միխիթար Վարդապետ:

ՌՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Ա. —

Էջ 1. — Ի յստրկ յետմեալ բամի ըս-
պատուորէ, քի. ծառայից մուստ ծառայ,
Յոնիմմու իսպաիեմցոյ, հազոյ եւ մոխ-
րոյ, արտիեալ Մակացոյքիւմ Աստուածա-
բանութեամ խառն ընդ փիլիսոփայութեամ,
որ յորջորջմամբ ամուսնակաշի տրակս
Մակացոյքիւմ ձմարտութեամ: Յերկմա-
չու ազօրիւմ աստուածագեցեացցոյ համգա-
մակեցիւք տրեպակ ամօրիմ օգնակամու-
թիւմ ասցնիեալ արաքլէմ գի, ամեմքիտա-
րայ ի ծիր ամթիւրարար հասից. — Զի որք
միանցեալ իմաստասիրական բանի եւ քա-
կան բանակտեութեամբ ենթադասեն...

Յիշատակարան Հեղինակի. — 1687

Էջ 461. — Եւ արդ աստուածաբանու-
թեան իրողութիւն եւ բացատրութիւն որ
եղև մակագեթութեամբ եւ ի ձեռակերտու-

թեամբ յանարման հողոյս եւ մօխոյս Յո-
ւաննու իսպաշանցւոյ:

Ձեռնարկում յօրինման տրակիս եղև
ի թվին Հայոց մեծաց Հաղարերորդի, Հա-
րիւրերորդի, յերեսուն եւ հինգերորդի,
յամսհանն ի սեպտեմբերի:

Իսկ կատարումն Հաղարերորդի, Հա-
րիւրերորդի, յերեսուն եւ վեցերորդի, յա-
մսհանն հողաւմբերի, յորքաւասաներո-
րդի:

Աղայիմ դաստուածաբանոյ յորժամ
յլատուածաբանութեան րուսն Հարեայ
ուսման եւ ընթերցման, եթէ օգտեալիք՝ ի
Տեանն զուսմիք, եւ եթէ ոչ՝ անդամու-
թեանն ներսնիք, զի կար մեր եւ անուո-
թիւնն իրրու լղջիկանաց ունի զօրութիւն,
որ ի յառումն ի տեսութեան արեղական:

Այլ քէպէտ աշպէս սակայն բաղմանք
սրախն ըստիպեաց ի գերազանցութիւն սո-
րին հպիլ, Բայց թախանձամբ սրախն զե-
րեսուն առ ոստ եւ ի դարչնապարս մեր առ
եղեալ յաղապս պոռնկիս շնացողիս եւ ամ-
վատթարեցելոյս ներումն ինչ յաղեմիայ
արարչէն մաղթեսնիք, եւ յամսհագութ ծը-
նողէն իւրմէ, ի մայրական զթոյն աղեր-
սեսնիք, զի զոնեալ զանք մեղացս անհունու-
թեանն արասցէ:

Քանի յանդատին ի ծննդեան լրման
Հեղատասան ամաց մօր ի կարգա տատուա-
ծաբան եւ ի տեսակս հրեշտակական, որ էր
թիւն Հայոց մեծաց Հաղարերորդի, Հարիւ-
րերորդի եւ յօթերորդի [= 1668] յաւուր
պայծառակերպութեանն քի. մերկացեալ
յալխարհայնոյն մօր յաստուածայինս, ի

արեւել իմմէ ոչ ինչ ունելով վկայութիւն սակա տառապեալս անձին՝ Թէ դործեցի բան ինչ, եւ կամ զհաճոյսն Այ. Այ տինա զներհակս զմախիզս եւ զվատթարս, որովք բարկացուցի զանրարականին բնութիւն, մատչելով ի սեղանն ահաւոր, եւ ի պատարայն կրկնաւոր եւ զենեռմն հոգեւոր, զոր յետ երբակաց ամաց ընկալայ՝ ի դատակնիք թշուառականս անձին:

Եւ զայս ոչ բաւականս համարեցայ դատապարտութեանս առիթ զանարժանապէս մատչումն, այլ եւ ընկալայ զշնորհս իշխանական վարդապետութեան, որ միայն ճշմարիտ վարդապետին տիեզերաց վայելուչ է եւ ակն, ի հաղարեորդի. Հարիւրերորդի, եւ յութուտաբնեւորդի [= 1669], եւ հաղար Հարիւր եւ ի Թ երորդի զպատարան [= 1680]:

Որովք կրկնապատիկ եւ երբեակապատիկ դատապարտմ յարդարադատ եւ յատիկ դատաւորէն, քանիչ ոչ ինչ է չար որ ոչ զործեաց անձն իմ անարժան, զինութիւնս, զպառնկութիւնս, զորկրամոյութիւնս, ամ. զստեբօք մասամբք եւ շեսակօք իւրեանց: Եւ տինա զծնողս ամ. չարեաց պարարտաւանութիւնս, եւ զայս ամ. որ սերմաբան եւ զիւրօք են բանաստիւծին, յոր ոչ բաւեմ զանհունութիւնն վիպաբանելով ի պացդ աստուածադանից:

Այլ կախեալ յուսով յողորմութիւնն Գի. եւ ի հեղումն արեան նորա, եւ յատարարութեան զարեւոտութիւն կենսատուն ամենազոր սր. նաչին, որովք մեղք հալցան, զի ցրեցէ կայալն ինչ ի սեւեղեալ ձեռաց իւրոց եւ յոտից առ ի լուանալ մշտաւ մարմնոյ իւրոյ, եւ սեւաթոր եւ զդադնացեալ անձնս:

Եւ տինա յենելով ի բանս սրբադանին առաքելոյ, Թէ որ ոչն դործեցէ բայց հատաւսացէ յայն որ արդարացուցանել յամբարիշտն, համարեցին վարձք նորա արդարութիւն, եւ դարձեալ եթէ յուսով ասորիցեաց, եւ ըստ սաղմոսին՝ Երանեալ է ոյր որ յուսա ի քեղ, եւ դարձեալ Թէ նա երանի մողովողեան որոյ Տէր Ած. է նոցա:

Վասն որոյ անարժան անձն իմ յեղեւր(ս)աց բանիցս յայսցանեաց բուռն հարեալ յողորմութիւն Այ. զի մի լինիցի քահանայութիւնս զիշխանութիւնս եւ զայսն

ինձ ի դատապարտութիւն, այլ մարդասիրութեամբն իւրով առիթ փրկութեան:

Քանզի կարի խոյս տուեալ, ոչ առնելով յանձն զզերադրականս դատասիկ կարգ, յաղազս անարժանութեանս, այլ բռնադատեալ Հարկեցայ մուտս իմ յայս ջրիկ:

Այլ զուրք ուլ Հարադատք իմ Հոգեւանակեցէք վատթար անձինս ի ձոնման անարատին զենման զերկնայու աղօթս ձեր, զի դոնեա աղատեցայց յաղազս անօրէնութեանցս ի տոչորմանէ մտացս խղճից:

Եւ նա մաղթեմ բարգաւաճեալ եւ արդատալիւ անձան(ա)ցդ, զի զլրմպանակ երկնայու աղօթիցդ ձերոց մատակարարեալիք մարմնաւոր ծնողացն իմոց եւ զարդացուցացն իմոց, Զաբարիային եւ Նիխաբեթին, զի արեալ ի բաղկաց մատուռականցդ ներումն յանցանաց զտցեն, եւ ընդ սոցին զհարադատն իմ եւ զհամբարայն զիւրակոս երէցն եւ զամուսինն զԹամարն, եւ զհարադատ ծնեալ դաւակն զՍտեփանոսն եւ զԴիոնիսիոսն, եւ զՏիմէթէոսն, հանդերձ քերթն իւրեանց, Կատարինեաւ, եւ Սողոմէիւ, եւ զնիդարեթիւ, յիշեալիք զի շնորհի յիշման ձերոյ ընկալցին զողորմութիւն յապնիսղ արարչն, յայտմ կենցաղոյս անսկզբմ ձնալ եւ ի հանդերձեակն զանմահն ժառանցիկ զկեանս ձեօք եւ հարադատօք, ծնողօք ձերովք եւ ամ. աղգականօք եւ սիրելիօք, եւ ընդ միւս Հարադատիւ իմով, եւ ի նմանէ ծնիցելոցն, Յարութեան, եւ Նաղլումահլիւ, եւ Սարգսիւ, եւ ամուսնանս Մարիամա, զերկնիցն ժառանգել զանանց կեանսն:

Շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տն. մերոյ Յի. Քի. որ եկն եւ փրկեաց եւ լուսաւորեաց, որով եւ ընդ որում Հօր միանդամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւի:

Եւ արդ ի զայս իմում անարժան անձին ի մենարանս Ած. ային եղեւ ի Թուին Հայոց մեծաց, հաղարորդի, Հարիւրորդի, եւ յօթնեկի [= 1658], յաւուրն պատկերի յայծառակերպութեանն Քի., վեշտաւան ամաց հաղակիւ, եւ յետ ամի միոյ եղեալ սարկաւազ, եւ յետ երբակաց քահանայ, եւ յետ ութից զիշխանութիւն վարդապետութեան, եւ յետ ինուցս պաւաղան ի սրբոյ

հօրէն մերժէ եւ ի հողեւոր դաստիարակէս, Դաւիթ քաջարան եւ աստուածաբան հեղաշուիք եւ խոնարհամիտ րարունայպետ եւ քաջաջան եւ քրտնաջան արհիւ եւ արքայանիստ եպիսկոպոսն ։

Զոր իւրով քաղցրատես եւ ցանկադէմ բանիւ եւ վարուք դոմարեաց զեղբարս եւ րաղմայոյց յղիմամբ փիլիսոփայականաւ, եւ զիացողին աստուածաբանականաւ, ըդջոկս եւ զդասու վարդապետաց, եպիսկոպոսաց, արեղայից եւ սարկաւազաց, եւ այլոց յետնոցն կարդեցելոց յաստիճանսուորաց, յորոց եւ փառաւորի Ամենասուրբ Երրորդ յովթիւնն, զտարճանան բանակք անմարմնոցն, բերկրին ջոկէ ժողովրդոցն, ի քարոզաց եւ ի վանողաց զդայլս ապականիչս ի հօրից աստուածապահ քրիստոսակրացն ։

Յորոց աշակերտելոցն են եպիսկոպոսունք, Ստեփանոս քաջարան, զոր յետ երանելոյն յալորդեաց տեղի նորա եւ ընկալաւ զաթոռ նորա, եւ յետ նորա Միքայէլ եւ Աղեքսանդրոս եպիսկոպոսք, վանիչն հերետիկոսաց ։ Եւ վարդապետք՝ Յակոբոս, Խարսեղ, եւ Ստեփաննոս, եւ ես հողիւ եւ մոխիր ։ Իսկ քահանայք եւ արեղայք, զտէր Յովհաննէս, զտէր Յակոբ, զտէր Յովսէփ, եւ զտէր Սիմէոն, որ եղև եւս եպս. զտէր Եսայի, զտէր Թովմաս, զտէր Սիմէոն, զտէր Ահարոն, եւ զտէր Անդրէաս Մովսէս, զտէր Պետրոս, եւ սարկաւազունք զՈւշատուր, զԲարսեղ եւ զՄիքայէլ, զԵնթէս եւ զԻւս Ենթէս, զՅարութիւն եւ զՍիմէոն, եւ զՍէթ, զոր սոքա ձեռամբ երկրորդիւ յաջորդիւ մերկացան եւ ի սզոյ առ խնդուիւնն անհասանելին փութացան ։

Այլ ամենազուրկ արարիչն շնորհեցէ յիշեցելոցս հասանել յորոց ցանկացանն եւ ընկալցին զպսակն յաղթանակի, եւ տարցին ի տաճար Թաղաւորի յաւիտեանից եւ ի նոյնն ածցին ցնծութեամբ եւ ուրախութեամբ, եւ կացուցէ զհարանացեալ Հոգին սոցա յաջմէ իւրէն ի փառս իւրոյ ժարդասիրութեանն ։

Եւ մի դարձցիլին տնանի ամաչեցեալ, այլ որով հաւատով եւ տնանկացան յաշխարհէ ընդ Պետրոսի սրբազանին հարիւրապատիկ առցեն, եւ զկեանս յաւիտեանական տաճարեցեանք. քանզի ինքնին ուստեաց զարքայութեանն ասելով թէ որպէս ուստեաց Հայր իմ զարքայութիւնն եւ ես

ձեզ ուխտեմ ։ Ահա ուխտէ զոր անշուշտն ասաց բերան որ ոչ անցանէ եւ բան որ ոչ փոխի եւ խոստումնք որք մնան յաւիտեան ։ Ենորհօք Տն. մերոյ Յիսուսի Քի. որ ի օրհնեալ յաւիտեանս, Ամէն ։

Բ. — Էջ 467. — ԲԱՍԳԻՐԻՔ ի լեզուէ Պարսից եւ Արաբացոց ի Հայոց լեզու քարգմանեալ թէ փիլիսոփայութեամ եւ թէ աստուածաբանութեամ յիւրաքանչիւր կարգի բառ առ բառ եղեալ դիւրագումելի խմբողագամ ։ Այնքն — Հայելի, Այլք — Գործիք ։ . . . Օլօմա — Մեծապոյն իմաստնասէրք ։ Օվզը — Լուսաւորիչ լուսոյն ։

Յիշատակարամ Հեղինակի. —

Էջ 480ա. — Եւ արք եւ տրուպ Յօհաննէս հող եւ մոխիրս կոխանս ոտից, պայաղատացի արարի զհամառօտ բառսն ի պարսից եւ յարաբացելոց ի հայ լեզու. եթէ հայեալիք փառս Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ վերամատուցէք, ապա թէ ոչ ներեցէք ախմարութեանս իմոյ, զի այսքան էր կար եւ զօրութիւն նուաստացեալ անձինս իմոյ տառլապելոյ ։

Յիշատակարամ Գրչի. — 1755

Էջ 490ա. — Տաշհի Յարութենի որդի Յերուսաղէմցի Սարգիս Դպիր դրիւս յիշեցէ մէկ Հայր մեղայիւ, եւ կամ մէկ ողորմեայիւ, եւ դուք յիշեալ լիլիք. կրկին աղաչեմ զձեզ Հայրք եւ եղբայրք իմ եւ ընթերցողքդ, յիշեցէք ի յաղօթս ձեր, ամէն ։ Ի մեծ Թաւկանիս մեր Հայոց ազդին Ռեճիւ ամին, էի իմաստ յեմյ. սրբոյ քաղաքին, եւ զբեցի զայս Ածարանութեան եւ լառն ընդ փիլիսոփայական դերքս, ի Տէր Միսիթար Վարդապետին, որ է յերկրէն, եւ յամենան յունվարի քսան եւ հինգին ։ Եւ յամէն դիմաց բխէ ձեզ բարին, եւ ձեզ հովանին նշան սրբոյ խաչին, պահապան լինի աջն հայրենիք, եւ փրկէ զձեզ ի շար վտանկէն ։ Զթմրեալս մեղօք ի յաղտին, կրկին յիշեցէ յաղօթս ձեր վերբարին. որ եւ օրհնեալ յաւիտեանս ամէն ։

Էջ 491-4, դատարկ ։

Գ. — Էջ 495. — Յաղագս ամառաւորի

յգութեամբ Մարիամու կուսին Մօրն Այ.—
Հանդիսով հանձնելն, զերդանցութիւն եւ
անճառելի մեծութիւնն Մարիամու կուսին
մօր, զստեր եւ սիրելի հարսին, է՛ խանդա-
ղատելոյ ծայրագոյն երկնուոր թաղաւո-
րին, է՛ աշխարհ ռարձր, է՛ աշխարհ զերա-
ղանց, եւ աշխարհ անբարեկեցիւն...

Մամօք.— Վարդմանեալ յօտար լեզ-
ուէ բարակեան եւ անհեղեղ ոգովն (Սաւա-
յանեան, Յուցակ, էջ 391):

էջ 379—392, զտարակ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —
1768

էջ 1, վարի լուսամբցին, մտորագիր.
— Զօտացող զբոյս, զՍրբոյ Աթոռոյս եղծի.
Պատրիարք Գանձակեցի Կարապետ Վար-
դապետն յիշեցեք ի Տէր, որ եղ զշէրքոյ յե-
շատակ ի զբաւոյնն Սրբոյ Յակոբեանցս
եւ բառ իւրոյ կապելին շուի ոք ի խնամու-
թիւն հանելոյ դա ի Սրբոյ Աթոռոյս. ի
թուին ՌՄԺԷ:

666

Ա.— ԲԱՂԱԳՍ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 3

Բ.— ԲԱՂԱԳՍ Բ. ԲՆՈՒԹԵԱՆՑ.— 3

ԲԱՐՔԱՂԻՄԵՈՍ ԶԵԱՆԿ ԵՊՍ.

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 21×16×3-5: էջը 706: Հան-
դամանց լուս, վերջաւորութիւն թերի:
Թուղթ հասարակ, բարակ: Գրութիւն՝ խո-
րագրերնբ կարմիր, մնացեալը սև մեկա-
նով, միասին՝ 26 տող: Նոտարգիր, Հա-
մառտաղարութիւն շատ առատ: Կաշեկազմ
աւարտական զրոշմաւոր: Պահպանակ
սկիզբը եւ վերջը երկուական թերթ թուղթ,
դատարկ:

Ա.— ԲԱՂԱԳՍ Է. ԽՈՐՀՐԴՈՑ

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3.— Նախասացեալ մախարաւ-
քիմէ, ի սրբոյն Թումայէ վարդապետէ, ի
կարգէ սրբոյն Դօմինիկոսի, Յաղագս է
հօրհմարտ սրբոյն Եկեղեցւոյ յԱԺԻՑ Բաղաբէ.
— Օրէնք ՏՆ. անբիծք եւ եւ զարժանեանն
զհոգիս...:

էջ 18.— ... այլ համարեցի ինձ
նուազաւ Բարձրդիմէոսի Փռակի կախակո-
պութիւն առաւել ի մեռն Թարգմանչաց
լինել յեղաշրջումն քանին ի շատին յեղուն
ի հայ բարբառս...:

Յիշատակարան Թարգմանադի.—

էջ 304.— Զատառածային եւ զերկնա-

ւոր իմացուած զԱմենաուրբ Հոգւոյն...
— Հմմտ. Բ. Հատար, էջ 602-3:

Բ.— ԲԱՂԱԳՍ Բ. ԲՆՈՒԹԵԱՆՑ

էջ 305.— Խնդրի քէ զի՛նչ է բնութիւն
եւ քանի յեղանակաւ ասի.— Պիտ.— [Ա]-
սիմ, թէ անունն այս բնութիւն զբաղովմ
նշանակէ, եւ բաղում յեղանակաւ առեալ
լինի...:

էջ 422.— Կատարեցաւ զէրգ Բ. բնու-
թեանց, եւ մի անձնաւորութեան ի ԴՈ. ի
մեռն Յունանու. Պոռնցւոյ, եւ սր. Բարդոսի
կապ. ի փառս ԴՈ. ի, որ է օրհնեալ յա-
ւիտեանս, ամէն:

էջ 422.— Յաղագս Պետիկ:

էջ 699—700.— Խնդրի քէ երգումն մի-
ացեալ ընդ յօժարութիւնն ապամի բանի
յայտնի սյակ առնէ...:

էջ 706.— ... զարձեալ դիտելի է, զի
թէ բաժնից հայրենի է, այսինքն? տուն,
այգի, արտ, ընդ մեռանելի կենդն, վաղվա-
ղակի զառեալ առ տուղն իւր. բայց թէ
այլ ինչ, այսինքն, ոսկի, հանդերձ [Շա-
րուճակութիւնը կը պակսի, քերթ կտրում
է]:

667

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԾՆՆԴՈՑ.— 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21.5×16×5: էջք 612: Հան-
դամանք լաւ, բայց սկիզբը եւ վերջը թերի,
թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ ամբողջովին
սեւ մելանով, միասին, 21 տող: Ծեղապիր
նոտրակերպ: Համառօտագրութիւնք սովոր-
ականն աւելի: Կաշեկազմ տախտակեայ:
Պաշտօնակ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ
թուղթ դատարկ: Վերջին երեսին վրայ հա-
կառու ուղղութեամբ դրօշմ է «Պուստացի
Հայրէթ Սբանդու Մահտեսի Պետիրոս»,
կնիք սեւադրոշմ փակագիր. «Պետրոս?
Վարդապետ, 1244» = [1795]:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ի մաս(ն)ունս դանա-
դանեալ եւ բաժանեալ, շատացեալ, եւ իբր
ի հրեղէն եւ դնտակս շինեալ, արեգակն,
լուսինն եւ աստեղքն եղեն...:

էջ 604.— Գլուխ ի՛լ: Շար Գլխոց.—
Յակոբ փախելով յեսաւայ դնաց ի Միջա-
դեսոս, եւ ի ճանապարհին ննջելով ետես
ղԱծ. յեցեալ ի սանտղոց, առ որով հրեշ-
տակք ելանէին եւ իջանէին, եւ գինքն միս-
թարէին...: Երբորդ սէրն, ի դարդաց-
ման եւ յառաջացման կենաց, Ձորբորդ՝ հը-
նադանդութիւն [Շարմաղաբիւմը կը
պակսի]:

668

Յ Ա Յ Ա Խ Ա Պ Ա Տ ՈՒ Մ.— 2

Եւդոկիա

ՌՂԳ=1644

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15.5×3.5: էջք 380: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ տոկուն, կոկող՝ Շա-
հում: Գրիչ՝ Կարապետ Երէջ Կաստանեաց,
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնաւորու-
թիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ մելա-
նով, երկրէն, 26 տող: Նոտրագիր: Համա-
ռօտագրութիւնք սովորական: Սկզբնաւոր-
ութիւն տեղը բաց մնացած ծայրէ ծայր,
քիչ բացառութեամբ: Կարմրագիր լուսան-
ցադարձք՝ էջ 5, 9, 119, 361: Կազմ տախ-
տակայ կարմրակաշի դրոշմադարձ: Պաշ-
տօնակ սկիզբը չորս թերթ դատարկ
թուղթ: Ստացող Աստուածատուր Վրդ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ծառայք անպիտան եմք գոր-
ինչ պարտն էր առնել արարաք:

էջ 2.— [Ս]րբայմ Գրիգորի Հայաց

Լուսաւորչի ասացեալ շառ Յաճախապա-
տում եւ լուսաւոր վարդապետութեամբ
օկտի լսողաց: Նախ եւ առաջ.— Ա.— Յա-
ղպոս Ամենասուր Երբորդութեանն, [Մ]ի
է ընութիւն եւ դոյութիւն Սր. Երբորդու-
թեանն...: ԻԳ.— Վասն խրատու ճըղ-
նութեանց, յառաքինութիւն յորդորման:

էջ 4, դատարկ, նոյնպէս յաջորդ է-
ջին վերի մասը, իբր խորանաւորի:

էջ 5.— [Ա.— Մի է ընութիւն եւ դո-
յութիւն ամենասուր Երբորդութեանն], եւ
իւր է ինքնութիւն, եւ յիւրմէ գոյութեանն,
գի ի սկզբանցն ունի զպատճառսն Հայր
ղորդոյն եւ զՍուրբ Հոգւոյն: Իսկութիւն ան-
ծին եւ էութիւն անսկիզբն...: Հմմտ.
Տպ. Վեներիկ, 1838, էջ 1:

էջ 199ա.— Երանելոյն Սրբայմ Գրի-
գորի Հայաց Լուսաւորչի Վարդապետի վա-
սըն բարեբաւ արարչին խնամաց: Եւ կըշ-

տաւրաւաւիմ տննազանգ ստեակաց: Եւ
առաջմարդաւիքիմ բարութեամ վարուց լու-
սաւորութեամ:— [Բաղմալ]դիմի են երախ-
տիք շորհաց միայն Հօրն բարերարք:—
Հմմտ. Նոյն, էջ 123:

էջ 329ա.— Սրամնլոյմ Սրբոյմ Գրի-
գորի երաւս Գնմաւրեանց եւ ցայց Կոմ-
դիսից՝ յառաջինմութեան յորդարմումս:—
[Ամեն]այն ոք որ հրամարեցան յաշարհէս
եւ ընծայեցին զանձինս Այ. . . :— Հմմտ.
Նոյն, էջ 206:

էջ 352բ-354ա, յիշատակարան. տես
ստորեւ:

էջ 354բ-360, զատարկ:

էջ 361ա.— Դարագ վարդապետաց ի
բամ մարգարէիմ Դաւթի որ ասէ: Գաւա-
զամ զօրութեամ առաջեցէ Բեզ Տէր ի սէ:
— Վասն էք դաւաղանն զարդարեալ յեկե-
ղեցուն արտաքս բերեմք:—

էջ 363բ.— Վասն աստիճանաց վար-
դապետութեամ արքամ է կամ արգէտ ստա-
նայի է: Կաստիճանսմ վարդապետութեամ—
Ատէ Աւետարանիչն Ղուկաս:—

էջ 375ա.— Տեսում Գրիգորի Եւա-
մեծի արարեալ Ողբս Յազագս մանաւան
վարդապետաց— Արդ զի՞նչ արասցուք
այսուհետեւ:—

Վերջը կայ սա յիշատակարաւիմը:

էջ 379ա.— Դարձեալ աղաչեմ զձեզ
ով Հոգեւոր հայրք իմ վարդապետք եւ հա-
րապետք, յորժամ որ զայս ողբս կատա-
րէք, նա աստատանում եւ եղկելի Սարգիսս
յիշեմքիք ի մաքրափայլ յաղօթմ ձեր:

էջ 379բ-380, զատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1644

էջ 352բ.— Փառք Ամենապարզ Սրբո՛ր-
դուքեանն անեղի եւ անխնայի եւ անհա-
սանելի իմոյ Այ. եւ զիս արարողի, եւ տու-
ողի զօրութեան իմոյ սկաւորութեանս, եւ

լոյս աչաց խաւարելոյս, երկու մասամբք
կատարել Հոգեկէջ վարդապետական տա-
մասենի. Սրբոյն Գրիգորի Հուսաւորչի,
այլքան աղանց Հայաստանեաց, որ սուրբ
եւ Հոգեւոր բանիք իւրովք եւ աւետարա-
նական բանիք իբրեւ ողայոց կաթն ջմար-
եաց աղայոց, եւ Աղայի առակք զմեանս
լինս յայտ արարեալ անուշակ բանիւ, զի
յամենեւեան մերձեցուցէ յատուածա-
յինս. եւ որք լուիցենս պայծառացին եւ
բեւք Հոգոցն որպէս զանէջ Ետապայթս:
Ձի զամենեւեան հրաւիրէ յերկնային հա-
րանին, մանաւանդ զմեանձնս, որք
հղետարական աշխատութեամբ կենն, եւ
որք սենին զատուեան առաջնորդութեան,
եւ որք պործալարք են նոցուն, կեալ անա-
րատ եւ անրեմ կենցաղս, զի հասցեն տա-
ւեալեանց Հօրն:

Վասն որոյ ցանկացող եղեալ սուրբ
տառիս յուրեւրանայ երջանիկ բարունա-
պետս մեր Տէր Աստուածատուր Վարդա-
պետն, զի այսմ զրոցս պակաս զուով յեւ-
րումն զանձարեանին, եւ յանլ զսայ ի լուե-
մարան իւր, զոր Տէր Յս. բարով վայելիւ
տացէ, ամէն:

Արդ որեցեալ սայ ի Թվականն մերում
ՌՂԳ, մեռամբ անբարեւոտ փեռնս զբէլ Կա-
րապետ երէցու, որ մականուամբ Կատա-
նենց կոչի: Գրեցի զսա ի քաղաք Նաղա-
կիայ, ի Թաղս Ղալայ մահալլա, ի զուոն
Սր. Նիկողայոսի զօրաւոր հայրապետի:

Արդ երեսանկեալ աղաչեմ զօրուր բն-
թերցողք եւ զաղափարողք, յեւեցէք ի
մաքրափայլ աղօթն ձեր զանպիտան զբիւս
եւ զստացող սորս զՏէր Ամատուր բարու-
նին, եւ զծնողն իմ զՏէր Խաչատուրն, ի
Դս. հանդուցելոյն, եւ զմարն իմ զԽա-
խաթունն, եւ զապաշխարող կուսակցօն
քոյն իմ զԵւհումն, որ բաղում աշխա-
տանք կրեաց ի կոկել Բղթիս. յեւեցէք
միով ողորմի. տեսողք սորին եւ վայելողք
զսայ, եւ Ամ. յեւէ զյեւղողք, ամէն:

669

Ճ Ա Ռ Ը Ն Տ Ի Ր. — 13

Տեղի

ՌձեկԳ—1694

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծառալ 20.5×15×4: էջ 512: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ տոկոսն: Գրե՛լ՝ Գրե-
ղոր Երէջ: Դրութիւն՝ խորագրեները եւ
սկզբնաւորութիւնները, եւ երբեմն զլիա-
ղերները կտրմիք: Ժապետայր սեւ մեկանով,
երկսեւ, 24 տող: Նորագիր: Համառո-
տագրութիւնք շատ առատ, և երբեմն զըծ-
ուարարոյժ: Ուղղագրութիւն տկար: Գու-
նաւոր զարդադիր եւ լուսանշարդ իւրա-
քանչիւր գլուխի սկիզբը: Կիսախորան, էջ
262ա. Խորանազարդ, էջ 5: Նկարք, էջ
170, 190, 272, 316ր, 320ր, 397ր, 414ր,
428ր, 439ր, 452ր, 470ր, 490, 503ա: Կողմ
տախտակեայ սեւակաշի: Պահպանակ ըս-
կիղր եւ վերը երեքական թերթ դատարկ
թուղթ: Կերթ սեւաղբոյժ, ՎՆՈՒՄԱՍ Վար-
դապետ, Ներքեւը տեւեւ դրեքոյժ, Վեպոս
յորթրթեայ, էջ 6, 388:

ՐՈՎԱԼԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-2, քանի մը տաղ կցկտուր քաներ:
էջ 3.— Յամց գլուցս եմ այտաբիլ — Ա.
— Վասն մեծատառն եւ աղբատառն չու-
ղուի Ղազարու: ... — Եւ 2.— Վասն մու-
ղուցն եկին յերկրագրութիւն ծնողեանդն
Գր.:

Ա.— էջ 5.— Յոնամնու Ոսկիբերդնի
ասացեալ է մեծատառն եւ աղբատառն
հագումն Ղազարու: — Էր ոմն մեծատառն եւ
աղբաւէր բեհեղս եւ ծիրանիս...:

Բ.— էջ 18.— Երանկայն Յոնամնու
Ոսկիբերդնի.— Առն միտլ էին Բ որ-
դէք...:

Գ.— էջ 22ր.— Գրիգորի ասացեալ է
վասն դատատառնի, քէ գայոց է դատնի
գմեռեայն եւ յարուցեայն, Գարիբեդկան
վարդապետ — Իսկ է ժամանակի իւրում և-
կեացէ այն որ զայոցն է...:

Դ.— էջ 29ր.— Յաղագս Նային քա-
ղաքին այրոյն այսպէս տեղիւ.— [Բ]եր աշ-
տուհանս: սիրելի զայս առաջի զիցուք ըս-

պատմութիւն սքանչելեացն այրոյն...:

Ե.— էջ 37-8.— Յոնամնու Ոսկիբե-
րդնի ի մտաւորն եւ ի փառիսցիւն... —
Երրորդ են ճանապարհք արքայութեան...:

Զ.— էջ 42ա.— Ղազարու Յարու-
քեան.— Բաց զըրթուսն իմ խաւի վասն քո
Որդի Այ. ... — Վեպոսայ Սրեհեւոյ:

Է.— էջ 53ա.— Գրիգորի Լուստուրջի
Ծննդեան.— Եւսն ժամանակն Աղեքոսանդր
Մակեդոնացոյ, Արաւի քաղ ազդէն Պար-
թեւաց, յիւրի գրաւեաց զարեւելս ամ. եւ
Թագաւորեաց Նոցա մեծաւ զօրութեամբ,
եւ առաքեաց զեղբայր իւր զՎաղարշակ
Թապաւորիկ Հայոց...:

Ը.— էջ 64-5.— Վկայաբանութիւն
Փիլիպոսի Առաքելոյն եւ Բարդուղիմէոսի
եւ Մարիամու. Նայմաբերի ծր կտտարե-
ցաւ: Զայս քարոզս կարգայ եւ լաւ ի միտ
առ.— Ի ժամանակն ամբարիշտ արքային
Տրապիստի...:

Թ.— էջ 68ր.— Պատմութիւն Մաք-
եոսի Առաքելոյն: Զաս քարոզս կարդայ եւ
լաւ ի միտ առ գի խաբին է.— Եւ մինչ էր
Սր. Առաքեայն եւ Աւետարանիչն Գր.
Մաթէոս...:

Ժ.— էջ 73ր.— Պատմութիւն Արքայն
Թովմայի Առաքելոյն, որ բազում սքանչե-
լիս լինի.— Եկն ի [Զկնի] Համարաւորն
Գր. եւ իման Հոգւոյն Սրբոյ յառաքա-
րին...:

ԺԱ.— էջ 88ա.— Վեցերորդ կիրակի,
ասացեալ է Արեւիկայն Յոնամնու, թ կու-
տեմացն եւ Գայուսեան Գր. Այ.: — Թորոմ
զմտաւ ամիմ զդիւրանախն? կենցաղոյս
ընթանակս, եւ զաշխարհավար մարդոյն?
տաղանայս, յայնժամ յիշեմ զոր վաղճանի
եւ զկատարածն աշտոյիկ զանհրաժեշտ վաղ-
ճանումն և զժամանակի ժամանակն, զան-
աղբատարի դատաւորն եւ զկարգն լի ցառ-
ումբ...:

ԺԲ.— էջ 95ր.— Գարոզ ի քան Առաք-
մանի որ առէ. Զի որք սրբութեամբ պահեմ

գործարարին սրբացիւ.— Ամենայն դէրժ
աստուածային զԱն. արդար զաստուոր քա-
րողն...:

ԺԳ.— էջ 115ա.— Յօհաննու Ոսկիքե-
րամի ասացեալ է: Այր մի իջանէր յերի-
ճովէ եւ ամ.— Այր մի իջանէր յենձէ յե-
րիճով...:

ԺԴ.— էջ 123բ.— Եփրեմի ասացեալ
է, վասն խոստովանութեան եւ ասպշխա-
րութեան.— Յորժամ երեսասորդ էիր,
պարտ էր քեզ խորհիլ զաներեւոյթն եւ ըշ-
կատարածն...:

ԺԵ.— էջ 128բ.— Երանելոյն Եղիշէի
ասացեալ է. վասն աւագակիմ խոսովմ.—
Ով հաւատացեալ չայլք իմ եւ եղբայրք
իմ, ի հոգոյս մի ոք վկասեցի ի կենաց
վասն յարազարծաց...:

Մամոր.— Վերջինս երկուսն է՝ մի-
ջակ հայկարանութեամբ (Սուսայանեան,
Յուշակ, էջ 398):

ԺԶ.— էջ 135ա.— Գեորգայ Ջօրա-
վարին.— Յամ թաղաւորութեան Դիոկղե-
ախանութի...:

ԺԷ.— էջ 134բ.— Յառաջի ծնունդն
յովասեայի Մարիամու...: — Եւ էր Յո-
վակիմ մեծաւորն...:

էջ 167բ.—

Մեռնողն Հօր անեղբարկան,
հեռալ յառաջ ջան զաւթտան,
եւ է անհատ եւ անսերմն,
մինն ի յէնց Երրորդութեան:

Իսայիայ կտ մեղ նշան,
ծնալ ի կուսի առանց սերման,
առնուլ զմահ վասն սահղծման,
եւ խոտապաւ վասն մարդկան:

Խոնարհեցաւ. (վասն մարդկան) ի դե-
րեզման,

վասն դերեանց որ բանալ կան,
համարմաւ փառաց անդրձական?
յաղաքեք ամէնն մեղ յայտնեցան:

Իւ աղայեմ զմեռունդ կուսին,
ի ժորենին անկիզկին,
ջնջել զմեղա իմ ցանկական,
զդարձ կատարեալն? որպէս որ կան:

Տուր արտասուս ինձ ի զլջման,

որ եմ անգեղջ եւ անարժան,
զԳրիգոր երեցս զիրի մամն,
առնել յաղթթա մեր յիշման:

ԺԸ.— էջ 168ա.— Պատմութեան Մի-
խայէի Գրաց.— Ի Գամբրջոյ աշխարհն
Հնդկաց ոտն թաղաւոր Հրեայ առաջնաց
Ուստիանոս առ Նա թէ բարձր զաղանդդ
յարդ...:

ԺԹ.— էջ 181բ.— Յաղագս Յօհան-
նու Ոսկիքերամի ասացեալ է վասն սրբա-
ւորեան որ է Հազարն Սրբայ.— Ով աստու-
ծասէր սիրելիք...:

Ի.— էջ 185բ.— Քարոզ ի բան Սր.
Աւետարանին որ ասէ. Ոն արիշ գմս.— Հը-
բաժայէ մարդաբէն Միքայիլ արի եւ զնայ
առաքի, զի առա ոչ զայ քեզ անգեղստ...:

ԻԱ.— էջ 204ա.— Քարոզ (վասն)
Դաւթեայ որ քվեաց զձազովորաց.— Եւ
դի Նահապետն է՞ր յերկոր ապրէին...:

ԻԲ.— էջ 210բ.— Բամբ օգտակարք է
խրատ օգնեալն եւ պիտանիք ասացեալ է.—
Ահաւասիկ ժամանակ ընդունելի եւ աւայ օր
իրկունքեան...:

ԻԳ.— էջ 217բ.— Յաղագս եպար-
տութեան եւ ռիսակալութեան.— Արդ ա-
սուհետեւ փախեցուք ի հպարտութենէ եւ
յոխակալութենէ...:

ԻԴ.— էջ 222բ.— Կանանք եւ խրատ
վասն սիրոյ.— Եւ է առաջին սերն...:

ԻԵ.— էջ 228բ.— Կանանք վասն խոս-
տովանութեան.— Գրեմէ կանոն վասն խոս-
տովանութեան...:

ԻԶ.— էջ 230ա.— Պատմութիւմ վա-
սն ամբօն օրդանցն, եւ խոստովանու-
թեան.— Արդ եկայք ժողովուրդք Այ. ...:

Մամոր.— Այս գերեզմին հառք համա-
րին վարդանայ (Սուսայանեան, Յուշակ,
էջ 393):

ԻԷ.— էջ 238բ.— Սր. Հօյն Թեոփիլո-
սի ասացեալ է, վասն արտասուաց, վասն
խոստովանութեան մեղացն.— Բորժամ
միաբլ զբաղեալ լինի հետ մեղաց, եւ կամ
ի հոգս աշխարհի...:

ԻԸ.— էջ 244բ.— Ողբ պիտանի վասն
մեղելոց...: — Արդ առան ի մէջն, առ Ած.
դնացին սուրբքն եւ փախեցան ի մէջն առ
Դս., եւ բարի էր հանապարհ նոցա. Թո-
ղին զմեղ որբս եւ իւրեանց հայրենիքն ըշ-

նացին. **Քողին** զտապականացուս եւ յանապական հետեւեցին...:

ԻԲ. — էջ 233բ. — Սբ. Հօրն Յովհաննու Մանդակունացւոյ ասացեալ է, վասն շրամպաւելոյ զհանձնայս եւ վարդապետս — **Մթերին** սպոյն եւ աղամուղջ արտուութեան...:

Էջ 236ա. — վասն երկտասարդաց, ի բան իմաստասիրին որ ասէ. Գ եմ գորս անհմար է իմծ իմանալ...: — **Արարիչն Ած. բոլորից** իւրով ամէնիմաստ հանճարովւն...:

4. — Սոգմամն եւ Երիտասարդներ
Թիւ 669, էջ 272:

Լ — էջ 278ա. — Քարագ ի բան մարգարէին Դաւթի որ ասէ այսպէս. — **Թէ վարն զինչ պատճառի...**

ԱԱ. — էջ 284ա. — Պատմութիւն Յովսէփայ Գեղեցկին եւ ողջախոսին — **Այս Յակոբս Բժ առ որդիս ունէր...**

ԼԲ. — էջ 317ա. — [վասն] խնստութեան եւ ազաշխարհութեան ասացեալ

է. — **Եւ արդ քան զամ. երախտիս զոր արար Ած. ...:**

ԼԳ. — էջ 321ա. — Երանելոյն Ալիքսանդրի կամաւոր աղքատացելոյն — **Այր մի էր ի կոստանդնուպոլս...**

ԼԴ. — էջ 330-331. — Ի վերաւստ իջեալ պատմութեան ՏՅ., եւ պատմութիւն Թագաւորին Հայոց Արկաւու: ՏՅ. Յովհաննան ասացեալ. — **Ի ժամանակս Արկաւու Թագաւորին...**

ԼԵ. — էջ 336ա. — [վասն] Յեսայ որդւոյ Նաւեայ] — **Յեսայ որդի Նաւեայ էր յազգէն Եփրեմի...**

ԼԶ. — էջ 357ա. — Պատմութիւն համառոտ եղիայ Մարգարէին, ասացեալ է մարգարէաբար. — **Եղիայ Թեաքացի էր յազգէ քահանայից...**

ԼԷ. — էջ 383. — Քարագ Յովնանու Մարգարէին. — **Ձի Նիկուէ էր քաղաք մեծ ի Վաստիստան...**

ԼԸ. — էջ 398ա. — Բամբ Ծայեայ Մարգարէին որ ասէ. Ի չորեքտասան ամի քաղաւորութեանն ել Սեմեֆերիս արքայ ի վերայ Երուսաղէմ քաղաքի. — **Սեմեֆարիս կոսպալտ Թագաւոր էր Վաստիստան ի Նիկուէ քաղաքի...**

ԼԹ. — էջ 414-6. — Քարագ վասն երկի մանկանցն որ ասէ. Եւ Յովնան երեքեանն զընթացին ի մէջ հրոյն. — **Եւ զի յառաջ քան զպերսիսին Բաբելոնացոց...**

Խ — էջ 428ա. — Քարագ ի բան Դանիէլի մարգարէին, որ փոխեցաւ քաղաւոր ի կերպս գաղմտաց. — **Եւ զի Թագաւորն Նաբոլոթիստան...**

ԽԱ. — էջ 440ա. — Քարագ եւ պատմութիւն Գոգայ եւ Մագոգայ է. — **Յեսայ որդի Նաբոլոթիստան Բաբելոնացոց...**

ԽԲ. — էջ 453ա. — Քարագ եւ պատմութիւն վասն գերութեան Բաբելոնացոց. — **Եւ զի յառաջ քան զպալուստիս ԳԲ. ...:**

ԽԳ. — էջ 470ա. — Ի բան Յովսէփայս չոր ասէ. սրբեցեմ պահս, քարոզեցեմ պատմութեան. — **Յորհուրդս պահոց, որպէս ասէ Սուրբ Բարեղ, ի դրախտին առանդեցաւ...**

ԽԴ. — էջ 483բ. — Քարագ վասն կիւրաղէի, ի բան օրինացն Մովսէսի որ ասէ.

պատուեցէ՛ գոր միաւ: — Որպէս առաջին
աբարութիւնն... = ԹՎին ՌՃԽԳ [= 1694]ն աւարտեցաւ:

ԽԵ.— էջ 491ա.— Քարագ ի բամ Առ-
գամնի ար ասէ: Որ գամնն իւր աչ բծշկէ
եղբարցն այնացիկ աչ կարէ օգնել: Անձն
գրանական հոգին ասէ...:

ԽԶ.— էջ 503.— Մագէ յարեւելից ե-
կին յերկրպագութիւն ծննդեանն Գրիս-
տոսի: Ահայ մուգ յարեւելից եկին —
սին յերուսաղէմ... = Կատարեցաւ ժողո-
վածու ժարդաւ եւ պատմութիւնս ի յըն-
տիր օրինակաց, ԹՎին ՌՃԽԳ, յունվարի
(էջ 513բ):

670

ՄՆԻՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՈՍԻ.— 3

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԹԵՒԱՅԻ:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 20.5x15x6: էջք 740: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ Թանձր, Գրիշ՝ Ա-
սարպէկ: Գրուածքն՝ խորագրերները, սկզբ-
նաւարութիւնները, ընտանեւները եւ յաճախ
դիտարկողները կարմիր կամ նարնջագոյն,
մնացեալը սեւ մելանով, երկւիւն, 29 սող:
Նոսրագիր, երբեմն մէկ երկու սխեմակ բո-
լորգրէ, նոյն զըշէն: Համառոտագրութիւնք
չստ առատ: Գունաւոր զարդագիր եւ զը-
խապարդ, էջ 263բ, 331ա, 528բ. խորա-
նագարշ, էջ 11: Կաշեկաղմ տախտակեայ
զրոշմաւարդ: Կնիք սեւադրոշմ, փակա-
ղիւր. «Բ. Մ. Գարբէի Վարդապետ, 1241»
[= 1792], էջ 5, 46, 602, 718:

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ —

էջ Բ 1.— Առաջին հատըն վասն գե-
տոցն եւ չարք կնիքացեացն...:

էջ 10ա.— Գրիգորի աշակերտի, Եռա-
մեծի եւ տիեզերալոյս վարդապետի Յո-
հաննա Որոտմեցոյ, հաւաքեալ Քաղաւթոյ
Մեկնութիւն Սբ. Աւետարանին Մաքէոսի,
Յովսեփ Գամաթար քաղաքաւորութիւն չարս գե-
տոցն եղեմաբանի, չարքն Աւետարանացն
հօղիաբանի:

էջ 11.— Եւ արդ շորս ցեան նման չո-
րիչ Աւետարանացն, Գրիշն, որ է Անդէոս
կամ Ինդոս, ի Մասթէոս համեմատի ըստ
հնչից յեղանակաց...:

էջ 25բ.— Ի ցանցն Աւետարանին տե-
սութիւն, եւ վասն Ժ Խորանացն՝ գոր ա-

րարեալ եւսեբեայ ի խնայքս կարպի(ն)անոսի
Եպիսկոպոսի գոր եղբարս կաշէ:

էջ 533բ.— «Եւ թոռն Մովսէսի նստան
դպիրք եւ փարիսեցիք» — Աթոռ՝ դպատիւ
եւ զշխանութիւնն ասէ: Տե՛ս, զի վարդա-
պետս յաթոռն Մովսէսին ասէ, եւ զցաւա-
նայն յաթոռն Աւարտնի: Եւ որպէս Մովսէս
Աւարտնի էր խրատել, այոպէս եւ վարդա-
պետք եպիսկոպոսաց: Վասն որոյ կանոնք
է առ կաթողիկոսն եւ եպիսկոպոսն վար-
դապետ լինել:

էջ 602ա.— «Եւ ընդ ձեզ եմ դամե-
նայն աւուրս մինչ ի կատարած աշխարհի»:
— Նախ յորդորէ զմիտս նոցա... մի ասէ
զորք թշնամի առնէք զործով, եւ մի՛ [Եւ-
րոմեակութիւնը կը պակսի]:

էջ 693-740, զհշերտակ Թուղթ, բոլոր-
գիր, երկւիւն, 19 սող: Օրհնութեան եւ
ժողովանքի ալլազան բանաձեւներ, ստանա-
ւոր կամ արձակ:

Լուսամեղացութիւն Գրչի, քաղաք-
աւոր. կ'առնէք սեւէ շահեկանութիւն ունե-
ցողները:

1.— էջ 94.— Մի՛ մեղադրէք ոմն բո-
լոր գրեթու եւ ոմն նստոր գի դեռ եմ հանեք
զգրքս:

2.— էջ 127.— Զի աւր բոստ աւել յոյժ
ճողցրանա բանս միխթարութեան, ո՛հ,
ո՛հ,

3.— էջ 173.— Ամեղադիր լերուգ
ալլ եւ ալլ երեւումն զըրէս, ո՛հ,

4.— էջ 218-9.— Անկիրթ եւ անվարժ, մեղաւոր շարաշար ախտիւ վիրաւորեալ, հոյով եւ մարմնով, Ասարպեկի, անարհեստ մեղաց դերի եւ ողորմելի:

5.— էջ 289.— Ո՛հ հայրք եւ եղբարք, ձեռս սովորելո՛ւ համար այսպէս գրեցի:

6.— էջ 387.— Անմեղադար լերուք անարժարութեան գրիս, զի երբեմն երբեմն զրեցի վասն դառնութեան ժամանակիս, զի զիրս անպիտան է, եւ բան սորա պիտանաւոր, ո՛հ, ո՛հ:

7.— էջ 407.— Ձմեղաւոր ծրողիկ սորա զսուտանուն Ասարպեկիս յիշելոյ չմոռանայք:

8.— էջ 506.— Յօրինակն եղծեալ է ո՛հ, ո՛հ:

9.— էջ 528ա.— Ով սբ. հայրք եւ եղբարք, յորժամ ընթեռնուք զնաղելի եւ գեղեցիկ քաղուածոյս, յիշեցէք ի մաքրա-

փայլ յաղօթս ձեր զմեղսամած դժադրոյ սորա, զսուտանուն Ասարպեկիս, եւ որք յիշէք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Այ. մե-րոյ, եւ նմա փառք յաւիտեանս ամէն:

10.— էջ 562-3.—

Ով ոք զզլծողս յիշէ ի կամբս բարի, եւ լի՛ սրտիս ասէ Աստուած ողորմի, անփորձ կենա յիշողն յայսմ աշխարհի, եւ յարժանի լիցի տեսոյն Յիսուսի:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնք.

1.— էջ 740, տօնի գրքում.— ի վայելումն Սրբոյն Սաղիմայ միաբան Գարբիէլ տրուպ սեյվորիս [= սեւաւորիս], ի ՌՄՈԱ [= 1792]:

2.— էջ 1, դատարկ քերթիմ վրայ, բովորգիր.— ի վայելումն Նիկոմիդացի Գարբիէլ վարդապետին. Տէր տաց ի բարի վայելումն, ամէն. ՌԸԺ [= 1800]:

671

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԵՋԵԿԻԷԼԻ.— 4

ԵՍԱՅԻ ՆՁԵՑԻ

Կարիմ

ՌԲՃԲ=1753

ԵԿԱՄԱԿՐՈՒԹԻԻՆ.—

Մաւալ 21x16.5x2.5: էջք 384: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Պալտասար Երէջ Տէր Մեղրեանն: Գրութիւն՝ զլիապերները եւ սկզբնաւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սև մեկանով, երկուսն, 30-39 տող: Նոտրագիր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն աւելի: Կարմրադիծ թռչնապիւր եւ լուսանցաղարոյ՝ զլուսներու սկիզբը: Նկար սեւագիծ, էջ 12: Կաշկազմ տախտակեայ զրոյմաղարդ: Պահպանակ թղթեայ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ, նոտր չեղապէր, շնորհի Գրիգորի քարոզ վասն թլփատութեան: Կուրծքին երկաթադիր. ճեղքելիք Մեկնութիւն:

կիլի, արարեալ երջանիկ վարդապետին նստեայ, ի խնդրոյ Տեառն Ստեփաննոսի, եւ զաղափարութեամբ հասեալ առ մեղ, յորմէ օրինակեցեալ՝ զլիապետեալ՝ եւ տնտեցեալ եղև ըստ գլխոյն և համարոյ Ածաշիլին, ի նուստ ուսմանէ, ի փառս ամենածնի Այ.: Յամի Տն. 1753, եւ Հայոց ՌԲՃԲ: ի քաղաք Կարիմ որ մակ անուամբ յորջորջի Թէոդուկոյիս եւ Արզրուս, ընդ հովանեաւ Սբ. Ածաշիլի եւ Սբ. Լուսաւորչի:

էջ 5ա.— ի խմբայ ՏՈ. Ստեփաննոսի Սիւնեաց Ոսեանգին վերադիտողիս...: — Յանձն առեալ ընկալայ...:

էջ 10-11, դատարկ, նոյնպէս 376-384:

ձեպատ.— էջ 3.—

Մեկնութիւն Մարգարէութեանն Եզե-

Յիշատակարան Գրչի.— 1753

էջ 375ա.— Եղև վերջ, 1202 թվին ապրէլի 1:

Եղև Երեցեալ ձեռամբ յաշմանդ և անարհեստ Բաղասար էրէց Տէր Միշտան, ի զաղաքս Կարին, ընդ Հովանեալի։ Ան-անենի և Սր. Լուսաւորչի։

Յեռնագոյն յիշատակագրութիւն. — 1768

էջ 376ր— Զատացող դրոյս, զԱրքայ Աթոռայ Սէժի. Պատրիարք Գանձակեցի Կրպ. Վարդապետ յիշեցէ՛ք ի Տէր. որ և զԳիրքս յիշատակ ի զբարասանն Ս. Յակոբ-հանցս և ըստ իւրոյ կտակին լուծի ոք իշխանութիւն Հանեկոյ դստ ի Ս. Աթոռայ. ի Թուին ՌՄԺէ։

672

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Տեղի

ՌՃԽԸ—1699

ՆԱԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20.5x16.5x5: էջք 788: Գրուելք ի + ԺԳ: Հանդամանք չատ լաւ: Թուղթ փայլուն կիսաթափանց: Գրիչ՝ Ա. մասին՝ Խաչատուր. Ժապետային՝ Սարգիս Քահանայ: Գրութիւն՝ խորագիրները և յաճախ սկզբնատրուութիւններն ու զլիսպիրները կարծիք, մնացեալը սեւ մէկանով, միասին, 23 տող: Բոլորդիք վարժ: Համառոտագրութիւնք առատ: Ուղղագրութիւն թերի: Կարճապէ՛ծ զարդագիր և զեղեցիկ լուսանցաւարդ Ա-ԺԶ զլուխներուն սկիզբը, ինչպէս նաեւ էջ 477, 652 և 769: Կաշեկաղժ տախտակեայ դրոշմաւարդ, Հանդերձ երկաթադիր արձանագրութեամբ Ա. երեսին. զի վայելումն մահդասի Պարոն Աւետին, թիւն. ՌՃԿԳ. ի 1704: Դատարկ Թուղթ սկիզբը և զերջը զիցական թերթ: Սաացող՝ Պարոն Աւետիք:

Ա.— ՆԱՄԱԿԱՆԻ.— 6

Ն. Եմրեալի

էջ 1.— Ա.— Յաղապ Խղթոյ Ընթանրկանին Տն. Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի, առ Համբարէն Հայաստեա աղիւս, որոց տեղութիւն Հաւատացաւ նմա ի Տեառնէ... ԿԲ.— Յաղապ Թղթոյն Պետրոսի Հայրապետին և Ակակայ, զոր գրեցին առ միմեանս յետ մողղոյն Քաղկեդոնի։

Ա.— էջ 7.— Թուղթ ըմբամրակամ... ի Ներսէս ծառայ ԳԲ. և զդորմութեամբ Նորին Կաթողիկոս Հայոց...։

ԺԱ.— էջ 141.— Վասն Յշմարիտ և անագալիս կուսութեամ յիշորպիսի տաւ-ժիմաւքեամբ կատարեալ լիցի, կամ յորոց ախտից լուծցի.— Բաղումք յայնցանէ որք փեսային մերոյ Քաբ. Հեռահալ եղեն, զորս երկնախնն տրութիւն առ քննութիւն բարեաց իւրոց խոցտեալ... դրոյս իւրեանց վաճառեալ՝ բարեգործեցին զգոյութիւն... իսկ ես ով եպսկոս. Հաղորդակից և մասնակից մեր իրտոն է...— Հմմտ. առտ, Թի. 652, ԽԳ։

ԺԲ.— էջ 184.— Նորին ՏՅ. Ներսէսի Կաթողիկոսի ի Մամեստիայ Բագմաճ առ Արեւորդիս։

ԺԳ.— էջ 166.— Նորին ՏՅ. Ներսէսի գրեալ պատասխանի Թղտոյն Պատրիարքին Ատորոց ՏՅ. Միխայէլի։

ԺԴ.— էջ 168.— Պա(յ)տմա խրմոյ-րոյ միաբանութեամբ քաղաւորին հոռութեց էմմանուէլի և Սրբոց Կաթողիկոսացն Հայոց զոր գրեցին առ միմեանս.— Մարգարէն Դաւիթ...։

ԺԵ.— էջ 173.— Գիր հաւատոյ խոստովանութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գրեալ ի Ներսէսեւ արժեպիկոսոսէ...— Բանիւք զուղեալս իմն խոսելով...։

ԺԶ.— էջ 206.— Թուղթ առաջին թագաւորին Հռոմեաց էմմանուէլի առ Սրբազան Կաթողիկոսն Հայոց Տէր Գրիգորիս։ ԶԽաչատուր զրէշ- իշէ՛ք։

ԺԷ.— էջ 209.— Պատասխանի առաջին Թղտոյն թագաւորին Հռոմեաց Սիմեոնէլի...։

ԺԸ.— էջ 227.— Սահմանման հաւատարմ
Հայաստանեայց եկեղեցւոյ...:

ԺԹ.— էջ 244.— Նորին Ներսէսի Յա-
ղագոս Աստուծոյն հանդէպ եկեղեցւոյ.— Աստու-
ծոյն սակաւագ...:

Ի.— էջ 268.— Թուրք առաջին քա-
ղաքին Հռոմեաց եմպերորի առ Տէր
Ներսէս կթղ. Հայոց...:

Մամոթ.— ԻԱ Համարագիրը գործած-
ուած է: Լուսանցքի վրայ գրուած այս
Համարագրերը նոր գրութեամբ են: Իսկ
Հատորիս սկիզբը, էջ 1-6, դիտելու
ցանկը աւելի Հարուստ բովանդակութիւն
մը կը ներկայացնէ: Հոն ԻԱ Համարագրին
ստիպելու նշանակուած է. «Տն. Ներսէսի գրեալ
Թուրք շրջաբերական, առաջեալ ի կողմանս
արեւելից նորակերտ եպս. ի ուրումն»:

ԻԲ.— էջ 270.— Պատասխանի մեծի
քաղաքին Հռոմեաց կիր. եմպերորի...

ԻԳ.— էջ 287.— Թուրք կրկին անգամ
պատասխանի դարձեալ ի քաղաքին Հռ-
ոմեաց...:

ԻԴ.— էջ 289.— Գլխակարգեալ խըմ-
դիրք առ ի Հռոմեաց առաքել ի քաղաք-
րէն...:

ԻԵ.— էջ 291.— Թուրք Պատրիարքին
սակաւ այս խմբոյ առ Սր. Հայրապետին
Ներսէս:

ԻԶ.— էջ 296.— Պատասխանի քա-
ղաքական գրքին ՏՈ. Ներսէսի երկրորդ
անգամ:

ԻԸ.— էջ 298.— Թուրք ՏՈ. Ներսէսի
կաթողիկոսի առ Տէր Միխայիլ պատ-
րիարք:

ԻԸ.— էջ 307.— Թուրք Գրիգորի Կա-
թողիկոսի Հայոց, որ գկնի ՏՈ. Ներսէսի
յաջորդեաց գաթառն...:

ԻԹ.— էջ 313.— Թուրք բարեպաշտ
քաղաքին Հռոմեաց եմպերորի, գոր-
գրեաց պատասխանի Գրիգորի կաթողի-
կոսի Հայոց:

Լ.— էջ 324.— Թուրք Պատրիարքին
կոստանդնուպոլսի առ Կաթողիկոսն Հա-
յոց Գրիգոր, համաձայնութեամբ ամ. ժո-
ղովոյն:

ԼԱ.— էջ 333.— Թուրք Գրիգորի Կա-
թողիկոսի Հայոց ձայնակցութեամբ ըմ-
բանում ժողովոյ Հայոց, պատասխանի
քաղաքին Հռոմեաց...:

ԼԲ.— էջ 352-3.— Թուրք Գրիգոր-
իսի Կաթողիկոսի Հայոց եւ ընթանուր
Հայաստանեայց ժողովոյ... Պատասխանի
Թղթոյն Միխայիլի պատրիարքին...:

ԼԳ.— էջ 368.— Թուրք ... Ներսէսի
եպիսկոպոսի ... ի խմբոյն ... Առիւծ ա-
նուն իշխանի Թուրքոյն աւանի:

ԼԴ.— էջ 416.— Յաղագոս ընդդէմ եւ-
տիքիանուսաց.— Դարձեալ յերկրորդ Թղթի
աստ, որ ի ձէնջ գրեալ էր զամենց...—
Հմտ. Տպ. Երուսաղէմ, էջ 276:

ԼԵ.— էջ 435.— Նորին Ներսէսի...
պատասխանի քթոյն ուրումն Յակոբայ Ա-
ստոյն վարդապետի...:

ԼԶ.— էջ 449.— Թուրք Ներսէսի
Արքեպիսկոպոսի կիլիկիաց Տարսուսի, պա-
տասխանի Յուսկանն արքեպիսկոպոսի
նկարի...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1699

էջ 468.— Ջոզոզ գրիւն, միայն առ-
ուածն ինչպտուրս յիշէ, կոխան ամ.
Քահանայի ոտից, եւ գուց յիշեալ լիցէ
ի Քահ. ամէն: Եւ զստացող սր. վարքիս եւ
խրատոյս խոշոյն կերակոսի? որդի
Մահտեսի Պրն. Աւետիքն, եւ կողակիցն լա-
լամն, եւ որդին զՊրն. Ած. ընդ
Երկայն աւուրս արասցէ, եւ դուստրն
... եւ արեան մերձաւորացն եւս յիշէ:
Աւարտ արարաք Թվն. Ռեհիլ:

Բ.— Մեկն. Երգոց Երգոցն.— 3

Գր. Նարեկացի

էջ 469-476, դատարկ:

ԼԶ.— էջ 477.— Մեկնութիւն երգոյ
երգաց, ի հոգեխառն իմաստապատում ան
Սոգոմոնի արքայի Իգի, գոր առացեալ է
ՏՈ. Գրիգորի մերանուար քահանայի եւ
հոգեշնորհ վարդապետի, որդւոյ ՏՈ. հաս-
րոպայ, գոր քրիստոնէսէր արքայն Գուր-
գէն սակա իւրոյ ամ. երկուցութեամբ, եւ
ընթերցաւոր գտով, ցանկացեալ այսմ տա-
ռի, մեծաւ աղաչանօք եւ խնդրաւորով:
Եւ մեկնալ գտաւ փետային եւ հարսին,
որ քացայտի մեկնութեամբ ի Քո. եւ
յեկեղեցի.— Հրամանք որով աստուածա-
սէր Բագաւորութեանդ ով տէր արքայ...:
էջ 650.— Ջոզոզ Հարկու ու քսան ու

վեցն թվականութեան Հայոց, հարկեցայ
ևս Գրիգոր Քահանայ ի հարկեայ...

Գ.— ՄԵԿՆ. ԵՐԿՈՑ ԵՐԿՈՑ.— 4

ԳՐ. Տարեւացի

ԼԸ.— էջ 652.— Վասն Էր աստ յետայ
է կարգեալ: Պատասխանի: Սողոմոնի կար-
գըն է ընդ Ժողովորդին (է): Նախ դէ երեք
գրեցն Գ հաս[ա]կաց է խրատ, ի ժխտին
կարգեաց — ՀԱՄՆ. Բ. Հատոր, էջ 550:

էջ 768 — ... Այլ որք ողջ մտօք եւ
համարիտ հաստով կատարեն դիբկական
խորհուրդս ի փառս Քի. արժանացին շը-
նորհաց եւ փառաց ողորմութեան Քի. Այ.
մերոյ, եւ ամ. աշխատողաց ի ամա, երջա-
նիկ եւ լուսաւոր բանին Վարդանայ եւ
խնդրողացն, եւ համօրէն աշխատողացն ի
ամա, աւանդչացն եւ ուսուցողացն եկեղեց-
ւոյ յիշատակ բարեաց, անժողաց յիշամբ
ի կրկին կենցաղս եւ յաւիտենից յաւիտ-
եանս:

Այլ եւ յիշեալիք զանարժանս ի գըր-
չաց, զմեղօք զառաժեալ Սարգիս, որ ան-
ուամբ եւեթ միայն ունիւմ ձեւ. Բաղամայի,
եւ զարեւով տարակացեալ. զոր եւ մաղթեմ
առ ձեզ ով զաղափարօղջ եւ վերեանեղջ առ-
ոքս, ընդ նմին յիշեալիք զստացօղ տառիս
բարեմիտ եւ հեղահոյի պայտառ Մաթէո-
սին Քրն. Աւետին յաղօթս մեր. լինի թէ
ներումն շնորհեցէ Ած. մեր բաղում յան-
ցանացն, եւ ընդ յիշմանն յիշեալիք եւ ըն-

ծնալն մեր, եւ զորք վարձս ի Քէ. առնու-
ցուք աստ եւ ի հանդ[երմ]ելում մարչեմ-
լոյն որ է մարչեմալ յաւիտեանս ամէն: —
Ա. մասը Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 472, Բ.
ԼԽ.— էջ 769.— Քարազ Մեծի Ուր-
բաթիմ Սգոյմ, ի քսմա աստեղեւոյն որ ասէ.
կտակ յետ մեծու հաստատում է.— Սոփո-
րութիւն է մարդկան յորժամ մեռանի
ոք...

էջ 780 — Յիշատակարան — Քս. Ած.

ի զո միւսանգամ զաշխատանդ ողորմես ըս-
տացողի զրոյս մահդասի Քրն. Աւետ[ի]ն,
որ ստացաւ զսո ի յալալ եւ ի յարդար վառ-
տակոց իւրոց, յիշատակ հոգոյ իւրոյ, եւ
ծնողացն եւ որդոցն իւրոց, եւ համօրէն
ազգաստեղծեցն. որք աստ են կենդանեաց,
եւ որք ննջեալք են առ քեզ, ողորմեայ
եւ արժանի արա երկ[ն]ից արքայութեանդ.
որ է մարչեմալ յաւիտեանս ամէն:

Յետմագոյմ յիշատակարանիւմ. —
1728

էջ 781, Ատրապիւր.— Յիշատակ է
դերքս Զուլայիցի Մկրտիչ ճգնաւոր Վար-
դապետին, եւ ծնողաց իւրոց, եւ ամ. կեն-
դանեաց եւ ննջեալոց նորա, յնմ. ի դուռն
Աբրոյն Յակոբայ Աթոռոյն ամ. Հայոց:
Ընթերցողք յիշեցէք եւ Ած. ողորմի աստ-
օղք: Թղթն ՌձՀի, ամէն:

էջ 782-8, զատարկ:

673

ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒՑ.— 2

Քրդ. ՍՑ. ԼԵՆԱՅԻ (1680)

Վամ

ՌձԵ=1691

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 21×15-5×3, էջք 312: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ Թանձր ասկուն, Գրի՛՛
Տէրացու Փանոս Գրութիւն՝ խորագիրները,
սկզբնաւորութիւնները եւ սկզբնաւորները
կտրէր, մնացեալը սեւ միւրնով, երկուսն.
28 տող: Նոտագիրք վարժ: Համառոտա-
դրութիւնք գրեթէ սովորական: Կանգնազմ

տախտակեայ դրոշմադարձ: Պահպանակ
թղթեայ սկիզբը լորս Թերթ, վերջը մեկ-
համարեա զատարկ: Ստացող՝ Շահեն Վար-
դապետ՝ հայր Տէրացու Իգնատիոսի:

ՐՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-2, զատարկ:

էջ 3.— Ցամիկ ըստ այբուբանի — Ա.

— Վասն Աղաւթեան: ... — ՀԱ — Վասն Քի. անուան: — ՀԲ — Վասն օգնականութեան, Սր. Ածածնին: — ՀՄՄ. Թի. 588:

Էջ 5ա — Յաղագս Ագաւորքեան, Գրելիս Ա — Տէրն մեր Յս. Քս. հրամայէ ի փրկական Աւետարանին... — Եօթ առականք:

Էջ 9բ — Յաղագս Ագօթից. Գրուի Երկրորդ — Երեք առականք:

Էջ 12բ — Յաղագս Ագաւորքեան. Գրելիս Երրորդ — Երկու առականք:

Էջ 226բ — ԺԲ — Էր ոմն այր քարաւորս, անդիշը, որ ոչ յաւար կերակէի, և ոչ յայ տօն տէրունականս...:

Մանթ. — Վերնադրուած է. զՅաղագս Արքայ Պատարագի. Գրելիս ԾԸ. 3:

Էջ 206բ — Յաղագս Քահանայագործութեան. Գրելիս Հ. — Երեք առականք:

Էջ 268ա — Յաղագս Քի. Ամուսն. Գրելիս ՀԱ.:

Էջ 270ա — Վասն Ոգնակամութեան Սր. Անածծի. Գրելիս ՀԲ. — Ա — Այր ոմն քրիստոնեականութեան Հայ ազգաւ Զուգայեցի՝ Սահրատ անուն, հիւանդացաւ ի ռահման Ստամբուլ...:

Էջ 274բ — Դ — Վարդապետ ոմն Պաշտ անուն առաքելաշնորհ և առաքիւնջան

յերկրէն Մոկաց, որ եկեալ ի վերին աշխարհ լուսաւորեաց զազգս Հայոց՝ քարուրթեամբ և բարեկարգութեամբ, որ ի բազում անդին զնկղեցիս շինեաց հրամանաւ Շահ Աղաղ թաղաւորին...:

Յիշատկարան Գրչի. — 1691

Էջ 275բ — Արդ զբեցաւ Խարանց Վարդ, որ ասի Յոսեփաց, ի քաղաք Վան, ընդ հովանեաւ Սր. Վարդան Զօրավորին, ձեռամբ անարհեստ գրչի Տէրացի Փանոսին, ի թուականութեան Հայոց ՌՃ և Խ ամին, ի վայելումն Շահն Վարդապետին և որդոյն իւրոյ՝ Տէրացի Թիդորատիսին: Եւ թարգմանող սորին Լէհիցի Սահականոս Ածարան Վարդապետին:

Էջ 276, տէր ոգործեալ լատինական:

Էջ 277, դատարկ:

Էջ 278ա, ստացողի մը յիշատակագրութիւնը, անվարժ դրով:

Էջ 279-312, դատարկ:

Յեմնագոյն յիշատակագրութիւն. — 1781

Էջ 4, վերին լուսամտիցին, տնւ գրեթով — Թուին ՌՄԼին ի վայելումն Վանցի Սիմէօն Վարդապետին:

674

ՀԱՒԱՐԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԳ. ՀՈՄԵԿԼԱՅԵԹ

Ս. Յակոբ, Երասաղէմ

ՌԻՄԲ=1810

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 21.5×16×1.5: Էջք 214: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ և Ստացող՝ Կարապետ Վրդ. Արմատացի, Մ. Ս. Յ.: Գրութիւն՝ ամբողջութիւն սեն մեյուհով, երկուսն, 27 տող: Ենդագիր: Համառօտագրութիւնք չափ առատ: Թղթակազմ անարուեստ:

Հանդատ. —

Գիրք որ կոչի Հաւաքարանական Աստուածաբանութիւն, Հաւաքեալ աշխատութիւնութեամբ ՏԾ. Պետրոսի քաղաքացի Հռոմկիլանցեայ, ի վարժարան Սրբոյ Էջմիածնի: Վերաւին գրեցաւ ձեռամբ մեղսաման Կարապետ իբր սեւակրին:

Ի Հայրապետութեան Տն. Եփրեմի Կա-

Թուզիկոսի ամ. Հայոց, Սրբոյ էջմիածնի շնորհարարի Աթոռոյն: Եւ Սրբոյ Երուսաղիմայ Տն. Թէոդորոսի երջանիկ Պատրիարքի: Եւ Կոստանդնուպոլսոյ Տն. Յովհաննէսի Ած. իմաստ Պատրիարքի:

Ամի Տն. 1810, եւ մերոյն 1259, եւ արտասեր 8, յերուսաղէմ ի Վանս Սրբոյն Յակոբայ:

Էջ 1.— Գիրք որ կոչի Հաւաքեալաւան Աստուածաբանութիւն, Հաւաքեալ աշխատասիրութեամբ ՅՈ. Պետրոսի քարոզւոյ Հռոմիլիայեցւոյ, ի Վարժարանս Սրբոյ էջմիածնի Մեծի Աթոռոյն:

Արդեւեւս արինակեցաւ: Բազմանօք ի Հայրապետութեան Տն. Եփրեմի Սրբազան Կաթողիկոսի ամ. Հայոց Սրբոյ էջմիածնայ Աթոռոյն: Եւ ի Պատրիարքութեան Սրբոյ Ած. դիր Աթոռոյն Եջմ. Տն. Թէոդորոսի մաքրափայլ եւ երջանիկ բարունապետիս: Եւ ի Պատրիարքութեան արքայանիստ մարաքազաքի ի Կոստանդնուպոլսոյ Տն. Թեաննու Ած. արան կոչեցեալ պետմարան բարունապետին: 886 մ. ի Սր. Աթոռս Սրբոյ Յակոբեանց մեծամբ Կարապետ սեւակրիս Լիմուսապետ, ի վայելումն յատուկ անմինս եւ յիշատակ ապագայ յարդոյ եղբարց

ուսումնասիրաց միարանակեցաց Աթոռոյն: Ի Թուին շնորհաց 1810 եւ Հայոց ՌՄԾԹ, եւ յօգոստոսի ԺԲ:

Էջ 2ա.— Յառաջարկութիւն Հեղինակի Սրբոյ Մատենին.— Համառոտաբար դոմարումն Հաւաքարանականի Ած. արան նուիրեան մատեն ի բազմապնեց արրոց գրեանց, շքեց եւ արտաքնոց, եւ Ած. արան վարդապետաց ... Հաւաքեալ ի նուստ մեղսամած պիտակ Պատրիս Հոռմկայեցւոյ ի Վարժարանս Սրբոյ էջմիածնի: ...

Էջ 4ա.— Յամկն Ամերթեմակամի մատենին այս է.— Ա.— Նախ երանելին եւ մեյն չոր թագաւոր թագաւորաց— Բ.— Վասն զօրութեան Ած. պետակոնին— Գ.— Վասն Գերազարկան Անուանց...— Դ.— Վասն բնակելոյ յուսոյ անմատչելոյն: Ե.— Վասն մեծութեան Այ.— Զ.— Վասն Ած. այլի իմաստութեան— Է.— Վասն Անտունութեան Այ.— Ը.— Վասն ճշտադոյ եւ անէղ էութեան Այ.— Թ.— Վասն ծայրադոյն բարութեան Այ.— Ժ.— Վասն կայութեան եւ շարժութեան Ած. այնոյ— ԺԱ.— Վասն Հոյ Աւուրց եւ Հրեշտակաց: Էջ 203բ-214, դատարկ:

675

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ց

Երուսաղէմ

ՌՃՀԴ=1728

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուշ, 20.5x15.5x4: էջք 486: Հանդամանք յաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ եւ Ստացող* Կիրեղ վարդապետ, Մ. Ս. Ե.: Դրութիւն՝ Խորադիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ զլիադիրները կարծիք կամ շարեջաղոյն, նաեւ կապոյտ մէկ փոքր մասին մէջ, մնացեալը սեւ. մեկանով, էջ 1-255ա, երկսիւն, 255բ-482 դատարկ, էջ 485-465 միասիւն, 25-31 ստող: Նուար շեղադիր: Համառոտապարտութիւնց սովորականէն անլի: Ուղղադրութիւն ակար: Կաշեկապմ տախտակայ դրոշմադարդ: Պատկա-

նակ սկզբը երկու, վերջը մէկ թերթ դատարկ թուղթ:

ՌՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1ա.— Ներբագեան ի վերափայտման ամենաւրինեալ Սր. Աստուածածնին, ասացեալ ի Ներսէսէ, ծնողաց Խոստմամբ մարմն րմմայեալ ծառայէ.— Պարտական դատմի կուսական աւուրս սունի բնծայել դպտուղս բանի...:

Էջ 30բ-48, դատարկ:

Բ.— էջ 40ա.— Երանելոյն Նիկողիմոսի ասացեալ յազագս Նմման եւ Փոխ-

վանման Ոսկի Բեյրլամ վարդապետին.—
Թղեհի ոման արևելեակ յազուի իւրում...
էջ 460—480, դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

1. էջ 68ր.— Եւ. ողորմեայ, խեղճ ողորմելի ժոծառայ Հոգի եւ ժոխի Կիւրեղ յարեղայիս:

2.— էջ 78ր.— Տղայացեալ Բանդ Ած., բարեխօսութեամբ Սր. Ած. անձին Մարիամու եւ ամ. Երկնային զօրացն մեղաց թողութիւն շնորհեալ ստացողի սր.

զրոյս, Կիւրեղ յարեղայիս, որ եմ Հոգի եւ ժոխի. Ամէն.

3.— էջ 85ր.— Որոց բարեխօսութեամբ ողորմեայի Քս. ստացողի սր. ամ. Կիւրեղ վարդապետին:

4.— էջ 92ր.— Որոց աղօթիւք ողորմեայի Քս. Ած. ստացողի սր. զրոյս, Կիւրեղ վարդապետին:

5.— էջ 99ր.— Մաղթանօք եւ բարեխօսութեամբ Սր. Ած. անձին եւ Յովսէփայ, ողորմեայ Քս. Ած., Տէր Կիւրեղ յարեղայի. Ամէն:

676

ՄԱՇՏՈՑ (ՄԱՍՆԱԿ).— 11

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՌՃՁԸ=1739

ՆԱՍՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 20.5x16x3: էջք 344: Հանդամանք լաւ: Թուղթ կոկեակ: Գրիչ՝ Բիւղանդացի Սարուքիւն Դպիր: Գրութիւն՝ Հրահանգները, խորագիրները եւ սկզբնաւորութիւնները կարմիր կամ նարնջադոյն, մնացեալը սև: մեկնով, երկսիւն, 22 տող: Նոսրադիր վարժ մեծ: Համառատադրութիւնք դրեթի սովորական: Գունաւոր զարդայիր դրութիւնքով կամ աղօթքներով ըսկերը: Կաշկաղճ տախտակեայ: Դատարկ թուղթ սկերը մէկ թերթ: Ստացող՝ Դարբէլ Արշի Սպա:

ՐՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Ասէ Սաղմոս.— Այս է բառն ոտալին, (Մ)ր ղնա անրիծ, Բ, զործէ զարդարութիւն...:

Ա.— էջ 7.— Սահմանադրութիւն դաստիարակութեան նորածնակ ստեղծեց... Ջոր արարեալ է ի Տէր Ասաբիլ Սիմեան նահանգիմ եպիսկոպոսէ.— Արդ ըստ կարգի ժամանակին...:

Բ.— էջ 23ր.— Խրատ Քանաճայակամ կարգաց, զոր ասէ եպիսկոպոսն ի ժամ ճանադրութեան.— Ած. ալին եւ երկնաւոր շնորհն զերեւական...:

Գ.— էջ 49ա.— Սկիզբն աստիճանաց

կգերիկսաց, որք եմ սաղմոսեարգուք եւ անկածուք, եւայլն...:

Դ.— էջ 57ր.— Կանոն Հիմգեարդ որ է Կիսատարկաւագութիւն:

Ե.— էջ 64ր.— Վեցեարդ Կարգ Սարկաւագի:

Ղ.— էջ 80.— Կանովն Ջեանադրութեան Քանաճայից:

էջ 109ր.— Տաղ Ջեանադրութեան անոյշ.— Ով անձեւ Հաց կենաց մեկ արուար...:

էջ 110ր.— Այլ տաղ ճանադրութեան յԱտաբիլ վարդապետե ասացեալ.— Ի մեծի Հրաշափառ Հանդիսի...— Ի Տէր Անաբիլ:

Ե.— էջ 112ա.— Կարգ Կուսամաց.— Ած. յախտեական կատարեալ իսկութեամբ...:

էջ 117ր.— Ազօբ վեգարի, եպիսկոպոսն ասէ.— Աղաչեմք զգեղ Տէր Յս. Եւ խնդրեմք...:

էջ 119ր.—120, դատարկ, մոյմպէտ յաջորդ էջին վերի մասը, իրբեւ տեղի խրատի:

Ը.— էջ 121ա.— Յանամու պլտակ աշակերտի Գրիգորի եղամեծի արարեալ զշարադրութիւն կարգաց զշորեքտաւան աստիճանի վարդապետաց...:

Բ. — էջ 201ա. — Կամավմ եաչ Օրբնելոյ:

Ժ. — էջ 225բ. — Կամմ գնկարեալ պատկերի օրինակ:

ԺԱ. — էջ 227ա. — Յահաննու Մամ-դազնումայ Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ է Վասմ Հիմնարկութեան Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ:

ԺԲ. — էջ 283ա. — Կամմ Ասգամ Օրինելոյ:

ԺԳ. — էջ 290բ. — Կամմ Ժամատում Օրինելոյ:

ԺԴ. — էջ 300բ. — Կամմ Նաւակտ-եաց Եկեղեցւոյ:

ԺԵ. — էջ 311բ. — Կամմ ամ. Համ-դերսնգէն Սպասաւց Օրինելոյ. Սաղաւարտ, Վակաս, Շուրպա, Յաւրաթ, Շապիկ, Գոգ-նոց:

էջ 313բ. — Կամմ Սկի եւ Մազգմամ Օրինելոյ:

ԺԶ. — էջ 315ա. — Կամմ Նար Գրաց Օրինելոյ, գար Կարդամ ի վերայ, երբ ճար Կազմեմ կամ գրեմ: Եւ ասէ Սաղմա. — Նա-յնցարուք Ժողովուրդք իմ յօրէնս իմ...:

ԺԷ. — էջ 322ա. — Կամմ Ժամանար Օրինելոյ:

ԺԸ. — էջ 324ա. — Կամմ Նկարեալ Եկեղեցի եւ Պատկերք օրինելոյ:

ԺԹ. — էջ 328բ. — Կամմ Նար Դուռ Եկեղեցւոյ գնել եւ օրինել:

էջ 330, դատարկ:

Ի. — էջ 331. — Յարժամ Կրօնական Կամ Վանական վազմանի, ճախ լուսոցեմ գնա ըստ օրինի եւ պատնոցեմ...:

Մամօք. — ԺԵ. Կրակէն մնացած եւ միայն յորս Բերթեր, էջ 337-344, աստեղ ալ կապէն քրթած: էջ 342ի շարունակութիւնը կրած է: Յաջորդ Բերթին առաջին երեսին վրայ կայ Յամկը Ա-ի կանոններու: Վերջին էջը դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի. — 1739

1. — էջ 118. — Ասարեսեալ ազգաւակ գրին ՌՁԶԸ ամին եւ օգոստոսի ԻՐԻն ի

ջաղաքն Երուսաղէմ Հանդէպ Սրբոյ Առաքելական Աթոռոյն Յակոբայ, զոր Տէր ԱՅ. Հասառտ պահանջէ ի պարծանս Հայկապոնեաց: Նաեւ դիտապեալ Սրբոյ Գահին Տեառն Գրիգորի բազմաշխատ Հայրապետի, որոյ Տէրն տերանց ընդ երկայնաւորս պարզեանց էւ վարժս բարեաց Հաստեացէ նմա եւ ննողաց եորին եւ ամ. ազգականացըն:

Ձեռամբ մեղսամած զգլխն եւ Հագուով մեռեալ Հիզոյս Բիղանացի եղկելոյս, Յարութիւն ընջին զպէր կոչելոյս գծեալ եղև սա ի վաշխումն Գարբիէլ արհի եպիսկոպոսին եւ ԱՅ. արանութեան Վարդապետին, Աթոռակալ գլով Սր. Գահին արժանաւանդ՝ եւ վերատեսուչ յամ. պէտս՝ անձեան եւ աղիտասարս Տաճարին, յոլով աշխատութեամբ ի Տէր Գահ. որոյ Տէր ԱՅ. կեանս խաղաղականս եւ անպիտան ի յամ. շարեաց, եւ ի վերայ գործուն իւրոյ Հաստատոս պահելով՝ կարողացուցէ ինքն բարեգութին ԱՅ. եւ բարեաւ վաշխեցէ զգլխեալս յարացեալ մատարկ:

Նաեւ աղաչեմ մաղթելով առ օրինի եւ բարունի անձանցդ եւ Հանդիպողացդ որքա՝ կատարելով կամ օրինակելով ի սա, Թարց զանձառութեամբ զմեղապարտս յիշելով Հանդերձ միով Հայր մերիւ, զի եւ դուք յիշեալ յիշիք ի Գահ. Այն մերմէ. Ամէն:

Յիշեցէք եւ զմնողքն իմ, Հանդերձ եղբարք՝ ծառայ Սրբոյ Գահին՝ Աթոռակալութի սպասաւոր՝ կոչեցեալ վարդապետս:

2. — էջ 282ա. — Աղաչեմ գրեթեցօղ տեսաբաշ. յիշել ի Տէր զմեղապարտ Յարութիւն արուպ զգլխս, որ արտում եւ նըլտան Հանդ զմեր գրեցի յերկինս յմրուսաղէմ, Հանդէպ Սրբոց Յակոբեանց Տաճարին, Վաշխողացդ կենդանութիւն: Ի ԲՁԶԸ:

3. — էջ 329բ. — Ի վաշխումն Գարբիէլ եպիսկոպոսի, Ձեռամբ մեղսամած եւ տառապեալ մարութիւն զպրեւ, որ անուամբ միայն եւ, յերկրէն Բիւզանդի. յիսկ սա զբեալ եղև վասն զոլոյս իմոյ սրբոյ ջաղաքիս:

677

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ց

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասաւ 21×16.5×3.5: էջք 455: Հան-
դամանք բաւարար: Թուղթ ուլլազան, Գը-
րութին բազմադան, մասամբ երկւին,
մասամբ միասին: Նոտարադէր բազմաան-
սակ: Կաշեկալով խաւաքարտեայ անար-
ուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ — Կը ճշանա-

կենք կարեւորները միայն:

էջ 1-252.— Հատուկութիւն Հատուած-
ներ եւ աննշան քարոզներ:

էջ 253-4.— Բառք յաղագս խօսակ-
ցութեան լաթիքեան լեզվով, Հառարակ
գրուցատարութեան, վասն եղբայրական պի-
տոյից ըստ պատահմանց ոմանց:

էջ 287ա.— Օրհնութիւն ոտանաւորա-
կերպ

Տաղաւափեալ ի նուաստէ,
ի մեղապարտ յԱղեքսանդրէ,
անուամբ միայն բանասիրէ,
սոսկածայնեալ վարդապետէ,
ըստ աշուրներէց տառից ընդէ,
թէ զիկն անուն Տեառն կոչէ,
մեկ տեսողաց վեհից ժաշէ,
բանս յարգելի թերեւս իցէ:

Այլն օրհնութիւն տայ արարչին,
անուր աներբ անսահմանին,
անճառ անբաւ անվախճանին,
անժամ եւ անկէս անսկզբաններին:

Դէն Գրիստոսի քանցօղին,
քարոզ քնար քաղաքի քրքին,
քաւ քեզ Գրիստոս քննիչ արտին,
քանցել անքաւ զանճաւելին:

Տաղա տայ չափեալ աւարտեցաւ,
Հաղար Հարիւր թիւ ցանկեցաւ,
Սրբեակ տասնիկ մու Հորիշիկին բար-
դեցաւ,
Եւ երեքիկ ընդ ալոսիկ չազկապե-

ցաւ:

Մամօք.— Տրուած թուականն է 1100
+30+50+3=1183: 551=1734: Նոյն տաղը
կը գտնուի նաեւ: Սուքիաս վարդապետի ա-
նունով, մեր Թ. 807 ձեռագրին մէջ, օրե-
նակուած 1732 թուին, Կան մանր տարբե-
րութիւններ կրկնութիւն միջեւ:— Հմմտ.
Սիրն, 1960, էջ 31:

էջ 259ա.— Նորիմ արարեալ տօյապ
իմատնապէս:

Ով Տէր Յիսուս առ իս նայեա,
Եիսուս փրկօղ դերոյս խնայեա,
առ իս զերոյս սերով զթա,
նայեա խնայեա զթա ներեա: ...

էջ 259ա.— Նլօրիմ ատացեալ այլ
ստէ:

Ի մահուան մուրհակ կամակար գրեցայ,
մուրհակ սեւագրի մտօղ դերեցայ: ...:

էջ 260, դատարկ:

էջ 261-302.— Չանաղան գրուածք-
ներու մասեր:

էջ 303ա.— Հարցմամբ եւ պատաս-
խամիմ ուղղափառաց առ ժողովս երկա-
թմակ.— Գանի կերպի միասորութիւն է ի
Թա. ըստ ուղիղ խորհրդաց: ...

էջ 347-350, դատարկ:

էջ 351ա.— Գիրք Ուղղափառաց —
կրթութիւն Միաբնակաց:

էջ 412-8, դատարկ:

էջ 419-440.— Հատուածներ կրկնու-
պատմելէ:

էջ 440.— Ներբողեամ զրուտի սքան-
չելի ամ Այ. երիցս երամեալ ... Գրիգորի
Յաթեսացոյ Ամաթամ վարդապետի. յար-
մարեալ Առաքել Պանցոյ(?) — Արփիական
լոյս, անլիշանիկ հառապայթ, կենդանու-
թեան աղբիւր, լայնատարած ծով, յորդա-
հոս դետ... (Քեքիկ է):

էջ 447-8, դատարկ:

էջ 450, զրչափորմ:

էջ 451-4, մանրուսմունք, բոլորդէր,
մազաղաթի վրայ:

678

ՔԱՐՈՉՔ ՓՈՔՐ ՔԱՌԱՍՆՈՐԴԱԿԱՆՔ. — 1

ՄԱՍԻՅԵՆՆԵՐ (1718)

Իսկիւտար (Կ. Պոլիս)

1838

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 21×17×1.5: Էջ 177: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրիչ* կիրակոս Եպս. Երուսաղէմացի (ըստ Սաւալանեանի): Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մելանով, միասին, 26 տող: Նոտր շեղադիր մաքուր: Համառօտադրութիւնք սովորականէն աւելի: Կաղմ կիսալաթ խաւաքարտեայ: Դատարկ թուղթք՝ սկիզբը մէկ թերթ, վերջը՝ ութ:

Ճակատ. —

Էջ 1. — Քարագք փոքր Քառասնորդականի: Ասացեալ Մեծին Մասիյլեօնի Եպիսկոպոսի Գլէմօն Քաղաքի: Խօսեցեալ յամի Տեառն 1718, յարքունիս Գաղղիացւոց առաջի Լուդովիկոսի Հնդետառանբերորդի արքային Գաղղիացւոց: Գլուխ զործոց ճարտասանիցն Եւրոպիոյ: Թարգմանեալ յիտալական թարգմանութենէ ի Հայ լեզու, ձեռամբ Պրուսացի զիտնական Պարոն Յովհաննու Վարժապետի Տէր Կարապետեան: Ի 1830, յԱտափաղար ի Դպրոցն: Եւ արդ ի բուն դաղափարէն օրինակեալ յումմանէ անգործ անձնէ ի 1838: Ի ճեմարանի Սրբոյ Աթոռոյն Երուսաղէմի, որ յիսկիւտար:

Էջ 2. — Նախածանօթք Հայ Թարգ-

մանչիմ. — Յիտալական թարգմանութեան քառասնորդականաց՝ որ ի զաղղիական բնադրէ, յետ ամբողջ քարոզիցն զորս խօսեցեալն էր յատենի, կային նաեւ համառօտութիւնք նոցին, այսինքն լոկ փաստքն մերկեալք ի Հոնտորական զարդուց. եւ մեք զայնս ընտրեցաք թարգմանել, զի դիւրին իցէ որոց սովաւ վարիլն կամեցին, ազատ ճոխաբանել ի վերայ իւրաքանչիւր նիւթոյ ըստ զանազան անհատական սովորութեանց. քանզի եւ ոճն իսկ քարոզից եւրօպացւոց նորալուր թուի յազգս մեր:

Այլ թէ կամք իցեն ումեք Հետաքննարար առնուլ զճաշակ անգուլական ճարտարաբանութեան Մասիյլեօնի՝ տեսցէ զՓոքր Քառասնորդական՝ խօսեցեալս առաջի Լուդովիկոսի Հնդետառանբերորդի արքայի զաղղիացւոց՝ յարքունի պալատն ի 1718, զոր եւ ի մեր լեզու թարգմանեալ վերածեմք իրր երկրորդ Հատոր սոյն թարգմանութեան(*):

(*) Եւ մեր իսկ ընդօրինակութիւն այսր երկրորդի Հատորոյս եղև, զառաջինն ի րաց թողեալ առ կապտեալ մերկութեանն ի ճարտասանական սեթեւեթից՝ որ այն իսկ է վայելչութիւն պերճախօսութեանն Մասիյլեօնի:

679

Ա.— ՊԱՏՃԱՌԱՅ ԳԻՐԲ.— 1

Թրդմ. ՍՑ. ՎՐԴ. ԼԵՆԱՅԻ.

Բ.— ԲԱՆՔ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆՔ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆՔ.— 2

ՍՑԵԺԱՆՍՍ ԼԵՆԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21.5×10.5×1.5: էջ 180:

Հանդամանք լաւ լաւ: Թուղթ առկան: Գրութիւն՝ խորագրերէն, սկզբնաւորութիւններէ, ղրթատուներ և թուանշաններ կարծիք, մնացեալը սև մեխանով, երկուսն, 25 տող: Նորագիր վարձ: Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ: Գունասւր զարդագիր, վաշեւուչ լուսանցազարդ, եւ ղրթագրդ, էջ 8, 37ր, եւ յաջորդաբար իւրաքանչիւր զաւի սկիզբը գրեթէ: Թղթակազմ:

Ա.— ՊԱՏՃԱՌԱՅ ԳԻՐԲ

էջ 2ր.— Յիշատակարմ քարզամնչի.

Դաւանքեայ բան թարգմանեցաւ ի լատինացւոց բարբառոյ ի հայոց լեզու, ի մեռն ուրումն Լեւոնցի Ստեփանոս Վարդապետի, որ առի Պատնառաց Գիրք: Ի վառս Բի. յունոյն մերոյ յաւիտանաւ ամէն:

էջ 3ա.— Ի Գրք Պատնառաց Արիստոտելի, կամ արպէտ սմեց քուի Պրակի:

Ա.— Ատարկութիւն Աւայմերդ. — Ամ. պատնառ է նախկին յաւիտանաւ յիւր

պատնառներն, քան թէ պատնառ երկրորդ ընդհանուր:...

էջ 33ա.— ԼԲ.— Ատարկութիւն Երեմաներդ երկրորդ. — Ամ. զոյացութիւն ի վերայ ոմանց իւր արամազրութեանց անկեալ ընդ յաւիտանաւութեամբ:...

էջ 34ր-36, դատարկ:

Բ.— ԲԱՆՔ ԻՄԱՍՏ. ԵՒ ԱԾԲՆ.

էջ 37ա.— Բամբ իմաստաբերակեմք եւ աստուածաբանականք, համառոտաբար իբր սանձաւորեմ արտադրեալ եւ հաւաքեալք ըստ այբուքնից, աշխատասիրութեամբ Լեւոնցի Ստեփաննոսի քանասիրի:

էջ 37ր.— Ա.— Արքանամ է առաջին օրինակ հաւատոյ Գ կերպի:...

էջ 38ա.— Բ.— Բան յատկապէս առնայ երեսկի առի:...

էջ 38ա.— Գ.— Գալուստի Գր. առաջին էջ վասն երկր պատնառաց:...

էջ 170ր.— Օ.— Օգտակարութիւն մեծ առ ամ. ջերմութիւն եւ հոգիք կենդանայ:... 28.— Օրէնք բնական ոչ կարեն առի ի վերայ անասնոց, իթէ ոչ ըստ նմանութեան, այլ ոչ բնականապէս:

էջ 180ր, դատարկ:

680

ԱՐՈՒԵՍ ԲԱՆԱԿԱՆ.— 1

ՅՈՎԱԷԺ ՄԱՆՆՈՐԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21.5×16.5×1: էջ 170: Հան-

դամանք բաւաբար: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մեկնում, միասին, 25-30 տող: Շեղագիր նոր-

բակերպ: Համառոտագրութիւնք գրեթէ սովորական: Թղթակազմ անարուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Մանուսկ: Գիրք Աւայիմ:

Արուեստ բանական ընդհանրապէս:

էջ 94.— Գլուխ Բ. Յազագս գիտու-
թեան եւ հաւանակ(ա)մութեան:

էջ 141.— Գիրք Հիմեքորդ: Յազագս
կամոնաց Տրամարամութեան:

էջ 161.— Գլուխ Զ. Յազագս Հաւա-
քարամական Արուեստի:

էջ 165.— Վարձամ գործոյ:

Ուստի եւ կեքէ զրան Պարօն Յովսէփ

Մամձոնի դաստուռ իշխանական դպրոցի
Վէնէտիկ քաղաքի. եւ այսու բաւական հա-
մարեալ ի հրահանգութիւն մանկանց քրիս-
տոնէից յուսումն արուեստի բանականի.
եւ ես այսու եւս բաւական համարեալ մե-
րոց հայազին մանկանց եկեղեցւոյ առնուլ
ի վէնէտիկեան դպրոցէ եւ փոխադրել ի հա-
յաշէն դպրոցս:

էջ 166-170, համարեա դատարկ:

681

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԵՂԹԱՅԱԿՐԻ.— 1

ԱՐԲԱՆԱՄ ՍՐԿ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ (1728)

Կ. Պոլիս ?

ՌՃՀԸ=1729

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21.5×15.5×1: Էջք 130: Հան-
դամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ:
Գրիգ' Հեղինակը: Գրութիւն' գլխադիր-
ները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով,
երկսիւն, 25-26 տող: Նոտարգիր վարժ:
Համառոտագրութիւնք զրեթէ սովորական:
Առողջանութեան նշաններ շատ շուրջուած:
Կաշեկադ խաւքարտեայ հինցած: Կնիք
սեւագործւած, ճիւղի. Ծռ. Գարբիէլ, 1729,
էջ 22 եւ 60: Նոյն անձն է անտարակոյս Ա-
կրնիք Ածատուրի որդի Գարբիէլը, որ
մանր յիշատակագրութիւններ արձանագ-
րած է հատորիս սկիզբը եւ վերջը, ՌՃԶԲ
[= 1733] Թուին (էջ 1 եւ 130):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 2-20, դատարկ:

էջ 21ա.— Ծնորհիւ ՏՆ. եւ կամակ-
ցութեամբ Հոգւոյն Այ. կամ եղեւ ան-
շնորհք պիտակիս, սակաւ ինչ յայտնաբա-
նել զսքանչելիս յազգոյ Սրբոյ Յարութեան
պատէքիս, զորս արար Տէրն մեր փոքր Հօ-
տի, խղճուկ ազգիս Հայոց, որ մղեւ ՌՃՀԸ
[= 1729] Թվականիս մերո...:

էջ 95ր-98. դատարկ ձգուած է եեղի-

մակիմ կազմէ դիտմամբ. «Այս երկու բաց
թուիտս, զորս պարագ մնաց, լինի թէ այլ
չինուած կամ յիշատակք, գրեցնեն սօ-
ֆլատք» (էջ 95ա, վարի լուսամցքիմ):

Յիշատակարան Հեղինակի.— 1729

էջ 93ա.— Ով սուրբ վիպասանք, եւ
վարդապետք Ածատեանք եւ մանկունք եկե-
ղեցականք, որք հանդիպիք այսմ ուրա-
խալի պատմութեանս, որ եղեւ ՌՃՀԸ ա-
մին, եթէ ստանայք զսա, եւ Հոգւանակու-
թեամբ փոյթ անձին կալեալ ընթեռնուք,
... յիշանլիք աղօթիւք զանհմուտս, ... որ
իմոյ անվարժ գիտութեամբս, զոր ինչ որ
տեսի արջ իմովք, եւ վերահասու եղէ,
դայն ստուգիւ եւ ճշմարտիւ գրեցի: Ես
սրուալ, պիտակ, եւ անարժան, Բիւղան-
դացի, սեռ Սամուէլեան, ախնթոր, Աբրա-
համ, իբր սարկաւազրս, ... ի բազմաց ե-
ղեցոց իրացն, կարճառօտ բացայայտեալ
ղեկուցի: ...

էջ 101-2, մանր մունր բաներ գրուած,
վերոյիշեալ Գարբիէլի ձեռքով: Նոյնպէս
էջ 129-130:

էջ 103-128, դատարկ:

682

ԱՂԲԻՒՐ ԲԱՆՁԱԼԻ.— 1

ՅՈՎՎ. ԱՐՔ. ՀԱՄԱՅԱՆՅԻ (1788)

Մարտիամի

ՌՄԼԷ=1788

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 21.5x14x3: էջ 244: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ աղուհ: Գրուածք՝ խորագրերն եւ սկզբնաւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, միասին, չէ տող: Շեղագիր նոսրակերպ: Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի, կարմրագիր զարդադիր իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ քանդակազարդ: Դատարկ թուղթք սկիզբը եօթ թերթ:

ձակատ — էջ 1

Գիրք որ կոչի Աղբիւր Բազմալի, Արարեալ է Յովհաննէս Արքի Սպիտկոցաօտ, Աշակերտի Տեան Յովհաննէս Հրեշտակաւոր Վարդապետի Մոկացւոյ, է Լիմ Սր. Անապատն բնակողի, է փառա Ամենափրկչին, եւ է յօդուա Արամեան Ազգիս: Յամի փրկութեան մերոյ 1788, եւ է մերում թուականութեան ՌՄԼԷ, է մարտի ամսոյ Հինգն, եւ զինի վեց ամաց էլանելոյն իւրոյ է Պատրիարքութենէ Կոստանդնուպոլսոյ, է վիճակա Ամասիոյ, է Մար-

տնամ քաղաքի եղեւ գրւած, եւ որբագրութիւնն, եւ աւարտումն գրոցս:

էջ 2.— Յայտ խել է գեղականաց, զի թէպէտ բազում են տեսակք եւ մասունք մեղաց, սակայն շորս են տեսակք մեղանչողաց...:

էջ 209.— Գլուխ Հեգնատասմերարդ.— Մեք ազգս Հայոց, որք ուղիղ դասնութեամբ է յերէց Սր. Փողոյոց Սրբազան Հայր մերոց մինչեւ ցայսր եմք է նոյնութիւն, ամենեւին հետեւող եմք Ամառնանչ գրոց եւ դասնութեանց եւ աւանդութեանց ներկայու, եւ Կոստանդնուպոլսու, եւ Սփեանքի Սուրբ Փողոյոց Սրբազան Հայրապետաց...:

էջ 223.— Վերջաբանութիւն.— Անհուն ողորմութեամբն Այ. ...:

էջ 227.— Յանկ Գլխոց Աղբիւր Բազմալի գրոցս, Հանդերձ յատուկ իմացմամբ մտաց բանից մերոյս:

էջ 231.— Գլուխ ԺԵ.— ... խոստովանիմք եւ ասեմք՝ տերութանցիլ միաւորեալ մի քնութիւն է Դս., եւ զժողովն Պաղկեղոնի ո՛չ քնդունիմք...:

էջ 232-244, դատարկ:

683

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Պ Ի Ր Ք

Կարիմ

ՌՃՂԹ=1780

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 21.5x17x4.5: էջ 622: Հանդամանք բաւարար. կաշմը մասամբ խաւաքարտեայ: Կան փրթած թերթեր. շատ էջեր ալ աւրուած են ջրագրէ: Թուղթ Հասարակ.

յանկի պրակը յղուհ: Գրէիք՝ Ա.— Յակոբ, Բ.— Բազմաաւար Երէց, Գրութիւն՝ խորագրերն եւ տեղանի գլխագրերն եւ կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, ընդհանրապէս երկուին, էջ 554-560 միասին:

27-33 տող: Նորարդեր և նոր շնչադեր,
այլապես: Կաշկակա՞մ խառաքարտեայ:
Դաստարկ թուղթ սկիզբը երկու թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ — Կը նշանա-
կենք զլեռներէնք միտին:

Ա. — էջ 1ա — Բամբ Ոսկեկամբ և
ղեղեցեղազոյմք զանազան ար. գրոց վարդա-
պետութեամբ յարգորեալ և Յոյսացուց-
եալ: Ի բոլոր ժամանակն տարւոյն, շա-
րադրեցեալ և արարեալ ի զերազանց ա-
ստուածաբանութեան վարդապետէ եղբայր
Յակոբէ Վոսաճիոյ...:

էջ 131ա — Գորոզ Գլուխ Մձ. — Դա-
շակերեաց դաստի Հասա՞ք քո կեցուցին
դրեղ...:

Բ. — էջ 184ա. — Ի Բարդաղիմեոսի
գրոցն հաւաքեալ. — Թարգմանք ոմն Ռեշէր
աղկն մի յոյժ պատուական...:

Յիշատակագրութիւն. — էջ 180բ. —
Մըզ տառիս նուազեց և ուսանա Յակոբ
Լեւթ անպիտանս յիշեալիկ:

Գ. — էջ 193ա. — Կոտէ սակս մանու
վարդապետաց, յարեցեալ առ այս մայիսը-
գութիւն ի գլուխ բամբս, Յակոբայ ծրօզ
տօրին. — Առաջ կարդացէք յար ի վերայ
ղաղբացալ ստուերակերպիցս, վանդէ ա-
ղաւելին մարգարէտ, տառարկն քաղցրա-
մայիս...:

Յիշատակագրութիւն էջ 201բ. —
Ձեակոր Ղրիմեցի շարադրող սորեն յիշե-
լիկ, և ծրօզս բանին անվանակէց յարմա-
րողի ուրիշ խարդս ևս յիշեալիկ, և դուք
յիշեալ լիլիկ ի Բրիտտուէ Փրկչէն մերմէ
ամէն:

էջ 202-216, դատարկ:

էջ 217-240, պրակ Ժ, փրթած կորած:

Դ. — էջ 241ա. — Յազագս զարշիլի
մեղացն քամբասամաց, և ծանրագոյն վը-
նասուց գոր պատմառն յավոր է. — Պիան
տոն Լաշէմէմէ միեն ի յօթնաց իմաստա-
սիրաց ի Յունաստան...:

Ե. — էջ 270բ. — Ի կամոնական գրոց
յացեական եկեղեցւոյն, հաւաքեալ Ֆո.

Պետրոսին. — Յազագս Ապաշխարութեան.
— Յորմէ է իրս տեսանելի է...:

Զ. — էջ 333բ. — Սէրն Այ. դէպ առ
մարդն. — Վաղէքս. Գալամադոսի էս:

է. — էջ 350բ. — Բուսալիգայ իմաստ-
նոյ, Գազուած Յազագս Կազմութեան
Մարգոյն. — Ա. — Կաղմեաց Ած. զմարդն
իրեւ. զքաղաք երկուստան զարմաք...:
...: Ժէ. — Վասն Եօրն Անդամաց Մար-
գոյ. — Առաջին ուղեղն...:

էջ 366, դատարկ:

Ը. — էջ 367ա. — Գորոզ Ողբումի, ի
բանն ար առէ. Որ տուն կամ ի քաղաք
մտանդեցէք...:

էջ 371ա. — Հաւաքումն Յազագս Ող-
բումի ի Սրբոց Մեկնչաց մերաց վարդապե-
տացն ի սառապեալ Մեթոզայ...:

Ք. — էջ 399ա. — Կարգ երդմնեցուց-
ման եւ օրհնութեան աղին եւ ջրոյն: ...
Արարեալ սրբոյն Գրեգորի պապին...:

Ժ. — էջ 417ա. — Նախերգամ Ժորոզի
գրոց զար արարեալ է տէր Բարթաղիմէոս
Ֆոռնիկ եպիսկոպոսն, եւ քարմամեալ ի
հայս, ...:

Յիշատակագրութիւն. — էջ 532բ. —
ՌՃՂԹ [= 1750], ապրիլի Գ ի քաղաքս Ար-
ղըրում, որ կոչի Կարին, ձեռամբ բաղմա-
մեղ և անիմաստ Բողոտասար իւր իրեցի
ծրեցաւ:

ԺԱ. — էջ 553ա. — Թաւք ի Ներսիսէ
աբեպիսկոպոսէ Կիլիկիցոյ Ցարառնէ Պա-
տաթիսանի Յուսեպիս արգելական ճգնա-
ւորի...:

էջ 570-584, դատարկ:

էջ 585. — Յանկ գրոցոյ է. — Արիտո-
ղում մեռանիլն է օրհնակ մեղաւորաց, էջ
40: ...: Օրհնակ մեղաց և սատառայի,
էջ 232, 237, 229:

էջ 608, դատարկ:

էջ 609. — Զի առէ Սրբազան Առաք-
եալն Պօղոս...:

էջ 612-622, դատարկ:

684

ՀԵՐՔՈՒՄՆ ՎԱՀԱՆ ՀԱՒԱՏՈՑ ԳՐՈՑ.— 3

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 31·5×16·5×1, էջ 180: Հանգամանք լաւ: Թուղթ միջակ: Գրութիւն՝ համարագրերը եւ լակերանները կարմիր, մնացեալը սևւորակ մեղմով, միասին, 24 տող: Նոսր շեղադիր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք զրեթէ սովորական: Կաղճ խաւարարտեայ: Դատարկ թուղթ սկիզբը մէկ թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1: Եարուանկութիւն կամ հաստաւորեալ յառաջագոյն զրեալ մերումս տեսարանի, կամ, Օտայնի ապացոյց նոր հերձուածող լինելոյ վերապատուելի հայր Միգայէլի Ձածչեանց եւ բոլոր միաբանութեան իւրոյ, քաղեալ է բուն ձեռագիր զրուածոյ իւրոյ, զոր իբր հրաշխս ձգեցաք է ձեռս մեր. յամէն 1816, Մարտ 4: — Հմմտ. Բ. Հատար, էջ 596:

685

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ց

Ծրուագիւմ

1812

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21×16·5×2·5: էջ 304: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Մեարոյ Արշ. Պոլեցի: Գրութիւն՝ կարգ մը մասերուն մէջ խորագրերը եւ զլիսալիբները վարդազոյն կամ կարմիր, մնացեալը սևւորակ կամ սև մեղմով, ընդհանրապէս միասին, էջ 251-290 երկսին, 32-38 տող: Նոսր շեղադիր, ալլաղան: Կանգնեալ խաւարարտեայ: Դատարկ թուղթ սկիզբը երեք թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Կը նշանակենք զլիսաւորները միասին: Ա.— էջ 1-104: — Վերմէնի Կաթողիկոսի երեւանցոյ քարոզչ ըստ մասնեայ: էջ 105-120, զատարկ:

Բ — ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԽՈՍՅՈՒՆ

ՎԱՆՈՒԹԵԱՆ — 1

Մեքապ Վրդ. Իսկիւտաբցի

էջ 121: — Գիրք որ կօչի Լուսաւորութիւն Խոստովանութեան: Ի մասնին

օրաց ծագեալագ արաբեայ բազում աշխատութեամբ, յումնմե Լիւնարապալ Իսկիւտաբցոյ ցաւակիր վարդապետ:

Ջորաբիւն Ար. Խոստովանութեան: Գլուխ Ա.— Քանդի դիտելի է խոստովանութիւն փակէ զերեան դժուար...:

էջ 156: — Դարձեալ յազազս մեծամեծ վնասացն գոր անէ մեղքն է վերայ հոգւոյն: Գլուխ ԻԶ.— Ան մարգարէն Մովսէս Վերթէ ոչ լուիցեա մայի Տն. Այ. քո, եւ ոչ դառնայցեա է ճանապարհաց շարաց...: Իբր կամի ասել Ան. ամ. մեղաւորաց...:

Գ.— էջ 158-208 — Շարունակութիւն Քարոզչ Միգայէլի:

էջ 209-210, զատարկ:

Դ.—

ԵՍԹՐԱՓՈՂԵԱՆ ԳԻՐԲ (Քերի) — 2

Բարդ. Սալուցիս

Ճակատ — էջ 211

Գիրք Եօթնափոխեան լռեցեալ: Ան է զարթոցանել զմեղաւորն է յապաշխարութիւն...: — Հմմտ. Բ. Հատար, էջ 534:

Իսկ այժմ վերստին օրինակեցաւ ի Պատրարզութեան Տն. Թէոդորոսի երջանկադարդ Արհի Եպիսկոպոսի տիեզերահռչակի եւ գերադաս՝ Սրբոց Յակոբեանց Առաքելոց Գրիստոսադէր մեծի Աթոռոյս եւեմի. ձեռամբ Պօլսեցի Մեքսոյ Արքայիս: Յամի մարդեղութեան Փրկչին 1812, ի մայրաքաղաքս Սր. եւմի:

Կեդրեւել յետմզայն յիշատակագրութիւն անհարք գրով. — Ետու Ջաքարիայ եպոս. Սր. եւմի. միարան իմ բաղմամեայ

սպասաւոր Յարութիւն Վարդապետին ի վայելութիւն եւ իշխատակ յինչն, դայս գրութեւս:

Էջ 242. — Փռնմ Ջորբորդ:

Էջ 247-252, դատարկ:

Ե. — Էջ 251-261ա. — Ցանկ Կանոնագրաց, Ա-Մ22. — Վի միոյն մինչեւ... ԹԳՃԳ:

Էջ 261բ-290ա. — Կանոնք Ա-Մ22,

Էջ 290բ-304, դատարկ:

686

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ս Ո Յ

(ԺԸ. Դաք)

ՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 20.5x15x5: Էջ 680: Պրակք ժԼ+Ժ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ սպիտակ, Գրիչք՝ Մարգար Սարկաւազ եւ Թորոս Վարդապետ: Գրութիւն՝ խորագիրներ եւ մասամբ պլիսագիրները կարմիր, մնացեալը սև մեկնով, երկսին, 29 տող: Նոտրագիր եւ նոտր չնդակերպ: Համառոտագրութիւնը սովորականէն քիչ մը աւելի: Կարճագիծ զլիսադարդ, էջ 259ա: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմադարդ: Կուրծքին երկաթադիր. «Բանք պիտանիք»: Ստացող՝ Թորոս Վրդ. Գուրդիստանցի:

ԲՈՎԱԼԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Մասն Ա. —

Էջ 1-2, դատարկ:

Էջ 3ա. — Ցանկ. — Ա. — Վասն Յոհաննու Ոսկէբերանի ասացեալ. . . . — ԿԸ. — Վասն բանական Հոգոյ գիտութեան . . . — Ա. — Գարոդ եւ խրատ Յոհաննու Վարդապետի Եղեկացոյ որ է Պրուզ. . . . — ԻԲ. — Խրատ եւ առաքինութիւնք որոց Հարցն անպատուութեան: Վերջ:

Էջ 7բ-12, դատարկ:

Ա. — Էջ 13ա. — Յոհաննու Ոսկիբերանի ասացեալ. — Հաւատամք ի մի Ած. Հայր. . . .

Բ. — Էջ 17ա. — Մեկն. Առակացն, Ն.

Համբոնացոյ արարեալ. — Ուրախ լեր եւ լիտասարդ ի մանկութեան քո. . . .

Գ. — Էջ 28բ. — Մեկն. Առակացն Սոգոմոնի, վասն տղրկիմ. — Տգրկին դատերք էին երեք. . . .

Դ. — Էջ 41ա. — Պոզուի քաւստ. Յազգո մնջեցիւցն ի Գս. համգոցեալմ. — Ոյ կամիմ եղբարք եթէ տգէտք իցէք. . . .

Ե. — Էջ 55բ. — Ի մայնքամիս ի կորնքացոց Ա. Թաքոյն որ ասէ. «Գոհանամ զԱյ. վասն ամենեցուն ձեր. . . .» — Արարչադրծն Ած. . . .

Ձ. — Էջ 73ա. — Տեսութիւն ի խորհուրդ մաւկատեաց Հին աւուրն, յորում եւ վասն ճրագալուցին, ի խնդրոյ Բարսեղ Վարդապետին որդւոյ Սմբատայ բարեպաշտի. — Նորոգող տիեզերաց Յս. որ նորոգեցեր զՀնացեալ եւ դապականեալ բրնձութիւնս մեր. . . .

Զ. — Էջ 81ա. — Ստեփաննոսի Սիւնիաց եղաւ ի եւուդափառ վրդ. ի Հակաճառութիւն քնդգլմ այնցիկ քմ գլի ե գամբաճմնիլ քնութիւն Որդւոյն Այ. Ժորքիմ յանգնաբար քանկի ել յերկուս հատանիլ, եւ զմեկ առամմիմ կամք ել կիրք եւ գործ: Առաջիմ ձեռնադրու, ասկաւ ինչ մայնադլութիւն քանիւ. — Ած. ալին եւ երկնաւոր չնորհ, որ ի վեր քան զարժանն եղաք ընդունակ. . . .

ԺԴ.— էջ 96ա.— Զորքորդ սեռմարկս
 եւ վեց գլխին ընդդիմաբանութիւն վասն
 Բ բնութեանց.— Եւ ի վերայ յերեւ թար-
 ձաւ...:

ԺԵ.— էջ 103ա.— Ի Մատթէոս Աւե-
 տարանին Մեկնութեանն Թ երանութեան.—
 Էւ տեսեալ զժողովուրդն...:

ԺԶ.— էջ 127բ.— Ի բաճն որ ասէ
 'Ի ուր էք ազ երկրի.— Աղն կրկին չափ
 յրեաւորական օլտակար գորութիւն...:

ԺԷ.— էջ 133ա.— Վարդամ վրդ.ի
 արարեալ ի չ ազգսնմ.— Աւուրք իմ արպէտ
 ետվամի անցին: Քանանայաքաղի է.—
 Ած ալին շորհացն արժանացեալք ար-
 դարք...:

ԺԸ.— էջ 149ա.— Ընդդէմ այնցիկ,
 որ հակառակ կամ եւ խափանմն զկանոնեալ
 մատուցմ, զգառն զատկին, եւ գտնառնա-
 կանմն, եւ զազարս, որ է եոզեանմնգիտ,
 եւ որ արեւմտայինս խաչի եւ եկեղեցւոյ
 զնմութեմ.— Ոչ եկի լուծանել զորէն...:

ԺԹ.— էջ 155բ.— Պատմառ Աւետա-
 րանին Յեռանմառ.— Որք արտաքին հանդի-
 ւելն լինին տեսողք...: Ի սկզբանէ էր
 Բանն:

Մանօք.— Լուսանցքի վրայ յաջոր-
 դարար կ'երեւին, Բարսեղ, Ստե., Սիւր.,
 Նան., Եւսեբի., Ռափի.:

ԺԲ.— ԻԳ.— Քարդոք, էջ 179-214:

ԻԴ.— էջ 215ա.— Վասն Մեռանի բան.
 — Որպէս իւր դէ իջանէ...:

ԻԵ.— էջ 216բ.— Յազագս պատմու-
 թեան օր. եւ աստուածային իւրոյն, զոր
 գտեալ սրբոց հարցն յարեւելոյ յլլազանի
 զիրն եւ քարգնանցին ի հայ գիր: Այլ եւ
 մարմնայ Սբ. Կարապետին եւս կարեառոս
 պատմութիւն.— Արդ պատմեսցուք յա-
 ղադս օր. իւրոյն թէ ուտտի է...:

ԻԶ.— էջ 220բ.— Քաղանքն է Աւե-
 տարանին 'Ղուկասու' ի Մատթէոսէ վար-
 դապետէ արարեալ՝ աշակերտ ՏՃ. Յեռան-
 մառ Որտմնեցւոյ.— Ամենայն ոք որ ծոյլ
 է...:

Լ.— էջ 251ա.— Գիտելի է զի ոքան-
 շանալ պարտ է բնդ. կարդաւորութիւն տ-
 րակաւորութիւն բանիս Տեառն...:

ԼՈՒՍՄՈՒՆԻԳ
 ՄՆԿՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՐԱՅ.— 2

ԳԲ. Տաքեւացի

ԼԱ.— էջ 259ա.— Նորին Գրիգորի
 աշակերտի եռամեծի Յեռանմառ Որտմնեցւոյ
 Համառոտ Լուծմութիւն զժուարիմաց յանցի
 Մեկնութիւն գրացն Յորա եւ ի բան մեկն-
 ւաց.— Տեսողութեան իմն ժառուր եւ Հո-
 դեւոր ուրոյն զ յատկութիւն զնի աստ
 'Նախ եւրպործական ասէ որ ի կատարումն
 տանի: Սրկորդ թափանցել էքն ի մանդ-
 երս քարն երեւի...— Հմմտ. Բ. Հատոր,
 էջ 630:

ԼԴ.— էջ 324ա.— Վասն Ածածին կու-
 սին եւ Գեքնգնանին:

ԿԳ.— էջ 390ա.— ... էջ 398ա.—
 Վասն փնջիւնայ:

ԿԵ.— էջ 417բ.— Վասն ժառանգու-
 թեան:

Էջ 421ա.— Վասն Ազգին Յորա.— ...
 Եւ ժողովոյն Մեկնութեանն է Վանական
 Վարդապետն...:

ԿԸ.— էջ 421բ.— Խաղալ իմաստա-
 սիրի Յուսացւոյ ասացեալ Վասն քանակեան
 հագոյ զլուսութեան, յի որպէս է կամ զինչ
 է սահման մարա.— Գիտութիւն լիցի ձեզ որ
 Ած. դրանական ժառղկային Հոգին անպա-
 տիւ եւ անդարդ ոչ տեսիլ...: ... Իսկ
 փայտաղն կայ ի վերայ քաղղղին, զդուր-
 տինն որ նստաւ յատակ լիւրդին զայն յինչն
 քարէ՝ այն է սովորայն. իսկ զայլ յատակ
 արիւնն որ է անտար, որ մնայ ի լիւրդին,
 զատեալ եւ պարզեալ ի դուրտն եւ ի փր-
 փրէն, զայն յերկամս քարէ յինչն. որ է
 վերլէ:

Էջ 434բ-440, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

Էջ 55բ.— ... Նոյն եւ գոտացօղ սորս
 զԹորոս Վարդապետն Գուրգիստանցի, եւ
 զղծաբարդ Մարգար Սարկաւադի:

Ման Բ.— Կր նշանակենք զխաւոր-
 ները միայն:

Ա.— էջ 441ա.— Քարդոք եւ խրատ
 հագեւորակամ ասացեալ ի Ռուստո Յեռան-
 մն Վարդապետէ Սգնկացւոյ, որ է Պաւլ

կուչէին.— Արար Ած. զմարդն հոգի եւ զմարմին... . . .

ԺԱ.— էջ 537ա.— Ներսէսի Եպո.ի Տարսմի կիլիկեցաց Ավ. Լուծմամբ Յաղաքս զամառամ խորհրդաց յորս տարակուսէին համաքաղաք. Հարցում.— Ծանեան հրեշտակէ կամ սատանայ նախ քան զխաչն ըզբանին Այ. ընդ մարմինն անճառայպէս խառնումն... . . . Եւ այսքան առ ի մէջը ծայրաքաղ հարցմանց լուծմունս ոչ ըստ ինչեանյաւաժար կամաց այլ ըստ քոյդ բռնադատելոյ, որդի սիրեցեալ Սիմէոն... (էջ 560ա) :

Յիշատակագրութիւն.—

էջ 560ր.— Զստացաւ զրոց զԹորոս Վարդապետն, որ է պարտական բիւրբ քանքարոյ, եւ զծնաւորն իւր զՏէր Առաքելն եւ զՎարդ խաթուն, զփոխեցեալն ի Դս. յիշեցէք ի Տէր եւ Ած. զձեզ յիշէ ամէն :

ԺԲ.— Ի խմբոյ Վահանայ՝ վառն մեծի հիմզարաքին ի Մարտիրոսէ Կարո— զիկոստէ քամ պիտամի.— Շնորհք բարեբա— րութեան արարչին... — Հմմտ. Թիւ 373, ԾԱ :

ԺԳ.— ԻԱ.— «Մեկնութիւնք ըստ մասնեայ ի դրոց Դանիէլի, Եղեկիէլի, եւ բացատրութիւնք ընթերցուածոց առաջին Դ շարաթու մեծի պաշտոյ, եւայլն»։ էջ 585-586 :

ԻԲ.— էջ 657-663.— Հարանց Վարդէն Հատուածներ :

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն.— 1768

էջ 664.— Յիշատակ է դիբք Սբ. Յակոբայ մեծի Աթոռոյս եւ մի ոք իշխեսցէ հանել զսա ի Սբ. Աթոռոյս. ընթերցողք սասցէք Ած. ողորմի ընծայողին. եղև ի ՌՄԺԷ Թուին :

էջ 665-680, զատարկ :

687

Ա.— ՊԱՏՄ. ՊԱՏԳԱՄԱՅ ԿՈՌՑՆ ՀԵԹԱՆՈՍԱՅ.— 1

Յ Ո Ն Թ Ը Ն Ե Յ Լ

Բ.— ՊԱՏՃԱՌՌՔ ՄԵՄ. ԵՒ ԱՆԿ. ՀՌՈՎՄ. ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ.— 1

ԿԱՐՈՂՈՍ ՄՈՆԹԵՍՊԻՅՈ

Իսկիւտար (Կ. Պոլիս)

1839

ՆԵԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ $21.5 \times 17 \times 2$: էջք 120 + 244 : Հանդամանք շատ լաւ : Թուղթ միջակ, Գրիշ՝ Կիրակոս Եպս. Երուսաղէմացի (ըստ Սաւալանեանի) : Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մկանով, միասին, 26, 24 տող : Նոտր շեղադիր մաքուր : Համառօտագրութիւնք զրեթէ սովորական : Թղթակազմ : Դատարկ Թուղթք սկիզբը չորս թերթ :

ցաւ ի զաղղիական քնադէ ի Հայ բարբառ, աշխատութեամբ պատուելի պարոն Յովհաննու դիտնական վարժապետի Տէր Կարապետեան Պրուսացւոյ, յալանաւոր դըպրոց սրբոյ խաչին որ յիւսելուար, յամի փրկչին 1833, եւ Հայոց ՌՄՁԲ, եւ արդ ի բուն զաղղիարէ օրինակեալ յաղաքս ձեմարանին Սրբոյ Երուսաղէմի, յամի Տեառն 1839, փետր. :

Ա.— ձակատ.— էջ 1

Պատմութիւն Պատգամաց Կոռնո ձեքամօսաց, ի Ծովթըմէլլայ Գաղղիացւոյ ի ներհուն առնէն ճառագրեալ : Թարգմանե—

Բ.— ձակատ.— էջ 1

Պատմաւք Մեծութեան եւ Անկման Հոռովակեան Կայսերութեան, Գործ Կարոյոն Մօնթըսֆիեօ Գաղղիացւոյ՝ նախա—

դա՛նի դատողական ատենի Պօտո քաղաքի, Թարգմանալ ի զարդիական բնադրէն ի Հայ լիզու, ի ձեռն Յովհաննու զիտնական վարժապետի Տէր Կարապետեան Պոստալ, 1837, յիւկիտար: Եւ արդ օրինակեցաւ ի ձեմարանին Սրբոյ Երուսաղէմի, յամի Տեառն 1839, մարտի, ձեռամբ ա-

նարդիւն եւ անդործ դրչի:

էջ 191.— Գլուխ ԻԲ: Տկարութիւն Արեւելեան Կայսերութեանն.— ... էջ 202 ... եւ ի վաղիւ անդր ելին ի պնդել թէ արժան էր ներքին հասնութեամբ մտաց հեռի կալ յառաջագիր խոր [Շարունակութիւնը կը պակսի, էջ 203-244 դատարկ]:

688

ՄԵԿՆ. ՍԱՀՄԱՆԱՑՆ ԴԱԽԹԻ.— 3

ԱՌԱՔԵԼ ԵՊՍ. ՍԻՒՆԵՍՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16·5×3: էջը 320: Հանգամանք լաւ: Թուղթ ճերմակ եւ կապտորակ, Գրութիւն՝ խորագիրները, բնաբանները եւ զլիազիրները կարմիր, մնացեալը սևե մելանով, երկսիւն, 27, 24 տող: Նոտր շեղագիր: Համառօտագրութիւնը առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմադարձ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3ա.— Տէր Ասաբելի եռամեծի եւ քաջ հոնտորի եւ ամլաղք փիլիսոփայի... — Սահման թէ քանի նշանակութիւն ցու-

ցանէ...:

էջ 15ա.— Ներին Տէր Ասաբելի հոգեմորազ Հայրապետի վասն Սահմանաց Դաւթի քաղաւածու բան:

էջ 295-6, դատարկ:

էջ 297-320, միասին:

էջ 297.— Ներին Տէր Ասաբելի Սիւմեաց Եպիսկոպոսին ի տեսութիւն բանին որ ասէ. Ամեմայն չար տանջելի:... էջ 320, լԳ.— Հրց. Զի՞նչ է որ ասէ բաժբասանօք է սատանայ: ... եւ ոչ զղջացան, որպէս յայտ է, դի սա էր [Շարունակութիւնը կը պակսի]:

689

ՀԱԽԱՔԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 2

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԳ. ՀՌՈՄԿԱՅԵՑԻ

Ս. Դամիէլ (Կեսարիա)

ԻՄԾԴ=1805

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×2: էջը 240: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրիչ եւ Տէր՝ Մեսրոպ Արդ. Իււկիտարացի, Գրութիւն՝ զլիազիրները կարմիր, մնացեալը սևե մելանով, միասին, 26 տող: Նոտր շեղագիր: Համառօտագրութիւնը չա-

փաղանց առատ: Կազմ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

ձախատ.— էջ 1.—

Գիրք որ Կոչի Հաւաքաբանական Ածաբանութիւն, ի բազմազանից սրբոց դրեանց նրբից եւ արտաքնոց եւ Ածաբան

Վարդապետաց, հաւաքեալ ի Պետրոսէ ԱՅ. արան Վարդապետէ Հոռմկլայեցոյ, որ մակ առնամբ Գիրքիւր կոչի, ի վարժարանս Սրբոյ էջմիածնի:

Իսկ այժմ վերադին օրինակեալս ի Սր. Դանիէլի վանս, որ Կեսարիայն մեծ, ի թուին ՌՄԵԴ (= 1805)ին, ձեռամբ Մեծազմ ժողովուրդ Աբեղայի Թեմակապարդ-

ւոյ, նախ ի վայելումն իմոյ անձին եւ ապա ընթերցաւէր եղբարցոյ սիրելեաց իմոց. բաւ է:

Էջ 3 — Համառոտաբար դումարումն Հաւաքանակեանի ԱՅ. արան: Թեման մաս-
եան... — Հմմտ. աստ, Թի. 674:

690

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Ս. Կարապետ, Կեսարիա

ՌՄԵԴ = 1806

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Եւակ. 21×17×1.5: էջ 301-500:

Հանգամանք լաւ: Թուղթ կապարակ: Գրիչ՝ Մեսրոպ Արղ. Կ. Պոլսեցի: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւն-
ները եւ զխաղերները կարծիք, մնացեալը
սեւ ձեւանով միասին, 28 տող: Նոսր շե-
ղապիւր: Համառոտագրութիւնը յաճաղանց
տոստ: Կաղմ կիսալաթ խաւաքարեայ:
Դասարան թուղթ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ
թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ — Կը նշանա-
կենք դիտարկները միայն:

Էջ 301-2, դատարկ:

Ա. — էջ 303. — Բանք պիտամիք ի պէտս
առ ձեռն քաղաքեան ի վերայ Սրբաւետ
լատարածածին, եւ նորին ամառս եւ մաքուր
ձմեռեան, այլ եւ վառն ամառ ամշվաթ միա-
ւորութեան Գիրքիւր եւ Որին սմօրէնա-
րեան. եւ ուրեք ուրեք զգովաւրեան վա-
րուց Սրբոյ Կուսին ժողովեցեալ ի քանից
Սրբոյ Գիրքիւր ներկայեցայն եւ ի նորին
մեկնել, եւ յայլոց բունից Սրբոյ Վարդա-
պետաց, առ միմեանս համախառնալ եւ վր-
կայութեամբ ճոխացեալ, յԱրարածու
Վարդապետի Աստապատեցայ. ի քանի
մատուցայն Սաղմունի որ ասէ ի գիրս քրդոց
քե՛ւ: Արեմեան գեղեցիկ եւ մերձաւոր իմ,
եւ արտա իմն ոչ գայ ի ինք: Գիրքիւր է, զի
դասէ Երեւանկաց եւ ամ. երկնային զա-
րաց, դանաղան զօրութեամբ, զպատճառն
ամ. եղբրոց զԼեւ. օրհնեն...:

Բ. — էջ 345. — Թուղթ վառն հաւատոյ
եւ Կարգաց Նկարեցայ, յարեւելեան աշ-
խարհէս առ Խաթաղիկոսն Հայոց Տէր Գրի-
գոր, որ վառն կասկածեաց իմն ակնած-
եալ եպիսկոպոսացն աշխարհիս՝ գրեցին
զայս նամակ ազգապիտանութեան միտա-
նաւրեամբ ի ձեռն Տէ. Ստեփաննոսի Սիւն-
եաց եպիսկոպոսի եւ Գեղեթեց մետա-
պօսի, որ է պրօտայֆրօնէն Մեծաց Հա-
յոց. — ԱՅ. արան անյուղ զօրութեան
բարձրացեալ, եւ անհաշկան աշխ. Հօգորն
պարտեցայ...:

Գ. — էջ 356. — Ս. Գրիգորի Սեմնե-
լուցործի, յազազս մշմարիտ հաւատոյ...:

Էջ 356-360, դատարկ:

Դ. եւ Ե. — էջ 361-396. — ՎԱՍՏԱՅԻԿ
Երկու քարոզք Մարաղու Եպս. Բարդու-
ղիմէոսի Քարոզարարէն էն:

Էջ 397-400, դատարկ:

Ձ. — էջ 401-411. — ՎԱՍ քարոզ
Դրմալի Եպիսկոպոս Վարդապետի Եւ աստեղ
ի հոսոս Սր. ԱՅ. ամառ...:

Թ. — էջ 430. — Քաղաք վերապիտան
Սր. ԱՅ. ամառ...: ... էջ 440, ՎՋԱԿՈՐ
Վրդ. արարող բռնի յերեցէր ի Տէր...:

Ժ. — էջ 441. — Ի Բարդուղիմէոս Մա-
րաղայն Եպս. Է շարադրեալ Քարազարդէն
օրինակեցի:

Էջ 452-470, դատարկ:

ԺԱ. — էջ 471. — Ի մատնիս միօրէն
ձագլաւազ արարեալ ի Մեսրոպ ամառեան

աբեղայէ՝ Պօլսեցւոյ, ի վամն Սրբոյն կա-
րապետի՝ որ ի մեծն կետարիայ, եւ ի միա-
բանութեան իւրոյ մոյմոյ վամից, ի թուին
ՌՄԾԴ (= 1805), եւ ի վերապախման Սր-
Ածածնայ չորրորդ տարւոյն սկսեալ եղեւ, ի
պատիւ Մօրն Տնառն մերոյ:

վամն Հիւրապիտութեան Քարագ Ա.—
Ասէ Աւետարանիչն Ղուկաս...:

ԺԲ.— էջ 474.— վամն Հաղորդու-
թեան եւ Պատարագին Քրիստոսի:

էջ 478-480, դատարկ:

ԺԳ.— էջ 481.— Ի Բամբ Ոսկիական
կոչեցեալ Ղրգոյն Հաւաքեալ եւ ծաղկաբազ
արարեալ, ի մեղապարտ Մերոյն Աբեղայէ
կաստանդնուպոլսեցւոյ, ի թուին ՌՄԾԴ (= 1804),
ի շնորհազարդ վանս Սրբոյն Դա-
նիէլի, որ ի կեսարիայ:

վամն Գալստեան Տճ. մերոյ:

ԺԴ.— էջ 494.— Քարագ ի վերայ Ս.
Յոնաննու Մկրտչիմ: ... էջ 500.— Եւ
զկնի նորա քարոզելոց եւ մկրտելոց եւ մե-
ռանելոց էր:

691

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՈՍԻ.— 4

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՈՍԻ

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱՑՆ ԴԱԻԹԻ.— 4

ԱՌԱՔԵԼ ԵՊՍ. ՍԻՆՆԱՑ

Մաւալ 21.5x15.5x4: Կաշեկազմ
տախտակեայ դրոշմազարդ:

Բ.— ՄԵԿՆ. ՍԱՀՄԱՆԱՑ

Ա.— ՄԵԿՆ. ՄԱՏԹԵՈՍԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— էջ 326: Պրա-
կըք Ի: Հանգամանք բաւարար. աշակողմ-
եան վերի անկիւնը վնասուած: Թուղթ
սպիտակ փայլուն: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները, բնագրանները եւ գլխագիրները նա-
րենջագոյն, մնացեալը սև մեկնով, երկ-
սին, 41 տող: Նոտրագիր մանր: Համա-
ռօտագրութիւնք առատ: Զարդագիր, լու-
սանցազարդ եւ գլխազարդ, նարնջագոյն
դժագրութեամբ, իւրաքանչիւր Հատորի
սկիզբը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-8, դատարկ:

էջ 9ա.— Ցանկ է գլխաւորագոյն բա-
մից բոյր գրոյն, զի դիւրաւ գտցես գոր եւ
կախի:

էջ 12ա.— Գրիգորի աշակերտի եռա-
մեծի եւ տիեզերալուր վարդապետի Յո-
նաննու Որոտմեցոյ հաւաքեալ քաղաւածո՝
Մեկնութիւն Աւետարանին Մատթեոսի...:

էջ 321բ- 326, դատարկ:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— էջ 324: Պրա-
կըք ԺՃ: Հանգամանք ոչ գոհացուցիչ.
Թուղթը կերուած մեկնին խստութենէն:
Գրութիւն՝ խորագիրները, բնագրանները եւ
գլխագիրները նարնջագոյն, մնացեալը սև
մեկնով, երկսին, 28 տող: Նոտրագիր շե-
ղակերպ: Համառօտագրութիւնք շատ ա-
ռատ: Զարդագիր եւ լուսանցազարդ՝ կարգ
մը գլուխներու սկիզբը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Տէր Առաքելի եռամեծի եւ
քաջ հոգեւորի եւ ոմնաթ փիլիսոփայի, ա-
շակերտի երէցս երանելոյն Գրիգորի տիե-
զերալուր վարդապետի, արարեալ քանս
խրատականն ոգէշման եւ համաբարդս ի-
մաստաւեցոյ, ի Մեկնութիւն Սահմանաց
գրոց...:

էջ 284ա.— Նորին Տէր Առաքելի Սիւն-
եաց Եղիսելոյն, ի տնտեսիւն բամիմ որ
ասէ. Ամ. չար տամբի:

էջ 309ա.— Ցանկ Քաղաւածոյ Գրոյն
Սահմանի:

էջ 311բ-324, դատարկ:

Յետմագոյժ յիշատակագրութիւն. — 1746

Էջ 307ր, մտոր շեղագիր, տաքքեր գրչէ. — Բուրառառանքս այս աստուածա-
տունկ, և և դանձարանքս այս աստուածա-
յին, Բ զեղեցիկ ըշտմարանքս շնորհաց
դքաղուացութեան շնորհազարդ, շնորհալ և
ընծաեալ հղեւ ի յեղբորէն իմէ, իբր կայ
և և շաղկապ սիրոյ ի մէջ իմ, և ի մէջ իւրն.
Ի վայելումն անձին իմոյ ապարդիւն կարա-

պետ վարդապետիս Իրերացւոյ. ուստի
խնդրեմ ի յամենառատ բարեբարէն Այ. որ
զարտի փափաքն նորա անթերի լցուցէ ի
հաճոյս կամաց իւրոց, և և տուցէ կեանս՝ զի
թերեւս կրկին արժանացուք տեսութեան
միմեանց, ամէն:

Թվին ՌճՂԵ, Մայիսի ամսուն ի օրն
Գլ.թի հղեւ մեզ բաժանել ի միմեանց, զոր
Ած. կրկին դժմեանս տեսանել արժանի
անէ:

692

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԵԻՑ— 1

Կ Ո Ւ Բ Ն Ե Լ Ի Ո Ս

Հմտ. ՄԱՐԳԻՍ ԵՊ. ՖԵՄԱՆԵԱՆ (1788)

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՌՄԼԵ=1786

ՆԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. —

Երաւ 22.5×16.5×6.5: էջ Ժ+1076:
Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Սարգիս Արք. Ֆէրմանեան: Գրութիւն՝ բը-
նարանները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկա-
նով, միասին, 28-30 տող: Նոտր շեղա-
դիր: Համառօտագրութիւնք շատ առատ:
Կաշիկալով խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա-է, դատարկ:

Էջ Ը. — Համառօտ ժողովումն Երկո-
տասան Մարգարէից Մեկնութեանս այսո-
րիկ, Կոռնելիոսի գերազանց Ած. արքանու-
թեան վարդապետի, եղեւ ի յամենայն Եւ-
դոկիացւոյ Ֆէրմանեան վերաճայեալ Սար-
գիս Արչի Եպիսկոպոսէ: Որ ըստ զբասէր
բարոյն իւրոց, զկնի զյիշակատարն Մեկ-
նութեանս գրեցին՝ յաւել և զայս երկո-
ղաբար գրել, ի յիշատակ իւր և իւրայնոց:
Բայց առ իմիջ պատճառի, մասնամեծ և և
օրհասին մահու կանխելոյ, մնաց անկա-
տար: Ուստի որք միանգամ հանդիպիք
սմա, ընթերցենով և և կամ օրինակելով
յիշեցէ՛ք ի մաքուր աղօթս ձեր միով Հոյր
մերիւ՝ զվերոյ գրեցեալ հանգուցելոյ հո-
ղին, որ և դուք յիշողդ յիշեալ լինիջիք

առաջի անկղ ատենին Գ. ի, ի միւսանգամ
դաշտեանն, ամէն:

Ի Թուին Հայոց ՌՄԼԵ (1786), և յամե-
նան յունիսի Ժէին, յեղմ. և ի Սուրբն
Յակոբ:

Ճակատ. — էջ Թ.

Համառօտեալ ժողովումն Մեկնու-
քեան յերկոտասան Փռք Մարգարէից: Ի
հեղինակէ յարգելի Հօրէ Կոռնելիոսէ Կու-
նեան ի Լուփիտացւոյ ի կարգէ Յիսուս-
եան: Տպագրեցեալ յամի Փրկչին 1703, ի
Վնիժում քաղաքի, և ի տպարանի Հերոնի-
մոսի Ալպրիցցոսի: Իսկ ի նոյն Փրկչին Թվին,
1746ին եղեւ Թարգմանեցեալ ի լատինական
լեզուէ ի հայկական բարբառ մեր, ըստ
խնդրոյ և արդեամբք Տն. Յակոբայ Ած. ար-
քան վարդապետի, Գատրիարքի մեծի ար-
քայազարդ քաղաքին Կոստանդնուպոլսոյ,
ի փառս ամենամեծին Այ. և ի ստտի Սըր-
բուււոյ Ած. անձին: Իսկ աշխատասիրու-
թեամբ և երկամբ աշխատանաց, ի Թարգ-
ման Ղուկաս վարդապետէ Պարրերթցւոյ, ի
Կոստանդնուպոլսի, արքայաճոխ քաղաքի:

Յետմագոյժ յիշատակագրութիւն. —

1789

էջ 799, ամառք գրով.— Թող ըղզերս մեղաւորիս, Տէր խառնակ վարդապետիս, խառնի զրոյդ, ողորմի հոգւոյդ Տն. Սարգիս Թոխաթցի արքեպս. աշխատասէր վարդապետիդ. կրկին եկի մեղքս լալով Սր. Տեղիքն շրջելոյ, դեւդ ոչ դտի այս հողոյ վախճանդ առեալ օտար տեղի, Ած. հոգւոյդ մեծ ողորմի: Ոչ ոք դիտէ զօրն իւր որպէս եւ ես խղճալիս, ցաւօք լցեալ եղկելիս, ըղձեղ աղայնմ սիրելիք, որք հանդիպիք տուք զողորմիս, եւ բուն ողորմածն ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի աւուրն մեծ դատաստանի, ամէն:

Թուջն ՌՄԼԸին, ապրելի ԺՁին դրեցի, մնացի:

Բարուք է մարդկան յիշատակ մահու գի հայելով յեւ մարմնոյ ամենեւին մի՛ ծառայեսցուք արժամանակեայ ցանկութեանց, որ ապականն զոգիւս: Եթմարութիւն է այնպիսի վարուքն ապրել, ի յորում ոչ համարձակեսցի մեռանել: Վայ ինձ տառապ-

եալ Սահակ Արեղայիս, անունն մեծ՝ բարի զօրն ոչ ունողիս. դի որքան յուժ ունէի՝ շարաշար զործով ծերացայ, եւ այժմ ողբամ, զհացեալ էանց ոչ հասանիմ:

Ո՛վ սիրական պատուելի, Արքեպս. Տնդ. Զաքարիայ համշարի, զերզգօն վարդապետ ծերունի, տէր զրքոյս ես ցանկալի, թողցես թէ ուր մեռի, ինչպէս, դիտեցն եղբարք թէ ուր մեռի, ինչպէս շրջելի, հողւոյս պարզեւ ոչ տեսի, լալոտ աջօք աստ եկի, մեղքս բեռամբ թափեցի, յուսով առ Տէր դիմեցի, ուր ես անօղն յիշեցի, եւ զիս նմայ անձնեցի. բաւ է:

էջ 800-806, դատարկ:

էջ 807, ձակատ Բ. Հատորի, յարենման Ատալինին:

էջ 1042.— Մեկնութիւն Զաքարիայ Մարգարէի:

էջ 1057.— Գլուխ երկրորդ:

էջ 1059.— Ցմնկ Գրեգոյս

էջ 1073-8, դատարկ:

693

ԺԱՄԱԳԻՐՔ ԱՏԵՆԻ.— 4

երուսաղէմ

Ե. 1636

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×16.5×5: էջք 508: Հանդամանք բաւարար. վարի կողմը աղտոտուած՝ երկար զործածութեամբ: Մաղաղաթ թանձր: Գրութիւն՝ վերնադերեքը, սկզբը նաւորութիւնները եւ գլխագրերը կարմիր, մնացեալը սև մեկնով, երկսին, 24, 30 տող: Բոլորգրի կանոնաւոր, էջ 3-427 մեծ, էջ 429-507 փոքր: Համառօտագրութիւն սովորական: Ուղղագրութիւն ոչ անթերի: Գունաւոր զարդադրք, լուսանցաղարդք եւ զլիսագարդք՝ ըստ պատշաճի: Ուրանաղարդ, էջ 9 եւ 211: Կաշիկազմ տախտակեայ զրոշմաղարդ: Պահպանակ մաղաղաթեայ սկիզբը երկու թերթ, անկիւնաւոր թեմաթապրով, կրօնական բովանդակութեամբ: Վերջը մէկ թերթ՝ յունարէն բոլորգիր:

Ա.— ԺԱՄԱԳԻՐՔ.— 4

էջ 1-2, համարեա դատարկ:

էջ 3ա.— Հրաժարիմք...:

էջ 9.— Տէր եթէ զըթուես իմ բանսս...:

էջ 14բ.— Երեսցուք ի դէբերի... — Նրքօրէն խաղաղութեամբ:

էջ 22ա.— Ածածին մայր Գրիստոսի...:

էջ 23ա.— Եւ աքի տալմոս ըստ կարգի աւուրմ, որպէս եւ ցուցմէ խրատմ. կանոնադրութիւն ըստ պատշաճի:— Այսօր անճառ լուսոյն ծաղկում...:

էջ 40ա.— Հայր անբակողքն եւ զըթոսածական...:

էջ 56բ.— Եւ աստ կարգում Այսմաւուրքն. յետ Այսմաւուրացն քաղեմ շարապան

մարտիրոսացն, Աստուածածնի. հաշի, փառք: Ամեն Այսմաւորաց ըստ պատշաճի շարակամ և ազէ. քէ մարտիրոսաց, քէ առաքելաց, քէ մարգարէից:

Էջ 57ա — *Լցաց տառապանքս ողորմաւ թեմբ քով...*

Էջ 98բ. — Կարգաւորութիւն հասարակաց ազօրից Արեազայի ժամում, որ կատարի ի դէմս Հոգոյն Այ., այլ եւ ի դէմս յարույթեմ Բի. եւ երեսման աշտկերտացըն:

Էջ 109ա. — Կարգաւորութիւն հասարակաց ազաւթից երրորդ ժամում...:

Էջ 116ա. — Կարգաւորութիւն հասարակաց ազաւթից վեցերորդ ժամում...:

Էջ 122բ. — Կարգաւորութիւն հասարակաց ազաւթից իմներորդ ժամում...:

Էջ 139բ. — Լուսնի ժամամուտ ըստ պատշաճի, ըստ իւրաքանչիւր կարգն:

Էջ 141բ. — Կարգաւորութիւն հասարակաց ազօրից Երեկոյի ժամում...:

Էջ 157բ. — Կարգաւորութիւն հասարակաց ազաւթից հազարապետի ժամում...:

Էջ 183ա. — Ստեղծ. — Հրեշտակաց Բ շքի. — Երկնաւոր Հօտ... — Մարգարէից Դշ.: — Երկնաւոր փեսայ... — Ածածին Դշ.: — Ածածին զերազայն քերովրէից...:

Էջ 186ա. — Կարգաւորութիւն հասարակաց ազօրից Հանգստեան ժամում...:

Բ — ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ. — 8

Էջ 201բ. — Երանելոյն Եպիփանու Լապիկապանին կիպրացոյն Յազագս Սազմուսին Յառաջարկութիւն ասացեալ:

Էջ 208բ. — Բանք Սաղմոսիւն է պատուական...:

Էջ 211 — Երանեալ է այր...:

Էջ 206ա, վարի լուսանքիւն — Ով եղբայր իմ Թողութիւն Հորհեա, օրինակն չըկայր, անյեւալար լեր մեղաւորիս, վայ ինձ:

Գ — ՏՕՆԱՅՈՅՈՅ. — 4

Էջ 429ա. — Ած. այսյայտութեան ճրայայտին առաջի աւուր դիւերն առաջի կանոնադրիւն, փառն, Թ2, Հաւատած է

Հայր: Եւ զգնեալն միարան, եւ տան մոմեղէն ի ձեռն ամենեցուն...:

Էջ 493բ. — Կարգաւորութիւն Եկեղեցոյ եւ արար[եզ]ութիւն ժամանեղաց, ՏՏ. Ներսէսի Հայոց Կարաւ[ը]կեօթի: Զի ետ քերել ի սբ. եւ ի հաշակաւոր աստուածաբան եւ երեշտակաւոր սբ. հարցն մեծ ուխտից Մահեմնացն...: — Զի յառաջ քան զամենեւեան պարտ է յառնել փականութիւն...:

Էջ 504ա. — Իսկ այլ արարողութիւն երեկոյի ժամում ըստ սբ. հարցն Եկեղեցեացն. — Եւստ ասէ աշակերտի դասու պատրաստութիւն...:

Երեսնակագրութիւնք. —

Ա — Գրիչ' Զուգայեցի Գրիգոր Բաւնայի.

1. — Էջ 109ա. — Զառանեալ մեղօք Գրիգոր Բաւնայա յեկեղէն ի սբ. յաղօթման:

2. — Էջ 288բ. — Ով սբ. պապաւորք Բանին Այ., յեկեղէն ի սբ. յաղօթման մեր զմեղաւոր եւ փանաքի Գրիգոր Զուգայեցիս:

3. — Էջ 342բ. — Ով սբ. մանկունք Եկեղեցոյ, յորժամ երգէք զառանգիս, յեկեղէն զգրիչ Գրիգոր Բաւնայա:

Բ — Գրիչ Տօնացոյցի.

Էջ 493ա. — Արդ աղանձ զամենեւեան [սեանդ?] որք Հանդիպէք այսմ տառիս, մի ողորմեայիս յեւել է Տէր, Ով ոք յեւել' յեւելալ լիցի, որբայութեան որժան լիցի, ամէն:

Ձեռն երկայն դռանայ ի Հոգ, զիքս մեա յեւտակող, զմեզ աղանձ ով ընթերցաւ, վասն իմ առ Տէր լիկէ մաղթող:

Գ — Ստացազաց. — 1636

1. — Էջ 507. — Փառք ամենայնորք Երեւոյնութեանն եւ մի Առաքանութեանն յաւիտեան ամէն:

Արդ իբրեւ անկեալ աղանձ զմեզ Հարգ եւ եղբարք, որք Հանդիպէք այսմ տառիս Ած. ողորմի առաջէք ստացողի սորա մեղօք զառանձն եւ Հոգով աղանդացեալ սոսկ տնուն Գրիգորիս, որ եմ ի բուն զաւառէն Ստեռայ, ի գեղէն Նիլ կուլեցեալ, որ կացի

սակաւ ժամանակ յմմ. եւ ստացաւ զժամանակս, ոչ թէ ի վաստակոց եւ յաշխատանաց իմոց, այլ ի յողորմութենէ ողորմածաց, յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ ծնաւդաց իմոց, հօրս Տէր Ստեփանոսին, եւ մաւրս Շողոյին, եւ կենակցին իմոյ Մանուկակին, եւ ամ. արեան մերձաւորացն եւ ողորմութիւն աւելողացն, կենդանեաց եւ հանդուցելոց առ հասարակ մանենցուն ամէն:

Այլ եւ եղի զսա յիշատակ ի Բի. Սր. Ծննդեան տեղիքն, եւ ով որ հանէ զսա ի Սր. Ծննդենէն Բի. պարտական լիցի:

Արդ ի Թվին ԱՁԵ [= 1636] ստացանք զգիրքս զայս ի յառաջնորդութեան Տն. Տէր Գրեգոր Աբգեպիսեկոպոսին, որ է Առաջնորդ Սր. Եմայ. Հայոց վեհակին: Սա զամ. եւ կեղեցիս Հայոց նոր նորոյեաց եւ արքունաւորեալ պայծառացոյց զկեղեցիս Հայոցս:

Եւ ի ՌՁԳ [= 1634] Թվին Հոռոմ ազդն Ժողադատիկ արաց եւ բազում նեղութիւն Հասոյց ազդիս Հայոց: Իսկ Հայրապետն մեր Տէր Գրեգորն շատ քաջութիւն արար եւ յաղթեաց ազգացն երկարնակաց եւ յամօթ արար զնոսա: Որ լոյսն բոլրեաց ի Հուսաւորչին մերոյ կարգեալ Զատին: Զոր Տէր Ած. դինքն ընդ սր. Հայրապետացն դասակից եւ պատկանից արուստէ հանդերձ ծնաւ:

դաւք եւ ամենայն արեանառու մերձաւորաւք, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

2.— Էջ 428, բաւարգիր, տարբեր զընէ — Դարձեալ վերադառնալով Ած. ողորմի ստացէք մահադատի կուլասարին, որ շատ աշխատեցաւ ի դուռն Սր. Յակոբա՝ ի Պաշտօնէքն եւ յայլ ամ. տեղիք, եւ ջերմեանոյ սիրով ցանկացաւ այս զրոյց, եւ կցորդ անմահակից եղև Տէր Գրեգոր Վարդապետին, եւ ստացան երկոքեանն ի միասին զայս ժամապիւրքս, եւ եղին յիշատակ հոռոց իւրեանց ի Բի. Սր. Ծննդեան տեղիքն, ըստ այնմ որ ասէ. Երանի որ ունի դասակ ի Սիրոն եւ ընդանի յմմ.: Եւ կրկին անդամ յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ստացէք կուլասարին եւ իւր ծնաւդացն՝ հուրն Գրեգորին եւ Ժօրն եւ կողակցացն Արեւիկային եւ Աննային, եւ որդոցն Պաւլոսին եւ Տաւնոյին, եւ հարսին Մարգարիտին, եւ ամենայն ազգականաց նորա, կենդանեաց եւ հանդուցելոց, ամէն:

Կրկին անգամ երես ի դեռնի եղեալ տղայնէ դձեղ հարք եւ եղբարք, ուղիղ սրբաւորս եւ լի բերանով Ած. ողորմի ստացէք ստացողաց սր. զրոցս, եւ ողորմածն Ած. ձեղ եւ մեղ ողորմեացի, ամէն:

694

ՔԱՐՈՂԱԳԻՐԲ ԵՒ ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ

Տեղի

ՌԵԽԵ 1606

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մասով 21x15x5.5: Էջք 656: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տոկոս: Գրել՝ Աստուածատուր Երէց Կենտրոնի Գրութիւն՝ խորապիւրները եւ անդտեղ ղլխադիրները կարմիր, մնացեալ սև. մեխանով, երկուսն, 25 տող: Նոտարգիր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Ուղղագրութիւն թերի, Կանկաղով տախտակեայ զբոսմազարդ, կտորած եւ նորոգուած: Պահպանակ մաղաղաթեայ սկիզբը եւ վերջը եր-

կուական թերթ, լատիներէն՝ գոթական տառերով: Սաացող՝ Մարտիրոս Զէլչիպի:

Ա.— ՔԱՐՈՂԱԳԻՐԲ.— 3

Էջ 2ս.— Տանկ Գրացոյ այս է.— Ա.— Քարոզ ի բանն Սողոմոնի... — ԼԱ.— Յաղաղ պատկի ամուսնացելոց...

Ա.— Էջ 5ս.— Քարոզ ի բան Սողոմոնի որ ասէ. Զի որք սրբութեամբ պահեմ գործութիւն սրբեցեմ.— Ամենայն գիրք

աստուածային դԱժ. արդար դատաւոր քարոզէ... : ... որպէս ասաց Հրեշտակն Առաքել Վարդապետին ի Սբ. էլմիածինն, որ կամէր զձիւս կաշին առնուլ ի Սբ. Սեղանէն, և իրենաց Հրեշտակին զձեռն և ասաց վարդապետին, Թէ մի վեր կաշնուլ զայդ ձիւս կաշիդ. լաւ հաշիւն Աժ. ի վերայ սեղանիդ... : Հմմտ. աստ, էջ 41, Լ :

Բ. — էջ 32բ. — Քարոզ ի բան Աւետարանին որ ասէ. Ան աքիբ գնացուի աստի. — Հրամայէ մարդարէն Միքիայ, արի և զնայ աստի, զի աստ ոչ զոյ քեզ հանդիստ... :

Գ. — էջ 57բ. — Համառատ պատմութիւն Յեսուիայ որդոյ Նաւայ. — Յեսուիայ յորդի Նաւայ էր ազգէն Եփրեմի... : — Հմմտ. աստ, էջ 40, ԺԵ :

Դ. — էջ 88բ. — Պատմութիւն Համառատ Եղիայ Քէշուացի էր ազգէն քահանայիցն, քանդի Թևսրի տուրք էր քահանայիցն : Ահուհ հուր նորա Յասոն և մաւր նորա Սուրբայ... : — Հմմտ. աստ, էջ 40, ԺԶ :

Ե. — էջ 126ա. — Քարոզ ի բան որ ասէ. Եւ հրամայեաց Դաւիթ Թվիլ զծոզավորդն. — Եւ զի նահապետք յերկար ապրէին... : — Հմմտ. աստ, էջ 40, ԺԷ :

Զ. — էջ 135ա. — Քարոզ ի բան Յուսանու որ ասէ. Անայ երեք աւարք Եւ այլ ոչ Եւս իցէ Նիմուէ. — Զի Նիմուէ էր քաղաք մեծ... :

Է. — էջ 154բ. — Քարոզի բան Եւ պատմութիւն ի բան Նապիայ մարգարէին որ ասէ. Եւ ի չորեքտասան ամի քաղաքաւորութեան Եղիկիայ... : — ... Եւ Սոմնաս զիտէր զրազում աղբի լճու. Եւ զիբ. ինչ աղբի դեսպան որ գայր նայ կարդար Հրովարտակն Հրամանաւ Թողաւորին, այն լեզուիդ պատասխան առնէր առաքողացն : Այլ Սոմնաս էր որ փորձաց զգերեզմանն Քո. ի, վասն իւր մարմնոյ հանգստեան զիբ տապանի : Եւ հանդիպեցաւ Եսայի Մարգարէն և ասէ. զի՛նչ զործես Սոմնաս ... (էջ 155) :

Ը. — էջ 177ա. — Քարոզ վասն երեք մանկանց որ ասէ. Եւ մոգա երեքեան գնացին ի մէջ հեռոյն... :

Թ. — էջ 196բ. — Քարոզ ի բան Դաւ-

նիէի Մարգարէին որ ասէ. Փռնեցաւ քաղաքն ի կերպարան գազանաց :

Ժ. — էջ 213բ. — Քարոզ Եւ պատմութիւն վասն Գալստեան Դաւթայ Եւ Մագուիայ. — Յուս Կարձի զերութեանն Բարեւացոյ... : ... Արդ գայս պարտ է գիտել քէ որով հասակաւ յառնեն... :

ԺԱ. — էջ 233ա. — Քարոզ Եւ պատմութիւն վասն գերութեան Բաքելացոյն ի բան մարգարէին որ ասէ. Ար գետս Բաքելացոյ անդ մտնուի և լայնեալ... : — Հմմտ. աստ, էջ 41, ԻԳ :

ԺԲ. — էջ 259ա. — Քարոզ վասն պահոց ի բանն Ով(ի)էլիայ որ ասէ. Սրբեցէ պահոց, քարոզեցէ պաշտամոս. — Խորհուրդ պահոց, որպէս ասէ Սուրբն Բարսեղ, ի զրախտին աւանդեցաւ... :

ԺԳ. — էջ 278. — Քարոզ վասն Կիրակիի ի բան առինացն Մովսէսի որ ասէ. Պատմեցէ գոր միաշարքային :

ԺԴ. — էջ 289ա. — Քարոզ ի բան մարգարէին Դաւթի որ ասէ. Որպէս իծի Եւ քարքի զի (զի) խցեալ է գակամբս, զի մի լուիցէ գձայն... : — Հմմտ. աստ, էջ 39, Դ :

ԺԵ. — էջ 309ա. — Քարոզ ի բան Սոգոմանի որ ասէ. Որ գամմի ի գործս իւր ոչ բժշկէ եղբայր մայ այնացիկ որ անձինն առնիցէ. — Անձն զրանական Հոդին ասէ... : — Հմմտ. աստ, էջ 39, Ե :

ԺԶ. — էջ 328ա. — Քարոզ ի [բան] Սոգոմանի որ ասէ. Մահ Եւ կեանք ի ձեռն լեզուի... : — Հմմտ. աստ, էջ 39, Զ :

ԺԷ. — էջ 348բ. — Քարոզ ի բան Սոգոմանի որ ասէ. Որ ոգորմի ազգաւորն մայ փոխ տայ Այ. : — Հմմտ. աստ, էջ 39, Ժ : — Աղեքսանդրի և Ենանուի մանրավէպերը կը պահեն :

ԺԸ. — էջ 367բ. — Քարոզ վասն պաշտարարութեան ի բան Սբ. Աւետարանին որ ասէ. Եղբրուք խորայգէտ իրբու գաւձ. — Հմմտ. աստ, էջ 38, Դ :

ԺԹ. — էջ 385ա. — Քարոզ մեծ Եղբին ի խորհուրդ պատարագին Եւ ի բանն որ ասէ. Հայեցաւ ի Հարէլ ի Եւ պատարագ մարա... : — Խորաւ տունն նախնի ձեռնդ ի Աղամ և Եւայ զաւակաց իւրեանց և ասեն... ,

Ի. — էջ 403ա. — Քարոզ զգոշութեան քահանայից ի բանն որ ասէ. Եթէ սիրէք

գիւս, պատուիրամս իմ պահեցիքիք. — Դարձուցուք աշուհետեւ զկարդ բանին առ դասս քահանայից... :

ԻԱ. — էջ 421ա. — Քարոզ ի բան որ ասէ. Ի սկսբամէ արար Ած. գերկին եւ գերկիր... : Եւ այս է խորհուրդ վեցարեայ արարչութեան. — Անդրանիկ աւր միայշաթուս... :

ԻԲ. — էջ 453բ. — Քարոզ վասն գալլստեանն Քս. ի եւ աւարն դատատանի. — Եւ զի վասն միւսանկաժ պալտեանն... :

ԻԳ. — էջ 477բ. — Քարոզ մորին վասն հուրընկալութեան, ի բան Աւետարանին որ ասէ. Աւտար էի եւ ժողովեցէ՛ գիւս... : — Եւ զիտելի է յաւրինակաց... :

ԻԴ. — էջ 483բ. — Ոգր. — Վայ իմձ հագար բերան. — Եւ մեղաւորը՝ զարհուրեալ զողան եւ ասեն. Վա՛յ Թէ մերձեցաւ աւր դատատանին վա՛յ... :

Յիշատակարան Գրչի. — 1596

էջ 489բ. — Որում դամ. Հաւատացեալսն արժանի արասցէ Քս. Ած. իւր երանակտ եւ աւրհնեալ ձայնին. եւս առաւել զհատացող տառիս զՄարտիրոս Չալապիւն. որ յետ զբել զսայ ի վայելումն զեռարոյ պատանոյն իւրոյ Մարտիրոս Չալապուռ, զոր Տէր Ած. վայել[ել] տացէ յերկար ժաւանակաւք եւ յուրախ սրտիւք ինքն իւր աւրհնեալ զաւակաւքն ամէն :

Եւ ինձ մեղաւոր գրծողիս անարժան հողիս, զյետեորդ ի յէրիցանց եւ փոշի ուտից ձերոց զԱստուածատուր յիշեմք, եւ զձեզ եւ զմեզ Հանդերձ ամ. աւաղանածին քրիստոնէիւք արժանի արասցէ լսել տայ զաւրհնեալ ձայնն, եւ որ զմեզ յիշէ եւ ասէ մեզ. Հայր մեր... :

Աւարտեցաւ սակաւ գիրս ԹՎին ՌՅԵ : Հայք եւ անաւրէնք պատերազմէին :

Բ. — ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԻԵ. — էջ 490բ. — Հարցումսք վասն հրեշտակաց. — Ձինչ պատճառ որ Հրեշտակք մեղանչեցին Ած. դմարդն փրկեաց եւ զՀրեշտակքն ոչ... :

էջ 496բ. — Վասն ժամանակագրաց :

ԻԶ. — էջ 498ա. — Հարցումսք. — Հրեշտակք առաջ արարեալ են քան զերկինս եւ զլուսաւորս... :

էջ 557ա. — Վասն Կատարածի :

էջ 560ա. — Եթէ ազգականք ամուսնացին զինչ արասցուք... : — Կամոմք Սբ. Հայրապետացն :

ԻԸ. — էջ 565ա. — Յազագս շնութեան եւ պոռնկութեան :

էջ 568բ. — Վասն գողութեան... :

էջ 570ա. — Վասն երդմանց :

էջ 572բ. — Յազագս սուտ վկայիցն :

էջ 573բ. — Վասն յիշոցմատուի :

էջ 577ա. — Յազագս ասելութեան :

ԻԼ. — էջ 581ա. — Յազագս սիրոյ (գ)որ հրամեցաւ ի Տեառնէ :

էջ 584բ. — Վասն ազաւթից եւ կիրակէին բանին :

էջ 587բ. — Յազագս խոստովանութեան :

էջ 590բ. — Յազագս հազարդութեան :

էջ 591բ. — Յազագս ողորմութեան :

էջ 592ա. — Յազագս պահեց :

էջ 595ա. — Վասն ոչ առնելոյ սուգ մեռելոյն :

էջ 597ա. — Սրբոյն Սահակայ Վասն մուիրաց բանամայից ի ժողովրդեմէն :

էջ 598ա. — Սրբոյն Բարսեղի Կամոմք :

էջ 598բ. — Այլ Կամոմք :

ԻԹ. — էջ 600բ. — Վասն քէ քանի եմ հերձուածողք յաշխարհս :

Լ. — էջ 613ա. — Վասն խոստովանութեան եւ ապաշխարութեան :

ԼԱ. — էջ 619ա. — Յազագս պսակի ամուսնացելոց :

էջ 624բ. — Յազագս ազգական(ե)աց բաժանման :

էջ 627-632, դատարկ :

էջ 633-647ա. — Շարունակութիւնն է նախորդ զլուխին՝ Յազագս ազգականաց :

էջ 647ա. — Չմարդոյ Հողին որպէս ի մանալ մարթի :

Յիշատակարան Գրչի. — 1596

էջ 648ա. — Արդ զրեցաւ Կանոնգիրքս ձեռամբն անարժան եւ անպիտան Ած. աւուր երիցուն, որ է Հայսարցի, ԹՎին ՌՅԵ, սեպտեմբերի ամսոյ ԻԱ աւրն Գշ. ի որ է աւրհնեալ աւիտեանս ամէն :

էջ 650-656, դատարկ :

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնք. —

1. — էջ 1. — Յիշատակ է սբ. գիրքս ճանաչեի Սարգիսին եւ որդոյն Գրիգորին եւ որդոյն Մարտիրոսին եւ Իսայիին, Սարգիսին եւ Կողակցոյն Մարիամին, եւ Սարգիսին եւ ժօրն Մարիամին, Սոքա ամենեքեան գիրքս ետուն ի ձեռն Թաթաքեցի Պետրոս Վարդապետին: Ած. յիշատակն օրհնութեամբ պահեսցէ եւ նշնցելոցն Հոգիքն յուսարեացէ ամէն:

2. — էջ 640. — Թկ. 1718

Ի Թվ. ՌՃԿԷ ամին եւ ճանաչեի Սարգիսի որդի տերացուն Ովանէսոս զնկցի Ժողի զգիրքս այս, Պետրոս Վարդապետեմ, ի վայելումն ինձ եւ նորածին որդոյ իմոյ Սիրազիս, Ած. ճնայական արասցէ ամէն:

Կոյնք անուամբ Պատման, ով ոք զարդա առեց զոգորմի, գրօղ դրուս Ովանէսին:

Մուկալընցի Խաչատուր Վարդապետին վայելումն. բարի վայելեալ, ամէն:

695

ՄԵԿՆ. ՀՌՈՎՄԱՅԵՑԻՈՑ ԹՂԹՈՑՆ. — 4

Կ Ո Ւ Ռ Ն Ե Լ Ի Ո Ս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւ 23x16x9: էջք 1328: Հանգստանք բաւարար: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մելանով, միասին, 25-30 տող: Նոսր շեղադիր անարուեստ: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաղմ կիսալսթ խաւաքտեսայ անարուեստ: Պահպանակ թղթեայ սկզբը եւ վերջը երկուական թերթ, տպարդեայ Տօնացոյցի մասն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1. — Ի հեղինակէ վերադատուելի

Հօր Կուռնէլիոսի Կուռնէլեան Ալափիալ Կոյնցելոյ, ի կարգէ Յիշատեան:

Առաջարկութիւն առ Համառոտ Մեկնութիւնն ամ. ընթերցումնոց, կամ Թղթոցն Սրբոյն Պօղոսի Առաքելոյն:

էջ 217 — Համառոտարանք Մեկնութեանց ի վերայ Թղթոյն որ առ Հոռոմայեցիս:

էջ 287. — Իններորդ: Ասէ եւ Կապայտիկ Յօսեֆէս Վարդապետն:

Դիտ. — Վաստ տեղ ջնջումն, եւ յաճախ սրբագրութիւնք սկզբնադիր բլայրցոյց կու տան: (Պապայեան, Տեսար 13, էջ 1288):

696

ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՑՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ. — 11

Ա. Գ Ա Լ Ա Մ Ա Թ Ո Ս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւ 21.5x18.5x7: էջք 874: Հանգստանք բաւական լաւ. տեղտեղ լուսանցքները ցեցակեր: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մելանով, երկսին, 32 տող: Նոսրադիր շեղակերպ: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկաղմ խաւաքտեսայ շինքած:

Թիւն՝ ամբողջովին սեւ մելանով, երկսին, 32 տող: Նոսրադիր շեղակերպ: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկաղմ խաւաքտեսայ շինքած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Սկսեմ Այ. զէպ առ մարդն, Յաղպա մեծի Երոյն զոր Տէր Ած. մեր միշտ ունեցաւ զէպ առ մարդն, Գլուխ Առաջին:

էջ 843ա.— Ցանկ Գրոց:

էջ 849ա.— Այս է ցանկ նշանաւոր բաց, զորոց առաջի սխան զերեսահամարն ցուցանէ, իսկ երկրորդն զէջն ցուցանէ: Էջ 808-874, դատարկ:

697

ՄԱՐՈՐ ՄԱՇՏՈՑ.— 12

Ուրանց Գիւղ

ՌժԺԵ=1603

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21×15.5×9: Էջ 1034, Հանդիմանք լաւ: Բուլք տոկոսն, Գրեւ՝ Ներսէս (Նպս., Քհն.): Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնաւորութիւնները եւ տեղանի գլխագրերը կարմիր, մնացեալը սև մետաղաւ, երկրիւն, 19 տող: Բոլորգիր վարժ, Համառոտագրութիւնք գրեթէ սովորական: Սկզբնաւորները տեղանի երկաթագիր, կարմիր եւ մանրակաղոյն: Զարգացիր եւ յուսանցադարձ եւ երբեմն նաեւ զլիարարդ՝ յլուխներու սկիզբը: Գունաւոր խորանագրեր, էջ 8, 83, 823: Նկարք, էջ 32, 174, 822: Կաշիկազմ տախտակեայ խաչանիշ դրոշմադարձ: Պահպանակ մայադաթեայ վերջը մեծադիր մէկ թերթ մայրուած երկուքի, անկիւնաւոր երկաթագիր Աղաթան զեղոսի մասն, ընտիր զգրութիւն, երկուքի: Ստացող՝ Խաչատուր Նպս.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ պահպանակի,

Համեմատուած ապագային Հետ, Տգիւղ, 1909, էջ 61-63:

Թիւ արդարոց քոց վասն մարդասիրութեան քո, ... արարութեան աստուածութեան քո, զի մի կորիցուք մեք յուսանութեան Հեթանոսութեանն: Այդ զբացար առ արարածս քո ... զի զի յուզեցի ...:

Եւ արդ Տէր առն զարութիւն ... փառաք միանշանակն ... զհասարակացն զիւրաքանչիւր կշիռ ... որ ամփոփես զմարդիկ իրբեւ զցորեան յտեծարանս իւրեանց ... զալբեցուցանեն ...:

Տէր առն շնան եւ հաստատել խաւարի ...:

Իսկ դնացք ի խառնականին զիւրոյն, ... քոյք կամաք միանեալ քո զարեւակ յարութեան յանձին բարձեալ ընդ, ցուցանել նշանակեալ ամենայն երկնաւորաց, զբաշխելութիւն ամենայն մեռելոց յարութեան: յարեւելից մին

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա.— Յորժամ կամենան Հիմնարկութիւն աննն Եկեղեցոյ ...:

էջ 3.— Բ[արեխաւ]սութեամբ Սր. Ած. աննն եւ ամենայն քրոջ լուր մեզ Տէր Ած. մեր, եւ հաստատեալ գլխունս սոբ ...:

էջ 20ր.— Կանգնել Եկեղեցի Արեմե-լոյ:

էջ 33.— Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն ...:

էջ 41ա.— Եւ թէ վրդպ. հանդիպի նա քարոզ տա, եւ թէ չէ նա, մէկ ի քահանայից կարգացող յառաջ զա՝ ու զքարոզս կարդա ...: — Նորին Քարոզ վասն Եկեղեցի աւրեմելոյ, ի բանն որ տե՛լ: Սր. արք գլխիս իւր Բարձրապետ: Պարտ է զիտել զի իւրաքանչիւր սեռից կաշմեաց Ած. յարկ բնակութեան ...:

էջ 61ր.— Նորին քարոզ վասն Եկեղեցի. Եկեղեցիս բարեբանեցե՛ք զԱծ. և զՏէր յաղք.: — Եկեղեցիին հոմանուն է եւ բազում նշանակութիւն ունի ...:

էջ 121ր.— Կանս յորժամ մօր Դուռն դնեն Եկեղեցոյ եւ հաստատեն ի տեղացի իւրում:

էջ 134ր. — Կամովն մօր Աւագան արեւմեայ:

էջ 136. — Կամովն մասկապետաց եկեղեցի սրբելոյ յամաւրինաց մոլեգնութեանէ, եւ շարժեալ սեղան վերստին հաստատելոյ:

էջ 162. — Կամովն ծաղկեալ եկեղեցի արեւմեայ:

էջ 163ր. — Կամովն Սկիւ եւ Մազգման արեւմեայ:

էջ 164ր. — Կամովն Համդերձեղէն Սպաս արեւմեայ:

էջ 166. — Կամովն Նորուկերս Գիրք արեւմեայ:

էջ 169ր. — Կամովն Ժամանաք արեւմեայ:

էջ 173. — Կամովն Կենդանաբար Ար. Մկրտուքեան:

Լուսամբագրութիւն Գրչի. — *«Ով Լէր»* Եւ զամէ ինչ դիտանաք թէ ինչ կուտուեն:

էջ 194ր. — Կամովն ջուր արեւմեայ: Լուսամբագրութիւն, էջ 218. — *«Եթէ կամ իսկ զանազան, զիս յետեւ եւ առաւ, եւ զեղեկեալ յիշեալ ի Տէր»:*

էջ 220. — Կամովն Ապաշխարոց առեւմեայ:

էջ 237ր. — Կամովն Մեծի Հինկշաքաքի զապաշխարոզան արձանի:

Լուսամբագրութիւն Գրչի. — էջ 245. — *«Վա՛յ եւ եղուկ զի առաւստ իսկաւ կուտուին»:*

էջ 262ր. — Կամովն Մեծի Հինկշաքաքի մոտաւորային: Ըստ որում ասացն Յս. քէ օրինակ մի ետու. ձեզ: Ջոր արարեալ է Սրբոյն Նիքիթի եօրին մարտոյ: Ջոր Թարգմանեաց Ար. Դիտապետն Հայոց Գրիգորին Վկայաւերմ:

էջ 289ր. — Կամովն Մեծի Հինկշաքաքի մոտաւորային արեւմեայ եւ զձեռնարկութեան. — *Ար. Կենդան ի ամենասուրբ Երրորդութիւնէն ի բարձրութեան...:*

էջ 306ր. — Քարագ Պատմութեան... — *Լուսարուց ինչ որդեակց իմ, եւ ես զերկուց Տե. ուսուցից ձեզ անհախաձարար...:*

էջ 316. — Կամովն Տեառնականի արեւմեայ:

էջ 329. — Կամովն Պսակ դմելոյ: Յառաջն տոնու Բաղնայն զիւնչն եւ զմաշ-

րոցն եւ զմամ ի տուն հարսին, ի համդերձարեւմեայ: Նախ ասնն Շարաւան ԴՁ. — *«Եւ շահիլ զգրչմար Նշանի պարագրական փառք պատկեալ...»* — եւ չ ա ո շ ա:

էջ 337. — Կամովն Հարսանաց Պր. սակ դմել:

էջ 347ր. — Ազօք վասն Նրաշտի:

էջ 348ր. — Ազօք որ պեղծ ինչ կերեալ ինչ:

էջ 349ր. — Ազօք որ ի կերակուրս միայն պղծիցէ:

էջ 350ր. — Ազօք վասն երդմնայնարաց:

էջ 351ր. — Կամովն Հազորդարիւն տալոյ:

էջ 358. — Կամովն գամ. հաստացեալ մնջեցեալսն ի Գս. յուղարկել: ... էջ 367. — Իսկ քէ ի դարաց լիցի մնջեցեալսն եւ քէ ի սարկաւագաց, եւ յէ յիշխանաց, կամ յաւազ տառնութեան, տառնի ի դաւան եկեղեցեցեան եւ տառն, Ազ. Գ...:

էջ 386ր. — Եւ այդուն գամ ի գերեզման ի վաղիւն եւ տառն Ազ. Իժ...:

էջ 397ր. — Կամովն Նիքն տալոյ:

էջ 408. — Կամովն գամ. վաղնաճեալ տալոյսն տա Գս. յուղարկել, որ ի տառն տառն ի վայր լիցի:

էջ 421. — Ի վաղնաճեալ տալոյն ընդ առաւստն գամ ի գերեզման...:

էջ 426ր. — Կամովն Նիքնարոյ առաւստն...:

էջ 430ր. — Կամովն զգեհանգիստ առնել կամ պատարագ մեղելոյ:

էջ 441. — Կամովն խաչ արեւմեայ, Մեղոք. — *Ժէ պրակաթիւր Կրկնուած է, էջ 463-492, ապա նոր պրակ ժէ Ներմուծում է առաջ Թուումարի, էջ 493-508, որուն կը յաջորդէ պրակ Ժէ:*

էջ 471ր. — Կամովն խաչալուս առնել ի ծղկութիւն բնութեանց բուսոց, տնկաց, հատից, եւ ամ. վտանգաւոր մեղութեանց:

էջ 477. — Կամովն Արեւմեայեան խաչագոյ: Ջոր արարեալ է Սրբոյն Կարապետին Հայոց, ՏԵ. Ներսէսի՝ որ կատարի յաւուր տառնի Ար. Ամածին, կամ խաչին, ըստ իւրաքանչիւր բնութեանց զբնութեան եւ կամ Բաղնայն հառնակ պողոյ:

էջ 486ր. — Կամովն գարնտիս սերմանց, զշնչի եւ զնման արեւմեայ:

էջ 493. — Գանձ Թազման, քէ կա-
միս առայ եւ գիտ(յիտ) յիշեալ. — Միեղ ի
յիշէն Բաշը ի սկզբանէ... — Մանվելս:

էջ 498. — Ողբ վասն ամենայնի ի քե-
լամնոյ մեռելոյ. — Ողբ քահանայք եւ վար-
դապետք աստուածաբան...:

էջ 502. — Գանձն եկեղեցոյ առա եւ
գիտ եկեղեցի յիշեալ. — Տաճարդ երկնային,
սուրն քրիստոսային...:

էջ 503. — Մեղեղիտ ասայ եւ գեղեկե-
լիս յիշել ի Ցէր. — Քրիստոս եկեալ քահա-
նայապետն սուրբ...:

էջ 506. — Տաղ գեղեցիկ ասոյ. —
Սուրբ եւ տաճար տէրութեան...:

էջ 509. — Մանվանդարալիւմ Գա-
տիարաւորեալն մօր ծրնել մանկեաց, յըք
հրաւիրեաց եմ յաստիման Բախմեայաւ-
քեան: Երատօ հարգաւարք եւ պիտեմիչ,
արարեալ ի Տէր Առաքելոյ՝ Սիւնեաց եպիս-
կոպոսէ:

Մանու. — ԺԺ պրակի վերջը, էջ 548,
փոխանակ ԺԺ Համարագրերը Նշանակելու,
գրած է ԺԺ-ին, որով յաջորդ պրակը
հղած է Ժ, եւ այդպէս շարունակուած:

էջ 553. — Եւ գայս ամ. գար գրեցի
դու ավ արեւ լուս. գամն կարգաւ կա-
տարեալ...:

էջ 557. — Նալիմ Բարդ վասն առա-
ստու ի բանն, Ընդ առաստու կոնխեցից
յանդիման լինել քեզ. — Վասն բաղուս
պատանախ ընդ առաստու պարտ է մեղ ա-
ղօթել...:

էջ 570. — Յայլմէ Բարդ յաղագս
գովորեալն կուտալեան...:

էջ 585. — Քայաղ Զեռնագրութեան
Քախմայից՝ ի բանն մարգարէին Դաւթ-
եայ՝ որ ասէ. Վասն այտորիկ օծ գեղ Ած.
Ած. Էն՝ իւղով ուր. — Լոյս ի լուսոյ ա-
սեռ դիման Այ. ի Հաւրէ ծնեալ ամ. Ած. —
չուի գիրք...:

էջ 623. — ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲ Խոնդրէ ի Բէմ
մայրա Սր. եկեղեցի...:

էջ 644. — Սկիզբն աստիճանաց կղե-
րիկսաց, որք եմ Սաղմաեբերդու եւ Աւելա-
ծու...:

էջ 660. — Առաջին կարգ Դոմարա-
ցութեան:

էջ 664. — Երկրորդ կարգ ընդերց-
աւորեան:

էջ 658. — Սրբորդ կարգ է Երդմե-
ցուցաց:

էջ 662. — Զորբորդ կարգ աստիճանի
Ջահրմկալութեան:

էջ 666. — Հիմեբերդ կարգ կիսա-
սարկաւակաց, ալ է Դոյիլ:

էջ 678. — Կանն յարժամ Սարկա-
ւաղ Զեռնագրինն:

էջ 708. — Կանն Զեռնագրութեան
Քախմայութեանն:

էջ 754. — Կանն յարժամ եղս.
կամ Բիյ. կամ Եւիտի առաջնորդ վախ-
ճանի:

էջ 757. — Եւ ապա առնու Բախմեայ
գրեղն, եւ փորէ խաշմամն եւ սա դար-
ծին ցրտոցն. եւ արտացնն գրաբալիս
բրաճիլ յիլս է: Եւ յետ այտորիկ երբեք
առ վախմամեայն եւ լուսեցեայն գրեան
եւ գլարծսն, եւ գծես, եւ գտսն մինչեւ ի
ծուկան:

էջ 855. — ԿԲ. — Ահա մեքեցաւ որ
պահանջէ յիշէն զՆոգիս, եւ քակտումն առնէ
վեղեցկայարմար շինուածոյս, որո ստեղծ
արարելն...:

Լուսեմեցարութիւն Գրչի, էջ 908. —
Թոխա ի Նշան վոշոտաւ, վայ գիտ:

էջ 937. — Եւ ասն կցուրդ: Հաւատ
ուշելով Հոգի խաղաղութեան...:

էջ 948. — Կանն Երկրորդ աւարն:

էջ 952. — Եղիշէ վարդապետի Ա-
սացեալ. — Ահա եւ Գարանայի է գալուս-
տըն Քի. եւ ահա որ դատաստանն... եւ
դասք արդարոցն վայելն որպէս լուսաւոր
յարգալութիւն երկեղ:

էջ 954. — Ի վարդապետութեան Սր-
բայն Գրիգորի:

էջ 965. — Կանն Սրբորդ աւարն:

էջ 966. — Գրիգորի Ածարմի ի քա-
նէն որ ի մահն Մաթիմոսի ուսմամեցի
իւրոյ. — Ողբ Երայր սերիլ եւ մեքաւոր
Հոգւոյ իմոյ երկրորդ Յովնաթան...:

էջ 976. — Կանն Զայրորդ աւարն:

էջ 982. — Կանն Հիմեբերդ աւար:

էջ 991. — Կանն վեցեբերդ աւար:

էջ 999. — Կանն Եւթմարդ աւար:

էջ 1001. — Կանն Ութեբերդ աւարն:

էջ 1011. — Գանն Զուրաթեմէ. —

Մաթուր եւ ամբի Սր. Ած. ամբի... —
Մ կ յ տ ի չ:

իջ 1015ա — Յարգորակ լաւ եւ քարի.
— Ով զարմանալի...

իջ 1016ա — Փոխել գձայն իշտիշ —
Այստաւ ժայռն հարապակաւ...

իջ 1019ա — Գամծ Զեռնադրուրեան
Քանամայից — Գրթա ի մեղ Տէր ամենա-
կալ... — Գ ր ի ց ա ր ի է:

իջ 1024ա — Պսակի աստ գտազս գաջա:

Գլխատր յիշատակարան — 1686

իջ 1027ա — Փառք ամենասուրբ եր-
րորդութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյն, մի էութեան, եւ մի բնութեան,
միոյ Տէրութեան եւ միոյ Ածութեան, ա-
մբ մե միոյ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ա-
մէն:

Աւարտեցաւ քրիստոսաւորման, առաջե-
լաւն, մարդարէնաբոս այս Ասազ Մաշ-
թոց, յամի Բվականիս Հայոց ՌժԵ, ձե-
ռամբ Ներսէս Քահանայի, ի ղեւղս որ
կոչի խրեանց, ընդ հովանեան Սր. Ածած-
նին, եւ Սր. Ստեփաննոսին, եւ Սր. Գէ-
որգեան զաւարտարին, եւ Սր. Վարդանա զօ-
րավարին, եւ Սր. Սարգսի զօրավարին, ի
խնդրոյ Ստաշատուր Եպիսկոպոսին եւ հոգե-
ւոր որդոյն Կիրակոս Արեղային, ի Կաթողի-
կոսութիւն փոքր Գրեգորեանին, եւ Ստե-
փաննոս Արհեպիսկոպոսին, ի փաշատութիւն
Սըլիմ Պոգոսարին, նեղ եւ դառն ժամանա-
կիս:

Քանզի որք մեծութեան բնից ըզմա-
նան, ոչ ինչ աշխատութիւն դատաւ ամեն,
յայլմէ յայլ անցանել զաստու հեռազնաց
ուղևորութիւն, որպէսզի զլահն անցնու-
ցանի մարթապիս:

Նաեւ ընդ համատարած ծովուն ծփա-
նաց նաւարկեալք, որ բարկացայտ ալեաւքն
լեռնացեալ կոհակածեւ դաշտանան, անդըն-
դապտոյտ խորոցն բքացեալ կուտիցն մէտ
առ մէտ ալեանցն՝ ահ պակուցանող տեսո-
ղացն արկանելով:

Վասն որոյ ի խնդր եղեալ այսմ հո-
ղենորոգ եւ ծաղկաւէտ վարդաթիթ անու-
շահոտ բարաստանիս, եւ ստացան զմար-
դաբաւար եւ զանառիկ փարթաժութիւնս,
ղալածառութիւնս անկանց սրտի, եւ զու-
րախութիւնս Սր. Ենդեղեղոյ, ի վայալուրմ
անմէին իւրոյ, եւ Տէր Ստաշատուր Եպիսկո-
պոսին, եւ իւր հոգեւոր որդւոյն Տէր Կիրա-

կոսին, եւ յիշատակ բարի ծնաւդաց իւրոց,
հաւքն Ստեփաննոսին եւ մարն Գուլիստա-
նին: Եւ զեպիսկոպոսին ծնաւդն զհայրն
զՏէր Պարսամ, զմայրն ղնարգիկն, զօրա-
բոյրն ղնոնֆարն, զեռն զՄեսրոպ, յիշեցէք
ի Քս. եւ Ած. ողորմի ասացէք նոցա ամէն:

Յիշելով զասացեալն ի մարդարէնն,
թէ երանի որ ունիցի դաւակ ի Սիւն եւ յի-
շատակ բարի յէմ. ուստի եւ տեսեալ զսո-
րայ անհառ փրկազործութեան խորհուրդ,
ամէն ի լուսանեալ զարմից սրբոյն սիւմնի,
Տէր Կիրակոս անուն կոչեցեալ, զՏէր Ստ-
շատուր Եպիսկոպոսն, յիշեալ ի Քս. եւ եղ
գրել զսր. աստու որ կոչի Ասազ Մաշթոց,
զոր ի վաղուց հեռէ ցանկար այս Ասազ
Մաշթոցի Ստաշատուր Եպիսկոպոսին, եւ
Տէր Կիրակոսին:

Դարձեալ յերեսս անկեալ աղաչեմ
զմանկունսք սր. եկեղեցւոյ, որք հանդիպիք
սր. աստիս կարդալով եւ կամ արեւակե-
լով, եւ կամ զարեւանցիկ տեսնելով, յի-
շեմիք ի աղօթք մեր զՏէր Ստաշատուր
Եպս. եւ զհոգեւոր որդին զՏէր Կիրակոսն
եւ զՏէր Կարապետն, եւ զՏէր Հովանէսն,
եւ զզոյն. զՏէր Կիրակոսի ծնողքն, զհայրն
զՍտեփաննոսն, զմայրն ղԳուլիստանն, եւ
զմիւս զմայրն ղԵմաման, եւ զեղբարքն
զՍեպուր, զՍարգիսն, եւ զսարկազն ղՅու-
նան:

Ձեռնատուր Եպիսկոպոսին ծնաւդն,
զհայրն զՏէր Պարսամ, եւ զմայրն ղնար-
գիկն, զհօրեղբորն, զՄխիթարն:

Ձեռնտեսն եւ ղերւաթն զՅովսէփն,
զԳրեգորն, որ առ Քս. Ած. ողորմի ասա-
ցէք, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Քս. զԲաղէն, որ
Գ շահի ետուր ի Մաշթոցի գին. Ած. ողորմի
նոցա ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Քս. զՅահաննէսն
եւ ղկենակից ղՊանդաղէն, ղԶանդէն:

Դարձեալ Ած. ողորմի ասացէք առ
հասարակ նոցա ամէն, եղիցի եղիցի:

Եւ Ստաշատուր Եպս. եւ Կիրակոս արե-
ւայտ արեւք զսր. Ասազ Մաշթոցս, ի
դուռն Ած. ամենին, Ած. արեւել զՍու-
րան տառնութեւք, եւ Քահանայ զՏէր Ու-
լանէս, եւ զորդին, եւ զՍր. Ամածիլ ա-
ռազմորդն, Սարգիս Եպս. եւ Ստեփաննոս

արեղայն, աղաչեմ ըզմեզ որ լաւ խնամ տա-
նիք որ լաւ պահէք:

Էջ 1033-4, դատարկ:

Մամր յիշատակագրութիւնք կան ա-
ւելի քան մէկ տասնեակ, կ'առնենք կարե-
ւորները միայն:

1.— Էջ 65ա.— Ջանարթան ախմար
եւ անպիտան ծառայ՝ ծառայիցդ Այ. զնեք-
սէս սոսկ անուն եպիս. փրծուն գրիչս՝ ա-
ղաչեմ յիշել ի Տէր, եւ Ած. ողորմի ասել.
նա եւ ծնողացն մեր, զի եւ ձեզ ողորմի Քս.
Ած.ն մեր ամէն:

2.— Էջ 492.— Յորժամ առնէք դձեռ-
նադրութիւնք արհեպիսկոպոսունք, նայ յի-
շեցէք ի մաքրափայլ յաղթա՝ ձեր, զՏէր
նաշատուր Եպան, եւ զիւր ծնաւղէն՝ զՊար-
սամ Քահանէն, զնեղդիդն, զհիրակոս ա-
մեղէն, եւ զիւր ծնողքն, զՍտեփաննոս,
զԳուրխտան, յիշեցէք ի Քս. Ած.ն մեր,
ամէն, եղիցի:

Ձնեքսէս գծազս այլ յիշեա, եւ վաւ
վում ասայ Տէր:

Դարձեալ կրկին անգամ յիշեցէք յա-
ղաթս ձեր զնաշատուր Եպս.ն, եւ զհիրա-
կոս արեղայն, որ ետուն զսբ. գիրս Ռիֆ,
ի դուռն Սորապմից Սբ. Ածածմին, յիշա-
տակ Հոգւոյ իւրեանց եւ ծնողաց. եւ մի իշ-
խնացէ Հեռացուցանել ըզսա, ոչ ծախելով,
ոչ գրախելով, ոչ յայլ զիրք փոխելով,
եւ ով որ քանդէնի նա զանէծս կայենին
առ.:

3.— Էջ 753բ.— Յորժամ քահանայա-
թաղ առնէք նայ յիշեցէք ի մաքրափայլ
ձեր՝ զՏէր Կիրակոս կրանաւորն արեղան,
Շամամն որ շատ աշխատեցաւ Հետ Տէր Կի-

րակոսին, Ած. զիւր մեղքն թողու ամէն:
Ձնաշատուր Եպս. եւ իւր ծնաւղէն յիշեա
ի Քս. Ած. մեր ամէն:

Եւ զնեքսէս գծազս. զՏէր Կարապետն,
եւ զիւր ծնողքն յիշեա ի Քս. Ած.:

4.— Էջ 1026բ.— Դարձեալ յիշեցէք ի
Քս. զՏէր Կարապետն եւ զմայրն իւր ՂԶու-
հարն եւ Ած. ողորմի ասացէք նոցա, ամէն:

Ետնագայն յիշատակարան.— 1615

Էջ 620բ.— Դարձեալ յիշեցէք ի բարի
զսուտ անուն Պետրոս Երեսն, եւ զամուսին
իմ զԱւրղատն, եւ զորդին իմ զԱստուա-
ծատուրն, եւ զղուստրն իմ՝ զՍամբէրուսն,
զՏախթիքն ամէն:

Դարձեալ եւ մեղապարտ սուտանուն
Երէցս, ստացա զհայր Մաշտոցս ի հայալ
ընչից իմոց, եւ ետու ի Սբ. Քաղաքն Եջմ.
ի դուռն Սբ. Յակոբա ի պարծանս Հայոց
աղգի, եւ ետու ընծա եւ նուէր Սբ. Յակոբա
Վանից, ի Թվին, ՌկԴ, ամին, ի յառաջ-
նորդութեան Վանից Տէր Գրիգոր Արքեպիս-
կոպոսին. միթէ ամենակարողն Ած. անփորձ
եւ անսասան պահեսցէ ի դուռն Սբ. Յակոբա
վասն տառապեալ Հայոց աղգիս ամէն:

Յիշեցէք ի բարի զսուտանուն Պետրոս
Երէցն եւ զծնողն իւր՝ զՊողոս Քահանայն,
եւ զկողակիցն իւր զՄինէն, եւ զորդիքն
իւր, զՄուշեղն, եւ զՈւմէտն, եւ զմեղա-
պարտ լոկ անուամբ զՏէր Պետրոսն, եւ
զղստեղքն իւր, զԹանկիկն, զՍանդուխտն,
զիշխան, եւ զարեան մերձաւորսն ամէն:

Միթէ ողորմածն Քս. ի միւսանգամ
զալլստեան արդար դատաստանին արժանի
առնէ:

Ս. Եմմելեան վամբ, Բեք-դեհեմ

Ռ՝ՃՄ=1701

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21.5x16x4: Էջք 528: Հան-
գամանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրիչ՝
Մարտիրոս Վարդապետ: Գրութիւն՝ խո-

րագիրները եւ գլխագիրները կարմիր,
մնացեալը սեւ մեխանով, միասին, 22 սող:
Նոտարագիր: Համառոտագրութիւնք սովո-
րական: Կաշեկաղմ տախտակեայ: Պահպա-

նակ թղթեայ սկիզբը եւ վերջը երկուս-
կան թիւթ, եթովպերէն գրչութեամբ:
Ստացող՝ Տէր Խաչատուր Վանեցի:

ԲՈՎԱԼՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1.— Գրուեց յոգնաթախանձ բանից
օգտակարաց, ապաշուանաց, Հողէշահ
խրատուց:—:

Էջ 8.— Գրիգորի, Նարեկայ վամաց
վամագամի, Հոգեմատեան հետոսի, եւ
փիլիսոփայի, ի խորաց սրտից Խօսք ընդ
Այ., Բամ անագիւն.— Ձայն Հառաչանաց
Հեծութեան:—:

Էջ 510.— Վերստիմ յաւելաւ կրկիմ
հեծութեան Ոորիմ հսկազի տա Ոյմ ապերս
մաղրամաց քամ ի խորաց սրտից Խօսք ընդ
Այ.: Վերջի փոխմ է յայժ գորաւոր ամ. ի-
րաց վտանգից եւ վշտաց — Արեգակն ար-
դար, ճառագայթ արհնետէլ, լուսոյ կեր-
պարան, փափաց անեկութեան:—:

Էջ 515.— Ըստ Հոլովման ընթացից ա-
մանակաց յառաջարժութեան:—:

Էջ 518.— Փառք ամենատուրք Երբոր-
դութեանն Հօր եւ Որդոյ եւ Սր. Հոգւոյն,
յաւիտեանս ամէն:

Ի Թվականն Հայոց ՆԼԲ [= 983] Ի
Հայրապետութեան ՏՆ. Վահանայ, եւ ի
Թապաւորութեան յունաց Վայոյ եւ կո-
տանդեայ, իսկ Թաղաւորն Վասպուրա-
կանի Սենեքարիմ յԱրծրունեաց, ի սոցա
մամանակս էր երիցս երանեալ Սր. Հայրն
մեր շնորհալի Սր. Վարդապետն Գրիգոր
Նարեկացին, զորոյ ի դասառէն Վասպու-
րականի, որդի ՏՆ. Խորովու Ամենացեաց
Նպիսկոպոսին, որդի դասիկ եւրօր Հօրն Ա-
նանիայի Հոյսեղաբոյ փիլիսոփայի, Նարե-
կայ Վանից Առաջնորդի:

Սա սնոյց դար. Գրիգոր եւ ղեղրայրն
իւր որ յորոքիք Յովաննէս, եւ զամ. զիրս
Հնոց եւ իւրոց ուսուց սրբութեամբ եւ
մաքրութեամբ վարժեաց զսոքայ, Վասն ո-
րոյ առաւել զխտութենէն եւ ճշմութենէն
աղաչեցին միանձուռն ասել տառս մաղթա-
նաց եւ աղօթից, որ սովաւ նեղութեանց եւ
մեղաց ազատիլ, եւ ընդ Այ. Հալալի:

Ասաց ՂԴ ճառս աղօթից, որ կոչի Նա-
րեկա Գիրք. ով ոք որ ջերմ սիրով, ու-
ղիղ Հաւատով աղօթեացէ, սոցէ զխնդր-

աւանտն իւր. արարչագործ ամենաողորմ
ժարգաւել:

Գանգի Սուրբ Գրիգոր աղօթիւք եւ
ճշմութեամբ եւ ուղաղար ընթերցմամբ
ընկալաւ Այ. շնորհս եւ սրբութիւնս Վասն
որոյ շնորհաց տառս այս ազգի իւրում
լուսաորշանունեղ քրիստոսադասանեղ եղ-
բարց ընթերցասիրաց եւ քարենունեղ սրբա-
վարուք արանց, եթող յիշատակ ի մէջ ե-
կեղեցւոյ, ով ոք կամի դառնալ ի մեղաց,
բոտանալ շնորհս վարս մաքրութեան եւ ա-
ռաքելութեան, եւ Հալալի ընդ Այ. եւ Հա-
նոյ լինիլ Սր. Երբորդութեանն, եւ ազատիլ
յայտ կենցաղոյս պատրանաց փորձանաց
յորոկայթից բանասրկութիւն, վշտաց եւ ամ.
չար պատահմանց նեղութեանց եւ արամու-
թեանց, եւ ամ. իրաց, յոյժ օղտակար է եւ
երազանաս թէ Հոգոյ թէ մարմնոյ, ի պատ-
ճառս աղօթից, ի յորդորումն արտասուաց,
ի բեկումն սրտից, ի զղջումն մեղաց, ի
խափանումն դիւի, ի յաբիւթիւն թույլա-
ցելոցն, ի կանգնումն զորեղց, ի բօշկու-
թիւն ամ. վերաց եւ Հիւանդութեանց, Որ-
պէսդի ամ. քք որ եւ կամեցի, սովաւ կա-
րողացի Հայեցեղանեկ ընդ ինքեան ըլ-
Հայրն զԹութեանց:

Խոսեցաւ այլեւս յարտաքոյ ճառերս
յաւելի քան զգիրքս, իսկ մեք ոչ պատա-
հեցաք եւ ոչ որոնեցաք գրելի աստ:

Զի Թուով Նարեկացի Գիրքն որ ՂԴ
փոխ է, մեք քանի մի փոխ յաւելի գրե-
ցաք ի մէջ շոր գրգիւ: Զի ոչ թէ զօրու-
թիւնն եւ օգտութիւնն շատից եւ քչի, կամ
սակաւից եւ յոյժից ի փոխերոյն, թէ աս
փոխ լինի, թէ ոչ լինի, բայց միայն շահա-
ւէտութիւնն շնորհն օգտութիւնն եւ զօրու-
թիւնն Սր. Մատենիս Հաւատով եւ ջերմե-
ռանդ սերտ սիրով եւ յարստառակորդ ալօթ
եւ բեկեալ սրտիւք ասելով աղօթիւն, այն է
զօրութիւնն օգտութիւնն շնորհն առաքե-
լութիւն եւ կատարեալ իմաստութիւն. ըստ
այնմ որպէս Տէրն մեր Յս. Դո. Հրամայէ՝
եթէ ունեցեք մանանիսոյ Հատի լափ Հա-
ւատս աստա՞լիք ի լերինս յայմիկ փոխի
աստի եւայլ: Տես որ Հաւատով եւ սիրով
ասելն եւ աղօթելն է օգուտ եւ շնորհք եւ
զօրութիւն ամ. իրաց եւ խնդրուածոց կա-
տարումն եւ այլ իրաց:

Վասն որոյ եթող իւրն անշինջ յիշա-

տակ, և և ինքն ըստ բաղձանաց և յաւէտ խանդակաթ սիրովն ՅԻ., Սուրբ Գրիգոր-իոս յն և և կատարեալ աստ զընթացս կե-նաց, ոյ յերտաւարական շափու հա-տակի փոխի մահուամբ աս ցանկային իւր Տէրն մեր Յ. Բ. վերին յեմ., սայ պատ-ուական և ար. մարմինն անարատ եղեալ կայ ի նոյն վանս Նարեկայ, հուպ Սկեղեց-այն Սրբուհայն Սանդղղոյ, ի փառս Բի. Այ. մերոյ, աւրհնեալ է յաւիտեանս ամէն:

Բարեխօսութեամբ և կենդանի աղո-թիւք Սրբոյն Գրիգորին Նարեկացի Սր. Վար-դապետին Տէր մեզ և ամ. հաւատացելոց ողորմեացի և զթացի և հաշտեացի ամէն, Հրեւտակ և մարդիկ ասացան և լիցի ի ե-ղիցի և լիցի ամէն:

Յիշատակարամ Գրչի.— 1701

Էջ 524.— Փառք համագոյ և իրա-նական Սր. Երբորդութեան Հօր և Որդոյ և Հայոյն Սրբոյ, յանրակից գոյից, և յամ. արարածոց յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Ամբ քրեցաւ պատուական և ար. մեծ բարունոյ հակողի Գրիգորին Նարեկայ վա-նաց առաջնորդի, և Հայոց փիլիսոփայի, ընտրեալ և մեծ նահատակի և առաջնորդ ամ. ճգնաւորաց և զեբաղանց ամ. կրօնա-ւորաց, և բարեխօս ամ. քրիստոնէից, ա-ղասթանուէր մաղթանս և խօսք աս Ած. դիրքս, ի թվականին Հայոց ՌՃՄ, ի Սր. և փառաւորեալ հրաշայի և լուսազարդ Մեռնդն Տն. մերոյ Յի. Բի. և սրբամա-տոյց Տնօրէնութեան Տնառն, ի վանս Հա-յոց Աղպին, ընդ հովանա Սր. Ած. աննայ և նոյն Սր. Մեռնդանն ՅԻ., ի խնդրոյ սրբաւոր և բարեկենցաղ կրօնաւորին Ողա-միբի որդի վանեցի Տէր Խաչատուրին, և վայելումն անձին իւրում:

Ով ոք որ զայս զիրքս տեսանէ կամ օ-րինակէ կամ ընթեմնու, թող յիշէ զՏէր Խաչատուրն և զիւր հայրն Աղայամբն և զծնող մայրն և զամ. արեանատու. մերձա-ւորն ղկենդանին և ղնընջեցեալսն, և որք յիշէք իշնաւ լիւիք ի Բ. Այ. մերոյ, ամէն:

Արդ զքեցաւ ար. և հրաշագործ լու-սապայծառ և ծաղկափթիթ ղձկարար, աւետարի, հաշտարար ընդ Այ. և մարդ-կան, և և և և ընդհարաշի և սրբանուէր Սր. Մատենան և աստս մաղթանաց և յաղո-թից, ի Սր. Քաղաքն յեմ. ի Սր. Մեռնդն, մեռամբ յամենն անուղղայ և մատախալ մեղսայի և յղեալիւն ամենաարատ ըմա-ւար, տարարախտ և վատաւուէր, անաղա-րոն և մարմնասէր, շնորհակ և փանա-թի, ապիկար և ապաշտոր, խականիբթ և թերալարթ, թուամորթ և յոյժ ծոյ պղերթ ամ. բարեգործութեանց լիեալ լուծեալ ղթեալ սուգեալ ի խորս մեղաց ծովու, յար յոմարիմ և զործն ղմեղս, ցանկ պղերթ և դանդաշիմ յուլանմ զործն ըզ-բարիս, փծուն Մարտիրոս անուամբ և և ի կոչեցեալ լոկ և պիտակ վարդապետէ:

Վասն այն աղալ զտեսողդ և զըն-թեցողդ, առ ի յիշէ և յիշատակել ղվե-րոյդեալ անարժան Մարտիրոս զբաշտ, ղնաղան իմ ղկենդանին և ղանուլեցեալսն իմ. որ Ած. ողորմի ասէ և յիշէ, ողորմածն Ած. ղինքն և ղնընջեալսն իւր յանճառելի յարժայութիւնն յիշեացէ ամէն:

Կրկին աղալն ղմեղ որ զբոյս խուր-րութեան և սխալանացն անճաղդի լինէք, քանզի կար մեր աշխալէր. եթէ կարող ոք լիցէ որ յաւիտեանս բարձցէ և պակասն լցուցէ զվարձն Բ. Այ. առցէ այնպիսին ա-մէն:

Ի Առաջնորդութեան Սր. յմայ. Տն. Մինասայ վարդապետին, և Թագաւորու-թեան օսմանոց Սուլթան Մուստաֆին:

Այս բ ամ է Թուրքաց հանձն ղզերին և Թայլանվին ընչիւք և անճամբ: Կի՛նէ ժի-ոյ ղերճանին, բայց մեր ուխտաւորացն ոչինչ չէ վնաս կամ անճանց կամ ընչից, շնորհքն Բի. պահեալ է և պահէ ղնոսա մինչ ի կատարած աշխարհիս:

Նոյնպէս պահեացէ ղՏէր Խաչատուր ստացող զբոյս, և զիս ընդ ճմին զծող զորքն, Ամէն, և լիցի և լիցի և լիցի, Հայր մեր:

Էջ 528, դատարկ:

699

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— 1

ԱՐԱՆՍՄ ԵՊ. ԿՐԵԱՍՏ

Զմիւռնիա

1821

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւոյ 21.5×17×1.5: էջք 124: Հանգստեան լաւ: Բուռք կապաւորակ: Գրիչ Յովհաննէս Քհն. (Ալթըպարմախեանց): Գրութիւն՝ խորագրերն են սկզբնաւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սև: միւս կողմ, միասին, 20 տող: Նորոշակաւ կաշուէ: Համառօտագրութիւնք սովորական: Կազմ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

Հակաւտ.— էջ 2

Վիպտառաւորութիւն պատմաւթեան վառն գալստեան իմայ ի Սր. էջմիածին: Եւ վառն վախճանի Արքանաւոյ Սրբազան Կաթողի-

կոսի Բագիշեցայ դիտին Տառնայ: Եւ վառն անցից եւ վշտակաւթեան իմայ: Եւ վառն գալստեան Թանաք եռնին ի Կէննէ, ի Ղաթս, եւ Արարատ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1821

էջ 121.— Յամի Տն. 1821, օգոս. 1, նորոգ ընդօրինակեալ ի ձեռն յոգնամեղ Տէր Յովհաննէս, մեղսաման ապարդիւն Քահանայիս, որ եմ անաբան սպասաւոր եւ աւելածու Սրբոյն Շմանկանեան Եկեղեցւոյ Իզմիռնիոյ ի վայելս անձին իմոյ եւ իմայնոցն:

700

ՄԵԿՆ. ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ.— 5

ԳՆՈՐԳ ՍԿԵՆՈՒՄԸ

(Դ. ԺԸ. Դաթ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւոյ 21×18×8: էջք 654: Հանգստեան լաւ: Բուռք կոկեալ թանձր, երկու տեսակ: Գրութիւն՝ սկզբնաւորութիւնները եւ գլխաւորները երբեմն կարմիր, մնացեալը սև: միւս կողմ, երկուսին, 24, 26 տող: Նորադիր երկու գրչինքէ: Համառօտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Կաշուէ կաշուէ: Գաւառեակ մասնաւորեալ սկզբը եւ վերջը մէկմէկ թերթ, միջին երկաթադիր Առաւարանի մասն:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 5.— Դադուրիսն բարոյակեանց

եամառօտ Մեկնաւթեան Գործոց Առաւելացըն:

էջ 7ր.— Առ խնդրօգն եամառաւորի Տէր Յաննէս Արքանաւոյն...

էջ 686.— Ներսէսի եպիսկոպոսի եղբոր Կաթողիկոսին Հայոց Տէր Գրիգորիոսի, պատմախանի Թաթոյ ուրումն Յանավայ Ասարց վարդապետի, ի մայրաքաղաքին Մեխիսեմայ Հայոց:

էջ 608.— Գիր որ եղեւ առ Ղիմոսէ կրօնաւորէ մակայկոյնցեղայ Դոքսապատիոս... Այս է ամ. քաղաքք եւ իշխանութիւնք Կոստանդինուպոլիս: ՈՒԸ [= 1179] թուին թարգմանեցաւ ի ձեռն Ներսէսի եպ.ի, եւ

կոստանդինու մեաբապօստի ի փառս Դի. Այ. մերոյ:

Իջ 638թ.— Աթմասի եպիսկոպոսապետի Ազեկսամբուս արտադրութիւն առաքելական, Յազագս աստուածայնայ մարմնաւորութեան Այ. Բաթիմ:

Իջ 639թ.— Ս. Աթմասի եպիսկոպոսապետի Ազեկսամբուս, առ Յովքիւսոս քաղաք, Վասմ Հաւատոյ:

Իջ 640թ.— Ներսէս Կարազիկեօսի պատասխանի Թաթայն կեանամիլի հռոմոս քաղաքի— *Պատուականի* Համազոյ եւ տեղ...:

Իջ 648թ.— Այսմ Թաթայ պատասխանի կեանամիլի, գոր գրեաց առ Ներսէս Կարազիկեօսմ:

Իջ 649թ.— Ազերս մարզ ստացազի, եւ աշխատասիրաքար մորոցոզի, բուն Մեկնութեան, յորում այս համառօտեցաւ: Գործոց Մեկնութեան յիշատակարանն է— *Յամի վեցհազարերորդի, Հինգհազարերորդի, առաջերորդի արարածոց աշխարհի...*

Յիշատակարան Նախկին Գրչի.— 1310

Իջ 651թ.— Փառք *ամենասուրբ* Երրորդութեանն յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Ի թվականին մերոյ աղգի 20թ, մեղաւոր հողս Ստեփաննոս Գայմերիցեանց՝ էի յառաջ ամօք եկեալ ի Կիպրոս կղզի, իբր թէ ի բախտուն հողմոց փախուցեալ եւ սակաւ մի յանդորրեալ՝ մերձ յաստուածասէր Ծո-

ռայք Տե. եկեալ յարեցեալ, եւ բազում խնամս զթի ի նոցանէ դռեալ, Ստեփաննոս ոմն Այառոյ մականունն Գորզոնց, Հանդերձ աստուածասէր մարք եւ քեր եւ զուղակցաւ. եւ էին մայրն եւ քորն բազում ամօք այրէք, պատուելոյ արժանաւորք, ըստ առաքելական հրամանացն: Էր եւ ի տանս առաքելութեամբ մայր մի անունն Յակոր, յաշարհական Հանդերձի, այլ զբազանցեալ առաքիներէսմար քան զյորոն: Եւ եւ ողաւ միջի որպէս յաստուածատունկ բուքաստանի միթարէի ի սոցանէ զօրհանապալ:

Եւ յառաջ ամօք ի հրամայական խնդրոյ Տեառն Յունիսի յեղբօրէ Թաղաւորին Հայոց Հեթմոյ, ի մեծ եւ ի սուրբ Վարդապետէն Գէորգեայ Համբոնեացոյ աշխատասիրեալ կայր օրինակ համառօտին մերձ առ մեզ իւր մեռացն զբով որպէս թէ յիսան. եւ թէ կամենայք տեսնէք ի դրոցս նախերկանի զոր առ նրին խնդրոյն առ Տէր Յունանէն է դրեալ նոյն Վարդապետն Գէորգ:

Եւ եղի մեծն յԱծ. ապաստան եղեալ, եւ նա ետ կարողութիւն հասանել յաւարտումն:

Արդ աղայիմ զընթանուր բնաւ Հանդիպողոյ, յիշել զարժանիքն յիշատակի առ Հատարակ զվերոյ գրեալքն ի սմա: Եւս եւ զիս զանարժանս եւ զծնեղսն իմ, եւ զամ. դարմն, եւ Ած. մեզ եւ մեզ ողորմեսցի, ամէն:

701

Ա. — ԶԷՆ ԸՆԴԴԵՄ ՎԻՇԱՊԻՆ ԵՕԹՆԳԼԵՆՆԻՈՅ. — 2

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԻ. ԹԻՖԼԻՍԵՆԻ

Բ. — ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱՑՆ ԴԱԻԹԻ. — 5

ԱՌԱՊԵԼ ԵՊՍ. ՍԻՆԵՍԱՑ

Ցեզի

ԹՃՂԲ=1748

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասը 21.5×15.5×3 սնթ.: էջ 302:
Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրել՝
Յարութիւն Պանաբաճի: Գրութիւն՝ Խո-
րագիրները եւ սկզբնաւորները կարճիւր,
մտացեալը սակ մեկամիւլ, երկուսն, 31 տող:
Նորագործ: Համառոտագրութիւնը առատ:
Կայեկագմ տախտակեայ:

Ա — ԶԷՆ ԸՆԴԴԵՄ ՎԻՇԱՊԻՆ
(Բերի)

էջ 1. — Զէն ընդդէմ վիշապին Սօք-
րատեսի, տշիմմ, եօթն մտացու մե-
ղաց: Արտահանեցեալ ի լատինացոց գրո-
ւած, եւ շարադրեցեալ ի Պետրոսէ Վար-
դապետէ Թիֆլիզեցոյ: Յազագ չապար-
տաւրեան: Մի թայլ տայցես թէ հպարտու-
թիւն իշխեսցէ զգայութեան կամ բանից
քոց (Տօբիթ): Դուրս Առաքնորդ: Յա-
զագս արակութեան հպարտութեան:

էջ 17. — Դուրս Զորարդ. — Թէ Ա-
ղահուրիւմ է մշան դատարարութեան:

էջ 40-50, դատարկ:

Բ. — ՄԵԿԵ. ՍԱՀՄԱՆԱՑ

էջ 51. — Տէր Առաքելի եռամեծ եւ
ճալ հետոք եւ ամյադը փիլիսոփայի, ա-
շակերտի երիցս երանելոյն Գրիգորի տիե-
զերադայո Վարդապետի, արարեալ բանս
խրատականս ձգեշանս եւ համեարս իմաս-
տայեզս, ի Մեկնութիւն Սահմանաց Գը-
լոց...

էջ 68. — Նորին Տէր Առաքելի հոգե-
նորոգ Հայրապետի վասն Սահմանացն
Դուրի Քաղաւածու բան:

էջ 280. — Նորին Տէր Առաքել Սիւ-
նաց հպիակապսի ի տեսութիւն բանին որ
ասէ. Ամենայն չար տեսչիկ է:

Յիշատակարան Գրչի. — 1748

էջ 302. — Փառք եւ զոհութիւն եւ
երկրպագութիւն Ամենաուրբ Սրբորդու-
թեան եւ իրոյ Աստուածութեանն Հօր եւ
Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ ետ կարո-
ղութիւն աւարտ հասուցանել աստուածա-
պատում Սահմանաց Քաղաւածոյն, Պան-
աբաճի Յարութիւն տնարդիւն եւ մեղ-
սամած ձեռամբս Էրեցայն եւ ըստացայ զսայ
ի ԲՎԻՆ ԹՃՂԲ, զհեղեմարի ԺԸԸ, Ամէն:

702

Ա.— ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 1

Բ.— ՏՐԱՄԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 1

ԿՆՍՏԵ 18. ՎՅՐԱՊՅՈՅ

(ՓԵ ԴՊՐ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւ 21×14×8: էջ 310: Հանգս-
տանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ իդ-
նատրոս Արեղայ: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները եւ սկզբնատուները կարմիր, մնացեալը
սեւ մետաղի, միասին, 28 տող: Նորա-
դիր: Համառոտագրութիւնք գրեթէ սովոր-
ական: Կաշեկազմ տախտակեայ:

Ա.— ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

էջ 8.— Ամ. շարադրութեանց եւ պը-
րակաց գրաց այսմիկ, ֆերակամութիւն
շայց, Ասալիմ Մամ. Յաղագս տառի եւ
ուղղագրութիւն: Տառք: Պրակ Ա. Յա-
ղագս Գրակազմութեան:

էջ 10.— Համառոտ քերթողութիւն
քերականութեան շարակազմակալ ի Կարգէ
Թէմիթիւնաց կղեմէ վարդապետէ. ներում
կատարելապէս պարունակին արհեստք
չորք: Եւրիւնք, Ուղղագրութիւն, Բանա-
տեղութիւն, Արտարարութիւն, եւ Շարադ-
րութիւն: Արտահանակ ի քերականու-
թեանց հայոց, յունաց եւ լատինացոց. ի
խնդրոյ Յոնամմէ յընդհանրոյ, քաջ րա-
բանապետի եւ աստուածաբան արքեպիս-
կոպոսի, Միջնորդաց աշխարհի:

Քերականութիւն է՝ արհեստ ստուգա-
րանելոյ եւ ուղղագրելոյ...

էջ 54.— Զորքորդ իշխանութիւն ամուսնի
է, զայս սեռական տարտի յոս:

Անուանական	ժամ
Սեռական	ժամու
Տրական	ի ժամ, ժամու, ժամու
Կրողական	զժամ
Կոյական	մի ժամ
Առողական	ի ժամէ
Գործիական	ժամով

Պատմական	դժամէ
Կացողական	ի ժամու, եւ ի ժամ
Պարտական	զժամով:

էջ 120.— Վերջ:

Բ.— ՏՐԱՄԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

էջ 130.— Դրանք փիլիսոփայութեան
ասացեալ ըստ յունաց եւ լատինացոց Լո-
միգա, եւ ըստ հայոց Թարգմանի Տրամա-
րանութիւն, որ է Ներածութիւն յամ. Ի-
մաստութիւն Արիստոտէլի: Շարակազմակալ
ի Կարգէ Թէմիթիւնաց կղեմէ աստուածա-
բան վարդապետէ:

էջ 282.— ԲԱՌԳՐԻԲ Է այս ամենայն
խմտտախիական քառից հայոց եւ լատի-
նացոց:

էջ 304—8, դասարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրիչի—

էջ 9.— Զեռք փոքր դասեալ ի հող,
գիրս մաս յիշատակող,
Իգնատրոս սորա գրող,
սորից մերոց կոխան եւ հող:

էջ 281.— Ով ընթերցողք, զժող սորա
գրեցիլ Իգնատրոս Արեղայիս բերան մի ու-
ղորմի ասացէք, եւ զուգ ի Բրիտանոս զը-
ջիք փոխարէնէ, ամէն:

Յետմագցյմ յիշատակագրութիւն.—

1685

էջ 309.— Հայրն իմ Զաբարէիայ
Վարդապետն առ Ան. դեաց թվին ՌՃԼ եւ
Դն Հոկտեմբեր ամսոյն ի ժԴրեւ, ի Քիլիս
քաղաք վաղջան էառ մաս ի մայրաքաղաք
Հալապ տեղ եղաւ ի մաքուր մարմն իւր
ուր Սր. Յովանէս եկեղեցին է:

703

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՆՍԻ.— 5

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԹԵՆԱՅԻ

ԼԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 31×15.5×5: էջք 520: Հանդամանք լաւ, բայց լուսանցքները ցեցակեր, Թուղթ կոկնալ, Գրէի՝ կարապետ Երէց, Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները, բնաբանները եւ գլխաւորութիւն կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով, երկուսն, 29 տող: Նոտադիր: Համառոտագրութիւնք լաւ առատ: Վարդապետի զարդադիր եւ լուսանցազարդ՝ գլուխներու սկիզբը, մինչեւ էջ 45, ապէ՛տ աղբիւն աւելնելը երբեմն լոկ ուղղադնեալ եւ մերթ ընդմիջին բաց մնացած: Կաշեկազմ տախտակեալ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 3ա — Առաջին Հատորն զանազանոց...:

էջ 0բ. — Գրիգորի աշակերտի եռամեծի եւ տիեզերայայտ վարդապետի Յանանու Որոտմեց, հաւաքեալ քաղաւածոյ Մեկնութիւն Սր. Աւետարանին Մատթէոսի...:

էջ 11. — ... դոս ի Մաթէոս Համառոտ ըստ Հեգից յեղանակաց...:

էջ 612բ-620. դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

էջ 401բ. — Զտարտմա ի բարեաց եւ զգործմա ի լարեաց, զհարազատ անարժան երէցուկս յիւցէջ յաղթոթ մեր, ո՛վ ընկերցողք, եւ զաղաբարողք եւ վայելողք Դաղուածուի Սր. Աւետարանին:

704

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՆՍԻ.— 6

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԹԵՆԱՅԻ

ԼԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21.5×15×6: էջք 762: Հանգամանք լաւ, ընդհանրապէս: Թուղթ ալլադան, Հին եւ Նոր, Գրէիճ՝ հեղադն մասին (էջ 1-634) Դաւիթ Վրդ. Երուսաղէմացի. նորադոյն մասին (էջ 635-761) Կարապետ Արք. Աթայ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գլխադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով, երկուսն, 23, 36 տող: Նոտադիր ալլադան մեծ եւ փոքր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կազմ խաւաքարտեայ անարժանաւ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա — Յսեցիմ է գլխաւոր քանից

բալբ գրաց. զի գիրաւ գտցես գրք եւ կամիս:

էջ 10ա — Գրիգորի աշակերտի եռամեծի եւ տիեզերայայտ վարդապետի Որոտմեցայն Յանանու, հաւաքեալ քաղաւածոյ Մեկնութիւն Սրբայ Աւետարանին Մատթէոսի...:

Յիշատակարան Ուրագայն Գրչի. — 1788

էջ 761 — ՌՄԼԷ եւ յուլ. Ծ: Փառք Փրկչին, եւ յիշատակ զրէն, Համայն պատճառաց տալ ձեզ զողորմին, Իմեր կարգունակին Յամթայ Հին դիտին, Տէր Կարապետին Արքեպիսկոպոսին,

Յոյժ աշխատողին ի համար բնաբանին,
 Ի կարգ չարողին, ոչ իբր առաջին,
 Խառն ի խուռ զնին, այսց նոր տեսրակին,
 Ուղիղ գտանին ընթերցասիրին:
 Յուսկ յետ աղաչին, սակս օրինակին,
 առ մեզ տօղին Տէր Մինաս անձին,
 Այլ եւս յիշին, հին դրեալք տեսրեցն,
 Դաւիթ Սաղիմցի հին նուիրակին,
 պարգամիտ անձին, քաջ վարդապետին,
 արի քարոզչին, մեծ լուսահոգին.
 որ եւ մաղթեմք ներման արժանի,

եւ դուք յիշեսլէք ահեղ սուրբ բեմին,
 անեղր յաւիտենին խառնիլ սուրբ գնդին,
 երգել ընդ նոսին զանվաղճան բարին,
 Ամէն, Հայր մեր որ յերկին:
 Այլ եւ յուսկ յետին՝ իմ աշակերտին,
 մեծ Հարազատին, իմ ձեռնասունին,
 քսանամեայ չափ՝ յոյժ աշխատողին,
 մեծ Հնազանդին եւ սարկաւազին,
 եւ տիր պահօղին սուրբ պատուիրանին,
 միշտ Տեառն յանձին, յաջ աշողուածին,
 ի սուրբ Հովանին՝ ազգաւս Արմէնին:

705

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ.— 23

ԾԱԿՈՐ ՎՈՌԱՅԻՌՈ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×4: Էջք Ժ+458: Հան-
 դամանք լաւ: Թուղթ տոկուն, կրկնատե-
 սակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մե-
 յոզ, երկսիւն, 23, 28 տող: Նոտրագիր, էջ
 Թ-282: Նոտր շեղագիր, էջ 263-439: Հա-
 մառտադրութիւնք շատ առատ: Կաշեկադմ
 տախտակեայ:

Էջ Ա-Ը, դատարկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Թ 1.— Առաջաբանութիւն նոյնոյ
 եղբորն Յակօբու, բանք իւրոյ ինքեան ժա-
 մանակի:

Էջ 632բ.— Յանկ գրքոյս...

Էջ 440-458, դատարկ:

706

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ (ՄԱՄՆԱԿ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×17×1.5: Էջք 298: Պրակք
 ԼԵ-ՈՋ: Հանգամանք բաւարար: Թուղթ
 հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մե-
 յանոզ, միասիւն, 32 տող: Նոտր շեղագիր:
 Համառտադրութիւնք շատ առատ: Կաշե-
 կադմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 11.— Զմեծութեանցն եւ զգեբա-
 զանցութեանցն քրիստոնէականի հաւա-
 տոցն, եւ Թէ պարտի ընկերակցիլ ընդ րա-
 բեղործութեանցն. Գլուխ 14:

Էջ 24.— Զպատկանաւոր յարդմանէ

սրբադնասուրբ անուանն Յիսուսի, եւ ըզ-
 պատժոցն որք վերամնան հայհոյաց. Գը-
 լուխ ԺԵ:

Էջ 282.— Բան առ ի առնանիլ ի հան-
 դիսաւոր արարողութեան, որ ի կիր առ-
 նանի ի հատման Հերաց կուսանաց, որք
 նուիրին Այ: Գլուխ ԼԷ:

Էջ 269-272, դատարկ:

Էջ 275.— Քարոզ Զորորդ, ի վերայ
 Մենդեան Յօի. Գոի:

Էջ 292.— Մասն երրորդ: Յաղագս
 փառաբանութեան երկնային զօրացն:

Էջ 295-8, դատարկ:

707

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ.— 5

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻ

[Երևանգետ]

ՌՄԵ=1756

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծառայ 21.3x15.5x3: էջք 390: Հանգամանք լուս, բայց բազմաթիվ թերությունով: Թույլ սպիտակ փայլուն: Գրութիւն՝ խորագրերը, սկզբնաւորութիւնները եւ յաճախ սկզբնատառերը կարծիք կամ վարդապետի, մնացեալը սեւ մելանով, երկուսն, առողջ անհաստատ, 23-36: Նորագիր: Համառոտագրութիւնք սովորական: Վարդապետի դարպաղիք գլուխներու սկիզբը: Կշեկազմ տախտակայ դրոշմազարդ:

Մամօթ — շրջակա ձեռամբ նշանակաւ: ձեկարաք (Սաւալանեան, Յուցակ, էջ 407):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա — ժողովում մեկնութեան Արքայ Աւետարանին որ քստ Մաթեոսի, ի բանից մախարար վարդապետաց եկեղեցայ կարգեալ եւ յօրինեալ դիւրահաս յիմացազաց. Ներսէսի Հայաց Կաթողիկոսի, ի խնդրոյ մարին եղբայր Գրիգորիսի վերագիտագի Հայաց — Սիրոյ զօրութիւն գեապոսն է քան զընութիւն...:

էջ 13ա — Գլուխ Առաջին: Բնաբան Առաջին: Դիւր լինելութեան Յի. Բի. որդւոյ Դաւթի, որդւոյ Աբրահամ...:

էջ 18-21, դատարկ: Նոյնպէս, էջ 38, 59-61, 79-80, 99-100, 113-9, 133-35:

էջ 148ա — Նորին Յսիանու Ոսկերե-

լանի Կաթանուտով բանին ՏՈ. Մեկնութեան գիրք երկրորդ. — Իրբեւ հմուտ Յս. ի Կաթանուտով...:

էջ 178-182, դատարկ: Նոյնպէս, էջ 192-196ա, 207, 217, 231-233ա, 244:

էջ 246բ — Յսիանու Ոսկերեանի Գիրք Նորագր կետաբացաց. — Եւ ելեալ Յս. ի կողման Փիլիպպէ Կեանքան...:

էջ 254-6 դատարկ: Նոյնպէս, էջ 265բ-267ա, 312:

էջ 316բ — ՏՈ. Յսիանու Ոսկերեանի գիրք չորրորդ Փաքիսեցեաց. — Իսկ փարիսեցիք իրբեւ յուսն...:

էջ 347-9, դատարկ: Նոյնպէս, էջ 353ա-357ա, 358բ-359ա, 374-6:

էջ 387 — Վիսկ մեռաւան աշակերտքն յողան ի Գալիլեա, ոմանք երկիր պաղին նմա եւ ոմանք երկմտեցան ի նմանէն:

էջ 389բ-390, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. — 1756

էջ 147բ — Գրեցաւ թվին ՌՄԵ, ապրիլի Թ:

Այլ Գրչի. — լեղադիր:

էջ 1բ, տարին լուսամբին. — Զկերմաւան ի վերեկցի Կարապետ Սաբաւազի իշատակ է Սրբոյ Յակոբեանց Աթոռոյն, որ յեկմ...:

708

ՄԵԿԻՍԻՍԻՍԻՆ ՄԱՏԹԵՆՈՍԻ. — 7

ԳՐԻԳՈՐ ՃԱԹԵՆԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Պատկ. 21. 5 × 15. 5 × 4. 5: էջ 532:

Հանգամանք լաւ: Թուղթ թանձր եւ կոկեալ: Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ զլսագիրները կարծիք, մնացեալը սեւ մելանով, միասին, 38 տող: Նստադիր վարժ: Համառոտագրութիւնք առատ: Ջարդագիր խորագրանշիւր հասարի սկիզբը: Կաշեկալմ տախտակեայ զրուցադարձ: Պահպանակ թղթեայ, սկիզբը եւ վերջը, երկուական թերթ, միջին՝ անկիւնաւոր երկաթագրով մասն վկայաբանութեան:

ՐՈՒԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 3 — Յամկմ է գլխաւորագոյն թաթից բալթ գրոցս, զի գիւրաւ գտցես գորկամիտ:

էջ 10 — Գրիգոր Եւանջիսի եւ տիեզեքալոյս վարդապետի, Կառաքեալ քաղութեայ Մեկնութիւն Սր. Աւետարանի Մաթեոսի...:

էջ 32. — Ի սկիզբն Աւետարանին Հեռեանցուց իմաստից քերթութեանց...:

էջ 525-532, դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք. —

Ա. — Յաքարիւն Դպրի.

էջ 399. — Ջանաբաւան յամենայնի, դիշխելոյ լեծ արժանի, արժանացոյ մտօք բարի, զի Տէր քեւ մեզ ողորմեսցի, Արութիւն դպրի, մեռեալ ոգի:

Բ. — Սերաստացի Եղիազար վարդապետի. — 1718-47. —

1. — էջ 287. — Եւ Եղիազար վարդապետ առի զայս զերգս ինչ զու. Ռճկի թուին, ապրիլի ամսոյ ի ժԱ, զոր Տէր Թաթարեան վայելումն շնորհեսցէ, ամէն:

2. — էջ 524. — Եւ Եղիազար վարդապետ Սերաստացի բերել տաւ զգրիցս զայս ի Մալաթիոս, ինչ զու. որ կոչի Մատթէոսի քաղութեայ զերգ, եւ Բ. Ժ. Ժառք: Ի թուականիս Հայոց Ռճկի. եւ Գ զու. բերողին եւ քերթին:

3. — էջ 287. — Եւ Ռճկի թուին, ըտ Սուրբ Հրեշտակապետաց Վանքն շորողել տաւ ինքեամբ իմով ներքոյ եւ արտաքոյ, եւ ոչ մնաց բան ինչ ի Հնոն, այլ ամենայն նոր ի նորոյ վերակերտեալ պայծառացաւ տառնապատիկ քան դատալինն, զոր Տէր Թաթարեան հաստոյց լիցի եւ յաւանորհեսցէ զիւր ծնողացն, զԱստուածատուր վարդապետին, եւ զՊէկէթեանին Հոգին, ամէն:

4. — էջ 488. — Գրիգոր այս է Եղիազարու վարդապետին, ստացմամբն ի զու. որ ետ բերել ի Մալաթիոս, զոր Տէր յաւանորհեսցէ զիւր Հոգին, Ռճկի:

5. — էջ 288. — Տէր Եղիազար վարդապետ Սերաստացի, որ զայս աբ զորիցս զերցի. Ռճկի, մայիսի ամսոյ իԱ, պատկեր օրն Կիրակի, եւ որ լիչէ զիս ցաւարման կերպիւ իւրի, յիշեսցէ զնայ՝ աւարտին զեռեալն Թաթարեան:

6. — էջ 298, լս — Տէր Եղիազար վարդապետ մակատառեցի թվին հազար հարիւր իննսուն եւ վեցիս [= 1747]:

709

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՎԱՅ.— 6

ՆԵՐՈՒՄ ԱՄԲՈՐՈՒՄ

Ա. Յակոբ, Երևանացի

ՌՄԱՆ=1822

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս. 21.5x15.5x3: էջ 47+420:
Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Նփրեմ Վրդ. Հաճընցի: Գրութիւն՝ ամբողջ-
ջովիտ սեւ մելանով, միասին, 26 տող:
Նոսր չեղագիր: Համառոտագրութիւնք լատ.
տառաւ: Լաթակազմ անարուեստ: Կնիք
սեւագորշմ, փակագիր, էջ է եւ 347. Տիւ. ի
Ս. ի փրեմ Վարդապետ, ՌՄԿԱ (= 1812):

Ճակատ.— էջ է:

Գիրք որ է Մեկնութիւն Առաքելոց Սե-
ղոմոսի, արարեալ է Ներսէս արքեպիսկո-
պոսէ Տարսնի: Գրեցաւ զգրուիւ թվին
ՌՄԱՆ (= 1822)ին եւ մայիսի սկիզբն է
մայրաքաղաք Սր. Երևանցի, է վառն
Սրբոց Յակոբեանց, է պատրիարքութեան

Տեան Գարրէլ զերբըջանիկ բապտիս-
պետի եւ արժանաւորանց պատրիարքի
ամենեցի Հայոց:

Գեաղքեցաւ աշխատութեամբ Հաճընցի
Նրեմ Վարդապետի որոյ, է ներկայանալ
ուսումնասէր ընթերցող, յիշեալիք է
մաքուր աղօթմ մեր զնուաստիկ Նրեմ
յարեղայ, եւ զեղբայրն իմ լուսարարի
սպասաւոր սարկաւազ տէրացու Առաքն եւ
ղայլ ամ. արիւնամերձ զընտանիսն իմ,
զկենդանին եւ զնշխցեալսն է Տէր, եւ դուք
յիշեալ յիշեք ի Յւլ. Բւլ. Տեանէ մերմէ,
ամէն:

էջ 1.— Տեութիւն Առաքելոց Սողո-
մոսի, Ներսէսի Եպիսկոպոսի Տարսնի:
էջ 354-420, զատարկ:

710

ԱՍՏՈՒԱՅԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 1

ՍՈՒՂ. ՎՐԴ. ՍՊԱՆԱՆՈՒ (1699)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս. 21.5x14.5x1.5: էջ 180:
Հանգամանք լաւ, լուսանցքները ցեցակեր
տեղանդ, Թուղթ թանձր: Գրութիւն՝ խո-
րադիրները եւ սկզբնաւորութիւնները կաթ-
միր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսին, 26
տող: Նոսրագիր: Համառոտագրութիւնք
սովորական զրեթէ: Կաշեկազմ տախտակ-
եայ, Դաւաթիկ Թուղթ սկիզբը եօթը թերթ:

ԲՈՒՂԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Ի քվիմ Հայոց Մեծաց ՌՃԼԸ
(= 1699) յամբարձամ յամենայնի Յովնանէտ
Վարդապետի Իսպանացոյ տարեալ հա-

մաստ Աստուածաբանութիւն է փառս
Քն. ի, օգնեա Սր. Հոգի Ած.:

Ամ. բառակաշիւթեան անկ եւ պատ-
շան է, գի գր բնէ եւ արտայնէ եւ զործեսցէ
զոգուան եւ զաւան յախ խոհակաշիւթեամբ
ընտրեսցէ...:

էջ 6ա.— Յաղագս քէ է Ած. այսիմքմ
հարկաւոր էսլիքիմ.— Արդ թէ է Ած. էէքս-
էակ...:

էջ 26բ.— Յաղագս քէ մի է ըսիկքմ:

էջ 46բ.— Յաղագս քէ է Երազմու-
թիւն Սր. յԱստուածութիւն.— Չանհա-
սանելի էութիւնն եւ զանաւանդանելի բովիդ-
րն ... որոյ փառք ... եւ յամենաթշուառ

յանմէլ Յոհաննաւ, և ամենազարտն մեղա-
ւոր, որ յաղարս յօգուած շարեաց տա-
տանիմ ծփմամբ յալեաց յանգէնութեանց.
Էթէ հանեալիք յորինեցելոցս ի Տեառնէ դո-
հասլիք ... (էջ 74):

էջ 74բ. — Յազագս քէ Երարդական
Անճանց Միմն Մարմնացաւ:

էջ 104ա — Ա. — Ի Դերականութենէն.
Են անուանք որոց եղանակ Հոլովմանց ոչ
լինի...

էջ 110բ. — Ի Տրամարանութենէն:

էջ 121-130, զատարկ:

Յիշատակարան Կիրակոս Գրիշի. — էջ
25բ.

Արդ? իմաստակ մակացութեան,
Կիրակոս զբիշ շարագրութեան,
մու հական Աստուածութեանդ
դաւանողքս ընձեռեալ բան:
Աստուած Հոգի Համաբնութեամբ.

Հօբ և Որդւոյ անճառական,
Նշանեալ յինչն նոսեական,
և տարարեմ թացմայլմամբ,
Յաղթանակաց լուսոյդ իջման,
առ յոյս ի զործս արեական,
աշացուի մասոյ մասանդ,
առ ի արահել բոյս ականո
զկապուցումն խարխափման,
առ ի յառել ի լուսոյդ բան,
ակնախառն զուարեական
առ ի զմայլել նովաւ տարփմամբ:

Յեղմագոյն յիշատակագրութիւն. —
1762

էջ 120ա — Զատացող զբոյս, զՍրբոյ
Աթոռոյս Երուսղէմի Պատրիարք Խորե-
նացի Թէոդորոս Վարդապետն յիշեցէք ի
Տէր, որ եղ զգիրքս յիշատակ ի զբառան
Սրբոց Յակոբեանցս, և ըստ իւրոյ կտակին
ոչ ոք իշխեսցէ հանել զսա ի Սրբոյ Աթո-
ռոյս. ի Թուին ՌՄԺԱ:

711

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ (ՄԱՍՆԱԿԻ)

Տեղի

ՌԿԸ=1619

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 20.5x14x8. Բերք 2+817:
Հանգամանք լուս, բայց կան բազմաթիւ
թերութեան, մանաւանդ բազդքի մէջ,
Թուղթ տոկոս: Գրիշ՝ Յովհաննէս Երզն-
կացի, որդի Յովսափի: Գրութիւն՝ խո-
րագրիւնբը, սկզբնաւորութիւնները և բա-
կըզբնաւորութիւնը կարծիք, մնացեալը սեւ
միւնով, երկսիւն, 28 տող: Նոսրագիր:
Համառոտագրութիւնը սովորականէն քիչ
մը աւելի: Ուղղագրութիւն թիւի: Կաշե-
կազմ տախտակեայ դրոշմադարձ: Մազա-
դաթեայ պահպանակ, սկզբը և վերջը
երկուական թերթ, վրացերէն գրութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Թ. 2ա1. — Յամկ. — Ա. — Առակ Սո-

ղոմոնի: ... — ԻԱ. — Գովասանութիւն
վարդապետաց, Հայրապետաց, Խոնանոյ,
արվեստաւորաց:

Ա. — ԱՄԱԿԻ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

Թ. 1ա1. — Առակի Սողոմոնի ասաց-
եալ. — Ճանաչել զմատաւրութիւն և զիրաւ
... :

Բ. — ԺՈՂՈՎՈՂ

Թ. 1ա1. — Յառաջարան Ժողո-
վ(աղ)իմ:

Թ. 1ա1. — Բամբ Ժողովարի արդայ
Դոդի Սողոմոնի արքայի իլի. յԵՄ. Եկելեա-
լիստեալ. — Ունայնութիւն ունայնութեանց
առաջ Ժողովարի...

Գ. — ԵՐԳ ԵՐԳՈՑ

ԲՂ. ՄԱ. 3ր. — Յառաջաբան՞ Երգայ
Երգաց:

ԲՂ. ՄԲ. 2ր. — Երգ Երգաց: Հաբան
ասէ Սազմոմն: [Համարանցէ գեւ ի Հան-
բուրից բերանայ իւրոյ...]

Դ. — ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՆՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

ԲՂ. ՄԲ. 2ա. — Յառաջաբանութիւն
Իմաստութեան Սազմոմն:

ԲՂ. ԿԱ. 2ա. — Իմաստութիւն Սազ-
մոմն. — Սկզբէն գիմաստութիւն յոգ
դա-
տէ գերկիր...]

Ե. — ԲՂ. 2Դ. 2ա. — Երանելոյն Եպի-
փանու Եպիսկոպոսի Կիրպրացոյ՝ Յաղագս
Երգաց Սազմոմնարանին:

Ձ. — ԲՂ. 2Ը. 1ր. — Բանֆա այն Աս-
տուածաշունչ գրաց աւրինակալ է:

ԽՐԱՏԻ ՍԻՐԱՔԱՅ

Զ. — ԲՂ. 2Դ. 1ա. — Խրատէ Սիրա-
քայ որ կայեցաւ Յետու. — Ամենայն իմաս-
տութիւն ի Տեսանէ է... — Հմտ. Հրատ.
Ջահրադան, Դ. Հատոր, Յաւելուած, էջ
4:

ԲՂ. 2Ը. 2ա. — Ազօք Սրբայն հա-
գեկիր Սիրեմի վարդապետի ասացեալ է.
— Տես Տէր տառապանս իմ...]

Բ. ԲՂ. 2ԸԸ. 1ա. — Բանֆա Եւ խրա-
տու, վասն ցայց ապաշխարութեան կիրա-
կէին Յովանէ Գառնեցոյ ասացեալ. —
Միտաբարձն որ է Կիրակէ...]

ԲՂ. 2ԸԸ. 2, դատարկ:

Ժ. — ԲՂ. 2ԸԸ. 1ա. — Ի բանն ի-
մաստայն Սազմոմնի որ ասէ. Եղեւ մա իբր
գնաւ շահաբեր:

ԺԱ. — ԲՂ. 2ԸԸ. 1բ. — Երբին Ենր-
օտի լամբումնցոյ Սպիսկոպոսի ճարամի
Կիրկեցաց արարեալ Մկննութիւն Տեսա-
նուսայն Ազօքից՝ Հայր մեր որ յերկինն:

ԺԲ. — ԲՂ. 2ԸԸ. 1բ. — Գառնոց ի բան
Սր. Անսարամին զոր ասէ. Արքուն կացէ՛
Եւ ամենայն ժամ ազաւթս արարէ՛:

ԺԳ. — ԲՂ. 2ԸԸ. 1ա. — Բանֆա այս
աւրինակալ Ածաշունչ Գրաց:

ԺԴ. — ԲՂ. 2ԸԸ. 1ա. — վասն ամա-

պատականաց վարուց Հարանց ճգնազաց,
խրատալ առ միմեանս հագեալ:

ԲՂ. ՄԺԸ. 1բ. — ՄԺԺ, դատարկ:

Բ Ա Ռ Գ Ի Ր Բ

ԺԵ. — ԲՂ. ՄԻ. 1ա. — Այս բառէ եմ
էնքրոզական վասն յափայ հոմերական տա-
ռիցն վասն էնքրոզական տրուեալ չափա-
բերականն եմ Եւ չափով վարին Եւ գեղջուկ
մարտասանէ վարին զի յանախապէս փա-
խաբերին պոսակ գարգաւ... — Ածազան,
Ածազարգ...]

ԲՂ. ՄԸԸ. 2բ. — Այս Բառցիրս Երա-
յեցաց: — Ազամ, Երկիր...]

ԲՂ. ՄԸԸ. 1ա, դատարկ, Նոյեպէս,
ՄԸԸ. 2ԸԸ. 2ա, դատարկ, ՄԸԸ. 2ԸԸ. 2ա, դատարկ,
ՄԸԸ. 2ԸԸ. 2ա, դատարկ:

ԺԶ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 2ա. — Ազօք Եւ
հաննու Աստեղայն — 2ր. աւելանութիւն,
կամ զոր պատարաղ, կամ զոր...]

ԲՂ. ՄԸԸ. 2բ. — դատարկ:

ԺԷ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 1ա. — Տեսիլք Սր.
Ածաննի վասն Դժոխսցն մեղաւորացն —
Պորեցեայ Սր. Աստուածածին...]

ԺԸ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 1բ. — Թախտոս որ
կայեցաւ ռակիփորիկ, ՏԸ. մերայ Յսի. Գոի.
Ի տամար Պոռոս Պետրոսի — Եւ փափա Հր-
ատարեցոյ...]

ԲՂ. ՄԸԸ. դատարկ:

ԺԹ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 1ա. — Հարցմունք
Սրբայն Գրիգորի մերայ Լուսաւորչին, զոր
Ետն ի վազարչապատ Բաղամին Եւ խոսե-
ցաւ ի հետ Երեւնական, պատառնալին:

Ի. — ԲՂ. ՄԸԸ. 2ա. — Սիրեմի Խորին
ասացեալ վասն Կիրակիին պահելոյ:

ԻԱ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 1ա. — Եւ արդ ընդ
ուխտաբարութեան յառաջաբանին, Եւ գե-
րեղին արեցեալ ճեռն ի գործ գրեւ զորս
ըստ ազգի...]

ԻԲ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 1ա. — Եւ արդ ընդ
ուխտաբարութեան յառաջաբանին, Եւ գե-
րեղին արեցեալ ճեռն ի գործ գրեւ զորս
ըստ ազգի...]

ԻԳ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 1ա. — Եւ արդ ընդ
ուխտաբարութեան յառաջաբանին, Եւ գե-
րեղին արեցեալ ճեռն ի գործ գրեւ զորս
ըստ ազգի...]

ԻԴ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 1ա. — Եւ արդ ընդ
ուխտաբարութեան յառաջաբանին, Եւ գե-
րեղին արեցեալ ճեռն ի գործ գրեւ զորս
ըստ ազգի...]

ԻԵ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 1ա. — Եւ արդ ընդ
ուխտաբարութեան յառաջաբանին, Եւ գե-
րեղին արեցեալ ճեռն ի գործ գրեւ զորս
ըստ ազգի...]

ԻԶ. — ԲՂ. ՄԸԸ. 1ա. — Եւ արդ ընդ
ուխտաբարութեան յառաջաբանին, Եւ գե-
րեղին արեցեալ ճեռն ի գործ գրեւ զորս
ըստ ազգի...]

վարդապետաց.— Հաւրն երկնաւորի պատ-
կիս ճշմարիտ....

Մամօր.— Կր յաջորդեն զովասանա-
կան դանազան բանաձևներ, այլևայլ դա-
սակարդի մարդաց, ինչպէս, Տանուաւբաց
(ԻԲ), Զինուորի (ԻԵ), Խոնալի (ԻԸ), Գը-
րադրի (ԻԲ), Հաքիմի եւ Բժշկի (ԻԳ), Սըմ-
սարի (ԻԳ), Ոսկերի (ԻԷ), Գրադրի եւ Մադ-
կոդի (ԻԸ)....

ԹՊ. ՅԼԴ, դատարկ:

Գլխաւոր Յիշատակարան.— 1619

ԹՊ. ՅԼԳ.— Փառք Ամենասուրբ Սը-
րորդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ այտմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւի-
տենից ամէն:

Գնադրեցաւ Սողոմոնի գերօս, Սիրա-
քայ եւ այլ բազում խրատք, թիվակնի Հա-
յոց Ռեհ, յունիւր ամսոյ ա, ձեռամբ մե-
ղապարտ սուտանուն հոգ եւ փոշի յՍրգնկա-
ցի Յովանէի: Սղարք անմեղադիր լերուք
դի կարս մեր այն էր: Ան. զձեզ յիշէ միւս
անգամ դալուսան:

Այս խրատագիրս խիստ պատուելի,
եղբարք բազմաց ախորժելի,
բազում խրատք ի յիշէ ունի,
անուշահոտ ծաղկօք ի լի:

Որում ըզմամբ եւ տենչալի,
եւ փափաքնալ սրտիւ ուղղի,
Ովանէս նվաստ զրչի,
իւր կենակից Մախթում կոչի:

Սւ ծնողաց մերոց Ովասափի,
մօրն մերոյ կուլլապայի,
այլ եւ եղբարք իմոց կարապետի,
եւ ձիւռուտն Մկըր(ա)լի:

Սւ կրսերուն Պատրոս կոչի,
քուրոյ իմոյ Նդիւսարեթի,
եւ միւռուն Բուրասասանի,
եւ կրսերոյ Շահգասայի:

Գրեցի զգիրս անճիշելի,
որք ընթեանոք ըզմամբ սրտի,
եւ ասացէ՛ք Տէր ողորմի:

Զի պատուելով զբանն Տէրունի,
բաւ հրամանի բոց խօսի,
Բէ երանի նոցա լինի,
որ յիշատակ թողին երկրի:

Աստուած իւրեանց ողորմեացի,
եւ իւր նախնաց հոգ տապանի,
դասէ ի դասս յաշակողմի,
արքայն երկնից Տէր ամենի:

Ի յիշատակ անճիշելի,
զանձ անպակաս զանձնալ երկնի,
ոչ ցեց լուսիլ ասպականի,
որ զոգք ական հատանեացի:

Այլ եւ սորին ընթերմողի,
եւ փափագմամբ վերմանողի,
սրտի մտօք մեզ յիշողի,
անվիշա կենօք վայելեացի:

Փոխան զբոյս հատուղանի,
Գրխատո նոցա ողորմեացի,
աստ եւ ի յօր դատաստանի,
եւ փրկեացէ ի հրոյ դհհհհի:

Ով ոք սորայ պատահեացի,
որ համառոտ որ վերմանի,
յիշէ զտոսայ բտաղողի,
հայր մեղալիւ յաւարտեացի:

Լուս տացէ զձայնն կենարար,
եկայք աւրհնեալք իմ բարերար,
ժառանգեցէ՛ք զկեանս անըսպաւ,
որ ետ ձեզ Հայր իմ կենարար:

Ով որ այս գիրս ընթեանու, յունի հը-
րաման, աղահարար ծախէ կամ զբաւէ, թէ
անդղնի ծախէ՝ յահեղ ատենին Քս.ի հա-
մարս տացէ եւ ամօթ կրեացէ:

Մամօր.— Զանց ըրինք շորս մանր յի-
շատակագրութիւններ, որոնք նորութիւն
լին պարունակի:

Ենտմագոյն յիշատակագրութիւն. —

1034

ԹՊ. 1ա — ԹՎ. ՌՁԳ, որ Մոսայզատիկ
եղիւ եւ շատ ազմուկ եղեւ ի Սը. յՍմ. շատ
զբամ խաղաց յորթալիք, Ան. փրկէ եւ տ-
ղատէ. աւելիք քան զգասն Ռ զուր. դեաց:

712

ՋԵՐՄԵՆՈՒԱՆԻ ԿԵԱՆ.— 1

ՅՐԱՆՑԻՍԿՈՍ ՍԱԼԵԱՍԻ

Քրդ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԻ. ԽԱՐԵՐԵՐԻ (1718)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Սաւալ 21.5×15.5×4.5: էջ ԺԲ + 530: Հանգամանք լատ լաւ: Թուղթ առկուծ: Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնաւորութիւնները եւ ղլխաստուերը կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 21 տող: Նորագիր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք սովորական: Կաշեկազմ տախտակեայ դրամագրով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ Ա-Ը, դասարակ:

էջ Թ — Ժապատ: —

Սկիզբն Գրքոց որ կոչի Ջերմեանց կեանք, Քարգմանեցեալ է լատինականէ է

Հայ, է Ղուկասու Վարդապետէ Խարբեր-թեցւոյ, յամի Տն. ՌէճժՁ, եւ Հայոց ՌէճԷ: Ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ, Ի խնդրոյ Մաղաքիա Դպրէ՝ շնչին ծառայի Կոստանդինուպոլսեցոյ:

էջ ԺԱ.— Գիրքս այս Ջերմեանց Կեանք, բաժանի է Հինգ Մասուան:

էջ 3.— Ներածումն առ Ջերմեանց կեանք, Շարադրեցեալ է Ս. Ֆրանչիսկոսէ Սալեցոյ Սպիկոպոսէ ձեռնաւոր: Յառաջաքանդակն Հեղինակի... Ի յամի Տն. 1009, յաւաք արձի՛ Ս. Մարիամու. Մաղ-դաղեհացւոյն:

էջ 520.— Յանկ Գլխոց:

713

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Տեղի

ՌԵՁԱ-Ե=1732-8

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Սաւալ 21×16.5×5: էջ 912: Պրակք Թ+ԺԵ+Բ+Գ, մինչեւ էջ 508, առկէ ետքը պրակահամարները չեն նշանակուած: Հանգամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրքի՛ ձեզառացի Յակոբ Դպրէ, որդի Սէֆէրի, Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնաւորութիւնները եւ ղլխաստուերը կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, էջ 3-768. երկսիւն, էջ 769-905. 25, 31 տող: Նորագիր ոչ միակերպ: Ուղղագրութիւն թերի: Կաշեկազմ տախտակեայ քայքայուած: Ստացող՝ Տիրացու Ղազար:

Եւրոյ հարկաւորի Քրիստաւորիէ եւ յառա Արիստոսէի՛ ստորագրութեանց վարդապետութիւն...:

Մասնոր.— Հուսանցքներուն վրայ աւելցուած են մանրատառ լուծմունքներ: Այդպէս՝ յաղորդներն ալ:

էջ 23.— Դաւթի Անյաք փլիսափայի Ներգիծացույ Ասած է հիմնգ...:

էջ 28.— Նորին Դաւթի Աթենականի, Հայոց փլիսոփայի, վասն բաժանման:

էջ 31.— Տեղեւ աւուղի զըբոյս, մեղօք լրցելոյ Հիբոյս:

չընչին Պաղտատար Դըպրիս, Հայցեմ տալ մէկ ողորմիս, Նայեւ աղագրագի սորին, մահեաի Աստուածատուրին:

Ա.— ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ ՊՈՐՓԻՐԻ.— 3

էջ 3.— Ներածութիւն Պրակիւրի. —

Հանդերձ որդովն Յեհաննիսի,
և և մըլակիւնն Պետրոսի:

տոնէ, ամէն, եւ ի մայելումն տիրացու
Հաղարին, ամէն:

Գրեմով զբոլոս լիւնալ սուտանուն
Յակոբ Դըպրիս Հայր մեղայիւ եւ դու յիշ-
եալ լիցիս ի Քրիստոսէ, ամէն:

Դ.— ՊԵՐԻԱՐՄԵՆԻԱՍ.— 3

Էջ 295.— Սկիզբն եւ մախադրութիւն
գրեցն որ առ ըստ յաւանգ Պէրիարմէնիստ,
եւ հայեթիւն Յաղագս Մեկնութեամ: Արտա-
դրեալ իմաստեցն Արիստոտէլի, եւ քարգ-
մանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ:

Բ.— ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԱՄՈՒԹԵԱՆ ՊՈՐՓԻՐԻ.— 4

Էջ 32.— Դաւթի Ամ(յ)աղք Փիլիսա-
փայի, վերաւածութիւն ի ներածութիւն
Պորփիրի: Պրակ Ա.— Հանդերձեալ Հան-
դերձ Այ. սկիզբն առնել առաջիկայ...

Գ.— ՍՏՈՐՈԳԹ. ԱՐԻՍՏՈՏԵԼԻ.— 3

(Հանդերձ Մեկնութեամբ)

Էջ 142.— Ստորագութիւն Արիստո-
տէլի.— Հոմանունք առին՝ որոց անուանք
միայն Հասարակ, իսկ ըստ անուանն բան
դոյացութեան այլ...

Էջ 293.— Յիշատակարամ գծողի սո-
րիւ.—

Արդ աւարտեցաւ Ստորագութիւնն Ա-
րիստոտէլի Հանդերձ Մեկնութեամբն, որ
թարգմանեալ եւ մեկնեալ է Դաւիթ Անյաղթ
փիլիսոփայն, այսինքն Ներքեացիցն, որ է
Տարունոյ դաւառէն, Հայոց յազգէն, սորա
գիրտն այժմուս ոմանք առնն թէ Ներքեանք
է, որ Մշու դաշտն է, եւ ոմանք թէ Նորք
անուն գիւղ մի կայ այն է, որ Անանիայ
Շիրակացին եւս այն գիրտն է. այս այն
Անանիայն է որ առաւօտու երգերն ասաց-
եալ է, որ է Արարիւն, Արարածքն, եւ
այլքն, ի թվին Հայոց ՌձՁԴ [= 1735]ին
եւ ի ամսեանն նոյնմպիր ժրիսին:

Այս գրեանս ցանկացող եղեւ իմ Հոգե-
ւոր եղբար տիրացու Հաղար, կարի թաղան-
ձութեամբ որ եւ ի անպիտան անարժան տի-
րացու Յակոբոս Կապադովկիոյ Կեսարու
Էվթառու Սէֆէրի որդի տիրացու Յակոբս,
անձն առի զրեւ զլրեանս այս, յիշատակ
ծնողաց իմոց, թէպէտ բազում էին գործք
ինեւ, սակայն բռնադատեաց դիս սէր՝ ցե-
րեան աշխատելով եւ զգիշերն զբերելով, որով
թողութիւն շնորհեցէ սխալմանաց իմոց, եւ
միով Հայր մեղայիւ յիշեցէ զիս եւ ըզ-
ծնողս իմոյ, յիշեալ լիցիք դուք ի Քրիս-

Յիշատակարամ Գրչի.— 1735

Էջ 397.— Փառք անբաւելի անդնելի
անհետադարձելի միանական Սր. Երբոր-
դութեանն, լցուցիլ ամէն էից բաղցայնաց.
Նաեւ ստի(ղ)ծ համայն էական, եւ կառայ-
վարէ ինքնայտար կամօք եւ յերկուց
տարրակացն զեղեցկադունել իմն կարգեաց
գրանական, որ եւ դամեանայ ստեղծական
տիպ առ ինքն բերէ. ուստի առ
փիլիսոփայն ամենայն է յար է ի բաղձման
ղե հասանիցի, առ այն որ էացան. առ որս
ասէ Արիստոտէլ ի դէրն Հոգեաց թէ մարդն
է ամենայն, այլ աստուածանալ վիճակ առ
ձգտել ոչ այլով իւէք լինի՝ եթէ ոչ Հաւա-
տով. զի նախնիքն մեր սրբազնագունեղքն
միշտ յարաշխատ տքնութեամբ սակս սր.
զորոցն զեղերեցան զի լուս ածցեն՝ եւ ածին
արդիւնաւոր, որոց բազմաց սույն գրեան-
քս, արտաբնէն՝ այսինքն, զՊրովդին
Շաղկապն Ածարանութեան, զՊատճառա-
ցն, զՊրփիրիւն Լուծմունք, զՏառ Ստո-
րագութիւն Արիստոտէլին, եւ զՊէրիար-
մէնիստիս:

Այս գրեանցս ցանկացող եղեւ մեր
Հողեւոր եղբարն, տիրացու Հաղար, կարի
թաղանձութեամբ Յակոբս, եւ ես անպիտան ա-
նարժան տիրացու Յակոբս, Կապադովկիոյ
Կեսարու, Էվթառու Սաֆարի որդի տիրա-
ցու Յակոբս, անձն առի զրեւ զլրեւ զլրեանս
այս յիշատակ ծնողաց իմոց. թէպէտ բա-
զում էին զործք ինեւ սակայն բռնադատե-
աց զիս սէր, տիւն աշխատելով եւ զգիշերն
զբերելով, որով թողութիւն շնորհեցէ սխա-
լմանց իմոց եւ միով Հայր մեղայիւ յիշե-
ցէ զիս եւ զծնողս իմ որ յիշեալ լիցիք դուք
ի Քրիստոսէ, ամէն:

Գրեցաւ. գրեանքս բակիդն թվին

ՌՃԶԱ եւ ի կատարումն թվին ՌՃԶԴ, ի
ամսոյն Թ, վերջ, ամէն:

Էջ 399-404, դատարկ:

Ե.— ԱՐԻՍՏ. ՎԵՐԼՈՒՆԱԿԱՆ.— 2

Էջ 405.— Արիստակի վերաւածա-
կամ.— Դիտարութիւն Արիստակի, ի
վերաւածականէն, բունն հարկանել ըզպարզ
հասկանալէ...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1738

Էջ 436.— Նա եւ ով սիրադուռն եւ պաշ-
տառայման եղբայր, եւ այսքան կարցի
հասկանալ, քանով սուրբն Դուիք փելի-
սոփայն խորին բանին ասէ որ յոթ դժուա-
րեմաց է. բայց եւ ուսայ եռամեծէն եւ քաջ
հեռաորէն Հին Զուխայեցի Ստեփանոս
անարծաթ եւ առաջինազարդ վարդապե-
տէն, որ յանդիմանել է անզղաւմաց եւ ան-
բարտաւանից, վարդապետ եւ ուսուցիչ Հե-
ղոց եւ աղքատաց, եւ հայր որբոց, Եւ թէ
դու աղէկ հասկանաս, Աժ. այլ ասելի պաշ-
տառութիւն տացէ ժողաց քոյ, բայց անհե-
ղազիր լիւր ի մէջը, եւ մէկ հայր մեղայի,
ղանաւորսմ եւ հեղա յիշեալ որ զայս դիրքս
զրեցի: Այլ եւ բազում աղէկս տարակու-
տութիւն ունի. ոչ կարեմ համարմանել սո-
րա ոչ լուծմունք կայ եւ ոչ մեկնիչ մեր մէջն:
Բայց զբեցաւ ՌՃԶԵ թվին, յունվարի ԺԵ,
սղալանաց մերոց Թողութիւն շնորհեցէք,
ոչ յըջութիւն զրեցի այլ յըզգիւններ զրեցի,
Ամէն:

Զ.— Էջ 437.— Ի գիրս Ֆիզիգայիմ,
այսօրիմ Բմաքամութեան Արիստակի. Յա-
զագս սկզբանց բնական մարմնայ, շարա-
կարգեալ ի կարգէ Թէադորոսոսաց Լոյսնէս
աստուածաբան վարդապետէ: Ասալիմ վի-
ճարեմութիւն թէ գիմշ եւ քանի իցեն սկզբ-
բունք բնական իրաց:

Է.— Էջ 463.— Իմաստասիրական վի-
ճարամուրիւնք ֆիզիգայիմ գիտութեան,
որ քարգմանի Բմաքամութիւն: Շարա-
կարգեալ ի կարգէ Թէադորոսոսաց Լոյսնէս
աստուածաբան վարդապետի: Յազագս ա-
ռարկեալ բնական իրաց Բմաքամութեան եւ յա-
զագս սկզբանց բնական իրաց: Աւայիմ վի-

ճարամուրիւնք Բէ գիմշ իցէ առարկեալ եմ-
քակայ:

Ը.— ՇԱՐԿԱՊԳ ԱՍԽԱՆԱԿԱՆԳ.— 4

Սիմեոն Եղա.

Էջ 511.— Սիմեոնի Գտնոյն Եղիսկա-
պոսի արարեալ Մեծնութիւն զրոցն Պրակ-
գի: Յառաջարկութիւն Թարգմանոյ.— Ի
Թարգմանչան մերոց առաջնոց...:

Էջ 517.— Պրակգի Դիտարոյնոսի, պղա-
տնակամ իմաստասիրի, Շաղկապ Աս-
տուածաբանականք. Հատորք ՄԺԱ:

Թ.— Էջ 725.— Ի Գրոց Պատնառաց
Արիստակի, կամ մամնք թուի Պրոկգի.
Առարկութիւն առաջնորդ.— Ամենայն
պատնառ ծախկին է յաւատահեղ յիւր պատ-
նառնիւն...:

Էջ 759.— Առարկութիւն երեսուն եւ
երկուերորդ.— Աժ. զոյսցութիւն ի վերայ
ոմանց իւր տրամադրութեանց անկեալ ընդ
յուրիտեանականութեամբ...:

Էջ 761.— Դուղեմեքայ բանն Թարգ-
մանեցաւ. ի լատինացոց բարբառոյ ի հայոց
լեզու ի Հնուն ուրումն Լեւոնցի Ստեփաննոս
կրօնաւորի, ի փառս Գի. Այ. յուսոյն մե-
րոյ, ամէն: Առարկութիւնք Պրոկգի եւ
Պիհունի նաւարեցաւ մասամբ Յոնեմիտի
Լեւոնցոյ: Գրեող զբոյս սուտանուն Յակոբ
Թըլլիս յիշեալ եւ դու յիշեալ յիցի ի Գ.
ամէն:

Ժ.— ՀԱՄ. ՏԵՍ. ԳԵՐԱԿԱՆԻՆ.— 1

Յովն. Երածորեցի

Էջ 769.— Վերապատկելի վարդա-
պետ Երածորեցի Եղեկացոյ, որ եւ Երած-
որեցի, տարեալ Համառոտ Տեսութիւն Գե-
րականին.— Միշտ բաղանջ բանին բնա-
ւորեալ է յոյին բանականաց արարչական
զրուկեամբ...:

Էջ 892.— Հանդէս բանաստեղծաց
փառաշունչաբար ստորոգիչ նորավարժից
անկաւ:

Էջ 906-912, դատարկ:

714

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւաւ 21x15x4-5: էջ 438: Հանդամանք բաւարար: Թուղթ թանձր, ոչ միատեսակ: Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ գլխատառերը կարծիք, մնացեալը սեւ մելանով, միասին մեծադոյն մասով, 21 տող: Նոտագիր ալլապան. Բժշկարանը վարժ գրչէ: Կաշեկազմ տախտակեայ անարուեստ: Կնիք բոլորչի, սեւագորշմ, փակագիր, էջ 274, 346, 406. միջինը կը կարդալուի: Յի. Քի. ծառայ, Եսայի վարդապետի էջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 2-3, ծանկ:

էջ 4-8, դատարկ:

Ա.— էջ 9ա.— Արեւմտաւոր յետ քաղաքի վերայ այրարեմից, միջին ցֆէմ: Անեղ Բանին չօր Միածնի դուք սպասարգ կարգեալ յերկրի...:

Բ.— էջ 11ա.— Արեւմտաւոր զանգակ գրեւոյ եւ երկրէ երկիր յաւաքելոյ: էջ 13-16, դատարկ:

Է.— էջ 17ա.— Տաղ վտան առման ընտանոց մեծի քաղաքին.—

Բինն հարկուր ւերկուր թվին, դառն եւ ի վատ ժամանակին...:

էջ 24բ.— Ողբ մայրաքաղաքին կաթալու.—

Իննն հարկուր հայոց թվին,

իդ ներ աւելին...:

էջ 28բ.— Վառն գալստեան Զրառակ ազգին.— Քանգի ֆոնակաց ազգն չար-տին...:

էջ 30ա.— Թագաւորք Յունաց:

էջ 32բ-42, դատարկ:

Ը.— էջ 43.— Վասն մաւղօի դեղերուն, զոր արարեալ է Ստեփանոս բժշկին, որդի Ահարօն բժշկի:

էջ 82-88, դատարկ:

Բ Ժ Շ Կ Ա Ր Ա Ն

Թ.— էջ 67.— Այս է դիպրումն զօրութիւն.— Ա.— Աղբառ, որ հայն մարդախոտ ասէ, յարապն եապրուհ ասէ, եւ սաբանուլ զուտրուպ ասէ եւ սուրաթի սանամի ասէ, ինքն ա տաք չէ եւ է ինքն հով եւ չոր Գ տարանան...: ԺԴ.— Ափսիւմն, ասէ Բագրատ թէ տաք է եւ չոր է...:

էջ 83.— Ը.— Գիծմն, որ տաճիկն քուղապարայ ասէ, եւ պարմիկն քիչնիճ ասէ, եւ Գեղեանոս ասէ թէ ինքն հով է եւ չոր ք տէրեճէն...:

էջ 222.— Ե.— Քաջալ, որ է խալն, որ է սիբառ, իհանն ասէ թէ հով է եւ չոր է. եւ Գեղեանոս ասէ, թէ մուրաքապի է, հովութիւն եւ տաքութիւն, զսաֆրան յանձնէն տանի եւ կերակուր տայ ուս լշարունակութիւնը կը պակսի:

էջ 223-6, դատարկ:

Ժ.— էջ 227.— [Գանգատ]. սկիզբը քերի է: — Տես Սիոն, 1961, էջ 109-113:

էջ 233, վերջ.—

Մէկն է դատարկ ու ողորմելի,

դամէն ի ձախն իւր պատահի.

ամ թէ այս պատեհ որ կու լինի,

նայ ուր բարակն է թող կըտրի:

էջին վարի մասը, ինչպէս նաեւ յաւորդ էջը դատարկ:

էջ 235.— Յիշատակագիր Սաղմոսաց.— Ածառունկս այս հոգիարողորջ բուրաստանս...:

էջ 238-245, դատարկ:

ԺԱ.— էջ 246.— Պատմութիւն մեծի ուրբաթին խաչելութեան Քի. Այ. մերայ: — Յեկոբայ Դրիմեցոյ:

էջ 266-8, դատարկ:

էջ 269.— Յի. Քի. [Ծառայ?] Եսայի վարդապետ որ եւ շնորհօքն? ամենակարօղ Սբ. Հոգւոյն...:

էջ 271-2.— Գիծուկէտ ծածկագիր ալբուքեն, երկու տեսակ:

ԺԲ — էջ 278. — Ցառաջարանութիւն
Մեկնութեան Արամասի Եղիսկապոսականի
Ազնկսանդրացոց. — *Չամենայն երգոց*
Սաղմոսարանացն Դաւթի...

Ժ — էջ 290ա. — *Ծանկ Սաղմոսաց.*

ԺԴ — էջ 294ա. — *Վերջ Անտիփոյն*
բնտ ցանկին: —

Աբթունք եղեբուք.

արթունք եւ պատրաստք.

ահայ զայ Դրեփոսոս.

դատէ զմեղաւորս: — Ա-Ք.

ԺԵ — էջ 298. — Շարադրակեանութիւն
ակեանք? Ի բազում Ածաշումէ գրաց. — Ա.
— Արեւական արարութեան Ի բարձանց Ի
շեկ պաւարեայ...

ԺԶ — էջ 355. — Նախքանք Գարա-
զի:

ԺԷ — էջ 367. — Արեանութիւն Գարա-
զի:

ԽՐԱՏ ՍԻՐԱՔԱՅ

ԺԸ. — էջ 369. — Խրատ Սիքաբայ:

ՀԱ — էջ 407ա. — Նշանագիրք բնտ
կարգի: — Ա-Ք., Թուով 302 *Նշանագիրք-*
Ներ:

ՀԲ — էջ 414ա. — Օրհնութիւնք Խմ-
շակաց:

ՀԳ — էջ 420ա. — Մաղթամք Տէրաւ-
նակեան Տոմից:

ՀԴ — էջ 422ա. — Միտք բանից ձայ-
նով Սաղմոսաց:

էջ 428. — *Ծանկագիր աբրահեմ, արա-*
բակեմ Թուանշաններ Վ-Ք, ԺԷԿ, երկու ե
երեք կէտերով:

էջ 429. — *Վասն սեւ դերն վերացնել որ*
տեղն ճերմակ մեայ: Առ զբարոս, զու-
ղուղն, ինչապէս, ճշմէ ճերմկեղով շաղկէ
եւ շորացոյ իբրեւ պատրուք, դրին վերայ
քսէ, որ սեւ գրին տեղն ճերմակի. փորձիւ
է:

Դարձեայ ուստիպէն զամի ջրով
շաղուէ՝ իբրեւ պատրուք շորացոյ, գրին
վերայ քսէ, ճերմակի Ավ:

էջ 431-8, *դատարկ:*

715

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՆՆՆԻՈՑ (ՔՆՐԻ) — 1

ՎԱՐԳԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 22×16.5×1.5: էջք 152: Հան-
պաճանք բաւարար: Թուղթ Թաներ: Գրու-
թիւն՝ խորագրերնրը, սկզբնատառերը, եւ
երբեմն սկզբնաբառերը նարնջադոյն, մեաց-
նալները սեւ մեյանով, միասին էջ 1-112,
երկուսն էջ 113-152. 24 տող: Նոտրագիր:
Համառօտագրութիւնք սովորական: Կողք
սեւ կաշի, անկազմ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1. — Նախագործութիւն Յմրնդց
Տեառութեամ Սրբայ Հօյն վարդապետ, առ

նրամատենի: Բարք է բնաւոր առ մար-
դրն...

էջ 2. — Աշխարհալուր եւ տիեզերա-
լուր վարդապետի վարդապետայ, ասացեալ
Մեկնութիւն Արարածացս. — Հաւատարմի
դանմուցն Այ. ...:

էջ 13. — Նախագործութիւնք Տե-
առութեամ գոր արարեալ է Սրբայ Հօն վար-
դապետ՝ Հայոց վարդապետի. — Ի սկզբանէ
արար Առ. ...:

էջ 152բ. — ... Տեառ կամի ելիցն Ի
գրախոսէն դիտաց Ազամ զմեայ, ազով եւ
տրամութեամբ, նախ տանջելով դիւքեանս
եւ անկերականութեամբ զյոյնով աւուրս: Շնա-
րուանկութիւնք չկայ:

716

ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 1

ՍԽՄԷՈՆ ՎՐԴ. ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ

Տրովադա (= Ատամա)

ԺԸ. Դար

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22×16×1.5: էջք 136: Հանգամանք զրեթէ բաւարար: Թուղթ հասարակ, տեղտեղ նորոգուած: Գրիչ՝ Սարգիս, որդի Յովհաննէսի: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնատառերը նարնջագոյն, մնացեալը սեւ ժելանով, երկսիւն, 31 տող: Նոտրագիր: Համառոտագրութիւնը առատ: Կազմ անարուեստ:

Ծանօթ.— Համեմատել նոյն զրէի պատկանող Թ. 522 ձեռագրի յիշատակները:

Էջ 3.— Համատու Հաւաքում Տրամաբանութեամբ, արարեալ ի Սիւլեմ քաղաքումս պատկանող Ջուլայեցւոյ.— Ի սկզբան Տրամարանութեանս պարտ է փոքր ինչ ասել զհարցմանէն, զոր սահմանէ Արիստոտէլ այսպէս...:

Յիշատակարան Գրչի.—

Էջ 127.— Ես յոգնեմեղ եւ մարմնաքանձ Սարգիս զծեցի դայա Տրամարանութեան գիրքս ի քաղաքն Տրովադա, ընդ հովանեաւ Սր. Ածածնին եւ Սր. Ստեփաննոս եկեղեցւոյն աղազս վայելումն յանձին իմոյ եւ եղբօրն իմոյ տիրացու Դաւթի: Եւ արդ աղաչեմք զձեղ որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ յօրինակելով՝ յիշեցէք ի մաք-

րափայլ աղօթս ձեր, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Գ. է, ամէն:

Վերստին յիշեցէք զգծող եւ սրբաբարոյք մատենիս, վերոյ գրեալ յոգնեմեղ մարմնաքանձս, եւս՝ աշակերտեալ եղբայրս իմ Ուռֆացի մէյհանաճը օղլու զտիրացու Ներսէսն, զի կարի յոլով աշխատեցաք երկոքեանս զսրբապրութեան զրգոյս, վասնզի յառաջին յօրինակն յոյժ սխալ եւ յանամար եւ խրթին բառիւք էր շարադրեալ ի ձեռն անիմաստ զըչաց. եւ զհամարի գլուխն մաւնըր զրով էին գրեալ, եւ զմանր զրին տեղն համար. այլ եւս, կէտքն նոյնպէս, վերջակիտի տեղն ստորատն կամ միջակէտն դրեալ, վասն այն բաղում եղեւ աշխատութիւնս յաղաղ Տրամարանութեան, ի փոս յերրորդութեան, որ յետ կարողութիւն զծելոյ եւ սրբապրելոյ տիմաստ յանձինսն իմ:

Արդ աղաչեմ զբարեմխո ընթերցողս, զի յիշեմիք ի Տէր ի մաքուր մաղթանս ձեր՝ զգծող զրոյս զմարմնաքանձս զանպիտան ծառայս ձեր, եւ զհանգուցեալ ծնողքն իմ՝ զՅովհաննէսն եւ զՄարգարիտն, նաեւ զտիրացու Ներսէսն, եւ զտիրացու Ակօրն, եւ զվարժապետքն իմ Ղարախանի որդի Տէր Մանուկն եւ զտիրացու լուսաւեր! Դաւիթն, եւ զայլ երախտաւորսն իմ յիշեմիք ի Տէր: Յորմէ եւ դուք յիշեալ լիջիք ի կրկնակի զայստեանն Գ. Է, ամէն:

717

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ. — 3

Յ. ՈՍԿԵՐԵԱՆ

(ԺԷ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 21.5×16.5×5: էջ 726: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրութիւն՝ սկզբնատողները եւ սկզբնատողները կարմիր, մնացեալը սեւ մեջանով, երկսիւն, 36 տող: Նոտրադէր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Գունաւոր դարձադիր եւ լուսանցադարձ իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը: Խորանդարդ, էջ 5: Նկար՝ Ս. Յ. Ոսկերեան, էջ 4: Կաշեկազմ տախտակեայ, դրոշմադարձ: Պահպանակ մազադաթեայ սկիզբը եւ վերջը, երկուական թերթ, երկաթադիր աւետարանի մասն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 5. — Սրբոյն Յոնանու Ոսկերեանի Կոստանդինուպօլսի Հայրապետի Մեկնութիւն Աւետար(ան)իմ որ (ըստ) Յոնանու. — Ի հանդիսի աստ արտաքին աշխարհականք. . . :

էջ 695ա. — Փառատրութիւն Գրչի.

Փառք անեղի եւ անմահի անսկիզբն եւ անվախճան, արարչի եւ համադործողի, միասնական եւ անբաժանելի Սբ. Երբորդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սըրբոյ, այժմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն: էջ 695բ-726, դատարկ:

718

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԱՌԻԾՄԱՆՑ

Յ. ՈՐՈՏՆԵՑԻ

Կ. Պալիս

ՌԼ=1641

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 21.5×16.5×4.5: էջ 556: Պրակք ԺԱ+Ը: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրչի՝ Յովհաննէս Սրկ., որդի Անդրէաս Գահանայի, Գրութիւն՝ խորագիրները եւ յաճախ բնաբանները կարմիր, մնացեալը սեւ մեջանով, միասիւն, 31 տող: Նոտրադէր վարժ: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմադարձ: Դատարկ թուղթք սկիզբը եւ վերջը երկուական թերթ:

ցըմ — Մեծն Դաւիթ եւ Եզնակ Կողբացի չոգան յԱթէնս. . . :

Ա. — ԱՌԻԾՄՈՒՆՔ ՍԱՀՄԱՆԱՑ. — 1

Յ. ՈՐՈՏՆԵՑԻ

էջ 3. — Դաւթի Փիլիստփայի Ներգիմացոյ Յատապարմութիւն Սահմանաց Իմաստաւորութեան. — Որք միանգամ իմաստաւորութեան տենչան բանից: ԼՄ. Ըստ այսմ աւերնակի թէ. . . :

Բ. — ԱՌԻԾՄՈՒՆՔ ՊՈՐՓԻՐԻ. — 1

Յ. ՈՐՈՏՆԵՑԻ

էջ 29. — Լուծմունք Պորփիրի. —

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 2. — Պատմաւք Սահմանաց Գրա-

Բայց երեցաւ թէ ոչ սեռ եւ ոչ տեսակ։ ԼԾ.
Սեռ եւ տեսակ պարզ այսինքն միայնարար
ոչ առին, զի յուրմէ են...

Էջ 43.— Կրկին Լուծումն։ Սկզբն
դժէ ի Մեկնչէն ի հետ եւ գայ կարգաւ —
[Ե]լոր Հարկատուքի։ ԼԾ. Նախ եթէ լուր է
սայ Հարկատուք, եւ երկրորդ զուր կարեւ-
որ...

Գ.— ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ
ՍՏՈՐՈԳՈՒԹ. ԱՐԻՍՏՈՑԵԼԻ.— 1
Ե. Որոտնցի

Էջ 80.— Ծոտնեծին Յանգնաւ Որոտ-
նցայ, Հայաց Փիլիսոփայի եւ Վարժապե-
տի, Հաւաքումն Համառոտ Վերլուծութեան
Ստորոգութեանցն Արիստոտելի.— Ստորո-
գութիւնք Վասն է՞ր կոչին։ Նախ ըստ բա-
ռին. այսինքն ի վերայ ստորինցն ինքեանց
ողեալ...

Էջ 251-260 դասարկ։

Դ.— ԼՈՒԾՄՈՒՆԻԿ ԴԻՈՆԷՍԻՈՍԻ.— 1
Ծայի վրդ. Նշեցի

Էջ 261.— Ծայի վարդապետի Համա-
ռոտ Վերլուծութիւն Դիոնեսիոսի.— Ամե-
նայ տուրք բարեք եւ ամ. պարգևք կա-
տարեալք։ ԼԾ. Հոգեւոր բարեան առ
դէմորէս եւ դիմատուրիւն. ի Հորէն լու-
սայ է...

Ե.— ԼՈՒԾՄՈՒՆԻԿ ՊԵՐՊԵՄԱՆՑ.— 1
Ե. Որոտնցի

Էջ 327.— Նշամեծին Յանգնաւ Որոտ-
նցայ, Հայաց Փիլիսոփայի եւ Վարժապե-
տի, Լուծումն Պարապմանց Գրոցն, արաբ-
եալ ի խնդրայ աշակերտացն իւրոց. Հաւաք-
եալ երկասիրութեամբ Գրիգոր Վարդա-
պետի աշակերտի Յորին.— ԲՆ. Պատմէն,
ԼԾ. Պատմութիւն։ ԲՆ. Սրբոյն Կերդի
Պարապմունց։ ԼԾ. Պարապմունց կոչի
զերբս այս դի իւրաքանչիւր հերժուած-
ղաց, որ ի տնօրէնութիւն Գի. ամ. բանի
իւ եւ անթերի պատասխանի պարապեաց...

Մնամայ.— Էջմարազոյն միաւորու-
թիւնն եւ զհարցումն երկարեալացն եւ
զպատասխանին, եւ զհարցումն ուղղափա-
ռացն մինչ ի Կոստութեանց Գրոցն ի վերջն

դիտ եւ կարգայ. զի յօրինակն շկար, վա-
նորոյ յետոյ զտայ եւ զրեցիւ (էջ 450)։

Զ.— ԼՈՒԾՄՈՒՆԻԿ ԱՐ ՈՐՍ ԳՐՈՑ.— 1
Ե. Որոտնցի

Էջ 453.— Համառոտ Լուծումն Ամա-
րանի, ի լուսաւոր քանից արդիւնեան
Վարդապետին Յանգնաւ Որոտնցայ, մա-
կաման Կախեալ ի սէրն Այ.։ Հաւաքեալ
աշխատասիրութեամբ աշակերտի Յորին
Գէորգեա Նրզնկացայ.— ԲՆ. [Ա]ռ ըս-
նիւ եւ պատմեալ բան։ ԼԾ. Առ եւ-
նոժիտեան եւստէնիս որոց պատմեալ ամ.
բանք նոցա...

Է.— ԼՈՒԾՄՈՒՆԻԿ
ԿՈՒՍՈՒԹԱՆ ԳՐՈՑ.— 1

Էջ 503, բոլորդք.— Լուծումն Կու-
սութեանց Գրոց [Գր. Նիւսացոյ]։ Առա-
ջինութեանց ոչ ուրանամ։ ԼԾ. Ոչ ուրանամ
եւ միտն թէ կուսութիւնն մեն լէ քան
զամ. առաջինութիւն...

Էջ 520, բոլորդք.— Գիրս այս ի Պա-
րապմանցն է, որ պակասէր յօրինակն, գոր-
չեալ գտայ եւ ի գրացս ի վերջն գրեցի։ Ջի
սա յայտնէ գծայրագայն միտորութիւն Բա-
ցին Այ. ընդ մարդկութեան։ Այլ եւ հար-
ցումն երկարեալացն, եւ պատասխանին, եւ
հարցումն ռազմապապացն ի լման։ — ԸՑ.
Ջիւն է ծայրագոյն միաւորութիւն բանին
մարմնացելոյ։ Պի. Նախ զի սքանչելեաց
է, որոյ սահմանն անգիտելի է եւ ի վեր
քան գրութիւն...

Ը.— ԼՈՒԾՄՈՒՆԻԿ Ե. ԳՐՈՑ
ԳՐ. ՆԻԻՍԱՑԻՈՑ.— 1

Յակոբ վրդ. Կրակացի

Էջ 532.— Գրիգորի Նիւսացայ Ե.
Գրոց Լուծումն դժարաբանից, արարեալ
ի Յակոբայ Վարդապետ Կրակացոյ.— Ո՞վ
արդեաւք։ ԼԾ. Ով է այժմ յայս գողովո որ
այսպէս թողեալ է զամ. եւ զաշխարհս, եւ
զհոգ, եւ դրողումն աշխարհիս...

Յիշատակարան Գր. Տաքեւացոյ —
Էջ 551.— Արդ ով քանչ հետադարձ

համըխրակ հարադատող Գէորգիէն, ընկալաւ
դժարկեցուցիչ հրամանդ ... որ վասն Պա-
թարսի ման Գրոցա ... եւ զայն ոչ վարկապա-
րայի, ալ ըստ զմայնիստ ամառ ի սոյն դե-
ղերեալ ... եւ դարձեալ պաղատեմ առ
երեսն անդեալ ... Ոչ դուրս չեք բարդաւ,
իրօք կամ մտօք, թէ եւ համաձայն կամ
սոնչակաւն աշակերտել պետ անուանեցայ.
— Հմմտ. Ռ. Հատոր, էջ 212:

Յիշատակարան Գրչի.— 1641

Էջ 552, Ոսխարդիմ կից ամփոյտպէս.—
Որ եղև զրաւ վերլուծութեան սորա ի
թուականութեան հայկադան տումարէն
ՈՂ, ի մարտի ամսոյ ի 2, ի քաղաքն Կոս-
տանդինուպօլիս, ընդ հովանեաւ Սր. Սար-
գիս Զօրայաբէն: Եւ արդ ես յետեւալս եւ
անարդս ի սարկաւազաց, եւ համարկս ի
ծանօթոյ րանից, մեղօք մեռեալս, ողով
եղկելիս եւ թշուառական Յունանէս, փա-
րաքանօք զոս դրեցի, թէպէտ դէրս է
սխալ եւ անարեւեստ որպէս եւ ձեզ իսկ
երեւի, յիշատակ անձին իմոյ ըստմանդի եւ

համայն թեղիցն մերոց եւ ամ. զարմի:

Այլ եւ աղաչեմ զձեզ եղբայրք որք
հանդիպիք սմա ընթերցիլով, կամ զբելով,
կամ հարեւանցի տեսանելով, յիշեցէք ի
մաքրափայլ աղօթս ձեր դուստուցիչն իմ եւ
դհայրն իմ զպատուելի քահանայն զաէր
Լեւորիսան, եւ զմայրն իմ զՕղիտան, եւ
զեղբայրն իմ զաէր Մելքիսէթն, եւ զքոյրքն
իմ, եւ զայլ ամ. արեւան մերձաւորքս,
զկենդանիս եւ զննջեցեալսն, եւ դիւ զեղ-
կելիս յիշեցէք մի հայր մեղայիս, եւ դուք
յիշեալ ի յիշէք ի զպրուծիւն կենաց, ամէն:
Յայտմ ամի, թղծ. ՈՂ, ապրիլ ամսոյ
իւն, զատկին կիրակին մեռնադրեցին զաէր
Լեւորիսէթն:

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն.

1677

Էջ 556.— Գիրքս իմաստաօրութեան,
որ էր Յունանէս առաքարպիւն, որ ինքն
վաղջանեալ, Հայոց թուոյ ՌճիՁին, եւ
նր յիշատակ ի զուտ Սրբոյն Յակոբայ:

719

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ.— 4

Ն. ԵՆՈՐԱՒԻ ԵՒ Յ. ԵՈՐՄՈՐԵՍԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասաւ 22×17×6-5: Էջք 22 + 764:
Հանգամանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրու-
թիւն՝ սկզբնատողերը եւ յանձն զլիւսագր-
ները կարմիր, մնացեալը սև: մեկանով,
երկսիւն, 24 տող: Նոտարգիր մաքուր:
Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշեկապմ
սախտակեայ քայքայուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Սակս Ժ խորամացմ.—
[Մ]ատեանք աստուածայինք եւ հոգեբուղի
փարդապետութիւնք իմաստից...

Էջ 11ա.— Յաղագս եկեղեցեկեան
պատմութեան.— Առաքեալքն էին երկուս-
սան...

Էջ 15ա.— Ներսէսի Եղիսկոպոսի՝ եղ-
բոր Գրիգորի Կաթողիկոսի՝ ստեղծ Աւտա-
րանին Մատթէոսի.— [Ս]իրոյ ԳՕՐԱԹԻՒՆ
չերպալանց ի քան զընութիւն...

Էջ 1ա.— Մեկնութիւն Սրբոյն Ներ-
սէսի կտեցոյն Սրբոյ Հայրապետին.—
[Գ]իրք Ենեղեան Յսի. Գսի. որդւոյ Դաւ-
թի...

Էջ 118բ.— Լրումն քերթոյն համառ[օտ]
տեսույեանք Սրբոյ Աւետարանին որ ըստ
Մատթէի, հաւաքեալ Ռուստ վարդապետի
Յովնանու Եղեկացոյն որ եւ ասի Մարմ-
նեցի.— Գերապատիկ եւ Կերտույակ հայրն
մեր ըստ հոգւոյ...

Էջ 764-764, զատարկ:

720

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱԿԱՑ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ.— 7

ԳԵՏՐՈՍ ՎՐԳ. ԲԵՐԹՈՒՄԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 22×16.5×3: էջք 340: Հան-
դամանք բաւարար, տեղտեղ ցեցակեր,
Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամրոզվելն
սեւ ձկանով, միասին, 25 տող: Նոսր
չեղապէր: Համառոտագրութիւնք բաւական
առատ: Կաշեկապմ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 2-22, դանաղան հասուածներ,
կրօնական բովանդակութեամբ:
էջ 23.— Բան առ քաքեմիտ ըմբել-

ցօզսդ, Յաղագս Աւետարանական Առակաց.
Կանխադրարտու եւ հոգեւորտ Աւետարա-
նիչն Մատթէոս...:

էջ 130-245, զանազան հասուածներ,
կրօնական բովանդակութեամբ:

էջ 246-294, դատարկ:

էջ 295, խրատական երկտողներ:

էջ 296, խաչապաշտ ազգեր:

էջ 297-331, դատարկ:

էջ 332-3, աղօթական հասուածներ:

էջ 334-340, դատարկ:

721

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՅԹԵՆՈՍԻ.— 8

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՆԱՅԻ

Ս. Յարաւքիւն, Երասուզեմ

ՌՃՁԾ=1736

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 21×15.5×5.5: էջք 848: Հան-
դամանք բաւ: Թուղթ հասարակ: Գրել՝
Գրեղոր Աղբ. Բրտեկանցի: Գրութիւն՝
սկզբնաւորութիւնները, եւ մասամբ բնա-
րաններն ու գլխադիւրները կարծիք, մնաց-
եալը սեւ ձկանով, երկսին, 27 տող: Բա-
յորգիք: Համառոտագրութիւնք շատ —
առատ: Կաշեկապմ տախտակեայ: Դատարկ
Թուղթ սկզբը 8 թերթ: Կնիք սեւադրոշմ
«Ստեփան վարդապետ», էջ 847:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա — Յամկ է գլխաւորագոյն քա-
նից քոյալ: Գրոյս զի դիւրաւ գտցես զօր եւ
կամիս:

էջ 11ա — Գրեգորի աշակերտի եռա-
մեծի եւ տիեզերաւոր վարդապետի Յա-

իւննաւ Որումնեցւոյ ետաժեալ քաղաւածաւ
ԼԵԿՆԱՅԻՆ Սրբոյ Աւետարանին Մաթ-
էոսի...:

էջ 51ա — Յիշատակագրութիւն Գրչի.
— Դրոշկ գրոյս, տնարհաստ գրչոյս, Գրեղոր
թերաւորտ արեղայի, Ած. իմ Յօ. մի թո-
ղուր տնոյս, ՌՃՁԾ (= 1736) Թուոյս,
փետրվար ամսոյ իմ սկսեալ: Օղնեաւ Հոգի
Սր. Ած. արրութեամբ աւարտ հասոյ ամէն:

Յիշատակարան Գրչի.— 1736

էջ 837.— Փառք ամենաուրբ Եր-
րօղութեանն Հօր եւ Որդոյ եւ համադոյ
Սրբոյ Հոգւոյն այժմ եւ անդամ: Եւսեմե-
նիւ ամէն:

Արդ աւարտումն եղև սր. գրոյս որ է
Մաթէոսեան գլխոյ Սր. Աւետարանի քաղ-
աւածաւ, ի թուին հայոց ՌՃՁԾ, յամենան

սեպտեմբերի 17-ի Սր. դաստիարակչական
դպրոցի Եղիշ Սր. Յարութեան
տառարի, և անդիպ յուսարութի Սր. Գե-
րիշմանի ՏԻ. ՅԻ., և պատրիարքութեան,
Արքայ Աթոսայ եղբոր Տեառն՝ Յակոբայ
Արդարայ և Յակոբայ որդւոյն Ջրեթայ, և
ի սոցիին սպասաւոր և զահապեան երկուս
բանեայ, զՏէր Գրիգոր զառաքելաշնորհ
Երկրորդ յուսարայի, և նահանգին Բաղէշ
բաղաթի, պրեալ ձեռամբ մեղսաթաւալ
խոթամեա և թերաւարժ Գրիգոր յարեղա-
յի, ի յերկրէն Սիւնեաց, որ կոչի Ղափան,
ի զեղէն որ առի Բուրաքկանց:

Արդ երես անկեալ աղանմ տարեկ
ներում և թողութիւն վասն սղայունաց ի
բառից և վանկից և լեռորդից, և անար-
հետ տառի, անմեղադիր լերուց հարց և
եղբարք զի այս կը կարն մեր, և զարմեալ
աղանմ հանդիպող որոյ տառիս թէ օրի-
նակելով կամ ընթերնելով, միով նայր մե-
րիւ զմեղաւորս և զիմ ծնողքն տէր փրկ-
պոս և Ստոկիւն և ամ. ննջեցեալք յիշէք
և զուգ զամենեանեղ եղիշիք յիշեալք ի
օրն անպիշ ի թիւ որոց և կրամս արդա-
րոց հրեռեալ պարեմիք ամէն:

էջ 838ր-848, զատարկ:

722

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱՐԳԻ.— 5

ՆՅՐԱՆՍ ԼԱՐՐՈՐԱՄԻ

Ամբի

ՌՃԾԱ=1707

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21x16.5x4.5: էջք 454: Հան-
դամաց լաւ: Թուղթ Թանձր: Գրիշ՝ Պե-
րոս Դպիր: Գրութիւն՝ խորագրեները և
սկզբնաւորութիւնները կարմիր. մնացեալը
սև և նիւթով, երկսիւն, ՇՏ տող: Նորագիր
վարժ: Համառոտագրութիւնք զբթի սո-
վորական: Կարմրագիր զարդապիւր իւրա-
քանչիւր գլուխի սկիզբը: Կաշեկազմ առի-
տակեալ զրոյմազարդ: Կիւք սեւադրոյմ,
«Սաղման», էջ 5, 433, որ կը պատկանի
սասցօղին՝ Սողոմոն Սարկաւագի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-4, զատարկ:

էջ 5 — Որոշումն թ զասուց աստի-
ճանաց եկեղեցւոյ, և յատկութիւն գոր-
ծառնութեանց անցա և զգնեսուց. ընդ եր
և յոմադրութիւն այսօրիկ խորհրդաց ու-
նակնալցուցողաց: Մեծին Ներսիսի Լամբ-
րոմացւոյ ասացեալ. աստուածալոյս վար-
դապետի. — Հմմտ. Թիւ 148, Հ:

էջ 116ր — Բազմատուքիւն առ միմ-
եանս սահմանադրութեանց եկեղեցւոյ ...

էջ 130 — Խրատ և սահման վերա-
գրեալ գործոյն բարեճեռութիւն սպասաւո-
րութեան:

էջ 434ր — Մեկնութիւն սաղմոսի
օրհնութեան գոր այժմ ասեմ ի բաղնիս —
Այս սաղմոսս ոչ եթէ վարդապար առի
յայսմ վարդի ...:

ՅԻՇԱՄԱԿԱՐԱՄ ԳՐԻՒ — 1707

էջ 445ր — Փառք և օրհնութիւն և
յոհոութիւն և բարեբանութիւն ամենակա-
լին Այ. Հօր և Որդւոյ և Սր. Հոգւոյն,
յամ որոց և ի փառաբանւոյ, ի կեն-
դանեաց և յանկենդանեաց, անլուիք երգով
և ժայելի և բանի, յաւիտեանս յաւիտե-
նից, ամէն:

Արդ զբնացալ գիրքս Մեկնութեան
Սրբոյ Պատարագին Խորհրդոյ՝ մեծին Ներ-
սիսի Լամբրոմացւոյ, ի խորհրդս առն հեղա-
հոգւոյ և բարեբարոյի Սօղոմոն Սարկա-
ւագի, ի թուականութեանս հայոց ՌՃԾԱ,

ի մայրաքաղաքս լեւիթ. ձեռամբ անիմաստ
Պետրոս Դպրի:

Արդ որք հանդերպէք այսմ հողեկազարդ
մասանիս, յի սրտիւ Ած. ողորմի տսել մի:

Խնայէք ստացողի սորին՝ Սողոմոն սարկա-
ւադին, եւ սղալանաց զբոյս անմեղադիր
լերուք, զի կար իմ այսքան էր:

Էջ 446—454, դատարկ:

723

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

[Կ. Պալիս]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս. 20.5x14.5x4: էջք 464: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ ոչ միատեսակ: Գրիչ՝
Գրիգոր Երեց Կ. Պալեսիի Գրութիւն՝ խո-
րագիրները եւ յաճախ դիտագիրները կար-
միր, մնացեալը սե ժեւանով. երկուին, 29
սող: Նոսարայիւր այլադան: Կաշեկազմ
տախտակեայ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-4, դատարկ, դժմաստ:

Էջ 5.— Վեցերորդ կիրակիին Քաթակ
վասն մեծու եւ կատարածի աշխարհի ...

Էջ 59ա.— Պատմութիւն Յեսուիս Եր-
դայն Սիրաբա:

ՈՍԿԵՓՈՐԻԿ.— 1

Գր. Տաքեւացի

Էջ 83ա.— Յամկ: Գիբքո այս Ածաքա-
նութեան, որ կոչի Ոսկեփարիկ, լաւ եւ քն-
տիր վկայութիւնք:

Էջ 87ա.— Հարցումն խօնայ Մա-
սուտշի բաքեպաշտի, եւ պատասխանիք
Գրիգորի աշակերտի: Նախ յապագս Եր-
րորդութեան...:

ԺԶ.— Էջ 209բ.— Ղազարու Յարա-
քեանն ասացեալ է.— Բաց չըթուես իմ
խօսել վասն քո, Որդի Այ. ...:

Մանօր.— ԵՅակոբայ Սրեկեղոյ է:

ԺԷ.— Էջ 218բ.— Խաքեքայ պատ-
մութիւն ասացեալ է Համարքմամ.— Վա-
յելու է մեզ...:

ԺԸ.— Էջ 224բ.— Եւ դարձեալ է
Թվականութեան Հայոց ԴՃԸԸ [= 1028]

խաւարեցաւ արեղակն ահաւոր եւ սուկալի
ռեւակամբ...:

Էջ 285ա.— Վասն Յուդայի յէ Երպես
կոչեցաւ յարովայմէ մատնիչ Ք.ի. ...

Էջ 303ա.— Պատմա Վասն ահագին
դատաստանին, ասացեալ ի Գրիգոր Վարդա-
պետէ.— Իսկ ի մամանակի իւրում Եկեցէ
այն...:

Էջ 307ա.— Պատմութիւն վասն ան-
բուն Երդամցն եւ վասն խստութեանն Մոցա,
ստացեալ Վարդան Վարդապետի.— Արդ ե-
կայք մողովուրդք Այ. եւ մաքրապաշտ
ղօթիք ձերոյ օպեկան լերուք ձերութեան
իմոյ...:

Էջ 312բ.— Ար. Հօրն Թեւփիլոսի ա-
սացեալ է վասն արտառուաց եւ վասն խա-
տովմութեան մեղաց...: — Յորժամ
միտքդ զբաղեալ լինի հեռ մեղաց...:

Էջ 316բ.— Եփրեմ Խաւրիմ Ատորայ ա-
սացեալ է վասն խստովմութեանն եւ ա-
պաշխարութեան:

Էջ 319.— Գէորգայ Վարդապետի ա-
սացեալ է վասն Հաղորդութեան Ար. Պա-
տարագին.— Արեւմա Քի. փրկեալ եւ ա-
ղաթեալ եղբարք իմ...:

Էջ 447—464, դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1888

Էջ 302ա.— Անտառեցաւ զբրքս այս
ձեռամբ մահտեսի Գրիգոր Սրեկցու որ է ի
կոստանդինուպոլսոյ, զոր եւ հասար զաւ-
րինակն Մաթէոս աղան, որ կոչի Ոսկեփա-
րիկ, զոր Տէր Ած. զիւր հողին եւ զիւր
ծնողին արքայութեան արժանի արասցէ,
եւ զիւր դուստր եւ որդիքն յաւուրն եւ ի

ոռյո՞ւնք հիմալ փորձանացն փրկեցէ՛ն, եւ ապա՝
տեսցէ՛ ամէն։

Եւ դարձեալ զՅօճայ Յովանէ՛ն Ած. լուսաւորէ զՅնողսն, զԵաղուպն, եւ զմայրն Անան, որ առ Ած. փոխեալ են, Տէրն ժեր Յռ. Գռ. գիրեանք յաղնական զբախտին եւ անթառամ պտակին արժանի առնէ, եւ զինքն Աղայի աշօք Եմ. լուսարուի զերեզմանին երկրորայեւոյ եւ Համբարեւոյ արժանի առնէ, եւ զդուստրն իւր զԱնայ խաթունն ի խորին ծերութիւն Հասուցանէ եւ իւղարեւելից կանանց զառաւել զառաւելից եւ պտակակից արասցէ։ Եւ Աւետիք Ձէլէպին, զՎարդանն, որք բարեխօսեցան առ ուսնն որ կոչի տէտէ, յաշապ մարմնայն ցաւոյս իժոյ. որ նայ սպեկանի առնելոյ ցաւոյս

իժոյ. նոցա այլ Տէր Ած. փորձանացն փրկեցէ՛ն եւ ազատեցէ՛ն եւ իւրեանց վարին եւ պատասկին պէտքէն աւելնայ։ Եւ Եօճայ Ովանէն որչափ թուխտ դեպք գրեւ հառար եւ տարի մի բոլոր կերակրեաց, եւ սրան զերմն եւ զխաբանիս թուխտն այլ առաւ։ Եւ դարձեալ տիրացու Արուսթիւնն որ է զբաղէտ հառար տորչարն, եւ զքանոնն, եւ զԵաղիկ հիւնին ուսոյց մեղ, եւ նայ այլ ուխտ է արեր թէ աշխարհ ոչ մտանեմ, խնդրեմ ի յԱստուծոյ որ Ած. Համբարութիւն տայ որ եւ սատանայ փորձանքն ապառնէ, ամէն։

Բոլին Ռճեկէ, մայիսի ամսոյն ամարտեցաւ առջի օրն Բ. չարթի։

724

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԵՐԿՐԻ (ՄԱՍ Ա.) — 5

Մ Ա Ր Ի Ն Ո Ս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 21.5×16×5-5: Էջք 908: Պրակը Բ-ն: Հանդամանք լաւ. Ա. պրակը փրկած կորած: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մէլանով, միասին, 28 տող, երբեմն աւելի կամ պակաս: Նոսր չեղադիր, ոչ բոլորովին մաքուր: Կաշեկապ մասնական:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1.— Գիրք Առաջին, Սրբոյ Երկ-

րին, ի Հասարակ, իւրոյ որպիսութեան, եւ թէութեանցն իւրոյ ուխտաւորաց: Յապա— թէ զԷջէ իջէ Սր. Երկրն, Գլուխ Ա. էջ 895:— Վերջն Ուրեմբորդ Գրքի:

Թարգմանեցեալ ի Ղուկասէ Վարդապետի Խարբրթցոյ, ի խնդրոյ Մաղաթիայի Դպրի Կոստանդինուպոլսեցոյ, ի Կոստանդնուսքին Այ., յամի Տեառն ՌՅԻԵ, եւ Հայոց ՌՃՀԴ [= 1725]:

Էջ 897, Յանկ:

725

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐԳ. — 12

(ԺԵ. Գաթ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 20×14.5×7-5: Էջք 904: Հանդամանք լաւ: Թուղթ կոկեալ, Գրիչ՝ Սրապիտն: Գրութիւն՝ խորագիրները, դիտա-

դիրները եւ ոտանաւորները կարմիր, մնացեալը սեւ մէլանով, երկուսն, 27, 29 տող: Նոսրագիր, էջ 5-594, 745-764, եւ 845-891, բոլորդիր 801-743: Զբոսագիր իւրաքան-

շիւր դուրսի ուրիշը: Կաշկածով տախտակ-
եայ դրոշմադարդ: Սասնոյ՝ Յոսիպի
Եպոս:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ —

էջ 5ա — Յանկ:

էջ 7ա — Յասնաբան: Թիւն:

էջ 29ա — և ասէ զի: պա-
հնայից զի հանոյ հղց Այ. ...:

էջ 588 — Եւստակիոս մի է Պատմու-
թեան Ուռնայեցոյն — Արդ, ի յամ և ի
Թուականութեան հայոց ԴՃԶԴ, խաղաց-
եայ բազում պարբ տաճկաց: ...:

էջ 595-600, դատարկ:

էջ 601ա — Պատմութիւն, Գլուխ
ԼԶ. Պատմութիւն վասն Պոզոսի լուստ-
րիւյ. — Պոզոս ոմն է Լուստրիոյ, որ էր
պատմոյ է Լուստրիոս: ...:

էջ 620բ — Պատմութիւն վարացն
Յոսիպի Գրեցում. — ... Բա. Ած., յո-
մանկապոյն խառնակուն Եոհաննէս Հոնա-
րիդ բարեխօսութեամբն ողորմեա սակաւ
ղծողի սորա և. ամ. եղբայրս որք ասա
հասցեայ կան ամէն:

էջ 638բ — Պատմութիւն Նրամնի սբ.
Հօրմ Միակարայ անպատկանմին: ... Բա.
Ած., զո սբ. Հոնապոսաց բարեխօսու-
թեամբ ողորմեա օրինակէս շնորհող՝ Տէր
Յակոբ Արքեպս. է և ծնողաց նորա: Այլ և.
ողորմեա Ած. խնդրող սբ. Հարանց վա-
րուց՝ Յովնէի Հնգանդի եպիսկոպոսի: ...:

էջ 653ա — Պատմութիւն և վարբ
Սրբոյն Ամուռնի ամապատկանմին: ... —
Բարեթոք է նախանձ զնէն ընդ միայնակեացս
Նպկատուի: ...:

էջ 728բ — Պատմութիւն Սերեպիմ
Սրբոյն:

էջ 745ա — Արդ ի յամ և ի Թուա-
կանութեան հայոց ԴՃԶԴ. խաղացեալ: ... —
Յնա վերբ, էջ 588ա:

էջ 765-844, դատարկ:

էջ 845ա — Հաղցումն ռաւամատի-
րաց, և պատմութեամբն սրբոց վարդապե-
տաց, և լուծմամբ: — Բանի՛ դործք են ա-
ռաջին աւուրն:

էջ 884ա — Ի բանից Սարկաւաց վար-

դպանիմ: — Ի Աղամայ ի փոխիլն Ենով-
բայ ամբ ՌնԶԷ: ...:

էջ 889ա — Ի Թվին ՌԾԱ [= 1602]
Պետրոս վարդապետն Կառնայից Կաթողի-
կոս հղև: Ի Հայտայ և անընդունակ հղև: Ի
Կիլիկիացոց, և Նառուցին յԱթոս Կիլիկիոյ
ԴՅՈՎՆԱՆԷՆ վարդապետն Անթիոք՝ Կաթո-
ղիկոս Հայոց:

Ի Թվին ՌԾԲ [= 1603] զի Սրապիտն
վարդապետն Ուրհացի Նառուցին յԱթոսն
էջմիածնի Կաթողիկոս Հայոց, և Գրիգոր
վարդապետն ի Ստամպոլս պատրիարքի

Ի Թվին ՌԾԶ [= 1607] յուլիս Ժշ Դա-
ւիթ Երէց Իլովն եկաւ հասաւ ի խաղաղու-
թիւն: Եւ ի Թվին ՌԾԷ [= 1608] Իլովոս ա-
ղաների պղպարատունն ի նա անձնեցին բա-
րոյ:

Ի Թվին ՌԾԹ [= 1610] փետրվարի ամ-
սոյն Ժթ վարդան Բաւանայի փոխեցաւ
աստեպոս:

Թվին ՌԿԱ [= 1613] մարտ ամսոյն Տէր
Զաքարիայ և Տէր Թորոս քահանայք Իլով
ձեռնադրեցան ի Մեսրոբայ Նպիսկոպոսի և
վարդապետի:

էջ 870, մեծապոյն մասը դատարկ:

էջ 871ա — ՂԾ. ԶԲՆԷ է Թացեալ պա-
տան: ...:

էջ 877, միապիւն, տարբեր գրչի, շե-
ղագիր. — Յիշատակաբան Սբ. Անտառ-
նին Սասնոյ — Տնա Յիշ. Զեռարաց, Ա.
էջ 897-405:

էջ 892-904, դատարկ:

Յիշատակաբան Գրչի. —

էջ 688 — Ով սբ. Ընթերցալոք, երես-
անկակա աղայն զմեզ Թողութիւն մեղաց
հայեցեց անարժան զընդիս և ծնողաց
[և] եղբայր իմոց. և զհոգեւոր եղբայրն
մեր զաւեր Յուսէփ հափեղայն, որ ետ զայս
գիրքս զրեւ մեզ. և զպարիսխակիւ շնորհաւոր
զաւեր Խաչատուր առաջնորդ Նպիսկոպոսն,
իւնեալք է մաքրափայլ աղայն մեր, և
Ած. զմեզ իւր ի հանդերձեալ աւուրն որ
աւել թէ Նկայց աւերենալք Հաւր իմոյ,
մառանդեցեք պատրաստեալ մեզ զարգա-
յուլութեն երկնից, ի սկզբանէ:

Մամոք. — Նման բովանդակութեամբ

յիշատակարաններ կը դառնային նաեւ էջ 187, 292, 352, 458, եւայլն:

Յիշատակարանը Սրապիմո Գրչի.—

էջ 728.— Ազօթիւք որ. եւ մեն ճըզ-
նաւորիս Անտոնի, Տէր Թ. Ք. Ած., ողոր-

մեայ տէր Յովսէփ Եպիսկոպոսի եւ ծնողաց
իւր եւ ամ. զարմի, ի Հալալ ընչից զրոցս
ստացողի, եւ ինձ մեղապարտ դնողի Սրա-
պիոնի, եւ այլ իմոց զարմիցն ամենայնի,
և իւր որ ողորմիս մի թաղցրասցի, յիմամբ
առ Տէրն ամենայնի, ամէն ամէն եւ եղիցի:

726

Ա.— ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒՅ.— 8

Բ.— ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐԳ.— 13

Երուսաղէմ

ՌՃԻԷ=1678

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 21x15x4: էջք 880: Պրակ
ԺԴ-ԻՆ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ բարակ
տակուն: Գրիչ՝ Մարիամ, Բ. մասին: Գրու-
թիւն՝ խորայիւրենբր եւ յաճախ զլիսատա-
ռեբր, իսկ Բ. մասին մէջ՝ նաեւ սկզբնա-
տառերը կարմիր, միացեալը սև մեղանով,
միասին, 23, 25 տող: Նորագիր վարժ:
Համառոտագրութիւնք սովորականէն ա-
ւելի: Կաշկազմ տախտակեայ: Ստացող՝
Նահապետ Վարդապետ:

Ա.— ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒՅ

էջ 2.— Հայնի Վարուց, յորում կան
պատմութիւնք հնչաւորութիւնք եւ բանք օղի-
տակարք առ ի փրկութիւն մարդկան: Յոնկ
ըստ այբուբենից:

էջ 5.— Յազագս Ագաթանքեան:

Բ.— ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐԳ

էջ 311.— Յոնկ Գրոցս որ կաշի Հա-
րամց վարժ եւ Պատմութիւնք:

էջ 315.— Պատմութիւն մեծատառ որդ-
ւոյն որ վաճառեաց գնայրն եւ զմայրն, եւ
զմաց օտար աշխարհ, եւ արաք հարցաբն-
մաւթիւն ընդ գետեր քաղաքի մասնի:

էջ 335.— Խրատք գեղեցկայարմարք
որ. եւ երամելի եարցն միտցն կրօնաւորաց,
Յազագս կատարեալ Առաքինութեամբ:

Յիշատակարան Գրչի.—

էջ 858.— Փառք ամենաուրբ Երբոր-
դութեանն Հար եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ
այտն եւ միտ եւ յախտեանս յաւիտենից
ամէն:

Որոյ ցանկացող եղեալ այսմ ողեւան
և խրատական մատենիս, որ եւ կոչի Հա-
րամց Վարք, տէր Նահապետ բոնի սպասա-
ւորն, եւ ետ դրել ողեւան վափազանք ի
վայելումն անձին իւրոյ, ի կենդանութեան
իւրում, եւ յետ աստեանցս կլանելոյ լիցի
յիշատակ ողոյ յաւիտենական ի Սր. յնմ.
Ի դուռն Սր. Յակոբայ դամբարանի որդոյ
Ջերեթեայ:

Արդ որք հանդիպէք որ. զրոցս, կար-
դալով կամ օրինակելով, յիշեալէք ի մաք-
րափայլ յաղթա մեր զտացող զրոցս, եւ
զհոգեւոր եւ զմարմնաւոր ծնողսն իւր եւ
դամ. արեանաւոր. մերձաւորսն:

Արդ ողորմութեամբն Այ. եղեւ զբաւ
զրչութեանս ի Սր. Քաղաքն յնմ. ԲՎ.
Հայոց ՌՃԻԷ, ընդ Հովանեաւ որ. տնօրի-
նականացն ԳԻ., մեռած մեղաւորսն եւ
կորացեալ մեղք անտարտա Մարիամի,
որոյ շնմ արժանի կոչիլ ի կարոյ բաժառո-
ւոց, եւ արուեստաւոր զրչաց. այլ յիմար
մաք, եւ կնատ կարիւ, եւ անարհեստ զրչիւ
գեղեցիկի զոր. զերթս ի վայելումն աչաց
լուսայ կնքհօտն իմոյ տէր Նահապետ Վար-
դապետի, զոր Ած. ն ամենայնի բարեաւ վա-

յեւել տայցէ, խաղաղական կենօք, բարե-
դոյն ժամանակօք, յերկար ամօք մէջեւ ի
խորին ծերութիւնն, Եւ սղալանացս եւ
անարհեստ դըշխան մեղադիր լերուք, զի

կար մեր այս է, եւ յիշողացդ եւ ողորմի
ասողացդ ողորմացի Գ. Ա. Ն. մեր յայնմ
առաւր առանին ի միւսանդամ դալստեանն
խորոյ ամէն:

727

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ.— 6

ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

(ԺԵ. ԳԵՐ)

ՆԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 21x15x4.5: էջք 622: Գրակք
ԺԱ+Բ+Ը, Հանդամանք լաւ: Թուղթ կոկ-
եալ, ոչ միտանաակ: Գրութիւն՝ խորագիր-
ներք, սկզբնաւորութիւններ եւ զխաղի-
ներք կարծիք, մտացեալը սեւ. մելանով,
երկուսն, 36, 23, 20 տող: Նոտարագիր ա-
լաղան: Կաշկակազմ տախտակեալ: Պահպա-
նակ մագաղաթեալ սկիզբը եւ վերջը մէկ-
մէկ թերթ, անկիւնաւոր երկաթագիր, մասն
քարոդից Եփրեմի:

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ

էջ 3ա.— Յամզ Աւետարանին Ղուկա-
սաւ:

էջ 8ա.— Մեկնութիւն Ղուկասաւ Ա-
ւետարանին, զոր արարեալ է իմքնատուսի Ե-
պիսկոպոսի, ի խնդրոյ ՏԹ. Գրիգորիոսի
Հայոց Կարագիկոսի իմաստասիրի:

էջ 263բ.— Ընկալ աստուածայինդ
Գրիգորիոս...:

էջ 264բ.— 286, դասարկ:

Բ.— ՄԵԿՆ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 3

Մատթէոս Վրդ.

էջ 267ա.— Յանման Որտմեցոյ
տիեզերալոյս թաքնուածքն աւարեալ բամ
յԱւտարանէն Յանման, որ ասէ, ի սկզբ-
բամէ էր Բան...: Կաշաւորիմ ով կա-
նառք լուսարմից, եւ դասք սերովբէից...:

էջ 428բ.— Որ եւ այս առաւելութեան
բան ընդ բան ասացեալ մեկնութեանն որ
բոս Ղուկասաւ Աւետարանին է գիրք...:

Գ.— էջ 429բ.— Գարոց յայլմէ ...
Անա եւ սերմանանք սերմանի...:

Դ.— էջ 450բ.— Բան Հաւատայ Հա-
յաստանեայց եկեղեցւոյ. ի հարցմ սրբոց
ալաւնդիցմ ընկալեալ եւ գրեալ դոյզ իմ
սա սրբազան պատրիարքմ Կոստանդինու-
պոլսի, հրամամաւ ՏԹ. Կոստանդինա
գիկոսի Հայոց:— Խոստովանիմք դամենա-
սուրբ զիբրորդութիւնն...:

էջ 453բ.— Այիպալի Նուխայէն է:

էջ 455ա.— Հց... Կոնկաւ Մարկոս, եւ
դատ ի Նոցանէ երկու Մարիամ այլ կային
ՏԵ. մերոյ Եանաթ...:

էջ 460բ.— Հաւաքեսցուք ծագիկս ի
մարգաց Աւետարանին պսոպիլ գգեգ:—
Մատթէոս Թարգմանի Երզ Կենաց...:

էջ 502ա.— Անյայտ գտնմիս յայտնիչ
զՎարդան գամնապան, որ փորձամանայ
հագով. յիշատակեղիք ի բարեբախտիւմ
ի Տէր:

էջ 512բ.— Զիգիբաքանցանօք բամիցս
պտտմա գլխադան կրկին հագուվ Կեղեմի
վարդապետ յիշատակեալ ի Տէր, որ աւգոսիս
ըմբերցմամբ:

Վամակամ Վարդապետ ասացեալ բան
հաւատալի:— Կենսարուղի սուրբ Անտո-
րանի դժբաղէս դմբ առաքելայն յրժ ա-
նիցն է յանել...:

էջ 518բ.— Այլ բամ Վամակամին:—
Զիւն է Երազալուցին լուծանելի...:

էջ 519բ.— Վարդապետ Վարդապետ
յիշատ. բամի:— Ո՞ր է Կերպարան Եանա-
յին...:

էջ 320բ.— Սրբազան Կաթողիկոսի հայրս ՏՅ. Խոստանդեան յիշատակ։ Այլ ճաշակ քեզ ի վայրի մրցաց։ Սահմանք մասանց պեպսեալ շարժմանց եւ կրից։— *Բռնութիւն է սկիզբն շարժման եւ դադարման...*

էջ 524ա.— Սրբազան Կաթող. ի Հայոց ՏՅ. Խոստանդեան ոգորմանց Տէր, եւ լոյս վարդապետին վարդամայ ար զբանս յարմարեալ է։— *Թէ որպէս իմանի Ած...*

էջ 550ա.— Իմանալի լուսոյն ծագաւ լոյս վարդապետն վարդան յիշեսցի ի Տէր։
էջ 594ա.— Զարժանի յիշատակի ըզսուրբ վարդապետն վարդան, լուսոյ բառից ծագաւ, յիշեալ ի Տէր։

էջ 603բ.— Վասն բանին մասանց ի

խնդրոյ բարեգորդ քանանայի, Թորոս անուն կոչեցելոյ, եղբար որդւոյ ՏՅ. Կոստանդեայ Հայոց Կաթողիկոսի, ի վարդանայ Ազումնցաւ, կարճատաւ։— *Բանին յարմար է որ իմանի (էջ 605ա)։*

էջ 616ա.— Ի Կանոնաց Սրբոյն Սահակայ։

Յիշատակագրութիւն.— 1693

էջ 618, տարբեր գրէ.— *Եւ որդ ի թվարկութեան Հայկազեան տումարի Ռճիկ ամի, ի յառաջորդութեան Սրբոյ Աթոռոյն Եմի. Յոհաննէս վարդապետի...*
— Հմմտ. Բ. Հատար, էջ 629։

728

Ա.— ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ.— 14

Բ.— ՄԵԿՆ. ԵՒԱԳՐԻ ՈՒԹ ԽՈՐՀՐԴՈՑ.— 4

(ԺԵ. Դար)

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուսուլ 20-5x15x5-5: էջ 526: Պրակք ԺԶ: Եւ Հանդամանք բաւարար, նորոգութիւն կրած: Թուղթ Հին գորշորակ: Գրէ: Բ. մասին՝ Մատթէոս Մոնաղի: Գրուածին՝ խորագրերերը, կամ սկզբնաւորութիւնները, եւ սկզբնաւորութիւնը կարծիք, մնացեալը սեւ մկանով, միասին, 29 տող: Բոլորգիւր զարժ: Համառատագրութիւնը սովորական: Կարճապիւն խորանդարդ, էջ 3: Կաշեկայմ զրոյնապարդ: Պահպանակ մաղաղաթեան սկիզբը եւ վերջը երկուական թերթ բոլորգիւր մասն Գործոց Առաջեկոց: Ստացա՞ Մկրտիչ տնտես:

Ա.— ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ

Ա.— էջ 8.— Վարք միանձանց սր. հարցն.— Արժան է ստուգութեամբ քննել իմէ յամէ՞ ունեցէ...:

Բ.— էջ 17.— Վարք եւ ձգնույթիւն Սր. Հարմ Ամսամի.— Բարեւոյ է նախանձ դեմէ...:

Գ.— էջ 41.— Վարք եւ ձգնույթիւն

Սր. Հարմ Պաւլոյ.— Պաւլոյ՝ այր Հողադորն էր...:

Դ.— էջ 46.— Վարք եւ ձգնույթիւն Սր. Հարմ Մաղարայոյ.— Սկիզբն արասցուց պատմութեան...:

Ե.— էջ 64.— Վարք Սր. Հարմ Սեպրայ եւ կրումք.— Ի բաղում էրս ով սիրելիք...:

Զ.— էջ 70.— Համառատ ի Սր. Հարմ զնմ վարուց:

էջ 118.— Վարդիկ Հարմ է ճառաւայս.— Եր ոմն Հայր միաբանակեցաց զեղեցիկ վարուք եւ անուն նորա վարդիկ...:
ԺԶ.— էջ 234.— Նեղոսի.— Սկիզբն պաղարկութեան ծագել, եւ սկիզբն առաքելութեան դործք...:

էջ 253.— Նրամնույն Սր. Հարմ Նեղոսի ձգնույթի յապագս աղաւթից, զբլուխ ձմ.— Ա.— Որ ոք կամիցի տնուշահոս խոնկե կաղնիք...:

էջ 299.— Նորին Նեղոսի Սր. Հարմ յապագս բարկութեամբ. ճառ Հիմնաբարդ.— Բարկութիւն է ախար զայրական, եւ զքնդունողս իւր յիմարեցուցանէ դիւրաւ...:

էջ 310.— Թեւվփրի Գարագ.— Ո՞ր
չափ տեսանէլ գորգի յարուցեալ ի մեռելոց
և ոչ ուրախացիք...

ԺԲ.— էջ 315.— Երանելոյն Եփրեմի.
— [Ո՞ր էջն Տէրն մէր ի ծոցոյ Հաւթ...]

ԺԳ.— էջ 317.— Յեանմու Ոսկեքե-
քանի ասացեալ.— [Տէրն] մէր Յա. Գա. ու-
սոյց մէջ...

Ի.— էջ 328.— Երանելոյն Եփրեմի,
ևն ճգնաւորսն.— Զլուծիւն պատուեալ
քան զդանձ պատուականս...

ԻԱ.— էջ 336.— Սյրոյն Քարսի կե-
սարու, ևն ճգնաւորսն.— Եկեալ բազում
ճգնաւորաց...

ԻԱ.— էջ 345.— Հարցումն Աշոտ Թա-
գաւորի առ իմեալ վարդապետ — ևն
Քաղաւորն, ԶԻ՛նչ է առաջաւորացն խոր-
հուրդն, առաջաւորաց և անընթերց-
ուած...

էջ 350.— Նորին Եղմակ վարդապետի
վասն Համբարձեան ևն խաղաղութեան
ճառ.— Արդ յորժամ մարդն շնորհն առնու
Այ. իմաստութեան ևն երկնիդի, նայ ոչ
ուսայ պատեալ տրամութեան ընկերին...

էջ 355.— Նորին Եղմակ վարդապետի
վասն Խամբարձեան.— [Ա]րդ որպէս առ
առաջեալն...

էջ 361.— Նորին Եղմակ վարդապե-
տի.— Զկարգեալ աշութոն զհասարա-
կաց...

էջ 361.— Նորին Եղմ.— [Ա]րդ Եթէ
կամիս որ յաղթես յաշխարհի...

էջ 367.— Նորին Եղմակ վարդապետի,
վասն Խորհրդաց.— Արդ յառաջ քան զամ.
խորհրդոց մաքրութեան ջան տուր...

Մանօք.— «Անտիայ վարդապետի ևն
որպէս թուի գլուխք բանիցս» (Սաւառե-
կան, էջ 413)։

էջ 371.— Դաւանութիւն Հաւատայ.—
Հաւատով Հաւատած ի ճեղ...

էջ 373.— Նորին Մաթե. ի Գործաց
Գրաց ի քաւանբարդ ճառն...

Բ.— Մեկն. ԵԿԿՐԻ ՈՒԹ

ԵՈՐՀՐԴՈՑ

Մտտեալս Վրդ.

էջ 383.— Մաթեոս վարդապետի աշ-
խատարեալ վասն քաղաքեան քանի

առեալ ի վարդապետութենէ Ար. Հաւթն Ե-
ւագրեայ... — Առաջինութեան բաժանի
յերիս... — Հմմտ. աստ, էջ 25:

Յիշատակարան Հեղինակի.— 1393

էջ 401.— Արդ ով Եփրեմի եղբայր գե-
տառէր, զի վասն կարգաւորեան զրոյց ...
Հնարեցայ առ սուրբս այս մեռն մէջ ...
որ առնեցուն վայել է ուսանելու Արդ եղեւ
յրաւ ... յամի ԳԵՐ Երորդի թուիլն Հա-
յոյ Արդ աղայն ... յեղեղէք ... զանբ-
ման աշխատող սփին ևն զգեող զՄԹ. Ար-
ևն զպակասն ուղղել, ևն զանկողն կռն-
էք... ևն զսակաւ յիշատակելիս զբել
ղկնի բանիցս աղայն... — Հմմտ. աստ, էջ
26:

էջ 461.— Նորին Մաթե. Վր. ի Գոր-
ծաց Առաքելոց մեկնութեանն որ իմէլ եւ-
մաճայն են գրելեացս, ի շարքարդ ճա-
ռն...

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 501.— Զայնտաղ բանիս ևն զգեող
զՄաթ. Մոռաղն, ևն զգալ աշխատաւորն
յՄարտիչն առնու, որ տեղեացաւ զրոյցս,
աղայն յիշել ի Տէր սրբի մտաւք, ևն Ած.
յմեղ յիշէ յիւր արքայութիւնն, առէն:

էջ 503-526, տարբեր քուղք, տարբեր
գրիչ, բայրագի կամեմտար:

էջ 503.— Առեալ Հրաման, պետըն
վերեական... — ա չ ա տ ա լ ր :

էջ 507.— Մեղեղի ամայ ի Պլզայ Թա-
հանիսն Եղմակացայ.— Անեղական լու-
սոյի...

էջ 508.— Յորդորակ Յորին ի Յայն Գա-
վեստ Ածանթն.— Գովեստ բերեանաց...

էջ 511.— Գանձ քրդալուսից Ածային
Թայնութեանն, ի Տէր Միտքարայ Արքե-
վանցեայ ասացեալ.— [Տ]արբութեան ըղձա-
կան, տոճոր անձկական, տոճից քան-
կան...

էջ 519.— Մեղեղի Մեղեղեան քրդա-
լուսի.— Այսաւր առեանաց Գարբէլէ...

էջ 520.— Տաղ ի Տէր Ներսիսէ, պի-
տանի.— Նոր ծաղիկ ըղձիչն այսաւր...

էջ 521.— Յորդորակ Յորին ի Յայն.—
Այսաւր երեւի անձանս ի բարձաջ...

էջ 523.— Ի Յօմ Յայտնութեան ՏՅ.
...— [Մ]աքուր և անբիծ Սուրբ Ան-
տիոն... — Մ կ ր տ ի.:

Յեռնապոլսոյ յիշատակագրութիւն. —
1678

էջ 2, ճշտագիր. — Այս դիրքս ևս
Սարգիս եպիսկոպոսն ավի յիշատակ Թո-
խաթը Տէր Յովնանին, որ ի ընթեռնուլն
յիշեցէ զիս և զծնողքն իմ. զոր Տէր Ան-
իւրն ևս բարով վայելիլ տացէ, ամէն:
Թվին Ռձինի, օգոստոսի ԺԳ.

729

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆ. ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՆՑ. — 8

Թրգմ. ՍՅԵՓԱՆՈՍ ԼԵՂԱՏԻ

Ամենափրկիչ. Զուգայ (Ապոստոլ)

Ռձեւ = 1699

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասաւ 24x12-5x7: էջք 804: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ սպիտակ թանձր: Գրէչ՝
Մկրտիչ Քանանայ: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները ևս յաճախ զլրացիւրները կարմիր,
մնացեալը սև մելանով, միասին, 81 տող:
Նորագիր չնկատեցող վարժ գրչէ: Համա-
ռօտագրութիւնք առատ: Գունակուր զարգա-
ղիւր և լուսանցազարդ՝ իւրաքանչիւր դր-
ութի սկիզբը. խորանազարդ, էջ 9. Նկար
ժը, անյաշող, էջ 8: Կաշեկաղժ տախտակ-
եայ: Ստացող՝ Պարոն Պետրոս:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 4.— Յատաջաքանութիւն Փյաց. —
Նախ քան զձեռնարկին յերդուութիւնս...

էջ 9.— Ամենայն սուրբ բարիք...

Մամօք. — Ստորիմ լուսանցքիմ՝
«Արդ՝ օկիւրն ևղեւ թիւն Ռձեւի [= 1608]
մայիսի ԺԺ. աղամ ամսին է»:

էջ 697. — Պատմութիւն Արքայն Դիո-
նիսիանի:

Յիշատակարան Գրչի. — 1690

էջ 601. — Յիշատակարան սր. գրոց —

Փառք ամենաուրբ Երրորդութեան Հօր և
Որդոյ և Հոգւոյն սրբոյ, այժմ:

Արդ զրեցաւ ար. դիրքս, որ կուլի Դիո-
նիսիոս, ի քաղաքիս Ասպանան, Ջուշայ,
ի դուռն Սր. Ամենափրկչի վանաց, ի Թա-
ղաւորութեան պարսից Շահ Սոյթան Յու-
սէնին, և ի Կաթողիկոսութեան Հայոց

և ի Առաջնորդութեան Նահանգիս Ա-
ղէքսանդրին, և Ամ արան Վարդապետին,
և ի քանանաբարութեան Զուգայոյ Խօջայ
Ղուկասին: Արդ ցանկացող եղև սմա Խօջայ
Ղուկասի որդի Պարոն Պետրոսն, և ետ գրել
յիշատակ իւրն, և իւր ծնողացն, Խօջայ
Ղուկասին, և սարաւուլն, և իւր նորաբող-
բօջ որդոց և զստեղացն, անշնչելի յիշա-
տակ յաւիտենից, ի Թուականութեանս Հա-
յոց Ռձեւի, և յամենան յուլիսի ՌԲ, և
Համար Ե:

Արդ աղաչեմ զձեզ նաբք իմ և եղ-
բայրք իմ, յորժամ հանդիպէք ի սր. տա-
րիս, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղթան անբ
զփերայ գրեալ Պարոն Պետրոսն, և պրոռ
սր. տառիս զՄկրտիչ Տեղօք ի լի քանա-
նայ, և զհայրն իմ Զաղաթեղին, և դուք
յիշեալ իշխէք ի Քուլն, ամէն:

730

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք.— 3

(ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԼՈՒԵՑԻ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւայ 20.5×15×4: էջք ԺԶ+360: Հանդամանք լաւ բնդհանրապէս: Թուղթ հասարակ: Գրիչք՝ Աստուածատուր Սարկաւազ, էջ 1-35: Հայրապետ Երէց, էջ 37-338: Դրութիւն՝ խորագիրները, բնաբանները և սկզբնաւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սև: Մեկանով, Երկսիւն, 29, 26 տող: Նոտրադիր: Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ: Ստացող՝ Տէր Ռաշատուր: Կնիք սևագորշմ քառանկիւն. «ՔԻ. ԾՈ. Ռաշատուր Վարդապետ», էջ Բ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Բ, զբնագործներ և մանր մունր բաներ:

էջ Գ-ԺԶ, տարբեր Թուղթ, դատարկ: էջ 1ա.— Քարոզ ի բան Անտարանիմ որ ասէ. Նգեբաւ խարագէտ իրքի գօծ և միամիտ որ: — Նախ զիտեղի է զի որպէս մարդս հոգի է և մարմին, նոյնպէս Սր. Գրոց բանն հոգեւոր է և մարմնաւոր...:

էջ 37ա.— Ցանկ Քարոզգրոցս այս է. — Ա.— Քարոզ ի բանն Սողոմոնի. Զի որք սրբութեամբ պահեն զսրբութիւն՝ սրբեացին: ... — ԼԱ.— Յաղագս պսակի ա՝ մուսնացելոց, և որ են հասուկ և չի հասուկ նորին:

էջ 38ա.— Ա.— Քարոզ ի բանն Սոգոմոնի որ ասէ. զի որք սրբութեամբ պահեն զսրբութիւն՝ սրբեացին. — [Ա]մենայն զիբք աստուածային զԱծ. արդար դատաւոր քարողեն: ... — Հմմտ. աստ, էջ 41, Լ:

էջ 78ա.— Գ.— Համառօտ պատմութիւն Յետաւայ արդոյն Նաւա.— [Ե]նու որդին Նաւա յազգէն Եփրեմի, որդոյն Յովսեփայ, և աշակերտ Մովսէսի...:

էջ 101ա.— Դ.— Համառօտ պատմութիւն Նգիայի որ. մարգարէիմ որ ամէ գնդեցիկ: — [Ե]ղիայ Դեգրացի էր յազգէն քա-

հանայիցն, քանզի Դեկրայ տուրք էր քահանայիցն, անուէ հօր նորա Յասոն, և մօր նորա Սուրբայ: ... — Հմմտ. աստ, էջ 40, ԺԶ: ... Դեռ այդ հետի համարն չէ: ...

էջ 129բ.— Ե.— Քարոզ ի բան զոր հրամայեաց Դօիթ մարգարէն թվի գծողութեան, թէ իւրն է օել ժողովարդ և շատ՝ թէ Մովսէսի: — [Ե] և զիարդ նահապետքն յերկար ապրէին: ...:

էջ 193բ.— Ժ.— Այս է քարոզ և պատմութիւն վասն գայտնեան Գալգայ և Մալգալայ: — [Ե] և զարժի զերութեան Բաբելացոց: ...:

էջ 267բ.— ԺԶ.— Քարոզ ի բանն Սոգոմոնի որ ասէ. Մահ և կեանք ի ձեռն լեզուի: ... — [Ա]ռաջին խրատ վասն մարմնաւոր կենացս է: ... — Որպէս զբեալ է թէ յերկիմք [Երկիւն] Քաջբերունի է վասնք մի որ կոչի Մեծօր: ... — Հմմտ. աստ, էջ 30, Զ: ...

էջ 325ա.— ԻԱ.— Քարոզ ի բանն որ ասէ. ի սկզբանէ արար Ած. գերկիմս և գերկիր: ... — [Ա]նգրանիկ աւր միաշարաթոյս ... և ի յուր դարուն հանգչին յարքայութիւն Այ. Թէ տեսանեն ի վաս [էջ 338բ, շարմաւանդութիւնը կը պակսի]:

էջ 339-360, տարբեր Թուղթ, դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք Գրչաց ընտրովի առնուած,

Ա.— Աստուածատուր Սարկաւազի.

1.— էջ 8ա.— Որ ողորմի Քս. Ած. աշարժան զբնի Ած. աստուր սարկաւազին և ծնաւղաց նորա:

2.— էջ 22բ.— ... ևս առաւել զմեզ պարտ դժաւղս Ած. աստուր սարկաւազն, և զծնաւղան իւր ևս ամ. արեան մերձաւորսն իւր, ամէն:

Բ.— Հայրապետ Երիցու.

1.— էջ 60ա.— ... մանաւանդ զըս-

տացող գրոցս զտէր **Խաչատուրն**, եւ զաւարժած **մեղուոր** գրչակս, կարգացողաց եւ լսողաց՝ ամէն:

2.— էջ 193ր.— Մանասանդ յիշեցէք ի բարին զտէր **Խաչատուրն**, եւ **մեղուոր**

սուտանուն գրչի՝ **Հայրապետ** իրեցս, կարգացողաց եւ լսողաց, ամէն:

3.— էջ 326ա.— **Չստացող տառիս** զտէր **Խաչատուրն**, **սուտանուն** գրչակս **ղՀայրապետ** իրեցս, ամէն:

731

ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒՑ.— 4

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×4: էջ 8 է+423: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիսադիրները կարճիւր, մնացեալը սեւ մելանով, միասին, 22 տող: Նոսրաւոր վարժ: Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Կարճաւոր խորանագրող, էջ 4: Կաշեկազմ տախտակեայ. կուրծքին երկաթադիր. զգատմադիրք:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 9.— Արարեալ յաւեմմէ պատմութիւն վասն ազանութեան:

էջ 1.— Յամկ.

Ա.— Վասն ազանութեան, Բան Եւթմ.

էջ 4.— Տէրն մեր Յս. Գրիգորոս Հրամայէ ի փրկական Աւետարանին, թէ ուր դանձք մեր են, ածդ եւ սիրածք մեր եղբայրսն...

Յիշատակարան Գրչի.—

էջ 284.— Ով Հայրք իմ եւ եղբարք աղաչեմ զմեզ զարմեալ աղաչեմ երեսանկեալ աղաչեմ զզոնող սորին զմեզաւորս լինել ի Տէր միով Ամ. ողորմիւր, եւ դուք յիշեալ լինիք ի Բս. Յս. ամէն:

Բ — էջ 284.— Նարին վասն կարգաց ազօրեց ի բան:

Գ — էջ 298.— Նախերգանք քառոցի կարի իմն գովելի եւ գեղեցիկ յոյժ:

Դ — էջ 316.— Յաղաքս այսոց չսրութեան արարած: [Նախի գրոցս Գրոց...]

էջ 345.— Նախադրութիւն սխառ զա-

նադան աղաւանդ եւ պէս պէս անցուածոց մեղանացն...

էջ 347.— Խոստովանութիւն գորասացեալ եմ ար. Խաբմ, արիմադիրքն հաւատայ...

Մանօր.— Վարդապետութիւն մեղալի խոստովանութեան յումմենի վարդապետէ, դիրքնտիլ եւ ուսմկախօս յեղուաւ (Սաւալանեան, էջ 415):

ԱՂՕԹԱԳՐԻՔ.— 1

Յ. Գառնեցի

էջ 368.— Գաւանդութիւն Հաւատայ:

Ե — էջ 370.— Ա.— Ազօրք հոգեշահ ասացեալ Սր. Հօրն Յոնաննա Գառնեցեայ: Ի քեզ յուսած Բս. Ամ. ...

էջ 370.— Բ.— Յոնաննա Գառնեցայ ասացեալ Ազօրք առ Տէր Ամ.— Տէր տէր եւ Ամ. Ամ. կենաց իմոց...

էջ 379.— Ը.— Նարին Ազօրք առ Տէր մեր Յս. Գս.— Գառն Այ. Տէր իմ եւ Ամ. իմ Յս. Բս. որ զհեար ի վերայ Խաչին...

էջ 381.— Թ.— Նարին Ազօրք առ Սր. Ամածին.— Ամածին Հայր Բս. ի...:

էջ 383.— Ժ.— Նարին Ազօրք ի Տէր մեր Յս. Գս.— Ռաւ լուսայ...

էջ 384.— ԺԱ.— Նարին Ազօրք առ Տէր Ամ. մեր.— Նայեաց Տէր քաղցրութեամբ...

էջ 386.— ԺԲ.— Նարին Ազօրք առ Տէր Ամ.— Երկեսար Թաղաւոր...:

էջ 391.— ԺԳ.— Ազօրք եւ մաղաքանք փռկաւաւ Հայրապետին — Բս. Բս. որդի Այ. Տէր իմ եւ Ամ. իմ...:

էջ 394.— ԺԴ.— Երանելի Սրբայն Ար-

քա Եփրեմի հորին Ասորոյ ասացեալ է գա-
զօքս զայս:— *Տէր Ած. զորութեանց աշա-
շեմ զքեզ...*

էջ 407.— ԺԸ.— Ազօք Եսվամնէս
Գառնեցոյն ասացեալ ի վերայ գրոյն ան-
ուան իւրոյ:— *Յաւիտենից Ած. եւ արարիչ
բոլորից...*

էջ 412.— ԻԴ.— Նարին Ազօք:— *Սր.
Երբորդութեան տերաժանելի...*

Յիշատակագրութիւն.— 1768

էջ 413, ամենաբոլորով.— *Յիշատակ է
Սր. Յակոբայ որ յերուսաղէմ, ՌՄԺԷ.*

էջ 414-423, դատարկ դրեթէ:

732

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մասաւ 21×16×3: էջք 312: Հանգա-
մանք լատւ: Թուղթ սոկուն, ոչ ժիւ-
տեաակ, Գրութիւն՝ Խորագրերն եւ զը-
խագրերն նարեղագոյն, մեղեալը սե-
մեւանով, երկուին, 25, 23 տող, Բոլորդէր
մեծ, էջ 3-210, նոսրագրեր, էջ 211-312: Գ-
լեկազմ խաւաքարեայ, դրոշմադարձ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ—

Ա.— էջ 3ա.— Երանելոյն [8]անանու
Ոսկի [Բ]երանին [Ա]սացեալ [8]Աւետարանի
[Մ]եկնութեան:

Բ.— էջ 15ա.— Երանելոյն Յանանու
Ոսկի բերանին ասացեալ՝ Ամասակ որդին:

Գ.— էջ 28ա.— Ե. Ոսկեբերանին աս-
ացեալ Աս մեծատամն եւ Ղազարոսի:

Դ.— էջ 40բ.— Ս. Թեոփիլոսի[Ա]սաց-
եալ [վ]այսմ Բաւասմորդեաց պատն միջոց.
— [Ը]նդոթիլացաք ահա զժողով պահոց...

Ե.— էջ 64ա.— Երանելոյն Ե. Ոսկի-
բերանն ասացեալ, [ի] մաքսուորն եւ ի փա-
րիսեցին:

էջ 61բ-68, դատարկ:

Զ.— էջ 69ա.— Նարին Թեոփիլոսի
արի եւ Բազ Վարդապետի ասացեալ վասն
պանեց.— *Սովորութիւն իսկ է վաճառեալ
կանաց...*

Է.— էջ 82ա.— Երանելոյն Ե. Ոսկի-
բերանին ասացեալ է ի վեցերորդ կիրակիի
գլեկնութիւն Սր. Աւետարանին.— *Ար-
թուհ կայքէ...*

Ը.— էջ 93բ.— Ամանիայ Վարդա-
պետի ասացեալ, վասն անցաւոր աշխա-
րիս.— [Ա]րդ եթէ կամիս որ յաղթես աշ-

խարհիս, եւ ոչ ըմբռնիս ի կենցաղոյս
պատարան...:

Թ.— էջ 103ա.— Երանելոյն Եփրեմի
հորին Ասորոյ [ա]սացեալ, վասն Ոգորմու-
քեան:

Ժ.— էջ 117բ.— Երանելոյն Եփրեմի
հորին Ասորոյ ասացեալ, վասն Պանոս եւ
Ոգորմութեան:

ԺԱ.— էջ 132ա.— Երանելոյն Յանա-
նէս Գառնեցոյ ասացեալ քան շահուէտ եւ
օգտակար ամենայն մարդկան.— [Ա]րդ որ
ցանկայ եւ փափաքէ տեսնց կենացն եւ ան-
վախճան փառաց...

ԺԲ.— էջ 145բ.— Մեծի եւ երջա-
փառ Գայստեանն Քի. որ է օր առաքին ա-
րարչութեան Այ. ...:

ԺԳ.— էջ 164ա.— Պատմեա Աւագ
Երկուշաբթին վասն արարչութեան Այ.:

ԺԴ.— էջ 176.— Պատմեա Աւագ Ե-
րեշաբթին եւ զինչ արար Ած. ի Յմ:

ԺԵ.— էջ 185ա.— Պատմեա Աւագ Զ-
րեշաբթին վասն արարչութեան Այ.:

ԺԶ.— էջ 197ա.— Պատմեա Աւագ Ե.
շաբթին վասն արարչութեան Այ.:

ԺԷ.— էջ 211ա.— Յայլմէ Բարոզ եւ
կտակ Մեծի Ուրբաթու սգոյն...:

ԺԸ.— էջ 231ա.— Տեսիլ Ս. Պազուհի
առաքելոյ զոր ետես ի վերանայ երկինս
գմարչոյ եւ գտմ. ինչ.— *Տէր Ած. զորու-
թեանց, որ արժանի արարեր զիս տեսա-
նել...*

ԺԹ.— էջ 243բ.— Այս է Հարցումն Ս.
Բարսեղին եւ Պատասխանին է Սր. Գրի-
գորի՝ եղբորն Յարին: ...:

ի. — էջ 259ա. — Ս. Եփրեմ Խորաշմ
առաջնալ է վառն առանձին ազօրս ի դէմ
որդոյն Այ. ի գիշերի. — Տես Տէր զտառա-
սյանս իմ. . . :

իԱ. — էջ 289բ. — Ազօրք մախապատ-
րաստութեան ի խոստովանութիւն խոր-
հրդակամ. — Հաստիչ երկնի եւ երկրի. . . :

էջ 295ա. — Այլ իմն ազօրք երամնի-
ւոյն Թումառու Ակուիմացոյ, մախ քան զհա-
ղորդութիւն. — Ամենակարօզ եւ մշտնջենա-
ւոր Ած. . . . :

էջ 297բ. — Այլ ազօրք Ս. Բոնավէմ-
տուրի, զկնի Հաղորդութեան — Ներամխես,
Համեղազոյն Տէր Յս. , յուղիղ եւ յաղիս
Հոգոյն իմոյ. . . . :

էջ 299ա. — Այլ ազօրք զկնի Հաղոր-
քեան. — Զանճառելի ողորմածութիւն քո
Տէր Յս. Քս.

էջ 305ա. — Ազօրք երամնիւոյն Թով-
մառու Ակուիմացոյ — Շնորհեայ ինձ ո-
ղորմած Ած. . . . :

էջ 307բ-312, դատարկ :

733

ՅԱՂԱԳՍ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ. — 2

ԳԵՈՐԳ ՎՐԴ. ՄԵԼԱՅԻՄՈՂԼՈՒ (1707)

Զմիւռնիս

1817

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 22×17.5×1.5: էջք 136: Հան-
մանք շատ լաւ: Թուղթ կրկնատեսակ՝ կա-
պոյտ եւ դորշ: Գրէչ եւ ստացող՝ Յովհան-
նէս ԲՀՆՅ. Զմիւռնիացի: Գրութիւն՝ սեւ
մելանով, միասին, 22 տող: Նոտք շեղա-
դիր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն
քիչ մը աւելի: Կաշեկազմ խաւաքարեայ:

Ճակատ. —

Կարճառօտ Մեկնութիւն Կաթողիկէ
Եկեղեցւոյն, արտահանեալ յԱծ. աշունչ Գը-
րոց և ի բանից Սբ. Հայրապետաց և Ած. ա-
րան Վարդապետաց, Աշխատասիրութեամբ
և ջանիւք Կոստանդնուպօլսեցի Դպրի ժխոյ,
ի ղիտապետութեան իմաստակաւ եւ Սրբա-
զան Աղէքսանդր Կաթողիկոսին, ինք-
նադուլս եւ տիեզերական Եպիսկոպոսապե-
տին ամ. Հայոց: Ի յամի Փրկչին 1707, եւ

ի Հայոցս ՌՃՄՁ, ի Փարիզ մայրաքաղա-
քին Ֆրանցայու:

Իսկ ի յամի Փրկչին ի 1817, ի Սեպտմ.
1, նորոգ ընդօրինակեալ ի ձեռն իմ, յող-
նամեղ Տէր Յօհան մեղսամած ապարդիւն
քահանայիս, որ եմ անարժան սպասաւոր եւ
աւելածու Սրբոյն ըմտեփաննոս Եկեղեցւոյ
յիզմիւռնոյ, ի վայելս անձին իմոյ եւ ի-
մայնոցն, ի Դպրատունն Զմիւռնիոյ:

էջ 1. — Կարճառօտ Մեկնութիւն Կա-
թողիկէ Եկեղեցւոյն. — Անհնարին աղէտք
եւ անտանելի Թշուառութիւնքն՝ որք ի վա-
ղուց Հետէ պատառն եւ զիշատեն զհայկա-
կան եկեղեցին Բի. . . . :

էջ 66. — Պատասխանի առ քանի մի
Հաբեթունս Կոստանդնուպօլսեցի եղբարց ի
վերայ յառաջագրեալ մեկնութեան:

Յուղարկեալ էի օրինակ մի. . . . :

734

Ա.— ՄԵԿԵՈՒԹԻԻՆ ԾՆՆՒՌՑ.— 2

ՎԱՐՅԱՆ ՎԱՐՅԱՊԵՏ

Բ.— ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻԻՆ (ՄԱՆԱԿ) — 4

Ա Լ Գ Ե Ր Ց

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻԻՆ —

Մուսու 21x16x3.5: էջ 472: Գրակց
ԺԵ+2: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հաս-
բակ, Գրութիւն՝ խորագրերները եւ դիտա-
դրերները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով,
միասին, 28, 23 տող: Նոսրագիր վարժ:
Համառոտագրութիւնը զբեթէ սովորական:
Գունաւոր դիտադարձ՝ էջ 9, 337, 386: Կա-
շեկազմ տարտակեայ: Դատարկ թուղթ ըս-
կիցը չորս թերթ:

Ա.— ՄԵԿԵ. ԾՆՆՒՌՑ

էջ 1.— Նախադրութիւն մեծագոյն տե-
ւալքեան արքայ Եօրմ Վարդանաւ: Առ խրմը-
դրող մտանքին — Բարձր է բնաւորեալ տա-
մարդի է բնութեան մերում երեւեալ ...

էջ 2.— Աշխարհալուր եւ տիեզերա-
լուր Վարդապետին Վարդանայ անացեալ
Մեկնութիւն Արաքսածոց — Հաստատութի
դանմուցե Այ. ...

էջ 9.— Ի սկզբանէ արար Ած. զերկին
եւ զերկիր ...

Մամօր — Լուսնային ժամ յա-
ջորդարար նշանակուած են: Բրա., Եղիշ.,
— յւ, Երբ., Գիւ., Գրիգ., Եւս., Լուսնա-
բեւ., Եփր., Նիւ., Դաւթ Փիլիսո., Փի-
լոն, այլուստ, Ածարար Գրի., Աշխարա-
ցայ, Վր., Առաքեալ, Վրդ., Վանական,
Եղիգ., Մովսէս, Միխայիլ, Կղեմ., Կիւղ.,
Գողոթ:

էջ 335.— ... Եւ այսու հաստատվ կա-
տարի եւ տապալու զնի յեղիպոս: Եւ Այ.
Իմոյ փառք յաւիտեանս, Ամէն:

էջ 36, դատարկ:

Բ.— ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻԻՆ

էջ 337.— Գիւրգ Առաքիմ. Ձեռն յաղա-
գքս քէ Ե Ած.— Արդ եթէ է՛ Ած. բազում
կերպի. ցուցանեմ ...

էջ 386.— Յաղագս Հրեշտակ(ան)եմ
յաղջումք.— Առաքեցաւ Գարբէլ է կարգէ
հրեշտակապետաց տա երանուհի Կոյսե ...

էջ 460.— Յաղագս Նստնյոյն Քո.ի
քմոյ արմէ ձոր:

էջ 463-472, դատարկ:

735

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ց

{ՅԵ. ԴԱՐ}

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻԻՆ —

Մուսու 20x15x5: էջ 484: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ տիկուն: Գրութիւն՝
խորագրերները եւ դիտագրերները կարմիր,
մնացեալը սեւ մելանով, Երկաթե, 30 տող:

Նոսրագիր վարժ: Համառոտագրութիւնը
առատ: Գրակց մը զարդագրեր՝ կանաչ մե-
լանով: Կաշեկաղմ տախտակեայ: Գունա-
նակ մազապարծեայ, սկիզբը եւ վերջը եր-
կուսական թերթ, մասունք երկաթագիր
Ա. հաւարանաց:

էջ 476— Սնդամ քո ճեր գորու-
թեանց...:

էջ 478բ-481, դատարկ: Նոյեպէս էջ
483-4:

Յիշատակագրութիւն.— 1694

էջ 482, անհարք գրչութեամբ. —
Փառք Ամենաօրբ Երբորդութեանն, Հօր
դերսկգրեականի եւ Որդւոյ Նորին—իսկա-
լկալի, եւ Հոգւոյ Սրբոյ ամենազօրի, եւ
աւահասակ, միազոյզ եւ համապատիւ

Առաւանդութեան, ամէն:

Յիշատակ է այս գիրքս յնշտկեալ
քաղաքս, որ կոչի Քոստաթ, մահաւեր Առա-
ւանդարի դոսերան իտիւնաւսէ ըստացաւ
այս հայրենական (Ն) ընդիցէ իւրմէ, եւ եղ-
բայ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ ի դոսն Սր.
Յակոբայ, ի Թաւականին Հայոց, Ռժ եւ
ԽԳին. ով ոք արըւտակէ կամ գոյանայ կամ
վանակէ դատալարտեակ լիցի ահեղ տեսե-
նին: Ով ոք ընթերես եւ Ած. ոգորմի տէ,
յիշեալ լիցի ի Դս. Ած. մեր, ամէն:

736

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

ՆԿԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մաւալ 21x15.5x3-5: էջք 338: Հաւ-
զամանք լաւ ընդհանրապէս. լուսանցքները
ցնցակեր: Թուղթ բամպակեայ: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ զիւղագիրները կամիւր,
մեղեցեալ սեւ մելանով, երկսիւն, 33 տող,
Նաբագիր մանր: Համառօտագրութիւնք
լափաղանց առատ: Գունաւոր զարդագիր,
լուսանցադարձ եւ կիսախորան՝ էջ 6, 141,
193, 201: Կաշեկազմ տախտակեայ: Պաշ-
պանակ մագաղակեայ, սկիզբը եւ վերջը եր-
կուական թերթ, բոլորագիր Ճաշոցի մասն.
կը պարունակէ սկիզբն Աղոթից «Սրբոյն
Բարսիի կնարոյ Սպիտակապատեկտի.—
Աւահեալ եւ Տէր ամենակալ որդի եւ բանդ
Ած...» անս. «Յունիս իք Տաւն ծննդեան
Կարապետին եւ Մկրտչին Յովաննուս:

Ա.— ՄԵԿՆ. ԵՍԱՅԵԱՆ.— 3

Գր. Տաքեւացի

էջ 5— Մաղկաճաղ Մեկնութիւն ի
լուսաւոր բամիցն արքիմանկամ Վարդա-
պետի Յանամնու Որսոմնցալ, Խաւաթեալ
աշխատասիրութեամբ Գրիգոր աշակերտ
Նարին.— Զի՜նչ է որ առ Տեսիլ Մաւ-
եայ, ՊՅ. Ճարգարէութիւնն տեսիլ կոչէ,
դի մարդարէն տեսանող լսի ըստ Սրբայն-
ացն...:

Մամուր.— Տեղ տեղ կան թերոյթներ,

—մարդը կամ կէս սիւնակ, ինչպէս, էջ
21ա, 25ա, 35բ:

Յիշատակարան Հեղինակի.—

էջ 123բ— Արդ ես վերջինս սպասա-
ւորաց բանին Գրիգոր ՔԼԳ. Ժողովեցի
զմաղկաճաղս Մեկնութիւնս աւանաւոյ մար-
դարէին յետսայնա...— Հմմտ. Բ. Հա-
տար, էջ 590:

Բ.— էջ 129— Մեկնութիւն Խորա-
նաց Աւետարանի.— Մտեանք աստուա-
նադիւնք...:

Գ.— ԼԾ. ՄԵԿՆ. ՅՈՐԱՅ.— 3

Գր. Տաքեւացի

էջ 186բ.—Այս իմչ է ի Լուծմունս
Գրոց Մեկնութեան Յովբայ:

էջ 141ա— Նորին Գրիգորի ամյալք-
փիլիսոփայի եւ քաջ հոռտարի, տաշեք-
տիմ նամեմի Յանամնու Որսոմնցալ,
Խաւաթաւ Լուծմունք զմաւարիմաց բանից
ի Մեկնութիւն գրոցս Յովբայ եւ ի բանս
մեկնաց.— Ներդարեակաւ իմն: Լուծմունք.
Մաջուր եւ հոգեւոր սերունդ յաւակնութիւն
դնէ աստ: Նախ ներդարեակաւ ասէ, որ ի
կատարումն ասան: Սրկորդ թափանցիկ,
միշտ ի մանգիւրաճարն երեւի...:

էջ 147ա— Նորին քաղաք վտան փա-
ճութեանց մեղաց...:

էջ 154ա — Նորին քաղաք վասն փոք-
ժուրիանն եւ շարուրեան կամանց...

Մամօք — Ը. պրակին կը յաջորդէ
ԺԱ., ուրեմն կը պակսին Թ. եւ Ժ. պրակ-
ները: Տես էջ 192-3: Իջարկութիւնը նոր զոր-
ւեցան:

Դ. — Մեկն. ԽՂԹՈՅՆ ՊՕՂՈՍԻ. — 2

Յանկ. Որոտնցի:

էջ 193ա — Երանելի Աբ. Հօրն մերայ
եամեծի իմաստասիրի եւ տիեզերանայակ
յարուստասիրի Յանանու Որոտնցայ, ի
յառաջարան Առաքելայն Պօղոսի համառօտ
եւ պայծառ տեսութիւն. — Ընդ ուսումնա-
սէրն է փոյթ: ԼՍ. Եւթաղ դրէ առ հոնա-
ւոր ոմն Աթանաս անուն...:

էջ 201ա — Պօղոս ծառա Որ. Դ. ...:

էջ 209բ. — Մեկնութիւն համառօտ եւ

լուսաւոր. ի Հռոմայեցոց Խղս. Պօղոսի.
գլխաւոր կամ յեղեակաւ: Արարեալ Յոհանն-
նու եռամեծ հետետորին...:

էջ 230ա — Հց. — ԶԻՆ, է ի կորնթա-
ցոցն առջի Թղթին...:

էջ 281բ. — Համառօտ տեսութիւն
երկրորդ Թղթին կարմրացոց:

էջ 288ա — Թուրք կարմրացոցն քա-
հանայից տա Պօղոս Առաքել:

էջ 288բ. — Առ կորմրացիս Երաւոյ:

էջ 294ա — Ս. Եփրեմի պատմառ Դա-
ղատեցոց Թղթայն:

էջ 317ա — Պատմառ Թղթայն Եփե-
սացոց տիփրեմի առաջեալ:

էջ 330ա — ՌՄ. Պեղեւ դէջն ճշմար-
տութեամբ եւ արդարութեամբ, ամ. ստույ
Մամօք. — Այսպէս կանդ կ'առնէ.
Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 591, Թիւ 560:

էջ 336բ-338, Նախերգանք, եւլիս:

737

ՊԱՏՄ. ՌՈՒՍ ԵՒ ԹՈՒՐԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ, Ա. ՀԱՏՈՐ. — 1

Թղթ. Մեկնութիւն ՍԱՐԿԱՅԱՆ (1773)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 22x16x4: էջք 528: Հանգա-
մանք քաւարար: Թուրք Հասարակ: Պրո-
թին՝ սեւ, մեկնեով, միասին, 18 տող:
Շեղադիր խոշոր: Թղթալով:

Ճակատ. — էջ 1. —

Պատմութիւն մերկայի պատերազմիս
ընդ մէջ Ռուսիայի եւ Ռումանականի դրա-
մը: — Թարգմանեցեալ ի Հասարակ լեզուն
յունաց ի յԱթիւրիտոն սրբաաւրկաւագէ
Բարապետուրէ, եւ ի նմանէ ուղղագրեց-
եալ: Հատոր Առաջին, ի Վէնէտիկ, 1770, ի
Թէոդոսեան Տիպոգրֆոսէ ի Յոհաննիւնաց-
ոյ, այսինքն, ի Նանեացոյ: Իսկ այժմոյս
ի յունացն Թարգմանեցեալ ի Հայկական

րարառ ի Մեղիսեղեկէ սարկաւագէ, յամի
Տն. 1772, ի Հոկտեմբերի 25:

էջ 2. — Տպագրօղմ տա ընթերցօղմ գա-
ւառացեալայ Պատմութիւնս խնդալ. — Մա-
տուցանեմ թիղ, ո՛վ պատմաւոր ընթեր-
ցօղ...:

էջ 7. — Պատմութիւն մերկայի պատե-
րազմիս ընդ մէջ Ռուսիայի, Լեհաստանի
եւ Թուրքացն: Դիւելս Ա, որ պարունակէ
ղղիտումն աշտորիկ դրօշոյ, եւ զիբո՝ որք
նախատառնի զեքեղայ պատերազմ...:

էջ 828 — Վախճան Առաջնայ Հատո-
րին:

Մամօք — Երկրորդ Հատորը տես
Ցուցակիս Բ. Հատորին մէջ, էջ 407 Թիւ
445:

738

ՄԵԿՆ. ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 4

ԳՐԻԳՐ ԶԱԹԵԱՅԻ

Տեղի

ՌՀԱ=1622

ՆԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մասայ 21×15×3: էջ 358: Հանդա-
մանք լաւ. Թերոյթներ կան մի քանի տեղ,
ինչպէս էջ 267, 281-2, 300-301: Թուղթ
կոկեալ: Գրել՝ Միքայէլ Մարգուանցի:
Գրութիւն՝ բնարանները եւ դիւանդերները
կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկտիւն,
33 տող: Նոտարագիր մանր: Համառոտագրու-
թիւնք չափ աւատ: Կարմրագիծ դարդա-
ղիք՝ իւրաքանչիւր դուռի յետիւրը: Կաշե-
կապման տախտակեայ: Նորոգող՝ Յարութիւն
Արեղայ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ—

էջ 5ա— Գրիգորի Եղամեծի եւ քաջ
եհեռոտորի եւ իմաստասէ իրի, աշակերտի
Յաննանու Որոտնեցայ՝ մեղանալ կախելոյն
ի սերմ Յիւ: Ի յիշձ քաղձամաք բամետեր
ամձամք Յորիմ աշակերտաց, արքանալ լու-
ծուամ իմամտուտ յառաջարքն Անտարա-
թիմ Յովնանու: Յառաջարան: ՆՄ. Նա-
խերդանս ոչ է Նանախ մեկեշի...

էջ 20ա— Համառուտ Մեկնութիւն
Անտարանիմ Յովնանու, Յորիմ Գրի-
գորի...:

էջ 340ա— ... Թոյլ տուք դոցա,
կոյրք են, կուրաց առաջնորդք. այսինքն՝
Թոյլ տուք դի խոողեացին եւ զայնքանկե-
ցին Այսպէս կամք կ'տանի:

Յիշատակարան Գրիի.— 1622

էջ 349ա— Փառք Ամենաուրբ Եր-
րորդութեան Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն,

այսմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Զգծող սորոս իմաստացուցակ եւ Հան-
ճարով լիլ, դորս Յոհան Քաղուածու կոչի,
դիւ զՄիքայէլ անարման Մարգուանցի, ի
խնդրոյ վարդապետին իմոյ քաջ բարունա-
պետին, որ այսմ մամանակիս պատահեցաւ
ի քաղաքն Մարտունին, ի դուռն Ածած-
նին, Թղին ՌՀ ու մէկ ին, եղեալ խնդիր
այս Քաղուածութիւն, որ պատահական է սա
քան զսակին, Ած. կարողութիւն տայ իւր
անձին, որ դաս սակ յեկեղեցին, աւարտ
սոնէ մինչ ի վերջին, դասայկարգէ զինք
յայն տեղին, ոչ ոք տեսեր մարդ ընալին:

Աղայնմ զհամառու դասդ պետիկո-
տաց եւ զդուռդ աշակերտեալ մանկանցդ,
ի տեսանելն եւ ի վայելելն յայսմ անուշա-
հոտ ծաղկանոցն յիշեցէք ի Տէր սրտի
մասաք դիւ զսոկեանուն Միքայէլս եւ զհա-
րըն իմ զԱռաջել եւ դմայրն իմ, եւ զուր
յիշեալ լիցէք ի Քաւ Այն մերոյ աւրհես-
տին, ամէն:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —

1774

էջ 340բ— Արդ վերջին ստացող գրոյս
Յարութիւն ապարդիւն Արեղայ, որ Հալով
արդեամբս առի եւ նորոգեցի իմով մա-
տառ ՌեծՀԴ Թղին Փրկչին, եւ Հայոց
ՌՄԻԴին ի կարենոյ քաղաքն: Աղայնմ Հան-
դիպօզդ սոյն գրոյս եւ ընթերցողդ յիշ-
ցէք ի Քաւ Ած. ողորմի առաջէք:

էջ 350-358, աղանչուած բայն դա-
տարկ:

739

ՄԵԼՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՈՍԻ.— 9

ԳՐԻԳՐ ԶԱԹԵՒԱՅԻ

Սօրաւեր, Աղբալ

1696-8

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասաւ 20.5x15x4: էջ 352: Հանգա-
մանք բաւարար: լուսանցքները ցեցակներ:
Թուղթ կարծր: Գրել՝ Յոհան Երէց: Գրու-
թիւն՝ բնաբանները, սկզբնաւորութիւն-
ները եւ դիւանները կարմիր, մնացեալը
սև: մելանով, երկսիւն, 43 տղ: Նոսրա-
գիր մանր: Համառոտագրութիւնք շատ ա-
ռատ: Գունաւոր զարդադէր: լուսանցա-
զարդ եւ դիւանագր՝ մեծ բաժանումներուն
սկիզբը: Կաշկաւմ ապստակեայ դրոշմա-
զարդ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 8ա — Յանկ է գլխաւորապէս բա-
նից բալար գրայ, զի դիւրաւ գտցես գոր եւ
կամբս:

էջ 7ա — Գրիգորի աշակերտի եռա-
մեծի եւ տիեզերալուր Վարդապետի Յո-
նաթան Որոտմեցոյ, հաւաքեալ Քաղաւա-
ծաւ Մեկնութիւն Սրբոյ Աւետարանին Մատ-
րէոսի...:

էջ 21բ — Ի սկիզբն Աւետարանին Հե-
տեւեացուք սակաւուք իմաստից քերթու-
թեանց:

էջ 348-352, դատարկ:

Յիշատակաբանք Գրչի —

1. — էջ 21.ա — 1696

Գրողի գրայ —

անարհեստ գրչոյս,
Յոհան երէցոյս,
չած եւ վատթարոյս,
Աստուած իմ Յիսուս,
մի՛ Բողբուր դես անոյս,
Իձեմք Թուոյս,
Ի՞նչ փեարկար ամսոյս: Ամէն:

2. — էջ 345բ — 1698

Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեանն
Հօր եւ Որդւոյ եւ Համադոյ Սրբոյ Հոգւոյն
այժմ եւ անդրաւ յաւիտենիւ ամէն:

Արդ աւարտումն եղև սբ. գրոյս ի
Թուին Հայոց Իձեմք, յամենանն ապրիլի
ԺՁ, ի յերկրն յԱղբալու եւ զիւղն Սօրա-
ւեր, ընդ հովանեաւ Սրբոյ էլմիամենի, ի
յօգնութիւն եւ ի պաշտպանութիւն մեզ:
զրեալ մեռամբ մեղսաներկ եւ անարհեստ
գրչի, Յոհան մեղօք մանուցեալ երէցու:

Արդ երեսանկեալ աղայեմ զամենեւ-
եան որք հանդիպէք սմա տեսանելով կամ
զաղափար զեւելով, յիշեցէք ի մարքափայլ
յաղօթս մեր զանաբաժն եւ զանպիտան Յո-
հան բաղձամեղ եւ մեղսաթաւալ գրչոյս, զի
ողորմածն Ած. զթացի եւ ողորմեսցի մեզ
յիշողացք եւ մեզ յիշեցելոցս, ի միւսան-
դամ զաշտտեանն եւ յաւուրն դատաստանի,
ամէն:

740

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ.— 7

Մ. ԽՈՐԵՆԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասաւ 21x15x2: էջ 224: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ սուկուն: Գրութիւն՝

Խորագիրները եւ սկզբնաւորները կարմիր,
մնացեալը սև: մելանով, երկսիւն, 31 տղ:
Նոսրագիր վարժ: Գունաւոր զարդադէր:

յուսանցադարդ եւ խորան, էջ 13, 61բ, 148: Կաշկկադ՝ խաւաբարտեայ, Դատարկ Թուղթէ՝ սկիզբը չորս Թերթ, վերջը՝ վեց:

Ճակատ.— էջ 1ա.—

Ազգաբ[ա]նութիւն Տոնիմ Յաբեք—
եան, յօրինեցեալ ի Մովսէէ Պորենացւոյ
յնոամեծ վարդապետէ, եւ յողներախտ
Քերթողաւորէ: Ի խնդրոյ պայազատ առ—
պետի Սահակայ Բագրատունւոյ, Հարա—
յատ եւ ղուն պատմութիւն նախնացն առ—
նաջնոց, Թաղաւորաց, իշխանաց, նախա—

րարաց, եւ հայրապետաց Արամեան Ազգին,
Սկսեալ ի Հայկայ Բաշէ, մինչեւ ցԱրտա—
շիր Թաղաւորն մեր, ի լոյս անեալ տպիւք
եւ ծախիւք Թոմայ Վանանդեցւոյ՝ վեհա—
փայլի եպիսկոպոսի եւ բազմաբան վարդա—
պետի:

էջ 216ա.— [Հ]ամառտոց ցամկ եւ ցու—
ցակ իրաց գլխաւորաց, արք պարունակին
յայտմ գրքոց պատմութեանց:

Մամօթ.— Հասած է մինչեւ «Տիրան
որդի Պօրոզմու» (էջ 224 բ.):

741

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 5

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՑ

Բ.— ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ (ՄԱՄԱԿԻ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 21×15×6: էջ 730: Պրակե
ԺԸ+ԺԳ: Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս:
Թուղթ հասարակ, Գրիչ, կաղմող եւ ստա—
ցող՝ Սիմէոն Աբեղայ, Գրութիւն՝ խորա—
դիրները, սկզբնաբառերը կամ վանկերը
կամ դրերը կարմիր, մնացեալը սեւ մելա—
նով, միասին, 29, 26 տող: Նոտրագիր եւ
նոտր չեղագիր: Համառոտագրութիւնք սո—
վորականէն քիչ մը աւելի: Կաշկկադ տախ—
տակեայ շինցած, Յիշատակագիրք.— Ա.—
Գրեգոր Վրդ., 1270: Բ.— Սիմէոն Արղ.,
1616-29: Գ.— Սիմէոն Վրդ., 1703:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— [Ո զ Բ]

Յարծամ երեստակն երկնից ստեղծալ ի վայր իջեալ,
մտ գոյնգգոյն իմծ երեսմայր հագնա սլացեալ,
իբր գտաղանդ պտտիբբամին ի յիս նարեալ,
բէ նլ գծամք ի գաղտաւորն գգամեմ պտեմեմեալ:

Ամառակ եմ, վա եւ եղուկ գգամեմ վտամեցի,
կու սարսափիմ ի գծալու գկարգս տանցի.
փախեալ չգա օր քմ գծամք ի այլ տեղի.
երտւիքմեմն յայծ կու մեղիմ տնիքիքիք:

Կապեցաւ արագ լեզուս, սաստանցաւ,
մեղաց պտտեաւ էր դիպեցաւ ընծի տեա,
աղայեցէ՛ վասն եղկելուս օր Յօր լիմա,
թէ չէ գծամ մուք աւ խաւար այլ լոյս չգա:

Ոն քէ լիմեր հագի արգելիբր գարջայիմ,
օր գիմ տեսեալն ձեզ ասէի մառ գոչուիմ,
այնչափ վտա է եւ լեզի դեմք երեստակիմ,
գէտ գեաւր սուր երկտայրի կտ ի տե...:

Բացագլուխ եւ բոկ ստամբ առեալ...,
իբրեւ գգոգ տպեմնով գգամն կու տամ,
ճամապարի է իրտս դքծօր, մեղ աւ երկամ,
եաւտնիւր Յարեալ չգա միմ յաւիտեան:

Մամօթ.— Տնասկիզբի տառերը կը յօ—
դեն Յակոբ: Կախման կէտեր դրինք այն
տառերուն տեղ որոնք աւրուած եւ անըն—
թեւնի դարձած են:

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ

Կուտիմ

1629

էջ 36.— Աշխարհալուր եւ տնեգերա—
լոյս վարդապետին վարդաճայ պարզ եւ
լուստար խորին խորհրդով, եւ դիւրագիտ
լուծմամբ եւ քամի Մեկնութիւն արարեալ
Սաղմոսիս, շարծեալ ի Հոգոյն Սրբոյ, եւ

յարբիտակման Լազարտայ և յաշակերտաց իւրաց, յոյժ աշխատեալ մտաւոր բանի, զոր ցուցանէ առաջինկայ ամբարեալս ի վարժ մանկանց եւր Սիոնի, եւ և զարդաց ամ. ի մի հասարակ, ձեռնհաս սիրողաց, զոր և ինքն հասցէ իւրովն երկնից արժայութիւնն ամէն — Մի է Ած. և մի միջ-նորդն Այ. և մարդկան...:

Էջ 143 լւ — ճիւղ եղբայրք մի մեղադ-րէջ վասն ամպին մթին ծոցացու առջնեւ:

Յիշատակարանք. — էջ 423. Ժամգա-գոյն միանմով:

Յամի Զ երորդի, Ժ երորդի, Թ ե-րորդի Թուականութեան Հայոց [= 1270], Գրիգոր տկարս և փանաքիս, յոյժ նուազեալ ի բարեաց տեսակէ, և փարթամացեալս թշուառութեամբ, որ և զիմեցի յաշխարհէն Միշակեալաց ի կողմանս յարեւելից ի յաւուսն վարդապետութեան առ տիեզե-րայայլ վարդապետս վարդան, և փափա-քեաց այսմ հոգեւոր տառի Մեկնութեանս և զրեյ հառու զայս:

Ի թուականին Հայոց ՌՂԸ [= 1629] զբեցաւ. աայ ի զիւղն ի Կուրին ընդ հովան-հաւ Սր. Կիւրակոսին, ի յոգնամեղ անձնէ Սիմէոնէ լոկ անուն բանի սպասաւորէ, զմասն անելով զբան առակողին որ ասե-լնակաւորութիւն զիւրաս և մի՛ զարմարթ. Վասն որոյ զրեցի զՄեկնութիւն Սաղմոսին առ ի խրատ և ի կրթութիւն իմում անհրաճանդ բարուցս, և ի յիշատակ յախտեանից ինձ և ծնաւդաց իմոց և ամ. արեան մեքմաւորաց և երախտաւորացն: Արդ աղայեմ դամենե-սին վասն սիրոյն Բ. ի և վասն ահեղ ակրե-կալութեան աւուրն դատաստանի, որք կարդոյք (կարդայք) կամ աւրելանկէք, ու-ղիդ ստիւն հայցէք ի Բ. է զՄեկնութիւն սը-խայանաց իմոց, և ծնաւդացն իմոց ամէն:

Էջ 8. ստորաւր. — Թվին ՌՄԲԻ [= 1703], և Սիմէոն վարդապետս զնեցի ըզ-դերքս Ժ զու. ի Մեքուն վարդապետէն:

Բ. — Հին ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Մեքսիմ

1616

Էջ 423. — Յառաջաբան մախկարգ-եալ Թագաւորաց:

Էջ 432. — Թագաւորութեան Առաջին.

Էջ 508. — Գլուխք երկրորդ Թագաւո-րութեան:

Էջ 581. — Թագաւորութեան երրորդ.

Էջ 655. — Թագաւորութեան Զոր-րորդ:

Էջ 716. — Ոգբք Սրբոյն երեսիայի Մարգարէի:

Էջ 728. — Արեկ ասեմ բան հրաշական, զպատեալ մեղաց զանա-զան...:

Էջ 729. — Գրչափորմէր:

Էջ 730. — Ղալաթիս յեկեղեցին ի մաս Գրիգոր Զալապին աշխարհ ամանաթ կայ...:

Յիշատակարանք. —

1. — էջ 715. — 1617. — Փառք Ամենա-սուրբ Սրբորդութեան Հայր և Որդոյ և Հոգոյն Սրբոյ յօրհանեա ամէն: Արդ զբե-ցաւ առ ի քաղաքն ի Մեքսիմ ընդ հովան-հաւ Սր. Գեորգիայ Զորաւորին լաւ և յըն-տիր աւրելանկէ, ի թվականին Հայոց Ռ և Կ ու Զն. Եղեմ. սկիզբն սորա բուն Բարե-կենդանին և յաւարտն ի Մաղկադարդին:

2. — էջ 727. — 1618. — Գրեցաւ Զոր-րորդ Թագաւորութեանց և Ոգբն Սրեմ-իայի ի քաղաքն ի Մեքսիմ ընդ հովանեաւ Սր. Գեորգիին, ձեռամբ Սիմէոն Արեղայիս, Թուականութեան Հայոց ՌԿԵ երորդին, Ապա յետոյ զՄեկնութիւն Սաղմոսին զբը-հալ՝ ի մին առաջ եղեալ կապեցի, յետ ԺԴ ամի:

742

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ (ՄԱՍՆԱԿ) — 11

[ԺԷ. Դար]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւայ 20×14×8: Թերթք 464: Հան-
յամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն, կիսո-
ղարկ: Գրութիւն՝ խորագիրները, երբեմն
սկզբնաւորութիւններն ու գլխադիրները
կարմիր, մնացեալը սև: Ճեյանով, Էրկսին,
30 տող: Բոլորդէք Քաշուր. վերջին երկու-
պրակները՝ ԽԱ-ԽԲ նտորագիր: Համառո-
տագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի:
Դունաւոր դարդագիր, լուսանցադարդ եւ
խորան իւրաքանչիւր դրքի սկիզբը: Կշե-
կալմ ստխտակեայ դրոշմադարդ: Պահպա-
նակ մաղաղաթեայ սկիզբը եւ վերջը մէկ-
մէկ թերթ, երկաթագիր Աւետարանի մասն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1ա1 — Նախադրութիւն Յոքա:

Թղ. 2ա1 — Յուլիանոս Եպիսկոպ. Ա-

դիկառնացոյ:

Թղ. 3ա1 — Գիրք Յոքա արդարա:

Թղ. 38ա1 — Յանկ Առակաց Սոգոմո-

նի:

Թղ. 39բ1 — Գիրք Առակաց:

Թղ. 73ա1 — Նախադրութիւն Ժողո-

վազիմ:

Թղ. 77ա1 — Ժողովոյ:

Թղ. 87ա1 — Նախադրութիւն Երգոյ

Երգոցիմ:

Թղ. 93բ1 — Նախադրութիւն Իմառ-

տութեամ Սոգոմոնի:

Թղ. 118ա2 — Յիշատակարանէ այս.

— Ածեղէն Հոգեւոյն ի սմա, խաղաղութիւն

անուն արքայ... — Ա-Բ:

Թղ. 119բ1 — Իմաստութիւն Սիրա-

փայ:

Թղ. 149բ-153բ, դատարկ:

Թղ. 154ա1 — Նախադրութիւն Յե-

սայեա Մարգարէիմ:

Թղ. 156ա2 — Մարգարէութիւն Էսա-
յայ Որդւոյ Ամիսայ, գոր Եոնս ի վերայ
Հրէաստամի:

Թղ. 225ա1 — Պետրոս եւ Անդրէաս ի
շեղէն Նեփթաղիմի...

Թղ. 226ա1 — Յառաջաբան Գրոցս
Գործոց Առաքելոցիմ:

Թղ. 235ա — Գործք Առաքելոց:

Թղ. 280ա — Յառաջաբանութիւն
Եւք. քաղ. Կթղից: Յանկ Յակոբու Ա-

ռաքելոյ:

Թղ. 281ա1 — Գիրք Յակովբայ Առա-
քելոյ:...

Թղ. 304ա1 — Ազիւս Եւքաղի:

Թղ. 306ա1 — [Յառաջաբան Պաղոսի
Առաքելոյ...] — ... Բանդի Բորեւ Եոնս

դարձրոցութիւնն պայծառացեալ...

Թղ. 327ա — Պաղոս առ Հռովմայե-
ցիս — Պօղոս Ժառայ Եի. Գի. Կոչեցեալ ա-

ռաքեալ...:

Թղ. 429ա1 — Դուլիք Թղթոյմ Եր-

ուրդ Կորնթացոց:

Թղ. 429բ1 — Պատճառ Երբորդ Կո-

րնթացոց Սրբոյմ Եփրեմի:

Թղ. 431բ2 — Թուղթ Կորնթացոց առ
սր. առաքելոյմ:

Թղ. 435բ — Նախադրութիւն Յայտ-
նութեամն Յոհաննու:

Թղ. 439ա1 — Յայտնութիւն Սրբոյմ

Յովհաննու Առաքելոյմ եւ Աստուծաբան
Անտարանջիմ:

Թղ. 461ա1 — Համգիտ. Երանելոյմ
Յոհաննու...:

Թղ. 463բ2 — ... Մանկունք Նորա
շարժարեցիկ, եւ ած. արժատ [Շարունա-
կութիւնը կը պակսի. այս քերթը փրթած
է տեղէն. յաջորդը դատարկ]:

743

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Իլով

Դեկտեմբեր = 1818

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաս 21 × 15.5 × 4: Թերթ 214:

Պրակտիկ, Հանգամանք լաւ ընդհանրապէս. բաժանեցները վնասուած ցեղէն եւ խոնարհեցնէ: Թուրք բաժանեցնայ կրկնապատկ: Գրիչ եւ Սապոյ՝ Ա. Մասին՝ Ասար Սեբաստացի: Գրիթին՝ խորագրերն են: Գլխագրերն են կարմիր, մանրագրերն են մանրագր, մասին, 22, 28 տող: Նորագրեր կրկնապատկ: Համառոտագրութեան օրինակներն են ժողովրդական, կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմագրեր: Դասարկ Թուրք պէղրել վեց թերթ. մէկ էլլի վրայ Դասարկն պարունակած գլխագրերն են: Թերթն ցանկը՝ Հին ընդգրկում:

Թղ. 1ա — Աղուէն եւ Ուլտ — Աղուէն եւս զուգում պատկեր...:

Ա. — ԱՌԱՎԱԳՐՈՒԹ. — 1

Ասար Սեբաստացի

Թղ. 1բ — Խրատք ղեկեցկայաբար եւ առակաւոր բանիւք առաջնալ յիմաստեղծն պէտքն եւ ազգի ազգի կերպարանք. խոսել ղեկ պատկեր, ի հոգեւորն եւ ի մարմնաւորն, ի լաւ եւ յարգութիւն ուսումնականք անձանց, զոր ի բազում եւ այլ եւ այլ օրինակաց ժողովեալ եղաք առաջ: Իսկ որք ընթերցանուք ի միթարական խրատուց կարգալով կամ օրինակելով, յիշեցէ զհասարակ բանիւք, զյոգեւորն եւ զսնտաւորն ծառայալ Ասար Սեբաստացի, եւ Ած. ողորմի առաջեք, ղի թողցէ Տէր զբազում յանցանք մեր, նոյն եւ զյիշողացը, եւ պարզեցնեցէ ղիւր առաւ ողորմութիւնն, ամէն եւ եղբիւր եղբիւր:

Թղ. 13ա — Թիւ 39 — Ի մէջ տնկոց խորհուրդ եղեւ, թէ ում արման է թաղաւորքն ի վերայ մեր... — Հմմտ. Առակք Միթարայ Գուր. Վեհապէ, 1842, էջ 8, Թիւ 1:

Թղ. 13ա — Թիւ 40 — Յանգամանք ոչ արեւոյ հարցանէ զնոյնիւ... — Հմմտ. նոյն, էջ 15, Թիւ 1:

Թղ. 13ա — Թիւ 41 — Յանգամանք ոչ հարցնում... — Հմմտ. նոյն, էջ 19, Թիւ 1:

Թղ. 22ա — Թիւ 108 — Կամեցաւ զոմէլ զարմանել իւր հարկանել... — Հմմտ. նոյն, էջ 93, Թիւ 1:

Թղ. 27ա — Թիւ 132 — Աղք ճանգկաց հարցարար եղին... — Հմմտ. նոյն, էջ 110, Թիւ 1:

Թղ. 30բ — Թիւ 155 — Այր ոմն փառաւորացին էր ի վերին Խաչեք, եւ որդի նորա ուսեալ եղեւ քահանայ սուրբ...:

Թղ. 34բ — Թիւ 177 — Թաղաւոր ոմն ղիւմէր ղեկեցնում իւր ղի նախնիք անկէն ընդ միմեանս... — Հմմտ. Արարատ, 1900, էջ 135:

Մամուր — Կը պարունակէ 217 առակներ, վերջինն ներքեւ կայ մէկ տող յիշատակագրութիւն. Վով ընթերցողք յիշեցէք զՍեբաստացի Ասար ծառայալ եւ Ած. ողորմի առաջեք (Թղ. 42բ):

Թղ. 43ա — Խրատք օգտակար... Բիւ ուսեալ մարմնոյն լաւ է, եւ առակ խոսելն հոգեւորն լաւ է...: Թաղաւորն որդին Միթարայն հարցաւ թէ Այ. երեսն ընդ որ է: Պատասխանեց վարդապետն թէ ահ մի ի մեռաւ առ, այլ եւ ճրագն որ յամ. կողմէ լոյս տա եւ յամ. կողմէն անտառութիւն է. եւ նմա փառք յաւիտեանս յաւիտեանք ամէն ամէն:

Բ. — ՊԱՅՄ. ԽԻՆԱՐԱՅ. — 4

Թղ. 43բ — Պատմութիւն յիշատակեց ինկարաւորն Յանգամանքն Սեբաստացի առաջալ Մարտիանեանց, եւ Խիւրա զպարտեալ էր...:

Յիշատակարան — 1818

Թղ. 55ր.— *Ինչէ թվին Հայոց զբեցաւ լանքս ի քաղաքն Իլով, Ով բանիրուն ընթերցողք, զԳծողս յիւնցէք, եւ սղալանացն եւ անարհեստութեան զբիւս անմեղադիր լեբուք, զի կար մեր այս էր. այլ սղալան յիւնլ միով Տէր ողորմեսյիւ:*

Գ.— Թղ. 56ա.— Բամբ յԱռակացն Սողոմոնի համատօս:

Դ.— Թղ. 63ա.— Բամբ իմաստնոյն Սիրաբա համատօս:

Ե.— Թղ. 70ա.— Պատմութիւն Հարանց Սրբոց եւ վարուց մօցին:

Յիշատակագրութիւն.—

Թղ. 106ա.— *Աղաչեմ զնթերցողս յերումն խնդրել յողնամեղ անձինս անպիտան Սերաստացոյս, եւ անմեղադիր լեռնէ սղալանացն, եւ Տէրն ամենայնի մեղ եւ ձեզ անհասարակ ողորմեսցի:*

Ձ.— Թղ. 106բ.— Տճ. Ներսէսի՝ եղբոր Գրիգորիսի Հայոց Կաթողիկոսի, ասացեալ այլաչափ տաղս, ի խնդրոյ յամուսն մախագիծ տաղիս տանց.— *Միշտ էիդ անեղ բնութիւն բնաւորեցան...*

Թղ. 107ա.— Նորին Տեառն Ներսէսի Յազարս երկնի եւ զարդուց մարս, Բարաւմաբար, ի գլխաց մղբս, ի չափ երկատառանցն պարգեալ օտից. ի խնդրոյ առն բժշկապետի եւ աստեղագիտի Միխթարա, տունս ձ ասացեալ.— *Իմ եղական գոյով բնութիւն եւ սկզբնական...*

Է.— Թղ. 109բ.— Ջօրութիւն ռումաւոր բանիս.— *Նախ զտարեբացս զբութիւն եւ զվարդն ցուցանէ... այլ այս սակաւ ծանօթութիւն, եւ աղօթքիւք ձերովք յանցանաց մերոց Թողութիւն: Նոյն եւ յոգնամեղ եւ անխմաստ գրչիս Աստղ Սերաստացոյս:*

Թղ. 110ա.— Սբ. եւ իմաստուն վարդապետին Յովաննիսի Երզնկացաւ ասացեալ այլաչափ տաղս ի խնդրոյ բարեպաշտ իշխանի Հայոց՝ Ապոյցի.— *Յամենահաշգործ արարչին որ պոծեցան...*

Յիշատակագրութիւն.—

Թղ. 121ա.— *Ով բանիրուն ընթերցողք անմեղադիր լեբուք սղալանաց բանիս, զի զբեւ տեղս խիտ ժխորումն էր եւ ժիտս ի վտանգի էր, այլ յիւնցէք եւ մեղաց Թողութիւն ասացէք:*

Ը.— Թղ. 121ա.— Բամ հրատու ի-

մաստասիրաց.— *Ջօրք էրք է որ զԹագաւորութիւնն Հաստատ պահէ...*

Թ.— Թղ. 123բ.— Ի Բանից Թագաւորին Նորոյովանի.— *Ամենայն մարդ որ գիտէ զչափս անձին իւրոյ յիւնց ողորմաստացէք...*

Ժ.— Թղ. 123բ.— Աշխարհացոյց Համատօս.— *Եկայք Ազամայ որդէք արարածք ամէն միարան... Ի թվին Հայոց աղբին տէր քննէ մինչեւ յաւիտեան, ինն հարիւր եւ նոուն ինն թիւ այլ ի Հետ Նորայն [= 1550], ողորմելի Կարապետ վարդապետ եւ յոյժ անպիտան, Հպարտ ես եւ անամօթ յանրիս ով հուսւր քեզ Հրաման...*

Յիշատակագրութիւն.—

Թղ. 126ա.— Ասար Սերաստացիս Ղեպեցա բանիս պատմական, գրեցի ի քարտի իմում թէ ինչի ինձ յաւուրն յիւնցն՝ Կարդացողք լողդ սորա զուք օրհնալք յաղոյն Հայրական, Ած. ողորմի Հայցեմ մեղ Համար ասցէք միարան.— Տես Բ. Հատոր, էջ 438: Նանս Սինս, 1963, էջ 116:

ԺԱ.— Թղ. 126բ.— Ուսումնարան Ֆերկամն ասացեալ ընդդէմ Ֆալաֆին, վասն քախտի, եւայլն.— *էյ չարի երբ ծրոյս մարդոյն զօրն ի բուն փորձս նորս Հոր...*

Թղ. 127ա.— Դարձեալ վասն տալիսի եւ պոնի.— *Մարդոյն որ տալին ու պուրճն ի Ֆալաֆն որ չէ ըղորդած...*

Յիշատակագրութիւն.—

Թղ. 127բ.— Անճառ անձններն Ած., որ զու յոյս եւ մեղաւորաց, մեղապարտ Սերաստացոյս լեր յաւուրն յետնում ողորմած. *Թէպէտ յանցաւոր եմ ես, զու շնորհոյ եւ ձիւ պարգեւաց, արժանաց ընդ նոսին, որք յաշակողմանդ են դասած:*

Մանօթ.— *Մինչեւ Հոս գրուած է Ասար Սերաստացիի Ինքնուրոյն եւ խիտ նոտարաբարով. ասէ է ետք գիրք, Թուղթը, մելանը, ամէն ինչ կը փորձուի: ԺԲ. պրակի Թերթերէն միջին շրջաւ փրթած են, իսկ վերջէն Թերթ ինկած ըլլալը Հաւանական է:*

ԺԲ.— ԺԱՄԱՆԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ.— 4

Սամուել Անցի

Թղ. 128ա.— Սամուելի Քանանայի հօաբումով ի քրոց տատմագրաց յազարս գիւտի ժամանակաց անցանոյց միմեւ ի

Յեքիայո, ծայրաձաղ արարեալ: Ազնեա,
իսկելքանէ: [Յ]երիս որոշմունս բաժան-
եալ սահմանեցան թիւք ժամանակաց...:

Յիշատակագրութիւն — Թղ. 145ա.

Ով պատուական բարան,
և յԱստուծոյ յոյժ սիրելի,
Ով համանուն կարապետի,
Փրկչին մերոյ ձեռնադրողի,
զքեզ աշաշեմ ազերսալի,
զզծող յիշել միտ յաղաթի,
որ անուն քեզ կցորդի,
և յիշելոյ աղերս լիցի:
Ով ինձ արէ-մէջ ողորմի,
եւ յիւր հոգին փառաւորի,
փառք արարչին ամենայնի,
յերկնաւորաց եւ ի յերկրի,
որ եւ արար զիս արժանի,
սկսման յարթական սունճի:

Մանօր — Ժամանակադրութիւնը հա-
սած է միշտև Գրիստոսի Մենդեան ՌՃԿէ
և Հայոց ՈՉԴ Թուականները (= 1166) (Թղ.
176բ):

Ժ — ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ — 1

(Մ. Խորենացի)

Թղ. 177ա. — Յաղագս Աշխարհագ-
րութեան ըստյոյզ եւ Յշմարիտ Մովսէսի
Խորենացւոյ. — [Յ]աղագս աշխարհագրու-
թեան յաստուածային զիրս ոչ ուրեք դը-
տեսեմք ոճով սասցեալ...:

ԺԴ — Թղ. 192ա. — Մզմանամարք
այս եմ. — Ի Դունա մզոն Մ, միշտև Կարն
բաղաքն...:

Թղ. 193բ. — Վասն չափ կըրոց. —
Աթէ կամեցես զիտել...:

ԺԵ — Թղ. 194բ. — Յաղագս զարմից
Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչիմ եւ Բովան-
գակ Պատմութիւն Սրբոյն Ներսէսի Հայրա-
պետիմ — Յուժառաշան ամին Մեծին
Տրդատայ...:

ԺԶ — Թղ. 200ա. — Որքանութիւն
բուց Ոսնապետացն եւ առաջնորդացն Իս-
րայէլի. յԱրեանմայ մինչեւ վերջին գն-
ութիւնն Նրաւազէմի, աւալը եւ ժամա-
նակ ռմոզութեամբ: Հաւամամբ ի Դաւ-
թայ. — Արարհամու լեալ հարկարմե-
նից...:

ԺԷ — Թղ. 206ա. — Յաղագս է. Հրա-
շիցն ճորին գծեալ. — [Ա]ռաջին արիւիքն
Եւսայաւալիս, որ է երեքարեան...:

Թղ. 207ա. — Յորեկանն Մ ամ է որով
հրայք վարին...:

ԺԸ — Թղ. 207բ. — Պատմաա Նիւսա-
ցոյ գրեթեցն, այլ եւ յարգարմմ կուտա-
մաց՝ արամց եւ կամաց. — Զկուտութեւ
սասցեալ է ի խնդրոյ Գրիգորի Աժառա-
նի...:

Յիշատակագրութիւն. — 1697

Թղ. 209բ. — Պատմադրք, որ է Էր
Յունանէս Առաջնորդին, եւ եղ յիշատակ
Սրբոյն Յակոբայ, եւ ինքն վաղճանեցաւ
ՌՃԽԶին:

Թղ. 210-214ա, դասարկ:

Թղ. 214բ. — Այբ, բն, զեմ, անձ
ոէր միապէս...:

744

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք. — 1

ՇՐՈՄԻՆԻԿՈՍ

Անքաստիա

ՌՄԽ=1791

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մուտլ 21x16x8-5: ԽՂք 506: Հանդա-
մանք լաւ ընդհանրապէս: Թուղթ հասա-

րակ: Գրիչ եւ Տէր՝ Միշտա Արեղայ: Գը-
րութիւն՝ խորապիւրնբը եւ սկզբնատողբը
նորնիւդոյն, միտցեալը սեւ մելանով:

միասին, 28 տող: Նոտք չեղադիր: Համա-
ռոտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ խաւա-
քարտեայ Հնամաշ: Սկիզբը նկար խաշելու-
թեան, դոնաուր: Կնիք սեւագորշիմ, փա-
կալիւր, սկիզբը եւ վերջը, «Ք. Մ. Միմաս
Վարդապետ, ՌՄԼԹ», [= 1790]:

Մամօք. — «Քարոզագիրքը կոչեցեալ
Մոխրոց Հատոր. դորմէ ասէ յօրինեալ ի
Տոմինիկոսէ. եւ է թարգմանութիւն անպէտ
և անհարթ ոճով, և են դուրսէ քարոզի ՂԸ
(Սաւայանեան, Ցուցակ. էջ 420):

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1. — Բամ առաջին յաւար մոխրոց,
յորում յարգորի մեղաւորին ի յապաշխա-
րութիւն, մտածելով զմահումն եւ զզոյ-
ման մեղաց. — Դուստր ժողովրդեան իմոյ
դէուր զլեցիր, մոխիր տարածեալ, առ
զոռոզ սիրելոյ...:

էջ 7. — Ի մայմ աւար մոխրոց բամ
երկարոյ զեղկելութեմ մարդոյ, որպէս
այսիմք, եղկելի է ի կազման միջնայ եւ ի

կազման վերջնայ. — Նման եմ կաւոյ, եւ
նման եմ փողոյ, եւ միտոյ...:

էջ 498. — Ի մայմ երեքշաքթի յետ
գաղկի, որպէս Ք. ամ. հիմզ գգայարմօֆ
եցոյց զյարութիւն իւր. — Եկաց Յ. ի մէջ
աշակերտաց իւրոց...:

էջ 503. — Ցամկ Գլխոց, հանդերձ
Թղթահամարոյն:

Յիշատակարամ Գրչի. — 1791

էջ 506. — Փա(ր)ոք ամէնակարօղ
մեծի ամենազօր տէրութեան Յ. Բ. Բ. որ
են կարողութիւն տկար Հիւրոյ, որ զայս
մեղաւորեան Քարոզագիրքս (որ կոչի Մոխ-
րոց Հատոր) լաւ եւ ընտրի օրինակէ գտեալ
օրինակեցի, ի թուականիս մերում Հայոց,
ՌՄՆ, եւ փետրվարի ժինն, որ ի քաղաքին
Սեբաստիոյ, ընդ Հովանեաւ Արեգակնա-
փայլ Սրբոյ Նշանի, Գծող եւ վայելող առ-
բին Մինաս եւեթ արեղայիս:

(Դոմինիկոսի է գիրքս):

745

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՃԵՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ. — 3

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԻԻՆԻՆԵՆԻ:

Կ. Պալիս

ՌՄԹ=1760

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւ. 21×16×3: էջք 342: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ Հատարակ: Գրու-
թիւն՝ սեւ մելանով, բացի քանի մը խորա-
դիրներէ եւ բնաբաններէ. միասին, 21
տող: Նոտք չեղադիր: Համառոտագրու-
թիւնք առօրեականէն աւելի: Կաշե-
կազմ տախտակեայ դրոշմագարդ: Դատարկ
թուղթք՝ սկիզբը եւ վերջը չորսական թերթ:

ձեկատ, էջ 1. —

Գիրք որ կոչի Վարդապետութիւն ձըշ-
մարտութեամ, որով իմաստանալով մարդ
ճանաչէ զօրութիւն իւր, եւ եղանի իմաս-
տուն եւ զգաստ: Ծարաղիցեալ ի Պետրոսի
Վարդապետէ Թիֆլիզեցոյ, յամի Տն.

Ռէձիթ [= 1722], ի քաղաքն Վենետիկ:

Արդ եղև ծրումն սորին Բիւզանդիայ
ի պատրիարքարանն ամ. Հայոց, Թուին
Հայոց, ՌՄԹ [= 1760], ի Հայրապետու-
թեան Տն. Յակոբայ Նորայակէ կաթողի-
կոսի ամ. Հայոց, եւ ի Նոյեմբերի ժի, ի
փառս Այ. ամէն:

Բամ առ ըմբերցոզսմ. — Յամս ոմանս
կայի ի քաղաքն Բուլնիեայ...:

էջ 157. — Վարդապետութիւն Տառնե-
րորդ. — Ընդդէմ նոցա որ առնելով օրինակ
ի սր. աւագակէն կամին կեալ չարու-
թեամբ, եւ կամին մեռանիլ բարեաւ մաւ-
ռամբ:

Ծամօք. — Կը յալորդեն ձիւ քանի քա-
րոզք Յակոբ Պատրիարք Նազեանիս:

Էջ 180. — Քարագ ի վերայ Ապաշխա-
րութեամբ. — Արդ եթէ կարես իմանալ...

Էջ 188. — Քարագ կ'ի: Քարագ Երկ-
րորդ, ի վերայ Մեմքեման Գի:

Էջ 224. — Քարագ կ'ի: Ի վերայ Բըլ-

փատութեանն Գի:

Էջ 244. — Քարագ կ'ի: Ի վերայ Մը-
կըրտութեանն Գի:

Էջ 277. — Քարագ կ'ի: Առաջին կիրա-
կէի գկմի Աստուածայայտմութեան:

Էջ 301. — Քարագ կ'ի: Ի վերայ Եր-
մըմքեմանն Ռեհանմու Մկրտչին:

746

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

[ԺԵ. Դար]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 21x14-5x4-5: Էջք 528: Հաւ-
ղմանց շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրէի՝
Յովհաննէս, Գրութիւն՝ խորագրերնրը եւ
գլխագիրները կարճէր, սկզբնաւորութիւն-
ները ոսկի, կապուս եւ կարմիր, մնացեալը
սև ձևանով, երկսիւն, 36 տող: Բուրդեր
կանոնաւոր: Համառօտագրութիւնք լափա-
ղանց առատ: Գունաւոր զարդագիր եւ վա-
յելույ յուսանցազարդ՝ իւրաքանչիւր գը-
լուխի սկիզբը: Գունաւոր եւ ոսկեփայլ խո-
րան, էջ 13: Մանրանկար Յ. Որոտնեցի, էջ
353, լաւ, 367 լաւ: Նկար՝ Յ. Որոտնեցի,
էջ 282: Կանկարզ տախտակեայ զարդմա-
ղարդ, ճեղքուած: Պահպանակ մազաղաթ-
եայ սկիզբը եւ վերջը երկուսկան թերթ զա-
տարկ: Ստացող՝ Սիմոն Վարդապետ:
Կեիք սեւագրողի հակթածն: Սափաւս
վարդապետ, էջ 528 լաւ:

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1ա. — Դաւանութիւն Ս. Գրիգորի
Լուսաւորչի...

Ա. — ՄԵԿՆ. ՍԱՀՄԱՆԱՑ. — 6

Առաքել Եպս.

Էջ 3ա. — Տէր Առաքելի Նաւմենի եւ
Քաջ հոնտորի եւ ամյադք փիլիսոփայի, ա-
շակերտի երիցս հրաձեկայ Քրիցորի տիե-
զերայայս վարդապետի տարրիւր քան յը-
րատակեան զգնշանս եւ համնարս իմաս-
տանքս, ի մեկնութիւն Սահմանաց Գրոց ի

յեղձ մազքամաց, ճմանց քանաւորաց եղ-
արց հարազատաց ճորիմ աշակերտաց:

Էջ 218ա. — Նարեմ Տէր Առաքելի Սիւ-
եաց Եպիսկոպոսի ի տետութիւն քանին որ
ասէ Ամենայն շար տանջելի:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

Էջ 234ր. — Կատարեցաւ Քաղուածոյս
Սահմանաց Գրոցս, մանաւանդ զՅովհաննէս
սուտանուն գրչոյ աղայնմ յիշել ի Տէր ով
րիթեցող:

Էջ 235ա. — [Ս]անման ասացեալ ի
[Դ]արեթ փիլիսոփայէ. — Ողջախոհ ի մո-
լութիւն որ ցանկայ իմաստութեան...

Բ. — Էջ 245ա. — Առաջարանութիւն
փոյնի: ՂՅ. Յորում կատարեցաւ փիլոսոփ
Պ. Գրիգորեան ի Պատմոս ի Զանաւոր քա-
ղաքի յիշել ի թէ փիլոսոփ ասէ յՅովհաննէս
Զէնչի է Ած. եւ նա ասէ Սէր...

Գ. — Էջ 203ա. — Դունաւոր գլխազար-
դին մէջ երկաթազարդ ոսկի տառերով ձգըս-
տացօր սր. Գրիգ. Սիմոն Վարդապետն:

Յանանմու Որոտնեցոյ ասացեալ. — Ով
Տէր Ած. իմ Յու. Գու. Բան Հաւր եւ Որդի
Գուեր, տուր ինձ անկատարիս զկատարեալ
րանից քոց Խարզմանութիւն...

Էջ 316ր. — Յանանմու Որոտնեցոյ
տիեզերայայտ թաքունապետի արարեալ ի
քան Աւստարանին Յանանմու որ ասէ. ի
սկզբանէ էր քանն...: Կահաւորիմ ով կա-
նառք յուսեմութիւն...

Էջ 338ր. — Մեծ թաքունապետին Յա-
նանմու Որոտնեցոյ ասացեալ ի քանն ա-

առաջնականն որ ասէ. Հայեցարաւք ընդ առաջնայն... — Մշտաշարժ իմն է ուսման...

էջ 353բ. — Մեծ բարունացեալին Յռնանու Որոտմեցոյ ասացեալ ի բան առաջնայնն որ ասէ. Մարդով եղի մահ եւ մարդով յարաբերիմ մեռելոց:

էջ 367բ. — Եռամեծի եւ երեքս երջանկի վարչապետին իմոյ Յռնանու Ռոտմեցոյ ասացեալ ի յարեմութիւն մարականերս շինուածոյ տաճարին եւ զանկեղտանն առաջնականն աքառոյ վանինն Ստաթէի որ է գլուխ եւ աքառ Սիւնեաց վիճակի...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

էջ 419ա. — Ձեռնագիրն սուր անունն գրիչս ազալեմ իշխել է Տէր ով ընթերցող:

Դ. — էջ 419բ. — Գրիգորի աշակերտի եռամեծին Յովնանու Որոտմեցոյ ի բանն որ ասէ. Մնաւ ձեզ այսօր Փրկիչ օծեալ Տէր ի քաղաք. — Որ յարիւնիւն էր օրինակին...:

էջ 457ա. — Գրիգորի աշակերտի Եռամեծի Յովնանու Որոտմեցոյ տնտութիւն ի բան մզ. գոր ասէ. Հոգի Տճ. ի վերայ իմ վ...:

Ե. — էջ 484ա. — Դաւթի Փիլիսոփայի Առածք հիմք, թէ զինչ արդեօք է սահման, կամ զինչ քննարկեալն ստորագրութիւն եւ ստորագրական սահման, եւ կամ որք ի սահմանէ գոյս միմեծ վիճակեցան ի գոյիցն. — Արդ սահման է բան համառու յայտնիչ զոյսացութեան...:

Զ. — էջ 488բ. — Եռամեծի եւ երեքս երանալ քաղմեքանիկ եւ տիեզերայայտ մեծ հանտարի եւ (յ)ամյալք փիլիսոփայի Հայոց Մեծաց Յռնանու Որոտմեցոյ արարեալ մեկնութիւն բանինն որ ասէ մարգարէն. Ո ստեղծ առանձին գեղարտ մեցաւ. — Ներգործական իմն անխափան բնաւորեալ եւ միաբ...:

Է. — էջ 524ա. — Համառու վերլուծութիւն Պարփիւրի դժուարալուծիցն ի յերկատիութեան մեծ հանտարին Հայոց Յռնանու Որոտմեցոյ. — Ձեռն է սահման ընդհանրին...:

Յիշատակագրութիւն. —

էջ 528բ, ամենաքք գրով. — Յիշատակ է զերջս ի դուռն Սբ. Յակոբայ՝ Որդուին Ձեռնթեալ, եթէ ոք յանդըզնի Սբ. Վանքս ի դուռն հանէ, զպատիւնն զայննի առցէ:

747

ՅԱՂԱԳՍ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ. — 3

ԳԵՈՐԳ ՎՐԴ. ՄԵԱՑԵՄՈՂՈՒՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւ 21.5x15.5x1: էջ 152: Հանդամանք լաւ. Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկնաով, միասին, 28-30 տող: Նոտր ընդագիր: Լաթակազմ խաւաքարեայ անարուեստ:

Ճակատ, էջ 1. —

Յաղագս Միութեան Եկեղեցւոյ: Հատոր Առաջին: Կարճառու Մեկնութիւն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյն, արտահանեալ յԱստուածաբունչ Գրոց եւ ի բանից Սրբոց Հայրապետաց եւ յԱմ. արան Վարդապետաց:

Աշխատութեամբ եւ ջանքիւ կոստանդնուպոլսի Դպրի միոյն: Ի գիտապետութեան թմառնափառ եւ Սրբազան Աղէքսանդր Կաթողիկոսին ինքնադուրս եւ տիեզերական Եպիսկոպոսապետին Ամ. Հայոց, ի Թուին Փրկչին 1707, եւ Հայոց ՌՃԾԶ: Ի Փարէզ մայրաքաղաքն Ֆրանկաց եւ Հայոց:

Յիշատակագրութիւն. — 1829

էջ 1, աջ լուսամբիցին, շեղագիր, տարբեր գրչէ. — Յիշատակ է ի Դուռն Սբ. Յակոբայ յեղմ. հանդուցեալ Եւդոկիացի Յո-

Հաննիս Վարդապետին, որ ի Դամասկոս
Հանգեաւ. 1829, սեպտ. 13:

էջ 147. — Վասն ձեկնյաց Ածալին

դրոց, ի ձեռնոց Վարդապետաց ... որք են
սոքաւ: Ա. Եփրեմ Խորին, (Շարանակաւ-
քիւմը կը պակսի. էջ 152, տող 14, մեծոց-
եայր դաստիարակ):

748

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 4

Ս Կ Ո Ւ Ո Ս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաս, 21×16×2-6: էջք 7+356:

Հանդամներ լաւ: Թուղթ փայլուն: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնատառերը
կարճիք, մնացեալը սեւ մէլանով, մի-
սիւն, 28 տող: Նոտք չեղադիր: Համառո-
տադրութիւնք շատ առատ: Գունաւոր խո-
րանադարձ, էջ 1: Կաշեկաղճ տախտակեայ
դրոյմադարձ:

էջ Ա. — Առաջաբանութիւն, կամ ըս-
կիցքն Աստուածաբանութեան — Հմտ. Բ.
Հատոր, էջ 260:

էջ 1. — Աստուածաբանութիւն Սկոթո-
սիւն: Մասն Առաջին: Զմաւաթիւն էյաւթեան
աստուածայնայ եւ զնորոգութիւն Ամսանց
մեկնելով ...:

էջ 345. — Վերջ Ածալանութեան
ճորտգունելի Սկոթոսի Վարդապետին:

էջ 346-356, դատարկ:

749

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԵՆՆԴՈՅ. — 3

ՎԱՐՆԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաս, 21×16×2: էջք 292: Հանդա-

մանք լաւ: Թուղթ կիսողորկ: Գրութիւն՝
բնաբանները նարնջազոյն կամ կարճիք,
մնացեալը սեւ մէլանով, երկսիւն, 30 տող:
Նոտքադիր վարճ: Համառոտադրութիւնք
առատ: Կաղճ կիսալաթ խաւաքարեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Մեկնութիւն Ծմողոց ի Վար-
դաբայ. — Հատատարիմն դանձուցն Այ....:

Մամօք. — Օղտազորութեան Հեղինակ-
ներու անուանները բնագրին մէջ կ'երեւին
կարճատառ. ինչպէս, Եփրեմ, Նեքիշէ,
Դաւիթ, Փիլոն, Գրիգոր Ածաբան, Արա-

մաս, Վանակամ, Սիմաֆոս, Մովսէս, Մր-
իայիլ, Նիսացի, Մեքոզ. Նմանոս, Էայլն:

էջ 251ա. — Բարագ Ծմողեան ՏՈ.
Եայլմէ:

էջ 253բ-260, դատարկ:

էջ 261ա. — Վասն Խաչապետեան. —

Ոչ եկի արկանել խաղաղութիւն....:

էջ 274ա. — Վասն Ոգորմութեան. —
Երանի ողորմածաց....:

էջ 281ա. — Նրամի օր սբ. Եմ տըր-
տիւք....:

էջ 283բ. — Նրամի խաղաղարարաց....:

էջ 287բ. — Վասն Հալածամաց. — Ե-
րանի է ձեզ....:

էջ 289բ. — Վասն մախատամաց:

750

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՈՍԻ

ԴՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՅԻՈՑ

Համառոտեալ յումեմնէ արեղայէ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Ծաւալ 20.5×15×5.5: էջ 32+615, միջին մասը Ա-ՇԶ Հայկական տառերով: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ զլխագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մկանով, միասին, 30 տող, Նոտր շեղագիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշկազմ տախտակեայ, երկրորդ չափերով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ—

էջ 1.— Ցանկ Այբուբենական: — Աղահն ոչ ընդունի դրանն Այ. ... Օրէնքն ո՞րքան է, եւ որո՞ց տուաւ, ձը:

էջ 13-32, դատարկ:

էջ Ա.— Գիրք որ կոչի Մատթէոսի Ա—

ւետարանի Քաղութան, արարեալ Սրբայն Դրիգորի Տաթեւացւոյն, եւ համառոտեալ յումեմնէ արեղայէ— Ածագործութիւնք եւ դերարնագանցական սքանչելագործութիւնք, այլ եւ վարդապետութիւնք, օրինակք եւ խրատք...:

էջ 1Թ-ն, դատարկ մեծագոյն մասամբ:

էջ 581.— Խնդրուածք յԱյ. մալս քան զսկիքն քարոզից:

էջ 585-602, դատարկ:

էջ 603.— Վառն Անառակ որդւոյն: ... Նախերգանք Քարոզից:

էջ 605ա.— Նախերգանք:

էջ 615, Վերջին թերթ, կողքին փակ-ցուած:

751

ՀԱՐՑՄԱՆՑ ԳԻՐԳ (ԾԱԿԱՔԱՂ)

Շատիկ Մեմաստան?

ԹՃԿԱ=1712

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Ծաւալ 21.5×15×1.5: էջ 120: Հանդամանք բաւարար: Թուղթ կիսողորդ: Գրիչ՝ Մեարուզ բանասէր: Գրութիւն՝ սկզբնաւորութիւնները կարմիր, զլխատառերը կապոյտ, մնացեալը սեւ մկանով, միասին, 26 տող, Նոտրագիր վարժ: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաշկազմ տախտակեայ: Պահպանակ թղթեայ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ թղթադիր Սաղմոսարանի մասն: Ստացող՝ Պետրոս Քահանայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ—

էջ 1.— Վառն յաւնդումն ստաղմայի

հարցումն: Զինչ էր յանցումն եւ պատճառն կորստեան նոցա:

էջ 118.— Վառն հնձամուցն հարցումն.— Զինչ է որ ասէ տեսիլն. Կթեա զխաղողն եւ արկ ի Հնձանն Այ. ի մեծ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1712

էջ 120.— Գրեցաւ տետերքս ծաղկաքաղ ի Հարցմանց Գրեոյն Սրբոյն Դրիգորի Տաթեւացւոյն, Հրամանաւ Տեսոն Ստեփաննոսի սրբապետինդ եւ իմաստայեղ բարունոյ, վերագիրտողի Շատիկ կոչեցելոյ մենաստանի, ի խղրոյ Տէր Պետրոսի սրբաւնէր եւ երկնահաւէր ընտրեալ քահանայի, բայց ձեռամբ Իծուն եւ անարհեստ

դրէ՝ Մարտոս անուն եւթ բանասերի եւ յոգնամեղ ողւոյ, վասն որոյ խնդրեմ ի վա-
յելող յեղբարաց՝ միով հայր մեղայեւ յի-
շել արման անձիկի գմեղամակարթ անձն
հոգւոյ, զի եւ դուք յիշեալ լինէք առաջի
անձա՛ն գտորին Այ., որում փառք, ի թուա-
կանութեան հայոց ՌՃԿԱ, եւ յամենան
Յունիսի վեշտասաներորդի:

Յիշատակագրութիւն վայելագի, եա-
խորդին անխնայէս ներքեւ, անհարթ զը-
րով, տարբեր մելանով:

Ըզձեզ ազաչեմ ես յեղկելիս,
մաղթեմ յիշել առ Տէր ըզգիս,
իծուն տէր Ղուկաս վայելող այս գրիս,
կարդամ եւ վայ տալով ես իմ անձինս,
որ ննջման կամ ի շարիս,
անյադ սերով այս անցաւորիս,
ըլմա՛ն մոռացեալ եմ ես գերիս,
յորժամ հրաւէր մահուան դայ յիս,
ոչ պտանել առ իս բարիս,
բայց Տէր Յիսուս դո՛ւ. զթայ ե յիս,
Ամէն:

752

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԻՔ

Կ Ղ Ն Մ Է Ս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասաւ 21.5x15.5x1.5: Էջ 168:
Հանգամանք յաւ: Թուղթ ստեղծել: Դրու-
թիւն՝ մարողովին սեւ մելանով, միա-
սիւն, 25 սող: Նոտք եղաղիւր: Համառո-
տագրութիւնք առատ: Կաշեկաղձ տախ-
տակեայ պծաղաղ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Ա — էջ 1 — Իմաստասիրական վիճա-
րամուրիւմ մամմ մքք պտկանմն առ
գիտութիւն Մեղափոխիչային որ Բարգ-
մանի Համարաբանութիւն:

Յոյժ ի յերկար տարածելու բանն եթէ
կամէ՛ք ի ըստ միովն տեսանել եւ քննել
դո՛ւ. վիճարանութիւնս Համարաբանու-
թեան. սակս այսորիկ ի բաց կալով ի խո-
րին խրթնալուծիցն, դրան արասցուք մի-
այն յաղագս այնոցիկ որք մանաւանդ յար-
մարին խելամտութեան համարակազմից,

եւ եւ պիտանացու վասն շահելոյ զգիտու-
թիւն բնաբանութեան եւ Ածարանութեան:
Յազագս ճշմարտութեան եւ ստու-
քեան մերգործութեանց մտաց: Հիմքերորդ
վիճաբանութիւն: Առաջին խնդիրք:

Ոչ ասացի առաջին վիճարանութիւն,
այլ Հիմքերորդ... ..

Էջ 85. — Յազագս եմքակայութեան
գոյացական էակի:

Բ — էջ 88 — Իմաստասիրական վի-
ճարանութիւն միայնային գիտութեան որ
թարգմանի բնաբանութիւն: Շարեղարգեալ
ի կարգէ Թեաղիմասաց կգեմէս աստուա-
ծարան վարդապետէ: Յազագս առարկեալ
եմքակայի բնաբանութեան, եւ յազագս
սկզբանց բնական իրաց: Առաջին վիճաբա-
նութիւն: Թէ գի՛մչ իցէ առարկեալ եմքա-
կայ բնաբանութեան: Առաջին եմքիրք, —
Հմտո. աստ, Թիւ 713, է:

Էջ 182-8, գաւարակ:

753

ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ.— 11

Ա Ղ. Գ Ա Ն Ա Մ Ա Ք Ո Ս

Ա. Յակոբ, Նրուսազեմ

1826-7

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21-5×16×3: էջ 388: Հանգստանք լաւ ընդհանրապէս. խոնաւութենէ քիչ մը վնասուած: Թուղթ հասարակ: Գրքի՝ Յովհաննէս Արղ. Եւդոկիացի: Գրութիւն՝ խորագրերն բն. եւ իշխատաւորը կարմիր, մնացեալը սև. մեկնով, միասին, 23 տող: Ենդադիր նորակերպ: Համառոտագրութիւնը առատ: Կանգկազմ խաւաքարեայ: Կնիք սևագորշմ, հաւկթանեւ, փակագիր, «Յովհաննէս Վարդապետ», էջ 1 եւ 376:

Ճակատ.— էջ 1.—

Ամուտ Նորագոյն Մտածմանց, որ կոչի մատեան Ար Աստուծոյ: Արարեալ է դերասյութի տեառն Աղեքսանդր Գալստիսի կոչեցելոյ մեծնաւոյ Փառնայ: ... Թարգմանեցեալ յիտալական լեզուէ է հայ բարբառ է Ղուկաս Վարդապետէ Խարբերդացոյ ... ի Գոստանդնուպոլիս, յամի Տեառն 1741:

Իսկ է 1815 յամի փրկութեան, է նոյնմ. 8, ի Գրուսայ դրեալ յօրինակէ զաղափարեալ զրեցելոյ, ի 1826, է Սեպտ. 8, ձեռամբ իմով օրինակեցի, որ եւ ամենաշուտան ծառայ ծառայիցն Այ. Եւդոկիացի Յովհաննէս սրբույ արեղայս, որ եւ միաբան Սրբոյ Աթոռոյն Ենէի: Օրինակեցաւ յԱծալընիկ Բաղդա՝ յԱթոռ Սրբոց Յակովբանց, որ յԵնէի:

էջ 3.— Վասն Սիբայն Աստուծոյ: Գլուխ Ա.— Ամենակարողն Ած. է յաւիտենից սահմանեալ առ ի ստեղծել զմարդն... — Հմմտ. Բ. Հատոր, Թիւ 276:

Յիշատակարան Գրչի.— 1827

էջ 376.— Արղ սոյն այս մատեան մինչ ջանայի օրինակութեամբ հասանիլ յաւարտ որ է Սբ. Ենէմ. բայց հրաման Սրբազան

Պատրիարկաց եկն առ խեամագութ ծնողն իմ Տեառն եւ Տեառն Եղիա Արեւիկա. Ժրան փոխանորդն Սրբոյ Գահեա, ուստի է նոյնմ. 21, ո'չ սակաւ ներութեամբ է փախստոս դիմեցաւ է ձեռաց անթուելի պարտաւանքը զնալ է Կոստանդնուպոլիս:

Վասնորայ առաջադիր ձեռնարկութիւն Հազուադիւս զանձաբանիս արգել կալան. եւ վասն այն երկարեցաւ միջոց ամանակին. այս հուր բազմարորոք անհանդիստ առնելով անձն իմ իբրեւ կարի աղէկեցեալ, յայն սակա ո'չ սակաւ աշխատութեամբ որոնեալ Հազիւ երբեք կարացաւ առձեռն բերել է նախկին Պատրիարքէ մեծի Գլուխ Տեառն Գողթոի Արեւիկա. ի Աղբիւսնուպոլսեցոյ. Թէպէտ առ ոչ որպէս առաջին է օրինակ՝ սակայն պարզ եւ ընտիր սրբագրութեամբ. ըստ որում այս համառոտութիւն նոյն երանելոյ բարբեր ճգնեցն է պտուղ:

Եւ մեք զգործութեամբ Տեառն եւ յաղորդութեամբ Բարձրեցին, է 1827, է 21 մայիսի, է վախճան Հոգեանունը մատենիս ժամանեցաւ: Ապա եթէ ստա եւ կամ բառից պակասութիւն գտանիցի ի սմա, խնդրեմ յընթերցատիրացոյ ներողմիտ լինել՝ տալով իմումս անարութեան: Եւ մնամ վասն ձեր միշտ բարեհալց, առջապարտ, է Մխարանութենէ Սրբոյ Նրուսազեմի աւանանուստ ծառայ, Նուդիկացի Յովհաննէս Վարդապետ:

էջ 377.— Ցանկ Մտանձիւ:

էջ 382-8, դատարկ գրքէ:

էջ 387.— Յամի փրկութեան մերոյ 1824, հանդիպեցաւ Մոսկապոլին եւ յետ այնու եւս հանդիպելոց է յամի Փրկչին 2070ին, ըստ ուղղագրութեան Գոստանդնուպոլսոյ զիտանական Մատթէոս Դպիր Պալտականին:

754

Ճ Ա Ռ Ք. — 1

ՎԱՐՈՆ ՎՐԴ. ԱՅԳԵԿՍԻ (1212)

Ս. Աստուածածին, Հասանդալա

ՌՅՀԸ=1720

ՆԿԱՐԱՅՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաս. 20.5x15.5x4: էջ 488: Համ-
պամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Գը-
րիկոր Արեղայ: Գրութիւն՝ ամբողջովին
սեւ մելանով, միասին, 24 տառ, երբեմն
աւելի կամ պակաս: Նոսր չեղադիր: Համա-
ոտադրութիւնք սովորականէն ժիշ մը ա-
ւելի: Ուղղադրութիւն շատ ակար: Կաշե-
կապ՝ տախտակեայ դրոշմազարդ: Կեիք
սեւադրոշմ, փակադիր: Շրիղար վարդա-
պետ, էջ 4:

ՐՈՎԱՆԴԱՐՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1 — յարն Յորդանանու, եւ զՍամ-
սէլն ի տապանակ ուխտին...:

էջ 5 — Յամն:

Ա — էջ 7 — Ուղիղ դաւանութիւն Սր.
Սրբորութեան զհաջողական բանի...:

Բ — էջ 8 — Թուղթս Պայամ Պազտիմ
քապաւորագն եւ Էրիստաստէր մեծի իշ-
խանի — Գրիստասակի անձին եւ որ. դար-
դիւնական վարդապետին վարդապետ, եւ
յետ Բա՛ յուսուղ մերոյ զպատուական եւ
զողջունակի նամակս ընթերցայ կիսպար
Պաղտին եւ յոյժ ուրախացաւ...:

Գ — էջ 10 — Գովաբիւմ վասն խա-
նարիւրեան իշխանիմ — Վսեմական մե-
ծակահ եւ Բաղաւորագն աստուածուստ մեզ
ընծալեալ բողոք ջանկալի աստուածազոր
իշխան Պաղտին, հոգս վարդան յայտ ան-
ջոտ ցնեութեամբ...:

Դ — էջ 13 — Վասն վերիմ յերուսա-
ղէմի:

Ե — էջ 28 — Վասն Հագւոց քեռք-
պէս կամ եւ կամ գիմէ է համգիստ մոցա...:

Ժ — էջ 35 — Վասն դժբխոց եւ վա-
սքն լար եւ դառն դամաճոց մոցա — Եւ
արդ զի շնորհքն Այ. պատմեցաւ աստուա-
ծեղէն զրոյս փոքր ի շատէ գործաւ բա-

րիս...:

ԺԷ — էջ 142 — Վասն տան կաշմանն
Աստուծայ — Իսկ առեւ կոչիւն Այ. բա-
ղամբ, նախ երկինքն...:

ԺԸ — էջ 163 — Նրանելոյն նիւննի
ասացեալ վասն ռարացդի եւ պիղծ յիշոցա-
ղի — Ով հարբբ իմ սիրելիք եւ քրիստո-
սանէր ժողովուրդ...:

ԺԹ — էջ 173 — Տմ. Յովհաննու տ-
նացեալ վասն խոստովանութեան եւ վասն
պահոց ազարի ազարմարեան — Տէր մեր
Յա. Բա. ասաց մեզ թէ...:

Ի — էջ 183 — Տեսիլ Նրեմիայ մար-
դարիմ — Յայնժամ Հանգեմեալ էին
բողոքեցիք պաշարել զՅմ...:

ԻԱ — էջ 12 — Յազագս կիրակեցի
յազուհացից ընթերցուածոցն — Աբարա-
դորն Ած. ...:

ԻԲ — էջ 198 — Հէյր մեր [որ] յեր-
կինսդ եւ սուրբ հղեցի անուն քո: Յէսո?
հղականաց դարար Ած. խոտան եւ ան-
պիտան ինչ ոչ է...:

ԻԳ — էջ 211 — Աւայ յոյժ մեղաց
Այ. ...:

ԻԴ — էջ 216 — Ուղիղ դաւանութիւմ
Հաւատայ — Ած. Հայր ոչ սկիզբ առուց
ուրի եւ ոչ կատարած ժամանակի...:

ԻԵ — էջ 219 — Խորա վասն համբե-
րութեան եւ խամարութեան — Արդ սրպէս
ասէ Առաքեալն...:

ԻԶ — էջ 225 — Կարկաւորութիւն
ժամու Ազորից — Աղղարարութիւն ժամա-
ւարին Նշանակէ...:

ԻԷ — էջ 231 — Գրիգորի աշակերտի ե-
րուսեմի րաբարմապետի Հայոց հաւաքեալ
ծաղկաբաղ ջանգ զրոյս եւ նրգայ նրգոցն ի
լուստար բանից վարդապետ և Մեծիմ Ներ-
սէրի — Ինչ է որ Սողոմոն եւ այլ մարդա-

բէք եւ Տէրն յԱնտարանին առական խոսիւնք... :

ԻԸ.— Էջ 453.— Յոռաճումն առացեալ վասն ազգատութեան Ղազարու.— Յառաջ քննեալ զքնութիւն... :

ԻԹ.— Էջ 465.— Երանելոյն Յոռաճումն Ոսկեքերանիմ Կոստանդնուպոլսի Եղիսկոպոստայտի առացեալ, ի քննադմբեցեց թղթում մեկնութեմէ.— Մէք որ կենդանիքս մնացեալք եմք... :

Յիշատակարանք Գրչի.—

755

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿԵՈՒԹԵԱՆՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասիւ 20.5x14x6.5: Էջք 82A: Պրակքք ԻԶ+Թ, Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ սոկուն, Գրութիւն՝ խորագրերնք եւ ըսկզբնաւորութիւննք կարմիր, մնացեալք սեւ մեկնով, երկուն, 30 տող: Նորագիր մանր: Համառոտագրութիւնք առատ: Գուշաւոր զարդագիր, լուսանցազարդ, գլխաւորը կամ խորան՝ իւրաքանչիւր գլխի ըսկզբը: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմազարդ: Դատարկ թուղթք ակզբը շորս թերթ, վերջը հինգ:

Ա.— ՄԵԿԵ. ԱՌԱԿԱՑ.— 7

Ն. Լամբրոմացի

Էջ 9.— Տնտութիւն Առակացն Սոգմանի, Երանելոյն Ներսէսի Լամբրոմացւոյ.— Հանդերձեալք Ալ. միւլ ի քննութիւն Առակաց Սաղովմոնի... :

Բ.— ՄԵԿԵ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ.— 6

Ն. Լամբրոմացի

Էջ 323բ.— Բամք Ժողովարի արքի Դաւթի քաղաւորի Խորայէրի յերուսաղէմ, Եկէլէտիաստէս.— Առակացն Գրքք խրատէ մարդկան... :

1.— Էջ 465.— Անարման Գրիգոր Հանդիս զօրացեալ ձեռամբ՝ յիշէք ի Գ. եւ Ա. զձեզ յիշէ: Եւ թողութիւն մեղաց մերոց խնդրեցէք յԱյ. եւ ի թուին ՌձՀԸ [= 1729], ամսեանն մարտի մէկն ի դրանէ Սբ. Ած. անանայ որ կոչի Հասանդալու վանք:

2.— Էջ 483.— Գ. Ած. քո ար. զաւրտեամբդ ողորմեայ դժողի սուտ անուն Գրիգոր յարեղայ ՌձՀԹ [= 1730] թուականի, ամսեանն յունուարի եւ հինկէտասանի, Էջ 483.— Նախերգանք քորդի:

Գ.— ՄԵԿԵ. ԻՄՍՏ. ՍՈՂՈՄՈՆԻ.— 6

Ն. Լամբրոմացի

Էջ 445ա.— Իմատութիւն Սոգմանի.— Ի վերջագրէ առտի ուսանիմք եւ զայն իմաստութիւն Սողոմոնի, որպէս եւ զնախակարդեալը սորին... :

Դ.— ՄԵԿԵ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑԻ.— 8

Վարդան Վարդապետ

Էջ 652ա.— Վարդանայ Վարդապետի արարեալ Երգոյն Երգոյն Մեկնութիւն ի յոյսըն Գի.— Նման է արքայութիւնն երկնից զանձի ծածկելոյ յարարակի... :

Էջ 620բ.— Թի. ՁԺԴ [= 1285], Մեկնութիւն Երգոյն Երգոյն ի Վարդանայ դիտնականէ ի տիեզերալուստ եւ իմաստուն վարդապետէ, Վերջ:

Ե.— ՄԵԿԵ. ԱՌԱԿԱՑ.— 4

Գր. Տաքիացի

Էջ 621ա.— Ցանկն է Առակացն Սոգմանի:

Էջ 623բ.— Գրիգորի աշակերտի Յոռաճումն Որոտնեցւոյ եւ քաջ վարդապետի համառոտ հաւաքումն Առակաց Գրքոցն Սոգմանի, ի լուսաւոր բոմից մեծիմ Ներսէսի. Հարցումն.— Զինչ է որ Սողոմոն եւ այլ ամ. մարդարէք... :

Է— ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ— 4

Գր. Տաքեւացի

Էջ 685— Գիրք Ժողովում, Ազգեա
Միածին Արդի— Որպէս յայտ է ի Մեկ-
եռութիւն ձեռքն Ներսէսի, գի Առաքացի
դիբք խրատէ...:

Է— ՄԵԿՆ. ԻՄ. ՍՈՂՈՄՈՆԻ— 4

Գր. Տաքեւացի

Էջ 687— Յաղագս իմաստաւորեան
Սողոմոնի— Իսկ վասն իմաստաւորեան Սո-
ղոմոնի ոմանք պայքարողեցան վասն կրկին
պատճառի...:

Ը— ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՅ ԵՐԳՈՅՆ— 5

Գր. Տաքեւացի

Էջ 752— Տեմիկ է առաջիկայ լուծ-
մանց երգոցիմ:

Էջ 775— Համառոտ եռամեամի ի
տեսութիւն լուծմանց երգոյ երգոյն. աշ-
խատարեալ Գրիգորիոս Հեկոզի, արի եր-
ջանիկ հեռեւտարի եւ քալ փիլիսոփայի Հա-
յոց. աշակերտի հայտնեմի Յանանու Ո-
րոտնցոյ. ի լուստոր քանից վարդապե-
տի Վարդանայ.— Հարցումն: Վասն էր
աստ յետոյ կարգեալ...:

Ռեւանցոյն յիշատակագրութիւնք.

1.— Էջ 2, շեղագիր— Յիշատակ է
Թոմա Վարդապետին:

2.— Էջ 9, լս. կարմրադեղով.— Յի-
շատակ է Երուսաղէմի դուռն Սրբոյն Յա-
կոբայ. ով որ հանցէ գողութեամբ՝ առցէ
պատիւն կայսերի եւ Յուդայի, եւ իրի ա-
նիւնեալ Այ. ամէն:

756

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ.— 15

(Վերին մասը ժէ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մաս 30.6x14.6x6: Էջ 806: Հա-
ղաժանք լուս. Թուղթ Թանձր, ոչ ժխտե-
սակ, Դրիւք՝ Հնաւոյն՝ Պալատուր, Զորո-
ղոյ՝ Թուսա: Գրութիւն՝ Խորագիրները,
սկզբնաւորութիւնները եւ շխտատուրը
կարծիք, մնացեալ սեւ մելանով, երկսիւն,
33, 35 առջ. Բաղդադի վարձ: Համառո-
տագրութիւնը լուս առաւ: Գովաւոր դար-
դագիր, լուսանցադարդ եւ շխտագրոյ՝
խորագրերի դուրսի սկզբը. Խորագրե-
ագրոյ՝ էջ 7: Կաշկեղծ տախտակեայ դրոշ-
մագրոյ: Պահպանակ մաղաղաթեայ սկզբը
եւ վերջը երկուսեան թերթ դասարկ: Կնիք
Բուրլի, սեւագրոյն, էջ 799. շէթ. Գի.
Սո. Իրիմայ Վարդապետ Համբեցի. քվ.
ՌժՆԶ, որ է վերջին ստացող եւ Զորագրի
տուղթ սոյն ձեռագրին, 1876 թուին:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ—

Էջ 1-3. դասարկ:

Էջ 4.— Տեմիկ Գրոցո Վարդուց Ար. Հա-
րանց:

Էջ 5.— Դարձեալ ցանկ մասնաւոր
պատմութեանց գկնի իջ գլխոյն հառից,
սկսեալ ի միակ քառոյն ըստ հաշւոյ եւ հա-
մարի վասն գիւրագիրտ լինելոյ խնդրո-
ղացք:

Էջ 7.— Առաջաբանութիւն Գրոց Վա-
րուց Արքայ Հարանց եւ քաղաքավարու-
քեան մնաց.— Որ էր ի սկզբանէ առ Ած.,
Ած. բա...:

Էջ 120ր, պարսպ մնացած:

Էջ 644— Գլխով քամ եւ վեցե-
րորդ, Պատմութիւն վասն Պոզոսի Լուստ-
րացոյ.— Պոզոս ոմն ի Լուստրոյ...:

Էջ 795ր— Կարապետի մեծի վարդա-
պետի ասացեալ խրատս պիտանիս մանկեանց
հիշեցնոյ, աստեանոր տառիւք.— Այն-
հայրի սկզբը եւ հմ... — Ա-Ք, Կա-
րապետի սկզբը:

Էջ 801—, դասարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.

էջ 88ր.— Գա. Ած. քո ար. ձգնորայց յարեալստեթեամբն ողորմեայ եղկելի Խաչատուր գրչիս եւ ծնողացն իմ եւ ամ. յարեան մերձաւորաց, կարգացողաց եւ լսողաց, եւ որք զողորմին ասեն, ամէն:

Ծանօթ.— Կան երեք յիշատակագրութիւններ եւս, առանց տնունի, ըստ երեւոյթին նոյն դրէն, էջ 628ր. 632ր. որոնք պատմական ռեւէ տեղեկութիւն չեն բովանդակեր:

Յիշատակարան Միմա Սմբեցւոյ.— 1676

էջ 800, Բոյորդեր.— Աղայնմ զհանդիպողք ար. աստուածադարձ զերոյս յեւտակել յաղօթն ձեր զմեղօք վիրաւորեալ հողիս, զՄինաս ասոյկ տնուամբ Վարդապետս յԱթթեցի, եւ զուսուցիչն իմ զտէր Մարկոս Վարդապետն Ենէքուշցի, եւ զհոգեւոր հայրն իմ զՏէր Եղիազար Կաթողիկոսն Սր. Ենէմի, Գանդի եւ արուսպս ամենայնի ասացեալ եղէ զգրեալս ի յարդեանց Սր. Ենէմի, բայց առանց զնոց դրամի: Եւ որոնեալ զսա ըստ շաւղաց Վարուց Հա-

րանց դտի յոյժ թերի եւ կոթառ զպատմութիւնսն եւ զհառան: Վասն որոյ քանդեալ զսոյնս, եւ բերեալ օրինակ լիակատար, հրամայեց իմս հարազատ հոգեւոր որդւոյ Թումաս գրչի ծրել ըստ կատարեալ պատմութեանց որպէս եւ տեսանէք՝ թղթով եւ տետրով եւ այլ աւելի եղեալ ի միջի նոյս զերոյս. եւ զկնի բազում տետրս եւ պատմութիւնս: Վասն որոյ աղայնմ զմեզ վասն աշխատանացս որ ի սմա եւ նորոգելոյս, յիշատակել զիս հանդերձ հոգեւոր ծնողք եւ արեանաբու զարմօք, մանաւանդ զհայրն իմ մահաւոր Առաքեալս, եւ զմայրն իմ զՀռիփսիմէն, եւ զհանիկն իմ մահտեսի Գէշէն, եւ զերախառնութիւն իմ զԼիսովին, զի եւ զուգը զնոյն ընկալիչք բարեխորապէս զհատուցումն:

Արդ որքան կենդանի եմ մնացէ ի ձեռս իմ յազազս ընթեռնելոյ, եւ յետ մահուան իմում մնացէ յիշատակ ի Սուրբ Երուսաղէմ, ի դուռն Սր. Յակոբայ. զի այնու դռնք զբաւութիւն պարտուց իմոյ:

Նորոգեցաւ ի Թուին Ռձիձ, օգոստոսի ամսոյ ի քսան: Տեսողք ասացէք ողորմի, զի եւ ձեզ նոյն եղիցի, ամէն:

757

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.— 2

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻՍՍԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21x15x6: Էջք 864: Հանգամանք լաւ. Թուղթ սպիտակ փայլուն: Գրութիւն՝ խորագրերները կարմիր, մնացեալը սեւ մկանով, երկւիւն, 34 տող, Նոտրագրի մանր, Համառօտագրութիւնք սովորական: Կաշեկաղմ խաւաքարտեայ խաչադրոյ՝ նորամեւ: Պաշտպանակ մազադաթեայ սկիզբը եւ վերջը երկուական թերթ, լատիներէն:

Ծանօթ.— Սաւալանեան կու տայ չեւտեւալ տեղեկութիւնները, բայց յայտնի չէ թէ ուրիշ առած է դանոնք: (Գրեալ ի Պրուսա, ի խնդրոյ Սուքիաս Վարդապետի,

ձեռամբ Նիկ. սարկաւագի ի Թվ. Ռձիձ, 1677).— Յուշակ, էջ 423:

Ա.— ԽԱԽՍՔ ՅԻՆՆ ԵՐԱՆԹ.— 3

էջ 7.— Գրիգորի Եղիսեպարսի Նիսեա, Խաւսք Յիմն Երամուքիւմ: Բամ Առաջիմ. Երամի ազգատեց հոգով.— Ո՛ր արդեւք այնպիսի փողովեալ ասիցէ մինչ զի աշակերտ լինելով Բանին, եւ ընդ նմա ելանիցէ յերկրէ հովտացս...

էջ 148ա.— Բամք Զարեմասամերթոլ.— Եկն եւ ի մեզ հոգեւոր խրախմանութեանս սպասաւորութիւն...

Բ — ՅԱՂԱԳՍ ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ — 3

էջ 156ա — Յորգորումն Մամկանց ի Կուսութիւն, Նարին Գրիգորի Նիւստցոյ, Յաղագս Կուսութեան, ի՞նչ սեփական է առնաւածայնայ եւ անմարմին քննութեանն Կուսութիւնն — Բազմաց Կանխաւ եղեւ Կուսութիւն, առ ցոյց բանի պատճառս իւրեք տալով պատուաւորացեալք...

Գ — ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ — 3

էջ 228ա — Գրիգորի Սպիկապոսի Նիւստցոյ խաւս Նարին ժողովազին Մեկ-նութիւն առաջիկա բանիցս, բան առաւել, Բանի ժողովազին, որքայ Դաւրի քաղաւարի իլի. յնմ. — Ունայնութիւն ունայնութեանց առաջ ժողովողն... — Հմմտ. Թիւ 390, Գ.

էջ 324բ — Բան Ուրեքորդ. — Ժամանակ իբրեւոյ եւ ժամանակ առնելոյ...

Մամոթ. — էջ 327, վարի լուսանցքին, մատիտով շնագգիր. — Առախ միջեւ ի գլուխ զեղեքորդ սինակին գնեալ եկելոյ, յորում կապար որչառ եղան կայ եղեալ, պակասէ յ394 Թիւ ձեռագրին 15րդ իջի Ը. Բանի Մեկնութեան ժողովողն — էջ 330բ, վարի լուսանցքին դարձեալ մատիտով. — Առախ միջեւ ցլեւր Ը. Բանին պակասին ի Հին ձեռագրին, Թ. 394:

Դ — ՅԱՂԱԳՍ ՆՐԳՈՅ ՆՐԳՈՅ — 2

էջ 342ա — Գրիգորի Սպիկապոսի Նիւստցոյ, Թուրք Յաղագս Նրգոյ Նրգոց. — Ընկալայ որպէս վայել էր քուս պարկեղտ վարուցդ...

էջ 248բ — Սրբաբ Գրիգորի Սպիկապոսի Նիւստցոյ, Առաջին յնրդ Նրգոց. — Ուր միանգամ ըստ իրաւունք Պաշտոնի...

էջ 346ա — Խաւսի Նրքեւտաններորդ. — Նրդանեցեցի զէնդ զաւարդ Նմի...

էջ 554ա — Բամբ Զորեւտանամ. — Եմեւտաբ Նորա իրեւ տալոց խնկոց...

Ե — ՅԱՂԱԳՍ ԲՆ. ՄԱՐԴՈՅ — 2

էջ 560բ — Ա. — Վասն Բնութեան Մարգայ...: Խի. — Թէ այդ է Նախախմ-մալիւն:

էջ 567բ — Գրիգորի Սպիկապոսի

Նիւստցոյ, Յաղագս Բնութեան Մարգայ — Զմարդն ի Հոգւոյ իմանալոյ, եւ ի մարմնոյ զգիցիկ կազմել...

էջ 686ա — Յաղագս այց է Յախախմ-մալիւնն:

Զ — ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԴՈՅ
ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ — 2

էջ 686բ — Գրիգորի Սպիկապոսի, Կարթ Բարսեղի, տեսութիւն ի Մարգայն կազմութիւն: Դաւի յարմար է իմն մտածաւորական, յաղագս այնպիսի քննախոսութեան, եւ զգիցիկ իմն եւ պայծառ պատմութիւն:

էջ 793բ — Յիշատակարամբ. — Ի վեց Հաղորդորդի, երկերեւեբորդի, քանե-րորդի, եւ թեքորդի, արարեւոց աշխարհեա... — Տես Բ. Հատոր, էջ 314:

Ընդ ծոռն եւ զեանեալս ի բոլոր բարեաց դործանութեանց, զորքին զծող զրա-սիլ... — Տես առջ:

Է — ԼՆ. ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԳՐՈՅՆ — 2

էջ 794բ — Լուծումն Բնութեան Գրո-ցըն. — Որպէս ոչ Հնար ալ (Հնար) աղջ լի-նել: ԼՆ. Այնքան զգիցիկ արար Ած. զմար-դոյն կազմութիւն... — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 315:

էջ 829բ — Ոյց է Նախախմմալիւն. — Նախ տեսութեանց եւ ապա ամենայնի բոլոր պարզուն...: Բայց զանհիշ յար-ձակեցաւ եւ սպաս: Ժլաւիցն, ազանացն (էջ 833ա):

Ը — ԵՂ. ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԴՈՅ

էջ 833ա — Ա. — Յաղագս Մարդոյ կազմութեան. — Ամենայն անդամոց զոյա-ցութիւն բոլոր մարմնոյն, կամօք Այ. սարսիլի ճարարաւք ընտրած, Հեկեւա-ցոց իմաստասիրաց եւ բժշկական վար-դասպետաց, իմանալոյ դիմութեան մարմ-նոյն... զոր իմացեալ գրեցին մեծ բժշկա-պետն, Սր. Գրեգոր Նիւստցին, եղբայր Որդոյն Բարսեղի, եւ Գալիանոս, եւ Արիս-տոտէլ, եւ Բագրատ, եւ ի սոցանէ սփե-ցան... — Հմմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 168, էջ 489: Բ. Հատոր, Թիւ 348, էջ 243:

էլ 835ր. — Բ. — Վասն ստեղծման
զլխոյն...

էլ 837ա. — Գ. — Վասն ստեղծման ա-
շացն. — Յաւրիսեաց Ած. զաշքն վասն տե-
տութեան մարդուն, եւ դամ. տեսութիւն
յիսնեան եղեր...

էլ 838ա. — Դ. — Վասն ստեղծման ա-
կանգացն է:

էլ 839բ. — Ե. — Վասն ստեղծման քը-
րին:

էլ 851ա. — ԺԳ. — Վասն Բնութեան
Մարդուն. — Թէ ի Դէց զոյացեալ է, զի
Դ պատճառք են լինելութեան մարդկան,
Հուր, եւ Զուր, աւր եւ Հող...

էլ 862բ. — Վասն երազի առնելու մար-
դուն. — Առաջին աւրն լուսնին չէ լաւ,
քոստութիւն... Ի՛նչ, Ի՛նչ, չէ լաւ, արեւն մի
կտրել, զեղ մի խմել, եւ ոչ այր եւ ոչ կին,
[Թեքթիմ մնացեալ մասը դատարկ. այդ-
կողմեան վերի ամկիւնը կտրուած],

758

ՁԵՆՆԴԵՆԷ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԵՆԻՆ. — 1

ՊԵՏՐՈՍ ՓԻՐՈՍ ԹՐԷՎԻՈՑ (1621)

Խրգմ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԵԱՐԲԵՐԴՅԻ (1772)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 21×16.5×1: էջք 172: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
ամբողջովին սեւ մեկնոյով, միասին, 35
տող: Նոտր շեղադիր: Համառոտագրու-
թիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Թըղ-
թակաղմ:

Հակատ, էջ 3. —

ՁԵՆՆԵՆԷ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԵՆԻՆ քնն(դ)եմ
Հրէից: Գիրք երեք ի Հեղինակէ յարգելի
եղբոր Պետրոսի Փիքոսի Թռէվիոյ, ի կար-
դէն քարոզողաց որդական աստուածաբա-
նութեան վարդապետէ եւ ուսուցչէ եւ ի

մայրաքաղաքի Հոռմայու առ երբայեցիս
քարոզչէ, ի Հոռմ, առ ընթեր Ստեփաննոսի
Փաւլինոսի տպագրողի յամի 1621: — 1751:
— Հրամանաւ մեծաւորաց:

էլ 151. — Գիրք երբորդ: Գլուխ Առա-
ջին:

էլ 167. — Ցանկ Գլխոց:

էլ 168, ստորտը — Գիրք Ած.ածնի
Կուսին ընդդէմ Հրէից, Գիրք 3, Թարգմա-
նեցեալ ի Ղուկասու վարդապետէ Խարբեր-
թացւոյ ըստ խնդրոյ արհի եւ պանծալի
Պետրոս Եպիսկոպոսին Յերապոլսոյ, յամի
1772:

759

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ. — 2

ՄԱՏԹԵՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 21×16×1.5: էջք 230: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ սովորական: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ սկզբնաւորութիւնները
կարմիր, մնացեալը սեւ մեկնոյով, երկ-
սին, 27 տող: Նոտրագիր վարժ: Համառո-

տագրութիւնք սովորական: Գունաւոր զար-
դագիր՝ իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը,
կարմիր կիսալթ խաւաքարտեայ:

էլ 1ա. — Ցանկ Աւտորաքննի Գաղ-
ուածոյ: — ուլից. վասն էր յիմարաց

և յաղթատաց ընտրեաց զառաքեալն...:

Էջ 4ր.— Ա.— Խաւատաւ եւ յետիմ աշա-
կեքտի Մատթէոս՝ եռամեծաց, Յովնու եւ
Գրիգորի՝ աշխատարկեաց հաւաքումն
բանից յԱնտարանին Ղաւկասու եւ քարոզ
յալովք ի վայելումն մտնկանց Հայաստան-
եայց.— Յուսումն յընդունել զխրատաւ հո-
գեշնորհաւ, յորժամ սկսանի ընթեռնուլ
զգիրս սուրբս, շորս կերպիւ աշպանէ...:
— Հմտո. աստ, Թիւ 843, էջ 60:

Էջ 48ր.— Ը.— Այր մի իջանէր յԵրու-
սաղէմէ յԵրիքով, եւ ամկաւ ի ձեռն աւա-
ղակաց:

Էջ 219ր.— ԻԳ.— Եւ Համբարձեալ
զձեռն օրհնեաց զնոսա...: ... առէ ի Նոյն
դատեցայց, ապա յայտ է բանս: Թըմաւ (էջ
236ա):

Էջ 236ր.— Երանելոյն Եփրեմի խորին
Ատորւոյ ասացեալ Վասն Ապաշխարութեան
— Առէ երանելի մարգարէն Եզեկիէլ...
դամենապետութիւնն իւր ցուցանէ, եւ Հար-

ցանէ առելով՝ զի՞նչ կամիս, ում [այսպէս
կամց ասած է: Պրակ Ժ. էջ 238բ]:

Յիշատակարան Հեղինեակի.— 1391

Էջ 233ր.— Արդ եւ վերջինս սպասա-
ւորաց Բանին, եւ տրուպս բանաւորաց,
Մաթթէոս քահանայ...:

Արդ եղև զրաւ Համառօտութեան Բա-
նից քարոզութեան ի Թուին Հայոց ութը
Հարիւր քառասուն, առ ոտս արդիւնաբան
Հոնտորին Գրիգորի Մեծի, յերկիրս Երըն-
ջանկոյ, ի Վանքս Ապրազունեաց... —
Հմտո. աստ, էջ 61, ունի մանր տարբերու-
թիւններ:

Յետմագոյն Յիշատակագրութիւն. —
1768

Էջ 238, ստորին լուսանցքին.— Ջատա-
ցօղ զրոյս, զՍրբոյ Աթոռոյս Ենձի Պատ-
րիարզ Գանձակեցի Կարապետ Վարդա-
պետն յիշեցէք ի Տէր, որ եւ զգիրս յիշա-
տակ ի Գրքատունն Սրբոց Յակօբեանցս. եւ
բաւ իւրոյ կտակին շունչի ոք իշխանու-
թիւն Հանելոյ զսա ի Սրբոյ Աթոռոյս. ի
Թուին ՌՄԺէ:

760

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ռ Յ

(ԺԸ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21.5×16×3: Էջ 370: Պրակ
Բ. մասին միայն ԺԱ. սկսեալ 107 էջէն:
Հանդամանք լաւ. լուսանցը ցեցակեր
վերջին մասերուն մէջ, Թուղթ Հասարակ:
Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորու-
թիւնները եւ յատուկ անունները վարդա-
պոյն՝ երկրորդ մասին մէջ, մնացեալը սեւ
մեկանով, միասին, 32 տող, աւելի կամ
պակաս: Նոտր շնորհիւր աշխատանք, Համա-
ռօտադրութիւնք առատ: Կազմ՝ խաւա-
քարտեայ, առաջին կողքը փրթած: Դա-
տարկ Թուղթ սկիզբը 12 թերթ:

Ա.— էջ 1.— Երախմ Դրուստա-
նաց, եւ պատիւ գեղգեղաց, ի սքանչաղարդ

եւ վսեմաշնորհ ի Սուրբ Ստեփաննոս ա-
ռացնալիկայ Յայտաւարտիրոսին.— Անհու-
նակար եւ տիեզերաբար, արհիւհարչեւ ամե-
նազօր, Համարան եւ Համազօր եռանմանայ
Րէնութիւնն, զկնի ստեղծակերտելոյ զան-
էաստեղծան եւ միայնգամայն զարարչա-
կերտեալսն...:

Յիշատակարան.— 1742

Էջ 28, տարբեր գրչութեամբ.— Ա-
րարեալ եւ շարադրեալ է զովասանութիւնս
այս ի վերայ Սրբոյն Ստեփաննոսի նախա-
մարտիրոսին Գի. որ եւ ընթեռնանի այս
զովեստ բերկրանացս ի յիգմիր յաւուր առ-
նախմբութեան ասացեալ Սրբոյս: Ջերմ-
ոսնդապէս եւ մեծաւ սիրով գրուատողն է

Այսրոյանց ստեղծելու և շատանդեղեղան յօղնա-
հանճար Արքայաճառ ընթերցադէր Աղայն, ու-
րոյ կեանքն ընդ երկայն աւուրս արասցէ
Տէր, և պահեսցէ ի պարծանա ազգիս Հա-
յոց։

Եւ ես ծառայ ծառայիցն Այ. Գաղա-
տացի Իշխատիոս Վարդապետ կոչեցեալ
անաբժանս ի Ալվաշանն նուաստ զարժէ
յառաջացեալս, տեսանելով զայս գեղեցիկ
հրճուանս ի պատիւ մեծի Նահատակին Քի.,
ի յիմէր քաղաքն, մեծաւ սիրով օրինա-
կեցի, 1191, մարտի 4, օրն Եշ.ի, որ եւ
նոյն աւուրս վարճանեցաւ փոքր Ստեփան-
նոս Աղաս, որդի մեծի Մալխաս Աղային։
Զինչ կարող եմ առ այս ասել, Հոգին Սր-
Ած. ճշմարիտ, ըստ անհուն ողորմութեա-
նըն, ինքն մխիթարեցաւ, Ամէն։

Էջ 29-30, դատարկ։

Բ.— էջ 31.— Սրբոյն Քօմայի Ագուի-
նացոյն հրեշտակակամի Վարդապետին։ —
Զմախագիտութեմէ եւ զմախաստեմամու-
թեմէ Աստուածայմայ։ — Ընձնուածաւ է,
Առաքարամուքիւմ։

Ըստ խնդրոյ եւ աղայանաց ձերոց սի-
բելի եղբարք։

Դուռն Առաքին, որ է այս — Որպէս
այտնիկ չորեքինս, այսինքն, Գիտութիւ-
նքն, Նախագիտութիւնքն, Նախատեսութիւ-
նքն, Նախաստեմամուքիւնքն, գիմքեմն ու-
նին ի յԱստուած։

Էջ 62.— Յամկ։

Յիշատակարամ.— 1742

Էջ 63.— Գիրքս այս որ կոչի Նախա-
սահմանութեան, շարադրեալ ի Սրբոյն Քո-
մայի Ագուինացոյն հրեշտակական Վարդա-
պետէ, եւ Թարգմանեցեալ ըստ խնդրոյ եւ
օժանդակութեան Արհի եւ պանծալի, եւ
Ած. արանութեան Յովհաննէս Վարդապետի
հաղէշացոյ, Պատրիարքի Կոստանդնու-
պոլսոյ։ Միջնորդութեամբ Սարգսի Վար-
դապետի աշակերտի իւրոյ Ակնցոյ, ի
Ղովաս Վարդապետէ Խարբերթացոյ, ի
լատինական լեզուէ, ի Հայկական բարբառ,
ի փառս ամենաճեմին Այ. եւ ի պատիւ
Սրբուհոյ Կուսին Մարիամու, եւ ի յօղնա
Հայկազեան աղին, եւ ամ. Հոգւոց Հաւա-
տացեալոց։ Քանզի յայսմիկ զբոլոր գտանի
փրկութիւնն եւ դատապարտութիւնն Հոգ-

ւոց. Էթէ բարեպէս վարիցի ոչ գտանէ դա-
հաւէտութիւն Հոգւոյ խրոյ եւ ոչ պարտի
տրամադնենել, Թէ ով փրկի, եւ ով դատա-
պարտի, այլ պարտի Հեռեւիւր Թարգմարտու-
թեան, կեալ պարզամտօրէն, եւ ոչ Թա-
փանցել ի խորին խոր նախասահմանու-
թեանն Այ., զի անքնենի է. Յամի Տն.
1734, ի Կոստանդնուպոլիս։

Հուսկ յետոյ, տեսանելով իմ զայս
վեղեցկայարմար դիրքս, որ մեծաւ տենչ-
մամբ ի վաղուց հետէ փափաքէի, միայն
լսելով զսորա անունն ոմանց Հատացեալոց, ի
խորոց սրտէ Հառաչեցի, որ ինքն ամենա-
բարի ստեղծողն, կատարիչն խնդրուածոց,
լուաւ զաղայանս իմ, յորմէ հետէ որ ելաք
ի Գաղատիոս վերոյ գրեցեալ շնորհալի
Սարգիս Ած. արանութեան Վարդապետիւ,
եւ դիմեցաւ ի յըմտապօլ արքայանիտ
մեծ քաղաքն, եւ այս գեղեցիկ դիրքս գտայ
անդ, ի մէջ գրեանց Հոգեւոր Հօրն իմոյ
այտորիկ շնորհալւոյ, մեծաւ ըղձաճկտու-
թեամբ նա եւ ըղձուկն սիրով, առ իս պա-
հեցի ժամանակ ինչ, եւ յետոյ նուիրակու-
թեան յաղագաւ գնացաք ի յիմէր, վասն
Սրբոյ Ենթի., ի յմտապօլէն նաւով, յանձն
առի զրեցի եւ օրինակեցի զայս, եւ Այվաշ-
եան իղնատիոս նորոնեայ ծայրագոյն ա-
նարժան Վարդապետս, ի Թուրք ֓րկչին
1742, եւ ի Հայոց 1191, մարտի 15 օրն. Յո-
մանց աղայանաց ներումն խնդրեմ, ողջ
լեբուք ի Տէր։

Էջ 64, դատարկ։

Գ.— էջ 65.— Պրալի տակս մտնու
վարդապետաց յարեցեալ առ այս մտնիւր-
գութիւն ի գուլիս բամիս Յակոբայ ծրօղի
Ղրմեցոյ.— Ասող կարդացէք յար ի վե-
րայ. . . .

Յիշատակարամ.—

Էջ 78, դատարկ էլիմ տտրտրոյ.— եւ
եւ ծառայիցն Այ. ծառայ Կարնեցի Իշխա-
տիոս նորած մասնաւոր Վարդապետս
տե՛ր զայս Վարդապետական Կտակ մահ-
ուան օրինակեցի եւ իմոյ անձինս ի պատիւ
մեծի Վարդապետաց։

Դ.— էջ 79.— Զարչարամք Տեսնմ մե-
լայ Յսի. Բսի.։ Ո՞վ տացէ գլխայ իմոյ
զջուր. . . . — Եթէ երբէք Հարկաւորեցաւ

ձեզ արտասուեջ առ ի լալ զցառալի տեսա-
րանսս :

Յիշատակարամ. — 1741

Էջ 100. — Թարգմանեցաւ Կոստա աշ-
խարհարանացն Տն. մեծոյ Յիսուսի Քրիս-
տոսի, յիստական լեզուէ ի հայկական
բարբառ, ի Ղուկասու Վարդապետէ Խար-
սերթացւոյ, Օսանդակութեամբ Տնտն
Սամուէլի Ած. արան Վարդապետի Եղը-
կացւոյ, և յայժմ Պրուսայու մեծի քա-
ղաքի Առաքնորդ կաշեցիւց, ի Կոստա մեծ-
նամենին Այ. և Որդւոյ Նորին Խաչեցիւց՝
և Ողւոյն Սրբոյ Կոստակցի Նոյնն ամէն :

Ի հեղինակէ և ի շարդարողէ Կոստ-
կիս, Եւսերիոս հորէ, ի Կարդէն Տօմինիկ-
եանց, ի դատաւն Ձիւտաքաղաքի, աշխնքծ
Սախրպոյ, Յամի Տն. 1741 :

Էջ 101-6, դատարկ :

Ե. — ԽԱՐԵՈՒԹԻՒՆ ԱՇԽԱՐՀԻ. — 2

Թրգմ. Ղուկաս Արք. Խարբերգի

Էջ 107. — Քաղատ. — Գիրք որ կոչի
Խարէութիւն Աշխարհի, ըստ խնդրոյ և ծա-
խիւք Տն. Յովհաննիսի Ած. արան Վարդա-
պետի, և Սրբազան Մեծի Պատրիարքին
Կոստանդնուպոլսոյ, Թարգմանեցեալ եղև
ի լատինական լեզուէ ի հայկական բար-
բառ, ի Ղուկասու Վարդապետէ Խարբեր-
դացւոյ, Յամի Տնտն, 1730, և ի Թու-
կանիս ազգիս հայկազունեաց, 1179: Ի վա-
յկումն Իղնատիոս Վարդապետի Գաղա-
տացւոյ, և Այվաշահ Օղլի կոչեցիւն :

Ներքեւ տարբեր գրչով :

Հուսկ յետոյ և ինձ մեղապարտ Կար-
նեցւոյ Իղնատիոսի արեղայի վանցաւ :
Իսկոյն : Իմոյ վախճանի ուժ դիպեցի ա-
սացէ Ած. ողորմի, Ած. ողորմի համայն
ննջեցւոց զհոգիսն : Ամէն :

Էջ 108. — Խարբերքիմ Առաջին : Յա-
զագս այնմ որ կարծէ զինքն զոյ լաւա-
գոյն ճամ գայլսն, զի առնէ զիրս ամնամ
այլոց. — Այսօր մեռեալս ի մեկնել զեւր-
կայէ խարէութեան. — Հմմտ. Բ. Հա-
տոր, էջ 245 :

Էջ 339. — Խարբերքիմ Ժամօթ(ր)-
րորդ. — Յաղագս այնմ, որ ոչ ամաչելով
գործով զմեզս, յետոյ ամաչէ ի խոստովա-
թիլ. — Բարձրագուհեղ Ճարտարապետն բը-
նութեան. . . :

Յիշատակարամ. —

Էջ 352, տարբեր գրչով. — Գրքիցս
տէրն Խոսիսիոյն առ Ած. և ինձ մեղա-
մակարթ Կարնեցի Մատթիա Ժարկաւագս
Խոսն օրհնել և եթին տեղի սորին և ևս
Թլմառականս յանձն առի կարգ քահանա-
յութեան և տրեցի տեղի սորին գրքիւք և
ամ. ընչիւք և անուամբ, զեւրմանայ
Իղնատիոս նորաստ՝ արեղայս աշխու պայմա-
նաւ՝ զամ. գոր ինչ ունի լիցի զիս և ոչ
սացցէ այլոց բան մի և ոչ ինչ. լսողք տե-
սանողք զայս մատեանս յիշեալէք լուսա-
հոգի վերայ զրեցեալ Վարդապետս զինչ ու-
նիցիմ ասել առ զայս Տէր լուսաւորեաց
զհոգին սորին և զաստուրեաց ընդ սրբոց
Վարդապետաց դասուցն, Ամէն :

Էջ 353-366, դատարկ :

Էջ 367. — Պանկ Խարէութիւն Աշխարհի
գրոյս :

761

ԳՈՒՌՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ. — 1

Էջմրածին

1864

Ծառալ 21.5x 7.5: Էջ 71: Շեղադիր :
Կողմ խաւաքարեանայ :

Ճակատ. — Դռնմ Աստաւածային պէս-
պէտ շնորհաց բարեաց և փառաց : Քաղեցաւ
ի Սուրբ Գրոց, ի տեսութիւն բարեմիտ

մունկանց Սր. Եկեղեցւոյն Քա. Ի 1864 ամի,
ի 1 ապրիլի, ի Մայր Սր. Աթոռն էջմիա-
Յին :

Էջ 1. — Յաղագրամ. — Նախ պարտ է
զիտել զի տնթիւ և և լաղմատեանկ. . . :

էջ 7.— Գլուխ Ա.— Արդ՝ ամենացանկալի դուռն յառնունական կենաց երանութեան...:

էջ 61.— Վերջաբանութիւն.— Ի վերջոյ բանիցս խորհրդական դրանց...:

762

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆ. ՔԱՀԱՆԱՑԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ.— 9

Թրգմ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԼԵԱՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×14.5×4: էջք 672: Հանդամանք լաւ: Թուղթ փայլուն, Գրութիւն՝ խորղիւրները եւ զլխատառերը կարճիւր, մնացեալները սեւ մէլանով, միասին, 27 տող: Նոտրադիր կանոնաւոր: Համառոտադրութիւնք բաւական առատ: Գունաւոր զարդադիրք եւ լուսանցազարդք զլուխներու սկիզբը: Խորանազարդք, էջ 9: Նկար զեղեցիկ, էջ 8: Կաշեկազմ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Գիրք Սրբայն Դիմէսիթի Ալիսպագացոյ, Յաղագս Երկնայնոց Քահանայապետութեանց: — Յառաջաբանութիւն Գրացս: — Նախ քան դժեռաբկել իրողութիւնս արժան վարկանիմ...:

էջ 9.— Ամենայն տուրք բարիք...:

էջ 667.— Պատմութիւն Սրբայն Դիմէսիթի:

763

ՏԵՍԱՐԱՆ ՀԱՆԴԻՍԻՑ.— 1

ՅՈՎՀ.— ՔՀՆՑ. ՄԻՐԱՍԵՆԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×2: էջք 306: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ դեղնորակ, Գրիչ՝ Կիրակոս Եպս., Յրուսաղէմացի: Գրութիւն՝ սեւ մէլանով, միասին, 24 տող: Նոտր շեղադիր մաքուր: Համառոտադրութիւնք սովորական: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ ոսկեղօծ:

Եւրումն առանձնութեան եւ դատարկութեան: Յամի Տեառն 1837, Նոյեմբերի: Ի Վէֆիլարան Սրբոյ Աթոռոյն Երուսաղէմի, որ ի Կոստանդնուպօլիս:

էջ 3.— Յառաջաբան.— Որք զհայրենի քաջարութեանցն հանդիսից զվկայազրութիւնս...:

էջ 7.— Յամկ Գլխարկութեան Գործայն.— Ա.— Նախալուիդ առ ի նոյն յորդորման...:

էջ 9.— Հագմերգ տաղաչափական ի պայծառ համղէտ դիւցազն մերայ Հայկայ Թարգմանն:

էջ 134.— Գլուխ ԺԲ.— Միապետութիւն Արամայ եւ Համդէտն:

էջ 168.— Գլուխ ԺԳ.— Միապետութիւն Արայի:

էջ 1.— Ճակատ.—

Տեսարան Համդիսիցն Հայկայ Արամայ եւ Արայի, Ոտանաւորեալ Միւրզայան Յովհաննու Վանանդեցի Վրժպտ. Քահանայի Սր. Ստեփաննոս Եկեղեցոյն Ձմիւռնիոյ, ի զրօսանս մանկանց Ազգիս Հայոց, Վերստին օրինակեալ զգուշութեամբ յուժմանէ անկործ ոսկնէ ի մխիթարութիւն

էջ 238.— Դուլիս ժե.— Յարդար Նա-
միլ Նախնեաց:

էջ 279.— Վերջ.— Ընդ ամենայն են ի
Հաղնեղբայրի մահ 1686:

էջ 281.— Առ Լոբնամապատի Պաւղոս

Վարդապետ. նուէր:— Փակէ վճիտ իդմն
առաջարկեալ...— Ի Նախապէս ծառայ եւ.
Լղրայր Պետրոսեան Սերոբէյէ:

էջ 283-306, դատարկ:

764

ՀԱՌԸՆՏԻՐ (ԹԵՐԻ).— 14

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 21x15.5x1: էջ 194: Հան-
գամանք լաւ: Բուլլի սողուն: Գրուած են՝
խորագրի տեղի վրա եւ սկզբնաւորութիւնները
կարմիր, մնացեալը սեւ մեկտեղով, մի-
սին, 29 տող: Նոստրադի: Համառոտ.
զրուածքի վրա: Կարգ կրտսէր խա-
ղապետայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Ի մէջ գրիտառութեան
դիւ. խոստացայ ճառի...— «Անքերի-
մասին»:

Բ.— էջ 7.— Ի մեծի աւար Յայտ-
նութեան Տեառն մերայ Յի. Բի., Ս. Գրի-
գորի Ածարանի Նազիւրաւ եղաւ, ի մը-
նումն է ի Յայտնութիւնն Բի.— Գ. Տե-
նալ ինչի՝ փառաւորեցէք...:

Գ.— էջ 21.— Երանելոյն Յ. Ոսկերե-
ւանի... Ի Մեկնութեան Աւետարանի որ
ըստ Մատթէոսի.— Եւ ի Նախնէն Յի. Բի.
...:

Դ.— էջ 27.— Երանելոյն Տիմոյ-
եանի Ս. Իսկան Ածարանի եւ յոգնոյն Նի-
սաքի.— Մի արդեօք վարդապետ ինչ
մայր ինքեան մարմնանալ կամելով ար-
բիւն զՄարտիմ կոչեաց զարդաստն Այ., ըզ-
Հատարարմն, զտառապետարանն, այլ
զմտերիմ...: Հմտ. Թարգ. Նախնեաց,
էջ 732:

Երանել.— Աւելորդ ինչք Համարի Ե-
րեւանէն Հաւանեալ տողերը, որ կը տե-
նալին Հաղնեղբայրի տառեր: Երանել ի նմա
պատմաւորի աւարակն, եւ պոռնիկն ընթ-
ղանայր, եւ մաքաւարն աստերանայր, եւ
Հալածիւն Պողոս ցեղանայր (էջ 30): —

Հմտ. Զ. Ն. Արեւիկեան, Տիմոթէոս Կուդ,
1909, էջ 58:

Ե.— էջ 31.— Երկրորդ Աւարն, Ս.
Գրիգորի Ածարանի Նազիւրաւ եղաւ. ի ա-
սացեալ. Վասն Միջնութեան Յի. Բի. Այ.
մերայ.— Երէկ զպայծառ լուսաւորու-
թեանց զոր տեղեաց...:

Զ.— էջ 53.— Երանելոյն Յ. Ոսկերե-
ւանի... Ի Մեկնութեան Աւետարանին որ
ըստ Մատթէոսի.— Եւ Յի. Բի. Նախնէն էր
այսպէս...:

Է.— էջ 62.— Զարբոյր Աւարն: Գր.
Ածարանի... Ի Յայտնութիւնն Տի. մերայ
Յի.: — Դարձեալ իմ Ե...:

Ը.— էջ 77.— Հիմնաւորեալ Աւարն: Ս.
Կիրակի եղաւ. Արեւմտեան, ետք ի Ս.
Ածարանին, զոր ասացեալ է ի Ժողովն Նի-
սաքի, եւ վասն ամբողջ հայեայնութեան
Նեստորի.— (Պայծառ է մեզ բան եւ չը-
նարհօք լցեալ...:

Թ.— էջ 83.— Վեցերորդ Աւարն: Ա-
րանելոյն Նազիւրաւ եղաւ. ի կիրարկայ
Ներքազան ի Ս. Ածարանին եւ ի միջոյն Կո-
ղմն Մարիամ.— (Չիտայեալ ճառագայթն
Ածարանին...:

Ժ.— էջ 95.— Երանելոյն Հիպոթի-
տայ Բոստրապոյ ասացեալ ի Յարութիւնն
Ղազարու.— Զոր օրինակ մայր արդե-
սէք...:

ԺԱ.— էջ 100.— Երանելոյն Արա-
նիկի խորին Աստուծոյ ետք ի Մեկնութեան
Բի. Այ. մերայ.— Որ էրն ի սկզբանէ
Ած...:

ԺԲ.— էջ 104.— Երանելոյն Աւարն,
ետք ի Ս. Կիրակի կոստանդինոս եղաւ. ի
Յաննիս Նեստորի ի մեծ եկեղեցւոյն ի Կոս-

տանդինալայոյիս, քէ Ածածին է Սք. Կոյոն
Մարիամ եւ ծնեայն ի մմամէ Ած. եւ ոչ
ստակ մարդ, այլ սմմամուէլ եւ մարդ յեր-
կուց միացեալ առանց խառնակութեան եւ
առանց շքաբմամ եւ փոփոխմամ, եւ մի
Ած. եւ մի Տէր մեր Յս. Բս. — Կուսական
տունս այսոր եղբայրք...

ԺԳ. — էլ 114. — Ութերորդ Աւուրմ,
Ս. Կիրդիի եպս. ի Աղծխամարտի, ՅԱւետա-
րանին Մեկնութեանէ. — Եւ իբրեւ լցան ա-
ւուրք ութ...

ԺԴ. — էլ 117. — Ս. Թ. Ոսկերեանի
... ՅԱւետարանի Մեկնութեանէ. — Յայնժամ
բայ Յս. ի Գալիլէէ...

ԺԵ. — էլ 122. — Ի վարդապետու-
թեան Ս. Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի — Եւ
իբրեւ լցան աւուրք ութ Քրիստոնէ զնա...

ԺԶ. — էլ 125. — Սրբայն Ամբիպատ-
րոսի ի Յայտնութիւն ՏՏ. ասացեալ. —
Հրաշափառ է տոնախմբութիւնս այսոր եղ-
բայք... Կատարեցաւ կարգ Սրբոյ
Ած. աշայտնութեան ճառք Ը աւուր ի փառս
Քր. Այ. մերոյ եւ ի պատիւ զուգական եր-
րորդութեան Սրբոյ, յութ Հարիւր քսան եւ
ի վեցն. որում փառք յաւստեան, ամէն:

ԺԷ. — էլ 128. — Ի յիշատակ Ս. Կոս-
տանդինոսի քաղաւորի. Երանելոյն Եւ-
սեբի եպս. ի ժամանակագրի յեկեղեցական
Պատմութեանէ, Յիմնեբարդ Գպարութեանէ. —
[Այսպէս իսկ իբրեւ եկաց Կոստանդիա-
նոս...]

ԺԸ. — էլ 132. — ՅԱզաղանգեղոսին
Պատմութեանէ. — Ընդ ժամանակսն ընդ աշ-
նոսիկ թապաւորեաց Կոստանդիանոս...

ԺԹ. — էլ 136. — Վկայութիւն ի Գրի-
գորէ Ածաբանէ վասն հաւատոց. — Զի մեք
բան զորոցն Հարցն Նիկիայ...

Ի. — էլ 137. — Ի մեծ աւուր Տեառն-
ընդառաց, Երանելոյն Յ. Ոսկերեանի ...
Ի Եմումնի եւ ի Գալուստի եւ օրեայ ի Տա-
մարմ. — Օրհնեալ է Ած. ...

ԻԱ. — էլ 148. — ՏՏ. Գրիգորի Ար-
ծրունեաց եպս. ի քաղք յԵՒՄԷ. ի Հայէ,
վասն ՏՏ. ընդ առաջին գգոշանայոյ — Ի
ժամանակս Յուստինիանոսի կայսեր, յերևո-
նեբորդի երրորդի ամի թապաւորութեան
նորս, էր խաղաղութիւն քաղաքին Եմ. ի եւ
յամ. եկեղեցիս Այ. Զի եպս. ք եւ քահա-
նայք, եւ ամ. ուխտ սրբոյ եկեղեցւոյ, որ-

պէս Հուր վառեալք ի պաշտօն յուղիղ Հա-
ւատս եկօք եւ ընդկօք, աղագատովք եւ մե-
ծամեծօք Եմ. ի, իսկ բարխտեացն [աստու-
նայ] մախացեալ ընդ իրսն, կամէր լու-
ծանել զլուսաւոր կարգս եկեղեցւոյ, զոր
սրբոց Հարցն կարգեալ, եւ երանելոյն
Կիրդի Հաստատեալ: Եղեւ զի չարախոր-
խորհուրդ Հրեա մի Համակամ բանասար-
կուէն, բանս լեկւոյ առնէր զՔաղաւո-
րն... — Հմմտ. Սիոն, 1964, էջ 33:

ԻԲ. — էլ 152. — Երանելոյն Կիրդի
Եմացւոյ, ի Յարութիւն մեռելոց. — Ար-
մատք մ. բարեգործութեան...

Եմուրք. — էլ 154, Ենթեիկ տողին
կէց, ծուռ զրերով եւ կրճատեալ, Վլանցի
կարագետ վարդապետ:

ԻԳ. — էլ 157. — ՏՏ. Թ. Ոսկերեանի
... յերեմիայի Մարգարէին Մեկնութեանէ.
— Այլ թերեւս առ լուծեալ եւ քակտեալ
մարմինն Հայեցի...

ԻԴ. — էլ 162. — Ի վարդապետութեան
Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի վասն Յարութեան
մեռելոց. — Եղեւ փողք առաքեալն ժա-
մատուք տեղեկեաց...

ԻԵ. — էլ 168. — Երանելոյն Յ. Ոսկե-
րեանի... Ի թնազմնիկեցաց Թղթոյն
Մեկնութեանէ. — Ոչ կամիմ աղէտս զեղ լի-
նել եղբայրք...

ԻԶ. — էլ 173. — Յ. Ոսկերեանի ի
Գաղատացւոց Թղթոյն Մեկնութեանէ. — Այլ
ղրարիս զորեւ մի ժանճրացուք...

ԻԷ. — էլ 175. — Ի համգիտն մնջեցե-
լոց Ս. Թ. Ոսկերեանի ... Յաղագս չսգա-
լոյ գլխիմանեալոյն, մամաւանդ յոք տղայ
քաղին զայս կննցագոս. — Բեր այսուհետեւ
մանաւանդ...

ԻԸ. — էլ 181. — Բուռ բարեկեանդանին
Առաջի կիրակիին Քառասներորդեան Պաշտոց,
Ս. Բարդղի Արքեպիսկոպոսի Կնարար Կապ-
պաղովկացւոց. — [Փողեցեք ասէ ի նոր
յամսեան...]

ԻԹ. — էլ 194. — Յառաջեմ Սիրա-
կեին, ՏՏ. Թ. Ոսկերեանի ... Յաղագս Ա-
պաշխարութեան:

Եմուրք. — Այս վերջին ճառէն կայ մի-
այն տաս տող, մեացեալ կը պակսի, թերթ
ինկած ըլլալով, Հատորիս վերջին թերթը
առաջին թերթն է Թ. պրակին:

765

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՋԵԿԵԼԻ (ՄԱՍՆԱԿԻ)

Մաւալ 21.5×5.5: էջ 90: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Խորագիրը եւ
դիտագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, միասին, 23 տող: Նոսր շեղագիր:
կողք խաւաքարեայ:

էջ 1.— Ի Մեկնութեան յեկեղի

մարգարէիմ, եւ այլոց նրազանցից գրեմնց
հաւաքեալ հանդերձ շարագրութեամբ. —
Որպէս առէ հրաշագեղն եղեկիէլ... և:
Ի հրոյ անտի փայլատակունք հատանէին:
Այսքան առ այս զոր ցուցաւ, (էջ 90):

Ծանօթ.— Սկսած է եղեկիէլի Ա. 4
համարէն եւ վերջացուցած Ա. 13 համարով:

766

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

(ԺԸ. Դաք)

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×3.5: էջ 103+344:
Պրակք Ե+Թ+Է: Հանգամանք լաւ: Թուղթ
Հասարակ, կրկնատեսակ: Գրութիւն այլա-
դան, միասին: Գիր՝ նոյնպէս այլադան,
նոսր՝ սեւ մեկնով, եւ նոսր շեղագիր
մուրճ կապոյտ: Կաշեկազմ տախտակեայ:
Կեիք ստացողի, սեւադրոշմ փակագիր, «Բ.
Մ. Պետրոս վարդապետ, 1232» [= 1783],
էջ 1, 209:

Ա.— ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 1

Որագիւնն

էջ 1.— Խօսք Երագիւնսի յերգս Երգ-
ցիմ Մեկնութիւն.— [Համարութեանց գիւս Ի
համարութից բերանոյ իւրոյ: Արդ հրէայն
յօրինաց անտի փութացան...]

Բ.— ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 6

Գր. Տաքեւացի

էջ 40.— Վասն է՞ր աստ յետոյ է
կարգեալ: Պատասխանի: Սողոմոնի կարդն
է ընդ ժողովողին...:

էջ 108.— Այլ որք ողջ մտօք եւ ճշմա-
րիտ հաւատով զփրկական խորհուրդս Ի

փառս Քի. կատարեն, արժանացին շնոր-
հաց եւ փառաց ողորմութեանն Քի. Այ.
մերոյ, եւ ամ. աշխատողաց Ի սմա. երջա-
նիկ եւ լուսաւորեալ հոգի վարդապետին
վարդանա, եւ խնդրողաց եւ աշխատողաց
համօրէն Ի սմա, ուսուցչացն եւ ուսողաց
յիշմամբ Ի կրկին կենցաղս եւ յաւիտենից
յաւիտեանս, ամէն:

Այլ եւ հարք եւ եղբայրք բանասէրք
սուրբք, յիշեցէք զմեղօք մածեալ կարա-
պետ իւր երեցուկս, որ զգիրս բազում աշ-
խատութեամբ գրեցի. խնդրեմ զկարգա-
ցողդ եւ զօրինակողդ միով հայր մեղայիւ
յիշել մի խնայէք, զոր եւ [յիշողդ [յիշ-
եալ լիցիք Ի Քի. Այ. ամէն: ՌձՁԵ [= 1736] թվականին:

Գ.— ՄԵԿՆ. ԵՐԲ. ԹՂԹՈՑՆ.— 2

Նիկաղայոս Լիւրացի

էջ 1.— Նախերգան գերագանց վար-
դապետիմ Նիկաղայոսի Լիւրացոյ, Ի
կարգէ Ս. Յրամշխկոսի, վասն Մեկնու-
թեան Թղթոյ երանելոյմ Պօգոսի, որ առ
Երրայեցիս: Թարգմանեալ Ի ձեռն վանա-
խոհ Յրապանցի վարդապետի լատին լեզ-
ուէ Ի իսայ.— Յորժամ եկեացէ կատար-
եալն՝ ունայնացի մասնաւորն...:

էջ 23.— Մեկնութիւն Թղթայն Պօղոսի որ առ Երրայեցիսն, գերազանց վարդապետիւն Նիկիզայասի Լիւթացոյ առաջեալ։— Բազում օրինակօք եւ բազում կերպիւ...։

էջ 209.— Կատարեցաւ Մեկնութիւն Թղթայն Պօղոսի որ առ Երրայեցիսն, ի վերայ բնաբանին։

Յիշատակագրութիւն.— 1787

էջ 209.— Ծանիք սիրելի ուսումնասէր եղբարք այս յետին գրեալ մէկ գլուխ եւ կէսն Թերի մնացեալ գնեցաք եւ յետոյ սկսեալ յայլ օրինակէ գրելով լրացուցաք ի ժԲ. գլուխն, ինն Համարէն, ՌՄՈԶ, եւ Նոյեմ. ԻԴին, Բայց յամ. տան բնաբան յայլ Կտակարանէն առեալ՝ լրապէս Համար առ Համար գրեցի, եւ աստ յիշեցի, Ներելով գիտակ լերուք, բաւ է։ Կեանքացի Պետրոս մեղաժամած սեւակիրս։

Մեծի Կ. Պոլսոյ Տն. Զաքարիայ աղ-
յասէր եւ բարեկարգ պատրիարքին յետին եւ ձեռնասուռ աշակերտ, ի Կեանքիոյ երկրէն, ի վանք գիւղէն, եւ յԱժ.ատրեանց զարմէն, իսանճի Պուտախի որդի, Պետրոս եպիսկոպոսս, ստացայ զայս գերբս ի վայելումն ինձ, եւ յիշատակ ապագայ ընթերցասէր եղբարց։ Խնդրեմ խնդրանօք ի վա-

յելին ձերք սիրելեաց, յիշեալիք զիս եւ զամ. Հոգեւոր եւ մարմնաւոր իմայիշես, որ եւ յիշօղդ յիշեալ լերուք ի Տեառնէ աստ եւ ի Հանդերձեալսն։

Կան ի սոյն գրեցոյն այսոքիկ եղեալքս, Երգ Երգոց Մեկնութիւն Որոգիւնէսի, եւ Տաթեւացոյ Գաղուածոյ, Պօղոսի Երբայեցոցն Մեկնութիւն Լիւթացոյն, Սկոթոսի Ած.արանութիւն, եւ բառք ինչ, ՌՄՈԶ եւ Նոյեմ. ԻԴ, ի Պատրիարքարանն Հայոց, ի Պօլիս մեծ։

Ի.— ԱՍՏՈՒԱՄԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Ծ

Սկոթոս

էջ 211.— Առաջարանութիւն կամ ըսկիզբն Աստուածաբանութեան.— Մեծութիւնն կամ լայնատարածութիւնն Նիւթոց զորոց ընձեռէ Ած.արանութիւնն...։

էջ 224.— Աստուածաբանութիւն Սկոթոսիմ, Մասն Առաջիմ։ Զմիութիւն Հուքեան աստուածայնոյ եւ զերբարքութիւն անձանց մեկնելով...։

էջ 349-354, զատարկ։ Նոյնպէս 369-374։

էջ 355-368, բացատրութիւնք կարգ մը բառերու, Գ, Դ, եւ Ե, սկզբնատառերով։

767

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք

(ծե. Դաթ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×3-5: Էջք ւ. 7: Հանդամանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնաւորութիւնները նարնջադոյն, մնացեալը սև մելանով, միասիւն, 23 տող: Նոտարգիր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Ուղղագրութիւն Թերի: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ցանկ գրոյս զինչ կայ ամբար-

եալ ի սմայ դիրքեալ գտանի խնդրոյցս արգիրգս:

Ա.— Էջ 4.— Նորին Գրիգորի Որոտնեցոյն Քարոզ վասն եկեղեցւոյ, ի բանն որ ասէ. Յեկեղեցիս աւրեմեցե՛ք զԱՅ. եւ զՏէր աղբերաց.— Եկեղեցի Հոմանուն է եւ բազում նշանակութիւն...։

Գ.— Էջ 34.— Նորին Նիսացոյն Գրիգոր քարոզ Դօթի և Յակոբայ ի բանն՝ Երգուա Տէր Դաթի Ձշմարտութեամբ.— Թողորմութիւն եւ յիշատան Հաստատեալ է աթոռ քո...։

թիւնս յարտայայտեալ, — եւ քարգմանցեալ ի վրացոց լեզուէ ի Հայկական քառ, ի Սիմէոնէ Գառնեցոյ, ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ:

Յօրմէ ընդօրինակեցաւ ՌՃԾԹ [= 1710] թիվն Հայոցս, ի չափաքն եւդոկիեալ:

Էջ 1.— Պատասխանի Թղթայն կողմայի Մամիամացոց եպս.ի — Արժանագով, եւ աստուածապատիւ հօրդ կողմայի Արքեպիսկոպոսի Մամիամացոց: — Նըւաստ կրօնաւորս Յովիաննէտ, աղբայն Տէրամբ: — *Ջնդուքիւն մտաց եւ զանճարութիւն լեզուոյ իմոյ գիտելով յապաղէի...*

Էջ 5.— Յանկ Առաջին Հատորի:

Էջ 7.— Սրբոյ եւ աստուածագեղաց հօր մերոյ Յովիաննու Դամասկացոյն, համառօտեալ բանս ի ստորագութեանց հորտորիցն, գնացայն հանեալն ասելով, եւ ի քաց քողեալ գիտակաւաքանութիւն ալոյց, եւ զընդունակաբան առասպելն, եւ գայն յիշելով զոր ընդունի եկեղեցի:

Հատոր Առաջին:— Յաղագս էութեան եւ գոյութեան եւ պատահման:— Պրակ Առաջին: — Ա.— *Էութիւն Հասարակաց անուն է ամ. էից...* — Հմտ. Թրգմ. Նախահաց, էջ 578:

Էջ 90.— Սկիզբն Երկրորդ Գրքայն, զորոց համընթեալ եւ հառել:

Մամօք.— *Ճանկը երկսիւն երեք էջ է.*

էջ 90ի եւ 91ի միջեւ մէկ Թերթ մնացած է առանց իջաթիւի: Իջաթեւերը Հին են եւ անկանոն:

Էջ 91.— Ս. հօրն մերոյ Յոնիաննու քա-

հանայ կրօնաւորի Դամասկացոյ առանձնութիւն ուղղափառ հաւատոյ:

Ա.— Վասնզի ամնասանլի է Ած. եւ եթէ ոչ է պարտ քննել եւ խնդրել զոր ոչ է տունեալ մեզ ի մարգարէից եւ յառաքեաց,

էջ 425.— Ճ.— Վասն Յարութեան Ամենեցուն.— Այլ Հաւատամք ի յարութիւնս, Վասնզի ստուգապէս լինիցի յարութիւն մեռելոց...:

Էջ 433.— Կատարումն վաստեղոց Յոնիաննու Դամասկացոյ կոչեցելոյն Մամնուր: Համառօտ առացեալ ճորոյ շնորհաց առնողութիւնք, եւ քարգմանցեալ ի Սիմէոնէ ի վրաց լեզուէ ի Հայ քառ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1712

Փառք փառաւորեալ անբաժանելի Սր. երրորդութեան...:

Յորժամ Հասի սորա վերջին, Թիւն Հայոց էր Սր. Պաշին, Գիրքս այս առի Դամասկացոյն, որ. Յովհաննու ընտրեալ դասուն.

օգոստոսի օրն առաջին, ի յուրբաթու իննեակ մասուն: Որք Հանդիպիք անասնելով, ի սմանէ բան ինչ օգտելով, խնդրեմ ի ձէնը պաղատելով, Հայր մեր եւ Ողորդն անելով:

Մամօք.— Հայոց Թուականը ցոյց տրուած է իտշին բառով, այսպէս, 40+1+700+20+400=1181, որ կը Համապատասխանէ քրիստոնէական 1712 Թուին: Էջ 434-442, զատարել:

769

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Տեղի

ՌՃԽԸ=1699

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 20.5×16×4: Էջք 732: Հանդամանք լաւ: Թուղթ ալլազան, էջ 51-174 ըստ պիտակ, մնացեալը դերձորակ եւ փայլուն: Կաշեկաղմ խաւաքարտեայ դրոշմազարդ:

Գրչի՝ վերջին մասերուն՝ Յոհանն. Ստացող՝ Սիմէոն եպս. Սաղարելի:

Էջ 1, շեղագիր.— Ի սմա բովանդակեալ կայ, նախ՝ Համառօտ բառարան ինչ

յարարացի լեզուէ ի Հայ եւ ի տանիկ թարգմ. Երկրորդ՝ Քերականութեան Վերաշինութիւն, Երրորդ՝ Մեկնութիւն Բառից Քերականին, Չորրորդ՝ Պոկզդի Իմաստասիրի Բանից Լուծմունք, Հինգերորդ՝ Բան ուղղի Հաստոյ ի Նարեկեան Հրեշտակատիպ Վարդապետէ ասացեալ, Վեցերորդ՝ Դասիկ Սահմանաց Գիրք, Սօթեքորդ՝ Մեկնութիւն Սահմանաց Դասիկ յԱռաջել Վարդապետէ արարեալ:

Ա. — ՀԱՄԱՌՈՏ ԲԱՆԱԳԻՐԳ

Էջ 3-50, քառասուն, Նոսր շեղագիր, Հայտատու. Պարսկերէն, Հայերէն, Թրքերէն եւ Արարերէն. Աղէշ, Հուր, Աթէշ, Նար. ... Ֆրիպէ, Խափեա, ալտախ:

Չորրորդ սրանկը ընդհանրապէս դատարկ, ինչպէս նաեւ էջ 45-50:

Բ. — ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ ՔԵՐԱԿԱՆՆՈՒԹԵԱՆ. — 1

Ետայի Նշեցի

Էջ 51-174, Նոսր շեղագիր, միասին:

Էջ 51. — Քերականութեան Վերլուծութիւնն քան աս քան, ձեռամբ Ետայեայ հաւաքեալ. — Ի մեծնութենէ Հոգոյն Հանդերձեալ եմք բուն Հարկանել առաջիկայ իրողութեան: Նախ ուսանել արժան է, թէ զինչ է Քերականութիւն...: Հմմտ. Հրատ. Լ. Գ. Խայերեանի, Երեւան, 1906, էջ 55:

Էջ 153. — Կամ եղև ինձ ընդ առողա՝ Նուրմանց կարգել եւ զխրատս գրադարձից ի խնդրոյ ուսումնասիրաց ոճանց: ...

Էջ 164-174, դատարկ:

Գ. — ՄԵԿՆ. ԲԱՆԻՑ ՔԵՐԱԿԱՆԻՆ

Էջ 175-198, միասին, Նոսր շեղագիր, զիտատուրը կարծիք մեկանով:

Էջ 175. — Մեկնութիւն Բառից Քերականութիւն. — Վերանորոգութիւն է ընթերցողութիւն:

Էջ 192. — Մովսիսի Խորենացոյ Բան Իմաստութեան. — 8Այ. Խորհրդով եւ իմաստութեամբ Հաստատեցաւ մարդկային տեսակ. իսկ անհմտութեամբ եւ աղախ պատրեցաւ ի շարէն եւ յինքնէ...: — Հմմտ. Աստ. էջ 87:

Դ. — ԵԱՂԱՊԳՐ ԱՍՏ. ՊՐՈԿԼԻ. — 6

Մեկն. Սիմեոն Գառնեցի

Էջ 190-342, միասին, Նոսր շեղագիր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Խորագրերը եւ զիտատուրը կարծիք մեկանով:

Էջ 199. — Լուծմունք Պոկզդի Դիադախոսի Պատմութեան իմաստասիրի:

Սիմեոնի Գառնայ եպիսկոպոսի արարեալ Մեկնութիւն Գրեցն Պոկզդի: Բառացաբանութիւնն թարգմանցի. — Ի Թարգման լացն մերոց առաջոց՝ Մօզիս առեմ եւ Դասիկ, եւ ընկերաց սոցին...: — Հմմտ. Աստ. էջ 10:

Էջ 201. — Ցանկ Գրեց:

Էջ 203. — Պոկզդի Դիադախոսի Պատմական Իմաստասիրի Եղկապէ Աստուածաբանական: Հատարք ՄԺԱ. — Ա. — Լմ. բազմութիւն Հաղորդի միոյն...:

Էջ 339. — Եղև Լուծմունք Բանից Պոկզդի Պատմական Իմաստասիրի...: Խորհմ. ԱՅ. եւ պարագայոյն տեսութիւն շեղահից...: — Հմմտ. Բ. Հատարք, էջ 344:

Էջ 340-342, դատարկ:

Ե. — ԲԱՆ ԽՐԱՍՏՈՒ

Գրիգոր Վրդ.

Էջ 343-396, երկուսն, Նոսրապիր, սեւ մեկնանով, սպիտակ թուղթի վրայ:

Էջ 343. — Սրբոյ վարդապետի յոգնեալման մեծաւորի Գրիգորի Նարեկեացոյ, Խամաստիւք քան իրատու վառն ուղիղ հաւատոյ եւ մաքուր վարաց առաքիմութեան, ի խնդրոյ մարիմ հարապատի Վարդամայ Դիւանադարի. — [Տէր]ունեան Հաւանեալ խրատու...: — Հմմտ. Մատենագրութիւնք Գր. Նարեկեացոյ, Վեներիկ, 1840, էջ 483:

Էջ 393-6, դատարկ: Նոյնպէս յաղորդ երկու թերթերը:

Զ. — ՍԱՀՄԱՆԻ ԻՄԱՍՏ. — 4

Դաւիթ Անյաղք

Էջ 401-464, Նոսրապիր, երկուսն, խորագրերը եւ սկզբնաւորութիւնները կարծիք մեկանով: Համառոտագրութիւնք յաճաղեալ:

էջ 401ա.— Դաւթի ամյադք փիլիսոփայի ներլզլիմացու Յազագո Սահմանաց իմաստասիրութեամբ.— *[Որք միանգամ ի մաստասիրութեան տենչան բանից...*

էջ 459ա.— Դաւթի փիլիսոփայի Անածֆ Ե...:

էջ 462բ.— Նորին վառն բաժանմամբ.— Ամ. որ միանգամ բաժանեալ գոյ այլոց զորից...:

էջ 464բ-472, դատարկ:

Է.— Մեկն. ՍԱՀՄ. ԴԱԻԹԻ.— 7

Առ. Եսայ. Սիւնաց

էջ 473-724, Նորարգեր, երկուսն, խորագրերնրը եւ զլիստառները կարմիր մկալնով, Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ:

էջ 473ա.— Տէր Առաքելի Եսայիքի եւ Բագ Եսայիքի, ամյադք փիլիսոփայի, Աշակերտ Երիցո Երանելոյն Գրիգորի տիեզերայոյս վարդապետի, արարեալ բան խրատական ռզնչան, եւ համեմարս իմաստասէր, ի Մեկնութիւն Սահմանաց Գրագ...:

էջ 483.— Նորին Առաքելի հագեցեալ բարեպաշտի վառն Սահմանաց Դաւթի Քաղուածով.— *Որք մի անգամ: ԸՄ. Բագ մատարակի դէն, այսինքն զի ամենեցուն է իմաստութիւն...*

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1699

էջ 675ա.— Մեկնալ եւ հոգեւոր, վերապահալ մարմնով, եւ թափուրս ամ. բարեկաց Յօհան, Երոզ սբ. տառիս, աղաչեմ ա. զերսալի դէմօք յիշել ի Տէր. ԹՎԻՆ ՌՃԽԸ:

էջ 675բ.— Նորին Տէր Առաքելի՝ Սիւնաց Եսայիքապետի, ի տեսութիւն բաժին որ առէ. Ամենայն շար տանջելի:

էջ 693ա.— Կատարեցաւ քաղուածոյս Սահմանաց Գրագո ի փառս Քրի. Այ. մերոյ աւրհներոյն յաւիտեանս ամէն:

Սահման աղյցեալ ի Դաւթէ փիլիսոփայէ.— *[Ողջախօս մօլութիւն որ ցանկա իմաստութեան...]*

էջ 693բ.— Յազագո Սահմանաց Գրագ պատմառ եւ մայիսիցան.— *Մեծն Դաւիթ Ե Եղնակ Կողբացիէ զողան յԱԹՆՆ...*

էջ 702ա.— Առաքարանութիւն փիլոսոփ: ՀՅ. Յորում կատարեցաւ Փիլոն, Պի. Պոստոն ի Պատմոս ի Ջահաւոր քաղաքի յիշել է Թէ Փիլոն առէ ցեղանէն, Ջիւն է Ած. եւ նա առէ՝ Սէր...:

էջ 711բ.— Նախախմամբիւն փիլոսոփ.— ՀՅ. Նախախմամբիւն...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 716բ.— ՋՔՂՈՒՄՈՍ ամ. սեռից, Յօհան եղկելիս յիշեցէ սբ. սրտիւ, ո՛վ պահակոսք:

էջ 716բ.— Համառոտ վերլուծութիւն Պոստիւրի դժուարալուծիցն ի յերկասիրութեամբ մեծ հետորին հայոց Յանանու Որոտմեցո.— ՀՅ. Ջիւն է ռահման ընդհանրին, Պի. Ընդհանուր է...:

էջ 721ա.— Դաւթի փիլիսոփայի Անածֆ Ե, քէ զինչ արդեօք է ստիման...:

Յետմագոյն Յիշատակագրութիւն.—

1768

էջ 724բ, անհարք գրով.— Յիշատակ է գիրք Սառնցի Սիմէօն Եսայիքապետի Սր. Յակոբայ զբջառան, որ յիմ, եւ ըստ իւրոյ կտակին չունի ոք ի յիշատութիւն հանելոյ զսա ի Սր. Աթոռոյս: Վայելողքդ ասացէ Ած. ողորմի: Եղեւ ի ՌՄԺԷ ԹՎԻՆ:

770

ՏՐԱՄԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւ. 20.5×15.5×1: էջ 138: Հանդիմանք լաւ: Թուղթ կապոյտ: Գրութիւն՝ ամբողջովն սև մելանով, միասին 30 տող: Նոսր չեղադիր: Կազմ կիսակաշի խաւաքարեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Ցրամաքամուրիւն Փռք. — Հաւաքումն ոմանց սարակուսական բանից.

Թիւն առաջին ցուցանէ զԲղթաւամարն, եւ Թիւն երկրորդ՝ զտողն, որպէս երեւի:

Մածօք.— Ձախ կողմը կան երկու տիւտակներ ուր նշանակուած են համարները եւ տողերը Կովման: Տրամաքանութեան, որմէ ծաղկաբաղ Հաւաքումն է ներկայս:

էջ 67.— Ցրամաքամուրիւն Մեծ. — Առաջին նգրակացութիւն:

էջ 81.— Երբարդ նգրակացութիւն:

էջ 82-8. Պատարկ. նոյնպէս էջ 124. եւ 133-8:

771

Բ Ժ Շ Կ Ա Ր Ա Ն

Թրգմ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւ. 21×16.5×1: էջ 108: Հանդիմանք լաւ: Թուղթ կապոյտ: Գրութիւն՝ ամբողջովն սև մելանով, միասին: Շեղադիր: Կազմ կիսակաշի խաւաքարեայ:

Ցանկատ.— էջ 1.—

Համառօտ Քաղաւածու գարմամայի խորհրդոց, Կորմի. Հաստատեալ յաջողակ իմն դիպուածովք, ի տրամադրութիւնս մարմնոյ: Բաժանեալ ի լորտ դիրս: Յառաջ նոսն թեմեռի զմշկական Խորհրդոց: Յերկրորդումն զԽորհրդոց գանազան իրացն պատկանեցելոց: Յերրորդումն զպէսպէս տնտեսայ. քիմիական խորհրդոց: Եւ ի յարտդումն դաստիարակական բժշկականութեան: Հանդերձ կերտութեամբ իւրիք առ ի պահպանել յառողջութեան: Ի լոյս տնտեսւ ի Պրմ. Ֆուսիլիստեամ Կամեմիկոսէ Ավտայ: Որ է վերակացու զգործէրց ի յաւաղ հիւանդանոցն Ս. Հոգևոյն Եկեղեցւոյ ի Հոռմի: Բաւելմարն ի նորոյ՝ նոյնոյ Հե-

դիւտիք: Ի Վեշեաիկ, ի տպարանի Բաստանի, ձեռամբ Հոռմիդիւնոյ, Հրամանաւ Բեմաւորաց:

Արդ երկու տետրակէս այսօգիւ ի սոյն Հեղինակի յետալիական զբոցն յաւելան ի Հայս ի միասան պրակս պոսկեալ:

էջ 2.— Յորդորակ ի Թարգմանչէ առ ամձձ վայելօղ՝ յերկուց կեանցս ի փրկութիւն, ստամաւք բամբի ընթացեալ.— Յաժեանքի յոյս վախճանի...— Յ ա Ր Ա Ր Ե ա Յ Ե ա յ ա յ ի շ ա տ ա կ:

էջ 33.— Նշատր բռնու:

Մածօք.— էջ 33-46 Հայաստան Թրգմ. է, ուր կը բացատրուին կարգ մը զեղերու պատրաստութեան կերպեր:

էջ 47.— Ամուամբ Հօր եւ Ոյաւայ եւ Հօգւայն Սրբայ.— Պարս է նախ բժիշկն երթալ առ հիւանդն եւ յամել անդ բույոյժ Ժամանակս...

էջ 67.— Վառն Նալլայի Գլխոյ:

էջ 77.— Յազագս Գարշառտութեամբ Բեքամոյ:

էջ 105.— Շերպէթ իմն լուծման, որ է
Յովակիմ բժշկէ կազմեալ — Ընկալ 3 տարած
սինամէթի չէօփէն զատած...:

էջ 107.— Յաղագս կաթիլ զեղւոյ, որ
է պահպանող ամսին առաջը, եւ զեղ ընդ-
դէմ ժամառայնիս:

772

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ց

Տեղի

1771

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 21×16×5: էջ Ը+228+448:
Հանդամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ.
Բ. մասին մէջ մեկն ծծած, Գրէլ՝ կարա-
պետ Աբղ: Տիգրանակերտցի: Գրութիւն՝
խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները, գր-
խադիրները եւ թուանշանները կարմիր,
մնացեալը սեւ մեկնով, երկսիւն, 36 տող:
Նոտրագիր մանր: Համառոտագրութիւնք
չափազանց առատ: Գունաւոր դարձեր Բա-
րդազգբէ Ա. եւ Բ. Հատորներուն սկիզբը:
կաշկեղծմ տախտակեայ դրոշմազարդ:

Ա.— ՔԱՐՈՂՁԳԻՒԹ

ձեկատ, էջ Գ.—

Քարագգիրի որ կոչի կիրակեից ի վե-
րայ Աւետարանաց բոլոր տարոյն: Աշխա-
տասիրեալ նորեկ շարադրութեամբ եւ մե-
ծաւ զգուշութեամբ Յակոբ Պատրիարքէ
կոստանդնուպոլսի՝ Զիմառացոյ, Ածա-
րան կոչեցելոյ, ի բանից Ս. վարդապետա-
ցըն Եկեղեցւոյ, ի փառս ամենամեծին Այ.
եւ ի յօգուտ բանասիրաց Քարոզչաց, եւ
մանկանց Ս. Եկեղեցւոյն ԲԲ., եւ Եկեղեցի-
ութեան ԲԲ. Գրոց: Ի վեհափառ հայրա-
պետութեան ՏՆ. Աղէքսանդրի: Յամի փր-
կութեան մերոյ 1768, եւ Հայոցս 1217:

Իսկ. նորեկ ծագկաբաղ հաւաքեցեալս
ի քաղաքան հայրապետութեան ՏՆ. Սիմէօնի
սրբադիմակատար. կաթողիկոսի Ամենից Հա-
յոց ձեռամբ աշխատասիրութեան կարա-
պետ Արեղայիս Տիգրանակերտցոյ, որ եր-
բմն անդ դէտ, եւ աղծմ առտ եւ անդ ան-
պէտ Որ եւ կամ. աղծ ընդ Հովանեաւ լու-
սանկաք Սրբոյ Գահեւ անարատի Մօրդ Ի-
մոյ: Աւարտեցի ի 1219:

էջ 21.—225, դատարկ:

էջ 226, զարդարուն լրջանակի մէջ,
Դաւաւ.— Հատոր Երկրորդ Ձմեռանմ,
եւ այս սոյն հատորս նորին լուսահոգւոյ է
աշխատասիրեալ ի փառս ամենամեծին Այ.
եւ ի պատիւ Սրբոյ Մենդեան, եւ մօր նորին
ամենամաքուր Կուսին, ի խնդրոյ իւրոց
հարազատաց աշակերտաց:

էջ 1.— Սկսանի Հատոր Երկրորդ, Ար-
տաճոյ կիրակեից, ի սոմի Դաւթի Մարգա-
րէիմ, եւ Յակոբայ Տեսնեղորմ:

էջ 176ի եւ 177ի միջեւ կայ չորս թերթ
դատարկ, առանց իշահամարի:

էջ 381-392, տարբեր թուղթ:

էջ 382.— Յանկ Սրբոյ Քարագգրքի Մա-
տնիս:

էջ 393ա.— Ուտամաւորս արարեալ ի
ծրաղէ տոյն այս գրքոյս:

Բ.— էջ 393ա.— Գիրք ուսուցմանց
վասն բարոյութեան կենցաղավարելոյ, որ կոչի
Դատն: Թարգմանեցեալ ի լատին լեզուէ ի
հայկական բարաւտ, ի Յակոբայ Կարէ
ձամմիկատէ կոչեցելոյ, Կոստանդնուպոլ-
սեցւոյ, ի թուին Հայոց 1172 [= 1723],
Հոկտեմբերի ամսեմնմ մէկ:

էջ 394ա.— Գիրք ուտամաւոր, շարադ-
րեցեալ ի Դատնով, եւ բաժմի ի չորս մա-
տնմ, որ է յաղագս ուսուցմանց բարեկեմ-
նազավարութեանց:

էջ 402բ.— Վերջ ուտամաւորաց գր-
քոյս: Հիւծումն գրեալ ուտամաւորացս ի
վերայ բանից ուսմանց:

Գ.— էջ 405ա.— Բամբ բնայօսից ո-
ւսման իմաստասիրաց հաւաքեալ ի մի տուխ
ի Յակոբայ Ածաւան կոչեցելոյ: Պատ-

րիարգէ Կոստանդնուպօլսոյ, ի պատրիար-
քարանի իւրաւի:

Էջ 434ա.— Արտաբայ սոցա ամուսնմ
եւ վարք փիլիսոփայից ամանց...

Էջ 436բ.— Յիշատակարան Գրչի. —
1771

Երեւի աղանձմ եւ զցաւալի դժող ծե-
րացեալս ցաւով կարապետ իբր կարգու-
նակս ... զոր ի սիրոյ լուսահողի Յակոբ
պատրիարքին Կոստանդնուպօլսոյ յարգա-
բաւ գրեցի...: Եւ պարզեւողի մեզ օրինա-

կիս զՎարդան Կուսակրօն ղեռարողոջ
Վարդապետն մաքրամիտ, որ եւ Տէրամբ
լիցի զօրացեալ միշտ ամէն: 1220:

Էջ 436-441, քանի մը տապանագրեր
եւ ոտանաւորներ:

Էջ 448, տարբեր գրչով.— Սա է այս
ղերքս Տէր Առաքելի որդի տիրացու Թովմ-
սին, ով ոք զողանայ իսա կամ վաճառէ,
երեք Հարիւր վաթսու չորս Հայրապետաց
Ն(ո)զովն ի վերայ եղիցի միշտ ամէն:

773

Ճ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

[Կաճայ?]

1359?

Մաւալ 20-5×14-5×5: Թերթք 174:
Հանգամանք լաւ: Թուղթ Հին բամպակեայ,
Գրիչ՝ Անտոն քահանայ, Գրութին՝ խորա-
ղիւնները և սկզբնաւորութիւնները կարմիր,
մնացեալը սեւ մելանով, միասին, 35-39
տող, Նորագիր Հնաւիւր: Համառօտագ-
րութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի:
Կարմիր կապոյտ զարդագիր, լուսնեցա-
զարդ եւ խորան, Թղ. 5ա, 49ա: Նկար մը —
Ն. Շնորհալի Հաւանաբար — Հայրապետա-
կան տարագրով եւ լուսապակով, Թղ. 4բ:
Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմազարդ:

ՆԱՄԱԿԱՆԻ. — 7

Ն. Շմարիալի

Թղ. 1ա, ամենաք գրով.— Պրն. ի
Պօղոսան գնաց Թվն 22Է [= 1638], ունիս ին
օրն:

Թղ. 1ա.— 3ա, դատարկ, կամ գրչա-
փորձեր եւայն:

Թղ. 3բ.— Մատենան աստուածայինք
որ կայ ի դերս աշխատի...: Ի գրոց աստ-
ուածայունչ մատենից վկայութիւնք, զոր
կամիս եւ զոր խնդրես, յաղագս տնաւի-
նականաց Տն. խորհրդոցն գտանես ի սմա
զուղիղն: ... Բայց է զոր գտանես ի դերս
Թղթոցն եւ ի Տարօնցին Պօղոս հաւանի

զվկաւորիւն: Եւ է զոր ոչ գտանես ի դերս
Թղթոցն, ի Տարօնցին գտամն: ...

Մամօք.— Ընդգծուած տողերը կը
մնան կարմիր ներկի տակ, որով փորձած
են անընթեքի դարձնել Պօղոս Տարօնցիի
անունը:

Ա.— Թղ. 5ա.— Թուղթ Ոմիկանա-
կամ Ներսէսի Կաթողիկոսի Հայոց...:

Ժ.— Թղ. 37ա.— Աս Կամայո:

ԺԱ.— Թղ. 37բ.— Յաղագս Տն. Այ.
Մարմանաւոյն.— Դարձեալ յերկրորդ
Թղթի աստ որ է մէջը գրեալ էր գոմանց...:

— Հմտ. Տպ. Երուսաղէմ, էջ 275:

ԺԲ.— Թղ. 39ա.— Յաղագս երկուց
կատարեալ բնութեանց միացելոյ: Ասա-
ցուք եւ յաղագս այնոցիկ...: Հմտ.
Նոյն, էջ 278:

ԺԳ.— Թղ. 43բ.— Սրբայն Գրիգորի
եւ Հայոց վերադիտողի վկայախիթի բան
յարդարակամ վառն Մոյշարման Զատիկմ. —
Ի Թուականութեան Հայոց ՇԼԱ [= 1082]
ի սուրբ Զատիկն մուրեցան...:

ԺԴ.— Թղ. 44բ.— Կարգաւորութիւն
Սր. և ուղղափառ Հայաստանայց Եկեղեց-
ւոյ որով յամալք տանէ զեկեղեցաւորն.
— Սուրբն Լուսաւորիչ Գրիգորիոս Հայաս-
տանայց զոր ինչ եղիտ կարգ եւ կանոն-
նադրութիւն եկեղեցւոյ, յառաջելոցն, որ

ԳՅ հ. ԺԲ ամ միարան վարեցաւ կարգ եւ կանոնք եկեղեցւոյ, մինչ ի Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորին: Որ եւ զնոյնս եգիտ նա ի Կեսարիայ, ի Հռովմ, ի Կոստանդինուպոլիս, եւ յԵրուսաղէմ, զայն առեալ երբ ի Հայս, եւ կայ Հաստատունս յեկեղեցիս մեր, եւ ոչ փոխեցաւ: Զի յայնժամ մի էր Հաստուն, եւ մի էր կարգ եկեղեցւոյ ընդ ամենայն աշխարհս:

Եւ այսպս աստանայ յետոյ բաժանեաց

5.— Ներսէս Շմբերայի, Թիւ 773, ԹՊ. 4ր:

Հերձուածովն զեկեղեցի Աստուծոյ, եւ մեք յառաջինն մնացաք կարգ ուղղափառացն, զոր առաքեալքն կանոնեցին:

Սուրբն Գրիգոր ոչ գտաւ ի Հռովմ խճմոր կամ ջուր ի պատարազն, եւ ոչ զերկու բնութիւնն Նեստորի, եւ ոչ զբաժանեալ տաւնն Արտեմոնի, եւ ոչ յայլ քաղաքս: Եւ զոր եգիտ՝ զայն երբ եւ եղ յեկեղեցի

Աստուծոյ եւ մեղ վկայ Հռովմայ եկեղեցին, եւ կայ մինչեւ ցայսպէր առանց խճմորոյ: Եւ զյուրն Հռովմայ Հայրապետն Մարտինոս, որ նստաւ ի Հռովմ յետ Ժողովոյն Քաղկեդոնի, նա խառնեաց ի պատարազն, եւ զիմորն ոչ կարաց, որպէս ասէ Սոկրատ Հրաշաքան պատմադիւրն:

ԺԵ.— ԹՊ. 45ա.— Պատմեմ որով գործվանաւ արքեպսկոպոս յամուք առնէ.— Որք ծառայնս որովայնի եւ Հակառակք են աստուածեկէն զրոց:

ԺԶ.— ԹՊ. 46ա.— Յաղագս եկեղեցւոյ.— Լուաք դարձեալ զի ոմանք ի մուր քահանայից...— Հմմտ. Նոյն, էջ 269:

ԺԷ.— ԹՊ. 46բ.— Յաղագս Օրինմութեամ իսաչի.— Առաքեալքն սուրբ, եւ Հոգեկիր Հարքն...— Հմմտ. Նոյն, էջ 270:

ԹՊ. 48բ.— Յիշատակարամ Գրչի.— Զանպիտան զրիչս զանարժան ՔՀս. Ամսոմ յիշեմք ի Տէր ով սր. ընթերցաւդ եւ սիրողք աստուածային զանձուցն:

Մամօք.— Ընդդէմած անունը՝ Անտոն, զրուած է տողին վրան եւ կարմիր մեյանով:

Ըստ Հատորիս սկիզբը զրուած ցանկերուն, Հոս կը վերջանայ Ընդհանրականը, եւ յաջորդով կը սկսի ԹՊՊոց Գիրքը:

Ա.— ԹՊ. 49ա.— Թուղք ՏՏ. Գրիգորիս կարեւորեցի Հայոց գրեալ եղբոր մարիմ Ներսէսի Եպիսկոպոսի, հրամանաւ մտրիմ ի Միջագետս Ասորոց... մեծեալ ի խաչիմ ընդ մարմնայն. եւ ոմանց զմարդն միայն: ... ի խնդրոյ ուրումն աստուածասիրի Առիւծ կռիցեալ, իշխամ, ի Թլուրամ աւամի.— Հմմտ. Նոյն, էջ 240:

Բ.— ԹՊ. 55ա.— Յաղագս Զատկի մատաղիս.— Լուաք դարձեալ եւ յաղազս անքանից կենդանեաց զենթանց...— Հմմտ. Նոյն, էջ 252:

Գ.— ԹՊ. 62ա.— Թուղք Ներսէսի Արքեպիսկոպոսի Կիլիկեցւոյ Տարսմի, Պատասխանի Յուսկամ արգելեալմ ճգնաւորի ի մեծն Ամինոք...:

Դ.— ԹՊ. 67ա.— ՏՏ. Ներսէսի Արքեպիսկոպոսի Տարսմի Կիլիկեցւոյ յորժամ չեզոյս դեսպանութեամբ ի քաղաւորէմ Հայոց Միծայ Լեւոնի, ի Կոստանդինուպոլիս:

Հաքցումն պատրիարքին, եւ պատասխանի Ս. Ներսէսի:— *Իրբեւ յառաջեաց օտարն Ներսէս առաջի Թագաւորին յառաջ...*

Ե— *Բզ. 89ր.—* Բաճ Ներսէսի առ Եպիսկոպոսաման եւ Վարդապետս, եւ համարեմ դասս եկեղեցւոյ...: *Հմտ. Նոյն, էջ 205:*

Ե— *Բզ. 74ր.—* Նորին Ներսէսի կայացեալ քաղաք ի Կոստանդնուպոլս առ ռմ Պօղոս քհն. Հայկազնի...: *Հմտ. Նոյն, էջ 207:*

Ը— *Բզ. 76ա.—* Նորին Յմ. Ներսէսի առ Սպս. եւ առ Վգոս. Հայաստանեայց...: *Հմտ. Նոյն, էջ 209:*

Թ— *Բզ. 76ա.—* Պատմառ խնդրայ միտքամուրեան...: *Մարգարէն Դաւիթ...: Հմտ. Նոյն, էջ 85:*

Ժ— *Բզ. 77ա.—* Գիր Հաւատայ խոստովանութեան...: *Հմտ. Նոյն, էջ 87:*

ՃԱ— *Բզ. 83ր.—* Թուրք առաջին յապաւորին Հոռոմաց...:

ԺԲ— *Բզ. 84ր.—* Պատասխանի առաջին քերոյն...:

ԺԳ— *Բզ. 88ր.—* Սահմամբ Հաւատայ...:

ԺԴ— *Բզ. 82ր.—* Նորին Ներսէսի Յազազս Աւանդութեանց եկեղեցւոյ:

ԺԵ— *Բզ. 87ր.—* Թուրք պատրիարքին Կոստանդնուպոլսի առ Գրիգոր Կաթողիկոս Հայոց...: *Հմտ. Նոյն, էջ 176:*

ԺԶ— *Բզ. 99ր.—* Թուրք Գրիգորի Կաթողիկոսի Հայոց...: *Հմտ. Նոյն, էջ 181:*

ԺԷ— *Բզ. 104ա.—* Թուրք Գրիգորի Կաթողիկոսի Հայոց եւ ընդհանուր Հայաստանեայց ժողովոյ...: *Հմտ. Նոյն, էջ 192:*

ԺԸ— *Բզ. 108ա.—* Ներսէսի կայացեալ... պատասխանի... Յակովբայ Ասորաց Վարդապետի...: *Հմտ. Նոյն, էջ 230:*

ԺԹ— *Բզ. 112ա.—* Նորին Յեանն Ներսէսի պատասխանի...: *Հմտ. Նոյն, էջ 211: Բզ. 113ա.—* Առ մայմ Ժողբի:— *Բզ. 113ր.—* Առ մայմ յիմարութեամբ եւ հպարտութեամբ լրբեալ ոմն:

Ի— *Բզ. 114ր.—* Առ Վարդապետն Գեորգ: Առ մայմ Գ Վրդ:— Առ մայմ Վրդ. Գեորգ:

ԻԱ— *Բզ. 115ա.—* Եսայայ Վարդապետի— *Եւ արդ սր. Հաւատայոցիկ քաղաք. եւ յայպիկ սպառնալից, որ երկերիւր առ մաս, կամ եւս աւելի յառաջ գոյով քան զմեզ, եւ բազում ժամանակ առ յունականն ի Թագաւորանիս քաղաքն կացեալ...:*

ԻԲ— *Բզ. 121ր.—* Վառն Սիւստոսի Երկրորդ ժողովն Երկրորդ ժողովն Երկրորդ ժողովն եւ վասն Եւտիքի եղև...:— *Բզ. 122ա.—* Յազազս Բազիկեղծի ժողովոյն. — *Ժողովն Բազիկեղծի լինելով շարապէս ի վերայ Հիմանն Նեաւորի...:*— *Բզ. 123ա.—* Այլաստ եւ այս. — *Ի բոցից զքիզ որ Բ բնութիւն սահմանն ի քն. ...:*

ԻԳ— *Բզ. 123ր.—* Ընդդէմ այնցիկ որ ընդդէմ քաթակիս մալիմ. — *Բաժանեալ Երկրորդի զոր աւելանից, առ առաջեալ...:*

ԻԴ— *Բզ. 127ա.—* Ընդդէմարմուրիս սակս ջրայն խառնման ի Սր. Խորհուրդին: Ի քվիս Հայոց 25Ը (= 1309). — *Որդիք մարդկան միեւն յճրբ. էք խառնութեամբ...:*

ԻԵ— *Բզ. 128ա.—* Յազազս միտքութեան եւ բնութեան եւ դիմի եւ ամծաւորութեան. — *Միտքութեան է ստոյգ եւ ճշմարիտ եւ համաբնութ մասնաբար որոշելոց...:*

ԻԶ— *Բզ. 131ա.—* Թուրք Ստեփանն Սիւնեաց եպիսկոպոսի եւ իմաստասիրի, Պատասխանի Թղրայն Գեորգն մասի Պատրիարքի Կոստանդնուպոլսի. — *Յոգնապատի. Հռչակելի փառաւորութեամբ...: Եւ դարձեալ զոր առէք երկուս ներգործութիւն, կամեցեալ Հաւատարման խորհրդով զՍրբոյն Կիրիլի, զոր յառաջին գիրս Գանձին առ. Թէ ոչ ուրիշ մին իմացաց ընդ կան ներգործութիւն Այ. եւ արարածի. Արդ՝ վասն է՛ր արդեօք քարէնք բռնադատել յայլ մտածութիւնս զուղղապէսն ասացեալ:*

Բանդի Եւանդիս ոչ առէր զորդի ի բնութենէ Հաւ. Իսկ Սուրբն Կիրիլի ընդ շար խոյսանի մարտաւոյն առէր. Ապա Թէ ոչ էր ի բնութենէ Զօր արդի, զեւրդ զոր ինչ Հայր զործէ՛ր՝ զնոյն եւ որդի. Բարդի ո՛ր մի ներգործութիւն Այ. եւ արարածի. Իսկ նա յազապս ստատաւորութեան եւ հաւատարկաց

ԼԹ. — ԲՂ. 168ա. — Յազագս չափոյ չափոց, Ամմիայի Եիրակումոյ Համա-րադի...:

ԲՂ. 168բ. տարբեր գրէւ. — Յիւա-տակ է ընթանալան գիրքս ի դուռն որ. Սաղագին: Ով որ անդքին գողանալով կամ գրակելով զգիրքս՝ նզովքն Հայրապետացն առցէ: Ամէն գրող վկաութիւն կա ի գիրքս:

Խ. — ԲՂ. 169ա. — Ամմիայի Եիրա-կումոյ Յազագս կատարմամ Համարադու-թեան եւ կերպից Հարցումն. Ա. Այսպէս լուայ ի հարէն իմմէ...: Ի՞. — Երեք աւագանք էին ի քաղաքին աթենացոց միայակիք...:

ԽԱ. — ԲՂ. 172ա. — Յազագս ժողո-վոցն Սր. որ եղեմ ի նիկիա եւ յայլսն:

Համառոտակի յիշուած են ութ ժողով-ներ. — Ա. — Նիկիոյ: Բ. — Կոստանդինու-պաւսի: Գ. — Եփեսոսի: Դ. — Ալթանա-ւոր ժողովն Եփեսոսի, որ եղեւ ընդէմ Եւ-տիքեայ: Ե. — Ժողովն լար ի Քաղկե-դոն: Զ. — Ի Կոստանդինուպոլս: Է. — Ալթար ի Երոզ ժողով Ազադոն պապն Հոռմայ: Ը. — Եղեւ ի Թադաւրութեան միւս Կոստանդեայ ... Եւ նզովեցին զոչ պատուաւս պատկերաց:

ԲՂ. 173բ-174, դատարկ:

774

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆ. ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ. — 10

Յրգւ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԼԵՀԱՅԻ

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՌՃՁ=1731

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 20.5x16x4: էջք 648: Հան-դամանք լաւ ընդհանրապէս. տեղտեղ լու-սանցքները ցեցակեր: Թուղթ կրկեայ: Գրիչ, Ծաղկող եւ Տէր՝ Նշիւ Վրդ. Կեսա-րացի, Մ. Ս. Թ.: Գրութիւն՝ Խորագրերն եւ սկզբնատուները կարճեր, մնացեալը սեւ մեկանով, երկսիւն, 29 տող: Նոտրագիր: Համառոտագրութիւնք չառ առատ: Գու-նաւոր զարդադիր եւ լուսանցազարդ գլուխ-ներու սկիզբը: Նորան էջ 7: Նկար, Ս. Դիոնէսիոս, էջ 6: Կաշեկազմ տախտակեայ զրոյմազարդ: Կնիք սեւադրոյմ, փակադիր, «ԲԻ. ՄՈ. Յովնանմէ վարդապետ, ՌՃՂ?» էջ 121, 245, 503, 558 եւ 636:

ԲՈՎԱՆԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ա. — էջ 1ա. — Գիրք Ս. Դիոնէսիոսի Արիստագացոյ, Յազագս Երկնայեան Բա-համայապետութեանց: Յատաբարմուծիւն գրոյս. — Նախ քան զձեռնարկել յիրողու-թիւնս...:

էջ 3, վարի լուսանցքին, շեղագիր. —

Յիշատակ է Եւդոկիացի Յոհաննէս Վարդա-պետին:

էջ 7. — Ամենայն տուրք բարի...:

էջ 584բ. — Յիշատակարամք Գրոցս. — Ենորհիւ եւ զթութեամբն Այ. եւ ըմտե-փաննոս Իլովացի, յետին ի բանասիրաց...: — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 330:

Բ. — էջ 587ա. — Սաեմմաք Հաւատոյ Հայաստանեաց Եկեղեցոյ, գրեալ ի Ս. Ներսէսէ...: — Թէպէտ եւ աղքատութիւն մտաց եւ բանի...:

Գ. — էջ 590ա. — Կարգաւորութիւն տուրք եւ ուղղափառ հաւատոյ Հայաստան Եկեղեցոյ, որով յամօք առնէ գեղորձա-ծօղս...: — Հմմտ. աստ, Թիւ 773, ԺԴ:

Դ. — էջ 602բ. — Վկայութիւն վասն Ծմեղեանի Գրիտոսի եւ Մկրտութեան...: — Հմմտ. աստ, Թիւ 773, Լ:

Ե. — էջ 630ա. — Վասն դժոխաց եւ դաւանաբան տանջանացն նորայ. — Չար է անուն դժոխաց...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1731

Էջ 632ա.— Փառք պատիւ եւ երկրպա-
յութիւն...

Իսկ եւ ամենանշմարտ ծառայ Այ. եւ
ծառայիցն նորին, միաբան Ս. Յակոբայ,
կենարացի եղիա Վարդապետս, որդի օտա-
յաչոյ Ս. Աթոռոյս մահտեսի Ռփսէփին
Նեղիացոյ, որ ի Կեսարիայ, ոչ կարելով
ըստ տրեցեցոյն ինձ յԱյ. հասուցանել, որ
ամենեւեմբ եմ պարտաւոր, այլ ըստ իմու-
շափու տկար կարողութեան հետեւեալ ջա-
նացի դործոյ գրագրութեան, եւ ծրեցի ըզ-
դիրքս յիշատակ հոգւոց իմոյ եւ ծնողացս,
եւ ամ. արեանաւոր մերձաւորացս մանա-
ւանդ. Գ. Գիրք գիրենէսիտի Արիստազա-
ցոյն դրոյ օրինակելով ի յիշատակ ինձ եւ
իմոց ծնողաց եւ համօրէն կենդանաց եւ
նշնջեցիցը, Ուստի խնդրի ի բանասէր ան-
ժանցդ յիշել եւ Ած. ողորմի բանասէր յան-
նուր եւ յօրինակելն ձեր գտառես աստուա-
ծայինս միով Հայր մերիւ, զվերոյ գրեալ
դժիշ մատենիս զԿենարացի եղիա Վարդա-
պետս, եւ ծնողս իմ զօտայայչի մահտեսի
Ռփսէփին, եւ գլուստիանէն եւ եւս զծնողս
ծնողի իմոյ գրիգորին եւ զմահտեսին Մա-
րիամ եւ զեղիեան, եւ զեղրարան իմ, եւ.

զմահտեսի Մուրատն, եւ զԳրիգոր սարկա-
ւադն, որ եւ յիշողքդ յիշեալ լիջիք ի Գ. Եւ
Յա. Է փրկչն մերմէ, որ է աւրհնեալ ի յա-
ւիտեանս ամէն:

Եղև զբոյս սկսումն ՌձՀԻ Թվին, նո-
յնմբերի Ա. ըն օրն Կիրակի, եւ աւարտն ի
ՌձԶ Թվին, յունվարի Աին, օրն Եշարթի:
Ի Հայրապետութեան Տն. Արքահամու-
կաթուղիկոսին Ամրտօյցոյ ամ. Հայոց, եւ
ի պատրիարքութեան Ս. Երուսաղէմի եւ
Կոստանդինուպօլսոյ Տն. Գրիգորի եւ Տն.
Յուաննու Սրբազան եւ Ած. արան վարդա-
պետաց Ամրտօյցոյ, բաղմաշխատ ծառայի
Ս. Յակոբայ, եւ ի Բազմաւորութեան Օս-
մանցոյց Սուլթան Մուսաֆայի որդի
Սուլթան Մահմուտին, զոր Տէրն տերանց
ղտիտն ի վերայ Հայոց ազգիս քաղցր պա-
հասցէ, Որոց տաք Տէր զկենսն ապահովս
երկարութեամբս, ի փառս եւ ի պարծանս
ազգիս Հայոց, ամէն:

Միւրով բրեցի զսա ի վայելումն անձին
իմոյ եւ եղիա Արեղայիս, զոր Տէր Ած. բա-
րով վայելել տացէ, եւ որք յիշէք զվերո-
յրեալսն Տէր Յա. զձեզ եւ զնշնջեալքն
ձեր յիշեացէ ի կենսն անվաղճան, ամէն:

Էջ 636-648, դատարկ:

775

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

(ժկ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20.5×15×6: Էջք 742: Հան-
դամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւն-
ները, բնարանները եւ գլխագիրները կար-
միր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 28,
29 տող: Նոտարգիր վարժ: Գունաւոր զար-
դագիր եւ լուսանցազարդ զլուսններու սկիզ-
բը, 361րդ էջէն սկսեալ, ուր գրիչը կը
փոխուի: Կրախորան կամ խորան, էջ 5ա,
131, 366ա, 623ա, կաշեկազմ տախտակ-
եայ դրոշմազարդ: Դատարկ Թուղթք ըս-
կիգրը երկու թերթ, վերջը մէկ:

Ա.— ՄԵԿԵՆ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 4

Մատթէոս Վրդ.

Էջ 5ա.— Մատթէոսի վարդապետի եւ
տիեզերայոյս բարոնապետի արարեալ
Բանս յԱւետարանն Յովիաննու զք տսւ: Ի
սկզբամէ էր Բանն. եւ Բան էր տո Ած. եւ
Ած. էր Բանն.— Կանաւորիմ ով կանառք
լոյսերամից եւ զսաք սերովբէից...

Էջ 123ա.— Ի լրումն գրացս է ըստ ռն
կարգի յիշատակարանս.— Որ եւ այս տես-
չութեան բան ընդ իսկ ասացեալ Մեկնու-
թեանն որ ըստ Ղուկաս Աւետարանի գի-
ցի...

Բ. — ԼՍ. ՊԱՐԱՊԱՆՆՑ. — 3

Գր. Տաթևացի

Էջ 124բ. — Ցանկ Լուծմանց Պարագմանց Գրքոցմ Սրբայն Կիրադի:

Էջ 131. — Գրիգորի աշակերտի Ցով-հանմու Որտոնցոյ քաջ հետնորի աշխատանքին ի լուծումն Պարագմանց Ս. Կիր-դի, ի խնդրոյ ուսմանն քանասիրի Գեորգեայ՝ Առինն հարագատի. — Պատմութիւն կամ աւրիմակ, պարագմանք: — Պարագմանք կոչի զերջս այս...:

Յիշատակարան Հեղինակի.

Էջ 350բ. — Այլ ով քաջէ Հոստորաց Համբարակդ Գեորգի, ընկալալ զհարկեցուցիչ Հրաման քումդ հոգայրութեան...:

Գ. — ՈՍԿԵՓՈՐԻԿ. — 2

Գր. Տաթևացի

Էջ 361ա. — Այս ինչ է ի գիրս Ոսկեփո-րիկ ամուսնեալ:

Էջ 366ա. — Հարցումն խօջալ Մասուշի քարեպետի եւ պատասխանիք Գրիգորի աշակերտի: Նախ յապագս Սրբոյ Եր-րորդութեանն, եւ ապա յապագս Բանին Մարդեղութեանն, ի Սր. Գրքոց եւ յուղա-փառ Վարդապետաց ժողովեալ:

Էջ 419ա. — Յապագս Մարդեղութեան Բանին:

Յիշատակարան Հեղինակի.

Էջ 575բ. — Եւ ես տարտամս յուսում-նասիրաց Գրիգոր պիտակ անուն խնդրող բանի՝ Հաւաքեցի զգիրքս Ածաբանութեան, որ անուանեալ կոչի Ոսկեփորիկ, զի ըստ իրին եւ զանունն առեալ ունի Ոսկի, աշ-սինքն անապական եւ պատուական դանձիւք աստուծային առցեալ: Որ եւ ստացողս եւ զդժուց եւ զիսականօք ընթերցողս՝ Ածաբանին փարթամացուցանէ, Ամէն:

Յիշատակարան Աւերատուի.

Էջ 576ա. — Յիշատակ է զիրքս Յամ-թեցի Ռաչատուրին, Հաւրն Յունանն եւ ժօրն Կուղատային, կողակցին Սուլթանին, եւ տուր ի Սր. յեմ. ի զուռն Ս. Յակոբայ, ի վայելումն Կարապետ Վարդապետին:

Ասոր ներքեւ կայ վարդապետական գաւազանացոյց ժը, որուն սկիզբը եւ վերջը կ'օրինակենք:

Այսօրեկ եւ անուանք բարունակեալ-ցըն մերոց որոց սերեալ գաւազան իշխա-նութեան մերոյ մինչեւ առ մեզ եկեալ:

Նախ Միխիթար Վարդապետն որ եւ Գոշ կոչի: ...

նորին Պետրոս Կառկաւցին,
նորին Մարտիրոս Յնքուլցին,
նորին Յովանէս
նորին Ածատուր Ենթացին,
նորին Մարտիրոս Ղըմեցին,
նորին Կարապետ Կեսարացին:

Էջ 577-739, տարբեր, երրորդ Գրիգորն է, որուն սինակները ունին 25-26 տող միայն:

Դ. — Էջ 577ա. — Աստուածային եւ մեծ առաքեալն Պօղոս զրէ առ Կորնթացիսն ասելով. Զիմաստութիւն խօսիմ ընդ կատարեալդ ... պատուական Թէոպիստէ...
... Ահա քարինք սուրբք յաստուածային Հեղեղատին, զոր ժողովեալ իմաստուն վարդապետին Պօղոսի, պարսաքարեալ ըղ-ճակատ Գողթաթու, որ ելանէ ի բանակէն Քաղկեդոնի, նախատելով զուղղափառ ազնւ թորդմեանց, զնոր Իսրայէլն Քիւ, զյուսաւորեալն ի Սրբոյն Գրիգորէ Հայոց Լուսաւորին, զհաւատացեալքն Սրբոյ Եր-րորդութեան, որում վայելէ փառք իշխա-նութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ...:

Էջ 601ա. — Թէ որպէս կարացուք պատասխանի առնն այնոցիկ, որ երկու մերգործութիւնն առննն ի վերջ ՏՅ. մերայ եւ Փրկչին Յի. Քի. — Արդ Հարցցուք զնոսա այսպէս...:

Էջ 604ա. — Ստեփանոսի Սիւնեաց Եւ պիսկապոսի տիեզերալոյս եւ իմաստուն վարդապետի ասացեալ... — Զնուութեանս զանապանութիւն սքանչելին ի բնաւ՝ Գրիգորիոս Նիսիայն...:

Էջ 608ա. — Գլուխ երկրորդ. Եթէ բը-նութիւն ամմարմնն առանց եմբալայի գո-յութիւն ունի քէ ոչ: — Գիտել պարտ է նախ եթէ ի քանիս բաժանի բնութիւն...:

Էջ 610ա. — Գլուխ երրորդ. յորժամ խնդիր ի մեզ քէ Բ բնութիւնմ գոր ասնն, ամմաւորքն եւ ի դիմաւորք, եթէ ամման

եւ ամղւիւր— Գայ աշուհեաւ ախոյեանն լարութեան, եւ զայոէ զհոտ մաղձալից թիւնիցն... :

Ե.— ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԹԵՈՓԻՍԷ.— 1

Պօղոս Տարմնցի

Էջ 620ր.— Ա.— Պատասխանի Պօղոսի Տար(ս)տմեցոյ տա Թեպիստէ... :— ԼԳ. Յաղագս զգուշութեամ Սուրբ Պատարագիմ,

Ա.— էջ 623ա.— Գոչեայ կաթուղիկէ առաքելական քրիստոսապատկ Սբ. Եկեղեցի Այ. :

ԺԷ.— էջ 669ր.— Ստեփանոսի Սիւմեաց եպիսկոպոսի Պատասխանի Թղթայն Ամոխիքայ Պատրիարքի Վասն Հաւատայ Դաւանութեան — Գերարդոյն եւ աստուա-

ծային իմաստութեամբն առաւելեալ եւ հասեալ ի յիմաստս զերակայ, որով աստուածախնամ եւ արարչական ողորմութիւն զամ. մարդ կամի ղի կեցցէ եւ զիտութիւն ճշմարտութեան եկեացէ... :— Հմմտ. Գիթը Թղթոց, էջ 323 :

ԼԴ.— էջ 716ր.— Սոսկան մարմինք իմ զողութեամբ, սարսափէ անձն իմ հիացեալ, յորժամ յիշեմ զմերձաւորութիւն ահագին եւ մեծ խորհրդոյն... :

Էջ 725ր.— Մթերք սգւոյ անօրէնութեան եւ ռդմամդին տրամութիւն կուտի ի վերայ իմ հանապաղ... :

Էջ 733ր.— Որք Սբ. Հոգւոյն են ցանկացեալք եւ աստուածային սիրոյն են բազմացեալք... :

776

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՆ.— 6

ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՌՄԺԵ=1766

ՆԵՍՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 20.5x16x5: էջք 640: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրիչ եւ Տէք՝ Յունան Արեղայ, Գրութիւն՝ զխատառերը կարժիւր, մնացեալը սեւ մելանով, միասիւն, 23—25 տող: Նոտրագիր շեղակերպ, Համառոտագրութիւնք սովորականնէն քիչ մը աւելի, Նկար եպիսկոպոսի, էջ 13, նոյնը էջ 14, անարուեստ: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱԼՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Ընկալարուք զխրատ նորա զի մի բարկացի Տէք... :

Էջ 7, փրթած, յիշատակարան գրչի գամց կ'ընենք, մկատելով որ էջ 638-9 կը գտնուի մոյմը բառ տա բառ:

Էջ 8-12, զատարակ:

Էջ 15.— Օգնեա Հագի Սբ. Ած. ճշմարիտ: Ա.— Երամեալ է այր որ ոչ գնաց ի խրեւորդս — Որպէս լուաք ի դրոց... :

Էջ 117.— ԿԵ.— ի կատարած սաղմոս 'Իալքի.— Երկինք պատմեմ զփռոս Այ.— Տակաւին եւս առաջի կայ մեզ... :

Էջ 601.— ՆՀԶ.— Եւ բաժանեա զլեռնոցա զի տեսի զանօրէնութիւն... :

Էջ 604, զատարակ:

Էջ 605.— Զնոյնոյ, որպէս Յովհաննէս վասն երկից առաքեցեալ, այսինքն առ ի նախընթանալ, առ ի յաղաղակել, եւ առ ի յուղղել, բացայայտի:

Էջ 619.— Յամկ այքուքեմակեմ: — Աղգք եւ աղգք զովեացեն. ՆԿԲ... :

Յիշատակարան Գրչի.— 1766

Էջ 638.— Օրհնութիւն զոհութիւն եւ փառք հանդերձ շնորհակալու երկրպագութեամբ մանեսաւորք Երբորդութեան եւ միում Ած.ութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ իւրով անհուն զթութեամբ եւ մանաքաղցր կամեցողութեամբ առաջնորդեալ յաջողեաց ինձ տառապելոյս որ

յԱստատարանի մեկնելը Ներսէս աստուծոյ յաշնորհ Վարդապետին Լամբրոնացոյ օրինակելի իբր ծաղկաքաղ առնելով, զայս յըթուիս ըստ կարի տկար մտաց իմոց զորին յայտնեաց յայտնողն ամենայնի, եւ միեթարին Նոյին Սր., որ եւ Յոհանն իբր արեկայ, յոյժ ըթմարի եւ ճեղղ զօլով ուսմանց Հին եւ Նոր Կառկարանաց, եւս առաւել զծաղրութեան ամենեւին անվարժ զօլով եւ անուսումն: Բայց մոռանալով զիմ տկարութիւնս, ապաւինելով ի յոյսն բնաւից վասն յոյժ բաղձանաց եւ փափագման քրտինս զբեցի վասն անմին իմոյ, Թէպէտ եւ է յոյժ անյարմար, երբեմն սխալելով, երբեմն եղծելով, երբեմն յետ եւ յառաջ զբելով ըզ-

րանն եւ զտողն եւ զտունն, եւ Համառոտ ասել ամենեւին անյարմար: Վասն այն երեսնակեալ ազաւնմ զբարեմիտ ընթերցողքը, էթի ոյ ոք Հանդիպի ընթերցելով կամ օրինակելով, զթերին լրութեան եւ զպակասըն անելութեան յարմարական զբութեան աղբրեմ շնորհել եւ ինձ տառապելոյս:

Գրեցաւ զերջս ի թուին Հայոց ՌՄԺԵ, ի Սր. քաղաքն Եջմ. բնդ հովանեաւ Սրբոյն Յակոբայ:

Ներքեւը տարբեր գրչով շեղագիր.

Յիւստակ է առ զբան Սրբոց Յակովբեանց Աթոռոյս յետմ. սոյն զերջս Լամբրոնացոյ տարեալ Սաղմոսի Մեկնութիւնս: Էջ Ե40, զատարկ:

777

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ (ԹԵՐԻՒ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 21×15 5×1 3: Էջը 142: Գրակցի Դ.Ժ. Հանգամանք բաւարար: Թուղթ Թանձր: Գրութիւն՝ խորագրերեւը, սկզբնաւորութիւնները եւ յանձն գիրագրերեւը կարմիր, մնացեալը սև մեկնում, երկուսն, 27 տող: Նոտարագիր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն բիշ մը աւելի: Ուղղագրութիւն թերի: Զարգացիր եւ լուսանցազարդ պուստիկներու սկիզբը: Կալմ կիսալաթ խաւարատեսայ: Պահպանակ մազաղաթեայ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ, բոլորգիր, Աւետարանի մասն:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 3ր. — Փարզ ի բան Յոհաննու օր տաւ...:

Էջ 32ա — Փարզ ի բան Սողոմոնի օր տաւ. արքայի ազատիմ փոխ տայ Այ. ... — Այսպէս Հրամային վարդապետք եկեղեցի...:

Էջ 48ա — Քալուզ ի բան Յեսայի օրագո Սիրաքա իմաստասիրի բան շտեմեմ խրատ հոգո — Նախ պարտ է զիտել զի մահու աւրն զկատարանին ծախկեալ է Ած. ...

որ եւ արմանի արտացէ Քս. Ած. զմեղսման եւ զերկեալ ոգի եւ տառապեալ անմն չողո՞ Հաւասար զԱլիքսան երեցն եւ զամ. Հաւասար ժողովուրդս կրդ. (էջ 53ա):

Էջ 93ա — Աշտարեագրութիւն, ըսկիզբը քերի. — զԹեոքեոս կղզին, եւ իրբն. յղկալ զա...:

Էջ 95ա — Ղարս քաղաքն յԱնու երկրին է, Վանանդ Կարուց էր Հէմոնդ Վարդապետ...:

Էջ 101բ — Այս եմ աշտարեք եւ զատար Հայոց գոր փոքի ի շատէ գրեաց ոք զպոմեմիաքմիմ:

Իսկ ի կողմանէ Պարեց սկսեալ յարեւելից, նախ Զիւնուսային եւ Խայթայ քաղաքն...:

Էջ 106ա — Պատմութիւն եւ խրատ եկեղաւ իմաստասիրի...:

Էջ 132բ. — Յազագս խոստովանութեամբ...:

Էջ 137ա — Այս եմ ուխտատեղիք օր կամ օրաց մարմնիք ի Կոստանդնուպոլսի,

Էջ 140բ. — Վասն մամանկեաց գրոց մի ըստ մեղէ:

778

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ.— 3

ՄՈՎՍԵՍ ԵՐԶՆԿԱՅԻ

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ.— ? 1

(ԺԷ. ԴԵՐ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20·5×15·5×5: էջ 560: Հանդիմանք լաւ: Թուղթ տոկոսն: Գրիչ* Սահէթճի (Սարգիս Վրդ. Եւդոկիացի: Հմմտ. Միարանք, էջ 458): Գրութիւն՝ խորագիրն երբ, սկզբնաւորութիւնները, եւ երբման ղլխաղիրները կարմիր, մնացեալները սև: Ինչպէս, երկրորդ, 31 տող: Նոտրագիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակալ:

Ա.— ՄԵԿՆ. ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3ա.— Ջլափ անձին ճանաչել ուսուցանեն մեզ ամ. աստուածային օրէնք եւ պատուիրանք...: Այլ ահա հնազանդեալ հրամանաց քոց բարեսէր եւ պատուելի եղբայր Թէոդորէ, թէպէտեւ յոյժ լրբութիւն զոյ մեզ եւ առաւել դատապարտութիւն, սկզբն արասցուք Այ. ի դործս, եւ դու աղօթեա ի վերայ մեր, զի արժանի լինուք առանց սայթաքելոյ յաւարտ հասանել, որով փառաւորի անկարօտն Ած. այժմ եւ միշտ եւ.:

էջ 3, ստորին լուսամբիքին, տարբեր գրչով.— Յիշատակ է Սբ. Մնղղեան:

էջ 4բ.— Յոնամնու իմաստասիրի, Սակս գիշերային ծամու.— Աղղարարութիւն ժամահարին...:

էջ 5ա.— Յառաջաբանութիւն պատմութեանց թէ որպէս կարգեալ է ազօթից մերոց հայոց Ստեփաննոսի Սիւնեաց Եպիսկոպոսի.— Յաստուածային ժամանեալ խաղաղութեան...:

էջ 6ա.— Բացայայտութիւն կարգաց եկեղեցւոյ քաղաքութեանց եւ ազօթից ըստ իւրաքանչիւր ծամուց: Երանելոյն ՏՅ. Խոսրովայ Ամսեացեաց Եպիսկոպոսին.— Ընդ Այ. եւ վասն Այ. խօսելով...:

էջ 87բ.— Մովսէսի Քերթաղի յերգ Երից Մանկանցն.— Երեք մանկունքն օրինակ էին...:

էջ 101բ.— Օրինութիւն զկնի Տէր յերկնիցին:

էջ 104բ.— Յիշատակագրութիւն Գլրէի.—

Նա եւ զեղկելի դժօղս յիշել Հայցեմ որ եմ Ստեփանի, եւ չէ անունս յիշելոյ, մաղթել առ Տէր ներումն մեզ շնորհել, որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

էջ 105ա.— «Փառք ի Բարձունս Այ.՝»...:

էջ 269ա.— Ես Մովսէս մեղօք մեռեալս ոգի...:— Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 322:

էջ 269բ.— Վերագրեալին կը յաջորդէ անմիջապէս.

Մարգարէից սա տերմանումն, յառաքելոց պաշտարարեալ, Ոգորմութեամ Տեառն շնորհիւ արձանացեալ յեկեղեցի: Վարդապետաց վարժեալ քանի, մատրուակեն մատաղ մանկանց, Սրբամաքուր մըտաց սմունդ ի յազգագոյն քեղադրութիւն: Էին լրամար եւ եռամսնա միշտ օխտացեալ մանկունք քամբի, Սերալքից արքայն երկնի, մատրուակեալ ըստ արժանի, յիմամալի մերկս յեզուի, առաքելոցն հաճումակի:

ի ազգս սքրումըն հրաշայի, գեր քան զհիւսմանց Զաբէի.
 Ի փառս Փրկչին Տեառն Յիսուսի, աւելն աւելն եւ եղիցի:
 Է տիրապէս գամն զովելի, որ է պատուեալ յեկեղեցի:
 Սիրով սիրոյն Հօրն Բանի, ի փրկութիւն մարդկան ազգի,
 Արգասաւոր եւ բազմալի, ի պէտս համարց պաշտօնի.
 Տէրն է օրհնեալ յամենայնի, եւ յաւիտեանս որ եղիցի:

Ծանօթ.— Թիւ 773 ձեռագրին մէջ եւս կը գտնուէր սոյն գրուածքը եւ յայտնապէս ունէր աւելի ուղիղ ընթերցումներ. ուստի՞ պատշաճ դատեցինք ատոր հետ համեմատելով՝ տեղ տեղ սրբագրել ներկայս եւ թերիները լրացնել:

Էջ 270ա.— Սբ. Հօրն Յովաննէս Գառնեցոյ, Խրատ եւ Ագօբէ Կրօնաւարաց. — Աստանօր պիտոյ ի մեղ ողբ հառաչանաց, եւ արտասուք ջերմեանադ. այլ դու ով սիրելի արթուն լեր եւ զգուշ կաց ի պատուիրանս Այ. ի Արդ որ կամի ի կեանս յաւիտեանից մտանել, առեսցէ զկեանս աշխարհիս: Որ փափաքէ անանց փառացն, դանց արացն անցաւոր փառացս: Որ ցանկայ դժբախտին փափկութեան, աստ մի փափկացի մարմնով... — Հմմտ. Սիռն, 1960, էջ 332:

Բ.— ՄԵԿԿ. ՊԱՏԱՐԱՊԻ.— 1

Էջ 273ա.— Դիմելէսնոսի Յազագս Եկեղեցական կարգաց աւանդութեան եւ դիտումն մեղին.— Արդ քանի որ մերս է քահանայապետութիւն, ով սրբազանդ Տիրութեան...:

Էջ 279բ.— Յոսանմու Արհիշեցոյ. — Տեսութիւն Սբ. Պատարագին.— Ամենայնի ժամանակ է, եւ ժամանակ է ամ. իբրի... Թէպէտ եւ չէ ինչ յոյժ ծածուկ բանք նոցա.— Հմմտ. Տպ. Կալիթա, 1830, էջ 5-7, եսեւ Բ. Հատոր, 522:

Էջ 281ա.— Տեսութիւն թէ առ ինչ խորհուրդ յամենայն օր պատարագեմք գրիւտտո...: — Արդ նախ զայս պարտ է դիտել...:

Էջ 289ա.— Վասն Դիմադարձութեան. — Բայց են ոմանք...: Հմմտ. Տպ. էջ 23:

Ծանօթ.— Այս հատուածին ալ քոյր նշանակուած է Յոսանմու, ինչպէս նախորդներուն: Որմէ կը հետեւի թէ այսքանը առնուած է Արհիշեցիէն, իսկ յաջորդները ա-

ռաւելապէս Համբարնայիէն եւ երբեմն Պոսրովէն: Այս ձեւով դարձած է ինքնուրոյն խմբագրութիւն:

Էջ 291ա.— ՏՏ. Ներսէսի ասացեալ: Զինչ յայտ առնէ քահանայիցն հանդերձ սարկաւագօքն յաւանդատումն պայծառագգեստի[ն]. — Եկեղեցիս տաճար եւ տուն Այ. է...: — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 321:

Էջ 347ա.— Քարոզէ սարկաւագն ի միասին սկսանին զկնի Աւետարանին եւ զՀաւատարմ առելոյ: ՏՏ. Խոսքովեա Ամենացեաց Եպիսկոպոսի: — Եւ այս ոչ եթէ յաղապոս այնորիկ է զի փութով կատարեսցի, այլ ունի խորհուրդ ինչ: Սարկաւագն քարոզէ ժողովրդեան եւ ուսուցանէ զնոյն աղօթել զի մի յայլ եւ յայլ լիցի խորհուածք քահանային եւ ժողովրդեան...: — Եւ եւս Հաւատով աղաչեսցուք եւ խնդրեսցուք յԱյ. ի Հօրէ եւ ի Տեառնէ ամենակալէ...: — Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ 321:

Էջ 384բ.— Պատարագամատոյց Խոսքովու.— Տէր Ած. զօրութեանց եւ արարիչ ամենայն ինչելութեանց...:

Ծանօթ.— Լուսանցքներու վրայ յաջորդաբար նշանակուած են Խոսքով եւ Ներսէս անունները:

Էջ 529ա.— Սրբոյ Խորն մերոյ Յոսանմու Ոսկեբերամի յեփեսացոց գրոցն, Խրատ յերգարական վասն զգուշաբար Խաղորդութեան, զոր կարեւոր համարեցայ աստ զինչ, եւ փոքր փոքր զգործութիւն ասացելոցս յայտնել:

Էջ 537բ.— ԶԻ՞նչ է Ֆոնանկաց սովորութիւնն հաղորդելոյ.— Ոչինչ անպատշաճ վարկանիւմ...:

Էջ 553ա.— Վասն մարմնայ առնման Գի. հաղորդութեանն. — Արեամբն Գի. փրկեալ եղբարք իմ ի Գս. ...:

Էջ 558ա.— Ագօբէ ի Սբ. Ածածինն եւ յամենայն տուրք.— Երկնային դուռն եւ առաքաւստ անմահ արքային...:

Էջ 559ա.— Յիշատակարան Խոսքով

վու.— Համարձակեցայ առ այս ... եւ րա-
նիւ ամենայն ուժեք զրովանդակ զայս ծա-
նուցանել ... եւ տարակոյս զտանիմ եւ
Գրիգոր պարտաւոր պատուիրանաց սր-
ղից: ... սոյն սր. գրոցս մեկնողի, ՅՂԹ
[= 950] Թուականութեանս Հայոց: Որ ո-
ղորմի Ած. աշխատողաց գրոցս — Հմմտ.
Յիշտ. 260. էջ 115-6, Թ. 50:

էջ 559թ.— Սրբայմ Ներսէսի յիշատա-

կարամ.— Գրեցաւ ի Թուականիս ՈՒԶ
[= 1177] յԱնապատս Սր. Գէորգ...: —
Բամբ Ներսէսի Սրբայմ.— Այս բանք եւ աստ-
ուածային օրինադրութիւնք սպասաւորու-
թեամբ մասց եւ ձեռին իմոյ Թշուառ ներ-
սէսի...: — Հմմտ. Յիշտ. 260. էջ 467-8,
Դիտելի է որ խոսքովի եւ Ներսէսի սոյն յի-
շատակարանները կը գտնուին իջմիածնի
միեւնոյն ձեռագրին մէջ:

779

ՄԱՇՏՈՑ ԶԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ.— 13

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×1.5: էջք 98: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ զլիսատառերը կարմիր,
մնացեալը սև: մեկանով, երկսիւն, 23 սող:
Նոսրագիր մագուր: Համառօտագրութիւնք
սովորական: Կաշեկազմ տախտակեայ:

Հակաւտ, էջ 3.—

Գիրք Զեռնադրութեամ ըստ արարո-
ղութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, յոր-

մամ ձեռնադրելի են բազումք: Յամի Տեա-
ռն 1747:

էջ 7ա.— Յազագս առնելոյ զԿերի-
կոս: Սկիզբն Աստիճանաց:

էջ 57.— Յազագս Զեռնադրութեան
Բանանայի: Եօթմեքարդ Կարգ:

էջ 98, ամեարք գրով.— «Յիշատ է
այս ձեռնադրութեան զերք Սամուէլի մեծի
արքեպիսկոպոսի իւր տպաւորի տիրացու
Պետրոսին»:

780

ԲՆԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆ.— 2

Ա Ր Ի Ս Տ Ո Տ Ի Ն

Յրգմ. ՍՏԻՓԱՆՈՍ ԼԵՀԱՏԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×15.5×2: էջք 372: Հանգա-
մանք լաւ ընդհանրապէս, ետեւի կողքը
փրթած: Թուղթ բարակ փայլուն: Գրիչք
երկու, անյայտ: Գրութիւն՝ խորագիրները
եւ զլիսագիրները կարմիր ընդհանրապէս,
մնացեալը սև: մեկանով, միասին, 25 սող:
Նոսրագիր վարժ: Համառօտագրութիւնք
սովորական է թի մը աւելի: Լուսանցք-
ներու վրայ կան սրբադրութիւններ՝ տար-
բեր զրէչ: Կաշեկազմ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Արիստոտելի Ստագիրացոյ,
Գիրք Բնագանցականացն, որ կոչի յունա-
րէն Մեքափիլոսոֆ: Գիրք Առաջին, Պրակ
Առաջին: Յազագս փորձի, աքեեստի, եւ
մակագութեան, եւ թէ իմաստութիւն է մա-
կացութիւն, որ պատմապէս ումանց, եւ
սկզբանց խազման պարագի:

Յիշատակագրութիւն.—

էջ 299.— ԶՅարգմանիչ սորին, եւ

բաղդերները եւ սկզբնաւորները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկնով, միասին, 27 սող : լոտր ընդդէմ : Համառոտագրութիւնը բաւական առատ : Կաղմ կիսալաթ խաւաքարտեայ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 243.— Վանքամայ վարդապետի (որ եւ Գրիգորիս կոչեցեալ) առաջեալ Յաղագս Սրբայ Երբարդութեամբ եւ միայ Առաւմաշութեամբ, եւ փրկական տնօրէնութեամբ Բս. ի.— Հաւատամբ եւ խոստովանիմբ մի Ած.ութիւն յերիս անձնաւորութիւնս : Արդ Այսոյիկ աստուածարանական բանք չարադրեալ ի մերս նուաստութենէ վահրամայ վարդապետի, ի հրամանէ մեծի Թապաւորիս Լեւոնի ... (էջ 268) :

Ծածոթ.— Խորագրին չեղադրեալ բառերը փակագծի մէջ առինք իրբեւ սխալ ընդմիջարկութիւն գրչի : Հմտ. Տպ. Երուսաղէմի, 1856 : Նոյնը յաջորդ խորագրին մէջ ալ կրկնուած :

Էջ 269.— Նորիմ (Գրիգորէ վկայասիրէ) աբարեալ աստուածաբանութիւն Յաղագս Մարդեգիւրեան Փրկչիմ.— Ձկնի ճառից յանձնուելի Տէրութիւնս : ...

Էջ 288, 293-300, դատարկ :

Էջ 1.— ԹՈՒՂԹ ԱՂԷՔՍԱՆԴՐՈՒՅԱՆ.— Ի ՌՅԿ (= 1711), Ապրիլի տառն եւ վեց : Ի Սբ. Էջմիածին ի Սրբազամ Աղէճամկը Կաթուղիկոսէ գրեալ մասնակ առ Գլխեմկոս Պապմ Հոսմայ :

Ի դերասպետէ եւ ի գերասկզբնական պատճառէ յԱյ. Հօրէ, եւ ի գերակատար եւ ի գերածնունդ նորին բնութենէ իսկակից եւ յանժամանակ միածին Բանէ, ի գերազանց եւ ի դերալրական ըլխեմկոս նորուն էութենէ ինքնազօր եւ ամենազօր Հոգւոյն ճշմարտէ բնութեալ եւ պսակեալ, բարգաւաճեալ եւ փառաւորեալ, եւ նոյն ամենասուրբ երրորդութեամբն պատասպարեալ եւ նախախնամեալ, եւ նորին շնորհօքն ուռճացեալ, Հոգեւոր եւ մարմնաւոր իշխանութեամբ՝ դարդացեալ եւ շքեղացեալ, աստուածապետական փառաց Հաղորդեալ, տիրելով ծովու եւ ցամաքի, ջաղագաց եւ աւանաց, Հեռուորաց կղզեաց եւ մերձաւորաց զաւառաց, յոյնապատիւ եւ զերս-

հռչակ պատուով մեծարեալ, պետականին ժամանելոյ Գահիդ Հոսմայ, Տեառնդ Գլխեմկոսի երկցս երջանիկ եւ տիեզերական Հայրապետիդ :

Մեք նուաստ ծառայք Բի. Տէր Աղէքսանդր ամ. Հայոց Կաթուղիկոս, ի Գահալուսադարդ եւ աստուածաշէ Աթոռոյս էջմիածնի, որք եւ ընդ ինեւ ժառանգաւորք սրբութեան ուխտի, Եպիսկոպոսք, Բահանայք, վարդապետք, եւ ամ. կղերք եկեղեցւոյ, ողջոյն սիրոյ եւ սրբութեան մատուցանեմք վսեմախոհ սրբութեանդ, եւ որոց ընդ Հովանեաւ ջրոցդ թեոց եկեղեցականաց եւ միայնդամայն եւ աշխարհականաց, ինդայ ի Տէր, Ամէն :

Եւ ընդ աստուածապարգեւ եւ ջրիստասնունդ ողջունի, ծանուցումն եւ յատարարութիւն առնեմք փառաւոր Տէրութեանդ ջոյ, զի թէպէտ եւ մեք վերջացեալք զտանիմք ներ յայսմ ժամանակի ի մարմնաւոր իշխանութենէ ... :

Նա եւս շնորհել մաղթեմ եկեղեցի Հայոց որ ի վէնէտիկ, քանդի ողորմելի ազնւ Հայոց որք անդր են առանց Հաղորդութեան եւ ամ. խորհրդոց :

Դարձեալ որովմեքն եւ յաղուութեան Այ. միջնորդն խաղաղութեան եւ սիրոյ, բարեպաշտ եւ աստուածասէր առաքեալք ի մեծութենէդ Իսայիէ անուամբ դեսպանս ի Սբ. եւ ի Բրիստոսաշէ Աթոռոս, պատշաճ վարկաք կրկնակի զբել զնամակս եւ ծանուցանել օք. Հօրդ, զաղէտս տարակուսանաց մերոց, զի թերեւս զտոցք ի Սրբութենէդ եւ ի փառաւոր մեծութենէդ սփոփանս մխիթարութեանց վտանգեալ սրտից մերոց :

Եւ ոչ այսչափս զօրս զորմեցեաք ի քարտիդի աստին, այլեւ բանք յորովք եւ խորհուրդք բազումք, զոր բերանոյ բանիւ պատմելոց է դեսպանս մեր, փառաւոր Տէրութեանդ ջոյ :

Եւ պետական գլուխդ եւ հասարակաց ջրիտոնէլք անխախտ յաշխանդ, եւ անշխանելի ջահդ Կաթուղիկէ եւ առաքելական սբ. եկեղեցւոյ, կացցես եւ մնացես ողջ եւ առողջ ի փառս մեծազունի Այ. եւ ի պարծանս եկեղեցւոյ, Ամէն :

Հմտ.— Յ. Թ. Տէր Յովհաննանց, Պատմ. Նոր Զուգայու, Բ. Հատոր, 1881,

էջ 38—46: Զանց ըրինց նամակին դաւա-
նարանական եւ այլ մասերը որոնք գրեթէ
նոյն էին տպուածին հետ: Զեռագրիս մէջ
նամակին կը յաջորդէ հետեւեալը իբրեւ
պատմական տեղեկութիւն:

Էջ 10— Արժան է աստէն, սիրելի
միտքեակ եղբարցս յուշ արկանել զայս ինչ.
զի յորժամ գիրս այս առաջեցաւ ի Սրբազան
Կաթողիկոսին մերմէ ի Հոռոմ, ժեռամբ ու-
րումն Թոմաս Եպս. ի, որոյ եկեալ տեղա-
նոր, ոչ Թողին զառաջինն մտանել առ Պապն
եւ տալ ընծայել զՌուդին, այլ յուրեք իւր-
րեւ ապաշուք ոմն ժամանակն միզս յամե-
ցուցանէին, զանազան պատճառաւ արգել-
մանն ստալողելով, եւ յեն ինչ զարմանք
այսպիսի արարութիւնք նոցին:

Բայց ի վերջինն, զյետ ընդ երկար յա-
մելոյն Թոմաս Եպիսկոպոսին անդանոր, եւ
իբրեւ յայնմ ժամանակի զայ հասանէ լուր
որհասի ի յաղաւորէ աստի յանանցն վե-
րաթոշկոյն, վերոյ գրեալ Սրբազան կա-

թողիկոսին մերոյ, եւ յայտան երկար ըս-
պատմանէն ոչ ինչ աղտեալ, Թոմաս Եպս. ին,
յանխաղաքոր ի Հոռոմէ ելեալ զիմէ յԱմողեր-
ում ժաղաք, քստ խրատու ուրումն որ
նմա հաւաստեալ էր, եթէ այլ եւս յամե-
ստանոր, անհետ գտիչ առնեն:

Ա իբրեւ ժամանէ ի յիշեալ քաղաքն,
աստանոր զոյր կառուցեալ հոյակապ Եկե-
ղեցի Հայոց, զոր յանուն ամենասուրբ Հոգ-
ւոյն նուիրեալ, անանէ մեծաւ հանդիսի,
եւ այս իսկ քստ Տն. յաջողելոյն լինէր:

Արդ՝ զօրինակ զբոյս, ինքն Թոմաս
Եպս. տուեալ էր Ապոստան Պետրոս Աղա-
յին, որ էր յայնժամ Ամասերդամ քաղաք,
որ այժմ իսկ ի նորին հանդուցելոյ որդ-
ւոյն, այսինքն ի Գալուստ եւ յԱռաքել Ամի-
րայից մեկ շնորհեալ եղև, որ եւ քստ
խնդրոյ տիրացու: Ահա իսի սիրելւոյն իմոյ
օրինակեցաւ ի Սիմոն Սարկաւապէս հարա-
ղատարար:

Էջ 11—12, զատարկ:

783

ՃԱՄՆԱՆԱԿՐՈՒԹԻՒՆ.— 5

ՄԱՄՈՒԵԼ ԱՆՅԵՈՒ

Արմաշ?

ՌՃՀ—1721

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 21×15.5×1: Էջք 144: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ սովորու: Գրիչ եւ տէր՝
Նիկողայոս Վրդ.: Գրութիւն՝ նարնջագոյն
եւ սեւ մկաննկերով, դաւազանման: Նոտք
չեղադիր անարուեստ: Համառօտագրու-
թիւնք առատ: Կազմ կիսալաթ խաւաքառ-
եալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա— Մամուլիի Գեանամայի Հա-
ւամբումի ի գրոց պատմագրաց. Յազագս
գիւտի ժամանակաց ամցելոց միմչեւ ի Ան-
կայս ծայրագալ արարեալ:

Էջ 134.— ՌՃՀԵ=ՌԻԲ=1178.— Փոխի
մահուամբ Տէր Ներսէս եւ յաջորդէ Տէր
Գրիգոր Տղա կոչեցեալն, ամս. իԲ— ՌՃՀԸ
=ՌԻԴ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1721

Էջ 131.— Արդ գրեցաւ. հոգեշաղ մաս-
նանս ի վախելումն Նիկողայոս Վարդա-
պետս որ իւրոյ ձեռք գրեաց, որ է սպասա-
ւոր Արմաշի ար. յուսազարդ տաճարաց, Ար.
Տալիթայ Կուրին, եւ Սր. Կարապետ Ամ-
լորդոյն եւ Սր. Սարգսի Զօրավարին, զոր
Տէր Ած. Յս. Քս. բարեաւ վախելի տացէ.
եւ որք ընթերնունդ եւ օպտիք ի սմանէ յիշել
մաղթեմք միով հայր մեղաւել: Զոր եւ
զուգ յիշեալք լիլէք ի Քէ. Փրկչին: Եղև
Թվին ՌՃՀԻն, ի ամսնանն հոկտեմբերի,
ի Զ օր, ի զբան Սրբոյն Թորոսի զինաւորին,
որ ամէն: Վերջ եղև Գաւազանագիրս, աս-
մէն:

Էջ 135—6, Զայնագիւտի աղբւսակներ:

Էջ 137—144, զատարկ:

784

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 5

ԴՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ

Արմաշ?

ՌձԿԸ=1719

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20.5×15.5×1: էջ 172: Հանգամանք լաւ: Թուղթ սոկուն: Գրիչ Պետրոս Վրդ. Ամթեցի: Գրութիւն դիւսագիր-նէրը կարմիր, մնացեալը սեւ մէլանով, միասին, 20 տող: Նոտր շնորհգիր: Համա-ոտաւորութիւնք սովորականէն քիչ մը ա-ւելի: Կազմ կիսալաթ խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Նիկողայոս Վրդ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Առաջարանութիւն Երգ Երգացմ.— Անուն Երգոյ Երգոցս յայտ առ-նէ...:

էջ 3.— ԵՐԳ ԵՐԳՈՑ:

էջ 17.— Կատարեցաւ գիրքս Երգ Երգաց:

էջ 18, դատարկ:

էջ 19.— Հրամանք է աստուածաէջ թագաւորութեանդ, ով տէր արքայ...:

էջ 171.— Ի ՆԻՋ Թուականութեանս Հայոց, Հարկեցայ ես Գրիգոր ի Նարե-կայ...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1719

էջ 172.— Արդ զրեցաւ Հոգեշաղ մատ-կանս, ի վայելումն Նիկողայոսի ճոխաբան Վարդապետին, որ է այժմս սպասուոր Ար-մաշու Սր. Ած.ածնայ Վանիցն, զոր Տէր Թա. րարեաւ վայելիլ տացէ: Ձեռամբ Յամ-թեցի Պետրոս տրպի լանաստիւրի, որ եմ այժմս նուիրակ պիտակ անուամբ եւեթ, Եւ որք ընթեռնուող եւ օգտիւք ի սմանէ, յիշել մաղթեմք միով Հայր մերիւ: Ձոր եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Գո.է Փրկչէն: Ի Թուին ՌձԿԸ, ի Փետրվարի Ի, եղեւ վերջացեալ:

785

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒՄԱՐԻ.— 1

ԹԱԿՈՐ ՎՐԳ. ՂՐԻՄԵՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×14×1.5: էջ 168: Հանգա-մանք լաւ: Թուղթ թանձր: Գրութիւն՝ խո-րագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մէլա-նով, միասին, 27 տող: Նոտրադիր: Հա-մաոտադրութիւնք բաւական առատ, կան նաեւ նշանագրեր երկնային մարմիններու համար: Հնադրոշմ զարդագիր եւ գլխա-ղարդ, էջ 2: Կազմ կիսալաթ խաւաքարտ-եայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 2.— Մեկնութիւն Տումարի գոր

խնդրեաց Թումայ Վարդապետն Մեծափայ Վանից Առաւածաբանս Սր. Ուխտիմ: Եւ սիրով գիտցցուածն մօրա կատարեալ Յա-կոբ Վրդ. Ղրիմեցայ.— Ձհայցուածս գե-րբջանիկ րաբունապետի եւ երիցս երանեալ վեհին եռակի առաքելութեանցն կատա-րողի...:

էջ 37.— Եւ արդ մախ խնդրեցաւք թէ գիմջ է թուականն:

էջ 156.— Նարիմ Յակոբ Ղրիմեցայ Յաղագս տուարական մակացութեան թէ ի յորոց մարդկանէ արիեստաւորեցաւ:

Յիշատակարան Հեղինակի։—

Էջ 165.— Փառք անբաժանելի երրեակ անձնաւորութեանն եւ միակ բնութեանն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենիւ յաւիտենից ամէն։

Արդ ով բարունի եւ աստուածային իմաստութեան ցանկացող որդեակ իմ Հոգեւոր եւ եղբայր բաղձալի, Վարդապետ Թովմայ, Առաջնորդ աստուածաբանի, քրորէապետ, հոգեւոր Սրբ. Ուխտի Մեծօրհայ Վանք անուանելոյ, ահայ եւ զայս եւս ղինդիր քո կատարեցի բաղձով աշխատութեամբ, եւ առցես դսայ, եւ ըստ ուշիմ ներայայտաց մտաց թոց որոնեացես, զպականն լցուցանիցես, եւ զյաւելորդն կշռեսցես, Տեառն մատուցանիցես զչնորհս եւ ըդփառես, զի նորա են զանձք իմաստութեան, եւ յոչհաւանականն՝ տկարութեան մեր ներեացես, զի խնդիր քո ի վեր է քան զկար մեր. այլ ի սիրով քո խնդրելոյդ յօդեալ

ձեռնարկեցաք յօժանդակութեան Հոգւոյն Սրբոյ, որ ոչ անտես առնէ զհաւս հասարակաց օգուտութեան։

Վասն որոյ աղաչեմ զքոյին հեղութիւնդ սիրով բաղձանաց, զի իմաստասիրելն քոյովդ հանդերձ զՀոգւոյ աղբատո քո զՅակոբ Ղրիմեցի, սոսկ միայն անուամբ Վարդապետս, ի հառաչալիւր յաղօթս քո մի մոռացես, այլ ի յիշելն քո եւ զԱծ. ողորմին յիշեցես. ողջ լեր ի Տէր։

Այլ եւ աղաչեմ զգաղափարողն սիրովն Քի. զի զսակաւ յիշատակարանս իմ դրեացես, եւ Ած. զրէ զքեզ ի գիրն կենդանեաց, ամէն։

Մամօք.— Յաջորդ դատարկ էջին ըստորոտը կը կարդացուի, չթվին ՌՄԻԹ [= 1780] յունվարի ԺԱՅԻՆ, հաւանարար դրուած անոր կողմէ որ կատարած է իջադրութիւնը, ձեռագրիս ընդօրինակութենէն դարեր ետքը։

786

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Գ Ի Ր Ք.— 6

Կափա

ՌԻԲ=1603

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20·5×15×4·5: էջք 438: Պրակահամարը կատարուած է իւրաքանչիւր տետրակի սկիզբի եւ վերջի էջերուն վրայ յաջորդական թիւեր զնկելով, որով վերջին պրակին թիւը եղած է ԽԳ: Հանդամանք բաւարար, սկիզբը թերի, լուսանցքները ցեցակեր տեղ տեղ: Թուղթ կարծր: Գրել եւ Տէր՝ Յովհաննէս Նպիսկոպոս: Գրութիւն՝ խորադիրները, զլիսագիրները, համարաթիւներ, մասամբ կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով, Լրկիւն, 20 տող: Գիր անարուեստ, բոլորգրերի, նոտագրերի, եւ շեղադիրի խառնուրդ: Համարաստացրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Ուղղագրութիւն տկար: Կարճ կիսալաթ խաւքարտեայ: Պահպանակ թղթեայ վերջը չորս թերթ, բոլորապիւր Մաշտոցի մասն, Կանոն Մկրտութեան:

ՐՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա, կը սկսի Կղեմայ կանոններուն ՄԶ յօդուածով.— Ընդհանուր Կանոնաթիւ չունի։

Էջ 7բ.— Այս Զ գլուխս ոչ կայ օրինակ.— Ա.— Եպ. ոք իցէ դաւառաց բաղձաց եւ ունիցի. . . . 2.— Եղիցի ձեզ ամենեցունց եկեղեցականաց եւ աշխարհականաց պաշտօնի Գիրք Սուրբ. . . :

Էջ 9ա.— Կամոմք եւ Սաեմոմք Սր. Առաքիլոյն Թաթեւսի ի գալ մօրա յՈւրեա քաղաք ի լուսաւորել զմօտ մկրտութեամբ Սր. Աւագանի?— Յորժամ լուսաւորեցաւ քաղաքն մկրտութեամբ. . . . Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 495, Գ. . . . Զայս աւերիտարութիւնս եւ Զաքարիա աշակերտ Առաքելոյն Թաթեւսի վրեցի որպէս լուս ի նմանէ, ամենայն հաւատացեալոց ի Քս.:

Էջ 19ա.— Կամոմք ՏՏ. Փիլիպոսի Ա—

նախկինը .— Դ .— Եղ . ի ս ունեկոյ երիւ . . . :

Էջ 21Բ .— Կամոմֆ հետ Առափելոց Հա-
րանց հետնաղաց, Գլխ . Ի Դ .— Ա .— Վասն
հեղցուցանելոյ? Կամօ գմանկուսն . . . :

Էջ 22Բ .— Կամոմֆ Ի Դ .— Հարամց .—

Եթէ ոչ հեղցուցանէ զտղայ իբրեւ զհեղ . . . :

Էջ 26Բ .— Անկիրքոյ .— Ա .— Ի Ա .—

Էջ 38Բ .— Դմի Կամոմֆ Նիկիական,
Գլուխ Ի :

Էջ 48ա .— Կամոմ Կոստանդնուսի
Թագաւորիմ .— Առ եպ . ն եւ առ ժողո-
վուրդսն . . . :

Էջ 49Բ .— Հաւատամբ ի մի Ած .— Հայր
ամենակալ արարիչ երկնի եւ երկրի երեւել-
եաց եւ աներեսութից . . . Ած .— ճշմարիտ
յԱյ .— ճշմարտէ ծնեալ եւ ոչ արարեալ, Նոյն
ընտելին Հաւր , որով ամենայն եղեւ յեր-
կինս եւ ի վերայ երկրի երեւելիք եւ աներե-
ւելիք . . . :

Էջ 51ա .— Կամոմֆ Երկրորդ Նիկիա-
կան . . . :

Թ .— Էջ 59Բ .— Կամոմֆ Ս .— Գրիգորի
Հայոց Լուսաւորչի . . . :

Ժ .— Էջ 62ա .— Կամոմֆ Աքամասի,
Գլուխ 2Է :

Մամօք .— Գլխակարգութեան մէջ 2Գ ,
Իսկ Կանոններուն կէց վերջին թիւն է 2 :

Էջ 86ա .— Երամնելոյ Մակարա Սըր-
բոյ Քալափիմ Խմի Հայրապետիմ Կամոմա-
կան Թղթոյն ի Հայս : Վասն Կամոմադրու-
թեան կաթողիկէ եկեղեցւոյ կարգաց, գոր
չէ արժան ընդ տախման, եւ ընդ հրաման
թանցանելի . Գլուխ Թ .— Ա .— Ահա վասն
ահի եւ երկրպետի Այ . . . — Հմտ .— Ա .— Հա-
տոր , էջ 47Է , ԼԹ . :

ԺԲ .— Էջ 96ա .— Կամոմ Կոստանդի-
նուպօլսի ժողովոյն .— Հմտ .— Ա .— Հատոր ,
էջ 495 , ԺԲ . : . .

Էջ 325Բ .— Թուղտ Սեւաստիոս Եպ . Ի .—
Ա .— ԺԴ . :

Էջ 326ա .— Ի Դղթի աստ ապաշխա-
րութեան բանք ԺԴ . ? .— Սեւաստիոս Եպս .
որ էջ յԱյ . Ի Բէ . Ի Հոգւոյն Սրբոյ , քահա-
նայից ի Տեանէն ողջոյն . մօր Կաթողիկոսք
ժողովեցաք եւ քննեցաք , ի գրոց սրբոց ցու-
ցանեմք ձեզ .— Հմտ .— Ա .— Հատոր , էջ 496 ,
ԼԵ . :

Էջ 349Բ .— Կամոմֆ Սահակայ Վերդ-
նոյ Հայոց Կաթողիկոսի :

Էջ 350ա .— Հարցմունք Կամոմականֆ
Յովհաննու Սիմի քաղաքի , եւ առընթերս
գրեալ պատասխանիք մմին Սահակայ Հա-
յոց Կաթողիկոսի , եւ մորիմ աքառակցաց
Եպիսկոպոսաց քաղմաց . Գլուխ ԺԵ .— Հար-
ցումն :

Էջ 354ա .— Կամոմֆ ՏՄ .— Յովհաննիսի
Իմաստասիրի Հայոց Կաթողիկոսի :

Էջ 370ա .— Կամոմֆ Սիմի Հայոց Կա-
թողիկոսի :

Էջ 380Բ .— Սահամադրութիւն Կա-
մոմի Վաչագայն Ազուանից արքայի . . . :

Էջ 396ա .— Սրբոյն Եղիշայի ի Կամո-
մական գրոց , Գլուխ Ա , Վասն քիւսա-
րաց . . . :

Էջ 403 .— Նիկիա Սր .— Ժողովոյն ամ-
ուամբ : . . . Ի Ենծաց Հայոց , Առասպէս
Հայոց . . . :

Էջ 410ա .— Քահանայապետք Հայոց
մեծաց . . . Իսկ Գաղիկ Շահանշահ ժողով-
եալ զամ . եպ . ունս եւ զհարս , ձեռնադրեն
յՏէր Սարգ .— Հայրապետ յԱթոռ Սրբոյն
Գրիգորի , որ էր Հայ Քուսկանն ՆՈՒ [=
992-3] , ի Մենդէն Փրկչին ԱՂԵ , եւ ի սկզբ-
րանց անտի ՅՆԺԻ :

Էջ 416ա .— Եպիսկոպոսք Կամարա-
կան Տան :

Էջ 416Բ .— Եպ . ֆ Եզմա . որ յետոյ
պատրիարք :

Էջ 417Բ .— Կոստանդնուպօլսի Եպ . ֆ ,
որք եւ ապա Հյրպ . :

Էջ 418ա .— Թուղթ գոր առափեաց Յա-
կոբոս Եպ . Խմի . առ Կոյրտոս . . . :

Էջ 421ա .— Գիր Կամոմական Սր . Ե-
պիսկոմոս , Գլխ . Գ :

Էջ 429Բ .— Մեծի Ագաթանգեղոսի
Բանէմ որ գկառնէ :

Էջ 431ա .— Երամնիմ Մեսրոպայ Հա-
յոց Վարդապ .— Բարիւք ողբայր ոմն ի սըր-
բոցն . . . :

Էջ 432ա .— Յոհաննիսի Իմաստասիրի
Հայոց Կաթողիկոսի Յիշատակարան .—
Լուսաշաւիղ ճանապարհ առ Ած .— Հնազան-
դութիւն ընդհանուր Հաւատացեալոց (Բ)
Քի . կաթմեցին Սր .— Հարքն զկանոնական
րանից դիտաւորութիւն .— զի որք յերկնային
Հրաւիրեալ իցեն ի բնակութիւն մարդիկ

անտարակալ[ը] խոհականութեամբ՝ նուազ ընթացեալք՝ ի նպատակն հասցեն թար(կ)գործութեան, եւ յանդիմանեալ խոշտանկեացին ինքնակամութեամբ զնալ կամեցողքն։ Եւ վասն զի ոմանք առ ոմանս եւ ոչ ամենեքեան առ ամենեանս սերմանեալք՝ կամեցա զդովանդակ զառ ի նոցանէ կանոնական սահմանեալ [բան] ի միում տեղի միով գեղեցկադիմ մատենիւ ի Հայրապետանոց ի աստ արմատացուցանել։ Ուրանօր եւ զիս աստուածային Հոգին վերակարգեաց յաթոռ Սրբոյն Գրիգորի, ի Կաթողիկոսութիւն աշխարհիս Հայոց, Յովաննէս Նուստալոյն յիմաստասիրականաց խմբոց, եւ բոլորից մեկին մնացեալ ըստ մարմնոյ աղյ[ակ]անաց։

Եւ ընկալեալ զայս ջան՝ նախկին, վասն Հոգեկանաց իմոց դարձից, զի ըստ Հրամայողական անուանն առնթրեք կաց[ց]է եւ Հրամանացն զուարթութիւնք. եւ թէ պարտ է սպասաւորաց բանին աստուածախաւանակ հարցն բանիւք կնքիլ բանիւք։

Երկրորդ զի զուսումնասիրաց անձանց իմով աշխատութեամբ սիրութեամբ կամեցա հանդուցանել զբաղմանոյ խնդիրս։ Քանցալ զիցեալ ի սմա (ոչ) ոչ միայն զկանոնական սահմանեալ նոցա շարակարգութիւնս, այլ եւ զմամանակն եւ զպատճառն ի սոյն այս ի ներքս ածեալ յաւելաք. ընդ բանին եւ զլուսիս անձնիւրոց համարատեալ մանիւք ի սկզբան անդ նախադրեցաք, զի անաշխատարար անդուստ զբանն յիւրում տեղւոյն ւտցէ խնդրոցն։

Յաղպաս որոյ անմոռացարար հայցեմ ընդունել ի մէջդ զյիշողութեանն փութաւրէնս. քանզի է այս գանձ, (որ) ոչ զոր ցեց եւ ուտիչ ապականէ, այլ որ ընդ ինքեան յերկնային ի վեր տանի զանձնաւ ստացողին զսիրտ, յորմէ ապա ոչ է պարտ թափուլ թողուլ՝ որում եւ հաւատացէ զաս զգործարես. զի մի զրկեալք ի սմանէ՝ զըրկեացին յԱյ. կամ անարդ ինեւ ի Քէ. յանարդաց ուրուք ձեռս արկանելով զաս։

Եւ այն որ պարգեւելեալց ինձ ի վերա երկրի տէրութիւն ընդ ամենաղաւթ իւրոյ տէրութեամբն, որոյ ըստնթրութեամբն եւ ի հանդերձակոյն ի նոյն վստահանամ վաճելիլ ի փոռս, եւս տացէ ձեզ միշտ ծարաւար մերձեանով ճաշակել Հոգեկանս այս

յաղբիւրէ, յարարաց ունելով զըրան մտաց առնելով սովաւ զորովայն ներքին մարդոյն, սեանել անուիղ ըստ Հոգոյն Սրբոյ, աճել զանձնս Այ., եւ հաւասարել չափո հասակի կատարմանն Քի., որում փառք յաւիտանս. — Հմմտ. Յ. Աւանցւոյ Մատենադրութիւնք, Վնենտիկ, 1833, էջ 115-6, Ներկայ բնագիրը թէեւ տկար զրչի գործ, բայց տեղ տեղ պահած է ուղիղ ընթերցումներ, որոնցմով կարելի է սրբագրել Վնենտիկեան Հրատարակութիւնը։ Այս կարեւոր յիշատակարանը կը պակսի «Յիշատակարանք Զնաւաւորաց» Ա. Հատորին մէջ։ — Նոր եւ քննական Հրատարակութիւնը տես՝ Կանոնագիրք Հայոց, 1964, Երեւան, էջ 535-7։

Էջ 434ա. — Աւանդութիւն Հրէից վասն Ոգարմութեան. — Էր ոմն մեծատուն յիսրայէլի որ մոռացեալ էր գլոյսն որ առ Ած. . . . :

Յիշատակարան Գրչի. — 1603

Էջ 437ա. — Փառք ամենատեւոն աստուծոյն սրբազանի բանիցս կանոնական տարիցս, որ ամսանդականց զիմ աղկաղկութիւնս սկզբնաւորել զնմակս զայս զայս ի երջանկացն զաստուածադեւստիցն զառաքելոցն սրբոցն, եւ զնոցին աշակերտացն հետեւողացն ճշմարտութեան։ Եւ զվարդապետացն սրբոց զանձնից մաքրագունից եւ ուղղադաւանն խոստովանողաց ճամագործութեան, որք յիւրաքանչիւր ժամանակս փայլին իբրեւ զլուսաւոր յաշխարհի, զխաւար կոպակաւորութեան եւ զհերձեւածողացն չառութիւն փարատեցին, զսէզն դառնութեան, եւ զգողն վնասակար, իբրեւ զըշակե երկնաւորս, արմատալք խիցին, եւ զցանեալն ի բանարկուէն զորում չարութեան . . . :

Արդ այս գեղեցկալարմար տառիցս ցանկացող եղեալ, ես թշուառականս, եւ մենամեղս եւ եղկեիս, ամէն մեղաւք իւրս, եւ անարժանս Յովաննէս յանպիտան եպիսկոպոսս, ի Կաֆա ի դուռն Սր. Ած. ամենին հին երաշխավորի վանացը լուսարարս, որ եւ անուամբ միայն, զգործովս անպիտան, սակ առ ներկա մտավարժութեան վարդապետական արհեստից, ստանալ զսա ինձ ի մխիթարութիւն մարմնոյս եւ յիշատակ Հոգոց. եւ սակս աղքատութեան, զգրչութեան

ոչ արուեստաւոր ոչ ոչ կոչեցի ի պէտս
հարկիս այսորիկ, ես ինձէն իմովս յանյաւ-
ժարութեամբ եւ մեծաջան աշխատութեամբ
սկիզբնականէն արարի մինչեւ վերջն կատա-
րեցի, ոչ ածի դմտաւ դախմարութիւն
գրչութիւնս, զի սէքն ամենայնի յաղթող է:

[Ես?] Յովաննէս եպիսկոպոսն ոչ դրա-
ղիր էի, [եւ ոչ?] գրագրի մաւտ կացեալ
էի, ցանկացայ թաքի ցանդութեամբ,
խնդրեցի զայս Կանոնգիրքն մեր Հոգեւոր
հաւրէն՝ Տէր Յայատուր Սրբազան առա-
քինի մահադատի եպիսկոպոսէն, որ է Նոր էր
էղէ որ հին էր էղէ որ իմ օտիկ շխնայեց
ինձի երևտ զրեցի կատարեցի կամաւքն Այ-
Սր. Ած. ամենին թարեխաւութեամբն,
մարտի իԱ, աղուհացիցն սկսաւ, աւգոստոսի

Թ խալըսայ, գոհութիւն Այ., Թվական
ԹԾԲ էր:

Այս ար. Հայրապետը որ այս գրիւս ի
մէջն գրեցաւ զիմ անարժանիս մեռաւքն, նա
թարեխաւս լինին առ Ած. իմ մեղաւորիս,
աւրինակն շնորհողիս, Թէ կրանաւոր է Թէ
աշխարհական, Թէ այր է Թէ կին, որ ի
յայտ հին երաշխաւորս ունի աշխատութիւն,
նա Սր. Ած. ամենին թարեխաւութեամբն եւ
Սր. Հայրապետացս աղաւթիւքն ողորմի
ինձ եւ սոցա, եւ որք այս տաճարիս կան
հանկուցեալ, ծնողաց մերոց եւ ամենայն
քրիստոնէից առ հասարակ ամենեցուն, ա-
մէն: Հայր մեր ասողին Ած. ողորմի:

Էջ 438թ, դատարկ:

787

ՀԱՌԸՆՏԻՐ (ԹԾԲԻ).— 15

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×5: Էջը 420: Պրակ-
ԺԼ-ՈՒ, Թիւերը նշանակուած իւրաքանչիւր
յտարակի վերջին էջին վրայ: Հանգամանք
ցանկով, վնասուած խոնաւութիւն, ցեցէ,
եւյն. նորոգութիւն կրած եւ դարձեալ կա-
րօտ նորոգութեան: Դար մը առաջ արդէն
զցեցակիր եւ բրդզեալք՝ (Սաւալանեան, էջ
434): Թուղթ հին բամպակեայ գորշագոյն:
Դրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնատա-
ռերը կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով:
միասին, 19 տող: Բոլորգիր կանոնաւոր:
Պատմադրութիւն՝ տէրունական անուանց
միայն: Համառօտագրութիւնք շատ հագ-
ուաղէպ: Կարմրագլիճ գարգազիր եւ լու-
սանցազարդ իւրաքանչիւր Ճառի սկիզբը:
Կաշեկազմ անարուեստ, Թուղթերը յաճախ
սխալ դասաւորուած: Ստացող Ստեփանոս
Քահանայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Պատմութիւն Ս. Գրիգորի
Սքանչելագործի, Կը սկսի ԺԲ. Հատուա-
ծէն. վասնզի վերջին կազմին ժամանակ
ճառիս աւարտական հատուածները սխալ-
մամբ հատորիս սկիզբը դրուած են:

Ա.— էջ 17.— Պատմութիւն Յովանն-
նա Ոսկեբերամի, սկիզբը կը պահէ:

Էջ 140.— Յամի հազարերորդի հա-
րերորդի երկրորդի Այ. Մերոյ եւ Տն. Յի.
Քի. զայստեանն, եւ ի հինգ հարիւրորդի
յիսներորդի մերում Թուականութեան,
[= 1101].— Տնա, Յիւտ. Ձեռ. էջ 285:

Էջ 142.— Աղեքս Մաղքադի.— Հստ
կարի իմում կրտսերութեան ... ունէի զաւ-
րութիւն բաւել լաքաւմեղութիւնը կը գրտ-
նրի էջ 153.— Տնա, Յիւտ. Ձեռ. էջ 286:

Էջ 153.— Յիշատակագրութիւն.—
Տէր Ած. Բարեխաւութեամբ մուր Հայ-
րապետացն Յովաննու Ոսկեբերանի եւ
Գրիգորի Վկայաբիրի ողորմեա Ստեփանոսի
եւ ծնաւդաց իւրոց, ամէն:

Բ.— էջ 154.— Պատմութիւն Վարդգ-
եսորբ հաւրմ մերոյ [մեծին?] Գրիգորի
Ածաբանի նազիագաւ եղիս[կոպոսի], գոր-
քարգամեաց ի յումկամ[էն] Սրբազամ
կաթողիկոսմ Հայոց Մեծաց Գրիգորիս
վկայաւոր.— Այստեղ հրաւիրեաց զմեզ, ով
արք եղբարք, մեծն Գրիգորիս աստուածա-
բանութեամբ ճոխացեալն...

Էջ 223.— Թարգմանեցաւ Պատմու-
թիւն Սրբոյ եւ փառաւորեալ Հայրապետին

Գրեգորի Ածաբանի գոր հե մասնակից արաբի Գ. Ած. մեծին այն հե բազմերթանկին... — Տեա, Յիշատ. Զեռ. էջ 288:

Գ — էջ 224. — Պատմութիւն վարդից Երանելոյն Նփրեմի Ամարիյոց վարդապետի, որ քարգմանեցաւ յաթուռաց ի մերս երանմամբ Գրեգորիոսի վկայատերի չալոց կաթողիկոսի, ի երմզեարիւրդի լիւթեմբարդի քաւականութեամբ մերում — Եւ արդ յուսացեալ ի վաւորութիւն ողորմութեան միաներ Որդւոյն Այ. . . . :

էջ 288. — Յիշտ. — Զատուցաւ զբոցս ղԱտեփանոս պատուական քահանայ յիշեալ ի Տէր:

Դ — էջ 288. — Պատմութիւն Նիկեայոսի ծնողեան եւ սննդեան եւ վարուց եւ սքանչելեաց եւ կատարման մեծի ճանամա-

յապետին Բի. Արքեպիսկոպոսի Միւսիացոց մայրաքաղաքին, որ է ի Լիկիացոց Յաննոյն — Զմեկեայն սուրբ եւ զերջանիկ բնորեայն Այ. զովիւ եւ պատուել ամենեցունց արժան է... :

Ե — էջ 379. — Երանելոյ Գրեգորի Նպիսկոպոսի Նիսացոյն, ի վարս եւ ի սքանչելիս Սրբայ Գրեգորի Մեմնչիւղործի Նեպիսկոպոսի Նպիսկոպոսի. — Ահա դիտարութեան մերոյն բանի տուել կայ յարմարութեան պատմութեան վասն Գրեգորի Աջանչիւղործի... :

էջ 388. — Առաջին Պատմութիւն Ս. Գրեգորի Մեմնչիւղործի:

էջ 420. — ԺԲ. Հատուած Գր. Սքանչելիւղործի վարուց, որուն շարունակութիւնը տեսանց հասորիս սկիզբը զրուած ախալմար:

788

ԺՈՂՈՎԱՐԱՆՔ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԱՄՊԵԼԱՅ. — 4

Ն Ո Ն Ն Ո Ս

ՆԿԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 21 5X10: էջք 84: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովն սեւ մեկանով, միասին, 27 տող: Նոսր չկապիւր: Համառոտագրութիւնք զբնիկ սովորական: Կաղծ կիսայաթ խաւա- յարանայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1. — Ժողովարամք լոկեմութեան Պատմութեանց Առասպելեաց այնոցիկ, զոր յիշատակեաց Գրեգոր Ածաբան ի Դա- ռիոյ Մկրտաւրեան ՏՈ. մերայ Յօի. Դո. ի, որոյ սկիզբն է Դարձեալ իմ Յո.:

Ա. — Ոչ Արամազդայ այսոցիկ ծը- շունդք եւ զողութիւնք կրեապացոց բուն- տրին... :

էջ 12. — Հաւաքումն Մեկնութեան Առասպելեացն. զորս յիշատակեաց Գր. Ածաբան ի Դերեզմանեկան Բամոն Ս. Բարսղի:

Յազարս Պոյուղիդեանց որ ընդ նոսա:

Ա. — Հոնորատ եւ սովետաւոր ար- տաքնոցն, զոր ի նոցունց ներքողանսն կա- մելով աղեւտականագոյնս ցուցանել... :

էջ 22. — Մեկնութիւն այնոցիկ առասպելեաց որ եւ յառաջմում մուլիանոսի Արժանականին եղին յիշատակել ասի եղտ- մութեանցն:

Ա. — Արժանականն բան՝ պարտաւ է մուլիանոսի զորնոցն... :

էջ 84. — Նմանապէս Պատմութիւն: Եւ այնոցիկ, որ յերկրորդում Արժանեկանին բանին յիշեալ լինի: Առաջին պատմութիւն յաղագս Արքեպիսկոպոսի... , որք եւ այս- պէս:

էջ 82. — Յազարս որ ի Ս. Կիպրիա- նոսի Վաթիմ գրեալ է երբանոսականաց ի- րաց բանք:

Ոյշատակագրութիւնք. — էջ 83

1. — Գրեցաւ ի Թուին Հայոց էժ ու ժԶ [= 1267], ձեռամբ մեղապարս սարկա- լազի:

2.— Տարբեր գրքով.— Յիշատակ է
յիբքս Եկմի միևարան Անդրիանուպոլսեցի
նախկին պատրիարկ մեծին պոյսոյ Պօղոս
Սրբազան Արքեպս. ի ձեռնառուն աշակերտ

Ձորուցի Տէր Կարապետեան նուիրակ Հան-
դուցեալ Երեմիա Վարդապետին, ի դռն
Սրբոց Յակոբեանց մայր Աթոռոյն ամ. Հա-
յոց. 1838 սեպտ. 6:

789

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Կ. Պալիս

1740

ԿԱՐԱՊՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաււ 21×14.5×6: Էջ 2+804: Հան-
դամանք լատ լաւ: Թուղթ սպիտակ ան-
փայլ, Գրիչ եւ տէր՝ Յովհաննէս Վրդ. Կ.
պոլսեցի: Գրութիւն՝ սկզբնատառերը կար-
միր, մնացեալը սեւ մեխնով, միասին,
31 տող: Նոտր շեղադիր մաքուր, Համառո-
տադրութիւնք առատ: Կաշկազմ տախ-
տակեայ:

Ա.— ՆԵՐԿՐԹՈՒՄՆ ԱՊԱՇԵԱՐՈՂԻ.— 1

Թրգմ. Ղ. Վրդ. Խալիբիրցի (1732)

ձակատ, էջ Ա.—

Ներկրքումն Աղաշխարազի առ ի բա-
րեպէս խոստովանիլ: Գիրք Հոգեւոր, յորմէ
իւրաքանչիւր ոք կարէ առնուլ զկերպն Հա-
ւաստի դառնալոյ ի շնորհս ՏՆ. իւրոյ, եւ
պահիլ: Շարադրեցեալ ի Պօղոս Հօրէ Սէնե-
երոյ, ի կարգէն Յս.եան, ի մեծազոյն օգ-
տութիւն սրբազան առաքելութեանց, այ-
սինքն յաթոռոյ առաքելութեանց: Խնդրա-
նօք եւ ծախիւք Արհի եւ պանծալի նպիակո-
պոսին ՏՆ. Յօհաննու Ած.արան Վար-
դապետին, եւ գերամեծար Պատրիարքին
Կոստանդնուպոլսոյ Բաղէշչոյ, Թարգմա-
նեցեալ յիտալականէ լեզուէ ի բարբառ
Հայկական ի Ղուկասու Վարդապետէ Պար-
բերթչոյ Աբրահամեան: Ի Կոստանդնու-
պոլիս, յամի ՏՆ. 1732:

Էջ Գ.— Ներածումն առ իմացումն մո-
ցին՝ գործը պարտ է ընծանել:

Էջ 1.— Ներկրքումն Աղաշխարազի,
Պօղոսի Սեմերեան ի կարգէն Յս.եան:

Էջ 140.— Վախճան դրքոյս, ի վայր-
ումն Յ. Վ. Կ.:

Պատարկ Թերթ մը առանց իջաթիւի:

Բ.— Էջ 141.— Նախադրութիւն Մեկ-
նութեան Սրբոյ Աւետարանին Յռեանմու,
ի խնդրոյ եւ ի Հարկեցուցիչ Հրամանէ
արհիական դիւոյն եւ մեծ դիտապետին տէր
Ջաքարիայի՝ սպասաւորի Սր. Առաքելոյն
Թաղէոսի, Թարգմանեալ ի լատին դրոց՝ ի
մերս բարբառ:

Էջ 176.— Նախերգութիւն Վարդապե-
տին Յռեանմու Բաղէշչոյն, ի կարգէ Ս.
Յրամշխկոսի:

Էջ 155.— Նախադրութիւն Ս. Աւե-
տարանին որ ըստ Յռեանմու: Արարեալ մեծ
Վարդապետին Նիկոլայոսի Լիւրացոյ, որ
ի կարգէ Ս. Յրամշխկոսի:

Էջ 201.— Վախճան Նախադրութեանց՝
Թարգմանչին, Յօհաննու Վարդապետին
Բաղէշչոյ, եւ մեծ վարդապետին Նիկոլա-
յոսի Լիւրացոյն, Ս. Աւետարանին ՏՆ. մե-
րոյ Յի. Գի. որ ըստ Յօհաննու՝ եղեւ:

Յամի ՏՆ. 1740: Յ. Վ. Կ., ի Կոս-
տանդնուպոլիս:

Գ.— ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱՄԱ-
ԲԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 1

Կզմաճ Վրդ.

Էջ 202.— Իմեքանակաւ Աստուածա-
բանութիւն որ եւ կոչի Համառոտ Աստուա-
ծաբանութիւն:

Շարադրեցեալ ի Կղեմէս Ած.արան
Վարդապետէ, ի կարգէ Թէատիոնոսաց, ըստ
դասանութեան Ս. մօր Եկեղեցւոյն Հոռմայ:

Դ. — ՅԱՂԱԳՍ Է. ԽՈՐՀՐԴՈՑ. — 1

Կզեմէն Վրդ.

Էջ 464. — Սկսածի Յաղագս Իւրաքամ-
չիւր Սր. Խորհրդայ Եկեղեցւոյ: Վասն
Մկրտութեան: Առաջիմ վիճարարութիւն:
Գլուխ 1: Թէ երբեքս իմ իցէ Էսքիւն
Մկրտութեան: Խնդիր 1:

Ե. — ԻՄԱՍՍ. ՎԻՃԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆՔ. — 2

Կզեմէն Վրդ.

Էջ 624. — Իմաստասիրական վիճա-
րանութիւն մամմ, որք պատկանիմ առ
գիտարիւն մշտափոփոխայիմ, որ քարգ-
մամի Համարմարանութիւն. — Յոյժ ի յեր-
կար տարածիւր լանն, ... որք մանաւանդ
յարմարին խելամուծեան հայոց...

Էջ 635. — Յաղագս գերազանցական
միութեան, ճշմարտութեան, եւ քարու-
քեան էակի: Խնդիր 6, եւ յետիմ:

Էջ 693. — Վերջն է Համարնարանու-
թեան:

Մէկ թերթ դատարկ, առանց իջա-
թիւի:

Զ. — ՎՐԴ. ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ. — 4

Պետրոս Վրդ. Թիփլիզեցի

ձակատ. — Գիրք որ կոչի վարդապե-
տութիւն շջմարտութեան, որով իմաստ-
նամալով մարդ՝ ճանաչէ գովաբանութիւն
իւր, եւ եղանի իմաստուն եւ զգաստ: Շա-
րաքեցեալ ի Պետրոս վարդապետ Թիփ-
լիզցւոյ: Յամի ՏՄ. 1722, ի Վեմէտիկ:

Էջ 791. — Վախճան, Յամի ՏՄ. 1739:

Էջ 792. — Ցանկ:

Էջ 800. — Յօրինակողէ աղմույ սր.
գրքոյս՝ բամբ սակաւութիւն ընթերցողս. —

Արժիւտութիւն եւ ամենապայծառ ջանն
Հայաստանեայց Սր. Եկեղեցւոյ Շնորհալի
մեր Սուրբն Երեսէ, ի նախադրութեան
Մատթոսեան Ս. Աւետարանին այսպէս
ասէ...:

Արդ գրեցեալ այս Ածարանական, որ

է Համարոտ, եւ իբր վիճարանական կեր-
պիւ, եւ մանաւանդ պարունակապէս ընծե-
նող զայնց բնաւից ներքոց՝ որք պատկանին
առ կարգն Ածարանութեան, որպէս զմիու-
թեանն Այ. զյատկութեանց նորին, զերրոր-
դութեանէ, զնեմարմութեանէ Բանին Այ.
մարմնացելոյ, զհրեշտակաց, զեթեանց
Խորհրդոց Ս. Եկեղեցւոյ, եւ զայլոց բնա-
ւից՝ որք պատկանին առ այն, տեսի շարա-
դրեցեալ եւ արարեցեալ ի տէր Կղէմէսէ
աստուածաբանէ մեծէ ի կարգէ Թէոդորոս-
սաց, Վասն որոյ մեծաւ սիրով եւ բազմօք
տենջիւք հարեալ ի սիրոյ յոյն աստուածա-
բանականի մատենիս, արարի զայս վա-
տակ ձեռաց իմոց, եւ պտուղ աշխատեաց ի
կողմանէ գրելութեան, եւ նուազ Յով-
նանէն Վարդապետս Կոստանդինուպոլսե-
ցի, զորով յետին բնաւից աշակերտաց եղե-
լոց ի ամենապայծառ դաստառնն Տեառն
Տեառն Յօաննու մեծի Աստուածաբան
Վարդապետին, եւ զերամեծար Արհի Պատ-
րիարքին Կոստանդինուպոլսոյ Բաղէշեւոյ,
եւ վարժեալ անդ եւ անեալ ի մանկութեանէ
Նետէ մինչեւ ցհասակն երիտասարդական,
առնելով զբոլոր կարգն (թէպէտ անարժան)
ի նմանէ՝ վերոասացեալ զերամեծարէ, եւ
Սրբոց Տեղեացն Քսի. Այ. մերոյ՝ այցե-
լուէ:

Վերջ տալով բանիցս՝ ասեմ եւ զայս
երկուս: Նախ ով ոք եթէ ըզտոյն դրուելս
օրինակիցէ, գրեսցէ եւ զսոյն Յիշատակա-
բանիկս: Երկրորդ, եթէ ոք ընթերցուցու,
թէ կարգաւորք համայնք, թէ սարկաւա-
դունք, եւ թէ այլ անմիւրեք բնութեացաւորք,
յիշեցնեն զվերոասացեալ ծնողն իմ ըստ
հոգւոյ, նաեւ ըստ մարմնոյ ծնողսն իմ, որք
ի Տէր ննջեցին, միով ազօթիւ ջերմեան-
դիւ. եւ որք յիշեն՝ լինիցին եւ ինքեանք
յիշեցեալք ի Քսէ. Այ. մերմէ, որ է օրհ-
նեալ միշտ, եւ փառաւորեալ Հանդերձ մօր
իւրով սրբազունեցիւ, ամէն:

Վերամեծ Բոլոր ընթերցողաց ծա-
ռայ պատրաստական, Յ. Վ. Կ.

Էջ 803-4, դատարկ:

790

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԾԱԿՈՐԱՅ ԹՂԹՈՅՆ.— 2

Կ Ո Ւ Ռ Ն Ե Լ Ի Ո Ս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15·5×5: էջք Ը+842: Հանդամանք լաւ: ասորին լուսանցքը արժատէն ցնցակեր: Թուղթ սովորական: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնատառերը կարժիր, մնացեալը սեւ մեկանով: միասիւն, 24, 26 տող: Նոտը շեղադիր: Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Գունաւոր զարդագիր՝ իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը, խորանագարդ, էջ 1: Կաշեկաղճ խաւաքարտեայ: Կուրծքին երկաթագիր «Մեկնութիւն Կանօնական Յակոբայ Թղթոյն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Զ, դատարկ:

էջ Է.— շակատ: Մեկնութիւն Կանօնական Ընթերցուածոց. Հեղինակութեամբ Կուռնիլիոս Կուռնեբեան Լաիկ-տացւոյ, ի կարգէն Յիսուսեան.— Նախ ի Լօյմեննիսիա, զկնի ի Հոռոմէական Համալսարանի սրբազան տառից Վարդապետէ: Նուիրեալ, գերապայծառի, եւ գերյարգել-

ւոյ իշխանի Վնէժացւոյ, Կրիման կոչեցելոյ, սրբոյ Հոռոմէականի Եկեղեցւոյ, լայնապայծառ կարտինալի: ի Վնիժով, 1700 թվին:

էջ 1.— Եօթն հետեւեալ ընթերցուածքս, այսինքն, մինն Սրբոյն Յակոբայ, Բ Ն Սրբոյն Պետրոսի, Գ Ն Սրբոյն Յոհաննու, Է մինն Սրբոյն Յուդայի, կուլին ուղղափառք...:

էջ 830.— Ցանկ Փրկութեամ Յակոբայ Թղթոյն Կաթողիկեայ Արարեալ Կարապետ իբր բամի սպասաւորի ՌԲՃԻ [= 1756]:

Յիշատակագրութիւն.— 1768

էջ 1, վարի լուսանցքին, տարբեր գրչէ: Ջստացող զրոյս, զՍրբոյ Աթոռոյս ինժի Պատրիարք Գանձակեցի Կրպ. Վարդապետն յիշեցէք ի Տէր, որ եղ զգիրքս յիշատակ ի դրջատունն Ս. Յակոբեանցս, եւ ըստ իւրոյ կտակին լուին ոք իշխանութիւն հանելոյ զսա ի Ս. Աթոռոյս. ի Թուին ՌՄԺէ:

791

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

(ԺԸ. Դոք)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20·5×15×6: էջք 888: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Սարգիս Դպիր Երուսաղիմացի, էջ 121-884: Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնատառութիւնները, զլսագիրները եւայլն կարժիր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասիւն, 30 տող: Նոտարդիր կանոնաւոր: Համառօտագրութիւնք չափազանց առատ: Գունաւոր զարդագիր շատ մը զլուխներու սկիզբը, էջ 126էն սկսեալ: Գլխազարդ կամ խորանա-

զարդ՝ մեծ զրութեանց մուտքին: Նկարք՝ էջ 420, 421: Կաշեկաղճ խաւաքարտեայ: Կուրծքին փակադիր. «Սիմէոն Վարդապետ», որ է ձեռագրին տէրը:

Ա.— ՍՏՈՐՈԳԹ. ԱՐԻՍՏՈՏԵԼԻ.— 4

էջ 1.— Ստորագրութիւնք Արիստոտելի.— Հոմանունք ասին որոց անուանքն միայն հասարակ, իսկ ըստ անուանն բան յոյացութեան այլ...:

էջ 34.— Կատարեցաւ Ժ Ստորոգութիւնն ասացեալ յետմեծէն Արիստոտել, որ ասի ըստ յունարէն ձայնի կատարօրիսի։ Որ ձեռնատուութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ աւարտեցաւ զպարփակողս ընդհանուր էակաց. աղաչեմ յիշել ի Տէր։

Բ.— ՊԵՐԻԱՐՄԷՆԻԱՍ.— 4

էջ 35.— Սկիզբն եւ մախաղութիւն գրեցմ որ ասի ըստ յունացն Պերիարմիմաս, եւ հայերէմ Յաղագս Մեկնութեամբ. արարեալ ի մեծ իմաստեմյն Արիստոտելէ։ Թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ։

էջ 57-60, զատարկ։

Գ.— էջ 61.— Համառոտ տեսութիւն Պերիարմեմիայ կաշեցիւոյ գրեցմ իբրեւ ծաղկաբաշտ արարեալ ի բանից Սրբացն գերիմաստից՝ Դաւթի անյաղք փիլիսոփայի եւ երիցս երանելոյ Գրիգորի Տաքեւացոյն, ուսմեմն ապիմատու Սիմէոնի իբրեւ տարկաւագ կաշեցիւոյ։

էջ 114-120, զատարկ։

Դ.— ԱՌԻԾՄՈՒՆԻՖ ՊՈՐՓԻՐԻ.— 1

Գր. Տաքեւացի

էջ 121.— Այս ինչ է ի բնաբանն Պարփիրի։

էջ 126.— Նորին Գրիգորի աշակերտի. Համառոտ Տեսութիւն ի Գիրս Պոյփիրի։ Ելոյր, ել գոյ լսի. Դարձեալ է եւ յոր ընդհանրական եւ հասարակ է են...

Ե.— ԼԾ. ՍՏՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ.— 1

Գր. Տաքեւացի

էջ 205.— Եռամեծին Յովնանու Հայոց փիլիսոփայի եւ վարդապետի Հաւաքումն համառատ վերլուծութեամբ Ստորագրութեանցն Արիստոտելի, ի Գրիգորէ Աշակերտէ։ Ստորոգութիւնք վառն այն կոչին զի տասնեքէնն ամ. սեռականագոյն սեռք են, եւ ի վերայ տեսակաց ստորագրին...

Սարգիս Դպիր զրիչս եւ զծնողքն իմ, ըզհայրն իմ մահտեսի Յարութիւնն եւ մայրն իմ մահտեսի Սառան, յիշեցէք միով հայր մեղայիւ, հայրք իմ եւ եղբարք իմ, եւ զուրք յիշեալ լիշիք ամէն։

Զ.— ԼԾ. ՊԵՐԻԱՐՄԷՆԻԱՍԱՑ.— 1

Գր. Տաքեւացի

էջ 301.— Այս ինչ է ի Լուծմունս Պերարմեմիաս Գրոցն։

էջ 303.— Նորին Յոսիմանու Որոտմեցոյ Համառոտ Լուծմունք Պերիարմեմիաս Գրոցն, ի Գրիգորէ Աշակերտէ։ Սկիզբն եւ նախադրութիւն, ԼԾ. Նոյն նախադրեալ բանքդ նոյնդ է, եւ սկիզբն գրոցդ...

Յիշատակարան Հեղինակի.— 1383

էջ 406.— Ի Թուականութեանս Հայոց երկբառից ձոց, եւ Ի ից Ժ անց, երկթուոց, հաւաքեցաւ Լուծմունքս սակաւ ինչ Ստորոգութեանց, եւ Պերիարմեմիաս գրոցս, մատար տիեզիդ եւ անարհեստ ձեռնին ներշուն Հակոբի րանին խնդրողի, ի լուսաւոր բանից մեծ վարժապետին Յոսաննու Որոտմեցոյ, առ ի վարժուն ատխոյժ մտաց ուսումնասիրացդ։

Արդ Թէ զոցի ինչ ի սմա ըստ կամաց ձերոց, Տեսուն շնորհք եւ վարժապետեմ, իսկ նուազն մերումս տկարութեան, զի միայն փոթ ունէի՝ ոչ թաքել ըստ ինչ կամ բան։ Այլ եւ զպակասն շնու, եւ զյաւելորդն կշռել, եւ սխալանացն մերոցն պարտոց՝ Թողութիւն խնդրել աղաչեմ յիշարարասէր կամաց ձեր ի Տէր։ Որ եւ մաղթեմ զպաշտարողսդ, զրել եւ զսակաւ յիշատակս, զի եւ զուրք զրեւջիք ի զպրութիւն կենաց.— Հմմտ. Լ. Ս. Պայիկեան, ԺԴ. Դարի Յիշատակարաններ, էջ 544։

Ը.— ԼԾ. ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ.— 3

Գր. Տաքեւացի

էջ 407, բարին բացատրող ուղղամկիւնի մը ճիշդեւ, Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

Երբ զիբք այս անկիւնս է զրած այն ուղղակի աւերեակէ. աղաչեմ զհանդիպողսդ՝ զայն աւերեակն որ այս նշանած ան-

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 300.— Եւ զմեղապարտ Յէմցի.

կիւնս չկայ, յայս աւրինակէս, ուղղեցէք. եւ զգրող սորա Յէմցի Սարգիսն, եւ զստացաւող սորա զՍիմոն աստուածիմաստ վարդապետն յիշել ի Տէր, ամէն:

Այս ինչ է ի Լուծմունս Առաքինութեանց:

Էջ 408.— Նորին Գրիգորի, աշակերտի Յովնանու մեծի, Համառատ Լուծումն Առաքինութեանց Արիստոտելի.— Զի յետ Աշխարհաց զբոց: ԼԾ. Աստ կարգէ վասն Դ ից...:

Էջ 419, դատարկ:

Էջ 420, Նկար դունաւոր, երկտասարդ բաղմած, ալ ձեռքը սուր, ձախը կշիռք:

Էջ 421, Արիստոտելի իմաստութեան ծառը, Ներքեւր ձախ կողմը Պղատուն, ալ կողմը Արիստոտել: Մտանք վրայ 13 ոսկեղօծ շրջանակներ:

Էջ 422-432, Կանաչ ճիւղեր, իւրաքանչիւրն վրայ բաղմաթիւ ոսկեղօծ շրջանակներով, որոնց մէջ արձանադրուած են, Էակ, Բամակ, Երակ, եւլին:

Ը.— ԳԻՐԳ Ի ՎԵՐԱՅ ԲՆՈՒԽ.— 2

Իշալի Գաեանայ

Էջ 433.— Անուամբն Աստուծոյ Գիրքի վերայ Բնութեան, Հանրական եւ Մասնական, Գաեանայի ուսման աշխատեալ իշալի ամուսնի.— Խնդիր վասն բնութեան [այսպիսի] արասցուք...:

Էջ 445.— Վասն Համոյ:

Թ.— ՄԱՐԴԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ.— 2

Բուսայիդ

Էջ 447.— Այս ինչ կայ ի գիրս Մարդակազմութեան: Ա—Ժէ:

Էջ 448.— Բուսայիդայ իմաստնայ, Գազուածու, Յազագս Կազմութեան Մարդայ: Ա.— Կազմեաց Ած. զմարդն իբրեւ զաղք Թժն դրամ[ր]է...: Հմմտ. աստ, էջ 122:

Էջ 455.— Ժէ.— Վասն է անշամոցն.— Մին ուղեղն...:

Ժ.— ԼՈՒԾՄ. ԳՐԶ. ԱՐԻՍՏԱԿԻՍԻ.— 3

Գր. Տաքեւացի

Էջ 456.— Նորին Գրիգորի աշակերտի,

ԼԾ. Համառատ դժուարիմաց բանից ի գիրս Գրչութեան Արիստակիսէ Հոնեաորէ.— Վերլուծութիւն: ԼԾ. Մեկնութիւն յայտնապէս...:

ԺԱ.— ԼԾ. ԳՐԶ. ԳԵՈՐԳԵԱՆ.— 3

Գր. Տաքեւացի

Էջ 463.— Նորին Գրիգորի Լուծումն Համառոտ ի իրատ Գրչութեան Գեորգեան Վարդապետի, գոր մայն իմդրեալ էր Կոստանդեա Գրչի, եւ ապա Գոյնեքիցամց Ստեփաննոսի.— Անպարապ անձամբ: ԼԾ. Նախ Հոգաց ի յերս եւ ի բան...:

Էջ 471.— Եւ աստ կատարումն առաջին խրատոյն, որ վասն Կոստանդեա գրեւեաց:

Դարձեալ իրատ, մայն Գեորգ վարդապետի, առ Ստեփաննոս Գոյն իրիցամց գրեալ.— Յաղազս զըրուփեան արուեստի: ԼԾ. Գրչութեան արուեստ է. եւ զամ. արուեստ պարտ է ուսանել...:

Էջ 473.— Վասն աստամաւոր այբուբնից Գեորգեան.— Կրկին է, զի մինն ի դէմս Կոստանդեա Լուսի, եւ մինն ի դէմս Ստեփաննոսի Գոյնեքիցաց...:

Էջ 475.— Դաւթի ամյաղք փիլիսոփայի Ներգիմացոյ.— Ի քանի՞ս բաժանի էակն, եւ յորո՞ւ: Երկակի, ի գոյացութիւն, եւ ի պատահումն...:

Էջ 489.— Յազագս ձայնից.— Պիտանացու է է ձայնս այս առ իմաստութիւն...:

Էջ 490.— Յազագս ստորագութեանցն.— Թէ վասն է՞ր Ժ եւ սեռն եւ ոչ յուրով...:

Յիշատակագրութիւն.— 1768

Էջ 491, տարբեր գրչով.— Յիշատակ է Արիստոտելի Ստորագութեանց Պորփիւրի զերբ, Սաւրցի ի գիւղէն Նշեցի Սիմէոն Եպս.ին, ի Սր. Յակոբայ Դրբաստունն որ յեմ. եւ ըստ իւրոյ կտակին յուրի ոք իշխանութիւն Հանելոյ դաս ի Մբոյ Աթոռոյ: Վայելողք, եւ օրինակողք սասցէք Ած. ողորմի: Ի ՌՄԺէ ԹՎԻՆ Հայոց:

Էջ 492-504, դատարկ:

ԺԱ.— ՎԵՐԼ. ՆԵՐՐ. ՊՈՐՓԻՐԻ.— 5

Դուիք Ներքինացի

էջ 305.— Դուիք փիլիսոփայի Ներքինացոյ Վերլուծութիւն Ներածութեան Պորփիրի.— Հանդերձաւք Հանդերձ Ալ. սկիզբն առնել տալիկայ շարագրութեանս...

ԺԲ.— ՍՏՈՐՈԳՔ ԱՐԻՍՏՈՏԵԼԻ.— 4

(Համոզեմք Մեկնութեամբ)

էջ 601.— Ստորագրութիւն Արիստոտելի.— Հոմանունք առնել, որոց անուանք ժխայն հասարակ, իսկ ըստ անուանն բան պոյացութեանն այլ...

Յիշատակագրութիւն Գրչի—

էջ 733.— Կատարեցաւ Տառն Ստորոյութիւնն առաջնայ յետմեկն Արիստոտելի, որ առի ըստ յառաջէն ձայնի Կատարեցաւ, Թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դուիք Ներքինացոյ, ի վաշիւրմն Սիմոն աստուանիմաստ Վարդապետին, որ ետուր պիւլ իւր անձին, ձեռամբ յեմքի մեղսաման գրիչ Ստորագրել։ Աղաչեմ իշխել, եւ որ յիշեն յիշեալ յիշիք ի Տէր. ամէն։

ԺԴ.— ՊԵՐԻԱՐՄԵՆԻԱՍ.— 4

(Համոզեմք Մեկնութեամբ)

էջ 735.— Սկիզբն եւ Նախադրութիւն Գրոցն որ առի ըստ յառաջն Պերիարմեն—

իաս. եւ հայերէն Յաղագս Մեկնութեան. արտադրեալ ի մեծ իմաստեայ Արիստոտելի. քարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դուիք.— Նախ արման է գրել գրիչն է անուն, եւ գրիչ բայ...

ԺԵ.— ՎԵՐԼՈՒՆԻԱԿԱՆ ԱՐԻՍՏ.— 3

էջ 831.— Արիստոտելի Վերլուծական.— Դիտարարութիւն Արիստոտելի ի Վերլուծականէն բուռն հարկանելի զպարզ հաւաքմանէ...

ԺԵ.— էջ 880.— Հարցումն յԱրիստոտելի.— Դու. հանրականագոյն եւ թէ կենդանի...

էջ 888.— Վերլուծութիւն Ստորագրութեան Արիստոտելի, ժ քան։

էջ 873.— Յաղագս գոյի էութեան եւ պատահման։ Թարգմանած Բագրատումայ Մամիկանի յամարէն գրեւ.— Գոյ է հասարակ անուն ամենայն գոյից...

Յաղագս սեռի, սեռականի, եւ սեռակի, տեսականի, եւ միմեանց։

էջ 880.— Պատասխանի մեծ իմաստասիրի Սէկունդոսի զոր հարցեալ տիեզերական կայսրն Ամգրիամոս.— Զի՞նչ է աշխարհ. պատասխանի արա ինձ...

էջ 884.— Յիշատակագրութիւն, յոր եւ ձման անոր զոր տեսանք մեղսպրիւս 491 էջին վրայ։

էջ 885—8. զատարկ։

792

ՈՍԿԵՓՈՐԻԿ (ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ).— 4

Նրուսաղէմ

ՌՃԻԵ—1678

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասնաւ 21×15 5×3: էջ 480: Հանգստանք լաւ: Թուղթ բարակ յղկուն: Գրիչ: Մարեմ: Գրութիւն խորագրերնբը եւ սկզբնաւորութիւննբը կարճիք, մնացեալը սեւ մեկնումով, միասին, 37 տող: Նորապիւր մանր: Համառոտագրութիւնք ուղղութեանն առնել: Կաշկազմ տախտակեայ

զորումագարդ: Ստացող՝ Նահապետ Վարդապետ, որուն անունը կը յիշուի ամէն ծառի վերջը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Կտման Այ. ամենակային այս իմչ կայ ի գիրքս Ոսկեփորիկ:— Ա.—Ճի։

Ա.— էջ 7.— Խրատք Կոմնակումք ի

Մովսիսէ վարդապետէ եզնկացոյ... —
Հմտ. Ա. Հատոր, Թ. 11:

Բ. — էջ 13. — Նըւատտ վարդապետի
Յոնաննու եզնկացոյ իրաւոյ եւ Կաննո ...

ԺԳ. — էջ 35. — Նորին Յոնաննու,
վասն Սիրոյ. — է առաջին պատուիրանն
յամանաւականն սէրն... .. Չանկտանան
յամանայնի գիրգոր գծողս անձն եղկելի,
յիշման արէք զիս արժանի, որ զայս բանս
զրեցի ի քարտիղի, եւ ի սիրոյ ճառս յաւելի
վասն օղտութեան յամանայնի: Տէր Ած. 6ս.
Գս. քս ամ. սրբոց բարեխօսութեամբ ու
ղորմմաւ սբ. գրոցս:

ԺԴ. — էջ 37. — Նորին Յոնաննու վա-
սըն Աղօթից. — Երկոտասան կանոնս գրեմք
վասն աղօթից...:

ԺԵ. — էջ 47. — Նորին Յոնաննու վա-
սըն Պահոց. — Սրբեցէք պաշս, եւ քարոզե-
ցէք պաղատանս...:

ԺԶ. — էջ 49. — Ողբ պիտանի, վասն
մեռելոց, ի սիրելեաց եւ յազգեակմաց. —
Արդ առան ի մէնջ սուրբքն եւ ընտիրքն, եւ
առ Ած. զնացին...:

ԺԷ. — էջ 58. — ՏՅ. Ներսէսի Հոյոց
Կաթարկանսի...:

ԺԱ. — էջ 62. — Երանելոյն 8. Ոսկի-
բերանին ի մխիթարութիւն Սգաւարաց,
վասն ճիշեցելոց. — Վեր առ իս գմիտս քո
կողարս...:

ԺԲ. — էջ 65. — Երանելոյն 8. Ոսկի-
բերանին ասացեալ վասն մխիթարութեան
ննջեցելոց. — Գս. Հառ երկրպագեացուք...:

ԺԳ. — էջ 68. — Երանելոյն 8. Ոսկի-
բերանին ասացեալ վասն մխիթարութեան
ննջեցելոցն. — Ահադին է օրն դատաստանին
Այ. ...:

ԺԴ. — էջ 72. — Երանելոյն Թէոփի-
լոսի ասացեալ վասն խոտովանութեան եւ
ապաշխարութեան. — Յորժամ միտքդ քո,
ով մարդ, զբաղեալ լինի ընդ մեղաց...:

ԺԵ. — էջ 75. — Գեորգեայ վարդա-
պետի ասացեալ...:

ԺԶ. — էջ 79. — Տեսիլ Ս. Աթանասի. —
Ամենեցունցն Ած. որ սքանչելի տեսիլ երե-
ւոցոյ մարդարկելոցն իւր սրբոց, նոյնպէս
եւ ինձ անարժանիս Աթանասի առաւել ըս-
քանչեակերպեցոյց...:

ԺԷ. — էջ 81. — Տեսիլ Ս. Վարդապե-
տին Յոնաննու, որ մականունն Կոզմո կո-

չեցեալ... — Ի Թրականին Հայոց ի Դձ եւ
Հ [= 1021] ամին, յորում ժամանակի Թա-
ղաւորն յունաց Վասիլ եւ յարեւելս... —
Հմտ. Ա. Հատոր, էջ 79:

ԻԸ. — էջ 86. — Երանելոյն եղիշէի ա-
սացեալ...:

ԻԹ. — էջ 90. — Երանելոյն եղիշէի Հա-
յոց վարդապետի ասացեալ...:

Լ. — էջ 93. — Տեսիլ Ս. Գրիգորի Լու-
սաւորչին մերոյ...:

ԼԱ. — էջ 100. — Թուղթ սիրոյ եւ
միաբանութեան մեծի կայսերն Կոստանդ-
նուպոսի եւ որ. պապուն Սեդրեստրոսի, եւ
Տրդատայ Հայոց արքայի եւ Ս. Գրիգորի
Հայոց Լուսաւորչին. — Կամօք եւ կարողու-
թեամբ...:

ԼԲ. — էջ 108. — Բամբ շահաւէտ եւ
օգտակար խրատք հոգեշահեւ եւ պիտանի. —
Ահաւասիկ ժամանակ ընդունելի...:

ԼԴ. — էջ 115. — Պատմութիւն վասն
անժնուն որդանմաց, վարդաւն վարդապետի
ասացեալ. — Եկայք այսօր ամ. Հաւատաց-
եալք...:

ԼԵ. — էջ 120. — Պատմութիւն Գե-
տարքի Սբ. Նշանին, քէ ուստի է եւ որպէս
բերաւ ի Հայս. — Յորժամ Հաւատաց ի Գս.
մեծն Կոստանդնուպոս...:

ԼԶ. — էջ 124. — Պատմութիւն Ս. Խա-
չին, որ եղիւ ի ձեռն Ս. Ներսէսի. — Եւ ե-
ղեւ յետ ժամանակաց Նստաւ յԱթոռ Ս.
Գրիգորի Մեծն Ներսէս...:

ԼԸ. — էջ 131. — Պատմութիւն Ս. 8.
Աւանցելոյն...:

ԼԹ. — էջ 135. — Երանելոյն 8. Ոսկի-
բերանին ասացեալ, Յայրին եւ ի միտօր. —
Բեր այսուհետեւ սիրելի...:

ԼԸ. — էջ 139. — Պատմութիւն Ս. Խա-
չին որ Հացանիտաց կոչի...:

ԼԹ. — էջ 144. — Պատմութիւն Ս. Խա-
չափայտին...:

Պ. — էջ 149. — Պատմութիւն գալստ-
եանն Մուխամատին ի Հայս, եւ գնալ ընդ-
դէմ մարա Սաեակ Ս. Եպիսկոպոսին:

ՊԱ. — էջ 154. — Վասն փոխման Ս.
Աւանանին, քէ որպէս եղիւ. — Պարտ եւ ար-
ժան է գիտել զսքանչելիս որ եղին...:

ՊԲ. — էջ 159. — Երանելոյն Սարգսի
վարդապետի ասացեալ բան...:

ՊԸ. — էջ 174. — Խրատ հոգեւոր եւ

պիտանի Գրիգոր Վարդապետի ասացեալ:

Էջ 175.— Խրատ պիտանի եւ օգտակար ամ. մարդոյ: *Կար թագաւոր Տի պարսիկ, անուն Նորա Նըշիրուան... եւ ունէր թաղ մի ոսկի...:*

Խէ.— էջ 178.— Պատմութիւն Ս. Գրիգորի մեր Լուսաւորչին, ծննդեան եւ ոմնդեան եւ չարչարանացն եւ ելանելոյն ի Խոր Վերապէն.— *Յետ մահուան Աղեքսանդրի Մակեդոնացոյ...:*

ԽԸ.— էջ 185.— Պատմութիւն Ներսէսի Հայրապետին եւ Խաչայ Եպս.ին.— *Երբորդ ամի թաղաւորութեան Աբշակայ...:*

ԽԹ.— էջ 180.— Խոստովանութիւն դաւանութեան ուղղափառ հաստատոյ:

Ծ.— էջ 190.— Տեսիլ Ս. Աստուածածին Մարիամու, գոր Խոսե զտանջամբ մեղադրաց:

ԾԱ.— էջ 193.— Կանոնք Ս. Առաքելոյն Թաղէտի, Հարցմունք եւ Պատասխանիք լաւ եւ պիտանիք:

ԾԲ.— էջ 196.— Յ. Ոսկիքեանին ասացեալ Յազգս Երաժարման մարդկան յայնսրիւն.— *Յորժամ մեղաւորք Հրաժարեն յայնսրէն...:*

ԾԳ.— էջ 197.— Պատմութիւն Յգուքեան եւ Ծննդեան Ս. Ածածին...:

ԾԴ.— էջ 201.— Երանելոյն Յ. Ոսկիքեանի ասացեալ յանձառ գրաց.— *Յորժամ Երիտասարդ էիր...:*

ԾԵ.— էջ 203.— Երանելոյն Աբաղասի Եպս.ին Հարցմունք վայելուչ եւ պատասխանիք կիրարկելու. Հայրապետին, յաղակս համաբարոյ:

ԾԶ.— էջ 206.— Խրատ Ս. Բարսէղի Կեսարացոյ Հայրապետի...:

ԾԷ.— էջ 209.— Բամ շահաւէտ եւ օգտակար...:

ԾԸ.— էջ 212.— Պատմութիւն Էւ սբ. Հարանց Վարդաց:

ԾԹ.— էջ 214.— Վարդան Վարդապետի ասացեալ վասն շնացողաց...:

Կ.— էջ 217.— Վարդան Վարդապետի ասացեալ վասն Եղարտաց...:

ԿԱ.— էջ 219.— Պատմ. Վարդաց Ս. Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետին...:

ԿԲ.— էջ 226.— Երանելոյն Յոնանիէ Գառնեցոյ ասացեալ բան շահաւէտ եւ օգ-

տակար ամենայն մարդկան.— *Արդ որ ցանկայ եւ փափաքէ անանց կենացն...:* Տես Սիրոն 1960. էջ 332:

ԿԳ.— էջ 230.— Պատմ. Տեսլեան Ս. Գրիգորի Հուսաւորչին գոր Խոսե ի Վաղարշապատ...:

ԿԴ.— էջ 233.— Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորայ ասացեալ վասն պահոց եւ ոգորմութեան:

ԿԵ.— էջ 238.— Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորայ ասացեալ վասն ոգորմութեան:

ԿԶ.— էջ 243.— Երանելոյն Եփրեմի Խորին ասացեալ վասն չլուծանելի գշարեքշաբքն եւ գորքաքն:

ԿԷ.— էջ 247.— Երանելոյն Բարսէղի Կեսարու Հայրապետին ասացեալ վասն պահոց:

ԿԸ.— էջ 249.— Պատմ. Դաւթի Մարգարէին...:

ԿԹ.— էջ 253.— Երանելոյն Սարգսի շնորհալից սբ. Վարդապետի ասացեալ...:

ՀԴ.— էջ 271.— Ս. Յակոբայ Մծբն Եպս.ին ասացեալ բան զարմանալի վասն դարձին Ամտիոքայ քաղաքին:

ՀԵ.— էջ 277.— Դարձեալ Ճատ Ամտիոքայ:

ՀԶ.— էջ 283.— Պատմ. գալստեան մուգուց յազարացն...:

ՀԷ.— էջ 289.— Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորայ ասացեալ յանտիս Ս. Կուսին Մարիամու...:

ՀԸ.— էջ 293.— Նորին Ս. Եփրեմի...:

ՀԹ.— էջ 297.— Նորին Եփրեմի Խորին ասացեալ...:

Ձ.— էջ 302.— Նորին Ս. Եփրեմի...:

ՁԱ.— էջ 305.— Նորին Եփրեմի...:

ՁԲ.— էջ 309.— Երանելոյն Յ. Ոսկիքեանին ասացեալ ի Ծննդին Գի. եւ յանտիս Ս. Կուսին:

ՁԳ.— էջ 314.— Վարդան Վարդապետի ասացեալ...:

ՁԴ.— էջ 316.— Երանելոյն Եփրեմի Խորին ասացեալ վասն Զգլման եւ Ապաշխարութեան.— *Բարութիւն քաւեն զրեն...:*

ՁԵ.— էջ 319.— Նորին Ս. Եփրեմի...:

ՁԶ.— էջ 323.— Երանելոյն Եփրեմի...:

2է.— էջ 329.— Նորին Եփրեմի...:

2Ը.— էջ 335.— Ամանիայ վարդապետի ասացեալ վասն անցաւոր աշխարհիս...
— *Արդ էթէ կամիս որ յարթես աշխարհիս...* — Հմտ. Սիւն 1959, էջ 120:

2Թ.— էջ 338.— Խրատ Կոզմանի եւ Բան Կոզմանի գործասացեալ է քաջ եւ բանիւրում վարդապետն Պաւլոս:

2.— էջ 342.— Երանելոյն Յ. Ոսկիբերանին ասացեալ յԱւետարանի Մեկնութեմէ:

2Ա.— էջ 347.— Երանելոյն Յ. Ոսկիբերանի ասացեալ՝ Ամառակ արդին:

2Բ.— էջ 352.— Զորքորդ Կիրակին, Յ. Ոսկիբերանին ասացեալ առ մեծատան եւ Ղազարոս:

2Գ.— էջ 356.— Ս. Թէափիլոսի ասացեալ վասն Բառասնորդաց Պանոս միջոց — *Ընդհիջացաք ահա զծով պահոց...*

2Դ.— էջ 361.— Նորին Թէափիլոսի, արի եւ քաջ վարդապետի ասացեալ վասն Պանոս:

2Ե.— էջ 365.— Խրատ Յովանէս Գառնեցոյ, ասացեալ վասն պատուելոյ գործի իրակին — *Միաշաբթ օր է Կիրակի...*

2Զ.— էջ 368.— Հինգերորդ Կիրակին, Երանելոյն Յ. Ոսկիբերանի ասացեալ...:

2Է.— էջ 371.— Երանելոյն Յ. Ոսկիբերանին ասացեալ է վեցերորդ Կիրակին...:

2Ը.— էջ 374.— Երանելոյն Յակոբայ Սրնոյ Նպսին ասացեալ Ներբողեան ի Յարութեան Ղազարոս:

2Թ.— էջ 381.— Մեծ եւ Կրօնական գալստեանն Քի. ...:

2.— էջ 387.— Պատմառ Աւագ Երկուշաբթին...:

2Ա.— էջ 390.— Պատմառ Աւագ Երկուշաբթին...:

2Բ.— էջ 393.— Պատմառ Աւագ Զերկուշաբթին...:

2Գ.— էջ 397.— Պատմառ Աւագ Հինգշաբթին...:

2Դ.— էջ 401.— Պատմառ Վեցերորդ Աւուր Արարչութեան Այ. ...:

2Ե.— էջ 404.— Մեծի Ուրբաթին, վասն Խաչելութեան Քի. ...:

2Զ.— էջ 410.— Երանելոյն Յակոբայ

Սրնոյ Նպսի Ներբողեան ասացեալ ի վերայ Զատիկն եւ Յարութեան Փրկչին մերոյ Յի. Քի.:

2Է.— էջ 414.— Թուրք Պիղատոսի...:

2Ը.— էջ 418.— Պատմ. սեմնելեաց տղայութեան Քի. Այ. մերոյ գործարարն — *Յարութեալ Յովսէփ առ զմանուկն Յս. ...:*

2Թ.— էջ 422.— Մեծին Երանելոս Պատմագրի ասացեալ ի Համբարձումն Քի. Այ. մերոյ:

2Ժ.— էջ 427.— Աւանդութիւն Հրէիցն վասն Ողորմութեան առ ի գտանել գործարմութիւնն Այ.:

2ՃԱ.— էջ 429.— Դատատարմաւ Արիմանց Մովսէսի, գործարար Տէր եւ գրեաց Մովսէս:

2ՃԲ.— էջ 432.— Խրատ իմաստասիրաց, խրատ Խառնակաց — *Որդեակ նախ ի լեզուէ քուսմէ երկեցես...*

2ՃԳ.— էջ 435.— Խրատ իմաստարաց եւ ուղղափառ վարդապետաց վասն գազանաց եւ սողնոց եւ այլ ի հոսա սահմանաւ կամ, յազազ օրինակի մեղաւորաց եւ արդարաց...: *Բարութեան ասէ զարեւոյտ, որ Թաղաւորէ ի վերայ ամ. ահա նա նոց...*

2ՃԴ.— էջ 439.— Բան շառաւիտ...:

2ՃԶ.— էջ 451.— Երանելոյն Ներսէսի Հայրապետին ասացեալ վասն գալստեանն Յոանն Կարգին, եւ վասն Ներսէսի...:

2ՃԷ.— էջ 455.— Երանելոյն Հիպոլիտայ Նպսին ասացեալ վասն Կատարածի աշխարհիս եւ վասն Ներսէսի...:

2ՃԸ.— էջ 463.— Բան շառաւիտ եւ օգտակար վասն Կիրակիի տէրութեան Կատարցն — *Ես պապս Հռոմայ քաղաքին...*

2ՃԹ.— էջ 467.— Երեց Երանելոյն շնորհալից վարդապետի առն Այ. Սարգիսի...:

2Ժ.— էջ 472.— Հարցմամբ եւ Պատասխանիմբ, գաղաղմ եւ գեղեցիկ — *Հարց վասն անարժան քահանայից եւ ժողովրդոց...*

Յիշատակարան Գրչի — 1678

էջ 476.— Փառք եւ օրհնութիւն եւ

յոհնութիւն ամենասուրբ Սրբորդութեանն
նոտմանեա անեղ էութեանն, մի ընութեա-
նին, մի Ածութեանն, մի ինքնիշխան տէ-
րութեանն, և անմահ և անվախճան թա-
յաւորութեանն, յամ. զոյից և յոյնդիւնա-
ցըս, ի սեռից և ի մասանց արարածոց,
յանտարբից և տարբեղեանաց, և ի մեր
յանպիտան նուաստութեանց, վերառա-
ջեացի փառաբանութիւն Հօր և Որդւոյ և
Հոգւոյն Սրբոյ:

Որոյ ցանկացող եղեալ այսմ ողբչաւ
և խրատական մատենին, որ կոչի Ոսկիփա-
րիկ, Նահապետ Վարդապետ, և ետ զընդ
ողբիլդ փափաքանոց ի վայելումն անժին
իւրոյ, ի կենդանութեան իւրում, և յետ
աստեանց ելանելոյ իցի յիշատակ ողոց
յաւիտեանական ի Սր. Սմ. ի Դուռն Սր. Յա-
կոբոյ զամբարանի՝ որդոյ Զերեմկայ:

Արդ որք հանդիպիք որ. զըրոց, կար-
դաւոյժ կամ օրինակելով, յիշեալիք ի մաք-
րափայլ յաղօթն մեր զստացող որոցս և

յճողեւոր և զմարմնաւոր ծնողսն իւր և
յսմ. արեանադոռ. մերմաւորսն:

Արդ ողորմութիւն Այ. Եղեւ զրաւ զոր-
չութեանն ի Սր. Բագրեմն յԵՄ. ԹՎ. Հա-
յոց ՌճԻԼ քմդ ետվանաւ Սր. Տնօրինակա-
նացն, մեռամբ մեղադման և կորացեալ մե-
ղօք անարժան Մարիամի, որոյ շնմ արժանի
կոչիլ ի կարգ բաւաւորաց, և արուեստա-
ւոր զբնաց. այլ յիմար մաօք. և կնատ կա-
րիւ, և անարճեստ զրչի զծաւորեցի զոր.
դերքս ի վայելումն աշաց լուսոյ կնքանօրն
իմոյ, Նահապետ Վարդապետի, զոր Ած.ն
ամենայնի բարեաւ վայելիլ տայցէ, խաղա-
ղական կենօք, բարեպաշտ ժամանակօք, յեր-
կար ամօք, մինչև ի խորին ծերութիւն: Եւ
սղալանացս և անարճեստ զրչիս անմեղա-
դիր լերուք, դի կար մեր այս է. Եւ յիշո-
ղացող և ողորմի ասողացող, ողորմեսցի Բն.
Ած.ն մեր յայնմ աւուր ասեմին ի միւսան-
գամ դայտեանն իւրոյ ամէն:

էջ 477-480, դատարկ:

793

Ա Ղ Օ Թ Ա Դ Ի Դ

Կտուց Ամապատ

ՌՃՂԸ=1741

ՆԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 21.5×14.5×2.5: էջ 236:
Հանգամանք լաւ: Թուղթ խանձր: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւն-
ները և երբեմն յիշողութիւններ կարմիր,
մնացեալը սև մեկնով, միասեւ, 22 տող:
Նոտարայր կանոնաւոր էջ 3-162, տարբեր
անհարթ զրչութիւն էջ 163-232: Համառո-
տագրութիւնք զրբմէ սովորական: Կաշե-
կալմ տախտակեայ դրոշմադարձ: Սկիզբը
կայ յաւելումական փոքրադիր Թերթ մը
որ իջ պարունակէ ԱՊՁԲԷ որ ասի նախ քան
զմաշակել Խորհրդոյն, ի բանից Թումայի
Առաքելոյն: Ստացողք՝ Ա.— Մահտեսի
Գրիգոր. Բ.— Միկտն Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Սղադրական մեկեր և շշա-
նոդրեր՝ երկու սասնեակ:

Ա.— ԱՂՕԹԱԳՐՈՒԹ.— 1

Բեմիկ Վրդ. Վամանդացի

Ա.— էջ 3.— Տնիլ Բեմիկ Վարդա-
պետին վամանդացոյ, մինչ էր մա ի Գամ-
նակ շահաստեմի, և ամ. վերմուս տշխա-
րիմ.— Եւ էի Եղորդք հասեալ յատակս մո-
լորութեան, կատարելով զկամս մարմնոյ
և մտաց... և ասացի զաղօթն մաղ-
թանօք և հառաւմարմ հանդիւրմ:

էջ 10.— Տէր Ած. ահաւոր և սքան-
չելի, սահման սիրոյ և ողորմութեան...

էջ 42.— Նորիմ ասացեալ Բեմկայ վար-
դապետին.— Յս. Բն. Ած. մեր, ստեղծիչ
ամ. յիշեալութեանց...

էջ 55.— Նորիմ Ռեմկայ ասացեալ.—
Տէր Ած. զորութեանց, ահաւոր, բարձրեալ,
Հօր...:

էջ 59.— Նորիմ Բեմկայ վարդապետիմ.

— Եւ արդ Տէր Յս. անձաւ եւ անձահից թաղաւոր...:

Էջ 71.— Նորին Բնկայ Վարդապետի.— Յս. Քս. Ած. յեր Փրկիչ ամ. աշխարհի...:

Էջ 85.— Նորին Բնկայ Սբ. Վարդապետի ասացեալ գաղօքս.— Տէր Ած. անսկիզբն, Հօր եւ փառաւորեալ...:

Էջ 88.— Նորին Բնկայ Սբ. Վարդապետին ասացեալ.— Անհղանելի բնութիւն եւ Բան Հօր...:

Էջ 94.— Նորին ազնիւ մաղթամաց ասացեալ Բնկայ Վարդապետին.— Եւ արդ՝ Տէր իմ Յս. ...:

Էջ 112.— Նորին Ս. Վարդապետին Բնկայ ասացեալ.— Ած. անճառ լուսոյ...:

Էջ 117.— Նորին հեղաքին ի գրաց բանք ազնիւսմաց.— Տէր Ած. բարերար, անխակայ եւ երկայնամիտ...:

Էջ 122.— Նորին Ս. Բնկայ Վրդ.ի ասացեալ.— Ամենակալ եւ անքննի Ած. ութիւն...:

Էջ 123.— Նորին ասացեալ ի մայն գըրոց.— Անսկիզբն, անճառ, անհասանելի Սբ. Երրորդութիւն...:

Էջ 135.— Նորին ի մայն գրաց Բնկայ Վրդ.իմ ասացեալ.— Եւ արդ Տէր բարերար...:

Էջ 138.— Նորին ասացեալ առ Ած. Հայր.— Յաւիտենից Ած. ...:

Էջ 160.— Նորին Բանք ազնիւսմաց առ Հրեշտակս եւ Հրեշտակապետս.— Անկանխ ատալի ամ. զասակարգութեանց երկնաւոր զօրացդ...:

Էջ 163.— Տաղ ի վերայ Սբ. Գոռգոթային.— Սուրբ Գողգոթայ բարձրադիտակ...— Ս ա Ր Դ Ի Ն :

Էջ 164.— Տաղ ի վերայ Սբ. Գերեզմանին.— Սուրբ Գերեզման յոյժ դովելի...— Ս ա Ր Դ Ի Ն :

Բ.— Էջ 167.— Մաղթամք գովեստիս առ ամենատուրք եւ փառաւորեալ Ածածին Կոյնն Մարիամ, տարեալ ի վարդապետաց սրբաց:

Էջ 174.— Մեղրապայ Վարդապետի ասացեալ.— Բարեբանեալ եւ փառաւորեալ

ամենասուրբ կոյս Մարիամ Ած.ածին...:

Էջ 177.— Ոգր Գեանմային Յուսկանմն.— Յս. յիւնիւն, Ած. բոլորից...:

Գ.— Էջ 178.— Սրբոյ եւ երբանիկ Գեանմային Ամաստապ ասացեալ բանքս պաշտումաց առ Տէր Ած. ի Սիժեանկան յերիմն.— Տէր յի սրտտութեամբ ճով յանդիմաներ զիս...:

Դ.— Էջ 191.— Նորին ասացեալ Ագօթ.— Դու, ամենակալ Տէր, կենդանատեղծեր զիս...:

Ե.— Էջ 201.— Մեղրիկ Վարդապետի ասացեալ ագօթական բանք Յաղագս զըզմանն մեղաց.— Տէր Տէր պարզեւիչ ողորմութեան...:

Էջ 206.— Դարձեալ Ագօթ Սբ. Վարդապետին Մեղրկայ.— Օրհնեալ ամենասուրբ Երրորդութիւն...:

Ձ.— Էջ 212.— Ագօթ Ս. Յոնանմու Մանդակունցոյ ասացեալ.— Մեղայ ճեղ Տէր մեղայ...:

Ե.— Էջ 215.— Ագօթ առ Ս. Երբարդալիմն, երանելոյն Յովնանմու Վրդ.ի ասացեալ, որ մակնունք Ստրկաւազ կոչի.— Առ ճեղ Տէր յի եւ նոյն ապաւինեալ աղանձ...:

Ը.— Էջ 218.— Նորին Ագօթ առ Հայր.— Հայր Տն. մերոյ Յսի. Քսի. ...:

Թ.— Էջ 223.— Նորին Ագօթ առ Որդի.— Որդի եւ Բան Հօր...:

Ժ.— Էջ 226.— Նորին Ագօթ առ Հոգին Սուրբ.— Անբաւելի եւ բազմազան չընորհաց առատապէս մատակարար...:

Յիշատակագրութիւնք.—

1.— Էջ 230.— Գրեցաւ Սբ. Ագօթագիրս ի Թվին Հայոց ԽՃՂ [= 1741], ապրիլի ԺԲ, ի դրանն Կոտցոյ Սբ. Անապատին, ի վայելումն մատենի Գրիգորին. Ած. բարեաւ վայելել տացէ, ամէն...:

2.— Նախարարին Անբեւել, տարբեր գրչով.— Ջատցօղ զրոյս Սբ. Յարութեան լուսարար Միւլեօն Վարդապետս, որ եղ յիշատակ Սբ. Յակօբայ ի դրճատունն, ապա յիշեալի՞ց զՆոգիս սորին։ ԽՄՄԱ [= 1802] եւ նոյեմ. Դ ին։

794

Ճ Ա Ռ Բ.— 3

ԳՐ. ԱՍՏՈՒԱՆՈՐԱՆ

(ժէ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս 21x15.5x4.5: էջք 414: Հանդամանք լաւ. լուսանցքները թեթեւորէն ցեցակեր: Թուղթ տուում: Գրէշ Յոհաննէս՝ եղբորորդի Պետրոս Կաթողիկոսի: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնաւորութիւնները կարճէր, մնացեալը սեւ մելանով, միասեւ, 22 տող: Նոտրագիր յատուկ: Համառոտագրութիւնը գրեթէ սովորական: Կարճալիւծ զլիստատ եւ լուսանցադարդ իւրաքանչիւր Ճարտի սկիզբը: Խորանագրեր էլ 5: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմադարդ: Պահպանակ մազադաթեայ սկիզբը եւ վերջը երկուական թիւթ, յունարէն բոլորգիր գրչութեամբ:

ԲՈՒՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 2, մտար շեղագիր անհարր.—

Գրիգորիոս Աստուածաբան,
Հովիւ Բարի, քաղ ախոյեան,
հերժուածողաց ընդդէմաբան,
եւ ջատագով նշաբաութեան:
Դու յաղթեցեր զամենեւեան,
իմաստութեամբքի վերնական.
արբեր զչնորհս Հոգւոյն շորժան,
տուեր զպարսկեալն եօթնարկեան.
եւ կոյնցար Աստուածաբան:
Անունդ Հակոբ է արթնութեան,
արարեր զգիրս զայս անբման,
եւ մեզ ետուր շնորհաց մատեան:
Սուրաւ առնումք զյան վիտութեան,
հրճուեալ ցնծամք ուրախական.
սովաւ լինիմք յոյժ քաջարան,
յաղթեմք զասուցն արիոսեան.
ընդդէմամբ մաքառական,
յար սողովոյն քաղկեդոնեան,
Մակեդոնի, շար Նեստորեան,
հերժուածողացն խորից համայն:

Ի կարապետ Աբեղայէ Եղեղիպեցոյ
ստացաւ զայս:

էջ 3.— Այս իմէ է ի գիրս այս սր կաշի
Աս Որո, Ածարամ Գրիգորի Հայրապետիմ.
— Ածիւ:

Ա.— էջ 5.— Գրիգորի Ածարամի Ագագացոյ՝ Աս Եմեմիացիմ.— Աս որս բաշիւ եւ պահուեալ բան...:

Բ.— էջ 10.— Նորիմ Յազագս Հաւաւայ.— Երբմա տեսանեմ լեզուագարութիւն...:

Գ.— էջ 34.— Նորիմ Յազագս Որդւայ, Բամ Առացիմ:

Դ.— էջ 66.— Աս այնտիկ որ ասեմ քէ Հայր մեծ է Էամ գրողի.— Զոր ինչ ախտանան առ բազմածողիկ բուրաւտեանցը...:

Եմայ.— Հուսամքի վրայ, մտրագիր. ԲՅԻ Նիւսացում է Բամս.— Հմմտ. Բ. 429, ԺԲ եւ Ծանոթ...:

Ե.— էջ 95.— Նորիմ Յազագս Որդայ Բամ երկրորդ.— Վասնդի քեզ ընդ խորհրդոցն զարմուսան...:

Եմայ.— Կողմնակի լուսանցքներուն վրայ կան համառոտ լուծմունքներ, մանր նորագրով, նոյնպէս եւ յաջորդ Ճարտի:

Զ.— էջ 125.— Նորիմ Յազագս Ս. Հոգոյմ:

է.— էջ 167.— Նորիմ Յազագս Աստուածաբանութեմ:

Ը.— էջ 219.— Նորիմ Յազագս Աս Արիամս է Բամս.— Ուր արդեաւ իցեն...:

... Փոտինոս ի Մարիամ ասի առեալ ընդդէմ Դի. եւ ոչ անդորմարար յարող յան զյաւիտեան ծնեալ ի Հօրէ: [Տողիմ կէտն կը յարեմակուի սպաւ, մայ զըրշով]: Էտ յորունց ստացողաց՝ եւ զիս յիւնաթի ի Դ. զնքնուտ անարման զյուր կակոս եւ եղբայր Կաթողիկոսիս Հայոց Տն. Գրիգորի, որ ստացայ զսա զնիւր յաւորէն յանալ ի վանդակից Հայոց: Երբմա ել Թաղաւորն Հոռոմոց յախարհն Կիլիկե-

ցոց, և. առ զնա յիշխանէն Հեւոնոյ որ էր Հայ քառ աղլի եւ Հաւատոյ, Եւ աւերեաց զբազում վանորայս եւ զեկեղեցի, և զնշանս տէրութեանն խորտակէին, և անհնարին Հարութան աղլի մերում Հատուցանէին քիշարար, Եւ այս եղև ի թուին ԾԶԶ [= 1137]: Եւ երկրորդ [գալ] նորին արքայի եղև Եղիս [= 1143], յորում եւ վախճանի առաջի Անարդարոյ եւ Թաղաւորէ կրսեր որդին Մանուիլ անուն — Հմմտ. Յիշտ. Զեռ. էջ 355:

Ընդ նմին յիշեալիք և գործարարիս եպ. զորդի եղևալ եղբաւր Տն. Ներսէսի եւ յետոյ Կաթողիկոս Հայոց, որում եւ զայս զիրս շնորհեաց ուսեալ ի նմանէ եւ վարժեալ: — Հմմտ. նոյն, էջ 356:

Դարձեալ ընդ սոսա յիշեալիք զվարդապետս իմ զՀենդն եւ զԴոնանն, զքաջն եւ զարին, զրանիրունն եւ Հիզոյ Սրբոյ զտուներն, յորջորջեալ վիմին Հաւատոյ անուամբ [Պետրոս Կաթիկոսեցի]: Եւ զսորա երկու աշակերտքս. որ եւ ի մանկութենէ Հետեւեալ սորին առաքինասէր բառուցն, յորջորջեալ անուամբ սրբոյ առաքելոյն Թուամայի, և կենսատու Սր. Ռաչին՝ Տէր Թուամ, որ եւ հմուտ (լի) եղաւ տառից սրբոց, Տէր Սեպատուր քաջ կրօնախոս քաղցրամայն եւ համեղաբարբառ: Յետ սոցա յիշեալիք յետնեայս ամենեւ զգճող տառիս՝ Յեաննուէս պիտակ անուն: Զի եւ զուգ յիշեալ յիշէք է Գն. Այ. մերոյ որ է աւրհնեալ, ամէն: Տես, Կիւլէսէրեան, Պատմ. Կթղ. Կիլիկիոյ, էջ 253:

Թ. — էջ 241. — Առ Կոնդալիոս Առաջին — Պամիմք ուսանել զԻ՞նչ է...:

Ժ. — էջ 257. — Առ Կիլիսիանոս Երկրորդ. — Վասնդի բազումք եկեալ...:

ժԱ. — էջ 265. — Առ Կիլիկիոս: Նորին ի մարգարէական ի քամն. Որովայն իմ, որովայն իմ ցաւ. — Որովայն իմ, որովայն իմ ցաւէ, եւ զգայարանք իմ ճմրին...:

ժԲ. — էջ 281. — Յաղագս Բարեկարգութեամ ի հօսս. — Վասնդի եկիք ի միասին յաւատութեամբ...:

էջ 310. — «Եւ զՊիւռեա զվիճմունսն, կամ զՓեքսեա ընդդիմադրութիւնսն, եւ կամ զԳրեւսիպոսի խորհրդոցն լուծմունսն, կամ զԱրիստոտէլի արուեստից զշարարութեան, կամ զՊլատոնի պայծառա-

րանութեան կախարդութիւնս, որ շարաւար յեկեղեցիս մեր ի ներք ժողն» — Լաւսանցքի վրայ աւելի փոքր տառերով հետեւեալ լուծմամբ: — «Պիւռնոս ասէ՛. ամ. ինչ ընդդիմակ ունի: Փեքսեա ընդդիմադրութիւնս բազումս արար: Գրեւսիպոս լուծմունս բազումս արար: Արիստոտէլէս շարարութեանց ապականացու ասելով դտիեղերականն ի մեզ, Պլատոն պայծառաբանեաց կախարդաբար փոփոխելիս ասելով զհոգիս»:

ԺԴ. — էջ 320. — Խաղաղականս միաբանութիւն միայնացեալս յետ լուսութեամն, ԺԵ. — էջ 349. — Խաղաղական Երկրորդ: — Ռազադութիւն սերելի...:

էջ 387-390, դատարկ:

էջ 391. — Ոգր տառնաւոր գոր արարեալ Տճ. Տէր [Պետրոս] Կաթիկոսի, Վառն սանրման գիւղաքաղաքին շուլայայտ եւ տւ. Հայց. — Հրամայէ Տէր մեր Յս. Գ. ի Սր. Աւետարանին...: Տես Կիւլէսէրեան, Պատմ. Կթղ. Կիլիկիոյ, էջ 280: Կան քանի մը պղտիկ սխալներ:

էջ 400. — Միսիքարիչ Ած. հոգին որ էջ. — Տես, նոյն, էջ 289. — Յաջորդող տուններ կարծես կը վերաբերին Զալալիներու արշաւանքները նկարագրող ուրիշ տաղի մը, որուն սկիզբը կը պակսի, ինչպէս կը պակսի Հաւանաբար՝ առաջին տաղին ալ վերջաւորութիւնը:

էջ 402. — Միսիքարիչ Ած. հոգին որ էջ փոխան նա միածնին...: Տես, նոյն, էջ 290:

էջ 404. — Պետրոս դուռն առաքելոց...: Տես, նոյն, էջ 292. — Պ ե տ ո ս Կ ա թ ո ղ ի կ ո ս ե ա ս ա ց ե ա լ:

էջ 407-414, դատարկ:

Մամր իշխատակագրութիւնք Գրչի. 1. — էջ 66. — Զերանելի եւ գերջանիկ Բարունասպետ իմ զյորջորջեալս վիմին Հաւատոյ [Պետրոս] անուամբ յիշել ի Տէր:

2. — էջ 110-111, վարի լուսամցեմն.

Սրտեա ունիմ փափաք բանիս, զործիւ հմուտ չեմ արուեստիս,

բայց աղաչեմ՝ որ հանդիպիս,
սրախն առայ՝ Տէր ողորմիս:
Ջհաւերդար իմայ Տն.
Տէր Պետրոս Կաթողիկոսիս,
որ կամարար է սա գործիս,
սուր Տէր սորա զկամս սրախն,
ս. առաջնորդեայ զինքն ի բարիս:

3.— էջ 261.— Զբալ Հոստորս զերջա-

նիկս եւ զարժանաւորս. Վլմ կոչեցեալ ան-
ուամբ, աղաչեմ յիշել ի Տէր. հիւս? եւ ե-
տոյ զանարժան զրիւս յիշեցեք:

4.— էջ 396, վարի լուսամցիմ.

Դիրս է խորին ծովու նման,
ծանկեալ ի սա զանն պատասական,
լուղորդ պիտի նարտարաւան,
արտաքս բերէ պղծեմս որ աստ կան:

795

ՄԵԿՆ. ԿԱԹՈՒՂԻԿՆԱՅՑ (ՅՈՐԳՈՐԱԿ).— 9

ՍԱՐԳԻՍ ՎՈՐԱՊԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւ 21.5×16×3.5: էջ 240: Հան-
գամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրուածին՝
Հաստաւանդու առաջին տողերը կարմիր,
մնացեալը սև: Մէջանով, միասին, 30 տող:
Նոսրագիր Հնաձեւ: Համառոտագրութիւնք
սովորական: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշ-
մազարդ: Պահպանակ մազադաթանման ըս-
կերը եւ վերջը երկուական թերթ, երկա-
թագիր Անտարանի մասն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Ա.— էջ 1.— Ցաղագս ռզրումի եւ խա-
ղաղութեամբ — Արդ եւ մեք գանձինս մեր

արժանին արասցուք այնպիսի ողջունի...:

Բ.— էջ 2.— Եւ արդ մեք զայստակ
զիտելով մի՛ զարմացուք...:

Գ.— էջ 6.— Վասն չար ցամաքեան.

— Եւ զայստակ լուկով, սիրելիք...:

Ժ.— էջ 78.— Այլ վայ է ինձ եւ ե-
ղուկ եմ ես...:

Մամօր. — Միշնէ Հոս Հաստաւանդու
թիւր եւ վերնագիրը դրուած է կարմիր մե-
լանով, տարբեր գրութեամբ:

ԽԳ.— էջ 233.— Փառաւորացուք եւ
մեք զԱն, մի բերնով միայն, այլ եւ արդ-
եամբք եւ իրօք...:

էջ 239-240, զատարկ:

796

ԳԻՐԲ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ.— 2

ԳԵՅՐՈՍ ԱՐԱՊՆԱՅԻ

(ԺԸ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւ 20.5×15×3: էջ 211: Հանգ-
մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրուածին՝ Խո-
րագիրները եւ սկզբնաւորութիւնները կար-
միր, մնացեալը սև: Մէջանով, էջ Ա-ձԵՆ
միասին, 32-ՁԼ երկուսն, 31 տող: Նոս-
րագիր: Համառոտագրութիւնք անտանելի-

օրէն առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշ-
մազարդ: Դատարկ թուղթ սկերք 5 թերթ.
նոյնպէս եւ վերջը՝ էջ 21Ա-ՁԽ, Կնիք բա-
լոբէ սեւադրոշմ փակագիր, էջ Ա, ՄԽԲ,
21. ՎԵԻ. ԲԻ. ՄԱ. Ետայի վարդապետ,
որ ստացողն է գրքին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա.— Զօրութիւն ըստ իւր Երանէր
ի նմանէ և Բժշկէր դամենեան...:

էջ 22 2.— ԺԳ: Է.— Գիտեմ զի Որ-
դին Այ. Լէն և Նոյնցաւ մարմին...:

էջ 212 1.— Խա.— Յաղագս գամագա-
նութեան խաղաղութեան:

էջ 218 2.— Իր.— Երանի որք հա-
յաճեալք իցեն...:

էջ 21Է, շեղագիր ամառք.— Առաքի-
նութեանց Գիրքս յիշատակ է Կեսարացի որ
և Վանք զիղեցի Շառի Վարդապետին ի
Սր. յէմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ. յիշեցէք ի
Տէր Դս...:

797

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆ 2 (ՄԱՍՆԱԿ).— 12

Տրապիզոն

ՌՃ=1651

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×14.5×8: Թւրթք 484:
Հանդամանք լաւ: Թուրթ տոկոսն, կրկնա-
տեսակ: Գրիչ և Տէր՝ Ամիրաս Երզնկացի:
Գրութիւն՝ խորապիւրններ և սկզբնաւորու-
թիւններ կարմիր, մնացեալը սև մէլանով,
Երկսիւն, 25 տող: Նորապիւր անհարթ:
Համառոտադրութիւնք սովորականէն քիչ
մը աւելի: Կաշեկազմ տախտակեայ չին-
ցած: Պահպանակ մաղաղաթեայ սկիզբը և
վերջը երկուական թերթ, յունարէն բոլոր-
դիր դրչութեամբ: Վեցանիւն աստղերու
մէջ զաւարթին վաղապիւր «Ամիրաս» աստ-
րոտը ճշգրիտ ՌՃԱ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1-3ա, զատարկ զբթէ:
Թղ. 3բ 1.— Յամկ Ա-ԽԳ:
Թղ. 4ա 1.— Յառաջաբան Պալադսի
Առաքելոյ...:

Ա.— Թղ. 19բ 1.— Պալադս առ Հոռվ-
մայեցիս:

Բ.— Թղ. 32բ 2.— Գլուխ Առաջնոյ
Թղթոյն կորնթացոց...:

ԺԴ.— Թղ. 101բ 1.— Առ Փիլիմոն և
Արքիպպատ տարկաւագ և Ապփիայ տնարս
Ոմէսիմայ:

ԺԵ.— Թղ. 102բ 2.— Թուրք կորնթ-
ացոցն առ Սր. Առաքելոյ Պալադս: Եւ Գ.
Թուրք կորնթացոց:

Թղ. 104բ 2.— Ընթացքն Պալադսի Ա-
ռաքելոյն:

Թղ. 105բ 1.—

Ով հայր Պալադս Սր. Առաքել,
Գարող Դանին Տեսուն յայտնեալ,
զԱմիրասիս մեղաւք լցեալ,
առ լեզ յանձին ևմ արաբեալ:

Թորքոմեան Թուականին հայկազնի
ՌՃ [= 1651] աւարտեցո:

ԺԶ.— Թղ. 106ա 1.— Գլուխ Յայտ-
նութեան Յովնաննու Անտարանցիին:

ԺԷ.— Թղ. 124ա 2.— Հանգիստ Ս.
Յովնաննու Անտարանցիին...:

ԺԸ.— Թղ. 126բ 2.— Յառաջաբան
Դրոցն Դորոցն Առաքելոյն:

ԺԹ.— Թղ. 105բ 2.— Յառաջաբան
Եւթանեցունց Թղթոցն կաթողիկեայց:

Ի.— Թղ. 186ա 1.— Նախադրութիւն
Առակաց Սողովմոնի:

ԻԳ.— Թղ. 213ա 1.— Նախադրութիւն
Ժսղովնոյն:

ԻԴ.— Թղ. 224ա 1.— Նախադրութիւն
Իմաստութեան Սողովմոնի:

ԻԵ.— Թղ. 241ա 1.— Նախադրու-
թիւն Երզնայ Երզնոց:

ԻԶ.— Թղ. 246բ 1.— Նախադրու-
թիւն Տովբիքայ:

ԻԷ.— Թղ. 257բ 1.— Նախադրութիւն
Դրոցն Եւթեքայ:

ԻԸ.— Թղ. 270ա 2.— Տեսիլ Նարու-
գողոմոտոր արքայի: Եւ Երրդ. Տեսիլն և
մեկնութիւն Դանիէլ Մարգարէին:

Թղ. 282ա 1.— Նախադրութիւն և
ցանկս յառաջն սլէտէր զբեր չաք մոռացաք
մեք յաւրի զրեցաք, Թորքոմեան արէք:—

Գլուխք եւ ցանկք Դանիէլի մարգարէին.
մեք զի առեալն ոչ գրեցաք, այլ ի հինկ
տեղանէն գրեցաք:

ԻԲ. — ԲՊ. 282ր 2. — Յտապարար
Գլուցն Հռուքայ:

Լ. — ԲՊ. 286ր 1. — Գլուց Դատաւարաց
ի է ցանկէն: Գեղեմ: Աքիմելէ:
Սամփան: Միջայ:

ԼԴ. — ԲՊ. 304ա 1. — Նախադրութիւն
Գրոցս Յաղիպայ:

ԼԵ. — ԲՊ. 310ր 3. — Վասն Սաղմոսնի
Իմաստութեան Բժ ամեայ Թագաւորութեան
նր եղի:

ԼԶ. — ԲՊ. 323ա 1. — Սահմանք եւ
կանոնք Սր. Առաքելոցն ի ձեռն կղերայ, առաքելայ
հեթանոսաց, կանոնք երկրորդ Առաքելայ:

ԲՊ. 329ա 1. — Կանոնք երկրորդ Նիկիայ
կանոնք:

ԲՊ. 332ա 2. — Ներսէսի Կարաղիկասի,
եղբար Տէր Գրիգորիսի Հայոց Կարաղիկասի,
կանոնք գրուածով քանակաւ յից
համաձայն է այն:

ԲՊ. 340ա 1. — Ի Դատաւարաց Գլուցն:

Յիշատակագրութիւն. —

ԲՊ. 348ա 1. — Զփոքր եւ զսակաւ ինչ
ի կանոնաց եւ ի Դատաւարաց հոգաք զհարկաւոր
զի առեալն պատարաստ յոյժ պիտոյ է եւ այս
վարդապետաց: Յաղիպայ Գրիմեցիս
զսիրողս բուն աղանձ յիշել ի Տէր, եւ ինչ
ողորմի չամել վասն սիրոյն Քր. եւ Տէր
ձեզ ողորմեցի, ամէն:

ԼԷ. — ԲՊ. 348ա 2. — Ի Հաղմոսնի
Գրոցս գրեցաւ Յաղիպայ Ազգաբանութեան
Սր. Կուսին Մարիամու Ածածնին եւ Յովսէփայ:

ԼԸ. — ԲՊ. 442ա 1. — Նիկիայ Մարգարէի:

ԼԹ. — ԲՊ. 461ա 1. — Նախադրութիւն
Նիկիայի Մարգարէի:

ԲՊ. 474ա. — Յիշատակարան, տես
վարդ:

ԼԽ. — ԲՊ. 475ր 1. — Ուսանալարան
Նախադրութեան Թագաւորութեանց եւ Գլուցն:

ԼԿ. — ԲՊ. 475ա 1. — Դանիէլի առաքել
դատաւարանն եւ Յիշատակայ ձեռն
նրայն:

ԲՊ. 470-484, զատարկ:

Յիշատակարան Գրիմ. — 1651

ԲՊ. 474ա 2. — Գրեցաւ այս զորդատան
զիրքս Պաշտօնի եւ Յայտնութիւնն
Յովնանու եւ Հանդիսան Յովնանու եւ
Գործք Առաքելոցն եւ Կաթողիկէքն, Սաղմոսնի
Առաքել, Ներսէսի, Ներսէսի, Ժողովոյն,
Իմաստութիւնն, Ներսէսի, Ներսէսի,
Տոբիթի, Նաթանի, Դանիէլի Տեսիլն,
Հոռոբայն, Դեղիշի, Արմէլի, Սաղմոսնի,
Միքայի, Նուրի, Սողոմոնի Իմաստութիւնն,
Կանոնք Առաքելոցն, եւ Հաղմոսն, Նիկիայ
Մարգարէին, Նիկիայն, Նիկիայի Մարգարէին
Տեսիլն, աւարտեցաւ ի Թագաւորութեանն
տանկաց Սուրբան Մանասէսի, որ էր ԺԲ ամաց,
եւ ի Կաթողիկոսութեանն Տէր Փիլիպպոսի,
վարդապետ քաղաքին, եւ Եղեմայ
Հայրապետին Տէր Ածաւոր Պատրիարք
ութեանն. Ած. զիմանց Հայրապետութիւնն
վայելի տացէ, ամէն:

Արդ աւարտեցաւ զիրքս ի քաղաքն ի
Պոստոս որ է Տրապիզոն, ձեռնարկ առաւ
նախնայն Սղեմկացի արուստ Ամբրոսի,
ի Թուականութեան Հայկազան տուն
միտ, Ռ եւ Կ. յուրիս ամսոյ ի Լ արն
նրայն:

Արդ որք Հանդիպիք կարդալով եւ
կամ արհեստակցով զայս յետ մեր աղորմանով
մեղաւորութեան ողորմութիւնն Հայոցն
ցէք ի Քր. եւ յիշման արմանի արարէք ի
բարին, մանաւանդ զհայրն իմ զմանասի
Պաշտօն, եւ զմայր իմ զմանասի Նուրի,
եւ զհղորմութիւն իմ զԱրեւան եւ զԱրեւան
տեսիլն. Նուրիս եւ զՊաշտօնն, զՏատարն
եւ զՅովսէփին. եւ զարեւել զաւան իմ
զՄարիամն եւ զՊաշտօնն, Թագաւորն եւ
զՄանուկն, եւ այլ ամ. արեւան մերման
մեր, եւ զերախտոսն մեր, զկենդանութեան
զմանութեանն առ Քր. յիշման զարեւել
որ եւ զարեւել զարեւել զարեւել զարեւել
եւ մեղ ինչ մանն բարեւել ի շնորհացն Քր.
Դարեւել ուղ որ որ ի յայս զարեւել զարեւել

թուղտ կտրէ կամ դողանայ, զպատիժն ի կայենէ առնու, եւ մասն ի Յուդայէ:

Արդ ցանկութեամբ մեծաւ բարի կեւոյն միշտ կարստեալս եւ ընտելեալս կեւոյն ոչ ժամանակս երբէք, եւ առ միշտ կեւոյն, խոստման խոտելի, կենաւք կասկածեալս տարտամս, եւ տոտապեալս ողով, դաւապացն իմոց ի վայելումն իւրեանց որ դրեալ եմք զանուանս ի մէջ սորայ, Ած. բարով վայելել տացէ մինչեւ ի խորին ծերութիւն,

ամէն, եղիցի եղիցի:

Թղ. 174բ 2.—

Հայր մեղայ ասեմ յերկինս,

Թէպէտեւ ես եմ անարժան, ...

լով Ամիրաս եղբնկացի

արքայութեանը քո ցանկայ,

զիւս ի մասիտ արայ արժան,

ի միւս անգամ քում դալստեան:

Հմտ. Յ. Թրկուրանցի, Տաղադիրք, էջ 43:

798

ՇԱՐԱԿՆՈՑ.— 1

ԳՐ. ԱՆՍԻԱՐՁԵՑԻ

Բերիա

1764

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուշ 21×16×2: էջք 214: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տողուն, Գրիչ* Յօհաննէս Սրկ. Բերիացի, Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 20 տող: Նոտր շնորհակտ, Համառօտագրութիւնք դրեթէ սովորական, Կաշեկաղմ տախտակեայ: Կնիք սեւագորշմ, էջ 2, որուն վրայ կը կարդացուի, «Բի. Մռ. Կարապետ»:

էջ 1.— Ճեպատ.—

Շարակնոց արտաքոյ հասարակ Շարակնոցի, արարեցեալ ըստ մեծի մասին Տոն. Գրիգորի Հայոց Կաթողիկոսի ... ի ժամանակս Թագաւորութեան Հայոց որ ի Կիրիկայ: Արդ եղեւ ծրումն սորին ի թւոյն Փրկչին 1764, իսկ ըստ Հայոց 1213 ամին, մարտի ամսոյ սկիզբն... ի Հայրապետութեան Աթոռոյն Կիրիկիոյ Տոն. Գաբրիէլի ղերբընակի Կաթողիկոսին Հայոց: Եւ յառաջորդութեան մայրաքաղաքին Բերիոյ Տեառն Գաբրիէլի Աստուածաբան վարդապետի եւ արքեպիսկոպոսի ներ քաղաքիս Բերիոյ,...

Աշխատասիրութեամբ ուսման քանսիրի Յօհաննու տրուպ եւ ապարդին սարկաւադի Բերիացոյ, ընդ ռովանեաւ չքնաղակերտ եւ դերահուշակ դերաշուք եկեղեցեացն Բերիոյ՝ Սրբուհայ Ած.ածնի եւ երկնահանգէտ Խից Մանկանց, յաննիրճ դիտա-

պետութեան Տոն. Գաբրիէլի Եպիսկոպոսի ՍԼրաստացոյ:

էջ 2.— Մատմ.—

Շարակնոց, յատկացեալ ի սովորական Շարակնոցէ, եւ ծածկեալ ի յոգունց ծանօթութենէ... յորինեալ Տոն. Գրիգորի ... Անարքաբեցոյ,...

Իսկ արդ եղեւ հաւումն սորին ծրեցման ի թուում Փրկչին ՌՁԿԳ, իսկ ըստ Հայոց ՌՄԺԳ, յրակգրան մարտի, յընտիր եւ ի հնադոյն օրինակէ իմեքէ՝ մեծաւ շրջահայեցութեամբ զաղափարեալ, յաւելմամբ խուսն վկայութեանց, դտելոց յԱծ.աշունչ դիրս եւ եղելոց ի ամին: Աշխատասիրմամբ ուրումն Յօհաննու տրուպ քանասիրի, յաննիրճ դիտապետութեան հօր իւրոյ Տոն. Գաբրիէլի արևոյն Բերիոյ:

էջ 3.— Կամօմ յգութեամ սրբուհայ Ածածմին...:

էջ 119.— Կամօմ ո. Զօրավարացմ, Սարգսի և այլոց զիմուարացմ, գրեցեալ ի շարակնոցէ, ի ԶԿԹ թիւմ Հայոց գրեցելոյ, յաւուրս յՈՁի քաղակալի Հայոց, որոյ որդին Լէօն ծիրամտծին.— Այսօր տօնէ եկեղեցի Աստուծոյ...:

էջ 187.— Կամօմ Ս. Առաքելոյն Անդրէի...: Թրթածիր բարեւոյ հօր...:

էջ 174—214, դատարկ:

799

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿՆԱՅԵՑ.— 10

Համառոտ եմբագրութիւն

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՌՃԻԵ=1676

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20.5×15×5: էջք 636: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ տոկուն, կրկնատեսակ:
Գրիչ եւ տէր՝ Սահակ Արղ., եպս. Ամաս-
իացի, Գրութիւն՝ խորագրերները եւ սկզբը-
նատողերը կարմիր, մնացեալը սեւ մեյա-
նով, միասին, 25 տող: Նոտրադիր շեղա-
կերպ: Համառոտագրութիւնք զրեթէ սովո-
րական: Կարմրագիծ զարդադիր դուխներու
սկիզբը. լուսանցալարդ եւ զլսազարդ իւ-
րաքանչիւր թուղթի սկիզբը: Կաշեկազմ
տախտակեայ դրոշմադարձ: Պահպանակ
մազադաթեայ սկիզբը եւ վերջը Լրկուական
թերթ Լթովպերէն զընթեհամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յառաջաբանութիւն ասացեալ
Յազագս սր. Վարդապետ Սարգսիմ.— Ամե-
նայն ոք որ զատուածային զիրս ի ձեռն
առնուցու...:

էջ 11.— Պատճառք Եւքամեցունց
Թղթոցն Կարադիկեայց առաքելոցն Սար-
գիս Վարդապետի:

էջ 12, 13, ստորին լուսանցքին.— Այ-
սօր ըխտուոր եկաւ ի Սր. Քաղաքս յեմ.:
Ես Սր. Յակոբ զովով զրէի զՍր. զիրքս:

էջ 61, ստորին լուսանցքին.— Այսու-
հետեւ օրինակն համեմատեցաւ ասի ու-
ղիդ է:

էջ 150, 151, ստորին լուսանցքին.—
Ած. ողորմի յետրէնէցի յէջմէճճի մահտեսի
Առաքելին որ զթուղտն նա շնորհեաց, Ած.
իւրն արքայութիւն պարբեւեաց:

էջ 164-5, ստորին լուսանցքին.— Ե-
րանի այս օրս է որ Սր. Յակոբայ մէջն
յէմ. զերգս կու. զիրմ:

էջ 170, 171, ստ. լս.— Այսօր Սր. Յա-
կոբայ նորաւէն մեծ խառնն ներքի տապա-
ղան կատարեցաւ, վերայի խցերն սկսանին,
զոր Տէր Ած. յաղորդումն տացէ:

Յիշատակարանք, էջ 197.—

1.— Հնգիմակի

ՁՍարգիս վերջացեալ ծերս, զանպի-
տան եւ զանարթան եւ զախմար դիտնա-
կանս, զկրկին աշխատող գրոցս ի յերկս
բանի մեկնութեան նախադուինցն, եւ ապա
ի համառոտել զպիտանացունն ընթերձօղ
լուսամիտ համարկացող ուսումնասիրաց եւ
քրիստոսասիրաց, զորս եւ աղաշնմ սիրով
հոգոյն եւ մախթնմ թախանձեւով մի անտես-
առնել զերկայն ժամանակաց աշխատու-
թիւնս իմ, այլ սրբամատոյց աղօթիւք յիշել
միշտ առաջի յուսոյն մերոյ Քի. զի թերեւս
ի ձեռն ձեր ողորմութիւն գտայց ի նմանէ
սուրբ մեծի եւ համառօտի. եւ Ած. յիշու-
ցացող եւ յիշեցնողս ողորմեացի, ամէն:

2.— Գրչի.—

Ըզնուստա գրչիս զսր. մատենիս զՍա-
հակ արեղայս Ամասիայցի, որ եկի ի Սր.
Քաղաքս յէմ. եւ Հանդիպեցաւ այս սր. զը-
րոյս եւ օրինակեցի եւ զրեցի ընդ հովան-
հաւ Սր. Յակոբայ Գլխադրի Սր. Առաքե-
լոյն. որ եւ Հանդիպիք այսմ բուրաստանի
կարդալով կամ օրինակելով, յիշեսցիք ա-
ղօթս մեր զանարթան եւ զախմար զլուսակ
Արեղայս եւ զձնողսն իմ զՄովսէսն եւ
զՈւստիանն, եւ զՀելլենէ զգորյն իմ որ առ
Ած. փոխեցաւ, եւ զուք յիշեալ լիջիք ի Քէ.
ամէն, Հայր:

էջ 201.— Նորին Սր. Հօր, Սարգսի
մեծի վարդապետի հաւառաւտ առաջին
Թղթոյն Պետրոսի գլխաւորի առաքելոցն.—
Բանք աստուածայինք ամենայնք արդիւնա-
գործք են...:

Ծանօթ.— Այս թուղթին մեկնութիւնը
օրինակուած է տարբեր գրչէ, էջ 201-396:
Ռ.նի նաեւ անկախ պրակահամար:

էջ 397.— Նորին Ս. Սարգսի վարդա-

պետի պատճառք երկրորդ Թագոյն Պետ-
րոսի Առաքելոյն եւ համառօտ մեկնութիւն
նորին... Բազմաց յառաջագոյն ի Հարցն
մերոյ...

Էջ 452-3, վարի լուսնացիքն.— Երանի
այս աւուրս որ Գրեհրմանն մտաք ուխտ
արաք եւ Համբուրցաք, որ Ած-ածնի Պա-
հուց Հինգարարին էր. զոհութիւն Գր-
ի էջ 469.— Նարին Սր.— Հօրն Սարգսի
Համառօտ Առաքիմ Կաթուղիկեայ Թագոյն
Զոհամնու...:

Էջ 498-9, վարի լս.— Ո՛հ այս ինչ չար
է լուսն խիստ կու նեղէ Հանգստութիւն չի
տար որ զրեմ եւ աւարտեմ. Ած.— Նիսաֆ
տա իւրն զմեզ անՀանգստա պահէ:

Էջ 530, 531, վ. լս.— Այսօր ըխտաւոր
եկաւ յոյմ. ես դայս զԻրքս կու զրէի ի Սր.—
Յակոբայ դուռն, Թվին ՌձիԻ [= 1675] ինչ:

Էջ 548, վ. լս.— Յորժամ կարդաս
յիշեայ զժամիտասա:

Էջ 552-3, վ. լս.— Այսօր Սր.— Յա-
կորա մէջն Հիմարկէք եղեւ, Սր.— Ստէփան-

նոս եւ Սր.— Գրիգոր Լուսաւորիչ Խորանքն
Հինեցան. Թվին ՌձիԻ [= 1676]:

Էջ 590.— վարի լս.— Այս Յուդային
լիակատար պատմութենէն յօրինակեցի:

Էջ 596-7, վարի լս.— Այս Յուդայի
զլուին լիակատար լման օրինակէ օրինակե-
ցաք եւ զայլքն, որ է Յակորու, Պետրոսի եւ
Յոհաննուն Համառօտ օրինակէ է:

Եիշատակարամ Գրչի.— 1678

Էջ 636.— Գրեցաւ կաթողիկեայ մեկ-
նիչս ի կարճառօտ օրինակէ, բայց Յուդա-
յին ի լիակատարէն է զրեալ. Բայց ես Սա-
հակ եպիս. Ամստագի գրեցի զՍր.— Կաթո-
ղիկեայ է Թղթոցն զՄեկնութիւնս ի դուռն
Սր.— Յակորայ, եւ ընդ Հովանեաւ Սր.— Գր-
լսադրին, ի յաթոռակալութեան Սր.— յեմյ.
յԱթոռոյս Տն.— Եղիայգարու, եւ ի Թաղա-
ւորութեանն տաճկաց տուլթան Մուհամմէ-
տին եւ ի Թուականութեան Հայոց ՌձիԻ.
որ այսմ ամի [այսպէս կամզ առած, էջին
մնացեալ մտքը գատարի]:

800

ԼՈՒԽՄՈՒԻՒԹԻՆՔ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՎԻՐԱՅ.— 4

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵԱՅԻ

Ս. Յակոբ, Երաւաղէմ

ՌձՂԴ=1745

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×3: Էջք 234: Հանդա-
մանք բաւարար, լուսանցքներէն ցեցակեր:
Թուղթ Հասարակ: Գրչի՝ Սարգիս Դպիր,
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիսագիրները
կարծիք, մնացեալը սեւ մկանով, երկ-
սիւն, 23, 24 տող: Նոտարգիր: Համառօ-
տադրութիւնք առատ: Կարճարգիծ զարդա-
գիր: Եւ լուսանցազարդ՝ գլուխներու սկիզ-
բը: Կաշեկաղմ տախտակեայ: Դատարկ
Թուղթք՝ սկիզբը չորս թերթ: Ստացող՝
Աստուածատուր Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Այս իմչ է ի Լուծմուսն Գը-

րաց Մեկնութեամ Յովթա.— Առաջին չորս
յատկութիւն սիրոյ, Թէ Ած-աշունչ է գիր-
քըն Յովթա:

Էջ 10բ.— Նարին Գրիգորի անյաղք
փիլիսոփայի եւ քաջ հռետորի, աշակերտի
եռամեծին Յոհաննու Որոտմեցոյն, Համա-
ռուտ Լուծմումք դժուարիմաց բանից ի
մկրտութիւն Գրոցն Յովթա եւ ի բանս մե-
կըմչաց, ամէն.— Ներդրածական: ԼԾ. Մա-
ղուր եւ Հոգեւոր սիրոյ...— Հմմտ. Բ.
Հատոր, էջ 630:

Եիշատակարամ Հեղինակի.— 1408

Էջ 223.— Եւ ժողովողն մեկնութեան
է Վանական Վարդապետն...:

Նախկին յիշատակարան — ԺԾ. դար, 11. կէս.

էջ 224ր —

Ով լուսաւոր եւ սուրբ հոգի
երկու կենօք երանելի,
հուշակաւոր եւ անուանի
դու տէր Սարգիս մեծ բարունի,
արեւական նրման պայծառ
լուսաւորես զկեղծիցի,
եւ իբրեւ ջուր հոսեալ գոյով
արբուցանես ծարաւածի:
Արդ եւ ունիս երես ի քեզ բան զովելի,
դներմանելն ժողգարէից.
Ղառաքելոցն կաս ոտի,
զվարդապետացն կերակրողի,
զոր ալմ ի քէն կու կերակրի:
Արդ եւ քաղցեալս եւ ծարաւս,
ի քէն հայցեմ աղերսալի,
զի զոովեալս կերակրես
յանմահական կենաց բանի,
եւ զծարաւս զովարուցես
ի յաղերէն անսպառելի:
Եւ Օգնէ՛ղ մեղօք ի ին
եւ պարտապան բիւր քանջարի
չեմ արժանի քեզ զովելոյ
քանդի եւ չեմ Հրմուտ բանի,
այլ եւ զտէր սրտի իմոյ

ժողք ի շատե քեզ ծանուցի,
դայս սակաւ գիրս գրեցի
զի յիշեցես դես ի բարի.
Ամէն, ամէն, եւ եղիցի:

Ծանօթ. — Օգնէ՛ղ գրչի (1429-45) եւ
կաթայի Ս. Անտոն Վանքին առաջնորդ տէր
Սարգիս մեծ բարունիի մասին տես Խաչիկ-
եան Յիշտ. տիւ. Դարբ. 11. մասն, էջ 395 եւ
501:

Յիշատակարան Գրչի. — 1745

էջ 225. — Գրեցաւ այս զեղեցիկ Յորա
Մեկնիւն ի Սր. Բաղաքին Եկմ. բնդ հովան-
եաւ. Սրբոց Յակոբեանց Առաքելոց Սր.
Դամբարանացն եւ այս Սր. Տօբիթական
Տեղեացն Բրիտտոսի, ի ժամանակի երկցլո
երանեալ Սրբապան Վեհին մերոյ Տն. Գրի-
զոր արի բարունապետին, ի վայելումն լու-
սարար Ած. առուր Վարդապետին. Տէր Ած.
իւր վայելումն տացէ: Եւ մեռամբն մեղա-
պարտ Սարգիս Դպրեռ, ի Քվին Հայոց
Իմիշ, եւ հոկանմբերէ Իմ. Ով ոք որք
հանդիպէք սիրելի հարգ իմ եւ եղբարք իմ,
յիշեցէ՛ք հայր մեղայի. զըստացող գրոյս եւ
շուք յիշեալ Ամէն, ամէն:

էջ 226-234, դատարկ:

801

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ (ԿՐՈՆԱԿԱՆ)

Երուսաղէմ

ԻՄԺԵ=1766

ՆԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21×16×6: էջք 778: Հանգա-
մանք լաւ: Թուշթ հասարակ: Գրիչ Արբա-
համ Արդ. Գերմանիկցի: Գրութիւն սեւ մե-
լանով. խորագրերն եւ բնարանները կար-
միր, մեծագոյն մասը միասին: Էջ 589-704
երկսին. 25-28 տող: Ուղղագրութիւն
թերի: Գիր նորագիր, ոչ միասնակ: Կա-
շեկազմ խառաքարտեայ: Կնիք սեւադրոշմ
փակադիր, Վարդապետ Վարդապետ, էջ
63 լս., 477 լս.:

ՌՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1. — Կտակ Զարչարամաց ՏՈ. Մե-
րայ Յսի. Գսի. արտահանեցեալ ի դրոց
սրբաց եւ շարադրեցեալ ի Յակոբայ Աստ-
ուածաբան վարդապետէ եւ Կոստանդնու-
պօլսու Պատրիարքի եւ մեծէ, եւ վասմ
մատնութեան եւ շարչարամաց եւ իսպիլու-
քեան Տեառն մերայ եւ Փրկչին. — Ով որ
դատնութեան եւ սպոյ, ով գրէր կեկեալի
եւ ողբալի...:

էջ 45. — Խորհուրդս գանազմ վասմ

գերեզմանի Աստուծոյ մերոյ.— Նոր երկին
և նոր երկիր այսօր յերկրի հաստատեցաւ
դերեզման Փրկչին մերոյ....

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆԻՆ ՄԱՐԿՈՍԻ.— 8

Բարեւոյ Մաշկեւորցի

Էջ 63.— Երկրորդ Հատար Մեկնու-
թեամ Սրբոյ Աւետարանիս Մարկոսի, ա-
սացեալ սրբալիոմ Բարեւոյ Վարդապետի.
— Հարցին ցնա եւ ասեն. զինչ է այն զոր
դպրին ասեն եթէ նախ եղիալի պարտ է
դալ....

Յիշատակարան Հեղինակի.— 1325

Էջ 485.— Ենթոգն եւ ողորմութեամ-
բն Այ. Հօր ըսկիցն արարեալ զրոյս, եւ
ձեռնտուութեամբ եւ օշնութեամբ Տն. մե-
րոյ Յի. Քօի. որդւոյն Այ. ի գլուխ հանեալ
կատարեցաւ, եւ լոկ անուն Բարեւոյ վար-
դապետ վանկնութիւն սրբոյ Աւետարանիս,
որ ըստ Մարկոսի, ամենակարօն որչափ
աշողեաց եւ դորացոյց տալով մեզ միտս եւ
դրանս Հոգին Սբ. Ած. ճշմարիտս Վասնորոյ
աղաչեմ զգիտողսդ բանի, եւ ընթերցողսդ
սորին տուի, յիշել զմեզ ի բարի ծնողօքն
մերօք, զի մեծ տաժանամբ եւ յորով աշ-
խատութեամբ եղեւ զրաւ սորա: Եւ որք
յրէք դսակաւ, եւ յիշէք զմեզ ի բարին, զը-
րնալիք եւ դուք ի գերն կենաց: Եւ յիշեցեալ
լիջիք ի միշտ բարւոյն Այ. որ է օրհնեալ
յաւիտեանս ամէն:

Արդ եղեւ վճար այսր մեկնութեան
ի Թագաւորութեանն Լեւոնի որդւոյ Օշնի,
նորընծայ եւ ղեռարոյս մանկանն, յոյժ
երկիւղածի եւ աստուածասիրի, զորոյ զթա-
գաւորութիւնն, յաղաքս տղայութեան իւ-
րոյ, խնամեն եւ հոգան երեք մեծագոյն եւ
փառաւոր իշխանքն, Հարապետ Բ եղբայր-
քն՝ Պարօն Օշնի եւ Պարօն Կոստանդին,
որք աստիճանաւ աւազ Պարօն եւ գունդըս-
տապ կոչին: Եւ երբորդն Պարօն ձեթում
նորքն, որ քաջս որ խառնեալ եւ միջեալ է ընդ
նոսա, որպէս միաք ընդ հոգի եւ ընդ մար-
մինն, ուղղելով զրոյր տունն արքունի ի
բարին, որպէս բարի միտքն՝ զհոգին եւ
զմարմինն. զորս տացէ Բրիստոս Աստուած
վթաղաւորն եւ սոքա սուհօք եւ զարմիւք
իւրեանց այսմ աշխարհի, եւ եկեղեցւոյ

իւրոյ սրբոյ միշտ եւ հանապազ, եւ ընդեր-
կարեաց զտէրութիւն սոցա անցանելով ի
հօրէ յորդի մինչեւ ի գալուստն իւր միւս-
անգամ:

Եւ զրեցաւ սա ի վասն որ կոչի Մաշ-
կեւոր, ի հայրապետութեան Տեսուն Կոս-
տանդեան կաթողիկոսի Դարգրկեցւոյ, որ
բազում աշխատութեամբ ջանայ եւ հնարի
դիպաղադութիւն այսմ աշխարհի, որ մինչեւ
ի Մըբըր առ սուլթան անձամբ անձին զը-
նացեալ, ոչ ինչ համարելով զաշխատու-
թիւն, թէպէտ ծեր եւ տկար էր մարմնով
եւ դիստուութիւն եւ զդանուութիւն նորա ի
կակղութիւն եւ ի քաղցրութիւն յեղալըր-
եալ փոխեաց. զորս տացէ զսա Բրիստոս
ընդ երկայն աւուրս եկեղեցւոյ իւրում
սրբոյ:

Եւ էր ժամանակիս յայսմիկ վերա-
կացու եւ առաջնորդ Սուբըր Ուխտիս Տէր
Հայրապետ եպիսկոպոս, այր հեզ եւ բարե-
բալոյ, որ բազում խնամօք խնամէր զմեզ
ամենայն մարմաւոր պիտոյիւք, եւ իբրեւ
զհայր հոգեւորապէս ի վիշտս եւ ի տրտմու-
թիւնս պիտիք եւ միթարէր:

Վասնորոյ աղաչեմ զամենեանն, որք
հանդիպէք այսմ գրոց, յիշեցէք զսա ի բա-
րին, եւ խնդրեցէք յԱստուծոյ, զի ըստ
տրոցն եւ բարի կամացն իւրոց, զոր առ մեզ
ցուցեալ է, տացէ սմա աստ Հարկաւապա-
տիկ, եւ անդ իւր եւ ծնողացն իւրոց կեանսն
յաւիտենից պարգեւեացէ ամէն: Եւ էր թիւ
Հայոց 927:

Յիշատակարան Գրչի.— 1768

Էջ 490, Ուսխորդի Սերբիս.— Ենթո-
հօք, ողորմութեամբ եւ օշնութեամբ Ամե-
նասուբը երբորդութեանն զրեցաւ եւ յանկ
ել ամենանցանկալի մատեանս այս ի նախկին
զրոյս, բազմաւ աշխատութեամբ, ՌՄԺԾ
ի Թուին Հայոց, ի սուբը քաղաքս յԵրուսա-
ղէմ, ի յանդիման յաշխարհամատարան տա-
ճարի, եւս ձեռամբ Գերմանիկեցի Արար-
ւամ Արեղայիս: Ամեհղագիր սքիսալանս
տառից եւ բարից, ուրեմն անմեղադիր լե-
րուք. աղաչեմ վասն աշխատանաց յիշե-
ցէք, եւ դուք յիշեալ լիլիք ի Բրիստոսէ Աս-
տուծոյ մերոյ:

Էջ 491.— Քաղաք գովեալի եւ խրատ

մերթոգնի վասն քառասունքայն զայտեանսն
Քրիստոսի ի երայնկերս Տաճարն Ազգ-
մոծի ասացնայ ի Սիւնեաց տեղն յԱռաքել
վարդապետէ: Ոգնեա Հոգի Աստուած. —
Անճառ շնորհդ Հօր որդի Յիսուս Քրիստոս,
որքա զպտեղացեալ զմեռս իմ. . . :

Էջ 503. — Քարոզ եամեզ եւ խորհրդ-
դալի Ցիրատուր վարդապետի ասացեալ,
ի Յայտնութեամն Քրիստոսի, ի վերայ
քանի Մարգարէիս Եսայեայ որ ասէ: Ու-
րախ եղիցիմ երկինք ի վերուստ եւ. . . : —
Արդ որդե՛ս ի զալ մեծի տիեզերական թա-
ղաւորին. . . :

Բ. — ՄԵՆՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՆԻԷԼԻ. — Ծ

վարդամ վրդ.

Էջ 516. — Մեկնութիւն Համառօտ
Դամիւղի Մարգարէիմ, զոր հոգիապայծառ

եւ իմաստնախոն վարդապետիմ վարդապայ
շարադրեալ հոգէկիր մեկնագրն ծայմից,
եւ Եփրեմի, Հիպոզիտայ, Ստեփանոսի
Սիւնեայ, ի խնդրայ ուսումնասէր մեռ-
կունցդ. — Մեծաւորք մեր եւ հղարայք,
առ ի դուրանս իննի ընթերցուածոց, եւ
որդիքս յօժարեցին գնեաւորութեան մերձ
տանն, մեծաւորաց Հոգոյն Աստուծոյ. . . :

Էջ 589. — Սէրն Աստուծայ ամ Մարգն,
Յազազս մեծի սիրոյն զոր Տէր Աստուած
մեր միշտ ունեցաւ դէմ առ մարդն. — Ամե-
նակարողն Աստուած ի յաւիտենից սահման-
եալ առ ի ստեղծեալ զմարդն. . . :

Էջ 729. — Սբ. Աւետարանս Մատ. . .
Մեկնութիւն վասն թ. երամութեան Յօսեփ-
նու Որստնեցում ասացեալ. — Վասն էր բո-
կեղրն դերանութեանն դնէ, Պի. Նախ դէին
որէնքն անկատարիցն եղ, որք չարք էին. . . :

802

Ա. — Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Բ. — Ք Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 21×10×3: Էջք 152+252: Հան-
դամանք բաւարար, Թուղթ հասարակ: Դը-
րութիւն ամբողջովին սեւ միանոյ, միա-
սիւն, 33-35 տող: Նտոր շնչադիր: Համա-
ռասարկութիւնք շատ առատ: Թղթակազմ
անարուեստ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Խէ քէլամ. — Սբ. եկեղեցի
էվլատարնըն իշխանէ նէ քրտոր պեօն, ախ-
մաք, թէօլէքլիլէ պալուստ. . . : . . . Պիզիմ
Հայաստանեայց Սբ. եկեղեցիէքիմիզոն օ-
քանան առաւելքին էն կիւղէլէ օտուր,
Մայր Սբ. քանչիլի յուսոյն, կամ, Անկա-
նիմք առաւիլ քո: Վէ սալըր քալըք միւլէթ-
լէրոնէն, վէ իլլէ Բկարնակլար, Ողջոյն քիզ
Մարիամն, իրթանայց Ան-ամեթի, կամ Ողջ
լեր թաղուհի, Հրեշտակ Տեառն, Ողջ լեր
առող ծովախն, Գ. ճիւ՝ տաղլար, կէքէք

հայնա վէ կէքէք Թիւքէնէ պոնլարն չօղու
պամայ օլմուշ սուր չօղուտա էլ հաղըր
սոր: Պու քիթապըն էնամիւնտէ պիր թա-
նէսինի քօրուզ, օնտան ճիւլէթի պլլիլ օ-
լուր, նէ իշտահ իլլ պու թարդ տաղլար
եփլմլլար. Սբ. Ամ-ամեթիլ շերմեաւոր օլմն
ճանլար: Վէ ֆարդ սոր քի քէնտի լէհէրթի-
միղլին Վանքընըն իքրամայ քօնան տաղը
քալըմ պուրաճըքտա: Պու տաղը նամար
էքալընեան Յարութիւն հարկաւազ կարա-
պեան կաթողիկոսն էնհիւսու Առաջնորդու-
ղընտայ սեօլլէմիլար, վէ պուտուր:

Ամեթօրնեալ Տիրամայր Աւուր Աստ-
ուածածիթիմ Գովասնճլարը: —

Էնհիւսու տաղընտայ ուլու քիլոնէ,
կէրմիր թլընիմեալ՝ պալ Մէքէլմ տն. . .
(էջ 43):

Մամօք. — Ըտա Սասալանեանի աւարք
Արուհւոյ Կուսին Ամ-ամօր տաճկական

լեզուաւ յորինեալ ի մերոց վարդապետաց,
ի քսան եւ Հինգ պրակս բաժանեալք (Յու-
ցակ, էջ 444) :

Էջ 44.— Հրաշք Ամեթոքնեայ Սըր-
բուհայ Տիրամօր Սուրբ Կուսիմ Մարիա-
մու.— Երևք քորք զղեցուցին խորհրդաբար
յՍուրբ Կոյսն Մարիամ, եւ նա եւս զգեցոյց
զնոսա յաւուր մահուան նոցա... :

Էջ 73.— Բամ բարոյակամ, և բարութ
խոնարհութեամ.— Ասէ ոմն ճարտար ի-
մաստնոց թէ Քանանացին աղաղակէր՝ լսելի
եղեւ... :

Մամօք.— Ըստ Սաւալանեանի Քարո-
յական խօսք եւ վէպք, քաղուածք եւ ի Հա-
րանց վարուց յաղաղս ողորմութեան, յու-
սոյ եւ Հաւատոյք (Յուցակ էջ 444) :

Էջ 147.— Չորս Աւետարանչացմ, եւ Ե-
զմակն պէճտաշի է, որպէս ասեն, ո՞վ ո՞վ
այսպէս. կրկնեալ.

Կէտի կէտի էրէնէրին քէվրանը,
Կէօղիւ նուր տուր՝ քէվրանը նուր,
Եօլու նուր... :

Էջ 147.—

Արեւական արդարութեան, ալէլուեայ,
Բացաւ մեզ դուռն ողորմութեան
օրհնեալ է Տէր,

Գերազոյն քան զընութիւն, ալէլուեայ
Դիմեալ երթամք յերուարանդէմ
օրհնեալ է Տէր... :

Էջ 148.— Առ ի վերայ ամեթօքնեայ
Ս. Աստուածածնի երգ. որպէս Տիվամի՝
ըսէ.

Տէրուհիմտէն աւ չէքէրիմ
քիմսէ պիւմէզ էհալալիմ... :

Էջ 148.— Եարքը շահնագ բուսելիիք,
վասմ Գի. եւ կննատու իաշիշուքեան :

Տէր էֆէնտիմ կիւնահքեարէ,
կիրմէ ումուտ տրեհասինէ... :

Էջ 149.— Տալ վասմ սիբայ ընկերի,
եւ վասմ ուրախութեամ, որոյ ումնմէ ա-
սացեալ :

Արիք եղբարք ելցուք այսօր յայդեստան,
յայդեստան,
ահա երգէ տատարկն ազնիւ քաղցրածայն,
քաղցրածայն... —

Ա Բ Ո Ւ Ն :

Էջ 149.— Եարգը շահնագ բուսելիիք,
էֆէնտիմ քատրինի պիւտիմ,
էմրինէ իթահէթ էթտիմ... :

Բ.— ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ

Էջ 1.— Քարագ ի վերայ խոստովա-
նութեամ յաղագո մեղացեղեաց.— Եղանակ
կերպրն ապաշխարութեան, որովք դտանէ
ոք ողորմութիւն յԱստուծոյ... :

Էջ 13.— Քարագ ի վերայ աղօթից ի
բամմ Առաքելոյն Տիմօքնոսի... :

Էջ 29.— Քարագ ի վերայ Ողորմու-
քեան :

Էջ 64.— Դարձեալ քարագ վասմ Սի-
րոյ :

Էջ 64.— Քարագ վասմ Քնն :

Էջ 96.— Քարագ վասմ Համբերու-
քեան :

Էջ 168.— Քարագ ի վերայ Սրբազամ
Առաքելոց, ի բամմ Մտաքէնոսի. եղբարք
խորագէտք իբրեւ զօճս, եւ միամիտք իբ-
րեւ զաղամիս... :— Զի՞նչ է խորագիտու-
թիւն օճին ի դէմս առաքելոցն... :

Էջ 168.— Քարագ վարդապետի :

Էջ 182.— Քարագ Աւետեաց :

Էջ 187.— Քարագ վասմ ծննդեան Ս.
Կուսիմ ի Յովակիմայ եւ յԱմնայէ... :

Էջ 191.— Քարագ վասմ իաշի :

Էջ 196.— Քարագ ի վերայ Մարտիրո-
սաց եւ Սրբոյն Գէվարքայ... :

Էջ 202.— Քարագ առ հասարակ ամե-
նայն մարտիրոսաց սրբաց... :

Էջ 207.— Քարագ ի վերայ հրեշտակաց
եւ մարդկան շնորհեղաց :

Էջ 214.— Քարագ մահու, ի բամմ որ
ասէ. Պատուական է առաջի Տեառն մահ
սրբաց իւրաց... :

Էջ 245-251, Ցանկ, տարբեր թուղթի
վրայ, տարբեր գրով :

803Ա

ԹԱՆԳԱՐԱՆ ԽՐԱՏՈՒ Ա.— 1

Պ. ՊՅՐ. ԱՅՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 21×15×3: էջ 328: Հանգա-
մանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Երեմիա Արեղայ: Գրութիւն ամբողջովին
սեւ մելանով, միասին, 23 տող: Նոսրա-
դիր: Թղթակազմ անարուեստ:

Մանր.— Ըստ Սաւալանեանի, «Պե-
ղոս Պատր. Աղբիւնեայոյնցոյ» Թանգա-
րան Խրատու, որ է բնագիրն յորոյ վերայ
տպեցաւ. օրինակեալ է ձեռամբ աշակերտի
իւրոյ Երեմիա Վարդապետի, յորում կան
եւ արքայութիւնք նորին Հեղինակի, ան-
թուական:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Յառաջաբան.— Երկու ինչ
ներդորոշութիւնք սեփական են մարդոյ ու-
րով է մարդ՝ իմացական միտք եւ ազատ
կամք...:

էջ 15.— Առաջմարդ:

Այսոքիկ են առաջին օրինակք Թանգա-
րանին յորմէ տպեցան:

էջ 323.— ԼԵ.— Մահե ոյ վարբ աշա-
ռանք թնդ ուժեք...:

էջ 326.— Վերջ առաջին հատորոյ:

803Բ

ԹԱՆԳԱՐԱՆ ԽՐԱՏՈՒ.— Բ.— 1

Պ. ՊՅՐ. ԱՅՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 21×15×3: էջ 228: Հանգա-
մանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Երեմիա Արեղայ: Գրութիւն ամբողջովին
սեւ մելանով, միասին, 23 տող: Նոսրա-
դիր: Թղթակազմ անարուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Պրաւք ԼԲ.—

Այսոքիկ են Ա. օրինակք յորմէ տպե-
ցան:

Ջարալքիւն.— Թեթեւ բռնն է երկրի
ծանրութիւն իւր զոր կրէ, քան զայր շարա-
դիր:

էջ 224.— ԺԶ.— Որ զինքն ոչ կարէ
կատաւարել յորում վիճակի եւ յարպիսի
պարտադայս եւ իցէ՝ է Ժածուկ խելազար.
քանդի նա է այր խոհեմ եւ մարդ կատար-
որ յամ. զարժուածս եւ փոփոխութիւնս
այսր կենցաղոյս՝ հնարս դասն է կատա-
վարութիւն անձին իւրոյ, եւ ոյ յուսա-
հասեալ լքանի եւ վհատի:

էջ 226.— Ոչ սակաւ է սոսին եղէ աշ-
խատ ի դասնել զյարժար վկայութիւնսն եւ
յօրինակել ի քանի նուազս զսոսին:

Ն. Մ. Եր. ԱՅ.:

804

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱՅ ԴԱՒԹԻ.— 8

ԱՌԱՔԱՆ ԵՊՍ. ՍԻՆՆԱՅ

Բ.— Ք Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՌՃՁԷ=1738

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21×16×4: Էջ 570: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ Ա.
մասին՝ կարապետ Արեղայ Որդի Սահակայ,
Մ. Ս. Ե.: Գրութիւն խորագրերները եւ գր-
խաղերները կարմիր, մնացեալը սև մելա-
նով, երկսիւն էջ 1-350, միասիւն էջ 353-
568: Նոտրապիր: Համառոտագրութիւնք ա-
ռատ: Կաշեկալմ տախտակայ: Կուրծքին
երկաթապիր ըստմանաց Գաղաժածոյ:
Ստացող Գրիչը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1ա.— Տէր Առաքելի եռամեծի եւ
քաջ Հոգնորի եւ անյաղթ փրկիտփայլի,
աշակերտի ներքս Երանելոյն Գրիգորի
տիեզերալուր Վարդապետի, արարեալ բանս
խրատականս, եւ Հոգիաշահս եւ Հանճարս
իմաստաղեղս ի Մեկնութիւն Սահմանաց
գրոց, ի իղձ մաղթանաց ոմանց բանասիրաց
եղբարց Հարապատաց նոցին աշակերտաց:

Յիշատակարամ Գրչի.— 1738

Էջ 633ա.— Փառք պատիւ եւ յերկըր-
պագութիւն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ. յաւիտեանս ամէն: Գրեցաւ իմաստ-
նարուղի եւ ըղձալի մատենան, որ կոչի
Սահմանաց Գաղաժածո, ձեռամբ նուաստ եւ
մեղապալի Տէր Կարապետ իբր արեղայի, որ
եմ նուաստ ծառայ Սրբոյն Յակոբի, եւ ա-
շակերտ Տեառն Թէոդորոսի, մեծի տեղա-
պահի Տեառն Գրիգորի ծայրագուն պատ-
րիարքի, Սրբոյ եւ մեծի Աթոռոյ Սրբոց
Յակոբեանց առաքելոցն Գրիստոսի: Արդ
զիրքս այս զորով յոյժ բազմալի, վասնո-
րոյ եւ իմ տեսեալ զհամեղութիւն սորին,
որ թէպէտ էի անհմուտ արհեստի զընագ-

րութեան, սակայն ոէր սորին վառեաց
զսիրտ իմ, որ եւ ստիպեաց, որ ընդ դաս
առնուլն եւ զինքն օրինադեցի անհարմար
զրիւ, սկսեալ ներ թվականին Հայոց Ռ. Ճ.
2. էին, Յուլիսի Ե. ին, եւ աւարտեցաւ Ավ.
Հոկտեմբերի Ժին, ի սուրբ քաղաքն Երու-
սաղէմ, ընդ Հովանեաւ Սրբոց Յակոբեանց
մեծի Առաքելոցն:

Չայս եւս յայտ լիցի ընթերցասէր եղ-
բարցդ զն զիրքս այս, որ լի է Աստուածա-
լին իմաստութեամբն, զորով օրինակն
Թարց ցանկի կարի անհաճոյ թվեցաւ յայս
իմ, զի ոչ դիւրեաւ գտեալ լինիր բանս պի-
տանացուս: Վասնորոյ, եւ իմ տեսեալ ան-
հարմարութիւն սորա, փոյթ անձին կալայ
ժողովի զբանս զլիսուորս ի ներքս ցանգի
այրուբեանական տառիւ, որպէս զի դիւրա-
դոյն լիցի դատենի ըղբանս պիտանիս: Վա-
նորոյ խնդրեմ ի սրբաղան հարցդ եւ ընթեր-
ծասէր յեղբարցդ, զի որք միանգամ Հան-
դիպիք յայսմ ծաղկափթիթ բուրաստանիս
վայելելով եւ օրինակելով, ժիով Աստուած
ողորմեայիս յիշեցէ՛ք զհոգեւոր ծնողն իմ
Տէր Թէոդորոս մաքրակենցաղ արքեպիս-
կոպոսն, նաեւ զմարմնաւոր ծնողքն իմ
զՍահակն եւ զՆազղուն. քէն եւ զիս ապիկար
զծողս Տէր Կարապետ իբր արեղայս ար-
ժանի առնէք ընդ նոսին յիշելոյ՝ յիշեալք
լիլիք եւ դուք առաջի անմահ գառին Աս-
տուծոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս, Ամէն:

Էջ 334ա.— Ցամգ գրայս ստեմանի:

Բ.— ՔԱՐՈՋԳԻՐՔ

Էջ 337ա.— Գարոգ վառն եկեղեցու, ի
բաւն, սեւաւ եւ եւ գեղեցիկ իբրեւ զլրանն
վեպարտ եւ քաղէ զխորանն Սոգոմանի. —
Նախ զիտեկն է զի եկեղեցի սուրբ, որք են
ժողովուրդք քրիստոնէից, Հոգեպէս դուստր

և հարան կռիւն Աստուծոյ ի սուրբ դրոշման Ձ պատմաւոր...:

Էջ 344.— Բարոզ այգոյն վասն արիւրեան և գործոյն, ի բան. ընդէր կայք գործ ցնիւկ դատարկ...:

Էջ 351-352, դատարկ:

Էջ 353.— Զմի ունելով աղբւր ջրոյ ընտելիւն, յալովից և զանազան կենդանեաց զբնկութիւն ծարաւոյն շնորհէ...:

Էջ 367.— Ի բանն սուրբ Անտարաքանի՞ն որ ասէ. մի՛ համարիք եթէ եկի լուծանել գործն կամ զմարդարէն այլ լնալ. — Զմարդի ի հազոյ իմանալոյ և ի մարմնոյ զնկեցիկ կաղմալ, ասէ, ամէն իմաստուն...:

Էջ 384-386, դատարկ:

Էջ 387.— Զանցարու՞մ մտանել ընդ Ոեզ դաւա, ասեմ ձեզ, զի քաղուք. — Զայս առկալով ուսուցանէ մի՛ վայրապար և ոչ ինչ զմտա կենաց յաւիտեանց իմանալ...:

Էջ 393.— Բարոզ ի բանն, Անն միայն էիմ ի արգիք...:

Էջ 401.— Դաւանութիւն հաւատոյ պատանկան եւ ցանկալի յայժ, հաւաքեալ ի մի ի բազմաց ասացելոց վարդապետաց — Խոստովանել և հաստատ զղոգարկաւ միութիւն զվանհասուրը Երբորդութիւն...:

Էջ 413.— Բարոզ Մատթէոս Վարդապետի ասացեալ առ սուրբ ասանալսն, ի բան. զուգ էք լոյս աշխարհի. — Ի վերայ այսմ լուսնի բազում ինչ հանդիսանայիք...:

Էջ 427.— Կոտկ Մեծի Ուրբաթի սրգայն, ի բան անաքելոյն, որ ասէ. Կոտկ յետ մահու հաստատուն է...:

Էջ 447.— Այս եմ թժ գլուխ վարդապետաց ամուսնի, առաքինն Սուրբ Դեան Ուստիս Արիսպազցիին, որ ի ծնողաց իւրոց մըրիքնայ եղև յԱթէնս ի գոհ կոտց...:

Էջ 451.— Ուղագոս ամարտի յղութեան Մարիամու Կուսմ մօրն Այ. — Հանդիսապահութիւնն, զերազանցութիւնն և անճառելի մեծութիւնն Մարիամու Կուսմ...:

Էջ 474.— Այսպիսի եմ գիրք մըանակամք արք զտանիմ ի սուրբ գիրք:

Մանօր. — Յուշակ մըն է 79 Զաւանդիքներու:

Էջ 499.— Բազում լերինք ըստ դանա-

դան պատմաւոր Հոյակելի անուամբ յայտարէի մեծարեալ պատուին...:

Էջ 501.— Պատմաւորին մըմարիտ ուր եղեալ է ի Ֆռանկոստան ի Հոսմ. Ոմն արեղայ ի կարգէն Ֆռանկոստին, եկեալ ի սուրբ քաղաքս յերուսաղէմ, մեծաւ փափաքանօք խնդրեաց ի Մեծաւորէն Հայոց մասն ինչ ի Սուրբ Ծառէն, յորում Քրիստոս կապեցին հրէայնք, որ է ի սուրբ Հրէշտակապետ: Եւ Մեծաւորն ետ նմա ըստ աղաչանաց կոչ մի հասեալ արմատոյն: Եւ արեղայն ասեալ շնորհակալութեամբ զսուրբ փայտն: Եւ զի էր ինքն հիւսն, զոր կոտիւսց զսուրբ փայտն ի կերպ մանկան միոյ երախայի, յանկան մանկանն Յիսուսի Տեսուն մերոյ:

Եւ ի գնալն ծորա յերուսաղէմէ եղեալ զսուրբ պատկերն ի մէջ սեղիկի միոյ, և իշեալ ի նաւ դնալ յայտարէն իւրոց: Եւ ի մէջ Ծովոյն լեզև ալկկոնութիւն մեծ, մինչդէռ իտրտակել մերձեցաւ նաւն: Եւ թափեալ զամենայն կարասիս ի Ծով, և ընդ նոսին ընկեցին զանազակ արեղային, ուր կայր փայտեալ պատկեր երախային:

Եւ յորժամ մերձեցաւ ի ջուրն խորանկեցաւ անուրէկ, և պատկերն կանդնեալ ի վերայ ոտից, որդէս կենդանի քայլեր ի վերայ Ծովուն, և նաւն հետեւէր նմա մինչև հասին ի նաւահանդիսան: Եւ յորժամ ելին քաղաքայիք ժողովեալ ի մի վայր ոչ հառուն զպատկերն արեղային, այլ ասեալ մեծաւ պատուով տարան ի Հոսմ, և ըստ զորմ ճարիւք շինեցին վասն ծորա յառաւիկ եկեղեցի՝ Սուրբ Երուսաղէմայ փայտի անուան, ի վասն կրօնաւարաց. և զարդարեալ մեծապէս և ակնանկուտ հանդերձիւք, թաղիւ կայսերականաւ, և մատանեալ ոտով, և մարգարտով, մինչդէռ համարէ թէ ճիշդոտչի ապրանք կայ ի վերայ:

Եւ ես պատրի Անտոն աշօք տեհի բապտիստ զարաշ ի նմանէ և ի վերայ սեղանոյ ծորա պատմաւոր մատուցի, և կոչի եկեղեցին Սուրբ Երախայ:

Եւ մեծաղկի կանանց յորժ պաշտի պատկերս, մինչդէռ մեծապիկ կին մի աստուծել շնորհուանդութեան զոգացաւ դնալ ի վանիցն, և տարեալ ի տուն իւր պաշտէր մեծաւ պատուով: Եւ երկուսնայ մամունն ի-

կոյն ամ. զանկակն ինքն ընդ ինքեանց հնչեցին յմայնս իւրեանց, Թարց ուրուք շարժելոյ, եւ ելեալ միարանիցն հիանային ի վերայ զանկակացն թէ վասն էր է այս: Եւ ելեալ ի դուռս տեսին զի պատկերն կանկնեալ էր ի դուռն, եւ զարմացեալ բարձին եւ մուծին յեկեղեցին, եւ նոյն ժամայն արդեալան ձայնք զանկակացն:

Եւ կին մի արար ըստ նմանութեան պատկերիս քատակ մի հարեւնման հագուստով եւ զարդիւք, եւ եկեալ յեկեղեցին զաղտ փոխեաց զհշտարիտ պատկերն, եւ եղ զիւր քատակ պատկերն եւ զնաց, Եւ առաւօտուն եկն յեկեղեցին եւ ետես ի պատկերս, եւ զնաց ի տուն իւր, եւ ոչ եգիտ ըզպատկերն զողացեալ, եւ դարձաւ ի վանքն պատմեաց միարանիցն թէ ես արարի զգործըդ, եւ սուրբ փայտի պատկերն ինքն է եկեալ: Եւ այնուհետեւ եղին զպատկերն ի ներքոյ բանալեաց, եւ միայն յաւուր տօնի Ծննդեանն Քրիստոսի ի դուռս, ի փառս Քրիստոսի: Այլ մերոյ:

Էջ 525.— Ի վեցօրէից գրքոյն Մատթէոս վարդապետի.— Երեք զործք եղև.

անդ ստեղծումն, բաժանումն եւ զարդարումն...

Էջ 542.— Յովնանու վարդապետի Սպանացոյ արարեալ Աստուածաբանութիւն.— Ամենայն բանականութեան անկ եւ պատշաճ է, զի զոր ինչ արասցէ եւ զործեացցէ զօրւտն եւ զշահն նախ խոհականութեամբ ընտրեսցէ...

Էջ 562.— Վասն ժ խորամաց.— Իսկ տասն խորանաց պատճառն այս է որ զբեալ է թէ յարպիւնոս ոմն յնդկապետի խընդրեաց յմանբիւր յեկեղեցական իմաստասիրէ...

Յետմագոյն Յիշատակագրութիւն. — 1768

Էջ 568.— Ջատացոյ զբոյս զՍրբոյ Աթոռոյս Երուսաղէմի Պատրիարք Գանձակեցի Կարապետ Վարդապետն յիշեցէք ի Տէր, որ եղ զգիրքս յիշատակ ի գրքատունն Սրբոյ Յակոբեանցս, եւ ըստ իւրոյ կտակին չունի ոչ իշխանութիւն հանելոյ զսա ի Սրբոյ Աթոռոյս. ի Թուին ՌՄԺԷ:

805

Ա.— ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԻՔ (ԹԵՐԻ).— 7

Բ.— ԴԱՏԱՍԱՆԱԳԻՐԻՔ.— 6

ՄԵԽԹԱՐ ԳՈՇ

Տեղի

ԻՃԾԶ=1707

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաշալ 21x15x5: Էջք 524: Պրակք իԳ-նէ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ սպիտակ թանձր: Գրութիւն խորագիրները եւ զլիադիրները կարմիր, մնացեալը սև: Մեխանով, միասին, 23 տող: Նոտարգիր: Համառօտագրութիւնք սովորական: Ուղղագրութիւն շատ թերի: Գունաւոր թռչնագիրք, լուսանցազարդք եւ զլիազարդք շատ մը զլուսնեքուր սկզբը, անարուեստ ոճով: Կարգ կրտսկաչի խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Ստեմանք եւ կանոնք կարգի եկեղեցոյ Սրբոյն Ներսէսի Հայրապետի Հայոց, գլուխ ԽԴ.— Մ.— Վասն այնպիսի որ չեն արժանի Հաղորդութեան, յետին ժամուն առցեն հիւանդք, եւ եթէ ողջացեն զկարգն կատարեացն զմեղացն ըստ հրամանի կանոնաց — կանոն ՌՄԾԵ.— Հմտ. Հատոր Բ, 1953, թիւ 171, էջ 100 (ԽԹ):

Էջ 5.— Կանոն Յովնանու Մանգակունայ Հայոց Կաթողիկոսի, գլուխ ԽԹԸ.

— Բաճանայ վաթսուամեայի պատարագէ լռեցէ. ապա թէ առողջ իցէ անյիշատակաց կատարեցէ եւ մի վարձեցի.— Կամ ՌՄԴԼ:

Մամօթ.— Ընդհանուր կանոնաթիւր կը չարունակուի մինչեւ ՌՅԲ եւ այդտեղ կանգ կ'առնէ.— Հմմտ. Հատոր Գ. 1954, թիւ 262, էջ 28ա:

էջ 6.— ԾԲ.— Ներքին Յովնանու Մանդակունդ կոչումն Ապաշխարութեամբ.— Երթայ քաճանայն մեղուցեղունի ի դռնն եկեղեցոյն...:

էջ 10.— ԾԳ.— Խոստովանութիւն Քահանայի:

էջ 13.— ԾԴ.— Կանոնք երանելոյն Եպիփանու կիպրացոյ, նպ. ի մեծի եւ առաքիւնայ մարգարէի եւ ճշմանգործի: Գլուխ Գ.:

էջ 22.— ԾԵ.— Կանոնք ի սուրբ ժողովոյն որ ի Դեղաւազոյն, որ այժմ կոչի Կարմու Բաղաբ.— Սուրբ եւ Աստուածաշէր ժողովոյն որ ժողովեցան յամենայն քաղաքաց եւ յաշխարհաց...:

էջ 24.— Կանոնք Սուրբ ժողովոյն Կարմոյ.— Ա.— Վասն մեծի (Ի) յայտնութեանն զոր կարգեցին առաքեալքն ի Հոգւոյն Սրբոյ ի յունկարի Ջըն, կատարել մեծ առակութեան ի փառս Աստուծոյ...: Թ.— Ջըուցուցանեմ դարձեալ դեպիսկոպոսունս, դժբաճանայս եւ զսարկաւադունս...:

էջ 38.— ԿԵ.— Կանոնք Տեառն Սիւնի Ազուամից Կաթողիկոսի յետ կործանմանն Ներսէսի Ազուամից Կաթողիկոսի, որ վասն գրեականութիւն խորհելոյ եւ շփոթելոյ գլխաւոր մեծեցաւ ձաղամօք ընդ ձեռն եղիայի Հայոց Կաթողիկոսի եւ ժողովոյն Ազուամից, Գլուխ Է.— Այս կանոնադրութիւն եղաւ ի Սիմէոնէ Աղուանից Կաթողիկոսի...:

էջ 44.— Նեփտառեայ Հռոմա Եպիսկոպոսի, գլուխ Ա.— Սաճմանք եւ ուղղափառութիւնք զոր վայելէ եկեղեցոյ յառաքելոցն Հրամանաց Հաստատեալ...:

էջ 45.— Հարցումն Թեոդորոսի Բաղայի եկեղեցոյն Եսաթրա, Առ երանելի Եպիսկոպոս ի Կիպրոս.— Կամիմ ուսանել զայս վասն քառասնից պահոց...:

էջ 47.— Յոսեփոս Եւր. Եպիսկոպոս

սի, Գլուխ Ա.— Կանոնք եւ սաճմանք զոր ընդունի եկեղեցի ի սոն Մերնդեանն եւ Յայտնութեանն Տն. մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...:

էջ 48.— Սերբիանոսի Գլուխ Ա.— տարանմի Մկրտաւթնուն.— Թէ ոչ առաւելացու արդարութիւն մեր աւելի քան զդպրաց եւ զփարիսեցոց...:

էջ 49.— Հ.— Ներսէսի Կաթողիկոսի Եղբոր Տն. Գրիգորիսի Հայոց Կաթողիկոսի, վասն ազգականութեան.— Մի ոք արեան մերձաւոր ազգակցացն պսակ օրհնութեան զիցէ...:

էջ 50.— ՀԱ.— Կանոնք զգուշաւոր Քահանայից Խաւատօտեմայս.— Քաճանայից պարտ եւ արժան է սրբութեամբ ըստաստուել մարմնոյ եւ արեանն Քրիստոսի...:

էջ 53.— ՀԲ.— Վասն զգուշութեամբ ըստաստուելոյ Սուրբ Խորհրդոյն.— Եթէ տրամարութեամբ ճապարհ ի սուրբ խորհրդոյն ի վերայ սեղանոյն...:

էջ 74.— Եղբակայ Կաթողիկոս Հայոց Վարդապետի.— Որ Հաղորդի Սուրբ Խորհրդեանն եւ այն օրն Նընէլ ի տըրնջեան եւ փորձի...:

էջ 74.— Նորին Եղբակայ Բան Երկրորդ, գլուխ Զ.— Մուկն կամ այլ կաթառ ինչ եթէ ի ցամաք աման անկանի փայտեղէն կամ խնցեղէն ոչ պղծի...:

էջ 75.— Ամանիայի Հայոց Վարդապետի սակս ամիսըտի հաղորդելոյ յունաց.— Արդ եթէ զման մարդոյ Համարիք եւ մարմինն որ շարչարեցան եւ մեռաւ մարդոց մարմինն...:

Մամօթ.— Լուսանցքին շնորհալի Նշանակութիւն է զի ճառէն եկեղեցւոյն:

էջ 84.— Այլուտ ժողովածու իմաստախոն արանց.— Ի մարդեղութիւն Բանին Աստուծոյ ապականելի է կրթք, ոչ է պարտ արկանել կամ զմասն ածել, եւ որ յանդիմանի շնորհեցի...:

էջ 85.— Յաղագս մկառեալ պատկերաց.— Ի պատկերա ներարեալս Կրթկական պատկերն միայն երկրպագելի իսկ սրբոցն ոչ...:

էջ 86.— Վասն քահանայործութեան կարգած պարտաստութեան.— Ի յատենի ոչ է պարտ քաճանայի առանց չորրորդի Աւետարան ընթեռնուլ...: Առաջնորդք

միտրան եղբայրութեան մի յամենց բա-
րում ժամանակս արտաբոյ վանացն, այլ
միշտ առնթեր կալով օրինակ բարեաց լի-
նելով և միտրան եղբայրութեանն որպէս
անձին իւրում հոպացէ, որով մարդիկ
չինին և Աստուած փառաւորեցի, փառա-
ւորեալ յաւիտեանն...

Էջ 92.— Նիկիայ ժողովում անուամբ.
որ ի Նիկիայ էին ի ժողովմ այս եմ.— Իբրեւ
ժողովեալ էին եպիսկոպոսք Յովհ, որոց ան-
ուանք ըստ իւրաքանչիւր իշխանութեան
դրեալ է աստ...:

Էջ 98.— Քոնստանդնուպոլսէ Հայոց Մե-
ծաց.— Եւտ մասնին ժամանակագրու-
թեանն թաղաւորաց Տէրանց աշխարհիս Ա-
րանց Արշակունեաց կամի յիշատակել և
զամս Հայաստանեաց քահանայեանաց Սըր-
բոց արանց Աստուծոյ...: Իսկ Գաղիկ
շահանաւ ժողովեալ զամենայնի եպիսկոպո-
սուն և զՀայրս ձեռնադրին զՏէր Սարգէս
Հայրապետ յԱթոռ Սրբոյն Գրեգորի, որ էր
հայ թուականին Ն. Պ. Ա. [= 992], իսկ ի
Մննդնէն Փրկչիկն ՁԼԷ [= 997], և իս-
կըզբանց անտի ՅՆՄԷ: Սայ նմանեալ սըր-
բոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի:
Ծանօթ.— Ըստ Սաւալանեանի «Հան-
եալ ի դրոց Ստեփ. Ասողկայ «(Յուցակ էջ
447):

Էջ 104.— Եպիսկոպոսք Կոստանդնու-
պոլս Տանն.— Ի Սրբոյն Գրեգորէ Բագրե-
ւանդ և Աշարուհիք միոյ եպիսկոպոսի
վիճակ կարգեալ էին...:

Էջ 106-107, աղգակցական աղիւսակ-
ներ:

Էջ 108.— Ընթեռնելով իմ դիտատ աս-
տիճանեաց աղգականութեան, մեծ աշխա-
տութեամբ հասու եղէ ի դրոշմած աղիւսա-
կամեւ աստիճանացն իւրաքանչիւրոցն հան-
դիպողութեան...:

Էջ 110.— Այլ իտրտ պըսակի և աս-
մունմութեան.— Եւ արդ որք այսպէս սըր-
բութեամբ սընանին, և լինի կըտրիճ աը-
ղայն ժ և Ե տարոյ, փեսացու է. և աղ-
ջիկն ժ և Դ. տարոյ, և թէ այլ նեղե՞ն ժԲ.
տարոյ, և ապա թէ ուղին զայս անցաւոր
աշխարհիս ամուսնանան...:

Էջ 112.— Ի Լեւոնի, ի Կոստանդնու-
պոլս, ի Յուստիամեոսի Օրինացն, յնքիրաք

Տիտլոսէմ.— Խափանել արժան է զայնո-
սիկ ամուսնութենէ...:

Էջ 113.— Ի խնդրոյ Թումայ Վարդա-
պետի Հրեշտակալքմանկ Սուրբ ուխտիմ
Մեծոփայ վանաց, և ծառայաբար կատար-
եալ Յակոբ Վարդապետի, աշակերտի Գէ-
որգեայ վարդապետի եղբնկոյ: Յաղագս
ազգայնամյութեան բաժանման...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1707

Էջ 133.— Գրեցաւ Կանոնագիրքս և
Դատաստանագիրքս, ի յաւ և ընտիր օրե-
նակէ, ի Թվին Հայոց հաղար հարիւր յի-
սուն և Զն:

Բ.— ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐԳ

Միտքար Գոշ

Էջ 134.— Նախադրութիւն Գրոց Դա-
տաստանի: Ենդադրութիւն բաւալառագա-
ցն եթէ ոչ է դատաստան:

Էջ 168.— Սկիզբն ամենայնի Ած-
գոնայ և զկատարած ամենայնի: Եւ արդ
սկիզբն ըսկզբնմ դատաստանի, և թիւ
գլխոցն ըստ կարգի: Յաղագս ի սկզբան
դատաստանի Եւ վիճակի դոտորութեան:
Վասն քաղաքացոց դատաստանի և արցոց
ընդ ձեռամբ մեցաւ: Ա.— Վասն Հարց
Վանից և ամպարտաւորաց: Բ.— Վասն
Վարդապետաց: ԻԵ.— Վասն շնացողաց
և այլ չարագործաց: ԻԶ.— Վասն
կուսից որ չեն խօսեցեալ: ՄԽԷ.— Վասն
որ իրք խօստանան Այ. և սրբոց: ՄԽԸ.—
Վասն որ գալոց իրք այլ մարդ ոնէ (էջ
179):

Էջ 180.— Սկիզբն արասցում Գրոց
Դատաստանի.— Եկեացուք այժմ ի գործ
դատաստանի...:

Էջ 183.— Վասն Թագաւորաց դատա-
տանի և արցոց ընդ ձեռամբ մեցալ եմ.—
Նախ զի եղաք զվիճակս և զդատաստանս
եպիսկոպոսաց զի առաջին է պատիւ Նոցա
և հարկաւոր...:

Էջ 193.— ԻԵ.— Վասն մանկանց եթէ
գրաւոր պատմառ ըզմիմեմա ըստամանն.
— Եթէ մանկուհեք զըրաւ զնեն ընդ ի-
րաբ...:

Ծանօթ.— Մինչեւ այս տեղ կանոննե-
րուն մօտ համարագիր չէ նշանակուած: Ա-

նաջին անգամ դրուած է ին, որ սակայն սկիզբի գլխացանկին մէջ նշանակուածէն տարբեր բովանդակութիւն ունի: Նմանապէս եւ յաջորդները:

էջ 193.— ԻՉ.— Վասն երիտասարդացն գրաւուց.— Սովոր են ոմանք երիտասարդք...:

էջ 193.— Իհ.— Վասն գինարբուաց և նոցին վնասուց.— Ի մէջ գինէխում մարդկան...:

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ իէ համարադրին ներքեւ կարծիրով աւելցուած է Միտի գիտ, եւ այսպէս յաջորդ կանոններէն շատերուն մօտ եւ, երբեմն բարձմթիւ յօդուածներու մատնանշումով:

էջ 379.— ՄՄ.— Վասն ուխտիցն.— Տեղիք ուխտից, եթէ վկայարանք են, եւ եթէ այլ ինչ տեղիք շնորհաց աստուածայնոց...:

էջ 381.— Վասն յօտարէ վաճառաց.— Վաճառեալ եւ դնեալ դաւար ոչ դարձցի անդէն, իբր զգողացեալն, զի յայդ յօրինաւոր դործ թաղաւորաց եւ իշխանաց է: Ուստի եւ կանոնք յընծայս ընդունի պատարագի. իսկ զգողացեալն եւ գյափրչտակեցեալն ոչ եւս:

էջ 38.— Թիւի կանոնաց որքանութեամ Գրացս Նօմսի: Կանոն առաջին վասն ժառանգութեան:— Բ.— Վասն որ յանկարծակի մեռանին եւ ոչ գրեն կտակ:— ԼԶ.— Վասն ծառայից որք մովանով վաճառին ի վերայ ավ. արտոյ:— ԼԷ.— Վասն ծառայից արտաւելի եւ որոշող նոցին:— ՃԼԹ.— Վասն որք փոխ տան պայմանաւ, չունին իշխանութիւն յառաջ քան գլխաման խնդրի գիտին (էջ 390):

էջ 391.— ԼԶ.— Վասն ծառայից որք պայմանով պատմադին ի վերա ամենայն արտոյ:— Եթէ ոչ վաճառէ ծառայ պայմանով ի վերայ ավ. արտոյ...:

Մամօք.— Ա-Լե յօդուածները կը պահպին:— էջ 394 խի յօդուածէն կը ցատէ ճ յօդուածին, էջ 395:

էջ 408.— ՃՄ.— Թէ օթի մարդ ի պանդի...: Իսկ եթէ Թողու մարդ զգրաւոր իբր ի պանդիկն, այսինքն ի հոգէտուն, եւ չաւանդէ յոչ սպասաւորացն, թէ պատահի կորուստ, չլզենկի ինչ պանդուկա-

պանն, բայց միայն երգումն առնեն, զի շէն դիտող եւ ոչ պահող իրացն:

էջ 409.— Համառու ժողովումն օրինաց վերստին.— Ա.— Իւրոյ դատաւորին եւ իշխողի քաղաքին չէ պարտ գնալ արտաքոյ յաշխարհ իրաւունս խնդրել...:

էջ 417.— Ձե.— Ազդիկ դոր ձեռն եւ մեռանի խոսնայրն, ուղեն ծնողքն զոր տըւին կնոջն ի ձեռն տայն, ըղկէսն առնու եւ զկէսն դարձուցանէ. եւ թէ չկայ հայր եւ մայր փեսային, մայր ամենայնրն կնոջն:

էջ 417.— Օրէմք աստուածագիրք ի ձեռն Մովսէսի մարգարէին յիշի Գրաց:

էջ 426.— Կանոն յըլխուկան Գրաց:

էջ 429.— Ամենիմաստ Թագաւորացն Հրոմայեցոց Օրինադրութիւն, Տիտլոն Առաջին գլուխս ունի Դ. Մասն հաստատութեամ ամուսնացեցոցն եւ արձակման.— Ա.— Վասն գրով ամուսնութեան եւ համաձայնութեամբ եւ դարձուցանելոյ ի յետս:

էջ 434.— Ընտրութիւն հաւատոյ Օրինացն Քաղաքականացն Լեւոնի եւ Կոստանդիայ իմաստուն եւ բարեպաշտ քաղաւորացն, զոր եւ մեծն Յուստիանոս ճորգեաց, զկարգն ուղղեալ ի բարեպաշտութիւն, Տիտլոն առաջի, գլուխն Ա, Բ, Գ, Դ, Ե: Առաջին կանոն հաստատութեամ ամուսնութեան եւ արձակման.— Հաստատեցի ամուսնութեան քրիստոնէից այսպէս...:

էջ 482.— Տիտլոս ԺԹ, Գլուխն Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, ԺԱ, ԺԲ: Վասն բաժանելոյ գաւար իշխանին եւ գորացն:

էջ 485.— Յերկարդ Գրացն ի Կողկեսէն եւ յերեւոն եւ Գ. Տիտլոսէն:

էջ 488.— Ի գրացն Յովհաննու Կովղեցոյն որ կայ ի ԻԹ Տիտլոսէն:

էջ 490.— Օրինադրութիւն Եսիննա Թագաւորի որ կոստանդեա, վասն զգուշանալոյ երդմանց ըստ պատուական ՏՈ. Կրտամին:

էջ 494.— Յօրինացն Յուստիանոս, Գլուխ ԺԲ. վասն պատուելոյ քաղաւորաց եւ իշխանաց զկանոնս եկեղեցւոյ եւ գորս ի նոսա զսահմանադրութիւն.— Ձկանոնս որ ի տիեզերական ժողովոյ աստուածաձէր Եպիսկոպոսաց զրեալ...:

էջ 502.— Վասն գինաւորացն սահմանադրութիւնը այս:— Ա.— Վասն գինաւոր-

րացն յամոզմութեան ի վերայ իշխանաց իւրեանց:

էջ 506.— Սահման գիմուորութեան և ասարկութեան ի քաղաքական օրինացն իւր կարգէ հաստատութեան.— Ա.— Որ ոք Համարձակի վասն իւրոյ իշխանին դինչ եւ իցէ պատճառաւ առաջի ալ մեծապատիւ իշխանի ի դատաստան ըմբռնել, զլիաւորն պատուհասէ որպէս եւ կամի...:

էջ 517.— Սրբայն Սահակաւ.— Մի է

Տէր, մի Հաւատք, մի Մկրտութիւն...
... Եւ թէ վարդապետ ուրուք զաշակերտ կամ զգողովրդական կամ զքահանայ նորով եւլ իցէ, կամ բանադրեալ, կամ կապեալ բանիւ վարդապետութեամբ, այլոց տեղեաց վարդապետ, կամ եպիսկոպոս, կամ երէց, մի օրհնեաց զանիծեալն, եւ մի իշխանաց զբանիւ կապեալն լուծանել (էջ 520):

էջ 521-524, դատարկ:

806

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆ. ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ.— 11

Յրգմ. ՍՅԵՓԱՆՈՍ ԼԵՀԱՅԻ

Ս. Թաղար, Երուսաղէմ

ՌՃՁԵ=1736

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×3-5: էջք 624: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրիչ՝ Եղիա Վրդ. Կեսարացի: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև մեկնաձիւ, երկսին, 29 տող: Նոտրադիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կազմ կիսակաշի խաւաքարտեայ: Ստացող Թորոս Ածարան վարդապետ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Գիրք Սրբայն Դիմէսիասի Արիսպագաւոյ, Յաղագս երկնայնոցն Քաւանայապետութեանց: Յառաջաբանութիւն գրայս.— Նախ քան զձեռնարկել յերդուութիւնս՝ արժանէ վարկանիմ պատճառ արտադրել...:

էջ 4բ-6, դատարկ:

էջ 7.— [Ա]մենայն տուրք բարի եւ ամենայն պարկէ եւ կատարեալ ի վերուստ են իջեալ...:

էջ 574.— Պատմութիւն Սրբայն Դիմէսիասի.— Բազումք ի Յունաց եւ ի Լատինացոց վարդապետաց պատմութիւն եւ վիպասանութիւն զբոլմեցին վասն վարուց եւ նահատակութեան Սրբոյն Դիմէսիասի...:

էջ 584բ-624, դատարկ:

Թիշատակարան Թարգմանչի.— 1682

էջ 578բ.— Թիշատակարան գրացս.— Ենորհիւ եւ զթութեամբն Աստուծոյ եւ Ստեփաննոս Իլովացի յետին ի բանասիրաց...:

Մամր Թիշատակագրութիւնմ գրչի.— 1736

1.— էջ 1, ձախակողման լուսանցքին.— Թվին ՌՃՁԵին սկսեցաք այս դիրքս գրել Աստուծով, յուլիսի ԻՁ, ձեռամբ Եղիայ արեղէ, ի վայելումն Թորոս Աստուածաբան վարդապետին, ի պատրիարքութեան Տեառն Գրիգորի եւ Յովանու վարդապետացն:

2.— էջ 96-97, ստորին լուսանցքին.— Համբերեա, լուեայ, գրեայ, ով մարդ:

3.— էջ 240-241, ստորին լուսանցքին.— Ձեռամբ դրեցաւ Եղիայ արեղէ ՌՃՁԵ ամին, ի վայելումն Թորոս աստուածաբան վարդապետին.— Գրեթէ նոյն ձեւով կայ նաեւ էջ 528-9:

4.— էջ 264, ձախակողման լուսանցքին.— Ո՛հ ո՛հ ճիկեր կօղովմէ Թուտէրսին, Յովանէս վարդապետ քթէտ կայ:

5.— էջ 384-5, ստորին լուսանցքին.— Գրեցաւ ձեռամբ Եղիայ արեղէ ՌՃՁԵ ամին, Յիշեցէք ուստայ Միքայէլն, Կուլտանէն,

Կուշերն, Նուրին, Գրիգորն: Ասացէք Հայր մեր:

Գ.— Էջ 584-5, ստորին լուսանցքին.— Ի վայելումն Մարգար աստուածաբան վարդապետին. Ած. շնորհաւոր արասցէ յաւիտեանս ամէն:

Մեծ յիշատակարան Գրչի.— 1736

Էջ 581ա.— Փառք պատիւ եւ երկրպագութիւն...:

Այլ արդ որովհետեւ որ ետուերն պահանջէ ըստ տրեցելոյն եւ զհանձնաւորութիւն, որպէս ասէ ծառային պղերգագունի, թէ պարտ էր քեզ արկանել զարծաթն իմ ի սեղանաւորս, զի ես եկեալ տոկոսիւքն պահանջէի զիմն: Իսկ ես ամենանրաւատ ծառայս Աստուծոյ եւ ծառայիցն նորին, միաբան Սրբոյն Յակոբայ Կեսարացի եղիս վարդապետս, որդի օտայպաշոյ Սրբոյ Աթոռոյ մահտեսի Յովսէփին Նեգիացոյ, որ ի Կեսարիայ, ոչ կարելով ըստ տրեցելոյն ինձ յԱյ. հասուցանել որ ամենեւին եմ պարտաւոր, այլ ըստ իմու չափու տկար կարողութեան հետեւեալ ջանացի զործոյ զբազրութեան, եւ ծրեցի զգիրքս յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ ծնողացս եւ ամենայն արեւանոտ մերձաւորացս, ժանաւանդ Գ գիրք

գրիոնէսիոսի Արիստրագացն զորոյ օրինակելով ի յիշատակ ինձ եւ իմոց ծնողաց եւ համօրէն կենդանեաց եւ նշնջեցելոց: Ուստի խնդրի ի բանասէր անձանցդ յիշել եւ Աստուած ողորմի ասել ի յրնթեւունքն եւ յօրինակելն ձեր զտառսդ Աստուածային, միով հայր մերիւ, զվերոյ գրեալ գծիչ մատենիս զԿեսարացի եղիս վարդապետս եւ ծնողս իմ, զօտապաշոյ մահտեսի Յովսէփին եւ զՈւստիեանէն, եւ եւս զծնողս զծնողի իմոյ գրիգորն եւ զմահտեսի Մարիամն, եւ զԵղիեան, եւ զԵղրարսն իմ, եւ զմահտեսի Մուրաթն եւ զԳրիգոր սարկաւազն. որ եւ յիշողդ յիշեալ լիջիք ի Գրիստոսէ Յիսուսէ Փրկչէն մերմէ, որ է օրհնեալ ի յաւիտեանս ամէն:

Եղեւ զորոյ սկսումն ՌձՁԵ թվին օգոստոսի մեկին օրն կիրակի, եւ աւարտն ի ՌձՁԵ թվին նոյեմբերի Լ օրն չորեքշաբթի, ի հայրապետութեան Տեառն Աբրահամու Սրբազան Կաթողիկոսին ամենայն հայոց, եւ ի պատրիարքութեան Սրբոյ Երուսաղէմի եւ Կոստանդնուպոլսոյ Տեառն Գրիգորի եւ Տեառն Յոհաննու Սրբազան եւ Աստուածաբան վարդապետաց, որոց տացէ Տէր զկեսանս ապաւովս երկարութեամբ ի փառս, ի պարծանս ազգիս Հայոց ամէն:

807

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ.—

Երուսաղէմ

ՌձՁ=1731

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×4: Թերթք 262: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ Գրիւ* Կիրակոս Դպիր: Գրութիւն՝ վերնապիւրնեւրը և զլսադիրները կարմիր, մնացեալը սև մելանով, երկսիւն, 22-23 սող: Նոտրագիր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք սովորական: Կարծող՝ Ղազար Վրդ. Եւրոկիացի: Կաշեկազմ տախտակեայ, խաչադրոյ: Դատարկ թերթք սկիզբը 4, վերջը 8: Ստացող Կիրեղ Վրդ. Ջուղայեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ.—

Թուղթ 5ա 1.— Տաղ ի վերայ լոյս գեղեցիկման (վերայ).—

Աւ քեզ եկի փափաք սըրտով,
Բեղ համբուրեմ կարօտ աշով,
Մեղաց փրկէ հոգիս մարմնով,
Մեղայ, մեղայ լոյս Գրեղեման...
Թղ. 5ա 2.— Տաղ ի վերայ Սուրբ Գեղեցիկման:—

Փառք կուտամ եւ ըստըզծողին,
Արեւնաթաթախ խոցած կողին,

Ուր բեւեռեաց խաչափայտին,
Մեղայ փրկէ Սուրբ Գերեզման։...

Թղ. 6ա 1.— Տաղ ի վերայ լոյս Գե-
րեզմանին։—

Լուսավայծառ Սուրբ Գերեզման,
Յխուս որդւոյն բռնակարան,
Հուրտ կուղայ անձակական,
Լուսաթաթախ Սուրբ Գերեզման։...

Թղ. 6բ 1.— Վասն դատապարտու-
թեան հագոյ եւ մարմնոյ, առացեալ ի կիւ-
րեղ արեղայէ, որ է տեղեալ ի Սպառնա-
նու։—

Արի, արի, ով դու դերի,
Հայեաց ի քեզ, ով եղկելի,
Ապականեալ ես աշտեղի,
Լցեալ մեղօք եւ զագրայի։...— Ա-Ռ,
Թղ. 8բ 1.— Ողբ հաշիւութեան Քրիս-
տոսի Աստուծոյ մերոյ։—

Լցան բանքն այսօր սուրբ մարգարէին,
Ածեալ կացուցին զՏէրն յատեանն դատա-
տանին,

Ձեռն որ Հաստատեաց զկամարն երկնային,
Կապեցին զիշուօքն առաջի այն Պիղատո-
սին։...

Թղ. 9ա 2.— Ողբ Սուրբ Աստուա-
ծածնի ի դէմ Սուրբ հաշին։—

Իւծեալ սրբաբեկ եւ միջնակոտոր,
Մայր միածնին Հառաչմամբ յորդոր։...

Թղ. 9բ 2.— Ողբ Սուրբ Աստուա-
ծածնի առացեալ։—

Աստուածածին Սրբուհի,
Ամէնօրհնեալ Տէրուհի,
Կայր առ խաչին Յիսուսի,
Եւ արտասուէր արտաւի։...

Թղ. 10ա 2.— Տաղ Սուրբ Աստուա-
ծածնի առացեալ։—

Աստուածածին Սրբուհի,
Ամէնօրհնեալ Տէրուհի,
Դու բնակարան Յիսուսի,
Դու առաքապտ անձակի։...— Ա-Փ։

Թղ. 12ա 1.— Կամոն օրինութեան
պատկերաց Սրբոց Առաքելոցն, եւ Սրբոյն
Յովաննու Մկրտչին, մահուամբն կատարե-
ցան, զմեմ ի վերայ բռնին, եւ լվացեմ ջը-
բով եւ գինով, եւ ասեմ սաղմոս. Բարձր
առնեմ զքեզ Տէր, զի ընկալար զիս եւ ոչ ու-
րախ։— Տէր Աստուած բարեբար, որ ար-

ժանի արարեր զՀաւատացեալ եղբայրս քեզ
անուանել։...

Թղ. 12բ 1.— Կամոն Փրկչական պատ-
կեր օրինութեան։ Եւ ասեմ Սաղմոս. Աստ-
ուած զորմեա մեզ. զիտխմ լման ասեմ, եւ
լուսնան ջրով եւ գինով. իսկ քէ սատու դե-
զով է, զի անկար է լուսնայ, քացեալ ըս-
պումն շուրջ գերեսովն ասեմ եւ ասեմ զԱ-
զօթս։— Տէր Աստուած մեր, պատուիրե-
ցեր մեզ եւ ասացեր։...

Թղ. 15բ 2.— Կամոն Օրինութեան
Պատկերի Սր. Աստուածածնին։ Եւ մոյմպէս
լուսնան ասեմ Սաղմոս ԽԻ. Բղխեացէ
սիրտ իմ, զիտխմ լման առայ, եւ քանա-
նայն ասէ զԱզօթս գայս։— Ահաւոր եւ ըս-
քանչեղագործ Տէր Ած. մեր։...

Թղ. 18ա 2.— Ողբ Սր. Աստուածածնի
դէմ Սուրբ հաշին։

Աստուածն ամենի Սր. Խաչն ի յուսին,
Եկեալ այն տեղին որ է սիրտ երկրին։...

Թղ. 18բ 1.— Տաղ ի վերայ Գեղաս-
մանի ձորին։

Գեղասմանի ձորին, ի դէմ Տաճարին,
Եւ սուրբ ապականէ Սր. Աստուածածնին։...

Թղ. 19ա 1.— Ողբ Սր. Աստուածած-
նին ի դէմ Սուրբ Խաչափայտին։

Յոհան սերելին,
Եկն առ Տէրուհին,
Հարցանէր նորին,
Ո՞ր է քո Յիսուս որդին։...

Թղ. 19բ 1.— Տաղ հոգոյ Առաքել
վարդապետի առացեալ։—

Այժ իմ ծովացեալ, դետօք յինէն Հոսեալ,
Ահեղ Հաճաւէն դժոխոց, որ ինձ կայ պաւ-
[եալ։

Թիւ Հայոց մեծի ութ Հարիւր տարի,
Եւ յիսուն երեք էր մտեալ որ զքանս ասա-
լցի։—

Ա.Ք, Տ ե Ր Ա ռ ա Բ ե ա լ։

Թղ. 21ա 2.— Տաղ Սուրբ Աստուա-
ծածնա։—

Արեւ յուսարեւ, տաճար Աստուծոյ բանին,
Բարուհակ Մարիամ, անթաղամ ծաղկոց։
...— Ա-Ք։

Թղ. 22ա 2.— Տաղ երեշտակաց։—
Ջօրօք երկնային զուարթնոց,
Դասօք Հրեշտակաց անմարմնոց,

իշխանութիւնք աթոռոց,
Եւ տէրութիւնք վերնոց, ... — Զ աւար
աւ վառ:

Թղ. 22բ. — Տաղ Յռնամնու Ոսկերքե-
րան վարդապետի:—

Ի Հանդէս քոյ մեծի տօնի... — Ի Ա
տ աւ ի ի ի:

Թղ. 23ա 1. — Աստուած անեղ եւ
անսկիզբն, անպարագէր եւ անվախճան...:

Գերի Նաղաշ ողորմելի, աշխարհս չէ քեզ
[մնացական,

պիտի մեռանիս, ու մտանես ի դերեղման...:

Թղ. 24ա 1. — Այսմ օտամաւոր ի վե-
րայ Յովման մարգարէիմ. — Յովնան քա-
րոզն Նինուէի...:

Ձեզ աղաչեմ արտասուադին,

Ես Առաքել երգող սորին...:

Թղ. 25բ 1. — Վասն ռխակայութեան
վերայ ասացեալ օտամաւոր. — Անձն իմ
վայ քեզ հազար բերան...:

Նաղաշ հազար վայ քո հոգւոյդ,

որ անաժօթ ես ւ աներես...:

Թղ. 26բ 1. — Տաղ եւ գովաստմք ի
վերայ Սբ. Աստուածածնիմ. — Աղբիւր կեն-
դանի, բղխումն զանաղան...:

Թղ. 28ա 1. — Բարեղ վարդապետի
ասացեալ գովաստմք ի վերայ սբ. Աստու-
ածածնիմ:

Երգ զարմանաղան, ձայնիւ հրաշաղան,
նազեմք կուսին յոյժ վայելչական,
որ է անտեսին մեծ խորհրդարան,
եւ աստուածութեան տուն եւ մարմնարան:
... — Երգ ի Բ աւ ր ւ Ե ղ է:

Թղ. 28բ 2. — Տաղ Առաքել վարդա-
պետի ասացեալ, վասն սեղանայ եւ գինայ,
տանց եւ ընտանեաց եւ տանուտէրաց առ
հաւարակ. —

Օրհնեսցուք մեք միաբան,

ղշայր եւ զմրդի եւ զՍուրբ Հոգին,

Որ սրբութեանց է պարգեւելի,

Չոր վայելին ազգ մարդկային...:

— Ա յ ա Ա ա ա ք ե ի ի Վ ա ռ զ ա-
պ ե տ ի:

Թղ. 29բ 2. — Տաղ վասն ագանութեան
վերայ ասացեալ. —

Սողոմոն մայրն իմաստութեան,

Առ մեզ խօսի բան խրատական...:

Դերի Նաղաշ ողորմելի,

Ի քեզ նայեաց դու յարժամ...:

Թղ. 31բ 2. — Առ Գրիստոս է գովա-
սանքս եւ Տաղ. ասացեալ Սարգիս Վարդա-
պետ. —

Աստուած իմ ես մեծ եւ հեզ,

Դու խոստացար միշտ ընդ մեզ,

Աղաղակեմ ես առ քեզ,

Յիսուս Գրիստոս մեղայ քեզ...:

— Ա-Ք:

Թղ. 33բ 1. — Սարգիս վարդապետի
ասացեալ տաղ առ Գրիստոս եւ առ Սուրբ
Աստուածածնիմ. —

Աստուած ինձմօղ բարի,

Արարիչ դու ամենայնի,

Աչդ հովանի լիցի,

Անպիտան նուստ Սարգիս...:

— Ա-Ք:

Թղ. 35բ 1. — Սարգիս վարդապետի
ասացեալ տաղ առ Գրիստոս. —

Աստուած զթած եւ մարդասէր,

Դու ողորմած եւ հոգեսէր,

Նայեա առ իս, Տէր բարեհէր,

Տէր իմ Յիսուս, մեղայ քեզ Տէր...:

— Ա-Ք:

Թղ. 37բ 1. — Վարք եւ վկայարանու-
թիւն սրբայ կուսին եւ մեծ երանայոյն փնյ-
րանեալ. — Եւ եղև ի ժամանակի աւուրց
Դիոկղիտիանոսի կայսեր Անթիոս ամն
Եպարքոս անկեալ զնէր ի հիւանդութիւն
մարմնոյ...:

Թղ. 56բ 1. — Մեղա ամենասուրբ Եր-
րորդութեանն, Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ, մեղուցեալ եմ, խոստովանիմ ա-
ռաջի Աստուծոյ եւ ի մէջ եկեղեցւոյս... եւ
ի դիմակաց եղեալ Աստուծոյ Հրամանին եւ
սրբոց ատաղելոց եւ սրբոց չարապետաց
օրինականց եղեալ, մեղանչեալ եմ, մեղայ
Աստուծոյ (64բ 1):

Թղ. 64բ 1. — Տաղ ի վերայ սուրբ
Աստուածածնի. —

Կոյս Մարիամ, մայր Աստուծոյ, աննման,

Կորուսելոյս եղբր զըտիչ. աննման,

Կուրացելոյս եւ լուսատու, աննման, ան-

նման,

Զբայ քեզ նման, աննման,

Դու ես քեզ նման, աննման...: — Կ ի Լ

ր ե ղ:

Թշ. 65ա 1.— Տաղ ի վերայ Սուրբ
Ստեփանոսի.— Այսօր խորհուրդ մեծ յայտ-
նեցաւ։ . . .

ԽՐԱՏ ԽԻԿԱՐԱ զոր Ետուր Երդոյն
Նաթամայ :

ՔՂ. 65բ 1.— Որդեակ, եթէ լսես
խօսք ի դուռն Թաղաւորաց, իշխանաց եւ
մեծամեծաց, պահեա եւ մեռու զնա ի
սրտ[ի] քում, եւ մի ասեր մարդոյ մինչեւ
այլքն ասան ջեղ...

Որդեակի իմ նախան, դայս ամենայն ուռուցի քեզ, ի միտ առ եւ կատարեալ զամենայն իրաւուն, եւ լինիլ իմաստուն եւ ձեջ ինկերաց քոց, եւ ի յաշ Թադատուաց երեւելի լինիլ... Ինչ մարդ բարուն չար Հատուցանէ, իբրեւ զեաթան կորնչելոց է: Եւ Քրիստոս ամբողջաբերին փառք յաւիտեանս ամէն (Թղ. 78բ 2):

Թղ. 78թ 2.— Պատմութիւն.— Այր մի էր մեծատուն իշխան ի Քաղաք մի, եւ ունէր այնչափ դանձ եւ ուկի եւ մարգարտ անդին, որ չկայր այն աշխարհն քան զնա հարցումն։ Այս հարցումն էլ բռնիս որ խօսեցան. Ասէ աղջկին ընդ մանուկն, ո՞վ է քո հայրն... Եւ թազաւոր(ի)ն յետ իւր մահուն, գանձին եւ Հեծեխն եւ իշխանացն եւ աշխարհին տէր կացոյց զմանուկն։ Եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յախտանա յախտանից ամէն (87թ 1)։

Թղ. 87բ 1.— Տաղ ի վերայ Պիւլպիւլի
եւ Վարդի.— Պիւլպիւլն ի Վարդն ասաց՝
խիստ անողորմ ես . . . :

Թղ. 88ա 2.— Տաղ Առափել վարդապետի առաջնալ է մեծի Առաք Ուրբաթում. — Այսօր բանն Աստուած կացեալ ի յառնի...:

Զքեզ աղաչեմ մայրբոլ բարի,
Բարի արա ինձ տեղկարիս,
Սրբեա զսիրտ քոյ ծառայիս,
Առաքե, անուռն վարդապետիս:

— Առաջին վարդապետի տեղ
մեծի Ուրբանոսից:

Թղ. 89ր 1.— Աղօթք, Սրբոյն Նփրեմ
հորիմ Ասորոյ ասացեալ.— *Տես Տէր զտա-
ռապանս իմ եւ զցաւս Հոգոյ իմոյ բազմա-
մեղիս...*

Քշ. 104ա 2.— Մազքամբ առ սուրբ
Աստուածածնիմ եւ ամենայն սուրբսն, յիտ
եկեցցէին առայ:

Աստուածածին ամէնօրէնեալ,
զպաղատանս մեր ընկալ,
ի հանգստեան ժամոյս հասեալ,
Առ քեզ գոչեմք անձամբ թաղձեալ... :
— 11-Ք :

Քշ. 106ա 1.— Տնօրէնութեանն Գրիտաշի փառք. առացեալ ի Գրիգորի վարդապետէ Բաղիշեցոյ :

Ծանոթ.— Տասն եւ ութ կարճ մաղթանքներ են. կ'առնենք 13րդը:

Քաղաք տեղումն էր, Տէր,
 զօրհանի եւ զհաւաւորեալ զիջումն Մի-
 աննի Բանիկ Աստուծոյ ի սուրբ քաղաքն,
 վաղարայկապաւ տօրհմեմ եւ հաւաւորեալի,
 մարդասէր Տէր, վասն Սրբուհոյ անարատի
 մօր զո եւ կուսի, եւ վասն սուրբ խաչի զո
 պատուականի, տէր, ընկալ զաղաչանս մեր
 եւ կեցող զմեզ։

ԹՂ. 107^բ 1.— Աղօթք և մաղթանք առ
բարեբաթին Աստուծոյ.— Առաքեալ Տէր
դմի ի սերովմէից քոյ....

Քշ. 109բ 1.— Եւ ասոյ զկոթքն տէ-
րումաւն...:

Քղ. 110ա 2.— Վառն կերակելի բա-
նին, եւ յիշեցնատուաց, խօսք ՏՏ. մերայ
Թի. Գի. որ առաքեցաւ ի տաճարն Պետրո-
սի.— Եւ պապս Հռոմայ զաղաքին եկի ի
տաճարն կալ յաղօթւ...— Ով յիմարդ,
եթէ թողում զձեզ ի ձեր վատարեւ, դուք
զիրար կու ուտէք, եթէ ոչ յալողեմ ի վառ-
տակս ձեր, ոչ ապրիք, եւ ոչ իմանալք
դուք: Եւ Գի. մարդասիրին փառք յաւիտ-
եանս ամէն:

ԹԴ. 113բ 2.— Վամ անտառը երեշտակին եւ փառզեղոյ գլղաւթիւմ Սրբայ Կուսին Մարիամու Աստուածածնին. — Յայնժամ եղև առ նա բարբառ Հրեշտակին որ ասէ զնա, Ուրախ լիբ Կոյս Մարիամ...

Թղ. 120բ 2.— Ի Հարամց վարուցն է.
— Իսկ յորժամ աղօթիցես, զգուշ լեր, մի
վուցէ այլ խի՞ք խնդրեսցես եւ բարկացու-
ցանես դռէն... :

Քշ. 122ա 2.— Տեսիլ Սուրբ Աստուածածնին զոր ետես Սուրբ Կոյսն վասն դժխոցն.— *Քորհեցաւ Սուրբ Աստուածածինն*

Մարիամ երթալ ի լեռնն ձիթենեաց կալ յաղօթս... :

Թղ. 130ա 2.— Վասն չրամբանի եւ չդատելոյ գեղբարս եւ զընկերո. գիանա—
նայս եւ զվարդապետս։— Մթերք սղոյ եւ տարակոյս աղջամղջի տրտմութիւն դիզեալ կուտին ի վերայ իմ Հանապազ... :

Թղ. 136ա 2.— Վասն մատուքեան Յուդայի երէից. գորդին Աստուծոյ։— Ով Յուդայ խորամանկ վասն այն վաճառես զՔրիստոս որ եթող քիզ զպանութն Հօր եւ մօր քո... :

Թղ. 139բ 1.— Ազօք Սրբայն Գրի—
գորի Նարեկացւոյն, համեմատեալ զկնի եւ կեցեղիւն։— Սփռեա տէր զշնորհս Հոգւոյդ սրբոյ... :

Թղ. 140ա 1.— Բեմիկ վարդապետի ազօրից է։— Վասն որոյ չունիմ իմաստութիւն Հոգւոյս, խօսք լիզուիս... :

Թղ. 141ա 1.— Մեծի Եւսեբի պատմագրի ասացեալ, ի Համբարձումն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։— Վայելուէ է մեզ ճառել եւ սակաւ ինչ վասն Համբարձմանն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... :

Թղ. 147բ 2.— Գեղորգայ Սուրբ վարդապետի քարոզ ի բանն որ ասէ, մըտցուի ի յարկս մորա եւ երկիր պացցուի ի տեղւոյ մոր կացեալ եմ տալ մորա։— Ասէ աստուածախօս աւետարանիչն Ղուկաս. իրբեւ էջ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս ի լեռնէ անտի, զնացին զհետ Նորա ժողովուրդ բաղում... :

Թղ. 154բ 2.— Վկայութիւնք պիտանիք եւ հարկաւորք, ժողովեալ ի Ազեմանդր բանասիրէ ումեմնէ Ջուդայեցոյ. Յաղագս գիտութեան եւ վիճարմութեան, մանաւանդ ի պէտս քարոզութեան։

Ծանօթ.— Վկայութիւնները քաղուած են Նախ Հին եւ Նոր Կտակարաններէն եւ ապա քանի մը Հայերէն, ինչպէս, Յ. Ոսկերեան, Դիոնէսիոս, Օգոստինոս։

Թղ. 176բ 1.— Սբ. Աւետարանն Մատթէոսի։— Եւ տեսեալ Յի. զժողովուրդս բաղում, ել ի լեռն... :

Ծանօթ.— Ստորին լուսանցքին շեղադիր. Վ. Մեկն. Շնորհալույսից։

Թղ. 194բ 2.— Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս ի մէջ Սուրբ Աւետարանին երա-

մայէ ասելով։— Մի երկնիւր հօտ փոքրիկ... :

Ծանօթ.— Ստորին լուսանցքին շեղադիր Վիդնատիոսից։

Թղ. 202բ 1.— Տաղ ի վերայ Ստամբուլ քաղաքի ասացեալ։—

Ինն հարիւր երկու թվին, [= 1453] զառն եւ ի վատ ժամանակին, Տէրն բարկացաւ յոյժ վերջատին, ազդին Հոռոմոց եւ Յունական... :

Թղ. 204բ 2.—

Տաղս այս չափեալ ի մուստէ, ի մեղապարտ Սուլիստէ, ամուամբ միայն բանասիրէ, տեսլ ծայմութեամբ վարդապետէ, ստ այբութեանց տառից բերէ, թէ զինչ ամուս Տեսնոյ կոչէ, ձեզ տեսազաց վեհից ժըտէ, բանս արգելի քերես իցէ։

Այրն օրհնութիւն տայ արարչին, անուր, աներր, անսահմանին, անեղ, անհաս, անբանական, անճառ, անբաւ, անվաղորդին,

Քէն Քրիստոսի քաւեցողին,

քարոզ քնար քաղրա քրքրի,

քաւ քեզ Քրիստոս քննիչ սրտին,

քանցել անքաւ քանքանելին։— Տես

Սիւն, 1960, էջ 31։

Դարձեալ եւ այս հուպ առ մինն յարակամ,

զուգադափառաց հաւատոյ յայտնէ դաւա-

նակամ, գերեքամձմեայ միասնական Աստուա-

ծութեան, եւ գփրկչին մերմարդութիւն տմորէ-

մութեան։ Նախադասեալ զմախագիծ տանցն հա-

ւայն, բարառմաբար գիր ըզձալւոյն եւ իւր

անուան, գի յիշելոյ արժան առնէ գմեզ անար-

ժան, հայր մեղայիւ տեսնոյ յամձմն ձոր-

մութեան, Ով Հրաշալի խորհուրդ էին Աստուա-

ծութեան,

առ ի քննել մտացումն քոյ անհաս-
կանս...

— Ով սիրելի իմ Տօմիմօ
Հռոմիմ Մարիամսն ունի
եւ ընկալ ի Սուս :

Թղ. 209ա 1.— Վայք ռարց մեզուց-
եալ ամսին, խոստովանաբար ասացեալ ա-
ռաքի Աստուծոյ, Գրիգորի միայնաւոր
ճգնաւոր Յեսուացոյ, եւ յամյաղ զիտմա-
կամի, յամդիմամաւթիւն հռոյ եւ մըտաց
եւ մարմնոյ, ի ըզգուշութիւն քարաց եւ
յաղազութիւն սխալմաց, ի բղխումն ար-
տասնաց եւ ի խայտառակութիւն մեղաց
եւ ծաւալութեամբ, որ է քուսիս ՇԼԼ [= 1149]
— Վայ քեզ անձ իմ, ընդդէր ոչ սկսանիս
տեսանել թէ որպէս պատրաստիս...

Թղ. — 231ա 1.— Սկիզբն խոստովա-
նութեամ եւ յայտնութեամբ գազոնեաց,
պատմութիւն յամցամաց, Գրիգորի Յես-
ուանց Մարաշայ ասացեալ մեղայի առաքի
ծանկազիտին Աստուծոյ յորպէս գամեմայն
տեսանէ յառաջ քան զիմնի մոցա, խրատ
յամսին.— Արի խոստովանութիւն ի դե-
շերի սկիզբն ի դուրս պահոց քոց...
Մեղա դի ոչ դովացա՛յ յորժամ մերկացա
յաւուրս ձմերխոյն :

Թղ. 238բ 2.— Տեսիլ սրբոյն Պօղոսի
Առաքիլոյ, գոր ետես ի վերամալ երկիմն
զմարդոյ եւ զամեմայն ինչ.— Տէր Աստ-
ուած զօրութեանց, որ արժանի արարեր
դիս տեսանել զամեմայն ինչ...

Թղ. 245բ 1.— Ի քուակամութեամբս
հալոց ՌՁԳ [= 1634] ամին, Մաագատիկ ե-
զեւ հռոմ ազգին.— Յոյնք, որ է Հռոմ
ազգն, զգառիկն ծոնցին եւ մեր ծաղկա-
ղարդին դատիկ արարին...

Թղ. 247ա 2.— Տաղ ի վերայ կամա-
ւոր չարչարմանց եւ քաղման եւ Յարու-
թեամն Քրիստոսի արար յուսմանէ յամա-
ծամէ ասացեալ.—

Թամէն լեզուէ գովաբանի,
տահարն ահեղ զարմանալի,
Սուրբ Յարութեանն Քրիստոսի,
դի հրեշտակօք միշտ պահպանի :

Սակայն չեմ իբր յուսահատած,
այլ ունիմ յոյս առ Տէր Աստուած,
աւագակին որ զգարախոն ոչ խնայեաց,
դոնէ եւ ինձ արասցէ այց —

Յաւաք յապիտան Դպիմ եւ
առացեալ աւակաւ ալ յս
բամբս :

Թղ. 249բ 1.— Բամբ գովաստից եւ ա-
ղերսամաց առ Սուրբն Յակոբ.—

Այն որ որդիքն Ձերեթին,
եւ ի սէր քո սիրով վառին,
քանդի սիրօղջ հղեն դառին,
այն որ խաչին էարք զիեղին :

Կաթ մի շնորհաց քոց յաղերէն,
որ միշտ բղխի [Թղ. 250ա2] — Աւկ-
Մամօք.— Այսպէս թերի կը մնայ,
Թաջորդ էջը կը պարունակէ Հետեւեալը,
կարմրազէր տողով մը սկզբնաւորուած :

Թղ. 250բ 1.—
Ես անարժանս լինկացի,
եւ ձեր ոտիցն Հող եւ փոշի,
դժգործիք ի քարտիղի,
դիւրատական բանս գովելի,
ձեռամբ ունիմ անարժանի,
մեղսամածեալ եւ փանաքի,
ի թվականիս Հայոց ազգի,
ՌՃՁԼ [= 1732] ոչ աւելի,
Օգոստոս ամսեան ժինի,
Այլ եւ լսօղջ սիրով արտի,
վարձատրութեան էջ արժանի,
ինձ ասացէ՛ք Տէրն ողորմի,
Հայր մեր յերկին]ս սուրբ հեղիցի :

Թղ. 251ա 1.— Յաղագս Մաագատիկն
արարեալ յուսմանէ պիտակ ամաւար ի Ստ-
եակայ.—

Ըստ Հոլովման ամանակաց շրջանին,
որ ի լրանալ ամին այն որ ընկանին,
ի Թուականութեան մերոյս տոմարին,
Հաղար Հարիւր եօթնասուն եւ ութին
[= 1729],

Շինեցաւ պատմութիւնս սրբոյ պառեքին
յուսմանէ անպիտան Սահակայ չընչին,
դաւառաւ յեկեղեկաց ազգաւ Արամին,
դործակալ եւ ծառայ աստուածնանս զահին :

Թղ. 253բ 1.— Ոտամաւոր եւ տաղ ի
վերայ իմն եւ տասմ խորամաց ամեմագե-
ղեցիկ տաճարի Սրբոյն Յակոբայ, որ ի
տուրք քաղաքն Երուսաղէմ.—

Նախ եւ յառաջ միջին խորան,
որ ոսկեզօծ է եւ անման,
եւ փայլէ զեռ արեգական,

զոր պահեցէ Տէր անասան:

Զար իշխանքն հալածին,
Որք ընդ ծառայս քոյ մարտնչին,
Էրևելով նշանն ինչին,
աներևութ կործանեցին:

Յիշատակարոմբ.—

Ա.— Գրիչ կիրակոս Դպրի.—

1.— Թղ. 136ա 2.— Քրիստոս Աստուած, ողորմեայ հոգւոյ կիւրեղ վարդապետին եւ ծնողացն, եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, որ մեծաւ փափաղանօք ետ գրել զբանս խրատական եւ յոյժ հոգեշահ, զոր Տէր Աստուած բարով վայելել տացէ ամէն:

2.— Թղ. 254բ 2.— Զեռամբ մեղսաներկ եւ անարհեստ գրչի, կիրակոս մեղօք մատուցեալ Դպրի Արդ յերես անկեալ աղաչեմ զամենեսանդ, յիշեցէ ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զանարժան եւ զանպիտան կիրակոս բաղմամեղ եւ մեղաթաւալ գրչիս, զի ողորմածն Աստուած ձեզ ողորմեցի ի միւս անգամ զալստեանն ամէն:

Բ.— Ստացող Զուլայեցի կիւրեղ վարդապետի.— 1732

Թղ. 254բ 1, նոյն զընութեամբ.— Շնորհիւ Տեառն եւ ողորմութեամբ նորին կիւրեղ իրր վարդապետս, նուաստ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի եւ բանի նորին, եւ ըսպասաւոր Տիրամայր ամէնօրհնեալ Սր. Աստուածածնի շնորհաբաշխ գերեզմանին, ըստացայ այս գիրքս ի ՌՃՁԱ Թուին, եւ յօղոտութի ժէ, ի սուրբ քաղաք Երուսաղէմ, առ դրան Սրբոյն Յակոբայ տիեզերական

սրբոյ աթոռոյս ամենայն հայոց: Դարձեալ աղաչեմ զձեղ, հաբք իմ եւ եղբարք եւ որդիք, որք հանդիպիք ի տեսութիւն գրոցս, ընթերցմամբ կամ զաղափարելով, յիշև՛իք ի սրբամատոյց եւ մաքրափայլ յաղօթս ձեր զկիւրեղ Արեղայս, մեղօք լցեալս, եւ թուութիւն խնդրեցէք մեղաց իմոց ի բարեւար Տեսունէն մերձէ Յիսուսէ Քրիստոսէ. եւ նա, որ մեծն է ողորմութեամբ, ի միւս անգամ զալստեանն իւրոյ ողորմեսցի ձեզ յիշողացդ, եւ մեզ յիշեցելոյս ողորմեսցի ըստ մեծի ողորմութեան իւրում ամէն:

Գ.— Կազմող Եւդակիացի Ղազար վարդապետի.— 1731

Թղ. 255ա 1, ամենաբ գրով.—

Ես վարդապետ զոկիացի,
որ ի անուն Ղազար կոչի,
ի մէ(ն)ջ Սուրբ Յակոբայ վանքի,
զայս ժողովածուրի գիրքս կազմեցի,
եւ ի վարձու դրամ չառի,
ի վայելումն կիւրեղ վարդապետի,
ով որ մէկ հարս մեղայ ասէ,
Աստուած այլ իւր մեղքն չի յիշէ,
արքայութիւն ժառանկես. ամէն,
գրեցաւ ՌՃՁին:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն նոսրադիր անհարթ, կարմիր մելանով.

Թղ. 4բ.— Յիշայտ է այս գիրքս Զուլայեցի Սուրբ Աստուածածնի լուսարար Գիրեղ վարդապետին, Երուսաղէմ Սրբոյն Յակոբայ. ով ոք հանէաց այս գիրքս ի դրանէ Սրբոյն Յակոբայ, առցէ պատիճն կայենի, ամէն:

Տեղի

ՊԻՁ=1377

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

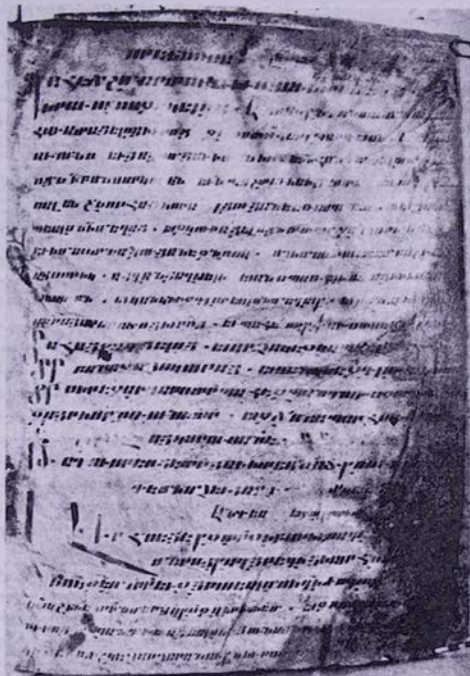
Ծաւալ 21×16×4: Էջ 316: Պրակե իմ—Ա. Հանդամանք բաւարար, լուսանցքները ցեցակեր, նորոգութիւն կրած: Թուղթ

յարդապոյն: Գրիչ եւ ստացող՝ Աստմ, Գրութիւն՝ խորագիրները եւ երեւմէ դիտագիրները կարմիր, մնացեալը սև մելանով, Էրկսիւն, 40-50 տող: Բոլորպիւր, Համառ-

տաղրութիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ: Պահպանակ մագաղաթեայ, ըսկիցրը երկու թերթ Սամարացերէն, վերջը երկու թերթ, մանր անկիւնաւոր երկաթաղորով, մեկնութիւնք: Կնիք բոլորչի սեւաղորոյձ «Սր. Եմյ. գործակալ կիրակոս վղպտ. Թվո Ռժ» [= 1651], էջ 95, 131, 314:

էջ 3ա.— Յաղագս մեղաց Խ ամուսնց նորին.— Արդ նախ դիտելի է զանազանութիւնս որ ի մէջ չարին, մեղաց, մեղադրութեան, արատին, մոլութեան եւ պարտաւորութեան...

Մամօթ.— էջ 11 ստորին լուսանցքին կայ սա տողը. «Եղբայր անմեղադիր լեւուք դի յանկարծակի կարկուտ դի(պ)աւ,

6.— Մագաղաթեայ Պահպանակ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա, նոր թուղթի վրայ, նորապիւր.— Այլ որ նախախնամողն է ամենայն աշխարհի...

էջ 2ա.— Պատմեա ժողովրդեան իմոյ դմեղս նոցա եւ տանն Յակովբայ դանօրէնութիւնս նոցա...

այս մեծ տրոմութիւն եղեւ, զի ոչ կարելով տեսնել՝ նղովին անդէտքն:

Մամօթ.— էջ 107 ստորին լուսանցքին կը գտնուի սա տողը. «Վասն այն կու գրեմ ճրագով, զի յոյս ունիմ յաղօթս եղբարց, որ խաւարելոյս զկնի զԱստուած ողորմի տայք լոյս»:

էջ 113. ստորին լուսանցքին, «Յաւ-
կած ճրագս, այլ հե'տ է վասն յուսո Աստ-
ուած ողորմոյն»:

էջ 124. ստորին լուսանցքին, «Առաջին
օրն է պաշտոս Բշ. յիշէ զԱստմ մեռեալ մե-
ղօք»:

176. ստորին լուսանցքին, մէկ տող.
«Ով Ազարայր, անմեղադրութիւն խնդրեմ ի
մէնը, զի զկենի Դ ամսո զրոյր օրինակն գը-
տաք, խիստ անձկով»:

էջ 215 ստորին լուսանցքին, «Ոհ ի
քնէս, զինչ սխալ է՝ քունն է շատ պատ-
ճառն»:

էջ 242 ստորին լուսանցքին կը կար-
դացուի հետեւեալը. «Ով հըբարք, մինչդեռ
կաք ի գրեւ, էնց սաստ ահ անկաւ որ ձեռս
դողաց հանդերձ սրտեւ, զի է ձիւտոր դա-
ւուր կ'անչկով ի մեզ դիմեցիկն եւ յո՛ք զար-
հուրեցաք. փոխանակ այս երկեղիս մին
Աստուած ողորմի արժանի արարէք զտա-
ռապեալ պծողն»:

էջ 294ա. — Հաւաքումն յազազ տառն
պատուիրամաց. — Եթէ կամիս ի կեանս
յաւիտենականս մտանե՞լ պահե զպատուի-
րանս, ՄԹ. ԺԹ. որպէս ասէ երանելին
Թումայ, երեք են մարդոյն հարկաւոր առ ի
փրկութիւն...:

Մամր Յիշատակագրութիւնք Գրչի. —

1. — էջ 226բ. — Ով սուբբ ընթերցող,
քաղցր սիրոյն Քրիստոսի համարեա թէ զնա
սիրես, զեղկելի գրչաւորս յիշեա ի բարե-
րախտիւն ի տէր, զի տկար անձամբ կու
գրեմ:

2. — էջ 294ա. — Զեղբայր Աթանաս,
որ յաւարտն առ մեղ ժամանեաց, յիշեալէք
ի Քրիստոս:

Մեծ յիշատակարամ Գրչի. — 1377

էջ 316բ-316ա —

ի յանկդէն ստեղծեալ գոյից,
էակք ամէն ի յանէից,
իմանալեաց հոյիքն սեռից,
եւ զգալի տարեցք ջառից:
Յաւեստ հնչումն աւրհներգութեան,
դերագոյակ Աստուածութեանն,
երբեակ անձին ի մի բնութեանն,
միասնական երրորդութեանն:

Անպատճառին Հօր Աստուծոյ,
եւ ծնիցելոյ նորին Որդոյ,
անեղական Հոգոյն Սրբոյ,
Աստուածող Հաւր եւ ընդ Որդոյ:
Տացուք զփառս անշուշի,
անբանակին ի քանակի,
եւ զոյակին ի յանգոյի,
էին էիցս անճարելի,
որ եւ ընութիւն անքննելի:
Որ պթութիւն եցոյց առ իս,
եւ դմեզ Հասոյց ի վերջ տառիս,
որ եւ բազմաց եմ ողբայիս,
Աստմ մեղօք, մեռեալ Հոգիս:
Մեծաւ յուսով զձեզ աղաչեմ,
արտասուեալոյ յոյժ պաղատիմ,
սուրբ ընթերցողք ի մէնը խնդրեմ,
եւ թողութեան վասն աղբրեմ:
Գրեցի զսա անձամբ նւաստ,
յամի ծննդեան հազար ամ աստ,
երեք հարիւր ու եօթնասուցն,
եւ ինն թիւ այլ բարերաստ:
Բամեալ եւ թիւնն Հայկազեան,
ուր հարիւր եւ քսանեան,
վեց այլ զկէն չարագանեալ,
որ բոլորի թիւն ամենայն:
Զկայր տեղի հանգստութեան,
որ եւ զրէաք զսա ի մին տան,
զի պատուհասն աստուածական,
ըզմեզ արար թափառական:
Այս աւր պատմեմ ձեզ կարճառաւ,
ողբ արտասուեաց եւ համառաւ,
Մեքունն սկսաւ զղիբս առաւաւ,
եւ երեկոյն արար կարեալ:
Հիւանդութիւնն եղև նմայ,
յորժամ զրէր սկզբով ըզօայ,
եւ ոչ եղև զրաւ սորա,
քանդի Աստուած կոչեաց ըզնայ:
Ոհ ես ունայնս ի սուրբ պոծոց,
ձեռնարկեցի այսմ զրոց,
վասն ընթերցման մաքուր Հոգոց,
որ ուսուցիչ լինին շատոց:
Բարուն բարեաց աստուածարեալ,
զնոր եւ զհին գրոց նիւթ առեալ,
զանպարագեմ տառն զբեալ,
տեղեւաւ ընդ մի պարունակալ:
Ի Հիացումքն Հրաշալի,
[մէկ տող եղծուած է],
զինչ զօրաւոր կայ ի զբի,
ամէն աստ է տեսանելի:

Առաքինիքն են գովէլի,
մոլիքն են յոյժ պարտաւելի,
վասն այնորիկ զերկու կտակ,
ի մին տիի շարադրեցի:
Սուրբ պատուիրանն աստուածային,
տասընրանկան եւ առաջին,
է շարադրեալ շինածք նորին,
ղկնի սորին է ի կարգին:
Ամենայնի վախճանն Աստուած,
որ եւ ըզմեղ յաւարտ էած,
բերել ը[ղ]սա ի կատարած,
ձեռամբ յոր մատն է մեղսամած:
Յօդեմ արտաւարտ ցաւազին,
բնթեկցողացդ լալազին,
հոգս ի սկզբնէն իմ նախածին,
որ կամ փտեալ ի մէջ հողին:
Երեսս որ մասն է պատուական,
յերկիր մածեալ ձեզ յանդիման,
բարբառ չուշիմ ես մարմնական,
ղի հող զօրծիքն է ամենայն:
Այլ որ յիշէն ըզմեղ սերով,
յողորմ Աստուածն բոլորով,
ղի աշխատանք մեր ցաւելով,
վասն սորին սկն ունելով:
Լուր զԱստուծոյ բանն հոգով,
դոր եւ գոչէ սուրբ բարբառով,

որով չափես յոյս ամանով,
նոյնն եղիցի քեզ քանակով:
Բայց որ պատճառ եղեւ սորա,
բարոնապետն զերակալ,
աստուածային շնորհօքն սա,
լցեալ երբեակ մասամբ նորա:
Անեղական Աստուած հոգոյն,
է օթարան եօթնարփնոյն,
ղի զզուշականն որ առ ի նոյն,
յայտնէ զըխորտ աստուածայնոյն,
Նըման դետոյն ի յաղենէ,
որ եւ բղխէ յաղին դրախտէ,
զնմանըն սա յանձին բերէ,
ըզծարաւիս արուցանէ:
— Ի յ Ա տ ո մ գ ր չ ա հ ո բ է ա
ս ա ց ե ա լ ք ա մ :

Յեռմագոյն Յիշատակագրութիւն. — 1683

Էջ 316, նորագրեր. — Յիշատակ է Մուրթեանց Գիրքս Կերական վարդապետին յԱթթեցոյ, Պատուականի որդի վերձայնելոյ, ի սուրբ քաղաքն Նորասողէմ, ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ. որք վախի՛ք աւսացէ՛ք Տէր ողորմեցի նորին: Ի թուականիս ՌՃԼԲ գրեցաւ յիշատակարան:

809

Ա Ն Ա Լ Ո Ճ Ի Ա.— 4

ՄԱՐՏԻՆՈՍ ՊԵՏԵՍԻԱՆ

Ձմիւռնիս

1816

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 20×17×5: Էջք ԺԴ+588: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրերի եւ Ստացող՝ Յովհաննէս ԲՆՆՅ. Ձմիւռնացի: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիսագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 20—24 տող: Նոտր շեղագիր: Համառոտագրութիւնք զբերթէ օղորական, Կաշեկաղճ խաւաքարտեայ: Դատարկ թուղթք սկիզբը տաս թերթ, վերջը՝ բազում:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

ձեկտա.—

Էջ Բ.— Յամին 1815, մարտի 1: Ի Հայրապետութեան լուսանկար սրբոյ եւ մեծի աքառոյն Էջմիածնի ՏՏ. Եփրեմի սրբապետութիւն Կաթողիկոսի ամ. Հայոց: Եւ ի պատրիարքութեան սրբոյ Նրուսազեմի տնօրինական տեղեացմ ԳԻ. ՏՏ. Գաբրիէլի երջանկագաղթ արհիպագանծ Եղիսկոպոսի, եւ ի պատրիարքութեան մեծին Պօլսոյ ՏՏ. Պօղոսի ազգասէր եւ համեմատեցիր արհի-

նպիսկապօսի. Աստուածաբան վարդապետի եւ քաղմերայտի. Անգղիանուպօսնեցոյ:

Էջ 9. — ԱՆԱԼՕՅԻԱ, այսինքն հաւմեմատութիւն հեռոյ եւ մօրոյս կըտակի: Յօրում մայր կացութիւնն հեռոյ կտակին, յետոյ համակամութիւն, յարմարութիւն եւ միաբանութիւն ընդ մօրոյս կտակի մեկմաբանի:

Շարագրեցեալ մայրի Մարտինոսէ Պէֆանեան յԱստուածաբան վարդապետէ, ի Յիսուսեան կարգէ լեզուաւ լաթիմեալ: Եւ ամտի քարգմանեցեալ ի հայկական բարբառ, ի Պետրոսէ վարդապետէ Թիֆլիզեցեալ:

Էջ 12. — Առադրեցութիւնք ի Թարգմանչէ. — Ծանիր ընթերցող առ ի բարուք բժրոնել զիմացուածն զրոյս, պարտ է գիտել զայսոսիկ իրս:

Էջ 12. — Ամայօցիւն հեռոյ եւ մօրոյս կտակի, զլուխ առաջին: Յազագս գրուածայ եւ աւանդութեանց հեռոյ կտակի: Նայի խմբի քէ ո՞յք գիրք հեռոյ կտակի իցեմ կառնակամք...

Էջ 173բ. — Օգնեալ սուրբ հագիդ Յիւսիս Աստուած:

Ի Հոգւոյն սրբոյ Հնորհաց առեալ զովաբանեցից, զանճառելի միութենէն ամենեւին լուսեցից...

Ի Մ կ ր տ ի չ Դ պ ր է:

Էջ 71ա. — Գլուխ տառնորդ: Յազագս Աղամուրաց, որք էին Փարիսեցիք, Սաղուեցիք եւ իսէմնամք:

Էջ 503բ. — Նուստո ծառայ անպիտան Զմիւռնացոյ Տէր Յօնան Քաւանայ Հայր կոչեցեալ անարժան:

Մեծ Յիշատակարան Գրչի. — 1816.

Էջ 564ա. — Փառք պատիւ եւ երկրպա-

ղութիւն... Որ ի շարժումն, զեղուն եւ ի թաթախումն առատ բարութենէն յաղթեալ եւ կարողութիւն եւ զօրութիւն հասնելոյ յաւարտ եւ ի նաւահանդիսոտ սրբոյ մատուներս: Սիրապուն Հարց եւ եղբարց իմոց եւ ուսումնասէր մանկանցոյ կաթողիկէ եկեղեցեայ Հայաստանեայց զայս ուշ առնեմ, ի յամին Հայոց 1816ին, եւ մարտի 18, եւ յօդնամել Տէր Յօնան մեղսամած ապարդիւն քահանայ, որ եւ անարժան սպասուոր եւ աւելածու սրբոյ ըմտնիւնն եկեղեցոյ Յիզմիւռնոյ քաղաքին, ձեռնու մօլս եղէ զծաղրել զԱնայօճիս զիրքս, որ է թարգմանեցեալ ի յատինական բարբառ ի Հայ բարբառ:

Իսկ արդ, որք ոչտիք ի սմանէ կարգուլով կամ օրինակելով, խանդաղաթ դիմօր երեսս ի Հոգ եղեակաղաչեմ ի ձեռն անմեղաբեր լինել ինձ նուստիս, թէ վասն սխալանացն, եւ թէ խոշորութեան եւ մանրութեան զրոյն, եւ թէ ի կողմանէ շնչտին, բութիւն, ստորակէտին, վերջակէտին, եւ ենթամային, եւ այլոց բոլոր պակասութեանց: Վասնզի անտեղեակ զօրոյս իմարհնատի քերականութեան եւ այլոց սուրբ դիտութեանց: Յոյժ ահա եւ զողութեամբ իսկ նկարագրելն եւ զտիպն առեալ զրեցի, ոչ տառափոխութիւն եւ ոչ զրադարձութիւն արարի, այլ միայն եւեւ զօրին տիպն նրկարեցի եւ ծրեցի:

Վասնորոյ յօդոց յընթերճողացոյ նւսումն պակասութեանց սորին խնդրելոյս, ոչ այլ ինչ պահանջեմ ի ձեռն այլ եւեթ զաղօթս վասն քաւութեան մեղացս, որ եւ ինքն քաւիչն ամենայնի Գրիստոս, Տէրն մեր, քահանայ զմեզս ձեր եւ զմերն, Ամէն:

Էջ 565ա. — Ցանկ զլիսոց եւ խմբանամք:

Էջ 577-585, զանազան մանր հատուածներ:

810

ՅԱՂԱԳՍ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×2: էջ 81: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրու-
թիւն՝ ամբողջովին սև մեկնով, միասին,
21 տող: Շեղադիր: Կաշկազմ խաւաքարտ-
եայ: Դատարկ թուղթ՝ սկիզբը երկու
թերթ, վերջը՝ բազում:

Մամօք.— Սաւայանեան սապէս ներ-
կայացուցած է. «Յաղաղ» եօթն խորհրդոց
եկեղեցւոյ համառօտ բացատրութեամբ
յուսումնաւ աշակերտելոց զիրարմաց ոճով յօ-
րինեալ ի զիտնոց եւ յաստուածաբանից ե-
կեղեցւոյ մերոյ: օրինակեալ՝ որպէս թուի
զընթեամբ Գաղատացի Սահակ վարդա-
պետի, ի վախճան խորհրդոց սկիզբն առնու
խօսել եւ յղ. աստիճանաց կարգին, եւ գըր-
եալ, էջ մի եւ կէս՝ թողու թերի»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Գլուխ առաջին: Ի վերայ խոր-
ելըդոց եկեղեցւոյ առիտաբար:— Խոր-
հուրդն ընդհանրապէս առեալ ինի նախ փո-
խանակ իրաց գաղտնեաց:...

էջ 8.— Գլուխ Բ: Ձի՞մչ է Մկրտու-
թիւնը:— Մկրտութիւնն է՝ լուսացումն կամ
ընկրդմանն ի ջուր ամենասուրբ Երրորդ-
դուքեան, արդարացուցիչ եւ կանխիչ ըս-
կողորնական շնորհաց:...

էջ 15.— Գլուխ Գ: Ի վերայ խորհրդ-
ոց Դրօշմիմ: Ձի՞մչ է գրօշմն:— Դրօշմն է
սրբազան խորհուրդ եկեղեցւոյ:...

էջ 19.— Գլուխ Դ: Ի վերայ Հաղար-
դութեամ խորհրդոյ: Ձի՞մչ է Հաղարդու-
թիւնը:— Հաղորդութիւնն է խորհուրդ
սուրբ եկեղեցւոյ, յոր ընդ տեսակօք հացի
եւ զինւոյ պարունակի Մարմին եւ Արիւնն
Քրիստոսի:...

էջ 31.— Գլուխ Ե.— Հաղարդութիւնն
տա՞յ զմարմնս:

էջ 70.— Գլուխ: Ի վերայ խորհրդոյ
կարգիմ: Ձի՞մչ է կարգն:— Ըստ Դիոնէս-
իոսի՝ է քահանայութիւն սրբազան, եւ
հանճար եւ ներգործութիւն:...

էջ 80.— Յաղագո բաժանման աստիճա-
նաց եւ մերգործութեամ մոցիմ:

811

ՎԱՐՔ ՍՐԲՈՑ (ՀԱՄԱՌՈՑ).— 2

Աղմէշիք, Ղրիմ

ՌՃԽԴ=1695

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×4.5: էջ 488: Հան-
դամանք բաւարար: Թուղթ յղկուն: Գրիչ
Յունան Արեղայ: Գրութիւն՝ վերնագիրները
կարմիր, մնացեալը սև մեկնով, միա-
սին, 17 տող: Նոտարգիր: Համառօտա-
գրութիւնք զրեթէ խովորական: Մեծ դար-
դադիր իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը: Կա-
շկազմ տախտակեայ, մասամբ քայքայ-
ուած: Ստացող իջուցմի որդի Սինան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4, զրչափորձ եւայն:

էջ 5.— Յանկ գրոյս:— Ա. Յովնան-
նու Մկրտչիմ, Ստեփանոսի:... ԱԱ.—
Մանկամնց յեփեսոսի:— Խէ.— Ամատու
համատուր մոր մահատակիմ:

էջ 9.— Պատմութիւն Յոնաննու Մը-
կրտչիմ:— Իսկ յորժամ Յովհաննէս մը-
կրտեաց զՏէքն եւ քարոզէր ժողովորդեանն
... Եւ յետ նորա անկաւ լլուխն Յով-

Հաննուլ ի ձեռն իշխանի միոյ եւ տարաւ ըզսուրբ զլուսին ի Ստամպուլ։ Իսկ ազգն Յուսնեաց կամէին յորէն եւ տանել ի Ֆուսն-իլիստան։ Եւ իշխանն առեալ փախուց ի Վերաստան։ Իսկ ի վերջին ժամանակն է՛ծ Թըվահանին [= 1251] Ջալալդովլանն խեց եղբորէն իւրմէ եւ բերեալ ի Գանձակ կողմն ի Նուշէն, Գանձասար անուն, հռչակաւոր վանք շինեաց եւ անուանեաց Գանձասար, այժմուս յաթոռ է Աղովանից։ Եւ անհետ արար զսուրբ զլուսին վասն վերջացեալ ժամանակիս, զի մի անդանիցի ի ձեռս անարժանից։...

Էջ 16. — Բ. — Պատմութիւն Արքայն Ստեփանոսի. — Սուրբն Ստեփանոս էր այր լի շնորհօք։...

Էջ 21. — Գ. — Պատմութիւն Պազուսի որ Սազս էր առաջի ամուսն Բորա։... Իսկ Սողոս հրաման արեալ իշխանացն եւ ի քահանայակերպ։...

Էջ 113. — ԺԳ. — Պատմութիւն Արքայն Բարսեղի հայրապետին կենաբացոյցն. — Սուրբ Հայրապետն Բարսեղ ի Կեսարիոյ եղբայր էր Գրիգորի Նիւսացոյ։...

Էջ 137. — ԺԵ. — Պատմութիւն Կիրակոսի եւ Ուրբաթի. — Սուրբն Կիրակոս եւ Ուրբաթ քորք եւ եղբայր էին։...

Էջ 255. — ԻԹ. — Պատմութիւն Ռուսի-նոսի տնտեսին. — Զի վանք մի բնակեալ էին Ն միարանք եւ ճգնութիւն առնէին, տնտես մի կայր անունն Ռուսինոս։...

Էջ 285. — ԼԴ. — Հարցմամբ Արքայն Գրիգորի Լուսաւորչին առ հրեշտակապետն Գաբրիել. — Յաւուր միում շրջէր սուրբն Գրիգոր յանապատն։...

Էջ 363. — ՆԱ. — Պատմութիւն մամ-գամն յեփեսոսի. — Յեփեսոսի սուրբ ի մանկուցն նորահաս էին։...

Էջ 373. — ԻԲ. — Քարագ ի բամ աւետարանին որ ասէ. — օմ աբիք գմացոյժ աստի. — Հրամայէ մարիւարէն Միքէիայ արի եւ զնացուցի աստի։...

Էջ 408. — ՆԳ. — Քարագ ի բամ Յու-նամու որ ասէ. Ահա Գ աւուր եւ այլ ոչ եւս իցէ Նիմուէ, վասն զԱստուած չի հաւատաւոյ պատճառ. — Նինուէ էր քաղաք մեծ Ասորեստան, զոր շինեաց Նինոս Թազառ-բըն։...

Էջ 438. — ՆԴ. — Պատմութիւն Սեմի-ֆարիմայ արքային, որ ի բամ յեսայի մարգարէ. — որ ի չարեմատեան ամի քաղաւորութեան եղկիկայ Սեմի(մ)ֆարիմ արքայի Ասորեստանի ի վերայ ամուր քաղաքացն. — Սէնիքարմ կոյալպաշտ Թազաւոր էր Ասորոց ի Նինուէ քաղաքի։...

Մամոթ. — Սեմիքարմ արքայ Հպարտացաւ ի վերայ եղկիկայի իբր զինքն զաստուած Համարեցաւ։ Սոմնաս փորեան Գրիստոսի զերեզմանն։

Դարձեալ էջ 464-5, ստորին լուսանց-քին. — Հարստութեան ժամանակն Հպարտութիւն չի վայելեր։ Մարդս քանի ըռնչ-պէր է զԱստուած կու յիշէ. Թէ Հարստա-նայ շուտով մոռանայ, յետոյ այլ անկցի աղագատութիւն։

Էջ 473. — ՆԵ. — Պատմութիւն երկուց բիւրցոց որք այրեցան յեկեղեցին Նիկողի-մացոց. — Զի Նիկողիմեան քաղաքն ամէնն յերիստոնեայք էին։...

Էջ 479. — ՆԶ. — Պատմութիւն մուլա-յին Ջանկիւմու. — Ես Յուսնե Գառնեցի զընացի յերուսաղէմ, ի սոսի ջրօրհնեացն զընացինք ի Յորդանան գետ. — զՀայր մեր որ յերկինս առաւ, մի ծուլանար Հոգիս եւ տէրտէր է Ֆէնիլի Արհնեալ է Աստուած աւարտումն եղև զբոյս այս (էջ 485)։

Էջ 486-8, զրչափորձ եւայլն։

Մամոթ. — Սկիզբի Յանկին վերջը կար «Նէ, Ամաբիւ Նանատուր նոր նահատակին», տարբեր անհարթ զլուսնաութիւն։ Այդպիսի զրուցիւն չկայ ձեռագրիս վերջը։

Մամր յիշատակագրութիւնի Գրչի, կը զտնուէն ամէն գլուխի վերջը, կ'առնենք իբրեւ նմոյշ։

Էջ 16. — Որոց աղօթիւքն ողորմեա Գրիստոս Աստուած ստացողի զոյցս, պարոն իջուսին եւ կենակցին Մարինոսին եւ որդոյն խօսոյ Սինանին, եւ որք ողորմի ասեն։

Մամոթ. — Այսպիսի յիշատակագրութեանց շատերուն վրայ բարակ թուղթ փակցուած է եւ դրուած են տարբեր անուններ. օրինակ,

էջ 307. — Որով աղօթիւք Սուրբ Լու-

ստորջին ողորմեա Քրիստոս Աստուած ստացողի դրոցս Տիրացու Յովակիմին, եւ ծնողացն Սարգիսին եւ Եղիսարեթին, ամէն:

Էջ 7.— Գրեցու թուին ՌժնԴ (= 1695) ձեռամբ Յովան արեղայի, Ղբիմն փոքրիկ զասպայն, ի Աղճէջնեթ, խիտ զժուար նեղութիւն եկաւ ի վերայ Ղբմին. այս Օ—յոստոսիս մէկն Ուռուան Դ ընթին առաւ ի ձեռանէ թաթարին, բազում անթիւ այր եւ կին զերի տարան, մեծ աւ անկաւ ի վերայ Ղբմին: Աստուած փրկէ, Տէրն ապատէ:

Էջ 470.— Կատարեցաւ Թժին ՌժնԴ (= 1695) ըն, Նոյնմերիի ամօռյ ի մէկին, Աղճէջնեթ:

Գլխաւոր յիշատակարամ.—

Էջ 471, նոյն զըրութեամց.— Փառք եւ զոհութիւն Սուրբ Երրորդութեան, Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ ամէն: Եւ ամենից ամենեցուն ծառայ, փառակեցի Ո—

չումի որդի Սինան, ի վաղուց հետէ կարօտացեալ փափակէի եւ ցանկայի բարի յիշատակ դնել ծնողաց եւ Հոգոյ խմոյ. որ եւ ինքն ողորմած մարդասէրն Աստուած անտես չարաւ զբարի խնդրուածն իմ, յանկարծակի բացաւ զդուռն ողորմութեան սրտի խմոյ, ետու զբել զայս պատմութեան զիրքս անջինջ յիշատակ ծնողաց, եւ Հոգոյ խմոյ, եւ ամենայն արեւան ազգականաց մերոց: Արդ պատուական տեսք իմ եւ ընթերճողք, որք հանդիպէք ամա միով բերանով ողորմիս մի՛ խնայէք, որ եւ ինքն Քրիստոս ձեզ ողորմեսցի ի միւսանդամ դաւլստեանն իւրոյ: որ է արհնեալ ամէն: Հայր մեր, մի ծուլանար, ասա, տէր տէր էֆէնդի:

Երեսմագոյն յիշատակագրութիւն.—

Էջ 487, անվարժ գրչով.— Ոճալ Ակուրի որդի տիրացու Ախլաւանին է. որոյ Տէր գնարս տացէ, ամէն:

812

ՊԱՏՄ. Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՊԱՏՐ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ.— 1

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՏԵՐՈՅԵՑ

Տեղի

1862

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×14×2.5: Էջ 672: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրել: Հեղինակը: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մեղանով, միասին, 22 սող: Շեղադիր: Համառօտագրութիւնք զընթէ սովորական: Կազմ՝ կիսալսթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Ստուգութիւն Սուրբ Երեսագլեմի պատրիարք ընտրելու համար պատահած անգիծարն եւ զէպֆրեան պատմութեանը, 1862:

Նախաշուիւղ.— Ի՛նչ աղէկ են նոյնի ժամանակաց պատմութիւնները, երբ մարդոց գործերը սովորականէն աւելի չլլալով

յատուկ նշանակելու կարօտ չէին, միայն ծնանկելովին եւ զակի տէր բլալովին եւ մեռնելովին պատմութիւնին կը լլմբնար, ինչպէս որ ծննդոց չորրորդ գլուխին մէջ կը տեսնեմք...

Էջ 64.— Մասն Ա.— Սուրբ Երեսագլեմի պատրիարքութեան ինքնագրութեան պատմութիւնը: Գլուխ 1.— Ազգային պարտք, Սուրբ Երեսագլեմն ստակ կուգլի. Երեսագլեմի պատրիարքին մասը:

Էջ 192.— Գլուխ 12.— Բեքաքեմի կոիւր հայոց եւ լատինացոց մէջ.— Սուրբ Երեսագլեմի պատրիարքի ընտրութեան ուշանալուն վնասակար արդիւնքները միայն կոստանդնուպոլս չէ, Սուրբ Երեսագլեմ ալ կը տեսնուէր...

էջ 415.— Մասն Բ.— Սուրբ նրաւսագլէի խնդրոյն պատմութիւնը հաստատող գրուածներուն օրինակը։ 1.— Զիլիկիլի-նան Յակոբոս Վարդապետին Սուրբ Սրաւսազէի միաբանութենէն հանուելուն վրե-նագիրը։

էջ 442.— 4.— Միաբանութեան գրած եւ ստորագրած կանոնները։

էջ 446.— 5.— Վարչութեան շինած կանոնները։ Հիմնական կանոնք սուրբ երաւսազէի միաբանութեան, որոշեալ հա-մաձայնութեամբ կրօնական եւ քաղաքա-կան խառն ժողովոյ, եւ հաստատեալ ուղ-

ղալիմ ընդհանուր ժողով, ի կոստանդ-նուպօլիս, 17 փետր 1861։

էջ 635.— Յօդուած 1.— Թէ Հասնէի Պատմութեան մէջ կոստանդնուպօլիս եղած ժողովոյն պատմութիւնը եւ կանոնները օ-տար ձեռքէ չեն, հարազատ հեղինակինն են։

էջ 651.— Յօդուած 2.— Զիլիկիլի-նանին եւ կուսակիցներուն միւս առարկու-թիւները։

էջ 672.— ... Ահա ասանկ խօսքեր են որով հակառակորդները նշուքին ուժը կոտ-րել և և զուրաքէ մէկը նորուսդէմայ պատ-րիարք զնկար իրաւունք պտնել ուղղողները իրրեւ փաստ զորք կածեն։ Վերջ։

813

Ա.— Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Բ.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆՔ ԳՐՈՑ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻ

Երուսաղէմ։ Կ. Պալիս

ՌՃՁԴ։ ՌՃՀԸ

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 21×15×13։ էջք 364։ Պրակք Զ-ԺԳ, Ա-ԺԲ, Հանգամանք լաւ։ Թուղթ՝ առաջին մասինը ղեղնորակ, երկրորդը ըս-պիտակ և թանձր։ Գրիչ՝ Աբրահամ Վրդ-Բիւղանդացի։ Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիսադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-լանով, էջ 1-172 երկսիւն, 35 տող, էջ 173-364 միասիւն, 28 տող, Նոտր չեղադիր։ Հա-մառօտադրութիւնք չափազանց առատ։ Կա-լեկազմ տախտակայ, Պաշտօնակ վերջը երկու թերթ, երկրորդը կողքին փակած, երկք էջերն ալ ծածկուած սևադիւծ մեծ յիստատերով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-2 դատարկ։

Ա.— էջ 3.— Արիստոտելի վերլուծա-կան դիտաւորութիւն. Արիստոտելի ի վեր-լուծակմէն բուռն հարկամիլ պարզ հաւաք-մանէ։ Այլ արդ եթէ է դիտաւորութիւն առաջնոյ վերլուծականաց պարզ հաւաք-ման ...

Բ.— էջ 31.— Ներքողեան ասացեալ ի սրբոց վարդապետաց առ երկրորդն լու-սաւորիչն Հայոց Սուրբն Գրիգոր Տաքեա-ցին։ Իսկ զմեծապանծ և քաղաքալին բը-նաւից զդուարթանունն Գրիգորիոս, զպնոն ամենայն վարժից ...

Գ.— էջ 34.— Նարին քաղաք վասն Յովնանու ծննդեան, ի բանն, եւ դու մա-նուկ մարգարէ։ Դրիստոս լոյս փառաց աշխարհի յայտնաց ի մեղ զճապարհ շնոր-հաց ...

Դ.— էջ 40.— Բան ինչ վասն Մնեդ-եանն Բրիստոսի։

Ե.— էջ 46.— Յայլմէ քաղաք վասն հրեշտակապետացն։ Բարբ է Աստ-ուած ...

Զ.— էջ 52.— Ի Բան Աւետարանին. Մի համարիք քթէ եկի լուծանել զօ.— Զմարդն ի Հոգւոյ իմանալոյ և ի մարմնոյ զեղեցիկ կազմեալ, առ ոմն իմաստուն ...

Է.— էջ 68.— Թուղթ Դիմէնիսիս, առաքեալ առ Տիմոթէոս, վասն կատարման

Աւոյնցն Հաւատայ.— *Ով աշակերտ աստուածային եւ որդի Հոգեւոր...*

Բ.— էջ 77ա.— Տէր Առաքելի հոգեւորագ հայրապետի ի բան մարգարէիմ Դամիէի, որ ետ մշամ լերամցն.— *Հարցումն զԻ՞նչ է նշան լերանցն որ ի վերայ Բարեւոյն...*

Թ.— էջ 80բ.— Նորիմ քարոզ վասն տեղատեղիս, ի բանն սուրբ աւետարանիմ. ո՞ մերձեմ.— *Ասէ Տէրն, ո՞ մերձեցաւ իս...*

Ժ.— էջ 83ա.— Ի Տէր Առաքել, վասն կնոջ Բամամացոյն, ի բանն Ո՛վ կին դու.— *Եւ պարտի դիտել, ով Հրաւիրեաց զսա այսպիսի գովութեան արժանի լի՞նել...*

ՃԱ.— էջ 89ա.— Տէր Առաքելի ի բանն, ուրախ լիցիմ երկիմք ի վերաւստ) եւ ամպք.— *Արդ որպէս ի գալ մեծի եւ տիեզերակալ Թապաւորի...*

ՃԲ.— էջ 103ա.— Յովնանէս վարդապետի աշակերտ մեծիմ Գրիգորի՝ հոգեւոյն տեսութիւն, եւ քարոզ, ի չարչարանում Սուրբ Լուսաւորչիմ.— *Ասա պատահի Թապաւորն զանազան տանջանք չարչարել զՍուրբն Գրիգոր...*

ՃԳ.— էջ 111ա.— Տէր Առաքելի ի բանն Մովսէսի։ Մարգարէ յարուցել ձեզ Տէր.— *Հարցումն։ Ասէ Մովսէս մարգարէ յարուցել ձեզ Տէր Աստուած ձեր յղբարց ձերոց իրեւ. դիւ, նմա լի՞նիք. այսինքն, դի օրինակ սոյ զինքն Գրիգորի, Արդ՝ ո՞րպէս օրինակ եղեւ Մովսէս Գրիգորի, Պատասխանի։ ՃԻ (= 150) կերպիւ օրինակ եղեւ Մովսէս Գրիգորի, այսինքն, զի զսմենայն ինչ խորհրդովն Գրիգորի արար, եւ զուշակեաց արդեամբք եւ բանիւ, որ է այսպէս։ Ա.— Նախ տեսանելով զմորենին վառելայ՝ զուշակեաց զՄոնղոլն Գրիգորի... ՃԻ.— Ձի Մովսէս յորժամ ել ի լեռան Աստուծոյ, միայն զՅեսու տարաւ ընդ իւր... եւ միայն զՅովհաննէս մարմնով տարաւ. յերկինս, որպէս Մովսէս զՅեսու միայն տարաւ ի յեանն, եւ Գրիգորի մարդասիրին փառք։*

Մամօք.— Այսպէս 120-ով կը վերջանայ, Յաջորդ էջը 130 դատարկ։

ՃԴ.— էջ 131ա.— Տեղում Ամանիայի

առաջեայ առ Սուրբ Մարգարէն Յովնան.— *Յաղապս Յովնանու Հակիրճ եւ Համառոտ բանիւ անցցուք...*

ՃԵ.— էջ 35ա.— Երանելոյն եփրեմի առաջեայ առ Նիմուէացիմ.— *Ահա Հրաման Հասնալ առ մարգարէն Յօնան քարոզել ի Նինուէ...*

էջ 144, դատարկ։

ՃԶ.— էջ 145ա.— Ի բան աւետարանիմ որ ասէ Տէրն մեր Յիսուս Գրիգոր, քէ գոր կապից.— *Սորա ոկիգրն փոքր գրիմ մէջն է.— Եւ բաղում ինչ է, զոր առնէ Աստուած, եւ զմեզ Հրաժարեցուցանէ յայմանէ...*

ՃԴ.— էջ 163ա.— Կուսութեան օրինակ Սրբաւիտյն.— *Կուսութիւն է տաճար փղոսկրեայ ուր նստաւ ի վերայ արքայն Սողոմոն...*

էջ 165բ-168, դատարկ։

ԻԵ.— էջ 169ա.— Այս է ծանուցումն ի վերայ Գլխադրի Սրբայն Յակոբայ արքայն Ջերեմեայ, շարագրեցեայ ի Պօղոս ումեմն ծայրագոյն վարդապետէ Կոստանդնուպոլսեցոյ.— *Յորժէ իրէ, եւ կամ զօրժէ զովասանական բանից բուռն Հարից՝ ոչ դիտեմ, սիրելի Հարք եւ եղբարք...*

էջ 171-172, դատարկ։

Բ.— ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՑ.— 5

Գր. Տաքեւացի

էջ 173.— Գրիգորի աշակերտի եռամեծի հօր եւ քարոմապետի հայոց հուաքեայ ծաղկաբազ յԱռաքեաց գրոց եւ երգոցն Սողոմոնի, ի յուսար բամից վարդանայ, եւ մեծիմ Ներսէսի։ Ազմեա հագիտ Սուրբ Աստուած Յշմարիտ ամէն.— *ԶԻ՞նչ է որ Սողոմոն, եւ այլ մարգարէք, եւ Տէրն յաւետարանին առաւկա խօսէր...*

Գ.— ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ.— 5

Գր. Տաքեւացի

էջ 240.— Գիրք Ժողովողի.— *Որպէս յայտ է ի Մեկնութիւն մեծին Ներսէսի, դի Առաքեաց գիրք իրաւէ վասն զանազան բարուց եւ վարուց մարդկան...*

Դ. — ՄԵԿՆ. ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ. — 5

Գր. Տաթեւացի

Էջ 250. — Յաղագս իմաստութեան Սաղմունի. — Իսկ վասն իմաստութեան Սոփոանի ոմանք զայթակղեցան վասն կրկին պատճառի...

Ե. — ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ. — 7

Գր. Տաթեւացի

Էջ 301. — Համառոտ հաւաքումն ի տեսութիւն լուծմանց երգ երգոյն, աշխատեալ Գրիգորիոս հսկողի արի եւ երջամիկ հոնտարի եւ քայ փիլիսոփայի հայոց, աշակերտի ետամեծի Յովհաննէս Որոտմեցուն, ի լուսաւոր բանիցն վարդապետիմ վարդապետ: Ազգմայ Հոգիտ Սուրբ, սկըսեալ իմ համ ի աւարտ. — Հարց վասն է՞ր աստ յետոյ է կարգեալ...

Էջ 353. — Հարց. եկլէսիաստէս: Պատասխանի. Ժողովումն լսի, որ գերուեալ միտս ի պաշտօն դիւանց եւ ի յախտ մարմնոյ Ժողովէ ի մինն Աստուած...

Էջ 361. — Ցամզն է Սաղմունի:

Էջ 362. — Ցամզ Լուծմանց երգ երգոյն:

Էջ 364. — Աւարտեալ ի փառս Գրիգորիոսի Աստուծոյ մերոյ: Ամէն, Վերջ: — Թվին Հայոց ՌՃՀԼ [= 1720] ամին, փութանակի:

Մամր Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

1735

1. — Էջ 30բ. — Աղաչեմ եւ աղերսեմ զանդիպողացոյ յայսմ տառի, որ միով հայր մերոյիս յիշել զյոգնամեղ Բիւզանդացի Աբրահամ անպիտան եւ անարդիւն բանի սպասաւոր, որ զրեցի զսա ի մէջ Սուրբ Յարութեանն. Թվին ՌՃՁԴ:

2. — Էջ 12բ. — Ով ազնիւ վերծանող, զմեղսալիք դժօղս Աբրահամ իբր արեղայս, յիշեալ ի Տէր:

3. — Էջ 143բ. — Ըստ փրկութեան յիշատակ արժանի Նինուէացոցն, ո՞ր ամենակեցոյց ապաւէն իմ Փրկիչ Յիսուս Գրիգորիոս, փրկեա եւ ապրեցոյ յիշուառս զԱբրահամ տկար իբր վարդապետս բիւզանդացի՝ ի համայն մեղաց, զոր յոյժ փախաքամար զրեցի զսա ի Սուրբ Գաղաթս Երուսաղէմ, ՌՃՁԴ-ին:

Այլ յիշատակագրութիւնք. —

1. — Էջ 364, ստորոտը, անհարթ դրով. — Գրեալ եղեւ յԱբրահամ իբր արեղայն Բիւզանդացոյ, ի Թաղէն Պալատ կոչեցեալ, որդի առն բարեպաշտի Պետրոսի եւ Բարդիոնի, ի անկամ Սուրբ Երուսաղէմ զարողաց, վասն յիւրեանց ջերմեանդութեանց. նաեւ Լղբայրն իմ զովհիլ, զեռարոյս մահտնախ տիրացու Յարութիւն՝ մաղթեմ:

2. — Վերջին կողքին ներսի կողմը. — Այլ. հասցէ դիրս ի Սուրբ Գաղաթն Սաղիմ, կամ Եաֆայ, Սուրբ Անապատի միաբան Յարութիւն զբերմաստ արեւպիսկոպոսին ձեռն, հանդերձ բարեաւ, ամէն:

814

ՄԵԿՆ. ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ. — 5

ԱՆԴՐԵԱՍ ԵՊՍ. ԿԵՍԱՐԻՈՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մուշկ 21x15x15: Էջ 168: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ խորադիրները եւ սկզբնատողը կարճիբ, մնացեալը սեւ մեկանով, երկսին, 26 տող:

Նոտարդիր: Համառոտադրութիւնք ռոմբականէն քիչ մը աւելի: Կաշեկալով խաւաքարտեայ անարուեստ: Դատարկ թուղթ՝ սկիզբը հինգ բերթ, վերջը երեք, արտաքոյ իջահամարի: Կնիք սեւադրոյմ, փակադիր:

եւ, Բի. Մո. Յակոբ վարդապետ Պալաքցի:

Մասօք.— Յ. Վրդ. Պալաքցի վախճանած է 1739 թուին Սեւջակ, Ե. Հատար, 1960, էջ 158):

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3ա.— Ի տիեզերական ժողովոյն կամ, որ եղիւ յատուածապահ ֆաղաֆ

կատանդիմուպօլիս, Յայտնաբերւն Յովհաննու ընկալեալ եղիւ: Այլ եւ սորին ժըմնաբիւն, որ եղիւ յեպիսկոպառացն կեանքու...:— Հմմտ. Ձեռ. թ. 425:

էջ 163ա.— Յիշատակ տառիս գտաղիս Տն. Ներսիսի գերանշակ վարդապետի, զոր գտեալ ի մեծն Ամտիմ, եւ գրեաց զասի լուսաւորաբիւն Հայոց.— Ես Ներսէս Նուստոս ի Բրիտանոս...:

էջ 165-8, դատարկ:

815

Ա.— ԵԱՂԱԳՍ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 4

ԲՈՎՄԱ ԱԳՈՒՆԱՅԻ — Թրգմ. ԲԱՐՔ. ԵՊՍ.

Բ.— ՃԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 1

ՄԵԽԹԱՐ ԱԲԱՅՑ

Կ. Պալիս

ՌՃՂԲ=1743

ՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21x16x4: էջը 568: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Աթանաս Արեղայ: Գրութիւն՝ խորագրերները կարմիր, մնացեալը սև. մեկնույլ, միասին, 30 տող: Նոսր շեղագիր մանր: Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ճակատ.— Խորհրդոց: Ի շարադրութեմէ Սրբոյն Թովայի Ագուիմացոյ:— Բոլոր աստուածաբանութեանն արտահանեալ եւ ծագկաքաղ արարեալ, զստահասարակ Խորհրդոցն, զՄկրտութեան, զԿնքոյն, զՍրբազնութեան, եւ զՊապիկն, դառաւելագոյն հարկաւորսն ի մի հաւաքեալ, յօժանդակութեամբ Յօհաննու Մործորեցոյ: Եւ Թարմանեցեալ ի լատինականէ ի հայկական բարրաւ: Յամի Տեառն 1325 եւ հայոց ՉՀԵ:

Ձեռնադրութեամբ Տէր Զաքարիա Արհեպիսկոպոսի Սուրբ Առաքելոյն Թաթէոսի: Միջնորդութեամբ Տէր Բարդուղիմէոսի լատին եպիսկոպոսի: Ի Ղուռն Մործորու ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնի:

էջ 3.— Նախառացեալ մախաբուքիմք, ի սրբոյն Թովայի վարդապետէ, ի կարգէ սրբոյն Դամիմիկոսի. Յաղագս եօթն Խորհրդոց սուրբ եկեղեցոյ, ի յԱթիմ ֆաղաֆի:

Օրէմք Տեառն ամբիծ եմ, եւ դարձուցանեմ զհագոս վկայաբիւմք Տեառն հաւատարիմ եմ եւ իմաստուն ամենն զտալայս.— Ուսուցանէ մեծն Արիստոտէլ ի գիրս քաղաքականութեան ասելով թէ...:

էջ 11.— Գիրք Յաղագս Բնութեան, արարեալ ի սրբոյն Թովայէ եպիսկոպոսէ, Աւիմեան գերագանց վարդապետէ, ի կարգէ սրբոյն Դամիմիկոսի:— Յաղագս Բնութեան:— Խմբիք թէ զի՞նչ է բնութիւն, եւ ֆանի եղանակաւ ասի:

էջ 71.— ... Կատարեցաւ Գիրք Երկուց Ինութեանց եւ մի Անձնաւորութեան ի Բրիտանոս, ի մեծն Յօհաննու Բռնեցոյ, եւ սր. Բարդուղիմէոսի եպիսկոպոսի, ի Իրաւ Յի. Բի. որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

էջ 72.— Նախ եւ առաջին խմբիք թէ զի՞նչ է Խորհուրդ.— Պատահանեմ եւ ասեմ թէ խորհուրդ եղաւի ասի...:

էջ 216.— Յաղագս սրբագան Պատարա-

գին:— հմդրի թե Պատարագն սեղանայն
է՞ խորհուրդ:

Էջ 272.— Յաղագս մշանի:— հմդրի
թե խորհուրդքն այսմէիկ զք այժմ կան յետ
մեղանացն յԱղամայ համանգամայն պարտ
էր կացուցանել:

Էջ 283.— Յաղագս Պտակի:

Էջ 486.— Կատարեցաւ խորհուրդ
Պտակին ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մե-
րոյ ամէն:

Յիշատակարան Թարգմանդի. —

Ջատուածային եւ զերկնաւոր իմացուածդ
ամենասուրբ Հոգւոյն... Թարգմանեալ եւ
զրեալ ի դուռն Մործորու, ընդ Հովանեաւ
Սուրբ Աստուածածնին, որոյ ողորմու-
թեամբն եւ շնորհօք եղեւ աւարտումն եւ
կատարումն սորին յամի կենարարին 1325:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1743

Էջ 487, նախորդին ներքեւ.— Յօրի-
նակեցաւ ձեռամբ Աթանաս իւր արեղայէ,

Թուին Հայոց ՌՃՂԲ, ի Կոստանդնուպօլիս
թաղաքի:

Էջ 488ա.— Յանգ գլխոց գլխաւորաց:

Էջ 498թ-504, դատարկ:

Բ.— ՃԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Էջ 505.— Յաղագս արեւստի ձարտա-
սանութեան:— Գիրք Առաջին:— Յաղագս
սանիւմի ճարտասանութեան, եւ քաժամ-
ման մասանց մտրին:— Գլուխ Առաջեմբարդ.
— Ճարտասանութիւն, որ եւ ասի Հոնտո-
րութիւն, է արհեստ բարուք ասելոյ...

Էջ 566.— Յաղագս մասանց արտա-
բերութեան:— Գլուխ երկրորդ.— Մասունք
արտաբերութեան որպէս ի վեր ասացելոց
երեւին են երկու...

Եւ այսոքիկ սակաւք Համառոտապէս
լարադրեցեալք՝ բաւականք լիցին յաղագս
ճարտասանականի արհեստի, ի փառս Յի-
սուսի եւ ի պատիւ ծնողի իւրոյ Սրբուհւոյ
Աստուածածնի.— Վասնձան վերջնոյ մասին
ճարտասանութեան:

Էջ 568, դատարկ:

816

ՁԵՌԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐԿԻՆՍ.— 1

ՎԱՐՏԻՆԱԼ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՈՆ

Խրգմ. ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՒՆԱՆԵԱՆ (1871)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21x15x2: Էջ 236: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուրք՝ տոկուն: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները եւ գլխագիրները կար-
միր, մնացեալը սեւ մելանով, միասին,
27 տող: Նոտրագիր վարժ: Գունաւոր զար-
դադիր եւ լուսանցազարդ իւրաքանչիւր
գլուխի սկիզբը: Քորանազարդ էջ 19: Նկար
էջ 18: Կաշեկազմ տախտակեայ:

Ճակատ.—

Էջ 1.— Ձեռքածութիւն Յերկինս, պա-
րունակօղ զդացմանց սրբազանից Հարց, եւ
հնագունից իմաստասիրաց: Յօրինեցեալ
աշխատասիրութեամբ Տեառն Յոհաննու
Պօնի, վսեմագունի քարտինալի, Ս. Ե. Հ.—

Եւ Թարգմանեցեալ ի Հայկական իւրաքառ, ի
Վարդանայ Յունանեան, յամի ներմարմ-
նութեան Տեառն ՌՈՂԱ, եւ ըն թուարբրու-
թեան արմազնոյ ՌՃԻ [= 1671], Տպագ-
րեցեալ ի մեծն Հոռոմ, ըն տպաբանութեան
բաղանի Համագումարին զհաւատոյ:— Գե-
րազանցազուեղի եւ ամենապատուոյ Տեա-
ռն Յոհաննու Պօնի, վսեմագունոյ քար-
տինալի, եւ վեհալուստեր իշխանի սրբոյ եւ
կեղեցւոյն Հոռոմէականի:

Էջ 191.— Բառարան գրքիս.— Ախտա-
ջեր, Երան. Յոյնակի, Ախտաջերունք,
Սեռական իմն առնէն զմեղակի Հիւանդու-
թեան զոր լաթիկացիք Ֆէպոիս յարանուա-
նէն...

Էջ 225-230, դատարկ:

817

ԱՍՏՂԱՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւայ 21.5×15×1.5: էջը 164: Հանդամանք լաւ: Թուղթ՝ հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մեխանով, տեղ տեղ կան կարմիր, բոլորգիր նշանատառեր, երկսիւն, 20 տող. կարդ մը էջերու վրայ ալ փոքր թղթիկներ փակցուած են, որոնց վրայ կան յաւելուածական նօթեր, աւելի մանր գրով: Ենդագիր: Համառօտադրութիւնք գրենթէ սովորական: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ անարուեստ: Դատարկ թուղթէ սկիզբը եւ վերջը երեքական թերթ:

Ծանօթութիւն.— Ըստ Ստաւրյանեանի թարգմանեալ ի հայ՝ կարգաւոր ոճովք (Յուզակ, էջ 450, Բ.):

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յազագս դիտողութեամ տիեզերիս ըստ յամէրմամ լիմէլայ աչաց: Սահմամ Ա.— 1 Աստղաբաշխութիւնն է գի-

տութիւն տիեզերիս եւ Երեւութից նորա՝ ըստ որում այնպիսի:

էջ 35.— Կան աստղք ինչ՝ որք սեպհական անուն ստացան, այսինքն են՝ Արկտուրոս, (իմա՝ Արջածեւ) ի մէջ ոտից Արջապանի: Անն՝ կամ Լուսափայլ Գոհար, Հարաւային Պսակի: Ամիկ եւ Ուլք՝ յուսս Կառավարի...:

էջ 57.— Երկրորդ մասն Աստղաբաշխութեան: Յազագս մկտողութեամ տիեզերիս ըստ որում մտօք ըմբռնի:

էջ 163.— Աստղաբաշխութեան, ԺԱ.— Դիտել ղխաւարումն արեգական:

Վերլուծութիւն: Ա.— Պատկեր արեգական մուծեալ ընդ տեսողական խողովակ ի սենեակ մթազին՝ առջի ի վերայ սպիտակ թղթոյ...: Գ.— Եթէ ժամացոյցն վերպնացի, ուղղագրեացի ի դիտեալ բարձրութենէ արեգական եւ կամ ի ձեռն միջօրական գծի:

818

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւայ 21.5×14×2: էջը 110: Հանդամանք բաւարար: Թուղթ թանձր: Գրութիւն՝ դիտողութեան կարմիր, մնացեալը սեւ մեխանով, միասիւն, 29, 24, տող: Նոտր շեղագիր եւ նոտրագիր: Համառօտադրութիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ: Կնիք սեւադրոշմ, քառանկիւն, փակագիր, էջ 3 եւ 5. «Ք. Ծ. Արքայիս վարդապետ, 1243?»:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— 11, բոլորգիր:

էջ 1.— Գամմ թում Բարեկեմդամին ի տէր Միխրաբայ.— Երգս յաւթական, եր-

գեմք բանական, երկըրդ միական...: — Ե Ր . . . Ա Ո Յ Դ Ո:

էջ 6.— Տաղ Ջարմամայի.— Ճրագ ճշմարիտ հօր միածին, լուսաւորեա գիւսարս անձին...:

էջ 6.— Գամմ Սրբայն Թէոդորոսի քաջամարտիկ իւ արագանտ գիմուրին.— Վայելլազեղ սուրբ կոյս տիբածին, ամէնօրհնեալ Սուրբ Աստուածածին...:

Նայ եւ Գրիգոր բարուհապետին, որ Նախ խընդորող եղեւ այս դանձին, եւ զըստացող այս դանձաբանին, զՏէր Մարտիրոս սուրբ հեղահողին. ի գալըստեան աւուրն ահագին, արժան լինի անանց պըսակին,

ժողովրդեանս մեր ամենին,
Առաքելին երկողի սորին,

Ողորմեաց մեզ Տէր:

— Վ ա ր դ ա պ ե տ մ :

էջ 7.— Մեղեդի լաւ եւ անոյշ.— Քա-
ջաժարտիկ մեծ զինուորին Թէոդորոսի...

էջ 8.— Տաղ Նորին.— Խաղաղարար
նոր Թապաւոր, չոր զինուորացուն Հոգեւոր...:

էջ 9.— Գանձ.— Բարուն մարդասէր,
որ շնորհաց եւ Տէր, նոյն դու բարեւէր...:

էջ 11, նոտրադիր տարբեր գրչէ, «Բա-
ղեւնցի Յօհաննէս Վարդապետին է այս»:

էջ 12-106. «Ծանուցմունք եւ քարոզք
վասն նորեկ ուխտաւորաց ի սուրբ Երու-
սաղէմ եւ օրհնութիւնք քարոզից»:

էջ 107.— Վասն երակ առնելոյ.— Ա-
ռաջին օրն ոչ է բարի, բորոտութիւն բերէ.
Բ Գ օրն մի՛ առնե՛ր, եռք բերէ, եւ Հիւսե-
ղութիւն...:

էջ 108.— Տաղ գրոսանաց.— Յաւուր
միում որ էր մեղ նոր կիրակի, ելեալ ի քա-
ղաքէն եւ առանձնակի...:

Հաւիկ մի պայծառ տեսի աննման, ի
յայն քառաթեւին վերայ աննման...:

819

Ա.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ.— 2

Բ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵՒԵԼՅԻ.— 1

Գ.— Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20.5x14.5x4: էջք 300+202:
Հանգստանք լաւ: Թուղթ ստղուն: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները եւ զխաղիները կար-
միր, մնացեալը սեւ. մեղանով, միասիւն,
27 տող: Նոտրադիր: Համաօտարդութիւնք
սովորականէն աւելի: Կաշիկազմ տախտակ-
եայ: Մագաղաթեայ պահպանակ սկիզբը եւ
վերջը մէկ մէկ թերթ, անկիւնաւոր եր-
կաթապրով ձաւոցի մասն: Կուրծքին երկա-
թալիր՝ կիրակոս Պատմագիր: Կնիք, էջ 6,
Հայկի րնթեանի, «Առաքել Վարդապետ»:
Ստացող՝ Տէր Յակոբ:

Ա.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— 2

Կիր. Գանձակեցի

էջ 1.— Համառօտ Պատմութիւն ժա-
մանակաց, ի սրբոյն Գրիգորէ միջին յե-
տին աւուրս քեւացեալ, աբարեալ կիրա-
կոսի մեծ եւ ընտրեալ վարդապետի, ի
մեծսեռչակ սուրբ ուխտն Գեղեկայ.— (Գ)
[4]իւրք որ ի բնութեան մարդկան յայտնի
Հաստատուալ է խնամօք Արարչէն...:

էջ 113.— Վասն ժառօպոյն, գոր ալար
Ջաճարիայ, վասն խնդրոյ ինչ իրաց:

էջ 176.— Վասն անկամելոյ ի ձեռս
Ոցա իշխանն Աւագ:

էջ 177 ի ստորին մասը եւ յաւորչ էջը
պարապ ձգուած է, եւ դրութիւնը կը մնայ
թերի:

էջ 179.— Վասն աւերածիմ կարուցմ,
սի սի սի, վայ իմ:

էջ 187.— Վասն ցուցման կերպարա-
նաց Թարաւրիմ, բացայայտութիւն սակաւ:

էջ 281.— Վասն պատերազմի մեծ,
որ եղել ընդ միմեանս, Հօլաւուն եւ Բեր-
ւայն.— Անխարհակալք եւ մեծ զօրաւարքն,
որ կային յարեւելս եւ ի Հիւստաի...
որք էլին ընդ դուռն Դարբանդա, եւ Հարին
դրանակա իւրեանց առ ափն զետոյն, եւ կա-
լան ռոքա աստի, եւ նոքա անտի, սմբաց-
եալ զկարն զետոյն ցանկովք եւ խորագո-
յիւք:

էջ 286-300, դատարկ զրէթէ:

էջ 286, անհարք գրով.— «Եւ որք
վանէլք, զՏէր Յարութիւնիս յիշեցէք ի
Տէր»:

Բ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Վարդան Վարդապետ

էջ 1.— Բազմերգանիկ եւ երամաշնորհ
սուրբ հօրն, ամյալս փիլիսոփայի եւ լու-
սաւոր վարդապետի, Վարդամայ սուրբ

քարգմանջի, եւ կրկին լուսաւորչին հա-
յոց, բամ Պատմագրութեամ իմաստօտ վի-
պասանեալ, յԱղամա եկեղէ մինն եւ ԶԺԶ
թվական հայոց, յոյժ պիտումի շարագրու-
քեամբ եւ զեղեցիկ պիտառութեամբ. —
Բզկերեալնն ոչ զորքանն դամէնն, որ ինք-
եան միայնոյն է, այլ յանձնասական փառացն
փայլակն ինչ երեման, որով ուղղեցուց
յրադձանս մեր...

Էջ 89. — Իսկ Վասպուրականի թագա-
ւորք աղղկն Սենիբարիմայ, Գաղիկ որդի
Դերեկանն: Սա շինեաց զԱղթամար...
Կող ինչ ինքն եւ զՏէր Պետրոս աւրէնել
ղլուրն Աստուածայայտ լմէկ թերթ պարապ
ձիւրած, ապա կը շարունակուի էջ 93,
այսպէսլ երեմիա, որ եւ Անժրեւիկն, որ
յսամ Լ չորակեր եղև...

Էջ 127. — Եւ ի թվին ԶԺԶ, ի կատար-
ման հորդաց պահոց աղուհացից, ի յաւուր
յարութեան Ղաղարու, սահմ ժամեան Զ,
փոխի աշխարհէս զգալոյ իմանալին Տէր
կողանտին պատրիարքն հայոց, ծերաց-
եալ, լի աւորք ըստ մարմնոյ եւ առաւել
եւ ըստ հոգոյ եւ ըստ կամաց Աստուծոյ,
յորովայն ընտրեալ, ամենայն աղագց եւ ի
յնդոց վիշակալ կուսութեամբ անփուտ
մնացեալ, զըրորն ինքն տարեալ, եւ ըստ
կարի թեթեւացուցեալ, որ եւ յարմարի
նամ ասել. Անցաք մեք ընդ հուր եւ ընդ
ջուր, դանապան փորձանաց մտեալ հնոցի
յկհնանահոտ հրոյն բորբոքմամբ, զոր տես-
եալ Յիսուսին իւրոյ եւ Աստուծոյ՝ ընդ Ղա-
ղարու հանէ, արտաքս ի կրեցս դժնդակ
յանպատում փառս:

Գ. — Էջ 128. — Յաղագս ԲԺԺ կեմ-
դամակերպիցն, ԲԺԺ ազգաց, եւ ԲԺԺ ան-
դամոց մշամակեմ. տունս, ԺԱ. — Ա. — Աշ-
խարհս ունի զձեւ մարմնոյ, երկոյտասան
անդամք մարմնոյ...

Էջ 136. — Թվական ԶԲ տաճիկն առաւ.
Ըստամպոյ, ի ԺԱ, Տրապիզոն առաւ. ԶԷ
յնրդեկայն շարժ եղաւ, ԶԺԱ, զարձեալ
շարժ եղաւ երդեկան եւ ԼԲ մարդ մեռաւ.
Թվին ԶԺ շահ իսմայիլն յնրեկայն եկաւ.
ԶԿԲ սէլիմն զշահ իսմայիլն կոտորեաց:
ԶԶԲ Սուլեյման թաղաւորն զնաց Պաղատա

Դ. — Էջ 136. — Թվականաբար պատ-
մութիւն կարճ ի կարճոյ: Գիտութիւն ան-

ցելոց ժամանակաց. — Ի Թվականն հայոց
Նկի զարթեաւ աստուածաստտ բարկու-
թիւնն, ելին աղղն Թուրքաց ի վերայ Գրեմ-
տոնէից եւ կոտորին անողորմ ի Վասպու-
րական, աւուրսն Սենեբարիմայ...
Թարքի Տաճկաց. — Ալի Ոսման խան ելերէ,
կ տարի թաղաւորէ, թվին ԶԱ Ուրախան
նստեր է, իԹ ամ Թաղաւորէ... Թվին ՌԺԲ
[= 1603], որ եւ Գրիգոր բանի խնդրոյս եկի
յԱրարատեան յերկրէն ի յերկիրս խախ-
տեաց, որ այժմ Բարերթ ասի, առ ոտս եր-
ջանիկ հաւուր մերու, ետամեծին եւ տիեզե-
րալոյս վարդապետին, Սրապիոն քաջ հեռե-
տորին, որ է այժմ ի վանն Վահանջիւնու եւ
առաջնորդէ Սր. Ուխտիս, ի յանրարի ժա-
նանակիւ... Հմտ. Գր. Գրաւորացի,
Ժամանակագրութիւն, էջ 39:

Ե. — Էջ 142. — Յաղագս է բաժնի աշ-
խարհիս, որ իմանա թէ որպէս եմ, եւ չա-
փեմ երկամբն, եւ կամ լայմն, կամ զինչ
կերպ մարդիկ բնակեալ եմ ի մտայ. — Թա-
ռաղին բաժնի աշխարհիս բնակեալ են մա-
ղիկք զԵւատեալ եւ ամէնն մարդակերք
են... Էլթոն բաժնի աշխարհիս բնակեալ
են Գող եւ Մադուղ, եւ սոքա ոչ ճանաչեն
յիկատում, եւ ոչ ունին աւրէնք... — Ութ
բաժնի աշխարհիս ասացեալ, յաւուր արա-
բաժնի, ի ներքեւ քան զբարձունս, յարեւե-
լից կողմանէ բնակեալ են մարդիք, որ կո-
չին Թուճկանք, նոքա սրդիք Արեթային...

Զ. — Էջ 144. — Հց. զինչ է որ ասէ
Տէրմ մեր Յիսուս Գրիստոս, թէ ամենայն
աւստիկ չորք ամիս եմ, եւ հումմ գամ...
Բամ ժողովածու, արարեալ է յիմաստմոց,
վասն աշխարհեան:... Նշամացոյց դա-
րացն այս եմ:... Յաղագս տուտարեալմ
արեւստիմ, թէ յումմ եղամ, եւ վասն
ինչ պատմառի գրեցամ, եւ թէ յարում ժա-
մանկի կատարեցաւ:

Է. — Էջ 146. — Միխայիլի գրաց պատ-
մութեան ստկաւ մի գրեցի. — Ի Գաւրա-
ցոց աշխարհն Հնդկաց, ոմն թաղաւոր
Հրայ. եւ առաքեաց Յուստոսոս առ նա թէ
բարձ զաղանդը գալոյ...

Մամոք. — Էջ 169. — ստորին լուսանց-
քին կայ հետեւեալը. «Ով հաւասար լուսոյ
ուշացս եղբայր Տէր Յակոբ, ինձ մի մե-
ղադրեր վասն ժի եւ կէս սողիս, եւ Ա թրի-

տին, որ կտրեցի, այլ վառն չոր րարկանալի բնութեանդ մեղադիր լին, որ շթողիւր տետրերուն նամարքն եւ էի գրեր, որ այսպիսի սղալանք պատահեցաւ մեզ, որ տեսանողացրն ծաղր եւ ծանակաք կու լինիմք»:

էջ 181-186, դատարկ:

էջ 187.— Կայր նշանաւոր մի ի քաղաք մի, եւ ունէր շատ դանձ, որ լկայր այլ նա-րուստ քան զայն մարդն ի քաղաքն: Մերա-

ցաւ եւ ոչ ունէր զաւակ:... Հալնեցաւ աղ-ջիկն. ասաց նայրն եւ ընդ մայրն, թէ նա-ւան եմ այս կտրիճիս, պսակեցէք զիս: Եւ թաղաւորն պսակել երես զերեսն: Եւ երես զկէս թաղաւորութիւնն իրենց: Եւ ապա խրկեց կտրիճն շատ պարզեաւք մարդիք ի նայրն եւ ի մայրն. եւ այն թաղաւորն խը-կեց զիր ծնաւդն (էջ 198):

էջ 199-202. դատարկ:

820

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.— 4

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻՍՍԱՅԻ

Պրուսա

ՌՃԻՁ=1677

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20.5×15×3.5: էջ 552, Պրակք ժեւ+Ը: Հանգամանք լաւ: Թուղթ՝ հասա-րակ: Գրիչ նիկողոս Սարկաւաք: Գրու-թիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնաւորու-թիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ մեյա-նով, երկսին, 34, 35 տող: Նորագիր, Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ, քայքայուած: Դատարկ Թուղթք՝ սկիւրը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ: Ստացող՝ Սուքիաս Վարդապետ:

Ա.— ԽՕՍԳ ՅԻՆՆ ԵՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

էջ 3ա.— Գրիգորի Եպիսկոպոսի նիւ-ետայ, Խօսք Յիմն Երամուքիւմ, բամ առա-ջիմ: Երամի ազգատոց հոգով.— Ո՞ր արդեօք այնպիսի ժողովնայս իցէ մինչ զի աշա-կերտ լինելով բանին, ընդ նմա ելանիցէ յերկրէ Հովտացս...: Հմմտ. Թ. 390:

էջ 10բ.— Նորիմ, Երամնիթ հեգք, զի Առաք ժառանգեցեցն զերկիր: Բամ երկ-րորդ.— Որք սանդիսովք ոմամքք ի բարձ-րագոյնն ելանեն, յորժամ յառաջին աս-տիճանն ելանեն...:

էջ 106ա.— Բամ Զորեքտառանքորդ.— Եկն եւ ի մէկ Հողեւոր խրախճանու-թեանս սպասաւորութիւն...:

Բ.— ՅԱՂԱԳՍ ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ

էջ 113ա.— Յարդորում մամկանց ի կուսութիւն: Նորիմ Գրիգորի նիւտացոյմ, Յաղագս Կուսութեան: Եթէ սեփեական է Աստուածայմայ եւ անմարմին քմութեանն կուսութիւն.— Բաղմաց կանխաւ եղեւ կու-սութիւն, առ ցոյց բանի պատճառս բիւր-տալով պատուասիրացն զպատճառն ի տօնն Հռակել բանի...:

էջ 165բ-168, դատարկ:

Գ.— ՅԱՂԱԳՍ ԲՆՈՒԹԵԱՆ, ՄԱՐԻՈՅ

էջ 169ա.— Ա.— Վասն բնութեան մարդայ:...: ԽԲ.— Թէ ո՞յց է մայա-խմամութիւն:

էջ 170ա.— Գրիգորի Եպիսկոպոսի նիւտացոյ Յաղագս Բնութեան Մարդայ.— Զմարդն ի Հողոյ իմանալոյ եւ ի մարմնոյ յեղեցիկ կողմեայ...:

էջ 258ա.— ԽԲ.— Յաղագս ո՞յց է մայախմամութիւն.— Արդ զի է նախախա-մութիւն եւ զինչ է ասացաւ...: Վերջ: ... Այստեղի եւ ի վերայ ժառեցն, եւ յափշտա-կողացն յինչն, քանզի յորոց Հանեն՝ Թե-րեւ վասն օլտի, իսկ յափշտակողքն ան-իրաւք, զի վասն ժառտութեան, եւ ոչ վասն օլտի Հանին ի նոցանէն:

Դ.— ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԴՈՑՆ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ

էջ 265ա.— Գրիգորի Եպիսկոպոսի, եղբոր Բարսեղի, Տեսութիւն ի Մարգարէ կազմութիւն: Գլուխ յարում է իմն մասնաւորական յազգաւ աշխարհիս բնախոսութեան, եւ գեղեցիկ իմն եւ պայծառ պատմութիւն.— Զի եթէ ընդ այնոսիկ որ ի ձեռն ստացուածոցն, պարտ է պատուել զայնոսիկ որ ի ձեռն առաքինութեան դանազանեալ են...

Թիշատակարամ Թարգմանչի.—

էջ 338ա.— Ի վեց Հայրերորդի, Լերկերէրերորդի... եւ ի Թաղաւորական սեղանոյն կիսնաոի... ի յոյս փրկութեան աշխատողացն եւ յիշողացդ առ Քս.:

Ե.— ԼՈՒԵՐՈՒՄՆ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԳՐՈՑ.— 3

էջ 338բ.— Որպէս ոչ Հնար այլ ազգ ինկել: ԼԵ՛: Այնքան գեղեցիկ արար Աստուած զմարդոյս կազմութիւն՝ որպէսդի քան զայս այլ գեղեցիկ ոչ որ խմանալ կարէ...:

էջ 359.— Ո՛յց է մախախմամութիւն.— Նախ տեսութեանցն եւ ապա ամենայնի բոլոր զարդուն: ԼԵ՛: Տեսութեանցն գԴ. տարբաւ ասէ՛ թէ նախ սոցա նախախնամէ...: Վերջ... Բայց զահիճն յարձակեցաւ եւ ապան: Ժլատիցն՝ աղահացն:

էջ 361-2, դատարկ:

Զ.— ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ

էջ 363ա-Պրակ Ա.— Գրիգորի Եպիս-

կոպոսի Նիւսեցո խօսք մարիմ ժողովադին մեկնութիւն առաջիկայ քանիցս, քան առաջին: Բամբ ժողովադին որդոյ Դաւթի [Թաղաւորի] իսրայելի, Երուսաղէմ.— Ունայնութիւն (յ)ունայնութեանց, ասաց ժողովողն...:

էջ 419ա.— Բամ Ութերբարդ.— [Ժ]աւանակ սիրելոյ եւ ժամանակ ատելոյ...:

Ե.— ԹՈՒՂԹ ԵԱՂԱԳՄ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑ

էջ 428ա.— Գրիգորի[ի] Եպս. Նիւսեց- [ւայ] Թուխ[ք] յազգաւ երգայ երգաց.— Ընկալայ որպէս վայել էր քում պարկեշտ վարուցդ եւ սուրբ անձինդ...:

էջ 545ա.— Բամ չարէփոստամ.— [Ե]նտեղ նորա իրեւ տաշտե խնկոց իւղեփեցաց...:

էջ 552, դատարկ:

Թիշատակարամ Գրչի.— 1677

էջ 551բ.— Նայ եւ զստացող գրոցս, զՍուրբիս աստուածաբան վարդապետն, եւ գծնողն իւր յիշխմէք ի Տէր, որ ետ գրել Պրուսա քաղաքն, Թվին ՌձիՁ, ձեռամբ Նիկողոս սարկաւադիս, ի վայելումն Տէր Նահապետին, բարով վայելէ յաւիտեանս, ամէն:

Ենտմագայն յիշատակագրութիւն, նախորդին ներքեւ, անհարթ գրով.— Գիրգս եղեալ եղեւ յիշատակ Աթոռոյս Քրիստոսի Մրտոյն Յակոբայ, ի Սուրբ Քաղաքս Երուսաղէմ, ձեռամբ Մինաս Վարդապետին, որ խնդրէ Հանդիպողացդ տալ զողորմին:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՈՑՆ ՔԱՂԱԵԴՈՒՆԻ.— 3

[Կ. Պալիս]

1761

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւաւ 21×16×4: էջք Դ+646: Հանդամանք լաւ, Թուղթ՝ հասարակ, Գրիչ՝ Ստեփանոս Ղուկասեան: Գրութիւն՝ խորագրերները եւ սկզբնատողերը կարմիր, մնացեալը սև մեկանով, երկսին, 26 տող:

Նոտրադիր վարժ: Համառօտագրութիւնք սովորականինք քիչ մը աւելի: Գանկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Դ, դատարկ գրեթէ:

էջ 1ա. — Գործք Բաղկեղանի ժողովոյն: Սկիզբն Բաղկեղանի ժողովոյն. — Յամի Տեառն չորս հարիւր յիսուն եւ մէկ, եւ ի ներքոյ բղձխութեան տեառն մերոյ Մարկիանոսի մշտնջենաւոր օգոստոսին...

էջ 22էր. — Ի գործոց երկրորդ ժողովոյն Եփեսոսի. — Եւ երբ Յօհաննէս Երէց եւ զլուսւոր զրիշն երկրորդ ժողովոյն Եփեսոսի ընթերցաւ զայս զործս առաջին ժողովոյն Եփեսոսի, յայնժամ Դէոսկորոս եւ սիսկոպոսն Աղէքսանդրիայու ասէ...:

էջ 340, դատարկ:

էջ 341ա. — Երրորդ գործ Բաղկեղանի ժողովոյն. — Ի Թուականին Գրիստոսի յորս հարիւր յիսուն եւ մեկին, եւ ի ներքոյ բղձխութեան տեառն մերոյ մշտնջենաւոր օգոստոսին, չոկտեմբերի ԺԴ.ն...:

էջ 49Զր. — Երկուսուսաներորդ գործ Բաղկեղանի ժողովոյն. — Նմանապէս եւ ի

բսանեւութն հոկտեմբերի, հրամանաւ զերիւրոյն աստուածապետի եւ յոյժ բարեւպաշտ տեառն մերոյ Մարկիանոսի...:

էջ 606ա. — Եօքսիտասաներորդ գործ Բաղկեղանի ժողովոյն:

էջ 636բ. — Վերջ գործոցն Բաղկեղանի ժողովոյն:

էջ 637-646, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.

էջ 636բ. — Գրեցաւ ձեռամբ Ղուկասեան Ստեփաննոս Նոտարի Կոստանդնուպոլսեցւոյ, ի Թվին Յիսուսի, 1751, Դեկտեմբերի 16:

Յեռնագոյն յիշատակագրութիւն.

էջ Ա, անհարթ զրոյ. — Յիշատակ և տիրացոյ: Հօանէսին որդեւն նորայ Կարապետին:

822

ՎԵՅՈՐԷՒՅ ԳԻՐԲ. — 5

ՄԱՏԹԷՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Կ. Պալիս

ՌՅԿԹ = 1720

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 21×15×2: էջք 338: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 24 տող: Նոտրադիր: Համառօտագրութիւնք շատ առատ, կարեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

ձակատ, էջ 1. —

Վեցորէից Մատթէոսի Հայոց վարդապետի, հաւաքեցեալ եւ շարադրեցեալ ի բանից սրբոց հարանց, առ դրան Սր. Առաքելոյն Ստաթէի, յամի Կենարարին մերոյ ՌԵՂԵ, եւ Հայոց ԸՃԽԴ [= 1395] Թուականի, եւ զաղափարեցեալ ի նոյն Վանքն Սր. Առաքելոյն Ստաթէի, ի Թուականութեան Հայոցս ԸՃՀԲ [= 1423]: Յորմէ յընդօրինակեցաւ սա ի Կոստանդնուպոլս յամի

կենարարին մերոյ ՌԶԻ, եւ Հայոց ՌՅԿԹ [= 1720], ի Կիսս ամենամեծին Աստուծոյ:

էջ 2. — Ցանկ վեցօրեայ Գրոցս:

էջ 7. — Նուաստ Մատթէոսի վարդապետի աշխատասիրեալ առ ի հաւաքումն բանից որ հայի առ վեց անուր գործս Աստուծոյ, ի խնդրոյ Սարգսի կրօնաւորի:

Յիշատակարան Հեղինակի. —

էջ 220. — Արդ եւ խոցոտեալ յոյի եւ ի մարմին տկարացեալ եւ տարտամեալ մտօք եւ դիտութեամբ, վերաւորեալ ի բանսարկուէն մեռեալ ոյի, Մատթէոս ՔՀՆյ. սպասաւոր բանի...:

էջ 222, դատարկ:

Բ. — էջ 223. — Ճառք տեառն Բարսղի Եպիսկոպոսի, գոր արարաք քաղաւառու ի

գրոց մորա, քր կռիլի վեցորէից.— *Լուսաք ի
յրոց, դի ասէ՛ ի սկզբանէ արար Աստուած
դերկինս եւ զերկիր...*

Էջ 237.— Տեսան վասիլի շառ Երկ-
րորդ, վասն Զ օրեա տուրց.— *Ձի թէ ար-
տաքին դուռն վրան ժամուն այնչափ մեծա-
շուք էր...*

Էջ 311.— Տեսան վասիլի շառ Իմնե-
լարդ.— *Եւ ասաց, ասէ, Աստուած՝ բըղ-
խեցէ Երկիր դեռուն շունչ կայտառ կեն-
դանի ըստ ազգի իւրում...*

Գ.— էջ 322.—

*Պատճէն Հայոց տումարական,
յոր ի նախնեաց մեր պարզեցան,
րայց ի Դաւթէս վանդ չափեցան,
ստանաւոր շարադրեցան,
անուանք ամսոցն հայկազան,
նաւասարդի, Հոռի, աշնան,
սահմի, տրէ, քաղդո, ձմռան,
արաց եւ մէհնկի որ կան,
.*

*.
Ոտանաւորս այս տումարի,
եղեւ Իյով մեծ քաղաքի,
ընդ հովանեաւ Աստուածածնի,
հայոցըն սուրբ Լկեղեցի:
Քահանայից սրբազանի,
Տէր Գասպարին, Տէր Խաչատրին,
Տէր Վարդանին, որ են ի սմի,
որ քաջ Հովիւ են սուրբ ուխտի:
Նաեւ վանից միաբանի,
կուսակրօն քահանայի,
Եպիսկոպոս Ստեփաննոսի,
Տէր Կարապետ մեծ հայրապետի:
Եւ Տէր Վարդան արեղայի,*

*եւ ընդ նոսին Տէր Գրիգորի,
որ սպասաւորք են Սուրբ Ուխտի,
Հաճկատար Սուրբ Աստուածածնի,
Այլ Տէր Սահակ արեղայի,
որ հանդիպաւ այսմ տեղի,
եւ այլ մանկանց սուրբ Սիոմոնի,
սարկաւաղաց ամենայնի,
Թորոս ի վաշկաւ եւ Սիմոնի,
եւ ազախնոյի բանասիրի,
որ շախատին յետ սուրբ Գրգի,
մակացութեանց եւ ընդ նրբի:
Որք բաղձացան սըմին իրի,
եւ խնդրեցին, եւ ես գրեցի,
յիմար Դաւիթս Զէթունցի,
զսակաւ տումարս ի ոտ հանի:
Ի հաղար և իսուն թվականի,
եւ ութ թուով էր աւելի [= 1609]
ի ժամանակ րարեպաշտի,
Ձիկմունտի քաջ թաղաւորի:*

Դ.— էջ 327.— Վասն արարչութեան
Այ. քէ յարում տուր գիմշ արար ի Զ ա-
ւուրսն:

Էջ 330-338, դատարկ:

Գետնագոյն յիշատակագրութիւն. —
1801

Էջ 1.— Թուին Ռ. Մ. Մ. մայիսի ըս-
կիսին, ես Վանու նուիրակ Վանեցի Սիմէօն
Վարդապետս յԱխթամար գնացի, Շատա-
խեցի Կարապետ Կաթուղիկոսն ինձ պարզեւ
ետ, որոյ Տէր տացէ կեանս երկարս: Եւ
ըստ կտակին իմոյ եւ յետ ինձ մեռանելոյս
յիշատակ լիցի Սուրբ Յակոբայ որ յԵրու-
սաղէմ:

823

ԱՍՏՈՒԱԾԱՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 5

Գ. ՎԴԴ. ԱՂԱՄԱԵԱՆ

Երուսաղէմ

7

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21x15x2: Էջք 208: Հանգա-

մանք շատ լաւ: Թուղթ՝ Հասարակ: Գրու-
թիւն՝ սեւ մեղանով, միասին, 23 տող:

Նոտր շնորհիւր: Կաղժ՝ կիսակաշի խաւա-
քարտեայ: Ստացող՝ Մարկոս Եպս. Եւ-
դոկիացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ճակատ, էջ 1.—

Գիրք որ կոչի Աստուածամտութիւն,
արարեալ ի Պետրոս Վարդապետէ Նախի-
ջեանեցւոյ Աղամախան, ի փառս Աստու-
ծոյ եւ ի յօղուտ մանկանց եկեղեցւոյ, ի
վնասիտ Հայրապետութեան տեսուն Թէո-
դորոսի դերընտրի եւ աստուածարեալ պատ-
րիարքի քրիստոսադիր եւ տիեզերահռչակ

Սրբոյ Աթոռոյս Սաղիմայ:

Վերստին ի լոյս ածեալ եղև ընդ հո-
վանեալ երկնահանգէտ Սրբոց Յակոբեանց
Աթոռոյս, առ ի վայելումն ընկի միաբան
Եւդոկիացի Մարկոս Եպիսկոպոսին:

էջ 3.— Յառաջարանութիւն. — Արա-
րածապատում մարդարէն Մովսէս, ի ճա-
ռելն զստեղծմանէ մարդոյն, ասէ. արար
Աստուած զմարդն ըստ պատկերի իւրում եւ.
ըստ նմանութեան...:

էջ 205-208, դատարկ:

824

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Տեղի

ՌՃԲ=1653

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×4: էջք 376: Հանդա-
մանք բաւարար, ջուրի խոնաւութենէն մա-
սամբ վնասուած. նորոգութիւն կրած:
Թուղթ՝ հասարակ, ոչ միատեսակ: Գրիչ,
Տոմարական մասին, Միջայէլ Երէց, Գրու-
թիւն՝ սկզբնաւորութիւնները եւ գլխադիր-
ները կարգ մը մասերուն մէջ կարմիր,
մնացեալը սև մելանով, ընդհանրապէս երկ-
սիւն, 24-41 տող: Նոտրադիր այլադան:
Կաշեկապմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Ճառելիսն մեկ աստուածա-
րանեաց. է երորդ, ի չորից աստարանչա-
ցն չորրորդն է Յռհանէս...:

էջ 7ա.— Նորին քաղաք Դաւթի եւ
Յակոբայ ի բամն՝ քրդուտ Տէր Դաւթի
ճշմ.:

էջ 18.— Վասն է Աթոռացն.— Արդ չո-
րեսին Աւետարանս, ուր եւ գրեցան եղևն Դ
սթոքս գլխաւորք չորից կողմանց տիեզե-
րաց, այսինքն Անտիոք՝ արեւելից, Աղէք-
սանդրիայ Հարաւոյ, Հոռոմ՝ արեւմտից, Ե-
փեսոս՝ Ասիացւոց եւ Հրիսիսոյ...:

էջ 33.— Կին մարդն է Թուրքի գահմէթ
ունը, այնոր համար դաւակ չի լիներ: Առա-

ջին գահմէթն այն է որ հով կու ընծայի ծը-
նընդական անդամն, Բ ծնէրենն դուրս կու
լինի, Գ այն է որ ծաղիկ աւելի կու տեսնէ:
Դ. այն է որ տեղն զեղին ջրեր կու ժողովի:
Ե. այն է որ ծնէրենն կապ կու լինի: Ջ.
այն է որ ծնէրենն միւս կու ըռնէ: է այն է որ
տեղն խարապայ կու լինի, տաղլմիւ կու
լինի սերմն...:

էջ 36, դատարկ:

էջ 37ա.— Յանկ Է առաջիկայ Լուծ-
մանց քրդաց քրդացին.— [Առաջին վասն
արքայութեան եւ վասն վարդապետաց...:

էջ 39բ.— Համառոտ հաւաքումն ի
տեսութիւն լուծմանց քրդայ քրդայն, աշ-
խատասիրեալ Գրիգորիոս եսկազի, արի քր-
ջամիկ հռիւքոյնի եւ քաջ փիլիսոփայի հա-
յոց, աշակերտի Եռամեծիմ Յոսեփմու Ո-
րոտեցոյ, ի յուսաւոր բանից վարդապե-
տին Վարդամայ...:

էջ 85-88, դատարկ:

էջ 89.— Բաղդիբ մուփրատաքի հա-
տիս ուր զամենայն քառսմ յայտնէ Այրէն
միծչեի ի Բէն. եւ Քրիստոսի փառ աւիտ-
եամս ամէն.— Աղբաւ ուր է խնտէն ուր է
յրուխն ուր է փայլ կոտուտ ուր է խունաւ

որ է չերելն... Արջու ընկուղ որ է դա-
դարի որ է ճէվդի մաթիւն:

Էջ 95ի վարժի մասը եւ յաջորդ էջը դա-
տարի: Նման դատարկ մասեր կը գտնուին
հետագային ալ:

Էջ 97.— Դինն որ է քիշնէլ որ է քուղ-
պարս:

Էջ 125ա.— Նարճիլ որ է Հինտիստան
ճէվդիլ:

Էջ 137ա.— Քուղպարս որ է դինն որ
է քիշնէլ:

Էջ 147-160, դատարկ:

Էջ 161ա.— Հրց.— Թորժամ Հայր մատ-
նեաց զՈրդի, բառ այնձ, որ յիւր Որդին ոչ
յնայլեւ, այլ վասն մեր մատնեաց: Այլ եւ
Որդին մատնեաց զանձն իւր վասն մեր, ասէ
Առաքեալ. ապա զի՞նչ մեղաւ. Յուդա որ
մատնեաց զնա: Պի. Հայր մատնեաց զնա
վասն սիրոյ, եւ Որդի մատնեաց զանձն իւր
վասն փրկութեան մերոյ. իսկ Յուդա մատ-
նեաց վասն ազահութեան:

Էջ 166ա.— Վասն ամապական մարմ-
նոյմ Քրիստոսի:

Էջ 170ա.— ԻԼ.— Վասն դժգոյնոց:

Էջ 183բ.— ԼԲ.— Վասն գալստեան
Սուրբ Հոգւոյմ:

Մամօք.— Ստորին լուսանցքին նշա-
նակուած է ճիւղերորդ Հատորի էջ:

Էջ 187ա.— Ժ.— Յազագս Քահանա-
յապետութեան:

Մամօք.— Ստորին լուսանցքին նշա-
նակուած է ճիւղերորդ Հատորի:

Էջ 199ա.— Կատարումն Երարդ Կա-
տորի Աստուածաբանութեան Դիմնիւնայ:

Էջ 201ա.— Յազագս վեցօրէից Արար-
չութեան Աստուծոյ.— Յետ ընդէմ ար-
տաքսելոյ զարտաքին եւ ընդ մէջ հերձելոյ
զհերձուածողս, եւ ճշմարիտն աստուծա-
բանութիւն Հաստատելոյ ի մեղ...:

Էջ 216բ-218, դատարկ:

Էջ 219.— Նորին Բարոյ սրբոյմ Սոն-
փամնոսի ի բանն որ ասէ. Սոնփամնոս աշխ-
լի շնորհօք եւ զօրութեամբ անմէր նշանս,
եւայլմ.— Պայծառ եւ հրաշալի է տօնիս
խորհուրդ, ով եղբարք իմ սիրելիք...:

Էջ 230.— Նորին դարձեալ Բարոյ
սրբոյմ Սոնփամնոսի ի բանն որ ասէ. Ահա

տեսանմ երկինս բացեալ եւ գՐՈՂԻ Մարդոյ
զի կա ընդ այմէ Աստուծոյ.— Անդրանիկն
մարտիրոսաց կոչեաց զիս այս օր ի հոգե-
ւոր Հարանիսն իւր...:

Էջ 247.— Նորին Բարոյ Դաւթի եւ Ա-
կոբայ ի բանն որ ասէ. Երդվաւ Տէր Դաւթի
նշմարտութեամբ եւ ոչ տոնաց մտ...:

Էջ 259.— Նորին Բարոյ սրբոյ առա-
քելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի ի բանն որ ասէ.
Եւ իբրեւ ճաշեցին, ասէ ցըՍիմն Պետրոս.
Սիմն Յովնան սիրեա զիս անաւիլ քան
զդասայ.— Սէրն մշտնջենարուս Թիսուս
Քրիստոս եկն ի փրկել զմեզ, ոչ թէ աղա-
շանօք, այլ զթութեամբ, սիրով եւ շնոր-
հօք, ընտրեաց զառաքեալ...:

Էջ 266.— Նորին Բարոյ դարձեալ ի
բանն որ ասէ. Եւ իբրեւ ճաշեցին, ասէ ցըՍի-
մն Պետրոս.— Եւ ի վերայ այսմ բանի Գ-
ինչ ասելի է. Նախ վասն ճաշոյն, երկրորդ
վասն Հարձման, երրորդ վասն վաղճա-
նին...:

Էջ 273.— Նորին Բարոյ Յոնանոյ եւ
Ակոբայ: Դարձաւ Պետրոս եւ տեսանէր գա-
շակերտն, զոր սիրէր Յիսուս, զի գայր
զինտ մարա, եւայլմ.— Պայծառ է մեծ բան
տօնախմբութեան, ով Քրիստոսատէր ժո-
ղովուրդ...:

Էջ 282.— Նորին Բարոյ դարձեալ Յո-
նանոյ եւ Ակոբայ ի բանն Ովիկիտա որ ասէ.
Իբրեւ զառուտ զատարասական գտնուի
զմա եւ եկեղեց մեզ իբրեւ զանձնի կա-
մուխ եւ անագամ. Ովիկայ.— Առաւուս
պատրաստական է տէրն մեր Թիսուս Քրիս-
տոս...:

Էջ 288-290, դատարկ:

Էջ 291.— Գայր ի վայր զնալն, այլ
որպէս զայն զժիգս իւր ի բարձունս ձգէ եւ
այնպէս զճանապարհս իւր արմարէ: Դարձ-
եալ զի չոր է եղլուր այժուն, այլայպէս եւ
կենդանակերպս այս ցուրտն ցրտուն ի հող-
մոյ սաստկանայ, որ թէպէտ պարզ եւ արեւ.
լինի, բայց զարիւնն ծրծէ զմարդոյ, որպէս
սովորութիւն առեալ ասն արեւէ...:

Էջ 294.— Յազագս Աշանք լուսնին եւ
աստեղացն եւ վասն շարժի եւ որստմանց,
Աստոյց գրեց առաջեալ է երանելոյմ Դամ-
իլի մարգարէին.— Թշրին դոնմ, որ է

Հոկտեմբեր, թէ արեգական խաւարի, եւ եւրանէ որդի թագաւորի, եւ ըսպաննէ զնա չալը իւր...:

էջ 303-307. դատարկ:

էջ 308-372.— Տմար:

էջ 309.— Յորժամ դիտաւոր աստղ երևի աւուրս խոյին, նոր թագաւոր յարիցէ եւ բաղում պատերազմ տայ...:

էջ 313.— Յորժամ Զօհալ աստղն ի կենդանակերպ մի մտանէ յաւուրս խոյին, թագաւորք փախին ի յերկրէ յերկիր, եւ լինայ պատերազմունք մեծամեծք...:

էջ 327ա.— Վասն ամպոց եւ քամից մշամ է.— Յորժամ որ լուսին կարմիր եւ հրայգոյն երևի, երակն խիստ ցուրտ զայ...:

էջ 335.— Դամիէլի մարգարէին աւաց(եալ) է, Յազագս խաւարմամ արեգակն եւ լուսնին, եւ աղեղան եւ շաքժի եւ ամեմայն պատահարաց.— Յորժամ որ նաւասարդի ամիսն լուսին խաւարի, եկեսցէ ժիւն, եւ պարզ եւ ցուրտ խիստ...:

էջ 340ա.— Ամիսք Հռոմայեցոց եւ

մշամք մորիմ. արեգակն. եւ լուսնին, եւ աստեղացն.— Յորժամ յունվարի ամիսն արեգակն խաւարի, մահումք պակասին մարդիք...:

էջ 342.— Խրատմն է Տումարիս.— Տումար արեգական եւ լուսնին որ ցուցանէ զկենդանակերպսն, եւ զաստիճանքն, եւ զմասունքն...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1653

Զգծող սորա զՄիքայէլ Էրէցս յԷրեցէք ի Տէր եւ դուք յԷրեալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյն մերոյ: Գրեցաւ թվին Հայոց ՌՃԲ, օգոստոս ամսոյ իւն:

էջ 339բ.— Պրակղի ասացեալ է վասն Կաղանդաց.— Եթէ Կիրակի Հանդիպի Կաղանդն, ձմեռն պնդալոյն...:

էջ 362բ.— Յազագս ժամոյ շարաքոց չար եւ քարոյ քէ ինչ պատահի:

էջ 366.— Յազագս աղեղան իջանիւոյ վասն չարոյ եւ քարոյ:

էջ 368.— Յազագս յարոտիւմն վասն չարոյ եւ քարոյ:

825

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 5

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵԱՆՍԻ

Կեղի

ՌՃԿ=1711

ԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21.5x15x6: Էջք 638: Հանգաւ մանք չատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ Մեւքոն: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիւսագիրները կարմիր, մնացեալը սև մեկանով, երկսիւն, 34 տող: Նոտր չեղարի: Համառօտագրութիւնք առատ: Գունաւոր զարդագիր եւ լուսանցարդ իւրաքանչիւր սաղմոսի սկիզբը: Գլխազարդ իւրաքանչիւր կանոնի սկիզբը: Գունաւոր խորանազարդ, էջ 9: Կաշեկազմ տախտակեայ: Պահպանակ՝ հաստ մազաղաթ, սկիզբը եւ վերջը երկուքական թերթ, զատարկ դերթէ: Վերջին թերթին վրայ կայ նոտրադիր. «Հազար

Վրդպտ. եւ եմ»: Ստացող՝ Հազար Վրդ. Մերտիցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4, դատարկ:

էջ 5ա.— Ցամկ է առաջին կամեմին եւ լախ երգարամին...:

էջ 8բ.— Նորին քաղմերջանիկ եւ երանաշնորհ սուրբ Խորն, անյապք հոնտոր եւ լուսաւոր վարդապետի եւ խարագնազեաց ճգնաւորի, մորազ Լուսաւորչի հայոց, Գրիգորի եռամեծի, Լուծմամբ Դժուարիմաց Բամից եւ Քաղաւածոյ սաղմոսացն Դաւթի Սրբոյ վարդաւանջ մեկնու-

բննէ, յայժ պիտամի շարադրութեամբ եւ զեղեցիկ պիտառութեամբ: Հոգի Աստուած, զսկսեալս իմ դու կատարես:— Մի է Աստուած. նախ ընդդէմ բաղում աստուածոց: Երկրորդ՝ մի է անձամբ Հայր, եւ միեւնոյն ընտթիւն Հաւասար երէցն...:

Էջ 73ա.— Ի կատարած Սաղմոս ի Դաւիթ:— Երկրորդ Կանոն, որ է Ը եւ տասներորդ Սաղմոս...:

Էջ 291ա.— Սաղմոս յԱսայի.— Եւթանասուներորդ Երկրորդ Սաղմոս...:

Էջ 372բ.— Ագօթք ի Մովսէս յայրմ Աստուծոյ: Վեցերորդ կամոն է այս: Ախտարակս, ախարաբն, որ զամագան կիրս եւ փոփոխումս մեր ցուցանէ.— Կարգ կանոնին: Ասաց թարի է Իսրայելի Աստուած եւ ուղղոցն արտիւ: Այս էր որ ապաւէն եղև մեղ մարմնոյն...:

Էջ 516բ.— Օրինութիւնք Աստիճանաց.— Յաղագս ութերորդ կանոնին որ է ՃԺԹ սաղմոս...:

Էջ 630—638, դատարկ:

Զիշատակարամ Հնգիմակի.— 1405

Էջ 628ա.— Յիշատակարամ.— Ընդ որոց վերջինս բանասիրաց, եւ տրուպ խըղորդաց բոնին... Մեկնութեան Սաղմոսացն Դաւթի ... յորում բռնակալն Թամուր, Թուրանութեամբ վերին խնամոցն, տիրեալ էր բաղում աշխարհի եւ աւերեալ, եւ կործանեցաւ յայսմ ամի, ՊԾԴ Թուի:

Եւ պատճառ չարութեան վերստին քաղուածոյս... Այլ եւ ի բանս խրատու եւ քարոզութեանց, եւ լուծումն խնդրոյ Հարցողաց, նաեւ ի վարժումն իմաստից մտաւոր սաղմոսաց... Որպէս ասէ իմաստուն ստորոգիչն աշխարհի...:— Հմմտ. Թիւ 367:

Մամբ յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

1.— Էջ 244բ.— Ձթլուտակալն եւ ըդտառակալն անձն, զՄեկնոն ծրողս, յիշեա եղբայր, Հայր մեղայիւն ի բարի մաթին, ամէն:

2.— Էջ 369, ստորին լուսանցքին. «Ով հողայրք, իշուն որդին ձիուն ծնածն մեռաւ. միտս Հետ ցնորեցաւ, այսպէս սղալ մղալ դրեցաւ»:

3.— Էջ 516ա.— Զեղկելի անձն եւ ըդ-

տառակալ զՄեկնոն ծրողիկս յիշեցէք Հայր մեղայիւն: Աստուած մեղ յիշէ յարութեան վերջին օրն, ամէն: Հայր մեր:

4.— Էջ 332ա.— ՁՄեկնոն մտայլ ողի աղաչեմ յիշեա:

Բուն յիշատակարամ Գրչի.— 1711

Էջ 629ա.— Աղդ դրեցաւ Քաղուած Սաղմոսի յերկիրն Խորձիւնի, որ Կեղի յորջորջի, ի լաւ եւ յընտիր օրինակէ, ի խնդրոյ Տէր Ղաղար Վարդապետի, որ է յերկրէն նա Մերոսինոյ:

Եկեալ յերկիրս մեր Կեղի, կացեալ ի վանս սուրբ Կերակոսի, ուսեալ զուսումնս քան զչափն աւելի, առեալ զսեմն արեղայի:

Ի չափ Հասակ էր տղայի, միտքն յըստակ քանց Հայելի, վարժեալ ի դիրս Սողովմոնի, եւ այլ գորոցն ըստ կարգի: Գիշեր ցորեկ ոչ զաղաթի, Սաղմոս երգէ Հետ նուազի, եւ աղօթք ի սենեկի,

պահէ զպահս ըստ կարգի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթի, տարին բոլոր ծոմով անցնի, չարթապասերն այսպիսի,

մէթ եւ գինի ոչ ճաշակի: Եթէ իւրեն Հիւր Հանգիպի, սակաւ ըմպէ խառն ընդ ջրի, Գ (3) յիսնակն ըստ կարգի,

անխախտ պահէ յամենայնի: Յոյժ թրքալան եւ քաջ ոգի, որ կու կենա ի մէջ քերդի,

ուստն կրծնն ոչ խնային, եւ կողոպտեն յամենայնի: Նա ինքն յօթար է սպասէ,

սուրբ տունս պայծառ պահիմ ասէ, մայրն Յօղիտայն աղբիւր լոյս է, որդին բողբոջ Կերակոս է:

Այս սուրբ տանս աւել յուսէ, ջրան լուցանէ կանթեղս լուսէ, միշտ Հանապաղ սաղմոս ասէ, երգոց երգոյն ի միտ ամէ: Աղքատաց եւ տնանկաց ողորմող է, ողորմու թիւն առատ բաշխէ,

զման ի ձեռն կու առնէ, Հողազործող վաստակող է,

դէրբոն իբրեւ արին Հեղէ,

զմարտիրոսաց,
առ ինքն վարէ եւ վաստակէ,
կու սերմանէ եւ կու ցանէ,
աշխատանօք կու ժողովէ,
յոյժ տուքանօք կան բերէ,
առատ ձեռօք ինքն բաշխէ:
Ես մեղաւորս բերան շունիմ
որ սա զովիմ,
միտքս տկար է որ տեսիմ,
խելքս թեթեւ է, ես խելիմ
ձեռքս տկար է որ դրեմ:
Մայր Յօղիտայ, սուրբ Կիրակոս,
զուրք լիջիք մեզ բարեխօս:

Մանաւանդ տէր Ղազար Վարդապետին եւ
ձեռնադրաց (չորս տաղ պարագայ ձգուած է) եւ
ինձ անարժան Մեղին ծրողիս եւ ամուս-
նոյս ամէ Աննային, թվին Ռ. Ճ. Կ.:

Յիշատակագրութիւն Մեքսիկոյի Ղա-
զար Վարդապետի. — 1731

Էջ 7ա, բոլորդէր. — Յիշատակ է Գա-
րողներէս Մէքսիկոյի Ղազար Վարդապե-
տին, որ է Դերմանու առաջնորդ, որ զայս
գիրքս, որ է հալալ արդեանց իմոց, ետու
յիշատակ որդոյն իմոյ սիրելոյ, այսինքն

Նիկողայոս Վարդապետին. քանի որ կեն-
դանի է վաշելէ. ոչ ոք իրախա չունի: Յետ
անցման սորա Սուրբ Յակոբայ յիշատակ է:
Ոյ ոք որ կարդա կամ օրինակէ, միով
հայր մեղային յիշէ կամ յիշատակ ինձ եւ
իմ ձեռնդքս հոգեւոր եւ մարմնաւոր, եւ դուր
յիշողքդ յիշեալ լիջիք առաջի Գրիստոսի
աստ եւ ի հանդերձելումն: Թվին Ռ. Ճ. Ձին
զրեցաւ, ամէն:

Աւելի վարը կայ հետեւեալ տողը
նոտրադիր. «Յիշատակ է ի դուռն Սբ. Յա-
կոբայ որ յիմ»::

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնք,
նոտրադիր. —

1. — Էջ 5բ. — Յովասափ Վարդապետ,
Նիկողայոս Վարդապետ, Կարապետ Վար-
դապետ, Կուսակրան յեղբայրք եւ ծառայք
Քրիստոսի:

2. — Էջ 290-1, ստորին լուսանցքին. —
Յովասափ Վարդապետ, Նիկողոս Վարդա-
պետ, Կարապետ Վարդապետ, Կուսայկունք
եւ յեղբայրք, ծառայք Աստուծոյ:

3. — Էջ 627բ. — Յար եւ նման է թիւ
1ին:

826

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 21x15x5: Թեթք 349: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ՝ հասարակ: Դրիչ եւ
ստացող՝ Պետրոս Արզ. Վանեցի: Դրու-
թիւն՝ խորագիրները կարծիք, մնացեալը
սեւ մեկանով, երկուսն, 25-36 տող: Նոտր
չեղագիր անհարթ եւ դժուարընթեռնի:
Համառոտագրութիւնք բաւական առատ:
Ուղղադրութիւն յոյժ տկար: Կաշեկազմ
տախտակեայ: Դատարկ թուղթք՝ սկիզբը
ութթ թերթ:

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Թղ. Ա-Ե 1, Աւետարաններու գլխա-
կարգութիւններ եւ նախադրութիւններ:

Թղ. Ե2-2 1. — Ցանկ հոգեշահ քարո-
ղից...:

Թղ. 22-ԺԲ, դատարկ:

Թղ. ԺԳ 1ա. — Նպիփամու կիպ. Ե-
պիսկոպոսի ասացեալ մեքրադեմս ի սուրբ
Մեմուդ եւ Յայտնութիւն տեառն մերոյ
Յիսուսի Քրիստոսի:

Թղ. ԺԹ 2ա. — Թուղթ սուրբ Կորն Ա-
մեմի հոգեշահ եւ օգտակար:

Թղ. Ի 2ա. — ԼԹ, Սարգիս Վարդա-
պետի Կաթողիկեայց Թղթոց Մեկնութեանէն
վերջուած հատուածներ:

Թղ. Կ 2ա. — Սրբոյն Նփրեմի խորին
Աստուծոյ խօսք վառն բնութեանի եւ անըն-
դունելի ազօրից:

Թղ. 101 1ա.— Քարագ վարդավառին բամ որ ասէ: Եւ յետ վից արուր առնու Յիսուս ընդ իւր գիցեորսս եւ վկայորսս եւ գլխանուէս...:

Թղ. 101 1ա.— Քարագ փռիմամ Աստուածածնին ի բամ որ ասէ Սաղոմոն: Բազում ղստերք տտացամ մեծութիւն:

Թղ. 211 1բ.— Ներին Գրիգորի, վասն գրկամաց ի բամ ժողովադին: Տեսի գրպարտութիւն ի ներքայ արեգակն.— ի բազում եւ ի պանդան մեղաց զոր գործէ մարդ, մին պրպարտելն է եւ գրկելն...:

Թղ. 212 1բ.— Յայլմէ քարագ վասն պատարացի ի բամ որ ասէ. փորձեցէ մարդ գամն իւր եւ այսպ ի հացէ ամտի կեփիցէ...:

Թղ. 234ր 2.— Հարցմունք խիստ լաւ պիտամացու, ով որ կարգայ եւ միտ առնու զգծազս յիշէ վասն Աստուծայ.— Զինչ է որ ասէ, աւրհնեալ է փայտն որով յի՛ն արգարութիւն...:

Թղ. 304ր 1.— Յոհանու եզմկեցայ ի Դամասկացի Յոհանու գրացս քաղեալ համառոտ գիտս եւ գորութիւն քանիցս եւ մարգարեական վկայութիւն ըստ կարգի պատմէ.— Տեսանես զի ամենայն աշխարհի Հեթանոս լցաւ բան հաւատոյն Քրիստոսի, եւ որպէ միայն եղէ անհնազանդ...:

Թղ. 314ա 9.— Ի Լամբրոմացի Տէր Ներսեսի բանիցմ քաղեալ համառոտ բան...:

Թղ. 314ր 1.— Ներին քաղեալ զհամառոտ Սարկաւագ վարդապետի բանիցմ.— Զանազան են փառք արդարաց ըստ սերմանցն...:

Թղ. 315ա 2.— Ներին Յոհանու վարդապետի եզմկեցայ մաշնաբամ գրաց.— Ուսումն վարդապետութեան կերակուր եւ բմպելի է հոգոյ...:

Թղ. 315բ 2.— Ներին այլ ինչ բան.— Երեսն հարցանէ Տէրն՝ Սիմոն Յոհանու սիրես զիս...:

Թղ. 316ա 1.— Վասն երաժշտութեամ ճայնիցմ.— Ամենայն ձայն յերկուս բաժանի, ի կենդանացն եւ յանշնիցն: Եւ յանշնիցն Բ. է՝ որ բնութեամբ եւ է որ գործեաւ: Ինութեամբ, որպէս փայտի, երկաթոց, եւ քարանց. եւ գործեաւ, որպէս փողի եւ քնարին, ըստ հոռոմ պուկն, լանկն, բար-

բուտն, եւայլն: Իսկ շնչաւորն Բ. բանական մարդոյ եւ անբան անասնոյ: Եւ բանաւորն լաժանի յերկուս, որ է արուեստի եւ լաւփով, եւ է որ [ան?] արուեստ եւ անկշիտ, որպէս լացն եւ ծաղրն, որ չարի եւ դարպ եւ ուսուլ չունին. վասն այն խտեկի է իմաստանցն ծաղրն, իբր զի անկարգ եւ անկշիտ իր է, իսկ իմաստունքն բազում աշխատութեամբ դտեալ են զգործին ձայնական երգոցդ, որ բան(ակ)ան զինդութեան երակցն որպէսդի? սահի? երթայ տրտմութիւն եւ հոգն, եւ ուժ առնու հոգին. զի ձայն անմարմնութեան մասն ունի եւ ազգակից է հոգոյն. եւ ուրախանայ հոգին յորժամ լսէ զձայն ազգակցին եւ ազգէ զուրախութիւն ի մարմին: Եւ իմաստութեամբ իմաստունքն առաջինքն յարմարեցին զբարբուտն ի վերայ բնութեան մարդոյն ի նմանութիւն չորից տարերես:

Զիւր զբնութիւն հրոյ ունի, որ է տաք եւ չոր. Բ. լարն, զոր տուֆայ ասեն, նման է սաֆրաին. Գ. լարն, որ է սկիւրն, նման է սաւառային. Զորբորդ լարն, որ կոչի պա(յ)մ(ա)ն, պլլղամին է, եւ պլլղամն արեան հակառակ է, եւ պամն, որ է պլղամի, հակառակ է զիւրն, որ է արեան: Թէ որ յարենէ հիւսնդ է՝ մերձ նստեալ երդեն զպամին ի պար(պ)ուտին? օգուտն է, եւ հնամուշէն ըզմար(մ)ին? եւ Թէ հիւսնդութիւն ի պլլղամն է, զիւն երդեն, որ տաք ու չոր է. եւ պլլղամին հակառակ: Եւ Թէ սաֆրայն շատացել լինի առ մարդն, չէ պարտ զիւն երդել, զի տաք եւ չոր է, եւ հրաին է, եւ սաֆրայն այլ նոյն է. այլ զպամն, որ հով է եւ զժէ է եւ յաղթող սաֆրային:

Առաջին զիւր բնութեամբ հրային է, տաք է եւ չոր. երկրորդ լարն, որ է տուֆայն, օդն է, տաք է եւ գիճաին. երրորդ լարն, որ է սկիւրն, հոգն է, հով եւ չորաին. Զորբորդ լարն, որ է պամն, այն ջուրն է եւ զիճային եւ հով: Պամն եւ զիւրն յարմարեալ ընդ իրարս՝ մուսթադիլ է եւ միջակ եւ օլտակար բնութեան:

Եւ այսպէս դտին զերդդ ձայնիցն իմաստունքն, եւ տայն? Բ. փարսային ուրիշ ուրիշ անուն դրին. եւ մեծ իմաստութիւն հոգոյն՝ նիւթական գործեաւ ի լուս ամին:

Ով որ չի հասկանայ զփարսաքն որպէս աշատանք? կայ յոմպել գիւնին, եւ Թէ

հիւանդի եւ հասկնայ զգորութիւն ձա-
նին՝ դառնայ ուշ եւ զօրութիւն առնու, եւ
այս էր որ ի հնումն առ հիւանդին երգէին,
եւ առաւել օղտէր քան զըմպելին դեղոցն:
Նոյնպէս թէ հոգին է ցաւն, որ ի տրամու-
թիւն փարատի, եւ այս յայտ է ի տղայոցն
հրախայիցն, զի ունի զօրութիւն ի հոգին,
որ աւորք ածելով քնի քաղձրածայնու-
թեամբն հեշտացեալ. զի ձայն անմարմին էր
եւ հոգին անմարմին. փառաւորի հոգին
յորժամ տեսանէ զհր. նման: Վասնորոյ եւ
մարդարէն Դաւիթ քնարաւ երգէր, եւ այլք
ի մարդարէիցն քնարերգութեամբ կոչէին
զհոգին, ի զուարթանան հոգոյ:

Ծանօթ.— Նման տեսութիւն մը կը
յտնուի Թովհաննէս Երզնկացիի Քերական-
ութեան մէջ.— Հմմտ. Զեռ. Ս. Յ. Թ.
1311, էջ 163—171:

Թղ. 317ա 2.— Պատմութիւն Թագա-
ւորին Բաքիլացոց որ Ամգիւտամես ասեմ.
— Թապաւոր մի էր աշխարհէն Բաքիլացոց
Անպիւտանոս անուն...:

Թղ. 320ր 1.— Հարցումն Սրբայն
Բարսեղի ընդ Սրբայն Գրիգորի վասն պէս
պէս քննութեանց ի պետս գիտութեանց:

Թղ. 324բ 2.— Գրիգորի եռամեծի քա-
րօզ վասն Ծննդեան Գրիգորի ի քանն որ
ասէ: Առաջեաց զքանն իւր եւ քծկեաց ըզ-
նոսա:

Թղ. 329բ ա.— Նարին քաղաք վասն
Ծննդեան որ ասէ. Տէր ասաց ցիս արդի իմ
ես դու եւ ես այսօր ծընայ զքեզ:

Թղ. 334ա 1.— Ա.—
Ամենայնի սկիզբն եւ եմ,
Դուք լուարուք զոր ինչ ասեմ,
Ով մանկունք իմ զձեզ խրատեմ,
Եւ զքնութիւնս իմ ձեզ ճառեմ...:
— Ա-Ք, Կ ա ր ա տ Ե ի տ է:

Թղ. 337ա 1.— Հարցումն Սրբայն
Գրիգորի Լուսավորչի եւ պատասխանի եր-
միշտակապետին, վասն հոգաց արդարաց եւ
մեղատրաց:

Թղ. 342բ 2.— Պատմաւք Առաջաւո-
րաց պահեցն, ասացեալ սուրբ եւ ուղղա-
փառ վարդապետաց:

Թղ. 347—349, դատարկ:

Մամր յիշատակագրութիւնք Գրչի կր

յտնուին զլեթէ ամէն հատուածի վերջը.
ինտրովի կ'առնենք կարեւորները միայն:

1.— Թղ. ՄԱ 2բ.— ... Ողորմի քա-
րօղիս արաող Յակոբ Ղրիմեցի վարդապե-
տին, եւ ինձ մեղապարտ եւ անարժան Վա-
նեցի Տէր Պետրոսիս, այժմ եւ ահեղ դա-
տաստանին, Ամէն:

2.— Թղ. ՄԴ 1ա.— Տէր Աստուած
մեր Յիսուս Գրիգորոս, քո սուրբ եւ ամէն-
աւրինեալ ծնողի բարեխօսութեամբն, ո-
ղորմեալ սուրբ տառիս յարմարողին, Յակոբ
Ղրիմեցի աստուածաբան սուրբ վարդապե-
տին, եւ ինձ մեղապարտ եւ բաղձմեղ Վա-
նեցի Պետրոսին, կարդացողացդ եւ յաղա-
ցին, եւ որ զողորմին ասեն, Ամէն:

3.— Թղ. ՏՃԶ 1բ.— Որ ողորմի Հո-
գին Սուրբ Աստուած տառապեալ եւ դոն-
իւիկ եւ անարհեստ Պետրոս զծողիս ի միուս
անպամ պայտեան իւրոյ, Ամէն:

4.— Թղ. 229բ 2.— Որ ողորմի Գրիս-
տոս Աստուած ստացողի եւ զծողի սուրբ
տառիս, փրձուն եւ անարհեստ եւ անարժան
Վանեցի Պետրոսիս, որ անուամբ եւեթ, եւ
զործով թափուր եւ անպիտանիս, այժմ եւ
ահեղ դատաստանին, Ամէն:

5.— Թղ. 323ա 1.—
Գրիստոս Աստուած լոյս աշխարհի,
որ աւեսօք Գարբէլի,
ծնար յայրին Բեղդահանին,
բարձեր զանձն մօրն Եւային,
սուրբ ծննդեամբ քո Հրաշալի,
մեղ ողորմեա, Աստուած բարի,
բարեխօսութեամբն Գարբէլի,
եւ ամենայն զօրացն երկնի,
ծուլ եւ պղերզ եւ եղիւնի,
եւ տառապեալ մեղաւորի,
Պետրոս կոչեալ աքեղաի:
Ով որք կարողայք սուրբ ողորմի,
եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի
այժմ եւ ահեղ դատաստանին:

Հին յիշատակարան [Գր. Տաքեւաց-
ւոյ Սաղմոսաց Գաղատաւոյ Մեկնութեան
առաջին համառօտ խմբագրութեամբ] — 1387

Թղ. 304ա 2.— Որ եւ այս տուութիւն
Սաղմոսի մեկնութեանն ընդ նախ տեսու-
թեան մարդարէին Շապիյադիցի, իբր զկըր-
կին լոմայս աղքատի ի դանձարան ճոխու-
թեան մանկանց վերնոյն Սիովնի արկիւ:

իսկ թէ դատաւ ինչ ի սմայ արժանի՝ Տեառն շնորհք մատուցել, եւ պակասն մերոյս փոքրնկայ անթիւն ներկացի: Որ եւ եղբայրացիս սիրոյդ ղթերին լցիք եւ յաւենին կշռեսցիք եւ ուղղեալ Հասարակութեամբ:

Աղաչեմ նշխար ձերոյդ մաղթանաց ուղորմութիւն մեզ պարգեւեսցի, թերեւս բուժեսցի շարափն նեխեալ եւ փոխալ վիրաւորեալ մարմնոյս, եւ սրբեսցի խիղճ վտանգաւոր Հոյւոյս: Ընդ որս եւ երիցս երջանկի վարժապետին իմոյ Յովհաննէ Որոտնեցոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի, որ երից սմաց փոխեցաւ առ ցանկալին իւր Գրիտոս, եւ ղմեզ որսս թողեալ, կամք տարակուսեալ ի մէջ յողնաթիւ չարեաց, բազմալորտոյս ակեաց, աստուիկ՝ կոխակաց, անփորձելի եւ անհմուտ նաւապետի, որ եւ ոչ սակաւ մխիթարութիւն. վասն այնորիկ զհաւաքումն սորա? որոց չափ եւ տրտմեցայ որքան եւ յետոյ ղուարթացայ, եւ այս ի պատճառէ մերս ղդերգութեանց, կամ ծոյլ աշակերտաց, կամ ի ժամանակիս դառնութեանց, յորժամ ասպատակեալ Հէնջ զօրաց կրկին խորաղմ անւանեալ աղանց, կոր-

ծանեցին ղերկիրս Հայաստանեաց, ղՎրաց, ղՊարսից, եւ այլս բազմաց, զոմանս ի սուր արկին եւ ի հուր, ղկէսք ղերի վարեցին, եւ մնացեալքն ի սակ ջրնջեցին, եւ բազում շէնք աւերեցան. յորում ամի էր թիւ Հայոց 912: Եւ մեր մաղապուրծ եղեալ աստ անկեալ? ջրջկաք ի վերայ յերկրի, նաղեալ բարեաց եւ խաղաղութեանց

Եւ ղարձեալ սուղ ինչ աւուրք ապահովեցաք ի վանս Հուլակարնակ առաքելական աթոռոյս նւատաթէք, որ եւ աւարտեալ ղրեցաք ձեռամբ Մաթէոսի ղրչի եւ աշակերտի: Այլ եւ աղաչեմ աստուածասէր պատահողդ, որք աւրինկէք ի սմանէ, ղբեանք եւ սակաւ յիշատակարանս զայս, եւ ղուք յիշեալ լիջիք ի դպրութեան կենաց, ամէն:

Եւ ղիս զտառապեալ եւ մեղօք դառամածեալ եւ տխուր եւ տարտամ Պետրոսիկս եւ ննջեցեալս իմ յիշեսցիք եւ Աստուած ուղորմի ասացէք, եւ Աստուած, որ առատ է ի տուրս բարեաց, ձեզ եւ ձեր ննջեցելոց ուղորմեսցի այժմ եւ ահեղ դատաստանին:

827

ՀԱՐՑՄԱՆՑ ԳԻՐԳ.— 5

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՆԱՃԻ

[Կ. Պալիս?]

[Ժէ. Դար?]

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×6: Էջք 810: Հանգամանք յաւ. փոքր թերոյթներ կան տեղտեղ, Թուղթ՝ սպիտակ, Գրիչ՝ Բարունակ, Գրբութիւն՝ խորապիւրնեւր եւ ղլխագիւրնեւր կարմիր, մնացեալը սև մեխնով, երկսին, 33—37 տող: Բոլորդիր: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Տեղտեղ մեծ սկզբնատառեր կը պակսին: Կաշեկազմ տախտակեայ: Ստացող Գրիգոր Վրդ. Կեասարացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1—24, դատարկ:

Էջ 25ա.— Այս իմչ է գլխաւոր քանք բոլոր գրքաց:

Էջ 29.— Որպէս ասեն Հերձուածողք՝ զամենայն ինչ մարդկան ի Հարկէ գոյ, ղլործ, ղշիւպուած, զմահ, ղկեանք եւ զամենայն...

Էջ 772ա.— Հարցմունք Գեորգ վարդապետի եւ Լաւծմունք Գրիգորի մարին հալալատի:

Էջ 789բ—810, դատարկ:

Յիշատակարան Հեղինակի.—

Էջ 770բ.— Յիշատակարան.— Աղբ եւ վերջինս ի ծնունդս հեղեցոյ, եւ տրուպս յա-

նասիրաց, Գրիգոր պիտականուն խնդրող բանին, բացայայտեցի զբանս հարցմանց ի լուսաւոր բանից վարդապետաց եկեղեցոյ, ի խնդրոյ ումեմն բանասիրի Ասոմ ուղղափառի . . . :

Մամր յիշատակագրութիւնք Գրչի. —

1 — էջ 408բ. — Զբարունակ սուտանուն մեղսամած, տառապեալ ոգի գրիչ, յիշել աղաչեմ :

2. — էջ 481, ստորին լուսանցքին. — Լէնթժի [= 37920] գիր է տետրին :

Մէկ երես ՄՈՆՂ [= 2490?] գիր է ինձի խիտ գումքի :

3. — էջ 796 լս. — ԺԲ տող Ա թանալ զրչի գրեցի :

Մեծ յիշատակարան Գրչի, զարմը առջ, Սաւայանեանի ժամանակ արդէն իսկ զի բաց կտրեալ է (Յուցակ, էջ 452) : Այժմ

կը տեսնուի կէս սիւնակ մնացորդ, որ է հետեւեալը :

էջ 789ա. — Հոռմանցոց ամսոյ փետրվարի ԻԶ աւուր Գլարթի : Այլ եւ անմեղադիր լեռուք. ոչ թէ հմուտ գոյով գրութեան արուեստի եւ կամ ուսեալ բնաւ որպէս եւ յայտ է ի զործս : Արդ երես անկեալ մոխրաթաւ գիմաւ աղաչեմ եւ մաղթեմ զղասս լուսեմա կրանաւորաց, եւ աշխատաւոր բանասիրաց, որք աւղտիք ի սմանէ կամ աւրինակէք, յիշեցէք զտարակուսեալ մեղաւք, եւ մոլորեալ մտաւք զգրչակս զայս. եւ որք սրտի մտաւք յիշէք զմեզ, եւ զուք յիշեալիք ի Տէր յաւուրն ահնդ ատենին. ամէն :

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —

էջ 28բ, նոտադիր — Յիշատակ է Հարցմանց Գիրքս եւ մէկ գաւազան ալլ ի հետն, Կեսարացի Գրիգոր Վարդապետին, ի Սր. Եմ. ի գուռն Սր. Յակոբայ :

828

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱԼՄՈՍԱՑ. — 6

ԳՐԻԳՈՐ ՏՄԹԻՆԱՅ

Տեղի

ՌՀԲ=1623

ՆԱԼՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 21×15×4: էջք 514: Հանգամանք լաւ, Թուղթ հասարակ, Գրիչք՝ Սարգիս, էջ 5-199ա, Ստեփանոս Դպիր, էջ 199բ-508: Գրութիւն՝ խորագիրները, ըսկզբնաւորութիւնները եւ զլիարդերները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկնով, երկսիւն, 32, 36, տող: Նոտրագիր մանր: Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ: Կարմրագիծ լուսանցադարդ եւ զլիարդարդ իւրաքանչիւր Կանոնի սկիզբը: Գունաւոր խորանարդը, էջ 5: Կաշկկազմ տախտակեայ: Մաղաղաթեայ պահպանակ՝ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ, դատարկ մեծագոյն մասով: Վերջին թերթին ներսի կողմը կայ նոտրագիր յիշատակագրութիւն մը, Կիրաւոս անուն անձի մը մեղքով դրուած, ՌՂԱ

Թուին, որ սակայն եղծուած ըլլալուն կը մնայ անհասկնալի գրեթէ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-4, դատարկ :

էջ 5. — Նորին բազմեմբանիկ եւ երանաշմբի սուրբ եւրոպ եւ անյաղք հոնտորի եւ լուսաւոր վարդապետի եւ խարտեմագեմագ մգմաւորի մարագ լուսաւորչի Հայոց, Գրիգորի Յաւմեծի, լուծմուսն զրծարիմաց բանից եւ քաղութեմ Սաղմոսեցն Դաւթի, ի սրբոյն վարդաւա մեկնութեմ, յայժ պիտամի շարադրութեամբ եւ գեղեցիկ պիտառութիւն: Աւգմեսն հագի Աստուած, եւ զսկսեալս իմ դու կատարեալ. — Մի է Աստուած. նախ՝ ընդդէմ րադուս աստուածոց . . . :

էջ 137ա.— Նորին փառք վասն ռաբ-
մութեան, ի բանն սաղմոսիմ. երանի որ
խորհի զազգատն և զտնամէ. — *Բարի դործք
երեք են տեսակաւ, աշխիքն, պահք, ա-
ղօթք և ողորմութիւն...*

էջ 141ա.— *Աւ.*— Ի կատարած իմա-
տարիմ որդոցմ Կորիս, Սաղմոս ի Դա-
ւիթ. — *Քառասուն և մի Սաղմոս պատ-
ճառի ունի զկարօտութիւն տաճարին...*

էջ 159բ.— Նորին փառք վասն համ-
բարձման ի բանն, Համբարձաւ Աստուած
Աւսնմութեամբ և Տէր մեր ձայնիւ. — *Քնար
և Երգարան Հոգոյն սրբոյ մեծն ի մարգա-
րէս աստուածաւայր Դաւիթ, կանխա-
ձայնեալ յաղաղս տնօրէնութեան որդոյն
առջ...*

էջ 196ա.— Ծանկ է Զորորդ Կամ-
նիս:

էջ 200ա.— ՅՃ.— Ի կատարած Սաղ-
մոս ի Դաւիթ, Յարձմագիթ ի ժամանակի
զի փախուցեալ եւ քափուցեալ էր յերեսաց
Սաւուգայ այրի անդ:

էջ 272բ.— Նորին փառք վասն տան-
ջանաց և խրատաց, և վասն մարտիրոսաց,
եւ հազորդի, եւ ի բանն սաղմոսիմ որ ա-
սէ, զայս խոնարհ ամօժ եւ գտիմ քարձրա-
լցալցանէ, բաժակ ի ձեռն Տեառն, զիմի
լի անապակ արկեալ, և խոնարհեցուցալ(մ)է
յայտմանէ այս:

էջ 369ա.— Նորին փառք վասն Յա-
րութեան, ի բանն որ ասէ մարգարէն Ա-
նանիա զագի քն եւ տանառ զնստա...:

էջ 381ա.— Ծանկ եօթմերորդ Կամ-
նիմ է:

էջ 458ա.— Նորին փառք վասն օծե-
լոց ի բանն որ ասէ. որպէս իւզ զի իջանէ
ի գլուխ եւ ի մարգնն Անարմի, եւ ի մար-
ուացն. — *Աւրինակ տայ զայս ի միասին
բնակելոյ եղբարց...*

էջ 503բ.— Յաղագս Վերջիմ Սաղմո-
սիմ որ իմքնագիթ ասէ:

էջ 509-514, դատարկ:

Յիշատակարան Հնդիմտիկ.— 1405

էջ 507բ.— Յիշատակարան.— *Ընդ ո-
րոց վերջին բանասիրաց և տրուպ խնդրո-*

*ղաց բանին, պիտակ անուն կոչեցեալ Գրե-
գոր, մեղասներկ անձամբ և տխեղծ մա-
տամբ, վիրատին Հաւաքեցի զԲարդուածոյս
Մեկնութեան Սաղմոսաց Դաւթի... —
Հմմտ. Թիւ 367:*

Յիշատակագրութիւն Սարգիս Գրչի.—

էջ 195, ստորին լուսանցքին.— *Չա-
նարման մեղաւոր Սարգիս՝ աղայեմ յիշել
ի Տէր, և դուք յիշեալ լիջիք ի Գրիստոսէ:*

Յիշատակարան Ստեփանոս Դպրի.—
1623

էջ 380բ, և ստորին լուսանցք. —
*Փառք անեղին անմահին, եղակին, միակին,
երրորդութեանն սուրբ, երեք անձինք և մի
բնութեանն, միասնական երրորդութեանն,
որ և ասացն. եւ եմ որ էն. նմայ փառք և
պատիւ և անզրաւ երկրպագութիւն, այժմ
և յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:*

Արդ զազակարեցաւ և զրեցաւ ի
Թվարկութեան Հայկազեան տուճարիս Հա-
յոց, *կրկին* Հնդից Հարիւրկին, և Թեման
տասն, և երկրորդին, ապրիլ ամսոյ զառն-
երրորդին, և երկուքին, աւարտեցաւ քերս,
ի սմին, ձեռամբ ոգնամեղ անձին, սակաւ
իմաստ դպրիս, Ստեփաննոս անուանողին,
որ զոյղն ոպատակողեցի զրիս և ձեռնար-
կեցի բանիս, ոչ թէ տեղեակ է(ի) զրի, այլ
յանդգնութիւն սրտիս յաւժարեցայ, այլ ա-
պաւինեցայ ի օգնութիւն անեղ անձան և
Հղաւորին, մինչ էին առ ստորոտ վարդապե-
տի, առաքինասէր և սրբասիրի քաջ և արթ
եռամեծի Գրիգորի, ամենիմաստ վարդա-
պետի, և աշակերտ էի նորին, որ և յու-
սուց ինձ զգիրս, և եւ որդի ինձ զայս
դիրք, որ և Սաղմոսի Քաղութեան անուա-
նի. զՈղորմեայ և զՏէր ապաւէն, անմեղադ-
րութիւն այժմ զրի, որ թէ ինչ պակասու-
թիւն կայ ի նմին, յիշէք ի սրբափայլ աղօթն
ձեր, և դուք յիշեալ լիջիք ի Հոգոյն սրբոյ
կենարարէ: Յորժամ պատահէք այժմ երկ-
րորդ կանոնի, Ողորմեայ և Տէր ապաւէ-
նի, թէ կարգալով կամ աւրինակելով, նա
յայնժամ ասասլէք, Հայր մեր, որ յերկին,
սուրբ եղիցի, ամէն:

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԹՂԹՈՑՆ ՊՕՂՈՍԻ.— 2

Կ Ո Ւ Թ Ն Ե Ղ Ի Ո Ս

Կ. Պալիս

ՌՄԼԴ=1785

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×16×10: էջք 1898: Հանգա-
մանք անրաւարար, մէլանին խտութենէն
չառ թերթեր ճեղքրտած, փճացած:
Թուղթ՝ հասարակ: Գրիչ՝ Յակոբ Դպիր Կ.
Պոլսեցի: Դրութիւն՝ ամբողջովին վատո-
րակ սեւ մեյանով, միասիւն, 29 տող: Նոտր
չեղագիր, վարժ գրչէ: Համառտադրու-
թիւնք առատ: Կաշկազմ խաւաքարտեայ:
Ստացող՝ Պետրոս Եպս. Կեսարացի: Կնիք
ստացողի՝ էջ 830 եւ 1892, սեւագրուած, փա-
կագիր. «Ե. Մ. Պետրոս Վարդապետ, 1232»
[= 1783]:

ՌՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Մեկնութիւն ընթերցուածոյն
առ եփեսոսիս:
էջ 325.— Մեկնութիւն ընթերցուա-
ծոյն առ Փիլիպպեցիս:
էջ 527.— Մեկնութիւն ընթերցուա-
ծոյն առ Կողոսացիս:
էջ 653.— Մեկնութիւն ընթերցուա-
ծոյն առ Թեսաղոնիկեցիս:
էջ 831.— Մեկնութիւն ընթերցուա-
ծոյն առ Տիմոթէոս:
էջ 1280.— Մեկնութիւն ընթերցուա-
ծոյն առ Տիտոս:
էջ 1373.— Մեկնութիւն ընթերցուա-
ծոյն առ Եբրայեցիս:
էջ 1894—1898, դատարկ:

Յիշատակարան Թարգմանի.— 1749

էջ 1893.— Մեկնութիւն Զորեքտա-
սան ընթերցուածոցն սրբոյն Պողոսի առա-
քելոյն, շարադրեցեալ երկասիրութեամբ
Կուռնէլիոսի քաջաղան եւ համեղաբան վար-
դապետի, ի լատին բարբառ, եւ անտի
թարգմանեցեալ ի հայ բարբառ, ի Ղու-

կասու Վարդապետէ Խարերթացւոյ, ի
փառս ամենամեծին Աստուծոյ եւ ի պատիւ
ամեներանալ կուսին Մարիամու, ի վայե-
լումն եւ ի յօլուտ ազգիս Հայոց, Եւ այս ե-
ղեւ արդեամբ եւ ծախիւք տեսնն արհի եւ
պանծալի Յակոբայ աստուածարան վար-
դապետի եւ հայոց պատրիարկի Կոստանդ-
նուպօլսոյ, այլ եւ միջնորդութեամբ զերա-
պայծառ փոխանորդի իւրոյ Յարութիւն
արհի եպիսկոպոսի. որոյ ընթերցողացդ յի-
շել աղաչեմ միով Հայր մերիւ, եւ յիշողքդ
յիշեալ ինչիք առաջի աշեղ ատենին Քրիս-
տոսի ամէն:

Յամի Տեսուն 1749, Մարտի ամսոյ 7,
ի Կոստանդնուպօլիս:

Յիշատակարան Գրչի.— 1785

էջ 1893, Նախորդին ներքեւ.— Վե-
րբտին գծագրեալ եղև, ձեռամբ Յակոբ
Լեւթ շնչին զպիր ի Կոստանդնուպօլ Պօլսեց-
ւոյ. ՌՄԼԴ, փետրվարի ի:

Յիշատակարան Ստացողի.— 1797

էջ 1892.— Մեծի Կոստանդնուպօլսոյ
տեսնն Զաքարիայ ապղասէր եւ բարեկարգ
պատրիարքին ձեռնասուն եւ յետին աշա-
կերտ եւ վէճիլ, ի Կեսարիոյ երկրէն, ի
Վանք գիւղէն, եւ յԱստուածատրեանց դար-
մէն, Պուտախի որդի Պետրոս եպիսկոպոսս,
ստացայ զայս զերբք ի վայելումն ինձ, եւ
յիշատակ ապագայ ընթերցասէր եղբարցդ,
զոր ի վախճանիս զկնի, ի վայելն աղաչեմ
աղերասնօք միով Հայր մերիւ յիշակիք ի
Տէր զիս, եւ զամենայն հոգեւոր եւ մարմ-
նաւոր իմայինս, որ եւ յիշողք յիշեալ լե-
րուք յԱստուծոյ, աստ եւ ի հանդերձեալսն:
ՌՄՈԶ, Եւ ի յուլ. ԺԲ, ի սյաւրբարդարուն
Հայոց, ի մեծն Պօլիս:

830

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿԵՈՒԹԵԱՆՑ

Նորոսագէտ

ՌՅԻՁ=1677

ՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մասալ 21×15×4: էջք Դ+790: Հանդամանք յաւ: Թուղթ՝ հասարակ, Հին եւ փայլուն: Գրիչ՝ երեմիա: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև: Մեկանով, միասին, 37 տող: Նոտրադիր մանր: Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ: Կարմրագին դարգագիր, յուսանցապարզ եւ խորանազարդ էջ 3, 317, 595: Կաշկապմ տախտակեայ: Ստացող՝ Նահապետ Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ .—

էջ Ա, դատարկ:

էջ Բ.— Որպէս ասէ Պօղ. Թէ հատուցէք...

էջ Գ-Դ, 1-2, դատարկ:

Ա.— ՄԵԿԵ. ՀՆԳԱՄԱՏՏԵՆԻ.— 8

Վարդամ Վրդ.

էջ 3.— Ի խնդրոյ տեսում Համագաւապա, եւ Վարդապետիմ Գրիգորի, Հաւաքումն Մեկնութեամբ սրբոց արամց եղիշէի, Յոհաննու, եւ զոր տեսանէք յանցիւրսն, ի տառապելոյ Վարդամայ.— Հաւատարմի վանճուցն Աստուծոյ եւ մեծ հազարապետըն...

Մամօք.— Լուսանցքներու վրայ յաջորդարար կ'երևին աննարկուած հեղինակներու անունները, այսպէս. Յի. Վրդ. Բար. Եղ. Նիւ. Ալ. Թեադ. այլ, Սիմ. Եփ. Ամար. Պիսիդէ, Ամնիլ. Դաւիթ Ամյաղք, Փիլ. Ասաքեալ Պօղոս, Մով. Վաճակամ, Միսի. Մեղաթի, Գր. Տիրամյ. Միլի. Կոնս. Կիրոզի. Պօս.:

էջ 162.— Նախադրութիւն ելից. — Անմիջոց բարեկամն Աստուծոյ եւ հաւատարմ հազարապետն խորոցն՝ մեծն Մովսէս...:

էջ 233.— Ղեւտական Դպրութիւն. —

Երրորդական մատենան Մովսիսական զբոցս ունի յինքեան ոչ ռակաւ ճառս մեղրնտուութեան իմաստից...

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ կը տեսնուին հետեւեալ անունները. Դիոնիսիոս, Ածաքամ, Կիրեղ, Ապոզիմար, Սեւեռիանոս, Եփրեմ:

էջ 251.— Թիւք Թիւք.— Ի չորից եղևալքս՝ եւ հրաւիրեալք ի նոյն...

էջ 267.— Երկրորդ օրեմք.— Թեւօք արարչական, եւ անճառելի խնամօք ամենաուրբ հոգւոյն, եկեղեցուք ի տեսութիւն ի կրորդ Մովսիսական մատենիս...

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ կը տեսնուին հետեւեալ անունները. Մաքսիմոս, Դիոնիսիոս, Եփրեմ, Եւսեբիոս, Եպիփան, էջ 308-314, դատարկ:

Բ.— ԳԻՐԳ ՎԵՑՈՐԵՒՑ.— 6

Մատթէոս Վրդ.

էջ 315.— Ցամկ Գրոյս որ կոչի Ձօրեա:

էջ 317.— Նըւստ Մաթէոս Վարդապետի, աշակերտի եռամեծիմ Գրիգորի, աշխատախրեալ առ ի հաւաքումն բոմից, որ հայի առ Ձ աւուր գործս Աստուծոյ. ի խնդրոյ Սարգսի կրօնաւորի, ի բամն Աղմամի որ առէ: Ամենեցում ճարտարապետն ռառոյց իմ.— Մթանելի են գործքքո, եւ անմն իմ սիրեաց յոյժ, ասէ հոգոյն անօթն մարդարէ...

Յիշատակարան Հեղինակի.— 1395

էջ 429.— Արդ ես խոցոտեալ յողի եւ ի մարմին տկարացեալ եւ տարտամեալ մտօք, եւ դիտութեամբ, վերաւորեալ ի բանարկէն մեծեալ ոգին Մաթէոս Գահանայ սպասաւոր բանի, առի յանմն զաշխատութիւնս զայս, ոչ զի կարողութիւն էր իմ, այլ հարկեցեալ ի խնդրոյ սրբազան եղ-

բոր մերոյ Սարգսի Քանանայի, որ փափաքեաց սմա, հաւաքեցի ի րանից հարանց սրբոց պարզ եւ յատակ ի հակացումն, զոր վայելել տացէ Տէր Աստուած սրբութեան ցործով, մանաւանդ ի զուարճութիւն մանկանցդ եկեղեցեացդ Հայաստանեայց... — ՀԱՄԼՈՒ Թ. 470:

Էջ 431—432, դատարկ:

Գ. — Էջ 433. — Յարարածոցն Համառոտ. — Արար Աստուած զմարդն ի պատկեր իւր, ըստ պատկերի Աստուծոյ արար...:

Էջ 443. — Հարցումն ի Հարցոյցաց Գրոց, եւ Բարոզ վասն անապատաւարաց. — Զինչ հարկաւոր է անապատաւորաց, եւ զինչ պիտանացու...:

Էջ 467. — Ապս քէ խոստովան լինիմք գմեղս մեր, հաւատարիմ է մա եւ արդար առ ի թողուլ գմեղս մեր. — Վարդապետք ասեն, թէ Աստուծոյ դատաստանն քաղցր է քան զաշխարհիս...:

Էջ 476. — Ընդդէմ երկարնակացն որք ասեն մի անձն զՔրիստոս եւ Բ. բնութիւն... Երբորդ յայտ է ի զանազանութենէ բռնութեան եւ անձինն, Զի բնութիւնն ունի բազում անձինս, իսկ անձն ոչ ունի բազում բնութիւնս, այլ մի: Իսկ եթէ ասեա՞ երկու բնութիւն, յայտ է թէ դոյ բազում անձինք: Ապա ի Քրիստոս ոչ է Բ բնութիւն, այլ մի իկաւորակ բնութիւն բանին եւ մարմնոյն, որով եւ յատկացի մի անձն դոյ:

Էջ 477—482, դատարկ:

Դ. — ԱՅԼԱՄԳԻՐԲ. — 1

Առ. Եպս. Սիւնեաց

Էջ 483. — Ազամգիրք վեցօրեայ տարաշուքեան եւ կազմութեան մախնեացն, Տունս իթ. —

Նախ քան զեղեակշս ամենեքեան,
Երբորդութիւն անեղական,
անուր, աներր եւ անսահման,
նախ զոյացոյց զէքս ամենայն:...

Էջ 551. — Դարձեալ յԱռաքել Վարդապետէ, արքեպիսկոպոսէ Սիւնեաց, ռգեալ տապալափութեամբ՝ գտաւաւմն հրեշտակայետիմ Գաբրիէլի առ կոյնմ Մարիամ, եւ վասն հաւանելոյ կուսին, եւ վասն յգու-

րեան, եւ փառամայից կոչելոյն գնոսա եւ փորձելոյն, եւ ի Բեղդէիէմ յայրին ծնանելոյն գրամն Աստուած վասն մեր. — Աւրհնեալ Հայրն երկնաւոր ծնող անբռնին, զովեալ ողորին անձառ ծընունդ ծոցածին, բարեբանեալ հոգին փառակից նոցին, որ ետ իմաստութիւն ապրիս հողածին...:

Ե. — Էջ 561. — Ներբողեանք կենսատու Սր. Խաչին, զոր մեծ փառամայապետն Աստուծոյ, եւ եովիւն քաջ տէր Ներսէս Տարսնեան շարայարեա. ռոսմաւոր չփառ ի սուրբ հօրէն մերմէ Դաւիթ Անյաղբ փիլիսոփայի, որ ասէ: Տեսուն Ներսէսի կիլայեցոյ ասացեալ հայոց կարողիկոսի. —

Բարձրացուցէք ըզՏէր Աստուած մեր միաբան, մարդարէն կանխածայնեալ տայ մեղ հրաման, Երկիր պաղէք պատուանդանիս արքունաւոր, կան, Աստուածարարք Սրբորդ Խաչիս մեր փրկութեան:...

Էջ 564. — Տեսուն Ներսէսի ասացեալ Յաղագս կենսաքեր փայտին. —

Աւրհնեալ եւ փայտ Քրիստոսական, Աստուածազարդող սուրբ Նշան, որ դու միայն երանութեան յէիցս հասեր զԵր քան ըզբան:

2. — Էջ 569. — Գովստ մերբողական պատմագրական բանիւ, Յաղագս Վարդապետն մեծի հայրապետին, տեսուն Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի, եւ տիեզերական վարդապետի, ասացեալ տեսուն Ներսէսի սրբոյ վարդապետի եւ սոյաւ հարազատի թուլայ զըստեր եղբոր. —

Շարժեալ ստիպէ, հարկ Տէրունի,
ըզգազարուսն իմըս բանի,
նիւթ զովեալի տալ յապառնի,
հօրն որ արժան վարուք պատմի:...

Էջ 584—586, դատարկ:

Ե. — ՄԵԿՆ. 8ԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ
8ՈՎՂԱՆՆՈՒ. — 6

Ամգրեալ Եպս. Կեսարիոյ

Էջ 587. — Ի տիեզերական ժողովոյն

կամս, որ յաստուածապահ քաղաքն Կոստանդնուպոլսի, Յայտմութիւնն Յովհաննան ընկալեալ եղև յեպիսկոպոսոսացն Կեսարաւ։ ձեռնարկ արար ընդունելութեամբ ըսկիզբն զորոցս աստուածաւոր արհեսպիսկոպոսն Կոստանդնուպոլսի Թէտալիոս, կամ մօզ համուր ժողովոյն, զայս քամֆ։ — Գիրքս այս Յայտմութեանն Յովհաննու պատուեցաւ ի մէջ ընդ այլ զիրս առաքելական, զոր ունի եկեղեցի քննութեամբ եւ կամօք եղբարցս իմոց եպիսկոպոսակցաց սրբոց...

էջ 589.— Գլուխք Յայտմութեանն զոր ետես ի Պատմոս կղզին աւետարանիւն Յովհաննանը։

էջ 591.— Ի Յայտնութիւնն Յովհաննու սրբոյ Հօր մերոյ Անդրէի երանելոյ եպիսկոպոսի Կեսարաւ։ Կապաղովկեցոց Համարոտ տեսութիւն, ընդ նմին եւ Արեթաս եպիսկոպոսի նմին քաղաքի։

էջ 595.— Յայտմութիւն Սրբոյն Յովհաննան Աստուածաբանի եւ Աւետարանչի։

էջ 690.— Գլուխք ՀՔ. գի եկեղեցիի եւ որ ի միայն հոգին ընդունի գրիստոսի ըզյայտմութիւնն, եւ վսմն ամիծնցն, որոց յաւելուած ի գիրս մուծանեն։

էջ 693-701, դատարկ։

Յիշատակարան Թարգմանչի.— 1170

էջ 702.— Յիշատակ տառի գտադի տեսան Ներսէսի գերաւելոյ վարդապետի, զոր գտեալ ի մեծն Ամտիոք գրեաց զսա ի լուսաւորութիւնն հոգեւոց.— Ես Ներսէս Նուաստոս ի Քրիստոս, եւ տարտամս յուսումնասիրոյ, վերջին եւ Նուաղեալ ժամանակի ծնունդ, յերթնունու զՅայտնութիւնն Յովհաննու, տաղեալէի յանձն իմ առ ի յոյ պիտել զլուծումն բանից սքանչելեաց...

Ը.— ՄԵԿԵ. ՆՆՁՄԱՆՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 4

Ն. Լաւրդամացի

էջ 703.— Տեսութիւն պատմութեանն քանից մնջման Սրբոյ Աւետարանչին Յոսեաննու աստուածաբանի, արարեալ սրբազան արքեպիսկոպոսին Տարսնի Ներսէսի, ի խմբոյն եղբոր ումեմն.— Գիրքոյ պատուականութեանդ մի անդամ եւ երկեցս, Հայր սուրբ, Եւսաս առ իս...

էջ 705.— Տեսան Ներսէսի սրբազան եպիսկոպոսի Լաւրդամացոյն առաքեալ մեկնութիւն Աւետարանչին Յոսեաննու աղօթիցքն որ ասէ.— Էր ընդ եղբարսն Երանելին Յոհաննէս...

Թ.— ՄԵԿԵ. ԴԱՆԻԵԼԻ.— 6

Վարդան վարդապետ

էջ 742.— Արդիւմաւոր եւ Սուրբ Վարդապետին Վարդամայ սակաւ իմջ վաստակ ի սուրբն Դամիէլ եւ մարին մեկնչաւն.— Հոգեւոր սուրբ եւ մաքուր եղբարք եւ որդեակք յօթարեցին զհեռաւորութիւնս մեր մերձ տանել մերձաւորաց հոգւոյն... Եթէ կատարեցաւ մարդարէութիւնն Դանիէլի մարդոցն Աստուծոյ ցանկալոյն հոգւոյն սրբոյ, եւ Հրեշտակաց եւ սրբոց Աստուծոյ, որ է արհնեալ յաւիտեանս ամէն։

էջ 784-790, դատարկ նախապէս։

էջ 785, շեղադիր.— «Ի սուրբ Գիրքս պարունակեալքն են այսոքիկ»։

Մամր յիշատակագրութիւնք Գրչի.— 1677

1.— էջ 232.— ... եւ Քրիստոսի Աստուծոյ փառք, եւ ստացողի զորոցս Նահապետ Վարդապետի ողորմութիւն ի նմանէ, եւ ինձ մեղաւորիս երեմիա դժողի քաւութիւն։

2.— էջ 430.— Նահա զստացող սուրբ զորոցս, զտէր Նահապետ բանի սպասաւորն, որ ըստացաւ զսա յիշատակ անձին իւրոյ, որ Աստուածն ամենայնի վայելել տացէ. զի գրեցաւ ի Սուրբ Քաղաքն Երուսաղէմ, ընդ հովանեաւ տնօրինականացն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, եւ սրբոյ տաճարին առաքելոյն Յակոբայ, ի Թվականիս Հայոց ՌՃԻԶ ամին. ձեռամբ փծուն եւ անարժան գրչի երեմիայի։ Աղայնմ յիշել ի մաքրափայլ յաղթս մեր, ով սուրբ ընթերցողք եւ օրինակողք. եւ զուգ յիշեալ լիլիք ի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ ամէն։

Յիշատակարան Ստացադի.—

էջ 692.—

Ով զարմանալի անճառ տեսման, Աստուածաբանը Սուրբ Յովհանն, որ ի սիրոյն ըզտէր լրման,

որդոցս ետուր տարփողական,
որով հայցեմ ես անխափան,
նա՜հապետ վարդապետս անձն անաբ-
ժան,

տալ ի ծառոյն կենդանական,
եւ ինձ տերեւ բժըշկական:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւմ. —

1821

էջ 790. մտոր շեղագիր. —

Թուական հայոց մեծ տումարի,
քսան երեք յորեկինի,
դարձեալ տասամբ տասնը թվի,
քսան ընդ հնչիւ կատարեսցի,
եւ ի մասոյն փետրվարի,
երկ քսանիւ օրն հաշուի,
նրուսաղէմ քաղաքն մրտի,
եւ զոճութիւն Տնաւն մատուցի,
ես Յոհաննէսըս եղկելի,
եւ զեղրայրս իմ Յակոբոսի:

831

ՀԱՐՑՄԱՆՅ ԳԻՐԳ. — 6

ԳՐԻԳՈՍ ՏԱԾԵԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 20·5×15×8: էջք 1164: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ՝ տոկուն: Գրիչք՝
ներսէս վարդապետ, Պաղչի, Մկրտիչ,
Սարգիս Ատրանացի: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները եւ զլիսապիրները կարմիր, մնացեալը
սեւ մկանով, երեսին, 26 տող: Նոտրա-
պիր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ:
Գունաւոր դարդապիր, լուսանցադարձ եւ
զլիսապարզ. էջ 779: Կաշկեղանք տախտակ-
եայ, Պահպանակ մաղաղաթեայ սկիզբը եւ
վերջը երկուքական թերթ, վրացերէն
յեղով, Ստացող՝ Նիկողայոս Քահանայ:

ԲՈՎԱԼԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — Այս ինչ է զլիսաւոր բանք
բոլոր դրոյս հաւաքեալ:

էջ 209ր. — Գեղարգեալ հարցումն. — Թէ
զինչ է լինելն հաւասարն Աստուծոյ: Եւ
զինչ է առաւել բարձրացոյցն: Եւ Թէ զինչ է
չնորհեաց նմայ անուն: Եւ Թէ զինչ է ի վեր
քան զամենայն անուն: Առ տարակուսեալս
բարեբարեայ, աղաչեմ:

էջ 561ր. — Ընդդէմ մարդադաւամ
նեստորականացն, որք գրամն բնութեամբ
ասեմ ի մարմնի, ի քարի տաճարի. գրեալ
եմ ի գիրս պարագմանց, գիտ եւ կարդայ:

էջ 629, դատարկ ձգուած: Նոյնպէս
էջ 678, 724:

էջ 737, ստորին լուսանցքին կը կար-

դացուի. «Երբ Յայտնութիւն ի սահմի ժ-
լինի, եւ զարնանամուտ ի քաղոցի ի Գ, եւ
Ջատիկ յարաց ԺԹ, յայնժամ կատարած է
աշխարհիս, եւ զալուստն Բրիստոսի, փողն
յոշէ Գարբէլիս»:

էջ 719. — Դարձեալ մոր արիմաց եւ
եկեղեցոյ զանազան հարցումնք պիտանիք,
էջ 1130-1131. — Հարցումնք Գեղարգ
վարդապետի եւ Լուծմումք Գրիգորի՝ մո-
րիմ հարազատի:

էջ 1160-1164, դատարկ նախապէս:

Յիշատակարամք Հեղինակի. —

1. — էջ 1128ա. — Թվ. 1397

Արդ ես վերջինս ի ծնունդս եկեղեցոյ
եւ տրուպս բանասիրաց Գրիգոր տիպակ յա-
նուն խնդրող բանին բացայտեցի զրանս
հարցմանց ի լուսօր բանից վարդապետաց
եկեղեցոյ ի խնդրոյ ումեմ բանայսրի
Աստած ուղղալիստի...

Դիտ. — Ինչպէս կը տեսնուի զրիկն
ուղղալութիւնը յոյժ թերի է:

2. — էջ 1157ր. — Թվ. 1387

... ոչ ըստ բոսկան բանի տուեալ
զլուծումն ... ե կէսք առաթուր սրախոխի
զալորեալ առհասարակ, ... եւ այլք յեր-
կուղիւ պակուցեալք, որ եւ մեր նստելով
ի մետաղս կամաւոր զկտանող Շահապօնս
կոչեցեալ ամրոցի ի նախկեան յերկրի, ոչ

ինչ ընդհատ բերելով ի մեզ զօրինակ մեծի ստառակախարհուուն աննիւ։ Նախ որպէս անտանձօր զխաղաղութիւն եւ շինութեան զող, յեղակարծ ժամու հասեալ բարկութեան, նմանալովս եւ աստ յաւուր Նոր Կիրակէի, յասացեալն կրկնոյ դատելի, ... ոչ միայն յանդ ի հեռաստան, կամ աղալ յերկան, ... որ եւ խղճի յորդանցն անհանդիստ եւ մտաց եւ շրջապատեալ ընդելոց ի հերատուկ ճիւղաց ... եւ փռացելոցն հըպարտութեամբ ստորասուզեալ մակբեկութեամբ փոխանակ խրախութեանց ճիւղաղաղակի, ... եւ զօրծելոցն վրէժ ոչ կշիռ հանուցեալ։

Եւ այս յաղէտ ... եւ այսպէս տըրտմեալ ոգով, եւ թաղծեալ մտօք ... ի Տէր ողջ լեր։— Հմմտ. ԺԴ. Դարբի Յիշատակարաններ, 1950, էջ 567-9, որուն կարգ մը սխալները կրնան ուղղուել ներկայ յիշատակարանին միջոցաւ, հակառակ այս վերջինին ալ ըստմասխալ գրչէ օրինակուած ըլլալուն։

Յիշատակարանմ Գրչաց։—

1.— էջ 476ա.— *Ձեռագրք մեռեալ ուրիս, զնքնուէ սպասաւոր բանի, յիշեցէք ի յոյս կենդանի, ով սուրբ ընթերցողք եւ զաղափառուղք։*

2.— էջ 775ա.—

Ով բանասէր մաքրեալ Հոգի, ընթերցող տառից այսմ կտակի, զՊաղշի անուն մեռեալ ոգի, յիշեա մաղթեմ մտաւք բարի։

3.— էջ 778ա.— *Հոգի Սուրբ, աղնեա մեղաւոր ծառայիս քո Մկրտչիս, ամէն։*

4.— էջ 981, ստորին լուսանցքին, բոլորէր.— *Ձծոյլս ի բարի եւ զաքս լաբաքս? ի յարիս, Սարգիս Ատրանացի, զմեղօք մեռեալ ոգի, յիշեցէք ի բարի մասին։*

5.— էջ 1159բ, բոլորէր.— *Ով եկալս, խոշորութեան կամ աղալանաց գրիս անմեղալիքի լերուք, գի կայր մեր այս չափ էր։*

Յեռնագոյն Յիշատակագրութիւնմ. —

1.— էջ 1160ա, Նոտրադէր.— *Յիշատակ է սուրբ զիրքս տէր Նիկողայոսին Հոգոյն, եւ իւր կողակցին Աթոռնին Հոգոյն, եւ ամենայն արեան մերձաւորացն։ [Քերուած եղծուած չորս բառ]. ամէն։*

2.— էջ 1164, Նոտրադէր անհարթ.— *Թւին ՌՁԶ [= 1731]ին, ես կամայեացի սերօյրէից ասղէս? տէր տէրքս, անարժան եւ մեղօք զառայեալ ամէնեցուն ծառայ եւ ուրից փոշի, եկալ ի Սուրբ Նրուսաղէմ Աստուծով արժան ցուցիւ? օրհնեալ տեսուն։*

832

Ա.— ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ.— 5

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԹԻՖԼԻՉԵՍԻ

Բ.— ՀԱՐՑՄՈՒՆԻՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿԱՆՔ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×2: էջք 236: Հանգամանք լաւ: Թուղթ՝ տոկուն: Գրութիւն՝ վերնադիրները եւ գլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև մեկանով, 23, 26-29, տող: Նոտրադիր: Համառօտադրութիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ, գրողմազարդ: Դատարկ թուղթք, սկիզբը վից թերթ, վերջը՝ երեք։

Ա.— ՎԱՐԴ. ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

Ճակատ.— էջ 1.— Վարդապետութիւն ճշմարտութեամ, քրով իմաստեմայով մարդ ճանաչէ գմայքութիւն իւր եւ Խզամի իմաստուն եւ զգաստ. շարադրեցեալ ի Պետրոսէ Վարդապետէ Թիֆլիզեցւոյ, յամի տետռ 1722, ի Վէմէտիկ։

Յայտնութիւն բանից քոց լուսաւոր առնէ եւ գիմաստութիւն տայ տղայոց։

էջ 94.— Ցամկ Գրքայս:

Բ.— ՀԱՐՑՄՈՒՆԻՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆՔ

էջ 95.— Վարդապետն ասէ. Ո՛րդ որդեակ իմ, յանցեալ աւուրս հարցեր դու ցիս զոմանս իրս, իսկ ես ոչ կարացի պատասխանել, զի զբաշեալ էի իրակութեամբ ոմամբ...

էջ 149.— Աշակերտն. Ասա ինձ, ազա՛յեմ զքեզ, դու ասես թէ ի դժոխս ոչ գոյ փրկութիւն, բայց ասի թէ սուրբ Գրիգոր փափն աղօթիւք իւրովք ազատեալ իցէ զճողին Տրայխանոս կայսերն ի դժոխոց:

Վարդապետն. Ասի ի վարս սուրբ Գրիգոր փափին թէ, յաւուր միում անցանելով սուրբ հայրապետս ընդ հրապարակս Տրայխանոս կայսերն, յիշեաց զմեծապոյն զուրթ եւ զհնդութիւն նորա...

էջ 161.— Գլուխ եւթերորդ.— Աշակերտն. Արդ որովհետեւ այսքան սաստիկ եւ անտանելի է տանջանքն մեր դժոխաց, թուի ինձ թէ լաւագոյն իցէր իթէ Աստուած ոչ ստեղծիցէր վեղկելիս պայտսելի, որք կրեն այժմոյս, եւ որք կրկնոց են յետոյ, զանտանելի տանջանս այնս:

էջ 169.— Գլուխ իմներորդ.— Աշա-

կերտն. փառք Ած. եւ անշուե զո՛հութիւն, զի արժանի արարեր դիս լսելոյ զայսքան վեղեցիկ եւ օլտակարադոյն իրս... Սուրբն Տոանշիսկոս առ ի յուսաւորել ըզմիտն երկնայնոյ լուսով, եւ առ ի բորբոքել զկամն աստուածայնով սերով, Թէօթիմոսսի, խօսեր ընդ նմա այնպէս, որպէս խօսեցայ ես ընդ քեզ. ուստի եւ թողլով ընդ քեզ զնոյն վարդապետութիւն, զոր ինչ ասէր նա Թէօթիմոսին, դու հ(ր)ամարեա որպէս թէ քեզ խօսիցի (էջ 213):

էջ 213.— Գլուխ Առաջին.— Յաղպս թէ շնորհն աստուածային, որ բարչէ զմարդն առ Աստուած, թողու այն ապատ հետեւելոյ շնորհացն կամ ոչ հետեւելոյ:

Ով Թէօթիմոս, ես ոչ խօսիմ աստ զբանչլապորժ շնորհացն յայնցանի, որք զրէթի ի միում վարկեւոր անդրակերպեցին զայսլս ի զառիւն(ս)...

էջ 233.— Գլուխ վեցերորդ.— Յաղպս թէ մեք կարեմք կորուսանել զշնորհս եւ զսէրն Աստուծոյ, մինչ զեւ կամք յայս մահկանացու կենոյ:... Նման իմիք մեք մերձանի, որ ի մէջ ովկիանոս ծովու, որ է տեղ ծննդեան իւրոյ, է ծառիկ մի թոյլ, որ կարէ թէքիլ յամենայն կողմն բայց լէջ 236. Շարունկութիւն կր պակսի:

833

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԻՄԱՍՏԱՍԽԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

ՆԿԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×2: Էջք 194: Հանգամանք լաւ: Թուղթ՝ տոկուն: Գրութիւն՝ վերնադիրները եւ գլխագիրները կարմիր մնացելով սև մեկնով, երկսիւն, 30 տող: Նոտարայիւր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-6, դատարկ, սակայն երկրորդ էջին վրայ, տարբեր զրչով, կայ գիրքերու հետեւեալ ցուցակը:

Յանապատն թողած գրքերս են այսոքիկ:

Մէկ ժողովածո. Սահմանք:

Ա. Տրամարանութիւն:

Ա. Ձեռքացութիւն:

Ա. Եւագր:

Ա. Թումայ Գումրացի:

Կրօնէջ Բ. գիրք:

Ա. Ատենի Համբոսնացի:

Ա. Պատրիարքի Գրխտունկական:

Ա. Ճշմարտութիւն Յախտեանկան:

Ա. Ջերմեռանդ կեան Փր.:

Ա. Յայտնութեան մեկնիչ:

Ա. Աւելիւս:

Ա. Հոգեաց:

Ա. Փոքր Ճարտասանութիւն:

Ա. Աղէքսանդր Պատմադիրք:

Ա. Դաւթիկ ծաղկայի:

Ա . — ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ՊՈՐՓԻՒՐԻ . — 4

Էջ 7ա . — Ներածութիւն Պարփիւրի . —
Եւրոյր Հարկաւորի Գրիսաւորիկ , եւ յառա
Արիստոտէլի ստորոգութեանցն վարդա-
պետութիւն . . .

Մանօք . — Լուսանցքներու վրայ կը
յտնուին բաւական թիւով լուծմունքներ ,
գրուած աւելի մանր տառերով :

Էջ 15ա . — Կատարեցաւ Ժ Ստորոգու-
թիւն առաջեալ յեռմեծ(ր)էն Արիստոտէ-
լէ , որ ասի ըստ յունարէն ձայնի Կատի-
ղօրիսա . Թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ
Ներգիծնացոյն :

Բ . — ՊԵՐԻԱՐՄԷՆԻԱՍ . — 5

Մեկնեալ ի Դաւթէ

Էջ 49ր . — Սկիզբն եւ Ոսիսդարութիւն
գրեցն , որ ասի ըստ յունացն Պերիարմէն-
իսա , եւ հայերէն , Յաղագս Մեկնութեան .
արտադրեալ ի մեծ իմաստնոյն Արիստոտէ-
լի , Բարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ փի-
լիսոփայէ . — Նախ արժան է զնեւ , զի՞նչ է
անուն , եւ զի՞նչ րայ . ապա զի՞նչ է բացա-
սութիւն , եւ ստորասութիւն , եւ բացերե-
ութիւն , եւ բան . . .

Էջ 64ա . — Կատարումն Պերիարմէն-
իսա Գրեցն :

Գ . — Էջ 64ր . — Գումարումն յոմա-
դիմի իրողութեանց սահմանաց իմաստա-
սիրաց , ի Մովսիսէ ումեմնէ , ըստ տառից
դասաւորութեան շարակարգեալ :

Այսպէս թիւն ըստ սեռակին անյադ եւ
անհամեմատ ջանկութիւն փառաց , կամ այլ
իւրաքանչիւր իրաց :

Այսպէս թիւն է ըստ տեսակին անկարգ
սէր արծաթոյ , կամ այնց իրաց , որ ընդ
արծաթոյ վաճառին :

Այսպէս թիւն է իւրաքանչիւր իբրի ան-
յադ եւ անհամեմատ տեղումն . . .

Էջ 79ա . — Գուն է պատկեր մահու , եւ
ծնանի ի ծուլութենէ :

Գունութիւն է վաղոտ խօսել չար գրեկե-
րէն :

Դ . — Էջ 79ա . — Լըց . Ձի՞նչ է անյայտ
նիւն , եւ ուստի բաղկանայ գիծն , մակերե-

ւոյթն , եւ մարմինն : Պի . նախ անյայտ նիւ
յանյայտ Լուծիւնն Աստուծոյ ասէ . եւ զի
ասէ թէ անյայտ նիւն ոչ խորութիւն ունի ,
եւ ոչ լայնութիւն , եւ այս յիշատի . . .

Ե . — Էջ 80ա . — Դաւթի փիլիսոփայի
Առած Ծ . քէ գիմջ արդեօք է տեսնամ .
ստորագրութիւն է եւ ստորադրեալսն տա-
ման : Եւ կամ ոչ է ստացմէ զայս ումամբ
վիճակեցան ի գոյնցն ,

Չ . — Էջ 83ր . — Նորին վառն բաժան-
ման . — Ամենայն որ միանգամ բաժանեալ
յոյս այլոց գոյից , Հարկ է նմա կամ մարմին
յոյ կամ անմարմին , կամ երկաքանչիւրոց
միջակ . . .

Զ . — Էջ 86ա . — Սահմանք իմաստա-
սիրին Դաւթի . տեսնամք իմաստասիրեալսն
հարցմամբ . զի՞նչ է վսեմեան , եւ իմքն
Աստուծոյ :

Աստուած բուն զոյութիւն . Աստուած
ծայրագոյն եւ երանեալ բարի , Աստուած
բոլորակերտօղ եւ նախանմարի յոյնից
Հացեւոց , եւ նոյն ինքն հոսկանութիւն
եղ(ր)ականութեամբ երկրպագեալ , եւ միա-
կանութիւն երրորդութեամբ բարեպաշ-
տեալ , ի բոլոր եղանակաց իմանալեաց եւ ի
զգալեաց . . .

Էջ 102ա . — Գաղաքականութիւն է մա-
կացութիւնն քաղաքի օգտի :

Գալ է ոչի բացարձակ ի Հողեղէն
մարմնոյ ըստ ինքեան զոլով բարի :

Ը . — ՍԱՀՄԱՆՔ

ԻՄԱՍՍԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ . — 5

Դաւիթ Ամաղք

Էջ 102ր . — Որք միանգամ իմաստասի-
րութեան տեսչան բանից եւ առ ի նմանէն
Հեշտութեան ծայրիւ միայն մատին Հան-
դիւրին ճաշակեալք , ամ . կենցաղական Հո-
գոց բարեաւ մեալ ասացեալք . . .

Թ . — ԱՐԻՍՏ . ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ . — 4

Էջ 158ր . — Դաւթի Ամաղք Փիլիսո-
փայի Մեկնութիւն Դժամ գլխոյն Արիստո-
տէլի վերլուծեալսն — Դիտաւորութիւն Ա-
րիստոտէլի ի վերլուծականէն բուռն Հար-
կանել զպարզ Հաւաքմանէ : Այլ եթէ զգի-
տաւորութիւն առաջնոյ վերլուծականաց
պարզ Հաւաքմանէ . . .

էջ 182բ.— Ընդ այնպիսի տոնաչիկա պրակֆ. Պրակֆ ժր.— Ամ. նախագահութիւն կամ գոլոյն է, եւ կամ ի հարկէ գոլոյն եւ կամ ի մարթելոյն...
էջ 184ա.— Նկատումն Արիստոտելի.

— Ուսուցանէ մեղ ի լսողութեանց այնոցիկ որ հասարակաց բանականաց գոյանան...

էջ 186բ.—194, դատարկ ընդհանրապէս, ի բաց առեալ մանր մունր զըշափորձեր, եւյլն:

834

ՄԱՇՏՈՅ (ՏՂԱՅԱՆՈՒԷՐ ԵՒ ԽԱԶՎԵՐԱՅ).— 14

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15: էջք 32: Հանդամանք լաւ, Թուղթ՝ Թանձր: Գրութիւն՝ խրատ-նէրը եւ զլիապէրները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, միասին, 18 տող: Բոլոր-դիր Գունաւոր Թռչնազգրներ եւ լուսանցա-դարձեր կան տասնեակ մը: Լաթակաղմ խաւարարտեայ, մաշած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Առաջին կողքի ներքին երեսին.— Կանոն յարժամ մուրիւնալ գաւալն ի Սրբոյ Գր-խաչըրէն իբրու գնեցեան ծնողքն:

էջ 3, դատարկ:

էջ 4.— Խրատք վերացման կենսատու Սուրբ Խաչափայտին Տեսնոմ մերոյ Յիսուսի Բրիստոսի:

էջ 7.— Իսկ ի միաշարաքի աւուրմ, յետ աւարտման սրբոյ Պատարագին, Խր-թիցէ հայրապետն՝ ունեյով գրաւովառն ի ձեռնին, համդերձ համայն ուխտիւք, առ սուրբ խաչն, եւ կացեալ առաջի մօրա ա-սացեան զշարակոմն՝ Որ ծագեցեր...:

էջ 25.— Կանոն Հնձան Օրհնելոյ Սուրբ Աքոռոյս:

835

Ա.— ՆԱՄԱԿԱՆԻ.— 8

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻ

Բ.— ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Տեղի

ՌԾԳ=1604

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×4: էջք 4+ՇԾԴ, Հան-դամանք լաւ: Թուղթ՝ տոկուն: Գրիչ՝ Շէհրի: Գրութիւն՝ խորագրները, սկզբ-նաւորութիւնները եւ զլիապէրները կար-միր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսին, 29 տող: Նոտրագիր վարժ, Համառոտա-գրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Գունաւոր զարդադիր եւ լուսանցազարդ՝ շատ մը դուխներու սկիզբը: Խորանագարդ էջ Ե, ՃԽԵ: Կաշկաղմ տախտակեայ: Մա-

յաղաթեայ պահպանակք՝ սկիզբը մէկ թերթ անկունաւոր երկաթազրով, Աւետա-րանի մասն. վերջը մէկ թերթ՝ դոթական տառերով, լատիններէն: Ստացող՝ Զիրաք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4, դատարկ զրեթի:

էջ 3, նոտր շեղադիր.— Ընդհանրա-կան դիրքս Ներսիսի Շնորհալոյն, եւ այլք բանք պիտանիք ոմանց սրբոց հարց՝ Եւ յի-շատակք Սրբոյն Յակոբայ:

Ա.— ՆԱՄԱԿԱՆԻ.— 8

Ն. Շմորեալի

էջ Ա 1.— Մատենան աստուածամբ.
որ գոյ ի գիրս այսչափ. Ա. Թուրք Ընդ-
հանրական Ներսէսի Կլայեցի: Բ. եւ Թըղ-
քոց գիրք: Գ. յաղագս հարցումն Յոթ-
[ն]աղի: Դ. Ավ. չար տամբելին: Ե. եւ Գիրք
Էսայացն:

Յանկա Ընդհանրական է: Ա.— Առա-
ջին Թուրք Ընդհանրականն:...

էջ Ա 2.— Ի գրոց Աստուածաշունչ
մատենից վկայութիւնք, զոր կամիս եւ զոր
խնդրեալ, յաղագս տեսարինականաց Տեառն
խորհրդոցն պատեն ի սմա զուղղել, եւ
պատասխանիս յոլովս ընդդէմ Հերձու-
ծողացն ի Տեառնէ. եւ առաքելոց եւ ի մար-
դարէից, ի Հին եւ ի Նոր կտակարանաց, ի
Հոգեկիր վարդապետաց եկեղեցոյ, եւ ի-
մաստուն զննողաց, նաեւ արտաքին փիլի-
սոփայից: Եթէ կամիս որոնել զտաննս
ղխորներէն: Բայց է զոր պատենս ի գիրս
Թըղքոցն, եւ է զոր ոչ գտանն ի գիրս Թըղ-
քոցն, Յորնաղի պատասխանիքն, եւ Ամե-
նայն Չար տանջելին, եւ յեկեղեցի: Եւ տացես
փառս տուողին շնորհաց ազգի մարդկան,
որ է աւրանալ յաւիտեանս ամէն:

էջ Բ 1.— Յանկ Թըղքոց Գրոցն է.—
Ա.— Թուրք յառաջին յաղագս բնութեանց:
...: ԽԱ.— Յաղագս Նիկիոյ Սբ. Ժողովոյն:

էջ Դ, դատարկ:

էջ Ե.— Թուրք Ընդհանրական Ներ-
սէսի Կաթուղիկոս[ի] Հայոց, առ համարէմ
հայաստան ազինս, որոց տեսչութիւն հա-
ւախացաւ մնալ ի Տեառնէ.— Ներսէս Ժա-
ռայ Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եւ
որդմութեամբ նորին կաթուղիկոս Հայոց,
ընթանուր Հաստացելոց Աստուծոյ Հա-
կականացդ սեռից:...

էջ ԺԺԱ 1.— Աւարտ Ընթանրականիս
հղեալ:

էջ ԺԺԱ 1.— ԺԱ.— Յաղագս Տեառն
Աստուծոյ մարմնամալոյ.— Դարձեալ յերկ-
րորդ Թըղթի աստ որ ի ձէնջ գրեալ էր զո-
մանց, որք զեւտիքեալ անիծելոյն:...

ԺԳ.— էջ ԺԺԲ 1.— Սրբոյն Գրիգորի

եւ Հայոց վերադիտողի վկայասիրի, բամ
յորդորական վասն մալմրման Զատիկի:

ԺԴ.— էջ ԺԺԲ 1.— Կարգաւորութիւն
սուրբ եւ ուղղափառ հայաստանեայց եկե-
ղեցոյ, որով յամաւր առնէ զնեղածածոզ-
սըն.— Սուրբն Լուսաւորել Գրիգորիոս Հա-
յաստանայց, զոր ինչ եղիտ կարգ եւ կա-
նոնադրութիւնս եկեղեցոյ:— Հմմտ.
աստ, ԹԻԵ 645, Դ.

ԺԵ.— էջ ԺԺԳ 1.— Պատենն որով գո-
լովայնամալ արքեպագան ամաւր առնէ.—
Որք ծառայեն որովայնի եւ Հակոսակք են
աստուածնդն գրոց:...

ԺԶ.— ԺԼԵ 2.— Յաղագս եկեղեցոյ.
— Լուսք դարձեալ զի ոմանք ի մուր բա-
հանայից զծածկեալ դարձանտ պղծութիւն
անիծելոյն Սմբատայ Թոնդրակեցոյ վե-
րստին շարժեն ի կործանումն լսողաց:...

ԺԷ.— ԺԼԷ 1.— Յաղագս արեւմու-
թեան հայի.— Առաքալքն սուրբ եւ Հոգե-
կիր հարքն:...

ԺԸ.— ԺԼԸ 2.— Վասն եկեղեցի արեւ-
մելոյ.— Իսկ յաղագս արհնութեան եկեղե-
ցոյ որ ասի:...

Ա.— էջ ԺԺԴ 1.— Թուրք տեսն
Գրիգորիսի կաթուղիկոսի Հայոց, գրեալ
եղաւր մօրին Ներսէսի եպիսկոպոսի, եր-
բամամա մօրին:— Ի խնդրոյ արտւմն աստ-
ուածասիրի Առիւծ կոչեցեալ իշխան, ի
Թլկուրամ ասեալ:

Բ.— էջ ԺԺԱ 2.— Յաղագս Զատիկի
Մատաղի.— Լուսք դարձեալ եւ յաղագս
անրանից կենդանեացն զնմանց:...

Գ.— էջ ԺԺԲ 2.— Թուրք Ներսէսի
արքեպիսկոպոսի Կիլիկեցոյ Տարսմի, պա-
տալեմն Յոսկան արքեպիսկոպոսի ճգնաւորի
ի մեծն Ամուխէ:...

Դ.— էջ Մ 1.— Տեսնն Ներսէսի արք-
եպիսկոպոսի Տարսմի Կիլիկեցոյ, յարժամ
չոգաւ դեսպանութեամբ ի քաղաքէն հա-
յոց մեծաց Լեւոնէ ի Կոստանդնուպոլիս,
հարցումն պատրիարքին եւ պատալեմնի
սրբոյն Ներսէսի.— Իբրեւ յառաջեաց սուր-
բն Ներսէս առաջի Թաղաւորին յունաց, եւ
ևս որդոյն, մատուցին զպատուէրս եւ
զհրամանս եւ զթուղթս Տեառն Գրիգորիսի
Հայոց կաթուղիկոսին, եւ զթաղաւորին
Հայոց Լեւոնի:...

Ե.— *էջ ՄԹ 1.*— Բամ ներսէսի, առ եպիսկոպոսութեան եւ վարդապետս եւ համարէն դասս եկեղեցւոյ, որք յաւուրս տաւնին արմաւենեացն ժողովեալք ի կոչմանէ տնտնոց Գրիգորիսի կաթողիկոսի եղբարն մտրին ի ձեռնադրութիւն զմա կաթողիկոսութեան Հայոց.— *Առ ձեզ են բանք իմ դասք սրբապանից քահանայապետաց եւ քահանայից եւ իմաստուն վարդապետաց...*

Զ.— *էջ ՄԻԳ 2.*— Նորին տնտնոց ներսէսի գրեալ պատասխանի քթոյն պատրիարքին Ասորոց տնտնոց Միխայիլի:

Է.— *էջ ՄԻԵ 2.*— Նորին ներսէսի կայեցոյ Թուրք ի Կոստանդնուպոլսիս առ զմեզ Պոպոս Գահանայ հայկազմի ի Տարսուզն կիկեցոյ...:

Ը.— *էջ ՄԻԸ 1.*— Նորին տնտնոց ներսէսի առ եպս. եւ առ վարդապետս հայաստանեայց վասն սիրոյն եւ միաքանութեան ընդ Յոյնս:

Թ.— *էջ ՄԻԼ 2.*— Պատմառ խնդրոյ միաքանութեան քաղաքին Հռոմոց Եւմանուէլի եւ սրբոց կաթողիկոսացն Հայոց, քաղաքքն զոր գրեցին առ միմեանս:

Ժ.— *էջ ՄԻԴ 2.*— Գիր Հատարոյ խոստովանութեան Հայաստանեայց եկեղեցոյ...:

ԺԱ.— *էջ ՄԻԸ 2.*— Թուրք առաջին քաղաքին Հռոմոց Եւմանուէլի եւ սրբազան կաթողիկոսն Հայոց Տէր Գրիգորիս:

ԺԲ.— *էջ ՄԿԱ 2.*— Պատասխանի առաջին քթոյն քաղաքին Հռոմոց Եւմանուէլի, գրեալ ներսէսի կաթողիկոսի Հայոց:

ԺԳ.— *էջ ՄԶԵ 2.*— Սահմամբ Հաւատոյ Հայաստանեայց եկեղեցոյ...:

ԺԴ.— *էջ ՄԶԹ 1.*— Նորին ներսէսի Յազազս Աւանդութեանց եկեղեցոյ:

ԺԵ.— *էջ ՅԵ 2.*— Թուրք պատրիարքին Կոստանդնուպոլսի, առ Գրիգոր կաթողիկոս Հայոց, համաձայնութեամբ ամենայն ժողովոյն Հռոմոց: Այս Գրիգոր, որ զկնի տնտնոց ներսէսի յառաջնորդեաց գաթոն:

ԺԶ.— *էջ ՅԺԳ 1.*— Թուրք Գրիգորի կաթողիկոսի Հայոց, ծայնակցութեամբ ընդհանուր ժողովոյն Հայոց...:

ԺԷ.— *էջ ՅԵԻ 2.*— Թուրք Գրիգորի կաթողիկոսի Հայոց... Պատասխանի Թուրքոյն Միխայիլի պատրիարքին. որ մայիս Բան զայս փոխեցաւ յաշխարհէ ի Գրիգորոս Տէրն մեր:

ԺԸ.— *էջ ՅԵԲ 2.*— Ներսէսի կայեցոյ, եղբար Գրիգորիսի Հայոց կաթողիկոսի, պատասխանի քթոյն ուրումն Յակովբայ Ասորոց վարդապետի ի մայրաքաղաքն Մեքիտեմոյն Հայոց:

ԺԹ.— *էջ ՅՄԴ 1.*— Նորին տնտնոց ներսէսի պատասխանի գրոյն ուրումն, որ գրեալ էր առ մայիս Բանս զկոմանց յանդուգն քթութեամբ:

Ի.— *էջ ՅԿԱ 2.*— Նորին տնտնոց ներսէսի առ վարդապետն Գեորգ:

ԻԱ.— *էջ ՅԿԴ 1.*— Ծաղեայ վարդապետի պատասխանի ի Սիս.— *Եւ արդ սուրբ Հատար աշտոթիկ բանք եւ ապախի սպառնալիք, որ Երկերիւր ամաւ կամ հասաւելի յառաջ գոյով քան զմեզ...*

ԻԲ.— *էջ ՅԶԳ 1.*— Վասն Եփեսոսի Երկրորդ սուրբ ժողովոյն.— *Երկրորդ ժողովն Եփեսոսի վասն Փլաւրիանոսի եւ վասն Եւտիմի եղև, զի միմեանց Հակառակ էին, եւ Երկրեան չար, որպէս Արիոս եւ Սաբել...*

ԻԳ.— *էջ ՅԶԷ 2.*— Ընդդէմ այնոցիկ որ ընդդէմ բռնակին մտին:

Ծանոթ.— *Ստորին լուսանցքին շէշապի կը կարդացուի. «Ենայի վարդապետ Նիկեոյոյ, նոյնպէս եւ յաջորդին»:*

ԻԴ.— *էջ Ն 1.*— Ընդդիմաբանութիւն սակս ջրոյն խառնման ի սուրբ խորհուրդն, ի Թվականն Հայոց 990 [= 1309].— *Որդիք մարդկան մինչեւ յերր էք խոստահիրէք... Եւ արդ եղից արմ մայիսի յառաջի յառաքելաց սեղան լի հոգեւոր խաչիւք զհրալից բանս սրբոյ զիտապետին Գրիգորի վկայաբերի:*

ԻԵ.— *էջ ՆԴ 1.*— Յազազս միաւորութեան եւ բնութեան եւ դիմի եւ անձնաւորութեան.— *Միաւորութիւն է ստոյղ եւ ճշմարիտ եւ Համանիւթ մանաւարար որոշւոյն, որոց ոչինչ տարանիւթ ընդդէմ Երևի...*

ԻԶ.— *էջ ՆԺԱ 2.*— Թուրք Ստեփանոսի Միւնեաց Ծպիկապոսի եւ իմաստա-

գիրի, պատասխանի թղթոյն Գերմանոսի պատրիարքի կատանդիմուպաւսի:

Իէ.— էջ ՆԼԸ 1.— Մովսէս Վարդապետի նմանացոյ գրեալ պատասխանի ի Տրապիզոն առ հասուածեալ երեսն Գրիգոր:

ԻԸ.— էջ ՆԾ 1.— Բամբ Երանելոյն հոսորովայ.— Տեղի աղաւթից դէրժ սուրբ զեկեղեցի մեղ ուսուցին, որ առաւել լսելի լինելոյն աղաւթք...

ԻԹ.— էջ ՆԿԶ 1.— Թուղթ Հայոց կարողեկոսին կատանդեալ, զոր գրեաց աստուածապան դիւկեմն Հռոմկլայէ առ քազաւորն Հեթում ի մայրաքաղաքն Սիս...

Լ.— էջ ՆՀԵ 1.— Վկայութիւն վասն Եմնդեանն Քրիստոսի եւ Մկրտութեանն, զի պարտ է տաւնել ի միում աւուր, ի յունուարի 8:

էջ ՆՀԹ.— Ի Թղթոյն Գրիգորի Արծրունեաց Եպիսկոպոսի, զոր գրեաց յԵրուսաղեմէ...

էջ ՆԶԹ 1.— Ի հաստոյ թղթեմ տեաւորն Դէրգեալ Հայոց կաթողիկոսի, որ առ Յռեմմէն պատրիարքն Աստուղ:

էջ ՆՂԲ 1.— Վկայութիւն զի պարտ է ասել զխաչեցարն ամենայն աւուր ի դէմս Որդոյ:

էջ ՆՂԳ 1.— Ի գրոցն Արեղիանոսի Հռովմայ Հայրապետի, որ կանովմացն կրմում կոչի.— Եւ արդ յաւուրս առաքելոցն, յաւուր չորեքշաբաթու եւ ուրբաթու, նախ երեցս անգամ ասէին, Սուրբ Աստուած, Սուրբ եւ Հղաւր, Սուրբ եւ անմահ, որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեա մեզ...

էջ ՆՂԳ 2.— Ի գրոցն Որդեմնէի, որ Զատիկայ կոչի.— Արդ յառաջ քան զմեզ, որ յետ Առաքելոցն էին, բազումք ասացին զՍուրբ Աստուածն, վասն որոյ եւ մեզ պարտ է Հետեւել նոցա, կարգել ի մերում ժամանակիս, եւ ասել ամենայն յաւուր. Սուրբ Աստուած, Սուրբ եւ Հղաւր, Սուրբ եւ անմահ, որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեա մեզ: Զայս գտաւ Յովն. Ոսկերեւրան եւ կարգեաց իւրում ժամանակս ընդդէմ Արիւստացն:

էջ ՆՂԳ 2.— Իսիդորոսի Եպիսկոպոս ջոյ ի Ռ. Թղթոյն.— Բայց դու, ով փայտ

սուրբ, արմատ կենդանութեան, պսակ եւ փառք եկեղեցոյ սրբոյ, սուր անրթելի եւ զէն Հաւատոյ Քրիստոնէից, վասն զի, որ անբաժանաբար ի քեզ Հեղուեալ պարապլեղեցաւ հաւատն սերտութիւնց. նայ եւ յայթակղութիւն անդգայ իմարելոցն, որք միայն զհաստիս եւեթ դիտեն նկատել. իսկ մեզ, Հաւատով ի քեզ անկելոցս, դարձութիւն եւ իմաստութիւն Աստուծոյ Հաւր, լոյս երեսաց եւ պատկեր ճշմարիտ էութեանն Նորա: Ով հնչ Աստուածընկալ, լոյս անբազաւտելի, ցանկալի երկնայնոցն եւ երկրայնոցս, յաղաքս առ նայ, որ ի քեզ բարձրացեալ սեւեռեցաւ, յարակայ ձայնիւ Հանապաղ պոչեմք ասելով. Սուրբ Աստուած, սուրբ եւ Հղաւր, սուրբ եւ անմահ, որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեա մեզ:

էջ ՇԲ 2.— Արիստոտելի.— Արդ պարտ է դիտել թէ խաւան ոչ էութիւն է եւ ոչ ունակութիւն...

էջ ՇԳ 1.— Վասն Զատիկի Մատաղի, զի բարի է եւ վասն այլոց մատաղաց...

ԼԱ.— էջ ՇԵ 1.— Վասն դժոխացն եւ դառնագոյն տանջմանց մարա.— Զար է անուռ հոգիսց ի լսելիս մարդկան...

ԼԲ.— էջ ՇԷ 1.— Վասն Թագաւորաց Հայոց, զոր կարգեաց Մովսէս հռոմեացի.— Մովսէս հռոմեացի դարս Թագաւորացն Հայոց յայսպէս կարգէ: Ա. Յարթի՝ որդի Նոյի... Սեռանի Կոստանդին եւ Թադաւորէ միւս Կոստանդին, այլմէ ազգէ, որ այժմ ունի զԹագաւորութիւն մինչ ցայս վայր: Եւ է Թիւս Հայոց ԳԼ (= 1359):

էջ ՇԺԵ 1.— Մարգարէիցու սերմանումն առաքելոց պողոտերել:

Ողորմութեամբ Տն. շնորհեւ արձանացել կեկեցի... — Մ ա վ ս ե ս յ ի ի է ա ա:

ԼԳ.— էջ ՇԺԵ 2.— Վանական վարդապետի ասացեալ բան հաւատալի.— Կենսարողիս սուրբ աւետարանն զԹագղէոս զԱռաքելոյն Հայոց Բժիշկն ասէ...

ԼԴ.— էջ ՇԻ 1.— Այլ բան վանական Վարդապետ գրեալ.— Զինչ է ճրագալուցին լուծանեն...

ԼԵ.— էջ ՇԻ 2.— Յաղաքս աստիճանաց եկեղեցոյ քէ ուր եցոյց Քրիստոս:

էջ ՇԻԳ.— Ամամիայի Շիրակումայ համարագի.— Գիր Մովսէսի աւրէնագիր.—

Ա.— Ծնընդոցն տունք են ԴՈՅԷ [= 4307]...:

ԼԶ.— էջ ԵԻԴ.— Նորին՝ քիւք որ- չափութեանց Նոր Կտակարանաց:

ԼԷ.— էջ ԵԻԵ 1.— Ամուսնիմ հանց եւ գումարարութիւնիմ մոցիմ.— Ջմրուխտն կա- նաչ է եւ լուսօտր ... Լազկարդն կապուտակ գունհաւոր է: Անանիայի Երեսկուտոյ է բանս ...:

ԼԸ.— էջ ԵԻԶ 2.— Ամամիայի Եիրա- կունայ համարագի Յազագս կշռոց եւ կըշ- քորդաց:

ԼԹ.— էջ ԵԻԹ 2.— Ամամիայի Եի- րակունայ համարագի Յազագս չափայ եւ չափուց եւ պատարաց:

Ս.— էջ ԵԼԱ 2.— Ամամիայի Եիրա- կունայ Յազագս կատարման համարագու- քեան եւ կերպից հարցման:

Մամօթ.— Կը պարունակէ թուարա- նական 24 խնդիրներ, եւ ապա անոնց լու- ծումները:

ՍԼ.— էջ ԵԽ 1.— Յազագս ժողովոցն սք. որ եղեմ ի Նիկիայ եւ այլն.— Ա.— Զկնի երեք Հարիւր եւ Ժէ ամի Յարութեան տեառն եղեւ ժողովն ի Նիկիայ, յեթն ամի թաղաւորութեան Կոստանդիանոսի...: — Ը.— Իսկ Ը երրորդ ժողովն եղեւ ի թաղա- ւորութեան միւս Կոստանդեայ Յաղպս զպատկերս անարդելոյ...:

էջ ԵԽԵ-ԵԾԴ. դատարկ:

Մամր յիշատակարանի Գրչի.—

1.— էջ ԺԽԴ 1.— Զանպիտան զրիւս զանրժան սուտանուն Եէշրին յիշեացէիք ի Տէր, ով սուրբ ընթերցաւդք եւ սիրողք աստուածային զանձուցն:

2.— էջ ԵԽԴ 2.— Ի Բվին ՌԾԳ [= 1604] Յունվարի ամսոյ ի, կատարեցաւ Հանրական դիրք:

Յիշատակարան Ստացողի.—

էջ ԵԽԴ 1.— (Փ)ատք համագոյ անրա- ժանելի եւ միանական սուրբ Լըրորդու- թեան եւ մի աստուածութեան յաւիտեանս ամէն: Ողորմեա, Քրիստոս Աստուած, ըս- տացողի դրոցս Զիրաքին եւ իւր կողակցին Մայրամին, եւ իւր ծնաւդացն Տաւնաւա- քին, մաւրն Պապուին, կենդանեաց եւ Հան- դուցեցւոց: Եւ ստացաւ զսա իւր Հայալ վա- սակոցն, եւ Լոս յիշատակ իւր եւ Հանդու- ցելոցն, որոյ յիշատակն արհնեալ եղիցի յաւիտեանս, ամէն:

Յետնագայն յիշատակագրութիւն. —

էջ ԵԽԲ 2, Նոտր չեղադիր.— Յիշա- տակ է դիրքս Կեսարացի ի Վան զեղացի ըստ:

836

ՔԱՀԱՆԱՅԱԹԱՂ.— 1

(ԺԵ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×17×3: էջք 296: Հանգա- մանք լաւ: Թուղթ՝ Հին, Հասարակ: Գրիչ վերջին մասին՝ Ղազար: Գրութիւն՝ խորա- գիրները եւ գլխագիրները կարմիր, մնաց- եալը սև եւ մեկնով, միասին, 22 տող, Բո- լորդիր, Նոտրագիր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն աւելի: Սեւագիծ զարդագիր, լուսանցազարդ եւ խորանդարդ, էջ 33: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4, դատարկ:

էջ 5.— ԶՅովնանմու Ոսկերքեանի Յազագս Սահմանի Կանոնաց կարգաւորաց, որք զամ ի խառնովանութիւն.— Եթէ ոք ազգեցուցեամբ սատանայի անկանիցի յար- ուագիրտութիւն...:

էջ 13.— Զստացող սորա զՊօղ. յիշե- չիք ի Բս. եւ դժեօղս իւր եւ զեղրայրսն եւ Տէր գձեղ յիշէ, եւ նմա փառք յաւիտեանս ամէն:

էջ 15—32, զատարկ :

ՔԱՀԱՆԱՅԱԹԱՎ.— 1

էջ 33.— Կանոն յորժամ եպիսկոպոս կամ քահանայ կամ հայրապետ կամ ուխտի առաջնորդ կատարի մահուամբ :

էջ 153.— Կանոն Երկրորդ Աւուր: Երթան ի գերեզմանն, եւ ի գնալն առնն զԱնրիծքն եւ ի կատարման Շարական, եւ զհն/ Սղ. ԻԹ. . . :

էջ 162.— Կանոն Երրորդ Աւուրն :

էջ 169.— Կանոն Չորրորդ Աւուր :

էջ 174.— Կանոն Հինգերորդ :

էջ 177.— Կանոն Վեցերորդ :

էջ 180.— Յեւթմերորդումն Աւուր :

էջ 183.— Կանոն Ութերորդ Աւուրն :

էջ 188, Նոտրադիր.— Գլուխ ԻԳ, վասն քաղաքավարութեան առաքինութեամբ զարդարելոց :

էջ 193.— Գլուխ ԻԴ, Բամբ հոգեւոր

սբ. հարցն, որք ի ճգնութիւնս ծերացեալք էին, համառատաբար :

էջ 196.— Գլուխ ԻԵ. Բամբ խրատու համառատ, սուրբ հարցն :

էջ 203.— Գլուխ ԻԶ. Պատմութիւն վասն Պօղոսի Լիւստրիոյ : . . .

էջ 287.— Վարժ երանելոյն Մարիամու եղիպատցոյն :

էջ 993—296, զատարկ :

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 279.— Քա. ԱԺ. քո սբ. ճգնաւորին եւ աղքատացելոյն վասն քո Յոհաննու րաբխօսութեամբ ջնջեալ եւ մաքրեալ զխիստ թեալ եւ զշարական ոգի շաղարին եւ գծնօղաց իւրոց, եւ քեզ փառք :

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն.—

էջ 292.— Յիշատակ է Հայր Մաշտոցս տէր Կարապետին Հոգոյն, ի քաղաքն Փրաւատի, ով Հանէ՞ մասն Յուդայի եւ պատիժն Կանէնի առնէ :

837

Ա.— ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԱԾՈՒԹԵԱՆ ՊՈՐՓԻՒՐԻ.— 1

ԳԱՒԹ ՆԵՐԳԻՆԱԾԻ

Բ.— ՍՏՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՔ ԱՐԻՍՏՈՏԵԼԻ.— 5

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21x15x3: էջք 408: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, փայլուն: Գրուածքին՝ խորագրերնը եւ սկզբնատառերը կարմիր, մնացեալը սեւ մեկնեով, երկսիւն, 31 տող: Նոտրադիր: Համառոտագրութիւնք զրեթէ սովորական: Կանչեղած տախտակեայ, զորշմազարդ: Դատարակ Թուղթք՝ ըսկիցը եւ վերջը չորսական թերթ:

րակ եւս.— Հասարակութիւն յատկի եւ պատահման . . . :

Բ.— ՍՏՈՐՈԳՈՒԹ. ԱՐԻՍՏՈՏԵԼԻ

(Հանդերձ Մեկնութեամբ)

էջ 121ա.— Ստորագրութիւնք Արիստոտելի, որ կոչի յոմարէն Կատիլարիայ.— Բան.— Հոմախունք ասին որոց անուանք միայն հասարակ . . . : Մեկնութիւն.— Հոմախունութիւն լինի ըստ յերկուս յեղանակս, ըստ պատահման, կամ մտածութեան . . . :

էջ 401ա.— Պրակ ԼԳ երորդ.— Բան.— Եւս, նմանապէս ունի եւ բարոյն, զի բարի է, եւ ոչն բարոյ՝ զի ոչ բարի . . . :

էջ 407—8, զատարկ :

Ա.— ՎԵՐԼ. ՆԵՐԾ. ՊՈՐՓԻՒՐԻ

էջ 1ա.— Դաւթի փիլիսոփայի Ներգիւնացոյ վերլուծութիւն Ներածութեամբ Պարփիւրի.— Ա.— Հանդերձեալք Հանդերձ Աստուծով սկիզբն առնել առաջիկա շարագրութեանս . . . :

էջ 120ա.— Հանդերձ Աստուծով, Պր-

838

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂ. ՍՐԲ. ԱԹՈՌՈՑՆ ԼՈՒՄԱՅ.— 1

Քրգմ. ՄԵԼՔԻՍԵՐԵԿ ԴՊԻՐ (1767)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×2: էջք 208: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն
ամբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 26,
31 տող: Նոտր շնորհգիր: Համառօտագրու-
թիւնք չափազանց առատ: Կաշեկազմ տախ-
տակեալ:

Ճակատ.—

Վարդապետութիւն Յաղաքս Սրբազան
Աթոռոյն Հռոմայ, ըստ դիտաւորութեան
Ֆռանգազ: Նախ թարգմանեցեալ ի կաշ-
իականէն ի յիշատականն եւ ի յիշատա-
կանէն ի յունականն, որ է տպեալ ի Մոս-
կով, յամի ՏՆ. 1765, իսկ յայժմոյս ի յու-
նականէն եւս թարգմանեցեալ ի հայկական
բարբառ, ի տիրացու: Մեղքիսեղեկ զրասէր
դպրէ, յամի շնորհաց 1767, եւ ի Նոյեմ-
բերի 18 ըսկսեալ:

էջ 1.— Պատմառ աշտմիկ շարադրու—

քեանս այս է: Որովհետեւ վասն մեծա-
մեծ մշտուցն եկեղեցւոյ՝ սկսան յառնել
տարբերութիւնք ընդ մէջ եպիսկոպոսացն
Հոռոմայ եւ թաղաւորացն Կալիիայ...:

էջ 1.— Գլուխ Առաջին.— Յաղաքս
այնմ թէ գինչ է համարտութեամբ պապն,
եւ թէ գինչ են իրքն այնքիկ, որք նմա վա-
յենն, ըստ դիտաւորութեան Ֆռանկազաց:

էջ 95.— Գլուխ Բսամ և երկու երորդ:
Դրութիւն հինգերորդ: Տիեզերական ժողո-
ւրն՝ մինչ օրինօք բաղկանայ, է՝ վերնա-
դոյն քան զպապն:

էջ 196.— Գլուխ Բառասում եւ երեք-
երորդ: Վասն բողոքելոյ առ հանդերձալ
ժողովն:

էջ 199.— Մամուլումն քաղաւորա-
կան խորհրդարանին, յամի 1743, փետր-
վարի 19.— Արգիլեցեալ է ամ. վարդապե-
տաց եւ ուսուցչաց՝ եւ որպէս զիարդ եւ իցի
կերպիւ մարդկանց՝ որք ունին բնթեռնուլ
եւ ուսուցանել...:

էջ 200-208, զատարկ:

839

ԱՆԱԼՈՃԻԱ (ՔԵՐԻ).— 5

ՄԱՐՏԻՆՈՍ ՊԵՐ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×2: էջք 214: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
խորագրերնք եւ զլեզգիւրներ կարմիր,
մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 26 տող:
Նոտր շնորհգիր: Համառօտագրութիւնք շատ
առատ: Կաշեկազմ խաւաքարտեալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Առաջաբանութիւն Հեղինա-
կին.— Այնպէս տարբերի Հին Կտակն ի Նո-

րոյս, որպէս տարբերի պատկերն Բի. Նոյն
յինքէնէ Բրիտտոսէ...:

էջ 2.— Առաջեցեալքիւմք ի քարդ-
մանչէ.— Մաներ, ով ընթերցող...:

էջ 3.— Ամայոնիայ Հնոյ եւ Նորոյ
Կտակի:

էջ 111.— ԾԴ.— Միթէ պսակն հրա-
մայեալ իցէ յԱյ. ընկնում կտակի:

էջ 113.— Բանասէր Լեղարցոյ յայտ
լիցի դի գիրքս այս, որ զոչի Համեմատու-
թեան Հնոյ Կտակին ընդ Նորոյս, թէպէտ

անդր էր քան զզրեցեալ տեսարկաց, սակայն վասն կարճոգի դուռոյ ոչ կարելով իմս տանել զսակաւ աշխատութեանս, զի եւ բընութիւնն ոչ ետ ինձ ձեռն սակս նիւհար գտնին։ վասնորոյ դանձ արարեալ իմոյս յաւելարանութենէ՝ քանի մի ծաղկունք պիտանիք քաղելով ներ պարտիզէն, աստ դադարեցի անյարմար դժիւ։ Թարց եպեբանաց լինել աղաչեմ։

էջ 114.— Յամգ ցալակիկ ժողովեալ բամիցս որք աստ եմ։

էջ 116ա.— Յամկ բամից...— Կը վեբարբերի յաջորդ դրութեան։

էջ 117-8, դատարկ։

էջ 119.— Յոնամնու աստուածաբան վարդապետի, ի կարգէն քարազայց, յարմէրմձերի գործնական եւ զմտամտութեանց իրաց։

էջ 120.— Ա.— Իւրաքանչիւր տարբրաց, երկնային եւ մարմնոց բնութեանց, ցուցանի քաղաւ պատմաօք մտղկեմ խոնին ժուծկալութիւնն ի կերակրոց։

էջ 192.— Քս. կոչի առիւծ ի տեսլեանքն Յոնանու...։

էջ 193-213, դատարկ։

էջ 214.— Տեսեալ առիւծուն զղնալ դայուն, աստուի իմն չրաժայեալ մերձեանալ առ ինքն...։

840

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐԳ.— 4

ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. [Լռեցի]

կոզմիա=Ղարաառա

ՌԾԼ=1609

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×15×6։ էջք 656։ Հանդամանք լաւ։ Թուղթ տոկուն, դեղնորակ, Գրիչ եւ Մաղկող՝ Գրիգոր Քահանայ, որդի Պապիկի Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գըլխագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեղանով, երկսին, 22-27 տող։ Բոլորգիր։ Համառօտադրութիւնք դրեթէ սովորական։ Գունաւոր զարդագիր եւ լուսանցազարդ իւրաքանչիւր քարոզի սկիզբը։ Որանազարդ կամ գլխազարդ, էջ 3, 73, 224, 374, 514, 581։ Նկար, էջ 2։ Կաշեկազմ տախտակեայ, դրոշմազարդ։ Պահպանակ մազազարթեայ՝ սկիւրը եւ վերջը երկուական թերթ, երկաթադիր աւետարանի մասն։ Կաղժող՝ Մաբուգէ Քահանայ։

ԲՈՎԱՆԴԱՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ընտրեալը Այ. ով երջանիկ սր. հայրապետ...։

Ներքեւը տարբեր նոտրագրով, տեղ տեղ անընթեւնիւր։

Ած. ողորմի Մեխունիս ի պորտ ննջեցելոց հոգւոյն որ երեստ յիշատակ Բ սահէն։ Ած. ողորմի Ղարիպիս հոգւոյն որ երեստ ը

կտոր պղինձ։ Ած. ողորմի ... ենց Գրոցին կենդանի հոգուն որ երեստ...։ Ած. ողորմի Ածամին կենդանի հոգւոյն որ երեստ մարդապայ մի։

էջ 3.— Ա.— Վեցերորդ Կիրակէին, Քարազ եւ կատարածի աշխարհի.— ի բամ աւետարանին որ ասէ. Արքուն կացէք, զի ոչ գիտէք.— Նախախնամութիւն Այ. եւ բարեբարութիւն յամենայն ժամ յայտնի է առ իւր արարածս...։ Հմմտ. Թիւ 631։

էջ 22ա.— Բ.— Քարազ ի բամ աւետարանին որ ասէ, քէ Կիրաւ խորագրեւ իբրեւ զօծ եւ միաւրիս իբրեւ զաղամի.— Նախ զիտելի է զի որպէս մարդս հոգի է եւ մարմին...։

էջ 39բ.— Գ.— Քարազ ի բամ մարգարէին Դաւթի որ ասէ. Որպէս իծի եւ քարքի, զի իցեալ գակամբս, զի մի լուիցէ ըզմայն.— Թէ վասն ինչ պատմաօք մարգարէն առական խաւի...։

էջ 56ա.— Դ.— Քարազ ի բամ Առդմանի որ ասէ. Որ գամմ ի գարծ իւր ոչ քծիչէ Կարայր Է մա ալմոցիկ որ գամմին առնիցէ.— Անձն բանական հոգին ասէ...։

էջ 73ա.— Ե.— Քալուզ ի բամ Սողոմանի որ ասէ, մտե եւ կեանքի ձեռն լեզուի է. եւ որք ըմբռնեմ զճա՝ կեդիցեմ զդատուզ նորա:— Առաջին խրատ վասն մարմնաւոր կենացն է...:

էջ 90բ.— Զ.— Քարոզ ի բամ Եստիւրանի որ ասէ. Մի տայք զսրբութիւն շանց եւ մի արկանէ՛ք զմարգարիսն առաջի խաղաց.— Առաջին սրբութիւնն անուանի Հաղորդութիւն:— Որպէս զբեալ է, յերկիրն Քաղերանի բանահայ մի կամեցաւ կեն առնուլ, եւ ունէր զուսար մի մտեալ: Եւ յայնմ ի զիւնրի տեսչեան երազի տարան զինքն ի զերեզման դատերն... (էջ 123):

էջ 126ա.— Է.— Քարոզ ի բամ Յահմի ի Կարազիկէի որ ասէ. Ամնայն որ ասէ զգրայր իւր մարդաստան է. եւ գիտեմք զի ամ. մարդաստանն ոչ ունի կեանս յամոն.— Զայն հրամայէ թէ ամ. որ ասէ զհղարար իւր մարդաստան է. եւ որպէս մարդաստան մարդն չունի յարարութենէն բաժնի, այսպէս մարդ որ սրտովն զրկեցն ասէ, Հետ ընկերին խոռվ կենայ, յաւիտեան կենաց չունի մասն ու բաժին...:

էջ 156ա.— Ը.— Քարոզ ի բամ Յարայ Նահատակին որ ասէ. Ազաթք իմ ասեր էիմ եւ Յշմարիտ առաջի Այ. համապագ.— Եւ նախ յայս պարտ է գիտել թէ զամ. առաքինութիւնն մարդոյս պատուական աղթքն է. նախ իւր անունն յայտնի է, զիւր փառքն որ անուանի աղ... Որպէս զբեալ է թէ մանուկ մի, որը մնացեալ իւր մօրէն, ասնէր զպոքութիւն, եւ ձու զողանայր եւ Հայրն ասնոյր եւ ասէր թէ զնա ալ բեր: Եւ մեծացեալ աղայն եղև ձիադուղ եւ անուանի աւապակ... (էջ 181):

էջ 190ա.— Թ.— Քարոզ ի բամ Յալիւրսթ Առաքելոյն որ ասէ. Որ ողորմի ազատսն փոխ տայ Այ.:— Այսպէս հրամայեն վարդապետք եկեղեցոյ թէ քրիստոնէից բարի դործքն Գ. բաժին է. առաջին պահքն, Բ. աղթքն, Գ. ողորմութիւնն, որ աղքատաց տայ: Եւ պարտ է զիտել զի պահքն Բ. բաժնէր. առաջին պահքն է, որ մարդ զբերանն ի կերակրոց պահէ. Բ. զինքն ի մեղաց պահէ... Որպէս զբեալ է թէ Գ. ճշմաստութիւնն տարեալ էին յաւապատ. եւ ոչ զիտէին զտախտութիւն զնազն: Եւ յաւուր

միում թողին զառթքն եւ զճշմութիւնս իւրեանց. եւ ի միտսն հարցանել զմիմեանս թէ զինչ է փառք աշխարհիս: Եւ առաջինն ասաց թէ զգիւնին զփոքն ի մէջ ամ. կերակրոց. եւ միւսն ասաց թէ զպարկեղութիւնն. եւ մեկուն ասաց թէ զգիւն... (էջ 200): Որպէս զբեալ է թէ Աղեկ-սահարն Թաղաւորն բաղում զաւրաւք ի ճառապարհ երթայր, եւ Հանդիպեցաւ աղքատ մի եւ խնդրեաց ողորմութիւն յարգայն: Եւ նա միջնորդաւ հարցոյց թէ զինչ խնդրէք: Եւ նոքա ասեն թէ քեզ յերկար կեանք խնդրի, եւ իրենն աւաց: Եւ նա ասաց թէ զնացէք մա զեկան նորա նաւիպ զբեցէր որ երթայր ունէ: Եւ իշխանքն մեղադարեալ ասին Թաղաւորին. մա զեկանն աւ մեծ պատրոնի թողակ է եւ զու աղքատին տաս: Ասէ Թաղաւորն, անմիտ սայ իւր աղքատութեան լայնի խնդրեց, եւ իմ Թաղաւորութեան լայնի կու տամ... (էջ 211-2): Եւ զարեակս զբեալ է թէ (Ե) Ենանու ճշմաստութիւնն ասէր վարդապետ, ի վասն քաղաքի ունէր խոնայ ասանայր մի: Եւ յաւուր միում արտեմինն, Էնարց վարդապետին... (էջ 213):

էջ 224.— Ժ.— Քարոզ ի բամ Սողոմանի որ ասէ. Յիշեա զարարիծ քո յաւուր մանկութեան քո, եւ զճա զու ի ճամապարես արդարութեան.— Եւ ասեն իմաստունքն թէ Դ. բան արտանց մեր կամացն լինի. առաջին ծերութիւնն, Բ. Հիւսանդութիւն, Գ. մահն, Դ. Աստուծոյ դատաստանքն...:

էջ 245ա.— ԺԱ.— Քարոզ ի բամ Սողոմանի. Լաւ է կոյր այօք քան քէ կոյր մտաւ. զի կոյր այօքն ուսանի զերթեւեկ նամապարիսն... Ասէ իմաստունն եւ անյաղթ փրկեալսն Դաւիթ, թէ իմաստութիւնն բաժանի տեսական եւ ի դործնական...:

էջ 268ա.— ԺԲ.— Քարոզ ի բամ Սողոմանի որ ասէ. Լաւ է արք մահում քան զօր ծննդեան.— Եւ պարտ է զիտել զի Հեթանոսք զաւր ծննդեանն պատուեն... Եւ զբեալ է թէ վարդապետ մի զնայր յեմ. եւ ի յմիւրա քաղաքին Հանդիպեցաւ ի տան խոնայի միոյ, եւ ունէր խոնան որդի մի զեղեցիկ եւ պատուական ի զերկն... (էջ 291): Որպէս զբեալ է թէ Թաղաւոր մի ունէր

միամաւր որդի մի, եւ տեսեալ մանկանն զմահ ոչ ոք խնայէր, այլ զամ. մարդ ապանանքի անողորմ, եւ զնաց անապատն եւ եղև երանաւոր... (Էջ 293)։ Այսպէս զըրեալ է ի Պատմութիւնն. Աշէկանդը յորմամ ապան յՊոլլոս Թադաւորն Հնդկաց... (Էջ 294)։

Էջ 301բ.— ԺԳ.— Քարագ ի բամ տւեւ տարաւորն որ ասէ. Մի գոգաւար. — Եւ դիտելի է զի այս բանս աստուածադէր պատգամացն է...։

Էջ 326բ.— ԺԴ.— Քարագ վասն երպարտութեան, ի բամն Սաղմոսի որ ասէ. Տէր ամբարտաւանից հակառակ կա, տա շնորհս խոնարհաց. — Եւ զիտեղի է զի բժշուութեան որ արի է, եւ իւր բարի կամացն շարժեցաւ առնել զարարած...։

Էջ 350ա.— ԺԵ.— Քարագ վասն համբերազաց տացեալ, քէ ով համբերէ ի ըստաւ՝ մա կեցեց. — Այլ պարտ է որ մարդն համբերող եւ հաստատ լինի...։

Էջ 374ա.— ԺԶ.— Քարագ բամ իմաստայսիրին Արիստոտելի որ ասէ. Գովելին գեղեցիկ՝ եւ պարտաւելին գարշելիք. — Եւ ի Պատմութիւնն ի Հոգին եռամասնեայ է, Բան, ցասումն եւ ցանկութիւն...։

Էջ 393բ.— ԺԷ.— Քարագ ի բամ արիւնացն որ ասէ. Պատմեա գիտյր քն եւ գմայր. — Եւ պարտ է դիտել, զի Դ բան զական ծնադին է պարտական, եւ Դ բան ծնադն զականին...։

Էջ 402ա.— ԺԸ.— Վասն քառ եւ տեղան արեւմեայ, ի բամ մարգարէին որ ասէ. երկիր ետ գգտուզ իւր եւ արեւմեաց զմեզ Ած. — Առաջին երկիր Հոգն եւ ջուրն...։

Էջ 405բ.— ԺԹ.— Քարագ Յակոբայ վարդապետի ասացեալ ի Մեծի Ուրբաթու. — Որպէս արէնն երկրագործ մշակաց եւ աստուածասէր Հողագործաց, յորմամ ըզպարտէր ինչ կամիցին բուսուցանել...։

Էջ 423ա.— Ի.— Քարագ Ամանիայի ասացեալ է Յազագս խոնարհութեամբ. Ուտարուք յիմէն գի. — Արդ որպէս առաքեալն ամենայն խոնարհութեամբ լաւ համարել քան զանձինս...։

Էջ 428բ.— ԻԱ.— Նորին Քարագ Ղրիմեցոյ ասացեալ քէ ապաշխարեցէ՛ գի մերձեայ է. — Ասացեալ են վարդապետք եւ

կեղեցոյ թէ ապաշխարութիւնն մեծ զաւրութիւն ունի...։

Էջ 435ա.— Դարձեալ վասն Գիմի եւ սեղան արեւմեայ, ի բամ Սաղմոսի որ ասէ. Ած. մեր արեւմեաց զմեզ եւ ի մեամէ իրկիցն ամ. ծագ երկրի. — Հրամայեն վարդապետք եկեղեցոյ թէպէտ աստուածային արեւմութիւնն բազում է, ապա զխաւոր առաքելութիւնն Գ է...։

Էջ 440ա.— ԻԲ.— Դարձեալ վասն տեղան արեւմեայ, ի բամ աստուածախաւ մարգարէին Մովսէսի. — Նախ մշտնջենաւոր լեզրիք անուանին դառաւ Հրեշտակացն...։

Էջ 444ա.— ԻԳ.— Քարագ վասն Գիմի եւ սեղան արեւմեայ ի բամ Սղմի. որ ասէ. արեւմեացի տղակ. — Նախ պարտ է դիտել զսկիզբն տարոյն զի յայտնի լիցի կատարումն...։

Էջ 461ա.— ԻԴ.— Քարագ ի բամ Յեսայի որդայ Սիրաբայ իմաստուայ ասացեալ բամն շահեկան խրատ հոգեւոր. — Նախ պարտ է դիտել զի մահու արն եւ զկատարածին ծածկեալ է...։

Էջ 469ա.— ԻԵ.— Քարագ վասն ջըրհեղեղին, ասացեալ աստուածախաւ մարգարէին Մովսէսի. — Նոյ էր ամաց Ձձից եւ ջուր ջրհեղեղ եղև ի վերայ երկրի...։

Էջ 495ա.— ԻԶ.— Հարցումն երիտասարդն ընդ ծերն, Հայր, կամի՞մ հարցանել ընդ քեզ վասն վարուց առաքելութեանց...։

Էջ 511ա.— ԻԷ.— Վարդ խափշիկ աւագակին որ զմեզնս. — Ի յաւուրս բարեպաշտ արքային Մաւրկայ, էր խափշիկ աւագակն...։

Էջ 514ա.— ԻԸ.— ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՅԵՍՈՒՍԵ ՈՐԴՈՑ ՍԻՐԱԲԱՅ.— Ամենայն իմաստութիւն ի Տեառն է, կայ եւ մեա ընդ նմա յօխտան...։

Էջ 547բ.— Ա.— Բամբ Առակաց երկլորտ ասացեալ. — Որ բանիւք իմաստուն է, առաջնորդեցն նմա...։

Էջ 555ա.— Բ.— Արեւմուքիւն Ձգեմութեան. — Ձգանութիւն գովեսցէ զանձն իւր...։

Էջ 557ա.— Գ.— Իմաստութիւն խրատ

տակամ.— Երեք են զոր ատեաց անձն
իմ...:

Էջ 576ա.— ԺԲ.— Յազագս իմաս-
տութեամ եւ պէտպէս խրատուց.— Իմաս-
տութիւն դամ. խոր ի բան քննեցէ...:

Էջ 579բ.— ԺԵ.— Յազագս արարչա-
կամ երամամի ՏՅ. եւ պէտպէս խրատուց
աւկտակարաց.— Յիշեցի գործս ՏՅ. եւ որ
ինչ տեսի պատմեցից...:

Էջ 581ա—585 — ԻԲ — Զանազան օրհ-
նութիւններ:

Էջ 586ա—592 — Լ — Դարձեալ զանա-
զան օրհնութիւններ:

Էջ 592բ.— ԼԱ.— Ած. մեր արեմնացե
զմեզ.— Հրամայեն վարդապետք եկեղեց-
ւոյ, թէպէտ աստուածային աւրհնութիւնն
բաղում է եւ զանազան, ապա զխաւոր
աւրհնութիւնն եղեւ ի ստեղծման (յ)աշ-
խարհիս...:

Էջ 603բ.— ԼԲ.— Արեմնութիւն հա-
մարեմն ժողովրդեանմ ասացեալ գեղեցիկ
եւ պի.:

Էջ 609ա.— ԼԳ.— Այս է զամագանու-
քիւն, առաքելական արեմնութիւն:

Էջ 612ա.— ԼԴ.— Դարձեալ օրհնու-
թիւններ:

Էջ 617ա.— ԼԵ.— Դարձեալ այլեւայլ
օրհնութիւններ:

Էջ 621բ., նստրադիր, Երեք տարբեր
թանաքներով:

Ած. ողորմի Նորտունկին Հոգոյն,
Հօրն Հոգոյն Շեղուկին, ժօր Հոգոյն Գրո-
ցին, որ երևա իսկնին Գ զուշ. կէս, յիշա-
տակ ի զուտն Սր. Գեորգայ:

Ած. ողորմի Թուրվանդին Հոգոյն, որ
երևա կէս զուշ. արծաթ խաչին, վեղար մի,
լաշակ մի աւետարանին, չիտ մի խաչին
ծածկոց, յիշատակ ի զուտն Սր. Գեորգ-
այ:

Ած. ողորմի Սեփաստացի բրուտ պա-
պուկին Հոգոյն եւ իւր կնոջն Հոգուն, որ
ուղարկեցին իւրեանց որդիքն ի Թամզա-
ռայ, եւ չինեցին բազում կարաս, եւ Գ կա-
րաս յիշատակ տուին ի Վանքն ի զուտն Սր.
Գեորգայ: Ած. արհնէ զերկու որդին,
Աստուածատուրն եւ զՅովանէսն, Ած. դեր-

եանք անփորձ եւ անասան պահեցէ եւ իս-
րին ծերութիւն Հասուցանէ, ամէն:

Էջ 622, համարեա դատարկ:

Էջ 623ա.— ԼԶ.— Խոստովանութիւն
ամ. հաւատացեալ քրիստոնէից:

Էջ 632բ.— ԼԷ.— Խոստովանութիւն
եւ կարգ սանձմանալ ամ. հաւատացեալ
քրիստոնէից ասացեալ:

Էջ 640ա.— ԼԸ.— Հարցմունք որ է
ձեռնադիր Աքամայ:

Դիւխաւոր յիշատակարան.—

Էջ 640ա.— Փառք ամէնասուրբ Եր-
րորդութեան, Հաւր եւ Որդոյ եւ Հօգոյն
Սրբոյ, յաւիտեանս, ամէն:

Որ տո շնորհս խոնարհաց եւ ոչ նա-
խատէ, ժօր բարչիւն եւ ըստ չափոյն ոչ
խնդրէ, զի Հանապաղ մարդասէր եւ միշտ
երկայնամիտ է: Վասն այսորիկ մոխրամած
դիմաւք եւ արտասուածք աչաւք անկեալ
առ ոտս կենարարին մերոյ Յի. Գի. որ ետ
կարողութիւն փանաղ դրչի, անխմատ եւ
մեղապարտ սուտանուն մեղապարտ Գրիգոր
Քաւանայի, բիւր քանքարայ պարտաւորի,
անուամբ բանասէր կոչի, Հասանել ի յա-
ւարտ Քարողապրէս, ի զանանհոտ ժամա-
նակիս եւ անանցական վշտիս, որ խոցեցի
մեղաւք Հոգիս, բայց միայն յուսամ յԱծ.
միթէ անտես չառնէ զգերիս: Զի սալ է երկ
սրբապան ուղղափառ վարդապետաց, ի պա-
ծաութիւն յեկեղեցոյ, ի պատիւ տէրու-
նական տունից, եւ ի զօլութիւն սրբոց ի-
մաստասիրացն, Արխատունկն եւ Դիոնի-
սիոսի եւ Սերաբա, եւ Յակոբա Ղերմեցոյ
եւ Սողոմոնի իմաստնոյ: Զոր եւ յարմար-
եալ եւ շարադրեալ ի զօլմատական քարոյ
պէն լուսատու եւ քան զսկանս պատուա-
կանս:

Եւ զերցի եւ ծաղկեցի զսա ի զառն եւ
ի նեղ ժամանակիս, որ այժմ ամի եկաւ.
Մուրատ փաշան ճՄՈւ Հոգոյմ, եւ փախտա-
կան արաւ զճալարին, որ անուն Մուհանմատ
չառուշ կոչի, եւ զամենեսկան սրայխոխոս
արաւ, Թուով ԺԵ Հաղար Հոգի. ջարդեց
իրբւ. զշուն սատակեալ, ի յերկիրն Շեռ-
խան, եւ զնաց նստաւ ի քաղաքն Բարերդ,
որ է կուրծք երկրի, եւ նստաւ Ա ամիս, եւ
բազում չարայրարու մարդիք սպանանց,

որ անուանի Մուրափանուր։ Եւ զնաց Մահանաթ շառուշն ի Պարսկաստան փախըստական, եւ ուրացու զՄահանետի ազգն, եւ եղև կարմիր զլուխ, ժիւ համարով մարդ, մինչև որ Մուրափ փաշան զհանրաւն առաւ, եւ ելեալ անդի գնաց ի յՍտանպուլ քաղաքն, եւ բաղում սով եւ սրածութիւն եղև աշխարհին, միթէ ամէնազաւրն Ած. յիւրջն ի րարին կատարէ եւ աղատէ դտապեալ աղօս քահանայնէից։

Եւ ես Հոգս եւ մօրիւս եւ անարժանս, որ ի կարօլ քահանայից Հրաւիրեցայ, սուտ անուն Գրիգոր քահանայ, անուանէ մարդ լիաւամբար քերք ինկած է՝ զործին չկայ յայս Կրէի։

Վասն որոյ հաւատարիմ եւ սիրելի եւ պատուական ^{սուտ} ամենալ զայն որ ասէ Անետարան՝ Երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիւն, եւ ընդամալ յեմ. ստացաւ զսա յիշատակ Հոգոյ։

Եւ ամ. արեան մերձօրաց նորա, յոյսն եւ յարութիւնն պարգեւեցէ Գս. Ած. յիշատակ արդարոցն աւրհնութեամբ եղիցի։

Դարձեալ աղայիմ զձեզ, ով տաւնասէրք եւ պատուողք զյիշատակ սրբոցն, անմեղադիր լերուք սղախանաց, թէ քի եւ անդարձ դրի, դի անսղալ Ած. զտանի։

Գրեցաւ եւ ծաղկեցաւ Քարոզիւրքս ի քաղանք Կողոնիայ, որ ասի Զարասար, ի յուռն Սր. Աստուածածնին եւ Սր. Ստեփաննոսի, եւ այլ սրբոցն որ հաւաքեալ կան ի քաղաքիս։

Եւ դարձեալ յիշեցէ՞ զուսուցիչն իմ, զՊիղանցի տէր Մարտիրոսն, որ է հանդուցեալ ի Քս. որ էր պարծանք պարծանաց։

Եւ դարձեալ յիշեցէ՞ զքաղաքիս աւաք քահանա զտէր Մարուռէն, որ շատ աշխատանք ունի ի վերայ անարժանիս, եւ զայս աստուածաշունչ դիւրգս կապեց եւ կաղմեց Ած. ըղինքն ընդ երկայն աւուրս պայծառ դիմաւք պահեցէ. եւ զնկերակիցքն իմ, զտէր Պաշատուրն, զտէր Գրիգորն, զտէր Մերուռն, զտէր Վարդանն, զտէր Յուսէփն, զտէր Ստեփաննոսն, Ած. զիրեանք Միւլքիսն եւ Ահարոնի քահանայն դասակից եւ պսակակից արժանի արասցէ, ամէն։

Եւ դարձեալ յիշեցէ՞ զծնաւդս իմ ըղ-

մահդասի Պապիկն եւ մայր իմ զՊուպիկն, եւ զեղբայր իմ զՀայրանդոնն, որ է հանդուցեալ ի Քս. եւ զկենդանիքն իմ զՊուպիկնանն, զՊապանանն, զմեծն եւ զիղբոր Ած. պահեցէ առ հասարակ, ամէն։

Եւ շունի ոք համարձակութիւն հանելոյ աղագց կամ ազանց, ծախելոյ կամ զբաւելոյ, ով որ որ յանդգնի սայ տացէ զլճիւրն։ Ոնամող պահողն դաստակով եւ շորով բռնողն աւրհնին ի յԱյ. կարգալ եւ քարոզել եւ աւրինակելն մի խնահեսցի. զաւելորդն կըլոնել եւ զթերին լնու. եղև զրաւ, թվ. ՌԾԼ, ամէն։

Էջ 645ա.— ԼԹ.— Տարբեր դրով.— Ի խմբայ Թաւմայ Վարդապետի տառաւածարմակ Սր. Ուխտիմ Մեծյոքա վամացն, եւ ծառայաբար կատարեալ տառաւածակիր եւ հոգիւից ամն Այ. Յակոբ Վարդապետն Ղրիմեցիմ, աշակերտ Գէորգա Վարդապետիմ Ներմլացոյ, Յաղագս Ազգականութեանց բաժամումն։

Էջ 645բ.— Խ.— Հարց.— Որպէս բերօ փայտ կենաց ի զբարխտն զոր Քս. խաչեցօ ի վերայ նորա...։

Էջ 655բ.— Այս է Հոռոմայեցոց քաղաքին պատմութիւնն զոր լուեալ է մեծ արքայն տաճկաց...։

Էջ 656, տարբեր զբերով։

Ած. ողորմի Թաթարին, Լուսիկին հաւրն Հոգուն, մաւրն, եւսթն պորտ նընջեցելոցն Հոգուն, որ տիլն կուղպագ մի ի դուռն Սր. Գէորգայ, ամէն։

Ած. ողորմի Պայէ Հոգոյն, եւ իւր որդոցն, Մուրափին եւ Գասպարին, որ տուին մեծ Բ. խաչ ի դուռն Սր. Գեւորգայ։

Ած. ողորմի լիթա... ջիցու Թուրմանդին Հոգոյն. եւ իւր ի պորտուն Հոգոյն, որ տուին պարխաճ մի ի խալի մի ի դուռն Սր. Գեւորգայ։

Մաղաղաթեալ պահպանակի լուսանցէին։

Ած. ողորմի Ընկելցի Վարդերեանն Հոգոյն, եւ իւր ողորմի Մարդիսին արեւուն, որ տուին փայտ խնոցի մի ի դուռն Սր. Գեւորգայ. որ Տէրն զամէնէքեանն աւրհնէ։

Ած. ողորմի Մարգին? Կնոջն Խան-
յաւտէ Հողոյն և. Երես մարհա մի
յիւլատակ:

Մամբ յիշատակագրութիւնք Գրչի Կը
յտնուին շատ մը քարոզներու վերջը, ա-
ռանց կարեւոր նորութեան:

841

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ.— 1

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՈՂՈՑԻԿ (1415)

ԱՅԿԱՐԻԿ

ՌՃԽԱ=1691

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×3: Էջ ժի+318: Հան-
յամանք լաւ թուղթ տոկուն: Գրչի Ա-
րութ, Գրութիւն՝ զլիսազիրները կարմիր,
մնացեալը սև մեկանով, միասին ընդհան-
րապէս, 30—38 տող: Նոտրագիր: Համառո-
տադրութիւնք առատ: Ուղղագրութիւն տը-
կար: Կաշկալմ տախտակեայ, քայքայ-
ուած մասամբ: Կուրծքին երկաթագիր
«Եսայեա Քաղաքուն»: Ստացող՝ Սարգիս
Վրդ. Ալշէհէրցի: Կնիք սեւադրոշմ փակա-
յիր, «Կարապետ Վարդապետ», էջ 318:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա-Բ, դատարկ:

Էջ Գ.— Ցանգ առաջակայ գրացս: Այս
իմչ կայ ի զիրգօս յայս քաղուածոց.— Ա.—
Առաջին, թէ յի՞նչ է տեսին, և րանն և
ստածն և պատգամն: Եւ լուր երկին:...

Էջ ԺԲ 2.— Քառասներորդ. երրորդ,
Չորս իրօք հաճի Ած. ի պատարագն:...

Էջ 1ա.— Ա.— Աստուածաբան Մար-
յարեհիմ Եսայեայ.— [2]Ինչ է որ առէ Տե-
սի Եսայայ: ՊՆ. Ձմարդարէութիւն տեսիլ
կոչէ, զի մարդարէն տեսող լսի ըստ ե(ր)բ-
րայեցոցն. զի զոր ինչ յետոյ առնելոց էր
Ած. յայժ պարզութեամբ տեսանիլ տայր
մարդարէական աշաց, վասն որոյ տեսիլս
կոչէ:...

Էջ Եր.— Բ.— Լուսացարուք, սրբեցա-
րութ: Առաց յառաջ քան զայս թէ ոչ ներե-
ցից մեղաց ձեռոց:...

Էջ 10.— Գ.— Իսկ զեկեղեցիս լերին
նմանեցուցանէ, Նախ զի յետն բարձր է, և

սա բարձր առաջինութեամբ, Երկրորդ, նա
հաստատ, և սա հաստատ և անփոփոխ
կրօնիւք:...

Էջ 108.— ԺԸ.— Տեսիլ ամապատիմ
ծովու. այսինքն զԺողոքն, որ էր ծով տան-
ջանաց, և բնակիչք ծովուն, բազմութիւն
հալոցն որ Քրիստոսն ազատեալք, և
տանջանաց լուծեալ:...

Էջ 208.— ԼԲ.— Այլ և զիտելի է, զի
Կիւրոս, որ կոչեցաւ օծեալ, հոմանունն ճը-
մարիտ օծելոյն Քրիստոսի, բազում իրօք
համեմատի նմա. և այս Աստուծոյ մարդա-
սիրութենէ, որ ոչ միայն զայլագիր մարդ,
այլ և զանաւոր պաղանա ըստ ժամանակին
առնու յօրինակ իւր, առիւծ, ինծ, կամ
արջ. սոյնպէս և առտ առնէ:...

Էջ 295.— ԽԳ.— Չորս իրօք հաճի Ած.
ի պատարագն: Նախ զի սր. իցէ մատուցա-
նողն. զի Ած. նախ ի մատուցանողն հաճի
և ուղար ի պատարագն. բառ այնմ. հայե-
ցաւ Ած. ի Հարէի և ապա ի պատարագս
նորա:...

Յիշատակարան Հեղինակի.—

Էջ 304.— Յորոց փրկեացէ զմեզ Քս.
Ած. յամենայն հաւատացեալս անուան նո-
բա, բարեկրօտութեամբ սր. մարդարէիս և
ոմ. բարի և աստուածահաճոյ արանց մեկե-
նողացն սորա. Սրբոյն Յոհաննու Ոսկերե-
րանին, և Եփրեմի Երանելոյ, յիմին ուղ-
ղափառ հաւատոյ Կիւրդի Աղլքասնդրոց-
ւոց, և Սարգսի մերոյինն ազգի լուսա-
ւորչի որ ի վանքն Պորանաշատոյ մական-
նուն Կունտ կոչեցելոյ, և հօր մերոյ և եր-
ջանիկի պետին Գէորգեայ, և մեծ վեհօն

ՅՈՇԱՆՆԱ ՈՐՈՏՆԵՑՈՅ, եւ աշակերտի նորին Գրիգորի կրկին լուսաւորչին ի վերջացեալս ժամանակի, եւ անպտղացելոյ յարգասեաց յարոյ, Տացի խաղաղութիւն ամ. անդամոց քրիստոսադասն տոհմից, նա եւ քաւութիւն մեղաց, եւ սբրութիւն մտաց եւ խորհրդոց, զի կարասցաք Հասանել ժառին ժառանգութեան սրբոցն ի լոյս, Հանդերձ ամ. վարդապետօք եւ երախտաւորօք մերովք անսպառ յաւիտեանի յաւիտեանս ամէն:

Դարձեալ աղաչեմք զհանդիպողսդ ի սմա մի մեղադրել զմեզ, զի ոչ ԼԵՔ՛ վասն աղարտելոյ զբանս նախնեացն մերոց մեռնարկեցաք ի դործս, որ ի վեր էր քան զկարմեր, այլ այս եղեւ պատճառ զրութեան սորա, նախ զի վեհն իմ եւ երախտաւորն Հրամայեաց ինձ վճռաւ երդման եւ կապանաց առնել զքաղուածոյս, զի առաջի քաղուածոն չէր Հաւան, զի ի տղայութեան էր արարեալ: Եւ երկրորդ մեր զարմանալով յանարկամեծարութիւն Աստուծոյ, որ բանայ զիրան անաբոժանից ի յօգուտ այլոց, Մասնաւանդ ընդ անխիշաշարութիւն պարզեւատունին, որ նորապործեաց առ մերս աւնարժանութիւն: Եւս եւ յաշակերտակից եղբարք աղաչեցեալ, Հարկեցայ: Եւ դուք ներ(ք)եցէք իմօս յանդիպութեան, զի յօմարութիւն մտաց բոնազատեաց, մոռանալով զտկարութիւնս իմ: Զի թէ դոցի ի սմա բան ինչ ըստ Հաճութեան մտաց մերոց Տեառն նորեւ եւ դովութիւն եւ վեհին իմոյ վարժողին. եւ թէ պակաս եւ անհաճոյ բա-

րեմէր կամացդ մերոց մեզ լիցի անխաղաղութիւն յեղբայրական զԵրոց մերոց:

Ներքեւը տարբեր, ամեաքք գրով.

Հուսկ յետոյ աղաչեմ, զի յիշցէք, միով Ած. ողորմիաւիւ, զյետեանալ Կարապետ արեղայս, որ ստացայ զսա ԺԻ դուք, իմ Հայալ որդեանցս, ի վայելումն անձինս անարժանի, եւ յետ իմոյ, եղբարք պատուականի:

Ո՞ր.— էջ 305.— Քաղաք վասն Կառմաց...:

էջ 310.— Քաղաք Լուսաւորչիմ Սըրբոյմ Գրիգորի...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1691

էջ 318.— Փառք ամենասուրբ Երրորդութեան Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ Ամէն:

Գրեցաւ Եր. զերբս որ է Քաղուածու աստուածարան Եր. մարդարէյին Շապեայ ի տիրապահ քաղաքն Անկուրիա, ընդ Հոմանեաւ Հրեշտակարնակ Սր. Աստուածածնի Վանից, ի Թվականին Հայոց ՌՃՊ երրորդի, մեռամբ անաբոժնա զրչիս անարժան Արութի, ի վայելումն Աղշէհրցի Սարգիս վարդապետի, որ ետ զրել զսա փափաքանօք սրտի իւր Հայալ արդեանց եւ արգար վաստակոց, վասն օգտելոյ իւրոյ: Արդ որք Հանդիպէք սմա կարդալով կամ օրինակելով, յիշեալք ըստացող սորին եւ յիշեալ յիջիք առաջի Աստուծոյ, ամէն:

842

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 6

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ

Արգիւ Վամբ

ՌՄԻԳ=1774

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×1.5: էջք 200: Հանգամանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրիչ՝ Գարիէլ Վարդապետ: Գրութիւն՝ զլիւսողիւնս կարմիր, բնարաններ կապուտ,

մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 22 տող: Նոտր շեղագիր: Համառօտագրութիւնք առատ: Գունաւոր խորանադարձ, էջ 1: Կարկուս խաւաքարտեայ: Ստացողք՝ Դաւիթ Արքեպս., եւ Գրիչը: Կնիք սեւագործմ

փակագիրք. «Բ. Մ. Գարբիէլ Վարդապետ, 1241», էջ 1 և 135:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Մեկնութիւն երգ Երզնցի Հոյսեան իմաստապետում առն Սողոմոնի արքայի Խորայի, զոր ասացեալ է տեառն Գրիգորի ներանմանութիւն քանապայի և Հոգեւոր՝ վարդապետի, որդոյ տեառն խոստումայ, սակա իւրոյ աստուածային երկիւղածութեանն. և ընթերցասէր գոլով ցանկացեալ այսմ տառի մեծաւ աղայանօք և խնդրուածովք, ետ մեկնել զառակս փեսայի և հարսին, որ բացայայտի մեկնութեամբ ի Գ. և յեկեղեցի:

էջ 128.— Յիշատակարան Հեղինակի:

էջ 129.— Յառաջեան երգ երգոցմ.— Անուն երգ երգոցս յայտ առնէ զի եղակամաւոր ծայնիւ ընդ այլ երգս և զօրհնութիւնս զսա երգէին ի Հնումն...:

էջ 131.— Իմաստունն Սողոմոն որ կամ աշխարհս հնադանդեցոյց, այլեւ զանմարմինսն, զբաշխս, և զեռունս և զգանս, որք զային առ ինքն երկրպագութիւն...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1774

էջ 135.— Ի վայելումն Սրբոյ և Մեծի Աթոռոյն էջմիածնայ նուիրակ Դաւիթ Ար-

հիւսկոպոսի արփիափայլի և նորհուհակի վարդապետի և նորին սպասաւոր տէր Գարբիէլ ըստրուկ սեւաւորիս զբեալ եմ ի Արդնի րարծրաշայկաց Սր. Աստուածանայ Վանքն, և յորժամ ընթեռնուցուք անմեղադիր լեբուք, ով սիրելի եղբայրք, թէպէտ գոն բազում սղալմունք. բայց միտք մարդկային տկար գոլով սխալի, զի անսխալ մինն միայն գտանի: Ի թուականիս մերում ԲՄԻԳ. և ի ապրիլի իւն:

էջ 136, զատարկ:

ԿՏԱԿ ԶԱՐՁԱՐԱՆԱԾ

Յ. Արք. Նալբան

էջ 137.— Կտակ Զարչարանաց. արտահանեցեալ ի Սր. Գրոց և զարդարեցեալ ի Յակօրա արհի եպիսկոպոսէ, ի Կոստանդնուպոլսոյ աստուածարան պատրիարկէ:

էջ 185.— Ներիմ Սիմէոնի քարոզ ի յաղոյցմ ի բանն Քրիստոսի Բէ՛ Ծար տուն մտանիցէք Ուայն աստուգիք՝ Ողջոյն տանս այսմիկ:

էջ 194, զատարկ:

էջ 195.— Դարձեալ զինչ Լիւիս տեսանի կամ իմանալ զմայրն մեր ցանկալի...:

էջ 197-200, զատարկ:

843

ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒՑ.— 5

Թրգմ. ՍՏ. ԼԵՀԱՅԻ

Տեղի

ՌՃԺԶ=1667

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×4: էջք 494: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ խաչատուր երէց: Գրութիւն՝ խորագիրները և սկզբնատառերը կարմիր, մնացեալը սեւ մեւանով, միասին, 23 տող: Նոտարագիր: Համաօտարարութիւնք սովորականէն աւելի: Գունաւոր խորանայարդ, էջ 9: Կաշկալով

տախտակեայ հիւնցած: Պահպանակ մաշաղաթեայ սկիզբը և վերջը մէկ մէկ թերթ, զատարկ: Ստացող՝ Զաքարիա Նալիֆոյ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, զատարկ:

էջ 2.— Հայելի վարուց, յորում կան պատմութիւնք Հնչարաւուք, և բանք օյ-

տակարգ, առ ի փրկութիւն մարդկան:

Էջ 3.— Յամկ ըստ այրուքեմից:

Էջ 7, դատարկ:

Էջ 8, նոտրադիր անկանոն — Յիշատակ է ի դուռն Սր. Յակոբայ, որ յերուսաղէմ:

Էջ 9.— Յազագս Ագաեռութեամբ. Գըլուխ Ա:

Յիշատակարամ Գրչի.— 1667

Էջ 468.— [Փ]առք ամենատուրք երբորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սըրբոյ՝ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Որոյ եւ անարժանն՝ Հողս եւ մոխիրս ծառայս անպիտանս յետեանս եւ տրուպս ամենայնի, խաչատուր երէցս, որ միայն լոկ անուամբ եմ քահանայ՝ եւ գործով եւ ոչ մի:

Որ չնորհւե Տեառն յանդ եղեալ կատարեցաւ ի Թվարերութեան Հայոց ՌՃ եւ ՉԶ, ձեռամբ խաչատուր երէցոյ:

Աղո՛ղ աղայեմ զձեզ զամենեւեանդ՝ որք հանդիպիք ի սմայ կարդալով կամ օրինակելով, յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր՝ զըստացող դրոցս՝ զմահոսիք Ձաքարիայ Ղայիֆայն, եւ զծնողան իւր զԳրիգորն եւ զԴատիկն, եւ զկողակիցն Եղիսարեթն, եւ մեծ պապոցն Ձաքարիային եւ Ուղուրլուին, եւ մեծ մամոցն՝ Շեհրխատանին եւ Մութլուին, եւ եղբարցն՝ Պօղոսին, Եղիային եւ Աստուածատուրին, եւ քրեւերցն՝ Կուլխտանին, Աննային, Մարիամին, Շեհրխատեանին եւ Նադլուին, եւ որդւոցն Միքայելին եւ Երեմիա-

յին, եւ հանգուցեալ որդւոցն Յովանէսին եւ միւս Յովանէսին, Եսայեւ եւ Պետրոսին, եւ աներոջն Պալիէն, եւ զղբընջին Փաշային, եւ որդւոցն նորին, տէր Սարգսին, Քնարին եւ Մեղեռնին, եւ ամ. արեան մերձաւորացն, եւ եղ յիշատակ ի ձեռն սուրբ եւ սրբակոն քաջ բարունակետին՝ տէր Գրիգոր Վարդապետին Կեսարացւոյն, յիշատակ իւր Հոգւոյն եւ ծնողացն՝ եւ այլ ամ. արեան մերձաւորացն, կենդանեացն եւ հանգուցեւոցն առ Քս. Աստուածն մեր. բարեխօսութեամբ Սր. Աստուածածնին ողորմեսցի Քս. Ած. յիշողացդ եւ մեզ յիշեցեւոցս՝ եւ ամ. զարմից մերոց առհասարակ ողորմեսցի մարդասէրն Ած. Յս. Քս. եւ նմայ փառք յաւիտեանս՝ Ամէն:

Էջ 470.— Յազագս որդեգրութեամբ Աստուծոյ՝ Թէ այր վերայ հաստատեալ է, կամ զիարդ որդիք Աստուծոյ լինիմք. — խոստովանիմք անշարժ եւ աներկբայ հաւատով...

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —

Էջ 488, նոտրադիր անկանոն. — Փառք ամենատուրք երբորդութեանն Հօր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, որ անպրաւ յաւիտենիս ամէն:

Որ եւ ետուն յիշատակ ի Սր. Եկեղեցին, որ կառուցեալ ի Ղարամանն, իւրեանց Հոգոյն, այսինքն, տէր Աբրամին, եւ կենակցին, Ոսկին, եւ որդոցն Սահակին եւ Յակոբին, եւ զստերն Եւային, եւ ամ. զարմից, ամէն: Հայր մեր որ յերկինս:

Էջ 489-494, դատարկ:

844

Ք Ա Ր Ո Զ Ա Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×3: Էջք 382: Հանգամանք բաւարար, խոնաւութենէ վնասուած: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մելանով, միասին, 24 տող: Նոսր շեղադիր: Համառօտագրութիւն բա-

ւական առատ: Կաղմ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

Մագոթ.— Սաւալանեան ասպէս ներկայացուցած է. «Քարոզք՝ խարէութիւն աշխարհի կոչեցեալ, որք են թուով քառա-

սուն, Թարգմանութիւն ի լա. լեզուէ, որք ի Հեղինակէն յօրինեալ են ի պէտս քառասնորդական պահոց. իսկ օրինակս Թուի քաղեալ ի նոցունց ազատ ոճով խառն եւ առանկական լեզուաւ եւ յարմարեցուցեալ յառաւորս կիրակէից (Յուլիան, 457) :

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ .—

Էջ 1.— Գլուխ Ա.— Յազազ մարդկային կրից եւ երկիւղի. եւ գեղամակէ կիրառութեամբ մոցին :— Մասն Առաջին :— Ի վերայ պարզ ըմբռնման յուսոյ եւ երկիւղի. — Երկիւղ եւ յոյս՝ երկոքինքս այսոքիկ են ներշակ իրերաց. եւ իւրաքանչիւրն ըստ հոգւոյ զօրութեան իւրոյ են միմեանց այնքան առաւել ընդդիմակէ՞ մինչեւ չգտանել ի մաստատեցրաց տալ վճիռ... :

Մամօք. — Հմտ. Թ. 350ի հետ, որ է հարկութիւնք Ախարհի, Թ. Ճեննարի :

Էջ 240.— Գլուխ Ի. : Յազազ այնուցիկ՝ որք ոչ զպարտս հատուցանեն Տեառն՝ եւ տրտման զԱստուծոյ յէ ոչ ըստ հաճոյից իւրեանց՝ տայ մոցս առատապէտ. — Զի՞նչ իրաւունս ունին՝ կամ դիմարդ տրտնջան այնոքիկ ընդդէմ Աստուծոյ... :

Էջ 272.— Գլուխ ԻԴ. : Յազազ այնմ որ վասն ընկերին լարեալ գործայքս իմքմ ի մոյմ անկամի. — Ամենայն մեղք զհետ իւր կրճ զպատիժ... :

Էջ 349.— Գլուխ ԼԹ. : Յազազ մասնաւոր եւ ընդհանուր դատաստանի. — Զգայ հոգին զամենայն յորժամ ելանէ ի մարմնոյն Թէ զի՞նչ ունիցի կրելն. եւ ա՛հ այս են դատաստանք մասնաւոր. իսկ ընդհանրական դատաստանն է զի ի յերկրորդ զալստեանն առեալ հոգւոյն զիւրն մարմին, նովաւ հանդերձ ներկայանայ առաջի Գրիստոսի, եւ առնու զհատուցումն իւր ըստ գործոցն... :

Էջ 353.— Գլուխ Խ. : Յազազ հմարից մարդասիրական փրկութեամբ Աստուծոյ, որովք համապաղ զամ ունի ի ձեռաց կորչուտական գնացից պտեհի զմեզ. — Արդ ի բանէս յայմանէ մի՞ որք ի Թիւր միտս մեկնեացէ... :

Էջ 359.— Յամկ :

Այսոքիկ քառասուն քարոզք, յարմարեցան հասարակ կիրակէից, յառաջնոյ զալստեան կիրակէի, մինչեւ ի կիրակէ քառասորդական պահոցն :

Էջ 364.— Յամկ :

Սոյն քարոզք քառասնեկիք, համեմատեալ են եւ՝ աւուրց պահոց քառասորդաց, զորս յատրեւ տեսնես :

Էջ 374.— Յանկ :

Ամենայն կիրակէից, զկնի Զատիկն :

Էջ 382, զատարկ :

845

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ՄԵՆԿՈՒԹԵԱՆՑ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ.— 1

ՈՒՄԵՐՆ ՎՐԴ. ԵՐԵՒԱՆԵՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մուտք 21×15×2.5 : Էջք 396 : Հանդամանք լաւ : Թուղթ հասարակ փայլուն, Ժի պարկէն կտք մաս մը գեղեցիկ եւ խորտուրորտ (Էջ 273—334) : Գրութիւն՝ խորագրերները եւ սկզբնատառերը կարմիր, մնացեալը սև, մեկամիտ, միասին, 30—27 տող : Նորը շեղադիր : Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ : Կաշեկապմ տախտակեալ :

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ .—

Էջ 1.— Բան առ ընթերցող համապիկ եւ սրբելի եղբարսդ իմ :

Էջ 7.— Համառոտ և ուժեղ գրոցն Պրփրիի՝ Ծաղկաբաղ արարեալ ի բանից գերիմաստիցն Սրբոց Դատի Անշաղք փիլիսոփային, եւ երիցս երանեալ Գրիգոր Տաքեւացուն, ուրումն Սիմեոնի շնորհապետն լարդապետի Երեմիայի : Ի ներածութիւնն Պրփրիի. — Պրփրիոս Փիւնիկեցի

էր և իմաստաւէր։ Վասն սորա ասի թէ՝ նախ քրիստոնեայ է յնալ և յետոյ ուրաց-
եալ։ էր սա աշակերտ Պառտնի Լիկապոլ-
սացոյն, այսինքն եղիպպացոյն... Աւար-
տեցաւ Լուծմունքն Պորփիւրի Ներածու-
թեան, և իւրոց Մեկնութեանն (էջ 90)։

էջ 91-92, դատարկ։

էջ 93.— Համառօտ Լուծմունք գրացմ
Արիստոտելի տասանց Ստորագութեանցմ,
ծաղկաճաղ արարեալ ի բանից գերիմա-
տիցմ սրբաց, Դաւթի Ամյալք փիլիսոփա-
յիմ եւ երիցս երանելոյ՝ Գրիգորի Տաքե-
ւացոյն, Առյուծ տեսնմ Սիմէոնի ամ. Հա-
յոց գերիմատու հայրապետի Երեսմցոյ ի
յօգուտ ուսումնասիրաց եւ ի փառս։

Արիստոտէլ ժիւն անգաղ,
բանասիրաց Համեմիչ աղ,
յընթերիս շնորհալիս կաղէ,
և զմիտս պարզս Հրաւիրէ,
ի յայս թէպէտ յոյովք բաղմին,
բայց սակաւք են որք զմայլին,
զի որոց ոչ զոյ ժիտ պարզեալ,
յարտաւք Հանցին մերկ և քաղցեալ։
Զի սա մտաց է զմայլելի,
ոչ թէ մարմնոյ զեշակերի,
ուրեմն որ յայս յընթերիս բաղմի,
յարմար կոչնառեառն պարտի։

Ստորագութիւն Արիստոտելի.— Ա-
րիստոտէլս այս Հետադիրացի էր, եւ աշա-
կերտ Պառտնի Աթենացոյ, եւ ոչ Լիկո-
պոլսեցոյ, որոյ էր աշակերտ Պորփիւրոս,
որպէս ասացաւ ի տեսութեանն Պորփիւրո-
սի... Աւարտն է երկրորդի? Հատորին, և
մանաւանդ բոլորի դրոցս տասանց Ստոր-
դութեանցս։ Յոր վարչ պարտիմ փառս տալ
այնմ՝ որ է ամբին և վերջին, սկիզբն եւ
կատարած ամենայնի, յամենայնում ժա-
մու, Ամէն.— ի ժամանէն ձեր յայտր,
ինդրեմ, զի յիշեսցիք ըզարահիւսող սո-
րինն։ զՍիմէոն մեղսամած վարդապետս Ե-
րեսանցի, զԵովեւոր ծնողն իմ զՇամախցի
Յակոբ Վարդապետն, և զԿարմաւոր ծնող-
սըն իմ, զԿարապետն, զԴայիանէն, զեղ-
բարս իմ, զՄեղիթսնդէկն, զՅարութիւնն,
և զԿաղարն (էջ 251)։

էջ 251.— Համառօտ Լուծմունք Պեր-
իարմնիսս գրացմ Արիստոտելի իբրու
ծաղկաճաղ արարեալ ի բանից Սրբացմ գեր-

իմաստից, Դաւթի Ամյալք փիլիսոփայիմ,
եւ երիցս երանելոյ Գրիգորի Տաքեւաց-
ոյն, Առյուծ Սիմէոնի Երեսմցոյ Սրբա-
գան կաթուղիկոսի ամ. Հայոց։

Իմա՛ զայս նախ՝ ով ընթերցող,
եթէ ուսմանց եւ Հետեւող,
սա պատկանի պարզից մտաց,
որ ի զրաղմանց յոյժ կան ի բաց,
Ուրեմն եւ զու ատեա ի սպառ,
որք զրաղմանց լինին պատճառ,
նաեւ զգիւնին եւ զնմանին,
որք թշնամիք ուսմանց կան յար,
Արդ՝ թէ՛ յայոց ի բաց կարեւ կալ,
Հնար է զեզ յայս մեքմեալ,
իսկ թէ սօքօք կաս թմրեցեալ,
Թո՛ղ զայս ի բաց եւ զգունն կալ։

էջ 252.— Սկսամի։— Խորագիր։ ԸՄ-
կիւրն եւ նախադրութիւն զրոցն որ Յա-
ղապ Մեկնութեան... Գնացի յետ ուսման
Պերիարմնիսս՝ զՎերլուծականն է
պատշաճ ուսանիլ, եւ տուողին ամենայնի
զիմաստ և զընդունակութիւն՝ փառք յա-
րիտեանս։ Ամէն։ Վերջ (էջ 347)։

էջ 348.— Գիրքս այս կոչի Հիմք Ա-
ռածք, այսինքն Հինգ ասացուածք, յորս
զՀինդ իրողութիւնս ուսուցանէ մեզ Ան-
յաղթն Դաւիթ... Վերջ Լուծմանց Հինգ
Առածիցն (էջ 363)։

էջ 363.— Համառօտ Լուծմունք գրա-
ցմ Դաւթի, որ կոչի Գոյից Բաժանմունք։
Նոյն Տեսնմ Սիմէոնի Սրբագան Հայրա-
պետի ամ. Հայոց։— Ամենայն որ միանգամ
բաժանեալ դոյ յայլոց գոյից եւայն...
Գոն և այլք այսպիսիք կերպք եւ եղանակք
բաժանմանց շատք, զորս թողաք մեքումդ
յսման (էջ 369)։

Յիշատակարան այսր մատենիս։

էջ 370-373.— Արդ՝ ի Հասանիլն մեր
յաւարտ բանին, տացուք դուռնութիւն եւ
փառս Հասանի և կարգադրողին ամենայ-
նի, որոյ շնորհօքն և օժանդակութեամբն
ստեղծն զյրումն եւ զկատարունական վախ-
ճան ամ. իրողութիւնք։ Որոյ ազդեցու-
թեամբն և շնորհատու զօրութեամբն եւ եւ
յետինս բանասիրաց եւ վերջացեալս ի յու-
սուցչաց՝ Սիմէոն իբրու վարդապետս, որ
եւ յերկրէն Այրարատու, ի քաղաքէն Երե-

ւանաւ, միարան եւ շնորհասուն պաշտօնայ Սրբոյ եւ Քրիստոսախիջի Աթոռոյն իջմիածնի:

Թորում ի ստիպմանէ ուսումնասէր եղբարց միարանից հարկեցայ առնել գլուծումն արտաքին գրեանց՝ այսինքն՝ Պրփիւրի Ե Ջանիցն, Արխատոսլի Ե Ստորգլուծեանցն, եւ նորին Պէրեպոմէնիան գլորցն: Նաեւ սոցին մեկնութեանցն Դաւթի Այնաղթին արարեցելոցն: Նաեւ նոյնոյ Դաւթի Հնդից Առածիցն, եւ նորին Բաժանման Գոյիցն, որ զկնի Առածքին եղեալ է:

Որ թէպէտ ի վեր քան զվար էր իմ այս գործ, սակայն ինչ եւ իցէ՝ ըստ մերում կարողութեան եւ մանաւանդ շնորհօքն Աստուծոյ արարեալ գլուծումնս վերոյ յիշեցելոց գրեանցս, հաւաքեցաք ի միատուփ գիրք մի, որ է ընտել ոճիւ եւ պարզ խօսակցութեամբ, քանդի, լից դիւրիմաց ղեռառուից ընթերցաւորաց եւ դաս առողաց արտաքնոց գրոցս:

Քանդի մանաւանդապէս միտ մեր եւ ղիտաւարութիւն այս էր. զի զխրթնարտ շարադրութիւն այսոցիկ գրոցս, եւ ըզգժուարիմաց միտսն լուծեալ, այլ ոչ եթէ զայլաբանութիւն, եւ կամ զյինքնէն նոր իմն բանախօսութիւն առնել: Ուստի զղըժուարիմաց տեղեաց զսկիզբն միայն առեալ եղաք ի բանի, ենթ նորին գլուծումնսն, ոչ ղենլով դամ. ընարանն ի միջի:

Քանդի յիւրաքանչիւր բանի մինչեւ ցմիւսն բանն, որքան տարակուսելիք եւ կարօտք լուծմանց միտք եւ բառք զոն, զայնս ամ ի լուծման նորին լուծեալ եմք եւ յիշեալ. ուստի եւ ձեզ ընթերցողացդ պարտ է՝ նախ որնարանն տոճեռն ունիլ եւ ընթերնուլ, որպէսզի ի հանդիպելի տարակուսելեաց տեղեացն ընարանից, ի յայտ եկեալ տեսիլք գլուծումն, որով ապա իմաստք եւ ի մերս աշխատութիւն: Որ եւ յուսամ ի սուղոն շնորհաց՝ զի ոչ գտանիցէք զբառ եւ կամ զրան ինչ տարակուսելի (թէ ի ընարանն, եւ թէ ի մեկնութիւնսն Դաւթի) որ ոչ իցէ կերպիլ իւրք յիշեցեալ եւ լուծեցեալ, թէպէտ ոչ առ յամենեայն հաւանելի:

Ուստի՝ աղերսականաւ ձայնի խրդրեմ ի սիրելեաց ընթերցողացդ, զի եթէ հաւանեալ ախորժեալիք յընթերնուլն ձեր, տալիք փառս տուողին շնորհաց, զի ամ

աւուրք բարիք ի նմանէ են: Եւ եթէ ոչ՝ հաւանելիք, զոնէ մի եւ քամահօղք լինիլ իբր դանօգուտս վարկանելով զաշխատութիւն մեր: Քանդի այն կամ ի նախանձու, կամ ի յոչինչ բնաւ ղիտելոյ յառաջանայ: Ձի ըստ մարգարէին եթէ անասուն մի տարապարտուց ոչ հնչէ գձան, բանաւորի մարդոյ հնչումն զիմրօ իցէ ընդունան. զի եթէ առ քիզ զուր, եւ առ յայլս օգտակար:

Ձի թէ եւ այս ոչ, զոնէ եւ ի բազմաժամանակայն աշխատութեան իմ ինայել աղաչեմ, որ ի ՌՃՂՔ [= 1743] Քուականիս մերոյ սկսեալ, ի չորս ամս բոլոր հազիւ կարացի աւարտել զսա, եւ այն եւս մեծաւ տառապանք, եւ անպիշխաւ վշտակցութեամբ, յայս եւ անդր տարապիր եւ աստանդական լինելով, վասն ղառնաչունչ ըրեմանց ամանակին. զորոց թէպէտ ի յառաջարանութեան մերում խոստացայք ճառել ի վերջ բանիցս, սակայն այժմ գրիչն իմ կայ առեալ մնաց խափան ի բազում ժամս: Քանդի մնալով ի յափշտութեան եւ ի վարանս, ոչ գիտացի թէ զժրն զրեցից եւ զորն թողից:

Քանդի վասն իմոց ծովացելոց մեղաց, թէ ի մարմնական պետութիւնսն, եւ ի հոգեւորական պետութիւնսն, ի ժամանակս յայս զայր անպատմելի ի անդրելի խռովութիւնք եւ մարտք: Կարճառօտ այսքան իմաստիք, զի ի ներքանեաց ամսոյս, ութն շահ փոխեցան՝ մին զմիւսն սպանելով եւ ղտեղին յաջորդելով: Մտածեալ թէ որքան իցէ լեալ վնասն ի Հնձեկադօրաց սոցա, եւ երկիրն որպէս իցէ ոռնակոխ լեալ հանդերձ զերեւ վարութեամբ, թող զբամաչ եւ զսովամաչ լեալն. իսկ զփախստեալսն ո՞ր թուեցէ: Գրեթէ երկիրն պարսից եւ Այրարատեան ամայի եղեւ:

Իսկ ի հողեւոր, ներկայիս կաթուղիկոսն, որ է Ղաղար ձահկեցի, ընդ միարանից Սրբոյ Աթոռոյն վէճուեակ լեալ, նաեւ միարանք միարանեալ ընդ Կոստանդնուպօլսոյ պատրիարքին, եւ այլոց առաջնորդաց ի յայր վայր եղլոց, ընդ Ղաղարու մարտեան բանին եւ թրթով յսոս երկուս. եւ թէ որքան վրդովմունք եղեն ի յաղլս մեր, եւ որքան սնուանաբերկութիւն եղեւ վարդապետաց եւ վանականաց, ոչ է զրելի. եւ թէ ո՞ր էր մեղն, Աժ. զիտէ: Ջայսքանս վասն

այսորիկ դրեցի, զի դիտաւջիք թէ յորպէս
սուտ յամանակով, եւ որպիսեաւ տաժան-
մամբ յաւարտ հասուցի:

Բանդի զայս ամ. մոռացեալ (որ եւ ես
իսկ կայի ի միջի) միայն հոգ եւ ջան իմ այս
էր, զի զսա ի կատար հասուցից ի յօգուտ
եղբարց իմոց:

Ուրեմն խնդրեմ ի սիրազուն եղբարցդ
իմոց պարապողացդ յընթերցասիրութիւն,
զի եւ դուք մի՛ ձանձրանայցէք յիշել յա-
ղօթման ձեր (ի յօգտին ձեր ի սմանէ) զվերոյ
յիշեալ շարահիւսող սորին զՍիմէօն վար-
դապետս, նաեւ զհոգեւոր ծնողն եւ զվար-
ժապետն իմ զԵմամակսից Յակոբ ներամիտ
եւ դիտնարդեանս վարդապետն, որ ի
նարդեանն իրեւ զնոր իմն արեղակն փայլի
գիտութեամբ եւ հանճարով ի Սր. յերկ-
նանման յԱթոռոյն ի մէջ վարդապետաց:

Նաեւ զմարմնաւոր ծնողն իմ զԿարա-
պետն եւ զԳայրիանէն, եւ զեղբարսն իմ
զՄեղիսեթեկն, զԳարուծիւնն եւ զԼազա-
րըն, զորս ի յիշեն ձեր, յիշեցեալք լինիլիք
եւ դուք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ:

Եւ վերջապէս խնդրեմ ի յընթերցասէր
եղբարցդ, զի ի յօրինակելն ձեր զգիրքս
դաս՝ մի՛ վայր ի վերոյ եւ անսահեստ նո-
տարի գրել տայցէք, զի նուրբ գիրք է՝
ուստի ի դուն ինչ սխալմանաց ապականի,
միտքն կորնչի, եւ աշխատանքն ձեր ընդ
վայր համարին. այլ զգուշութեամբ եւ ար-
հեստիւ, թէ ըստ բանիցն եւ ըստ կենսադ-
րութեանն, որպէս որն օրինակս գրեցեալ է
իմով ձեռամբ: Նաեւ ի յօրինակելն ձեր
զսա, զյառաջաբանութիւնն եւ զյիշատա-
կարանս մեր, ընդ սմին գրել խնդրեմ.
Քանզի վարժ աշխատանաց մերոց ոչ այլ ինչ
է եթէ ոչ յիշելն ձեր սրբօք: Ուրեմն ի լի-
նիւն ձեր առիթ յիշման մերոյ գրելով զսո-
ս, յուսամք զի եւ դուք լինիլիք յիշման
արժանիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ, որ է
օրհնեալ յաւիտեանս, Ամէն: Վերջ:

Էջ 374, դատարկ:

Էջ 375-388.— Արիստոտէլի իմաստա-
սիրութեան ծառերը, կարմրագիծ բոլո-
րակներով, եւլին:

Էջ 389-396, դատարկ:

846

ՄԱՅՐ ՄԱՇՏՈՑ.— 15

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×14×6: Էջ 580: Հանգա-
մանք լաւ, առաջին պրակէն քանի մը թերթ
մնասուած եւ նորոգուած: Թուղթ տոկուն:
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ խրատները
կարծիր, մնացեալը սեւ մեկանով, երկ-
սիւն, 23 տող: Բոլորդիր վարժ: Համառո-
տալորութիւնը սովորականէն քիչ մը աւելի:
Գունաւոր դարդադիր եւ լուսանցադարդ իւ-
րաքանչիւր Կանոնի սկիզբը: Գունաւոր խո-
րանդարդ, էջ 9: Կաշեկազմ տախտակեայ
խաչադրոյն: Պահպանակ մազադաթեայ ըս-
կիւրը եւ վերջը երկերկու թերթ յունաբէն
բոլորդիր: Ստացող՝ Յակոբ Քահանայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-2, դատարկ:

Էջ 3-6.— Յուցակ Հայր Մաշտոցիս:
Կանոնք Ա-ՀԲ:

Էջ 7-8, դատարկ:

Էջ 9.— Ա.— Կամոն Մկրտուքեան,
կնունք Տգայի:

Տէր Ած. մեր Ած. բարեբար...:

Ապա տայ մտեղէնս կաքմիր եւ կա-
մանչ ի ձեռնս եւ տե՛՛ք: Առ զյապտեր հա-
ւատոյ եւ դործոց բարեաց զի ի դալ երկնա-
ւոր փեսայն արժանացիս մտանել ի յա-
ռադաստն լուսոյ եւ վայելել զկեանս յաւի-
տնից (էջ 21):

Էջ 25.— Բ.— Կամոն յորժամ մոր
տղա լ աւրեա լիմի, իրքե(յ)ն ամուսն առ-
նում ի քահանայեմ:

Էջ 26.— Գ.— Կամոն Քառասմաւրեսս
տղի:

Էջ 28.— Դ.— Կամոն Պաակ Արհմե-
լոյ:

Խրատք գգուշութեան գոր տացէ քա-
հանայն հանդերձեցոցն պոսկ առնուլ կամ-

խաւ, եւ դարձեալ ի ժամ հարաւմեացն...
 — Գիտասցիք որդեակէ որ Հանդերձեալ էք
 կապել ընդ ժմեանս լծով աւրինաւոր ա-
 ժուհուքեան... :

էջ 40. — Ե. — Կամովն Պետկի :

էջ 50. — Զ. — Կամն Պետկի քագ
 վերացնելոյ :

էջ 54. — Է. — Կամն Հագարդ տալոյ :

էջ 59. — Ը. — Կամն գամ. վագճամ-
 եալ տղայն, որ ի Ժ տարոյն ի վայր է, առ
 Բո. յուզարկեն :

էջ 71. — Թ. — Ի վաղիւն աւուր ընդ
 այցն ընդ առաւաւտն գամ ի գերեզմանն եւ
 ասեն... :

էջ 75. — Ժ. — Տըզի Եւթեանն :

էջ 77. — ԺԱ. — Կարգ եւ կամն գամ.
 հաւատացեալ մնջեցեալսն ի Բո. յուզար-
 կել :

էջ 93. — Եւ սարկաւագն Բարագէ.

Վասն ի վերուստ պահպանութեան առ
 ի Տեառնէ անձանց մերոց եւ Հաճոյական ա-
 ղոթն առնելով զՏէր աղաչեսցուք... :

Վասն Հրեշտակի խաղաղութեամբ ան-
 ցուցանել զՏոգի սորայ օղային այսոցն չա-
 րութեան որ ի իերջոյ երկնից, զՏէր աղա-
 չեսցուք... :

Վասն պահելոյ զմնացորդս սորա ամ.
 Հնարից սատանայի, զՏէր աղաչեսցուք... :

էջ 98. — ԺԲ. — Դամոն ասես յորժամ
 դնես զմեռեալսն ի գերեզմանն — Միեդ ի
 յէջն Բանդ ի սկզբանէ... :

էջ 102. — Ողբս ի բերանոյ մեռելոյ. —
 Ով քահանայք եւ վարդապետք աստուածա-
 րանք... :

էջ 105. — Այլ ողբ ուրիշ քէ Ագէկ-
 սանդրի ծայն ասես կու գայ, եւ կամ Ով
 գարմանալուն գոյնն. — ՅԼրեկ Հողվերաւքն
 անցա... :

էջ 107. — ԺԳ. — Եւ այգուցն գամ ի
 գերեզմանն եւ ասեն գամքիծքն ի քուն :

էջ 114. — ԺԴ. — Կամն է աւուր :

էջ 117. — ԺԵ. — Կամն Հագէհամ-
 գիստ առնել մեռելոյ :

էջ 125. — ԺԶ. — Կամն Ագ Արիմն-
 լոյ :

էջ 127. — ԺԷ. — Կամն Տեառնական
 Արիմելոյ :

էջ 135. — ԺԸ. — Կամն հաչ Արիմն-
 լոյ :

էջ 155. — ԺԹ. — Կամն Զուր Արի-
 մելոյ : Յաւուր Գալտեանն եւ Յայտնու-
 քեան Տեառն մերոյ Յի. Գի. երբքալով ի
 Սք. Յորդանան, այս Կամն կատարի :

էջ 160. — Արիմելաքիւն Զրոյ. գոր
 ասացեալ է տեառն Բարսղի Հայրապետին
 Կեսարի :

էջ 170. — Ի. — Կամն Ապաշխարոգ
 առնելոյ :

էջ 180. — ԻԱ. — Կամն ապաշխարոգ
 արձակելոյ :

էջ 196. — ԻԲ. — Բարոգ Պատուիրա-
 ճին :

էջ 203. — ԻԳ. — Կամովն Ոսմայուա-
 յին :

էջ 221. — ԻԴ. — Կամն Նաւակա-
 եաց եկեղեցւոյ, պղծելոյ յ[ամ]օրինացն, եւ
 շարժեալ տեղամոյ վերստին հաստատել :

էջ 233. — ԻԵ. — Կամն Աւագան Արի-
 մելոյ :

էջ 238. — ԻԶ. — Կամն յորժամ մոր
 դուռն եկեղեցւոյն հաստատեն ի տեղուքն
 իւրում :

էջ 239. — ԻԷ. — Կամն Համդերձ
 Սպասու Արիմելոյ :

էջ 240. — ԻԸ. — Կամն Սկի եւ Մա-
 ղըզման Արիմելոյ :

էջ 241. — ԻԹ. — Կամն Հատ Արի-
 մելոյ :

էջ 244. — Լ. — Կամն Սերմն, Շեղջ
 եւ Հմծան Արիմելոյ :

էջ 246. — ԼԱ. — Ագաւք Երաշտի :

էջ 247. — ԼԲ. — Ագաւք որ պիղծ ինչ
 կերեալ իցէ :

էջ 248. — ԼԳ. — Կամն մորակերտ
 գիրք արիմելոյ :

էջ 249. — ԼԴ. — Կամն Խաչալուայ
 առնելոյ :

էջ 252. — ԼԵ. — Կամն Ժամատուն
 Արիմել Մեծի Հիմզաբաքի. — Աւրհնաւ
 է ամենառուր բերրութիւնն ի բար-
 ձուն... :

էջ 260. — ԼԶ. — Ագաւք ի վերայ
 երդմանաբաց :

էջ 261ա. — ԼԷ. — Կամն Խումկ Արի-
 մելոյ :

էջ 261բ. — ԼԸ. — Կամն Խիստ ամպոյ
 եւ կարկտի, կամ այլ մեղաւքեան :

էջ 262.— *ԼԹ*.— Ձեռնադրութիւն *ան-
դոսաց*, որ կոչի Գրաւարդացի:

էջ 263.— *Խ*.— Ձեռնադրութիւն Սար-
կաւագի կամանց, որ եմ Սարկաւագուհի:

էջ 264.— *ԽԱ*.— Արեւմտութիւն *խաղա-
ղի*. Տաւնի Սր. Աստուածածինի, յետ պա-
տարագին վերջի ազօրիցն:

էջ 265.— *ԽԲ*.— Արեւմտութիւն *Հա-
ւուց* Ազաւանաց եւ այլ թռչնաց:

էջ 266ա.— *ԽԳ*.— Կամոն Գառն Արեւ-
մելոյ:

էջ 266բ.— *ԽԴ*.— Կամոն Հիւանդի
Արեւմելոյ:

էջ 267.— *ԽԵ*.— Ազաւթի ի յելս հոգ-
ւոյն:

էջ 270.— *ԽԶ*.— Կամոն Ժամահար
Արեւմելոյ:

էջ 273.— *ԽԷ*.— Կամոն Կարգաւորու-
թեան եզրայրակցութեամբ:

էջ 276.— *ԽԸ*.— Արեւմտութիւն Համ-
դերձեղէն գգեստից Եկեղեցւոյն:

էջ 277ա.— *ԽԹ*.— Ազօրք տարեմել
դաստառակին եւ ծածկաց սուրբ սեղանոյն:

էջ 277բ.— *Ծ*.— Արեւմտութիւն Գըլ-
խարկի Ս. Պատարագին:

էջ 277բ.— *ԾԱ*.— Արեւմտութիւն Համ-
դերձի:

էջ 278.— *ԾԲ*.— Արեւմտութիւն Գօտո:
էջ 279.— *ԾԳ*.— Արեւմտութիւն Բագ-
կուրարի:

էջ 280ա.— Արեւմտութիւն Ուրարի:
էջ 280բ.— *ԾԵ*.— Արեւմտութիւն Շուր-
ջառի:

էջ 281.— *ԾԶ*.— Կամոն ի վերայ Ջըր-
հորոյ:

էջ 283.— *ԾԷ*.— Կամոն Կարգաւորու-
թիւն Երկուշաբթի պահմտին Քառասներ-
դասն չորեքշաբթի օրն ապաշխարանք դնեն
Քահանայն ժողովորդեանն մինչեւ յելս պա-
հոցն:

էջ 285.— Եւ տանն Խ Տէր ռզորմեա-
նի ասէ գԱզաւթս.— *Ամենակալ Ած. մեծա-
նունդ Տէր, որ Հանապազ աչք թո բաց են ի
վերայ արարածոց քոց...*

էջ 291.— *ԾԸ*.— Կամոն Հիւանդկու-
թեան Եկեղեցւոյ, Յոռանու Մամգակաւ-
նոյ Հայոց Կաթողիկոսի տացեալ:

էջ 305.— *ԾԹ*.— Իսկ Նաւակատեաց

Աւուրն յերկօրեա հանումն լինի մինչեւ
ցառաւաւտումն ի միմն Եկեղեցւոյ: Եւ ապա
երորդ ժամու ժաղվեալ Եպիսկոպոսին
գրազմութիւն ուխտին եւ գնամ առաջի ե-
կեղեցւոյն միաբան եւ այս կամոն կատարի:

էջ 335.— *Կ*.— Կամոն գնկարեալ Եկե-
ղեցին Արեւմելոյ:

էջ 336.— *ԿԱ*.— Յաղագս Հրաւիրե-
լոցն ի Քահանայութիւն: Սահմանադրու-
թիւն դատարարութեան մարտնեալ ման-
կանցն, որք երաւիրեցն են յատկեանք Բա-
հանայութեան: Խորտոք հարկաւորք եւ պի-
տանիք արարեալ ի տէր Առաքել Սիւնեաց
ճահանգի:

էջ 382.— *ԿԲ*.— Կամոն Յորժամ Սար-
կաւագ Ձեռնադրեան:

էջ 396.— *ԿԳ*.— Կամոն Ձեռնադրու-
թեան Քահանայի:

էջ 428-430, *Հատարկ*:

էջ 430բ.— *ԿԴ*.— Կամոն յորժամ Հայ-
րապետ կամ Ուխտի Առաջնորդ կամ Քա-
հանա կատարի մահուամբ:

էջ 520.— *ԿԵ*.— Համգիտո Երանելոյն
Յոռանու.— *Էր բնդ եղբայրսն երանելին
Յովհաննէս...*

էջ 535.— *ԿԶ*.— Կամոն Երկրորդ Ա-
ւուրն:

էջ 544.— *ԿԷ*.— Կամոն Երրորդ Ա-
ւուրն:

էջ 548.— *ԿԸ*.— Կամոն Չորրորդ Ա-
ւուրն:

էջ 551.— *ԿԹ*.— Կամոն Հինգերորդ
Աւուրն:

էջ 554.— *Հ*.— Կամոն Վեցերորդ Ա-
ւուրն:

էջ 558.— *ՀԱ*.— Կամոն է աւուր:

էջ 563.— *ՀԲ*.— Կամոն Ը աւուրն:

էջ 570բ, *Հատարկ*:

էջ 571-576, մատուցիր.— Երկրորդ
Պտակ:

էջ 577-580, *Հատարկ*:

Մամր յիշատակագրութիւն Գրչի.—
էջ 336ա.— *Ջստացող Մաշտոցիս յի-
շեցէք ի Քս. զտէր Յակոբ քահանայն եւ
ղիւր ծնողքն եւ օրինակիս Հորհրդոյն զտէր
Աստուածատուր քահանայն եւ զիւր ծնող-
քըն*:

847

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Երեսնագլխ

ՌՁԳ=1634

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 20×15×4: էջք 2+472: Հանգամանք լաւ: Թուղթ տոկուն, ոչ միատեսակ: Գրելէ՝ Պաղտատար եւ Ղազար Դպիր: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ մասամբ զըլխադիրները կարմիր, մնացեալը սև մեւանով, էջ 5-313 միասին, 315-469 երկսին: Նոտրագիր: Համառոտագրութիւնք առատ առաջին մասին մէջ: Գունաւոր գլխազարդ, էջ 5, 233: Կաշեկազմ տախտակեայ: Մազաղաթեայ պահպանակ սկիզբը մէկ թերթ (էջ Ա-Բ) իսկ վերջը երկու (էջ Գ-Դ, Ե-Ձ). Ա-Բ, Ե-Ձ, անկիւնաւոր երկաթազիր, միասին, մասն Յովհաննու Աւետարանին: էջ Գ-Դ, բոլորպէր, մասն Մատթէոսի Աւետարանին: Ստացող՝ Մարկոս լուսարբար որդի Թադդինի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1, գրչափորձեր:

էջ 2, դատարկ:

էջ 3.— Յիշատակագրութիւն.— 1736 ի թվին Հայոց ՌՁԶԵՆ եղեւ գնալ Սր. Երուսաղէմայ Հայրապետին Տէր Գրդոր Աստուածարան Վարդապետին ի մայրաքաղաքն Բիւզանդիկէայ, զոր Տէր Ած. Իւր թշնամին նկուն արասցէ եւ զԻւր զործոյն յաջողումն տացէ եւ դարձեալ միւս անգամ բարեաւ եւ խաղաղութեամբ բերցէ զՀայրապետն մեր Հանդերձ տէրունական ուխտաւորքս ի Սր. Քաղաքս Երուսաղէմ, յԱթոռ Սրբոյն Յակոբայ Տեառնեղոր, ամէն:

էջ 4, դատարկ:

Ա.— էջ 5.— Երանելոյն Աքամասի արքեպիսկոպոսի Աղէփամեղրացոյն Հարցմունք վայելուչք, և Պատասխանիք Կիրդի Նքուսաղիմայ Հայրապետին, Յազաֆ մակացութեամ եւ համեմարոյ.— Հետեւումն համարիմ ընդ Աստուծոյ Էրիս բանս, եւ այսպ այսոյ ի մէջ զալ...:

Բ.— էջ 114.— Քարոզ Մեծի Ուրբաթի ի բամ Առաքելոյն՝ Կտակ յետ մահու հաստատումն է.— Սովորութիւն է մարդկան... Նաեւ զՂրմեցի Յակոբ Վարդապետն, որ բազում աշխատութիւն կրեաց ի շինումն ողբիս, ամէն:

— Եւ գրողի սորա սուտանուն Պաղտատարի, ամէն. Հայր մեր:

Գ.— էջ 138.— Ներսէսի Եպիսկոպոսի Կիլիկեցոյ Տարածմի ի խորհուրդ Աստուածութեամ վասն ուղարկառ հաւատոյ եկեղեցոյ որ ի Սր. Երուսաղէմ եւ ի տնօրէնութիւնն Քրիստոսի.— Հաւատամ իմացականիս զիտութեամբ զԱծ. Նախ քան դամ. Եղականքս...:

էջ 162.— Ի խնդրոյ հայցմամ երից եղբարց Քննութիւն կարգաց եկեղեցոյ եւ բացատրապէս որոշումն յարտափուստ մտեալ ի սա մորաճեւութեանց:

էջ 186.— Դարձեալ վերստին խորութիւն մորաճեւութեանց որ մտիմ յեկեղեցի եւ Քննութիւն պատուոյ եւ աստիճանաց գորութեան ի սմ վիճակեաց պարզաբար ընդ որս եւ զիմադրութիւն:

էջ 201.— Քննութիւն օրինակաց, հաստատութիւն հարցն ասանդութեանց...:

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԹԵՆՓԻՍՏԷ.— 2

Պաղտատարի

Դ.— էջ 233.— Պաղտատարի Հայոց վարդապետի Պատասխանի Թղթոյն Թեափետեա.— Գոչեաց կաթողիկէ եւ առաքելական ժրիստոսապաւ հարսնացեալ Սուրբ Եկեղեցի, եւ երաց զճաշկեալ զանձս իւր յաւիտենից...: Հմտ. աստ թիւ 775, էջ 225:

Ե.— էջ 302.— Քարոզ վարդապետաց ի բամ մարգարէիմ Դաւթի որ ասէ. Գաւազան զօրութեամ առաքեսցէ եւ տիրեսցես

դու ի մէջ քշմամեաց բոց.— Թէ վառն էր
դաւադառնն դարգարելոյն...

Էջ 313.— ԹՎԻՆ ՌՁԻ (= 1634) զրե-
ցաւ։ Վարդապետական խրատս որ պատ-
ուական է քան զոսկին եւ քան զամ. ակունս
լուս աշխարհի եւ արդ վարդապետի։ Աւար-
տեցաւ չլթր. ձեռամբ անարեւատ զրչիս ի
դուռն Սր. Յարութեան, ընդ Հոփանեաւ
Սր. Հոյսարուղիս Գերեզմանին եւ Սր. Տէ-
րունական Սր. Խաչին Քրիստոսի եւ ուր
ամ. տընօրինականաց որ կայն ի Սր. Յա-
րութեան, աւգնական եւ պահպան մղդի.
Հայր իւրաւանկոս ճշմաստէր բարեմիտ Մար-
կոսին որ կայ ի սպախալուորութիւն Սր.
Հուսարուղիս Գերեզմանին։

Էջ 314, դատարկ։

ԲԱՌԳԻՐԻ.— 3

Ձ.— Էջ 315ա.— Այս բառքս բաղա-
ձայմք հոմանունաց բազմածնայ որ ինչ
միանգամ եմ անուամք հեքրայնեցի յօրէնս
եւ ի մարգարէս եւ ի նոր Կտակարանս
քարքամեալ եւ մեկնեալ յերայնեցոց ի
յոյնս, եւ յունէն ի հայս կարգաւ ըստ մը-
շանագրաց ալփաբետիցն երայնեցոց, քէ
զինչ միաբանութիւն անուանց ունեցեմ.—
Այէֆ, ուսումն նշանագրաց. Բէթ, բնական
ի դմա. դամէլ, լրումն վերագուն, կամ
ձեռնեղ... Բառք Երայնեցոց.— Աղամ,
երկիր կոյս կամ երկիր մարմնացեալ կամ
երկիր կարծիք կամ յերկրէ...

Էջ 341ա.— Այս բառք եմ քերտղա-
կամք վասն չափոյ հոմեքական տաղիցն։
Վասնզի քերտղական արեւտմն չափարե-
րականք եմ եւ չափով վարեմ, եւ եմ որ գեղ-
ջուկք եմ որով մարտաւանգմ վարին զի յա-
մախապէս փոխարեքիմ սակս զարդու մար-
տասանից, եւ հարէ ի յոգնահամար եղա-
նել.— Աստուածադան, աստուածազարդ։

Էջ 448ա.— Հանդէս բանաստեղծաց
փաղանուարար տնորգիլ, մերավարծիցն
սակս բառ է գեղջուկ.— Պարտ, պատշաճ,
ի դէպ, ի ճաշ...

Էջ 462բ.— Բառ քերտղական փերա-
կամի.— Վերծանութիւն, ընթերցողու-
թիւն...

Յիշատակարան Լազար Գրչի.— 1634

Էջ 468բ.— Գրեցաւ Բառգիրքս այս ի
լաւ եւ յընտիր օրինակէ ձեռամբ յոգնամեղ
Լազար Դպրի, ՌՁԻ ԹՎականի, ընդ Հովան-
եալ Սր. Հրեշտակապետացն Գարբէէլի եւ
Միքայէլի։ Արդ աղայեմ զամենեւեանդ սե-
րով Աստուծոյ յիշել սրտի մտօք դանեցա-
ւոր զրիշն ՂԼազարս եւ զծնօղն իմ զՈւնա-
տուրն եւ զՄանուելին, եւ ի ձեռն ձեր սուրբ
աղօթից ողորմել նոցա։ Այլ եւ եթէ գտանի
սղալ, զոր ոչ իմացաք, դիտնոցդ մաղթեմ
կրկին ուղղել։

Արդ եւ զստացող սորա զմահտեսի
Մարկոսն եւ լուսարար Սր. Գերեզմանին
Քի. եւ սպասաւոր Սր. Յերոսողիմայ ա-
ղայեմ յիշել ի Տէր զինքն եւ զամ. արեւն
մերձաւորքն, եւ զծնօղն իւր զՄածգին, եւ
զԳուլվարն, եւ զեղբայրն իւր զտէր Գրեզոր
քաջ եւ արի վարդապետն, որ մակ անուն
Բուգ առասի, եւ զգոյրն իւր զՋարդարն յի-
շեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէ՛ք մահաասի
Մարկոսին, որ ստացաւ զգիրքս ի յարդար
վաստակոց իւրոց, եւ եղ յիշատակ Հոգոյ
իւրոյ եւ Սր. Քաղաքն Եմէ. ի դուռն Քի.
լուսարուղիս Սր. Գերեզմանին եւ այլ ամ.
Սր. Տնօրինականացն Քի. ամ. վեճակին
աղղիս Հայոց, որ է Սր. Քաղաքն Եմ. ի
ԹՎԻՆ ՌՁԻ, ի Հայրապետութեանն աղգիս
Հայոց Տէր Գրեզոր քաջ եւ արի Սր. Երու-
սաղիմայ Հայրապետին, որ կայ նստեալ
յԱթոռ Տեառնեղբարն Յակոբա, ի սպասա-
ւորութիւն Սր. Տնօրինականացն Քի. եւ Սր.
Դիսագրին Յակոբայ Առաքելոյն, որդոյն
Ջերեզեա, եղբորն Յոհաննու Աւետարանչին,
զոր Տէր Ած. պահեսցէ զինքն անփորձ եւ
անսասան ի պարծանս մեր եւ ամենայն ազ-
դիս Հայոց ամէն։

Էջ 470—471, դատարկ։

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն. —
1709

Էջ 472, նոտր չեղադիր.— Արդ ես յե-
տնմ վարդապետաց՝ Գրիգոր Վարդապետս
զրեցի, ի ԹՎ. ՌՁԾԼ, Սր. Յարութեան
մէջն։ Յիշատակ է դերեք Սր. Լուսարուղիս
Գերեզմանին Յի. ի վախելումն մանկոնց
Սիրենի։

Ք Ա Ր Ո Զ Գ Ի Ր Ք

նկարավորութիւն. —

Մասաւ 20×15×4: էջք 434: Հանգա-
մանք բաւարար, խոնաւութենէ վնասուած:
Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները կարծիք, մնացեալը սևւորակ մկա-
նով, միասին, 28 տող ընդհանրապէս:
Նոսր շղագիր: Համառօտագրութիւնք շատ
առատ: Կաշկաղմ տախտակեայ: Դատարկ
թուղթ սկիզբը մէկ թերթ, որուն վրայ կայ
սա յիշատակագրութիւնք: Սրբոյ Նրուսա-
ղէմի միտրան, Մարգուանցի Պօղոս Վար-
դապետս, և ի վերադառնալն մեր ի Հըն-
դըստանու նուիրակութենէն, սոյն զիրքս
տասն զոռչի առի, իմով արգեամբս»:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Քարոզ Մեծի Պաեոց Բարեկեմ-
դամի կիրակեին, մախ առ քանն Յայեայ
Մարգարէին, ՄԸ. Գռչեա գորութեամբ և
մի խմայելի. — Նախ, պատուիրէ Ած. քա-
րոզչաց, կոչել զժողովուրդս յսկզբան պա-
հոց ի խոստովանութիւն. . . :

Մամօր. — Ձախակողմեան լուսանցքին
տարբեր դրով կայ. «Ձեշին ծառայ Պօղոս
Պետրոսեան սր ի Շամ բնակեալ»:

էջ 3, ձախակողմեան լուսանցքին այլ
յիշատակագրութիւն, այսպէս. «Յիշատակ
ի զիրքս Աղբիանուպօլսեցի նախկին պատ-
րխար մեծին Պօլսոյ Պօղոս սրբազան արք-
եպիսկոպոսին ձեռնաստուն աշակերտ, Ձօր-
լուցի Տէր Կարապետեան նուիրակ հան-
պուցեալ երեմիա շնորհապարզ վարդապե-
տին, ի զուտն Սրբոց Յակոբեանց Մայր Ա-
թոռոյն ամ. Հայոց: Թուին 1838. սեպտ.
6»:

էջ 23. — Քարոզ Մասն միակ. վասն

դարձման Նիմուէացոց ապաշխարութեամբ
առ Տէր:

էջ 139. — Քարոզ մասն միակ. Ձոր-
բորդ կիրակեի Մեծի Պաեոց:

էջ 185. — Հիմզեբորդ կիրակեի Մեծի
Պաեոց. ի վերայ դատաւորին:

Մամօր. — Կարմրագիծ սկզբնատուե-
րուն տեղերը կը մնան բաց:

էջ 211. — Քարոզ Մասն միակ. ի վե-
րայ չարչարանաց Սրբոյն Գրիգորի Վեր
Լուսաւորչին մուտն ի կիրակին. . . :

էջ 219. — Քարոզ Շաքարի առնուն ի
վերայ Յարութեամն Ղազարու:

էջ 311. — Յայլմէ Քարոզ Վասն Որկ-
բամուլութեան, ի քանն, Որոց Ած. որո-
վայնքն իւրեանց եմ եւայլմ. . . :

էջ 333. — Քարոզ. Որ ունիցի երկու
հանդերձ տացէ գոյնն եւայլմ. — Ձվարդա-
պետութեան Եղանակն ի Սր. Մկրտչէն ար-
ման է ուսանել. . . :

էջ 337-346, դատարկ:

էջ 347. — Քարոզ վասն ողբումի ուր
ասէ. Որ տուն մտանիցէք եւայլմ:

էջ 371. — Առաջին Քարոզ ի Մոխրաց
Իրիւն. — Դուստր ժողովուրդեան իմոյ ու-
թորձ զկեցիւր. . . :

Մամօր. — էջ 371-428 տարբեր զեր է,
նուազ վարձ քան նախնեմացը, և յոկ սե-
ռապելով:

էջ 390. — Քարոզ և երորդ Յաղագս
Ապաշխարողաց:

էջ 411. — Քարոզ Յաղագս փառաց
Սրբոց. . . :

էջ 419. — Ցանկ Գլխաւոր բանից սրբ-
ոյն մատենիս. . . :

էջ 429-434, դատարկ:

849

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×15×6: Թերթք 394: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հին հասարակ: Գորու-
թիւն խորալիւնները, գլխադիրները եւյն
կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, երկսիւն,
31, 30 առող, Նոտրադիր մանր: Համառո-
տապրութիւնք զրեթէ սովորական: Գունա-
ւոր զարդալիւր եւ լուսանցադարդ իւրա-
քանչիւր զլուխի սկիզբը: Գլխադարդ Թղ.
248ր 1, 303ր 2: Կիսախորան 231ա 1, խո-
րանադարդ 18ա: Կաշեկազմ սոխտակեայ:
Մագաղաթեայ պահպանակ սկիզբը և վերջը
երկերկու թերթ դասարկ:

Ա.— ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԻՔ.— 8

Թղ. 1, դատարկ:

Թղ. 2ա.— Ցանկ է միախառնու Կա-
նոնիք:

Մաւոք.— Յուցակիս մէջ նշանակ-
ուած է, կանոններու յաջորդական թիւե-
րով, թէ այսինչ խնդրի մասին ո՞ր կանոն-
ներն են որ կը խօսին.— Հմմտ. Ա. Հատոր,
թ. 157, էջ 470:

Թղ. 12բ.— Շարադրութիւն կանոնաց
եղեալ եւ այլ կարգ եւ չափ գլխոյն:

Ա.— Թղ. 13բ.— Սահմանմէ և կանոնմ
գոր եղիմ աշակերտմի Գի. եկեղեցոյ սըր-
բոյ յետ վերանայոյ Տեառն.— Վարդապե-
տութիւն Առաքելոցն զկնի վերանալոյն
Քրիստոսի առ Հայր իւր յերկինս...:

Թղ. 14բ-16ա, դատարկ:

Թղ. 16բ 1.— Գլուխք եւ քիւք հա-
մարէն կանոնական ասացուած առաքե-
լական կանոնիմ Գլուխք ԼԳ:

Թղ. 17ա2-բ, դատարկ:

Թղ. 18ա.— Կանոնմ նրկատասամ Ա-
ռաքելոցն.— Կարգեցին Սր. Առաքեալքն եւ
կղին հաստատութեամբ...:

Մաւոք.— Կանոններու կից լուսանցքի
վրայ ընդհանուր կանոնաթիւները նշանակ-
ուած են կարմրադեղով, իսկ մասնաւոր-
ները՝ սեւ մեկանով:

Բ.— Թղ. 29ա 1.— Կանոնմ երկրորդ

առաքելական ի ձեռն կղեմայ, Գլուխք 26,

Գ.— Թղ. 37բ 2.— Կանոնմ յետ ա-
ռաքելոց հարանց հետեւողաց. Գլուխք իէ,
Մաւոք.— Թէեւ գլխակարգութեան
մէջ միայն ի՞նչ նշանակուած է, կանոնները
սակայն իէ են թիւով, ինչպէս դուռած էր
խորադրին մէջ:

Այս ձեռագրին մէջ կանոններու դա-
սաւորումը համաձայն է մեր թիւ 157 Կա-
նոնադրքին:

Դ.— Թղ. 40բ 2.— Կանոնմ Նիկիոյ
Մեծ ժողովոյն, Գլուխք ի:

Թղ. 46ա 1.— Յարեւմտեան եպոկ. ոչ
ոք եղեալ է ի թիւ ամուսնաց քայց երիցամց
Հոռովայ:... Այս են ամենայն ԳՃԺԸ:

Թղ. 48բ 1.— Կանոնմ Անկիւրիայ.
Գլուխք ի:

Ժ.— Թղ. 66բ 1.— Կանոնմ Լաւտիկ-
եայ. Գլուխք ԾԵ:

Ի.— Թղ. 121բ 2.— Կանոնմ Ներսէսի
Կաթողիկոսի եւ Ներշապետ Մամիկանէից
Նպիսկոպոսի. Գլուխք ԼԵ:

ԻԴ.— Թղ. 130ա 2.— Կանոնմ Տեառն
Յռեանմու իմաստասիրի Հայոց Կաթողի-
կոսի. Գլուխք ԺԵ:

Մաւոք.— Գլուխք ԺԵ յայտնապէս
սխալ է, ինչպէս դիտել տուած էինք թիւ
157 Կանոնադրքին մէջ, Տես Ա. Հատոր, էջ
473:

ԻԵ.— Թղ. 135բ 1.— Կանոնմ Սիովմի
Հայոց Կաթողիկոսի, Գլուխք ԻԴ:

Մաւոք.— Ձեռագրին մէջ գլխակար-
գութիւն չկայ. իսկ կանոններուն կից ընդ-
հանուր կանոնաթիւի համարներն են միայն
նշանակուած սեւադեղով, ինչպէս ունէր
թիւ 157 Կանոնադրքը:

Լ.— Թղ. 145ա 2.— Կանոնմ Կիւրդի
Ագէֆանդրացոյ. Գլուխք Ե:

ԼԴ.— Թղ. 148ա 2.— Կանոնմ Նրկ-
որդ Նիկիականմ...:

Թղ. 49բ-50բ, դատարկ. բայց բնադ-
րին մէջ պակաս չկայ:

ԼԵ.— Թղ. 178ա 2.— Սահմանմ Կա-

նամոզութիւն երանելոյն Գրիգորի Աստուածաբանի Նազիւմնու Նպիսկապետին, յազազ ուղղափառութեան հաւատոյ, եւ սպաշխարութիւն յանցաւորաց, Գլուխ Լ:

ԼԸ.— Թղ. 182բ 2.— Կանոնք Դրմի Սբ. Ժողովոյն...

Մանօք.— Ստորագրող եպիսկոպոսներէն Յովնէրորդը Հոս կուռած է՝ Տէր Գրիգոր Արշարունեաց եպս., մինչդեռ Թիւ 157 ունէր՝ Արշունեաց:

Խ.— Թղ. 190ա 1.— Սրբոյն Սահակայ Հայոց Կաթողիկոսի Գիր Աւանդութեան...:

Մ.— Թղ. 203բ 1.— Կանոնք Մելիտոսի Նպիսկապետի առ Տիրիպիս. Գլուխ Ա: ՄԷ.— Թղ. 205ա 2.— Կոչումն Այաշխարութեան...— Հմմտ. Թիւ 157, Մէ եւ Մանօթութիւն:

ՄԸ.— Թղ. 207բ 1.— Կանոնք մերին երբորք Բարսեղի կնարու Հայրապետին արարեալ. Գլուխ Զ:

ՄԹ.— Թղ. 211բ 2.— Յանանու Ոսկեբերանի, յազազ սահմանի կանոնաց կարգաւորաց, որ ոք զան ի խոտոտվումսքիւն, Գլուխ ՃԴ:

Կ.— Թղ. 214բ 2.— Յազազ պսակի ամուսնացելոյ: Յաջորդ էջի վարի լուսանցքին կը կարդացուի նոյն յերոս. Կանոնք Յակոբա Ղրիմեցոյ:

Մանօք.— Կ Համարադիր մենք զըրինք. նախկին ցուցակադրող այս զլուսը վերնադրած է Բ, իսկ յաջորդ Գ, զոր կը պահենք:

Գ.— Թղ. 224ա 1.— Ուտանաւոր ի կարպետ վայղապետէ ասացեալ, նոյն որդոցն բաժին աշխարհացն վերա...:

Թղ. 227-230, դատարկ:

ԴԱՏԱՏԱՆԱԳԻՐԻԲ.— 7

Միեքար Գոշ

Դ.— Թղ. 231ա 1.— Լեւոն եւ Կոստանդիանոս բարեպաշտ քաջաւորաց, յառաջաբան քաջաբանկան արկնադրութեանս.— Տէրն եւ արարիչն Աստուածն մեր, որ ստեղծ զմարդն ի պատիւ. անձնիշխանութեան, աւրէնս եւ նմա յողնականութիւն...— Հմմտ. Թիւ 157. նոյնպէս եւ յաջորդները:

Թղ. 232բ 1.— Յանգ նախադրութիւն Գրոց դատաստանի:

Թղ. 235ա 1.— Նշանակ չափօրապէս ցօրութեան առաքակայիս իրողութեանց հանդերձ աղերսաբանութեամբ առ Տէր Ստեփանոս(է) Ազունից Կաթողիկոս:

Թղ. 245բ 1.— Յանկ Դատաստանի Գրոց.— Վասն որ մտանէ եւ ոչ գրէ կտակ եւ ունի ուստերս եւ դստերս...— ՃՄԳ.— Վասն որ Թողու մարդ զգրաստ իւր ի պանդոկէ եւ շաւանդէ:

Թղ. 247բ 2.— Յազազ արեւմ քաջաւորաց քրիստոնէից Կոստանդիանոսի եւ Թէոդոսի եւ Լեւոնի քաջաւորաց Հոռվմալեցոց:

Թղ. 248բ 1.— Կանովն վասն ժառանգութեան:

Թղ. 262բ 1.— Յանգ Դատաստանի Գրոցս. Գլուխ ԶԵ:

Թղ. 267բ 1.— Հնարութիւն համառօտ յօրինաց քաջաբանկանաց...:

Թղ. 286ա 1.— Յանգ վասն զինուորաց Սահմանադրութեան. Գլուխ ՄԷ:

Թղ. 289բ 2.— Յազազ աստիճանաց ազգականութեան. Յերկրորդ Գրոցն, Տիտլոս երբորք:

Թղ. 291բ 1.— Յանգ Մովսիսադիր Արիւնացն. Գլուխ ԶԸ:

Թղ. 300բ 1.— Սկիզբն ամենայնի Ած. գնոյն եւ կատարած ամենայնի Ած. եւ արդ սկիզբն Դատաստանի Գրոց ցանկս եւ քիւ Գլխոց ի կարգի.— Ա.— Յազազ սկզբն դատաստանին եւ վիճակի... Մինչ.— Յազազ աշխարհաց անասնոց:

Թղ. 303բ 2.— Սկիզբն դատաստանաց...:

Թղ. 366բ 2.— Մինչ.— Աշխարհութիւն յանասունս պտեալ ոչ ինքեանց լինի... այս դատաստան կանոնական է, թէ հաճո թուեցի ապալս հաստատուն կացցէ, այս թէ ոչ որպէս կամին արտոցեն:

Թղ. 367, վարի լուսանցքը կտրուած. վերջին երեք սիւնակները դատարկ:

Ե.— Թղ. 368ա.— Ամենաւերջեալ սըրբուհի, դուստր Դաւթի արքայի...— Ա.— Բ:

Թղ. 369ա 2, սիւնակին վարի մասի

կարմրադիր տողերը եղծուած: Յաջորդ ե-
րեք էջերը դատարկ:

Զ.— Թղ. 371ա 1.— Այս եմ ամուսնի
բաղաճաց:

Թղ. 371բ 1.— Թէ շատ կաֆայ չափես
ի ծախս...:

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— 4

Վարդամ վրդ.

Թղ. 371բ 2.— Նախ քան զամենայն
խնդրեացուք եղեալքս զին եւ ապա զի ի նը-
մանէ Լեղեալքս... վասն որոյ ոչ կամեցայ
դիմել զի այս բաւական է մեզ եւ Քրիստոսի
մարդասիրին փառք յօխտեանս ամէն:

է.— Թղ. 382ա 1.— Սրբոյ եղիշայի
կամեմք վասն դիւանաբաց...:

Ը.— Թղ. 384բ 1.— Դժռիցոց:

Նորին վասն ռարացողացմ:

Նորին վասն երախայից:

Յռեանմու կոտորանդնապօլսի Հայրապետին:

Նորին բամբ:

Մեծի Ազաթանգեղոսի բամբն որ գլայնմէ:

Երանելոյն Մեծարվայ Հայոց Վարդապե-

տին:

Եղմկայ Կողբացոյ Հայոց Վարդապետի:

Նորին Եղմկայ բամ երկրորդ, Գլուխք Զ:

Յաղագս Եղարեալ տառերաց:

Վասն քանոնայգործութեան կարգաց
պատրաստութեան:

Թ.— Թղ. 388ա 1.— Քանոնայապետի
Հայոց Մեծաց:

Ծանօթ.— Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչէն
«Եղեղով կը թուէ Հայոց Հայրապետները
մինչեւ Տէր Սարգիս Հայրապետ, որոն էր
Հայ Թագաւորն ՆՈՒՆ»:

Թղ. 390ա.— Եղիսկապոսի Կառնա-
րակամ Տան.— Տես Յիշտ. Ձեռագրաց, Ան-
թիլիսա, էջ 51-52:

Թղ. 390բ-391, դատարկ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնք. —

Թղ. 231ա 1, կիսախորանի խորշին
մէջ, վարդազոյն մեկնով, մասամբ եղ-
ծուած. «Եթ. Գի. Ժառայ Եղմանէս
Վրդ. Զ?»:

Սկիզբի պահպանակի առաջին թերթի
Երկրորդ էջին, սեւորակ մեկնով, ան-
հարթ գրով. «Այս Կանոնագիրքս տէր Յո-
վանէսի որդի տէր Մկրտիչին է, Ած. բա-
րով վայելիւ տացէ ամէն»:

«ԹՎԻՆ ՌՃԽԹ?» առի կարգ քահանա-
յութեան»:

«ԹՎԻՆ ՌՃԾԷ [= 1708] մայիսի 1Ը
ծնո Գրիգոր»:

850

ՄԱՏՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.— 2

Ն. ԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

Ձաւոսցա (Լեւոնտում)

Ռիթ=1600

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×15×7: էջք 828: Հանգա-
մանք լաւ ընդհանրապէս. լուսանցքները
մասամբ որդեակեր: Թուղթ Հասարակ:
Գրիչք՝ Յակոբ երէց եւ Սիմէոն սարկաւազ:
Գրուածքն՝ խորագիրները, սկզբնատողերը
կամ սկզբնատառերը կարմիր, մնացեալը
սև. մեկնով, միասին, 19 տող. Նոտա-
դիր մարմ: Համաստադրութիւնք առատ:

Դուռնաւոր խորանագարդ, էջ 5: Կաշեկադ՝
տախտակեայ դժադրոշմ: Պահպանակ ըս-
կիւրը երկու թերթ մտադաթ սլաւոներէն
դրութեամբ. վերջը՝ նոյնպէս, միջանկեալ
չորս թերթ դատարկ թուղթով:

ՌՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-3, դատարկ դրեթէ:

էջ 4, ստորոտը սև մեկնով.— Խոր-

Հըրդի Մկեղեչ. Թիշատակի է հորհրդի Մեկ-
նիչս ի Սր. եմ. ի տաճարն Սրբոյն Յակո-
բայ:

Ա. — էջ 4. Կարմրադիր. — Յաստ-
աւածախումբ եւ ի տիեզերական ժաղվմ
Տարսննի, որ եղեւ ի շրջան ընթացից ժա-
մամակի Ունգ (= 1197) քվակամի Հայոց,
հրամանաւ համաներշտակ կաթողիկոսին
Հայոց Գրիգորիսի եղբաւորդւոյ Սրբոյն
Ներսէսի, յաջորդի առաքելական աթոռոյ
Սրբոյն Գրիգորի. եւ բրիտանասպասկ ար-
քային Հայոց Լիւռնի՝ սակս միաւթեան ե-
կեղեցոյն. Առնեմական խօսք մեծին եւ սրբ-
բոյն Ներսէսի այնմ քաղաքի աթոռակալի
եւ աստուածախաւս վարդապետի. — Հայրք
սուրբք եւ պետք ճշմարտութեան...:

Մամոք. — Այս Առնեմաւորութեան
խորագիրը պատմական արժէք կը ներկա-
յացնէ. Այդ մասին մեր նկատողութիւնը
տեսնել հետագայ թիւ 911 ձեռագրի նկա-
րադրութեան առթիւ:

Բ. — էջ 85. — Գլխակարգութիւնք
Հռոմոց զորս պահանջեմ առ ի մէնջ ի
պէտս խաղաղութեան. ընդ որս եւ լուծ-
մունք առ ընթեր եղեալ. — Նոզկեցէք զա-
սողի մի բնութիւն դիբխտոս, զԵւտի-
բէս...:

Գ. — էջ 98. — Խնդիրք Հայոց ի Հռ-
ոմոց. — Առնեայն մեղուցեալք, ըստ իւ-
րաբանիւր յանցանաց, կանոնական հրա-
մանաւ դատեցին...: Եւ կայցի զԱթոռն
Անտիօքս այժմ Կաթողիկոսն Հայոց, եւ
զոր ինչ եկեղեցիք եւ սահմանք են ընդ իշ-
խանութեամբ նորս յարեւելս եւ յարեւ-
մուտս, եւ յաջորդեցէ հրամանաւ թաղա-
տորդ զԵտին ի Հայաստանս՝ սեռայր մին-
չեւ ի իսպառ:

Դ. — էջ 99. — Ներսիսի Եպիսկոպոսի
Կիլիկիեցոց Տարսննի հորինդածութիւն վա-
սըմ ուղղափառ հաւատոյ եկեղեցոյն...:

Ե. — էջ 129. — Ի խնդրոյ հայցման ե-
րից եղբարց Քննութիւն կարգաց եկե-
ղեցոյն...:

Զ. — էջ 160. — Դարձեալ վերստին
խորութիւն հորածութեանց որ մտին յե-
կեղեցի...:

Է. — էջ 178. — Քննութիւն օրինա-
կաց...:

Ը. — էջ 217. — Որոշումն Թ դասուց
աստիճանաց եկեղեցոյ եւ յատկութիւն
գործունէութեանց մեջ...:

ԻԲ. — էջ 301. — Դասակարգութիւնք
եկեղեցոյ համախալ երկմատրացն կար-
գաց:

ԽԱ. — էջ 370. — Բազմատոյքիւն առ
միմեանս սահմանադրութեանց եկեղեցոյ
բրիտանոնից, հռոմոց, փռանգաց, Հա-
յոց...:

ԽԲ. — էջ 387. — Խրատ եւ սահման
վերոյ գրեալ գործոյն բարձեւ սպասուո-
րութեան:

ԽԵ. — էջ 401. — Մեկնութիւն սաղմո-
սին որ մախ քան զագնունում:

ՁԱ. — էջ 504. — Ո՞ր վասն աստու-
ծային վերծանութիւնք գրաց:

ՁԵ. — էջ 721. — Մեկնութիւն տէրո-
նական յաջօրիցն...:

ՁԺԷ. — էջ 777. — Սրբոյ հօրն մերոյ
ճոռնմուն Ոսկի բերանի յեփեսացոց գրո-
ցն խրատ յորդորական...:

ՁԺԸ. — էջ 795. — Զի՞մջ ծանայք
գիրամկաց սուլորութիւնն ի հազարդութիւն
խորհրդոյս:

ՁԻԵ. — էջ 807. — Զի՞մջ մշտնակէ
բաշխելն այժմ մշխար ժողովրդեանն:

Էջ 828, դատարկ:

Յիշատակարան Յակար Գրչի. — 1600

էջ 824. — Փառք Համալոյ անճառելի
անքննելի եւ անխմանայի միասնական Սր.
Երրորդութեանն եւ մի Աստուածութեանն
Հօր եւ Որդոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ
միշտ եւ յաւիտեանս յախտեանց, ամէն:

Ենթոհի Տեառն սկսայ, յոյս ունելով
ողորմութեամբ նորին կատարել, որ եւ Ե-
ղե իսկ վասն որոյ եւ զհՀանած Հանա-
պաղ զմանէ, որ Հասոյց ի վերջն տառիս,
եւ իւրց պիտիաք ցանկութեան իմոյ:

Արդ կատարեցաւ. զիբքս այս, որ է
հորհուրդ Սր. Պատարալին եւ Մեկնու-
թիւն նորին, որ ի Ենթոհաց Հոգւոյն Սրբոյ
մեկնեալ է Համառօտ, զանպան բանիս եւ
օրինակօք ի Սրբոյն Ներսէսէ Կայեցելէ
Հայոց Կաթողիկոսէ: Եւ այժմ փափաք-
մամբ անարժան դժոյղիս եւ մեղօք դառած-
եալ Յակար իրիցօսս աւարտեցաւ, ի մեծ
Խլականիս Հայոց ՌԽԹ, յամականն Դեկ-

տեմբերի ԻԶ, որ է քաղոց ՓԸ, եւ երբայեցոց ամսոյ տրէթ Ժ, ի նորաչէն քաղաքս Ջամօսցա, ի դուռն Սր. եկեղեցոյ ննջման Սր. Աստուածածնին, ի յերկրին իլախաց, ի ժամանակս Թաղաւորութեանն իլախաց երբորդ Ջիւմուռդին, եւ Հայրապետութեանն Սր. Էջմիածնա տէր Դաւիթ Կաթողիկոսին, եւ զօրապետիս Թաղաւորութեան իլախաց, քաջ զօրավարին եւ աստուածասէր իշխանին եւ այսմ քաղաքի Հիմն արկողին, Պր. Յոհաննէսին, որ իլախբէն կոչեն Բան Եանէս, զոր Տէր Ած. Կրկեսցէ յեբեւելի եւ անեբեւեթ Թշնամոյն:

Չի յայսմ ամի յարեաւ իշխան երկրին Մինթանաց եւ եկն ի վերայ Երեմիայ իշխանին յերկրին Օլախաց, եւ սակաւ մի պատերազմեալ փախտական եղեւ իշխանն Երեմիայ, յերեսաց իշխանին Մինթանաց, որոյ անունն էր Միքայէլ: Եւ եկեալ իշխանն Երեմիայ ի սահմանս երկրին իլախաց, յամրոցի միով փակեցաւ, եւ առաքեաց վաղվաղակի Հրեշտակս առ Թաղաւորն Ջիւմուռդ եւ առ զօրավարն Յոհաննէս եւ խընդորէր յօշոնութիւն, զի ի սոցանէ էր կարգեալ իշխան ի վերայ երկրին: Որ եւ Հրամանաւ Թաղաւորին ել ընդդէմ քաղում զօրօք Հեծելովք եւ Հետեակօք, իբր անելի քան զէորս բերս, քաջ զօրաղուխն Յոհաննէս, եւ զնացեալ փախտական արար զթշնամիսն, եւ Հաստատեաց զԵրեմիայ իշխանն ի տեղի իւր, եւ Հետամուտ լեալ Թշնամոյն զնաց յերկրին Մինթանաց, որ եւ զնա պալարեալ խառնեաց ընդ տէրութեամբ Թաղաւորութեանն իլախաց, եւ կարգեաց ի նա իշխան զհարազատն Երեմիայ իշխանին, եւ Եթող անդ զօրս սակաւ վասն պահպանութեան երկրին, եւ ինչք զարժուս մեծաւ յաղթութեամբ եւ զուարթ երեսօք ի տուն իւր եւ ի քաղաք իւր Ջամօսցա, զոր էր չինեալ ըստ անուան իւրում, զի եւ ինքն ըստ Հայրենի անուան Ջամօսցեի կոչի:

Ջոր եւ Հայցեմք արտասուածոր մաղթանօք յամենից արարչէն, զի յամենայն ժամ զօրացուցէ զսա ընդդէմ Թշնամեացն, եւ զժամանակս կենացն յերկարեացէ, զի սէր ոչ սակաւ ունի ընդ ազգիս Հայոց, որ եւ դատաւորս կարգեաց ի յազգէս Հայոց, եւ եղեւ առաջին դատաւոր ի վերայ Հայոց Պր. Աղէկանադրոս, Պր. Ռաչեբեսի որդի, այր իմաստուն եւ Հանճարեղ, իրաւադատ եւ երկայնամիտ առ դատապարտեալս, որ եւ զսա ընդ երկայն աւուրս արասցէ Ած. ամէն:

Եւ արդ ես եղեկի եւ անպիտան, անիմաստ ի զըլաց, եւ անաբախս ի քահանայից, Յակոբ երէցս գրեցի զԵրկու մասն, եւ տէր օրինակի սորին ոչ կամեցաւ յամել մինչեւ ի կատարումն, եւ էառ, եւ էր Հեռի ի մեզանէ իբրեւ մղոնաւ Ը եւ Ժ: Եւ անդ աղայեցի զազգակից եւ զՀոգեւոր եղբայրն իմ զՍիմէոն սարկաւազն, որ զմնացեալն կատարեաց եւ ուղարկեաց առ իս, զօր Տէր Ած. կատարեաց զինդիրսն իւր յամենայն ժամ, զՀոգոյ եւ մարմնոյ, ամէն:

Արդ երեսանկեալ աղայեմ զձեզ ով եղբայրք, որք Հանդիպիք տեսութեան սուրայ կարգաւով կամ օրինակելով, ասացէք Ած. ողորմի մեղաւոր Յակոբին եւ Սիմէոն սարկաւազին որ զթերին ելից: Եւ Ած. զյիւշողդ յիշման արժանի արասցէ իւր միւսանգամ գալստեանն եւ յերկնից արքայութեանն, ամէն: Հայր մեր:

Յիշատակագրութիւն Սիմոն Գրչի. —

Էջ 823, ստորին լուսանցքին, երկու տող. — Ու զմեղուցեալ եւ զեղեկի զծողս, զսակաւ աշխատողս, Ջամօսացի Սիմոնս աղայեմ իշխել, եւ առանց պարսաւանաց Թողուլ:

851

Ա.— ԱՆԱԼՈՑԻԱ.— 6

ՄԱՐՏԻՆՈՍ

Տեղի

1744

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×4: էջ 582: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
յլխադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, միասին, 26, 27 տող: Նոտրազիր,
Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ:
կաշեկազմ խաւաքարեայ:

Ա.— ԱՆԱԼՈՑԻԱ.— 6

ձակատ, էջ 1.—

Անալոցիայ, այսինքն Համեմատու-
թիւն Հնոյ եւ Նորոյս Կտակի, յորում նախ
կացութիւն Հնոյ Կտակին, յետոյ Համակա-
մութիւն, յարմարութիւն եւ միաբանու-
թիւն ընդ Նորոյս Կտակի մեկնարանի: Շա-
րադրեցեալ նախ ի Մարտիրոսէ Պէքանեան
յաստաւածարան վարդապետէ ի Յիսուսեան
կտրդէ լեղուաւ լաթինականաւ, եւ անտի
թարգմանեցեալ ի հայկական լեղու, ի Պետ-
րոսէ վարդապետէ Թիֆլիզցւոյ: Ի Վէնե-
տիկ, յամի Տեսուն 1714, եւ Հայոց 1163: Ի
փաստ ամենամեծին Աստուծոյ եւ ի պար-
ծանս Սրբոյ եկեղեցւոյ:

էջ 16.— Առաջընթացութիւնք ի թարգ-
մանէ:

էջ 449-450, դատարկ:

Բ.— էջ 451.— Սրբոյն Թօմայի Աղ—

ինացոյն հրեշտականի վարդապետին,
ղնախաղիտութենէ եւ զնախասահմանու-
թենէ, Ընծեռուած Յառաջարանութեան.—
Ըստ խնդրոյ եւ աղաչանաց ձեռոց սիրելիք
եղբայրք...— Հմմտ. Թի. 760:

էջ 484, դատարկ:

Գ.— ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ.— 6

Պ. Վրդ. Թիֆլիզցի

ձակատ, էջ 485.—

Կիրք որ կոչի վարդապետութիւն
ձշմարտութեան, որով իմաստնալնալով
մարդ՝ ճանաչէ զմոլորութիւն իւր, եւ ե-
ղանի իմաստուն եւ զգաստ: Շարադրեցեալ
ի Պետրոսէ վարդապետէ Թիֆլիզցւոյ,
յամի Տեսուն 1722, ի Վէնետիկ.— Հմմտ.
Թի. 552:

էջ 486.— Բան առ ընթերցողսն.—
Զամս ոմանս կացայ ի քաղաքն Բօյսեմա...:

էջ 568.— Վարդապետութիւն Տասնե-
րորդ:

էջ 577.— Վախճան.— Յամի Տեսուն
1744:

էջ 578.— Ցանկ Գրոյս:

էջ 579-582, դատարկ:

852

Մամօք.— Այս թիւը կրող ձեռագիրը
այժմ կը պակսի: Ըստ Սահարանեանի Յու-
ցակին այդ ձեռագիրը կը պարունակէր.
«Եղեմիկայ Կողբացոյ Որատք կրօնաւո-
րաց»: Բ. Պատ. յանդիմանական առ հերձ-
եալ ոմն վարդ. հայ Յոհաննէս անուն ի Պր-
ուսա, զորեւ ի Զմիւտնիկ ի թվ. ՌՄԻԳ
(1774).— Յեղակարծ հանդիպեալ իմ քոյկ

նամակի.— Գ. Քարոյք ի վերայ իւրաքան-
չիւր կիւրաքիչից զայստեան, եւ յդ. պատ-
րաստութեան ի Մհ. Քրիստոսի. ԹԼԵԲ:—
Դ.— Օրինակ կայսերական հրովարտակին
Զաքարիա պատրիարքին Կ. Պօլսոյ ի թի.
տոճկաց ՎԱՄ, այն է առ Տեսուն 1773
(էջ 461-2): Սոյն ձեռագրին անհետացումը
տեղի ունեցած է Մեղրոյ վ. Նշանեանի

տեսչութիւնն առաջ, ինչպէս կը հասկցուի յանձնման գործողութեան առին թ. 852 կը Արժանադրութեան Տոմարէն, ըստ որում պակսէր իր շարքէն (էջ 1)։

1906 սեպտեմբեր 1ին, Մատենադարանի

853

Ա.— ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×4: էջ 406: Պրակէ
Թ.— Հանդամանք անբաւարար: Թուղթ
հասարակ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ
դիտարկները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, երկսիւն, 31, 27 տող: Նոտարգիր
ոչ միակերպ: Համառոտագրութիւնք շատ
առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ: Մագ-
ղաթեայ պահպանակ սկիզբը եւ վերջը երկ-
երկու թերթ, երկաթագիր Աւետարանի մա-
սրն՝ յոյժ մնասուած:

Ա.— ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ

էջ 1-12, եղծուած մնասուած, վերջին
կէտք միասին գրչութեամբ:

էջ 13, պրակ Բ.— Նորին Քարազ Փոյս-
ման Աստուածածնին ի բանն Սողոմոնի որ
ասէ. Բագում դստերք ստացան մեծութիւն
բազում...:

էջ 65ա.— Նորին Գրիգորի քաջ հեռե-
տորի ամյալք փիլիսոփայի ասացեալ Քա-
րազ վասն Մաղկազարդին, ի բանն որ ասէ.
Ասացեմք դստեր(է) Սիմօնի անա քազաւոր

քա գայ...:

էջ 163ա.— Յայլմէ Քարազ վասն
դառնութեամ ատուրն, ի բանն սայեայ. Ող-
բացեմք զի մերձեալ է ար Տեառն:

Բ.— ՄԵՆԿ. ԵՍԱՍԵՍԱՑ.— 4

Գր. Տաթեւացի

էջ 193ա.— Այս իմ կայ ի գիրըս ե-
սայեայ Մարգարէ:

էջ 195ա.— Ծաղկաճաղ Մեկնութիւն
ի լուստուր բանի արդիւնական վարդա-
պետի Յոսիմնու Որտոնեց, հաւաքեալ
աշխատանքներու Գրիգորի աշակերտի
Որին: Հարցումն.— Ձի՞նչ է որ ասէ Տե-
սիւ Եսայի...:

Յիշատակարան Հեղինակի.—

էջ 392.— Աղ. եւ վերջինս սպասաւո-
րաց լանին Գրիգոր ՔՀ. Ժողովեցի ղծաղ-
կաքաղս Մեկնութիւն...: Հմտ. Թիւ
560:

էջ 393-405, դատարկ:

854

ՁԷՆ ԸՆԴԻԿԵՄ ՎԻՇԱՊԻՆ ԵՕԹՆԳԻՆԵՆԻՈՑ.— 3

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԹԻՖԼԻՉԵՆԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×1: էջ 178: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ սկզբնատուները կարմիր,
մնացեալը սեւ մեկնով, երկսիւն, 29 տող:
Նոտար չղարկիր: Համառոտագրութիւնք շատ

առատ: Կազմ կիսալաթ խաւաքարեայ:
Ստացող՝ Սարգիս Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Զէն ընդդէմ վիշապին եօթմ
գլխի, այսինքն, եօթմ մահացու մեղաց:

Արտաձանգեցալ ի լատինացոց գրեանց, եւ շարագրեցալ ի Պետրոսէ վարդապետէ Թիֆլիզեցոյ:

Էջ 137ա.— Յանկ Այսորիկ Գրքկան:

Էջ 139ա.— Ողբ եւ սուգ վասն մեծի աւուր հաշիւութեան Տեառն մերայ Յիսուսի Քրիստոսի.— [Ո]վ ամենաշքնաղ եւ դեղեցիկ Հարսնդ երկնաւոր փեսային...:

Էջ 141-142, դատարկ:

Էջ 143ա.— Կտակ հաշիւութեան Քր-

իստոսի Աստուծոյ մերայ.— Ով որ դառնութեան եւ սգոյ...:

Յիշատակարան.—

Էջ 178բ.— Վերջ Քաշեւութեան Կտակիս: Առ ի վաշկուած տէր Սարգիս Հանճարաշատ եւ յոգնիմաստ վարդապետին, որ եւ Տէրն Համայնից կեանս պարդեւեցէ: Ամէն:

855

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 1

ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. (Կումս)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×6: Էջք 500: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ Հին բամպակեայ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 27 տող: Բոլորգր վարժ: Համառօտագրութիւնք գրեթէ սովորական: Կաշեկազմ տախտակեայ: Ստացող՝ Յովհաննէս Վրդ. Քարբերդցի:

ԲՈՎՀԱՆՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Յորժամ գրեմամարտիկ զոք մեծադարձ ի բարեկամաց եւ ի սիրելեաց պապեալ տեսանեն կամ լսեն, Համազունդ ի վերայ դիմեն մարմնով, եւ Հոգւոյ աշաք՝ զի ի պործնեացն մի յիբկեացին: Նախ յերգս արեւնտականացն ի ճախարակելն եւ ի սեթեւեթել րանս փիլիսոփայիցն, զամենայն կարեւոր պետս թողեալ ուշ եղեալ լուսթեամբ զի զայն պտանել մարթացեն: Ակա որչափ եւս առաւել փոյթ պարտ է տանել մեղ, զի լսեմք զբարբառս որ յերկնից Հնչէ, որ աւապին է քան զամենայն բոժորինս ուրոտման, որ միանգամայն ելից զտիեզերս...:

Էջ 13.— Բնաբանիմ տեղը քաց մնացած.— Ձի յայտ արասցէ, Թէ իրրեւ որան, ընդ ասողին իւրում է յամենայն ի պործս Որդին, եւ ոչ արտաքոյ քան զնա է: Եւ կցորդէ ընդ ծնաւդին իւրում յամենայն ի փառս. զի ի միտ առցես, զի մինչեւ իցէ րան խաւսեալ է րանն...:

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ յաջորդարար կ'երեւին շատ մը Հեղինակներու անուններ, այսպէս. Եփ., Նան., Ստ., Սեբ., Ոկ., Ջաք., Մովսէսի Քերթոզի (էջ 100), Կիւրղի, Թէոփիլոս, Սարկաւապի (405), Իդնատիոս:

Յիշատակարան Գրչի.—

Էջ 500.— Փառք Սր. Երրորդութեան յաւիտեանս յաւիտեանց ամէն:

ԵնորՀեւ Տեառն եւ ողորմութեամբ նորա կատարեցաւ. Հոգնորդ տառս մեկնութեան Սր. Աւետարանին Յովհաննու, զոր կարգեալ է եւ ուղղեալ բազում աշխատութեամբ մեծի իմաստնոյ Սարգիս կոչեցալ, աշակերտ երիցս երանեալ սուրբ վարդապետի, Սարկաւապ կոչեցեալ, որ եւ նմա Համազունգեալ ի սոյն խորՀրդի, ժողովել րանս պատշաճաւորս յաղապս աւղտի լսողաց եւ ուսումնասիրաց ընթերցողաց, Բայց Հաւաքեալ են աստ րանք պիտանիք ի վարդապետութենէ Սրբոյն Եփրեմի եւ Ոսկերեւանի, եւ տեառն Ստեփաննոսի Սիւնեաց վերադիտողի, եւ ի տեղիս տեղիս Աստուածաբանի եւ Սարկաւապի, եւ Անանիա եւ Իդնատիոսի, եւ սկիզբն ի Նանաճ սակաւ մի, եւ ի Սէրեւրանոսէ ի մէջ քրիստոսասիրացն սուղ ինչ վկայութիւն: Ամէն:

Մամօք.— Սաւայանեան ունի սա նրկատողութիւնք. «Օրէնսալ է ... առանց

Թուականի, յորմէ երևի անկեալ Թուղթ յիշատակարանին (Ռուցակ, էջ 462) :

Մամր յիշատակագրութիւնք .—

1.— Էջ 101, նոտրադիր .— Ի վայելումն Խարբերդցի Յոհան Վարդապետին, ի Թիֆլիս Հայոց ՌձԾԵ [= 1706], մարտի ամսոյ ի օրն :

Մամօք .— Հայոց Թուականին տասնաւորի տասր երկրայական ձև. մը ունի .

Սաւալանեան կարգացած է ՌձԾԵ եւ նշանակած 1736: Պապայեանի ձուռ կը տեսնենք ՌձԾԵ :

2.— Էջ 500, ստորին լուսանցքին, նոտրադիր տարբեր գրչէ .— Յիշատակ է զերբ Սր. Յակոբայ Մեծի Աթոռոյս, եւ մի «ք իշխեսցէ հանել զսա ի Սր. Աթոռոյս: Ընթերցողդ ասացէք Ած. ողորմի քի(ծ)ս . յողին. ի ՌՄԺԻ [= 1768] Թուին եղել :

856

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՑԵԱՑ.— 6

ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ. ՍԿԵՒՈՒՄԻՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×15×4: էջ 454: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն, Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլսագիրները, մասամբ նաև րնարանները կարմիր, սկզբնական մասերուն մէջ, էջ 1-65, մնացեալը սևւորակ մեկանով, երկսիւն, 34-36 տող: Նոտր շեղադիր: Համառոտագրութիւնք առատ, Կաշկալմ տախտակեայ զրոյմազարդ: Կնիք սևւադրոյմ, փակադիր, «Ք. Մ. Պետրոս Վարդապետ, 1232» [= 1783], էջ 419ա: Ստացող՝ Պետրոս Եպս. Կեսարացի:

ԲՈՎԱԿՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Համառոտ ժողովումն մեկնուելու Սր. մարդաբէին Յեսայայ, ի լուսաւոր մեկնացն՝ տեսնու Եփրեմի Ոռորին Ասորւոյ, Յոհաննու Ոսկերբա[նի], Կիւրդի Աղէքսանդրացւոյ. հրամանաւ տեսաւըն Հայոց Հեթմոյ, լուսաւոր Վարդապետին Գէորգայ արարեալ:

Առաջարանութիւն.— Մածուկ միշտ եւ անյայտ են րանք օրինաց եւ մարդաբէինք . . . :

Էջ 118բ.— Գլուխ Մետաամբերդ .— Բղխեսցէ զաւաղան յարմատոյն յեսանայ . . . :

Էջ 208ա.— Երկրորդ Հատոր Համառոտիս: Տեսիլ չորքոտանեաց անապատին կամ հարաւոյ:

Էջ 409բ.— Գլուխ ԿԶ.— Երկինք աթոռ իմ են եւ երկիր պատուանգան ոտից ի մոց . . . :

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ յաճախ կ'երևան իհն մեկնիչներու անունները, այսպէս. Յօհ. Եփր. Կիւ. Սարգ. . . :

Յիշատակագրութիւն Ստացողի.—

Էջ 419բ, նոտր շեղադիր, սև մեկանով .— Ի վայելումն Կեսարացի Պետրոս Եպիսկոպոսին եւ յիշատակ եղբարց սիրելեաց, խնդրի միով Հայր մերիւ յիշել ի Տէր:

Հնագոյն յիշատակարան .— 1298

Էջ 420.— Փառք անսկզբան չօր եւ անդին եւ պատճառին բոլորիցս, փառք Որդւոյ անսկզբան օկսեալ անժամանակաբար, փառք եւ ճողուն Սրբոյ Ելողին ի չօրք լղիմամբ անհատարար՝ առողին Որդւոյ եւ լցուցանողին յեկեղեցի իւր սուրբ, այժմ եւ միշտ . . . :

Ի Թուականիս հայկազեան տումարիս, ԶԽԷ, ի հայրապետութեան տեսնու տէր Գրիգորի, եւ ի Թաղաւորութեանն Հայոց Սմբատա, որ ճշմարիտ Թաղաւորեաց ի վերայ մարմաջնցուցանող եւ գունակ գունակ հեշտակարծ Խախից առաջուր կոխելով, եւ գրեթէ դամ. աշխարհական փառս նանիւր եւ ունայն փարկանելով, որպէս եւ է: Նաեւ յանուն Թաղաւորութեանն ծանր դէր, եւ

նուիրէք զանձն Աստուծոյ: Եւ յոլով անգամ չափաբէր է չայրենական աթոռոյն եւ գրնայր աղքատանալ, զոր հաղիւ հազ մեծանան տենչիւ ոչ կարէին յեղաշրջել զկամս նորա: Եւ զայս գիպուածս՝ Աստուծոյ ի յանձն առնեմք: Իսկ մինչ յայս էր՝ զԲրիտտոս եւ զԵկեղեցի նորա, եւ զընթերցումն Սր. Գրոց:

Սա, տեսեալ զՄեկնութիւն համարձակասոս մարգարէին Եսայայ, եւ զի մեծն Եփրեմ կարճ եւ համառօտ քաջ ոլորակի բանիւք էր անցեալ ընդ նա, իսկ աստուածաշնորհն Յօհան, Ոսկիբերան յորջընջեալ, վասն հոգեւոր վարդապետութեան եւ առատահոս իմաստիցն, որ ի բերանոյ նորա ըղիւսալ արբուցանէր զականջն եկեղեցւոյ, եւ սա ճոխաբար խօսեցեալ. եւ քաջ ախոյրեանն ուղղափառ հաւատոյս սքանչելին կիրեղ, ի սակաւն եւ նա խօսեցեալ:

Արդ՝ բարդաւանս այս՝ վսեմն Հեթում, ի մտի եղեալ զսոսա, ի մի ժողովեւ՝ զաւակ ի Սիոն զսա իւր՝ եւ բարի նախնեացն յանձնուին, խնդրեաց զայս առնել հարկե-

ցուցել հրամանաւ, ի յերբերջանիկ եւ ի լուսարան բարունակեալ, Գլորգեայ, որ ընդ այսու ժամանակ առաքինութեամբ յանձին ներդրածութեամբ բնաւին փարթամացեալ, որ այժմս քրտնալան երկամբք հրահանգել զհամարակս, որ բանի են հետեւեալ զյոլովս:

Իսկ սա՝ որպէս քարոզ ճշմարիտ հնազանդեալ հարկեցուցանող հրամանին՝ է զի էր Սարգսի Վարդապետի հոգացեալ առեալ եւ զայն, եւ զայլ բանն սրբոց մեկնչացն համառօտ զուգեաց առ իրեարս կարճարաւութեամբ, հեղեւ՝ եւ զմտացն մարող ունելով զգորութիւն եւ զբեալ ձեռամբ իւրով ետ նմա, ի վաշխումն վսեմ անձին եւ ի օրոտ ամ. վարդապետացն եկեղեցւոյ:

Էջ 421-454, դատարկ:

Մամոյս. — Վարդապետն զոր յիշ, համարի ինեւ մեկնիչն Կաթողիկեայց, զորմէ առի մեկնեալ նորա եւ զԵսայայ զիրն, որ անուին զընշմեալ տեսանի եւ ի լուսանցս գրոցոյ (Տ. Սաւալանիսն, Յուլյակ, էջ 464:

857

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×5: Էջք 718: Պրակ Դ+ԺԴ+ԺԴ: Հանդամանք լաւ ընդհանուր սուամբ: Թուղթ ոչ միատեսակ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիւսագիրները կարծիք, մնացեալը սեւ մեկնեով, էջ 21-99 միասին, միւսները երկսիւն, 27, 32, 29 տող: Էջ 5-404 նոտարագիր, 411-718 բոլորգիր: Կաշեկաղմ տախտակեայ հինգսմ փրթած: Դատարկ Թուղթ՝ սկիզբը երկու քերթ, վերջը՝ մէկ:

Ա.— ՄԵԿՆ. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ— 1

Առաքել եղբ. Սիւմեաց

Էջ 5ա.— Յաղագս Քերականութեան Համառօտ Լուծմունքի տէր Առաքել Սիւմեաց Եպիսկոպոսէ: Մեկնութիւն Քերականութեան պէտպէս յատկաբանաբար պարզեալ վասն դիւրաւոր հաշիւմեալով ըզ-

խորութիւն Քերականին: Յաղագս Ուխտեղ զմեք Քերականութեան: Առաքել որ ատէ Յաղագս Քերականութեան.— Նախ պարտ է գիտել զի ամ. խորագիր ցուցանէ զառաջող զրոցն, որպէս այն որ առի ներածութիւն Պրօփիւրի, եւ այլն...

Էջ 21.— Այսքան յաղաղ Զմաստնք բերականութեան զանապաշտութիւն:

Էջ 49.— Յաղագս Ռամի: Հարցումն. Զիմէ է քաճն...:

Էջ 99.— ... Մակրայ, ի վերայ բայի, նախադրութիւն, յառաջադրութիւն: Բաղդատութիւն, ի դատութիւն: Ի ստոր բայէ, ի խոնարհ բայէ, — Այսպէս կը վերջանայ. էջին մեծադրոյն մասը, ինչպէս նախ յաջորդ երեսը, կը մտնէ զատարկ:

Բ.— ՈՒՄԳԻՐԲ.— 4

Էջ 101ա.— Այս քաղք քաղաքայնի հո-

մանուամբ բազմածեալ զամ. որ ինչ միամ—
զամ եմ ամուսնի հերթայեցի յարեմն եւ ի
մարգարէն եւ ի նոր Շտակարմն, քսորդ—
մանեալ եւ մեկնեալ յերթայեցոյն ի յայնս.
եւ յունէն ի հայս կարգաւ ըստ մշտնադրոյ
ալփաբերիցն երթայեցոց, քէ զինչ միարա—
մութիւն ամուսնի ունիցին.— Ալիֆ ու—
սումն նշանագրաց, *Բէթ բնակեալ ի զմայ, Գամէլ լրումն վերապուն...*— Հմմտ.
Onomastica Sacra, Franz Wutz, Leipzig, Բ.
Հատոր, 1916, էջ 880 եւ 964:

էջ 122.— Այս քաւք եմ քերթողական
վասն չափոյ հոմերական տաղիցն, վասնզի
քերթողական արեւտումն չափաբերական
եմ եւ չափով վարին:

էջ 220ր.— Համդէս բանաստեղծաց,
փաղաւնւարար ստորագրի մտաւարժիցն
սեկն քաւ Է գեղջուկ.— *Պարտ, պատշաճ,
ի դէպ, ի ճաճ...*

էջ 234ր.— Թարգմանութիւն պարսիկ
Բառից ի վարդամ գրաց:

էջ 238ա.— Մեկնութիւն քառից Գե—
րականիմ.— *Վերծանութիւն, ընթերցողու—
թիւն...* ենթակայ, ի ներքոյ անկեալ
(էջ 243ր):

Գ.— ՄԵԿՆ. ԳԵՐԱԿԱՆՆԻ.— 2

վարդամ վրդ.

էջ 243ր, կարմրագիծ գլխադարձի մը
ներքեւ.— Յաղագս Մեկնութեան Գերակա—
նի, զոր արարեալ է մեծ վարդապետին
վարդամայ, ի խնդրոյ Թագաւորին Հայոց
Հեքմայ.— *Գերականութիւն է հմտու—
թիւն...*

էջ 299.— Յաղագս Շաղկապի.— *Շաղ—
կապ է բառ որ կապէ զարամախոհութեան
սեռոյ, եւ գեղեկութեան փոփոխումն յայտ—
նէ...*

էջ 314.— Յառգմանութեան պատա—
ռիկն գոր գտի:

Գ.— ԽՐԱՏ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ.— 3

Արիստակէտ

էջ 317ա.— վերլուծութիւն բացերե—
ւապէս բազմազան բայից յոգնախումբ շա—
րադրութեամբ, արարեալ զսա Արիստա—
կիոսի Գրչի, ի խնդրոյ բազմաց յարեւոս

գրչութեան.— *Աստուածազանից արանց ա—
ռաջի եւ վարուք առաքինեաց...*

Ե.— ԽՐԱՏ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ.— 1

Գեորգ վրդ. Սկեռապի

էջ 373ա.— Գեորգեայ վարդապետի
արարեալ ի խնդրոյ Մոսիսամնութի մակա—
մուն Գոյնեղիցանց կայքաւանցոյ, այլոյ
ուսման, մեղսամերկ անձին.— *Անպարսպ
անձամբ ձեռնարկեցի գրել զսա յայն Թը—*

էջ 404ր.— Առ քեզ յիմոյ Բազէէ մա—
սանց Գիր գրչութեան... Բարունական Ս.
— *Շարունակութիւնը կը պակսի. Յաջորդ
Թերթերը, էջ 405-410, դատարկ:*

Զ.— ՈՍԿԻԹՈՐԻԿ.— 3

Գր. Տաքեապի

էջ 411ա.— Այս ինչ է ի գիրս Ոսկի—
փորիկ ամուսնեալ.— Ա.— Վասն արքա—
յութեան զանազանապէս եւ զանձք:

էջ 415ա, կարմրագիծ գլխադարձի մը
ներքեւ.— Հարցումն հռեայ Մատուղշեայ
բարեպաշտի, եւ պատասխանի Գրիգորի
աշակերտի: Նախ յաղագս Սրբոյ Ներդո—
ղութեանն, եւ ապա յաղագս Բանին մար—
դեղութեանն, ի Սր. Գրոց եւ յաղագս առ
վարդապետաց ժողովեալ.— *Նմանեցաւ ար—
քայութիւնն երկնից զանձի ծածկելոյ յա—
ղարակէ...*

էջ 487ա.— Յաղագս Մարդեղութեան
Բանին.— *Ի ձեռնարկութենէ Հոգւոյն Սըբ—
րոյ, առաջնորդեալք ի Բանէն Աստուծոյ,
եկեացողք ի տեսութիւն տնօրէնութեան
կարգակցելոյն Աստուծոյ նոր արարչու—
թեան, եւ վերստին նորոգման աղղի մարդ—
կան...*

էջ 631ր.— ԽԱ.— Հարցմանք Ժ վա—
սըն Յարութեան:

էջ 664ա.— ԽԵ.— Հերմանով երկա—
րնակաց առ մարդեղութիւն Բանին:

Մամօք.— *Վերջին երկու պրակները,
էջ 673-718, տարբեր, սպիտակ թուղթ են,
եւ կազմին կցուած թոյլ կարով:*

էջ 673ր.— ԽԶ.— Աւելեալ քան զչորս
հատարմ, տեսնալ վանքամ վարդապետի,
ասացեալ Յաղագս Սրբոյ Ներդոլութեանն

եւ միայն Աստուածութեանն եւ փրկական տնօրէնութեանն Գրիստոսի.— Հաւատամք եւ խոստովանիմք մի Աստուածութիւնն յերես անձնաորութիւնս...

էջ 706բ.— ԽԸ.— Նորին Գրիգորի, Դաւանութիւն Հաւատոյ չորեքտասան ատիճանաւ, զոր ժողովեալ այսպէս դաւանեմք հասարակ քաղի եւ համաօտ քանիւ.— Խոստովանիմ եւ հաւատամ ամենակատար սրտիւ...

էջ 709բ.— ԽԹ.— Վասն ճշմարտութեան եւ հաւատոյ:

էջ 710բ.— Ս.— Վասն Հաւատոյ, Յաւս եւ Սիրոյ:

էջ 713ա.— Արդ զսակաւութեամբ աստուած

ծարանութիւնս, որ հաւաքեցի ի Սր. Գրոց, յանկզրեական Բանէ սկսեալ, ի հաւատս եւ ի զործս աւարտեալ, ընծայեցի թեզ զանձ հոգեւոր եւ յիշատակ բարեաց ի Գրիստոս, որդի լուսոյ եւ ծնունդ վերնոյն Սիօնի, հաւատարիմ ծառայ Աստուծոյ, ստացող սուրբ տառիս, յիշեալ զգոցոս: Եւ երկս ինչ խնդրէ ի քէն... Ս. Եւ առ ճշմարտութիւն Քս. յերկրէ յերկինս վերափոխեցան.

Մանօք.— Այսպէս կանգ կ'առնէ, շարունակութիւնը, այսինքն ժԳ պրակին վերջընթերթեր թերթը կտրուած կորած. առոր յաջորդ թերթը, ներկայ նոր իշարութեամբ 717-718, կը մնայ դատարկ:

858

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ — ՆԱՄԱԿԱՆԻ

(Ընդհանրական եւ Գիրք Թագոց)

(ԺԷ. Դար)

ՆԱՄԱԿԱՆԻԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×14×6: էջք 738: Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնաւորութիւնները առ հասարակ կարմիր, մնացեալը սև մեյանով, միասին, 23 տող: Նստրադիր վարժ: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Գունաւոր դիւպագրող, էջ 51, 439: Խորանայարդ, էջ 5: Կաշեկազմ տախտակեայ, զրոյնայարդ, մասամբ քակուած, առաջին երկու պրակները փրթած: Վերջին կողքին վրայ երկաթագիր զրոյնաւոր «ՏՐ. ՄԻՆԱՍ»: Իսկ դաղաթին վրայ եւ ստորտուն ալ մեծ երկաթագրով կը կարդացուի. «Ներսէսի Բնթանրական էջ. Քթին Ռժիլ» [= 1679]: Մաղաղաթեայ պահպանակ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ յատարկ: Կնիք սևագրողմ, հաւկթածէ, «Միհայ Վարդապետ», էջ 5, 146: Դարձեալ, սևագրողմ, բոլորածէ, «Յի. Բի. Մո. Միհայ Վարդապետ Յամթեցի թի. Ռժիլ» [= 1655], էջ 438, 733: Ստացող՝ Միհայ Վրդ. Ամթեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յամկ առաջակայ գրացս այս պատմութեանց.— Ա.— Նախ պատմութիւն վարուց Սրբոյն Ներսէսի Կլայեցոյ սկսեալ ի նախնեաց անտի... ՀԱ.— Վասն երկարեակաց քաղկեղոնականաց, տես եւ յերգոյն:

էջ 4, դատարկ:

Ա.— էջ 5.— Պատմութիւն վարուց Սրբոյն Ներսէսի կարուղիկոսի եւ տիեզերալոյս իմաստասիրի սկսեալ ի Յախնեաց անտի.— Չատմածային տեսու զթութեանցն շնորհ որ միշտ առ ի յօգուտ մարդկուն ըստ իւրաքանչիւր ժամանակի... Իսկ ի Թուականութեան Հայոց ՁԻԲ [= 1273], զկնի ճԱ ամի վերափոխման Սր. Հայրապետին Ներսէսի, ի հրամանէ Հօր Ստեփաննոսէ աստուածադար ծերոյ, եւ սպասուորէ Սր. Ռիստիս Ակունց Անապատիս, շարարեցաւ Պատմութիւն Սր. Հայրապետին Ներսէսի, եւ իւրոց նախնեացն ճշմարտաւոր եւ տնտես պատմութեամբ, ի մամանակս քրիստոսապաւկեայ բարեպաշտ թագաւորին Հայոց Լեւոնի, որդւոյ թագաւոր

բին Հեթմոյ, յաշխաբէրս կիւնիկեցաց: Արդ վայելողք սրբոց արանցս պատմութեան, յիշելիք սիրտի Քս. զվերոյ նշանակեալ պատմական հայրն Ստեփանոս, եւ զամ. եղբայրութիւն Սր. Ուխտիս, զմեծ եւ զփոքր, զբանասէս եւ զկրօնաւորս, ի մըշտամատոյց յաղօթս ձեր, եւ Ած. զձեզ յիշեցէ յոգորմութիւն իւր ամէն:

ՆԱՄԱԿԱՆԻ.— 9

Ն. Շմոքեալի

Բ.— էջ 51.— Պատճառ խնդրոյ միաբանութեան թագաւորին Հռոմեաց Եմամուէի եւ սրբոց կաթողիկոսացն Հայոց թուղբք գոր գրեցին առ միմեանս.— Մարգարէն Դաւիթ յատուածայնն երդս սաղմոսացն օրհնարանէ . . .

Գ.— էջ 55.— Գիր Հաւատոյ Խոստովանութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, գրեալ ի Ներսիսէ արքեպիսկոպոսէ . . .

Դ.— էջ 82.— Թուղթ Առաջին Հռոմոց թագաւորին Եմամուէի առ սրբազան կաթողիկոսն Հայոց տէր Գրիգորին:

Մամոր.— էջ 84, ստորին լուսանցքին, զրիւր կ'ըսէ. «Ոյ եղբայր՝ զի օրհնակն աւերած էր եւ չկարացաք զրել, վասն այն թողաք զթուղթս՝ եթէ լիցի օրինակ զբնացն»։ Դրչին պարապ թողած թերթին վրայ զըրուած է պակսող մասը, զարձեալ նորապիւր, լայն ոչ նախորդին նման սեւ մելահով:

Ե.— էջ 85.— Պատասխանի Առաջին թղթոյն թագաւորին Հռոմեոց . . .

Զ.— էջ 99.— Սահմամբ Հաւատոյ Հայաստանեաց եկեղեցւոյ գրեալ Ներսէսի կաթողիկոսի Հայոց . . .

Է.— էջ 113.— Նորին Ցաղագս Դաւանութեանց եկեղեցւոյ:

Ը.— էջ 133.— Թուղթ Առաջին թագաւորին Հռոմեոց Մամուէի առ Ներսէս կաթողիկոս Հայոց Ցաղագս խնդրելոյ գմխաբանութիւն երկաբանչիւրոցս ազանց:

Թ.— էջ 135.— Պատասխանի Թղթոյն մեծի թագաւորին Հռոմեոց կիտ Մամուէի . . .

Տ.— էջ 146.— Պատմութիւն Հայոց Գլուխ ԻԱ. Տէր Ներսէս կայսցի տիեզերական վարդապետ, որ բազում երգս յորինեաց ի Հայո, սա խնդրէր կատարել գմխաբանութիւն սիրոյն, գոր խնդրէր թագաւորն յամաց Մամուէի, եւ բազում քուղբք գրեցին խոստովանութեամբ ի Սր. Նորաբանութիւն, ըստ ռազափառ դաւանութեան գրեաց նմա. ընդ որ յոյժ գարնացեալ նոքա, առաջեցին զամն իմաստաւէր խօսիլ ընդ նմա: Ընդ որ յոյժ հաւանեցաւ իմաստաւէրն, եւ դարձաւ յետ: Իսկ ի միւսանգամ գայն, կամէր Ներսէս ժողով առնել եւ միաբանիլ ընդ նոսա. եւ մինչ յայս միտոէր, փոխի յատեացա: Մեկնութիւն վարդապետին.— Գերապաշառ մեծ վարդապետն Ներսէս կայսցին, զոր Հայք ճանաչեն եւ ընդունեն իբրեւ զհովիւ սուրբ եւ հաստատելի եկեղեցւոյն իւրեանց . . .

Էջ 149.— Առաջում ի մեծէն կայսերէ Մամուէի առ Հայո յորում զնի տրամաբանութիւն գոր արար երեշտակն յամաց Տրիամն ընդ կաթողիկոսին Հայոց Տէր Ներսէսի.— Թամի յըստեղծմանէ աշխարհի ՏՈՂԸ, որ էր յաթուսաներորդ ամի թագաւորութեանն արքայաշտ եւ քրիստոսապառիւ եւ աստուածապառ կայսերն Մանուէի Գոմննոյ . . .— Առնուած է Կղմէս Կալանոսի Պատմութեանէ:

ԹԱ.— էջ 213.— Սահմամբ չորրորդ (եղծուած է) ժողովոյն այսիմօն, Քաղկեդոնի.— Առ ի կատարելագոյն ճանաչել զուղղափառ հաւատս . . .: Արդ սքա էին բանքն զոր խօսեցան ընդ միմեանս աւուրս յազումս Տրիանէ իմաստասէրն յունաց, եւ տէր Ներսէս կայսցի Կաթողիկոսն Հայոց, զոր եւ Կղմէս վարդապետս երդամբ խոստովանիմ եթէ թարգմանեցի զնոսա ի յունաց լարբառէ ի Հայո հաւատարմարար եւ առանց ստութեան ինչ . . . (էջ 231):

ԹԲ.— էջ 234.— Թուղթ կրկին անգամ պատասխանի դարձեալ ի թագաւորէն Հռոմեոց կիտ Մամուէի Ներսէսի կաթողիկոսի Հայոց . . .

ԹԳ.— էջ 238.— Թուղթ պատրիարքին սակս այսր խնդրոյ առ Սր. Հայրապետն:

ԹԴ.— էջ 241.— Պատասխանի քաղաքական գրոյս Տեառն Ներսէսի երկրորդ ամգամ . . .

ԹԵ.— էջ 244.— Աւուրք եւ բնդեան

րակամ կաթնաղիկէ եկեղեցւոյ քազաւորակամ ֆազաքին Կոստանդինուպօլսի պատրիարքի տէր Միխայէլի ողջ լինելի ի ֆս. ի մտաւտ ծառայից ֆրիստոսի եւ զգրմութեամբ եւ կամօֆ մօրին կաթնաղիկոսէ Հայոց, յաթոռակալէ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ:

ԺԶ. — էջ 250. — Թուրք Գրիգորի կաթնաղիկոսի Հայոց, որ զկնի տնտնմ Ներսէսի յաջորդեաց գաթռնմ. առ բարեպաշտ քազաւորն Հոռոմոց Մամուիլ:

ԺԷ. — էջ 255. — Թուրք բարեպաշտ քազաւորն Հոռոմոց Նմամուիլի, զոր զԸՐեաց պատրիարքի Գրիգոր Կաթնաղիկոսի Հայոց:

ԺԸ. — էջ 263. — Թուրք պատրիարքին Կոստանդինուպօլսի առ կաթնաղիկոսմ Հայոց Գրիգոր համաձայնութեամբ աւ. ժողովոյն:

ԺԹ. — էջ 271. — Թուրք Գրիգորիսի կաթնաղիկոսի Հայոց ծայնակցութեամբ ընդհանուր ժողովոյ Հայոց պատասխանի քազաւորն Հոռոմոց Մամուիլի, յորում և ուղղափառ դաւանութիւն ըստ խնդրոյ արքային ծայնակցութեամբ եւ ձեռնագրով աւ. Հայաստանեաց եպիսկոպոսաց:

Ի. — էջ 185. — Թուրք Գրիգորիսի կաթնաղիկոսի Հայոց եւ ընդհանուր Հայաստանեաց ժողովոյն գրեալ ի կաթնաղիկէ եկեղեցին Հոռոմոց, եւ յոր ի մնա սր. ժողովմ. պատասխանի քղքոյն Միքայէլի պատրիարքին, որ մախ քան զայս փոխեցաւ յաշխարհէ:

ԻԱ. — էջ 296. — Թուրք տնտնմ Գրիգորիսի կաթնաղիկոսի Հայոց, գրեալ եղբոր մօրին Ներսէսի եպիսկոպոսի հրամանաւ մօրին ի Միքայէտս առորց...:

Էջ 355. — Նորին տնտնմ Ներսէսի գրեալ առ եղբորորդին իւր Ապիրատն ի Կոստանդինուպօլսի:

ԻԲ. — էջ 357. — Նորին Տնտնմ Ներսէսի գրեալ պատասխանի քղքոյն պատրիարքին Առքոց տնտնմ Միխայէլի:

ԻԳ. — էջ 359. — Նորին տնտնմ Ներսիսի քուրք ի Կոստանդինուպօլսի առ ում Պօղոս Բանանայ հայկազմի ի Տարսմնէ կիլիկեցոց...:

ԻԴ. — էջ 361. — Նորին տնտնմ Ներսէսի առ եպիսկոպոսոսն եւ Վարդապետս

Հայաստանեայց վասն սիրոյ եւ միաբանութեան ընդ յայնմ:

ԻԵ. — էջ 363. — Նորին տնտնմ Ներսէսի կաթնաղիկոսի պատասխանի գրոյ ուրում որ գրեալ էր առ մա քանս կսկծամաց յանդուպէ յրբութեամբ:

ԻԶ. — էջ 366. — Նորին տնտնմ Ներսէսի առ մայմ ժպիրն:

ԻԷ. — էջ 368. — Նորին տնտնմ Ներսէսի կաթնաղիկոսի առ մայմ...:

ԼԲ. — էջ 377. — Նորին տնտնմ Ներսիսի կաթնաղիկոսի քուրք ի Սամստիա քազաֆ Յազազս Արեւորդեանցն դարձի:

ԼԳ. — էջ 385. — Նորին տնտնմ Ներսիսի կաթնաղիկոսի գրեալ քան մխիթարութեան առ վտանգեալս մարմնով...:

ԼԴ. — էջ 391. — Թուրք ի Ներսիսէ արքեպիսկոպոսէ կիլիկեցոց Տարսմնէ պատասխանի Յուսկանմ արքեպիսկոպոսն մգուտրի ի մեծն Անտիօք...:

ԼԵ. — էջ 414. — Գիր որ եղիւ առ Լիւնսէ կրօնաւորէ մակակնչեցեալ դոքսապատիոս, ի խնդրոյ բարեպաշտ մեծի յագաւորն փառեցաց ի կղզին Սիկիլիա, Ռոմերին, վասն ք պատրիարքացն Աթոռոց...: Ամենամեծառոճ տէր իմ...: Թարգմանեցաւ ի ձեռն Ներսէսի եպիսկոպոսի: Եւ Քրիստոսի յուսոյն մերոյ փառք յաւիտեանս ամէն: Գրեցաւ ՌճԻԶ [= 1677] ամին:

ԳԻՐԲ ԹՂԹՈՑ. — 1

ԼԶ. — էջ 439. — Կանօն Սուրբ Հայրապետին տիեզերաւորի Հայոց Մեծաց Թեմանմ Օմնեցոյն եւ այլ Սր. Հարանցն Հայոց և Ասորաց: Առաջին ժողովն արար Երանելի Հայրապետն մեր Սուրբ Գրիգոր, բաննորդի ամի կաթնաղիկոսի թեման իւրում...: Հմմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 220, Սակա ժողովոյ:

Մամօք. — Թղթոց Գրքի ձեռնարկն Թերթ մը ինկած է կ'երևել: Վասնդի մեր այս ձեռնարկեր ունի երկու էջոց Հատուած մը, որ Գրքիս տպագրեալին մէջ: Թղթոց Գրքին տպագրող այդ Հատուածը (էջ 227) կ'արտայայտէ ստորեւ:

... որպէս երբեմն ի ձեռն եղրի սրբունայ տարածեցաւ, զոր Տէր Հրամայեաց մեկ քակել զորոմէ յարկու թեման Նորին: Չոր

ի սաստկանալ ամբարշտութեան հերժուածոյն, որ յնորէ տարածեցաւ ընդ բոլոր աշխարհւոյն Հայոց արուեստ կործանման աղանդոյն նորա, զիմոր եւ զլուր յաստուածային խորհրդոյն որոշեցուք, զպատճառս ապականութեան մարմնոյն Գրիստոսի եւ զանշատման ի Բանէն Աստուծոյ. լիցուք վրիժառուք յաստուածային պէտս յանապականութեան: Յայսմհետէ կէտ եղեալ մի ոք ի խնացէ խառնել խմոր եւ ջուր յանապական խորհուրդ մարմնոյ եւ արեան Տեսարն. զի նոյն ինքն անապական հացիւն ամբացեալ լինի Սր. խորհուրդն, զի մի եւս բաղմացեալ լիցի աղանդ երկարակ խոստովանութեանն:

Աստանոր ծածկեալ կորուսցուք անյիշատակ զիմոր եւ զլուր բառնալով յաշխարհէն Հայոց, զի թերեւս կործանեցի անղանդ ապականութեան հերժուածոյն Գաղկեդոնի, եւ անապականութեամբ կատարեցի Սր. խորհուրդն Տէրունական:

Այս կանոն եւ զիր եղիցի խոստովանութեան հաւատոյս մերոյ, եւ այս եղիցի աւանդ ամենեցուն մեզ Հայաստանեաց: Եթէ եպիսկոպոս, կամ երէց, կամ կրօնաւոր, խմորով խորհուրդ կատարեցէ, այնպիսին ի մեզէ նոյնս ընկալցի, եւ կրեցէ պատուհաս սաստիկ եւ անհնարին:

Արդ զայս հնարեացուք հիմն եւ պարիսպ ամբութեան ընդդէմ հերժուածոյն Գաղկեդոնի:

Իսկ այժմ կէտ եղեալ ի բաց խցեսցուք զխորհուրդ երկարակացն, որք ապականեալ զու ասնն զանապական մարմինն տէրունական: Եւ արդ անապական հացիւն Հրօմայնմէ կատարել զգրկադործ մեղսաբաւի խորհուրդն, եւ հիմարկեալ ճառս օրինակեցուք [օրինակեցուք], եւ հնարեացուք վկայս հաստապատճառս եւ բաղմարանս, րեաղիւր բաղդատութեամբ, եւ մարդարէափակ ամբապնդեալ զրեցուցից պատճէնս հաւատոյ յաւանդութիւն խոստովանութեան վիճակիս մերոյ, եւ ծածկեալ ի բաց կորուսցուք զրնութիւն խառնուածոյն ապականութեան, եւ ճառարանեալ անապականարար խոսնացուք ընդդէմ այնորիկ, առ ի մոռանալ զխառնուել ապականութեան, անյիշատակաբար որոշեալ, եւ սեպ-

հականեցի կրօնս Հայոց, եւ կործանեցի չար աղանդն նոցա:

Նաեւ զՊահա Առաջաւորացն ի Սր. Պահա Բառասնորդացն կարգեցուք, եւ զշարքս եւ զիւրակէ Բառասնորդաց պահացն ի պայծառութիւն ուրախութեան կարգեցուք, ի ճաշակումն պարարտութեան կերակրոց որովայնամոլից արտաբնոյն եւ նոցին նմանիցն, եւ ոչ կարդեալ ուխտաւորաց եկեղեցւոյ:

Զի թէպէտեւ ջայս վայր ծոմացեալ միապէս յարաձգաբար ասի հաւատումն Սր. Պահոցն, զոր հաստատեալ եղեալ Սր. Առաքելոցն յօրէնելիւ հիմնացուցեալ, ՅԺԸ Հարցն, աւուրս խի՞ օր պահոցն. սակայն յաճախեալ քաղկեդոնական աղանդն այսպէս հնարեցուք, կապեալ կնքեցուք զառաջաւորս պահոցն, Ե օրեա աւուրբք ընդ պահս Սր. Պահեցին, անբաժանելի եւ անորիշ յօրինելով, ցանկ հաստատելով, եւ խորհրդին հաստապատակ լայնապարիսպ ամբափակեալ քառասնօրեա պահօք... (էջ 451), Հմմտ. յառաջիկայ թիւ 980, 999 եւ 1009 ձեռագիրները:

Էջ 459.— Նորին ընդդէմ այնոցիկ որ ապականեմ զՍր. խորհուրդն ի ձեռն խմորով եւ ջրով:— Ահա յառաջադոյն ծանուցեալ առաքելոցն զապստամբութիւնն հերժուածոյն ի ճշմարիտ հաւատոյն... — Հմմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 284:

ԼԷ.— էջ 485.— Թուղթ Առաքին Պետրոսի պատրիարքի Ազեկսանդրացոյ, զոր գրեաց առ Ակակ ի Կոստանդնուպոլս տնքն միաւորութեամբ գրեցաւ տապիմ քուղթ խորհրդի:— Երանելին Յուլիանէ սարկաւազի իմ... — Հմմտ. Սիոն, 1962, էջ 309:

ԼԸ.— էջ 469.— Երկրորդ Թուղթ Պետրոսի առ Ակակ:

ԼԹ.— էջ 470.— Թուղթ Ա. Ակակայ առ Պետրոս Պատրիարք:

Ս.— էջ 472.— Երրորդ Թուղթ Պետրոսի առ Ակակ:

ՍԱ.— էջ 474.— Թուղթ Երկրորդ Ակակայ առ Պետրոս:

ՍԲ.— էջ 475.— Թուղթ Զորորդ Պետրոսի առ Ակակ:

ՍԳ.— էջ 476.— Թուղթ Երրորդ Ակակայ առ Պետրոս:

ևԴ.— էջ 478.— Հիմզերորդ Թուխք
Պետրսի առ Ակակ:

ևԵ.— էջ 481.— Զորբորդ Թուխք Ա-
կակայ առ Պետրոս:

ևԶ.— էջ 482.— Վեցերորդ Պետրոսի
առ Ակակ:

ևԷ.— էջ 491.— Զեռնարկ գոր արար
ի քզքիմ Ակակիսու Հայրապետ որ ի կոս-
տանդիմուպոլիս:

ևԸ.— էջ 492.— Հիմզերորդ Ակակայ
առ Պետրոս:

ևԹ.— էջ 494.— Ուքերորդ [իմա/
եւքերորդ] Թուխք Պետրոսի առ Ակակ:

Մ.— էջ 494.— Վեցերորդ Թուխք Ա-
կակայ առ Պետրոս:

ՄԱ.— էջ 496.— Միաբարեքեան Գիր
որ տուաւ քերեկ ի ձեռն երանելոյն Պերգ-
միսս Ագառնիսի բարերար յարգայէ Զե-
նմէ...:

ՄԲ.— էջ 499.— Ուքերորդ Թուխք
Պետրոսի առ Ակակ:

ՄԳ.— էջ 501.— Վեցերորդ Թուխք
Ակակայ առ Պետրոս:

ՄԴ.— էջ 503.— Իմներորդ Թուխք
Պետրոսի առ Ակակ:

ՄԵ.— էջ 503.— Թուխք գոր արար
Ամաստաս քաղաքս ընդդէմ ամ հերձ-
ուածողաց:

ՄԶ.— էջ 505.— Այս երբորդ Թուխք
է կիրգի նպիսկապսի առ Նեստոր, զի
տայր մմա տեղի ապաշխարութեան յառաջ
քան զմերժելն մտա յնպիսկապսութեմէն,
զի չեւ եւս էր լեալ Սք. Սիւննադոսն, որ
կամօք Աստուծոյ ժողովեցան յնփեսոս,
Թուխք կիրգի առ Նեստոր.— Առ սուրբ
և առուածապաշտ և պաշտօնակից մեր
Նեստոր...: Հմմտ. Գիրք թղթոց, էջ 396:

ՄԷ.— էջ 517.— Երանելոյն կեիս-
տիանսի նպիսկապսի Հռոմայ, Թուխք
առաջին առ մեստոր.— Ոչ գիտեմ ուստի ի
մերս հասանկ լսելիս...: Հմմտ. Սիոն,
1964, էջ 256:

ՄԸ.— էջ 520.— Թուխք[ը] Դիմնե-
խոսի Արիսթագացոյ առ Յովհաննէս Աստ-
ուածաբան Առաքեալ եւ Աւետարանիչ պա-
րաստեմանեալ ի Պատմօս կղզւոյ.— Ողջու-
նեմ զքեզ պատուականդ իմ և սիրեցեալ
անձն...:

ՄԹ.— էջ 521.— Թուխք կոստանդ-
իանոսի առ Շապուհ արքայ պարսից.— Հա-
ւատս աստուածեղէնս պաշտեմ ևս...: Ա-
ռաքեցաւ ի ձեռն Յովհաննէս նպիսկապսի,
այն որ ի կատարած կենաց իւրոց անդէն
յաշխարհին պարսից ի մարտիրոսութեան
սպանեալ ևս պաշկեցաւ:

Կ.— էջ 525.— Պատեմն Թղթոյն մեծի
հայրապետին կոստանդինուպոլսի փոստայ
առ Աշոտ իշխանաց իշխան.— Քաջայայտդ
բարեպաշտութեամբ, հզորագոյնդ ճոխու-
թեամբ, բարձրագոյնդ ի համասնող, Աշոտ
իշխանդ Հայոց Մեծաց...:

ԿԱ.— էջ 530.— Պատասխանիմ Թղթ-
ոյն փռկայ, գրեալ Սահակայ Հայոց
Վարդապետի, հրամանաւ իշխանաց իշխա-
նի.— Քահանայակետի զգօնացելոյ պար-
կելտի և առաքինասէր որ ի Քրիստոս վա-
րուք փռու...:

ԿԲ.— էջ 547.— Թուխք Գազկայ
Վասպուրականի քաղաքորի առ կայսր յու-
նաց Ռոմանոս վան հաւատոյ.— Հոգեա-
պետի հանդարտի և զգօնացելոյ ցածուն և
պատուական վարուք ի Տէր...:

ԿԳ.— էջ 555.— Պողոսի Վարդապետի
ընդդէմ հերձուածոյն Բաղկեմնոյն.— Աստ-
ուածային և մեծն առաքելոց Պողոս զրկ
առ Կորնթեացիս...: Այս սուղ ի բազմաց
աւարտեցաւ:

ԿԴ.— էջ 579.— Թուխք Հռոմոց ի
Հայս...: Քրիստոս է խաղաղութիւն
մեր...:

ԿԵ.— էջ 599.— Թուրք Ողիհանյա-
կան Ներսեսի կաթողիկոսի Հայոց առ հա-
մբերն հայասեռ ազնիւս...:

ԿԶ.— էջ 682.— Յազագս Սք. երբոր-
դութեամն եւ մի Աստուածութեամն եւ
փրկագործ տնօրէնութեամն Քրիստոսի Աս-
տուծոյ մերայ, ասացեալ վահրամայ վար-
դապետի Հայոց:

ԿԷ.— էջ 712.— Գրիգորի քաջ հոռ-
տորի դաւամուքիւն.— Հաւատամ և խոս-
տովանիմ, դաւանիմ և Երկիր պապանեմ,
բոտ Հարցն աւանդութեանց սրբապան բա-
նից...:

ԿԸ.— էջ 721.— Սախմամբ Հաւատոյ
որ ի Նիկիայն ժողովեցան...:

ԿԹ.— էջ 722.— Դաւանութիւն քաղ-
կեդոնացոց, զոր իմեանք տանն. է ինչ որ
ուզիւ է, եւ է ինչ որ թիւր.— Որ ոք կա-
միցի փրկել...

Հ.— էջ 724.— Տօմար Ղեռնի առաջին
շիմոնի իւր տուն.— Բանն մարմին եղեւ, եւ
տաղաւարեաց ի մեզ...

ՀԱ.— էջ 727.— Դաւանութիւն քաղ-
կեդոնացոց, տես եւ զգոյշ լիւր, քիւր
կայ՝ եւ ուզիւ.— Գիտելի է, զի են ոմանք
որ մի բնութիւն ասեն ի Քրիստոս...

էջ 733-738, դատարկ:

Յիշատակարան Նուիրատուի.— 1686

էջ 732, մտորագիր.— Յիշատակ է
Ընդհանրականաց ժողովածու գիրքս Մի-
նաս Վարդապետի Յամթեցոյ եւ ծնողաց ի-
մոց թէ հոգեւորաց եւ թէ մարմնաւորաց ի
դուռն աթոռի ամ. Հայոց Սրբոյն Յակոբայ
ի Սբ. Բաղդէս Նրուսաղէմ: Արդ որք վայն-
լէք զսա ընթերցմամբ՝ հայեցեցէ զթողու-
թիւն մեղաց ինչ Մինաս սոսկ անուն վար-
դապետի, եւ Ած. մեզ ողորմեացի: Գրեցաւ
իմով ձեռամբս ի ՌՃԼԵ թվականիս, ի քա-
ղաք Թոխթաթ կոչեցեալ:

859

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

վեմետիկ

1668

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×4: էջք 518: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրել եւ
Ստացող՝ Պաղտատար Երէց Փայասցի, որդի
Միւլբոնի: Գրութիւն՝ խորագրերները եւ
գլխագրերները կարծիք, մնացեալը սեւ մե-
լանով, միասին, 26 տող, Նոտրագիր: Հա-
մառոտագրութիւնք զրեթէ սովորական:
Կաշեկազմ խաւաքարտեայ, Կնիք սեւա-
գրոյմ, ութանկիւն, զետեւումնաւոր է-
րէցք, էջ 518 10.: Նուիրատուք Իզմիրցի
Սիմէոն եւ որդիք Վարդերես (1729):

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, մանր մունր գրուածք:
էջ 2.— Գիւնիով թանաք երկու ի մէջ
արեւակաւն, ձ տրամ գինի, Մ տրամ գլխ-
տոր, ին տրամ ալի ներկ, ԺԲ սաճք, սոքայ
սխառեղ լից ի մէջ շուշաի, դիւր արեւն,
օրն Բ Գ անդամ չախամիշ արա Գ օր լաւ
թանաք արայ:

ԹՃԲ [= 1453] Թվին էաւ Ըստամպօլ
քաղաք օսմանցին ի մեծաց Հոսոց, ի
ամսնան մայիսի ԻԸ, որ էր օր պատկերի
երկուշաբոթի, տօն Սր. Կուսին Հռիփսիմէի,
գիւմեցին վերա քաղաքի երեքշաբոթի օր ա-
ռաւօտ առին քաղաքն ապատուելի, որ էր
տօն Սրբոց Գայեանեանց:

Ա.— ԲԱՌԳԻՐԳ.— 1

Նրեմիա վրդ.

էջ 3.— Հաւատօտ զամբարումն եւ
լուծումն քառից Աստուածայշումն Գրաց,
լուծումն յնրեմիայէ քամաթիքէ: Բառք ի
Գրաց Արարածաց:

էջ 11.— Առ ի Գրաց յՆից:

էջ 16.— Ամուսնք յերկուտասան ա-
կանցն:

էջ 24.— Բառք ի Գրաց Թուաց:

էջ 28.— Բառք Նրկրարդ Արիմաց:

էջ 59.— Բառք ի Գրաց Սիրաբայ:

էջ 71.— Բառք ի Գրաց Մարգարէին
Նրեմիայ:

Մամօք.— Շարունակութիւնք կը
դառնուի էջ 265-279: Կազմելու ատեն պրակ-
ները սխալ դրուած են:

Բ.— ԲԱՌԳԻՐԳ.— 5

էջ 73.— Այս քարքառ քերթագական
վասն չափոյ հոմերական տառիցն, վասնզի
քերթագական արեւեսմմն չափ քրակամին
են, եւ չափով վարին...:

էջ 134.— Ժէ է տառ քաղաճայն եւ
միջակ, ի մէջ չայի եւ չայի, զի քան զչան
խաճ է, եւ քան զչան լերկ, նաեւ է կիսա-
ճայն...:

էջ 210.— Ձայ է դիր բաղաձայն և և թաւ քան զայ և զդէ, քան զայ թաւապոյն է, և քան զդէ, յոյր, և ընդ կրկնակացն շարակարգեալ և դասեալ...:

էջ 247.— Փիւր է դիր բաղաձայն և քան զքան ... փոխան, յաղաքս փոխարէն, տրիտուր (էջ 250):

Գ.— ՊԱՏՄ. ՊՂՆՁԷ ՔԱՂԱՔԻՆ

էջ 251, տարբեր գրէէ — Պատմութիւն Պղնձէ Բաղաձայն գոր օրինակ է անցաւ աշխարհի.— Կայր ի Պաղտատ քաղաք խալիֆայ մի որում անուն էր Արդլմէլիք... — Թերիկ է, էջ 261-264, դատարկ:

Դ.— էջ 265, պրակ Դ., շարունակութիւն երևմտա վարդապետի Ս. Գրոց Բաղաձայն:

էջ 266.— Բառք ի Գրոց Բաղաձայն:

էջ 279.— Բառք ի Սր. Անտարանէ Յոհաննու Գլխայն:

Ե.— ՄԵԿՆ. ԱՐԱՐԱՇՈՅ.— 1

Յովհ. Թլկուրանցի

էջ 280.—

Ես Ովանէս Առաստ յոգի, որ մակ անուն Թաղկուրանցի, կամաւ իմով ի հագ մտի, բան ժողովեալ իմ յիշելի . . . : — Հմտ. Տաղապիրք, Երուսաղէմ, 1958, էջ 75:

Զ.— էջ 311.— Հարցմունք իմաստասիրաց եւ պատասխանի վարդապետաց իմաստունց եւ սրբոց, ի Մաքեդոն Անտալիայի Մեկնչէն, եւ Գրիգոր Տաքեւացուն Հարցմունքմէն:

է.— էջ 393.— Առաքա ամսոց Հռոմայնցեց զոր յայտնէ զչար խերմ:

էջ 395.— Թէ կամիցիս գիտել զբրոնքիւ արեգական կամ լուսնին:

էջ 399.— Յորժամ պիտուր ասող երևի յաւուրս իսկի՝ նոր թաղաւոր յարիցէ...:

էջ 407.— Յաղաքս խաւարման արեգականն և լուսնին...:

էջ 409.— Վասն երակ առնելոյ, և հաճամաթ, և բանքայ որ է չիշա...:

էջ 411-412, դատարկ:

էջ 413.— Վասն ճար քանակայի հարց.— Աւարտ և որդիքն է որ պահեցին ի խորանն մնալով, վասն է՞ր մեք ի օր...:

էջ 421.— Յոհաննու վարդապետի ասացեալ վասն աւերման աշխարհի, եւ վասն դատաստանի օտրն, եւ վասն զայստեանն Գրիգորի Աստուծոյ մերոյ.— Մեք որ ակն ունիմք զայստեանն Գր. Այ. մերոյ...:

Ը.— էջ 429.— Ազօք գիշերային, վերստին յաւելուած...: Ած. յաւիտեանկան բարբար և ամենակալ...:

էջ 430.— Ազօք գիշերային. աղերս մաղթամաց բան ի խորաց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ.— Արեգակն արդար ճառադայթ աւրնեալ...:

Ը.— ԱՂՈԹԱԳԻՐՔ.— 2

Յովհ. Գառնեցի

էջ 431.— Յոհաննու Գառնեցոյ, ասացեալ առ Տէր Ած. եւ Փրկիչն ամենայնի.— Տէր Տէր Հայր և Ած. կենաց իմոց անկանիմ առաջի քո...:

էջ 433.— Նորին Ազօք ասացեալ վասն յաւուր Կիրակելի.— Յաւիտեանկալ Ած. և արարիչ բոլորից...:

էջ 437.— Նորին Ազօք շափար յաւուր...:

էջ 439.— Նորին յազօք առ Սր. Աստուծաձայնին...:

էջ 448.— Նորին Ազօք առ Տէր մեր Յս. Քս.— Լոյս ի լուսոյ, լոյս աշխարհի Քս. Ած. ...:

Թ.— էջ 451.— Պատմեալ զՏէր ի բոյոց արդար վաստա...:

էջ 460.— Յայլմէ Գարագ Մեծի Ուրաքի...:

էջ 477-498, դատարկ:

Ժ.— էջ 499.— Բարոյական Առակք, էջ 499.— Երիտասարդ մի ուխտ եղևալ էր...:

էջ 508.— Առակաց ասեն թէ կին մարդոյն Գ. Լեւսի ջուր կալ...:

էջ 509-515, դատարկ:

էջ 516, Յիշատակարան Տես յետոյ:

էջ 518, տարբեր գրով.

Պարտէզ լցեալ ծաղկով իյի,

Պու. քիթապտէ ճուռիկ տօլու...:

Պ ա ղ ա ս Դ ա ի ր է ս է ա յ ս :

իջ 516.— Յիշատակարամ Պաղտատար
Գրչի—

Փառք քեզ Աստուած, Հայր եւ Որդի,
Հօրէ բխումն Սուրբ Հոգի,
Երբորդութեամբն միակի,
անուամբ անձամբ բաժանելի:
Որ յօրութիւն ետ տկարի,
մեղապարտիս ւ անարժանի,
որ զսա ծրեալ զծաղրեցի,
եւ անդ ելելալ աւարտեցի:
Ձեռամբ տՀաս փծուն զբշի,
Պաղտատար երէց Փայասցի,
որ յիշելոյ չեմ արժանի,
եւ ոչ ի կարգ քանանայի:
Արդ կատարելին ամենայնի,
կամակատ[ար] Տէրն բարի,
որ զիս Հասոյց ի ծայր բանի,
բազմահաւաք այսմ տառի:
Աւարտեցաւ րանս զբի,
մեծ քաղաքիս Վենետիկի,
ընդ հովանեաւ Սուրբ Առաքելոցն,
Մատթէոսի եւ Մարկոսի.
որք աւետարանիչք են աշխարհի,
եւ յուսալան այս քաղաքի,
ի թուականիս մեծի թուի,
ի Ազամա մինչ այս վայրի,
վեց Հազար եւ թիւ Հարիւր տարի,
եւ քառասուն ու Հինկ աւելի,
ի Մերնդենէ Տեառն Յիսուսի,
Հազար եւ վեց Հարիւր տարի,
քառասուն եւ եօթն յարարարթի.
մինչեւ ցայս օրս Համարի:
Դարձեալ թվին հայկազանի,
արեթականն տումարի,
Հազարն անցեալ ընդ Հարիւրի,
եւ եօթնհարասն թիւ աւելի,
կատարեցաւ ի այսմ ամի,
օրոստոսի Հինդիւստանի,
որ էր օրս մեծ շափաթի,
Վերափոխման Աստուածածնի:
Գծադրեցի զսա կամաւ,
վայելումն ինձ անարժանի,
որ ուխտ եկեալ Հոռոմ քաղաքի,
Սուրբ Նշխարացն Պետրոսի,
եւ անթոյլ աստուածային,
մեծ առաքելոյն Պօղոսի:
Որ արեկակէ են աշխարհի,
եւ բարեխօս Համայն ազգի:
Արդ այսմ եղեւ զրաւ տառի,

բառ զբոյս ւ այլ ամենի,
որ Հաւաքեալ ժողովեցի,
զարեպուծեան երկրիս զբեցի,
Ձմեղ աղաչեմք արտասուելի,
որք Հանդիպէք այսմ տառի,
զմեղաւորս յիշեցէք ի աղօթի,
առ ողորմած Տէրն ամենի,
դեռալ զերես իմ ի դետի,
եւ աղաչեմ բախմամբ սրտի,
Հայր մեղայիւ մի ողորմի,
տացէք ինձ մեղապարտի,
Ձի թագաւորն ամենի,
յորժամ յայցէ դատաստի,
դի ձեզ եւ մեզ ողորմեցի,
եւ լսել տացէ զձանն ուրախալի.
Թեկայք ծառայք իմ սիրելի,
եւ դասեցէ աջակողմի:
Եւ զուսուելչս իմ դրարի,
ըզտէր Սարգիսն պատուելի,
որ բազում ջանիւք սիրով սրտի,
աշխատեցաւ ընդ անարժանիս,
մինչեւ Հասոյց աստիճանի,
որ լոկ անուամբ երէց կոչի,
արքայ եւ Տէրն ամենայնի,
տացէ զվարձս ի միւսանդամն զալստի:
Դարձեալ իշեցէք ի աղօթի,
յմարմնաւոր ծնողս իմ աշխարհի,
զՀայրն իմ զՄեղքոս մեծի դահի,
որ Հանդուցեալ է առ Տէրն ամենի,
եւ զքաղցրիկ մայրն իմ երկրի,
կայ եւ ընծայեալ է Հինդ ողդի,
զմեծն Վարդան անուն կոչի,
ւ զիս դանաբաժանս եւ զեղկեմի,
որ ի աշխարհս չեմ իշելի,
զի շատ մեղօք եմ ես ի լի.
եւ զայլ եղբայրք իմ ի կարդի,
զՍարգիս եւ զՊօղոսն ընդ Պետրոսի:
Եւ ի Նազկելի իմ Նազկելի,
որ Հինդ եղբայրցս է Նա Նախիկի,
որ է պատուեալ մէջ կանանց ազգի,
եւ վարժապետիս իմ կին կոչի:
Եւ ամենայն մերձաւորի,
աղաքատոճմիս եւ օտարի,
եւ այլ ամէն ծանօթակցի,
թէ Հանդուցեալ եւ թէ ողջ երկրի:
Նայե օժար սրտով ի ին,
ասացէք զԱստուած ողորմին,
որժամ զայցէ Տէր փառօք Հայրենի,
Նայ ձեզ եւ մեզ ողորմեցի:

Ու ընթերցող(ք)ըք նազելի,
 Վեղադրէք աղալակների,
 Ղի անարհեստ եմ ի գրի,
 Ըստ իմ կարացն առաջ եկի:
 Որք տեսութեամբ ամա հանդիպի,
 Եւ կամ թէ վասն աւրինակի,
 Ինձ ասացէք Տէր ողորմի,
 Է արժանացուցէք հայր մեղայի:
 Ու զուգ մանկունք սիրողք բանի,
 Եինէն պատուէ[ր] ձեզ այս լիցի,
 Երբեք ընթերցման պիտանասցի,
 Խնամով բռնէք զգուշայի:
 Խնամով զսա պահողքն աւերանի,
 Եամենախնամ Տեսողն փրկչի,
 Ի հրոյ ի ջրոյ Է ի կաթիլքի,
 Է այլ անմաքուր ամէն բանի:
 Փառս տացուք միշտ անկղի,
 Հողոյ ստեղծեալքս մինչ ի մարմնի,
 Վասն պարտեացս ամենայնի,
 Հայր մեր որ յերկինս սուրբ եղիցի:
 Մամօք.— Վերեւ տրուած երեք թուա-
 կանները զիրար չեն բռներ, մանաւանդ քր-
 րիստոնէականն ու հայկականը:

Մամբ յիշատակագրութիւն Գրչի.—

Էջ 327.— Ու ընթերցողք, յորժամ
 ընթերցոյք զգրեալս ի սմայ, յիշեալք ի
 մաքրախալ յաղօթս ձեր զմեզօք լցեալ և
 զոտից ձեր կոխան զՊաղտասար մոխոյ
 նման և թի բերան հայր մեղայի ևձ. ո-
 ղորմի ասացէք ևձ. ձեզ ողորմեացի ա-
 մէն:

Յետնագայն յիշատակագրութեմք. —

1.— Էջ 398.— Յիշատակ և Քարոզ-
 զիրքս Իզմիրցի մահտեսի թէրզի Սիմէոնին
 և յուր որդի Վարդգէսին ի զուտն Սր.
 Ակորին, թվին ՌՃՀԸ [= 1729]ին, հոգտեմ-
 բերի ժեյն:

2.— Էջ 450.— Յիշատակ և Քարոզ-
 զիրքս Իզմիրցի մահտեսի թէրզի Սիմէոնին
 և ուր որդի Վարդգէսին, ի զուտն Սր.
 Ակորին, թվին ՌՃՀԸ [= 1729]ին, հոգտեմ-
 բերի ժեյն:

860

Ա.— ՀԱՌԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՍԻ.— 1

ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԺ. ՓԷՏՏԻՄԱՆԱՆ

ՆԻԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×2: Էջք 332: Հանգա-
 մանք չատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրու-
 թիւն՝ ամբողջովին սև: Մկանով, միասին,
 24 տող: Նոսր շեղազիր: Համառոտագրու-
 թիւնք սովորական: Կաշեկապ խաւաքարտ-
 եայ:

Մամօք.— «Օրինակեալ է մաքուր
 ոտորացի զրով Կիրակոս պատրիարք, մինչ-
 դեռ ի Կ. Պօլիս էր ի ձեմարանն: 1837» (Տ.
 Սալայանեան, Ցուցակ, էջ 468):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-4, դատարկ:

Էջ 5.— Հակատ.— Ժառ Տնօրէնու-
 թեան կենարարին մերոյ Յիսուսի, զիմառ-
 նական ստեղծարանու թեմար տաղաչափ-
 եայ, ի փէլտիսիան տիրացու Գրիգոր

զիտնական վարժապետէ: Բաժանեալ յեր-
 կուս մասունս. և ի վերջոյ յաւելեալ մաղ-
 թոնք առ ևձ. և առ սուրբս նորա, ոտանա-
 ուր բանի: Ի Կոստանդնուպօլիս, յամի
 Տեսան 1837:

Էջ 7.— Յառաջարկութիւն.— Այն
 տարազ կերակրոյ՝ որ սննդարար է մարմ-
 նոյ, թէպէտ և՜ փոքր մի տողից իցէ և
 կծու, ախորժանօք խնդրեմք...

Էջ 11.— Կոյսն երջանիկ ամենօրեանայ
 Սր. Աստուածածինն կայր առ Խաչին ախ-
 րելի որդւոյն անմխիթար տրամութեամբ,
 և ածեալ զմտաւ զամ. աստուածահաշ-
 տնօրէնութեան նորա զհանդէս՝ և՜ զգառն
 չարչարանաց նորա, անձայն լարբարով ի
 չթթունս հոգւոյն ողորմելիս իմն զոյգէր,
 ասելով...

Էջ 53.— Մասն Բ. ի վերայ եօթն բա-

նիցն Բերկառուի, զոր խօսեցաւ ի նաչին:

Էջ 79.— Ի Փէշտիմալեան գերիմաստ Գրիգոր Վարժապետի յօրինեալ դիմառնական ստեղծարանութեամբ երգարանէն: Մասն Գ. Գլուխ Ա.: Բողոք Աբ. Կուսին առ Որդին Միածին, մինչ էրն ի գերեզմանի առնապական մարմնով:

Էջ 141.— Աղերս առ Հայր Աստուած:

Էջ 185.— Աղերս առ Սուրբն Յովհաննէս Մկրտիչ:

Էջ 187-202, դատարկ:

Բ.— ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Էջ 203.— Քերթուած ալլաբանական ի Մնունդ Տեառն.— Երգեա ինձ երկին, զկուսական ծնունդ, զքո ստացողին...— Եարարեալ ի Հ. Արսէն Վարդապետէ Անթիմոս:

Էջ 211.— Հանդէս Մննդեան Տեառն:

Էջ 230.— Ի Մնունդ Տեառն, ի Մեթաթախոսէ նմանութեան յաւելուածք:

Էջ 236.— Քերթուած բարեբանական, երգեալ ի Կաղանդ, յամի 1812:

Էջ 243.— Յուրախարար զալուստ Պ. Ա. Ռափայէլի, դեկ. 3, 1815:

Էջ 252.— Մտադիւր Հարկատութիւն շնորհաց առ դեռածին մանուկն Գէորգ Հովնեան, յաւուր ծննդեան իւրոյ.— Ահա բարձի զծաղկունսն յԱստղկանն ի Հերաց...— 1835, Պետրոս Թափուխեանց:

Էջ 271.— Հաւասարութիւն եւ Համբարութիւնն են երկու միջոցք, որովք լինի Հետեւի խաղաղութեան:

Էջ 289.— Նա որ առաւել սիրէ, կանխադոյն յառնէ:

Էջ 293.— Ի ցաւ երանելի Կուսին...:

Էջ 309.— Տեսեալ զքաղաքն, ելաց ի վերայ նորա. Ղուկ. ԺԲ. 24 [Ղուկ. ԺԹ. 41]:

Էջ 313.— Ի Դառաստանի.— Ով մարդ, անգամ մը վերցուր աչքդ, խաչկէ՛՛ խառափէթէ եւ Հարարէթէ սրբէ միտքդ...:

Էջ 324.— Քարոզ յԱւետումն Սրբոյ Կուսին:

Էջ 332, դատարկ:

861

Ձ Գ Օ Ն.— 3

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20x15x1: Էջք 260: Հանգա՝ մանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրուութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնատառերը կարձիւր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 23 տող, Նոսր շեղագիր: Համառօտագրութիւնք առատ: Կազմ կիսալաթ խաւաքարեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1, ձապատ.— Գիրք որ կոչի ըԶգօմ:

Արարեալ Սրբոյ Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետին, ըստ խնդրոյ Սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին, ներթուում կենարարին ներմարմնութեան Գժ եւ Հնդին:

Էջ 2.— Ցամկ:

Էջ 3.— Թուղթ Սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին, առ Սուրբ Յակոբ Մծբնայ Եպիսկոպոս:

Էջ 167.— Ճառք Սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետին, ընդդէմ հրէից, գրեալ առ Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորչին մեր: Վասն քրիստոնէեան: Ճառ Առաջին:

862

Ա.— ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՑ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ.— 9)

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ՓԵՐՔՈՒՄԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×1: էջք 112+126: Հանդամանք բաւարար: Թուղթ՝ հասարակ, առաջին մասը ճերմակ, երկրորդը՝ կապտորակ: Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, միայն առաջին մասին մէջ, միւսները սև: մեկանով, միասին, 32, 29 տող: Նոտրագիր, նոտր չեղադիր: Համառոտադրութիւնք սովորականէն աւելի, կազմ խաւարտեալ, անարուեստ, քայքայուած:

Ա.— ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՑ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ

էջ 1.— Յաղագս առաջիկայ սուրբ աւետարանական առակացոյ, բան առ բարեմիտ ըմբերցողս: Օգնեա Հոգիք Սբ. Ած.: Գլուխ Ա.— Կանխարարացոյ և հոգեւորք Աւետարանիչ Մատթէոս...:

էջ 107-112, դատարկ:

Բ.— ԿՏԱԿԱԳԻՐ ՀՈԳԵՇԱՆԻ ԲԱՆԻՑ.— 1

Մաքար Երեւանցի

էջ 1.— Զոյժամիտ որդեակ իմ Զա-

քարիայ.— Հրամայէ մեզ Սրբազան Առաքեալն Պօղոս...:

էջ 2.— Մասն Առաջին: Վասն Արեւութեան և յատկութեան մարդոյ:

էջ 37.— Մասն երկրորդ: Յաղագս հեղից զգայարանաց:

էջ 77.— Մասն երրորդ: Յաղագս լանի, և վասն ոմանց զխաւոր կրից:

էջ 122.— Մեղսամած ծառայ Տեառն, և Հայր քոյ, Մարդար Զաքարիայ ՈՅՏԷՆց երեւանեցւոյ: Ի Սան Պետրոսի, 15 յուհիս, 1793:

էջ 123-126, դատարկ:

Յիշատակարան Նուիրատուի.

էջ, առաջին զբեր, 1, վերի լուսանցք.— Յիշատակ ուսումնարանի Սրբոց Յակոբեանց Առաքելական Աթոռոյն Երուսաղէմի: Ընծայեալ ի Կիրակոս Եպիսկոպոս երուսաղիմացոյ: Յամի Տեառն 1836:

863

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×4: էջք 556: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ խորագիրները և յաճախ գլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև: մեկանով, երկսին, 31 տող: Նոտրագիր վարժ: Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Գուռագիր զլիարդարդ էջ 7ա, խորանարդ էջ 22. Նկար էջ 6, չորս վեղարաւորներ՝ մին աթոռի վրայ նստած, երեքը ծուկի: Կաշեկազմ տախտակեայ զրուժաղարդ: Կուրծքին երկաթադիր «Մաղմուսի Մեկնութիւն»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4, դատարկ:

էջ 5, չեղադիր տնհարթ — Ներ զըրբոյս գտանին. Վարդանայ Վարդապետի Սաղմոսի Մեկնութիւն, Օղոստինոսի առաջեալ լանք պիտանիք խրատք և կանոնականք, Գաւառնադիրք Հայոց Թագաւորաց, և Մատթէոսի Վարդապետի Հայոց Քարոյք և Քաղաւածուք ի Սբ. Աւետարանէն Ղուկասոյ:

Ա.— ՄԵԿԿՆ. ՍԱՀՄՈՍԱՑ.— 5

Վարդան Վրդ.

էջ 7ա.— Աշխարհայուր եւ տիեզերա-
լոյս Վարդապետին Վարդամայ, պարզ եւ
լուսաւոր խորին խորհրդով եւ գիրապիտ
լուծմամբ եւ բանի մեկնութիւն արարեալ
Սաղմոսիս, շարժեալ ի Հոգւոյմ Սրբոյ, եւ
յարհիպեալմէն Հագրատայ, եւ յաշակեր-
տաց իւրաց, յայժ աշխատեալ մտաւոր քա-
նի, զոր ցուցանէ առաջիկայ ամբարնալս,
ի վարժ մանկամց մօր Սոսմի, Յաւ զարքա-
ցրն ամ. ի մի հաւաքեալ, ձեռնաս սիրո-
ղացմ, զոր եւ իմքն հասցէ իւրայնովն Երկ-
նից արքայութեամն ամէն.— Մի է Ան. եւ
մի միջնորդն Այ. եւ մարդկան, մարդն Յս.
Բս. առէ Բրիստոսի կենդանին Պօղոս...:

էջ 22.— Երանեալ է այլ որ ոչ գնաց
ի խորհուրդս ամպարշտաց...:

էջ 37Ե, ստորորտը.—

Ով զանպատէհ զծողս յիշէ,
եւ զթիւրութիւն իմ ոչ Հնեղնէ,
այն որ եկեալ զդատողս դատէ,
ի չար պահէն զնա փրկեացէ:

էջ 46Զ.— Յիշատակարան է.—

Որով յուսով յեցեալ ի Հաւատն ան-
կէիո, անչափ, անհամար, անեղր, անաս-
ման, ողորմածին Աստուծոյ, Վարդան մեղ-
սաներկ մարմին, եկի ընդ երկնադնաց
ու(զ)գլիս, բառն հարեալ զողորմած ձեռա-
ցրն Յիսուսի, եւ զեկեղեցոյ նորա, Հասայ
ի յաւարտս. ի ծն տընեալ զբիւր քանքար
պարտուցն իմոց, ի սաղմոս եւ յաղօթս,
նախ քան զմեզ զնացեալ առաջնորդաց, մեկ-
նողաց Հոգիալուրեցից, եւ յիսնիւն ազատիլ
սակն ունիմ յաղատարարն եւ յաստուծա-
րարն Հուրն Սուրբ ասպարհնեալ, յիմա ու-
րախութիւն մեծարելով զազատ մանկունս
եկեղեցւոյ, եւ զրնս աւարածս, բոլորիւք
եւ մասամբք բաղմապատեալ, աղաչելով
զՏէրն, յիմանայիս եւ զդպիտ որբան կամի
եւ կարէ ընդունել յամենեցունց, յաղաղս
իմոյ փրկութեանս խնդ(ր)ութեամբ, եւ յա-
ւերժայէն ցնծութեամբ, աւերհութիւն,
զտնութիւն, փառք, պատիւ երկրպապու-
թիւն, ի սկիզբն Հիմնարկութեան արարա-
ծոց, մինչեւ յօրս յայս, եւ մինչեւ զկատա-
լումն արարածոցս, ի նորանայն երկնի եւ

երկրի. եւ անդրաւ յաւիտենիւն, եւ եւս եւ
յիւրում անսկզբնութեանն եւ յանպիսեա-
նութեանն, բարբարս փառաբարութեամբ
աւրհնեացի անկարօտս ընտրիւն, լի պահե-
լով զեկեղեցի եւ զաշխարհս, եւ զթու-
թեամբ եւ ողորմութեամբ եւ փառք իւ-
րովք. զամէն եւ զեղեցիս ասացան Հա-
մարձակայոյնքն եւ մեծաւորքն նորա
սուրբք ամ. երկնաւորք եւ երկրաւորք, որք
էին, եւ են, եւ լինելոց են, անմեկնելի զմեր
նուառութիւնս կամելով յինքնանց, եւ
յլատուծել չաշցելով յամենողորմ Տեառ-
նէն, եւ ի բարեւունն բարոյ յաւիտեանս յա-
ւիտենից, եւ զանպիտան գծողս աղայիմ յի-
շէլ ի Տէր:

Յիշատակարան Նախկին Գրչի.—

էջ 48Գ.— Աստուծածաղ լուսոյ ճա-
ռապալթից շնորհաց Սր. Հոգոյն զարդարե-
ցան եղակեանքս ամ. իմանայիւք եւ զգա-
լիք...:

Վասնորոյ ի յաճախմանէ ընթերցմանց
եւ զբողաց ամ. ումէք յայլ եւ յայլ օրինա-
կաց, ի տ(ի)յիտաց եւ ի մանկանց, բայիւրմ
իւն բան սխալական նուագմէք, եւ ոչ որ-
պէս ի Դաւթայ, Զոր տեսեալ մեծն վարդա-
պետ Հասարակաց եկեղեցոյ լրման՝ Վար-
դա(պետ)ն, եւ օղնութեամբ Հողոյն ի մե-
կընչաց սրբոց եւ զրեմարանն, եւ Համա-
ռօտեաց զմեկնութիւն բանիցն ինոցունց Հո-
յեկիւր մեկնողացն զիւրահաս ընթերցողաց
եւ ուսումնասիրաց: Վասնորոյ յիշատակ
նորա աւերհութեամբ եղիցի, ամէն:

Վասնորոյ եւ եւ Տիրացու անարժան
աշակերտ գլով նորուն, անդ առ տեղեաւն
զընցի դա անարհեստ զընտրութեամբ ի վա-
րս մեղ, եւ յիշատակ, որ յայայտէ հանդի-
պիք եւ ժառանգէք զայս ամէնայիւր բուրաս-
տանս:

Վասնորոյ մաղթեալ աղայիմ եւ Հայց-
եալ պաղատիմ, որք հանդիպիք սորին ըն-
թերցման, աղմոս արարէք զմեզ յիշման,
յծնողս մեր եւ զեղբարքն, եւ որ յիշէք
ի նոյն մնայք յիշման՝ ի Բրիստոսէ Աստու-
ծոյ մերոյ, որ է աւերհեալ ընդ Հօր եւ Հո-
յոյն Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Բ.— էջ 47Ո.— Նրամելոյն Օգոստին-
Ուոյի ասացեալ խրատք ոգէշափ վասն

տարեփոխումն էր մարմնակազմի ի կարգ. — Նախ պարտիս ի միտ ածել թէ առ ինչ, եւ ուստի, եւ վասն որոյ եկերդ... Ով երջանիկ նորամուտ եղբարք ի սուրբ կարգս կրօնաւորութեան, յորժամ ընթեռնուք զսուրբ խրատս (երանելոյն Օգոստինոսի) յիշեցէք ի Քս. ըղձեղաւոր Օգոստինոսս, եւ որք յիշէքդ, յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ, ամէն:

Գ. — էջ 480ա. — Կանգնեալ երանելոյն Օգոստինոսի նպիսկապետի, վասն վարուց կրօնաւորաց. — Նախ քան զամ. եղբարք սիրելիք պարտիմք սիրել զԱստուած... :

Դ. — էջ 487ա. — Խրատական քանի հոգեշահի առացեալ Ար. Հարամց. — Հաստ հաստատուն մայր հրաժարման, եւ հակառակն սորա՝ յայտ է... :

Ե. — էջ (91ա. — Խրատ Ժամակարգութեան ազօրից եւ ծնրադրութեանց հասարակաց եւ առանձնաց, արարեալ ի Գրիգոր վարդապետէ. — Նախ պարտ է աստուածասիրաց ըստանալ հաւատք ուղիղս... : — Հմմտ. Միտն, 1954, էջ 251:

Զ. — էջ 494ա. — Կանգնեալ երանելոյն Օգոստինոսի նպիսկապետի եւ աստուածաբանութեան վարդապետի վասն վարուց կրօնաւորաց, արարեալ ի փառս Քրիստոսի

օրհնելոյն. — Կամելով ուսուցանել զհոստովանահարս, որք ոչ են լիապէս տեղեկք եւ հմուտ յամենայնի... :

Է. — էջ 540ա. — Սրբոյն Յովնան Մանգակունցեայ առացեալ վասն զգուշութեամբ մերժեցեալ ի մարմին եւ յարիւմ Որդւոյն Աստուծոյ — Սոսկան ոսկերք իմ զողովութեամբ եւ սարսափի անձն իմ հիացեալ... :

Ը. — էջ 546բ. — Առաջին հատոր պարանոթեան Հայոց ազգիս յորդոց յորդիս, այնպէս համառօտեալ որպէս զգաւազանագիրք... : Մազուր պուրուլէ յերեմիայէ :

Թ. — էջ 549բ. — Երկրորդ հատոր, գաւազան թափաւորութեան ազգին Արշակունեաց... :

Ժ. — էջ 553ա. — Երրորդ գաւազան թափաւորութեան Հայոց, որք ի հրէից խառնեայ էին յաղղս մեր... : Եւ յայլ եւ յայլ պատմութեանց ճշգրտեցաւ աշաքան եւ այս կարճառօտ մալուր պուրուլէ : Եւ մանուկն, որ ընդ մալիկ թաղաւորին կայր, փախեալ անդէն եւ պրծաւ ի ձեռաց յունաց, եւ այն է Ռուբէն, որ ի Կիլիկիեայ իշխեաց, զոր ի չորրորդ հատորի գաւազանագրոցս զնա սկիզբն եղաք իշխանացն Կիլիկեացոց, որք Ռուբինեանք կոչեցան :
Էջ 556, դատարկ :

864

Ս Ա Ղ Մ Ո Ս. — 1

(Հստ կերպակաւ թմարի)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 21x15x1: էջք 192: Հանգամանք լաւարար: Թուղթ կապտորակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկնուով, միասին, 26 տող: Նոտր շղակիւր: Համառօտապարտութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Բոթակազմ:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Թէհեւիմ, Մազոս Մարգա-

րէին Դաւթի, եւ արքային Իսրայէլի, ըստ բամանման հնգից գրոց Սաղմոսին երբայեւոց, եւ ըստ զլիսակարգութեան եւ տնտնութեան ընադրի նոցա, եւ ըստ ալլոց ինչ ինչ պանապանութեանց :

Սաղմոսաց Գիրք Առաջին: Սաղմոս Ա. — Երանեալ է այրն՝ որ ոչ զնաց ի խորհուրդ ամպարշտաց, եւ ի ճանապարհի մեղաւորաց ոչ եկաց, եւ ի րազմականի կատակոցաց ոչ նստաւ :

Ծամօք. — «Հմտ. Հ. Մ. Ձաճեան, ՈՒԼԿ. Սաղմոսաց, Հատոր 107. 1823» (Պապական, Յուշակ, Տետր 14, էջ 1439)։

Էջ 119. — Դասի Սաղմոս ՃԱ. — Զրարեղթութիւն և զիրաւունս երգեցից, քիչ Տէր սաղմոսեցից։

Էջ 185-192, դատարկ։

Յիշատակագրութիւն. —

էջ 184, տարբեր գրչով. — Յիշատակ է երուսաղէմի միարան ... Զօրութի Տէր Կարապետեան նուիրակ Հանդուցեալ Երեմիա շնորհադարձ վարդապետին... Թվին 1838, Սկստ. 6։

865

Ք Ա Ր Ո Զ Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւակ 21×15×2։ Էջք 288։ Հանգամանք լաւ։ Թուղթ հասարակ։ Գրիչ Աստուածատուր երէց։ Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մելանով, միասին, 25 տող։ Նոտր շեղակիր։ Համատուտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի։ Կաղմ կիսակաշի խաւաքարտեայ։ Ստացող Իպրահիմ Ջալապի։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1ա. — Ցանկ Գրոյս այս է. — Ա-ԻԶ, Ա. — Էջ 3ա. — (Քարոզ ի բան Սողոմոնի որ ասէ. Զի որք սրբութեամբ պահեն զսրբութիւն սրբեցին) — Ամենայն դիրք աստուածային զԱԾ. արդար դատաւոր քարոզեն... որոց փրկեցէ Քս. զամ. հաւատացեալս անուան իւրոյ, եւս առաւել զանարժան մեղապարտ զԱստուածատուր երէցնս զժողոջ դիրս իւր, ամէն։

Գ. — Էջ 44. — Յետու որդոյ Նաւեայ էր աղղէն Եփրեմի որդոն Յովսեփայ, եւ աշակերտ էր Մովսէսի, եւ իրբեւ զտարկաւոյ պահէր զդուռն խորանին վկայութեան զամս ի յանապատին... Որ ողորմի ըստացողի զրոյս Իպրահիմ չալապուն եւ իւր ծնողացն ամենեցուն, եւ մեկ անարժան եւ

անպիտան Աստուածատուր երէցս յիշեցէք, ամէն։

Ծամօք. — Նման յիշատակագրութիւն մը կը գտնուի նաեւ էջ 272։

ԺԹ. — Էջ 196. — Խրատ ետուն նախնի ծնողքն, Աղամ եւ Եւայ դաւակաց իւրեանց. մեք մեղանշելով ելաք ի դրախտէն, դուք անմեղ կացէք...։

Է. — Էջ 254. — Քարոզ ի բան եւ պատմութիւն ի բանն Եւայի մարդարէին որ ասէ. Եւ ի չորեքտասան ամի Թաղաւորութեանն Եղեկիայ և Սենեքերիմ արքայ (յ) Ասորեստանի ի վերայ ամուր քաղաքացն։

Ը. — Էջ 272. — Քարոզ վասն երից մանկանցն...։ Ի վերջն. Որ իշեր ի մէջ հնոցին եւ փրկեցեր զերիս մանկունս, նոյն ողորմութեամբ փրկեայ Յօհաննէս ծառայն ի մեղաց եւ ամ. չար փորձանաց եւ արժանի արայ անմահական կենացն եւ յերկնից արքայութեանն զինքն եւ զծնողքն իւր, եւ զիս զանարժան զըծողս զԱստուածատուր երէցս յիշեցէք եւ ԱԾ. զձեզ յիշէ ամէն (էջ 285)։

Էջ 285, տարբեր գրչով. — Յիշատակ ելաւ ի Սր. Փրկիչ ի Մկրտիչ Վարդապետէ (Արծրունի), 1838, յունվար 13։

Էջ 286-288, դատարկ։

866

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ (Գ. ՄԱՍ. Ա. ՀԱՅՈՐ).— 3

Թ. ԱԳՈՒՆԱՅԻ

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×15×4: էջք Բ+528: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝
խորադիրները ևւ զլխադիրները կարճեր,
մնացեալը սև և մեկանով, երկսին, 30 տող:
Նոտր շեղադիր, վարժ գրչէ: Համառո-
տագրութիւնք չափապանց առատ: Կաշե-
կազմ խաւաքարտեայ դրոշմադարդ: Պահ-
պանակ թղթեայ, սկիզբը մէկ Բերք, էջ
Ա-Բ, Ստացող Սիմէոն Եպս. Նջեցի:

Մամօր.— «Երեւի եթէ թարգմանեալ
իցէ ևւ այս յաւուրս Զաքարիա Եպս. ի Ստա-
թեու ևւ Յովհաննու. մործորեցեոյ» (Տ.
Սաւալանեան, Յուցակ, էջ 470):

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա, դատարկ:

էջ Բ, Յիշատակագրութիւն, տարբեր
գրչով.— թվ. 1768.

Եիշատակ է Քրիստոսի Տնօրէնու-
թեանն Թովմայի Աքիլինացոյ գիրքս, Սա-
սընցի ի գիւղէն Նջեցի Սիմէոն Եպս. ին, ի
Սր. Յակոբայ գրքատունն որ յէմ. ևւ ըստ
իւրոյ կտակին շունի ոք իշխանութիւն հա-
նելոյ զսա ի Սրբոյ Աթոռոյս: Վայելօղջող ևւ
օրինակօղջող սասցէք Ած. ողորմի: ի ՌՄԺէ
թվին Հայոց.— Նսյնը կը գտնուի նաև էջ
525ա:

էջ 1ա.— Յամկ Յազազ Տնօրէնու-
քեանն Քրիստոսի:— Ա.— [Զ]պատշաճա-
ւորութեանէ մարմնառութեանն Քրիստո-
սի...:

էջ 9ա, գունասոր զլխադարդի մը ներ-

քեւ.— Առաջին Հատոր երրորդի Մասին.
Հաւաքումն երանելոյն Թովմայի Աքիլինաց-
ոյ. Յազազ Տնօրէնութեանն Քրիստոսի.
— Քանզի Փրկիչն մեր, Տէր մեր Յս. Քս.
ըստ վկայելոյ հրեշտակին փրկելով զԺողո-
վուրդ իւր ի մեղաց իւրեանց, եցոյց ինք-
եան զճանապարհս առաքինութեան, որով
կարացոյք ժամանեալ առնելով ի յերա-
նութիւն անմահական կենացն...:

էջ 19-20, Երկու. ևւ կէս սինակէն ա-
ւելի պարսպ ձգուած, ըստ երևոյթին դա-
ղափոր օրինակին թերի բլլալուն պատճա-
ռաւ:

Ժե.— էջ 149ա.— Յետ այսորիկ տե-
սանելի է ի պահասութեանցն որ վերարե-
րին առ հոգին, ևւ վասն այսորիկ խնդրին
Ժ իր...:

ԼԶ.— էջ 316ա.— Յետ այսորիկ տե-
սանելի է յայտնութենէ ծնանելոյն...:

ԽԸ.— էջ 430ր.— Յետ այսորիկ տե-
սանելի է ի ներդրածութենէ չարչարանացն
Քրիստոսի...:

Մ.— էջ 446ր.— Յետ այսորիկ տեսա-
նելի է ի մահուանէն Քրիստոսի...:

ՃԹ.— էջ 515ր.— Յետ այսորիկ տե-
սանելի է ի գատողական իշխանութենէն
Քրիստոսի, ևւ վասն այսորիկ խնդրին Զ
իր...:

էջ 525ա.— Կատարեցաւ Դիրք Տնօ-
րէնութեանն Քրիստոսի, որ է առաջին հա-
տոր երրորդ մասին, Երանելոյն Թովմայի
Ազուինացեոյն ի վառս մարդացելոյն Քրիս-
տոսի Աստուծոյ մերոյ:

էջ 525բ- 528, դատարկ:

867

ՔԱՐՈՁԱԳԻՐԳ.— 3

ՔԱՐԹ. ԱՍՏԻՆ ԵՊՍ.

(ԺԹ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21x15x3: էջ Ը+320: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրու-
թիւն՝ ամբողջովին սեւ ձեւնով, միասիւն,
30 տող: Նոտարագիր: Համառոտագրութիւնք
առատ: Կաշեկապ տախտակեայ: Դատարկ
թուղթք՝ սկիզբը չորս թերթ, վերջը երեք,
իրրիւս պահպանակ: Ստացող Սահակ Քա-
հանայ Ատանացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Քարոզագիրք, ծաղկաքաղ ա-
րարեալ ի մեծն: Բարդուղիմէոսի գրքոյն,
ի կարգի քարոզողաց.— Քարոզ Աւետեաց
Սր. Աստուածածնին.— Եւ առաքեցաւ Հը-
րեշտակ Աստուծոյ ի քաղաք Գալիլիաց-
ւոյց...

էջ 17.— Այլ քարոզ վասն Աւետեաց
Աստուածածնի.— Գլուխ Բ.— Ողջոյն
Մարիամ լի շնորհօք, Տէր ընդ քեզ: Վար-
դապետք ասեն, թէ Թաղաւոր ոմն ունէր
ակն մի յոյժ պատուական...

էջ 31.— Քարոզ Յաղաղս Մենդեան
Գրիստոսի Գրիստոսի: Գլուխ Գ.— Բանն
մարմին Լոյս, և բնական և մեղ...

էջ 107.— Քարոզ Տեառնդատարին:
Գլուխ Ը.— Եւ իրրիւս ամին ծնողքն յմա-
նուկն Յիսուս...

էջ 205.— Քարոզ վասն օրինակին
Գրիստոսի օղտութիւն Հողոց: Գլուխ ԺԵ.—
Եթէ ակն քո զայթակեցուցանէ զքեզ,
խնայ և ընկեալ ի քէն...

էջ 250.— Քարոզ Չատկի Յարութեա-
նին Յի. Գի. Գլուխ ԺԸ.— Արդարեւ յար-
եաւ Տէր, և կրեւեցաւ Սիմօնի, Ղուկաս
ի՞ր զլուխ: Վարդապետք ասեն թէ Սր.
Աստուածածնին նման է արծուի, վասն Դ
պատճառի...

էջ 270.— Քարոզ Յաղաղս Ննջեցելոց:

Գլուխ ԺԹ.— Ողորմեցարուք ինձ, ողորմե-
ցարուք, ոյլ բարեկամք իմ, զի ձեռն Տեառն
մխեցաւ ինձ. Յօր, ԺԹ. Վարդապետք ա-
սեն թէ՛ յորժամ[ոք] արկեալ իցէ ի բանտ,
և բազում նեղութիւնս կրէ անդ...—
Հմմտ. Թիւ 294:

էջ 282.— Գլուխ Ի.— Երկրորդ պատ-
ճառաւ քարոզեմք վասն Ննջեցելոցն, զի
կենդանիքն ուղղեցան զկեանս իւրեանց, և
պատրաստեցան զինքեանս մահու...:

էջ 291.— Գլուխ ԻԱ.— Երրորդ պատ-
ճառաւ քարոզեմք վասն Ննջեցելոցն, զի կեն-
դանիքն մի անյուսաբար և անպատշաճա-
պէս սղասցան ի վերայ մեռելոցն, այլ միւի-
թարեացին...:

էջ 300.— Քարոզ Համբարձման Բը-
րիստոսի Աստուծոյ մեռոյ: Գլուխ ԻԲ.— Եւ
եղիւ ի օրհնելն նորա զնոսա մեկեցաւ ի
նոցանէ և վերանայր յերկինս...

էջ 308, վարի կէսը, և յաջորդ թերթը
պարապ Թողուած, ըստ երեւոյթին զաղա-
վար օրինակին թերի ըլլալուն պատճառաւ:
Նոյն ձեւով պարապ մնացած է նաեւ 314րդ
էջին մեծագոյն մասը:

էջ 315-320, տարրեր թուղթ, պահ-
պանակ:

Մամր յիշատակագրութիւնք.

1.— Գրչի.— էջ 46.— Քրիստոս Աստ-
ուած, քո սուրբ ծննդեամբ ողորմեա ստա-
ցողի զորոյս տէր Սահակին, և ինձ անար-
ժան զրչիս:

2.— Նուիրատուի.— 1867

էջ Ը, տարրեր զրոյ.— Յիշատակ է
զիրքս Սրբոց Յակոբեանց Թանգարանի ի
տէր Սահակ քահանայէ ձեռամբ Աստուա-
ծատուր վարդապետի, 1867 ապրիլ 19, յԱ-
տանայ քաղաքի:

868

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն. — 3

Ա. Յակոբ, Երուսաղեմ

ՌԻԱ=1572

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 20×14×7: Թերթ 285: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ բամպակեայ կոկեալ, Գրիչ եւ Մաղկող Սարգիս ՔՀՆ. Հիւզանցի, որդի Կարապետ Քահանայի: Գրուածիւ՝ սկզբնաորդերը եւ գլխադիրները կարմիր, մնացեալը սև մելանով, երկսիւն, 21 տող, Բոլորգիր կանոնաւոր: Կարմրագիծ զարդադիր իւրաքանչիւր հատուածի սկիզբը: Գունաւոր լուսանցազարդ հատուածներուն կից: Եւսերիոսի Թուղթ եւ 10 կանոնները 10 էջի վրայ, Թղ. 2բ-9ա: Բաղմալոյն խորանազարդ Թղ. 13ա, 91ա, 142ա, 223ա: Լուսանցքի մանրանկար Թղ. 88ա, 137ա, 144ա, 217ա, 276ա: Նկար՝ Ղուկաս Աւետարանիչ, Թղ. 141բ: Կաշեկաղձ տախտակեայ Թաւապատ: Պահպանակ մաղաղաթեայ սկիզբը եւ վերջը երկերկու թերթ, զատարկ: Ստացող՝ Հերապետ կուսակրօն քահանայ, որդի Ներսէսի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Թղ. 1-2ա, դատարկ: Նոյնպէս Թղ. 9բ:

Թղ. 10. — Գլխաւոր Աւետարան Մատթէոսի:

Մամօր. — Հատուածներու համարագրերը նշանակուած են կապոյտ միւլանով:

Թղ. 12, դատարկ:

Թղ. 13, Մաղաղաթ. — ԳիՌՔ ԾԼ-ՆԸՆԴԵԱՆ ՅԻ. ՔԻ. որդւոյ Դաւթի...

Թղ. 90ա. — Գլխիւք Աւետարանիմ Մարկոսի:

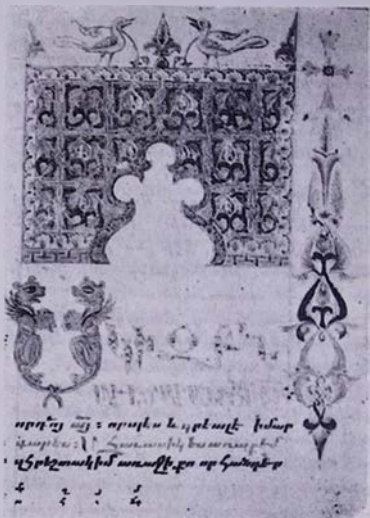
Մամօր. — Թղ. 90 եւ 91ի միջեւ թերթ մը կտրուած է վաղուց. ըստ երևոյթիւն կը պարունակէր Մարկոս Աւետարանչի պատկերը:

Թղ. 140. — Ակիգրն Գլխոց Աւետարանիմ որ ըստ Ղուկայ:

Թղ. 142, մաղաղաթ. — Քանդի բազմաթ յաւաքեցիւն...

Թղ. 221բ, բոլորգիր գրչէն. —

Տարտամա յիմաստըս Սուրբ Գրքոց, որովք սքնայ յարբունս տիոց, ահա կարաւտ սոցիւն համոց, զըտայ գերեալ յաւտար հոգւոց: Ուստի հարեալ սրտիս ի խոց, եւ տոյրմանս որ կայ յիս բոց, զայս սրկեմ կաթս անձրեւոց,

7. — Խորանազարդ Թ. 868, Թղ. 91ա

ըզձեռահիւարս Սուրբ Գրքոց,
Միթէ զնացիւք այսոց պետոց,
իմ գովասցի ծարաւս ուղւոց,
եւ սփոփեցի յիւրոց ցաւոց,
սրբեալ տաճար Տնառն անաթոց,
Այսու յուսով լերկս վաստակոց,
կամ ի յոքունց մէջ ի հոգոց,

դի արծաթեմալ ճրագին իմ բոց,
մի խրթնասցի յօտար Հողմոց:

Թղ. 222.— Գլուխք բստ Յովնանու
Աւետարանին:

Թղ. 223, մալաղաթ.— Ի սկզբանէ էր
բանն...

Թղ. 285, դատարկ:

8.— Ղուկաս Աւետարանիչ
Թ. 868, Թղ. 141ր

Գլխաւոր յիշատակարան.— 1572

Թղ. 282—284ա.—

Փառք Այ. ամէն: Փառք ամենասուրբ
Երրորդութեանն, Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգ-
ւոյն Սրբոյ, ամէն:

Որոյ շնորհաւոր աւարտեցաւ եռահարկ
եւ Հոգիազարդ Սր. Աւետարանն...

Որոյ ցանկացող եղեալ աստուածա-
խաւս եւ աւետարեւ Սր. Աւետարանիս, ա-
ռաքիւն եւ սրբակաց, կուսակրաւն Հերա-
պետ կրօնաւոր քահանայն, որ տղայ տիաւք
եւ երիտասարդ քահանայ, դառեալ տաղան-
դւրն լահեցողք ըստ Աւետարանին: Եւ զինքն
դատեալ եւ մեկնեալ ի մանկութենէ իւրմէ
յամենայն կրից եւ ի Հոգւոց աշխարհիս, եւ

բարձեալ զիսչ իւր Հանապաղ, եւ ընթա-
նայր զՀետ կոչողին Քրիստոսին:

Վասն որոյ յաւժար կամաւք ըստացաւ.
զՍուրբ Աւետարանիս ի յարգար վաստակոց
իւրոց, յիշատակ Հողմոյ իւրոյ եւ ծնողա-
ցն, Հօրն Ներսէսին, եւ մաւրն Մրջանին,
եւ եղբարցն Առաքելին եւ Սաւաթին եւ Եա-
ղաւաթին, եւ որդւոց նոցին: Լուսաւո-
րեացէ Տէր Ած. զՀոգի Հերապետ կրօնաւոր
քահանային, եւ զծնողաց նորին, եւ դամ.
աղգաց նոցին, եւ դասեսցէ ի խորանսն լու-
սեղէնս ամէն:

Եւ արդ ես յստինս ի գրաց եւ տրուպս
կարգաւորաց, Սարգիս եղկելի Հիզանցին,
չնորհի Տեառն սկսայ, եւ ողորութեամբ
նորին կատարեցի, ի Սր. Քաղաքս Երուսա-
ղէմ, ընդ Հովանեաւ Սր. Յակոբայ Տեառն-
եղբօր Աթոռոյս, եւ Սր. Յակոբայ զլիսա-
տանս որդոյն Ջերեզեա: Ի Հայրապետու-
թեան տեառն տէր խաչատրին, եւ ի պատ-
րիարքութեան Սր. Աթոռոյս տէր Աստու-
ածատրին եւ տէր Անդրիասին, զոր Տէր Ած.
պահեսցէ խաղաղութեամբ ընդ երկայն ա-
ւուրս, եւ յետ աստեացս ընդ Սր. Հայրա-
պետացն դասակից եւ պսակակից արաքցէ
ծնողաւն իւրովք, եւ ամ. աղգակածքն ա-
մէն: Եւ զչնորհալի Դաւիթ վարպետն, իր-
բւր զմիթեմի պտղալի տնկեսցէ Տէր Ած. ի
դաւիթս Սր. եկեղեցոյս ամէն:

Եւ արդ զրեցաւ ոսկ ի Թվականին Հա-
յոց Ռ ու քսան, եւ երբ մտաւ Ռիւն, ծաղ-
կեցաւ ձմեռն: Անձեղադիր լեւուք խոշո-
րութեան զրիս եւ ծաղկիս, զի կար մեր այս
էր: Զի դառնացեալ սրտիւ զրեցաւ, ի դառն
ժամանակիս, յորում ճեղմիք յայլաղճաց,
զի տաճիկն էառ զԿիպրոս եւ դրազումս կո-
տորեաց, զմարդ, զխաչ եւ զաւետարանս
զերեաց, եւ բազում ոճիրս գործեաց, զոր
ոչ կարեմ ընդ գորով արկենել:

Այս ամ. Եկն ի վերայ մեր վասն մե-
ղաց մերոց: Վասնզի աստուածաբնութիւն
եւ եղբայրսիրութիւն սպառեալ է ի քրիս-
տոնէից: Զոր խնդրեմք եւ յուսամք յամէն-
առաւոր քաղցրութիւն մարդասիրին Աստու-
ծոյ, զի դառարտն ի բարին արաքցէ ամէն:

Դարձեալ կրկին անդամ աղաչեմ յիշել
ի Տէր զՀերապետ կրօնաւոր քահանայն, եւ
յծնողսն իւր, եւ դաղքն ամ. եւ զեղբարսն:

Եւ զմեղաւոր զծողս զՍարգիս օուտանուն
 քահանայ, եւ զծնողսն իմ զվարապետ քա-
 շանայն, եւ զԳնարսն, եւ զկողակիցն իմ,
 զնանումն որ վրիեցաւ առ Քս. եւ զորդ-
 եակն իմ զՍարտիրոս քահանայն, եւ զՅո-
 ընն: Եւ զդատեսն իմ զՀովսիսմէն եւ զԵփ-

9.— Խորանագարդ թ. 868, Թղ. 1424

րոսինն, եւ զայլ երախտաւորսն մեր,
 զվարդան քահանայն, եւ զՄանիշակն, եւ
 զԹղթի կոկոզն զՏիրատուր կրօնաւոր քա-

շանայն, եւ զտնտես Շահնիզան: Եւ Աստ-
 ուածն որ առասան է ի տուրս քարեաց մեզ եւ
 մեզ ողորմեսցի, եւ նմա փառք յաւիտեանս
 ամէն:

Յիշատակարամ Հայրապետ Քահա-
 նայի:—

Թղ. 231ր, տարբեր գրչով եւ մեկա-
 նով, անհարթ բոլորգիր.— Դարձեալ յե-
 րեսս անկեալ կրկին անգամ աղաչեմք զմեզ
 ով սուրբ մանկունք եկեղեցոյ, յիշման ար-
 ժանի արարէք զտէր Հերապետ կրօնաւոր
 քահանայն, որ ստացաւ Սր. Աւետարանս ի
 խալ[ալ] վաստակոց իւրոց յիշատակ իւր եւ
 իւր ծնաւդացն, հաւրն Ներսէսին, եւ մաւրն
 Մովսէսին, եւ Լղբարց Առաքելի, Սասնին,
 Շաղա[ւա]թին, եւ որդոց Ներսէսին, Գրի-
 դորին, Յունանին, Վարդին, Յանուն, Թու-
 մային, Դաւթիսին, Կարապետին, Թաւմա-
 ին, եւ հարսներանցն: Եւ տէր Հրայսկեսոս
 սուրբ Սր. Աւետարանս ի դուռն Սր. Յակո-
 բայ անջինջ յիշատակ ինձ եւ ծնաւդաց ի-
 մոց: Ով որ հեռացուցանէ ծահելով կամ
 զրաւելով եւ կամ այլ ինչ պատճառաւ նայ
 զմասն զՈղբային առցէ եւ զխաչահանողացն,
 եւ ընդ սատանայի դատեսցի եւ պատժաւք
 տանջեսցի, զհուրն յաւիտեանական ժառան-
 ցիւնցէ, ամէն եւ Լղիցի Լղիցի:

Մամր լուսամցազարուքիւմք Խուզկո-
 ղի:—

1.— Թղ. 2ր.— Զմեղան ծաղիկ է ան-
 մեղադիր լինուք:

2.— Թղ. 141ր.— Զմեղաւոր Սարգիս
 ծաղկոց յիշեցէք ի բարին Քրիստոս:

869

ԳԻՐԲ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ (Ժ. ԳԱՌԻՅ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21x15x1: Էջք 70: Հանգա-
 մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝
 վերնագիրները եւ սկզբնատողերը կարմիր,
 մնացեալը սև եւ միայնով, միասին, 33-37
 տող: Նոտրագիր: Կաղմ կիսալաթ խաւա-
 քարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Սկիզբի պահպանակին Լրկորոզ էջին

վրայ շեղադիր. «Ռովանդակի զիրս զժ զը-
 լուիս Առաքինութեանց Գրոցն»:

Էջ 1.— Լու պարզեւս որդոց մարդ-
 կան...:

Էջ 4.— Յազագս Գովութեան Պարգե-
 ւացն:

Էջ 67.— Յազագս Պարգեւի իմաստու-
 քեան:

870

ԲԱՆԻՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆԻՔ.— 24

Ե. ՎՈՒԱՅԻՆԷ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×6: էջք 922: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
վերնադիրները և զլխադիրները կարծիք,
մնացեալը սեւ մեկանոյ, միասին, 23 տող,
նոսր շեղադիր: Համառոտագրութիւնք չատ-
առատ: Կաշկաղձ տախտակեայ զրոշմա-
յարդ: Դատարկ թուղթք սկիզբը տասնմէկ
թերթ, վերջը չորս:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Բանք ոսկիականք և. զեղեց-
կադոյնք, պանդան Սր. Գրոց վարդապե-
տութեամբն յարգարեալ և ճոխացեալ,
բոլոր ժամանակ տարւոյն, չարագրեալ և:

աւարեալ ի վերադանց սրբազան առաւա-
ճարանութեան վարդապետէ, և զբայր Յա-
կոբէ Վոսաճիւնոյ, կարգին քարոզողաց,
յումեմնէ Լպիսկոյսէն Ենանվենսիոյ երջան-
կապէս սկսանին:

էջ 618.— Կիրակէ իմնեռորդ, բամ
առաջիմ, զկացուքիւմ մեղաւորիմ տնոն-
սիւմ մշամակեալ:

Մամօր.— Իջադութեան մէջ երկու
տեղ սխալ կայ. կը պակսին 44 և 707 թի-
ւերը:

էջ 909.— Յանկ զբոյս ի վերայ Ա-
ւետարանին թէ քարոյութեանց և թէ ըս-
տանշկադրծութեանցն Քրիստոսին Աստու-
ծոյ մերոյ:

871

ՄԵՆԱՌԻԹԻՒՆ ԵՎԱՆՆՈՒ.— 2

ՆԱՆԱ ԱՍՈՐԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×3: էջք 396: Հանգա-
մանք չատ լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրու-
թիւն՝ բնարաններ կարծիք, մնացեալը սեւ
մեկանոյ, միասին, 24-27 տող: Նոսր շե-
ղադիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կա-
շկաղձ տախտակեայ ոսկեղբուսալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4. դատարկ:

էջ 5.— Յառաջաբանութիւն.— Ոչ ինչ
բղձալի ցոլ քան զթերեկացն յցուցանել զիղ-
ձքս տննանաց...— Հմմտ. Տպ. Վենե-
տիկ, 1920, էջ 1:

էջ 15.— Մեկնութիւն Սրբայ Աւետա-
րանի, որ ըստ Յոնաննու, արարեցեալ եւ
յարադրեցեալ ի Սրբայն Նամայէ Աստրաց
Վարդապետէ.— «Ի սկզբանէ էր բանն:
Պարտ է մէկ ի սկզբան ճառիցս նկատել...»

— Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 221:

էջ 213.— Եւ վասնդի ճրիւք Հոգւոյն
Սրբայ աւարեալ զլխաւորեցաք դաստուա-
ճական ճառիցս բացատրութիւն... այլ յոգ-
նուպայծառ տառիցս երկնային տեկոց ոստս
յաւէտս անմահական սրտօք տարբերոյ
մատուցից փառս ամենասուրբ երբորդու-
թեանն, ամէն.— Հմմտ. Տպ. էջ 241-245.
չարունակութիւնը կը պակսի մեր օրինա-
կին մէջ: Մերինը սակայն տեղ տեղ կը ներ-
կայացնէ տարբերութիւններ, որոնցմէ ո-
մտնք կարելի կընան նկատել:

էջ 218.— Նորին Սրբայն Նամայի
Դիրք երկրորդ:

էջ 391.— Յարժում ձեռնական ժամա-
նակին անվայելուչ զմեղակութիւնքն մա-
մանէն...:

էջ 394-396, դատարկ:

872

ՀՈՒՍԱՇԱԻԻՂ. — 2

ԳՐ. ՓԵՇՏԵՄԱՃԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 21×15×2: էջք 264: Հանդա-
մանք լա: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
ամբողջովին սև: Մեյանով, Միասին, 23
տող: Նոտրայիր: Թղթակազմ անարուեստ:

ԲՈՎԱՆԳՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Լուսաշաւիղ:

էջ 3. — [Ը]տ կարգաւորեայ նախա-
խնամութեանն Աստուծոյ, ոչ ոք կարէ ինք-
եամբ ճանաչել զխորհուրդս հաւատոյ... —
Հմմտ. Ա. Հատար, թ, 165:

էջ 248. — Զիա՞րդ հունաւոր միտք
բանեկեաց կարեն հայեցողապէս տեսանել
դանհուն կութիւնն Աստուծոյ:

էջ 250-264, դատարկ:

873

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՈՂԻ. — 4

ԳՐ. ՆԻՒՍԱՅԻ

Տեղի

1855

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 21×17×1: էջք 126+16: Հան-
դամանք շատ լա: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Սերուր Պետրոսեան: Գրութիւն՝ ամբողջ-
ովին սև: Մեյանով, Միասին, 25 տող: Նոտր
չեղապիր: Համատուտարութիւնք սովորա-
կանէն քիչ մը աւելի: Կազմ կիսայաթ խա-
ւաքարտեայ:

Ա. — ՄԵԿԵՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ

էջ 1. բոլորգիր. — Տեառն Գրեգորի
եղիսացոյ ժողովոյի Մեկնութեան առա-
ջիկայ լանիցոյ:

էջ 3. բոլորգիր. — Տեառն Գրեգորի
եղիսացոյ ժողովոյի Մեկնութեան առա-
ջիկայ լանիցոյ: Բան Առաջին: Քանք ժողո-
վոյի սրբոյն Դաւթի թագաւորի (սրբոյն)
Խորաշէյի յերեսացէմ:

էջ 105. — Բան Ութերորդ. — Ժամա-
նակ սիրելոյ, եւ ժամանակ ատելոյ... որ
եւ մեկ ամենեցուն իրի չնորհիւ Տե. մերոյ
Յիսուսի Քրիստոսի, որում փ. — զՏէր
Մի. Վդ. յիշէ:

էջ 124-126:

Բ. — ՀԵՐՄԵՍԻ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԻ ԱՍՏՅԵԱԼ

էջ 1. — Ած. իմանայի աշխարհ, աշ-
խարհ զդայի աստուած: Մարդ քակտելի
աշխարհ, Ած. անշարժելի աշխարհ...

էջ 8. — Վան իմաստասիրիս Հերմեայ
այսպէս վկայէ Հ. Պօղոս Յովնանեանց Վի-
ննացի. «Այս հաստուած ոչ է ի Հովն ան-
տանեայ զրոյց Հերմեայ աշակերտի առա-
ջելոց, այլ այլոյ ուրուք Հերմեսի կամ Հեր-
մեայ քրիստոնեայ փիլիսոփայի յերկրորդ՝
յստ այլոյ ի շրջորդ դարու» — Սեր. Պ.
1855:

էջ 9. — Իսկ ի Հանրադիտակ բառա-
րանի Հերմէս ասի անուն տեղածական ի
քերթողաց յաւուրս Ասկեպեայ բժշկի:
Վանն որոյ եւ կարծեմ զի ի նախնի դարս
քրիստոնէութեան հնարեայ իցէ այս յոյ-
տած յանուն Հերմեայ իբրտ. վկայութիւն
սուրբ կրօնիցս ի բերանի կոսապաշտից, սր-
պէս զՍիրիլլայիցն կեղծիք — Սերուր, Պ.
1855:

էջ 10-16, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Յուլիանոսի. — 1861

Էջ 2— Զմատեալն օրինակեալ ի Պետրոսեան Սերսրէլ, նուիրեաց ինքն թանգա-

րանին երոսաղէմի ի յիշատակ եղբոր իւրոյ Լերիցոյ Տ. Պօղոս դիտնական վարդապետի Պետրոսեան, յորմէ զօրինակ զրոցս ընկալեալ էր: 1861, Սեպ. 14:

874

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ. — 4

ՍԻՄԵՈՆ ԿԹՂ. ԵՐԵՒԱՆԵՑ:

Տրապիզոն

ՌՄԾԷ=1808

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 21×15×4: Էջք 465: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տակուն: Գրիչ և Ստացոյ խորայն Վրդ. Կ. Պոլսեցի: Գրութիւն՝ ամբողջովին սև մեկանով, միասուն, 33 տող: Նոսր չկցակեր: Համառօտադրութիւն չափարանց առատ: Կաշկկազմ անարուեստ, կոնակր ճկղբաւ:

Հակաս. —

Էջ 1.— Գրիք Քարալից ժողովեցեալ ի Գրոց Աստուածանց, և ի լուսաւոր րանից Սրբոց վարդապետաց, ի Սիմէօն Սրբազան Կաթողիկոսէ ամենայն Հայոց, որ ի Մայր Աթոն մեր Սուրբ Էջմիածին, ի փոստ Աստուծոյ, և ի յօղոստ մանկանց եկեղեցոյ: Ի ժամանակի նուիրակութեան իւրում ի Կոստանդնուպոլս մեծ և արքայանիստ քաղաքի, ի հաղար Մէթուքն մերում անդ:

Գաղափարեալ եղև վերստին ձեռամբ խորայն Վարդապետին Կոստանդնուպոլսից տաճարի Կարապետեան, ի Տրապիզոն քաղաքի տաճարաբնութեան, ընդ հովանեալ հրաշագործ պատկերի մօտն Աստուծոյ նկարեալ ի Սուրբ Անտարաքսէն Հովհաննէս, որում այժմ եղեալ կայ եկեղեցի Սրբոյն Օղակտիսի մեծի քահանային:

Ի Հայրապետութեան Սրբոյ Էջմիածնի Տեառն Դանիէլի որդանկարտար կաթողիկոսին ամ. Հայոց: Եւ ի պատրիարքութեան Սրբի երեսնադիման տառն Թէոդորոսի արքեպիսկոպոսին: Այլ և ի պատրիարքութեան արքայանիստ քաղաքի Կոստանդնու-

պոլսոյ տեառն Յռնանիի արժանապատիւ արքեպիսկոպոսին և քաջաբարոյ պատրիարքին:

Յամի մարդկայութեան Փրկչին մերոյ 1808, և ի թուականութեանս արամեանս տոհմի ՌՄԾԷ, և հոկտեմբերի սկզբան: Ի Առաջնորդարանն Հայոց, մեծ զդուռութեամբ:

Էջ 2.— Յառաջանութիւն և առապկցութիւն ինչ յապղոս տաջակայ Քարապրքոյ ի հեղինակէն արարեցեալ:

Էջ 6.— Քարոզ Առաջին: Ի Եօթն ապրիլի ամսոյ, ի տօնի Անտեան ի Սիմէօն Կաթողիկոսէ ասացեալ:

Էջ 387.— Յանք գլխոց և թղթաւ մարից, որոց տաջի տողի ռախամն դդուլի զորքանութիւնն ցուցանէ և զերկրորդն զթղթաւմարն:

Էջ 391-440, պատարկ:

Էջ 441.— Քարոզ ի հիւրերորդում չաւաթու Քառասնորդական մեծի սրբոյ պահոցս, ի տօնի Լուսաւորչին մերոյ Սրբոյն Գրիգորի:

Էջ 448.— Իսն ի վերայ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին մտաճիւղն իւրոյ ի վիրապիմ, եւ երեքտասան ամ միջոցաւ մնալոյն Որոս ամը, եւ սրախաւքիւն Ուրբի ասացեալ: Արդ զկէր երկրորտասան ստտիկ և անտանկի չարչարանաց...:

Էջ 452.— Քարոզ Զատիկ առաւօտուն:

Էջ 456.— Քարոզ ի վերայ հաւատոյ եւ դաւամութեան:

875

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՈՑ.— 3

Իրգմ. ՅԱՅՈՐ ԳՊԻՐ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×5.5: էջ 786: Հանդաժանք չառ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ խորագիրները և սկզբնատողերը կարմիր, մնացեալը սև: Մէլանով, միասին, 34 տող: Նոտր չեզոքիւր: Համառօտագրութիւնք չափազանց տոտա: Գունաւոր գլխաւորը էջ 5: Կաշեկապմ խաւաքարեալ գրոշմապարզ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4. դատարկ:

էջ 5.— Ի ներքոյ թաղաւորութեան

մէծի և ոչոստաի Կոստանդիանոսին, էք ի քաղաքին Աղէքանդրիայ Արիոս անուամբ էրէջ մի... — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 32:

էջ 946.— Պատմութիւն Կոստանդնուպօլսոյ Սր. Ժողովոյն. որ է ներկորդ Ընդհանրական ժողով:

էջ 777.— Օրինակ հրովալստակի զնիվիւրոյ բարեխաշտ յազաւորին Թէոփիլ Բողոքի Պորփիրոսի և Նեստորականաց, և Բողոքի Տիւրոսի եպիսկոպոսին իրենց յոսին:

էջ 778-786. դատարկ:

876

Ք Ա Ր Ո Ձ Ա Գ Ի Ր Ք

(ԺԼ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×14×4: էջ 468: Հանդաժանք չառ լաւ: Թուղթ տեղուն: Գրիչ և Ստացող Սպաթիւլի Ստրիկապ: Գրութիւն՝ խորագիրները և սկզբնատողերը կարմիր, մնացեալը սև: Մէլանով, միասին, 23 տող: Նոտրադիր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Ուղղագրութիւն չառ տկար: Գունաւոր զարդապիւր և յասանցապարզ իւրաքանչիւր քարոյի սկիզբը: Գունաւոր գլխաւորը էջ 7: Կաշեկապմ տախտակեալ գրոշմապարզ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2. դատարկ:

էջ 3.— Այս է ցամակ պատուական որ համարով գտանա ի կարգին:

էջ 5-6. դատարկ:

էջ 7.— Ա.— Քարոք ի բան. Ուխտ Յորա մատակարար.— Եւ նախ զայս պարտ է գիտել թէ քան զամենայն տառքինութիւն պատուական է յաղաթքն...:

Մանօր.— Ստորին յասանքին կարմրադիր կը կարդացուի. Յիշատակ է երեսացմէ ի դուռն Սրբայն Յակոբայ. ով ոք հանցէ զոշոթեամբ՝ տոցէ պատիճն Կաշին և Յուդայ ամէն:

էջ 41.— Բ.— Քարոք ի բան աւրինացն որ ասէ. պատուեցէ՛ գեայր և զմայր, զի քեզ բարի լինիցի.— Եւ պարտ է դիտել զի Դրան զոսկն ծնադին է պարտական, և Դրան ծընողն դասակին...:

էջ 147.— Ը.— Քարոք ի բան Դանիւլի մարգարէին... — Ձի թագաւորն Նարոյսոյնտոր... — Հմմտ. Թիւ 393, էջ 319. իր:

Մանօր.— «Այսպէս մէծ մասամբ Ղուկաս Վարդապետին քարոզներէն են» (Ս. Կթը. Ռայայեան, Յուդայ, տետր 15. էջ 1448):

էջ 332.— ԻԱ.— Պատմութիւնն համառօտ եղիայ մարգարէին.— Եղիա Թւորացի էր յաղկէ քահանայիցն...:

էջ 370.— ԻԲ.— Քարոք Ներսէսի կա-

յեցւոյն զգուշութեամբ քահանայից ի բաժն
որ ասէ . եթէ սիրէ՞ զիս զպատուիրամն իմ
պահեսցիք . — Դարձուցաւ յայտհանեա
լիկարդ լանիս առ դասս քահանայից որք
աստիճանաւ . երկրորդ էք եպիսկոպոսա
ցրդ . . . :

էջ 396 . — Իւ . — Յաղագս շնութեամբ
եւ պառնկութեամբ . — Քրիստոնէականք մի ան
կանիցիս յաղտ շնութեան . . . :

էջ 400—468 . զատարկ , բացի էջ 465էն :

Մամբ յիշատակագրութիւմ՝ Գլխի կը
դտնուին շատ մը քարոյնեքու վերջը , կ'առ
նենք մէկ հատ :

էջ 96 . — Յորոց Իրկեցէ Գն . զամ .
հաստատեալս անուան իւրոյ եւ զգծողս

զմեղուցեայ հողս զանաբաճան անուն Սա
ղայթէլ ռարկայաբա , եւ զծնաւդս մեր ,
եւս ատուովէյ ննջեցեալս ամէն :

Յետմագոյն յիշատակագրութիւմ . —
1740

էջ 465 . տարբեր գրչով . — Սր . Քա
րպիւրդս յիշատակ է Կեսարացի որ եւ
Վանք զիւղեցի Ետոյի Վարդապետին , ի Սր .
Եմ . ի գլուռն Սր . Յակոբայ , ի Թփին
ՌճՁԹ . ասացէք Աձ . ոգորմի :

Մամբ — Այս յիշատակագրութեան
բիւ՝ մը վերջը ընտրին մէյանով կայ թփ .
ՌճՁԹ [= 1684] , որ կրնայ բլլալ գրչու
թեան թուականի :

877

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ . —

Ծաւալ 21×16×4 : էջ 566 : Պրակք
Գ + ԺԱ (էջ 1—246) , շարունակութիւնը կը
պակսի : Հանդամաճը լաւ ընդհանրապէս ,
վարէ յուսանցքը ցեցակեր տեղտեղ : Թուղթ
հասարակ եւ կարծր : Դրութիւն՝ առ հասա
րակ սեւ մէկանով , ոկիզրի մասերուն մէջ
կտն կարմիր զլիսպիրներ , միասին , 30—
34 տող , Նոսր շեղադիր , երկու տեսակ :
Համառօտագրութիւնը շատ առատ կաշե
կապ խաւաքարտեայ , կուրծքին երկաթա
դիր կը կարգադրուի՝ Հողեայ Հըշտակայ :
Ստացող Սիմէոն Եպս . Նջեցի :

ԲՈՂԱՆԴԱԿՐՈՒԹԻՒՆ . —

էջ 1—4 , զատարկ գրեթէ :

էջ 5 . — Երեք են որք արտաքսն ըզ
մարդ ի տանէ՞ պաշարումն ծխոյ , աւե
րումն աստատողի , եւ կատարողի .
կնաջ . . . :

Մամբ . — էջ 1—47 . պրակ Ա—Գ , կը
բաղկանայ բազմութիւն մանր հաստած
նեղէ , զորս Սաւաքանեան կը ներկայացնէ
ստղէս . Բեանք վճռակնք եւ ասածք ի ձեւ
համեմատութեան . եւ ատանձնակի խօսի եւ
յոճէ եւ զտեսակց չորին ի նմանութիւն եւ

ի համեմատութիւն տնեայ , Բաց ի զրոց ի
մատառիրաց եւ սրբոց հարց , անուռ բանս
եւ յԱնարձեա զրոց . ապա զԱրեւիքս
զերան օրինակէ , որ սկսանի . Ժամանակն է
յտիշ (Յուցակ , էջ 473) :

էջ 48 . զատարկ :

Ա . — ՃԱՌԻՔ . — 4

Գր . Աստուածաբան

Ա . — էջ 49 . — Տեսուն Գրիգորի Երա
նելոյն եպիսկոպոսի Ալիազու , պատասխանի
յաղապս իւն յուսադրութեան հաւանո
թեան եւ հրաժարելոյ . Ուղթեցայ եւ
յպարտութիւն խոստովանիմ . . . — Հմմտ .
— Բ . Հատոր , թիւ 429 :

Բ . — էջ 68 . — Գրիգորի Պատասխա
նիք , յաղապս ի ձեռնագրութեան հրաժա
րելոյ : Նորին յինքն եւ ի հայրն եւ ի ժողո
վուրդն Պատասխանի յետ ձեռնագրութեանն
իւրոյ յերկրութիւն . — Զերկան իմ բացի եւ
ձյեցի զհաղի . . . :

Գ . — էջ 70 . — Նորին ույ պատասխա
նի , յորժամ եպիսկոպոս ձեռնագրեցաւ . —
Դարձեալ ի վերայ իմ օծումն եւ հողի . . . :

Դ . — էջ 72 . — ՅԱթանաոսու եպիսկո

պառ և կը կրանա զրաջի։ — ԶԱԹԱՆԱՐԻՈՍ զո-
վելոյս պատարիւնովն զովկեցից։ . . .

Ե. — էջ 75. — Նորին ի Կեսարիոս հո-
րայր խր. — Ոչ զովկեցոյք զիր ինչ արտա-
բոյն բան զշարին։ . . .

Զ. — էջ 76. — Նորին ի քոյրն իւր. —
Զպիւրիսն։ . . .

Է. — էջ 77. — Նորին առ Հայրն իւր,
որոյ մերձ է Բարսեղի։ Եւ նախ զԲարսեղ
զտօվէ, և ապա զՀայրն իւր ներբողէ։ —
Այրդ Աստուծոյ, և Հաստատարի մասայ։ . . .

Ը. — էջ 80. — Նորին ի Բասիլիոս Կե-
սարացի։ — Պատաստարէր զիմ բանս մեծն
Բասիլիոս։ . . .

Ա. — էջ 93. — Գրիգորի Աստուածա-
բանի առ Նաւարկութիւն — Որք յեղիպ-
ստէկ ևն, ողջունեմ։ . . .

Բ. — էջ 98. — Ի նաւարկութիւնն նո-
րին, ի Մելիտոս և պա. Անտիոքացի. առա-
ջառ ի Կոստանդնուպոլիս — Աճեցոյց մեկ
զիմն ոտաբերոյցն նոր առաքեալս։ . . .

Գ. — էջ 105. — Նորին ի պարն Եպիս-
կոպոսացն. — Զիմորդ մեկ մերքս՝ ոյ
Հոստակքոյ և Հոյակեցից։ . . .

Դ. — էջ 108. — Նորին ի Գրիգորիոս
և պա. Բարսեղի մերձ կազելոյ, յետ մեռ-
նադորութիւնն, և ի զիկաքս — Միւրեմոյ
Հաստատարի ոչինչ է փոխանակ յէրցս։ . . .

Ե. — էջ 109. — Նորին առ Կոչեցեալսն
ի սկզբանն և ոչ Հանդիպեալոս, յետ երի-
ցութեանն. — Զիմորդ զոր առնուր լաղձա-
յիւր՝ արշամարձէք առնուր։ . . .

Զ. — էջ 110. — Նորին ի Մաքսիմոս Ի-
մատասէր յարտաքս սահմանելոյն Եկեալ.
— Զիմատասերն զովկեցից։ . . .

Է. — էջ 113. — Նորին ի բանս եւ ի
Հաստարեցոյցիւն. — Թէպէտ ի բաժանակի
փոտամբոյթեան։ . . .

Ը. — էջ 114. — Նորին առ Յուլիանոս
Թապուսար — ԶՀելլիսնացոյ լեզու և բան
խոսիլ և ուսանիլ՝ արդիւ ի մէջ։ . . .

Թ. — էջ 121. — Նորին ի յինքն ի յա-
ղարակէ տնդրէն Եկեալ։ Զայս ճառս ի Կոս-
տանդնուպոլիս է առաջեալ. — Որոց Հաստ-
արակ է Հոյին՝ Հասարակ և կիրք։ . . .

էջ 126. — Պատճառ Բ. Ծնեալ Ճա-
սին — Կայսրն Գրատիանոս ոչ ունելոյ
որդի։ . . .

էջ 127. — Սրբոյն Գրիգորի Աստուա-
ծաբանի ի Յայտնութիւնն Տէառն։ Բ. Ծնեալ լին ի Ճառին Տէառնի այս, որ առէ. —
Դարձեալ իմ Տա. և զարձեալ իտրճուրդ։ . . .

էջ 132. — Պատճառ զարձեալ իմ Յի-
սուսին, որ աւարտեցաւ. — Յորժամ զԲ. Ծնեալ Ճառն կատարեաց։ . . .

էջ 133. — Սրբոյն Գրիգորի Աստուա-
ծաբանի Աղիպոյ և պա. առաջեալ ի Մկր-
տութիւնն Տէառն — Երկէ զպայճառ յուսա-
ւորութեանցն զոր տունեցաք։ . . .

էջ 140. — Երանելոյն Գրիգորի Աստ-
ուածաբանի Նաղիպոյ և պա. ի պատառ և ի
Հեղոյն թիւնն — Յարութեան օր, և սկիզ-
բն յաջոյցի։ . . .

էջ 141. — Նորին Գրիգորի Աստուա-
ծաբանի ի Սր. Պատառ — ի պաշտ իմում
կացի։ . . .

էջ 152. — Պատճառ վերոյ զրեալ Ճա-
սին, որ առէ՝ ի պաշտ իմում կացի. —
ԶՀաստ ուղղափառութեան ամ. տիեզերք
յատարելոյն բնկալսն։ . . .

էջ 155. — Ի մեծի աւուր, նոր Կիրա-
կէի Երանելոյն Գրիգորի Աստուածաբանի.
— Նաւարկութիւն պատուեցին Հին օրէնքն։ . . .

էջ 160. — Ի մեծի աւուր Պենտէկոս-
տէին՝ Գրիգորի Աստուածաբանի, Յաղպոս
Հոյոյն Սրբոյ. — Արդ յաղպոս տունիս զույ-
նաբեալ իմաստասիրեացոյք։ . . .

էջ 165. — Գրիգորի Աստուածաբանի ի
Մակարանցի վկայսն. — Ոչ տմեք նախ
քան զԳրիգորի զալուստն կատարելոյ՝ ա-
ռնոյ ի Բ. Հաստոցն այս Հանդիպիլ։ . . .

էջ 166. — Նորին ի Կիրիլլոս և պա.
Կոպոս, յանդատանէ Եկեալ, յետ մի ա-
ւուր յիշատակի վկայութեանն. — Երթեալ
մեծին Գրիգորի յառապատն։ . . .

էջ 167. — Պատմութիւն որպիսո-
թեանց Գրիգորի Աստուածաբանի — Յոր-
ժամ յաւատարեցին առաքեալն զտիե-
զերս։ . . .

էջ 168. — Պատճառ Հարցոցայ Գրոց.
— Յետ Համարանելոյ Տէառն զինքն և ա-
մաց։ . . .

էջ 169. — Ի Փիլոնէ յաղպոս անձին,
ի Բնութեան Գրոցն — Դիմակոսիտոս առէ,
թէ զնդատեալ ևն օր ևն. Հուր։ . . .

էջ 170. — Թուղթ Դրիգորի Մաղիս-
տրոսի առ Պարոս Հայրապետն Կաթողիկոս

Հայոց.— Ընծայեմ քեզ տարեկան, նորոյս
հասնայ քեզ բարութեան...

Ա.— էջ 171.— Առասպելք, զորս յի-
շատակեաց Աստուածաբանն ի ձառն Մկր-
տութեան, որոյ է սկիզբն Դարձեալ իմ Յս.
և Գարձեալ խորհուրդ:

Բ.— էջ 179.— Առասպելք ի դերեղ-
մանական բանիցն Աստուածաբանի, որ առ
Բաալիոս:

Գ.— էջ 181.— Յարձանականացն, որ
ընդդէմ Յուլիանոսի:

էջ 211.— Արիստոտէլի իմաստասիրի
Թուղթ առ Աղէքսանդրոս Թաղաւոր պատ-
մութիւն յաղայս աշխարհի:

էջ 229.— Արիստոտէլի Յաղայս Առ-
քինութեանց, առ Աղէքսանդրոս Թաղա-
ւորն:

էջ 233.— Ի Պերիարմենիաս զրոյց: Ի
Դաւթի անյաղթ սիրիստիպայէ:

Մանթ.— էջ 238, մէկանք և Գիրք
փոխում են, և արդիւն շարունակուած
մինչեւ էջ 462:

էջ 238.— 1.— Հոմալիցեաց, Զան-
մինս առ իմաստունն ունէին... ԶՀոմերոս
ո՞րք զիցն զյաստուածոց քոց զկատակեր-
պարոյցն: (Այլ բանք բարոյժք բնդդէմ ի-
մաստասիրաց. միայն այսքանս թէ իմաս-
տասէրք ոչ զտին զփրկութիւն, այլ ի կո-
րուստ են):

Մանթ.— Այս կտորին մասին Սաւա-
րանեան կը գրէ. «Հատուածք բանից...
ընդդէմ իմաստասիրաց. առեալ բանն ի դը-
րոց Աստուածաբանին և յառասպելացն ըստ
բացատրութեան Նոննոսի: Խօսի Համառօտս
և ընդդէմ աստուածաբանութեան Թիմէոսի
իմաստասիրի, Արիստոտէլի և Պլատոն-
ի... Նորին իսկ Նոննոսի Համարին գոյ
և այս Հատուածք բանիցն (Յուցակ, էջ
472):

էջ 244-246, դատարկ:

Բ.— ԳիՌԳ ՀՐԵՇՏԱԿԱՆ ԵՒ ՀՈԳԵԱՆ.— 2

Թ. Ագուլիմացի

էջ 247.— Համառօտ հաւաքումն. Յա-
ղայս Հրեշտակաց:

էջ 248.— Ա.— Յաղայս ընութեան

Հրեշտակաց. նախ խնդրի թէ՛ ամենեւին են
անմարմին: Երեւի թէ՛ ոչ. զի այն որ է ան-
մարմին՝ միայն Համեմատելովն առ մեզ,
և ոչ առ Աստուած...:

էջ 249.— Յաղայս բազմութեան Հը-
րեշտակաց. նախ խնդրի թէ՛ Հրեշտակէ են
բազմոյք: Երեւի թէ՛ ոչ. զի որչափ ոք ա-
ռաւել մերձ է միոյն, այնչափ սակաւ բազ-
մանայ...:

էջ 323.— ԻԲ.— Յաղայս ներգործու-
թեան Հրեշտակաց. նախ խնդրի թէ՛ Հրեշ-
տակէ կարճն լուսաւորել զմարդկս.— Ե-
րեւի թէ՛ ոչ...:

էջ 333.— ԻԵ.— Յաղայս զիւական
մարտից. նախ խնդրի թէ՛ մարդկէք փո-
մի՞ն ի զիւաց.— Երեւի թէ՛ ոչ...:

էջ 335.— Յանկ ոպեաց և զօրու-
թեանց. Յաղայս Հողւոյ և զօրութեանց
նորին, Ը զլլոով տես դայս: Ա:

Ա.— էջ 37.— Համառօտ Հաւաքումն,
Յաղայս Հողւոյ և զօրութեանց նորին.—
Ասկ Արիստոտէլ ի զիւր Հողեաց թէ՛ Հո-
յին կերպիւ ինչ է՛ ամենայն...:

ԽԳ.— էջ 400.— Յաղայս թէ՛ տեսողքն
դիմ. բոտ էութեան, ո՛չ տեսանն յԱծ.
յամ.:— Երեւի թէ՛ այո...:

էջ 401.— Յաղայս առաքինութեանց
Հողւոյն. Ա.:... Յաղայս թէ՛ սէր միա-
ցէ. յետ աստի կենացս. ԻԴ.— Կատարեցաւ
Յանկ երրորդ Հատորին, որ վասն առաքի-
նութեանց Հողւոյն:

Ա.— էջ 402.— Յաղայս Առաքինու-
թեանց Հողւոյն.— Յետ ասելոց յէութենէ
Հողւոյն, և ի զօրութեանց նորին...:

ԻԴ.— էջ 453.— Յաղայս թէ՛ սէր
միասցէ յետ աստի կենացս.— Երեւի թէ՛
ոչ. զի ունակութիւն և ներգործութիւնն
յանալանին ըստ յառաջ եղելոցն...:

էջ 454, դատարկ:

Մանթ.— Տ. Սաւարանեանի Յուցա-
կէն. «Թովմ. Ագուլիմացւոյ գիրք բաժանեալ
յերեւակ մասունս, յդ. Հրեշտակաց, յդ.
ոյկեաց և զօրութեանց նորին, յդ. առաքի-
նութեանց Հողւոյն. Թարգմանեալ երեւի և
այս յաւուրս Յովհ. Եղնկացւոյ և նորին
օղնականութեամբ: Զայս գիրք Թովմայի
Թարգմանեաց յետ ժամանակաց և. Ստ.

վրդ. Լեհացի, այլ դառաջին Երկու մասն միան, զորոց առ իւր առաջին թարգմանութիւնն էր յոյժ ապակեակայ և ոչ բովանդակին թարգմանեալ, այլ ծագիւթազ արարեալս (էջ 472) :

Էջ 455.— Նորին Ներսէսի եղբոր Կարաղիսի Հայոց՝ տեառն Գրիգորիսի: Պատասխանի յղբոյ ուրումն Յակոբայ Ասորւոյ վարդապետի. ի մայրաքաղաքէն Մելիտոյ Հայոց.— ի զպալի գիտաւորութիւն զբարեական շատ նամակի...

Էջ 463—466. զատարկ:

Էջ 467.— Թուղթ Ներսէսի արքեպիսկոպոսի Կիրիկեցոյ Տարսնի պատասխանի Յուսիան արքեպիսկոսի ձգեաւորի ի մեծն Սնտրոյ...

Էջ 476.— Տեառն Ներսէսի արքեպիսկոպոսի Տարսնի Կիրիկեցոյ, յորմա շուրջս պատկանութեամբ ի թագաւորէն Հայոց Մեծաց Լեւոնի ի Կոստանդնուպոլիս: Հարցումն պատրիարքին և պատասխանի արդիւն Ներսէսի:

Էջ 480.— Բան Ներսէսի առ Եպիսկոպոսաւս ի վարդապետս, և համարէն դասս Կիրիկեցոյ, որք յաւուրս տօնի արժանեալն յայն յայտնիալ ի կոչմանն տեառն Գրիգորիսի Կաթողիկոսի Երբոր նորին ի ձեռնադրութիւն զնա, Կաթողիկոսութեան Հայոց:

Էջ 487.— Նորին տեառն Ներսէսի, առ Եպիսկոպոսաւսն Եւ առ վարդապետս Հայաստանեայց, վսմն սիրոյ Եւ միաբանութեան ընդ յայնս.— Ներսէսն նուազաւ ծառայ Քի. և սղորմութեամբ և կամօք նորին Կաթողիկոս Հայոց, սրբապան Եպիսկոպոսայ մերոց և իմաստուն վարդապետաց, որ յաշխարհոյ Հայաստանեայց...

Էջ 488.— Պատմառ խնդրոյ միաբանութեան յազատելուն Հռոմաց Եւմեմուէլի. Եւ սրբոց Կարաղիսիացն Հայոց յուրքէն, զոր զրեցին առ միմեանս.— Մարդարէն Դուրթ յատուածային Երդս առդմոսացն օրհնարանն...

Էջ 490.— Դիւր Հաւատոյ Խոստովանութեան Հայաստանեայց Սեղեցեցոյ, զըրեալ ի Ներսէսէ արքեպիսկոպոսէ:— Բանիւք զուղեալեալ իմն խառնել ի լսելիս խոհեմապետի և աստուածաբանի անձին...

Էջ 495.— Աղիւսակածէ ծառ աղլաւանութեան:

Էջ 496.— Աստիճանք ազգականութեան: յայտնաւորածէ կարճութիւն, Ներսէսի զրուսած.— Մեծին Ներսէսի Հայոց պատրիարքի և Երկրորդ յուսուորչի արարեալ: Լեւոնիսոյ մէջ խրատ աստիճանաց ազգականութեան, մեծաւ աշխատութեամբ Հասու Եղեալ ի զրուսած աղիւսակածէ աստիճանացն...

Էջ 498.— Յազագս Պոսկի Կոստանուցեաց Սակար վարդապետի Լիւրեմեցոյ արարեալ: Գրեալ է, զի կանոն է այնոցիկ, որք սրբութեամբ սնանին և յինին ժն տարւոյ...

Էջ 514. զատարկ:

Էջ 515.— Յազագս Ազգական Արքեպիսկոպոսի.— Սեւ ասելոյն յուսուական արքեպիսկոպոսի, այժմ ասկի է յազգական արքեպիսկոպոսի...

Էջ 518.— Յազագս խնամալիս արգելման.— Բանդի զնոյն արգելումն ունի խնամութիւն ի յունի պապ, զոր ունի ազգականութիւն...

Էջ 524.— Յազագս Հոգեւոր Ազգականութեան.— Սեւ ասելոյն բաւականապէս ի մարնաւոր ազգականութեան և ի խնամաւորութեան, այժմ ասկի է ի Հոգեւոր ազգականութեան...

Դմար.— Վերջին 14 էջերու մասին (515—528) Տ. Ստաւրանեան կը գրէ. «Թարգմանեալ յերկրական լիցուի» (Յուլի, էջ 473):

Էջ 529.— Վսմն որ տեսն յէ՝ Եւ յայտնաւորութեան լինմն մի մարմնն այր Եւ կին: Պատասխանի.— Նախ նորին որ առ ի Բարդուստան Սաղմոսին: Ազգս ի գրախորհ պատկեցաւ, և յերկրի ամուսնացաւ, և պատմաւ մի մարմն կոչեցաւ որպէս և էրն...

Էջ 536.— Վսմն առն Եւ կնոջն, յազագս զըրեալ մի մարմնին.— Նախ ի որ. զիրս արարածոց՝ որպէս առ մարդարէն Մովսէս յատալին զուրին ի շատն ու Եւսին Համարն. և արար Ած. զմարդն ի պատկեր իւր...

Էջ 539.— Կարգ կամ ձեւ արեւակցու-

ԲԼԵՆԸ — ԵԿԵԼԵՍԻԱՅԻՆ ԵՒ ՍԵԼԱՊԻԺ ԲՈՒՆ-
 ԲԱՆԿՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՑԸ :

2.8 540 . 9 mmmrly :

Էջ 541— Ներսէսի Եղիսկոպոսի Կի-
րիկեցոց Տարսնի, ի խորհրդածութիւն
վասն ուղղափառ Հասարակ եկեղեցւոյ, որ ի
Սր. Երբրդոյութիւնն ևւ ի տնօրէնութիւնն
Քրիստոսի:— Հասարակ իմացականիս գի-
տութեամբ: . . .

Ի՞նչ օրէնքներով — Բնախօսութեամբ Քննու-
թեան Յաղապս զօրութեան աղօթից, և
Հաստատ. քի պարտ է ներդրածութեամբ ի
նոյն կանխել:

Էջ 564-566, դատարկ. ի բաց առնալ
յևտնագոյն յիշատակագրութիւն մը, չորս
տողերէ բաղկացած :

Ֆետնագոյն յիշատակագրութիւն. —
1768

էջ 365.— Յիշատակ է դերքս, Սա-
սրնցի ր դիւզն Նընցի Սիմէոն Եպիսկոպո-
սի, Սր. Եակոբայ դբատաանն, ոչ յեմ. բառ
իւրայ կտաակն ոչ որ ի իւննցն ճարն զսա ր
Սրբայ Աթոռոյս: Ընթերցողդ կամ օրինա-
կողդ անսացէք Ած. սղորմի: Եղև ի ՌՒԺԻ
հոգիս:

878

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՑՈՎՆԱՆՈՒ.— 3

ԵՓՐԱՆՄ ՎՐԴ. ՈՍԵՑԻ

Կ|ւ| ի ն կ|ւ ա

$$\text{BU} \cdot \text{r} = 1785$$

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Ծառայ 21.5x17x1: հիք 90: Հանդա-
մանք լայ: Թուղթ կապտորակ: Գրիշ՝ կի-
րակա Արդ: Առանաքի: Գրութիւն՝ ամ-
բողջովին սև: Ճկանով, ճիասիւն, 30-38
տող: Եկողալիք: Համոտառութիւնք սո-
ւորակաւ: Կողեւիք իտաաքարունայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ .—

էջ 1-2, դատարկ :

էջ 3.— Մեկնութիւն Մարգարէութեանն Յօաննան, Արարեալ Մատնն ետքիւն յար Վարդապետի Սահեղոյ՝ յաշակեղոսէ և յար Վարդապետի Սեանն Գարբէլէի զերանանձար կաթողիկոսի՝ ի խնդրոյ Սեանն Թէւոդոսոյ Վարդապետի Սահեղոյ, ի Թուիշ շառլո ՌՄԻԲ (= 1789), իսկ օրինակեցեալ

Նդիւն սա՝ ամենանուսառ Կիրակոս Թաթաւար յարեղայէ Ատանացոյ, ի թուարեւոթեան արամեան տոճի ՌՄԼԴ [= 1785], եւ յույ. ԼՈՔՆԵՐՈՂ աւուր, ի Հայրապետական Տեան ԹՅՈՂՈՐՈՍ զերամաքուր եւ գերայման կաթողիկոսի:

Յառաջարկանութիւն — Եւ արդ՝ զրկ
աստուածալիէն առաքեալ առ Հոդէծի զա-
ւակն իւր եւ առ մտերիմ աշակերտն Տի-
մոթէոս . . . :

էջ 10.— Գլուխ Առաջնորդորդ.— Եւ
 ԼղԼԷ բան Տէառն առ Յօնան որդի Ամաթ-
 Կայ՝ Էւ առջ . . .

էջ 81.— Արդ ընկալ զայս գուշնաքեայ
աշխատութիւնս մեր եղբայր Թէոդորոս և
Այսէլյու մեծին Անտիոքայ . . .

Լժ 84-ՅՈ, դատարկ:

879

ՎԵՑՈՐԷՒՅ ԳԻՐՔ.— 6

ԲԱՐՔ. ԵՊՍ. ՄԱՐԱՂԻՈՅ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ $20.5 \times 15 \times 2$: Էջ $L+210$:
Հանդամանք լաւ: Թուղթ չաւարակ: Գրեշ՝
Սարգիս: Գրութիւն՝ վերնագիրները, ըս-
կարնատողերը և զլխագիրները կարմիր,
մնացեալը սև և ձևանով, միասին, 33 տող:
Նոտրադիր: Համառոտադրութիւնք չաւ ա-
ռատ: Կաշկալով տախտակեայ զրոշմա-
յարդ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա-Դ, դատարկ, բացի էջ Գէն, ո-
րուն առաջին սիւնակին կէտ կը պարու-
նակէ այրութեան ցանկին սկզբնաւորու-
թիւնը, որ կիսատ ձգուած է, և յետոյ
դարձեալ սկսուած և շարունակուած էջ
Ե1-Է1: Էջ Է2-Ը կը մնան դատարկ:

Էջ 1.— Ի Խարդազիմէ աստուածա-
բան վարդապետէ: Գիր յաղագս Վեցօրեայ
Արարչութեան առաջին աւուրմ.— Սքան-
չելի եղև դիտութիւն քո ասէ սաղմոսե-
րուն Դաւիթ: Ասեմ վարդապետք Թէ մարդն
է բաղադրեալ ի հոգւոյ և ի մարմնոյ...

Էջ 109.— Հիմնգործող աւուրմ.— Բայց
վասն զործոյ Հինգերորդ աւուրն, առաջին

հարցումն է այս, թէ զործ հինգերորդ ա-
ւուրն պատշաճաբար պատմի ի գիրս
սուրբ: Երևի թէ ոչ...

Էջ 147.— Յաղագս է երաղ աւուրմ.—
Աստուծոյ սկիզբն արասցուք վասն հարց-
մանց է իր աւուրն...

Էջ 201.— Երևուին և և իր հարցումն
է թէ մեղքն Աղամայ ծանրագոյն է քան
գեւային...

Էջ 202.— Արդ կատարեցաւ գիրք
վեցօրեայ զործոց արարչութեան հաւաք-
եալ ձեռամբ Բարդուղիմէոսի եպիսկոպոսի
ի կարգէ քարոզողաց սրբոյն Դոմէնիկոսի
սղոյս: Հոռմայեցի եպիսկոպոս քաղաքին
Մարագոյ և Թարգմանեցաւ ի յատին բար-
բառոյ ի հայ լեզու, որոյ էր Թարգմանն
Յակոբ վարդապետն հայ սղոյս: և Բի.
փառք յախտեանս ամէն:

Նաև զգծողս տեւերս զանպիտան ամե-
նեցունց ծառայ տրուպ Սարգիսրա յիշէք ի
Բ. և զուրք յիշեալ լիջիք ամէն:

Էջ 203-210, դատարկ, կամ մասամբ
զրչափորձերով ծածկուած:

880

Ք Ա Ր Ո Զ Ա Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ $21 \times 15 \times 3.5$: Թերթք ճՃԶ:
Հանդամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները, սկզբնատողերը և
մասամբ զլխագիրները կարմիր, մնացեալը
սև և ձևանով, միասին, 29 տող: Նոտրա-
դիր: Համառոտադրութիւնք չաւ առատ:
Կաշկալով տախտակեայ զրոշմաղարդ: Դա-
տարկ Թուղթք, սկիզբը չորս թերթ, վերջը՝

Հեղինակներ.— Առաքել Լաւ. Սիւն-

Լաց, Տիրատուր Վրդ. և Մատթէոս Վրդ.:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— Թղ. Ա.— Տէր Առաքելի Սիւն-
ևց եպիսկոպոսի և հոգեմորդ վարժա-
պետի քարոզ տարեմտիմ, ի բանն որ ասէ.
Արիմեցե՛ք զՏէր արիմայիւն ձոր գի ըս-
բանչելիս արար: Արիմեա Յիսուս.— Սքան-
չելի է Ած. և սքանչելի են ամենայն զործ
նորա...

Բ. — Թ. Գ. Դ. — Նորին Տէր Առաքելի,
Քարագ Նրբնդեանմ...

Գ. — Թ. Բ. Զ. — Նորին առ մայմ քա-
րագ Նրբնդեանմ...

Դ. — Թ. Ժ. Զ. — Նորին առ մայմ քա-
րագ Նրբնդեանմ Տեառն ի կուսէմ. ի բանն
Սոգոմանի որ ասէ. Եւ ծագիկ քաշտաց. —
Ասէ ոսրման յերգս երգոցն անդական բը-
նութիւնն, ինքն վասն իւր վկայելով ասէ
այսպէս. Եւ ծագիկ...

Ե. — Թ. Ի. Զ. — Նորին Տէր Առաքե-
լայ ի մայմ բանն Սոգոմանի որ ասէ. Գեղե-
ցիկ Եւ մերձաւոր իմ...

Զ. — Թ. Կ. Զ. — Նորին Քարագ Մը-
նրնդեանմ Տեառն ի կուսէմ, ի բանն Սայեան
մարգարէի որ ասէ. Եւ յաւել Տէր ի խօսելի.

Է. — Թ. Կ. Զ. — Նորին քարագ ի Մը-
նրնդեանմ Տեառն ի կուսէմ ի բանն որ ասէ.
Գտեալ գեղգ արտաքս համբարեցեցի:

Ը. — Թ. Կ. Զ. — Քարագ ի բանն Ու-
րախ եղիցին երկիմք ի վերուստ Եւ ամպք
ցոգեացեմ զարդարութիւն. — Արդ որպէս ի
դալ ժէծի Եւ տիւղերկալ թաղաւորի...

Մանօր. — Լուսանցքին շղապիր Կը
կարդացայի. ճէրբատուր վարդապետի էն:
Թ. — Թ. Կ. Զ. — Քարագ Մննդեան
Տեառն ի կուսէմ ի բանն որ ասէ. Բանն
մարմին եղի Եւ բնակեաց ի մեզ. — Արդ ի
շորիք Աւտարանչացն պատվականապոյն
դոտանի Բռնանէս...

Ժ. — Թ. Զ. Զ. — Տիրաւոր վար-
դապետի արարեալ Քարագ յաղագս Մննդե-
ան Տեառն մերոյ Յսի. Գի. — Բայց աս-
տանօր պարտ վարկանիմ սակաւ ինչ յայտա-
դրան ինչ առնել տեսութեան...

ԺԼ. — Թ. Զ. Զ. — Դարձեալ Քարագ ի
բանն ի սկզբանէ էր Բանն... — Արդ աս-
տապոյք թէ ղինչ ի սկզբն Եւ ի քանիս լա-
ճանի...

Մանօր. — Լուսանցքին շղապիր ճէր-
բատուրի:

ԺԲ. — Թ. Զ. Զ. — Մատթէոս վար-
դապետի վասն հարցմանց օրինացն, Զամա-
գան Պատառնամիք, գոր խնդրեալ բարե-
պաշտոն Արիստօզմ, մեծ տանուտէրն Շեր-
իմայ. — (Թ) աստուածային զերնն զրեալ է
թէ պատրաստեցէք տայ պատասխանի ամե-
նայնի որ ինդրեցէն զբանն որ է վասն յու-
սոյն ձերոյ...

ԺԳ. — Թ. Զ. Զ. — Այս է պատճառ
պահեցն բովանդակ հարց:

ԺԴ. — Թ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոս
վարդապետի Քարագ. Մարդ ի պատուի էր
Եւ ոչ իմացաւ:

ԺԵ. — Թ. Զ. Զ. — Մատթէոս վար-
դապետի Քարագ, վասն Ազուհացիցն առա-
ջին առաքել ի բանն. Լուսարուք, սրբեցա-
րուք, ընկեցէք:

ԺԶ. — Թ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մատթէոս
վարդապետի Քարագ պահեց առաջին Գշար-
քին ի բանն որ ասէ. Արդարութիւն արդա-
բան ի վերայ մարմն եղիցի. — Նիւթական
բնութիւն մեր կրկին փոփոխումն ունի...

ԺԷ. — Թ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոս
վարդապետի Քարագ պահեց յառաջին
Դշրին...

ԺԸ. — Թ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոս
վարդապետի Քարագ ի բանն որ ասէ. մի
սպանմանը:

ԺԹ. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոս
վարդապետի Քարագ ի բանն. մի տուտ վը-
կայարմ:

Ի. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոս
վարդապետի Քարագ ի բանն. Մի շնար. մի
ցանկար:

ԻԼ. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոսի
վարդապետի Քարագ ի բանն որ ասէ. Մի
գողմանը:

ԻԳ. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոս
վարդապետի ի բանն որ ասէ. եթէ կոյրք
էիք ոչ էր ձեր մեզ:

ԻԴ. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոս
վարդապետի Քարագ Եւ խրատ վասն խո-
նարաւորեան...

ԻԵ. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Քարագ
Մաթթոս վարդապետի ի բանն որ ասէ. Ար-
քուն կացէք...

ԻԶ. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Քարագ մեծի Ե-
շուն ի բանն. Զի Եւ ընկալայ ի Տեառնէ գոր
Եւ ձեզ աւանդեցի. — Գրեալոյն շնորհաց
վիճակեան ի թաղաւորս...

ԻԷ. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոս
վարդապետի Քարագ Մը. Առաքելոցն.
Դուք էք լոյս:

ԻԸ. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Նորին Մաթթոս
վարդապետի Քարագ մահու իմաստութիւն
յիսլ. — Նախ զիմարութիւն գիտացուք...

ԻԹ. — Թ. Զ. Զ. Զ. Զ. — Քարագ վասն

մահու. ի բանն Յօթա որ ասէ. Մահ մար-
դոյ համզգիստ:

ԻԹ. — Թ. ԺԿԸ. — Քարոզ վասն մա-
հու. ի բանն. Մահ մեղաւորի չար է:

Լ. — Թ. ԺԿԷ. — Քարոզ Սրբոյն Գրի-
գորի Լուսաւորչին. ի բանն Դաւթի մար-
գաւին որ ասէ. Տէր. ով կացցէ ի խորա-
մի...:

ԼԼ. — Թ. ԺԶԳ. 2. — Քարոզ Սրբոյն

Գրիգորի Լուսաւորչին. ի բանն Սողոմոնի
որ ասէ. Յայնժամ կացցէ արդարն բազում
հաւարձակութեամբ...:

Թ. ԺԶԶ. 2. — ... և և հոռի մահաբեր
և կամ ահագին տեսիլն զիշապաց բաւա-
կան էր զաղտաղկի քաղկ. դշունչ խոյսպէս
կանգ կ'ստնէ. շարունակութիւնը չկայ,
Ըստ Երևոյթի յաջորդ թերթը պատուած
հանուած է վաղուց):

881

Զ Գ Օ Ն. — 4

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Պատւ. 21×15×2: էջք 360: Հանգա-
մանք լաւ: Բուդիս հասարակ, թեթեւօրէն
ծծող: Գրութիւն՝ վերնադիրները և բա-
կորնստողները կարճիւր, իւրաքանչիւր
հատի սկիզբի մէծ երկաթադիրը կապոյտ,
միացեալը սև, մէլանով, միասին, 23 տող:
Նոտրադիր կանոնաւոր: Համառոտագրու-
թիւնք սովորական: Կաշեկապմ խաւա-
քարտեայ: Ստացող՝ Սիմէոն Եպս. Նջեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Գիրք որ կոչի Զգոն: Աբարեայ
Սրբոյ Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետին,
բառ խնդրոյ Սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լու-
սաւորչին, ներթուրմ Կենարարին ներ-
մարմնութեանն Գծ և հնդին:

էջ 2. — Յանկ:

էջ 3. — Հատ Առաջին: Թուղլը Սըր-
բոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին, առ Սր.

Յակոբ Մծբնայ եպիսկոպոսն:

Մանօք. — Աջակողմեան յուսանցքին
կը տեսնուի հետեւեալը շեղադիր անմա-
քտը. «Սրբոյ Աթոռոյս յիշատակիս հան-
գըն, յիշի հանեալ յԱստուծոյ յարգայու-
թեանն»:

էջ 230. — Հստք Սրբոյն Յակոբայ
Մծբնայ Հայրապետին, ընդդէմ Հրէից,
գրեալ առ Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորչին
մեր: Վասն թղթատուրեան: Հատ Առաջին:

Յիշատակագրութիւն. — 1768

էջ 360. Նոտրադիր. — Յիշատակ է
զիրքս Սարսեցի ի զիւզէն Նջեցի Սիմէոն
Եպիսկոպոսին, ի Սր. Յակոբայ զրքատունն
որ յերուսաղէմ, և բառ իւրոյ կտակին
չունի ոք իշխանութիւն հանելոյ զաս ի Սըր-
բոյ Աթոռոյս. վաշեղադր և օրինակողք
ասացէք Աստուած սղորմի: Ի ՌՄԺԷ թվին
Հայոց:

882

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Պատւ. 21×14.5×1.5: էջք 208: Հան-
գամանք լաւ: Բուդիս լիանք: Գրութիւն՝
ամբողջովին սև, մէլանով, միասին, 32
տող: Նոտրադիր: Համառոտագրութիւնք
սովորականէն քիչ մը տակի: Կապմ խաւա-
քարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-2. զատարկ:

Ա. — ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ, ՅԵՍՈՒԱՅ. — 2

Ենթին հարի

էջ 3. — Մեկնութիւն Յեսուայ որդւյ

Նույն այդ արարեալ է Տեառն եփրեմի Խո-
րին Ասորոյ :

Բիշատակագրութիւն Գրչի .

Էջ 61 . — Բա . յոյս աշխարհի , յուսա-
սորեա անախանան յուսով քո զհոգի դժոգի
սորա ընկերացի ի զհոջէն Ձկնալըցի գրբի-
դորի անաբան զպրի :

Էջ 62 . դատարկ :

Բ . — Մեկն . ՅԵՍՈՒԱՅ ԵՒ
ԴԱՏԱԻՈՐԱՅ . — 2

Եղիշէ վարդապետ

Էջ 63 . — Մեկնութիւն ՅԵՍՈՒԱՅ ԵՒ
ԴԱՏԱԻՈՐԱՅ զոր արարեալ է ծալաքաղ
եղիշէի Հայոց Վարդապետին :

Եիշատակագրութիւն Գրչի .

Էջ 108 . — Յիշէի աղաչեմ զպարտա-
սորան բիւրոց յունաբաց :

Էջ 109-110 . դատարկ զբեթէ :

Դ . — Մեկնութիւն ԵՂԵՆԻԷԼԻ . — 3

Կիրեզ եպս .

Էջ 111 . — Սրբոյն Կիրեզի եպիսկո-
պոսի վերլուծութիւն կամ Մեկնութիւն
մարգարէին եղեկեղի :

Էջ 194 . — Գրուի 11 . Համար 1 . — Ե՛-
տո զիս ասէ ոգի Է՛ տժ զիս ի զուռն տան
Տեառն որ Հայրի բնդ արեւելս . . . :

Էջ 207-208 . դատարկ զբեթէ :

883

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

(ԺԸ . Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Ծաւալ 21×15×3.5 : Էջք Դ+508 : Հան-
դամանք լաւ : Թուղթ փայլուն առ Հասա-
րակ : Գրութիւն՝ խորագիրները Է՛ զլիա-
զիրները կարմիր , մնացեալը սև : Ճկանով ,
Էրկսին , 20-31 , Է՛ 25 տող : Նորագիր՝
խառն զրչութիւն : Համառոտագրութիւնք
չաւս առաւ : Կաշկաղճ տախտակեայ զրոշ-
մապարզ :

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ . —

Էջ ԼԵ-Դ . դատարկ զբեթէ :

Ա . — Մեկն . ԱՌԱՎԱՅ . — 6

Գր . Տաքեւացի

Էջ 1ա . — Յամն Առակացն Առաքմանի
իմաստախորի քաղաւորի որդւոյ Դաւթի :

Էջ 4 . դատարկ :

Էջ 5ա . — Գրիգորի աշակերտի Յո-
հաննու Որոտմեցւոյ եւ Բաջ զիտապետի ,
իւմառոտ հաւաքուիմ յԱռակաց Գրացն Առ-
աքմանի . ի յուսաւոր բանից Մեծիմ Ներ-
սէլի :

Եիշատակագրութիւն Գրչի . —

Էջ 84 . ստորին լուսանցքին . — Յա-
ղապս Առակաց Գրոցն վերջն է : Ձեղկեղի
զրբիս փրկեա ի շար կանանց ամէն :

Բ . — Մեկն . ԺՈՂՈՎԱՆ . — 6

Գր . Տաքեւացի

Էջ 85ա . — Գիրք Ժողովարդին : Աւգմեա
Տէր Յս . Գս . Ած . Փրկիչ իմ :

Էջ 97ա . — Կատարումն Ժողովողին
աստանօր ի փառս Գրիստոսի Աստուծոյ :

Դ . — Մեկն . ԻՄԱՏՏՈՒԹԵԱՆ . — 6

Գր . Տաքեւացի

Էջ 97բ . — Յաղագս Իմաստութեան
Առաքմանի . — Իսկ վասն Իմաստութեան Սո-
ղոմոնի ոմանք զայն թաղեցան վասն կրկին
պատճառի . . . :

Դ . — Մեկն . ԵՐԳ ԵՐԳՈՅԻՆ . — 8

Գր . Տաքեւացի

Էջ 153ա . — Յամն Է առաքիկայ Լուծ-
մանց երգ երգացին :

էջ 155ա.— Համառոտ Հաւաքումն ի տեսութիւնն Լուծմանց երգաց երգոյն, աշխատասիրեալ Գրիգորիոս հակօղի, արի եւ երջանիկ հոգեւորի եւ քաջ փիլիսոփայի մէջ, աշակերտի եղամեծին Յոսեփի Որոտնեցոյ, ի լուսաւոր բանից վարդապետին վարդաւանջ:

Ե.— ՄԵԿՆ. ԱՆԹԱՆԱՄ ԾԱՂԿԻ.— 1

Վարդան Վրդ.

էջ 212ա.— Վարդանայ Վարդապետի արարեալ գրեկնութիւն Անքառամ Ծագիւն, ի պատիւ Սուրբ Աստուածածնին, ի խնդրոյ Սարգսի:

էջ 224ա.— Գիտելի է զի օրն պատկեր է ամսոյն եւ տարւոյն, զի տարին է ՅԿԵ օր, եւ ամիսն ՅԿԵ մաս, եւ օրն ի տին միայն ՅԿԵ մասն...:

Զ.— էջ 225ա.— Եւ այս է նմանութիւն չորեքերկրական կենդանեացն, յուսեղէն տեսիլք նոցա, խաչանման կառք նոցա...: Կոչեն փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն ի մարդիք Հաճութիւն: Գրեալ է Բաղիչեցի ի Բաղատար վարդապետէ:

էջ 227բ.—228, դատարկ:

Է.— ՀԱՒԱՔԱՐԱՆԱԿԱՆ
ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 4

Պետրոս Վրդ. Հռոմկլայեցի

էջ 229ա. կը սկսի նոր պրակահամարով.— Համառոտաբար դոմարումն Հաւաքարանկանի Աստուածաբանութեան, մատենի ի ըրգմպանից արքոց զրեանց, նրբից եւ արտաքինաց, եւ աստուածաբան վարդապետաց, զեղեցիկ շատութեոք եւ ցոյնիւր տեսողաց, վասն առ ի պատրաստ զոյսյ, ի պէտս մատուցութեան եւ սերտորութեան բանասիրաց, ոչ թէ իմաստնաց եւ զիտեականաց, այլ նմանեաց իմոց իմաս-

տականց եւ տղիտաց, եւ եւս թէ մոռացկոտաց, Հաւաքաւ ի նուաստ մեղսամած պիտակ Պետրոսի Հռոմկլայեցոյ, ի վարժարանս Սրբոյ Էջմիածնի:

էջ 231ա.— Յանկ աստուածաբանականի մատենիս այս է:

էջ 233.— Յաղագս երանութեան աստուածապետականին:

էջ 415բ.—422, դատարկ:

Ը.— Սիմէոն Կաթողիկոսի Երեւանեցոյ յառաջարանութիւն Մեկնութեան Պոլիւքի.— Եւղպարի 422 էջին վրայ:

էջ 423ա.— Բան առ ընթերցող Հաւաքի եւ սիրելի Էղբարցոյ իմ...:

էջ 429—430, դատարկ:

Թ.— էջ 431ա.— Կարգ եւ կանոն ազօթից, զոր խնդրեալ է Հոգեկիր արանց յոմեմէն միայնացելոյ արթուն եւ դուարթուն Հոգոյ Գրիգորոյ, որ եւ ցուցանէ նախադրութիւն լսելիս թէ ոչ Համարի զտեմն արմանի աշակերտի իրիս, վասն այն դատաքիւյն բուն ի մէջ առեալ զնէ սկիզբն կանոնիս.— Աստուածային առաքեալն Պաղոս առ Նոթի ընտրութեան եւ բնակարան ամենաուրբ Հոգւոյն...:

Ժ.— էջ 455ա.— Սահման Աղօթից արարեալ ի կիրակոս վարդապետէ.— Ամենայն աստուածապետ անձն, որ ջերմ յոմարութեամբ մտաշի առաջի Աստուծոյ...:

էջ 456բ.—462, դատարկ:

էջ 463.— Այս է Արիստոտելի իմաստասիրութեան ծառքն, որ ցուցանէ թէ աշակէս զտառ բոտ կարգի տառաջնոցն.— էջ 468.— Եւ կին ոմն իմաստասիրաց առաց, երբի ցոյցմուն տեսնեմ յերկինս, եւ մին ի նոցանէ ի մարմնի տեսնի, եւ ինքն է առեւ, եւ ամենայն Էղեւայք ի նման չարմին:

էջ 477—508, դատարկ:

884

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

(ԺԸ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 20.5×15>5: էջք 560: Հանգա-
մանք յա: Թուղթ տոկուն, ոչ միատեսակ:
Գրութիւն՝ խորագիրները և սկզբնա-
տառերը կարմիր, մնացեալը սև: Մէլանոյ,
միասին, 31 տող, էրրմէն աւելի կամ պա-
կատ: Նոսրագիր, տարբեր գրիչներէ: Հա-
մառատագրութիւնք սոսառ: Կաշեկազմ
տախտակեայ գրոյմագարդ: Պահպանակ
մոպպոթեկայ, սկիւրը և վերջը երկերկու
խելի, Երկաթագիր աւետարանի մասն:
Գնող՝ Նաննայ Սրկ. երուսաղէմացի:

Ա.— ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 5

Ալեքստ

էջ 1-2. դատարկ:

էջ 3.— Յանկ:— (Ն)ախ թէ է* Աստ-
ուած:— Սկզբնատառերը չեն գրուած:
Նոյնպէս և յաջորդ ցանկերուն մէջ:

էջ 5.— Համառուս Հաւաքում Աստ-
ուածաբանական Աշմարտութեան.— Քան-
գի գերագնացութիւն տառուածաբանական
համարութեան է նշոյլ վերինն ճառա-
դասութիւն:—

էջ 344.— Սկիզբն եօթնիւրդ Գրքոյն
վրասն կատարածի Աշխարհի:

էջ 379.— Յաղագս թուելոյ գերկնա-
յին խնդրութեանց.— Յետ ամ. Համառոտա-
բար թուեցուի գերկնային խնդութեան
ոչ յեղականն որ ընդ սեռին, այլ զսեռ և
գրականաց, քանզի այնքան ևս մասնաւոր
խնդութիւնքն:—

էջ 382-386, դատարկ:

Բ.— ՄԵՆԿ. ԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ.— 2

Առաքել Եպս. Սիմեաց

էջ 387.— Յաղագս Բերականութեան
Համառուս Լուծմունք Տէր Առաքելի Սիմե-
եաց եպիսկոպոսէ Բերականութեան
մասին, պէտպէս յատկութեամբ պարզ-
եալ վրասն դիւրալուր հասկանալու զխորու-

քեան Բերականի: Յաղագս մախերգանի
Բերականութեան: Առաջին որ ասէ. Յա-
ղագս Բերականութեան.— (Ն)ախ պարտ է
գիտել զի ամենայն խորագիր ցուցանէ զա-
սացող գրոյն, որպէս այն որ ասի Ներա-
ծութիւն Պորփուրի, և այլն:—

էջ 472.— Այս քառք Բերականի.—
Վերծանութիւն, ընթերցողութիւն:—

էջ 463.— Յայմէ Բարող վասն Ողոր-
մութեան, որ ասէ. եղեքոք զթածք որպէս
և Հայրն ձեր Երկնաւոր զթած է:

էջ 467-462. դատարկ:

Գ.— էջ 453.— Աքա Եփրեմի հօրին
Աստույ ասացեալ Յաղագս Ջոյման.— Հո-
ղեւորապէս նորոյնացու:—

Դ.— էջ 494.— Սուրբ Հօրն Նեղասի
Խրատ Պիտանի.— Լա է յստակ խորհրդ-
ոյն նշնի, քան պիղծ խորհրդոյ ազօթն
մատուցանել:—

Ե.— էջ 502.— Վարք Պօղոսի Անա-
պատականի.— (Ա) րադումս րադում անգամ
խնդիր լինի:— Արդ աղաչեմ զամ. ոք
որ ընթերցուն զայս յիշել յարութիւն զմե-
զաւոր զհաւաքող պատմութեանս փոքր ի
լատէ, երանելոյն Պօղոսի, զորոյ ըզպարե-
յտն կամէր հաւատովք առաւել քան զթա-
ղաւորական ծիրանիս հանդերձ, ի պատիւ
սրբոյն ի փառս Քի. Այ. Տն. մերոյ, որում
փառք յաւիտեանս ամէն:

էջ 512.— Վասն աւտարակի և ողոր-
մած լինի.— Արիւնկեցոց աշխարհին էր
ամն մեծատուն յոյժ րատարակ և անու-
գորմ, անուն Պետրոս:—

Զ.— էջ 518.— Կարապետի մեծի վար-
դապետի ասացեալ Խրատ Պիտանի ման-
կանց եկեղեցոյ, ռտամաւոր տառիւք.— Ա-
մենայն ըսկիւրն և ևս:—

է.— էջ 523.— Յաղագս զգուշանալոյ
յաւմեմայն չար ախտից. եւ պատուիրմա-
պահութեան.— Որ որպէսզ արեւան իւր ի
րադում րանից:—

Ը.— էջ 525.— Յայսմ աւուր վկայա-

բանաբիւմ Թադէսի Առաքելոյն. Նաւասարդի ժիւ. — Առաքելայն Քրիստոսի Թադէոս յորժամ եկն ի Հայս...

Թ. — էջ 530. — Իսկապէս սիրեցեր, որդ, իսկական սիրով, գիտակցեալ սէրն մատուցանեմ... Մտոյս անպիտան կերճիզդ:

Ժ. — էջ 533. — Կարգ եւ կամեմ Ագոթից. գոր խնդրեալ է հագնելիւ արամց մեմմէ միայնացելոյ. Արթուր անուց եւ գուրքեմ հագոյմ, Գրիգորայ Նարեկացոյ, որ եւ ցուցանէ Ոսիսադրութիւն բանիս քէ ոչ համարի զամմ արժամի այսպիսի իրի. վասն այն զառաքելոյն ի մէջ առեալ, դնէ սկիզբն կանոնիս պատմութեան եւ ռզնչան իւրատու:

Խրատք ժամակարգութեանց աղօթից եւ ծնդրադրութեանց հասարակաց եւ առանձնութեան ի Սր. Գրիգորի վարդապետէ. — Նախ պարտ է աստուածաբանաց բնականայ Հատանա ուղիւս որ ի Սր. Գրիս զըրեալ կայ... եւ Ած. խաղաղութեան պրտոյարեւելաց զթեւ ի Հաճոյն իւր: եւ Նմա

փառք յաւիտեանս յաւիտենից, Ամէն (էջ 552):

էջ 553-560. դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք. —

1. — էջ 532, նոտք շեղագիր. — 1710, 1714.

Ստեղծալ եղև, գիրքս Այսկերթի ի ձեռանէ ուժեմն Մատաւցոյ թ զոչ. եւ կիսու ի մէջ Սր. Յարութեանն Քրիստոսի, վասն իմո անձին օգտութեան, որ եմ ծառայ եւ կրտեր սմենեցուն Յովանէս Սարկաւագս, Հաննայ վերածանեալս, միարան երեսասգիմայ եւ սպասաւոր Սր. Յակոբայ, Աթորի ամ. Հայոց Թուին ՌճԻԹ, եւ մարտի ամսոյ,

Ի ՌճԻԹ Թուին ձեռնադրեցաք քահանայք, Մովսէս եւ Յակոբ, փետրվարի ԺԴ:

2. — էջ 552, նոտքագիր. — 1715

Գրեցաւ ի Թուին ՌճԻԹ սեպտեմբերի Ժ ի քաղաքս յերուսաղէմ, առ ոտս Սր. Յակոբայ Տեստենկորի:

885

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Հոոթք (երմացի)

ՌՂԱ=1642

ԵկԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտալ 20×16×4: էջք 488: Հանգամանք յաւ: Թուղթ յարգադոյն: Գրեւ՝ Յովհաննէս երէց: Գրութիւն՝ խորագիրները, զյիսպիրները, եւ տեղուղ բնարանները կարծիք, մնացեալս ուս մէյանով, միասին մեծադոյն մասամբ, 31 տող, նոտքագիր: Համառոտագրութիւնք յոչ առտու: Կաշկեղծ տախտակեայ զրոյմագարդ: Առաջին մասին մէջ կան զուեւոր գարդաղբեր, յուսանցադարպեր, չորս զյիսպարդ, եւ մէկ խորանագարդ (էջ 61): Ստացող՝ Սարգիս Վարդապետ: Կրիք սեւագրոյմ, ութանկիւն, փակադիր, Վարդիս Վարդապետ, ՌՄ, էջ 6, 436:

ԲՈՎԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-2. դատարկ:

Ա. — ՈՍԿԵՓՈՐԻԿ. — 4

Գր. Տաքեւացի

էջ 3. — Այս ինչ է գիրքս Ոսկեփորիկ անուանեալ:

էջ 6. — Հարցումն խոջայ Մատուղշի բարեպաշտի, եւ պատասխանիք Գրիգորի աշակերտի: Նախ յաղագս Սրբոյ Նորոգոյն բանն, եւ ապա յաղագս Բանին Մարդկոյն բանն, ի Սր. Գրոց, եւ յուղղափառ վարդապետաց ժողովեալ. — Նման է տրքոյս թիւնն Երկնից զանձի ծածկելոյ յապարսկի...

էջ 42.— Յաղագս Լճադեղութեամ Բա-
նին:

էջ 124.— Աւելիսլ քան զՁորս Հա-
տորմ. Տեառն Վարաժ Վարդապետի ա-
սացեալ, Յաղագս Սրբայ Սրբադեղութեամ
եւ միայ Աստուածութեամ, եւ փրկական
Տնորէնութեամ Գի. Այ. մերոյ.— Հաւա-
տամք եւ խոստովանիմք ձե Լստուածու-
թիւնն յերիս անձնաւորութիւնս...

Յիշատակ սրամ Գրչի.— 1642

էջ 138.— Փառք եւ պատիւ եւ անհր-
բականապէս զոհարանութիւն երկից անձնա-
ւորութեանն եւ համարուն Աստուածու-
թեանն այժմ եւ յաւիտեան:

Արդ ի համարահաշուութեան Մենդ-
եան Փրկչին մերոյ եւ Այ. Ռ եւ Ջձ Ո Բ
ամին, եւ մերոյս թորդոմական տումարիս
ՌՂ եւ Ա թականին յանդ ելեալ կատարեցաւ
զիրքս այս ձեռամբ Յովհաննէս երկցու ի
զեղաբազաբա Շոռոթի կոչեցեալ յերկիրս
Երեմիական, հրամանաւ եւ ընչիւք վարժա-
պետին մերոյ տեառն Նապեա Քաջազան
Հոփուպային, եւ արժանապատիւ վերադի-
տողի մերոյն Նահանգի, նստեալ ի զաշ
սրբոյ կարապետի եւ մեծի Մկրտչի Տն.
Թի. եւ Փրկչի. որ Լա զժաղբիւ Հեքոյս
Յովհաննէսի, յիշատակ եւ ի վախումն ան-
ձին իւրոյ եւ այնոցիկ ազգաց յուսումնա-
սիրաց որ զկնի պայց են: Վասն որոյ աղա-
ւած յիշել զնա:

Դարձեալ զիտելի լիցի աստուածաէջ
անձանց եւ մանկանց սրբոյ Սիոնի, զի ըստ
վերայ զընցեալ թիւոյն եղև զընալ զայս
զիրք:

Իսկ ի թականութեան մերոյ, ի հա-
լար եւ հարիւր եւ երկդստասուն ամին,
վատթարեալ Հէքս Յոհան րանի սպասաւոր,
հարազատ մեծի վարդապետեալ, եկեալ աստ
ի Սր. Աթորոյն էջմիածնի, հրամանաւ. հա-
րազարտի մեծի յիշատակաւ, ոչ միայն նմա
արարի, այլ եւ այլոց բազմաց: Դանդի բա-
լում զրեանն ետ զընել մեծս այս զորս ի յի-
շատակարանաց շոցունց է դիտելի: Զի ի
թիւն Ռ Զ Զ [= 1637] ամին հրամանաւ սըր-
բապան հայրապետին տեառն Փրկչուրի
նստաւ սա աստ, եւ անդի մինչեւ ցայսմ ամ
յորում եմք, բաղում տընութիւնս կրեաց,
Դանդի պարսիսպ միտուց որ հնացեալ էր.

եւ զեկեղեցին, եւ զամենայն որ ինչ էր շին-
ուած, խարխալեալ էր, զամենայն ի հի-
մանց բակեալ, վերստին շինեալ պայծառա-
ցոյց, զորոյ զերկարութիւն գործոց աշխա-
տութեանց, եւ ճգանց եւ նեղութեանց յայ-
լում տեղւոյ ճառեցի: Վասն որոյ պաղա-
տունք հայցեմ յիշել ի ժամու րնթերձմանն
զրադմաշխատո զայս ծնողք հանդերձ,
նաեւ զԼաղար վարդապետն զաշակերտ եւ
զաջորդ սորին, որ յայսմ ամի գնաց առ Քս.
յաւուր Սրբոյ Խաչին:

էջ 139.— Նորին Գրիգորի Դաւանա-
քիւմ Հաւատայ չորեքտասան աստիճանս,
գոր ժողովեալ, այսպէս դաւանիմք հասա-
լակ բառի, եւ համառօտ քանի.— Ոտառ-
մանիմք եւ հաւատամք ամենակատար սըր-
տիս...

էջ 141.— Արդ զայս սակաւութ աստ-
ուածարանութիւնս, որ հաւաքեցի ի Սր.
Դորոց, յանկողնական Բանէ սկսեալ, ի հա-
ւատս եւ ի զործն աւարտեալ, ընծայեցի
բեղ զանձ Հոգեւոր, եւ յիշատակ բարեաց
ի Գրիգորոս, որդի լուսոյ, եւ ծնունդ վեր-
նոյն Սիոնի, հաւատարիմ ծառայ Աստու-
ծոյ, Մատուցաւ...

Ջրաստացող տառիս, զյնասյի վարդա-
պետն յիշեցէք հանդերձ ծնաւդքն (էջ 143).
Նոյն մեւոք յիշատակութիւն կը դառնուի
նաեւ էջ 205:

էջ 144, դատարկ:

Բ.— էջ 145.— Նոսմեծի եւ երիցս
երջամկի Յովհաննու Որոտմեցոյ արարեալ
դրուստ բանի սոփեարական, պայծառատեւ
եւ յոգնանաճախ, ի բան մարգարէիմ որ ա-
սէ, ի սկզբամէ Տէր գերկիւր հոստատեցեր,
եւ գործք ձեռաց քոց երկիմք եմ: Այլ նախ
քան ի մտանել րանիս, նախեղաբար յար-
դարեացոյք զյուխս երկրաստան...

Գ.— էջ 187.— Գրիգորի աշակերտի
հոսմեծի Յովհաննու Որոտմեցոյ, Տեառ-
քիւմ ի բան մարգարէիմ որ ասէ, Հոգի
Տեառն ի վերայ իմ. օծ զիս.— Տեառնոցն
վհճերեւակ տեսութիւն ի ընթացք բարձու
զերամարձեալ բարձրութեամբ, կայծակ-
նամարտն շրթամբ...

էջ 206, դատարկ:

Դ. — Էջ 207. — Նոսմեծի եւ երիցս երանեալ բազմեքանիկ եւ տիեզերայայտ մեծ հոնտորի եւ անյաղր փիլիսոփայի Հալոյ Մեծաց. Յոհաննու Որոտնցեայ. ալ յարեալ մեկնութիւն բանին. որ ասէ մարգարէն. Ո ստեղծ առամծին զսիրտս նոցա, ի սիրտ առնուլ զամենայն զարծս նոցա. — Ներդրործական եւ անխափտն բնաւորեալ են միտք սակո մշտաշարժ դոյոյն...

Ե. — Էջ 236. — Բանք երանելոյն Դաւթի անյաղր փիլիսոփայի. ի գրոց Սահմանացն որ ասէ. Ամենայն չար է տանջելի. Լրեկնեալ Տեառն Ներսիսի կայնցեայ...

Էջ 241—247. դատարկ:

Էջ 248. — յԱթէնս ի մայրն իմաստից, և յուան և տեաին բիծս և արատս ի մարտ մարդակեանց իւրեանց...

Ջ. — ԼՈՒՆԻՐ. ԻՐԱՍԱՍԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Էջ 249. — Դաւթի փիլիսոփայի Ներդիմացոյ յառաջաբանութիւն Սահմանաց իմաստասիրութեան. — Որք միանգամ իմաստասիրութեան տեւեան բանից: Լծ. Բոս ալոյմ ալիքնակի թէ ոչ որպէս դոք կարծէք ոչ զոյլ զիմաստասիրութիւն...

Էջ 267. — Լուծումք Պարփիրի. — Բայց երեւցաւ թէ ոչ սեռ եւ ոչ տեսակ: Լծ. Սեռ և տեսակ պարզ աշխնքն միայնալար ոչ տաին, զի յոլոյք են սեռք, նմանապէս և տեսակ...

Էջ 275, ստորին յուսանցքին. Կարգաւ և միք կաց, ոյ Երազր տարբերութեան ճառս է դմար, բայց թէ մտք կարգաւ յերկար, նայ Հոսկանտոս դամէնն ի չար: Եւ թէ մտք ալլ բան քննեալ, կամ ի դրսեղունք զբեղ կապեալ, զիտեմ որ զո՛ր զբեղ տանջեալ, և վալապար աշխատ առնեալ:

Էջ 277. — Կրկին Լուծումք. Սկիզբն դմէ ի մեկնչէն ի հետ եւ զա կարգաւ. — Եւ յոյճ Հարկաւորի: Լծ. Նախ ԼԹէ լո՛ւր է սայ Հարկաւոր և երկրորդ զոյլ կարեւոր՝ Ե

Հայեկցս զիտութիւն ամենայն ուսումնաւորեաց...

ՎԵՐԼՈՒՆԻՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏՈՐՈՒՊՈՒԿԵԱՆՑ
ԱՐԻՍՏՈՏԵՆԻ. — 2

Յովհ. Որոտնցի

Էջ 308. — Երանեծին Յոհաննու Որոտնցեայ Հայոց փիլիսոփայի եւ վարժապետի հաւաքումն համառատ վերլուծութեան Ստորագրութեանցն Արիստոտելի. — Ստորագրութիւնք վասն էր կոչին: Նախ բոս բառին, աշխնքն ի վերայ ստորնոցն ինքեանց ողեալ...

ԼՈՒՆԻՐՈՒՆԻՐ ՊԵՐԻԱՐՄԵՆԻԱՍԻ. — 1

Յովհ. Որոտնցի

Էջ 367. — Ներին Յսահման Որոտնեայ, Համառոտ Լուծումք Պերիարմենիաս գրացն. — ԲՃ. Սկիզբն և նախադրութիւն: Լծ. Եռն նախադրեալ բանք, նայոյ է և սկիզբն զբացոյց... Լուծմտ. սակայն թիւ 791. որ կր կրէ նաեւ Տաթեանցի Գրիգորի տնունք:

Է. — Տարբեր թույթի վրայ, Երկսին, նորք շեղալիւր. — Էջ 437ա. — Համառոտ տնութիւն յաղագս հրեշտակաց. — Յետ ասկոյ յաղագս Հոյոյ բանականին՝ ալմ ճառեցոյք յաղագս բնութեան Հրեշտակաց և յատկութեանց նոցին...

Էջ 439. — Գլուխ Առաջին: Բազագոյ զայացութեան հրեշտակաց. բնդարձակապէս առեալ, ի հինգ պրակս բաժանեալ, Պրակք Առաջին. — Ընդդէմ տարակի, թէ Հրեշտակ ամենեւին է անմարմին...

Էջ 481ա. — Գլուխ Հինգերորդ: Յաղագս ճանաչման հրեշտակաց, ի հինգ պրակս բաժանեալ: Պրակք Առաջին:

Մանոր. — Քրոյմ. Ապոլինացոյ Յդ. զոյաջութեան Հրեշտակաց. ի Ստ. Լեւոնցոյ Թարգմանեալ. Թերի յաւարտն (Տ. Ստաւրանեան, Յուլյակ, էջ 476):

Էջ 485—488, դատարկ:

886

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 7

ԳՐ. ՏԱԹԵՒԱՑԻ

Նշագրիս

ՌՂԳ=1644

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 20×15×5: էջք 580: Հանգա-
մանք շատ յառ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Ա-
լէքսան Երկ ց Աղբիւնուսպոլսեցի: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները, սկզբնատողերը եւ
զլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև մե-
լանով, Երկսիւն, 38 տող: Բաւորգիր մանր:
Համառոտագրութիւնը յոյժ առատ: Գրու-
նաւոր դարդադիր եւ լուսանցադարձ՝ իւ-
րաբանչիւր սաղմոսի սկիզբը: Դլխագրադ
իւրաքանչիւր կանոնի սկիզբը: Որքանա-
դարդ, էջ 7: Կաշկեկայժ տախտակեայ դրոշ-
մադարձ: Պահպանակ մաղաղաթեայ ըս-
կիզբը մէկ թիւթ, վերջը երկու, Երկաթա-
դիր, մասն Յովհաննու Աւետարանին: Ստա-
ցող Դաւիթ վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3ա.— Յանկ է Առաջին կանոնին եւ
Նախերգան:

էջ 5բ.— Նորին քաղմերջանկի եւ ե-
րամաշնորհ Սր. Հօրն եւ անյաղք հոնտորի
եւ լուսաւոր վարդապետի եւ խաղաղմա-
ղգեաց ճգնաւորի, Ողբադ լուսաւորչի Հա-
յոց, Գրիգորի Եւսանծի, Լուծմուծի դրծ-
ուարիմաց բանից եւ քաղաւածու Սաղմո-
սացն Դաւթի, ի սրբայն վարդապետ Մեկնու-
թեմէ, յոյժ պիտամի շարադրութեամբ:
Աւգնեա Հոգի Ած. ճշմարիտ, Ամէն:

էջ 6, դատարկ:

էջ 7.— Մի է Ած. Նախ բնդդժմ բա-
ղում աստուածոց...:

էջ 68բ.— Այս ցանկ երկրորդ կանո-
նիս:

էջ 118ա.— Յանկ երրորդ կանոնին:

էջ 261ա.— Յանկն է Հինգերորդ կա-
նոնին:

էջ 332ա.— Յանկն է Վեցերորդ կա-
նոնին:

էջ 462բ.— Յանկն է Ութ(երորդ) կա-
նոնին:

Գիշատակարան Էնդիմակի.— 1405

էջ 571ա.— Ընդ որոց վերջին բանա-
սիրաց եւ տրուպ խնդրողաց բանին պիտակ
սնուն կոչեցեալ Գրիգոր... ի նեղ եւ ստո-
րասուղեալ մամանակիս...:

Եւ պատճառ շարժութեան վերջաւոր
քաղուածոյս... դասիւ բնթերմամբ պա-
ծառ տեսութեանց...:

Եւ բաղում մեկնութիւն կրկին է զըր-
եալ, որպէս ողորմութիւն եւ ճշմարտու-
թիւն եւ հասուցումն Լուսին, վասն կրկին
պատճառի: Նախ, որ էր յառաջին քաղու-
ծոյն եւ յերկրորդ զերջաւ, եւ դարձեալ
յանդաղդիտ մտաց յուրացեալ անձանց: Եւ
քառակին տեսութիւնն ըստ հասակի տեսո-
ղաց: Եւ ոչ ում. բանի: Զի բոլորովին մեկ-
նութիւնն յառաջին զտցի եւ մանաւորն
ուսա: Զի ճշմարտութիւնն ճշմարտութեան
ոչ ներհակացի, որպէս ասէ իմաստունն ըս-
տորովին աշխարհի:

Արդ եթէ դոցի ինչ ի սմա... Այլ եւ
վարժապետին իմոյ Յոհաննու Որոտե-
ցոյ... եւ զբարեւէր կամաց ձեռոց մաղ-
թեացի...— Հմմտ. Ժե. Դարի Յիշատա-
կաբաններ, Ա. Մասն, 1955, էջ 51-52: Ճու-
ցակ Ձեռ. Երուսաղէմի, Բ. Հատոր, 1907,
էջ 273:

Գիշատակարան Գրչի.— 1644

էջ 572, Գիշատակարան Է.— Փառք
Համապոյ եւ միանանկան Սր. Երրորդու-
թեան, Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ
այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան...:

Արդ զերջաւ Սաղմոսի Քաղուածոյս
ձեռամբ անարհեստ զրչի Անդրանուսպոլսեցի
Ալէքսան Իրիցու, ի վաշելումն քաղ բարու-
նապետին մերոյ Դաւիթ վարդապետին,
սպասաւոր Սր. Երուսաղէմայ, դոր եւ Տէր

Ած. բարով վայելել տացէ առտ, եւ ի հանդերձէն սորբ եւ արժանաւոր վարդապետացն դատեացէ ամէն:

Կատարեցաւ դիւրս թվին ՌՂԳ, յունիս ամսոյ ժն, ի քաղաքն յԵղովկիայ, ի զունն Սր. Ստեփանոսի եւ Սր. Կարապետին եւ Սր. Յակոբայ: Ով սրբասէրք, որժամ կարդալով կամ օրինակելով գլխտնեալ զբէշս յիշէք, դաւեն բարցէք եւ զթերին լցէք, զի կար մեր այս է: Եւ սր յիշէ Ած. ողորմեայիւ մի, նա սր աստու ի ի տուրս, զյիշողս եւ զյիշեալս անթառաճ պսակացն արժանի արասցէ: Կատարողք աղաչանաց մերոց արձնիք ի յկատուոյն ամէն:

Ներքեւը մտորագիր.

Երևանայի զիւրս ի Սր. Եմ. ի զունն

Սր. Յակոբայ:

Էջ 573-580. դատարկ:

Մանր յիշատակագրութիւն Գրչի.

Էջ 332ա.—

Ձեռնյա ի բարիս,

եւ զարտոյ ի շարիս,

զկնկէստն աշխարհիս,

յիշես եղբայր որ հանդիպիս:

Այլ յիշատակագրութիւն, Նոտրագիր,

եռեւ ի ժողովարթեայ պահպանակին վրայ:

Թվին 920 [= 1401] Էկն Թաճուր եւ

Հաս զՀարսոյ, զԵմ, եւ զՏմիս:

Թվին Ռ2 Է Է [= 1638] առի իշխա-

նաթիւն, եւ ի ՂԳ [= 1644] առի զասպան:

887

ՄԵՆԵՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 8

ԳՐ. ՏԱԽԵՆԱՑԻ

Նրոսագիւմ եւ Ստամպոլ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×14.5×5: Էջ 672: Հանգամանք չափ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրչի՝ Սարգիս Եսայ. Սահլթճի: Գրուածին՝ խորագիրները եւ զլիսագիրները կարճեր, մնացեալը սև մկանով, միասին, 31 տող: Նոտրագիր: Համառոտագրութիւնք յոյժ առատ: Մեծ սկզբնատառեր, զլիսագրող եւ իւրօրնագրող, ամէնքն ալ պարզ կարճերով եւ անարժեք: Կաշկեղծ տախտակայ զրաշմուխիւ: Կուրծքին երկաթագիր, «Սաղմոսի Բաղված»: Ստացող՝ Գրչի: Կնիք սևագրողի՝ փակագիր, «Քի. Մո. Յակոբ Վարդապետ», էջ 668 լս:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-4. դատարկ:

Էջ 5.— Ցանկն է Առաջին Կանոնին, եւ Նախքան:

Էջ 7. ստորոտը, կարճագիր.— Յիշատակ է Երուսաղէմ ի զունն Սրբոյն Յակոբայ Աթոռոյս ամենայն Հայոց:

Էջ 8.— Նորին բազմերգանիկ եւ երա-

ԹՃԻԸ ԵՒ ՌՃՄԱ

Ուշնորի Սր. Հօրն եւ ամյադ իոնտորի եւ լուսաւոր վարդապետի եւ խորագնացեաց մկանութի. մարդ Լուսաւորի Հայոց, Գրչի-գորի եռամեծի, Լուծմունք դմարիմաց բանից, եւ Բաղվածոյ Սաղմոսացն Դաւիթի, ի սրբոյն վարդապետ Մեկնութեմէ, յայժ պիտանի շարագրութեամբ եւ գեղեցիկ պիտառութեամբ: Օգնեա Հոգիդ Ած. եւ առ բեզ աւարտեալ — Մի Ած. նախ ընդ-զլմ բարձր աստուածոց...:

Էջ 16, դատարկ:

Էջ 17.— Սաղմոս ի Դաւիթ.— Երան-Լալ է այր որ ոչ զնաց...:

Էջ 129.— Ցանկ է Նրբորդ Կանոնին:

Էջ 387.— Ցանկ է վեցերորդ Կանոնին:

Էջ 541.— Ցանկ է Ը. Կանոնին:

Էջ 668.— Յիշատակարան Հեղինակի:

Յիշատակարան Գրչի.— 1702

Էջ 669.— Փառք Փրկչին որ Լուսաւորի կարողութիւն հասանի յաւարտ գրոյս, զի յառաջն սկսայ ի Սր. Երուսաղէմ յա-

ուրա տեւան ներկայար Կաթողիկոսի մինչ
ի ժ տեւորն և մնաց աշնայէն Կիսաստ մինչ ի
ժամանակ նեղութեան մերոյ, որ վասն ճըշ-
մարտախրութեան վստասական գոյով ա-
րարի ինձ մխիթարութիւն, և զրեալ հա-
սուցի յաւարտ ի վայելումն անձին իմոյ և
յետոյ ուժ և հանդիպի Սխայանացն նե-
րումն շնորհեցէք, զի կար մեր այս էր:

Արդ եւ Սարգիս կաթիկոսոս հոռեց-
ետայ անուամբ, և զործով դատարկս, և
սորուետի Սահէթճի կոռեցետայ, աղաչեմ
յհանդիպողդ սորայ յիշել ի Տէր, և զուր
յիշեալ յիցիք ի Քրիստոսն Աստուծոյ մերոյ
ամէն:

Զի սկսայ ի Սր. երուսաղէմ թվին Հա-

յոց ՌձԻԸ, և աւարտեցաւ ի մայրաքա-
ղաքն Ըստամպուլ, ի Թաղն Պէկողի կոռեց-
ետոյ, ի մէնտրանի իմում Թաքէնայ գոյով,
որ և այցելութիւն ի Տեառնէ Խնդրեմ, ա-
մէն և Լղիցի: Զի էր այժմ թվին ՌձԻԱ և
զև զրա սորին, ամէն:

Էջ 670-672. դատարկ:

Յիշատակագրութիւն, սկիզբի կողքին
նըսի կողմը, անհարթ գրով.

Նզևն շարժ Ստրոնպոյ թվ. ՌձԿԵ
[= 1716] յունտարի ԻԱին, օրն շարաթ:

Նշեւ շարժ ի Կեսարիայ սաստիկէ, ապ-
րիլի ԻՁին, որ էր թին ՌձԿԶ [= 1717]:

888

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Ս. Բարսիլիւն, Երեսուղէմ

ՌՄԻԹ=1780

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 20×14×7: Էջք 884: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Գրի-
գոր Դովր Զինալըցի: Գրութիւն՝ խորա-
գիրները և զլխայգիրները կարմիր կարգ մը
ժառանգութիւն էլ, մնացեալը սև: մեկնով,
միասեւ, 30 տող ընդհանրապէս, բայց եր-
բեմն կ'իջնէ մինչև 25 և 23: Նոսր շեղա-
գիր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն
քիչ մը աւելի: Ուղղագրութիւն տկար: Կա-
շկապով տախտակեայ դրոշմազարդ: Դա-
տարի թուղթ սկիզբի և վերջը երեքակոն
թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1, դատարկ:

Էջ 2.— Այս ինչ գրանի ի սուրբ
յիւրքս:

Ա.— ԼՈՒԻՍՊՈՒՆ-Բ Ի Ս. ԳՐՈՑ.— 1

Վարդան Վրդ.

Էջ 5.— Լուծմամբ ի Սր. Գրոց, ար-
դումական Վարդան Վարդապետի, ի խրմո-
րոյ Հայոց Հիլիմոյ Թագաւորի.— Հրաման
պատկասեցուցիչ զոր պատուիրեցիք զրեկ

դանուան խնկարկու կանանցն զերեզմա-
նապատի, Յօհանն Ոսկեարան և Կիւրեղ
Սղէքսանդրացին չորս են տակը...:

Էջ 9.— Լուր սուղ ինչ եւ վասն խոր-
հրդոյ պատարագին.— Նշխար կապի՝ Հին
կտակօր օսողոսին աստիճանաւորաց ձե-
սօք...:

Էջ 11.— Լուծմամբ աւետարանաց
բանից դմաւարիւմացի՝ Ռորին Վարդաճալ.
— Մաթէոս Թարգմանի Լեզ կենաց, և Ա-
ւետարանն լոսնակ աւետեաց...:

Էջ 31.— Ի Մարկոսէ Աւետարանէ
փոքր ինչ լուծմամբ Ռորին Վարդաճալ.—
Իսկ Մարկոս Գ լոսն է զրեալ զոր ալլքն չեն
ստացեալ...:

Էջ 32.— Ի յԱւետարանէն 'Ղուկասոս
Ռորին Վարդաճալ.— Դուկաս աղգաւ յոյն
է և քաղաքաւ Անտիօքացի և արհեստի
բժիշկ և Պօղոսի աշակերտ...:

Էջ 39.— Ի յԱւետարանէ Բոնիմոն
Ռորին Վարդաճալ.— Յոհաննէս յետ ԾԲ.
ամի շարժարանաց Տեառն զրեալ զիւր Աւե-
տարան...:

Էջ 45.— Բան եւ լուծմամբ համառոտ
ի յԱրարած Միկնույնեմն Ռորին արդիւ-
նակուն վարդապետին Վարդաճալ.— Թէ

որպէս իմանի Ուն : Պիսի : Ուն . և անբո-
յանդակներ . . . :

Էջ 88. — Իսկ քանի զիբք են աստու-
ճաշուէ : քնդանէլիք : Սյա են . և զիբքն
Մովսէսի, Ծնունդն, Ելն, Ղևառականքն,
Խիւքն, Երկրորդ Սրէնքն, Յետայ, Դա-
սասորքն, Հոռիայ, Թաղատորութիւնք Ա-
ռաջին, Երկրորդն, Երրորդն, Չորրորդն,
Հինգերորդն, Եզրաս Առաջին, Երկրորդն,
Սաղմոսն, Առակքն, Եկեղեցականն, Երգ
Երկրորդն, Երեմիայ, Դանիէլ, Եղեկէլէլ,
Յոր, Երկրորդն Մարգարէքն, Եսթէր,
Մակարոյսցիքն : Իսկ Դուրիթն և Բաղդէն
և Կտակքն Տօրիային* այսոքիկ չեն առած
ի Համար, ապա ընկալած են յետոյ : Ի՞նչ
զիստոր արարածք են, և ի՞նչ զիբ Երբա-
յեցոց և նոյնչափ ընկալած է զորքս : Բայց
զի՞ զիբսն կրկնեալ են և ի շորս են արար-
եալ : Իսկ Նոր Կտակարանն ժ՛ի Թուղթն
Պողոսի և Գործք Առաքելոց, է՛ Թուղթ Կա-
թողիկոսաց, և և զիբք կղեմայ ընկալած է
Եկեղեցի սուրբ. Ա. Անանիայի Դամասկոս-
ցի, Յակոբայ զընթերձուածն, Բ. Կանոն-
զիբք Առաքելոց. Գ. Բանքն Յաստաի, Դ.
զիբքն Դիանէսիոսի Արքայապետայն. Ե.
Դիբքն Պետրոսի Քարոզութեան, զոր ևս
զիբքիք : — Հմմտ. Թիւ 898 :

Բ. — Էջ 108. — Թուղթ տն. Կոստան-
դիանոսեայ կաթողիկոսի Հայոց, զոր ՂԸԲ-
եաց տա ՀԵԹում Թապաւորն ի յաստուածա-
պա՛հ զգեկէս Հոռմկալէս ի մայրաքաղաքն
Սիւս. պատասխանի Թղթին որ ի պապէն ՀԸ-
ոռմայ ընրա տա Թապաւորն ՀԵԹում, ի
ձեռն լիկաթին, որ կռիւ Տիմանէ, ի Թուա-
կանիս ՈՂԵ : Գրեցաւ ի ձեռն արդունական
վարդապետին Վարդանայ — Սր. Թապա-
ւոր առաքելոց զրոյզ ծանեալ զրոյին ՀԸ-
րամանոց, զոր Հրամայեալ էիք քաղցր և
կակզալոյն առնել զպատասխանիս . . . : —
Հմմտ. Գիբք Թղթոց, էջ 503 :

Գ. — Էջ 116. — Դաւանութիւն հաւա-
տոյ ուղղափառութեան սրբոյ արդիւնակամ
վարդապետին վարդանայ, ի խնդրոյ Սըր-
բապան կարողիկոսին Հայոց Տեառն Կոս-
տանդիայ. — Պաշտօնաւոր զարհուրելի
խնդրոյս որ ի Սրբաթեանկ Զերմէ, Հայր
պատուական . . . :

Դ. — Էջ 135. — Նորին Վարդանայ

քաջ բարունակաւ սասցեալ. — Եկն կէն
մի որ ունէր շէշ իւրոյն : Ո՛մանք Երթք ասեն
զկանայս բառ տունչն և բառ մամանակին
յորում անա Քրիստոս . . . :

Ե. — ԵՂ. ՀԱՄԱՊԱՏՈՒԹԵԱՆ
ԺԻ. ԱՌԱՔԵԼՈՅ. — 2

Միտիար Վրդ .

Էջ 139. — Միտիար վարդապետի Տաշ-
րացոյ, Յաղագս Համապատուութեան Եր-
կտասանից Առաքելոցն, ասացեալ բան
ընդդէմ այնցիկ, որք մուգ ասեմ գմետա-
սանմն քստ իշխանութեան քան զՊետրոս, և
որք գլխաւորիարգ մեծ գոյ ասեմ քան գլխ-
աղիկոսն : Ի հրամանէ Իսկապետին Հայոց
Հերմոյ և ի յարդարմանէ Եպիսկոպոսին
Կաստաղաւոյն Յակոբայ. — Անաստանկի և
անձանիս ծոցոյ ծնունդ միայնոյ Հօր Միա-
ծինն Որդի, որ է յոյս փառաց և Նկարա-
զիբ էութեան Նորա . . . : — Հմմտ. Տպ. Ե-
րուսաղէմ 1860. էջ 1 :

Էջ 180. — Վախյարամութիւն վա-
ղագս անգամագանութեան առ միմեանս եր-
կտասան ատաքելոցն և հասարակ ընդոյ-
նելոյ ի Քրիստոսէ զիշխանութիւն, և իմֆ-
նագլուխ գլոյն իւրաքանչիւրացն, ընդ հոռ-
մայնցոցն իկալայութեանց սրբ ատանմինն
ստնուն ի Պետրոս. — Նախ Հասարակաց ա-
սաց Գա. Դուք էք աղ երկրի, առ ի բառնայ
զանՀամութիւնս Նոցա . . . : — Հմմտ. Նոյն,
էջ 61 :

Էջ 183. — Վասն պատրիարկացն, զոր
խոստացաք առանմինն շարապելի գլխատա-
խանին, զոր առ լիկալն, յարեցի սոյն ընդ
կարծեացն յուրաց, վասն սոցին և ասո-
յոց. — Արդ յորժամ յաղոյս նախա-
պատուութեան Հարապետին Հոռմայ ասէր
լիկաթն* այսպէս շարապելի զՀետիան նո-
րա, և թէլ յամ. պատրիարկ և կաթողիկոս
և անովեաք և վէաք, պարտին Հնապանդ
լինել պապուն Հոռմայ, ընդ որ յոյժ բերեալ
իմ նախանձ ասեմ . . . :

Էջ 186. — Ընդդէմ կարծեացն Բու-
նաց. — Յոյնք չորս ասեն նախաթոս,
զԿոստանդնուպոլիս, զԿեստիւք, զԿղէք
սանդրիայ, և զԿոռմ, միշտ աննախանձք
էին . . . :

Էջ 194. — Վասն կոստանդնուպոլիս ա-

ռամձիմն որ է յատուկ Յումնաց.— Արդ վա-
սրն Կոստանդնուպօլսի Հարցանեմք...:

Էջ 198.— Վասն Հայոց եկեղեցւոյն
զի հաւասար է Հռոմայ եկեղեցւոյն եւ ե-
փեսոսի, որ այժմ պատուի ի Յումնաց, վա-
սրն համասպատուութեան առաքելոցն մե-
րոց.— Եւ արդ Եթէ ասեն Յոյնք եւ Հոռո-
մայեցիք, որպէս յատաջագոյն եւ այժմ
ցշալաւ, Բէ դուք որով պարծիք մայրաքա-
ղաքաւ...:— Լմմտ. նոյն, էջ 66:

Յիշատակարան Գրչի.—

Էջ 201.— Գրեցաւ Վիրս ի մէջ Սրբոյ
Յարութեան յանդիման Գերեզմանին Քրիս-
տոսի, ձեռամբ Սպեբցի ի զեղջէն Ձկնա-
լըբցի, իբրեւ սարկաւազ Գրեղորէ: Վասն
սղալանացոյ մի մեղադիր լինիք, քանզի օ-
րինակն խառնափնթոր էր, եւ ես ի նոյն չա-
փոյ ընթացայ, չունելով զգորութիւն սըր-
բադրութեան, որ ուղղէի զսղալանաց, եւ ես
ստատել եւս յամեռնեցի ի նոյն, Ողջ լիբուք
ի Տէր ամէն:

Զ.— ԸՆԴԻԿԻՄ ԵՐԿԱՐԱՆԱԿԱՆ.— 1

Վարդան վրդ.

Էջ 202.— Սրբոյ եւ Մեծի արքիմա-
կան Վարդան վարդապետի ասացեալ, Յա-
ղագս ընդդէմ երկաթակաց, որք ասեմ քէ
Հայք ոչ գիտեմ զմտեաւ չափ մեղացն.— Ոչ
է պարտ զմիոյ եւ կամ զերկուց մարդոյ
սպիտութիւն ի վերայ ազգին առնուլ, զի
բազում են տղէտ ամենայն ազգաց, նոյն եւ
դիտականք, միայն վարդապետք օրինացն
են դիտակք, եւ զայլս ուսուցանեն...:

Էջ 205.— Յաղագս Բիկլաքսորին, Յո-
րիմ վարդանայ րաքումնապետի.— Այսու-
հետեւ եկեղեցուք ի չորրորդ բունն որ վասն
Բերկաքսորէն եւ պատասխանի տալուք...:

Էջ 208.— Նորիմ վարդանայ Վասն
Մկրտուքեան.— Առաջինն այս որում ասեն
Բէ յորժամ մկրտեն զոք՝ չէ պարտ հաղոր-
դել կամ ձեռնել...:

Էջ 210.— Նորիմ արքումնական Վար-
դան վարդապետի.— Տէրն Հրամայեաց ա-
ռաքելոցն մկրտել յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ
Հօգոյն Սրբոյ...:

Էջ 213.— Եւ դարձեալ լսեմք որ աս-
եմն քէ Տէրմ ի վերնատառն գիացն որիչ ետ

աշակերտացն եւ զբաժակն որիչ առանց
մկրտելոյ, եւ զՅուդայիմ միայն եքաց ի
զիմիմ: Առ այդ պատասխանեմ: Նորիմ
վարդանայ վարդապետի.— Նախ եւ առա-
ջինն այս, զի Յուդայիւն ի ջուրն երթաց եւ ոչ
յիշիին...:

Էջ 215.— Նորիմ վարդանայ վարդա-
պետի: Դարձեալ որք ասեմ քէ պարտ է
ջուր արկանել ի Սբ. հորհուրդն.— Այսա-
տարադն նախ եւ յառաջինն Քա. մատոյց ի
վերնատունն...:

Էջ 219.— Նորիմ վարդանայ արքիմա-
նական վարդապետի, Յաղագս ամանգօս-
նելի կրից Գրիստոսի.— Անդոսնելի կիրք
տուլ Քրիստոսի եւ մարդ միայն ասել ի խա-
չին պատճառն է երկու բնութիւն ասելն, եւ
երկու անձն խոստովանին զոր Նեստորա-
սաց: Իսկ Փրանկ քրիստոնեայնք մի անձն
խոստովանին, եւ զմի անձն Ամ. եւ մարդ
դասանեն, լոկ մարդ զի՛արդ կարելցեն ասել
ի խաչին, այլ Ամ. եւ մարդ...:

Էջ 226.— Յաղագս իտոսովանու-
թեան, Ռորիմ վարդանայ.—

Դցաւս եւ զնեկ նոցա որ ճանաչել դիտեն
Դցաւս եւ զնեկ զերական եւ իւրաքանչիւր
ցաւոց մատուցանել սպելանին նոցա,
յայտնել զլէրոն, որ հմուտք են խարանաց
եւ հատանելոյ եւ դեղոց եւ ըսպելանաց, զի
բուն զամ. արհեստ պատուականն է բժշկա-
կան արուեստն եւ զժուարին...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1780

Էջ 231.— Օրինակեցաւ Վիրս ի Սբ.
Յարութեան յանդիման Գերեզմանին Քրի-
ստոսի, ձեռամբ Սպեբցի ի զեղջէն Ձրկ-
նալըբոյ սարկաւազ Գրեղորէ, ի Թուակա-
նութեան Հայոց ՌՄԻԹ ին եւ ի պատրիար-
կութեան տեսնել Յովակիմայ ճղնադղկաց
դիտապետի:

Էջ 232. դատարկ:

Է.— Էջ 233.— Սահմանք Հաւատոյ
Հայաստանեաց եկեղեցւոյ, զբեալ Ներսէսի
Հայոց Կաթողիկոսի, ի խնդրոյն աստուա-
ծաւոր Թաղաւորին Հրոմոց՝ իմանուելի:

Էջ 247-248, դատարկ:

Ը.— Էջ 249.— Յաղագս Վրկարանու-
թեան, Հարց եւ պատասխանի, վասն միա-
սրութեան, եւ այլ բանք մեկնողականք

կատարեալն եւ յանկատարն...

Էջ 557. — Յաղպոս շարագրութեան բանի ինչ որպէս շարագրին շարկապաւ եւ թաքց շարկապի:

Էջ 572. — Իսկ զայն փոքրիկ յանն եւ չան անն իմաստակ ի Սեկնութենէն Բերաւ կանտի իման ձեռն վարդապետին Եւսայեայն Նչեցոյն: Գիտ Ստուգարանութեան. — Ստուգարանութիւն է ուղղութիւն անուանց եւ բայից, զի ի յանճատութենէ խօսից թիւրեայ են անուանք եւ բայք ամենից ազգաց, բայց ի սակաւուց...

Էջ 575-584, դատարկ:

ԺԳ. — Էջ 585. — Յօճաննէս վարդապետի ժականուն Պապ կոչեցեալ, Համաստ Հատարումն ի Սր. Բոլոց — Աւ Եւ Նուստո Յօճաննէս Եղեկացի՝ Համաստ Քաղցի պորտուր բանն ի յուսուր բանից սուրբ վարդապետաց...

Էջ 598-600, դատարկ:

ԺԴ. — Էջ 601. — Ի Սոկրատայ Պատմութեանց, Վասն Դասանութեան Աթանասի, բան թիւ Կ. — Երանելին Աթանաս, որ փոյն առիք առ մերձաւորս Հատարոյ բանն Սր. Ժողովոյն Նիկիայ...

Էջ 632, դատարկ:

ԺԵ. — Էջ 633. — Արտահանեալ ի Հարցման դրզին, ի ճշմարիտ սուրբ վարդապետաց Հայոց, ասիւնքն, վանականի եւ վարդապայ, ի Մահմատի պատմութենէն սրտադրեալ աստ. — Ի ժամանակս Մահմատի հասեալ առ մեզ այր ճշմարիտ որ զընդ իրազ մեզ զՊատմութիւն ի սկզբանցն հաստատն Մահմատի: Քանզի այսպէս ասէ զհետ բազում աշխարհապատմութեանցն, վասն առն որ զկնի շրջեալ ի Սր Մահմատի զիր կաւաց տեսիլն ասէ տնդութեամբ, զոր կանեցալ զրել ձեզ, զի ուզեիք...

Եղբւ ի ժամանակին այնմիկ այր ռմն ամուռ Մահմատ, յազգէն որ կոչի կորեշ, յորդոյն կեղարաւ, երկորորդ որդոյն հասնելի որդի եկեալ ի ասորք լեռնն սիմեական՝ աշակերտեցաւ միայնակեցի, որում ամուռ Սարգիս ճամաշ[էր], Արիանոս. որ զիտելոյ լեզու տանկերէն, որոյ առաջ զմա կամելով ճշմարտութեամբ ի վերայ ամենայնի հասոցեանել, սկիզբն արարեալ ի լիւնելուր բնէն արարածոց ոմ եղեալ ըմբո-

նայր միմ զգիրս Ծննդոց. եւ զայն ամ. եին զ(ի)րեանս, մինչեւ ցնոր կտակարանս. եւ զգիրս կոչեցեալ Յիսուսի Մանկութեանն, Միկնչու ապանշարիք միմ միայն էին զիրք աստուածայինի. եւ ոչ հասու լեալ էր նոցա. Էհաս միմ գատնառ իմ զմալ ի ներքնագոյն անապատն. եւ այնուհետեւ ոչ զարձաւ առ վարդապետն իւր: Եւ ոչ միտեմ ընդ մօրս սիրեցիմ զգրիստոնէութիւն: Եւ խորհուրդք մօրս յուզէին զիտել թէ զինչ հրէիցն իցէ հաւատ: Եւ պատահելն Մահմատի ումեմն վաճառականի, տեղեկացաւ ի մահմէն զկարգ եւ զհաւատն հրէից. անգոսնեաց եւ ժայն: Եւ մտածին յիմքեմն ասաց հաւատ մօր...

Եւ երբեալ ի քաղն Մահայ, որ է ի ներքնագոյն անապատին, անդր եւս քան զերեւի Մատիանայ, որ է մօրս քաղաք, քարոզեաց մօրս կամական ախորժակօք, ասելով զսուսն տոնարարին, այսինքն ըզպարտուն զինքն սուրն Աստուծոյ, եւ կոչեաց զմա տուն Արաքահամաւ, եւ անուանեաց զմա ալ Ռաքայ. եւ ասաց... զպատմառն թէ ի ժամանակին յորում իսմայէլն կին արարաւ՝ էր մօրս տուն, եւ կարօտ էր Արաքահամա տեսնել զմա: Ասէ զՍտառայ. Արաքահամա զիս զի երբեալ տեսից զարդին իմ: Իսկ Սահայի երկուցեալ թէ զուցէ մերձեցիք դարձեալ առ աղային իւր Հագար, զերդումն Աստուծոյ զմէ ի վերայ մօրս թէ մի՛ իցցես ի ցրատեղ ի գետին, այլ ի վերայ կալով քո տեցես զարդին քո, եւ դարձցիս այսրէն: Եւ մա եկեալ ոչ պատահեաց իսմայէլի քանզի յօրս զմացեալ էր, եւ հարցանէր զկինն թէ ուր գնացեալ է այր քո: Եւ մօրս իշմարմեալ զմա ասէ. Զառանցեալ եւ խնկարեալ ալեւոր, իմնչ պէտս յուզեցայր իմ: Եւ մա ասէ. Ասացիք ցայր քո, ոչ բարեօք եմ դրումք տան քո, ի բաց փոխեալ զդա, ա՛յլ առնելով դուրս: Եւ եկեալ իսմայէլ յորաքան ոչ ասաց զմա կին իւր, ամփոյս արարեալ զպատմէրն Արաքահամա, Այլ իսմայէլ զհոտն գտեալ զհօրն, հարցանէր զկինն թէ ե՞րբ ոք այսր: Եւ մա ասէ. Այո՛, ալեւոր մի: Հարցեալ իսմայէլ թէ զի՞նչ խօսեցաւ: Եւ ի պատմել կնոջն զիտաց իսմայէլ թէ կնոջն անացեալ է, արձակէ զմա եւ անմէ իւր այլ կին: Այնպէս պատահեաց եւ երկորորդ կնոջն. եւ երբորդ

կնոջն, մինչ ցեօքնորդը կիմն: Զի մա առաջ ցկրահաւա՛ւ Այր բարի. էջ ի գրաստէդ, գի ծծից գզուլք քն: Եւ մա ոչ հաւանեցաւ. մինչեւ թախանձեաց զմա կիմն, ապա իջեալ Արահաւա՛ւ ոչ ի գետինն, վառն երդաման Սառայի. այլ եղ զգի տոն ի վերայ վիմին եւ միւսն ի հեծանելոյն: Ի զբրաստէն ոչ իջեալ. եւ վիմին տեղի տուեալ՝ մի տոխմն գինտն ցուցանէ: Զայս այսպէս առասպելեաց... Եւ զկարգ երկրպագութեան ազօթիցն յամէն կողմանց յայն տունն ստաց լինել. իսկ ի ներքս ի տանն շուրջ գալով զարմօքն երկիր պագանել ի մէկինն որ միւս եւս ծակ ծակցն: Դարձեալ զարտաքին (միսովն) [վիմովն] ուր գտնուհետն Արահաւա՛ւ առաջ, շուրջ գալով միտանի վագելով ասեմ. բայ՛ք, բայ՛ք. որպէս թէ պատասխանի առնելով թէ ինչ ասէ՛ք, կամ յայ յայ. կամ աւասելի եւ, Դարձեալ ի ծորն անցեալ, որուն վաղմալ հաւաւն կոչեն, առնեն ի մնա սպանուամն անամոց, եւ հեծեալ ի գրաստ փախչին անշնոս դառնալի. ամտի մինչեւ ցրտուր մօտ ի Մահայ: Եւ ի վախչելն թէ բանկուն կամ այլ ինչ ումեք անկանիցի, ոչ դառնան առնուլ: Եւ երբ գրաստ ուրուք գլորի. եւ զմարդն քարդէ. բնկերբն ոչ դառնան յարուցանել զմա: Եւ յետ այնր հետիշտոս ընթանալն ի մէջ երկուց վիմաց մեծաց. զոր անուանեն Սափայ եւ Եւրայ. եւ ընթանան վիմէ ի վիմ եօթն անգամ անհանգիստ որչափ ուժն բաւիցէ: Յետ այնորիկ ընթանան յայլ տեղի, զոր Մահալիսապա անուանեն, եօթն անգամ ընթանան եւ քարինն ձգեն. եւ ոչ յայսպէ թէ ում ձգեն քարինս: Նոյնպէս եւ գալլան ոչ գիտեն զոր ինչ առնեն, այլ միայն ասեն թէ... [ստաց] այսպէս արարէ՛ք, գի եւ Արահաւա՛ւ դոյնուլ արար: Անգուշտութեամբ ի տուցումն... երկորորդ բանի գաւաջինն լուծանելով: Եւ ոչ սկսանանն գտեղն վաղն գնտունս եւ գտաղունս եւ զագանս, վասն որոյ եւ ծօճն բնակեալք ի տանն խառն ընդ մարդկան շրջին, եւ ոչ վնասեն ումեք մեղանչելով, զորս այսպէս տուսիմանս անուանեն յիւրեանց անու. այսինքն հաւատացեալս: Եւ պատիւ[ալ] ծածկեն բզուտունն եօթն հաղորդի. եւ հարաբայ եր-

բան հանդերձիմ. եւ ի վերայ աչաց դրնեն:...

Սա էր ի քաղաքն իւրում Մադինայ, որ կոչի Մադինա: Յաւուր միւսն Ռաւալ ի քաղաքմարտն հրապարակի. եւ եղեւ մինչդեռ խօսէր, անեքեռայք եղեւ յաչաց ճոցս տեսութեմէ ժամն ինչ հալուստ, եւ կալաւ ափշուքին մեծ գամենեսեան: Ապա մինչդեռ խորհէին եկաց ի մէջ նացա, եւ ետ ողջայն ճոցս այսպէս. հաղադուքին ընդ ձեզ եւ ողորմութիւն Աստուծոյ եւ շնորհէ: Ապա զարմացեալ զարեւոյնցան եւ ասեն. ուստի գաս կամ զի՞նչ է ողջոյն այդ. եւ յո՞ր աստուածոց բերելի զԱստուծոյ բան ողորմութեան եւ շնորհաց: Եւ ետ պատասխանի եւ ասէ. Ահա մինչդեռ խօսէին եւ ընդ ձեզ՝ յափշտակեցալ ի երեշտակէ Աստուծոյ. եւ զտա ի Մահա ի տան հօր մերում Արահաւա՛ւ եւ խաւէլի, զոր եւ շինեալ է զմա իմեքանց տուն Աստուծոյ եւ մեզ ժառանգութիւն, որպէս երբեմն զերուսաղէմ Հրէիցն շինեալ մարգարէիցն առ ի բռնակութիւն որդոցն մարդէլի: Եւ զայն լուեալ էր զապշտակիլ մարգարէին Անրա-կումայ յերուսաղէմէ ի Բաբելոն առ Դաւ-իւլ: Այսպէս համարեցաւ զինքն ճոցս ասել: Բայց ոչ էր ճորս զմացեալ ի Մահա, եւ ոչ ումեք գիտացեալ թէ էր ճորս տեսեալ զմա: Եւ պատմեաց ճոցս զօրինակ տեղեացն, զվայրից եւ զշինուածոց, եւ զամ. նշանս սահմանացն եւ ճոցս լիով որպէս թէ անեալ իցէ ի մնա ի մանկութեմէ իւրմէ, եւ ատեալ զամ. հանգամանս ի վայրկէն ժամու...:

Վասն որոյ զարմացեալ ամենեցուն ասացին զմա մարգարէ լինել, որ եւ առժամայն լուեալ զայն ի ճոցումն, համարձակեցաւ քարոզել եւ ասել. Այսպէս վկայեցէք թէ չիք այլ Աժ. քայց մին Աժ. ինքն միայն, եւ ոչ զայն ճորս ընկեր, եւ Մահմեդ ծառայ ճորս եւ առաքեալ եւ մարգարէ: Եւ այսու այսպէս իմաստասիրեաց ըստ իւրում խորհրդեանն, զի մի Աստուածն ըստ իրեականին, եւ որպէս ասէն թէ եւս եւ Աժ. եւ ոչ այլ Աժ. քայց յինէն: Եւ ասելուն թէ չիք՝ ոք ճորս ընկեր, այսու քաժանեաց զօրդի եւ զհոգի ի Հօրէ: Եւ այսպէս ուսոյց ճոցս թէ զոր հարքն մեր պաշտեցին եւ մարդասէրն՝ զմոյն Աժ. քարոզեմ ձեզ, եւ հաւա-

նկցուցանէ գծողութիւնը: Եւ դարձեալ ուրիշէ զմտաւ ի իրէական կարծեացն որ մարդ լիայն եւ որդի ճշմարիտ ասացին զԿս. եւ յիմեանց խաչեալ: Սա կոչէ զՅս. բառն Աստուծոյ, եւ զհոգին առաքեալ յԱստուծոյ ի Մարիամ. եւ առեալ ի մտանէ արժիւն մարդկայէն. եւ ղմէ զվկայաւորիւն բառնի Աստուծոյ եւ ասէ, քէ այսպէս ասաց Ած. քէ առաքեացաք մեք ի մա զհոգին մեր. որ եղբի ի կերպարան մարդոյ. եւ ասաց քէ հրէայքն զմա ոչ խաչեցին. այլ մտանեցոյց մոտ զիմէն, իբր քէ գայլ ոք մտանեցոյց իւրն, եւ զմա խաչեցին, զոր Սիմոն կիրքնացին ասեմ: Եւ գայս վասն այն զի ոչ համարեցաւ զմասալ կարօզ գոյ խաչել զբառն Աստուծոյ, եւ մտա խաչիլ ի մոտանէ. եւ մտա ընդ մահաւմբ անկանել. այլ կեմդամի է եւ գալոց է յաշխարհս յետին ժամանակին, ի դատել զագգս ամենայն: Եւ զգվէ զգրիստոնեայն. եւ ընդունի զաւետարանն եւ զմարգարէքն, որպէս եւ իսայ գրեալ եմք...

Եւ հրամայէ զաղօթիցն կարգ եօթն անգամ յաւուրն կատարել, յաւցմամբ ձեռացն եւ ոտիցն եւ երեսացն, զառաւօտսն եւ զերեկոյնն, եւ փոխանակ հրէական փաղոյն եւ բնարիցն ի ժամս սաղմոսերգութեան, հրամայէ բարձր միմարայ շինել ի մէջ քաղաքին: Եւ ընտրեաց զամբ քարձրածայն եւ մողին անուանեաց, այսինքն հաստադիր, եւ հրամայեաց անդ ելանել. ըստ այնմ եթէ այսպէս հրամայեաց Ած. մարգարէից. ել ի բարձունդ աւետարանիչդ Սիոնի. բարձրացոյ զօրութեամբ զբարբառ քո աւետարանիչդ. երեսազէմի: Եւ հրամայէ երեք անգամ մեծածայն կոչել ... եւ զԱծ. մեծածայն փառաւորեցէք:

Եւ զամպիտան գ(ի)րիչս զՄիխայր յիշման արժանի առնէք եւ զճողոմ իմ, եւ յիշօգդ յիշեալ իլիք քաւաւրն աներեկոյնի ամեն:

Եւ երբեք,

Նիշատեկագրութիւն Գրչի.—

Էջ 618.— Յետին օրինակօղ զմեղսամձեայս զպր. Գրիգորս երկուս. Սպերցի եւ ի զուղէն Ձկնալուրցի յիշեցէք. եւ զուր յիշեալ լիջիք ի յԱստուծոյ ժերմէ, ամէն:

ԺՁ.— ՊԱՏՄԻՌՈՒԹԻՒՆ ԼԱՅՈՑ (Թերի).— 4

Յազիւնմնէ կք.

Էջ 619.— Յօհաննէս Պատմագիր(ք) որ էր աշակերտ Մաշտոց կաթողիկոսի Սեւանցոյ, եւ յետ մտա եղբի կաթողիկոս, ի ժամանակս Սմբատայ արքայի Բագրատունոյ.—

Սուղ ինչ շարալարեցից. եւ թէ ոչ ի նոցանէ չիտու թեան պարսպակայ, եւ կամ ոչ քաղաքակալութեան եւ բարեկրիաց բարուց... — Զմտ. Տպ. Երեսազէք, 1867, էջ Է-Ը, Ձեռագրիս մէջ սկիզբը թերի է:

Էջ 654.— Յետ երկնասահանացն Հեղեղաց եւ անդեղապտոյտ ջրահեղձն լինելոյ բոլոր շնչականաց... — Զմտ. Նոյն, էջ 15: Ձեռագրիս մէջ զլուխներու բաժանումներ եւ խորագիրներ չկան:

Էջ 882.— ... յաւուր վրեժուց խրնդրութեան մերոյ, փայլակնարար իմն սրեալ սուսերին՝ ի վերայ Հասանիլ եւ յաղուրդ ոչ առնուլ՝ առ ի յուսել զմար լայսպէս կամզ կ'առնէ եւ կը մնայ քերի: — Զմտ. Նոյն, էջ 282:

Էջ 882 վարի կէտր եւ յաղուրդ թերթր զատարկ:

889

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՈՍԻ. — 6

Ն Շ Ն Ո Ր Հ Ա Լ Ի

(Եւքատա, կեսարիա)

ԹՃԽԻ 1710

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատալ 21×14×3: էջք 384: Հանգստանալու լուս: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Յարութիւն երկջ կեսարացի: Գրութիւն՝ սկզբնատեղերը և զլիսպիրները կարճիւր, մնացեալը աւելցանով, երկարւն, 30 տող: Նոտրապիր մանրատեսակ: Համառոտագրութիւնք առատ: Գունաւոր զարդապիր և լուսանցապարզ հատուածներու սկիզբը: Կաշեկապմ տախտակեայ գրութեազարդ: Կուրծքին երկաթապիր կրճատուած՝ Մատթէոսի Մեկնութիւն:

ԲՈՎԱՆԻՄԱՆԻԹԻՒՆ. —

էջ 1-6, դատարկ:

էջ 7ա. — Մեկնութիւն Խորանաց Աւետարանին. — Մատենաքաղաքի մատուցած էջք և հոգեւորդի վարդապետութիւնք իմաստից զպաշտելի երրորդութիւնն միշտ է քարոյցեն...

էջ 16, դատարկ:

էջ 17ա. — Ժողովումն Մեկնութեան Սրբոյ Աւետարանին ար ըստ Մաթթայի, ինքնից իմաստուն վարդապետաց եկեղեցւոյ, կարգեալ եւ յօրինեալ դիւրահաս ընթերցողաց: Առաջին ներքինին շաշաք կարդիկոյս ի խնդրոյ մոլին եղբոր՝ Գրիգորի վերադիտողի շաշաք. — Սրբոյ զօրութիւն զերպանց է քան զրոտութիւն, և այնքան մինչ զի մտադրամն ստնել տկարութեան...

էջ 133ա. — Նորին Յոնաննու ի կապեռնաում Գիրք Երկրորդ — Իբրեւ Լմուտ Յո. ի կապեռնաում, մատենա տու նա ճապարակ մի...:

էջ 226ա. — Նորին Յոնաննու Գիրք Երկրորդ. — Եւ կրկն Յո. ի կոյմանն Փրիպրիան կեսարեայ, հարցանէր ցաշապերուն...

էջ 303բ. — Տեառն Յոնաննու Ոսկեքանակի Գիրք Զորրորդ, փարիսեցւոցն:

Յիշատակարան Արիստակիսի.

էջ 373բ. — Ջարիստակէս վարդապետ, և զյովեալ աշակերտ նորին զեփրեմ յիշաջիք ի Քա. զի նա աշխատեալ ժողովաց զրանս մեկնացն ի մի, յետ Տեառն Ներսէսի: Երբեքնայն աշապէր ի յիշատակարան Արիստակիսի: Ջայն որ կատարեալն էր զյոտաք. անմեղադիր լիջիք:

Յիշատակարան Գրիչի. — 1710

էջ 376ա. — Փառք Ամենասուրբ երրորդութեանն, երեքանձնեա և մի բնութեանն, յամենայն զոյնդինաց, ի սեռից և ի մասանց արարածոց յիսկից և յանիսկից: Որ արժանաւորեաց զանարժանութիւնս իմ հառանդ յաւարտում աստուածախօս մեկնութեան Սր. Մաթթայի Աւետարանի, ի չրչապայութիւն հայկազան թուականի ԹՃԽԻ: Եւ յանիմաստ Յարութիւն երկջս կեսարացի՝ սիրատարի բղձմամբ սկսայ ստորաբնութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ զծապրել զծոճեկալ զոնձա աստուածային Սր. Աւետարանին: Անմեղադիր լիբութ, աշապէր էր կարողութիւնս:

Ներքեւ, տարբեր գրով:

Յիշատակ է զիրքս ի Սր. Աթոռս Սրբոյ Յովսէփեանց. մի իշխեսցէ ոք հանել զսա ի Սրբոյ Աթոռոյս:

էջ 376բ-384, դատարկ:

Մանր յիշատակագրութիւն Գրիչի.

էջ 299բ. — Քա. Աճ. ողորմեայ մեղասուրբ զիծող Յարութիւն երեցու: Յիշատակ է Սր. Լմալ:

էջ 333ա. — Փրկեա և զիս Քա. Աճ. բոյնն սուրբ շարչարանձօք զԵրութիւն զծապ:

890

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ. — 3

ՄԱՏԹԵՈՍ ՎՐՆ. (1891)

(ԺԷ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 21×15×1: էջ 148: Հանդա-
մանք լա: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ խո-
րապիւրները, սկզբնառողքը եւ զլիսպիւր-
ները կարմիր, մնացեալը սև: մեյանոյ,
երկսին, 29 տոյ: Նոտրադիր: Համառո-
տապրութիւնք զրեթի սովորական: Գունա-
ւոր դարդադիր եւ լուսանցադարդ իւրա-
քանիւր զլուխի սկիզբը: Նկար Սուրբ
Ղուկաս Աւետարանչի, էջ 8: Կազմ կիսա-
լաթ խաւարառեալ: Կնիք սեւադրոշմ
սեթանկիւն, Վեհար վարդապետ, ՌձՁԵՑ,
էջ 7, 8, 148: Նաև տարբեր ձևով, էջ 30,
62: Դարձեալ կնիք սեւադրոշմ ութանկիւն,
ԲԲԻ. ՄԻ. Մանուէլ վարդապետ, 1195
[= 1746], էջ 8, ներքեւը նոտրադիր, զոր է
շարդութիւնք: Ստացող՝ Յակոբ վրդ.
Ղորխմապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1 — Ձի սակ մարդաբն Ձաքար-
խառ վասն շար հոյութեանք... — Անհարթ
զրչութեամբ:

էջ 2. — Յանկ Աստուածային Մա-
տենի. — Ա. — Վասն զովութեան Յովհան-
նու Կարապետի. . . — ԻԲ. — Վասն ննջե-
ցիւոց թէ ինչ աղապար երթան առաւուտն ի
յե. — ԽԲ. — Վասն Յայտնութեան Յո-
հաննու Աւետարանչի:

էջ 4-6, դատարկ:

էջ 7ր. Կարմրապիւր. — Յիշատակ է
Քարոզիչի Գրութիւնք. Ղորխմադիր որդի
Յակոբ վարդապետի, որ ըստացալ իմ հա-
լալ արդեամբ թիւն. ՌձՂ [= 1741], Նա եւ
յետ իմոյ չուելոյ աշխարհէ ով որ վայելէ՞
յանարձանս յիշեցէ միայ չայր մեղաբւ,

եւ յիշողք յիշեալ լինին ի Քրիստոսէ, Ա-
մէն:

Ներքեւ կայ կնիքը, ՌձՁԵ, 1736
Խաւարառ:

էջ 9ա. — Քաղութումն է Անտարաքսին
Ղուկասու, արարեալ ի Մաթէոս վարդա-
պետէ աշակերտ տետն Յոսեմնու Որոտ-
նեցոյն: — Ամենայն ոք որ ծոյլ իցէ. . .

Մաթեոս — Ստորին լուսանցքին կայ
սեւհարթ զրով. Վեհատակ է երեսադէմ ի
զուտն Սրբոյն Յակոբայ. ով ոք հանցէ ի
զրանէ Ար. Յակոբայ պատիճն Կայենի
տոցէ, ամէն:

Բ. — էջ 16ա. — Եւ իբրեւ լցան ա-
տուրք պրոքրեան մոցա, ըստ օրինացն ա-
ծին զԵս-ի ի տաճարի եւ տալ պատարագս:

ԻԲ. — էջ 144ր. — Եթէ զինչ է խար-
հուլի զալոյ մեր յառաւուտում ի գերեզ-
ման մեծելոյն:

Ծառք Գրչի. — էջ 148ա. — Այս վերջն
չէ, Ա զլիսաւոր բան պակաս է որ վասն
Համարածման Տեառն, եւ Համարածեալ
յձեռն իւր աւրհնեաց զնոսա եւ եղևւ աւրհ-
նելն նորա ձեկնեցաւ ի նոցանէ եւ վերա-
նայր յերկինս: Ով եղբայրք օրինակն այս-
ոյն պակաս էր եւ թէ կամիս Քարոզիչի
տես:

Ներքեւ կայ շնորհակցիմ յիշատակա-
րամբ:

Արդ եւ վերջին սպասաւորաց բանի եւ
տուրպա բանասիրաց, Մաթէոս Քահանայ,
որ միայն անտամբ եւ ոչ արդեամբք, տաղ-
տրկացեալ մտօք եւ տարտամեալ լեզուա-
ձեռնարկեցի(ց) յայս զործ տեսութեան. . .
— Հմմտ. ԺԴ. Դարի Յիշատակարաններ,
Լ. Ս. Խաչիկեան, էջ 591:

891

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԱՅ.— 4

ՎԱՆԱԿԱՆ ՎՐԴ.

(ԺԸ. Դար)

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×1: Էջք 206: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
վերնադիրները և պիսագիրները կարմիր.
մնացեալը սև մկանով, Երկաթին, 28-32
տող: Նոտրագիր: Համառոտագրութիւնք
ստատ: Բպիակալք: Ստացող՝ Գէորգ վար-
դապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-5. դատարկ:

Էջ 6ա.— Յառաջարանութիւն Հեղի-
նակին.— Գերանձանկան իմն զօրութիւն
կատարածութեան բնաւորեալ ունի սէր սեռն
և անապակ...

Էջ 8. դատարկ:

Էջ 9ա.— Գլուխ Առաջին.— Տեսանե՞ս
ղորպիսի գովութիւն զՅօրայ պրեան Հոյին
Աստուծոյ...

Էջ 108ա.— Վճարեցաւ Եւսիքին Մէկ-
նութիւն, այժմ սկսեի որ Դաւթայ վարդա-

պետին, որ Բորանցի կոչիւր: Զսկսեալս իմ
ղու կատարեալ:

Էջ 112բ.— Գլուխ ԻԲ.— Կրկնեալ
անդրէն Ելիփաղու Թեմնացոյ առէ:

Էջ 192բ.— Յորդորակ.— Ապաւինեա-
ցուք սրտի մտօք առ Աստուած...

Էջ 198բ-206. դատարկ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն.—

1813

Էջ 7բ, նոտր շնորհագիր.— Երուսաղե-
մացի Կիրակոս նուառտ արեղայս ստացայ
զգիրքս ժառանգութեամբ ի Հոգևոյս ևղ-
բօրէ իմէկ Դէորդայ վարդապետէ յրեթե-
րումն. և յետ վաղձանի իմոյ յիշատակ
Սրբոյ Յակոբեանց Առաքելական Աթոռոյն
Սրբոյ Երուսաղէմի: Ապաքէն ընթերցողք
յիշեալիք ի Տէր զհանգուցեալ հայրապա-
ստի ևղրայր իմ Գէորգ վարդապետն և զիս
սմ. Հոգևոր և ժարմնաւոր ձեռօքք մե-
րոյք: Ի 1813 աժի կննարարին:

892

Ա.— ՍԱՂՄՈՍ ՏԱՂԱԶԱՓԵԱԼ.— 1

ՅԱԿՈՐ ԲԶ. ԵՒԴԱԿԻԱՅԻ

Բ.— ՊԱՏՄ. ՀՐԱԿԻԶՄԱՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ.— 1

ԵՐԵՄԻԱ ԶԵԼԵՊ

Ստամպոյ

ԹՂԻԿ=1675

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×15×5: Թերթք 274: Հան-
գամանք չառ լաւ: Թուղթ սպիտակ, տո-
կուն: Գրիչ՝ Յովհաննէս Երէց Երկան: Գր-
ութիւն՝ խորագիրները, սկզբնատողերը

և տնայլութիւնները կարմիր, մնացեալը սև.
մկանով, միասին, 19-22 տող: Նոտրա-
գիր: Համառոտագրութիւնք զրեթէ սովո-
րական: Առաջին մասին մէջ՝ գունաւոր
զարդագիր գորդանքու, և զլիսապարզ՝

կանոններու սկիզբը: Խորանշարդ թղ. 11ա: Նկար թղ. 10ր, Սաղմոսերդու Դաւիթ լիպարտու: Արկարդ մասին մէջ, դուռուոր պարտարդ, յուսանցադարդ և յիշարդարդ՝ իւրաքանչիւր յոտի սկիզբը: Գունաւոր նկարք հրդեհին առնչակից, թղ. 173ա, 193ա, 218ա, 218բ, 226ա, 244ա, 246ա, 246բ, 263ա, տնտեսական ընդհանրապէս: Կաշկկալմ տախտակեայ դրոշմադարդ: Գա- յարթին կր կարդացուի: Սաղմոսի Ոտանա- տու: Մինաս վարդապետ: Կնիք սևադրոշմ հուկթման, ՍԷՐնաս վարդապետ, թղ. 132ա, 173ա: Ստացող՝ Մինաս վրդ. Ամ- ղեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ —

Թղ. 1—4, դատարկ:

Թղ. 5ա:— Աղայամք ի Հոգւոյն Արք- քոյ, ի բալիցն Նարեկայ, առ ի յօգնու- քիլն առաջակա բալիցն:

Աղայամք զՏէրութեան անփոփոխելի, ամենապօր և Սուրբ Հոգւոյդ Կրթածի . . . : Ա ղ ա չ ա ն մ ք ի հ ա գ ւ ա յ ն Ս ր ք ո :

Մամօք. — Թղ. 5ա, ստորին լուսանց- քին, ճշմաստփի Լոյսանկով է:

Թղ. 6բ:— Դարձեալ ի բալիցն Նարե- կայ շարադրեցաւ ի տեղի առաջաբանի Սաղմոսաց Դաւթի:

Չախ հառաչանայ, Երդ պաղատանայ, այս բան մարդկանայ, սրտից հեծու- թեանց. . . —

Ա ա յ լ ա ղ ք ո :

Մամօք. — Թղ. 7ա, ստորին լուսանց- քին, ճշմանի Լոյսանկ է:

Թղ. 9ա:— Դարձեալ կրկին ամգամ աղեքսաբանէ առ Հոգին Սուրբ, եւ հայցէ աւգնութիւն:

Ձհոյիդ Սուրբ աղերսեմ, առ իս մամանեա, զմտաց իմ զայրն բաց, որ կարողանա. . . :

Թղ. 9բ:— Յաղար Գահանայի Եւդոկ- իայոյ շարադրեալ զՍաղմոսն Դաւթի դա- մենայն, զՀարիւր և զԵրեսն փոխն ի լը- ման, պէտքէ վանկիւր, և քաղցրածայն ե- դանակաւ, զի ախորժ լիցի Երզողաց, ի նուալել, և ունենդողաց ի լալի: Այլ և փոքր ի շատէ դտանի ի սմա լուծումն բա- նից, մեկնօրէն և թարգմանաբար, առ ի հաւանաւոր շարադրեց: Իայց ի փո-

խարկեւն սորա պարտ է զգուշեալ զորոյ և լայնի. զի թէ մի տառ յաւելու կամ նուազի, կադտան օտք վանդիցն, և բանն աղաւաղի ի վերջանութիւնն: Ապա եթէ անթերի և կատարեալ լինի ամենայն, բայն և գիրն, կէտն և զլօրն, յայնմամբ զԵրանայ զեղու և սիրտ Երզողաց, և քաղցրանա միտք նոցա ի սմա: Եւ յիշեցնէ զմեղաւորն Յա- կոր, միով Տէր ողորմեալիւ, և ինքեանք յիշեալ լիցին ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մե- լոյն, և արժանացին քաղցրաբարառ ծայնին, որ ասէ. Եկայք աւրճեալք Հօր իմոյ. . . :

Թղ. 10ա, դատարկ:

Մամօք. — Թերթք 8—11 մապաղաթ են:

Թղ. 11ա:—

Ամենայն մարդ ոյ ոք իցէ, Երանելի տեմ, թէ է, ամբարշտաց որ յաշխարհէ, խորհրդակից Լիւեալ նա չէ. . . :

Մամօք. — Ստորին լուսանցքին կր կարդացուի: Յա. Որդոյ ծայնոյն ասայ, և զմեղատմած զծողս յիշեալ, և զու յիշեալ լիցիս ի Քրիստոսէ Աստուծոյ:

Թղ. 23ա:— Ի Սաղմոսացն Դաւթի, փոխ. ԺԲ. Երկինք պատմեմ գիտն Աստու- ծոյ. . . :

Որդոց մարդկան աղանցքս բանաւորաց, իմաստութեան շաղագայն հեռեղաց. . . :

Մամօք. — Ստորին լուսանցքին զըր- տած է. ճշմաստփի տաղի զորոյ է. Երգէ և զմեղաւոր զմծողս յիշեալ:

Թղ. 44ա:— Ի Սաղմոսացն Դաւթի, փոխ ԼԶ. Մի մախանձիր ընդ չաքս:

Դու մի նախանձիր, ի գործու զաղիւր, յոյնչ և նաներ, Որպէս խոտ ծառիւր, վաղ անկցի յեր- կիւր, և դառնայ մոխիր. . . :

Մամօք. — Ստորին լուսանցքին չըը- տած է. ճշմանի վտնդ է: Լաւ ասայ և Կրծողս յիշեալ:

Թղ. 61ա:— Ի Սաղմոսացն Դաւթի, փոխ ՄԵ: Աղորմես իմն Ած. գի կախեաց գիւ մարդ:

Ինմ ողորմեալ, Ած. ողորմած, մարդ նենդաւոր զիս յերկիր կոխեաց. . . :

Մամօք. — Ստորին լուսանցքին ճշմանի Լոյսանկով է:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

Թղ. 80ա.— ՅԵՐԵԱ անկեալ աղաչեմ զանդիպողդդ այսմ երգարանիս, զի մի ուղորմիւ յիշել զանարման զծողս, զՅովսանէս սուտանուն երէցս, և Տէրն մեր Յս. Բս. ողորմեսցի յիւր միսանկամ զսլատանն, ձեզ, և ծնողաց ձերոց, ամէն։

Թղ. ՊՍԲ.— Ի Սաղմոսացն Դաւթի, փոխ ձԲ: Իբրեւ զի բարի է Իսրայէլի Ած.:

Իբրեւ զի բարի է Տէր, ի վերայ իւր ճողովրդեան,

և ոյք ևս ուղիղ սրտիւք, և կան յաստուածպաշտութեան...:

Մամօր.— Ստորին լուսանցքներուն կը տեսնուի. «Եւս եւ զորուսեալ տաղին ևս զանակոյն ասայ, և զմեզսամած զրծողս յիշեալ. և զու յիշեալ լիցին ի Քրիստոսն Աստուծոյ մէրոյ»:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1675

Թղ. 96բ.— Եւ զեղկիլի զծողս աղաչեմ յիշել ի Տէր, և զուք լիցիք, ամէն: Գրեցաւ ի թվին Հայոց ՌձԻԴ, ի քաղաքն Ըստամպուլ, ի վայելումն տէր Մինաս վարդապետին, որ հրամանաւ Տեառն եղիպարու կաթողիկոսի Սր. Երուսաղէմի, ևկն ի քաղաքս վասն ուխտաւոր տանելոյ յերուսաղէմ: Եւ ետ ինձ երկան տէր Ովանիս զբն զտոնապետր Սաղմոսարանս զայս ի գրոսանս անձին իւրոյ, և յետնամնացից վայելողացն զլուսափթիթ զգիրս զայս աստուածաշայր մարգարէին Դաւթի:

Թղ. 97ա.— Ի Սաղմոսացն Դաւթի, փոխ ՁԲ: Տէր ապաւեմ եզեր մեր ազգէ:

Տէր, զու Լղեր մեզ ապաւե՛ն ի յաւիտեանս, մինչև յերինք և տնիզերք և որք կան...:

Մամօր.— Ստորին լուսանցքին ըստուծ է. «Ամենազօր Տէր թապաւորին, կամ, Ղարիպի տողի զունովն ասայ, և զրծողս յիշեալ»:

Թղ. 116ա.— Ի Սաղմոսացն Դաւթի, փոխ ՁԶ: Խնամտովսն եզերուի Տեառն զի քաղցր է...:

Վասն զի քաղցր է Տէր,

զուք Լղերուք նմա խոտովան,

ոյորմութիւն նորս ի յաւիտեան

ու ունի վաղձան...:

Մամօր.— Ստորին լուսանցքին կայ. «Գանկատ ունիմ տաղին Լղանակովն ասայ, և զմեզաւոր զրծողս յիշեալ»:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1675

Թղ. 132ա.— ՅԵՐԵՅԷՔ զՄարկոս րու վարդապետն, որ է ուսուցիչ և ձեռնադրող և խրատող բառացողի զրոցս Մինաս վարդապետի: Եւ զեղկիլի հոգս զմեզաւոր զրծողս աղաչեմ յիշել միով Ած. ողորմիւ, և որ յիշէ, և ողորմիւ ասէ, Տէրն մեր Յս. Բս. ողորմեսցի նրմա ի յիւր միսանկամ զախտեանն ամէն: Գրեցաւ թվին ՌձԻԴ ին ձեռամբ երկան Ովանիս իրիցին ի քաղաքն յԱստամպուլ, ի դուռն Սբրոյ Աստուածածնին, որ ի Ղուս Ղափի վերձայնի, և ըստ Հայոց Դուռն աւադի կոչի:

Թղ. 132բ.— Ի Սաղմոսացն Դաւթի, փոխ ձԺԺ: Ի Սեզուքեմ իմում...:

Առ Տէր կարգացի ևս ի նեղութեան յսուլի Լղէ ինդիբքս ամենայն...:

Մամօր.— Ստորին լուսանցքներուն զրուած է. «Գանձի և Խորաֆիլ ներկիցին, և այլ շատ զունով կու զայ, իայց Մով աչբին զունովն լուս կու զայ, երգէ և զմեզաւոր զրծողս յիշեալ»:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1675

Թղ. 152բ.— Այլ և զստացող սորին զՄինաս վարդապետն Յամթեցի, որ ետ զբրել զայս ի թուին ՌձԻԴ, ի վայելումն անձին իւրոյ յուլիս ամսոյն: Եւ ես աղաչեմ զանդիպողդդ այսմ տառիս, յիշել զզծողս զսուտանուն Յովանէս երէց, և որք յիշէք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսն Աստուծոյ մէրոյ ամէն:

Թապաւորն Մահմէտ ի Խորնէ Հարսանիս արար զստեր իւրում Ղուլոյուն մուսահիպին իւր զուլելով զնա Հատիճէ անուն սուլթանին. և զիբքս այս էր ի ձեռն զծողի իւրոյ:

Թղ. 153ա.— Յիշատակարան Շարաղ-րաղի Սաղմոսիս: Տէր Ած. ողորմեսցի. ամէն:

Յևտ Աղամայ ելանելոյն ի փափկութեան,
որդիք նորին ընդ անասունս աստ բնակեցան,
ծնան զաւակս ի վերայ երկրի եւ բազմացան,
եւ յարարչէն իւրեանց նոքա մոլորեցան:

Իայց գըթու թիւնն աստուածային արարչական,
ոչ մինչ ի սպառ ետ ըզնոսա դիւաց կոխան.
այլ ետ ի սիրտ նոցին խորհուրդքս գիտութեան,
ի ճանաչել զԱստուածն երկնից խնամող զինքեան:

Ուստի յուսմունս աստուածայինս վարժեցան,
մաքուր մըտօք իմաստութեան հետեւեցան,
ի մարմնական զբաղանաց որոչեցան,
ի հմտութիւն տեղեկութեան գրոց փութացան:

Վասն այնորիկ աստուածային շնորհօք լըցան,
եւ Սուրբ Հոգոյն եղեն նոքա ասպնճական.
եւ խօսեցան նովին հոգով բանք զանազան,
որսպէս հոգին տայր բարրատել նոցա բզբան:

Ոմանք վանցեալքն պատմէին ի ըսկըման,
ոմանք զգալոցըն ճառէին զնորին վաղճան,
գուշակէին այլք ըզգալուստն աստուածական,
թէ գայ Փրկիչ յաւուրս յետինս ոգոց մարդկան:

Եւ ի յաւուրց լըրման հին աւուրց զբաւորական,
առաքեցաւ աստ ի խոնարհ երկնից արքայն,
ընտրեաց առ իւր յաշակեւրտացն երկոտասան,
հոգով լըցոյց եւ գիտութիւն ետ զանազան:

Ոմն ի հոգոյն տեղեակ եղել իմաստութեան,
միւսն ընդունակ եղել բանից եւ գիտութեան,
այլք հաւատով հըզօրացեալ պըսակեցան,
եւ այլք շընորհս առին ցաւուց բրժրչկութեան:

Այլ ոմն ունի աջողութիւնս զօրութեան,
միւսն շընորհք նախադուշակ տեսողութեան,
այլք ըզհոգիս ընտրել կարեն ըզմաքրական,
եւ այլ յեղուաց շընորհք ունին խօսել յատեան:

Այլ ոմն ունի ըզգիտութիւն թարգմանութեան,
ի նոյն հոգոյ մեզ պարգևի այս ամենայն,
որպէս գըրէ Պօղոս ի Թուխթն կորընթական,
թէ Սուրբ Հոգին տայ զամենայն փասն ազգութեան:

Ի նոյն շնորհէ եկեղեցիք հաստատեցան,
պէսպէս կարգօք եւ պաշտ[ա]մամբ զարդարեցան,
քաղցրահուազ եղանակօք վայելչացան,
մանկունք սորա զմայլեալ հոգով զուարճացան:

Ի տիեզերքս համօրէն տարածեալ կան,
մէջ ըստմանոյ զըրիստոնէից երգ պաշտաման,
մասնուցանեն Տեառն Աստուծոյ բանս արհնու թեան,
և ախորժակ ձայնիւ երգեն յոյժ պանադան:

Առ որս եւ մեր եկեղեցիք ի Հայաստան,
ի պարզեւէ շնորհաց չոգոյն ոչ յեանեցան,
այլ ի նախնեաց ի հարց մերոց շատք ընտրեցան,
և զօրացեալք ի Սուրբ Շոգոյն արիացան:

Նոսի ըզհատարս ուսուցին ժողովրդեան,
ըստ աւանդից ատաքելոցն որպէս ուսան,
խոստովանել պանուրն Սուրբ Երրորդութեան
ըստ Նիկիոյ մեծ Ժողովոյն դասանութեան:

Ապա կարգաց եկեղեցեաց եղին սահման,
յառաօտէ մինչեւ ցերեկ միշտ անխափան,
կարգ աղօթից ժամասեկաց մեր եւ թն անդամ,
յորում արհնել զկենսատուն եւ պարտական:

Եւ ըստ ժամու զկարգն աղօթից պատշաճական,
բանս հաւաքեալ ի գրոց սրբոց աղերսական,
որով լինին Տեառն Աստուծոյ միշտ փառարան,
այլ եւ հայցեն վասն աշխարհի խաղաղութեան:

Այլ եւ ունի եկեղեցի մեր զօրական,
սր հրաւիրեալ առին զկարգն եւ դասախճան,
Սուրբ Հայրապետք եւ Վարդապետք աստուածաբան,
և պաշտօնեալք նոցին կրցորդ եւ համաձայն:

Մինքն հոյիւ եւ ատաջնորդ ժողովրդեան,
միւսքն խրատիչ եւ քարոզող նոցա ըզրան,
այլքըն երգող պանծ, մեղեդիկ եւ շարական,
սաղմոսոսացք եւ ընթերցողք յոյժ ժրաջան:

Եւ արտաքոյ եկեղեցոյս բազում այլ կան,
ստանաւորս գեղեցիկ շարադրական,
հրեշն յականջըս լրսուղաց յոյժ քաղցրաձայն,
համեղ բանիւ յարմարաւոր տխորժական:

Չորս ի վերայ զըրիստոսական տնօրէնութեան,
զորս ի վարուց ատաքինեացրն պատմութեան,
զայլս յընթացից լուսաւորացրն շարժութեան,
կամ աշխարհի զսրպիսութիւն վարուց մարդկան:

Ոմանք հոգով ըզհոգեւոր բանս խօսեցան,
յարմէ բաղամբ ի շար գործոցըն զըղջացան,
այլք ըզսիրոյ մարմնաւորիւ բարբառեցան,
որ ի խրախճանքս ըմպելեաց ուրախանան:

ի հուսկ յետնոց յետնեալսն եւ քան զամենայն,
հորրոքեցաւ վառեալ ի սէր նուազերգութեան,
վարանէի թախծեալ ոգով ի բաղում ամ,
թէ զինչ թողից յետ վաղճանի իմոյ յիշման:

Ապա տեսի ի յայլտեսու սաղմոսարան,
էր շարադրեալ ոտանաւոր յարմարական,
յուզնահանճար իմաստիւք լի եւ խորական,
լուծեալ ի նմա զդրժուարիմաց բանս խրթնական:

Եւ եւ չէի վարժ եւ հրմուտ իմաստութեան,
ոչ ունէի միտք կորովի յիս բրնական,
զի շինէի բանս ի մրտաց առանց հիման,
կամ հաւաքեալ ժողովէի խորհրդական:

Վասն այսորիկ ի ձեռս սուի եւ գաւազան,
ինձ առաջնորդ եւ ուսուցիչ զբանքս Դաւթեան,
շարադրեցի ոտանաւոր եւ զամենայն,
զհարբիր : յիսուն փոխ սաղմոսին զերգն ի լրման:

Ընծայեցի բանասիրաց վասն ազատութեան,
եթէ լիցի ընդունելի որ ի սմա լան,
յայնժամ երգով եղանակեն մրտառական,
եւ զանարժանս արժան առնեն նոքս յիշման:

Արդ մի լիցի բանբաւ այս ձեզ պարստաւորան,
եւ ի կլիցի ձեր առաջի իրը ըզխոռան,
քանզի գտանէք փոքր ի շատէ բան ինչ լուծման,
որք խաւարեալ մրտաց մարդկան սոքայ լոյս տան:

Ոչ թէ յիմոց մրտաց սոքա ի յուրք ելան,
այլ ի չնորհաց պարզեւողէն շարադրեցան,
ի վերայ սուրբ մարգարէին եղեալ հիման,
որ էր լեզու Հոգոյն Սրբոյ եւ բնակարան:

Եւ որ տրբուպս եւ յաշխարհի քան զամենայն,
խոնարհ հոգով դձեղ աղաչեմ զամենեւեմ,
զի ընկալլիք զբանս զուգնաքեա որպէս լուծման,
որ ի սրմա տողիս չափոյ ի կարգ անկան:

Եւ յիշելոյ արժան արէք զիս զանարժան,
զՅակոր Երէցըս Թօխաթցի տաժանական,
որ եւ պանդուխտ յայտմ աշխարհի տարաբնական,
լեւնաց երկիրն ի նոր քաղաքըս Զամօսոցան:

Այլ եւ զԺրնօղսն իմ յիշեցէք ի ժամ հայցման,
զմեծահաւատ հայրն իմ Աթուռ զմայրն իմ Աննան,
ոչ ժամանեալ նոցա ի հաճակ Ծերութեան,
այլ ի միջակ տիս հասակի վաղճանեցան:

Եւ զվարժապետն իմ բաղմեբախտ արեական,
 ըղձկվաթենց Յակոբ անուն սուրբ քահանայն,
 իմաստիւք լի գերակատար ի գիտութեան,
 Հոգով մաքուր մարմնով ճգնօղ ի ծերութեան:

Եւ զամենայն ըզմերձաւորս իմոյ արեան,
 եւ զժողովուրդ այս քաղաքիւ զամենեւեան,
 զծեր եւ զտղայ զերիտասարդ եւ ըզկուսան,
 եւ որք հոգեալ են հաւատով ի գերեզման:

Ի թվականի մեծ տումարիս արեթական,
 որ էր հաղար եթանասուն այլ եւ վեց ամ [= 1627]
 եւ մեղաւոր շարադրեցի սակաւ զայս բան,
 ընծայեցի բանասիրաց ի վայելման:

Ջի եղիցի ինձ յիշատակ սա անվաղճան,
 եւ աղօթող առ Աստուած միշտ անխափան,
 այլ եւ լիցի փառաբանող Երրորդութեան,
 Հօր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգոյն մինչ յաւիտեան:

Այլ եւ խընդերմ ի ձէնջ եղարք աղերսական,
 յաղօթրս ձեր յանձնեմ զոգիս մեղանշական,
 միթէ լիցի Հոգոյս ներումըն քաւութեան,
 եւ ընդ արդարսնն դասակցիլ ի հանգըստեան:

Անուն գիցուք զըրոյս այսմիկ պատշաճական,
 երգեցողի այս մատենի ըստ իւր անուան,
 արդ կոչեսցի սա Յակոբի Սաղմոսարան,
 զի կարասցեն կոչել առ ինք ամենեքեան:

Յաւարտ բանիս աւրհնեմք զԱստուած զՀայրն էական,
 եւ զՀակոբ Որդի նորին անճառական,
 եւ Սուրբ Հոգոյն նորոգողի զամենեւեան,
 փառք եւ պատիւ, եւ գոհութիւն մինչ յաւիտեան:

Թղ. 156ր., նախորդին ներքեւ:

Փառք հաւաքայն ամբաթամեյի և միասնական Սր. Երրորդութեան եւ մի Աստուածութեան Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան յաւիտեան:

Որ առատ պարգևօք ողորմութեան իւրոյ, եւ կարողութիւն տկարացեալ անձինս, հաստենլ յաւարտ եղանակաւոր մատենին, որ կոչի Յակոբի Սաղմոսարան: Վասնզի գրովանդակ Սաղմոսն Դաւթի դրոսանս ի սմա շարադրեալ ոտանաւորս զեղեցիկս պէսպէս եղանակաւ: Արդ գրեցաւ սա ձևոմար Յակոբի, սորին շարադրողի, յազմամեղի եւ յոգնաքղալ անցաւորի, ի

յիշատակ Հոգւոյս տկարի, ի թվականութեան հայկազան տումարի ՌՀԷ ամի [= 1628], ի ԻԸ ապրիլի ամսոյ, յանդ ելաւ շնորհօք Սր. Հոգոյն, ի քաղաքս Զամոսցայ, ընդ հովանեաւ Սր. Աստուածածնին, եւ ի ժամանակս յայս, կաթողիկոս ի Սր. Էջմիածին ոչ գիտեմք թէ ով ոք է: Վասն զի յանցեալ ամի, որ էր թվականն Հայոց ՌՀԶ, վաղճան ընկալաւ տէր Մեղիսեղեկ կաթողիկոսն ի Կամենից, Բայց առաջնորդ լովայ՝ էր տէր Նիկողայոս արքեպիսկոպոսն նորինծայ, յաթոռն իւր, զոր Ած. ընդ երկայն աւուրս արասցէ, ամէն: Վասն Աս-

տուծոյ սիրուն ողորմիս ասէք գծողիս, եւ
Ած. ձեզ ողորմի, Ամէն:

Թղ. 1577ա.— Նորին Յակոբի ասաց-
եալ Տաղ վասն կեանք մարդկան.— Աստ-
ուած ըստեղծեաց բոժարդն առաջին... —
Ա-Ք:

Թղ. 161ա.— Նորին Յակոբի ասաց-
եալ Տաղ Զղրմամ հոռտավանդին — Յէր-
դոցըն Դաւթի սկիզբն արարից... — Յ ա-
կ ո բ Ք ա հ ա մ ա յ ի ա ո ա ց-
ե ա լ է:

Թղ. 163ա.— Նորին Յակոբի ասաց-
եալ Ողբ Աղօթական.— Յիսուսի Քրիստոսի
Փրկչիդ աղբրեմ... — Յ ա կ ո բ Ք ա-
հ ա մ ա յ ի է:

Թղ. 164բ.— Նորին Յակոբի ասաց-
եալ Խրատ վասն անձին իւրոյ.— Յակոբ
Թոխաթցի մեղօք զառածեալ... — Յ ա-
կ ո բ ի:

Եկշատակարան Միմաս վարդապետի.
— 1702

Թղ. 165ա.— Շնորհօքն Աստուծոյ եւ
տէր Մինաս վարդապետս Յամթեցի, շը-
նորհեցի զոտանաւոր Սաղմոսարանս եւ
զկոտանդնույթոյն զհրկիզութեան զիր-
քըս, որ ի մի տուփ զրեալ կա, իմում հա-
րազատի նոր ընծայ քանանայի Պետրոսի,
ի վայելումն անձին իւրոյ եւ զեռանասակ
որդոյ իւրոյ Աստուածատուր ջահընկալի,
որ ընդ նմին կայր ի Սբ. Քաղաքս յերու-
սաղէմ ուխտ Սբ. Գերեզմանին Քրիստոսի
Աստուծոյ մէրոյ, զոր Ած. բարձր վայելել
սացէ նոցին ամէն:

Գրեցաւ. ՌՃՄԱ Թվին, ապրիլ Ի, ձե-
ռամբ իմով, եւ կնքեցի զսա մատանեալ ի-
մով վասն Հաստատութեան բանիցս վե-
րապրելոց իմոց:

Մամօք.— Կեիքը ջնջուած է:

Թղ. 165բ, դատարկ:

Թղ. 166ա.— Յաղաքս պիտութեան
երկնից բարձրութեան եւ է պարունակացն
մինչեւ ի խորանն անմատոյց քանի ասպա-
րէզ է...

Թղ. 167—172ա, դատարկ:

Բ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԱԿԻՋՄԱՆ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

Նրբմիա Զելչպի

Թղ. 172բ.— Յատկապէս արարեալ
յարմարութեամբ, զորոց եւ զոմն մշտակ-
եաց ցամկով: Այլ եւ վեց գլխով, որպէս զի
դիւր լինի ըմբերցողաց, որոց պէտք իցեմ
եւ մի ի ձամարութիւն:

Նյումն Հրոյն եւ զսլանալն եւ թէ որպէս էր
տեսին անաղին:

Րոտեալ ընդ ոմին զողորմեմ եւ զսասանումն
պատմէ ընակյաց քաղաքին:

Եւ որք խուսափեալք էին ստացուածովք
յատկապէս եւ ուրոյն յորջորջեալ զտե-
ղին եւ զկնքութեան նոցին բացատրէ:

Մնացելոցն ի մէջ վայրին եւ զհանգստարան
փախուցելոցն տաղնապաւ նոցին ասէ:

Իրապոյն խորհուրդ Հրաչիցն Աստուծոյ
որ վասն աղատութեան Աստուածածնի
կնկղեցոյն ճառէ ընդ այլ կնկղեցովք:

Արտասանէ զգալուտ Հրոյն ուստի ուր
եւ քառակուսի բացայայտէ զգրամբ,
եւ զմնասն կրկին համառօտէ աւարտ-
մամբ:

Թղ. 173ա.— Արդ ի սկիզբն յառաջարկութեան յերիս եւ հրակեղութենէ մեծի արքայական քաղաքիս եւ մեծաւամբաւ ծոփահարեաց կոտորանիս Պոլսոյ, մեծաւամբաւ ոչով, եւ արտարեակ հեծութեամբ խորհրդական ողորդէ, տարածեմ առաջի բարոնական յերամաց...

Թղ. 175.— Ի գոյմ Յովսէփովոյ գործ եւ կամիս:
Տես եղբայր իմ ահա այդ է կարգ բանիդ,

Դուք հանց անօրէն ազդէք, պիղծ բռնէ անիբաւ եղեալ,
մեղք մեր ի յերկինս եհաս, զբրկեաց բողոքն բարձրացեալ...

Իմօթ.— Այսպէս փոխն ի փոխ կը տեսնուին պատմական հատուած մը արձակ, եւ կաֆա մը ոտանաւոր:

Կիրակի կամիսա կատարեալ կընկնի:
կարկտասարաւ կոհակ կըբակին
կայծակնացընդեալ կթիւք կարմրափայլ
կայտրեք կերպ ի կերպ կցկցեալ կարգին
կըկնակի կանչէր կատարին զոչմամբ...

Թղ. 181բ.— Կատարեցաւ շատոր Առաքիլն Պատմութեան Եօթնեակ ճառի եւ իմ տալմբ. Յայսմիսեւ երկրորդ շատոր գործս գաղտն քնակչացմ պատմէ բազմասար բանիս.— Արդ օն առեալ իմ յոյնակի իմօթ ի ճառս երկրորդ ի բանս թէ հիւրար

Նոր դերասանն փառօք աշօր բերկրեալ ցընծա հարսն անկղին,
ահա նորոգ դոյնեալ յարմար դիքէն սքանչիցըն նորածին...

Թղ. 232բ.— Շատք տնանկացեալ բոմորանայն մամչիին: Այլք կանչեցին հանդէպ փռանց հացածախից յամ. ազանց խնդրել դուրսն ապաւէն զկտոր մի հաց, եւ ասէին յայս ինչ:

Հազար եւ ութսուն եւ հինգն, զայս արարին առնէ զերեւան, յաւուրս սուլթան Մուրատին, որ անցեալ ամին առեալ զայն:
Հազար եւ ութսուն շերք, աւերէր Աստուծոյ փայլան, օսմանի արծաթի դան, տորախիսանձիք կախեցան:

Հազար եւ վաթսրն եւ մինն, զօրանայր սուլթան Ահմէտն այն, կոտորէր լոյճէլ յալթան, չի սոլոյ աշխարհ կու հեծան:

Հազար եւ քառասնեկն, շէլալեաց ի սկիզբն պատմեցան, զմութեան քաղաքն ապուստին յայլ աշխարհ կոխակ եւ սկըսան:

Հարապարեալ գանուանս ի գրուելս ոճիդ...

Թղ. 175բ.— Պտ.: Եղեւ յանկարծակի թընդին անկոյ որպէս զի հրաճողութիւն զոյ ի տեղօղոյ յայսմիկ ուստի ի կրպակն առն փանաքի ոստորիս միոյ հոյ կայծեալ, որ է ի հիւսուտոյ կոյս առ ի յեղրէ ծովուն Պոստոսի, որոյ անուն անկոյն Աստուծոյ զափի յորջորջի, զոր վառեալ հրոյն անտանօր սաստիկ արծաթեմամբ...

Թղ. 176բ.— Զկափայ յաղազրս դըրեանմ ողբաց:

Թղ. 178բ.— Ի տառս կեմից արարեալ ի միոյն, կայր կայսմ ի յայր:

Կատարումն քաղաքիս ընդ կարգի յերկարեցից...

Թղ. 228ա.— Յարառցումս յեղանակմ Սեւա եմ գեղեցիկ. Ազմիս ասացեալ առ հարսմ:

Հազար երեսուն եւ եօթն, սաստիկանայր մեծ պատերազմն այն, հսկի սուլթան Մուրատին զերեցան Հայք ընդ Վրաց տան:

Հազար եւ քսան եւ հինգն, Օսմանցին առեալ զերեւան, նաղչիւան եւ այլ պատառք, մանր ու մեծ դերի վարեցան:

Հազար երեքսուսան թիւն, մահըն մեծ լինէր միջերկրեայն, եւ կրակն իստամպուլոյ, որ այրեաց խիստ ըզմեծ շուկայն:

Իսկ հազար եւ մին թիւն, չարութիւնք Շահ Թամազին այն, որպէս պատուեցն պատմեն թէ ազգ մեր որչափ լընջեցան:

Թղ. 257, գատարկ:

Թղ. 258ա.— Այս ոգեալ ի բերանաց բնակչաց, մախ ոգեշնչս գգաստացուցի:

Երկրորդ գիտնայնց խայտառակութիւնս, երբորդ գումայնութիւն տո՛ւ աշխարհի, Զերիս դէմս ժողովեալ ի մի մառ եւ բազատրեալ յերիս եւ յիշատակարամ:

Թղ. ՉԱՅՐ.— Պայխարակութիւն եւ գամկատ գամձձէ երգողի բամիս եւ է յիշատակարամ ի մայմ տեսութիւն:

Երեմիաս Իրկանդեցի, որ Նախնիքդ

ինչ յոգունց եւ դոյզն ի բազմաց Հառեալ պատժոյս: Որոց եւ ականատեսն եղաք ըստ յոգնապլութեան մտաց տհասիս, դոր անյարմարութիւն բանիդ ցուցանէ որպէս եւ ի յտաջարանութիւնդ է տկարութիւն իմ: Որոյ արտասանումն բանիս դարձուրական ցնորի, ցնդէին միտք իմ, եւ յարտադրեն մատանցս պրէ ի բազում տեղիս փղցկանս

11.— Պայխար Կրակիմ Դէմ
Թ. 892, Թղ. 218բ

12.— Ս. Աստուածածիմ եկդ. Հայոց
Թ. 892, Թղ. 226ա

չր արեւելցի, զրեւալք իւրեանց Հայրենեաց կոչեցան Դարանաղեցի:

Թղ. ՉԱՅՐ.— Եւ զմեղսամած Երեմիաս տրուալ եւ յետինս բանասիրաց՝ մաղթեմ զի միայն յիշատակի արժանիս Համարեալիք ի սր. մաղթանս ձեր՝ զի որ առատն է ի տուրս եւ դիրալուր ի Հայցուածս զթասցի ի վերայ մեր եւ ցողեցէ զգթութեան իւր զողորմութիւնս ընդհաւորել եւ զրդել ի պատրաստութիւնս Համալիսհական դատաստանին յարութեան ընդ արժանաւորս պսեալ ձեօք Հանդերձ: Զոր Համառօտապէս ծրեցի ուրոյն ի շարակալութիւնէ պատմութեանց մերոց պինի ամի միոյ սուղ

սրտի արդելոյր զիս ի զծագրելոյ եւ մնայի աղկաղէ յիմարութեամբս: Իայց սէր եւ իղձ սրտիս որ վասն ձերդ յիշատակի ի րաց մերժելով զամօթ եւ արաղելով ի ջանս սատար լեալ Թելաղրէր եւ սոխպէր սա յարտումն իրիս այսբանեաց: Եթէ պտանցի ինչ Հանճոյք սրտի ձեր՝ եւ արտաքակ իմն յսելեաց եւ մտաց, Տեառն է շնորհք զի նայ է շարժալ ամենայնի եւ պատճառ որ ինչ յերկինս եւ որ ինչ յերկիր: Եւ Թէ սղալանս ի րայս եւ ի բանս ի շարագասութիւնս պատմութեանց՝ եւ յողբս անյարմարութեանց՝ պատրաստ եմ պարստանաց՝ զի եմ արժանիս: Եւ զպիտոյանս սուտոյ՝ որպէս Թէ

13.— Վերաշինութիւն Թ. 892, ԹՊ. 263ա

ի պարտիկ ուրեք մտեալ անպարապ ելանիցէք յայնժամ ամ. լեզուաց զոհարանութիւնս մատուցիք այնժ որ զխորս քննէ եւ անպունդ խորոց անթաքչիկի են նմա՝ եւ պաղտնիքն մեր յայտնի են նմայ, որում լիցի եւ ի մէնջ փառս եւ երկրպայուութիւնս մաղ-

թական յաղերսիւ ամենամեծ զթուիւնս եւ աւրհնեալ կամաց բարերարութեանն ի կաթողիկէ եկեղեցւոյ, այժմ եւ աւէտ եւ յաւիտեանս ամէն:

ԹՊ. 270ր.— 274, զատարկ:

893

ՊԱՏՄ. ԱՆՑԻՑ Ս. ՏԵՂԵԱՑ.— 1

ԴԻՈՆԵՍԻՈՍ ՎՐԴ. ԳԱՐԹԱՆԹԻ

(1812 — 1814)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×3: Էջք 362: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մեղանով, միասին, 25—36 տող: Նոտր շեղազիր անհարթ: Համատառագրութիւնք սովորականէն աւելի: Կաշեկադմ խաւաքարտեայ: Ներփակ կան երկու տետրակներ, անջատ վիճակով:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Համառօտ պատմութիւն անցիցն յունաց, զորս անցուցին ընդ ազդս մեր

յամ. մամանակս վասն յափշտակելոյ զմեր բաժին Սր. Տեղիսն, մանաւանդ զՍր. Վանքին Սրբոյն Յակոբայ, որ ի Սր. երուսաղէմ:

Յայտնիկ զրութեան մերում աւելորդ վարկաք զպոլութենէ եւ զգերազանցութենէ Սրբոյ Գաղաքին զրել ինչ, զի յամ. ուրեք, առ ամ. ազդս վերահռչակ ցուցաւ ամ. իրօք առ ամ. նախնիս...

Էջ 184.— Աստանօր կարգաւ գրեացի ըստ անուանցն զոր ունեցաւ ասդօ Հայոց, ի Բեթլեհեմ ի քաղաքն Դաւթի (ուր ծնաւ

ԳՏ. Փրկելն մեր ՅՈՒՆ. 1813, Նոյմբ. 13:
էջ 321-362, դատարկ:

Մամոք.— Սոյն ձեռագրին մէջ կը պտնուին երկու բարակ տետրակներ մանր և խիտ գրութեամբ: Առաջին տետրակին 19-րդ էջին վրայ կան ութ կնիքներ, պատրիարքականը կարմիր խակ միւսները սև-ադրուշ, իւրաքանչիւրին ներքեւ ստորա-դրութեամբ հանդերձ, զորս կը ներկայա-ցրենք վարդ. ինչպէս նաեւ այն Թուա-հանները որոնք յատակ կը տեսնուին կնիք-նեղին ոճանց վրայ:

էջ 19.— ... Սոյն այս խորձ եւ մաս-րաֆ ըստ անուանցն յիշատակեալ՝ ըստ ա-մենայնի խորհրդով եւ գիտութեամբ եւ ժո-ղովով ստորագրելոցս Եղև. յակցրնէ զոր-ծոյն ցկատարած նորա:

Թէոդորոս պատրիարք Երուսաղէմի,
ՌԻՄԹ

Աթոռակալ Ստեփանոս եպո. 1244
Դաբրասէի Յարութիւն եպո.
Մարկոս եպո. 1238
Նախկին դաբրասէի Ստեփանոս վրդ.
Լուսարար Սիմէոն վրդ. 1240
Դիոնիսիոս վարդապետ
Մահտես Աւետիս Թարգման

Երկրորդ տետրակի կողքին երեսը կը կարդացուի.

Օրինակ Սուրբան Մահմուտի Փէր-մանին՝ Հայկական դրով, որ վասն Բեթլէ-հէմի Սրբոյ Ծնողեան Քրիստոսի լուսալի լիցին եւ Սր. Աստուածածնի Հրաշափառ Գերեզմանին՝ յորս օրթալս լինիլ ցուցանէ Հայոց եւ Յունաց՝ որովհետեւ ի Եմովուղ Սուրբան Սէլմիի Փէրմանն յիշատակեալ պոն սոյն Տէղիք, Օսմանդակ լիցին մեկ, 1813:

Մամոք.— Տետրակին վերջը կայ Դիո-նիսիոս վարդապետի ստորագրութիւնը:

894

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

(ԺԸ. Դար)

Արամաղէմ

ՌՄԵ=1750

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×15×5: Էջք 502: Գրակք Ը=Դ+Ժ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասա-րակ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գլխա-գիրները մասամբ կարմիր, մնացեալը սև: մեկնամով, էջ 1-275 միասին, 281-495 Լրկ-սին, 25-33 տող: Նոտր շեղագիր՝ տարբեր գրելներէ: Համաստագրութիւնք յոյժ ա-ռատ: Կանգնադ մտխոյեկեայ գրոշմա-գարդ: Ստացող՝ Սիմէոն վրդ Նընցի՝ որ եւ գրելն է Ժոքը մէկ մասին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Յովնանմու Որոմնեցոյ ասացեալ ի քան մարգարէիմ. ի սկզբանէ Տէր գերկիր հաստատեցեր...: Այլ նախ քան ի մտանել ըսնիս, նախերգարար յար-ցարեացուք գլուխս իժման...:

Բ.— ՄԵԿՆ. ԵՍԱՅԵԱՅ.—

Դր. Տաթեւացի

էջ 51.— Ծաղկաժաղ Մեկնութիւն ի լուսաւոր քանիցն արդիմակամ վաղդա-պետի Յովնանմու Որոմնեցոյ՝ հաւաքեալ աշխատութեամբ Գրիգորի աշակերտի մո-րա.— ԶԲՆ է որ ասէ Տեախլ Եսայեայ, Պսիւ. Զմարգարէութիւնն տեսիլ կոչէ, զի մարգարէն տեսանող լսի, ըստ երբայեց-ւոցն...:

Յիշատակարան Հեղինակի.—

էջ 184.— Արդ՝ եւ վերջինս սպասա-ւորաց ըսնին, Գրիգոր Քահանայ՝ ժողո-վեցի զժողկաջաղս Մեկնութիւն սակաւուք մարդարէին Եսայեայ, ի լուսաւոր ըսնից տեսն իմոյ եւ վարժապետին Յօհաննու:

Որոտեհեցոյ, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ
եղիցի անդրաւ կենօք: Արդ՝ պետանութիւնն
սորա, է ի բեմասացութիւնս, եւ ի քարոզս
բանի, եւ ի կարգս զրուցաց: Զի թէ իցէ ինչ
ըստ ձեռնամուկ ախարժակաց՝ Տեսան շնորհք,
Իսկ զպակաս մերում տկարութեանս ներել
աղանձմ: Որ եւ մարդասիրեալ Լոբաշյա-
կան խնամօք, կաթիլ մի ի ցօղոյ աղօթից
ձերոց իջէ յոսկերս իմ, եւ լուսացէ դրագ-
մաշարաֆ ապականութիւն Հոգւոյ եւ
մարմնոյ իմոյ, եւ զծնողացն իմ, զներելիսն
եւ դմահացուսն: Եւ ձեզ յիշողացդ, եւ ձեզ
յուսողացս, առհասարակ վայելեցի յոյս
հանդերձակ փառացն ի Գ. Յ. ի Տէր
մեր: Առ որ առերեսմ որք ընդօրինակէք,
դրեալիք եւ զսակաւ յիշատակս մեր, զի եւ
դուք զերեւիք ի զպարտութիւնն կենաց, ամէն:
Ներքեւը կայ,

Յիշատակարամ Նցեցի Սիմէոն վար-
դապետի.— Թ. Կ. 1756

Եւ ես յետնեայ քան դամենեսին, Սա-
սրեցի, զիւզի Նջեցի, տէր Սիմէոն անար-
դիւն վարդապետս, ընդհանուր Աթոռն Սր.
Երուսաղէմի առ կացեալ, զմտացեալ պա-
կասարդն քաղութան յոացուցի չապրիւ օ-
րինակս, ի Թուին ՌՄԵ, եւ ի սեպտեմ-
բերի սկիզբն, առ ի վայելումն անձինս, եւ
յնկայնույ զԱԺ. ողորմին՝ յապագայից
վայելողաց:

Գ.— Էջ 185.— Երեցս Երանեալ Լը-
ջանիկ բարունապետին եւ քալ Հոռոտրի
մեծի Գէորդ վարդապետի եղևկեցոյ, ի մի
վայր հաւաքեալ զխրատ սուրբ մկրտու-
թեան, զոր համաօտ զրեալ է ի Մաշտոցին
ճշմարիտ խորագրոյն, աստ մեկնողօրէն
պարզեալ վասն դերահաս լինելոյ քահա-
նայից: Զի են ոմանք, որ ոչ կարեն զանա-
ղանել զխրատս զոր զրեալ է վասն մկրտու-
թեան: Եւ են ոմանք, որ ոչ փոյթ առնեն ա-
մենեւին զխրատիչ տեսանելոյ, այլ՝ ա-
նանդութեամբ ուստալք ի միմեանց, եւ վա-
սրն այն յոյժ թնրութեամբ կատարեն ըզ-
սուրբ խորհուրդն մկրտութեան, զոր զա-
տեւելոյ է Գ. զայնպիսի տգէտն, ի միւս-
անդամ զալտտեանն, իրբեւ զչարագործ:

Ղաւնորոյ պարտ է ուշիմ մտօք հասանել
ը վերայ իրիս, եւ ապա կատարել զսուրբ
մկրտութիւնն, որ է առաջին խորհուրդ
սուրբ եկեղեցոյ, եւ յոյժ հարկաւոր է ըստ
ձեռն ասելոյն թէ՛ Որ ոչ ծնցի ի ջրոյ եւ ի
օղտէ, ոչ մասնէ յարքայութիւնն երկ-
ոց.— Արդ՝ այս է խրատն: Յորժամ կա-
րցին տղայ մկրտել տանին ի զուռն եկե-
ղեցոյն, արկանելով առաջի դրանն...:

Էջ 190, դատարկ:

Դ.— Էջ 191-254.— «ՅՂ. մկրտութեան
Յսի. ի Մեկնութեան Մատթէի արարեալ
Միտիթ. վարդապետի եւ արքայի»:

Ե.— Էջ 255-275.— «Բարգող. Եպս. ի
Մարաղայ իշ. խորհրդոյ մկրտութեան ի
լանից Թովմ. Աղուինացոյ եւ այլոց վար-
դապետաց»:

Էջ 276-280, դատարկ:

Զ.— ՄԵԿՆ. ՄԱՐԿՈՍԻ.— 9

Բարսեղ վրդ.

Էջ 281ա.— Երկրորդ Հատսի Մեկնու-
թեանս Սրբոյ Աւետարանիս Մարկոսի, ա-
սացեալ Բարսեղի վարդապետի.— Հարցին
ցնա եւ ասեն. զինչ է այն զոր զպիւրքն ասեն
թէ նաք Նիշայոյ պարտ է զալ...:

Էջ 295բ.— Գ.— Եւ անդի ելեալ տն-
ցանէին առ Գայիւեացոյք...:

Էջ 416ա.— ԺԷ.— Եւ որ առաջին եւ
զկին Երթային աղաղակէին եւ ասէին...:

Էջ 462ա.— Եւ առաքեն առ նա զմանս
ի փարիսեցոց անտի...:

Էջ 489ա.— ԻԵ.— Եւ յորժամ թէ ոք
տանիցէ ձեզ թէ ահաւասիկ է Գ. կամ ա-
ւանիկ, մի հաւատայցէք...:

Յիշատակագրութիւն.— 1708

Էջ 496.— Յիշատակ է զերքս Սասընցի
Սիմէոն եպիսկոպոսին, որ ի զիւզէն Նջեցի,
ի Սր. Յակոբայ զբաւտունն. եւ ըստ իւրոյ
կտակին, չունի ոք ի իշխանութիւն հանելոյ
զսա ի Սր. Աթոռոյս վայելողք եւ օրինա-
կողքոյ ասացէք ԱԺ. ողորմի եղեւ ի ՌՄԺԷ
Թուին:

Էջ 497-502, դատարկ:

895

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ԳՐՈՑՆ ՊՈՐՓԻՐԻ.— 2

ՍԻՄԵՆ ՎՐԳ. ԵՐԵՎԱՆԵՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21x17x1.5: էջք 118: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ յաճախ գլխագիրները
կարմիր, մնացեալը սև մէլանով, միտ-
սին, 29 տող: Ենդագիրը Համառօտադրու-
թիւնք առատ: Կաշկազմ տախտակեայ:
Պահպանակ տպագիր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Բաժն առ համազգի սիրելի եզ-
քարսդ իմ:

էջ 7.— Համառօտ Լուծմամբ գրացմ
Պարփիւրի ծագեալագ աղբարիս ի բանից
գերիմաստիցն սրբաց. Դաւթի Անյազք փի-
լիսփայիմ, եւ երիցս երամբւոյ Գրիգորի
Տաքեւացւոյն, որումն Սիմէօնի ապիմատ
վարդապետի Երեւանցւոյ: Ի Ներածու-
թիւնն Պորփիւրի: Պորփիւր փիւնիկեցի

էր եւ իմաստասէր, վասն սորա ապի թէ
նախ քրիստոնեայ լիայ է... — Հմտու-
ատ, թիւ 845:

էջ 99.— ... Աւարտեցաւ Լուծմունքն
Պարփիւրի Ներածութեան, եւ իւրոյ Մեկ-
նութեանն, շնորհօքն Քրիստոսի, որում
վարդ յախտանա, Ամէն:

Ա.— Աղբարաց եւ տնանկաց ծանու-
ցումն.— Երանի որ խորհի զաղբարն եւ
յոռնանին...:

Բ.— Մանուցումն յատուկ վասն տը-
նանկաց.— Ասէ սուրբ առաքեալն Պո-
ղոս...:

Գ.— Յաղպս ոչ չեմք զաղբարսն.
— Դաւիթ մարդարէն զԵրուսաղէմ ֆէթ ա-
նէն...:

էջ 106-118, դատարկ:

896

ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՑՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ.— 13

ԱՐԵՔԱՆԴՐ ԳԱՆՄԱՐՈ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21x16x5.5: էջք 722: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ գլխագիրները կարմիր,
մնացեալը սև մէլանով, երկսին, 31-33
տող: Նոտր ընդագիրը Համառօտադրու-
թիւնք յոյժ առատ: Կաշկազմ խաւաքարտ-
եայ հնամաշ: Կնիք սեւադրոշմ, երկու տե-
սակ, խաչածեւ, եւ բոլորի, փակագիր
«Արաւհամ վարդապետ», էջ 5 եւ 708:
Ստացող՝ Արաւհամ վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, միասին.— Ի հանդիսարանս
խօսից ատենի բանի մաղթանաց Սրբոյն
Գրիգորի Նարեկացւոյն ասացեալ...:

էջ 3.— Սա կոչի օշինար: Արսին-
դիտան է խոտ իմն դառնալոյն...:

էջ 4, դատարկ:

էջ 5.— Ճակատ

Ամուտ Նարագոյն Մտածմանց, հիմ-
նեայ ի հեղինակութեան Սր. Գրոց, ի սուրբ
հարց, եւ ի յայլոց ծայրագոյն վարդապե-
տացն սրբոյն եկեղեցւոյ: Յարմարեցուցա-
նելի ամենից լուր աւուրցն քառասնորդ սց
կիրակէից տարոյն եւ հասարակ տօնիցն:
Ի զերյարդելի տեսոն Աղէքսանդր Գալս-
տաթօյ կոշիկելոյ մեանացւոյ ի փառուայ:
Թարգմանեցեալ ի տալիականէ լեզուէ հայ-
կական բարբառ ի Ղուկասու վարդապետի:

Խարբերթացոյ, յամի Տեառն 1741: Լ'ատ
խնդրոյ արհի եւ պանծալի եպիսկոպոսին
տեսնոն Յովհաննու պատրիարքին Կոստան-
դինուպոլսոյ Հանգուցելոյն առ Յիսուս:
Կոստանդինուպոլսոյ քաղաքին:

էջ 6, դատարկ:

էջ 7.— Աւերմ Աստուծոյ դէպ առ

մարդն: Յազագս մեծի սիրոյն գոր Տէր
Աստուած միշտ ունեցաւ առ մարդն:— Ա-
մենակարողն Ած. ի յաւիտենից սահմանել
առ ի ստեղծել զմարդն...:

էջ 274-278, դատարկ ձգուած: Նոյն-
պէս էջ 389 եւ 709:

էջ 710.— Յամզ Աէր Այ.:

էջ 717-722, դատարկ:

897

Ա.— ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.— 1

(Թրգմ.)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաււ 20×14×3.5: էջք 336: Հաւ-
յամանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրու-
թիւն՝ խորագրերնր եւ մեծ նախատառերը
կարծիւր, մնացեալը սեւ մեկնումով, միա-
սիւն, 27 տող: Նոտրագիր վարժ: Համառ-
տագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի:
Կաշիկաղմ տախտակեայ դրոշմազարդ: Դա-
տարկ թուղթ վերջը 3 թերթ: Ստացող՝
Սիմէան եպս. Նընցի:

Ծանոթ.— Մաւայնեան սապէս ներ-
կայացուցած է. «Իբրք բարոյական գիտու-
թեան, զոր բարոյականութիւն կամ բարո-
յարանութիւն կոչէ, բաժանեալ ի Մե գը-
լուխս: Բ. Քաղաքական գիտութիւն, կամ
քաղաքականութիւն, բաժանեալ ի Մե գը-
լուխս: Երկրորդն եւս են միում Հեղինակի
գործ ընտիր եւ Հմտալից: Թարգմանու-
թիւնն երեւի լեայ յութեբորդ լուծեւտա-
ներորդ՝ դարու, եւ Թարգմանիչն գիտնա-
կան եւ Հմտալ լիւրի ընտրին, այլ ոճն է
սղաւաղեալ ի Հարազատ Հայկարանութենէ
Հետեւելով ոճոյ մամանակին իւրոյ, այն է
աւուրց Միթիթարայ արբայի: Ձիք ոչ անու-
հեղինակին եւ ոչ Թարգմանչին. չունի եւ
թուական եւ ոչ յիշատակարան նոտրագրի-
օրինակս, րաց ի Համառտ յիշատակարանէ
Սասընցի կամ Նընցի Սիմէան եպիսկոպոսի,
որ զնէ յիշատակ ի գրքատան Աթոռոյս ի
թիին ՌՄԺԷ (1708)» (Ցուցակ, էջ 482):

գամի իմաստութեամ եւ վարժակամ գիտու-
թեամ: Գլուխ Առաջին.— Բարոյականու-
թիւն, կամ բարոյարանութիւն, է գիտու-
թիւն մարդկային ներգործութեանց, եւ
յործոց բարոյականաց, նաեւ գիտութիւն
չարեաց եւ բարեաց, Հոգւոյ մարդոյն: Ասի
բարոյականութիւն կամ բարոյարանու-
թիւն, զի րան գիտութեան այսորիկ է ըզ-
բարուց մարդոյն...:

էջ 138.— Յազագս Մարդավարու-
թեան, որ եւ քաղաքավարութիւն առի,
Գլուխ յիսուն եւ Հինկերորդ.— Մարդավա-
րութիւն է բարեկեցութիւն, որով ի կեն-
ցաղավարին մեր յաշարհի զայնս առ-
նեմք, որք վայելուչք են մեզ բանաւորաց,
նաեւ այնց ընդ որոց կենցաղավարիմք...:
Արդ մինչեւ ցատսն ճառեցաք զբարոյական
գիտութեան, որով իւրաքանչիւր ոք զինքն
կարէ կանոնել, եւ զարս իւր կարգաւորել
յարգարելով զինքն առաքինութեամբ, եւ
լինել յարմար առ վերատառնայ զերջանկու-
թիւն եւ Հասանել նմայ: Ուստի զկին այժմ
ճառելի է զՔաղաքական Գիտութեան, որով
կարգաւորել եւ կանոնաւորել Հասարակու-
թիւն, որոյ անդամք են մանաւորք, որ-
պէս ի յառաջկալոյ յայտ լինի. ուստի վը-
ճաբելով զկանոն, որք տրեբցան մասնաւո-
րաց, անցցուք առ կանոնս, որք առաւորքին
Հասարակութեան:

Վախճամ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յազագս ստիմամի քարոյա-

Բ.— ԲԱՎԱՔԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.— 1

էջ 143.— Յազագս Քաղաքականու-

քեան, այսինքն քաղաքականի գիտութեամբ,
— Գլուխ Առաջին.— *Քաղաքականութիւնն*
որ և ասի քաղաքական գիտութիւն, է գի-
տութիւն իմն, որով ճանաչին և իմանին
կոտակարութիւնք և ուղղութիւնք հասա-
րակութեանց, Գիտութիւնն այս վերահայր
առ բարութիւնն հասարակաց, և առ յուղ-
ղութիւնն նոցին...

Էջ 325.— Յաղագս խնամութեամբ, ա-
մուսնութեամբ և արդարութեամբ:— Գլուխ
յիսուս և եօթներորդ.— *Մնամութիւն է*,
որով օտարքն և հեռաւորքն լինին մերձա-
ւորք և աղղականք... Յասացելոցս հե-
ռեւի թէ քաղաքական օրէնն խոհեմարար
դատէ, և հանճարեղարար տնօրինէ: Եւ այս

բաւ է յաղապս օրինական գիտութեան, զո-
րոյ դմասունն համայնս, համառօտացէս
ճառեցաք:

Վախճան:

Յիշատակագրութիւն.— 1768

Էջ 333.— Յիշատակ է գրքս, Սառնցի
ի Կիւղէն Նշեցի Սիմէոն Եպիսկոպոսին, ի
Սր. Յակոբայ գրքատունն որ յԵրուսաղէմ,
և ըստ իւրոյ կտակին չունի ոք իշխանո-
թիւն հանելոյ գաս ի Սրբոյ Աթոռոյս: Վա-
խիղդեղ ասացէք լին. ողորմի: Ի ՌՄԺէ
թիւն:

Էջ 334-336, դատարկ:

898

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ն Ո Ց

Տեղի

ՌԿԸ=1619

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×14×5-5: Թերթք 376: Պր-
րակէ ԺԱ+ԺԵ+Ե: Հանգամանք ըստ լաւ:
Թուղթ սոռուն: Գրիչք՝ Պետրոս Դպիր, և
Անդրէաս Քահանայ, Գրութիւն՝ խորագիր-
ները կարմիր, մնացեալը սև և մելանով, Թղ.
5-131 Երկսիւն, 137-368 միասիւն, 17-26
տող: Թղ. 137-314 բոլորգիր մեծ, միւսները
նոսրարգիր: Համառօտադրութիւնք գրեթէ
սովորական: Գունաւոր գլխադարձ Թղ. 5ա:
Կաշեկաղձ տախտակեայ դրոշմադարձ:
Ստացող՝ Անդրէաս Քահանայ:

բին, կարճագիր ըսուած է. «չիշայտակէ
երուսաղէմ ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ: ով
ոք Կողութեամբ հանցէ անիծեալ լինի Աս-
տուծոյ ամէն»:

Թղ. 7բ.— Լաւր սուղ ինչ և վամ
խորհրդայ պատարագիմ, զոր չերմն սի-
րես: Ստացողի և գրողի սորայ ոգրմանցի
Քս. Ած.— Նշխար կաղձի հին կտակօք
ստղծոսին, աստիճանաւորաց ձեռքք...

Թղ. 8բ.— Հաւաքեցումք ծաղիկս ի
մարգաց Աւետարանիմ և լուծմունք բանից
դժուարքիմացք.— Մաթէոս Թարգմանի երգ
կենաց, և Աւետարանն, բանակ աւետ-
ւաց...

Ա.— ԼՈՒԵՄՈՒՆՔ Ի Ս. ԳՐՈՑ.— 2

Վարդան Վրդ.

Թղ. 5ա.— Լուծմունք ի Սր. Գրոց,
վարդանայ վարդապետի. [ի խնդրոյ] քա-
ղաք[ի] շալոց Հեթմոյ.— Հրամանն պատ-
կառեցուցիչ զոր պատուիրեցէ գրեւ զան-
ուան խնկարկու կանանց դերեղմանապա-
տիւ, Յոհան Ոսկերաբան, և Կիրեղ Աղեք-
սանդրացի չորք են ասել...— Հմմտ. աստ
թիւ 888:

Դամոք.— Թղ. 5ա, ստորին յուսանց-

Թղ. 15բ.— Ո՞րք էին ամուսնաւորք
յառաքելոցն: Յոհաննէս և Յակոբոս եղ-
բայ իւր, և Թովմաս կոյսք էին, և այլք
ամուսնաւորք: Պետրոսի կնոջն անունն
Սուփի, և որդիք Բ, Յովլէ և Յովան, և
Կլետոր մի անուն Սոփիատեայ: Անդրէի
կնոջն՝ Անատոբան: Պողոսի կնոջն՝ Մարի-
ղոս, և Բ որդիք: Պողոս և Տիգէս...
Այս քեզ ճաշակ համեղ: Որք օկտիք ի սը-
մանէ և միսիքարիք յիշեցիք աղօթիւք զըս-
տացօսս սորա և զգծողս սորա, զմայր:

Թղ. 20ա 1.— Ի Մարկոսէ Անտա.—
Իսկ Մարկոս Գ բան է դընել, զոր ալբէն չեն
ստեղծել...

Յիշատակարան հնագոյն գրչի.—

Թղ. 24, Կարմրադէր.— Զամեմագով
եւ գտրամաքան վարդապետն Արարան գա-
րարազ բանին, եւ գտաւցող սարա գլմեծա-
պատին քարեպաշտ մայրն կնեամ Թագուհի
Թեւանու հրամայեաց իմմ մեղաւորի Ստե-
փաննայի եւ մակնամուն Իրիցեղի, զվել
գեղգիպից տառա ի մխիթարութիւն աստ-
ուածասիրաց անմանց։ Այդ աղաչեմ որք
հանդիպիք մայր յիշեցիք ազօրիւք գվերայ
գլխալմ գեղգեմար մայրն ամեմայն կրօնա-
ւորաց, եւ զաստուածատուր դատերքն իւր
հանդիպի ուստերօք եւ դստերօք, անփորձ
մնալ յաստիւս, եւ ի հանդերձեալ գա-
լըստեանն յաջագահ դասուն հանդիպիլ
ամայ, եւ ընդ հրեշտակս փառաւորի գամե-
նասուրք երթորդայ իրիւղ, յանրապառ յա-
ւիտեան ամեն։

Մանթ.— Ստեփանոս Գահանայ երե-
րէյորդէն նշանաւոր գրչի Սկեւոսայ, 1272-
1297 թուականներուն։

Թղ. 24բ.— Ըստ Անտարանին Յո-
հաննա.— Յոհաննէս, յետ ՄԲ ամի շարչա-
րանայն Տեան, զրեաց զիւր Անտարանն
անձնաթիւ ծոցայն Հօր, որոտմամբ բարձրե-
լոյն, նորաշաւիղ աստուածաբանութեամբ,
հրեղինաց եւ հողեղինաց դասուց։ Պրոֆե-
տն իւր աշակերտն ասէ...

Բ.— Թղ. 30ա.— Ամուսկան վարդա-
պետի ասացեալ բան հաւատալի.— Կեն-
սարու Սր. Անտարանն զԹաղէոս, զմեր
ոաքեալն յերկոտասանիցն է յասել...
եւ զՄերեղեան տօնն, մինչ ի յմիտրիոս,
չտօնէլն ընդ մեղ... փառաւորելով զԱՅ.
յերխ զէմօն, եւ ի մի բնութիւն եւ յաստ-
ուածութիւն, եւ ի կամս, եւ ի մի թաղա-
ւորութիւն։ Եւ Քրիստոսի մարդեղութիւնն
ուղղափառ խոստովանութեամբ, կատարե-
ալ ԱՅ. կատարեալ մարդով միտաբնայ
անշիտթիւն։

Ոչ յեղաշրջեալ մարմինն ի ներութիւն
աստուածութեանն, եւ ոչ Բանն յոսկր եւ ի
մարմն փոխեալ, այլ միտաբնալ, որպէս
անձն ծոցածինն Հօր, եւ որ աճէրն եւ սնա-
նէր կաթմար, մի անձն է եւ ասի։ Եւ Որդին

Աստուծոյ եւ Որդին Մարիամու, որ է Որդի
Մարդոյ, մի որդի է ևս ասի, եւ չէ մնալ,
եւ յուրեանայն է մնաս, եւ անպիտ կրօնաւոր,
եւ ի նետորի շարեանն է։ Այսպէս եւ բը-
նութիւնն Աստուծոյ, եւ բնութիւնն Աղա-
մայ, միասնեալ մի բնութիւն է եւ ասի, եւ
ուչ եմուտ երկու բնութիւն, եւ ի կամս, եւ
ի այլ եւ այլ, ի Սր. երրորդութիւնն։ Եւ
այսպէս նետոր, եւ Լեւոն, եւ ժողովն
Քաղկեդոնի չեն օտար ի միմեանց, այլ Հա-
մամայն։ Եւ մի անյաղ լիցուք ի բամպա-
սանս այլոց, այլ ընդ մերն զնալով անխո-
տոր եւ կուռ ճանապարհ, Հանդերձեալ
բարեանն Հասցուք ի Քս. Յս. ի Տէր մեր,
որ է արհնեալ ընդ Հօր եւ ամենասուրբ
Հոգոյն, այժմ եւ.— Հմմտ. Գրեթ Թղթոց,
էջ 533-535։

Գ.— Թղ. 32ա.— Բան վարդապետին
վարդանայ.— ԶԻ՛նչ է Ճրաղալուցին լու-
ծանելն...

Վարդանայ վարդապետի ի յիշատակ
բան.— Ո՞ր է կերպարան ծառային եւ ո՞ր
է զործք ծառային, զոր Տէրն յանձին կա-
լու...

Այլ մաշակ քեզ ի վայրի մրգաց, սաե-
մանի մասանց, պէպէս շարժմանց եւ կրից.
— Բնութիւն է սկիզբն շարժման եւ դա-
դարման... Յայս է խարխալ հողոց, ան-
մասն կենաց, որում հանդիպանքիք Աստու-
ծով։

Զարագան վարդապետն վարդան,
յարմարօղ տառիս եւ գտաւցող սորայ, եւ
գգրագու, աղաչեմ յիշել ի Տէր. եւ ԱՅ. մեզ
եւ ձեզ ողորմեցիք։

Թղ. 34ա.— Թէ որպէս իմանի ԱՅ.
Պատ. ԱՅ. տնորովանդակելի է, դիմորդ ի-
մանի...— Հմմտ. աստ Թ. 888, էջ 390։

Թղ. 59ա.— Իսկ քանի դիքք են աստ-
ուածաշունչ ընդունելիք։ Այս են.

Ե, զիքք Մովսէսի, Մուսէսի, եւ ել-
քըն, ԲՆԱՍՏԱԿԱՆՔՆ, ԹԻԷ, երկրորդ Օ-
րէնք։

Զ, Յեսուս

Է, Դատաւորքն, Հոռութաւն։

Ը, Թաղաւորութիւնք, Առաջին, երկ-
րորդն, Դ, Դ, եւ Ե, Հինգերորդ։

Թ, Եղբայք Բ։

ԺԱ, Սաղմոս։

ԺԲ, Առակք։

ԺԳ. Եկկլիսաստէս:
 ԺԴ. Երգ Երդոց:
 ԺԵ. Երեմիայ:
 ԺԶ. Դանիէլ:
 ԺԷ. Եղեկիէլ:
 ԺԸ. Յոբ:
 Ի. Երկրորդական Մարգարէքն:
 ԻԱ. Եսթեր:
 ԻԲ. Մակարայեցիքն:

Իսկ Տուրիթն, և Յուդիդն, և Կուակ-
 քըն, և Տուրիայն, այս ևս ոչ է առած ի
 Համար, ապա ընկալած են:

Ի՞նչ պիտուոր արարածք են, և ի՞նչ զիր
 Երրայեցեացն, և նոյնչափ ընկալած գիրք:
 Ի՞նչ պի գիրն կրկնել են, և ի ՚Դ են: Իսկ
 իսկ Կուակիարուն և ԺԴ Թուղթն Պօղոսի,
 և Կործք Առաքելոցն, և է Թուղթք Կա-
 թաղիկէլէցն: Եւ Կղեմ զընկ է, և զիրք ըն-
 կալ յեկեղեցիս, և և Անանէ Դամասկացի,
 Ա զիրք Յակոբս զընթերցուածն սահ, Բ,
 Կոնոնք Առաքելական, Գ, Բանքն Յոստոսի,
 Դ, Գիրքն Դիոնիսա Արիսպաղացւոյ, Ե,
 զոր ևս զրեցի, ԿԳորոդոթիւն Պետրոսի Ա-
 ռաքէլոյ:— Լմմա. նոյն, էջ 390:

ԹՂ. 61ա.— Այս սուգ մաշակ քեզ ի
 Մազմումնէ:— Թէ այն իրա՞ն է որ ասեն Թէ
 Սողոմոն ծառայեցոյց զղեւան: Պատ. Ասեն
 ի՞նչ մատանի ուռաւ Սողոմոնի, որ ակն ու-
 նէր յայն տախտակէն, զոր խորտակեաց
 Մովսէս, և այնու Հնազանդեցոյց զղեւան:
 Բայց առասպել է. զի այն տախտակն յոր-
 ժամ Երեկ նոյն ժամայն անյայտեցաւ, զի
 կյու Երկիրն...:

ԹՂ. 65ա.— Այլ բամ յձեզիկիլէ.—
 Իսկ ի Դաւթայ Թադաւորէն սակաւ ինչ տա-
 ցուք պատճառս:

ԹՂ. 72ա 2, Կարմրագիր.— Զ(ան)ար-
 ժանին յիշատակի գտարք վարդապետին
 վարդան յիշեցիքի աղօթիւք: Ընդ սույն եւ
 զքարեպաշտ տիկիմն եւ զխաչընդուս քար-
 ձօղմ որ է մայր քաղաւէտ եւ. Հայոց կե-
 ոանի, եւ ստացող այսմ գծի, որ Թեւա-
 նուն կօչի. արք հանգիսիք այսմըն տառի
 աղօթից անձին ձեզ իմէ լիցի, Քրիստոս եւ
 ձեզ ռդարմեցի և ամ. հաւատացեալք ի Քս.
 այսմ եւ յաւուրմ ապագայի:

ԹՂ. 72ա 1.— Միշտ կամի՞մ գիտակ
 զու ձեզ նոր իրաց եղեւոյ: Մինչ զրէի
 պայս, արեղա մի ծեր, Յովաննէս անուն,

Բջնեցի, պատմեաց մեզ Թէ է Նոգի յերու-
 տաղէմէ զնացաք, և ի Սինկականն և Կայր
 անդ Հոռոմ վանք մի, որ յոյս սիրով ընկա-
 րան զմեզ... և զՆոգի իմ տառապեալ յի-
 շեցէք, որ զսակաւ յանս սատարեցի: Ընդ
 սմայ ևս զստացող սորա, և զաշխատողս,
 ուղօթից ձեզ յանձին, և Քրիստոսի փառք
 յաւիտեանս, ամէն:

ԹՂ. 7էր 1.— Նշանագիրք ամուսնց,
 Կարմրամուրիւմ.— Արարհամ... Ահա-
 րան... Ամբակում... Քարոյ... քանդի
 ... քարերն: Այս այլ շատ լինի, բայց բա-
 տկան է մակալացոյ:

Մամօք.— Այս Հատուածը, ԹՂ. 7էր
 1-76ր 1, բոլորովոր է, Նշանագիրներուն մէկ
 մասը ներկայացուած է պատկերատիպ ձե-
 ւերով, իսկ շատեր Հասարակ կրճատումներ
 են, բաղկացած բառերուն առաջին և վեր-
 չին բաղաձայններէն, զոր օր. Գարուն:
 Դն. Դատուոր, զք. յաւիտեան, յն. Եսային:

Դ.— ԹՂ. 76ր 1.— Թուղք տեսան
 Էստամղիկամեսայ Կաթագիկմսի Հայոց,
 գոր գրեաց առ Հեթում քաղաւորն, ի
 յատուածմպսն զգեկէս Հռոմկլըլայէս,
 մայրաքաղաքն Սիս: Պատասխանի քթթիմ,
 որ ի պապէն Հռոմայ քերա առ քաղաւորն
 Հեթում, ի ձեռն լիկատիմ. որ կոչի Տի-
 մանը, ի քաւիս ՈՂԷ. գրեցաւ ի ձեռն ար-
 թիւմակսն վարդապետին վարդապաշտ յար-
 մար իրս:— Սր. Թադաւոր. յառաքել զը-
 րոյ ծանեաք զընդին Հրամանն, զոր Հրա-
 մէկ էիք...— Լմմա. Գիրք ԹՂոց, էջ
 503:

Մամօք.— Թուղթիս վերջը կը գտնուի
 Վեռնեալ Հնազոյն յիշատակարանը:

ԹՂ. 81ր 2.— Որք օկոիք ի սմանէ,
 ծառքելով ի Նոգեւոր կրեակտայ իւրեւ
 զմեղու զխորիսիս, յիշեցիք զսուրբ և զար-
 դիւնական վարդապետն վարդան, զարա-
 բողս սորա: Ընդ նմին և զպատուական և
 զարարի մայրն կրօնաւորաց, և տառապեալ
 աղքատաց, զոր զրէ Թէ Քրիստոսի զինքն
 Հրամայեաց՝ աղքատ էի և տեղէք: Զոր
 յուսում յիւր մարդասիրութիւնն ազատիլ ի
 մեղաց մեզ և ամ. քրիստոնէից այնմ աշա-
 րին սուրն:

Ե.— ԹՂ. 82ա 1.— Դաւամուրիւմ հա-
 ւատոյ ուղղափառութեամբ, սրբոյ վալ-
 դապետին վարդապաշտ, ի խնդրոյ սրբազան

կաթադիկնախմ Հայոց Տեսնմ Կոստանդնույ.
— Պահանջուան զարհուրելի խնդրոյս որ ի
Սրբութենէդ ձերմէ, Հայր պատուական
... — Հմմտ. աստ, Թիւ 888, էջ 390:

Զ. — ՅԱՆԱԳՍ ԼԱՍՄԱՊԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ
ԺԲ. ԱՌԱՔԵԼՈՑ. — 3

Մխիթար Վրդ.

Թղ. 93ա. — Մխիթար Վարդապետի
Տաշրացոյ, Յաղագո Համապատուութեամ
Նրկոստասմից Առաքելոցմ, սասցեալ բամ
ընդդէմ ալմոցիկ, որ մուսղ ասեմ գմնտա-
սամսմ ըստ իշխանութեամ քան զՊետրոս.
Եւ որք գրատրիարգմ մեծ գոլ ասեմ քան
զկաթադիկնոցմ: Ի հրամանէ քաղաւորիմ
Հայոց Հեթմոյ, եւ ի յորդորմնմ նախնե-
ղոսիմ Կոստանդնույ Յաղագոյ. — Անհա-
սանելի եւ անծանօթ ծոցոյ ծնունդ միայնոյ
Հօր Միածինն Որդի. ... — Հմմտ. աստ, Թիւ
888:

Թղ. 117բ. — Վկայութիւնմ յաղագս
անգամագամութեամ առ միմեանս Բժում Ա-
ռաքելոցմ եւ հասարակ ընդունելոյ ի Քրիս-
տոսէ զիշխանութիւն, եւ իմքնագլուխ գե-
լոյ իւրաքանչիւրցմ. ընդդէմ Հռովմայեց-
ւոցմ վկայութեանց [որք] առանձինն առ-
նուն ի Պետրոս. — Ա. — Նախ հասարակ ա-
սաց Քս. դուք էք աղ երկրի. ...:

Թղ. 119բ. — Վասն պատրիարգացմ
գոր խոստացալ առանձինն շարագրել գրա-
տախմանիմ գոր առ լիկաթն յարեցի առն
եւ ընդդէմ կարծեանց յունաց վասն սոցի[ն]
եւ առորոց. — Արդ յորժամ յաղաղս նա-
խապատուութեան հայրապետին Հռովմայ
ասէր լիկաթն, այսպէս շարագրէր զհետեւ-
որն նորա, եթէ յամ. պատրիարդ, եւ կա-
թողիկոս, եւ արծողէսք եւ վէսք, պատրի-
հնարանդ լինել պապուն Հռովմա. ...:

Թղ. 127ա. — Վասն Հայոց եկեղեցոյն
զի հաւատար է Հռովմայ եկեղեցոյնմ եւ Ե-
փեսոսի. ...:

Թղ. 129ա 1. — Եկն կին մի որ ունէր
իւր իւրոյ Մկ. Ոմանք Գ ասեմ զկանաչքն
բոտ տանցն, եւ բոտ ժամանակին յորում
օծաւ Քրիստոս. ... — Հմմտ. աստ, Թիւ
888, էջ 390:

Թղ. 129բ 1. — Երազմ գոր նոնս կինն

Պիղատոսի մ'ըպէս էր. — Ասեմ ոմանք թէ
նոնս Բ յուշապ որ շուրջ կային զնովաւ
յալմէ եւ յահեկէ, եւ կամէին կլանել զնա,
եւ Քս. ոչ տայր թոյլ: Եւ այլքն ասեմ թէ ե-
տես զՔս. նստեալ ի վերայ բեմի, աթոռով.
Եւ բազմութիւնք Հրեշտակաց առաջի նոր
աղաղակէին եւ ասէին թէ սայ է Թաղաւոր
փառաց եւ դատաւոր ամենայնի: Եւ այլք
այնքան զարհուրեալ էր երազն որ ոչ կարաց
մեկնել. ...:

Յիշատակարան Գրչի. — 1619

Թղ. 131բ. — Փառք ամենասուրբ Եր-
րորդութեանն յաւիտեանս յաւիտենից ա-
մէն:

Ի Թուին Հայոց Ռեզ, ի ամիսս մարտի
ՌԺ, օրն ուրբաթ: Գրեցաւ աստուածային
իմաստքս ասացած Վարդանայ, եւ Մխի-
թարայ Հայոց վարդապետաց: Զնոսմբ
բազմամեղ եւ անարժան զբշի սուտանուն
Պետրոս Կարի, ի խնդրոյ աստուածաւոր եւ
ստաւորի, տէր Անդրէաս արի եւ քաղ քա-
հանային, եւ Հօրն մահադասի Առաքելին եւ
մօրն մահադասի Քնարին, եւ ամ. յարեան
մերձաւորացն, որ ստացաւ դաս ի հալալ
արդեանց իւրոյ, ի վայելումն անձին իւրոյ:

Դարձեալ աղաչեմ զձեզ, ով Հայրք եւ
Եղբարք, յորժամ կարդայք կամ օրինակէք,
իւրեցէք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր, եւ Ած.
ողորմի ասացէք տէր Անդրիասին, եւ իւր
ծնօղացն, եւ ինձ Հող եւ մոխիր գրչիս: Եւ
որ յիշէ յիշեալ լիւիք ի Քրիստոսէ Աստու-
ծոյ մերոյ, ամէն. Լիւիքի եղիցի:

Շարունակուած է տարբեր գրով:

Այլ եւ յիւրեցէք եւ Ած. ողորմի ասա-
ցէք տէր Անդրէասի որդոյն, Յունանէս
վարդապետին, որ զգիբքս կազմելի, եւ եղ-
բօրն իմոյ, տէր Մկրտիմէթին եւ քուերն եւե-
րոյ Հնաղանդին, եւ եղբօրորդոցն իմոյ եփ-
րեմին եւ Մաթէոսին, եւ ամ. արեան մեր-
ձաւորացն մերոց միով Ած. ողորմեալիս:
Եղիցէք յիշեալ լիւիքն ի Քրիստոսէ ամէն:
Ած. ողորմի միւս զստերն Թեկղէ:

Թղ. 132-136, դատարկ:

Է. — Թղ. 137ա. — Յիշատակ Սրբոց
Հայրապետացմ որք ժողովեցում ի Կոստան-
դնուպօլիս, ընդդէմ հոգեմարտին Մակե-
դոնի. Կիւրեղ երեսուցեմի, Գրիգոր Աստ-

ուածարանն, Գրիգոր Նիսացին, Բարսեղ, Մամիկոնացործն, Երանելին Երանու, եւ Սուրբն Եփրեմ, Եպիփան, Մելիտոս Ամ տոմացի, Պրոկղոս, Աքամաս, եւ Սուրբն Յոնաննէս. եւ այլ մեծամեծ եպիսկոպոսուսն:

Երանելայն սուրբ վարդապետին Պօղոսի իմաստասիրի Տարոնայ, ասացեալ ընդդէմ ժողովոյն Քաղկեդոնի.— *Աստուածային եւ մեծ առաքեալն Պօղոս Կրէ առ Կորնթացիսն ասելով. դիմաստութիւն խօսիմ ընդ կատարեալսդ. եւ զո՛ւք իմաստունք էք շանճարով պաշտօնացեալ, եւ ապազ լեղուաց կրթութեամբ վարժեալք, մի թարդ՝ յանութեան շնորհի հասեալ, իսկ ըստ աստեացս մեծապատիւ, եւ ի տոցուն կատարեալ իշխանաց պատուական թէոպիստէ: Չնայ իշխալաք առաքեալ ի ձեռք. Կրեալ էք, բնդէ՞ր տպիտանայք զանդիտելի տգիտութիւն...*

Ը.— Թղ. 164ր.— Թէ ո՞րպէս կայասցաւ պատասխանի առնել այնոցիկ, որ երկու մեղադրութիւնս առնն ի վերայ Տեսան մերայ եւ Փրկչին Յիսուսի Գրիստոսի.— Արդ՝ հարց(ց)աք զնոսա այսպէս. *Բէ Երկու ընտրութիւնք յոր խոստովանիք ի Լքս. Երկուքեանն երկրպագելէք եւ թէ*

«Ե...»

Մամօք.— Ստորին լուսանցքին շուրջիւր. *«Արարեալ Սամուէլ վարդապետի ի խնդրոյ իշխանին Հայոց Ոսկեմուն կոչեցեալս, Ակնարկուած Սամուէլ վարդապետը՝ կամբջմորեցի է (ԺԺԱ դար):»*

Թ.— Թղ.— 168ա.— Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի եւ տիեզերայոյս եւ իմաստուն վարդապետի, ասացեալ ի դիմաց հերիտիկոսաց.— *Ջրնութեան զանապատութեան սքանչելին ի բնաւ Գրիգորիոս Նիսայն ուսուցանէ մեզ վարժամ բանիք եւ հարուստ վարդապետութեամբ...*

Թղ. 173ր.— Գլուխ Երկրորդ. երբ բնուքիւն ամառնիմ առանց եմքակայի գալաքիւն ունի քէ ոչ.— *Գլխով պարտ է նախ ԼԹէ ի քանիս րաժանի ընտրութիւն...*

Թղ. 176ր.— Գլուխ Երրորդ, յորժամ խնդիր ի մէնք, քէ Բ բնութիւնք գոր առնն անձնաբք եմ եւ դիմաւորք երբ անձնձն եւ անդէմ.— *Դա այսուհետեւ ասիական շարութեան, եւ դայո՛ւ պնտ մաղձալից*

Թիւնիցն, բերէ պանծանօք զբան հայհոյութեան տոմարին Լեւոնի...

Ժ.— ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԱՌ ԹԵՈՊԻՍՏԷ.— 1

Պօղոս Տարոնեցի

Թղ. 180ա.— Ա.— Պատասխանի Պօղոսի Տարոնեցոյ առ Թէոպիստէ:...

ԺԷ.— Թուղթ Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի...— ԼԳ.— Յաղպա պոուլութեան Սր. Պատարագին:

Թղ. 190, դատարկ:

Թղ. 191.— Գոչեաց կաթողիկէն առաքելական քրիստոսապաւ Եկեղեցի Աստուծոյ, եւ Երաց զծածկեալ զանա իւր յաւտեւից, եւ փոջ հարեալ բարձրաբարոյ բարաստով յաւտ, եւ երեալ կացեալ յատենի յասպարիսին, եւ Եղեալ մարտ ընդդէմ ահորէն ժողովոյն Քաղկեդոնի...

Թղ. 250ա.— ԺԶ.— Եւ արդ՝ կամաւ ծնեալ Հայր զՈրդի... եւ Հոգին Սուրբ ոչ ծնող է եւ ոչ ծնունդ, այլ ելող է նա ի Հօրէ լստ սրբոյ աւետարանչին Յովհաննոս. ԼԹէ Հոգին Սուրբ որ ի Հօրէ Երանէ, երրորդութեանն եւ մի ընտրութեանն արարչին փառքում. եղականացս:

Մամօք.— Ստորին լուսանցքին շուրջիւր. *«Միշնէլ ցայս վայր Պօղոսի Տարոնեցոյ է: Սաւալանեանն Յուցակէն, Պօղոսի Տարոնեցոյ ընդարձակն օրինակեալ մինչեւ ի Կի համեմատ տպադրին, եւ ի տեղիս տեղիս ընդարձակ եւս դտանեմք քան զտպեալն եւ տարեկրութիւն ոչ զուգնաքեալս» (էջ 484):*

ԺԱ.— Թղ.— 250ր.— ԺԷ.— Ստեփանոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի պատասխանի յըթայն Անտիոքա պատրիարքի վամ հաստալ զաւանութիւն.— *Գերադոյն եւ աստուածային իմաստութեամբ առաւելեալ եւ հասեալ ի յիմաստ պերակայ, որով աստուածախնամ եւ արարչական ողորմութիւնն Կամ. մարդ կամի զի կեցցէ եւ ի զիտութիւն ճշմարտութեան Եկեղեցէ...— Հմմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 323:*

ԺԲ.— Թղ.— 267ր.— ԻԳ.— Սրբոյ Մեծի յարդումակամ վարդապետի ասացեալ.— *Ոչ է պարտ զմիայն կամ զերկուց մարդոյ տպիտութիւն ի վերա լուր*

աղլին առնուլ... — Տես թիւ յետոյ Թղ. 279: Հմտութեան թիւ 888, էջ 391:

[ԻԹ] — Թղ. 271բ — Խրատք առ ուղղափառ հաւատացեալս Հայոց ազգի եւ պատմախառնի առ հերժոյթաւորաց: Յարգումս կամ մեծին վարդապետայ — Առաջին այս որոյս տեսնել թիւ յորժամ միտունն զոք չէ պարտ հաղորդել կամ մտունել... — Հմտութեան թիւ 888, էջ 391:

[ԻԹ] — Թղ. 270ա — Մեծին վարդապետայ ասացեալ — Ոչ է պարտ զմիտայ կամ զերկուց մարդոյ աղիտութիւն ի վերայ ըրողոյ աղլին առնուլ... — Տես նաև թիւ 287:

[ԼԸ] — Թղ. 291ա — Յովհաննէս վարդապետի եղբկացոյ —

պատմութեանցն Աստուծոյ Հան զնա Ած. ի զբարխոմէի փափկութեան, իսկ Աղամ եւ Եւայ դամաւ Լ ողբացեալ, եւ ապա մերձեցան առ միմեանս եւ ծնան զԿայան, եւ զոր մի ընդ նմա կլինսաւ անուն, եւ յետ Լ ամաց ծնան զԱրէլ եւ զԱրիւնհի զորս նորա, եւ յետ Լ ամի սպան Կայան զԱրէլ զեղբայր իւր...:

ԺԴ. — Թղ. 297ա — ԼԳ — Յովհաննէս Մանգալուեայ ասացեալ — Սոռան մարմինք իմ զողովարար, սարսափէ անձն իմ հիացեալ...:

ԺԴ. — Թղ. 306ա — Յովհ. Մանգալուեայ Լ — ՄԹԼԲ օրոյ անաբէնութեան, եւ աղամոյթին տրտմութիւն կուտի ի վերայ իմ Հանապաղ...:

Թղ. 315, դատարկ:

ԺԵ. — ՅԱՂԱԳՄ ԳՈՅԻ. — 1

Յովհ. Դամասկացի

Թղ. 315բ 1. — Յամկ Մանգալուեայ — Ա. — Յաղագս Գոյի...: ԼԸ — Յաղագս ներհակի:

Թղ. 316 — Յաղագս Գոյի, էութեամբ, եւ պատահմամբ, սրբոյն Յովհաննէս Դամասկացոյն, ասացեալ, եւ Բարդուղիմէոս ի հայ լեզու, ի յունարէն գրոյ, Բագարատ Մամիկոնեան: Ներածութիւն իմաստասիրութեամբ, որ է Խաղաղութիւն. զնի ապա եւ զամբ. իմաստասիրութեամբ գործարար, որ է զամբն ընդ հիլեմացոց քարաքանի — Ա. — Գոյ Զ, Հասարակ անուն ամ. Գոյից, եւ այս արդեաւ, զո Հատանի յէութիւն եւ ի պատմութեան, էութիւն իր իմն է ինքնագոյ, ոչ ինչ մաղկութիւն յայլմէն ալ ինչն ինքնագոյն զոյլմէն...: Տես Մատ. Հայկ. Բարդ. Նախնաց, Զ. Գ. Զարբանեցեան, էջ 579:

Թղ. 333բ — ԼԹ — Յաղագս Ներհակի — Ամենայն ներհակ որպէս իր Հակառակ կայ...:

Մածոք — Սկիզբի նիւթնու ցանկին մէջ ԼԶ եւ ԼԷ Հատուածները փոխանակ դատ դատ նշանակուած ըլլալու, սխալմամբ իր բն. մէկ Հատուած նշանակուած են ԼԶ Համարադրով, որով Յաղագս Ներհակի խորագրուած ԼԹ Հատուածը՝ ցանկին մէջ դարձեր է ԼԸ:

Թղ. 334ա. — Ս. — Սահմանք փիլիսոփայական — Սահմանս զնեղով իմաստասիրականի բանի, ախիքն բնականի բանի, բարոականի, եւ զամ. Գործ տրամաբանական...: Զայն է, բառ Գոյատուի, վերադրուած օրոյ անպատկան եւ անմարմին, իսկ ստոյիկեանց, օր վերադրեալ, լեզուաց զայլ եւ մարմին, իսկ բառ Արիստոտէլի, ճայթիւն եւ շարժութիւն օրոյ արդեալաւ, փոխել...: Հաւատ է կարծիք ուսմանակ...: Արժանաւորութիւն է յատկանշուած ինչն Հետեւեան յայտնողական:

ՏԱՐԵՐԳ ԵՐԿՐԱԶՓՈՒԹԵԱՆ

Եւկլիտէոս

Թղ. 337ա. — ՍԱ. — Գիրք Եւկլիտէոսի, Յաղագս տարեաց Երկաշտիւնութեան — Կէտ իր է, որ ոչ ունի մասն, եւ զի՞նք Երկաշտութիւն է ասանց լայնութեան...:

ՍԲ. — Յաղագս յաղագսում ճառի — Կամ իմ ներկայութեան երես անկիւնս Հաւասարակողմ ի վերայ տուելոց դժեցին...:

ՍԳ. — Յաղագս Երկաշտիւնութեան — Ի Դունա մղոն Մ ի Գարտոյ քաղաքի Անտի մղոն ձ ի փոս աշխարհն Հայոց եւ Յունաց: Անտի մղոն ձ ի Նեոկեսարիա: Անտի մղոն Ն յԱմատիա: Անտի մղոն ձԸ ի Գանգրո: Անտի մղոն Յ ի Կոստանդնուպոլիս: Անտի մղոն Վ ի Հոռոմ:

Ի Դունա մղոն ձԶ ի Սալմի: Անտի մղոն Ձ ի քաղաքի: Անտի մղոն ձԿ ի

յՈւճա: Անտի մղոն իՄ յեփրատ գետ: Անտի մղոն ծԾ յԱմառա: Անտի մղոն ծի ի Դամասկոս: Անտի մղոն Ղ ի Թափոր լեռն: Անտի մղոն ծ ի Սր: Գաղաքն երուսաղէմ:

Ի Դրեւա մղոն Կ ի Բերդկաւա: Անտի մղոն ծի Կ Պարտաւ: Անտի մղոն Ղ ի Ժուֆն Կասրից:

Ի Դրեւա մղոն Զ ի Նախնական: Անտի մղոն ծի ի Գանձակ շահաստան: Անտի մղոն Զ ի Տիւրքոն: Անտի մղոն Զ ի յակողայ: Անտի մղոն ծի ի Բառա: Անտի մղոն ի րնդ Ժուֆն պարսկային:

Դարձեալ ի Գանձակա մղոն ծի ի Նինուէ: Անտի մղոն ծի ի ՄԺԲին: Անտի մղոն ծԾ յՈւճա:

Ի Դրեւա մղոն Ծ ի Կողբ: Անտի մղոն ծի ի Տըփխիս քաղաք: Անտի մղոն Զ ի Հուճարակերտ: Անտի մղոն ծ ի Պարտաւ:

Դարձեալ յերուսաղէմ մղոն Ծ յԱղեքաանդերիս քաղաք: Անտի մղոն Ո ի Պենտապոլիս: Անտի մղոն ծԾ ի Տրապոլիս: Անտի մղոն ՈՒՄ յԱփրիկէ: Անտի մղոն Զ ի Սեփտէ: Անտի մղոն Ո ի յովկիսանոն Ժուֆն անձնաւթ:

ՈՒՄ.— Թղ. 339ա.— Աստեղաբաշխական Երկրաչափութիւն.— Ի Հարաւային ծայրէն մինչեւ ցՀելսիուսական շրջանակն, ասպարէզէ ԾԸ Բիւր: Ի սրտէ երկրի մինչեւ յորում րնակեմքս, ասպարէզ Բ Բիւր ԵԼԳ: ... Թէ Հաւատաս վիպասանիս, այս քեզ յինչն ընծա, գրաւորական վերծանեալ, ի Պորփիրի ներդրածութեանցն գեղգեղեալ ի պտլումէական գրամարտիկ ուսմանցն, բազմալէպ Պապա Աղէկսանդրացոյ, ողջ լիբ:

ՈՒՄ.— Թղ. 339բ.— Յաղագս քուականութեան եւ կշռաց.— Ընդէկտիոնն ԺԵ ամ է, որով վարին Հոռամէ եւ կարեն ճըլղըրտեւ զամ. Ժամանակ: [6]որեկան Ծ ամ է, որով վարին Հրէայքն, եւ Բէ Համարեն, կարեա դիտել ի սկզբանէ, Բէ քանի յորեկանք անցեալ են: Ղոմպիսաղ յամէ եւ որով յառաջագոյն վարէին Հոռամէ: ...

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

Թղ. 340ա.— Գոհութիւն Աստուծոյ որ աշխնակ տկարութեանս իմոյ, բայց որք Հրճուիք ի ամին, յիշեալիք զստոապեալ եւ յաղկաղկս յամ. Բարեաց յԱնդրիստ անուամբ միտն քահանայ:

ԺԶ.— Թղ. 340բ.— Յաղագս բնութեան մարդոյ.— Ի շորից զոյացեալ առի մարդն, զի շորք պատճառք են եղելութեան ամ. զոյիցս. Հուր եւ ջուր, աւա եւ հող: ...

ԺԷ.— Թղ. 345ա.— Նորին Աւածէ Հիմգ. քէ զինչ արդեօք սահման, կամ զինչ բնաւորական սահման ստորագրութիւն, եւ ստորդրական սահման, եւ կամ ոյք ի սոցոմէ՝ զոյս ոմանո վիճակեցում ի գօթցն.— Արդ սահման է րան Համառոտ, յայտնիք յոյացութեան յանդա ակա իրողութեան. որպէս շորութիւն եւ ցրտութիւն զհողոյն յայտնեն զգոյացութիւն: ...

Թղ. 347բ.— Նորին վասն րաժամման.— Ամենայն որ միտնդամ րաժանեալ զոյալլոց զոյից, Հարկ է նմա կամ մարմնի զոյ կամ անմարմին, կամ երկաքանչիւրոց միջակ: ...

Թղ. 348ա.— Վերլուծական Արիստոտելի. Ա.— Դիտաւորութիւն Արիստոտելի ի վերլուծականէն բուռն Հարկանել զպարզ Հաւաքմանէ: ...

Բ.— Ընդ այստիկ համդերմ Աստուծով եւ առայիկա պրակէ.— Յետ դիտաւորութեան եւ պիտանացութիւն ասացուք եւ դկարկ առաջի իրողութեան: ...

ԺԳ.— Թղ. 366ա.— Ընդ հնդ. Պրակք.— Չորրորդ գլուխ առադրեցւոցն քանիարար առի, զոյն եւ Հարկաւորն եւ մարմն: Արդ զոյն երկակի: ...

Թղ. 369—376, զատարկ, վերջին երկուքը դժմուած:

Յիշատակագրութիւն.— 1697

Թղ. 369ա, նոտադիր.— Լուծմունքս որ էր Յոհաննէս առաջնորդին, եւ եղ յիշատակ Սր. Յակոբայ, եւ ինչն Հանդեաւ ՌձՈՁին:

899

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ.— 10

ԳՐ. ՏԱԹԵՒԱՅ

Կ. Պալիս

ՌԿ=1611

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 20×15×5: էջք 686: Հանդա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝
Սիմէան Սրկ. Լեւոնցի: Գրութիւն՝ խորա-
ղիւրները, յաճախ բնարանները եւ զլիս-
ղիւրները կարմիր, մնացեալը սև: մեկանով,
երկախն, 25 տող: Նոտարալիբ: Համառո-
տագրութիւնք յոյժ առատ: Սեւալիճ զար-
դալիբ, յաւանցողալիբ եւ կիսախորան իւ-
րաջանչիւր հոտորի սկիւրը: Կարմիր-ճեր-
մակ կիսախորան էջ 46ա: Կաշեկազմ տախ-
տակեայ: Ստացող՝ Արքահամ Գահանայ:

ԲՈՎԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-6, զատարկ գրեթէ:

էջ 7ա.— Յանգն է գլխաւոր բանից
բալոր գրոցս, զի դիւրաւ գտցես գոր եւ
կամեսցիս:

էջ 10բ.— Յանգն է առաջին հատարի
Մեկնութեան:

էջ 14բ.— Գրիգորի. աշակերտի. ե-
ռաւեմի եւ Կիւրեղայեայ վարդապետի Յա-
րոտնեցոյն Յոհաննու, հաւաքի բազումա-
ծոյ Մեկնութիւն Սրբոյ Աւետարանին Մա-
րկոսի: Նախերգաքար բազումապիւս
չարս գեառցն եղեմաբաւդիս, չորից աւետա-
րանացն հագեցաւ: Աւգնա Հոգիդ Սբ.
Ած. եւ յաջողեալ գգործս:

էջ 15ա.— Արդ չորս գեառն նմանի
չորից աւետարանչացն: Փիտոն որ է Անգէս,
կամ Ինչոս, ի Մատթէոս համեմատի, ըստ
հնդից յեղանակաց...:

էջ 29ա.— Ի ցամզն Աւետարանին,
տեաւութիւն, եւ վստն ժ խորանացն, գոր ա-
րարեալ է մեծին Եւսեբեա, ի խնդրոյ Կար-
պիանոսի Եպիսկոպոսի, գոր եղբայր իւր
կոչէ:

էջ 46ա.— Ի սկիզբն Աւետարանիս եւ-
տեսեցոյք սակաւաւ իմաստից քերթա-
քեանց...:

էջ 127ա.— Յանգն է երկրորդ Հա-
տարի:

էջ 278ա.— Եւ այժմ սկսանի երրորդ
Հատարին Յանգն:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 277ա.— Զոր Տէր Ած. բարով վա-

14.— Կիսախորան Թ. 899, էջ 46ա

յնչէլ տացէ, եւ երկայն աւուրբք պարա-
զայց ամօք, արի եւ քաջ ուսումնասէր, զը-
րոց որդի, հմուտ եւ խորհմաստուն ընթեր-
ցողի, տէր Արքահամ աւաղ իրիցու Սր. Նի-
կողայոսու Եկեղեցուն, որ մեծաւ սիրով, եւ
յոյժ փափաղանօք ետ զսա գրել, ի վայե-

յումն անժին՝ և Եղատակ Հոգոյն իւրոյ, Ամէն:

Ընդ նմին և Դիւ ՂԲարձատար և զեղ-կելի Նշդն՝ զծողս յԵկեղեցի Ի Քս. և Է. Ած. զձեզ յիշէ:

Էջ 344ր.— Յամզ Է Զարբարդ Հատո-րիմ է:

Էջ 426ա.— Յամզմ Է Հիմգերարդ Հա-տորիմ:

Էջ 536ր.— Յամզ Է Վեցերարդ Հա-տորի:

Էջ 683-686, դատարկ, բացի սա մէկ տողէն, «ՅԵղատակ է Դիրքս Սր. Յակոբայ, որ Երուսաղէմ»:

Յիշատակարան Գրչի.— 1611

Էջ 681ա.— Մեծ դոհութիւն և փառք Երիւ յանձնաւորութիւն Հօր և Որդոյ և Հոգոյն Սրբոյ, անեղանելոյն, անճառելոյն, անհառանելոյն, անպատմելոյն, անմահին Աստուծոյ, որ է աւրհնեայ յաւիտեանս ա-մէն:

Փառք և մշտնջենաւոր փառաբանու-թիւն և Կոհութիւն Աստուծոյ և Տեառն ձերոյ և Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որ ևս կարողութիւն տկար և անպիտան զբո-չիս Սիմէոն Սարկաւարդին, որ է ի քա-ղաքէն Լեւու գրեյ դստր զԻբքս, Մատ-թէդոսեան Աւետարանիս Քաղուացոյն, ի քաղաքն Կոստանդինուպօլիս, ի դուռն Սր. Աստուածածնին, ի Թվականին Հայոց Ռկ, օղնականութեամբ Հոգոյն Սրբոյ, Աղաչեմ զձեզ ով Հայրք և եղբարք յիշել ի մաքրա-

փայլ աղօթքս ձեր միով Հայր մեղալի և Ած. զձեզ յիշէ ի միւսանդամ զայլրոտեան իւրոյ ամէն:

Արդ ցանկացող եղև այսմ աստուա-ծայշունչ կոտակիս ԱրքաՀամ քահանայն և ևս զրել իւր արդար վաստակոցն, յիշատակ իւրն և Հօրն, խօնայ Կուլէմիւրին Հոգոյն, և եղբորն Սինանին Հոգոյն, և մօրն Եւ-ղոթ Խաթունին, և զստերացն Մարիամին և Շէմսին, և այլ ամ. արու արեան յաղ-զականաց իւրոց: Արդ աղաչեմ զձեզ ով Հայրք և եղբարք սիրելիք և բարեկամք յիշել ի մաքրափայլ աղօթքս ձեր յորժամ կարդայք կամ յօրինակէք միով Հայր մե-ղայի և Տէրն մեր Յս. Քս. ի միւսանդամ զայլրոտեան իւրոյ յիշէ զձեզ, ամէն:

Ով սիրելիք, յօրինակ տալն մի խնա-յէք, ապա խնամ արէք յանդետաց և անուսումից տալն որ լաւ բռնեն և սուրբ պահեն, զի Հրամայէ Տէրն մեր Յս. Քս. Թէ մի՛ տայք զըրբութիւնն ձեր շանց և մի՛ ար-կանէք զմարդաբխն ձեր առաջի խօսաց. լաւ բռնողն և սուրբ պաշտօնն աւրհնին Աս-տուծոյ և ամ. որոյց նորա, Ամէն:

Մամօք.— Ներքեւ տարբեր զրչով տեւցուած է.

Յալմասալի Վարդապետ,
Նիկիողոս Վարդապետ,
Կարապետ Վարդապետ,
Կոստակրան եղբարք,
Եւ ծառայք Քրիստոսի:
Նոյն ձեւով յիշեալներուն անունները արձանագրուած են նաև Էջ 6 և 430ր:

900

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՄԱՏԹԵՆՈՍԻ.— 11

ԳՐ. ՏԱԹԵՆԱՅԻ

Խրատագէմ

ՌՃԻՋ = 1677

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×14×6: Էջք 794: Հանդա-մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Ղաղար

Դպրի ծաղկարար: Գրութիւն՝ խորագիր-ները և զլրացիւրները կարմիր, մնացեալը սև: մեյանով, միասին, 23, 24 տող: Նոտ-

բազմաթիվ համառոտագրութիւնք առատ և կարծառային դարձադիր, յուսանցազարդ եւ զլայտաբար իւրաքանչիւր հատորի սկիզբը, կաշկարայի տախտակայ զրաշմպարդ, Պահպանակ մաղաղաթեայ սկիզբը երկու թերթ, Երկաթագիր, Կրօնական բովանդակութեամբ, Կրօնենք քանի մը տող, «Այդ քաղաքայվարութիւն ընդ երկնային ունեւորով պահովք եւ աղաթիւք սրբութեամբ եւ պարկեշտութեամբ եւ ընթերցողութեամբ սուրբ գրոց»։ Ընդգծեցինք ա յօդակապին զով գրուած յ գիրք, իբրեւ նման աւելագրութեան հնազոյն մէկ նմոյշ։ Ստացող՝ Սահակ Եպս. Ամասիացի։

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1-2, դատարկ։

Էջ 3.— Յանկ է գլխաւորապէս բանից գլուցց դիւրեւալ գացես գոր եւ կամիս։

Էջ 7.— Յանկ առաջի Հատորի Մեկ-Ութիսմ։

Էջ 11-12, դատարկ։

Էջ 13.— Գրիգորի աշակերտի եռամեծի եւ տիեզերալոյս վարդապետի Յոհաննու յորտմնից հաւաքեալ քաղաւածու Մեկնութիւն Սրբայ Աւետարանին Մատթէոսի. Ոսխերգարաք բայտատաւութիւն Գլխաւոր եղեմաբոյս չորից աւետարանացն հոգեբոյս։

Էջ 43.— Նորին գկիգրն եւ պատմաւ Մեկնութեան Աւետարանին կարճագոյն հարցմամբ։

Էջ 51.— Մեկնութիւն Սրբայ Աւետարանին Մատթէոսի որ աստ. Գիրք Ծննդեան Յիսուսի Գրիտոսի։

Էջ 144.— Յամբ է Երկրորդ Հատորին,

Էջ 324.— Նորին Երրորդ Հատորին, Մեկնութեան Քաղաւածոց։

Էջ 412.— Նորին չորրորդ հատորին,

Էջ 514.— Նորին Հինգերորդ Հատոր, վասն Հերովդէի եւ որդաց Որդայ։

Նկատ.— Էջ 625, ամէնէն վարի տողին մէջ զրիւք միջանկեալ գրեւ է. «Եւ զմեղաւորս յիշեցես առ Տէր։ Գրեւն տէրը ջղայնացած գրեւ է լուսանցքին. ճշողորմի զրոյնդ հողոյն զի չես արժանի յիշելոյ, վասնդի ժէ զուրիւք եւ տուեր ապականեցեր զլիւրթս. Տէր Ած. խափանեցէ զգործս քո»։

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

Էջ 642.— Եւ զեղեկն զծողս զՊապա զպէրս յիշեցէք ի սուրբ աղօթս ձեր, ով ընթերցողք, եւ Ած. զմեզ յիշէ ի միւսանդամ պաշտեան, ամէն։

Էջ 642.— Նորին Զո Հատորի, փարիսեցոյն հարցմամբ։

Էջ 793-794, դատարկ։

Յիշատակաւրան.— 1677

Էջ 792.— Փառք ամենասուրբ Երրորդութեան Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միւտ եւ յաւիտեանս յաւիտեանց ամէն։

Արդ զրեցաւ քաղաւածոյս Մաթէոսի ի Սր. Գաղաթս յերուսաղէմ ձեռամբ ծաղկաւոր տիրացու Ղազարին ոչ բարով զինքն ի վայելումն Ամասիացի Սահակ եպիսկոպոսին, ի Թվականութեան Հայոց ՌձԻՋին, առաջնորդութեան Սր. Աթոռոյ Երուսաղէմի Տեառն Եղիազարու կաթողիկոսին, որ չինեաց զմեծ խառն ճանդերմ խցեբոյն, եւ բազում շինութիւնս արար, եւ վերստին նորոգեաց զամ. խցերն, որ ըստաւորք իշանեն։ Նաեւ զըմբէճու տներն եւ զեկեղեցիքն, նորէն զնեց զտեղն եւ չինեաց զեկեղեցի չինուածովք եւ զարդարեաց սպասիւք, եւս առաւել, զիսկելու [Յոպպէի վանաց] տներն եւ ժաղաղայեց զամենեւին ինքն չինեաց, որ եւ զմեզ եպիսկոպոս ինքն ձեռնարկեաց ՌձԻԵ Թվին, եւ Սր. յաթոռոյն էջմիածնի առաջնորդութեանն տեառն Յակոբայ, եւ ի Թալաւորութեանն տաճկաց սուլթան Մուհամէտին որ ի ըլտամպուր։

Որ եւ յայժմ ամի որ Թվականն ՌձԻՋ էր, ըղիստաւորքն որ յերուսաղէմ ի դեռ Յորդանան դնայն յարապեւ եղարկ ի վերայ եւ Թալանեց մերկ եւ կողոպուտ արար, եւ բազումք իլիբաւրեցան, եւ Գ ոգի ի Հայոց մեռան, եւ Ա ի Ղաթոցն։ Գանգէ յայպէս մերկացուցին զայն եւ զկին զծեր եւ զտղայ որ բնաւ մօրէ մերկիկ արարին. կանոյքն մերկ եւ խայտառակ ի յամօթնաց ի քաղաք ոչ կարացին մտանել, մինչ որ մի հանդերձ գտնաւ եւ ծածկեալ զինքեանն եւ ապա եկին մերկ եւ ողորմելի կենօք, եւ ոմանք իլիբաւրք. եւ յայժմ ամի ոչ կարացին զնայ ի Սր. Յորդանան] եւ այնպէս զնացին ի տեղիս իւրեանց։

901

ՅԱԼԱԳՍ ՕՐԻՆԱՑՆ ԱՍՏՈՒԾՈՑ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×14×1.5: էջք 192: Հանդա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները եւ զլխագիրները նա-
րընջադոյն, մնացեալը սեւ մելանով, միա-
սիւն, 35 տող: Նոտրագիրը, համառոտա-
ղբուրթիւնք գրեթէ սովորական: Կաշեկազմ
խաւաքարտեայ: Դատարկ թուղթ սկիզբը
երեք թերթ, իսկ վերջը չորս:

Մամօք.— Ըստ Սաւալանեանի ճշարդ-
մանեալ է ի լատին լիգուէ անհարթ ոճով
(Յուլյակ էջ 480):

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յաղագս յաւիտեակիսն օրի-
նաց եւ նախախնամութեամբ Աստուծոյ:

Գամձ վարդապետութեամբ Քրիստոսի,
ամբաստեալ յերկուս հատարս:

Հատար Առաջին, ներում յաղադս յա-
ւիտեակեան օրինացն եւ նախախնամութեան
Աստուծոյ. յաղադս կառավարութեան Աս-
տուծոյ. յաղադս բնական, աստուածային,
եւ մարդկային օրինացն եւ այլն. Գ, մանա-
ւանդ Յաղադս Տասնարանեայ Որինացն ըն-
ծեռեցութիւն, ի փառս Քրիստոսի Փրկչին
մերոյ:

Յաղագս յաւիտեակեան օրինացն եւ
նախախնամութեան Աստուծոյ:

Հրց. Թէ զի՞նչ է յաւիտեակեան օրէնք
եւ. նախախնամութիւն Աստուծոյ:

էջ 3.— Յաղագս բախտին որ ի լատի-
նացոց ասի Ֆորդունա:

էջ 4.— Յաղագս Թալէհի որ ի լատի-
նացոց ասի Ֆաքուն:

էջ 14.— Մեկնութիւն հրաւումնացն
տասնարամեա օրինացն:

էջ էջ 16.— Ես եմ Տէր Աժ. քն,
եւայն:

Հ.— Թէ զի՞նչ արգելու. Աժ. յայտ ա-
ռաջին հրամանի, եւ զի՞նչ պատուիր:

էջ 30.— Յաղագս մտածեալն աղօ-
թիցն եւ կարճառօտ եւ հմուտ կերպիւն առ-
նել զմտաւ, հաւաքեալ ի գամագան վարդա-
պետացն եւ մամուսնայ ի հոգեւոր շարժ-
մանց տուրք ի գնատիտսի Լոյեւոյացոյն:

էջ 52.— Յաղագս Ձեռադիւքութեան,

էջ 52.— Յաղագս Ջրագիւքութեան,

էջ 72.— Մեկնութիւն Երկրորդ երա-
մանին տասնարամեայ օրինացն: Մի՛ դմեր
գամուն Տեառն Աստուծոյ քն ի վերայ եր-
անտեաց:

էջ 100.— Մեկնութիւն Երրորդ երա-
մանին Տասնարամեայ Օրինացն: Յիշեցես
գորն շարաքու սրբի գնա:

էջ 118.— Համառօտ մեկնութիւն ըզ-
գեստուցն զորա զգեստաւորէ քահանայ առ
ի ասելոյ զպատարագն:

էջ 119.— Համառօտ մեկնութիւն ա-
յարագութեանց պատարագին:

էջ 123.— Մեկնութիւն չորրորդ երա-
մանին. Պատուես գեայր եւ մայր:

էջ 134.— Մեկնութիւն հինգերորդ
հրամանին. Մի՛ սպանանիր:

էջ 146.— Վեցերորդ հրաման. Մի՛ շը-
մար: Թողուի վասն համեստութեան:

էջ 146 Մեկնութիւն եօթներորդ հրա-
մանին. Մի՛ գողանար:

էջ 167.— Յաղագս շահավաճառակա-
նութեան որ ի լատինացոց կոչի չեմուս:

էջ 172.— Յաղագս վաշխից:

էջ 181.— Մեկնութիւն ութերորդ հրա-
մանին տասնարամեայ օրինացն: Յաղագս ոչ
վկայելոյ զտուտ վկայութիւն:

էջ 186—192, զատարկ:

902

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×1: էջք 128: Հանդա-
մանք զրեթէ լաւարար: Լուսանցքները ցե-
լակեր: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն ամ-
բողջովին սեւորակ մեկնով, միասին, 22
տող ընդհանրապէս: Նոտր շնորհալիր: Հա-
մառոտադրութիւնք շատ առատ: Կաղմ խա-
ւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Որպէս եւ մեք թողումք մերոյ
պարտապանաց: Նախադասութիւն:

Հարկաւոր է թողուն Լեղօք, եթէ կա-
միմք զի թողցի մեզ: Այս լակ է թէութի-
ւոն, զոր եղ Քրիստոս...:

Ծանօթ.— «Մեկն. տէրանական աղօ-
թից երկար, նուառ ոճով թարգմանեալ

յոտար լեզու, որոյ սկիզբն պահանջ մեծ
մասամբ» (Սաւաթանեան, Յուշակ, էջ
486):

էջ 11.— Եւ մի տանիր զմեզ ի փո-
թութիւն, Լաւյն:

էջ 54.— Այլ փրկեալ զմեզ ի չարէ:

էջ 89.— Զորորդ ընձեռած յաղազ
հրէշտակային ողջունի:

էջ 94, դատարկ:

էջ 95.— Յօհան Ծործորեցուն.— Իր-
ւոյ մօտ եղեն յերուսաղէմ...:

էջ 99.— Նորին քարոյ տէր Առաքելի,
ի բան որ ասէ. Սիրելի ի սեւեակ մեր...:

էջ 105.— Քարոյ Պայծառակերպու-
թեան:

էջ 116-128, դատարկ:

903

Ա.— ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԻՔ (ԹԵՐԻ).— 9

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×1: Սիւնակք 300: Հա-
նդամանք լաւ: Թուղթ կոկեալ: Գրութիւն՝
խորալիրները եւ գլխալիրները կարմիր.
մնացեալը սև: մեկնով, երկսին, 20 տող:
Նոտրալիր: Համառոտադրութիւնք առա-
ջին մասին մէջ չափաւոր, երկրորդին մէջ
շատ առատ: Կաշեկաղմ խաւաքարտեայ:
Դատարկ թուղթ սկիզբը երկու թերթ,
վերջը հինգ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Սիւնակ 1: Կր սկսի Դ պրակը, ուրեմն
կր պակսին առաջին երեք պրակները:

Ս. 2.— Կանոն ՃԼԵ, ներքեւ կար-
մբարդիր ԺԱ.— Վասն սարկաւաղաց, եթէ
յոթմա տանիցին յաւծումն, եւ նոքա բո-
ղոքեցուն Եթէ՝ ոչ կարեմք կուսան լինիլ,
թողացուցեն մինչեւ սրբութեամբ զուղե-
ցին...:

Ս. 7.— Դմի Կանոն Նիկիական, Գր-
լուխ ի:

Ս. 24.— Կանոնք Երկրորդ Նիկիա-
կան...:

Ս. 37.— Կանոնք Սրբոյն Գրիգորի Ա-
ռաքելոյ Հայոց, Լ Գլուխք:

Ս. 41.— Կանոնք Աքամասի, Գլուխք
ՁԸ:

Ս. 46.— Բան Կանոնական, Գլուխք ԶԷ:

Ս. 75.— Երանելոյն Մակարայ, Սըր-
բոյ Քաղաքին Երուսաղէմի Հայրապետի,
Կանոնական Թուխտ ի Հայո, վառն կա-
նոնադարսեան կաթաղիկէ եկեղեցւոյ
կարգաց...:

Ս. 86.— Կոստանդինուպոլսի Ժառ-
վոյն, եւ Կանոնին, Գլուխք Գ:

Ս. 89.— Սահմանք Կանոնադարսեան
Երանելոյն Գրիգորի Ատուածաբանին, Ազ-
իանգու Եպիսկոպոսին, յաղագս ուղղափա-

ուույթեան հաւատոյ, եւ Եպաղիսարութեան յանցանարաց. Գլուխք է և:

Մատթ.— Կը հասնի մինչև 107. ԺԱ, ընդհանուր կանոնաթիւով ՆՀԸ, Սիւնակ 96. որ վերջին էջն է և պրակին: Ուրեմն ուսն ձևադիրը կը պարունակէ Կանոնադիրքի մը 7 և և պրակները: Ձևադիրքն ձևադիրք մասը ուրիշ գրքի մը բնկորն է իր կարգին:

Բ.— ՄԵԿԿՆ. ՍԱՂՄՈՍԱՑ (Թեքի).— 9

Գր. Տաքսուացի

Սիւնակ 97.— Յանկ 2 երաւոյ կանոն—
նիւն, Ուրսումն եւ Թ երաւոյ սաղմոս:

Ս. 102.— Ազօքքի Ի Մովսէս այլով Աստուծոյ: Վեցերորդ կանոն է այս...

Ս. 227.— Ներին Բարազ վասն մահու, ի բան Ազգմասին որ ասէ. Մարդոյ որպէս խոտոյ իմ անուրբ իւր...

Ս. 261.— Ներին Բարազ վասն Յարութեան, ի բանն որ ասէ մարգարէն. Առաքես զոգի քո եւ ստամա զնոսա...

Ս. 285.— Ալեքսիայ: Հաւրիւր եւ ի երորդ սաղմոս:

Ս. 297.— Վեցերորդ կանոնն սաղմոս ունի ժէ, և տունք ՅժԴ, և ԺԲ տունք Ազօքք երկուսոյ:

Յաջորդ սիւնակները, 298-300, դատարկ:

904

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. Յակոբ, Երեսազէտ

ՌՃՁԹ=1740

ԿԵԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատթ. 21×16×5: էջք 2+184+158+156: Պրակք իւր-իւր: Հանգամանք լաւ ընդհանրապէս. յոսանջքներէն ցեցակեր: Թուղթ հասարակ: Գրիչք՝ Յարութիւն Կ. պոսկեցի, և Կարապետ Արեղայ: Գրութիւն՝ խորագիրները և մասամբ զլիսպիրները կարմիր, մնացեալը սև մեկանով, Երկսիւն, լազի վերջին մասէն որ միասին է: Նորագիրք մանր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կազմող՝ Կարապետ Արեղայ, Կաշկաղմ տախտակեայ դրոշմադարձ: Կնիք սևադրոշմ փակագիր, «Կարապետ Վարդապետ, ՌՃՁԶ [= 1737]: Ստացող՝ Կարապետ Արղ. Գանձակեցի, Մ. Ս. Ե.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա, շեղագիր անհարթ.— Ներ զըրբսս:

1.— Մարկոսի Աւետարանչի կիսատ Մեկնութիւն Բարազի Հոնի:

2.— Տաթևացոյն արարեալ Առակացն Բարդուաճու:

3.— Վարդանայ երկ Երկոց Մեկնութիւն:

4.— Յակոբայ Առաքելոյ Կաթուղի կէլից և միւսոց Մեկնութիւնն Սարգիս Շրնորհալույ արարեալ:

Կ. քանի մի ասացուածք Որոտնեցւոյն:

էջ Բ-Դ, դատարկ:

Յիշատակարան.— 1740

էջ և 1.— Մատենան այս ներպարունակէ առ ինքն, նախ զՄեկնութիւն Սրբոյ Աւետարանին Մարկոսի ասացեալ ի Բարազէ Հոնեցոյ: Երկրորդ պարունակէ առ ինքն Բարդուաճու Երեք զրոցն Սողոմոնի Հանդերձ ցանկութեան, այսինքն Առակացն, ի մաստոյն թիւնն, և Ժողովողին: Երրորդ զՄեկնութիւն Երկոց Սողոմոնի ասացեալ մեծին Վարդանայ. նաեւ. Բարդուաճու. նոյն երկոցն Սողոմոնի և զցանկն զկնի ասացեալ Սրբոյն Գրիգորի, Տաթևեան չեղիմակի: Չորրորդ Մեկնութիւն Կաթուղիիկաց Թղթոյն Յակոբայ լիովին և սակաւ: Ինչ ի յառաջին Թղթոյն Պետրոսի, մեկնեցեալ ի սրբոյն Սարգիս շնորհալից վարդապետ:

յուսէ, Հոգեբույժի վարդապետութեամբ: Իսայ զի ամ. Թղթոցն Մեկնութիւն ոչ կարացի օրինակել ասկա տկարութեան ընութեանս, խնդրեմ լինիլ անհեղադիր: Նա եւ զոյ ի սուրբ յիբքս առացուածք սրբոյն Ներսէսի Լամբրոնացուն, եւ այլք բանք պիտանեք ժողովեալք աստի եւ անտի, ի պէտս բանասէր եղբարք. որպէս ոք ժողով ի պարտէղ իմն, եւ զոմանս ի ծաղկանց պատուականից խրճուան արարեալ, եւ դեղեցկատես եւ անուշահամ մրդաց հատեալ պատիւ պատրաստեցէ սիրելոյ իւրոյ, զի արտաքին մարդն այնու պարարիցի: Սոյն զունակ եւ իմ չըջելով ի մէջ աստուածային պարտիկաց, ժողովեցի զոմանս ի պտղոց քաղցրապունից, որպէս զի աշնու արտիւն ծակի ծառքոցաց ներքին մարդն, ի յերանական կեանն ուղեւորիցի:

Վասնորոյ խնդրեմ ուսումնասէր անձանցդ, զի սրբ հանդիպիք յայսմ ծաղկաւէտ բուրաստանիս, եւ օգտիք ինչ ի սմանէ ընթելոնով կամ օրինակելով, յիշեալիք ի մաքուր աղօթս ձեր զնոյեանոր ծնողն իմ, զտէր Թէղորոս մաքրակենցաղ արքեպիսկոպոսն, որ բազում աշխատանս ունի ի վերայ իմ: Ընդ նմին եւ յարմարաւոր ծնողքն իմ, զԱնահիկ եւ զնապոյն: Հուակ յետոյ եւ զիս, մեղօք զառածեալ անպիտան ծառայ Սրբոց Յակոբեանց, Կարապետ իբր արեղայս, յիշման արժանի առնիլիք: Թեւեւս լուելցէ Տէր ձայնի աղաչանաց ձերոց, եւ այց արասցէ ողորմելոյս. որ վստեալ ի սիրոյ զայսոսիկ զոմանս անյարմար զրոյ եւ զրեցի, եւ զոմանս իմով արդեամբս զբւնցուցի, եւ ժողովեցի ի մի տուպ, եւ ի մով ապաշնորհ մատամբ զկազմն արարի ի վայելումն անձինս անարժան, եւ յետ ի մոյ յիշատակ Հոգւոյս փրկութեան, եւ ի օղոտ յեղբարցդ պատուական:

Գրեցաւ ի Սուրբն Սաղիւ, առ դրան Սրբոց Յակոբեանց ամենապղեղեցիկ տաճարին, ԹՎ. ՌՃԶԹ, Հոկտեմբերի ԺԲ, բաւ է: Էջ 2, դատարկ:

Ա.— ԸՆԿՆՈՒԹԻՆ ՄԱՐԿԱՍԻ.— 10

Բարսեղ Վրդ.

Էջ 1ա.— Նրկարդ Հատար Մեկնութեան Սրբոյ Աւետարանի Մարկոսիմ: Ա—

տացեալ Բարսեղի աստուածաբան վարդապետի եւ մեկ ամուսնի ձմեռամեկնելոյ — Հարցին ցնա եւ ասեն, զի՛նչ է այն զոր զպիւրքն ասեն եթէ նախ եղիայի պարտ է զալ...:

Յիշատակարան.— 1740

Էջ 282բ.— Խնդրեմ սերոյն աստուածային, ընթերցասէր յեղբարդ, զի թէ օգտիցիք ինչ ի սուրբ մատենէս, ըլտեմարան է աստուածային դանձուցն, ընթերցմամբ կամ օրինակելով, միով Հայր մերիւ, կամ Տէր ողորմիւ, յիշեալիք զՀոգեւոր ծնողն իմ, զսրբաւանալ արքեպիսկոպոսն, զտէր Թէղորոս մաքրակենցաղ վարդապետ: Ընդ նմին եւ զյետեալ ծառայս եւ ձեռնասուն աշակերտս նորին Կարապետ իբր արեղայս, որ ի սիրոյ վստեալ զրեցուցի զսա, ի վայելումն անձինս, եւ յիշատակ Հոգւոյս փրկութեան:

Նաեւ խնդրեմ յիշել ի Տէր, զգծօղ սորին, Կոստանդնուպոլսեցի տիբացու Յաւրութիւն ծնողիւք եւ եղբարք Հանդերք, որ բազում աշխատանս կրեաց ի դադափարին ծաղկաւէտ դաշտս Կերպուանց:

Ի ԹՎ. ՌՃԶԹ, Հոկտեմբերի ամսում ի 2 ն:

Էջ 283ա.— Յամկ Մեկնութեան Սրբոյ Աւետարանի որ քստ Մարկոսի:

Էջ 287ա.— Յայտ լիցի զբասէր եղբարցդ, զի իղձ րնասորեցաւ յիբոյս զբրեանց ցանդ ժողովել վասն զիւրադիւտ լինելոյ պիտանի իրաց, եւ ոչ մնալ վարանալ թէ արդեօք ո՞ր իցէ այս ինչ րան, որպէս յայտ է րանասէր եղբարցդ: Վասն սրոյ որպէս քանի մի զրեանց ցանդ արարի, ինչոյդս եւ համարոտ զլիւսաւոր րանքն Սրբոյ Աւետարանի Մեկնութեանն ժողովեցի ի ներքոյ աշրուբանական ցանդի, զի ընթերցողաց դէւրին լիցի: Վասն որոյ խնդրի ի մէջն աղօթս զի Տէր ԱՅ. զցանդ իմոյ մի քակտեսցէ, այլ զտիպն իւր տրեական անրիծ իւրոյ տեսոյն արժանիս արասցէ, Ամէն, Կարապետ վարդապետէ գրեցաւ. ազերասանք. բաւ է:

Էջ 287բ-288, դատարկ:

Բ.— ՄԵԿՆ.— ԱՌԱՎԱՍԷ.— 7

ԳՐ.— Տաքեւացի

էջ 289ա.— Յամկ է Առակացն Սազա-
ւոնի:

էջ 291ա.— Գրիգորի աշակերտի, ե-
ռուսեծի հօրն եւ քարունացեալի հօրն հա-
յոյ, հաւաքեալ ծաղկաճաղ յԱռակաց գը-
րօց. եւ երգացն Սազումնի, ի լուսաւոր Բա-
նիյ վարդաւանյ, եւ մեծին Ներսեսի.—
Հարց.— Զի՞նչ է որ Սողոմուն եւ այլ մար-
դարէք եւ Տէրն յԱռաքարանին առակաւ խօ-
սէր...:

ՄԵԿՆ.— ԺՈՂՈՎՈՂԻ.— 7

ԳՐ.— Տաքեւացի

էջ 337բ.— Գիրք ժողովողին.— Որ-
պէս յայտ է ի Մեկնութիւն մեծին Ներսէսի,
յի Առակացն Գիրք խրատէ վասն զանազան
յարուց եւ վարուց մարդկան...:

ՄԵԿՆ.— ԻՄԱՍՏՏՈՒԹԵԱՆ.— 7

ԳՐ.— Տաքեւացի

էջ 346բ.— Յաղագս իմաստութեան
Սազումնի.— Իսկ վասն իմաստութեան Սո-
ղոմունի ոմանք զայն խոսողեցան, վասն կըր-
կին պատճառի...:

էջ 386ա.— Հարց.— Վասն է՞ր զբանս
զբնն ի քարտիղի, Պիտ.— Վասն Գ պատ-
ճառի: Նախ զի բանն անօտք եւ անմարմին
է, եւ ծածուկ եւ անմրոնելի. ի ձեռն զրոյն
թանձրանայ, եւ մարմնով երեւի, յայտնի
եւ բժրոնի ի մէջն...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 386բ, բարագիր.— Զդաղափարօղ
Շնջինս ի բնաւից, այսինքն Յարութիւն Բիւ-
ղանդացիս, յիշել մաղթեմ, միով հայր
մե...: Սմէն:

Գ.— ՄԵԿՆ.— ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 9

Վարդան Վրդ.

էջ 387ա.— Վարդաւանյ արարեալ եր-
գոյ երգոյն Մեկնութիւն.— Նման է արքա-
յութիւնն երկնից զանձի ծածկելոյ յաղա-
րակի, ասէ Առաքարան...: Ի Թիւ

ԶԺԴ, Մեկնութիւն երգոյ երգոյս ի Վար-
դանայ զիտեանկանէ, ի տիեզերայոյս եւ ի
մաստուն վարդապետէ:

Գ.— ՄԵԿՆ.— ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 9

ԳՐ.— Տաքեւացի

էջ 439ա.— Յամկ է առաջիկայ լուծ-
ւանց երգոյ երգոյն Սազումնի:

էջ 439բ.— Համառատ հաւաքումն ի
տեսութիւն լուծումնց երգոց երգոյն, աշ-
խատասիրեալ Գրիգորիսի հսկողի, արի եւ
երջամիկ հոռոտի, եւ քաջ Փրիսափայի
Հայոց, աշակերտի եռամեծին Յոնանու
Որոտնեցոյ, ի լուսաւոր բանից վարդապե-
տին վարդաւանյ: Առաջարմոտքիւն երգ
երգոցն.— Անուն երգոյ երգոյս յայտ առ-
նէ, զի եղանակաւոր ձայնիւ ընդ այլ երգոյ
եւ օրհնութեան Աստուծոյ զաւ երգէյին ի
Հոռոմն...:

էջ 478բ.— Յամկ լուծման երգոյ եր-
գոյն Սազումնի: Յամկիս Ժ գլուխն յառա-
ջըն գրեցի, եւ աստ զմնացեալ Ժն գլուխն,
զոր առաջիկայդ է:

էջ 480—484, դատարկ:

Ե.— ՄԵԿՆ.— ԹՂԹՈՑՆ ԹԱԿՈՐԱՍ.— 11

Սարգիս Վրդ

էջ 1ա.— Դուռնաւոր զյլապարզի մը
ներքեւ, կարմիր կանաչ զարդադրով եւ
կանաչ մկնառով կը սկսի.— Յառաջարա-
մոտքիւն ասացեալ յաղագս օրբոյ վարդա-
պետին Սարգիս.— Ամենայն ոք որ զգիրս
աստուածային ի ձեռն առնուցուն, նախ
զմակապրութիւն նորա ընթեռնու, եւ նո-
վաւ հասու լինի, Թէ մարգարէական իցէ
արդեօք, Թէ առաքելական, եւ կամ Թէ ի
նեղշնչական արհեստից, ի բանիբուն ա-
բանց ասացեալ...:

էջ 4բ.— Երանելոյն Սարգիս վարդա-
պետի ասացեալ Մեկնութիւն Կարադիկ-
եաց Թագոյն Յակոբայ.— Աստուածային
տեսութեանց եւ իրողութեանց պարա-
պիլ...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 137ա.— Աղաչեմ զառաձեւայս մե-
լօք զծոյ զրոյս, Կարապետ իբր արեղայս,

յրնթերցառէր եւրարբոյ իմ, յիշէլ զիս ի մա-
բուր, յաղօթս ձեր:

Էջ 137բ.— Երանելոյն Սարգսի Վար-
դապետի ասացեալ Մեկնութիւն Կաթուղիկ-
եայց Առաջի Թղթոյն Պետրոսի.— Բանքն
աստուածայինք ամենեքեան արդիւնադործք
են եւ չահաւետք...

Էջ 154բ.— Ծանկ գլխաւոր բանիցն
Յակոբայ, Թղթաւամարով դտանի:

Էջ 155բ-158, դատարկ:

Ձ.— էջ 1.— Մեծ յարունապետին
Յոհաննու Որոտնեցոյ ասացեալ ի բան ա-
ռաքելոյն որ ասէ. Հայեցարուք ընդ առաք-
եալն եւ ընդ քահանայապետ խոստովանու-
քեան մերոյ ընդ Յս. որ հաւատարբիւ է ա-
րարչին իւրոյ: Այլ մախ քան զբանս հետե-
ւեսցուք քննական քննութեանց եւ ապալ ձե-
ռն արկցուք ի մեկնութիւն բանին.— Մըշ-
տաշարէ իմն էութիւն ըստ անձն իշխանա-
կան ի պերճութենէ...

Է.— էջ 17.— Մեծ յարունապետին
Յոհաննու Որոտնեցոյ ասացեալ ի բան ա-
ռաքելոյն որ ասէ. Մարդով եղծեւ մահ եւ
մարդով յարութիւն մեռելոց.— Ասէ ոմն ի
որդապետիցն Թէ անկարօտն եւ միայն հզօրն
եւ ընտելեալ բարին Ած. ոչ կամեցաւ
միայն վայելիլ յերակտն ճոխութեանն...

Ը.— էջ 32.— Եռամեծի եւ երիցս ե-
րամեալ երջանիկ վարդապետին իմոյ Յո-
հաննու Որոտնեցոյ ասացեալ ի յօրհնու-
թիւն Ոռքակերտ շինուածոյ տաճարին եւ
զանկակատարան առաքելական աթոռոյ վա-
նիցն Ստաթէի, որ է գլաւի Սիւնեաց վի-
նակի, ի բանն որ ասէ. Տէր ի տաճար սուրբ
կրօմ, Տէր յերկինս յաթռ իւրում.—
Սկիզբն ամ. յոյութեանց Ած., սկիզբն ամ.
բարեաց սէր, սկիզբն ամ. շնորհաց՝ խոհա-
կանութիւն...

Թ.— էջ 74.— Գրիգորի աշակերտի ե-
ռամեծին Յոհաննու Որոտնեցոյ, ի բանն
որ ասէ. Մմաւ ձեզ այսօր Փրկիչ, որ է Օծ-
եալ Տէր, ի քաղաքի Դաւթի.— Որ յօրինիչ
էր օրինակին, եւ խորհրդազածն եղելու-
թեանց ըրլորին...

Ժ.— էջ 110.— Քարոզ վասն տեռա-
տեսին, ի բանն աւետարանին որ ասէ. Ո՞
մեռնեցաւ.— Ասէ Տէրն, ո՞ մեռնեցաւ յիս,
Ասեն աշակերտքն, Ժողովուրդքն պնդեն եւ
նեղեն զքեզ...

ԺԱ.— էջ 112.— Ի Տէր Առաքել
Սիւնեաց Եպիսկոպոսէ, վասն Գամառացի
կնոջն, ի բանն որ ասէ. Ով կին դու, մեծ եմ
հաւատք քո...

ԺԲ.— էջ 119.— Ի Տէր Առաքել
Սիւնեաց Եպիսկոպոսէ, ի բան մարգարէին
որ ասէ. Ած. մտին ի ժառանգութիւն քո եւ
պղծեցին զտաճար սուրբ քո.— Ուղեւորք ի
ճանապարհս ընթանան, բազում հակառա-
կութիւն զիպի նոցա...

Էջ 132-138, դատարկ:

Էջ 139.— Արիմնութիւն վարդապե-
տաց, զոր պարտին քաղաքով սրտի պաշ-
խել հնազանդեցեալ ժողովուրդն...

Էջ 143ա.— Նայեցարուք երկինք եւ
իօսեցայց, լուսից երկիր զպատգամս քե-
րանոյ իմոյ...

Էջ 149-158, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն.— 1768

Էջ 149ա.— Ջոտացոյ գրոյս, զՍրբոյ
Աթոռոյս Երուսաղէմի պատրիարկ Գանձա-
կեցի Կարապետ Վարդապետն յիշեցէք ի
Տէր, որ եւ զիբրք յիշատակ ի զբառառուն
Սրբոց Յակոբեանցս, եւ ըստ իւրոյ կտա-
կին շունի ոչ իշխանութիւն հանելոյ զսա ի
Սրբոյ Աթոռոյս. ի Թուին ՌՄԺԷ:

905

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՀՐԷԻՑ.— 2

Յ Ո Վ Ս Ե Ք Ո Ս

Քրդմ. ԱՅՏԵԱՆՈՍ ԼԵԱՅԻ

Ս. Յարութիւն, Երուսաղէմ

ՌՃՂԴ=1745

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 20×15×5: էջք 782: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրիչ ևւ Ստացող եղիւ
Վրդ. Կեսարացի: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները ևւ սկզբնատողերը կարմիր, մնացեալը
սև միանոյ, երկսեւ, 24 տող: Նստը շե-
ղալիք: Համառօտապրութիւնք սովորակա-
նէն աւելի: Գունաւոր զարդալիք ևւ լու-
սանցապարզ իւրաքանչիւր հատուածի ըս-
կիւրը, ստանց ներութեան, թանձրադիծ:
Գլխապարզ՝ իւրաքանչիւր Դպրութեան ըս-
կիւրը: Կաշեկապմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Յովսէփոսի Երայեցոյ ա-
յալեալ Պատմութիւն Յազագ Պատերազմի
ընդ շնորհ Հռովմայեցիս, եւ աւելման յե-
րուսաղէմին: Թարգմանեալ ի լատին քա-
թառոյ ի Հայոց լեզու ի ձեռն ուրումն իւ-
վեցույ Ստեփանոսի բանին Աստուծոյ սպա-
սաւորի ի փառս բնաւից: Բառաբարբա-
նութիւն գրացս այսաքիլ.— Վասնզի պատե-
րագան զոր հրէկայքն ետուն ընդ հրոսմա-
յեցիս էր մեծ քան զամ. մարտս պատերազ-
մողաց զորս մեր ժամանակ ետես, ևւ զորս ի
յորոյ այոց յականջօք...

էջ 11բ.— Առաջին Դպրութիւն Պատ-
մութեան: Ճառ Առաջին: Յազագս յէ որ-
պէս Անտիոքոսը Երուսաղէմ հրձիգ արար
եւ թէ զինչ գործեաց:

էջ 189ա.— Յազագս յաջորդաց Հե-
րովմէի եւ վրէժնեղութեան աւերեալ
ռսկի արծույն:

էջ 325ա.— Յազագս գալստեան վե-
սիանոսի զօրավարի...:

էջ 411ա.— Յանկ Զորարդ Դպրու-
թեանն Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 466ա.— Յազագս միւս հարու-
ծայն Հրէից եւ դարձի Եղովմայեցոցն եւ
անգլիացեան Նախնաճայալացն:

էջ 521ա.— Յազագս Երից հոռվու-
թեանն ի քազաքի Երուսաղէմացոց:

էջ 624ա.— Թէ որպէս պարիսպն Ոը-
գալիսարիսար եղեմ եւ պատնէշն այրեցան,
եւ վառն Ռահատակութեան Սարիմոսի
գիմուորին:

էջ 690ա.— Յանգ Ուրբարդ Դպրու-
թեան Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 772ա.— ԺԴ.— Յազագս սպանման
Սիկարեանն ի կիւրին:

էջ 775բ.— Ի Յովսէփոսէ Յազագս
Քահանայապետութեան ազգին Հրէից:

էջ 782, զատարկ:

Մանր յիշատակագրութիւնք՝ շատ ա-
ռատ եւ հատորիս սկիզբը, կ'առնենք քանի
մը նմայ:

1.— էջ 4-5, ստորին լուսանցքին,
նոյնպէս ևւ յաջորդները.— Զեռամբ զբե-
ցու. Պատմալիւրքս եղիայ Վարդապետին
Սր. Յարութիւն զէմ անդիման Սր. Գերեզ-
մանին Քի. Այ. մերոյ թիին ՌՃՂԴին ասա-
ցէք Ած. ողորմի:

2.— էջ 70-71.— Զեռամբ զբեցաւ եղ-
իայ Վարդապետի Սր. Յարութեան Տաճարի
զէմ անդիման Սր. Գերեզմանին Քի. ի
պատրիարկութեան Տեառն Գրիգորի եւ
Տեառն Յակոբայ վարդապետացն:

3.— էջ 90-91.— Քս. Ած. ստացողի
զորոց ողորմեայ եղիայ Վարդապետին եւ
ձեռողացն Յովսէփին, Յուստիանին, ասացէք
Ած. ողորմի:

4.— էջ 154-155.— Յիշատակ է Պատ-
մալիւրքս ի զուոն Սրբոյն Յակոբայ Առա-
քելոյն որդոյն Զերեթեայ, եղիայ Վարդա-
պետին, ասացէք Ած. ողորմի:

Յիշատակարան Թարգմանչի.— 1660

էջ 778բ.— Շնորհիւ ևւ զթութեամբ
բարեբարին Աստուծոյ, եւ Ստեփանոս Լե-

հացի, յետին ի մանկանց եկեղեցւոյ, եւ կրտսեր ի սպասաւորացն բանին Աստուծոյ, բարդում անգամ յառաջագոյն հարկեալ ի հրամանէ երեցս երանեալ տեառն Փիլիպպոսի Կաթողիկոսի, եւ ապա աղաչեցեալ ի Թախանմանաց երարացն, որք կան ի հրամանդս զեղբարնաց իմաստից ի Սր. Աթոռս էջմիածին, ի Թաւրթուրեան տոմարին Հայոց Ռէթ, եւ ի հայրապետութեան օրըրազան տեառն Յակոբայ, զայս Պատմութիւն Յովսէպոսի Թարգմանեցի ի լատինացւոց բարբառոյ ի Հայոց լեզու:

Իայց պիտե՛նք, զի արտաբոյ այս Պատմութեանս, զոր գրեալս յաղագիս պատերազմի Հրէիցն ընդ Հռովմայեցիս, այլ մատենան սորա ունիմք, որ ապի Պատմութիւն Առաջնոցն Հրէից, ի Ի Դպրութիւնս պարունակեալ: Յորս ճառէ սկսեալ յաշարհաստեղծութենէն մինչեւ ի վերջին աւերումն Երուսաղէմի:

Են եւ այլ խօսք սորին, որ ասի Մաթաոմն ընդդէմ Ապոլոնի յիւս պուրիս բաժանեալ: Նաեւ բան զովեստի ի նահատակութիւն ի մանկանցն Մակայայեցւոց: Իսկ եւ միայն զայս գիրս ի մեր լեզու փոխարկեցի, զի է յոյմ պիտանի եւ օգտակար ուսումնասիրացն, մանաւանդ որք ցանկան դիտել զտմանակն անցեալ ի Յուդայէ Մակարայեցւոյ մինչեւ յաւերումն Երուսաղէմի, զոր յառաջագոյն կանխաւ գուշակեաց Տէրն մեր ի Սր. Աւետարանին Ղուկասու:

Արդ աղայեմ, զի որք օրինակէք զայս տմանակագրութիւնս, զայս եւս զուղնաբեայ յիշատակարանս ընդ սմին գրեալիք, զի եւ զուգ եղիջիք գրեալ ի մատենան կենաց վերին զպրութեանն: Եւ եթէ ինչ զբտանիցի ընդդէմ ուղղաշաւիղ Թարգմանութեան, ինձ թողութիւն չնորհեալիք, զի աշտպի էր կարողութիւնս: Բանդի ի յայս ձեռնարկել համարմակեցայ այսու պատճառաւ միայն, զի մի գտայց նման ծառային, որ քանքարն տեառն իւրոյ ի վարչաժողկ ծրարեաց: Եւ մանաւանդ զի յայմիկ փառաւորեցի տուօղն ամ. չնորհաց, որ է օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն: Վերջ:

Երրդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Իսկ եւ ամենանըստ եւ յետեան ծառայ ծառայիցն Աստուծոյ, եւ միարան Սրբոյն Յակոբայ գերագոյն Աթոռոյն Տեառն Լեղոր: Կեսարացի Եղիայ Վարդապետս, որդի օտայալոյ Սրբոյ Աթոռոյս մահատի Յովսէփին Նէգիացոյ, որ ի նոյն երկիրն Կեսարու, Թէ Ած. ըստ տուեցեալ իրացն պահանջէ յիւրաքանչիւրոցն ըստ չափու, եւ իմ ոչինչ իրաց ելով կարօղ արկանել ի սեղան եւ ի դանձանակ Տեառն քան զայս ձեռագործ աշխատութիւնս իմ, որ եւ զայս պերկու հատոր Գարդգաբիբան Սրբոյն Գրիգորի Տաթեւացւոյն, և զՄեկնիչն Եղեկէիք Մարգարէութեանցն, զՄեկնիչն Յունանու Աւետարանին, զՄեկնեալն ի Նանայէ Առնոց Վարդապետին, եւ զԻ գիրք գիտնեալիս ի Արիստակոսի զոյս օրինակելով, եւ զճառագիրքս օրինակելով, զսիւ եւ զգիրքս աշխատեցայ ի գրելն, եւ հասուցանեալ կարողութեամբն Աստուծոյ յաւարտ, եւ եղի զսա ի դուռն Սրբոյ Յակոբայ, ի վերոյ յիշեցեալ Աթոռոյս անջնիքի յիշատակ հողւոյ իմոյ, եւ վասն հողաց ծնողայն եւ համօրէն ննջեցեալս: Թէպէտ եւ իցէ ի սա սըխալումն ինչ բառի եւ բանի, զի այսքան էր կարողութիւն իմ:

Ձի եւ եւ ըստ ընկալեալ շնորհացս չանցուցող քանքարին գտայց եւ մի ըստ ծառային պղերգպտւին դասեցայ, Թէ ծառայ չար, պարտ էր քեզ արկանել զարծաթն իմ ի սեղանաւորս, զի եւ եկեալ տուգորէքս պահանջէի զիմն:

Ուստի աղբրեմ ի կորովամիտ եղրարցդ քանաւորաց, ի յընթեռնուլն ձեր մի՛ եպիբիցէք զվնասակս իմ, որ ըսգում բաղձանօք եւ ջանիւ աշխատեցայ ի վերագործմն աստուածային մատենիս: Մանաւանդ խնդրեմ ի ձէնջ, զի ի յընթեռնուլն եւ յօրինակելն ձեր յիշեալիք եւ Ած. ողորմի ասացէք ամենանուստ ծառայիս ձերոյ Եղիայ Վարդապետիս վերոգրեցեալ, նաեւ ծնողացս իմոց Յովսէփին, Ուստիւսնին, եւ Լւս ծնողաց ծնողի իմոյ, Գրիգորին եւ մահտեիս Մարիամին, եւ Եղրարցս մահղեսի Մուրատին, եւ Գրիգոր սարկու-

ւայրին՝ Որ եւ յէջողդ յէշեալ լիջիւր ի յօրն աներկելի ի Յիսուսէ Բրիտառուէ, Վարդապետին եւ Փրկչէն մերմէ, որ է օրհնեալ ի յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

Արդ սկիւրն գծեցման սողին եղեւ զիստ որ կոչի Յովսեպոս Պատմադէրք, ի թրականութեանն Հայոց, ի ՌճՂԴ, ոգոստոսի ԻԶ, օրն Երեւշարթի, եւ աւատուն ի ՌճՂԴ, ղեկակմբերի ին, օրն կիրակի, ի

Հայրապետութեան տեառն Ղազար Սրբապատգովիկոսին ամ. Հայոց, եւ ի պատրիարկութեան Սրբոյ Երուսաղէմի եւ Կոստանդինուպոլսոյ տեառն Գրիգորի եւ տեառն Յակոբայ Սրբաղան եւ Աստուածաբան Վարդապետաց, որոց ասցէ Տէր ղեկանս սպարճոյս Երկարութեամբ, ի փառս, ի պատմանս տղիւն Հայոց ամէն։ Հայր մեր որ յերկինս։

906

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 20×14×4: Էջք 14+2ՂԴ: Հանդամանք բաւարար: Թուղթ Հասարակ: Գրբէ՝ Ղուկաս Դպիր: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիսպիրները կարմիր, մնացեալը սև: Ժխանով, երկաթին, 42 սող: Նորբապիր մանր: Համառոտագրութեմք յոյժ առատ: Կաշկակաղժ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1, գրչափորձեր:

Էջ 2.— Զի յորիւնսն եւ ազգ բարութիւն լինէր...

Էջ 3.— Քարոզներու ցանկն է, ԱՄԾԷ:

Էջ 8.— Դարձեալ ցանկ է ՄԿԱ, Լուծմունք Ղուկասու.— ՅՈՒԲ, Մեկնութիւն յնսայեա մարգարէին.— Այս գրութեանը կը պակսին այժմ, եւ ձեռագրին իջանմարք ՄԿԷՆ կը ցատկէ ՆԻԵ:

Էջ 9.— Հարանց Պատմութիւն:— ՇԶԱ Վասն Ապաւոթեան:— 22Գ, Քաղաքավարութեան:

Էջ 14, դատարկ:

Ա.— Ք Ա Ր Ո Զ Ք

Գր. Տաքեւացի

Էջ Ա 1.— Գրիգորի Եռամեծի արարեալ վասն Տարեմտին Քարագ, այլ եւ խորհուրդ ժամանաբնի, եւ քէ տարի է Քս. փոք հարկէ:— Զոր տեսչութեմ նախ ի Հրնչմանէ փողոյն եւ զանկակին, եւ աղաս յա-

տուր իւրհրդոյ տարեկանս. եւ նախ Հրնչման ժամին եւ զանկակին...

Էջ Բ 1.— Նորին Քարագ Վասն Ծննդեանն որ ասէ. Բանն մարմինն եղեւ.— Գրտելի է ղի որպիսութիւն Նորա անդիտելի է ի մէջ մարդկան եւ մտաց, այլ եւ ի Հրնչմանկաց իմացութեանց...

Էջ 2Գ 1.— Նորին Քարագ Զատիկին, Զատիկ մեր գեմալ Քս.:— Թէ վասն է՞ր որոց մասն ոչ կարացին ազատել գմեղ, այլ միայն մահ Որդոյն Աստուծոյ...

Էջ ՂԱ 2-ՂԲ, դատարկ:

Էջ ՂԳ 1.— Գրիգորի եռամեծ եւ բարեբուն վարդապետի ասացեալ Քարագ ի բանն ժ բանեան օրինացն...

Էջ ՄԾԷ 2.— Նորին Քարագ. Հաւատալ պարտ է յ:— Յերկց իրաց ուսուցանէ զոլ աստուածաբան մարդարէն Ենայի...

Էջ ՄԾԸ 2-ՄԿ, դատարկ:

Մանօք.— Էջ ՄԿԱ-ՆԻԴ, կը պակսի:

Բ.— ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՅ ԵՐԳՈՅՆ.— 7

Գր. Նաքեկացի

Էջ ՆԻԵ 1.— Երգ Երգոց, որ է Արիմոութիւն Արիմոութեանց, ասացեալ Սաղոմոնի արքայի Իսրայէլի:

Էջ ՆԻԹ 2.— Զոր ասացեալ է Տեառն Գրիգորի. Ներամանար քանանայի եւ հագեշմորի վարդապետի, քաղալ տեառն հարստի, սակս իւրոյ աստուածային երկիւղածութեամբ, եւ ընթերցատէր գոյնյոյ, ցանկացեալ այսմ տառի, մեծաւ ազաւանօք

եւ խնդրուածով եւ մեկնել գաղտնի փե-
սայի եւ հարսիմ, որ բացայայտի մեկնու-
թեամբ ի Քս. եւ յեկեղեցի. — այդ-
պիսի խնդրի մեկնել զերդ երգոց այնոցիկ
էր որ ըստ Սողոմոնի է հոգով...

Յիշատակարան Հեղինակի. —

Էջ ՆՀԼ 1. — Թղն. ԻՋ, Թուականու-
թեանս Հայոց, հարկեցայ եւ Գրիգոր Քա-
հանայ ի Նարեկա, որդի տեառն խորովայ,
Անձաւաց Եպիսկոպոսի...

Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

Էջ ՆՀԼ 2. — Ձմեղաւոր եւ վանաթան
յորողի տորա աղայեմ յիշել միով. Հայր մե-
ղայի. եւ դուք յիշեալ լիլիք ի միւսանդամ
յարստեանն յաւիտեանս յաւիտեանից ամէն.

Էջ ՆՀԹ 1. — Եսայի ասէ. Ողբացէք
դի մեծ է օր Տեառն:

Գ. — Էջ ՆՁԱ. — Պրակ ԻԹ. — Ի խրմը-
րոյ Թումայ վարդապետի աստուածաբանկ
Սք. Ուխտիմ Մեծափայ վամիցն, եւ ծառայ
բարի կատարեալ ճգնաւոր աստուածակիր
հոգեւից առն, եւ կար վարդապետ Ղրիմե-
ցի, Յաղագս Ազգականութեամ:

Էջ ՆՀԵ-ՆՀԶ, դատարկ:

Գ. — ԼԵ. ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՐԱՅ. — 5

Գր. Տաքեւացի

Էջ ՆՀԵ 1. — Պրակ ԻԳ. — Նարին Գրի-
գորի աշակերտի Եսայեմի Յոհաննու Ո-
րոտնեցոյ, Համառոտ Լուծմունք դժուար-
իմաց բանից ի Մեկնութիւն զոքոց Յորայ
եւ ի բանս Մեկնեաց. — Ձեռնդործական
Իմն. Մաքուր եւ հոգեւոր սիրտն Դ աստ-
կութիւն զնէ աստ: Նախ ներդրածական
ասէ...

Էջ ԵԱ 2. — Նարին Քարոյ վասն փոք-
րուքեանց, ի բանն Յորայ որ ասէ. Վեցից
վշտաց փրկեցէ գեղ, եւ է Երարդումն ոչ
մերձեցի առ քեզ չար. — Հայրն համբե-
րութեան եւ քաջ նահատակն հպնութեան ե-
րանելին Յոր ասէ ուրեմն ի բանս իւր...

Էջ ԵՀԵ 2. — Վասն Ազգին Յորայ. —
Յապկէն Նստայ: Նախ Բաղակ Թաղաւորե-
աց, եւ ապա Յոր, որպէս ի Յարդայ Նախ
Սաւուդ, եւ ապա Դաւիթ Թաղաւորեաց:
Եւ տես որքան յառաջ Թաղաւորեցին ապիւ

նստայ քան զՅարդայ: Եւ Բաղակ այս ոչ
է այն, որ անէ՞՞ զԵրարայ: Եւ յայտնի է ի
ժամանակէն եւ յաղգէն եւ ի տեղոյն: Հայրն
Յորայ Ջարեհ կոչի, եւ մայրն Բոսոր, եւ
անդրանիկն Նոյն: Իսկ կի՞նն արարացի էր,
եւ զանունն ոչ յիշէ, զի անդամութեամբ
խօսեցաւ...

Եւ ժողովողն Մեկնութեան է Վանա-
կան Վարդապետն, աշակերտ Մխիթար
Վարդապետի, որ Գոչ անուանի: Եւ է սայ
Վարդապետն Վարդանայ: Եւ Վարդանն
Ներսէսի, եւ նա Եսայայ Վարդապետին,
որ եւ Յովհաննու Որոտնեցոյ լուսաւորչին
մերոյ: Որոչ յիշատակն աւհնութեամբ ե-
ղիցի, եւ ազօթիւք սոցա Տէր մեկ ողոր-
մեցի ամէն:

Եւ — Էջ ԵՀԵ 2. — Խաղալ իմաստա-
սիրի տուսացոյ ժողովոյ, Վասն բամախմ
Հոգոյ Գիտութեան քէ որպէս է կամ զի՞նչ
է սահման մարա. — Գիտութիւն լիցի ձեզ որ
Աժ. յրանական հոգին մարդկային անպա-
տիւ եւ անդարդ ոչ ստեղծ, այլ մեծ պատ-
ւով պատեաց եւ զարդարեաց զնա, բանա-
կանութեան եւ իմաստութեան շնորհք...

Զ. — ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒԾ. — 8

Թրգմ. Ստեփանոս Լեւեացի

Էջ ԵՁԱ 1, Վերնադրին տեղը կր մնայ
յարապ. — Ա. — Յաղագս Ազանութեան,
Գլուխ Առաջին. — Տէրն մեր Յս. Քս. Հրա-
մայէ ի փրկական Աւետարանին Թէ Ուր
յանձն ձեր է, անդ եւ սիրտք ձեր Լիցի-
ցին...

Էջ ԵՁԲ 1. — Յաղագս Ազօթից, Գլուխ
Բ. — Սատանայ ի կերպարանս զհեղեկ ե-
րիտաւարդի ծառայէր ուրումն զօրակա-
նի...

Էջ ԵՁԳ 1. — Յաղագս Ազատութեան
Գլուխ Գ. — Կուսակրօն եւ առաքինաւոր
քահանայ իմն, մինչդեռ յաղթս կայր, յա-
փըշտակեցան միտք Նորա, եւ հոգով վա-
րեցաւ ի պետ մի մեծ, լայնատարած եւ
յորդաշուս...

Էջ ՈԺԵ 2. — Դարձեալ պատմեմ ձեզ
Ոմն մեծատուն վաշխառու ունիւր յորանն
Աստուծոյ, զղջացաւ եւ ասէ ցհայր իւր...

էջ ՈժԶ 1.— Խրատ եւ ցոյցակ վառմ
գաւազան տալոյ եւ յատկիման վարդապե-
տութեան Խրատիքնոյ զաշակերտսն որք եմ
սպասաւորք:

Ծանօթ.— Մէկ ու կէս սիւնակ է
սոսկ: Այս էջով կ'աւարտի ԻԼ պրակը:

էջ Ոժէ 1.— Յաղագս Ագանութեան,
Գլուխ Ա.— Ոմէ Եւր ինչոք է զաղաք վաճա-
ռել զգործս ձեռաց իւրոց...:

էջ ԶԶ 1.— Յաղագս Քանաւայագոր-
ծութեան, Գլուխ Հ.— Երեք առականեր:

էջ Զէ 1.— Յաղագս Ամուսնմ Քրիս-
տոսի. Գլուխ ՀԱ:

Է.— ՀԱՄԱՆՑ ՎԱՐՔ.— 16

(Մտանակի)

էջ ԶԸ 1.— Ա.— Յաղագս կտորաբնալ

Առաքիմութեան.— Էր այր ոմն զործող եւ
վաճառական ականջ պատուականաց...:

էջ ԶԶԲ 2.— Ա.— Յաղագս Քաղաքա-
վարութեան.— Աղօթէր Երրեմն Հայրն Ան-
տիկիսս ի խցի իւրում...:

Յիշատակագրութիւն Իրիչի.—

էջ ԶԶԱ 2.— Զգծապրօղ սորա զդպր
Ղուկասն աղայնմ յիշել ի Տէր եւ զուր յիշ-
եալ յիշիք ի նմանէ:

էջ ԶԶԲ 1.— Ծանիք եւ զայս ուշիմ
մտօք...:

էջ ԶԶԳ.— Արդ զրեցից զսակաւա-
լուրս րանից...:

907

ԶԵՆ ԸՆԴԻԵՄ ՎԻՇԱՊԻՆ ԵՕԹՆԳԼԵՆԵՆԻՈՑ.— 4

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԹԻՖԼԻՏԵՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×1.5: Էջք 144: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ Հասարակ, նուրբ,
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնատո-
ղերը կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով,
Երկսիւն, 33 տող: Բոլորգիր կանոնաւոր,
Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ
մը աւելի: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշ-
մազարդ, Դատարկ թուղթք սկիզբը երեք
թերթ (Ա-Զ), նոյնչափ եւ վերջը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Զեն ընդդէմ վիշապին եօ-
թընգիլեմնոյ, այսիմքն Եօթն մեռեացու մե-
ղաց: Արտահանեցեալ ի լատինացոց գըր-
եանք եւ շարադրեցեալ ի Պետրոսե վար-
դապետէ Թիֆլիզեցոյ:

էջ 129ա.— Գլուխ Զարդարդ, Զոր ինչ
կարէ առնել ձեռն քո, անյապաղ արա զայն:
Սիրաք, 9, 10: Սլաք ընդդէմ Եուլութեան:
էջ 134.— Ցամկ Գլխոց Այսորիկ Գըրգ-
կան:

էջ 138, տարքեր գրչով եւ քեքաւ.—
Ցանկ զրոցս այսորիկ զրգկան Հանդերձ
Համարաթրուին Երեսաց թղթոցն:

էջ 139-144, դատարկ:

Նօթագրութիւն.

էջ Դ, շեղադիր անհարթ.— Թուին
ՌՄԼԸին եւ սեպտ. 29ին ի մեծի Պօլսոյ ե-
լաք, օրն շարաթ, եւ հկտմ. 18ին դիմեալ
Հասաք ի Եաֆայ օրն Ելքթի, եւ սքոսեալ
անդ 15 օր չուեցաք, ի Ռէմլէ Նյեմ. 1ին օրն
Ելքթի. եւ զուրբաթն մնացեալ՝ շրթի օրն
Էլեալ դիմեցաք ի Սուրբ Սաղմ Նյեմ. 3ին:

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ — ՅԱՃԱԿԱՊԱՏՈՒՄ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մաւալ 20×14×3: էջք 396: Հանգստանալ թուղթ հասարակ, երկու տանակ, Գրութիւն՝ առաջին մասին մէջ խորագրերը եւ զլիադրերը, իսկ երկրորդ մասին մէջ՝ միայն սկզբնատառերը կարմիր, մնացեալը սև մեխանով, էջ 1-92 միասին, 93-363 երկսիւն, 27, 20 տող: Նոտայեր կրկնատառակ: վերջինը նորագոյն: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Կաշեկապմ տախտակեայ: Դատարկ թուղթք սկիւրբ չորս քիւրք: Ստացող՝ Իդնատիոս Արեղայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ .—

Ա.— էջ 1.— Յոնանու Որոտնեցւոյն Ասացեալ.— Ոյ Տէր Ած. իմ Յս. Բան Հօր եւ Որդի Կուսի, տուր ինձ անկատարիս զկատարեալ բոնից քոց Թարգմանութիւն. զի քէ Լոյցի ինձ այս շնորհ, յայտնի ամենազօր կարողութիւն քո հրաշագործել ի տկարութեան իմում... Ի սկզբանէ Տէր զերկիր հաստատեցեր, եւ գործօ՛ւ ձեռաց երկինք: — Այլ նախ քան ի մտանել բանիս, նախերկարար յարգարեցուք դուիսն երկոտասան...:

էջ 63-72.— Նախերդանք, եւլին:

Բ.— էջ 73.— Ժառ ի վերայ խոնարհութեամբ.— Արդ՝ որպէս առէ Առաքեալ, ամենայն խոնարհութեամբ դժմանան լաւ համարել քան զանձինս... Կամի՛ք ի ծառայութենէ չարեացդ ազատել զգե՛ք խորհիմ զի անձամբ իմով եկեալ զան [այսպէս կը մնայ քերտալ]:

Գ.— էջ 93ա.— Յաղագս Սբ. Երբորդութեամբ եւ մի Աստուածութեամբ, եւ փրկակամ Տնօրէնութեամբ Գրիստոսի.— [Հաւատամք եւ խոստովանիմք] մի Աստուածութիւն յերիս անձնաւորութիւնս... Այսորիկ աստուածարեանկան բանք չարապրեալ ի մէջըս նուաստութենէ վաւերմա Վարդապետի, ի հրամանէ մեծի Թաղաւորին Լեւոնի... Թողութիւն անշափից մեղաց իմոց հալեցոյցիք, անբաւարաշխ յարեացն

Աստուծոյ: Այլ եւ ստացողի սորա տէր Ստեփանոսի արքեպիսկոպոսի մայրաքաղաքին Տարօնի:

էջ 140բ.— Զ[կն]ի ճառից [յ]անճառելի Տէրութիւն...:

ՅԱՃԱԿԱՊԱՏՈՒՄ .— 3

(Թերի)

էջ 172բ.— Երանելոյն Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ Յորդորումն Ապաշխարութեան խոստովանութեան.— Մէջ են յարգանք հրամանաց եւ անբաւ շնորհք բարերարին Աստուծոյ...: Հմմտ. Յաճախապատում, Վեհեակի, 1838, էջ 173:

էջ 191ա.— Վարդապետութիւն կատարեալ ի Տէր ամենարեւոտ Պաւոսց. երանելոյն Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ.— Հմմտ. Նոյն, էջ 76:

Մամօք.— Ժառիս վերջը կը կարդացուի. «Տէր Յս. ողորմեցի Ինչատիոս առեղային յիւրում դայտեան, ամէն»:

էջ 209ա.— Երանելոյն Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ, Յանդիմանութիւն դժնդակ վարուց եւ ընծայութիւն առաքինութեան Հանդիմից.— Հմմտ. Նոյն, էջ 67:

Մամօք.— Ժառիս վերջաւորութեան կայ սա մաղթանքը. «Դաստարեա Տէր եւ զհոգի Ինչատիոս արեղայի ի յարգայութեան քում ամէն»:

էջ 223բ.— Նորին Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի Երախտաւորութեան անդղլ բարերար կամացն եւ յորդորումն ի լաւն եւ առաւելան ըստ ճշմարիտ առաքինութեան, ի փառս ամենաաւոր Երբորդութեան ճառեալ.— Հմմտ. Նոյն, էջ 87:

Մամօք.— Ի վերջ ժառիս. «Տէր Յս. քոին աստուածային խնամովդ դժայ ի հոգիս տէր Ինչատիոսի, եւ դառեա ընդ սուրբս քո յարգայութեան քում. եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւիտենից ամէն»:

էջ 248ա.— Նորին Սրբոյն Գրիգորի

Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ վասն վարուց ատաքինութեան որք հանդիսիւք լաւութեան պահեալ երանեցան — Ամենայն արուեստից լաւութեան եւ քաջութեան ամենասուրբ երբորդութիւնն է, որ շնորհօք յարգարէ... — Հմմտ. նոյն, էջ 102:

էջ 290ա. — Երանելոյն Սրբոյն Գրեւորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ վասն բարերար Արարչին խնամոց եւ կշտամբութիւն անհնապանդ ստահակաց եւ առաջնորդութեան բարութեան վարուց լուսաւոր. — Հմմտ. նոյն, էջ 125:

Յիշատակագրութիւն ի վերջ Ճառիս. — Տէր Յս. Գս. ողորմեա ստացողի դերոս տէր Իքնատիրոսի, ընդ սուրբա զո դասաւորեալ Տէր ի միւսապագամ գալստեան զո ի փառսն ամէն:

էջ 306ա. — Երանելոյն Սրբոյն Գրեւորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ Հանդէս վասն լաւութեան յիշատակաց ի պէտս օգտից... — Հմմտ. նոյն, էջ 135:

էջ 321բ. — Երանելոյն Սրբոյն Գրեւորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ Յաղագս մարդկութեան որ Այ. խնամք տեսչութեան. — Հմմտ. նոյն, էջ 145:

էջ 328բ. — Երանելոյն Ս. Գրեւորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ վասն հոյոց մարդկութեան բացայայտութիւն. — Հմմտ. նոյն, էջ 150:

էջ 338բ. — Երանելոյն Ս. Գրեւորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ վասն Մարտիրոսաց վարդապետութիւն Ուսմանց — Հմմտ. նոյն, էջ 157:

էջ 344բ. — [Ն]որին երանելոյն Ս. Գրեւորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ Զգուշութիւն Սպաստութեան շահաւոր պատառութեան... — [Գ]րէլ ձեզ եւ ուսուցանել կամիմ... — Հմմտ. նոյն, էջ 161:

էջ 352ա. — Երանելոյն Ս. Գրեւորի Գոհութիւնք Այ. երախտեաց... — Հմմտ. նոյն, էջ 166:

էջ 363բ-396, դատարկ:

909

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ց

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 20×14×7: Թերթք 380: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հին հասարակ, Գրեւ՝ Յովհաննէս Գահրէակալ, Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև մելանով, երկնիւն, 22 տող: Բնորոգիւր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Կարմրագիծ դարդադիր իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը: Գոհաւոր խորանադարձ թղ. 3ա: Կաշեկազմ տախտակեայ, կոնակը ճեղքուած: Պահպանակ մազաղաթեայ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ, անկիւնաւոր միջակ երկաթագիր, մասն ի թղթոյն առ եփեսացիս: Դատարկ թուղթք սկիզբը երկու թերթ, Ստացող՝ մահուսի Յովհաննէս՝ Աթանդի թոռ:

ԻՆՎԱՆՏԻԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

Թղ. 1ա. — Յամկ գրքոս այս եմ: — Ա. — Նախ եւ առաջին վասն տարէմտին քարոզ, ի բանն որ ասէ: Փող հարէք ի գլուխս

ամսոց... — Լէ. — Երեսուն եւ եօթն. Երանելի սուրբ հարանցն կարգաւ:

Ա. — Թղ. 3ա. — Գրիգորի եռամեծի քաջ հոնտորի եւ տիեզերայայտ վաքապետի, աշակերտ տեառն Յռնամնու Որտոնեցոյ, արարեալ քանն խրատակեան եւ համեմարս իմաստայեղս: Նախ վասն տաքէմտիմ Բարազ — Փող հարէք ի գլուխս ամսոց, յաւուր Նշանաւորի տարեկանաց մերոց...: Է. — Թղ. 33բ. — Տեսնմ Յռնամնու Ոսկերքերամի վասն միւսամգաւ գալստեանմ Բրիստօսի Աւստօնոյ. — Աղբ փոխին երկինք, եւ Լեդիք երկինք նոր...:

ԺԱ. — Թղ. 54բ. — վասն կարգաց աղարից, ի բամն որ տսէ: Տէր եթէ գըրքութեմ իմ բամատ. — Զերբան իմ բացի եւ առի զհոգի, ազօթէ մարդաբէն...: ... եւ ձեր բարի աղօթիւնք զոտացող դերոս զԱթանդի թոռ զմահղեալ Յովաննէս, որ բարեւ փափազանք ըստացա զաս ի Հայալընչից իմոց յիշատակ ինձ եւ յետեանց ի-

մոց, աղաչեմ զձեղ հարք եւ եղբայրք, որք հանդիպիք սմա, յիշեցէ՛ք միով հայր մեղա-
յիս, եւ դուք միշեալ լինիք ի Բրիտանոն Աս-
տուծոյ մերոյ:

ԺԵ.— Թղ. 78ա.— Գեորգեա Վաք-
դասեան ըսմ խրատական, վասն խառնա-
վանութեան, ի խնդրոյ Առիւծոյ պատեհա-
կի.— Բանն վասնորոյ խնդրեցեր յինչն ով
սիրելի որդեակ...:

ԺԶ.— Թղ. 99բ.— Քարազ ի բամ Աս-
դամոն որ ասէ քէ Մաե եւ կեանք ի ձեռն
լեզուի է...— Ի վերջն յիշատակագրու-
թիւն.— Քս. Ած. ողորմեա եւ փրկեա զղըս-
տացող սուրբ զրոյս յԱֆանդի Թոռ մահ-
տակ Յովանէսին, եւ ինձ ըսողմամբ զղը-
սիս, եւ փրկեա ի վտանդից դիւաց եւ ի
չարեաց մարդկան, ամէն:

ԻԹ.— Թղ. 171բ.— Գեորգեա Վաք-
դասեան ասացեալ Վասմ Սք. Հաղորդու-
քեանն, ի խնդրոյ Յովանէս քահանայի.—
Արեւմտին Բրիտանոն փրկեալ եղբարք
իմ...:

Լ.— Թղ. 176բ.— Յայլմէ Քարազ
Մեծի Ուրբաթիմ, ի բամ Ասափայլմն որ աս-
տէ. Կոսկ յետ մահու հաստատում է.— Յի-
շատակագրութիւն Գրչի ի վերջն Քարոզիս.
Էղծուած Լրեք տեղ. կը վերականգնենք ընդ-
դիւծելով.— Որ եւ զմեղ մաքրեցէ՛ Քս.
Աստուծոն մեր մանաւանդ զրատացող սուրբ
զրոյս յԱֆանդի Թոռ մահուսի Յովանէս
որ ըստացայ զսայ ի հայալ ընչից իմոց. ով
հարք իմ եւ եղբարք, որք հանդիպիք սմա,
յիշեմք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զըս-
տացողս եւ զղծողս Յովանէս անուամբ եւեթ
ջահնկալս միով հայր մեղալիւ, եւ դուք
յիշեալ լինիք ի Բրիտանոն Աստուծոյ մերոյ
ամէն:

Մանօք.— Թղ. 176բ, ստորին լու-
սանցքին, գրչին. «Ով եղբար, անմեղադիր
յիւր զի, յօրինակն պակասէր եւ յայս յետոյ
զրվեցաւ»:

ԼԴ.— Թղ. 230բ.— Հարցմամբ գե-
ղեցիկ եւ սիտամի յոյժ, Սրբայն Բարադի
Կեարացոյն ընդ Սրբայն Գրիգորի Նիսա-
ցոյն:

ԼԵ.— Թղ. 237բ.— Երանելոյն Աքա-
նասի Արքեպիսկոպոսի Աղէփամարացոյ
Հարցմամբ վայելուչ, եւ Պատասխանիք
Կիրիլի Երուսաղէմի Հայրապետին, Յա-
ղապս Մակարոսեան եւ Համարոյ.— Յի-
շատակագրութիւն ի վերջն.— Ջրատացող
այսմ աստուածաշունչ մատենի յԱֆանդի
Թոռ մահուսի Յովանէս, եւ զմեղօք մա-
հացեալ աշխատողս Յովանէս, եւ զձեռն
մեր յիշեմք ի Տէր, աղաչեմք. եւ Ած. զձեղ
յիշեցէ՛ յիւր ողորմութիւնն ամէն:

ԼԶ.— Թղ. 265ա.— Պատմութիւն
Սրբայն Նիկադայոսի ծննդեան եւ սննդ-
եան եւ զվարուց եւ զսննդեան եւ կա-
տարման մեծի քահանայապետին Քրիս-
տոսի եւ արքեպիսկոպոսին Ջրմիւռնացոյ
հաղաքիմ, որ է ի Լիկիացոյ հաղաքիմ:

ԼԷ.— Թղ. 338ա.— Պատմութիւն
Սրբոց Հարանցն եւ իրատմ եւ օգուտ աշ-
նոցիկ որք մտադիւրութեամբ լսեն:

Մամր Յիշատակագրութիւնմ Գրչի կը
յտնուին շատ մը զլուսնեբու վերջը, ա-
րինք կարուորները միայն, զանց ընելով
միւսները՝ որոնք նորութիւն չէին աւել-
ցներ:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 21×15×1.5: 145: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
խորապիրենբեր եւ զլիարգիւնեբեր նարնջա-

յոյն, մնացեալը սեւ մելանով, միասին,
21—28 տող: Նոտրադիր անարուեստ: Հա-
մատուագրութիւնք սովորականէն քիչ մը
աւելի: Կաշեկալմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, դատարկ։

էջ 2ա.— Ձանկ յաղպս պէսպէս զանալիան պատմաբանութեան հարցն սրբոց։

Մանթո.— Այս ցանկը տարբեր դրչով է, մեկնսով է. վերջը կայ սա փոքր յիշատակագրութիւնը։

Գրեցաւ դիրս թվականութեան փոքրչիւն ԲՅԺԲ [= 1712]ըն, ղեկտեմբերի Թ, ի վայելումն իմս որ եմք երկրէն Կապայկայթովկաց։

Ա.— էջ 3.— Կանոն Յորժամ Կաթնաղիկս։— (8)արժամ Կանոնի(ն)մեայ լիմիմ բարձրացուցանել զոք ի պատիւ Կաթնաղիկսուութեան Տանն Հայոց...։

էջ 36, դատարկ։

Բ.— էջ 37.— Կանոն յորժամ Կաթնաղիկս Կանոնադրեմ։ Կարգ։— (8)արժամ Կանոնի(ն)մեայ լիմիմ Կաթնաղիկս Կանոնադրեմ։

նել, զոք, ամ. ժառանգաւորք եկեղեցոյն, բայր բնակչոք գաւառին, իրցաւք եւ տաւուտիոք...։

էջ 95-98, դատարկ։

Գ.— էջ 99.— Գիրք Պողոսի վասն Յարութեան Մարդկան.— Զի ինքնին Տէր հրամանաւ ի ձայն Հրեշտակապետի եւ փողայ. իջանէ երկնից...։

էջ 143ա.— Ձայ)նք յաղուհացից Կրակէից Գարուկ կարգաւ դիւտ։

Մանթո.— էջին ներքեւը կայ փոքր յիշատակագրութիւն մը. «Ազնեայ ինձ ուղարկեալք քով Սր. Հոյի Ած, ի Կապայկայթովկացոյ եկեղեցոյն Կաթնաղիկ, թվին Տեառն ԲՅԺԲ դէքր»։

Յանկը կը շարունակուի յաջորդ երկու էջերուն վրայ, որոնց վերջինը փակած է կողքին։ Սկիզբի եւ վերջի այս ցանկերը տարբեր թուղթի վրայ են եւ ձեռագրիս պարունակութեան հետ ամենեւեմ կապ չունեն։

911

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.— 3

Ն. ԼԱՄԱՐՈՆԱՅԻ

Լուցա (Լեհաստան)

ՌՀԱ=1622

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասաւ 20×15×5։ էջք ԻԴ+596։ Հանդամանք բաւարար։ Թուղթ հասարակ թեթեակի ծծող, Գրիշ Սիմէոն Երէց։ Գրութիւն՝ խորագրերը եւ սկզբնաւորները կարծր, մնացեալը սեւ մեկնով, Երկսիւն, 27 տող, Նոտրադիր վարտ։ Համառոտաւորութիւնք բաւական առատ։ Կարճագիծ զարդադիր եւ լուսանցազարդ՝ ղրուխներու սկիզբը։ Կաշեկազմ տախտակեայ։ Դատարկ թուղթք սկիզբը 12 թերթ, էջ Ա-ԻԴ։ Ստացող՝ Յովհաննէս Քահանայ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Յատուածախումբ եւ ի տիեզերական ժողովմ Տարսոմի, որ եղել է շրջան ընթացից ժամանակի, Ունձ [= 1197]

բուականի Հայոց, երամամաւ Կամերիշտակ Կաթնաղիկսին Հայոց Գրիգորի, եղբորորդոյ Սրբոյն Ներսէսի, յաջորդի առաջնական Աթոռոյ Սրբոյն Գրիգորի, եւ քրիստոնաւորակ արքային Հայոց Լեւոնի, սակս միութեան եկեղեցոյ։ Առեմակամ խօսք մեծիմ եւ սրբոյն Ներսէսի, այնմ քաղաքի աթոռակալի եւ առտուածախոս վարդապետի.— Ով Հայոք սուրբք եւ պետք ճշմարտութեան...։

Նկատ.— Այս Առեմարանութեան ուր եւ որ թուականին ղումարուած ժողովի մը վերաբերելուն նկատմամբ տարբեր եւ սխալ կարծիքներ յայտնուած են կարգ մը հեղինակներու կողմէ, որոնց ղէմ ուժգին կը փաստարկէ Օրմանեան, եւ կը յարէ. «Յը մնայ կարծել թէ այն, ոչ 1179ին այլ 1197ին

գտնարուած Տարսնի ժողովին կը պահանջէր (Աղապատում, էջ 1471): Այս ձեռագրին մէջ տեսնուող թուականը, ՈՒԶ—1197, կը հաստատէ Օրմանեանի տեսութիւնը: Այսուհետեւ թուականները սխալմամբ իր տեղի կը կարգացուած է—ինչպէս օրինակ Ս. Աթոռոյս թիւ 146 ձեռագրին մէջ— եւ ոճանց համար Հիմ նըկատուած՝ սոյն Ատենարանութիւնը վերադրելու 1179 թուին դաժարած Հոռմկըլայի ժողովին, հակառակ անոր որ խորագրին մէջ բացայայտօրէն կ'երեւի Տարսնի անունը:

Բ.— էջ 59ա.— Գլխակարգութիւնմ Հսոմոց, գոր պահանջեմ ի մէնջ ի պէտս խաղաղութեան. ընդ որս եւ լուծմումք առնմքեր եղեալ:

[Գ].— էջ 68բ.— Խնդիրք Հայոց ի Հռոմոց:

Դ.— էջ 69ա.— Ներսէսի Եպիսկոպոսի կիւիկեցեաց Տարանի հորինդածութիւն վասմ ուղղափառ հաւատոյ եկեղեցւոյ, որ ի Սբ. Երրորդութիւնմ եւ ի սմօրէնութիւնմ Քրիստոսի:

Ե.— էջ 91.— Ի խնդրայ հարցմամ երկից եզրաբց. եւ Քննութիւն Կարգաց Եկեղեցոյ. եւ բացատրապէս որոշումն արտափուտ մտեալ ի սա մարածութեանց:

Զ.— էջ 113.— Դարձեալ վերստին խորութիւն մարածութեանց...

Է.— էջ 127.— Քննութիւն օրինակաց հաստատութիւն հարցմ աւանդութեանց...

[Ը].— էջ 153.— Որոշումն թ զասաց աստիճանաց եկեղեցոյ, եւ յատկութիւն գործարութեանց մնաց եւ գգեստուց, ընդ որ եւ դիմադրութիւն այսոցիկ խորհրդացմ ունայնացումնուց:

[Թ].— էջ 206.— Բաղդատութիւն առ միմեանս սահմանադրութեանց եկեղեցոյ քրիստոնէից, Հռոմոց, Փռանկաց, Հայոց, եւ առ մի դիտարութիւն ցուցակ մնցիմ աւարտմամ:

ԽԲ.— էջ 280.— Խրատ եւ սահման վերոյգրեալ գործոյս բարեմեծ սպասարարութեան:

ՃԺԷ.— էջ 554.— Սքռ Հօր մերոյ Յեհիմնու Ոսկէքերամի յեփեսացոց գրացմ խրատ յորդարեալմ վասմ զգալաբար հա-

ղորդութեամ. գոր կարեւոր համարեցաւ աստ դնել եւ փաթ փաթ գորութիւն ասացելոցս յայտնել:

Էջ 556-557, դատարկ մնացած:

ՃԺԸ.— էջ 565.— ԶԻՊձ ծանեալ ըզփրումնկաց սովորութիւն ի հաղորդութիւն խորհրդոյս:

ՃԻԵ.— էջ 572.— ԶԻՊձ մշամակէրաշխելմ այժմ մշխար ժողովրդեանմ:

[ՃԻԶ].— էջ 573.— Մեկնութիւն սաղմոսի արեւմտութեան գոր այժմ ասացիմ:

Էջ 583-596, դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1622

Էջ 582.— Փառք ամենասուրբ Երրորդութեան Հօր եւ Որդոյ եւ Հօգոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Գրեցաւ զերջս ի Թվին ՌՀԱին, ի Յունիս ամսոյ ԻԸին, ի յաշխարհւոյ ըրաց, եւ ի Թաղաւորութեան Երրորդ Զիկմոնդին, ի քաղաքիս Լուջա, ընդ Հովանեաւ Սրբոյն Ստիգաննոսի յախասարկաւազին եւ ատուինն մարտիրոսին:

Արդ զերջսս սա ձեռամբ յորձմեղ, բիր Քանգարոյ պարտական ո. ո. ժ. ժ. ճ. ճ. զ. զ. ի. ի. յ. յ. ժ. ժ. [= Սիմեոն] իրեցիս, որ միայն անուամբս եմ, եւ դործովս հեռացեալ:

Բայց ետ զրել զսա ըզձամբ եւ սրտիս փափաղանօք Յովհաննէս սրբազան քահանայն, ի վայելումն անձին իւրոյ եւ իւրոցն յիշատակ անքնիւի, զոր Տէր Ած. լարով վայելել տացէ երկար ժամանակօք ամէն:

Արդ, որք ոյտիք ի սմանէ, կարդալով, կամ օրինակելով, աղաչեմ անմեղադէր լեւուք գրոյս խոչորութեան եւ սխալանաց, զի կար մեր այսչափ էր: Աղաչեմ զձեղ, անմոռաց յիշմամբ մեղաց Բողոքութիւն խղորեցէ Աստուծոյ: Արդ՝ յիշողքս եւ յիշեցեալքս յիշման արժանի լիցուք յաներեկ աւուրն յորդմածէն Աստուծոյ, որում փառք յաւիտեանս ամէն:

Յայսմ ամի աղլն մահմետական զօրքն իսմայէլ(յա)ցոյց ի մայրաքաղաքն Բուքարէս, մեծ եւ փոքր ամենեքեան միախոհք լեալք զիմեցին առհասարակ ի վերա Թաղաւորանիւտ դախտին, որ կոչի սառայ,

և ևստեցին բոլոր զամենեանս, և ևս
բռնեցին զհրեանց թագաւորն սուլթան
Օսմանն և ևս պանին... և ևս իսկան Նորա
նստուցին և թոռ թագաւորութեան զհօր-
եղբայրն Նորա, սուլթան Մուսթաֆան:

Թեոմագոյն յիշատակագրութիւն. —
1697

Էջ 583. — Գառաւթիւն թագաւորաց,
որ էր Յոհանէս առաջնորդին, և ինքն վաղ-
ջանեցաւ, Հայոց թուոյ ՌՅԽԶին:

912

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 6

ՎԱՐԴԱՆ ՎՐԻ.

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×15×4-5: Էջ 566: Հանգա-
մանք շատ լաւ, Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Յո-
վանէս Դպիր, Գրութիւն՝ խորագրերները,
սկզբնատողները և զլիսագիրները կարմիր,
մնացեալը սև: մեկնով, երկուսն, 25 տող,
Նոտրադիր: Համառոտագրութիւնք սովոր-
ականէն աւելի: Կարմրագիր զարդագիր և
լուսանցագրող իւրաքանչիւր զօրդայի ըս-
կիցրը, զլիսագրող՝ կանոններու սկիզբը,
խորանագրող էջ 23: Կաշկեղծ տախտակ-
եալ: Դատարկ թուղթ՝ սկիզբը երկու
թերթ, վերջը մէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-2, դատարկ:

Էջ 3ա.— Սբ. և ամենեքեանիկ վար-
դագետին վարդաւանջ Մեկնիչ Սաղմոսաց
լուսաւոր և Խամաւանտ.— Մի է Ած. և
մի միջնորդ Աստուծոյ և մարդկան...:

Ծանօթ.— Ստորին լուսանցքին կար-
մըրադիր անհարթ. «Յիշատակ է նրուսա-
ղէմ ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ. ով ոք
Հանցէ զոգութեամբ՝ առցէ պատիճն Կա-
յենի, ամէն»:

Էջ 23.— Երանեալ է այր որ ոչ զնաց ի
խորհուրդս ամպարտաց...:

Էջ 553ա.— Ընդ որս երեւեալ Ազգա-
նազան ազգիս ի տանէ Թորգոմայ փառք և
պարծնաք Այրարատեան Գաւառիս, և ի թ-
րեւ զարեգակն փայլէր աշխարհի սքանչելի
այրն Աստուծոյ և մեծանուն Հոռոտորն

Վարդան Վարդապետն, վարժելով զբա-
ղումս ի կրթաւորաց, ի դիտութիւն առա-
ուածաշունչ կտակարանաց, երեւին ի դիտ-
նականս: Այլ և յոյժ ըղձալի փափագմամբ
մեկնեալ զՍաղմոսս աստուածաճօրն Դաւ-
թի, թողուն զանձ անհամեմատ Սբ. Եկեղե-
ցոյ, և ինքն առ անծկալին Յս. վերափո-
խի: Որոյ յիշատակն օրհնութեամբ լիցի, և
աղօթք նորա և սերմն խրատուն՝ անպակաս
ի Սբ. Եկեղեցոյ մինչև ի կատարածի աշ-
խարհի, և ի զայն Աստուծոյն մերոյ և
Փրկչին Յիսուսի Գրիստոսի: Եւ ինքն Հայրն
ամենակալ, Որդին Միածին, և առատա-
բաշխ Սբ. Հոգին, յամենայն օրհնեալ,
յաւիտեանս յաւիտենից:

Էջ 554ա.— Գովասանութիւն Սաղմո-
սի, յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ:

Իմանալի այս բուրաստան,
երգս ի Հոգւոյն աստուածական,
որով Դաւիթ էր ենթակայն,
զբրիչ Հոգւոյն իմաստութեան:

...
Յայլ և ասողքն Սաղմոսին,
որ քահանայ անուամբ կոչին,
և ոչ ասին այլ մըրափին,
փական զդուռն առաջատուն:

Ծանօթ.— Ընդամէնը 34 տուն է: Տը-
նասկիւրքի տառերը կը յօդեն. ի վարդապե-
տէն Առաքել վառն Գէորգ Գառնաւան:

Էջ 557-566, զատարկ: Էջ 557 կարմիր

15.— Խորանագարդ: Թ. 912, էջ 23

զլիսազիր Փ մը միայն կայ, որ անշուշտ յիշատակարանին սկզբնատառն է:

Մամբր յիշատակագրութիւնք Գրչի. —

1.— էջ 86ր.— Զմեղաւոր Հող եւ մօտիկ Յովաննէս յիշեցէք ի Բս.:

2.— էջ 377ր.— Եւ զմեղաւոր Հողիկս յիշեցէք:

3.— էջ 477ր.— Եւ զանարժան Յովաննէս Դպիրս յիշեցէք:

4.— էջ 553բ.—

Զանարժանս յիշատակի,
ստտակասպաս մեռեալ ոգի,
զմեղօք լցեալս յամենայնի,
[մէկ տող քերուած եղծուած է]:
Ոյ ընթերցողք այսմ տառի,
վերաբերողք ի սմայն զանձի,
զգրիչս Յովաննէս փանաք ոգի,
յիշել ազօթս ձեր բարի:

Ամէն, Հայր մեր որ ի յեր.:

913

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 7

ՎԱՐԴԱՆ ՎՐԳ.

ԽԻՖԱՌԱՅ, ԿԵՍԱՐԻՖԱ

ՌՄԳ=1754

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 21×16×4.5: էջք 648: Հանգա-
մանք լաւ, Թուղթ հասարակ: Գրել՝ Յակոբ
Քուշտեայ, աշակերտ Աստուածատուր Գա-
հանայի: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գրչ-
խորագիրները կարմիր, մնացեալը սև մեղա-
նայ, Լրկսիւն, 28 տող: Նոտրագիր վարժ:
Համաստապրութիւնք սովորականէն ա-
ւելի: Մեծ դարդադրերը չեն իրադրծուած
կտն նորի ուրուսպձեր միայն: Կաշկաղժ
խաւաքարեայ, նկարալարդ, կոնակի կա-
շին մեծ մասամբ փրթած: Դատարկ
թուղթք՝ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ,
Ստացող՝ Պետրոս Դպիր Աղրիանուպու-
սեցի:

Խմուք.— Գաղափարուած է, Կամե-
նիցի մէջ 1611 թուին Թորոս Կոնստանդին
պատուիրով Գասարս Դպրի ընդօրինակած
ձեռագրէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3, չափատ.—

Աշխարհալուր եւ տիեզերալոյս վար-
դապետիմ վարդաբնայ պարդ եւ լուսաւոր
խորին խորհրդով եւ դժուարալուծմամբ,
եւ բանին Մեկնութիւն արարեալ Սաղմո-
սիս, շարեալ ի Հոգւոյն Սրբոյ, եւ յարհ-
իականէն Հաղբատայ, եւ յաշակերտացն
իւրոց, Յոյժ աշխատեալ մտաւոր բանիւ,
դոր ցուցանէ առաջիկայ ամպարնալ ի
վարժ մանկանց Սինի, նաեւ զՍրբոցն ամ-
ի մի հաւաքեալ ձեռնհաս սիրողացն, զոր
եւ ինքն հասցէ իւրայովն Լրկնից արքա-
յութանն, Ամէն:

Օղնեա ինձ Հոգիդ Սր. Ած. ճշմարիտ,
եւ աշուղեա դպրծն ձեռաց տկար գրչիս եւ
Հասո աւարտ:

էջ 4, ընդպրիտ ունշարթ.— Ի վայե-
լումն Սր. Երուսաղէմայ վէճել տիրացու
Սարգսին եւ յետ անցմանն յիշատակ Սր.
Յակոբայ որ յերուսաղէմ:

Ներքեւր կայ փոքր կնիք, սեւագրուժ,
փակապէր «Տիրացու Սարգիս»:

էջ 5ա.— Տիեզերալոյս վարդապետիմ
վարդաբնայ, Մեկնութիւն Սաղմոսին,
Շարժեալ ի Հոգւոյն Սրբոյ եւ յարհիական
Տեառնէն Հաղբատայ, ի վարժ մանկանց
Սիւնի.— [Մ]ի է Ած. եւ մի միջնորդ ըն Աս-
տուծոյ եւ մարդկան...:

էջ 23-24, դատարկ: Նոյնպէս յաջորդ
էջի խորանին տեղը:

էջ 25.— [Ն]րանեալ է այր որ ոչ գնաց
ի խորհուրդս ամբարշտաց...:

էջ 163-164, դատարկ:

էջ 165.— Ի կատարած սաղմոս ի Դա-
ւիթ...:— [Մ]ի նախանձիր ընդ չարս...:

Մամր յիշատակադրութիւն Գրչի.

էջ 305ա.— Ձծոյլս ի բարիս եւ զա-
րպս ի շարիս զՅակոբ Երէջ անիմաստ գը-
րիչս աղաչեմ յիշել ի Տէր, Ամէն:

էջ 520ր.— Խնդրիլ պարտ է քէ յիմշ
միտս ասեմ ի յիշատակի մեռելաց:— Վա-
նա[կեալ].—

Ասեմ թէ ի վերայ գերեզմանին Աղա-
մայ ասաց յայտ սաղմոսս, զի անց օրէնօք
եւ զպատուիրանաւ եւ զվկայութեամբ Տեա-
ռոյն Սակայն յորդոց նորա յուղէ զդու-
շացան եւ պահեցին: Թող վճարի ասէ նոքօք
հայրենի պարտքն: Վասն այսորիկ ասեմք
ի Քս. ննջեցելոցն յիշատակի, զի մի են զը-
րիստոնեայն, մարմին միոյ զլիտոյն, եւ
իրեւաց անդամք, զի շնորհք զլիտոյն եւ ան-
յամակցացն սփռեացի, տարածեացի լաւացն
ի սղախալսն: Եւ ալէլու զվայելէ ասեմ, զի
ի պատարապս, որ վասն մեղաց, խոնկ ոչ

խառնէին, Եւ այս պատարագ է վասն մեղաց ննջեցեւոցն: Այլ իբրեւ գաղաժու փողոյ յամենայնէ կայ աստ զօրութիւն: Եւ զի Աժանուն ոչ է աստ, այլ Տէր եւ Տեառն եւ դատաւորի: Ղի յետ աստի զնալոյն յատենի դատաւորին կան, զդատաւորն աղերսեմք հաշտել, մինչեւ օրն հատուցման, զի հաշտուն եւ բարեգործակն, յայնմ աւուր յինքն արն եւ բարեգործակն, յայնմ աւուր յինքն արն զվճիռն ի վերայ Քրիստոնէից՝ հաւատով ննջեցեւոցն: Եւ նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Ուստի յայս յոյս, խոցտեալ անդամս եկեղեցւոյ եւ վերաւոր մարմին, եւ ոգի, եւ միտք, Յիսուսի մասն յաւէտ մոլորեալ ոչխարին արս խաթան:

Որ եւ վարդան վաստակեալ ի յահալին ծոյուս, կամ յերկրէ յերկինս զմեալ, տկար ուլուլ եւ մարմնով, ցաւօք եւ ծերութեամբ, ձեռն ի Յս. կալեալ եւ յիւր մերձաւոր սուրբքն, յեպիփան, երբեմ, Աթանաս, եւ ի Դանիէլ, զոր ուսման համառօտեալ կարճատեալ էր իմ գիրք, յայլ եւ այլ տեղիս: Որոյ յիշատակն օրհնութեամբ, Սեղբեստրոսի որ մեզ պատճառ եղեւ աշխատել եւ հաւաքել ի մի: Թողեալ եւ յաւելեալ կամաւ, ի կարծաթ թէ չէ յարմար, Թերեւս մեր տխմարութեան թուելով. եւ շատն զոր նա էր թողեալ, եւ զոր մեք սղալմամբ, եւ չաժնելով ի յիշումն. զորոց թողութիւն Քրիստոսի սիրովն հայցեմ ի հանդիպելոցդ: Սակայն ըստ վերագոյն ասիցի ի մեծ յոյս վատահացեալ, ի Քս. Կուրիս եւ յիւր անդամս, զի ի վերուստ ի գլխոյն, եւ ի ներքուստ որ ի վերիդմանս կան սուրբ ոսկերքն, մեր շուրջապակի ծնողաց, եւ հարազատաց եւ դաւակնոյն նոցա, եւ կենդանաց նշոյլք ճատաղայթիցն թափանցանց հանեալ զհառանգն՝ ընուցուն զմեզ լուսով եւ ամբարութեամբն իւրեանց: Եւ ի վնալն ի միասին ցնծութեամբ տեսցեն զմեզ, եւ ցուցցեն զինքեանս ի փառս Որդւով եւ Հոգւով, Ամէն:

Էջ 522բ-523, դատարկ:

Էջ 524ա. — Երգ աստիճանաց: Թէոդիտոս՝ Երգ Եւից: Ակիւպաս՝ երգ ի յնդ:

Էջ 525բ. — [Ի] նեղութեան իմոս՝ Լսաւ Տէր կարգացի...

Էջ 626բ. — Որոց յուսով յեռեալ ի հա-

ւատոյն, անկշիտ, անշափ... — Հմմտ. Թիւ 863:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. — 1754

Էջ 644բ. — Փառք քեզ եռանձնեայ Տէրութիւն, եւ մի Աստուածութիւն, անբաժանելի Սբ. Երրորդութեան, Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից, Ամէն:

Արդ՝ աւարտեցաւ Մեկնիչն Սաղմոսիս Թաղապսակ եւ Սբ. Մարգարէին Դաւթի, ի Թուականութեան Հայոց ՌԴԳ ամիս, մայիսի ամսոյ ի օրն, ի քաղաքն Կեսաբիոյ, ի զիւղն յԵւթառայ, ընդ Հովանեաւ Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախալկային եւ այլ քաղմահաւք Սրբոց որ աստ կան:

Գրեցաւ ձեռամբ յոգնամեղ եւ անպիտան զրչի տէր Յակոբ մեղաւմած իբր քահանայ, ի վայելումն Անդրիանուպօլսեցւոյ իմաստախոհ եւ յոգնահանձար Տիրացու Պէյլէր կոչեցելոյ Պետրոս բանասիրի. որ զրասէր բարուց իւրոց մեծաւ փափաքանօք զրել ետուր զսաւ յալար արդեանց, յիշատակ լուսահոյի ծնողացն, եւ համօրէն զարմից իւրոց:

Այլ եւ Երեսանկեալ աղաչեմ հանդիպողաց եւ բարեաւք ընթերցողացդ, յիշել զխորիս զհեծենին անպիտան զգիշ, նայ եւ ըստացող հոգեւոր բուրաստանիս զտիրացու Պետրոսն, եւ զհամօրէն ննջեցեալսն: Եւ զփարձապետն իմ եւ հոգեւոր Հայր իմ տէր Աստուածատուր ընորհանելկ քահանայն հանդիմ զարմօք եւ զաւակօք յիշել աղաչեմ:

Նա եւ աղաչեմ եւ խնդրեմ ամենից հանդիպողացդ անմեղադիր լինել անարուեստ զրչութեանս, եւ սղալանացս, քաղի կարն իմ այս էր: Եւ զոր ինչ ի սմանէ օգտիջիք յիշեցէ միով Հայր մերիս, եւ զուրգ զտիջիք զոգորմութիւն ի միասնդամ դալրստեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ մեծոց յիշմամբ, Ամէն:

Յիշատակարան Ստացոյցի. —

Էջ 645բ, տարբեր զրոյ՝ — Օրինակեցաւ Սաղմոսի Մեկնիչս յօրինակէ յայսմանէ որ ի վերջաւորութեան խորագրին մակաղբեան էր, եւ մեք գրեցաւ, զի մի յիշատակ նոցա ջնջեցի: Այլ որովհետեւ բարի

օրինակ լիակ են եւ թողակ են զսա ի վերայ
երկրի յիշատակ, ուստի օրինակելոյ եղեւն
պատճառ, արժանի են յիշման, եւ որովհե-
տեւ մեք զոր վերացան զյիշատակարանս,
ուստի օրինակեցաքն, յազապս երախտաւա-
տոյց լինելոյ. ինչորի դի եւ որ ոք որ օրի-
նակեցէ ի զբոյս, եւ զմեր յիշատակա-
րանս զրեացէ. զզրել տուողս զԱնդրիանու-
պոլսեցի զՊետրոս զպիւրն, այսինքն զՊէլլէր
անուանեալն զվարժապետն մանկանց, եւ
զարեւելեան Վայոց Ձորեցի Հայրն զպարօն
Սէնէրկիւն, եւ զմայրն զԵագութ Խա-
թան, եւ զամ. ազապիւնս, եւ զզարազիւր
տէր Յակոբն, եւ որք յիշէ՞ք լիջիք յիշեալ
առաջի անմա՜ Գառնի Աստուծոյ. եւ որք
զիշէք զյիշատակարանս ի յօրինակելն, զը-
րեացին եւ անուանք ձեր ի դիրն կենաց,
Ամէն:

Յիշատակարան օրինակիմ. — 1611

Էջ 646.— Փառք ամենաուրբ եր-
րորդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ, այժմ եւ անզրաւ յաւիտեանս, ամ-
մէն:

Արդ ցանկացող եղեւ մեծաւ փափա-
քանօք աստուածային երգոյս Դաւթի, որ
կուչի Սաղմոսի Մեկնիչ, տէր Թորոս կրօ-
նաւորն, որ էր Հետեւօղ ի սբ. դրոցս, եւ ե-
տուր զրել զսառս զայս յիշատակ վասն Հո-
գոյ իւրոյ, եւ իւր ծնողացն, Հօրն Դաւթու-
ին եւ մօրն Աննային, եւ կենակցոյն իւրոյ
Աննային, եւ երկու որդւոցն Նիկօլին եւ Շը-
մաւօնին, եւ երկու դստերն իւրոյ Քասէն-
քային եւ Կուլաֆին, զոր առ Քս. փոխեցան
ի տղայական Հատակին, եւ եթող յիշատակ
վասն իւր, եւ վասն Հոգւոյ որ աստ յիշե-
ցաք, եւ ամ. արեան մերձաւորաց իւրոց,

զոր Տէր Ած. բարով վաշեկ տացէ նմա ընդ
երկար ժամանակաւ, ամէն:

Դարձեալ երեսանկեալ աղաջեմ զզա-
ղափարողոյ որ զվերոյ ասացեալ անուանե-
ցաւ, մանաւանդ զտէր Թորոս կրօնաւորն,
յստացող զորոց յիշատակէք. եւ զՔրա-
ւարժ զբայկս սորա զԴաւթար Դպիրն, Դա-
ղոյ Սիմօնին, ոչ մոռանայք: Եւ անմեղա-
պիւր լերուք անզարգութեան գրոյս: Եւ Ած.
յմեղ յիշէ յիւր միւսանդամ զալուստս ամ-
մէն:

Եղեւ զրաւ զբռնութեանս ի յաշխարհըն
Խախանձ, ի Քաղաք Կամենից, ի Թագա-
ւորութեան Երրորդ Ջիվիտնի, ի Թվակա-
նութեան Հայոց Ռկ, յամսեանն յունվարի
Ժ. եւ ի զրաւելն յիշատակարանիս փառս
տացուք ապենիաղ արարչին, եւ ասացուք
ամէն: Հայր մեր որ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւմ. —
1771

Էջ 647, շեղագիր ամեալք. — Յիշա-
տակ է սբ. յիրքս Մեկնութեան Սաղմոսա-
ցրն Դաւթին, զոր Հարկեալ ի բարի կամա-
ցրն, Լսո յընթերցումս սիրելութեան, Յո-
վակիմայ Վարդապետին, լուսահողի Սի-
նէացի մահտեսի Պետրոսին, եւ մահտեսի
Աւարանին, Հիւրիխանին, Մարինոսին, Ե-
ղիսարեթին, Մանուէլին, եւ Առաքելին,
մօրն Մարինոսին, եւ Համայն ննջեցեւոցն,
եւ Խաչատուրին, եւ Հառ զայս գիրքս Մահ-
տեսի Նաղլու խաթունն, ի Հալալ արդեանց
իւրոց, ի յօղուտ եւ ի շահ, որդեգրի իւրոյ,
Յովակիմ Վարդապետին, եւ ընթեռնով
միշտ յիշատակեցէ զննջեցեալսն մահտեսի
Խաթուն ծնողին իւրոյ, ի Թվին ՌՄԻ, մա-
յիսի Թ.:

Էջ 648, դատարկ:

914

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ի Ք. — 5

ՍԻՄԷՈՆ ՎՐԴ. ԵՐԵՒԱՆԵՑԻ

Էջմիածին

ՌՄԻԷ=1777

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատ. 21×15×2: Էջք 2+282: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ եւ
Ստացող՝ Ներսէս Վրդ. եղեղաձորեցի:
Գրութիւն՝ խորագրերնքը եւ մասամբ
ակերտողները կարմիր, մնացեալը սև մե-
լանով, միասին, 30 տող: Նոսր շեղազէր:
Համաոտագրութիւնք առատ: Սեւագիծ
թղթադիր քարովներու սկիզբը: Կաշեկազմ
խաւաքարտեայ դրոշմազարդ: Դատարկ
թուղթ վերջը մէկ թերթ: Կնիք սեւագրոշմ
ութանկիւն, «Ք. Մ. Գարբիէլ Վարդապետ,
1241» [= 1792], էջ 1:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա, դատարկ:

Էջ Բ — Յանկ Գարդից Սիմէօնի Կա-
թողիկոսին ամ. Հայոց:

Էջ Գ—Ձ, դատարկ:

Էջ 1. — Զակատ. —

Քարոզ Քարոզից, արարեալ Տեառն
Սիմէօնի Սրբազան Կաթողիկոսի ամ. Հա-
յոց, Երեւանեցւոյ, ի վարդապետութեան
իւրում, ի յօգտութիւն բանեւեր ամձանց,
եւ ի դիւրութիւն ժրպիւմ քարոզազաց գրա-
նքն կեմաց:

Եւ քաժանակ յերկուս հատորս, (ո-
րոց յերկուս հատորս) Որոց առաջինն է հա-
ռակերպ առացուածք, ի վերայ ոմանց ո-
մանց հարկաւոր մտաց, որք եր[ը]եւիցէ ա-
սիկ պատշաճի: Իսկ երկրորդն է տարեկան
քարոզ ի վերայ իւրաքանչիւր աւուրց տար-
ւոյն, ի փոստ Աստուծոյ եւ ի պատիւ սրբ-
րոց նորին, եւ ի պայծառութիւն Հրաշա-
ղարդ տօնից տէրունականաց:

Արտադրեցեալ ի բուն ճղինակէն ի
վայելիւ ամենանուատտ ծառայի նշոյնոյ սրբ-
րազան վեհապետի Ներսէսի մեղաներկ

վարդապետի եղեղաձորեցւոյ, ի Սր. Ա-
թոռս Էջմիածին:

Ի Ռ ԵՍՑՑ ԽԱՐԻՐ ՀԷ ԱՄԻ ՓՐԿՆԻՑ:
Եւ ի ՌՄԻ Եւ Է Թուարերութեանս մե-
րում Հայկադնոյ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —
1838

Էջ 1, վերի լուսանցքին, շեղազէր
անհարթ — Յիշատակ է դիրքս միտան
Անգրիանուպօլսեցի մեծին Պօլսոյ պատ-
րիարկ Պօղոս սրբազան աբգեպիկոպոսի
ձեռնասուն աշակերտ Ջօրլուցի նուիրակ
հանդուցեալ Երեմիա Վարդապետին ի դու-
ռին Սրբոյն Յակոբայ մայր Աթոռոյն ամ.
Հայոց, 1838, Սեպտ. 6:

Էջ 6. — Քարոզ եւ առացուած Սիմ-
էօնի, ի վեցօրեայ գործօն Աստուծոյ, ի
բանն Դաւթի. Հնկալաք Ած. քաղութեւն
էն, ի մէջ ժողովրդեան էն:

Էջ 221. — Բանք պիտամիք եւ վկայու-
թիւնք հարկաւորք առձեռն պատրաստ կե-
րակաւորք քարոզաց ի յԱստուածաշունչ գը-
րոց եւ յայլոց եկեղեցական եւ յարտաձեռն
ժողովեցեալ ի մի վայր քաշխատասիրու-
թեամբ ունեմն Սիմէօն վարդապետի Երե-
ւանեցւոյ ի Սր. Էջմիածին: Վասն հարկա-
ւորութեան եւ օգտակարութեան հաւատոյ.
— Արարած եւ Ստոյ ծերացեալք եւ ա-
մուլ. . . :

Էջ 254—255, դատարկ ձգուած, ոչ մա-
քուր:

Էջ 260. — Վասն վեցեայ դատաստա-
նին Աստուծոյ, եւ անարկութեան Որին,
առ յանգեղոսն. — Դատաստան Տեառն ճըշ-
մարիտ է. . . :

Էջ 272, դատարկ:

էջ 273.— Ճառ Պրակզոս վերատեսչին կիզոյ ասացեալ ի մէջ մեծի ժողովարանին լուստանդմուսլոյսոյ առաջի նետտորին, Վա- սրն Մարդեղութեամ Տեառն մերոյ Յիսուսի

Քրիստոսի.— Այսօր կուսական տօնախմբ- րութիւնն ղեկուին մեր ի ղովասանութիւն Հրաւիրէ Լոյսայրք...:

էջ 280-282, գատարկ:

915

Բ Ն Ա Ջ Ն Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն.— 3

Թրգո՝ ՎԱՐԿԱՆ ՅՈՒՆԱՆԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 21×15×1: էջը 120: Հանգա- մանք շատ լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրու- թիւն՝ խորապիրենքը եւ ղլխադիրենքը կար- միր, մոտակալը սեւ մկանով, միասին, 40 տող: Նոտրապիր: Համագոտապրութիւնք բաւական առատ: Կաղմ կէսալաթ խաւա- քարոնեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Բնագմութիւն բոլոր մարդ- կային մարմնոյ, արտաքինեցեալ ի իրմ- սագումից վարդապետաց գրեանց լաթի- նացալց:

Ընդօրինակեցեալ այժմ ի նախագա- ղապարէն անանցեցելոյ: ի Թուականի ներ- ժարմութեան Բանին, ԲԻՋԵ, եւ ի Հա- մաթուութեան Հայկազնեաց, ԲՃԼԴ, ձե- ոտմար Վարդանայ Յունանեան:

էջ 93.— Բանկ Գրոց Բնագմութեամ:

էջ 96.— Ձեռնագմութիւն բնակամ: Թարգմանեցեալ ի նոյնոյ Հերեպէն:

էջ 113.— Բանկ Գրոց Ձեռնագմութե- ամ:

Յիշատակագրութիւն.— 1768

էջ 115, Նոտրադիր, տարբեր դրէն.— Յիշատակ է գիրքս Սասնայի ի գիւղէն Նը- ջեցի Սիմէօն Եպիսկոպոսին ի Սբ. Յակո- բայ զբնատունն. եւ ըստ իւրոյ կտակին շունի ոք իշխանութիւն Հանելոյ զսա ի Սբ. Աթոռոյս: Վայելօղջը եւ օրինակօղջը ա- սացէք Ած. ողորմի: Եղեւ ի ԲՄԺԻ Թուին: Ներքեւը շեղագիր.

1834.— Տարածեցաւ կոնդակն ի Պո-

լին եւ յամ. վիճակս վասն տէրունական ուխտաւորաց, ղի երբ եւ յորում ժամա- նոսիկ եկեալ կատարեցեն ղուխտս իւրեանց ընդունելի է եւ կատարեալ մահտեալ, եւ մի՛ կապեալ ի սուրբ օրն Զատիկին՝ եւ դա- ղապարեալ ի միտս եթէ յայն օր լրանայ ուխտն, տեսեալմար լուսոյն՝ մնաս հոգւոյ եւ մարմնոյ բերեցեն: Քանզի է որ ի դինեմո- լութիւնս շոյալեալ, է որ ի պարագոյ ի յամբասանս եւ յաղթատութիւնս չքաւորու- թեան իջեալ, եւ առ ի յետս դառնալ ամօ- թարեկեալ՝ անուան Աստուծոյ Հայհոյու- թեան քոն եթէ բարեբանութեան լինէին պատճառ: Թողում ասել զանհանգստու- թեան իւրանց ղնեղութիւն առ ի չզոյէ յաւական սենեկաց. յորմէ Հիւանդութիւնք եւ յուսահատութիւնք յաղում յառաջ դային եւ մահ սղաւոր, որպէս տեսաք այօք ի սոյն թիւ խղճութիւն շատ եւ նեղութիւն անբաւ, մինչեւ ի Սբ. Յարութեան Տաճար ի ձրա- ղալուցի երկնոյին շնարգել լինին աւելի քան Հարիւր արանց յաղէս Հայոց, նոյն- քան եւ ի յունաց, ղի եր Թիւ ուխտաւորաց իրեն Հինգ Հազարաց աւելի եւս յունաց. Թողում ասել զբազմութիւն օտար ազգաց քրիստոնէից, Եւ այս եղեւ ի պատրիարքութեան տէր Գարբիէլ Սրբազան Դահակալի, որ տեղաւին յիգմիւրէն էր, եւ ի ծայրապոյն կառավարութեան եւ ազգա- ընտիր այցելուի Տեառն Պօղոսի Սրբազան Արքեպիսկոպոսի, նախկին պատրիարքի Պօսոյ, Անդրիանուպոլսեցւոյ, Որոյ Հո- ղաւարձութեամբ ասելի քան զվեց Հազարն քսակի պարտքն Սրբոյ Աթոռոյն Հատուցաւ Թաղախիւ եւ ողորմութեամբ Աստուծոյ: Որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եւ ղովու-

թեմաբ հռչակեցի յազգաց յազգս եւ ի դարուց ի դարս :

Յայս ամ զկնի Սբբոյ Զատկին ապրտամբեցան Ֆելլաւհ գիւղորէից սահմանաց մերոց, Սամարիոյ եւ Հայր Աբրահամու անհամար բազմութեամբ, եւ զքաղաքս Երուսղէմ աւարտութեամբ կողոպտեցին յետ բազմօք պատերազմելոյ ընդ նիդամ զօրս նորոյ սիրողիս Մէհմէմէտ Ալի փաշային եզիրպտոսի : Որոյ որդին իպրահիմ փաշայն, որ ի Յոպպէ իջեալ էր, աստի քաջութեամբ ի վերայ հասեալ՝ Հնազանդեցոյց զնոսա, ալ ոչ առանց բազում հեղման արեան : Զի եւ ինքն վեց հազարաւ հազիր ճողովեալ ի լերանց դժուարակոխից Ապուխուի՝ եմուտ ի քաղաքս, ուրանօր եւ չրկափակեալ ի թշնամեաց՝ չորիցս ետ կըրկին պատերազմ զկողմամբ Երբոյ Քաղաքիս : Այլ ճանապարհքն փակեցան եւ երթե-

ւեկութիւնք թղթոց պակասեցան, մինչեւ մեծագոր հօրն իւրոյ ի կարծիս զանազան մտաբերեալ՝ բազում զօրօք եւ նաւահանդիսի եկն յնդիպտոսէ ի Յոպպէ եւ ապրտամբքն յերկիւղ երկնեալ՝ առ երեսս խոտացան հնազանդութիւն, որոց գլխաւորն էր Շէխ-Պաւսմ ի Նապուլուսէ : Այլ ոչ մնացեալ ի խոտման իւրեանց : Յետ իջանելոյ իպրահիմ փաշային յերուսղէմէ ի Յոպպէ ի տես հօր, ելեալ զնաց անտի ի Սամարիա եւ հառ զնա պատերազմաւ : եւ անտի ի Հայր Աբրահամ քաղաքն, որ է Քերթոն, ընդ որ սաստիկ մարտն տուեալ, հանց յանմատոյց բերդաւոր քաղաքն ի Քէրէկ եւ ի Սալթ եւ հառ զնոսա պատերազմաւ, եւ զամենայն հնազանդեցոց զգնա ժողովեալ նուաճեցոյց ի սպառ :

Էջ 118-120, դատարկ :

916

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Սաւա 21×16×3: Էջք 394: Հանգամանք լուս թուղթ, մեյան, գիր եւայն բազմազան: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ դըրոշմազարդ: Կնիք սեւադրոշմ ութանկին «Դարբիէլ Վարդապետ», էջ 157 եւ 300. տարբեր է թիւ 914ի մէջ դտնուող կնիքէն: Ստացող՝ Դարբիէլ Վարդապետ, ըստ կնիքին:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-2, դատարկ :

Էջ 3-120, պրակ Ա-Ե, երկսիւն.— «Տրա Պետրոսի ի կարգէ քարոզչաց Դոմէնիկեան, Գիրք Առաքինութեանց, մանր նօտրապրիալ ի վերայ փայլուն թղթոյ, անթուական եւ թերիս (Սաւալանեան, Յուցակ, էջ 490) :

Էջ 3ա.— Զօրութիւն եղանկ ի մտեմէ եւ քօշկեր գտնեմեսեմ: Քանգի ջանք ի մաստնոցն պարտ է լինել վասն օգտութեանց ի կողմանէ աշակերտին...

Էջ 117ա.— Երեսուն և իմ ք մոլորու-

քեմէմ որ անեմ քէ ոչ գոյ յարութիւն.— [Որպէս ամենեքեան Աղամա մեռան...

Էջ 121, նոտր շեղազիր, միասին.— Կտակ վասն խաչելութեան:

Էջ 163.— Թէ սատանայ կերպարանի իր չրեշտակ լուսոյ:

Էջ 155.— Վասն Աղահութեան:

Էջ 157.— Վասն Անյիշաչարութեան:

Էջ 164.— Քարազ ի վերայ Սրբայն Դաւթայ աստուածաւոր մարգարէիմ եւ Յակոբայ եղբոր ՏՏ. Արդարայն:

Էջ 167-168, դատարկ :

Էջ 182.— Քարազ Վասն Յարութեան Բրիստոսի:

Էջ 199-210, դատարկ :

Էջ 211-257 երկսիւն, նոտրազիր:

Էջ 211ա.— Յաղաքս Մարգարէութեան:

Էջ 258, դատարկ: Նոյնպէս էջ 275-278, 293, 297, 301-302:

Էջ 303, միասին, նոտրազիր.— Տեսիլ զՏէր, Եսայի Մարգարէ:

Էջ 332-334, դատարկ :

էջ 349.— Ի բաժնի Առաքելոյն Պետրոսի որ ասէ.— Արդում լեռաւ Եւ Եսէն-ցէ՛...:

Մամբ Ժամամակագրութիւն.—

էջ 355, ժիւսիւն, նորագործ, կար-մարախառն:

Թվիմ 4 [= 60] Ելաւ Մահմէտն:

ԴձՂԴ [= 1045] Թիւն Սիւ առին:

ԵձՆՁ [= 1097] Թիւն զերուսաղէմ ա-ռին:

ԸձԼ [= 1381] Թիւն Ելաւ Լանկթա-մուրն:

ԹձԲ [= 1453] Թիւն զըՍտամպուլ առաւ տաճիկն:

ԹձԻԱ [= 1472] Թիւն Ելաւ Ամիրպէկ ջալալին:

ԹձԻԷ [= 1478] Թիւն զԿաֆան առին:

ԻԾ [= 1601] Թիւն Ելաւ Ղարա Յեզիճի ջէլալին:

Առ այսքան

Թվիմ ԴձԿէ [= 1018] Մէնէքարիմն յե-լաւ ի Վանայ եկաւ ի Սեփաստիայ:

ԴձԾԲ [= 1003] Թիւն վաղջանաւ Գրի-գոր Նարեկացին:

ԵձՀԹ [= 1130] Թիւն վաղջանեցաւ Սարգիս Վարդապետն:

ՋձԻԲ [= 1173] վաղջանեցաւ Ներսէս Կլայեցին:

ՋձՈԷ [= 1198] վաղջանեցաւ Ներսէս Լամբրոնացին:

ԵձՁ [= 1067] Թիւն վաղջանեցաւ Պետրոս Գետադարձն, Ելաւ Սեւաստ:

Թվին ԻԼԴ [= 1585] Օսման Կաշան զԵրեցոյց զԹարվէզ:

ԻԻ Եւ Ը [= 1579] Թիւն Մուստաֆայ Կաշան զԵրեցոյց զԵրէվան:

ԻձԿԴ [= 1715] Թիւն Ալի Կաշան առաւ Մոսայ լազուժ անհամար քրիստոնեայք զԵրի Բերէց ըՍտամպուլ, որ Թիւ չու-նէր, տղայքն զԵրկս ծնողացն ժեռանէին վասն չօղոյ Եւ Հետիոտ զնայոյ: Տէրն փըր-կէ, Աստուած աղաթէ:

էջ 365.— Սրբում Սեւեռիանոսի յԱւե-տարանին Մեկնութեմէն:

էջ 368.— Քարօզ անառակին ի բաժնի Աւետարանին:

էջ 345-376, դատարկ, նոյնպէս էջ 388, 390, 393-394:

Մամբ.— Հանց ըրինք յԵրատակել մանր մանր, անկարեւոր Եւ անորոշ հատուածները, նորագործ կամ չնշագործ:

917

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ց

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուալ 21×15×3: Էջ 389: Հանգա-մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն ամբողջովին սեւ մելանով, միասիւն, 30 տող, Նորոք շեղագիր: Համառօտագրու-թիւնք առատ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-87.— Կարճ կամ երկար հատուածներ, ընդհանրապէս կրօնական նիւթերու վերաբերեալ:

էջ 67.— Սրբոյն Պետրոսի Սիւնեաց Եպիսկոպոսի Գովութիւն ի Սբ. Կոյսն.— Բաղմութիւնք քրիստոսասէր ժողովրդոց արարէք զորս զայս տօն Եւ բերկրեցուք ի

սմա նորահաշ ջնծութեմար...:

էջ 70.— Երանելոյն Գրիգորի Նիւսացւոյն ի Յայտնութիւն Եւ Մնունդ Տեա-ռն:

էջ 74.— Ի Սբ. Կարապետն Եւ Մկըր-տիչն, Պրովիդի ասացեալ:

էջ 85.— Մամբրէի Վերծանօղի.— Առաքեցին առ նա քոյրք նորա Եւ ասեն...:

էջ 92.— Երանելոյն Թէոփիլեայ առացեալ ի Յարութիւնն Ղաղարու:

էջ 95.— Երանելոյն Եփրեմի Յաղագո Նինուէացւոց:

էջ 104.— Երանելոյն Անանիայի Հա-յոց Վարդապետի ասացեալ Յաղագո Յով-նանու:

էջ 111.— Ոսկր. Վասն կնոջն Քանա-
նացոյ:

էջ 113.— Իգնատիոսի Հայոց Վարդա-
պետի ասացեալ Սակր Դասաւորին:

էջ 116.— Պուրոյն եփեմի Վասն Յա-
մառելոց Մեղօք:

էջ 121.— Սեւերիանոսի երիցու ա-
սացեալ ի Մեկնութենէ Հոկասու:— Հուր
եկի արկն:

էջ 232.— Վարդանայ Վարդապետի
արարեալ երգոյն երգոյն Մեկնութենէն ըստ
մերում ախորժակին այսքան զբեցեալ ե-
ղեւ:

էջ 241-242, դատարկ:

էջ 243.— Ի Տօնի Մենդեան եւ Մկր-
տութեան Տեառն.— Յաղագս Աստուծոյ եւ
աստուածային իրաւորութեան խօսել
րազմալի է ընաւից բանականաց...:

էջ 275.— Քարոզ Յայտնութեան եւ
Մկրտութեան Քրիստոսի:

էջ 303.— Դրուատք Գովեստի Մը-
նրնդեան Կուսին Մարիամու:— Ըստ բա-
րուցն բուսոյ բնաւորեալ անձն բանա-
կան...:

էջ 321-326, դատարկ:

էջ 327.— Ուրախ լեր յոյժ դուստր
Սիօնի եւ քարոզեա դուստր երուսաղէ-
սի...:

էջ 358.— Արդիւնարան եւ Հոգեաներկ
Վարդապետին Կիրակոսի եղեկեցւոյ արար-
եալ Մեկնութեան Հարիւրաւորացն Եւագրո-
սայ, ի խնդրոյ Յովանէս Վարդապետին ի
նոյն դաւանէն Եկեղեցի Սբ. Կիրակոս:

էջ 378.— Մեծի Յարութեան եւ Համ-
լարձման Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: Ա-
սացեալ ի Տէր Առաքել Վարդապետէ:

էջ 383-385, դատարկ:

Մամօք.— Ձանց ըրինք յիշատակել
մանր մուր, անկարեւոր եւ անորոշ հատ-
ուածները:

918

Հ Ա Ռ Ը Ն Տ Ի Ր.— 16

Ս. Յակոբ, Երասաղէւ

ԻձԼԲ=1683

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×14×6: Էջք 704: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ սպիտակ, Թանձր: Գը-
րիչք՝ տէր Հաղար, Սահակ Եպս. Ամասիա-
ցի, և Մատթէոս Երէց: Գրութիւն՝ խորա-
զերեւոր, սկզբնատողբը եւ զլիսազեր-
ները կարմիր, մնացեալը սև: մեյանով,
միասին, 23-25 տող: Նոտքագիր: Համա-
ռօտադրութիւնք սովորականէն աւելի:
Կարմրադիւզ դարձողիր եւ լուսանցադար
խորաքանչիւր ձառի սկիզբը: Գլխադարձ էջ
369, խորանազարդ էջ 5: Կաշեկադմ տախ-
տակեայ դրոշմադարձ: Դատարկ Թուղթք
սկիզբը չորս Թերթ: Ստացող՝ Սահակ Եպս.
Ամասիացի:

ԲՈՎԱՆԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4, դատարկ:

Ա.— էջ 5.— Մեծի տաւր ձբագա-
լուցին Երմոնդեան եւ Յայտնութեան Տեա-

ւրն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Երամե-
լոյն Սեբ[ե]ր[ի]անոսի Եմեռու Եպիսկոպոսին
Խօսք.— Ի մէջ քրիստոսաւորաց զՔրիս-
տոսէ խոստացայ ճառել...:

Բ.— էջ 14.— Առաջի Աւուրն: Երա-
մելոյն Գրիգորի Եպիսկոպոսի Նազեազու,
ի Յայտնութիւնն Տեառն.— Քս. Զեեալ լի-
նի, փառաւորեցէք...:

էջ 34-53, դատարկ:

Գ.— էջ 54.— Երամելոյն Աբբա Եր-
բեմի ասացեալ Ներսիսեանի Ի Մեռումն եւ
Աւետումն Քրիստոսի.— Մթանչիլի է Մը-
նունդ քո Որդի Աստուծոյ...:

Դ.— էջ 83.— Տեառն Ջափարիայի
Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ, ի Մեռումն
Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի.— Ջի Թէ
յոռնն Թագաւորի ռարոք եւ զտիեզերա-
կալի...:

Ե.— էջ 108.— Սրբայն Եպիփանու
Կիպրացոյն, յաւանդագրոցն Հրէից, Մեկ-

նուրբիւմ վասն Ծննդեանն Քրիստոսի. — Ծնեալ լինի ի Բեթղեմ... :

Զ. — էջ 111. — Սրբայն Գրիգորի Աստուածաբանի ի Յայնմուքիւնն Տեառն. — Եւ արդ որովհետեւ մաքրեցաք բանին զտեսարանս... :

Է. — էջ 125. — Տեառն Զաքարիայի Հայոց Կարգիկոսի ի Մկրտութիւն Տեառն. — Մակարէ մեծն Ղուկաս, ի Հընկէտսաներորդի ամի տէրութեանն Տէրերուայ կայսեր Հոռմայ... :

Ը. — էջ 143. — Խօսք Երանելոյն Եփրեմի Խորին Աստուգ, Ներշնչեալ պատմագրաբար ասացեալ ի Սուրբն Յովնանն Կարապետ Քրիստոսի եւ ի Կաթաւումն Հնովդիդիայ. — Հրաւիրելով կոչեցաւ լեզուն իմ յուրախարար կենսաբեր բարիս... : Անբաժանելի Սբ. Երրորդութիւն, պարզեւեալ զորոշութիւն եւ զթողութիւն մեղաց ասացողաց եւ լսողաց, եւ փափաղողի ներդողելիս Տեառն Գրիգորիսի Վկայաբերի Թարգմանողի ճառիս, նաեւ մեղօք խաւարեալ զծողիս սորին, ծնողացն մերոց՝ ամենեցուն, ամէն :

Թ. — էջ 159. — Յովնի ԺԶ. Սքամելիք այ եղեմ ի ձեռն Մարիամու Մագդաղեմի. — Եւ յետ Համբարումայ Տն. մերոյ Յի. Քի. եւ զարտեան Հոգւոյն Սրբոյ յԱռաքեալսն... :

Ժ. — էջ 160. — Ի Թվականիս ՊԶ [= 1441] ի Թագաւորութեանն տաճկաց, ոմն իշխան Ռարբ փաշա անուն քակեաց զմնացեալ Հիմունս յեկեղեցւոյն ի շինումն բաղանեաց եւ անդ այտնեցան նշխարհք սրբոյ Յակոբակոսի Վասիլիոսի ի ներքոյ խորանին եւ յէր մնացեալ ամբողջ իրբիս զկենդանի. զոր տեսեալ ոչ մերձեցան, այլ կրկին ծածկեալ ամբողջեցին : Եւ զանդ ի տեղին որ կոչի Այո Վասիլ, ի փո. — Բասիլիոսի քահանային, որ Ամասիա կատարեցաւ :

էջ 167-168, արտարկ :

Ժ. — էջ 169. — Նորհշաբթի. վկայաբանութիւն Սրբոյ Կուսին Թեկզի, աշակերտ Առաքելոյն Պաղոսի, եւ վառվառա, չորեքշաբթի կարգաւ. — Իրբեւ եղեալ երթայր Պաղոս ի յիկոնիոն քաղաք... :

էջ 192, զատարկ :

ԺԱ. — էջ 193. — Յաղագս միաբանութեան եկեղեցւոյն յունաց եւ ի հռոմայեց-

ւոց, եւ քե՛ մըպէս, եւ յոր տակ ընկալաւ եկեղեցին Հռոմայ զգտւրմ եւ ի Խորհուրդ Սբ. Արեամն Քի. : Յաւարա Մարտիրոսի Հռոմայ հայրապետին եւ Պալապալ յունաց արքային. — Ի ժամանակս բարեպաշտ Թադաւորին յունաց, որոմ անունն կոչիւր Պալապալ... :

ԺԲ. — էջ 205. — Խաւսք Երանելոյն Եփրեմի Յաղագս Նիմուէացոց ասացեալ. — Այն Հրաման Հասեալ առ մարգարէն Յունան... :

ԺԳ. — էջ 229. — Հինգշաբթի. Պատմութիւն յաղագս կենաց Գրիգորիոսի Եփրեմի Կարապետի, որ էր որդի Սակրատայ գլխաւորին Աքեմացոց քաղաքին. Հակոբիդի Պ. — Պատմեաց յաղագս անձին իւրոյ երանելին Գրիգորիոսի եւ ասէ... :

էջ 241. — Բաւն Բարեկեմնամին շաքարն օրն Սբ. Հայրն. Աքամասի, Բարազի, Գրիգորի Աստուածաբանի, Գրիգորի Նիսացոյ, Յոնանն Ոսկեբերանի, Կիւրազի, Պրակզի, Երանոսի, Եպիփանու, Եփրեմի, Միկիտոսի, Ներսէսի, եւ այլոց հայրապետացն բամբ :

ԺԴ. — էջ 241. — Թուրք Ստեփաննոսի Սիւնեաց Եպիսկոպոսի եւ իմաստասիրի : Պատասխանի Թղթայն Գերմանոսի, Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոսի, զոր իմն իսկ երբիւ. — Յոնապատիւ Հռչակելի փառաւորութեամբ յառաքեալեանդ ժամանակ ծայրապոյն նախադասութեամբ տէր Գերմանոս, վերատեսուչ Հոգւոց... :

ԺԵ. — էջ 273. — Յաղագս Քրիստոսի մարմնոյն, մաքան եւ խաչին, եւ ջրոյն որ էլ ի կողմն. եւ վասն մկրտութեանն յարմէ մաքրին հաւատով եւ սիրով գործողքն. — Զխորհուրդ քաջին եւ զմահն Քրիստոսի մարմնոյն մտաւ անձերով անհնարին ըմբռնէլիս սքանչիցն Հրաշք... :

ԺԶ. — էջ 286. — Յաղագս Կիրակէի Բաւն Բարեկեմնամին, Սրբոյն Բարսեղի Եպիսկոպոսապետի Կեսարա ասացեալ Յաղագս Պաղոս. — Փողեցէք ասէ ի նորում ամսեանս... :

ԺԷ. — էջ 301. — Պատմութիւն Սրբոյն Թեոդորոսի ծննդութիւնն ծննդութեան եւ արմնողեանն ի գեղեցիկ քաղաքաւարութեանն. — Ի ժամանակն յորում Մակեդոնացին Աղէքսանդր Փիլիպեանն կոչեցեալ... :

ԺԸ. — էջ 315. — Սրբայն նեխտառայ
Եսկիսպարսի Կոստանդնուպոլսի Յազագս
տոմի Սբ. Յեզեզագեայ վկային Թէոդորոսի,
գոր յառաջում շարաքառի ն մարդացմ տո-
մեմ ամ. հաւատացեալք. — *Յառաջում*
ամին Յուլիանոսի...

ԺԹ. — էջ 323. — Երկրորդ կիրակէին:
Սրբայն Յոնաննու Ոսկէքերանի Կոստանդի-
նուպոլսի Եսկիսպարսապետի Յազագս
(յ)Ապաշխարութեան. — *Տեւէք յառաջում* —
մէն կիրակիի պատերազմ եւ. դյաղթու-
թիւն...

Ի. — էջ 332. — Խրատվ Կաննուպանվ.
— Սիրելոյ ոչ եւս ասացաւ. յիմանոց եւ
յիրարի եւս...

ԻԱ. — էջ 357. — Սրբայն Եփրեմի ա-
սացեալ վասն Ողբարութեան եւ Ագապտի-
րութեան. — Մի. ոք տղայական բարութե
անքնդրող մտօք ժպրէնցի ի պառաւորու-
թիւն լանին Աստուծոյ...

ԻԲ. — էջ 369. — Վարդ Սրբայն Կիրակի
Երուսաղէմի Հայրապետի եւ Վկայութիւն
նորա:

ԻԳ. — էջ 379. — Ի չորրորդում շարա-
քում, եւ յիշատակ Սրբայն Յոնաննու Ե-
րուսաղէմացոյ, Երանելոյն Եսեքի ժա-
ւանակագրի յեկեղեցեան Պատմութեմէ,
յերրորդ Դպրութեմէն:

ԻԴ. — էջ 393. — Երանելոյն Թէոփիլ-
եայ ասացեալ ի Յարութիւնն Ղազարու չա-
րնէ(օր)եա, եւ ի բարսն ի Մաքիմ եւ ի
Մարթայ, եւ ի Գալուստն Որդւոյ Այ. Տմ.
մերայ Յի. Քսի. — Սկիզբն Հաւատարմու-
թեան...

ԻԵ. — էջ 413. — Տեառն Զաքարիայ
Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ յոր յարմա-
ւեմեացն, եւ ի Գալուստ Տմ. մերայ Երու-
սաղէմ. — *Եւ կաննին նորա յերեքովէ...*

ԻԶ. — էջ 438. — Երանելոյն Թէոփիլ-
եա ասացեալ Մեծի Բշ.ին, ի քգնմին եւ յԱ-
դամ, յազագս յանիծից քգնոյն եւ վասն
ապաշխարութեան. — *Ձեռնն ծաղկազարդ*
տեսեալ աստուածավայելչապէս ակն այն
մարմնական որ ոչ նեղէ...

ԻԷ. — էջ 467. — Տեառն Զաքարիայ
Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ Մեծի Բշ.ի
աւարմ արտայայտութիւն. — Սրբոց եւ
մաքերնոց աւուրցն պարգեւարաշի քառաս-

նարկաց Թիւն բովանդակեալ կատարի յուր-
բաթուն...

ԻԸ. — էջ 489. — Տեառն Զաքարիայ
Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ Յօր Մեծի
Գշ.ին, եւ Մատթէոսի Աւետարանին Մեկ-
նութիւնէ. — *Յայնման ասէ մատենացն դմկ*
յատեան եւ սպանանիցն դձեղ...

ԻԹ. — էջ 508. — Ի մեծի աւուր չա-
րնէշարաքին Մատնութեան Տեառն, Երա-
նելոյն Զաքարիայ Հայոց [Կաթողիկոսի],
ի Մատթէոսի Աւետարանին Մեկնութիւն.
— *Եւ Էղե իրեն կատարեաց Յս. գրանս իւր*
ի լսելին Ժողովրդեանն...

Լ. — էջ 525. — Ի Մեծի Հինգշարաքին
որ է եին գառիկն ընդ առաջնոցն: Երանե-
լոյն Յոնաննու Ոսկէքերանայ Կոստանդնու-
պոլսի Եսկիսպարսապետի ի Մատթէոսի Ա-
ւետարանին Մեկնութեմէ. — *Յառաջում*
աւուր բազարջակերացն մատենն աշա-
կերոցն առ Յիսուս եւ ասեն...

ԼԱ. — էջ 535. — Տեառն Զաքարիայ
Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ ի Չարչա-
րանն Տմ. մերայ Յսի. Քսի. — *Երէկ զմեծի*
եւ Հրաշխատ Հինդ Շարուն. զհոյակապ եւ
զխորհրդածութեան օր տոնախմբել արժա-
նաւորեցաք...

ԼԲ. — էջ 568. — Ի մեծի աւուր Շա-
րուն. քաղմուն Տմ. մերայ Յի. Քի., Տեառն
Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ.
— *Յերեկեան ի զնացելումն ժամու...*

ԼԳ. — էջ 595. — Երանելոյն Գրիգորի
Աստուածաբանի նազիպուր Եսսի. ի Պա-
տմ. ի ի հեղգութիւնն. — *Յարութեան օր*
եւ սկիզբն յաշողակ...

ԼԴ. — էջ 626. — Երանելոյն Երանուի
Հետեւողի Առաքելոյն. — *Աւրէնք եւ ժառ-*
դարէք եւ Աւետարանք քարոզեցին զԲրի-
տոս ծնեալ ի Կուսէն, եւ յարչարեալ ի Խա-
չին, եւ յարուցեալ ի մոռնոց...

ԼԵ. — էջ 627. — Սրբայն Ներսէսի
Տարսմնի Եսսի. ասացեալ բարեբանութիւն
ներբազակամ գովութեամբ ի Համբարձումն
Տմ. Յի. Քի. յերկիւն. — *Տեւայ ալսօր*
Հարսն ողբախոհ Լեկեղեցի Հեթանոսաց...

ԼԶ. — էջ 653. — Ի Մեծի Աւուր Պեմ-
տակոստէին, Գրիգորի Աստուածաբանի,
Յազագս Հոգւոյն Սրբայ. — *Յաղագս տո-*
նին զուղնաքեայ իմաստասիրեսցուք, զի
Հոգեւորապէս տոնիցնեք...

ԼԻ.— Էջ 661.— Թաղք Դիանէտիտսի Արիսպազացայ, գոր գրեաց պատասխանի թխտոյն Տիտոսի նպօին Կրէտացոց, Յազպա Նմբման Կուսին Մարիամու Անտուածածնին Մօր Տեառն.— *Մանկէջ Էղբարբու-թիւնդ քո, ով վեճմականը Տիտէ...*

ԼԼ.— Էջ 664.— Տեառն Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի տաացոյն ի Նմբումն Աստուածածնին.— *Հինգետասներորդ ա-մաց էր ամէնաւոճնալ երջանիկն Մարիամ յորմած ծնաւ զմարմնացեալ Բանն Աս-տուած...*

ԼԹ.— Էջ 672.— Սրբոյն Սահակայ Հայոց Կաթողիկոսի, քէ որպէս հաստա-տեցաւ կարգ եկեղեցոյն եւ արշուումն վա-նաց.— *Հաւաքեց եկեղեցականք զարթու-ցանեն զմիտս երկիւղածաց Քրիստոսի...*

Խ.— Էջ 676.— Ի մեծի ի յերկրորդ-դում աւուր հաշվերացին, Գաւթի փիլիսո-փային Ներգիմացոյ, Ներբողեմ ի Սուրբ հայն.— *Բարձրացուցէջ զՏէր Աստուած մեր, մարդարէն ձայնէ...*

Էջ 681-704, դատարկ:

Մամր յիշատակագրութիւնք Գրչաց.— Ա.— Ղազար Գրչի.

1.— Էջ 14.— Աշխատողաց եւ ստա-ցող զրոյս զտէր Սահակ Պարոնտէրն եւ ամ. Նաւասեցեոց Տէր Ած. արա ողորմու-թիւն:

Բ.— Սահակ Եպիսկոպոսի.

1.— Էջ 110.— Տէր Ած. քո Սբ. Ծը-նընդեանդ եւ Տնօրէնութեանդ ողորմեայ անարժան եւ անարհեստ դժողիս Սահակ Ե-պիսկոպոսիս եւ ծնողացն իմոց, Մովսէսին եւ Յուստիանէին, եւ եղբօրս Աստուածա-սուրբին եւ զբւերցօ, Հեղինէին եւ Հովի-փիմէին, եւ Հօրեղբարցս Զաքարին եւ Մար-դարին, Թորոսին եւ մօրն Մարիամ, եւ քե-ռուս Յովանէսին եւ Սառային, Ստեփանոս-սին եւ Մուղային եւ Թազուէին, Կուչ-էին, Վարդին եւ Սարգսին, Զաքարիային եւ Աղարիային, Փիլիպոսին եւ Մարիամին, եւ Աբէլ տրբացուին:

2.— Էջ 125.— Քս. Ած. քո Սբ. Ծը-նընդեանն եւ Յայտնութեան Հորհիւն ո-ղորմեա անարժան դժողի սորայ Սահակ Ե-պիսկոպոսի Ամասիացոյ, եւ ծնողացն նորին

եւ ամ. արեան մերձաւորացն, ընթերցողաց եւ լսողաց, եւ որք զողորմին առնն, ամէն:

3.— Էջ 143.— Տէր Ած. ողորմեայ զորդի սորա Սահակ Եպս-ի եւ ծնողացն ի-մոց, Յուստիանին եւ Մովսէսին, Աստուա-ծասուրին, Հեղինէին եւ Հովիփիմէին, եւ պապուն Սարգսին, եւ Յովանէսին, Ստե-փանոսին, Մուղային եւ Թազուէին, Յո-վանէսին եւ Սառային, Մարդարին եւ Մար-իամին, եւ Թորոսին, Կուչէին եւ Աղարիա-յին եւ Զաքարիային, Վարդին, Սարգսին եւ Հօրն Զաքարիային, Փիլիպոսին եւ մօրն Մարիամին, եւ Աբէլին եւ այլ ամ. արեան մերձաւորացն, կարգացողաց եւ լսողաց եւ Ած. ողորմի ասողացն, Տէրն ողորմեացի սուշասարակ ամենեցուն. ամէն, Հայր մեր ուր:

Գ.— Մատթէոս Երեցի.

Էջ 166.— Քս. Ած. բարեխօսութեամբ Սրբոյն Մարիամու Մաղդաղենացոյն, ո-ղորմեա ըստացողի ճառիս Սահակ Եպիս-կոպոսի Ամասիացոյ, եւ ծնողացն նորին եւ ամ. արեան մերձաւորացն, եւ ինձ զժողիս Մաթէոս իրեցու, եւ Հօրն իմոյ տէր Աստ-ուածատուրին, եւ մօրն իմոյ Քանուկին, ընթերցողաց եւ լսողաց, եւ որք զողորմին առնն, ամէն:

Սահակ Եպիսկոպոսի, զարձեալ.—

1683

4.— Էջ 286.— Գտաք զճառս ՉՀԳ [= 1324] եւ որք փոխէջ զզուշ կացէջ բանի եւ զրոյ, եւ յիշեցէջ զանարկժան զրոյ ճա-ռիս զՍահակ Եպս. Ամասիայցի. նա եւ զծնողս իմ եւ զամ. արեան մերձաւորսն իմ մէկ Հայր մեղայիւ: Քանզի օրինակեցաւ ճառս ի քաղաքս յերուսաղէմ, ընդ Հովանե-հաւ Ս. Յակոբայ Տեառնեղբօրն եւ Յակո-բայ զվխաղբիս, ի Հին ճառէ ՉՀԳ [= 1325] Թիին էր զրեալ: Իսկ ի մեր գրեւն Թվականն ՌՃԼԲ էր:

5.— Էջ 322.— Քս. Ած. քո Սբ. Վը-կային Թշողորմոսի բարեխօսութեամբն ո-ղորմեայ Սահակ Եպիսկոպոսի Ամասիա-ցոյ, զժողի սորայ, եւ ծնողացն եւ ազգա-կանացն եւ ամ. արեան զարմիցն, ամէն:

6.— Էջ 331.— Յոյս ապաշխարողաց Քս. Ած. ընկալ դսակաւ դարձա իմ ընդ կա-

տարելոցն, եւ զՍահակ զուխտադրուծա թողու-
ղութեան արժանի արայ, թէպէտ թողու-
թեան չեմ արժանի, զի յոյժ մեղաւոր եմ,
սակայն ողորմութեանդ քում արժանի արա
դթա՞ծ Բ.:

Ղազար Գրչի, դարձեալ.

2.— էջ 413.— Յարուցիչ Ղազարու.
յարայ ի մեղաց զրոյ զՍահակ պարոնտէրս,
եւ զյոժողս, կարգացողիս, եւ որք զողորմ.:

3.— էջ 595.— Ողորմեացի Բ. Ած.
ստացողի զրոյս, տէր Սահակ եպոփն եւ

ծնողացն, եւ մեղապարտ զրչիս տէր Ղազա-
րին, կարգացողիս եւ լսողաց, եւ որք զո-
ղորմս.:

4.— էջ 676.— Քս. Ած. ողորմեա ըս-
տացողի զրոյս, Սահակ պարոնտէրին, եւ
ծնողաց նորին, եւ զծողի սորին, կարգա-
ցողաց եւ.:

Մամօք.— Ղազար զրչիւր վերողրեա-
լին նման տառնեակ մը յիշատակագրու-
թիւններ եւս ունէր, որոնք նորութիւն մը
չէին պարունակեր, այլ պատմաճառ դանց
րրինք դանձնք:

919

Ա.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ.— 4

ՄՈՎԱԶԵՍ ՎՐԴ. ԵՐՁՆԱՍԵԻ

(ԺԼ. Կար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 21×15×4: էջք 556: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ կոկեալ, Գրութիւն՝ խո-
րայիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեղա-
նով, երկսիւն, 34 տող: Նոտր շեղագիր:
Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Գու-
նաւոր զարդալիւր եւ լուսանցազարդ՝ զը-
լուխներու սկիւրը, զխաղարդ էջ 263ա,
խորանազարդ էջ 1 եւ 5: Կաշեկաղմ տախ-
տակեայ շատ հինցած: Պահպանակ հնադոյն
թղթի, անկիւնաւոր միջին երկաթադրով,
սկիւրը մէկ թերթ երկծալ՝ մասն ի դրոց
Յորայ, վերջը դարձեալ մէկ թերթ երկ-
ծալ՝ մասն Աւետարանի: Կնիք սեւադրոյժ
րաւրընի, էջ 1, «Եթ. Բի. Մո. Կարապետ
Վարդապետ Զէթունցի, ՌձԼԴ» [= 1684],
Այլ կնիք սեւադրոյժ ութանկիւն, «Կարա-
պետ եպիսկոպոս Անկուրիոյ Զէթունցի», էջ
5: Ըստ այմ Ստացողն է Կարապետ եպո.
Զէթունցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Աւգնեա Հոգի Սք. Ած. եւ հաս
ի քիւովն տկարութեամբ իմայ.— Զլափ
անձին ճանաչել ուսուցանեն մեզ ամ. սաստ-
ուածային օրէն եւ պատուիրանք.:

էջ 3ա.— Յոնաննու իմաստասիրի
սակս գիշերայիմ ժամու:

էջ 3բ.— Յառաջաբանութիւն պատ-
մութեանց թէ քրպէս կարգեալ է ազօթից
մեքաց Հայոց Ստեփանոսի Սիւնեաց Եպիս-
կոպոսի:

էջ 5.— Բացայայտութիւն Կարգաց
եկեղեցւոյ քարագութեանց եւ ազօթից ըստ
իւրաքանչիւր ժամուց, երանելոյն տեսնու
հասարակու Անճեւացեաց Եպիսկոպոսի:

էջ 25բ.— Մովսէսի Բերքադի.— Եթէ
ընդր Բ. կանօնիք կարգեալ է դադար-
քն.:

էջ 80բ.— Մովսէսի Բերքադի յերգ
երից մանկամոմ:

էջ 83ա.— Մեծիմ հասարակու Գարդ
Հարցիմ:

էջ 201ա.— Երանելոյն հասարակու վա-
ղմ երկնայիմ ժամու:

էջ 234ա.— Յաղագս հաղագեանիմ
Ազօթիցմ:

էջ 260ա.— Սուրբ Խորն Յոնաննու
Գառնեցոյ իրաւոք եւ Ազօթ կրօնաւո-
րաց.— Աստանօր պիտոյ ի մեզ.:

էջ 263ա.— Դիմելիոսի Յաղագս ե-
կեղեցական Կարգաց Աւանդութիւն եւ դի-
տումն Ռացիմ.— Արդ քանզի որ մերս է քա-

Հանապազորութիւն, ով որբազանդ Տէ-
մովթէոս...

Բ.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱՎԳԻ.— 2

Էջ 209ա.— Տեսութիւն Ար. Պատա-
րագին, Յոհաննուս Արմիշեցոյ.— Ամե-
նային ժամանակ է, եւ ժամանակ է ամ. Ի-
րի, Արդ վասն զի Հայրն մեր առաջինք եւ
վարդապետք եկեղեցոյ յորժամ բանս ինչ
յառտուածայնոց խօսել կամէին կամ զը-
րել...— Հմմտ. Թիւ 778:

Էջ 274բ.— Յազագս քէ ոչ է օրինակ
հացի եւ բաժակն մարմնոյ եւ արեանն Գի-
այլ Յշմարիտ մարմնի եւ արեանն Գի. յորս
քէ ոչ մտազի շնորհն յազագս անարժան
մատուցանողի: Յեանմնու.— Տէր մեր եւ
Ած. Յս. Քս. ...:

Էջ 278ա.— Վասն դիմադարձութեան,
Յահաննու.— Բայց եւ ոճանք զի Հակառակ
եւ աւելորդ եւ անօգուտ Համարին զայս
բարեւոց սովորութիւն զգեստուցն...:

Էջ 280ա.— Տճ. Ներսէսի ասացեալ.
Ջի՞նջ յայտ առնէ քահանայիցն համբերձ
սաքիսաւոգօսն յաւանդատուն պայծա-
րագեցեստիլմ).— Եկեղեցիս տաճար եւ տուն

Այ. է որպէս եւ զբնաց Պողոս. ոչ է ձեզ
տուն Տճ. տեղի Հաց ուսեւոյ...:

Էջ 337ա.— Մեկնութիւն ազօրքից օրը-
բոյն հասարակութեան.— Տէր մեր եւ Փրկիչ Յս.
Քս. որ մեծն եւ ողորմութեամբ եւ առատ
պարգեւօք...:

Էջ 356ա.— Ընդէ՞ր այսուհետեւ առ
Հայր մտաչի ազօրքիւք եղակամապէս եւ ոչ
առ Որդի կամ առ Հօգին: Ներսէսի.— Եր-
բորդութիւն Սուրբ Համարուն է եւ Հաւա-
սար, պարզ եւ անճար, անՀաս յեղեկցս...:

Էջ 545ա.— Վասն մարմնոյ եւ արեան
Գս.ի հազարդութեան.— Արեամբն Քս.ի
փրկեալ եղարք իմ ի Քս. ...:

Էջ 549ա.— Եւ արդ աւարտուն բա-
նիցս խորհրդեանս զայս պարտ է մեզ
զմտաւ անել...:

Ծանօթ.— Վերջաւորութիւնը Թերի
է, ի՞նչ պրակէն Թերթեր ինկած ըլլալուն:

Էջ 554բ.— Առ երկրագործ համօրէն
ժողովուրդ.— Լուսարօք եւ երկրագործք
Համօրէն ժողովրդականք...:

Էջ 555-556, կէսը կտրուած վերէն
վար, դատարկ Համաբան:

920

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՀՐԷԻՑ.— 3

Յ Ո Վ Ս Ե Փ Ո Ս

Ստամպոյ

ՌՃԿԶ=1717

ԿԱՐԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×15×5: Էջ 554: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ եւ
Ստացող՝ Սարգիս Եսայ. Սահէթճի: Գրու-
թիւն՝ խորագրերներ եւ սկզբնատողերը
կարմիր, մնացեալը սև մետաղով, միա-
սիւն, 30 տող: Նոտարադէր: Համառոտա-
ղբութիւնք զրեթէ սովորական: Կարմրա-
գիծ զարդադէր զլուխներու սկիզբը, գրե-
խազարդ դպրութեանց սկիզբը, Կաշեկազմ
սախտակեայ դրոշմազարդ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Յովսեփոսի Երբայեցոյ ա-
րարեալ Պատմութիւն Յազագս Պատերազմի

Հրէից ընդ Հռովմայեցիս եւ Աւերամն Ե-
րուսաղէմի, քարգնամեալ ի լատին բառ-
աւոյ ի Հայոց լեզու, ի ձեռն ուրումն Ի-
լովեցոյ Ստեփաննոսի՝ բանին Աստուծոյ
սպաստալորի, ի փառս յաւոյն բմալից: Յա-
ռաջարանութիւն Գրոց:

7.— Յանկ Առաջին Դպրութեան Պատ-
մութեան Յովսեփոսի: Առաջին ձեռն:

Էջ 132.— Յազագս յաջորդացն Հե-
րովդէի, եւ վրէժիմդրութեան անքեալ
նսկի արծաթն:

Էջ 233.— Յանկ Երրորդ Դպրութեան
Պատմութեան Յովսեփոսի: Առաջին ձեռն:

Էջ 295.— Ա.— Յազագս Պաշարման
Գամաղեցոց:

էջ 372.— Յանկ վեցերորդ Դպրա-
քեան Պատմութեան Յովսէպոսի: Առաջին
շառ:

էջ 414.— Ա.— Թէ որպէս պարիսպ
նկախարար եղան. եւ պատմէ՞՞ք այրե-
ցան, եւ վառն մահատակութեան Սաքիմոսի
գիմուարին:

էջ 494.— Յանկ Ութերորդ Դպրա-
քեան Պատմութեան Յովսէպոսի: Առաջին
շառ:

էջ 546.— Ի Յովսէպոսէ Յաղագս Քա-
հանայութեան Ազգին Հրեից:

Յիշատակարան Թարգմանի.— 1660

էջ 548.— Շնորհիւ եւ զԹուրքեամբ

բարերարին Այ. եւ Ստեփանոս Լեւոնցի, յե-
տին ի մահանց Եկեղեցւոյ...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1717

էջ 549.— Գրեցաւ Պատմութիւնս Յով-
սէպոսի ի լաւ եւ ընտիր օրինակէ Թիլին Հա-
յոց Ռժնձ, ի սահէթնուէ ուսմանէ անյի-
շելոյս. սակայն խնդրեմ յիշել ի Տէր, զի
Թերեւս աղօթիւք ձեր ներումն ինձ ընդ-
հանցի: Եւ աւարտեցաւ սա մարտի 1, ի
մայրաքաղաքս Ըստամպոյ, Ղաթթիայ, ի
Թաղն Պէկոլլի կոչեցեալ, ի մենարանի ի-
մում, ի փառս Աստուծոյ ամենազօրին եւ
Փրկչին Յիսուսի, ամէն:

էջ 550-554, զատարկ:

921

ՎԵՅՈՐԷՒՅ ԳԻՐՔ.— 7

ԲԱՐԹ. ԵՊՍ. ՄԱՐԱԶՈՅ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 20×15×4: Էջք 434: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ խո-
րողիւրները եւ զլիսպիւրները կարմիր,
մշտեցալը սև, մէլանոյ, միասին, 24 տող:
Նոտարայիւր: Համաուստադրութիւնք առատ:
Կարմրայիւր լուսանցաղարդ եւ զլիսպաղարդ
էջ 9 եւ 15: Կաշեկալմ խաւաքարտեայ:
Ստացող՝ Սիմէոն Եպս. Նջեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, զատարկ:

էջ 3ս.— Յանկ Գրոյս:

էջ 8, զատարկ:

էջ 9.— Գիրք Յաղագս Վեցօրեայ Գաք-
ծոց Արարչութեան. Առաջին Աւուրմ.—
Աքանչիլի Եղեւ զիտութիւն քո, ասէ սաղ-
մոսերդուն Դաւիթ...:

էջ 15.— Ի սկզբանէ ստեղծեաց Ած.
զերկինս եւ զերկիր...:

էջ 103.— Յաղագս Երկրորդ Աւուրմ
Արարչութեան Աստուծոյ:

էջ 164.— Յաղագս Չորրորդ Աւուր Ա-
րարչութեան Աստուծոյ:

էջ 170, տարբեր Թուղթի վրայ նկար-
ւած եւ փակցուած է պատեկեր մը, որ կը

ներկայացնէ լուսնի խաւարումը:

էջ 173, զբռած է տարբեր Թուղթի
վրայ, տարբեր դրոյմ, յաջորդ էջը զա-
տարկ: Այս Թերթը փակցուած է է եւ Ը պը-
րակներուն միջեւ: Իջնամարը նոր է:

Մամօք.— Տարբեր Թուղթով դժանը-
կարներ կան փակցուած նսեւ էջ 187, 313:

էջ 225.— Յաղագս Վեցերորդ Աւուրմ
Արարչութեան Աստուծոյ:

էջ 294.— Յաղագս է ըդ Աւուր Արար-
չութեան Աստուծոյ:

էջ 424.— Արդ կատարեցաւ զերբս
Վեցօրեայ Գործոց Արարչութեան, Հաւաք-
եալ ձեռամբ Քրա Բարդոլմէոսի Եպիսկո-
պոսի:

էջ 425-434, զատարկ:

Յիշատակագրութիւն.— 1768

էջ 2.— Յիշատակ է Վեցօրէիցն Բար-
դոլմէոսի զերբս. Սասնցի ի դիւղէն
Նջեցի Սիմէոն Եպս.ին, ի Սբ. Յակոբայ
յրբատունն, որ յերուսաղէմ, եւ ըստ իւրոյ
կտակին չունի ոք իշխանութիւն Հանկոյ
դաս ի Սրբոյ Աթոռոյս: Վայելօղբք, եւ օ-
րինակօղբք ասացէք Ած. ողորմի: Ի ՌՄԺԷ
Թիլին Հայոց:

922

ՔԱՐՈՁԱԳԻՐՔ (ՁՄԵՐԱՆ ՀԱՅՈՐ).— 7

ԳՐ. ՏԱԹԵՒԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 20x15x5: էջք 756: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ սոճուէն, ոչ միատեսակ:
Գրութիւն՝ խորագրերները եւ դիւազէրները
կարմիր, մնացեալը սև: Մեկանով, երկ-
սիւն, 32 տող: Նոտրագիր: Համառոտա-
գրութիւնք չափազանց առատ: Կաշեկազմ
ստիտակեայ դրոշմադարգ: Ստացող Յով-
հաննէս Վարդապետ՝ Առաջնորդ Երուսա-
ղէմի:

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-4, միասին, նոտրագիր, մանր
հատաւածներ:

էջ 5ա.— Զանկն է: Ա.— Քարոզ
վասն տարեմտիմ, ի բան որ ասէ, փոխ հա-
րէփ ի գլուխս ամսաք: 2Ե.— Քարոզ
փոխման Աստուածածնիմ:

էջ 8, դատարկ:

էջ 9.— Քարոզ վասն Տաքեմտիմ, այլ
եւ ի խորհուրդ ժամարին եւ թէ տարի է
Քս. . . . :

էջ 92, դատարկ:

էջ 93ա.— ԺԳ.— Նորին Քարոզ վա-
սն Զգըման եւ իտտովանութեան ի դէմս
անառակ որդայն:

էջ 113-116, դատարկ:

էջ 117ա.— ԺԶ.— Նորին Քարոզ ի
բանն Աւետարանին. Լեր իրաւախոս ընդ ո-
սոյի Քուս ի ճանաչարէի:

էջ 198ա.— ԻԸ.— Գրիգորի Եռայ-
մեծի Քարոզ վասն ծննդեան ի բան. Ա-
ռաքեաց գրան իւր եւ բժշկեաց գնասա
եւայլն:

էջ 294-296, դատարկ:

էջ 297ա.— ԽԱ.— Նորին Քարոզ վա-
սն ծննդեան Սր. Կուսին ի Յովակիմայ եւ
յԱննայէ, որ յետ փոխմանն ի սեպտեմբերի
Ը տօնեմք:

էջ 325-328, դատարկ:

էջ 329ա.— ԽԵ.— Նորին Քարոզ
Զատիկին, ի բանն առաքելոյ. Զատիկ մեր
գեմաւ Քս.:

էջ 427Բ-428, դատարկ:

էջ 429ա.— ԾԶ.— Սրբոց վարդապե-
տաց Բան իրատական.— Վարդապետք ա-
սեն թէ անպատշաճ է զգիտութիւնս խնայել
եւ ոչ բաշխել այլոց. . . . :

էջ 448Բ, դատարկ:

էջ 449ա.— ԾԷ.— Նորին Քարոզ Գրի-
գորի. վասն ի հորհրդոյ. . . . :

էջ 455Բ-456, դատարկ:

էջ 457ա.— Եռայի Մարգարէ.— Մխի-
թարեցէք, մխիթարեցէք, զԺողովուրդ իմ,
ասէ Աստուած. . . . :

էջ 462ա.— Վասն Խոնարհութեան
Անանիայի Շիրակի.— Արդ որպէս ասէ ա-
ռաքեալ. . . . :

էջ 467Բ.— ԾԹ.— Նորին դիտաց եւ
առաջնորդաց որ է իշխանաց եւ վարդապե-
տաց, Նախնայաւաց եւ քանանայից, ի
բան մարգարէիմ. Որդի մարդոյ, դէտ կա-
ցուցի գգեզ տանդ իւրադէլի, գգուշ:

էջ 476, դատարկ:

էջ 477ա.— Կ.— Քարոզ բան սզմի. որ
ասէ, Զի որք սրբաբեամբ պահեն գորբու-
քիւն՝ սրբեցնին:

էջ 506Բ.— ԿԳ.— Քարոզ Գրիգորի Ե-
ռանեծի, քաջ հեռատորին եւ անյաք փի-
լիսոփային, ի բանն վասն աւրինելոյ եւ
վասն ընծայից եւ պատարագաց. . . . :

էջ 569-572, դատարկ:

էջ 573ա.— ՀԱ.— Նախնայաւագ վար-
դապետականք:

էջ 577-580, դատարկ:

էջ 581ա.— ՀԲ.— վասն Ագանու-
քեան:

էջ 598Բ.— Զազազս քէ իօքն մոլու-
քիւնքս այս երբ իցնի մահաւ չափ եւ երբ
նեքելի:

էջ 615ա.— ՀԳ.— Քարոզ վասն Ոգե-
վարին:

էջ 623Բ-624, դատարկ:

էջ 625ա.— ՀԴ.— Նորին Քարոզ վա-
սն իտտովանութեան:

էջ 637-640, դատարկ:

էջ 641ա.— ՀԶ.— Գրիգորի աշակերտի եռայլմեծի Յովնանմու Որստնեցոյ, Նրկորդ չատար Բարազգրացս, ի քան մարդարէիմ Դաւթի. Առաջնորդեա իմ. — Երկու, Եւ ճանապարհք կենցաղոյն մարդկան, բարի և չար. բարի ճանապարհն և զործքն և բնական է մարդկան, զի անգըստին ի յըստեղծմանէն եղ Ած. զբարին ի բնութիւնս մեր, զի հողի և մարմին և միտք մարդոյն բարի և ի բարոյն Աստուծոյ բաւեղծանել...:

էջ 745բ.— ԶԵ.— Յայլմէ Բարոզ Աստուածածնին ի բանն Սողոմոնի. Եղեւ նա իրբն զնա. շահարեր որ հեռաստանէ ժողովէ զմեծութիւն.— Զամենապաշտոն և պատուական զեղեցուքիւն Սբ. և մաքուր Աստուածածին Գուսին...:

էջ 756, դատարկ:

Մամբ յիշատակագրութիւնք Գրչի.

1.— էջ 140բ.— Եւ զիս զրադմասդալս արժանի րարէք յիշել ի Գ. միով ողորմեայիւ, և զուք յիշլ:

2.— էջ 164բ.— Աստուծոյ սիրուն Համար, թէպէտ զիրս վատ է և սղայ, զԱծ. ողորմին ասացէք մեղաւորին, և Ած. ձեզ ողորմեցի, ամէն:

3.— էջ 219բ.— Ով սբ. վապ. տեսողք և օրինակողք, յիշեցէ[ք] ի սբ. աղօթս ձեր զմեղաւոր զծոշս, և Տէր Ես. որ առատն է ի սուրս բարեաց, սարդեւեցէ ձեզ ի Հանդիմնալն իւրում, ամէն:

4.— էջ 524բ.— Որոց փրկեացէ Գ. Ած. մեր զանաբաւն ծառայքս զՅովնանս, զԱնդրեան Հնարից սատանայի, նաեւ զծնողն իմ Կամացի? Առաքելն մայր Բնար, և զարեան մերձաւորքն մեր. և որք կարդաք կամ օրինակէք, և որք յիշէք Հայր մեղայիւ, յիշեալ լինիջիք ի միւսանգամ զալստեան, որում փառք յաւիտեանս ամէն:

Ներքեւը տարբեր գրով.

Անդրեան, Հայրն Առաքելն, մայրն Բնարն, որդին Յոհաննէն:

5.— էջ 568բ.— Որ ողորմեցո Նինվէ քաղաքին, նոյն ողորմութեամբն ողորմի զբոցս զրել տըւօրին և զծողի սորայ, ամէն:

Եստիմ յիշատակագրութիւն.— 1697

էջ 755.— Յիշատակ է Բարոզգիրքս Սրբոյն Յակոբա զանբարանին, տէր Ես. Հաննէս Վարդապետին, որ կորկորէր Առաջնորդ: Վաղջանեցաւ. Հայոց Թուոց, 1 ձեռնգիր:

923

Զ Գ Օ Ն.— 5

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×15×2: էլք 248: Հանգամանք լաւ. Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝ խորագրերն և զլիարդերները կարմիր, մնացեալը սև և մելանով, միասին, 26 տող: Նոտրադիր: Համառօտադրութիւնք բաւական առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմադարգ:

Ճակատ.—

Գիրք որ կոչի Ըզլօն, Արարեալ Սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետին, ըստ խնդրոյ Սրբոյն Գրիգորի մերոյ Հռուսաւորչին, ներթուում կենարարին ներմարմնութեան, Գծ և Հնդին:

Եիշատակ է ի Դուռն Սրբոյն Յակոբայ:

Յաջորդ էջին վրայ կայ ծանկը:

էջ 1.— Թուղթ Սրբոյն Գրիգորի մերոյ Հռուսաւորչին առ Սբ. Յակոբ Մծբնայ Եպիսկոպոսն:

էջ 163.— Ճառք Սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետին...: Հատոր երկրորդ: Վասն Թլիստութեան, Ճառ Առաջին:

էջ 220.— Ճառ Ութերորդ:

Եիշատակարան Գրչի.—

էջ 242.— Փառք ամենասուրբ Եր-

բորդուքեան Հօբ եւ Որդւոյ եւ Սբ. Հոգւոյն, որ արժանի արար զանարժան առ ի զծապիւր ամիսն արուեստ հոգիաներէ զերջս Սրբոյն Յակոբայ Մծրնայ Հայրապետին սքանչելի առն Այ. որոյ ճաշակողքն ի մատենէ միտ ամիսն արար ի կանաչատեղեւ յարամաճ ի յուղղափառութիւն բեղմնաւորեան մանս. վասն զի էր գումարտակ քրդոց Հայրապետացն ի ժողովն Սուրբ Նիկիոյ հիսաբան, տեսեամբ որպէս յայտ է ի

պատմութեանն Յայմաւուրաց ի դէմ սբ. Թադաւորին Կոստանդինոսի ի հրանդութիցն ակնհերեւ սպասաւորեալ. ապա ուրեմն յայսպիսի հոգելից եւ ի հոգեպատում յառնէ Այ. է ասացեալ հոգեւով արող լանջ հաստոյ, եւ օրինաց, եւ հաստատութեան յուսոյ, հաճոյ Այ. որոյ հետեւողք շաւոջ միտ անթիւր ընթանան ի ճանապարհս Տեառն:

Էջ 243-248, դատարկ:

924

Հ Ա Շ Ո Ց. — 14

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 20×15×1: Էջ 358: Հանգամանք անբաւարար: Թուղթ հասարակ, Գրութիւն՝ խորազերները, սկզբնատողերը եւ զլիազերները կարմիր, մնացեալը սեւ մեյլանով, երկսիւն, 22 տող, Նոսրազեր վարժ, բայց տարրեր դրժնեմէ: Համառոտալրութիւնք դրեթէ սովորական: Կաշեկազմ տախտակեայ, կան փրթած թերթեր եւ պրակներ (Բ եւ Գ, որոնք կրկնուած են):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1ա. — Աստուածայայտմութեամ չբազայուցին գիրքն, եւ առաւօտեամ ձաշու գիրքն այս Է...:

Էջ 19ա. — Շաբ. Սրբոյն Սարգսի եւ որդոյ նորա մարտիրոսի:

Էջ 22բ. — Շաբ. Սրբոյն Սահակայ Հայրապետին:

Էջ 32ա. — Շաբ. Ղազարու Յարութեամ:

Էջ 50բ. — Յիմանց Գ. Կիրակիմ որ կամանչ ասի:

Էջ 76ա. — Զկնի Ը. օրէից առաջի Կիրակիին:

Էջ 92բ. — Շաբաթ, Սրբոյն Սահակայ Հայրապետին:

Էջ 103բ. — Բուռ Բարեկենդամին Կիրակի:

Էջ 120ա. — Մեծի կնմաքեր Սրբոյ Զատիին:

Էջ 276ա. — Կիրակի. մեծի եւ կնմաքեր Սբ. Նշանին:

Էջ 283բ. — Կիրակի վարագայ Խաչի:

Էջ 311բ. — Շաբ. Սրբոյն Գրիգորի Սփանչեղագործին:

Էջ 343բ. — Ի մեծի աւուր Պնմտեկաւտեին:

Էջ 345ա. — Շաբ. յիշատակ է Երեմիայ մարգարէի:

Էջ 351բ. — Շաբ. Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին եղմ ի խոր վերապէն:

Էջ 354ա. — Կիրակի ասն է յեկեղեց-

առջ:

925

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ

(ՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ)

Տեղի

ՌՁԳ=1634

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 20×13×6: Էջ 906: Հանգա-

մանք շատ լաւ: Թուղթ նոսր բամպակեայ: Գրիք՝ Ա. Եսայի, Բ. Վարդերես: Գրու-

թիւն՝ խորագրերն են, սկզբնատողերը եւ գլխագրերն են կարմիր, մնացեալը սեւ մեյլանով, միասին, 29, 27 առջ. ԲՈՐԳԵՐ էջ 3-626 քիչ բացառութեամբ, Նոտրագր էջ 635-901: Համառոտագրութիւնք առատ: Կարմրագիր զարդագիր, լուսանցազարդ եւ գլխազարդ էջ 8, 407, 437, 559: Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմազարդ: Պահպանակ մաղաղաթեայ սկիզբը երկու թերթ, վերջը մէկ, երկաթալէր անտարանի մասեր: Կնիք սեւադրոշմ, ճիւղ. Մ. Անդրէաս Վարդապետ էջ 8 լս. 894 լս.: Ստացող Անդրէաս Վրդ. ըստ կնիքին:

Ա. — ԼՈՒԾՄՈՒՆԻՔ ՊՈՐՓԻՒՐԻ. — 2

Գր. Տաքեացի

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3. — Այս իմ է ի բան Պարփիւրի: ... Այսքան ի բնաբան Պարփիւրի: Իսկ ի Մեկնիցն Դաւթի...:

էջ 8. — Նորին Գրիգորի աշակերտի Համառատ Տեսութիւն ի Գիրք Պարփիւրի. — Ելոյր, Ել: Գու առի Դարձեալ է ե գոյ, ընթանալան եւ հաւատարմ ե...:

էջ 30. — Ներքին Գրիգորի Լուծումն Համառատ ի Տեսութիւն Դաւթի:

էջ 101. — Դիւաթի փիլիսոփայի Առաձ Ե:

էջ 106. — Նորին Վասն Բաժանման:

Բ. — ԼՈՒԾՄ. ՍՏՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ. — 2

Գր. Տաքեացի

էջ 108. — [Այս իմ է ի Գիրք Ստորագութեանցն:

էջ 112. — Եռամեծին Յովհաննու Հայաց փիլիսոփայի եւ Վարդապետի Հաւաքումն Համառատ վերլուծութեան Ստորագութեանց Արիստոտելի, Աշխատասիրեալ ի Գրիգորի աշակերտէ. — Ստորագութիւնք վասն այն կոչին զի տասնեքինն տմ. սեւակաշնադոյն սեռք են, եւ ի վերայ տեւակաշն ստորագրին...:

Գ. — ԼՈՒԾ. ՊԵՐԻԱՐՄԵՆԻԱՍԱՅ. — 2

Գր. Տաքեացի

էջ 231. — Այս իմ է ի Լուծումն Պերիարմենիա Գրացն:

էջ 235. — Նորին Յովհաննու Որոտնեացի Համառատ Լուծումն Պերիարմենիա Գրացն, Հաւաքեալ ի Գրիգորի աշակերտէ. — [Վ]կիցն եւ Նախադրութիւն, ԼԾ. Նոյն Նախադրեալ բանքը. Նոյն է եւ սկիզբը զրոգը...:

Թիշատակարան Հեղինակի. — 1383

էջ 369. — Ի Թուականութեան Հայոց, երեք քառից հարիւրոց եւ երեք տասնից, երկ թուոց, հաւաքեալ Լուծումնք սակաւ ինչ Ստորագութեանց եւ Պերիարմենիա Գրոց, մատամբ տխեղծ եւ անարհատ ձեռն, Ներհուն հսկողի բանի խնդրողի, ի լուսաւոր բանից մեծ վարժապետին իմ Յովհաննու Որոտնեցոյ, առ ի վարժումն աշխոյժ մտաց ուսումնասիրացը: Արդ եթէ զտեղ ինչ ի սմա ըստ կամաց ձերոց, Տեսան շնորհ եւ վարժապետին իմ, իսկ Նուաղն մեղումն տկարութեան, զի միայն փոյթ ունի է ոչ թաքել ըստ ինչ կամ բան: Այլ եւ յովակասն ընու, եւ զաւելորդն կշռել, եւ սխալանաց մերոց յարտեաց թողութիւն խնդրել աղաչեմ յաղաքաբասէր կամաց ձեր ի Տէր. որ եւ մաղթեմ զաղաքաբարոզող զըրել զսակաւ յիշատակս, զի եւ զուգ զրեւելիք ի դպրութիւն կենացն ամէն: [Այլ եւ զհամալորակն իմ եղբայր զԴէորդ Վարդապետն Եղեկացի, որ աշխատեցաւ սրբադրելով, զսա՛ յիշեցէք ի Տէր աղաչեմ:

Դ. — ԼՈՒԾ. ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ. — 4

Գր. Տաքեացի

էջ 369. — Այս իմ է ի Լուծումն Առաքինութեանցն:

էջ 370. — Նորին Գրիգորի աշակերտի Յովհաննու մեծի, Համառատ Լուծումն Առաքինութեանց Արիստոտելի. — Զի յետ Աշխարհաց Գրոց, ԼԾ. Աստ կարգէ վասն Դից, Նախ զի եւ այս թուստ է առ Աղէքսանդրոս: Երկրորդ, այն մեծ աշխարհի պատմութիւն, եւ այս փոքր, որ է մարդս...:

ՅԱՇԵԱՐՀԱՅՆ ԼՈՒԾՄՈՒՆԻՔ

էջ 385. — Զմամնիք առացեալ: Այսոքիկ ի պարզոյ լինին յարփոյն, զոր տնտեղեակքն թռչն առնն աստեղեաց...:

էջ 392-405, Նոտարիէր.— Ա.— Յազազ Գոյալքեան եւ Էմքեան:— Բ.— Յազազ Գոյալքեան:— Ժ.— Ժ.— Յազազ Զօրուքեան:— Ժ.— Յազազ Մարմնայ.— Մարմնին է հոմանուն ըստ չափոյ, զի նախ Նոյնանէ դառալին տեսակ յոյացուիլուն, որ է սեն նիւթականաց, բռնիքի է ենթակայ ըստ կայանի ամ. զգալի սրտիւնութեանց...:

էջ 406, դատարկ:

Ե.— Լր.— ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԱՐԻՍՏԱԿԵՍԻ.— 4

էջ 407.— Նաքիմ Գրիգորի աշակերտի (նոսմանու Որտոնցւոյ, Լուծումն Լամառաւս դժուարիւմաց բանից ի Գիրս Գրչաւքեան. որոյ յԱռիտակէսէ Հանտարէ.— Վերլուծութիւն: Լծ.— Մեկնութիւն յայտնուպէս...:

ԼԾ.— ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԳԵՈՐԳԵԱՆ.— 4

էջ 419.— Նաքիմ Գրիգորի Լուծումն Լամառաւս ի իւրտ Գրչալքեան Գեորգեան վարդապետի. գոր Ուայ խնդրեալ էր Կոստանդեա Գրչի, եւ ապա Գոյմերիցեանց Ստեփանոսի.— Անպարապ անձամբ: Լծ.— Նախ հոյացողի յիրս եւ ի բան...:

էջ 432.— Դարձեալ իւրտ Ուայ Գեորգ վարդապետի առ Ստեփանոս Գոյմերեանց գրեալ.— Յաղապ զըշութեան արուեստի: Լծ.— Գրչութեան արուեստ է, եւ զամ. արուեստ պարտ է ուսանել, եւ ապա գործել...:

Զ.— ՄԵԿԵՆ. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ.— 1

էջ 437.— Մովսէսի Քերդաղի, Յաղապ Քերականութեանց.— Քերդաղ է որ իրաւամբ մատուան զիտէ բանին, եւ ճանաչէ զգէմս խաւսիցն, զոր ինքն տեղեակն է լեզուին. զի քերդան ի վերայ ողորկութեան բանին ասացաւ...:— Լնմտ.— Ն.— Աղոնց, Արուեստ Իրոնիսեայ Քերականի, 1916, էջ 159:

էջ 437.— Քերդաղութիւն.— Քերդաղութիւն է առասպելաբանութիւն, զի որպէս Հիւսնութիւնն բաժանի ըստ տեսակաց... եւ ձայն ձայն ընդունի անուանականութեան, եւ յԱստուծոյ տրամաբանի: Քերդաղ է սեռականագոյնն եւ գերակատար

Բանն, զմերս քերականելով բնութիւն, զոր Լայր սրբաց եւ առաքեաց. զի որպէս ներտորմամբանական բանն անհրեւոյթ է ի մեղ եւ սոմարմին, զգիրկ անեալ առաջաբանականն բանին, ճայթմամբ յաւաք ցնդի, եւ ի վերայ քարտիս անհրեւոյթն երեւի, եւ է մի բնութիւն ներտրամադրականն եւ յառաջրեականին, որպէս իմաստաբերեցին մեղ վարժք ճարտասանիցն Սր.— Հոգովն մաքրելով. զմիաւորութիւնն բանին եւ մարմնոյն, Սր.— Նարքն մի բնութիւն.— Լնմտ.— Նոյն, անդ:

էջ 464.— Դաւիթ փիլիսոփայի, Յաղապ հասարակ շաղաշարաց.— Հասարակութիւնն այս ըստ երկուց իմն ունի Նշանակութիւն, ըստ Հիոյնի, եւ շան, որ յանուան մասին է, որով առանձնանայ էդի ձայնի. ինչ ի յարուէն...:— Լնմտ.— Նոյն, էջ 168:

էջ 479.— Մովս.— Քերդաղի, Յաղապ Ընդունելութեան.— Ընդունելութիւն յանուան է ի բայն ունի զիւրն հոսթիւն, եւ լինի մի մասն յութիւն, եւ զէմք ոչ երեւին սորա...:— Լնմտ.— Նոյն, էջ 176:

էջ 484.— Յաղապ արուակամի եւ իգականի, Մովսէսի Քերդաղի.— Սերքս այս ստին ընտրողութիւն մտացն առ բանին տեսութիւնն, զի յետ անուան ապա զքերտն որոշէ. արուականին՝ Տրդատ, իգականին՝ Տրդատուհի...:— Լնմտ.— Նոյն, էջ 170:

էջ 486.— Մովսէս.— Յաղապ Զեւոց.— Զեւքս այս միանունարար յովական ցուցանի, եւ ըստ ինքնութեանն առանձնանայ ի սահմանի...:— Լնմտ.— Նոյն, էջ 171:

էջ 496.— Ստեփանոսի ստորագրութիւն.— Գիտութիւնն կամ Հանուր է, կամ մասնական, կամ Հանդերձ պատճառաւ կամ ստանց պատճառի...:

էջ 505.— Մովսէսի Քերդաղաւար Մեկնութիւն Քերականի.— Գրականութիւնն ստուգարանի քերականութիւնն եւ հմուտն Զ.— մասամբ կարէ վարել զարուեստն. իսկ ամենակատար իմաստութիւն Ած.— է, որ իմաստութեամբ Հիմն արկ երկրի: Եւ քերդաղաց, զանդիւր արուեստաւորացն ասէ, զՀոմերոսի եւ զԱլլոցն, եւ շարագրողացն զպատմութիւնն Հրէիցն եւ Հեթանոսաց, եւ ապա զբնասողնէից: Զի նախ դատաւ մասունք յանին եւ վանկ, եւ նոցօք վարժէին. եւ Հա-

յնցիս ի դէրանց կենան հնարեցին գիր, նախ ֆաղդէացիք, եւ ապա Լատինացիք, եւ անին զանձարմինն ի մարմինն: Ապա Դէոնիսոս Թրակացի ուն, զառաջնոցն դիւտն չարայարեաց ի մի, զոտոսն եւ զառոզանու-թիւնսն, զոր յետ բաժանման լեզուացն զըտին ազգ եւ վարէիին անգիր, հանդերձ իւրով վիւտիւքն, էած ի ցանկութիւն լոռշա-ցըն քերդելով, այս է ողորկելով զբանն: Դարձեալ քերդողութիւն, գիրթողութիւն ասի, զի գիր զտաւ եւ թողաւ, կամ ի գիրն թողու ուսումն իմաստից: Ասեն ոմանք զՍէթ զտող զրի եւ աստեղագիտութեան. վասն որոյ աստուած կոչեցաւ, եւ որդիքն որդիք աստուծոյ:

Էջ 507.— Հրց. Պղատոն զԱրիստոտէլ որպէս ընդունէր... — Հրց. Նա, զնա որպէս սիրէր...

Ծանօթ.— Լուսանցքի վրայ Ստեփանոս անունը կը տեսնուի կրճատուած ձեւով հինգ տեղ, էջ 443, 444, 453, 461, 480. Իսկ Մովսէս Երեք տեղ, էջ 461, 485, 486:

Է.— ԳԻՐԲ Ի ՎԵՐԱՅ ԲՆՈՒԹԵԱՆ.— 3

Իշախ Գեառամայ

Էջ 508.— Ամուսմբ Աստուծոյ, Գիրք ի վերայ Բնութեամ, համարկամ ի մասնա-կամ, Գեառամայ ռուսիմ աշխատեալ ի-շախ ամուսմ.— Խնդիր վասն բնութեան այսպիսի արասցուք: Յորժամ դրայցոյց Ած. զէսս յոչէից, զտեղի բնակութեան մարդկան կաղմեաց աշխարհ՝ ձեռնամար Երկնից յաւերնեալ...:

Ը.— ՅՂ. ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԴՈՅ.— 3

Բուսայիգ

Էջ 528.— Բուսայիգայ իմաստեայ, Բազաւածոյ, Յազաւս Կազաւսքեան Մարդայ.— Կաղմեաց Ած. զմարդն իրեւ զբազաւ Բժ գրամ[ը] որք են Բ աչք, եւ Բ ա-կանը, եւ Բ քթափողք, եւ Ա բերան...:

Էջ 530.— Գալիւսմայ.— Աբար Ած. զլուսին Գ մասն. տեսող, եւ իմացող, եւ յիշող. եւ զամ. իմաստ եղ յուղեղն որ ի նմա...:

Էջ 533.— Վասն Սրտին.— Ստեղծ Ած. զսիրտն Թազաւոր ամ. անձին...:

Էջ 539.— Վասն է ամուսմեցն:

Էջ 540.— Վասն պատուիրանին Ա-դամայ.— Հրց. Որո՞վ զանազանի աւրէնք, եւ պատուիրանք, եւ հրամանք...:

Էջ 553.— Վասն Ենովսայ.— Հրց.— ԶԻՆՆ է յոյսն Ենովսայ, որ ասէ գիրն. Յուսացաւ կոչել զանուն Տեառն Աստու-ծոյ...:

Էջ 555-558, զատարկ:

Թ.— ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ.— 5

Արիստոտէլ

Էջ 559.— Արիստոտէլի վերլուծա-կամ.— Դիտաւորութիւն Արիստոտէլի ի վերլուծականէն բուռն հարկանել զպարզ հաւաքմանէ: Այդ իթէ է դիտաւորութիւն աստեղայ վերլուծականաց պարզ հաւաք-ման, դիւրոյ վաղվաղակի յիսկզբանս: Նախ ասել արժան է...:

Էջ 559.— Ընդ այստեղի... Պրակ ԺԴ.— Ամենայն նախադասութիւն կամ գոյոյն է, եւ կամ ի հարկէ գոյոյն, եւ կամ ի մարթ եւրոյն...:

Ժ.— Էջ 602.— Հարցումն յԱրիստո-տէլէ.— Դու հանրականագո՞յն ես թէ կեն-դանի...:

Էջ 604.— Վերլուծութիւն Ստորագու-թեան Արիստոտէլի, Ժ բան:

Էջ 608.— Վասն Է՞ր տառն եմ ստորա-գութիւնիմ:

ԺԱ.— ՅԱՂԱԳՍ ԳՈՅԻ.— 2

Յազի. Դամասկացի

Էջ 610.— Յազաւս Գոյի, Էւրթեան եւ պատահեան: Թարգմանած Բազաւսու-նոյ Մամիկոնէի յուսմարեմ գրով.— Գոյ է հասարակ անուն ամ. դոյից, եւ այս արդեւք դոյ՝ հատանի յէութիւն եւ պատա-հումն, Էութիւն իր իմէ է ինքնագոյ... — Հմտութիւ 898:

Էջ 618.— Յազաւս Ստորագութեանց.— Ամենայն Ստորագութիւն ի վերա բազ-մաց ասի...:

Էջ 620, զատարկ:

ԺԲ.— Էջ 621.— Պատասխանի մեծ ի-մաստապիսի Սեկունդարի, զոր հարցեալ

տիեզերակալ կայսրն Անդրիամոս — 2/3, է աշխարհ, պատասխանի արայ ինձ, Ասէ Սեկունդոս ի ձեռն զորոյ. Աշխարհ մեք զհաստատութիւն եւ զփողոյն երկնի եւ երկրի ասեմք...

էջ 627-634, դատարկ:

ԺԳ. — ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՊՈՐՓԻԻՐԻ. — 1

էջ 635. — Բայց երեւցաւ թէ ոչ սեռ եւ տեսակ պա[րզարար], ԼԺ. Սեռ եւ տեսակ պարզարար ոչ ասին, աշխիքն, միայնարար, զի յորովք են սեռք...

էջ 658. — Լուծմամբ Պարփիրի Մեկնութիւն: Լուծմամբ Ավ. շառ Առաջին, Աւգմեա Լոգի Աժ. — Ելոյր Հարկաւոր. դու ասէ կարեւոր: Յանկումն նախերգանս ԼԺ. Զիւրն ասէ եւ ոչ զՊարփիրին...

էջ 707. — ԻԱ. — Հասարակութիւն տարրերութեան եւ տեսակի, թէ Հանգիտարար ունականն, թէ միշտ աղբնքն գոն որոց բնդունական զոն: ԼԺ. Հասարակութիւն տեսակի այս է, թէ Հասարար կու ստորոգի տեսակն...

էջ 709-710, դատարկ:

ԺԻ. — ԼՈՒԾ. ՍՏՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ. — 1

Վաքարաւ Վրդ.

էջ 717. — Լուծմամբ Ստարագութեանցն, արարեալ Վաքարամալ Վարդապետի. — Աստուտ ձեռնարկէ, ԼԺ. Զայս Դ բանս միայն մեկնէ եւ ասէ զսոսա, թէ են շարունական բան, է ստորաբութիւն, եւ բացասութիւն, եւ են Դ նախադասութիւնք...

ԺԵ. — ԼՈՒԾ. ՍՏՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ. — 1

էջ 751. — Ստարագութեանցն Արիստոտելի Լուծմամբ: Աւգմեա Քրիստոս Բանդ. — Հոմանունք ասին որոց անուանք միայն Հասարակ, ԼԺ. Հոմանունք այնք ասին որ զանուն միապէս ունին, եւ բանն, այսինքն, սահմանն այլ եւ այլ, որպէս կենդանի մարդն, եւ այն որ ի[ն] տախտակ կամ յորմ զկողմ Հանեն...

ԺԶ. — ԼՈՒԾ. ՊԵՐԻԱՐՄԵՆԻԱՄԻ. — 1

էջ 809. — Լուծմամբ Պերիարմենիասէ. — Զատեցաւ մեք երբեմն: ԼԺ. Կամ ի

Ստորոգութիւնս, կամ ի Պարփիրն ճտեալաւ: Ամ. բանն իրողութեանս այսորիկ տեկնալութիւն, ԼԺ. Ի բանական իրացս ազնկալութիւն մեր ոչ այլ ինչ է բաց մարթի զբան շարեւ թէ ո՛ր առաջին, եւ որ զկնի, եւ ապացուցել...

ԺԷ. — էջ 842. — Լուծմամբ Արիստոտելի Վասն Աշխարհաց Գրաց. — Իմաստուն ստորոգիւ աշխարհէ բնախօսելով սկիզբն ի ճշմարտութենէ առնէ...

ԺԸ. — էջ 869. — Համառատ Վերլուծութիւն Պարփիրի դժուարալուծացն, ի յերկասիրութեմէ մեծ հոնտորի Յոնանու: Հրք. 2/3, է սահման ընթանիւն: Պոյի. Ընթանուոր է ի թուով, ըստ տեսակի, ի բազմաց ընկալեալ...

էջ 877. — Լուծմամբ Ստարագութեանցն. — Յասիցելոցս. լուծ. ի խօսից զինչ խօսի ոք. աստուտ ձեռնարկ զայս Դ բանս մէն մեկնէ եւ ասէ զոսոս, թէ են շարմաւնական բան, է եւ ստորաբութիւն եւ բացասութիւն, եւ են Դ նախադասութիւնք...

էջ 894. — Յաշխարհացն Լուծմամբ. — Զաճանք ասացեալ: Այսորիկ ի պարզոյ լինին յարիւն, զոր անտեղեկանքն թռիչաւ ասն աստեղաց... — Տես Վերեւ էջ 385:

էջ 902-906, դատարկ:

Մամր յիշատակագրութեմէ Գրչաց —

Ա. — Եսայի Գրչի, Բուրդադի մասին. — 1634

1. — էջ 565. — Զյեսայայ յիշել աղաշմ. — 1629:

2. — էջ 626. — Եւ զ ր մ ռ վ ր թ ի [Եւ ս ա յ ի ա յ] յիշելի զծոյս յիշել աղաշմ. — 1629. — Հմմտ. Երեւանի Մ. Մաւնաղարանին թիւ 1740 ձեռագիրը, ուր յարեւմտան յիշատակագրութիւն մը ունի Եսայի զրիշը, 1626 թուականով (Տես, Պատմա-Բանասիրական Հանդէս, 1965, թիւ 31, էջ 238):

Բ. — Վարդեքեռ Գրչի, Նոտարարի մասին. —

1. — էջ 750. — Զբաղմամբ զծոյս յիշելիք եւ ի մաքրափայլ յաղաթ ձեռք, ով պետք սուրբը: Եւ զուր յիշեալ ի Գրիստոսէ, ամէն:

2. — էջ 841. — Զբաղմամբ եւ զԲըշ-

ուսումնական անձն զՎարդերես՝ բարբի յիշ-
ման արժան համարեցիք, ով իմաստեաց-
եալք ի Գո. եւ ծնողաւք եւ յամենայն ե-
րախտաւորօք, ամէն, Յիշողն ոչ զնա ի
դատաստանն, այլ ի կեանս յաւիտենական

հանգիստ, ամէն, Հայր մեր որ յերկինս,
որ. եղիցի ան:

Մամօք. — Հայր մերի այս տողը վանկ
առ վանկ կանոնաւոր կերպով խաղաղութեամբ
է:

926

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 20x15x2-5: Էջ 286: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրու-
թիւն ամբողջովին սեւ միւնով, միասին,
20 տող, Նոտրադիր: Համառոտագրութիւնք
սովորականէն քիչ մը աւելի: Կաշեկաղմ
խաւքարտեայ: Դատարկ Թուղթք, ը-
կեղբը ութ թերթ, վերջը երկու: Նուիրող՝
Գրիգոր Տէյրմէնեան:

Մամօք. — «Աստուածարանութիւն
Թարգմանեալ որպէս երեւի ի Միտթար-
եանց՝ Հարց պատասխանեալ՝ բաժանեալ ի
եւ պրակս առաջին մասնն յորում խօսի յա-
ղապ Աստուծոյ, Նոտրադիր նոր՝ անթուա-
կան» (Ստալանեան, Յուլիս, էջ 494):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Խնդիր նախընթաց: Յաղապ
Աստուածարանութեան: Գլուխ Ա. Յաղապս
Առարկայի Աստուածարանութեան. — Ա-
ռարկայ իւրաքանչիւր մակացութեան է
այն ինչ որ առարկի նմա ի քննութիւն, կամ
զորով պատաղի: Եւ բաժանի ի նիւթական
եւ ի տեսական...:

Էջ 21. — Գլուխ Բ. — Յաղապս բնու-
թեան եւ յատկութեանց Աստուածարանու-
թեան. — Արդեօք Աստուածարանութիւնն

իցէ՞ դիտութիւն...:

Էջ 35. — Գլուխ Գ. — Յաղապս Աստ-
ուածարանական Տեղեաց. — Հրց. — Զի՞նչ
են Աստուածարանական Տեղիք...:

Էջ 37. — Առաջին Մասն Աստուածա-
րանութեան: Յաղապս Աստուծոյ: Վիճարա-
նութիւն Առաջին: Յաղապս այնք որք վերա-
բերին առ էութիւնն Աստուծոյ: Խնդիր Ա-
ռաջնորդ: Յաղապս գոյութեան եւ էութե-
անն Աստուծոյ: Պրակ Ա. Արդեօք իցէ
Աստուած:

Էջ 188. — Յօդ. Գ. — Յաղապս Աստ-
ուածային Անձանց:

Էջ 199. — Պրակ Ե. — Յաղապս դիտու-
թեանն Աստուծոյ:

Էջ 225. — Յօդ. Ա. — Յաղապս միջ-
նորդի դիտութեանն Աստուծոյ:

Էջ 268. — Լուծմունք Առարկութեանց.
— Առարկիցեա նախ ի Սբ. Գրոց...:

Յիշատակագրութիւն. — 1860

Էջ 285, շեղադիր. — Նուիրեցի ի յի-
շատակ Թանգարանի վերջնութեան Սըր-
բոյ նրբուաղէմի, յորդորմամբ վերատեսչի
նորա Եսայի Վարդապետի, 1860 յամին,
յուլիսի 9: Մահտեսի Գրիգոր Տէյրմէն-
եան:

Էջ 286, դատարկ:

927

ՇԱՂԿԱՊԷ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿԱՆԷ ՊՐՈՎԼԻ.— 6

ՄԵԿՆ. ՍԻՄԷՈՆ ԵՊՍ. ԳԱՆՆԵՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 21x16x2: էջ 244: Հանգա-
մանք բաւարար. որդերէ ծակծկուած, ընդ-
հանրապէս լուսանցքներու շուրջ: Թուղթ
հասարակ: Գրութիւն՝ խորագրերները եւ
յլլիպիւրները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, միասին, 22 տող: Նոտքագրի: Հա-
մուտտադրութիւնը շատ առատ: Կաշե-
կալով խաւաքարտեայ քայքայուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4. դառաբակ, անմաքուր:

էջ 5.— Սիմէօնի Գառնի Եղեղի
պոսի արարեալ Մեկնութիւն Գրացն Պրով-
լի: Յառաջաքանութիւն քարգմանագի.—
ի թարգմանչացն մերոց առաջնոց, Մօսէսի
ասեմ եւ Դաւթի, եւ ընկերաց սոցին, որք
աթենական ուսմամբն էին կրթեալք, ոչ ու-
նիմք զՊրովլոս թարգմանեալ կամ մեկ-
նեալ...:

էջ 8.— Յանկ:

էջ 11.— Պրովլի Իիաղոխօսի Պղա-
տնակեան Խիստատօրի Շաղկապք Աստ-
ուածաքանակեմք. Հառաք ՄԺԱ.— Ամ.
բարդութիւն հաղորդի միոյն, իսկ եթէ ոչ
հաղորդի՝ ոչ ամենայն մի եղանի...:

էջ 105.— ՀԻ.— Յաղագս Պատմապո-
քանակեմք.— Ամ. ընտանութեամբ
պատեմազ գեղարդի քան զայնս որք յինքնէն
կատարին...:

էջ 239.— ՄԺԱ.— Ամ. ազնուական
անձն ի վայր իջեալ յարարածս՝ բուրբովին
ստորադոյանալ...:

էջ 242.— Ներեւ Լուծմունքս Բանիցն
Պրովլի Պղատնական իմաստասիրի, ի հա-

ղարորդի եւ ի հարկբորդի Թուականու-
թեանս Հայոց [= 1651], ի նուառտ Սիմէօնէ
Դառնոյ Նպիտեկոպոսէ, որ աղաչեմ զհան-
դիպօղադ՝ ներել ինձ ի ձեռնամխութիւն
լանիցս ալոցիկ. զի դուցէ որ հանդիպօղ
սրում Ած. եւս պարզագոյն տեսութիւն չը-
նորհիցէ: Բայց առ այն շնորհ ունիցի չը-
նորհաց պարզեւողին Աստուծոյ, որում ան-
բաւ փառք ըստ անբաւութեան իւրում, ա-
մէն:

Յիշատակարան Թարգմանչի.— 1248

էջ 243.— Յիշատակարան քարգմա-
նագի զլոյսս Թարգմանեցաւ զէրբս Պը-
րովլի Դիադիսոսի Պղատնական իմաստա-
սիրի, ձեռամբ Սիմէոնի անպիտան քահա-
նայի եւ կրօնաւորի, ի վրաց լեզուէ ի հայ
լեզուս, յերկիրս Հայոց ի Վանս վրաց, որ
կոչի Պղնձահանք. ի յաւիտենից Թուակա-
նին ՅԶԾԶ. Աղաչեմ զձեզ, ով եղբայրք, նե-
րել ինձ, զի յոյժ աշխատութեամբ թարգ-
մանեցի: Նախ՝ զի ոչ էի արժանի այսպիսի
սպասարորութեան, սակս չաղախեալ զու-
լոյ մեղօք: Երկրորդ՝ զի յոյժ ծերացեալ
էի, եւ տկարացեալ յայաց, եւ ի մտաց, եւ
ի զօրութենէ, զի զվաթանամենիւք էի: Այլ
զի ոչ էր սա թարգմանեալ ի մեր լեզու,
յայն սակս թարգմանեցի, զի մի պակաս լի-
նիցի սա յաղագս մերմէ:

Արդ՝ աղաչեմ որք ընթեռնուք, կամ
օրինակէք՝ յիշեցէ յաղթս զիս, եւ զիմ
փոքր բանս զերեցէ զկէր. եւ դուք յիշեալ
իշխէ ի Գրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ, որ է
օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

էջ 244. դատարկ, անմաքուր:

Երուսաղեմ

ՌՃՁ=1731

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20x15x2: էջք 272: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Եր-
զրնկացի ոմէ: Գրութիւն՝ խորագրերները եւ
զլսադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, երկսիւն, 23 տող: Նոտագրեր: Հա-
մառօտալլութիւնք սովորականէն քիչ մը
աւելի: Կապ՝ կիսալաթ խաւաքարտեայ:
Ստացող՝ Եսայի Վրդ. Կեսարացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Յամկ ժողովածու Գրայ:
Ա.— Նախ եւ առաջին վասն մարմնոյ թէ
որպէս պահելի է, եւ խորհրդոց մարմնոյն,
եւ թէ ծառայ է մարմինն, եւ թէ ոչ է պարտ
սիրել:... ԽԱ.— Վասն Վիպարանութեան
հարց եւ պատասխանի. Վասն Միութեան եւ
երկուութեան, եւ պատասխանիք երկարեա-
կաց:

էջ 4ա.— Փառք Ամենասուրբ Երբոր-
դութեանն Հօր եւ Որդոյ եւ Համագոյ Սըր-
բոյ Հոգւոյն, այժմ եւ անգրաւ յաւիտենիւ,
ամէն:

Ես անարժանս երզնկացի,
եւ ձեր ոտիցդ հող եւ փոշի,
դժադրեցի ի քարտիցի,
զխրատական րանս զովելի,
ձեռամբ ումեմն անարժանի,
մեղսամածեալ եւ փանաքի,
ի թվականիս Հայոց ազգի,
ՌՃՁ [= Հազար հարիւր ութսուն] ամի
եւ յամենանն դեկտեմբերի, [= 1731],
Երուսաղէմ Սուրբ Քաղաքի,
Այլ եւ լսողք սիրով սրտի,
վարձատրութեան էք արժանի,

ինձ ասացէք Տէրն ողորմի,
Հայր մեր յերկնս սուրբ եղիցի:

էջ 5ա.— Համառօտ ժողովածու, վա-
սքմ. առ ի պատրաստ գոլոյ ի պէտս մտա-
ռութեան եւ սերտագութեան քամասիրաց.
ոչ իմաստունց եւ գիտնականաց, այլ մնա-
նաց իմոց իմաստակաց եւ տգիտաց, տիմա
թէ մոռացկոտաց: Հաւաքեալ ի մուստ
Մովսիսէ մեղսամած Զուգայեցւոյ.— Պե-
ղաս.— Խորհուրդ մարմնոյ մահ է, եւ խոր-
հուրդ հոգւոյն կեանք եւ խաղաղութիւն...
— Հմտ. Բ. Հատոր, 1967, էջ 533:

էջ 197ա.— Նախերգանք Քարգի
կարգաւ:

էջ 205բ.— Մաղքամք Քարգի կար-
գաւ:

էջ 211բ.— Յարգարակ գկմի Քարգի,

էջ 245բ.— Յաղագս Վիպարանութեան
հարց եւ պատասխանի վասն միութեան եւ
երկուութեան, եւ այլաբանք մեկնադականք
աստի եւ ամտի ժողովեալ ի մայմ Մովսէս
մեղսամածէ.— Աստուածաբանութիւն է
յիտութիւն եւ մակացութիւն էից...:

էջ 257ա.— Համառօտ պատասխանի
երկարեակաց:

էջ 264բ.— Վարք եւ Պատմութիւն
Սրբոյ Մարիամու Մագդաղեմացւոյն.—
Սուրբ աղախին Քրիստոսի Մարիամ էք ի
սահմանացն Մագդաղենեայ Ասորոց...:

Յիշատակագրութիւն.—

էջ 272ա.— շեղագիր.— Գիրքս յիշատակ
է Կեսարացի Եսայի Վարդապետին յերու-
սաղէմ ի դուռն Սր. Յակոբայ:

929

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

Երուսաղէմ

ԺԵ. ԴԱՐ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասաւ 20×14×3.5: էջ 454: Գրաւի
Ը+ԺԱ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասա-
րակ: Գրիչ սառլին մասին, Սարգիս քա-
հանայ՝ լանի սպասաւոր: Գրութիւն՝ խո-
րադիրները, եւ սկզբնատողերէն եւ գլխա-
դիրներէն մէկ մասը կարմիր, մնացեալը
սև եւ միւսով, էջ 5-192 միտին, 27 տող.
195-148 երկուսին, 35 տող. Նորարգէր տա-
րի գրիչներէ, վերջինը մանրատառ: Հա-
մառասարգութիւնը սովորականէն քիչ մը
սեւեռ: Կաշեկազմ տախտակեայ: Մագա-
ղաթեայ պահպանակ սկիզբը եւ վերջը մէկ
մէկ թերթ, երկաթագիր, հաստամ մը
գնչումն Ս. Աստուածածին զրուածքն:
Նկատելով որ այն կը ներկայացնէ հնագոյն
եւ արժէքաւոր օրինակ մը, կ'արտագրենք
մարդկութեամբ:

ՆԱԶՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

(Հատում)

[... զի անցից... ընդ այս շարու-
թեան որք] ընդ երկնաւ. եւ զորչ լինիցի
նոճ ի հեկեցն յատելաց Գի., զի զխոս
նոցա կատարութիւնն, թե որ[քան] նեղե-
րին եւ տառապեցուցին զիս, ուրանալով
զճարտութեան ծնունդ Ածն[լոյն] որ
մարմանցաւ յինէն որ[պէս] է ինքն կամե-
ցաւ: Այլ նշարբք զո առաքելովն որպէս
Տէր ցուցնէ ձեռն արարիչի, եւ յուղարկե-
ցի զիս սաղմոսիւք եւ արհուրթեամբք եւ
երգովք հոգեւորաւք. եւ զաւր նշման ի-
մոյ ան[իջի] ի փառս յանուն Տն. Այ. Ի-
մոյ:

Իւ որոմեցաւ առաքելն Յովհաննէս
Կրիս լուս զայս [յա]մենասուրբ կուսէն եւ
ս[տե]լ. Ոյ մանասուրբ Կոյս մալր Փրկչին
... որպէս եւ պատմութեաց մեզ Տէր. զի
նասացուք հեղութեամբ, եւ քարոզեսցուք
լրանն ճշարտութեան, եւ զյաղթութեան
նորհաւ ընդունել հանապազ ի Քրիստոսէ, ի

միածին Որդւոյ քո եւ ի Տեառնէ մերմէ առ
թշնամիս մեր, եւ առ սիրելիս անուան նո-
րա. նա եւ ամենայն հաւատացեալք յամե-
նասուրբ անունն, զեզ ռւնին բարեխաւս առ
Որդի քո եւ Ած. մեր: Զի քեւ լուծան անէծք
նախահարն Աղամայ, եւ մաւրն Եւայի, եւ
նոցին ամաւթալի մերկութիւնն դարձեալ
նածկի լուսաւոր պատմունհանաւ, ի սուրբ
աւագանէն, յուստերս եւ ի դստերս...
Ժողովեցան եւ այլ առաքելքն ի նմին ժա-
մու, որպէս կուցեալք ի Հոգւոյն Սրբոյ,
Պետրոս եւ Պաւլոս, Յակոբոս եւ Անդրեան,
Փիլիպպոս եւ Բարթողոմէոս, Մաթեոս եւ
Յակովբոս Աղփան, Շմաւոն նախածայոյզ
եւ Յուդայ Յակովբան: Եւ էք Յովհաննէս
առ նոսա. եւ կային յաղաւթս միայն առ
Տէր եւ ոչ զխոնէի[ն] յոր ինչ կուցեցանն: Եւ
համարձեալ զձեռս իւր Պետրոս ասէ. Տէր
Ած. ամենակալ որ նստիս ի վերայ Գե-
րովբեական աթոռոյ ի բարձուն, եւ աւր-
նիս ի զաւրաց հրեշտակապետաց, եւ զիւր
նորհա տեսնես եւ խնամես ողորմութեամբ
քո [... Հրաման ի Տեառնէ] Եւանել յաշ-
խարհէս [եւ] թէ վասն այնորիկ ժողովեաց
զմեզ Տէր. զի յուղարկեսցուք զնա ի հան-
դերձեալն, որպէս եւ կամեցաւ արարիչն
ամենեցուն: Եւ նոցա լուեալ եւ սքանչա-
եալ եւ ի արտմութեան եղեալ սուղ ինչ ար-
տասուցին, եւ դարձաւ զմիմեան միւր-
թարեցին հանդերձեալ յուսովն որպէս ար-
ժանաւորացն է խոստումն, զոր խոստա-
ցաւ ամենեցունց Տէրն յետ աստեացս փոխ-
մանց: Եւ մտաւ ի ներքս ամենեքեան եր-
կոտասան առաքելքն եւ կային յաղաւթս
առ Տէր. ետուն ողջոյն ամենասուրբ Կուսին
Մարիամու Աստուածածին մաւրն Տն. եւ
ընկալան զխաղաղութեան... — Հմմտ.
Անկանոն Գիրք Նոր Կտակարանաց, Վենե-
տիկ, 1898, էջ 460-463: Վերը կարթագի-
ծերով դրուած մասերը կը պակսին մեր օ-
րինակին մէջ, մարաղաթին երկայնքին ու
լայնքին կտրուած ըլլալուն պատճառաւ:

Ա.— ՄԵԿՆ. ՆԵՋՄԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 5

Ն. ԼԱՄՔԱՑԱՅԻ

Էջ 1-4, զատարկ:

Էջ 5.— ՏԵՈՒՅԻՄ, ԳՈՈՒՅԻՄ Ա-
զաւրից Աւետարանին Յանձնաւ, ի խնդ-
րոյ Ստեփաննոսի վարդապետի Յաջորա-
ցոյ, ի Ներսէսէ աշակերտէ իւր, եւ հագե-
ւոր որդեկէ.— (Գ)ԻՐ ԶՈ յԿԱՌԱՎԱՅԻՆՈՒ-
ՔԱՆՈՂ ժԽՈՆԴԱՄ ԵՒ ԵՐԿԻՐԻ, ՀԱՅՐ ՍՈՐՐ, ԵՆՏԱ ՍՈՒՆ, ՎԻՍԹԱՅՈՒՅԱՆՈՂ, ՍՈՒ Ի ԽՆԴԻՐ
ԲՆԻՍՔԱՆ, ԱՍՏՈՒԱԿԵՐԱՆ ԽՈՒՐԵՐԻ
ՅՈՒՆՆԵՆ ԿԱՊԱՔԻՅԵ...:

Էջ 9.— (Է)Ր ընդ եզրայնսն երանելիմ
Օրդիւննէս. մեծաւ ճարտարեամբ ի
ՏԷՐ...:

ՈՒՅԱՏԱԿԱԳՐԱՔԻՄ ԳՐԶԻ.—

Էջ 76.— ՋԱՆԱՐԺԱՆ ԲԱՆՆԱՅ ՂԵՐՈՂ
ՍՈՐԻՆ ՎՍԱՐԴԻՍ ԲԱՆԻ ԱԿԱՍԱՆՈՐ, ԵՂԸԼԵԱՂ
ԿԱՌԱՎԱՅԻՆ ԲՆԻՔԻՐՈՂ Ի ԲՈՐԻՆ: Այլ ԵՒ
ՎՍԱԿԱՆՈՒՍ ԲԱՆՆԱՅ, ԵՒ ԳՃԱՆՆԵՐԻ
ՄԱՐԿՈՍ ԽՈՒՐԱՐԱՆ ՍՐ. ԳԵՐԿԱՅԻՆ ԳԻ.
Այլ. ժեռոյ յԵՂԵՂԵ Ի ԴՈ...:

Բ.— Էջ 77.— ՄԵԿՈՒՅԻՄ ՍՐԱՅ
ՎԱՐԴԱՅԻՍԱՅ ԵԿԵԶԵՅՈՂ, ԽՐԱՐԵԱՂ Ի ՀԱՅՐ
ՄԵՐ ՈՐ ԵՐԿԻՄՍՈՒՄ, ԳՐ ՍՈՅՈՅ ՏԷՐ ԱՅԿԵՐ-
ՈՒՄՈՒ ԵՒ ՈՃԱՐԺ ԱՄ. ԽԱՆՈՒՅԵՅՈՅ ԱԿԱՍ-
ՔԻՆ ԱՄ ՀԱՅՐ ՏԵՐՈՒՄ.— ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՈՐ ԵՐ-
ԿԻՄԱՅ ԵՍ.— ԴԱՅՐ ԵՒ ԱՅԻՐԺ, ԵՒ ԵՆՈՐ-
ՀԱՅԻ ՍԵՆՈՒՆ, ԵՐՈՍ ԳՐՈՎ ՀԱՍԱՔԵԱՂ, Ի ժԻ
ՍԵՆՈՒՆ...:

Դ.— Էջ 88.— ԴԱՐԱՆԱՂ ԿՐԵՒՄ ՄԵԿ-
ՈՒՅԻՄ Ի ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՈՐ ԵՐԿԻՄՍՈՒՄ, ԳՐ ՍՈ-
ՅՈՅ ՏԷՐՈՒ ԱՅԿԵՐՈՒՄ ԻՍՈՅ.— ՀԱՅՐ ՄԵՐ
ՈՐ ԵՐԿԻՄՍՈՂ ԵՍ.— ՈՐ ՀԱՅՐ ԿԱՆԱՆԷ՝ ԳԵՆԵ
Ի ՆԵՐՔՐՈՂ ՍՐԵՂԳՐԱՔԻՆ ԿԱՆՈՒՆԻՆ ԳԵ-
ՐԱՆԷ...:

Դ.— Էջ 97.— ԵՐԱՆՈՂԱՅՈՒՄ ԵՂԻՇԷԻ
ՈՂԳԱՓԱՆՈՒ ՎԱՐԴԱՅԻՍԻ ԵՒ ԱՅՈՂՈՂ ՎԻՍԻ-
ՍՈՓԱՅԻ ՅԱՅԱԳՍ ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՈՐ ԵՐԿԻՄՍՈՒՄ
(Է) ԿԱՐԵՂ ԲՆԻՑԻՄ, ԵՒ ՍՈՒՆԵՂ ՈՒՆԻ ԲԵ-
ՐԱՐԺՐԱՔԻՆ ԲԱՆԻՅԵ...:

Էջ 108-110, զատարկ:

Էջ 111, յԵՆՈՒՄԿԱՐԱՆԻ ՀԱՌՈՒՄ.—
ՈՒՔԻՆԻ ԺԱՆԱՆԿԱՐԵՅ ԲԵՂԻՆԵՂ, Այլ ԵՒ

ԿԿԱՍԱՆՈՂԻՆ ՄԵՐԱՅՈՒԹԻՆ ՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆ-
ԼՈՅ, ԵՒ ԳՐԱՐԻՂ ԿՐԱՆՈՒՄԻ... ՈՐ Է ՍԱՐԿ-
ՆԵԱՂ ԵՐԱՆՈՒՄ, ԱՄԷՆ.— ՀԱՄՈՒ. ՅԻՄԱ.
ԶԵՆԱԿՐԱՅ, Էջ 475-6:

Ե.— ՄԵԿՆ. ԴԱՆԻԷԼԻ.— 7

ՎԱՐԴԱՄ ՎՐՈՂ.

Էջ 112.— ՄԵԿՈՒՅԻՄ ԼԱՄՈՒՍՈՒՍ
ԴԱՌՆԻԼԻ ՄԱՐԿԱՐԻ, ԳՐ ԵՂԵՂԱՅՈՒՄ ԵՒ
ԻՄԱՍՏԱՅԻՆ ՎԱՐԴԱՅԻՍԻՄ ՎԱՐԴԱՄԱՅ
ՂԱՐԱԳՐԵԱՂ, Ի ԵՂԵՂԻՐ ՄԵԿՈՂԱՅՈՒՄ ԺԱՅ-
ՈՒՅ, ԵՐԵՐԻՄԻ, ՀԻՍՏՈՒՄԱՂ. ՍՈՒՅԻՄՈՒՄՈՒՍ
ՍԻՍՅՈՂ, Ի ԽՈՂՈՂ ՈՒՍՏԱՄԵՍԵՐ ՄԱՅ-
ԿԱՅ, ԱՂ Ի ՂԻՐԵՍԻՍԱՍ ԻՐՈՒՂ ԸՄՔԵՐԵՍ-
ՂԱՅ.— ՄԵՐԱՆՈՐԺ ՄԵՐ ԵՒ ԿՐԱՐԺ ԵՒ ՈՐ-
ԿԻՐ ԵՐԱՐԵՅԻՆ ԿԵՆՈՒՄՈՒՄԻՆ ՄԵՐԺ
ՈՒՆԵՂ ՄԵՐԱՆՈՐԱՅ ԼՈՂՈՂՆ ԼԱՄՈՒ-
ՍՈՂ...:

Էջ 113.— ՄԵԿՈՒՅԻՄ ԴԱՌՆԻԼԻ ՄԱՐ-
ԿԱՐԻ.— (Դ)ՆԻԼԻ Ի ՆՈՅԱՆԷ Է ԳՐ ՍԶ
ԱՐԺԷ ԱՅԽԱՐԷ, ԵՐԱ ԳՈՂՈՒՍ ԱՅԻՆ, ՈՐ ԴԵ-
ՐԻՍՈՒՄԻՆ ԽԱՆԷՐ...— ՀԱՄՈՒ. ԹԻՆ 632:

Զ.— ՄԵԿՆ. ԵՂԵՂԻՒՄ.— 5

ԵՐԱՅԻ ՆԵՅԻ

Էջ 123-124, զատարկ:

Էջ 125.— Ի ԽՈՂՈՂ ՍԵՆՈՒՄ ՍՈՒ-
ՓԱՄՈՒՍԻ ՍԻՆՅԱՅ ՈՒՄԱՆԻՄՈՒ ՎԵՐԱԴԻՍՈՂԻ
ԱՐԱՐԵԱՂ ԽԱՆՈՒՄՈՒՄ ՄԵԿՈՒՅԻՄՈՒՄ ԱՍՏ-
ՈՒՄԱՅՈՒՄ ՄԱՐԳԱՐԵՒԱՅԻՄՈՒՄ ԵՂԵՂԻՒՄ,
ԵՐԵՂԵՂԻ ՎԱՐԴԱՅԻՍԻՄ ԵՐԱՅԻՄ ԽԱՅԿԱՅՈՒՄ
ՍԵՆԻՄ.— (Ե)ՆԵՆԷ ԱՆԵՂ ԲԵՂԱՅՈՒՄ ԳՐԱՅ ԿՐ-
ՐԱՄԱՆ ԶՈ ԱՍՏՈՒԱԿԻՆ ԸՂԺԵՅ...:

Էջ 126.— ՅԱՆԱՅՐԱՄԱՆ ՎԵՐԱՅԻՄՈՒՄ
ԻՆՈՒՄ ՄԱՐԳԱՐԵՒԱՅԻՄՈՒՄ ԵՂԵՂԻՒՄ.—
[ԱՍՏՈՒԱԿԻՆ ԱՐԱՐԵԱՅՈՒՄ ԲԱՆԻՆ...]

Էջ 244.— ՏԵՍԻ ԵՐԴԱՐԱՅ.— (Մ)ԿԻՐ-
ԲԻՆԱՆԷ ԱՐԺ ԵՐԿԵՐԺ ԵՆՈՒՄՈՒՄ...:

Էջ 310.— ԱՆԱՂ ՎԱՍՈՒ ՈՐԺՈՒՄ,

Էջ 407.— [Ը ԳՐԱՅ: Ի ՎԵՐԱՅ ԳՐՈՒ-
ԳԱՅ:

Էջ 444.— ԽԸ ԳՐԱՅ:

Էջ 450-454, զատարկ, ԲԱՅԻ 451ԷՆ,
ՈՐ ԶԵՂԵՂԻՐ ԵՆՈՒՄ ԵՆ ՀԱՌՈՒՄՈՒՄ ԱՐԱՐԱ-
ՆԱԿԱՆ ԿՐԱՔԻՆԵՐԻ:

930

ԵՐԱՏՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ (ՄԱՍՆԱԿԻ) — 4

Ն. ԼԱՄՐՈՆԱՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւոյ 21×15×1: էջք 94: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: 'Գրութիւն'
խորադիրները եւ սկզբնատուները կարմիր,
մնացեալը սև: Ճիւղնով, միասին, 27 տող:
Նոսր շնչադիր: Համառոտագրութիւնք ա-
ռաւ: Կազմ կիսալաթ խաւարտեալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-4. դատարկ:

էջ 5.— Նարին սրբայ ներսնի:— Արդ
այս բանք եւ աստուածային օրինադրու-
թիւնք սպասաւորութեամբ մտաց եւ ի ձե-
ռին իմոյ թշուառ ներսնի ասացաւ ի հոգ-
ւոյն Աստուծոյ, ի նախակարդեալ թուա-

կանդ ի Որջիւ, եւ ի ժամանակ կենաց մե-
րոց մինչ էի ի Դ ամաց...

էջ 7.— Տեսան ներսնի Սպիտկոպոսի
կիլիկեցեայ Տարսուսի հօրհրդածութիւն
վասն ազգափառ հաւատայ նկնդեցայ, որ
ի Սր. Սրբորդութիւնն եւ ի Տօրեմութիւնն
Քրիստոսի:

էջ 20.— Ի խնդրայ հարցման երեցա-
գայն հզարաց, Քննութիւն 'Կարգաց եկե-
ղեցոյ եւ բացատրապէս արժումն արտա-
բուստ մտեալ ի սա ճորտածութեանց:

էջ 32.— Քննութիւն օրինակաց հաս-
տատարեան հարցն տաճարութեանց...

էջ 87-94. դատարկ:

931

Ա.— ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԻՒՆ ՄԱՐԿՈՍԻ.— 11

ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԴ.

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւոյ 20×14×3: էջք 458: Պրակք
ժԴ+Ջ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասա-
րակ: Գրեւէ երկրորդ մասին՝ Մարգար Սար-
կաւայ: Գրութիւն՝ խորադիրները եւ զբ-
խադիրները կարմիր, մնացեալը սև: Ճիւղ-
նով, երկսին, 32 տող: Նոսրագիր: Համա-
ռոտագրութիւնք առաւ: Կարմրադիր զար-
դապիր եւ զխաղարդ, էջ 1, 331: Կաշեկալմ
տախտակեայ զրոշմադարդ: Դատարկ
Թուղթ սկիզբը երեք թերթ: Ստացող՝ Ջա-
քարիւս 'Ասրղապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա.— Երկրորդ շատրո Մեկնու-
թեան Սրբոյ Անտարամից Մարկոսի, ա-
սացեալ Բարսղի վարդապետի.— Հարցին
ցնա եւ ասեն...

էջ 112ա.— ԺԷ.— Եւ որ առաջին եւ
յկնիւ Էրթային աղաղակէին եւ ասէին, Ու-
սանեա Բարձրելոյն...

Յիշատակագրութիւն ստացողի.

էջ 294 եւ 295, ստորին լուսանցքին,
շնչադիր անհարթ.— Յիշատակ է Սր.
Մարկոսի Անտարանչի Մեկնութեան գիրքս
Ջաքարիայ վարդապետին ի Սր. Քաղաք
Նրոսաղիմ, առ դրան Սրբոյն Յակոբայ,
որդւոյն Ջերեթիայ, եւ Սրբոյն Յակոբայ,
եղբոր Տեսան՝ Արդարոյն, որ է Վիճակ եւ
Աթոռ ապրիւն Հայոց: Ընթերցողդ խնդրե-
ցէք յիշուի մեզ անցած ստացողի եւ ին-
չատակողի զգրքս այս եւ Ան. Քրիստէ ըն-
չանցանս ձեր, ամէն:

էջ 323ա.— ԽԱ.— Եւ ընդ արաւոսն

միաշարքի դան ի դերեզման ընդ արեւմտային...

էջ 320. դատարկ մեծագոյն մասամբ:

Բ. — ՄԵԿՆ. ԱՐԱՐԱՍՈՅ. — 1

Գր. Տաքեւացի

էջ 327-330. դատարկ:

էջ 331. — Հաւատարմ Մեկնութիւն Գրոցն Արարածոց, հաւաքեալ ի Մեկնութեան Վարդանա Վարդապետի, առն հայեցիլ եւ իմաստնոյ, աշխատութեամբ Գրիգորի աշակերտի. — Արդ զիտեւ պարտ է դանուն դրոցս, որ կոչի Արարածք եւ ասի Մեծեղի. եւ են սոցա երկուքի շնորհաբար յայտնիչս՝ այլոց երեսաց. . .

էջ 417. — Եւ մեծեղս ժամանակ մահուան իստակայ, որ եկեաց ի եւ զամ, եւ մեծս ի Բարեօք ծերութեան. . .

էջ 427. — Եւ մեծաւ Յովսէփ ի եւ Մամաց, զոր պատեալ եղին ի տապանի յնդիպասաւ, մինչեւ յիւր որդոցն իւրայէլէ: Եւ արդ զիտեւ ի դի Յովսէփ բաղում կերպիլ նմանի Բրիտտոսի. նախ զեղով յերեսացն, վասնզի եւ ժարդ ունին զմանութեան Բրիտտոսի, այլ մին մի մասամբ: Ազամ հասակուն, Յովսէփ զեղով երեսացն, Արիստոքոմ հերով զլիւրն, Սողոմոն իմաստութեամբն, Երեմիա վարիքն, Դանիէլ աշօքն, Եղեհէլ մայրն: Այսպէս եւ Յովսէփ զեղեցկութեամբ երեսացն նման էր Բրիտտոսի: Երկրորդ, զի հայրն սիրէր զՅովսէփ եւ եղբարքն ստէին զեւ. Զի արժանիս

բացել զմեղ Տէր մեր խոտացելոց բարեւան: Մանաւնդ զաշխատող սորայ ըզ-Մարտար սարկասայն. եւ զեղ փառք յա-խոտանաւ ամէն (էջ 429. . .)

էջ 429. դատարկ:

էջ 430. — Ներիմ Գալազ վասն հաւատաց ի բանն որ ասէ Առաքեալ յիբր. Հաւատալ պարտ է այնմ որ մերժեալ առ Ած. յէ է Ած. եւ որ խնդրեն զնա լիմի պարզելուտու. — Հաստատութեան օրինակ յերեց իրաց ուսուցանել զայլ, աստուածաբան մարդաբն Նայի. . .

էջ 436. — Գլխաւ վարդապետի ասացեալ Գալազ ի բանն որ ասէ: Մեղոք ի յարկն Առա, երկրպագումս ի տեղաւ ուր կացեալ են որք Առա. — Ասէ ուրեմն աւետարանիչն Դուկաս. իբրեւ էջ Տէր մեր Յովսէփ ի յեղեղն տեղի, զնացին զհետ նորա մուղութիւնք բաղումս: Արդ իմանալ պարտ է մեղ աստուածո լուսուն յորում Տէրն նշանաւոր. . .

Մանօր. — էջ 436-442 միասին է: Յաջորդ հինգ Թերթերը՝ դատարկ: էջ 455. — Գովստ Աբրեղակաւ Յառաքեալ վարդապետի ասացեալ վասն Գալազեան Տեառն եւ օրեայ ի տաճարն. — Անճառ ծնունդ Հոր միասին որդի Յովսէփ. — Գալազ զարդապետալ միաս իմ. . .

էջ 456. — Դիւնէֆոսի, Յաղապաստութեան յանձն. . .

էջ 457, դատարկ:

էջ 458. — Մեղեան Տառն Սորոյն Արեւմտի յաստուածաբանութեան. . .

932

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՆՍԻ (ԹԵՐԻ). — 7

Ն. ԵՆՈՐԶԱԼԻ

(ԹԸ. ԳԱՐ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասն 20x14x2.5: էջք ՄԺԲ: Հանդիմանք լուս: Թուղթ ատկան, Գրութեան խորագրերն եւ սկզբնատողերը կարմիր, մասցեալը սև մշկանով, երկօրեւ, 28 տող: Նստադիր: Համառոտագրութեան արտա-

Սեւագին զարդադիր, լուսանցադարձ եւ խորան, էջ Ա: Կաշկաղձ խաւարաբանայ: Պատարկ Թուղթ սկզբը երկու Թերթ: Ստացող՝ Նայի վրդ. Կեաւարցի՝ վանք զիւղէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա. — Ժողովուրդն Մեկնութեան
Սրբո Անտարանի մից մախաշար
վարդապետաց եկեղեցոյ դիւ-
րահաս ըմբերցողաց Ներսիսի մո-
րիմ եղբոր Գրիգորիսի առաջ —
Սրբո զարուծիւն դերազանց եւ քան զնու-
թիւն... :

էջ ձՁԶ 1. — Ոչ կարէ քաղաք թաղել
որ ի վերայ լերինն կացցէ... :

էջ ձՁԹ 1. — Եւ եղեւ իբրեւ կատար-
ւաց զրանս զայսոսիկ զարմանային ժողո-
վուրդքն ընդ վարդապետութիւն նորա. թէ-
պէտ տաղապիսի պարտ է ընդ ծանրադոյն
բանն, եւ տաղտապիս ընդ բարձրութիւն
հրամանացն... :

էջ ձՂԳ 1. — Աւրհնութիւն այբուբե-
նի, եւ վարդապետութեանն... :

Մամր յիշատակագրութիւն. — 1710

էջ ձՂԵ 2. — Դրեցաւ սակաւ օրհնու-
թիւնս ի վանս **ՌՃԾԹ.**

Մամոթ. — Վանքին անունը տրուած է
խառն ծածկազորով, երկու սինադիւր, չորս
դասույնազոր, եւ երկու թուազոր, ուս-
տի՝ դժուարալոյծ :

ձՂԶ 1. — Խախտողանք :

էջ ՄԵ 1. — Ձայնք Աւետարանիս :

էջ ՄԼ-ՄԹ, դատարկ :

էջ ՄԺ. — Խաչածեւ յարեւրինթոս,
նրբեւը գրուած ճայս է քաղաքն Երեւոյթիւն :
Յիշատակագրութիւն. — 1740

էջ ՄԺԼ, շեղազոր անհարթ. — Սրբոյ
Մատթէոսի Աւետարանի Մեկնիչն յիշատակ
է Կեսարացի, որ եւ վանք դիւղեցի, Եսայի
Վարդապետին ի Սր. երուսաղէմ, ի դուռն
Սր. Յակոբայ, ի թվին ՌձԶԹ. յիշեցէք ի
Տէր Գ. :

էջ ՄԺԲ, դատարկ :

933

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 6

Ա Լ Գ Ե Ր Տ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 20×14×4: էջք 604: Հանգա-
մանք լաւ, Թուղթ տոկուն: Դրութիւն՝ խո-
րադիրենբը եւ սկզբնատառերը կարմիր,
մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 23 տող :
Նոտրագիր: Համաօտարդութիւնք առատ :
Գոնասոր գարդազիւր, լուսանցաշարք եւ
խորան, էջ 5, 190: Կաշեկազմ տախտակ-
եայ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-2, դատարկ :

էջ 3-4, ծանկ :

էջ 5. — Քանդի դերազանցութիւն
աստուածաբանական ճարտարութեանն է
նըշյոյ վերինն ճառազայթի, լուսաւորիչ
մրտաց... :

էջ 7. — Գիրք Առաջին Յաղագս Աստ-

ուածաբանութեան: Նախ քէ է Աստուած :

էջ 80. — Յաղագս Ստեղծման էջք :

էջ 190. — Յաղագս Զարին Առնառա-
րակ :

էջ 269. — Յաղագս Հրեշտակակամ Ոգ-
ջունիմ :

էջ 348. — [Յաղագս] Սկզբնակամ Շը-
մոքեացն :

էջ 454. — Սկիզբն Վեցերորդ Դրաց.
Յաղագս Խորհրդաց :

էջ 542. — Սկիզբն Եօթներորդ Գրացն.
Վասն Կատարածի Աշխարհի :

էջ 597. — Թուելոյ Ջերկնայիմ Խըմ-
դութեանց. — Յետ ամենեցուն? Համաօ-
տարար Թուեցուցէ զերկնային խնդութիւն,
ոչ զեկանանն որ ընդ սեռիւն, այլ զսեռս եւ
դակնանցն. քանդի այնքան են մասնաւոր
խնդութեանքն... :

էջ 600-604, դատարկ :

934

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ.— 7

ԱՆԴՐԵԱՍ ԵՊԹ

Պրուսա

1817

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20×15×1.5: էջք 224: Հանգստանք լայ: Բուդի կապտորակ: Գրէչէ՝ Յակոբ Սրկ. Սինանեան, Յարութիւն Սրկ. Պաղտատարեան: Գրութիւն ամբողջովին սեւ մէկանոյ, միասին, 24 տող: Բնարտեաները բոլորովին, մեկնարանութիւնները նոսր շեղադիր: Համառոտագրութիւնը առատ: Կաշեկադմ իտալացորտեայ:

Հակասութեան Մեկնութիւն Յայտնութեան Առաջադիւնքն Անտարանքն Յայտնոյ: Արարեայ Տեան Անդրէ Արքեպիսկոպոսի Կեանքոյ: Թարգմանեալ է Հելլենացի լեզուէ ի Հայ բարբառ ի Կոստանդնուպոլսէ Յերապոլսի: Եւ սըրբապիւն Տեան Ներսէս Արքեպիսկոպոսի Տարածի Կրիկեցոյ: Ի Հայրապետութեան Տեան Տեան Գրեպիւն ի Հայոց Կաթոլիկոսի: Ի Թուին Հայոց Ուր (1179): Ի Հայրապետական Աթոռն Հռոմէայ:

էջ 18.— Գրութիւն Առաջին: Յայտնութիւն Սրբոյն Յովհաննէ Առաքանաբանին:

էջ 100.— Գրութիւն Երեսուներորդ: Վարն Սնոյթայ եւ Սղիայի:

էջ 205.— Գրութիւն ԿԸ երորդ: Վան մասնաւոր կեանքն՝ որ յաթոսայն արտաքս հոսեցաւ:

էջ 217.— Յիշատակ տառիս կառնի՝ Տեան Ներսէսի Կերտնոյակ վարդապետի. զոր կտաւ ի մեծն Անտիոք՝ զրեաց զսո յուսանորութիւն Հայոց:

Յիշատակարան Գրքի.— 1817

էջ 219.— Ենթոք ամենաբարձր եւ պաշտօնի կոսմանեայ պետութեանն առաջադիւնքն՝ շոր եւ Որդայ եւ Հոգոյն Սրբոյ, եւ նորին ռաշակաւնութեան, առաքանցաւ սուրբ զէրքս շնորհալիզ՝ առաջնեայ Մեկնութիւն Տեանն Յովհաննէ. սկսեալ ձեռամբ Սինանեան տրացու Յակոբ սարկաւաղի՝ եւ փոքրաւորի տեանն Պաղտալի արթուն զիտի Պրուսայ քաղաքի. եւ Եղերեայ ձեռամբ Պաղտատարեան մասնակեի Յարութիւն սարկաւաղի Եւզակեացոյ՝ փոքրաւորի նոյն վեհապետին Յամի 1817, յուլ. 39, յառաջարդարանն Պրուսայ:

էջ 220-224, դատարկ:

935

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՏՈՄԱՐԻ.— 2

ՅԱԿՈԲ ՂՐԻՄԵՅԻ

Կ. Պոլիս

ՌՃՂԳ=1744

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 30×14×1.5: էջք 208: Հանգստանք լայ: Բուդի տոկոն: Գրիչ՝ Արքա-

Համ Դպիր Սերաստապի: Գրութեան՝ Խորագիրները, վրապիրները եւ դիմերը կարմիր, մնացեալը սեւ մէկանոյ, միասին,

28 առդ: Նոտարգիր: Համառոտագրութիւնք
եւ նշանադիրք լատական առատ: Կաշեկազմ
խառաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1, դատարար:

էջ 2.— Ամիսք եւ Տօմար Հայոց:

էջ 3.— Տօմար Հայոց.— Կրկնակ ամ-
սոց այսպէս արա: Կայ զնաւասարդի ա-
միսն...:

էջ 10.— Ամիսք եւ Տօմար Հռօմայեց-
ւոց:

էջ 11.— Տօմար Հռօմայեցւոց.— [Թ]ը-
ւական այսպէս արա: Կալ զՀայոց մեծ Թը-
ւական...:

էջ 13.— Անշարժ եղանակիք.— Յուն-
վարի Ա Կաղանդ է. 2, Յայտնութիւն է...:

էջ 18.— Աւուրք լուսնին: Ամիսք Հռօ-
մայեցոց:

էջ 19.— Ժամացոյց մշտնջենական.
Թարգմանցեալ ի լաթիկականէն ի Հայ
բարբառ. ձեռամբ ումեմ նուաստապու-
նեղի Եղիապար Արեղայի: Աստուածատուր
Վարդապետն: ՌՃԶ [= 1731]:

էջ 20-26, դատարար:

էջ 27.— Մեկնութիւն Տօմարիս, գոր-
խնդրեաց Թումա վարդապետ, Մեծափայ
վամից աստուածաբանակ Սր. Ուխտիմ, եւ
սիրով գիայցուածաւ ճարա կատարեալ Յա-
կոբ վարդապետի Ղրիմեցւոյ.— Աճըս գեթ-
երջանիկ բարունապետի եւ երիցս երանեւ-
ւոյ վեհին եռակի, առաքելութեանցն կա-
տարողի եռանձնեա տէրութեանցն եռափա-
փաք ներքնդուսողի ի քուճիլ զոյաւորու-
թեան ի կոյս եռակի ստացեալ սեռօրէն
զնշոյս հոգւոյն ի Թիւ եղակի...:

էջ 29.— Գիտելի է ըստ կանոնաց ի-
մաստասիրաց:

էջ 54.— Լրկնակ ամսոց այսպէս ա-
րա.— Նախ խնդրելի է Թէ ամիսք ուստի
յոյացան...:

էջ 76.— Եօթնբնակ այսպէս արա.—
Նախ խնդրելի է Թէ զինչ է է երեակն...:

էջ 89.— Վերադիր այսպէս արա.—
Նախ Թէ զինչ է վերադիրն...:

էջ 102.— Ամառուտ այսպէս արա:

էջ 112.— Տանուտի տարայ այսպէս
արա:

էջ 133.— Յաղագս սրբամուքեամ չա-
փուց քէ վասն էր չափաքնիւց:

էջ 151.— Եթէ կամիցիս գիտել քէ ա-
րեգակն յարմալ գտող է:

էջ 155.— Թէ կամիցիս գիտել քէ ա-
րեգակն յարմալ կիտի է:

էջ 166.— Նարիմ Յակոբ վարդապետի
Ղրիմեցւոյ, Յաղագս Տօմարական Մակա-
ցոյ քեանց, քէ ի յարայ մարդկանէ արիւն-
տաւորեցաւ: Գիտելի է զի նախ ի նախա-
մարդարէն Մովսէսէ օրինադրեցաւ, զի նա
կարգեաց զորումս զատկաց Հինն Իսրայէ-
լի...:

էջ 173.— Վասն Դարուց.— Առաջին
դարն Ենոթէ փոխեցաւ, Երկրորդ դարն
Ջրհեղէն եւ ախարհ, Երրորդ դարն աշ-
տարակն իննեցաւ: Զորրորդ դարն գայն
Աստուծոյ առ Աբրահամ, Հինգերորդ դարն
Կիք եղեւ յեփլապոսէ: Վեցերորդ դարն ե-
ղեւ մարդեգորութիւն Բանին Աստուծոյ, Եօթ-
ներորդ դարն եղիցի կատարած կենցաղոյս:
Իս մուտ է երրորդին յարութիւն ամենայն
մարդկան: Տես աւելի ընդարձակը Թիւ
939, էջ 490:

Յիշատակարան Հեղինակի.—

էջ 175.— Փառք անբաժանելի երևակ
ունձնաւորութեան եւ միակ բնութեան Հօր
եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ յաւիտեանս յա-
ւիտեան ամէն:

Արդ՝ ով բարունի եւ աստուածային
յիմաստութեան ցանկացող Հոգեւոր որդեակ
իմ եւ եղբայր բաղձալի վարդապետ Թով-
մայ, առաջնորդ աստուածաբանի ջրով-
բեղազնամար Հռչակաւոր Սր. Ուխտին Մե-
ծփայ վանք անւանելոյ, Ահա եւ դայս եւս
զինդիրս քո կատարեցի լազում աշխատու-
թեամբ... զի խնդիրք քո ի վեր է քան
զկար մեր: Այլ ի սիրով քո խնդրելոյ յաղ-
թեալ ձեռնարկեցաք, օժանդակութեամբ
Հոգւոյն Սրբոյ, որ ոչ անտես առնէ զչնորհս
եւ զչաւս հասարակաց օղտութեան: Վասնոր
այդաչեմ զքոյին հեղութիւնդ սիրով
բաղձանաց, զի յիմաստասիրելն քոյ՝ զՅա-
կոբ Ղրիմեցի սոսկ մի անուամբ վարդա-
պետս, եւ ի հառաչալիւր աղօթս քո մի մո-
ռացիս, այլ ի յիշելն քո եւ զԱճ. ողորմին
յիշեցես. ողջ լեր ի Տէր, Այլ եւ աղաչեմ
զդաղարարողսն սիրովն Քրիստոսի զի զսա-

կա՝ յեղատակարանս իմ զբեցես եւ Ած. զբեզ զբե ի զբեռն կենդանեաց, ամէն — շմատ. 1. Ս. Խաչիկեան, Յիշատակարաններ Ժե. Դարբի, Ա. Մասն, 1965, էջ 182:

էջ 170. — Վասն ցուցանելոյ զտանձն լիմատտաթիւրուքեան ար եմ յիտուլ Զ. — Առաջինն է զայնցն...

էջ 80. — Հրամանք Գեորգ վարդապետի եւ ծառայարար կատարումն Ռեզոք աշակերտի. — Զհրաման հարկի բարունելոյ իմոյ եւ վարդապետի քաղ փառքերայի Գեորգ վարդապետի թորգոմեանս տոմարի եւ հայկապան սեռի բնակարայ Հնազանդ ծառայա քո եւ աշակերտ Յակոբ Ղրիմեցի եւ ներգրեւեալ ուղի յաղապա աւտոք չնդիցն...

էջ 111. — Իսկ շարաթն որ է է որ, կոչեցաւ է ժողորակաց: Զի հինքն զէ ժողորականսն է տուն աւտուածոց կոչեին: Զօշակ՝ Կոնոսի. զՄուշթարին՝ Դիոսի. զՄարեխն՝ Արէսի: զԱրեղականն՝ Իոսի կամ Զեւթիոսի. Զօհրայն՝ Ափրոդիտեայ. Զտարախն՝ Երմեաի. զՀուսինն՝ Սեւինի: Զոր Սուրբ Հայրապետք փոխեցին զանունս նոցա եւ կոչին ըրոր շարաթուն եօթն աւտոքն, յարեղական օրն կոչեցին Կերակի, որ է Տէրութեան, վասն Յարութեան Տեառն. եւ զյուսինն՝ Բ շարթի. եւ զԱրէսին՝ Գ շարթի. եւ Երմեաին՝ Դ շարթի. զԴիոսինն՝ Ե շարթի. զԱփրոդիտեան՝ ութ շարթ. եւ զՀուսինայն՝ շարթ:

էջ 196. — Թվին ՌՁԳ [= 1034] ... Թվին ՌՁԶ [= 1729] ... Թվին ՌՄԶԳ [= 1824] ... Թվին ՌԶԶ [= 1957] ... Թվին ՌԵԻ [= 2071]. յայտ ամի ժողորին յոյնք:

եւ առնեն ծոռադատիկ: Պատրաստ կացիք որ չի խարսկիք: Ժեզ Հայոց ազրիլի ԺԳ դատիկ է. Ժեզ շրջանն ՇԼԲ ամ է. ի Ժեզ շրջանն Ե տեղամ ժողորին յոյնք որ են համա ազգ:

Յիշատակարան Գրչի. — 1744

էջ 197. — Փառք ամենասուրբ Երրորդութեան եւ անիմանալի էութեան, տեառ: զօրութեանն, եւ ամենունակ աւերութեանն, Երբ տեմնաորութեանն, եւ Ժոյնութեանն, շօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյ Որդոյ, այժմ եւ անդաւ յաւիտենի ամէն:

Արդ գրեցաւ. Հայոց Տոմարս եւ իւր Մեկնութիւնն, ի աղբյուրիստ զաղագար Կոստանդնուպոլիս, Թվին ՌՁԴԻն, ժայիս տոմարն, եւ ի ԺԻ ամի Թաղաւորութեանն սուրբան Մանուսէն, եւ ի Սր. էջմիածնի որդական կաթողիկոսութեան տեառն Ղաւարու Նախկինացոյն, եւ պատրիարքական Սր. յերուսաղէմայ Տեառն Գրիգորի աստուածարան վարդապետի, եւ պատրիարքութեան Կոստանդնուպոլսոյ տեառն Յակոբ աստուածարան վարդապետի:

Ոայց գրեցաւ անոամբ Թերապարտ Արքաշամ զորի Սեբաստացոյ, Երեսանկեալ աղաչեմ զպաղապարդող, որ Աստուծոյ սիրուն համար անմեղադիր լինիք զրէսկրկին աղաչեմ որ տեպարաս թողուք զմեզ, եւ զՀայր Ժեզ յերկնն չի խնայեք: Զեզ յիշողցի՝ եւ Ժեզ յերկնցոցս առ Հասարակ ողորմեացի յաւուրն անկողին, ուր բանք ըսպարին եւ զորք Թաղաւորեն ամէն: Աստուած ողորմի աստուծոյ, Ժիշոց եւ վերջնոց, ամէն:

էջ 198-208. դատարկ:

Տեղի

1702-1703

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաս, 21×16×3.5: էջք 312: Պրակք Ը+Ե: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ եւ Սաացող՝ Մուգեան Վրդ.: Գրուածին՝ խորագրերը, սկզբնառոտները եւ

զլեռագրերը կարծր, մաքեալը սեւ մեղանով, երկուն, 31 տող: Նոտարագրի մասնը: Համառօտագրութիւնք չափազանց առատ: Գունաւոր զարդագիր եւ լուսանցազարդ իւրօրանչիւր գլուխի սկզբը: Նկար

էջ 194: Կաշեկալով խաւաքարտեայ, մի քիչ
թաղարայուած:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3ա. — Մատենաճ աստուածայինձ, որ կամ ի գիլս, այսպիսի ժողովեալ: — Յանկ Գրաց Ընդհանրականի, Ա-ժէ: — Յանկ երկրորդ Գրացմ, Ա-հԱ:

էջ 4ր, դատարկ:

Ա. — ՆԱՄԱԿԱՆԻ. — 10

Ն. Եմբեալի

էջ 5ա. — Ա. — Թուրք Ընդհանրական ներսէսի Կարգիկոսի Հայոց, առ համարէն Հայաստանեաց սեռիս, որոց տեղւոյն իմ հաւատացաւ իմ ի Տեառնէ. — Ներսէս ծառայ Յի. Բի. Այ. և Տն. մերոյ, և ողորմութեամբ նորին Կաթողիկոս Հայոց. . . .

էջ 12ր. — Բ. — Առ կրօնաւորս որ ի վանորայս:

էջ 42ր. — Ժ. — Առ կանայս. — Պատուէր տաճ և կանանց ազգի. . . .

ժԱ. — էջ 43ր. — Յաղագս Տն. Այ. մարմնաւորայ. — Դարձեալ յերկրորդ Բղթի աստ, որ ի ձէնձ գրեալ էր զօմանց, որք զհետեւեալ անիծելոյն և զայլոց. . . .

ժԲ. — էջ 45ա. — Յաղագս Երկուց կատարեալ բնութեանց միացելոց. — Աստուծոյ և յաղպոս աշուցիկ, որ զհանին էութիւն միայն ասեւ թանձրեալ. . . .

ժԳ. — էջ 49ր. — Սրբոյն Գրիգորի եւ Հայոց վերադիտողի վկայաւորի, բամ յորդարեալ վրամ սնարեալ ձտտիմ. — Ի Թուականութեան Հայոց ՇԼԱ. . . .

ժԴ. — էջ 51ա. — Կողբաւորութիւն Աբ. եւ Ուղափառ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, որով յամօք առնէ զհերձաւածօղսն. — Սուրբն Լուսաւորիչ Գրիգորիոս Հայաստանեայց. . . .

ժԵ. — էջ 51ր. — Պատմէն, որով գործաւորայն որովայնի. . . .

ժԶ. — էջ 52ր. — Յաղագս եկեղեցւոյ. — Լուսաբ դարձեալ, զի ուսնէր ի մարտ քահանայից զժառնեալ զարձաւորս պղծութիւն անիծելոյն Սմբատայ Թոնդրակեցւոյ վե-

րլստին շարժէն ի կործանումն լսողաց. . . .

ժԷ. — էջ 53ր. — Յաղագս Օրհնութեան հալի. — Առաքեալեք սուրբք և Հոգեկեր շարքե. . . .

ժԸ. — էջ 54ր. — Վասն եկեղեցի Օրհնելոյ. — Իսկ յաղպոս օրհնութեան եկեղեցւոյ. . . .

Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

էջ 55ա. — Ձանկտան զրիւս ծերացեալ և ծոցեալ, Սուրբաս պիտակ անուամբ վարդապետս, յիշեալիք ի Տէր. Տէր սրբորմի:

էջ 55ա. — Երկրորդ Հատոր գրացս այս է:

Ա. — Թուրք Տեառն Գրիգորիոսի Կարգիկոսի Հայոց, գրեալ եղբոր մորիմ ներսէսի Եպիսկոպոսի, երամամա մորիմ, ի Միջագետս Ասորոց. . . . ի խնդրոյ ուրումն աստուածասիրի Առիւծ կոչեցեալ իշխանի, ի Թիկուրաւմ տառնի. — Որ Թէպէտեւ տէրօնական հրամանն. . . .

Բ. — էջ 61ա. — Յաղագս Ձատիկի Մատաղի:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

էջ 69ր. — Ձահատացեալ օրհնաց և հրամանաց Արարչին, աղաչեմ, զանպիտան զրիւս Սուրբաս, յիշել յաղթան մեր ի սրբորմի:

Գ. — էջ 69ր. — Թուրք ներսէսի Արքեպիսկոպոսի Կիլիկեցւոյ Տարսմի: Պատասխանի հետեւում արգելական ճգնաւորի ի մեծն Ամորիք. . . .

Դ. — էջ 76ա. — Տեառն ներսէսի Արքեպիսկոպոսի Տարսմի Կիլիկեցւոյ, յորժամ չոգաւ դիպաւորութեամբ ի քաղաքէն Հայոց Մեծաց Լեւոնէ ի Կոստանդնուպոլիս. Հարցումն պատրիարքիմ, եւ պատասխանի սրբոյն ներսէսի. — Իրբեւ յառաջեաց սուրբն ներսէս առաջի Թապաւորին յունաց. . . .

Ե. — էջ 79ր. — Բամ ներսէսի առ եպիսկոպոսունս եւ վարդապետս. . . . յաւարտումն Արմաւնեաց. . . .

Զ. — էջ 84ր. — Նորին Տն. ներսէսի գրեալ Պատասխանի քաթոյ պատրիարքիմ Ասորոց Տն. Միխայէլի:

Է — էջ 85ա — Նորին Ներսէսի կույնեցոյ թուղթ ի Կոստանդնուպոլիս տա մամ Պօղոս Բի. հայկեացիի... :

Ը — էջ 86ա — Նորին Տճ. Ներսէսի առ եպիսկոպոսումս եւ վարդապետս Հայաստանայց. վասն սիրոյ եւ միաբանութեան ընդ յայնս :

Թ — էջ 87ա — Պատեառ խնդրոյ միաբանութեան քաղաքորին Հռոմմաց Եմմանուէլի, եւ սյրաց կարօղիկոսաց թուղթքն զոր գրեցին առ միմեանս :

Ճ — էջ 88ա — Գիր Հաւատոյ Խոստովանութեամբ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ... :

Ժ — էջ 96ա — Առաջին թուղթ Իսաակարին Հռոմմաց Էմմանուէլի... :

ՃԲ — էջ 87բ. — Պատասխանի Առաջին թղթոյ քաղաքորին Հռոմմաց Էմմանուէլի... :

ՃԿ — էջ 102ա — Սեպտմբ Հաւատոյ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ... :

ՃԿ — էջ 106ա — Նորին Ներսէսի Յաղպոս Աւանդութեանց Եկեղեցւոյ. — Առաջնորդ սակաւութիւն... :

ՃԸ — էջ 111բ. — Թուղթ պատրիարքին Խոստանդնուպոլսի առ Գրիգոր Կարօղիկոս Հայոց, համաձայնութեամբ ամ. ժողովոյն Հռոմմաց : Այս Գրիգոր որ զգնի Տճ. Ներսէսի յաջորդեաց զարօռ :

ՃՂ — էջ 114ա — Թուղթ Գրիգորի Կարօղիկոսի Հայոց, ձայնակցութեամբ ընդհանուր ժողովոյ Հայոց... :

ՃԼ — էջ 119ա — Թուղթ Գրիգորի Կարօղիկոսի Հայոց եւ ընդհանուր Հայաստանեայց ժողովոյ գրեալ առ Կարօղիկէ Եկեղեցին Հռոմմաց եւ որ ի մէջ աւուր ժողովն : Պատասխանի թղթոյն Միխայիլի պատրիարքին... :

ՃԼ — էջ 123ա — Ներսէսի կլայնեաց... Պատասխանի թղթոյ ուրումն Յուկոբայ առօրաց վարդապետի... :

ՃԹ — էջ 127բ. — Նորին Տճ. Ներսէսի Պատասխանի գրոյ մամն որ գրեալ էր առ մա բանս զԵմմանց յանդուգն յրբուքեամբ :

(Ի) — էջ 128բ. — Նորին Ներսէսի առ մայն Ժպիրն :

(ԻԱ) — էջ 129ա — Նորին Ներսէսի առ մայն... :

Ի — էջ 130ա. — Նորին Տճ. Ներսէսի առ վարդապետն Գեորգ :

ԻԱ — էջ 130բ. — Ստանայ վարդապետի վառն Մալսեման Հատինն. — Եւ արդ որ. Հորոս աշուքիկ րանք եւ աշուքիկ ոպատնալիք... :

Մանոյ. — Ստորին յուսանքին, Հեղադիր. — Էջնադատութիւն դաւանութեան թղթոյն Գրիգորի Անարգարեցւոյ :

ԻԲ — էջ 131ա. — Վասն Ոսկեստի Երկրորդ ժողովոյն. — Երկրորդ ժողովն Եկեղեցի վասն Փարիսեոսի եւ վասն Եւտիքի Էղէ, զի միմեանց Հակառակ էին... :

ԻԴ — էջ 139բ. — Ընդդէմ այնմեցիկ որ ընդդէմ բաժակին մոլին. — Բաժակն օրհնութեան զոր օրհնեմք... :

ԻԴ — էջ 142բ. — Ընդդէմ արքանային սակո ջրոյն Խառնման ի Սբ. Խորհուրդն : Ի յաիկ Հայոց ԶԲԼ. [= 1300] — Որդիք մարդկան միեջն յԵՐՐ Էջ Խոստանութեան... Եւ արդ եղից յայտ վարդապետի յառաջնաց սեղան ի Հոգեւոր Խորհրդ. զհրաւր րանս որոյն դիտապետին Գրիգորի վկայաբերի :

ԻԵ — էջ 144ա. — Յաղագո միառարարեան եւ բնութեան եւ դիմի եւ ամօճեւորութեան. — Միառարարութիւն է առայց եւ ճշմարտ եւ Համանիւթ մասնաբար որոշուց, որոց ոչինչ տարանիւթ ընդդէմ երեւի... :

ԻԶ — էջ 146բ. — Թուղթ Ստեփաննոսի Սինեաց Եպիսկոպոսի եւ իմաստասիրի. Պատասխանի թղթոյն Գերմանոսի Պատրիարքի Կոստանդնուպոլսոյ :

ԻԸ — էջ 155ա. — Մօտե վարդապետի Եղմկացոյ գրեալ պատասխանի ի Տբ. յապիգոն առ հատաձեծեալ Լեւոն Գրիգոր. — Բնութիւն րարեաց պարզեւտուն զճշմարտութիւն միշտ յատարանակ սրբեկեաց Իւրոց... :

ԻԼ — էջ 159ա. — Բանք Երանելոյն հոսարվոյ. — Տեղի աղտութիւն Գրգ Սբ. զԵկեղեցի մէջ ուսուցին, որ առաւել լսելի ինկեցին աղտութիւն... :

ԻԹ — էջ 164ա. — Թուղթ Հայոց Կարօղիկոսին Կոստանդնուպոլսոյ. — առ քաղաքորն Հեքում. Ի յովին Հայոց ՈՂԷ. Գրեցաւ ի ձեռն արքիմակեան վարդապետին յարմարեալ. — Գրիտոսապետական որ.

Թաղաւորի ամ. Հայոց Հէթմոյ ի Տէր խընդայ...

Լ.— էջ 166ր.— վկայութիւնք վասն յրմողանմ Գի. եւ Մկրտութեան, զի պարտ է սոմնել ի միումս աւուր ի յամկարի Զ...:

ԱԱ.— էջ 170ր.— վասն Դժոխացն եւ դասուագոյն տանգանաց նորա.— Զար է ա-

նուն զժողոց ի լեւիւս մարդկան...

ԼԲ.— էջ 177ա.— վասն Թագաւորացն Հայոց գոր կարգեաց Մոսէոս հարեմացի:... Մեռանի Կոստանդին եւ Թաղաւորէ մեռ Կոստանդին յայմէ ազգէ, որ այմս մեռ ի Թաղաւորութիւնն մինչեւ ցայս վայր: եւ է Թեւ Հայոց ԳԼ [= 1359]:

Մարգարէից է սերմանում, առաքելաց պտղաբերեալ, Ոգրմութեամբ Տեառն շնորհիւ, արձանացեալ եկեղեցի, վարդապետաց վարժեալ բանիւք, մատուակեմ մատաղ մանկանց, Սրբամաբուր մտաց սնունդ, ի յազգագոյն քեղադրութիւն: Էին լրմամբ եւ հռամնեայ, միշտ ճշիւացեալ մանկանք բարբշի, Սերօրէից արքայն երկնի, մատուակեալ ըստ արժանի, Խմանալի ներկս լեզուի, առաքելացն համագնակի, Ի սղաց սրբամբն հրաշայի, գեր բան գեղեսեմացն Զաւէի, Ի փառս Փրկչին Տեառն Յիսուսի, ամէն ամէն եւ եղիցի: Եւ տարապէս գամն գովելի, որ է պատուեալ յեկեղեցի, Սիրով սիրոյն հորքն բարի, ի փրկութիւն մարդկան ազգի, Արցառաւոր եւ քաղձայի, ի պէտս հռմուրց պտղաբերի. Տէրն է օրհնեալ յամենայնի, եւ յաւիտեանս որ եղիցի:

ԼԳ.— էջ 180ա.— վանական վարդապետի սասցեալ բան հաւատալի:

ԼԴ.— էջ 181ա.— Այլ բան վանականի ի վարդապետ գրեալ: Զի՞նչ է ճրարալուցին լուծանելն...

ԼԵ.— էջ 181բ.— Յաղագս Աստիճանաց եկեղեցոյ քէ ո՞ւր եցոյց Քրիստոս:

ԼԶ.— էջ 182ա.— Անանիայի Շիրակումայ Համարողի: Թիւք որչափութեանց տանց Հին Կտակարանաց:

ԼԷ.— էջ 182բ.— Անուամբ Ականց եւ գումարութիւնք նոցին:

ԼԸ.— էջ 183ա.— Անանիայի Շիրակումայ Համարողի. Յաղագս Կշոց եւ Կշոռդաց, ասարեմնի եւ այլոց:

ԼԹ.— էջ 184ա.— Յաղագս Զափոյ Զափուց: Անանիայի Շիրակումայ Համարողի...

Խ.— էջ 184բ.— Անանիայի Շիրակումայ. Յաղագս Կտարմամ Համարողութեան եւ Կերպից Հարցման:

ԽԱ.— էջ 187ա.— Յաղագս Ժողովոցն Սրբոց արք եղան ի Նիկիայ եւ յայլոց:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1702

էջ 188բ.— Ի Թուին ՌժՄԱ, որ է՝ պայլի, սեպտեմբերի Գ, Ավ. Կատարեցաւ Ընդհանրական Գլխոյ, ձեռամբ Սուրբիսի:

Փառք Համարոյ անբաժանելի եւ միասնական Սր. Երրորդութեանն եւ մի Աստուածութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, Յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

էջ 189–192, դատարկ:

Բ.— ձ Ա Ռ Գ.— 2

Վարդան Այգեկցի (1212)

էջ 193, դատարկ:

էջ 194.— Նկար: Վարդան Այգեկցի եւ Պաղտին իշխան:

էջ 195ա.— Ցանկն է Գրաց: Ա-ԻԴ.— Ըլղործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ Տէր, զղործս ձեռաց մերոց յաղողեա, եւ օյնեա Հողի Սր. Ած. Ըմբարիտ ամէն, Եւսանի [= 1152+551=1703] Թուին, ի տասն յունիսին:

Ա.— էջ 195բ.— Ուղիղ դաւանութիւն ամենասուրբ երրորդութեան, գոհացողական բանիւ, եւ ազաչամք աղերսածօ հոմն դերն յաղաղի գգործս մեր անքերի, եւ կատարեալ ուղղութեամբ հառանել առ Յա.— Սկիզբն Հոգւոր ձեռնարկութեանս մերոյ, յառաջ քան զամ. բան, կատարեալ Հաւատով, անթերի մտօք, եւ անկեղծ սիրով, գոհացողական երգով, եւ քաղցր ձայնիւ, օրհնեցուք, զովնացուք, փառաւորեսցուք, եւ

բարեբանացուք, զամենօրեանս եւ զամենարարի, զհամաշույ եւ զամենասուրբ Երրորդութիւնն . . . :

Բ.— Էջ 196ա — Թուրք պարսն Պաշտօնն թագաւորացն եւ իրիտօսաւսեր Մեծի իշխանին :

բարս Պաշտօնն, եւ յոյժ ուրախացաք ընդ ձեր բարի եւ ոգեշահ խրատս, զոր գրեալ էք առ մեզ վասն զործոց բարեաց : Եւ յօժարութեամբ բնկալաք իրրեւ վերամանս Աստուծոյ, եւ այնպէս ուրախացաք, որ

16.— Վարդան Վրդ. Այգեկցի եւ Պաշտօնն իշխան : Թ. 936, էջ 194

Զբրիտոտակիր անձին, զսուրբ եւ զարդիւնական Վարդապետին Վարդանայ, եւ յետ Բրիտտոսի յուսոյն մերոյ, զպատուական եւ զողջունարեւոյ նամակս ընթերցայ եղ-

պէս թէ զնշեցեալսն մեր տեսաք կենդանի գնաւազատսն մեր, զսուրբ քահանայն Բարսեղ, եւ զմեծ իշխանն Սմայատ, եւ զպանծալի նախնին մեր զաստուածաճանոյ Նայիսկոսոսն

Բարսեղ: Եւ ևս առաւել ուրախա-
յաք վստի գրողցւոյ, զոր առաջեցեր
մեզ, զի արմատ է սա հաւատոյ, եւ
յսինձարան ամենասուրբ Ներորդու-
թեանն: Որով լուսաւորեցաք հոգւով
եւ մարմնով, եւ պայծառագոյն ի-
մայրաք ի սմանէ մեծ եւ աստուածա-
յին խորհրդածութիւնս: Եւ զայս գի-
տացիք, զի յԱստուծոյ մեծ հարկ
կայ ի վերայ, որ ձեր պիտի ընտրեալ
զիրանական յամ. ժամ յիշեցուցանէ
մեզ զպատուիրանս Աստուծոյ: Որ-
պէս զի մի հոգեք աշխարհի, եւ զբա-
լուսն մեծութեան պատրեացէ զմեզ,
զի կարասցուք կալ ի շաւիղս արդա-
բութեան, եւ խնամ տանիլ իրաւանցն
(կաստուծոյ: Եւ հայցեմք ի մարդասի-
բէն Աստուծոյ, զի սուրբ աղօթիւք
մեզ արդիւնացուցէ զրան խրա-
տոս ձերոյ ի լսելիս մեր, ըստ լու-
սաւորիչ հրամանաց իւրոց, որ յեր-
կիրն բարի սերմանեցաւ, եւ անեց-
եալ տայր պտուղ հարիւրապատիկ:
Եւ աղաչեմ զմեզ, զի յամ. ժամ զմեզ
եւ զնշխեցեալսն մեր անմոռաց պա-
հէք ի մաքրափայլ յաղօթն մեր, եւ
զմեր բարի եւ զողբիչա՛. խրատն ի
մէնջ անպակաս առնէք: Նաեւ գրով
տայք մեզ զօրէնս Աստուծոյ, որ-
պէսզի մնացէ առ մեզ ի լուսաւորել
զհոգի եւ զմիտս մեր եւ Քրիստոս
հասցի առ մեզ:

Գ.— էջ 197ա.— Գովութիւն վասն
խառնութեան իշխանիւմ. Ով վանական
մեծապահ եւ թալարաբազն, յաստու-
ծուս մեզ ընծիւղեալ բողոքով պանծալի,
աստուածագոր իշխան Պաղտիւն...:

Դ.— էջ 198բ.— վասն վերինն երու-
սաղէտի եւ ամենա իմաստեամտ արքայոց.
— Ինք զաստուածապատկեր միտս թո՛, ով
մեծարեալ իշխան...:

Ե.— էջ 205բ.— վասն հոգոց թէ որ-
պէս կան, եւ կամ զինչ է անգիտու հոգեւ.—
Ահաւասիկ փոքր մի քննեցաք վասն հան-
դիստեան արդարոց...:

Զ.— էջ 209ա.— վասն բարի գործոց
թէ որք են, կամ քանիք.— Քանզի որ ինչ էր
յաստուածեղէն զիրս քննեցաք փոքր մի...:

Է.— էջ 209բ.— վասն ազօրից զի

մեծ է առաջի Աստուծոյ.— Արդ է եւ ա-
զօթէք անբաւ բարի առաջի Աստուծոյ...:

Ը.— էջ 213բ.— վասն պահոց, թէ
որքան բարի է առաջի Աստուծոյ.— Եւ արդ
ով է ի մարդկանէ որ կարողանայ զիտել
եւ կամ ճառել զբարութիւն պահոց...:

Թ.— էջ 217ա.— վասն Ազգասու-
րեան եւ խառնութեան.— Մեծ է զօրու-
թիւնն կամաւոր աղքատութեան...:

Ժ.— էջ 223ա.— վասն Ոգոյսութեան
եւ Սիրոյ եւ Գթութեան.— Եւ արդ որով-
հետեւ սկիւրն եղեւ այսպիսի աստուածա-
յին շինութիւն...:

ԺԱ.— էջ 226բ.— վասն Խոստովա-
նութեան, Զգրման եւ Ապաշխարութեան.—
Եւ քանզի հասեալ ժամանեցաք ի գլուխ եւ
ի մայր առաքելութեան...: Ասէ Պիթա-
ղորաս, թէ մի ծածկեր զմեզ թո՛, այլ յան-
գիմանեալ, որպէս զի բռնեցիք: Եւ Դիմոս-
թենէս ասէ, թէ որ ցցաւ մարմնոյ թա-
ղուցանի ի բռնեցա՛, ոչ կարէ ողջանալ.
սոյնպէս եւ որ զմեզ թաղուցանէ, ոչ ըր-
ժըղի: Արիստոտէլ ասէ, թէ որ հեղաբար
խոստովանի զմեզ իւր, հաւատար անձեղին
լինի: Եւ Կոլտարբոս ասէ, թէ ի միտս
տախտակի զհուր ընդ հանգերձի մի դներ.
նոյնպէս եւ մի պահեր զմեզ ի սրտի թու:
Եւ Դիմոսթիմոս ասէ, թէ մեղք են որ արդե-
ւուն յաշխարհէ զբարեբարութիւն Աստու-
ծոյ...:

ԺԲ.— էջ 229բ.— վասն Դժոխոց եւ
վասն չար եւ դառն տանջանոց ևնար.— Եւ
արդ զի ընդհոգն Աստուծոյ պատմեցաք
յաստուածեղէն զբոց փոքր ի շատէ, զգործոս
բարի...: Պատմեմք եւ այլ ոմն ի գիտ-
նոց եւ յընտրելոց՝ վասն դժոխոցն, որոյ
կոչեն Բենիկ անուն, զոր Աժ. եցոյց նմա,
եւ նա դրեաց վասն օգտի լուրաց: Ասէ թէ
տեսե՛ք, եւ ահա ծով յոյժ մեծագոյն, եւ էջ
նա հրեղէն, եւ եռայր նա յանդիպոց...:

ԺԳ.— էջ 234բ.— վասն Մեղաց թէ
որք են, եւ կամ թէ քանիք.— Եւ քանզի
փոքր մի ցուցաք յաստուածեղէն զբոց ըր-
դաստութիւն դժոխոց...:

ԺԴ.— էջ 239բ.— վասն Որավայնա-
մայրութեան եւ Արքեպիսկոպոսութեան եւ Ագաթու-
քեան եւ արծաթափորութեան եւ Անյուսու-
քեան եւ Ուրացութեան եւ Անխաւատու-
քեան եւ Թովմութեան.— Զար է կատար-

եալ, և պատճառ յուրվագոյն ժեղաց որո-
վայանալու թիւն...

ԺԵ — էջ 248թ — վառն կռայաշ-
տուրեան և կայսրադուրեան — կռայաշ-
տուրեան սկիզբն և ժամը եղև անթիւ շաբ-
եաց և բազում անորհնութեանց առ ազգս
ժամբկան...

ԺԶ — էջ 248թ — վառն Եմուրեան
և Պառնկուրեան, արուագիտութեան և ա-
նանագիտութեան — Ահա զառնասեանակ
շար և անուն կորստական, համբաւ ստա-
նալական և զորք սանդարմանական
նայց...

ԺԷ — էջ 263ա — վառն Զրկանաց,
Դոգուրեան և վաշիթից — Արդ պարտ և
պատասխան է մեկ քննել և խմանալ և դայս
շարապուրի ախտ...

ԺԸ — էջ 266ա — վառն Ոխակալու-
րեան և Ատեյուրեան, Մախանաց և Բա-
կուրեան, Նախանձու, և այլ բազում ման-
րագոյն մեղաց որք շնչեկանք առին — Մե-
ծապուրի շար և յաղթանդամ դադան է յի-
նալութիւն, և զորք սատանայի ստուգա-
պէն...

ԺԹ — էջ 255ա — վառն Յիշոցնատ-
ուաց որք հայեղեմն գնատուած — Գալան
շարապուրի է յիշոցնատուած աստուծոյ քան ըզ-
դատանալուն վիշտայ օծի, որ ունի զհրա-
պոյրս ի շար ժանիս իւր...

Ի — էջ 261ա — վառն տառն հաւա-
քայ, որ է յիւ կատարեալ և խորհրդեղեմն,
և լցեալ աստուածային գերակատար ի-
մաստութեամբ — Եւ քանզի յաստուածա-
կան պատուիրանաց ծանուցաք փոքր ի
շատն դոտեսկա բարեաց և յարեաց...

ԻԼ — էջ 268թ — վառն փառաւոր և
ամենառ Գայստեան Որդոյն Աստուծոյ ընդ
տալպս երկմից, և վառն անադիմ և անա-
յառ դաստատանքն Արար, և կատարածի աշ-
խարհի — Քանզի ծանուցաք սակաւ մի
դոտեսկա մեղաց և անօրհնութեանց...

ԻԿ — էջ 278ա — վառն ծննդեան և
նեոնիմ և դառն ժամանակին, որ լինելոց
է, և վառն սատակման Արար, և առդ
չափով ճառեցաք ըստ մերոյ սկարութեան
մասն անձնոց պատանան Որդոյն Աստու-
ծոյ...

ԻԿ — էջ 281թ — վառն Մուլուրեան,
և համարոնկութեան մեղաց, և մուլազու-

րեան [Առաքինութեան] — Եւ արդ, քանզի
խնամազ և մարդասէր կամօր բարեբարին
Աստուծոյ...

ԻԶ — էջ 289թ — Ազեքս և Պաղա-
տանք առ ԱԾ. վառն տալ. աշխարհի — Եւ
արդ՝ որովհետեւ աշակերտ աստուածային
դործոց ի մեռն քո սկիզբն եղև, ով վառն
մափառ, աստուածաբան և բարձրագահ
քրիստոսակր իշխան Պաղաթն, այն թաղա-
ւորական...

Յիշատակարան Հեղինակի — 1212

Էջ 293թ — Եւ ոչորմեկիս վարդան,
սպիտա ի դիտանկանաց, և անմեռն ի
կարկաւորս, զրեցի դայս աստուածաբան
աստա ի խնդրոյ աստուածաւոր իշխանին
պարտեալ Պաղտինին, որ է ազն թաղաւորին
և ազաշմէ անմեղադիր ինչի զբն ախտա-
րութեան, դի այս կր կարն մեր։ Եւ որչափ
հասու եղև միտք մեր ողորմութեամբ Այ.
ժողովեցաք յօրինացն Այ. և եղաց ի սմա
և այս յոյժ ծանր եղև մեզ, զի երկու
(յ)ամ է, որ ի գրողութեան աշխարհի էաք, և
ոչ յընթերցումն զրոյց. քանզի բուռն է կա-
րէք մարմնոյ, յորմած պակասէ։ Զի հա-
յառական եղաք ի ընդի ժառանգութեան
մերմէ յերկրէն Կիրիսոյ, և ի դասունէն
Տըլլոյ [Տըլլոյ], և եկաք յԱյդեկս։ Եւ ԱԾ.
ի բարի յաղողեաց դամ. զորքս մեր, և
դպկառ մարմնոյ։ Իսկ ի հին ուսմանէ յիշ-
եալ հասարեցի դաս։

Եւ յորմած սկսայ ի սա, և կատարեցի
դաս յաստուածաբանի ցանկալի անապատ
յԱյդեկս՝ ընդ հովանեան աստուածորնայ և
հրաշպան բարոցս՝ Սր. Արտին և Սր. Կա-
րապետի, և յաստանդորդութեան Սր. Ուր-
տիս տէր Կոստանդիան արքանեալ Եպիս-
կոպոսի, ժառանգ հասակաւ նորբնայ զորով
յաստանեան ժամանակ յատեցեալական, էր
թուական Հայոց ՈԿԱ. Եւ կր թաղաւոր Հա-
յոց Լեւոն Ռուրիկեանց ի Կիրիկիայ քրիս-
տոստոպոսկ և ահարկոյ ի վերայ անօրհ-
նաց։

Եւ էր ի վերին Հայոց անուանի, և զո-
րապար հալածեիք անօրհնաց։

Եւ է ի՞նչ ամ որ դերեալ է յանօրհնաց
նրաւորեմ, և բարձու թաղաւորութիւն
յառաց։ Եւ ապիւն արիական առին զիս-
տանդնուպոյիս։ Եւ յայսմ ամի փոխեցաւ

Բ — էջ 27. — Մեծի Գալստեան ՏՃ. մերայ Յի. Գի. յՆԵՄ. Առացեալ Ոսկերի-
րանիս — *Սկի Փրկէլն մեր յաշարհն զհա-
նարհուրին ցուցանել.* . . :

Գ — էջ 33. — Մեծի Երկշաքաթիմ —
Յարժաթ ի Բեղանիտ օժեցաւ Տէրն մեր. . . :

Դ — էջ 35. — Մեծի Երեւշաքաթիմ,
Երանելոյն Ոսկերեանի ասացեալ — *Եր-
ժամ զմասն անեմք զգիրաւծախ կենցա-
ղոյս շրջանակն.* . . : Տես նաեւ անկի վա-
րբ, էջ 85:

Ե — էջ 40. — Մեծի Զարեշաքաթի
աւուրիմ — *Թայեժամ դեպ մի ոմն յերկո-
սասանիցն՝ անուանեալն Յուդա Ոկարե-
տացի.* . . :

Զ — էջ 44. — Մեծի Հիմզեաքաթի ա-
ւուրիմ — *Թառաշնումն աւուր բաղաբազե-
րացն յառեան աշակերտքն առ Յիսուս եւ
անեն.* . . :

Է — էջ 49. — Մեծի Ուրբաքումն. —
*Հայր, երբ կարողութիւն է բաժակս այս
անցցէ.* . . :

Ը — էջ 50. — Վասն եայելաւթեան
Տեառն մերայ Յիսուսի Քրիստոսի — *Թայե-
ժամ եւ դեռ ի ձեռն նոցա, զի ի խոշ ելա-
նիցէ.* . . :

Թ — էջ 55. — Մեծի Շաքաթա Թաղ-
մանն Տեառն — *Մատուցեալ Յովնի առ
Պիղատոս խնդրեաց ի նման զմարմնն Յի-
սուսի.* . . :

Մամօք — Գրիշը քանի մը տողի մե-
ջոց բաց ձգած է եւ ստորին լուսանցքին
բացատարած. *Վարենցաք օրինալին պակաս
դու, վասն որոյ եւ բացառ թողաք:*

Ժ — էջ 59. — Սբ. Յարութեանն Գի.
Այ. մերայ — *Թաւուր շարաքումն եկաց Բա.
ի գերեզմանին, եւ Հանդեաւ յամ. գործոց
իւրոց.* . . :

էջ 62-68, դատարկ:

ՃԱ — էջ 69. — Երանելոյն Յա-
նանու Ոսկերեանի ասացեալ Յամառակ
որդիմ — *Առն միւր էին երկու որդիք.* . . :

ԺԲ — էջ 76. — Յանանու Ոսկերե-
անի ասացեալ, ի Մեծատունն եւ ի Վա-
զար — *էր ոմն մեծատուն.* . . :

ՃԳ — էջ 82. — Յանանու Ոսկերե-
անի ասացեալ, ի Մատուարն եւ ի փա-
րիսեցիմ — *Նորորդ եւս ճանապարհ ապաշ-
խարութեան.* . . :

ՃԴ — էջ 85. — Երանելոյն Յանա-
նու Ոսկերեանի ասացեալ, ի Տառն Կու-
սանսն եւ ի Գալստեան Քրիստոսի — *Եր-
ժամ զմասն անեմք զգիրաւծախ կենցաղոյս
շրջանակն.* . . :

էջ 92. — ի վերայ բանին զոր ասաց
Տէրն՝ երբ յեւս իմ ստանալ. . . :

էջ 93, դատարկ:

էջ 94. — Օգնեալ Հոգիւղ Սբ. Ած. —
*Գրեցաւ ի Թաթար քաղաք, յամի Մեղնդեան
Տեառն մերոյ Ռէճն, եւ ի Հայոց Թուակ-
նէս ՌճՄԴ [= 1705] ամին, ժառառ ամսոյ
ժԴ — ի ապրիլս զԲՂՆ նուստապոյն
Գեորգէ:*

Բ — Զ Գ Օ Ն — 6

էջ 95. — Խաղք Սրբոյն Գրիգորի մե-
րայ Հաւասարչիմ առ Սուրբն Յանք Մըծ-
բեմայ Հայրապետն — *Բայց քեզ սերելի
իմ.* . . :

էջ 96. — Յանքայ Մըծբեմայ Նպիսիւ-
պոսի. Պատասխանի Թղթոյն Սրբոյն Գրի-
գորի Նպիսիւպետապետին Մեծին Հայոց —
ԶՍուրբ Հրովարտակէն քոյ ընկալայ եւ. . . :

էջ 108. — Վասն Օրինակի եւ Սիրայ,
ձառ երկրորդ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի — 1705

էջ 125, ստորագր, բոլորդք — ի
*Թուակնութեան Հայոց ՌճՄԴ [= 1705]
ամին, ժառառ ամսոյ ի, փոխեցաւ յաշար-
Հէս Մովսէսի որդի երրորդ Պետրոսն, աշ-
ղայ բառասերեալ:*

էջ 126. — ձառ երրորդ: Վասն Օրի-
նակի Պետոց:

էջ 230, դատարկ:

էջ 231. — ձառ Տառներորդ — Վասն
Հովուաց:

էջ 334. — Աւարտեցան պատասխանա-
կանքն Թուղթ Սրբոյն Յանգրայ Մերնոյ
առ Սուրբն Գրիգոր Հուսնաբեկի:

Գ անիկին, Թէւ զրեցի,

Ի ճանդի եւ իմացի,

Որ, ունաղիւր, Թիւ է փրկչին,

Բամ ուղղացի, բողոքի,

Գա, ուսմիկ աղբիւն, Հայի,

Է ն, բառ դիտակ, եւ խորհի,

բակ տառէ բակ, եւ կայթցի:

ի վայելումն Մովսէսի, եւ մեր եղբայր ուղեւորին, խաղաղութեամբ վայելեցի, այժմոյս մինչեւ մահուան կիտի:

Գրեցաւ. ձեռամբ մեղսամած Գէորդիս, եւ որ կարգաւ կամ օրինակէք, դժուար թողութիւն չայցէք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. եւ ձեզ յիշողացդ եւ մեզ յիշելոցս առ Հասարակ ողորմեացի Քս. Ած. մեր, եւ նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

Էջ 336, դատարկ:

Էջ 337.— Սք. Հօրմ մերոյ ՏՅ. Ներսէսի Հայրապետիմ արարեալ Մեկնութիւն

Վառն ժ իւրեանցն Սքրոյ Աւետարանիմ Տեառն.— Մատենաք. աստուածայինք եւ Հոգեբուրս վարդապետութիւնք իմաստից...:

Այլ յիշատակագրութիւնք.

1.— Էջ 1, ստորին լուսանցքին, նոտր շեղադիր.— Թուին ՌՄԼ [= 1781]ին, ի վայելումն Վանցի Սիմօն Վարդապետին:

2.— Էջ 348, ստորոտը, նոտր շեղադիր.— Այս Յարութիւն Վարդապետին է. Ած. բարի վայելում տացէ, ամէն:

938

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 5

ԳՐ. ՏԵԹԵՒԱՅԻ

կեսարիա

ՌՅԿ=1711

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 20x14x4: Էջք 521: Գրակք ԺԶ+Զ: Հանգամանք լաւ: Թուրք տոկուն: Գրիչք՝ Ա մասին Մկրտիչ Քչնյ., Բ. մասին Քաչատուր Քչն. Խնկուրցի: Գրութիւն՝ խորագիրները, բնարանները եւ գլխագիրները կարմիր, մնացեալ սև մեկնով, էջ 1—381 երկսիւն, 387—523, միասիւն: Նոտրապիւր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կարմրագիր զարդագիր, լուսանցազարդ եւ գլխազարդ էջ 5, 151, 387: Կաշեկազմ տախտակեայ չնամաշ: Գահպանակ մագաղաթեայ, սկիզբը մէկ թերթ, վերջը երկու, յունարէն գրչութեամբ: Կուրծքին երկաթադիր. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՔԱՂՈՒԾՈՒՆ: Ստացող՝ Սարգիս Վարդապետ: Հետապային՝ Կարապետ Վրդ. Գրանակեցի, որուն կնիքը կը տեսնուի էջ 508, «Կարապետ Վարդապետ ՌՅԶԶ» [= 1737] արձանագրութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1—3, դատարկ:

Էջ 4.— Յիշատակագրութիւն, տես յետոյ:

Էջ 5.— Գրիգորի Ստամբուլի եւ քաջ հռետորի եւ իմաստասիրի, աշակերտի Յո-

սանու Որոտմեցոյ, մակնունք կախիւնայ ի սէր Յիսուսի, ի յիգճ քաղածաց, քանասէր անձաց, մօրիմ աշակերտաց, արարեալ լուծումն համառոտ: Յառաջարքն Աւետարանիմ Յոսանու: Օգնեա Ած. իմ Յիսուս.— Յառաջարքն: Լծ. նախըզանս ոչ է Նանայի Մեկնչի, այլ վարդապետին, որ վասն խոնարհութեան զանուն իւր ոչ գրէ, որ թարգմանեալ է ի մեր լեզու...:

Էջ 15բ.— Ի սկզբանէ էր բանն, եւ բանն էր առ Աստուած: Եւ քառանք Դ իրս ցուցանէ վասն աստուածաբանութեանն...:

Էջ 25ա.— Համառոտ Մեկնութիւն Աւետարանիմ Յոսանու: Ներքիմ աշակերտի Գրիգորի, Յոսանու Որոտմեցոյ, հաւաքեալ ի կիմ եւ ի ձոր թարգմանաց, ի խնդրոյ համաշունչ աշակերտաց.— Ի սկզբան նախ ասելի է վասն սկզբան, զի բարդում են սկզբունք...:

Էջ 131բ.— Այլարանութեամբ մեկնութիւն: Արդ՝ զայս մասն բանի կարեմք բարոյականաբար մեկնել:

Մանօք.— Այս սինակին մեծ մասը, ինչպէս նաև յարող սինակին կէսը, պարայ մնացած: Էջ 131 ստորին լուսանցքին

կարծրագորի տող մը կըլէ. Վի Ֆրանկ մեկ-
նիչէն պրէ՛ յատուկ յատուկ զվարդորդէ:

Էջ 132ա — .. Թիբուսի ապա կենն այն
Հուսիանի կոչեաց. զի ի Գրիստոսէ լուսա-
ւորեցաւ: ԲՈ. Թուի Բէ մարգարէ ես
դու...:

Էջ 151ա — Երկրորդ Հատար Մեկնու-
րեանն: Հիմեկերդ Գլուխ ըստ կարգի, եւ
Առաջին ըստ Հատարի: ԲՈ. Յետ ախարիկ
տաւն էր շրէկց...:

Էջ 382-384. գոտարկ:

Եկշատակագրութիւնք Գրիչ Մկրտիչ
Քահանայի. — 1711

1. — Էջ 15ա — Ով պատուելի Հարգ եւ
կարգաբ. յորժամ նաշակէք ի թաղցրորակ
պտույտ սորա, յիշեցէ՛ք դեկզմամեծ զծոյ
սորին, ամենեցունց մատաղ զՄկրտիչ Քա-
հանայա, ի բարբի մասին, որ եւ զուգ յէ՛-
կալ իշխէր կրկնակի դալստեանն իւրո, ա-
մէն:

2. — Էջ 24բ — Օգնեա Տէր իմ Թի-
սուս, մաղթանոց տնարաւ ծնողի քում գե-
րապուհեալ կուսին, եւ բարեխառնութեամբ
սերկի աշակերտի քում Յունանու Աւետա-
րանչի. Զսկսեալս իմ, դու Հանն ի յաւարտ:

3. — Էջ 160բ — Ով պատուելի եւ Հե-
ղաւորի տէր Սարգիս աստուածաբանու-
թեան վարդապետ, յորժամ դատեալ աշխա-
տանքա ընթեռնուս, դաշխատեալս ի սմա,
յո՛ւնգամած տէր Մկրտիչ անյարմար դրիշո
յիշեցեալ, եւ վաշխեալ բարով:

4. — Էջ 381ա — Փառք քեզ տնաւ-
ման անուն, եւ անգլուքական անձնաւորու-
թիւն, Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի, յա-
մենայն արարածոց, երկնաւորաց եւ երկ-
րաւորաց, եւ ընկեց կողակտեց, ամէն:

Արդ՝ եղևն ասարտ սուրբ դրոյս, որ է
Քաղուածու. Յունանու Աւետարանչի, ի թա-
ղաքս կեսարիայ, ձեռամբ անյարմար դրիշի,
Մկրտիչ Քահանայի, որ միայն անուամբ
եւ կոչեցեալ, եւ զործովս ոչ. ի վաշխումն
հեղաւորած եւ դործովն արաջիին տէր Սար-
գիս աստուածաբան վարդապետի, զոր Տէր
Թիսուս բարեաւ վաշխել տացէ. ամէն: Գը-
րեցուս Հաղար, Հարիւր, վաթսուս ամի: Սե-
րիստոսի փառք յաւիտեանս, ամէն:

Բ. — ՄԵԿՆ. ՔԵՐԱԿԱԼԱՆՈՒԹԵԱՆ. — 3

Ան. Եպա. Սիւնեաց

Էջ 385-386, Համարեա գոտարկ:

Էջ 387. — Յաղագս Քերականութեան
Համառոտ Լուծումիս տէր Առաջիւլ Սիւն-
եաց Սպիկակապետ, Մեկնութիւն Քերակա-
նութեան. պէսպէս յատկութեամբ պարգ-
եալ. վասն դիւրաւոր հասկանալոյ զեռ-
րայեան Քերականին: Յաղագս Նախերգա-
նայնի Քերականութեան: Առաջին որ ասէ
Յաղագս Քերականութեան. — Նախ պարա-
մ կիտել, զի ամ. խորագոր յուցանէ դասա-
ցող գրոցն...:

Էջ 505. — Լրց. Զինչ է որ ասէ ըստ
Գիշ դիմաց, ըստ Գիշ Թուաց...:

Եկշատակարան Խաչատուր Գրիչ. —
1711

Էջ 505, ասորումը — Գրեցաւ զերկու-
կրս, այսինքն Քերականի Մեկնելու, ձեռ-
նամբ անպիտան մեղապարտ յենկուրցի տէր
Խաչատուրի, ՌճԻ Թուին, յունվարի 1:

Գ. — Էջ 510. — ԱՅՍ Ե ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԹԱ-
ՍԱՊՈՒՆ. Յամի ՏՈ. ՌՄՂԹ (= 1200) տա-
նիքն աստատակեցին զՀայաստան, եւ ա-
ռին գրերս. եւ գալլ ամուր տեղիս: Իսկ
Հեթում յազատարն եւ Թորոս եղբայր իւր,
տարագրեալք ի հայրենեաց աշխարհէն,
շրջէին աշխարհս այլազ ազգաց: Եւ յետ եր-
կար պանդխտութեան քանային ամեկ օգ-
նութիւն ի Թաթարաց, վասն դառնալոյ ի
ստացումն յազատարութեան, բայց Թա-
րարքն փոխառեալ օգնելոյ, մտնեցին գեր-
կեթին ի ձեռս Մկրատա, երբորք եղբորն,
Ուստի սա ետգամ գործոս, և կուրացոյց յա-
չաց զՀեթումն: Եւ յորժամ կարծէր երէ
այտպէս հաստատեալ էր զհիմն յաթառ րա-
դատարութեան տանքիի, հեղբի ընթանալ
եղբի ի բանդ: Վառնորդ Հեթումն՝ առեալ
վերտին յԱստուծոյ գայաց տեսութիւն ըն-
գանջեալաբար, Յոստեալ միւս անգամ յաթառ
յազատարութեան իւրոյ:

Արդ պատուի գայս ամենայն պատմիչն
այտպէս բանի: Մկրատա գառնալ ի Թաթա-
րաց, ընթանաց զՀեթումն եւ գործոս եղբոր
իւր, եւ մերկացոյց զմոսս յամենայն ըն-
չից իւրեանց, եւ տարեալ ընդ իւր ի Հայս

խնդրել ետաւր զԹաւա լարիւ ազնեան, եւ կուրացուցանել զՀեթում, որ եւ յետոյ վաւրստին էտ գտեաւրիւն շնորհօք Աստուծայ: Զոր տեսեալ Կոստանդ, շորորդ եղբայրն կարի տրտմեցաւ: Ուտի հարեալ ի վերայ Ուրատայ, ընթանեաց զմա, եւ եղ ի բանալի, եւ ագտտեաց զՀեթում: Իսկ մա ագտեալ առաջեաց զերկաթին նարայրան ընդ հաւատարիմ պահպանութեամբ առ Կայսրն յաւտաց ի Կոստանդնուպօլիս, աղաչելով զմա զի մի տացէ շրջել զմտա:

Եւ զարեալ տալ իմն կերպով պատմի. եթէ յորժամ կրօնաւոր արքայն Հայոց Հեթում, որ տալ տնուն կաշիւր Յովհաննէտ, մտեալ էր կրկին ամգամ ի յառաջնորդութիւն քաղաւորութեանցն Հայոց, տանիկն աստատեցեցին զաշխարհն Հայաստանայց, վաճառորդ մայն Հեթում ջառայր տեղի զԹաւա ի պատերազմ ընդդէմ մա, եւ բանէրն մարա եմ այնմիկ:

Յամի Տեառն ՌԱՂԹ տանիկն աստատեցեցին զՀայաստան, եւ առին ըզբերիս եւ զայլ ամաւոր տեղիս: Իսկ կրօնաւոր արքայն Յովհաննէտ փախեալ էր ընդ իւրս ի լերինս եւ խնդրէր զօգնութիւն ի Թաւարաց, ջանալով քաղելով զմոտ յաւառամ տանկեաց, եւ տեղ ի միտս իւրեանց զաւարս յայտն գոր շտեղցէ էին. եւ քէ աչ պարտ էր երկնչել ի տանկեանց գորացն, որք փայլատեղիին ուղղել եւ արծալով. եւ ի մտաւմ վարձ գտնուիւր տեղի բան զվնաս:

Իսկ Կասանա քաղաւորն Թաւարաց հաւանեցաւ աղաչանաց արքային Հեթում, եւ ի մայն մախասացեալ ամին ժողովեալ մեծագոյն պատրաստութիւն զօրաց, ի Հայոց, ի Վրաց, եւ ի Թաւարաց, ի զպատերազմ ընդդէմ տանկեաց, եւ մեծ յաջութիւն արար ի վերայ մա:

Իսկ սուրբն Անտոնիոս պատմէ հաւատարեալն զայն պապիսի բանի: Թաւարան Թաւարաց Կասանա եկն ի յԱտրեստան, ընդդէմ սալթանին բարեկացոց, բերելով ընդ իւր Ռձ հագար ձաւարաց եւ տոնաւորաց. հանդերձ քաղաւորն Հայոց եւ Վրաց, որք էին բրիտանայն, եւ քրքրմալիք տանկեաց, եւ կամէին ազատել զԱւար Երկիրն ի ձեռացն անհաւատից: Եւ իրիւր սուլթանն լուա գայ, էջ ի յցիղ-

տաւէ ի յԱտրեստան, հանդերձ ճե հեծեալ տանկեաց, եւ տալ անհաւար բազմութեամբ ասարակուն զինուորաց: Եւ դիպեալ միմեանց սկսան մի գործելոյն պատերազմ: Իսկ Կասանա յաջրեաց զտանկեացն, վասն մեծի հմտութեան եւ համարեղութեան իւր ի մարմնչեմ: Քամիկ եւ իւրանել զգինուորսն իւր երկվարացն, եւ կալ յետ մացա, միեջ երբ տանիկն ձգելով համապազ զմեծն իւրեանց, դատարիկ արարին զԿասանա իւր: Դիտեա զհանձնաբազմութիւն Թաւարաց, որք մտալով զկնի երկվարացն իւրոց արարին զմտա իմեծեանց պարտալ, ընդդէմ պրաստո բարեկարգեմ քրքրեալցն: Եւ յորժամ առաւմտայն մտանգամբ ամենիւն դատարկացուցին զամենայն կապարս իւր, մաքա ելեալ վերստին ի վերայ երկվարացն իւրեանց եւ քաղաքն մտաւարտեալ ընդդէմ քրքրեալցն, շուտով խորակեցեցին զմտա ամենայն, եւ եղին ի փայտաւ:

Ապա արպիսի եղեւ վերջն պատերազմիս այսորիկ ծանուցանէ մեզ Հեթում տեղով աղաչէ: Կասանա հանդերձ գործ իւրով հաղածեաց քրքրեալն միմեջ ի խաւարս զիշերի, արաւորսն ամենով զմտա դաւազանաղէտ, եւ այնքան եղեւ սրածաւրիւն տանկեաց միեջ զի տմ. երկիրն երկուր ի մեծեալ մարմնով մարդկան եւ երկվարաց եւ խոցեցոց: Եւ ապա ի զիշերին այնմիկ հանգեաւ Կասանա ի միմեջ տեղոյ որ կաշի կամէտ, ուրախութեամբ եւ բերկրութեամբ մեծաւ, վասն յաջութեան գոր բերեալ էր ի քրքրեալցն, օգնեալ կամութեամբն Աստուծոյ: Եւ եղեւ այն տմ. յամի Տեառն ՌԱՂԹ, ի չորեքշաբաթի, յառաջ բան գտնել Երեւանն Քրիստոսի:

Եւ յետ այսորիկ Կասանա երաւայնեաց արքային Հայոց, եւ ունեմն զօրաւոր Թաւարաց, Մալա կոչեցեալ, զի ընդ ճառասան հագար ձաւարա զմտալն եւ հաղածեցն զաւարեան միմեջ. յառաջաւոր գաւարս ժե, եւ ի քաղաքն Գաւարա սպանեցեցն զմեծն կամ զիրաւանն իւր: Վաճառայ արքայն Հայոց եւ ասացեալ Մալայն, հանդերձ եմ ձաւարոքն եւ իւր ընդ առաւօտս հաղածեցին զաւարաւն:

Բայց յետ երկից տուրք, կատարուեալ առաջացող գեղեցիկաց տա արքայն Հայոց եւ կայսեաց զմաստ դառնալ ի յետ, զի կամէր պատերազմել գրեմատեկոս: Եւ երաւայեաց զի Մոսլայն ընթացեղ յառաջ եալածել գտանիկն եւ եղանակն զմեծաւ ամենայն:

Արդ կարճատեւապէս ասելով զոր ինչ հետեւի մատնել վերոյ գրեալ պատմիչն ի ձեռն բաղկաց: Իրեւ կասանաւ միտարեալ ընդ արքային Հայոց ածեալ էր ընդ հնագոյն դարեանքս իւրեանն գրեմատեկոս, զկաման, եւ զայլ ամ. քաղաքս եւ բերքս աստեղկան աշխարհին, եւ իրեւ յառաջագոյն ընդամալ տարածել զյաղարթին իւր, եւ հետ աս առ սրբաւանկան աստարթն եւ պատմեաց մեծ Ռայիդոս ազգակից մայն կատարուող ապստամբեալ ի մեամն ասպատակէր զաշխարհն Պարսից: Ուստի բաժնադատեցաւ կասանաւ թաղով զաղբեալ հետեւութիւն յաղբաւթեան, եւ փաշ ընդ փոշ դառնալ յետ զորոք իւրով: Վառնալ յայ պատմեալ աշխարհն Հայոց ասարաց միւսեանցաւ դառնալ առ հեռագանգութիւն տաճկաց: Եւ արքայն Հայոց Հայրամ գնաց ի քաղաքութիւն իւր:

Եւ քէ քեպէտ յետոյ մայն Հեթումս յայ երկու անգամ եղանիցէ, միացուցանելով զգորտութիւն իւր ընդ կատարեալ, վասն աւերելոյ գտանկական տէրութիւն, այսինքն, միտնգամ յամի Տեառն Ռեւ, եւ միւսն յամի Ռեհ, քայց սակայն միշտ ետրկարեցան դառնալ ի յետ վասն հիւանդութեան կատարեալ, կամ վասն մար խռովութեան պարսկական յաշխարհին: Իսկ զորքն արքային Հայոց ի յետին դարձեալն յոյժ վնասեցան, եւ վնասուցն այնքից վրեպեաց կասանոս. ըստ որում ասէ մայն Հեթումս պատմիչդ այսպէս գրեալով: Յետ ապա արքայն Հայոց անցեալ էր յայնկայոյ փառն Նիքարտիս մեծաւ վնասութեամբ իւրացն յառաջ քան զգտանալն իւր ի յաշխարհն Հայոց, խորհեցաւ զեալ առ կասանոս: Վասն որոյ գնաց ի քաղաքն Նիքարտ, յորում Ու յայնժամ մտաւ: Եւ կատարուեց ընկալաւ զարքայն սիրով եւ պատուով, եւ յոյժ ոգորմեցաւ մեծաւ վնաս կորստեան վրեպեալ զորացն իւրեան. եւ փոխանակ վնասուցն շնորհեաց մեծ զի Ռ ձիւարթ թաքտաց հաճաղագ ձրի կայցն ի պահպանու-

թիւն Հայաստանաց: Եւ եւս երաւայեաց, զի յաշխարհն Թաքտաստանի տըւեալ լիցի սմալ այնքան ըստակ, որքան պիտանայր վասն ունեւոյ ի պահպանութիւն ամենին իւրեան զայլ Ռ ձիւարթ Հայոց ազգաւ, Ուստի արքայն ասեալ զմարտս զայստեկ գարձաւ ի քաղաքութիւն իւր: Եւ կասանաւ անձեաց մեծ զարքաւ մեծաւ եւ հազալ զգաւորեալ վասն պահպանութեան աշխարհին Հայոց, միջեւ հասեալ ժամանակ զմուրջ վերստին ի փրկութիւն երկրին սրբայ:

Արդ պատմէ սուրբն Ամսունինս ի յերարդ ետարդն Պատարագ կատարեալ իւրայ, իսկ մայն կատարուեց անուալ առաւել ըստ խորհարդ մկրտութեան, վասն ըստ փառնագործութեան արքայն Հայոց, որ էր ամուսին մայն Կատարեալ, եւ բաժնի սրբայն Ամսունինս եւս այնքին:

Թաղաքն Թաքտաց կատարուեց եւս ողորդ Արգոն խանի, եւ էր մարմնով փոքր, իսկ հոգով մեծ. տեսեալ անարգելի, քայց մտաւ պատուելի. զի էր առաջինութեամբ զարդարեալ, ի պատերազմ հմտացեալ, ի գործարարութեան խանի, եւ յոյժ պարգեւատու եւ բարեկամ բնութեան:

Արդ սա եղեալ ճիշտեանաւ, էտ գնկարութիւն, եւ ետ մկրտել զայս քաղաքն յիւրեանցն, եւ պատեալ դարձան իւրայ ի սուրբ հաւատն Բնութեան եւս սեանկեղեցարութիւն ինչ, զոր այժմ կամիւ պատմել վասն միջարարութեան Կատարեալն:

Յորժամ կասանաւ մտաւ յարաքաղաքարարութեան Թաքտաց, ետ խնդրել յամենայն ուրեք, քէ որ էր գեղեցկագոյն ի մէջ ամենայն կամանց զի առէ զեալ ինքեան կին, աշ հայեալով ի հարստութիւն, եւ ոչ յայս ապաքինեաց: Եւ առաջեաց զբազումն ընդ ամենայն արեւելս վասն խնդրելոյ զայս: Ապա գտեալ եղեւ եւ զարքային Հայոց էր գեղեցկագոյն քան զամենեան. վասնորոյ սա պահանջեալ եղեւ ի կատարեալ, եւ հայր մորս հաւանցեալ, եւ ի հաճոյ լինէր դստերն: Իսկ սա զայլ խանի համեալ եւ յոյժ վառեալ սիրով Բնութեան, պատարանի եւս եւ ասաց, քէ ինքն պատրաստ էր հնազանդել երթ ի-

րում եթէ կասանա, որ յայնժամ էր անհատաւ, քոյլ տայր իմեանն պաշտել զԵս. Բստ կրօնից իւրեանն:

Եւ կասանա լուեալ գայս ի երեշտակաց մօրս, հասանցաւ եւ խօստացաւ անոնի այսպէս: Վասնորոյ արեայն Հայոց առաքեաց մնայ ի կին գղատարն իւր, համդերձ մտաբխ կրօնաւորք եղբարք իւրով, եւ այլով կրօնաւոր եւ ազնիւ արարքք եւ կանամբք: Եւ իբրեւ հոտն կասանա զմա յայտ հանեցաւ ի մնայ, եւ շատով ծնաւ ի մնամէ գորդի, որ էր այնքան գէշ և մուրտար, մինչ զի միայն երեւիր ի մնա մարդկային կերպ: Որոյ յապագս կասանա ժաղովեաց գնախարարս իւր եւ զմատուռն եւ խրատ խնդրէր ի մօցանէ ի վերայ այսր իրի: Եւ պատասխանի հոտն մնա քէ վառն այստրիկ այն չարն դիպեցաւ. քէ կին յըզացեալ էր ի պռնկութեանէ: Վասնորոյ պարտ է այրել զմա ի գաւալի իւրում: Եւ քէպէտ այս էր յայտ ծանր կասանա ի վառն մեծի սիրոյն գործունէր առ մա, եւ ժողովորդն եւս տրտում էր վառն այստրիկ, սակայն հաստատեցաւ այսպէս եւ պատրաստեալ եղիւ հուրք:

Իսկ իբրեւ կինն ծանուցեալ եղիւ ըզմաեւանմէն իւրմէ, խնդրեաց աղայանօք զի մայր քոյլ տայցեն իմեանն առնել խօստովանութիւն եւ առնել զաւրք հաղորդութիւն, ըստ սովորութեան Բրիտանոնից, եւ եւս մկրտել զգաւակն իւր: Եւ իբրեւ եղիւն այստիկ եւ մկրտեցաւ գաւակն, առժամայն փոխեցաւ կերպ մանկանն, եւ երեւեցաւ այնպէս գեղեցիկ եւ շնորհաւոր, եւ ոչ կարէր գտանի մնամ ի բոլոր աշխարհ:

Ուստի կասանա ուրախ եղեալ վասն յայտնի սքանչելագործութեանն այստրիկ, ոչ եթէ միայն կամեցաւ առողջ պահել ի մաեւանմէն զինն իւր ընդ գաւալի Ռորտ, այլ եւս եւս հռչակել զմա քաղաւթի, եւ իմայն հանդերձ ամենաւոր քաղաւթեամբն Թաքարաց ընկալեալ գնաւառն Բրիտանոն, մկրտեցաւ մեծամեծ հանդիսի:

Եւ ի վկայութիւն ճշմարտութեան ուրացս այստրիկ առաքեաց երեշտակ գայր

ումն Զոռնգ փորեմցացի քաղում Թաքարօք հանդերձ առ տէր Նիփալիտս պապն Հրոռայ, զի պատմիցէ մնա եւ այլ իշխանաց Բրիտանոնից զիրազութիւնս գայս: Մինչեւ ցատտ եմ բամբ սրբոյ Ամոռնիմոսի:

Դ.— Էջ 516.— Արդ զրեցից զսակաւայուրս բանից յորում աւուր դիմեցաւ մեք ի յերկիրն Հրիմայ, ի դեղաքաղաքն Պաղչայսէրայ, եւ անդ զտաք զիրք մի, որում կոչի Ճաուրիք, եւ ընթերցաւ սակաւ ինչ բանս ի միջի նորա, ըստ տկարութեանց մտաց մերոց, այլ ոչ կէքէ Համառօտարար տեսանկիով...

Ե.— Էջ 520.— Արդ ի Հոգնից վարդապետաց այսպէս իմացաւ, թէ յորժամ ծնաւ Յուդայ, զնաց Հայրն նորա առ ոմոնս իմաստունս եւ խորագէտս, եւ եհարց վասն մանկանն, թէ ինչ ցեղ ինչից մանուկս այս...

Զ.— Էջ 522.— Տըլլամ Ե կայ ի վերայ աշխարհիս զարմանալի, եւ ի յԼստամպոյն է, մէկ քարէն մարդ մը շինած, եւ անուն՝ Ամբոստ...

Է.— Էջ 522.— Իշխան մի ի քաղաքն Բիւզանդիոյ աղքատացաւ, եւ զնաց մօտ Ամբոստսն եւ ասաց թէ մուրալ կամալն...

Մամօք.— Էջին ստորոտը գրուած է Վերպու. Վրդպ.:

Էջ 524, շեղադիր անհարթ.— Ամ. իւրաց սկզբունքն զժուարաւ երեւ, բայց բաղում առնելաց Հաստատիւ.— Էջին մնացեալ մասը զատարկ է:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —

1768

Էջ 4.— Ջատացող դրոյս, Ղըրոյ Աթոռոյս Երուսաղէմի պատրիարք Գանձակցի կարապետ Վարդապետն յիշեցէ ի Տէր, որ եղ զղիւքս յիշատակ ի գրքատունն Սրբոց Յակոբեանցս, եւ ըստ իւրոյ կտակին չունի ոչ իշխանութիւն Հանելոյ զոս ի Սրբոյ Աթոռոյս: Ի Թուին ՌՄԺէ:

939

Ժ ՈՂ ՈՎ Ա Մ Ո Յ

Առաջինը Վառձ, Մուշ

ԻՆ=1621

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ —

Մտալ 20×14×5: էջ 083: Հանդա-
մանդ յաւ: Թուղթ կոկեայ, դեղնորակ:
Գրիչ: Գրիչուր Երէջ Նշեցի, առ Հասարակ:
Գրութիւն և դիւր ալլաղան, մեծ մասը
հոտարայիւր: Կարմրագիծ զլիւզարդ էջ
244ր: Գոռնուր խորանաղարդ էջ 7: Նկար
էջ 15: Աւետում: Կաշեկաղժ առխապկեայ,
աւղտեղ կան փրթած թւրթիւր: Մալա-
ղաթեայ սլաշուանակ սկիզբը և վերջը մէկ
մէկ թւրթի, երկաթադիւր յատակ, մասն Ա-
ւետարանի: Ստացող և հուսիրատու Գրիչը,
որոշ մասին տեսնել հասել Մխարանք և Այ-
ցելուք, էջ 101:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Սուրբ Տեղեք:

էջ 2.— Աղթթա:

Ա.— ԱՂԹԱԳՈՒՄՔ Մ. ՏԵՂԵԱՅ — 1

Վարդան Վրդ:

էջ 5.— Յանկ Աղթթից Տնորինական
Տեղացե Քի. որ յերուսաղէմ — Ա՛՛՛՛՛ Գր-
յութեմ:

էջ 6.— Կշտամբանք յանդիմանու-
թեան ապաւ: անմէն ողորմելոյս Վարդան
Վարդապետի, աղէքս վասն իմ և վասն
ամ. մեղաւորաց, ի խորոց որա՛յ աղէքս
մաղթանաց, առ Յա. Քա. Մխարան Որդին
Այ. երթալ յերուսաղէմ յամ. տեղիս ուր
կատարեաց դմարդեղութիւն իւր տնորինա-
րուր, զոր զրեցին տեսանողքն վասն ճորա,
և ընթեռնուլ անդէն որիչ որիչ, և հայցել
թողութիւն ի նմանէ: Զոր մեղաւոր Վար-
դան զրեցի յերուսաղէմ ի Մր. Յակոբ, ի
խնդրոյ Ստեփանոսի աստուածածնոյ յա-
հանայի, և ալլ մխանձանցն, որ բազում
անդամ թախանձեցին դիւ:

Ա.— էջ 7.— Ի Նազարէք ուր ընկա-
լաւ Մր. Կոյնն զանսիքն ի հրեշտակապե-

տէն և յաջաւ գրամն.— Մարութն իմա-
նայի 1: անհետապաւելի...:

Բ.— էջ 11.— Ի տունն Զաւարիայ եւ
ալլ սղջայնն Սեդաարեյի.— Տէր Ած. իմ
Եւ. Գա. ...:

Գ.— էջ 13.— Ի Բեքզեմէմ ի յայրն
և մասուն առաջի Յօի. Քսի., ի խորոց
ւրա՛յ աղէքս մաղթանաց, վարդանու եւ ամ
մեղաւորաց.— Զառապայթ փառաց և կեր-
պարան կութեան Այ. Հօր...:

Դ.— էջ 17.— Ի Տաճարն Գաւասնօր-
եայ...:

Զ.— էջ 25.— Առ հոսանս Յօրդանան
Գետայ...:

Սիշատակագրութիւն Գրչի—

էջ 31.— Ով պատուական եղարար և
ընթերցողք, յորմամ կարպազ զտուր ա-
ղթթա. յիշեմէիք զրազմանգա, որ անունս
նշ է արմանի զրեւոյ, վասն աղտեղի զար-
ծոց իմոց: Բայց յոյս ունիմ ի Քրիստոսի
մարմնառիկ տնորինութիւն թէ ոչ առնէ
անտես զմեղուցեալս: Եւ զուր եթէ յիշէք
եթէ ոչ յիշէք զմեկ Ած. զմեկ յիշէ յօրն
հալիս:

Է.— էջ 31.— Ի Լեւոն փորձու-
թեամ...:

Ը.— էջ 37.— Ի Լեւոն Թաքարա-
կան, եւ ի Մովս Տիքեքական, եւ ի ջրհարն
Յակովբա, որ ի Սամարիայ...:

Թ.— էջ 43.— Ի Բեքանլի, եւ ի
Լեւոն Զլիթեմեաց, յաւաճեակն. եւ ի Տա-
ճարն...:

Ժ.— էջ 49.— Ի Սուրբ Վերմատու-
թեմ...:

ԺԱ.— էջ 52.— Ի Զօրն Կեղործի եւ ի
տեգիս ծնորդութեամ Յօի. Քսի. ...:

ԺԲ.— էջ 56.— Ի տեղիս ուր ընթեմ-
ցին զՅս. եւ ի ծաղանձն Ուրա...:

ԺԳ.— էջ 60.— Ի բարձունք հայիմ եւ
ի Գօգօթթեայն անաւոր...:

ԺԴ.— էջ 66.— Ի դռնոմ աստուածոմ—
կալ Սուրբ Գերեզմանիմ...:

ԺԵ.— էջ 72.— Ի Լեանո Ձիբեմեաց
եւ ի Համբարձումն Յսի. Քսի. ...:

ՃԼԻ, որ յերկինսց եւ, Թող զսպարտս նորա.
եւ Որդին Միածին զձեր սպարտն այլ ջնջէ,
ամէն:

17.— Աւետում, Թիւ 939, էջ 6

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 78.— Ով եղբարք եւ ամ. Ընթեր—
ձողք տառիս, յորժամ նայիք հոգոյ ահամբ
ի Սր. Համբարձումն Քսի. յիշեալիք զաղ—
տեղեալ հոգիս Գրիգորի, եւ ասացէք, Հայր

ԺԶ.— էջ 79.— Ի Սր. Վերնատունն,
առ ամենասուրբ Հոգին Աստուծոյ...:

Յիշատակագրութիւն.—

էջ 85.— Հոգի Աստուծոյ, ջնջեալ զմեզս
նոցա որ սրտի մտօք մեզաց Թողութիւն

ինչպէս ի թէն մեղաւորն վարդանա եր-
դոցի և, նշանիկ դրէն ողորմութեամբ և
շնորհօք քո թող և զնոցա մեղս և զամ-
սխառութեամբս :

Եւ. — էջ 85. — Առ ամենապարտեալ քա-
րի. ի Սր. Սիմեոն Եսայիական ար է յնշու-
սագէտ. մասն յամ. եկեղեցիս, զի ըմբ ամ.
տեղիս է տէրութիւն մորս :

ԺԸ. — էջ 92. — Դատաւորիւն Հաւա-
տայ ասացեալ վարդան վարդապետի. — Ով
մանկեանք Նոր Որոշի...

ԺԹ. — էջ 95. — Առ ամենապարտեալ
Աստուածածին իմայն Մարիամ ի տեղի
Որոշի մորս, եւ ի Գերեզման մորս, եւ ի
ճարս կեցողս :

Ի. — էջ 102. — Ի տեղի Հաւաքման
Պետրոսի...

ԻԱ. — էջ 106. — Ի տեղի Բարկոնման
Սրբայ Ստեփանոսի Նախավկայի...

ԻԲ. — էջ 110. — Ի Պրոպատիկէ Աւա-
ղամիս որ կոչի և սրան...

Յիշատակուրամ Գրչի. — 1021

էջ 115. — Փառք և առաքի անմահութեան
թեան և, մի Աստուածութեան Հօր և Որ-
դոյ և Սր. Հոգւոյ ամէն :

Ասացաւ և զրեցաւ սուրբ և ասա-
ւածաբան աստառայ, որ է մաղթանք ի բո-
լոր ամ. որ. տնօրէնականք Գի. Այ. մերոյ
որ յերուսաղէմ, ի վարդան վարդապետի,
ի Թուականութեան Հայոց ԶԼ, ի հայրա-
պետութեան և ի Թագաւորու-
թեան Լեւոնի որդոյ Աւելի, և յատաշնոր-
դութեան Երուսաղէմի մէջ վարդանա.
սոցին մաղթանք Տէր մեզ ողորմի :

Արդ զրեցաւ սա ի վանքն Ղազարու,
որ է Մշու Սր. Առաքեալ, ընդ հովանեաւ
Սր. Աստուածածինի և Սր. Առաքելոյն,
և Սր. Դաւիթ Անյաղթ փրկչութեայի և
այլ սրբոցն որ աստ կան Հաւաքեալ, մե-
ռամբ մեղաւոր և անարեւատ զրչի Գրե-
դորի :

Արդ և անիմաստ զնացի ի Սր. Յո-
վանէն որ կա յերկրի Տորոնայ տեղ ուր
շէշ իւղոյն է զոր բերեալ Բաթէոս Առաք-
եալ և, եղ տեղ որ յետոյ շինեցաւ վանք
հրաշակաւոր յանուն Սր. Յովանէն Մկրտ-

չին : Դնացի և տեղ և կացի տեղ սակաւ
մի, և զտի զայս արեւմտեան յայն տեղն որ
ի վաղուց հասկ բերան էր զայս արեւմտեան
յերուսաղէմայ յայն վանքն : Ապա և մե-
ղաւոր զեռ ի զնացի յերուսաղէմայ,
տեսայ զայս իմաստ ուրախացաւ, և սուր զ-
րեւան և բերի ի Սր. Առաքեալ, ընդիւ
և փափաքանք զրեցի, վասն սրբոյ տնօր-
նական տեղացն Գի. որ յերուսաղէմ : Այն
յուսուպի զրեցի երբ որ կրկին զա Գա. յՍմ.
տանկ զաստատան և հաստացան իւր իւ-
րաքանչիւր զորոնց, թերեւ բարեխառ-
թեամբ որ. տնական տեղաց իւրոց և Սր.
կուսին Մարիամ, տնաբաւ ծնողի իւրոյ,
և Սրբոյն Պետրոսի Առաքելոյն վիճին հա-
ւատոյ, և Սրբոյն Ստեփանոսի արեւմտ
ներկեալ վկային, և այլ սրբոց ծնող և հա-
րոց բարեխառութեան, զաղցր աշօք հա-
յնացի Գա. յամ. հաստացեալ տնական իւ-
րոյ, և բան զամենեւեան յետոյ ի մեղա-
ման անխաբկ թէ հանոյ Թուացի իւր
մարդաբերութեան :

Դարձեալ երես ի զեռն անկեալ ա-
ռաջի ոտից մերոց և աղաւթ զմեզ, որ
հանդիպէ մտ կարդալով կամ օրինակելով,
յիշեալիք զանարման Գրեգորոս ի մաքրա-
փայլ աղօթք մեր, և զծնողս իմ զմեկա-
նոս քանանայն և զՄորիկին, և զամուսինն
իմ զՄանուչակն, և զամ. արեւան մերձա-
ւորք իմ, յիշեցէ և Ամ. ողորմ ասացէք.
և որ յիշէ յիշեալ լիցի յողորմութեան Այ.
և Գի. յուսոյն մերոյ փառք յաւիտեանս
յուշտեանց ամէն :

Դրեցաւ սա ի Թուին Հայոց ՌԶ, յո-
րում տիկ ի Սր. Բագեան Սմ., ի Բեթղհէմ
Սր. Մեհալդն Նորոգեցին զՀայոց վերանկն,
մեռամբ Գրեգոր Արեւելեակապոսին, որ
յայս վերջեցեալ ժամանակ ոչ ոք զտաւ
նման նմ. Տէր Ամ. զինքն իրեւ զլահ ան-
շիջանիկ պահեցէ, և յետ աստեաց զինքն
ընդ Սր. Հայրապետացն զանոցն, Ամէն :

Բ. — ՈՂԱ ԵՐՈՒՍԱԼԵՄԻ. — 1

Գրեգոր Տգայ

էջ 117. — Բաճ Գրեգորիս Եպիսկո-
պոսի, եղբորորդոյ Գրեգորիսի եւ Ներսէսի
Սրբազան Խորոզղիթոսացն Հայոց, աստեա-

ւոր տաղիւ չափեալ, վասն նրասագէտի եւ
Հարուածացն Գրիստոնէից:

Արդ եւ յիշեմ զցանկալին զԲեթղահեմ
տուն Մենդեղին,

Ուստի բաշխեալ կենաց հացին, եւ որք
առտին ալ ոչ սոսկին...

Էջ 135-137.— Տաղաչափեալ տօնական
սպիրտներ:

Դ.— էջ 138.— Մազքամբ առ Սր.
Աստուածածինն, արարեալ Նիքաղոս վար-
դայետի, ի բարեխոսութիւն ամ. մեղաւո-
րաց:

Աստուածածին տաճար բանին

բարեխոսեալ զՈ Միառնին,

Ո: յատեն զիս զԿենեան,

« ի խաւար արգելանին... — Ա-Գ

Դ.— ԿՏԱԿԳ ՆԱՀԱՊԵՏԱՑ.— 1

Էջ 141.— Կտակք Յակովբայ Նախա-
պետին, յորժամ համդերձեալ էր Յակոբ
Նախապետն վախճանիլ յնգիպտոս — էջ
Յակոբ յնգիպտոս եւ բնակեաց Իսրայէլ
յերկրին Նիպտացոց, յերկրին ի Գեսեմ,
եւ ժառանգեցան ի նմա, եւ աճեցին, եւ
բազմացան յոյժ... — Հմմտ. Մուսնդէ,
Խէ, 27:

Էջ 148.— ... եւ վախճանեցաւ Յով-
սէփ ամաց հարիւր տասանց, եւ Թաղե-
ցին զնա, եւ եղին զնա ի տապան — Հմմտ.
Մուսնդէ, Ծ, 26:

Էջ 148.— Կտակք Ոսիսիանայի որդացն
Յակովբայ Բժ առ: Գիրք Մմացորդաց,
խառն Խուրբնի ի Կտակք Ուրա — Հրա-
ման Կտակի Ռուբենի, որ պատուիրեաց
որդւոց իւրոց, զկնի երկրորդ ամի վախճա-
նելոյն Յովսեփայ. մինչ զեռ հր ի Հիւան-
դութեան... — Հմմտ. Անիանոս Գիրք Հին
Կտակարանաց, 1896, էջ 27:

Էջ 155.— Կտակ Շմաւոնի որդայ Յա-
կովբայ, որդոս Իսաիայ, որդայ Արաքեա-
մաւ — Հրաման Կտակի Շմաւոնի զոր խա-
սեցաւ որդոց իւրոց, յորժամ մեքէ հր մե-
ռանել, ձին ամի կենաց իւրոց, եւ յերկ-
րորդ ամի յորժամ վախճանեցաւ Յով-
սէփ... — Հմմտ. Նոյն, էջ 36:

Էջ 159.— Կտակ Ղեւոն վասն Գանա-
նայութեանն — Հրաման պատասխանոյ բա-
նիցն Ղեւոն զոր ետ որդոց իւրոց յառաջ
բան զվախճանելն իւր վասն ամենայնի զինչ

եւ զործեսցեն... — Հմմտ. Նոյն, էջ 48:

Էջ 168.— Կտակք Յուդայի — Հրա-
ման պատասխանեաց բանիցն Յուդայի զոր
խաւսեցաւ ընդ որդիսն իւր յառաջ բան ըզ-
մեռանելն իւր. ժողովեցան ի մի վայր եկին
առ նա եւ ասէ ցնոսա... — Հմմտ. Նոյն,
էջ 76 լս.:

Էջ 182.— ... ալ չանէք զիս ի Քեր-
րոն. եւ նեղեաց Յուդայ ընդ հարս իւր, եւ
արարին սրպէս հրամայեալ Նոյա — Հմմտ.
Նոյն, էջ 93:

Էջ 182.— Կտակք Իսաիայայ — Հրա-
ման պատասխանոյ բանիցն Իսաիայայ. եւ
ասէ. լուարուէ Իսաքարա հաւր ձերոյ, եւ
ունին զիք բանից սերելոյ ի Տեառնէ... —
Հմմտ. Նոյն, էջ 94:

Էջ 185.— Կտակ Զաքարի, որդայ
Իսրայելի, որդայ Իսաիայ — Հրաման
պատասխանեաց բանիցն Զաքարիի զոր ետ
որդոց իւրոց « եւ ի՞նչ ամի կենաց իւրոց... —
Հմմտ. Նոյն, էջ 99:

Էջ 190.— ... եւ զայս ասացեալ վր-
ճարեցաւ, եւ եղին զնա որդիք Նորա ի դէր-
ս (հանդուստան) եւ յետ յայտրիկ չանեալ
զնա ի Քերբոն, եւ Թաղեցին զնա ընդ հարս
իւր — Հմմտ. Նոյն, էջ 104: — Համգոտեան
բառը փակապիծի մէջ առինք, որովհետեւ
զրիշը նկատած է իր սխալը եւ բառին վե-
րեւ զրամ ջնջումի նշան:

Էջ 190.— Կտակ Բեմիւսեմի նրկա-
տասաններդի — Հրաման Կտակի Բեմիւս-
մեմի զոր պատմեաց որդոց իւրոց ի չոր-
րորդ (ուժ) ամի Հիւանդութեան իւրում.
եկաց ամս ձիւս, եւ համբուրեալ զնոսա ա-
սաց... — Հմմտ. Նոյն, էջ 145 լս.:

Էջ 195.— Կտակ Դաւեա վասն Ամբար-
տաւանութեան եւ Առեղութեան — Հրաման
Կտակի պատասխանեաց Դաւեա զոր ասաց
որդւոց իւրոց ի կատարածի աւուրց իւրոց
ի ձ եւ ի ին ամի կենաց իւրոց... — Հմմտ.
Նոյն, էջ 105 լս.:

Էջ 200.— Կտակ Նեփթալիմայ վասն
բեռնամ բարութեան — Հրաման պատաս-
խանեաց Նեփթալիմայ զոր արար ի ժամա-
նակի իւրում յամի ձի երկրի կենաց իւ-
րոց. եկին միաբան որդիք Նորա... —
Հմմտ. Նոյն, էջ 112 լս.:

Էջ 207.— Կտակ Գադա վասն Տեառ-
նեան — Հրաման պատասխանեաց Կտակի

Դազալ զոր խառնեցաւ նա ընդ որդիսն իւր ձին ամբ կենաց իւրոց։ Եւ ասէ իննբորդ որդի եղեալ եմ ես Յակոբոս... — Հմմտ. նոյն, էջ 120 լս.։

Էջ 211. — Իտակ Ասերայ վասն Երկ-դիմուրեանն եւ Առաքիճաւքեան. — Հրաման պատահանեաց կտակի Ասերայ զոր խառնեցաւ ընդ որդիսն իւր ի ժն ամբ կենաց իւրոց, մինչդեռ կենդանի էր, ասէ ցնոր... — Հմմտ. նոյն, էջ 127 լս.։

Ողատակագրութիւն Գր. Գրչի —

Էջ 214. — Աղաչեմ յիշման արժանի ասրաբէր զմեզօք զասածեալ զԵրչա Գրեղորս, եւ դժեալս իմ յիշեալիք ի Բա. Յա. ի Տէր մեր։

Էջ 214. — Կտակք Յովսեփայ վասն Նախամնու. — Հրաման կտակի պատահանեաց Յովսեփայ։ Իբրեւ շանդերմեալ էր վախճանել կոչեաց զորդիսն եւ զեղբարսն իւր եւ ասէ ցնոսաւ։ Եղբարք իմ եւ որդեակք, յուարուք Յովսեփայ սիրեցելոյ յիտրայնիկ եւ ունկն դիք հօր մերոյ։ Եւ տեսի ի կեանս իմ զեմբանմ եւ զմահ... — Հմմտ. նոյն, էջ 183 լս.։

Էջ 225. — ... Եւ պարզեաց դոտսն իւր եւ վախճանեցաւ. եւ լացին զնա ամ. իւրաքանչիւ, եւ ամ. Եղիստոս սուղ մեծ — Հմմտ. նոյն, էջ 144 լս.։

Էջ 226. — Դերագավ եւ շնորհալի վարդապետի Դրիգսրի միայնատրի է բանքս պանծալի. — Բարեբանեալ եւ ամենաբարբառէի Աստուածածին...։

Ծանոթ. — Ստորին լուսանցքին շէշալիք. — Գրիգորի Սկեռացոյ ճառէն էջ։

Էջ 228. — Ջամա ի սկզբանէ արարածաց...։

Վասն Դարաց —

Ուստալին դարն Ենոփ յերկինս փոխեցաւ։

Երկրորդ դարն ջրհեղեղն եկաւ. եւ Նոյ Գ որդւոյն, Սեմ, Քամ, եւ Արեթ, իւրեանց կնասն ի տապալնն մտին։

Յերեք դարն զաշտարակն շինեցին եւ շէ յիւրօք բաժանեցան։

Ի չորրորդ դարն Հաստաց Արբա-համ, եւ ալիքն սպիտակեցան,

Ի հինգերորդ դարն Մովսէս զծոմն պատահեաց եւ զիւրայնէլ ազատեաց։

Ի վեց դարն Քրիստոս Աստուած ի կուսէն ծնաւ։

Ի Է. դարն լինի կատարած աշխարհիս, եւ մեռեալքն յառնեն։

Ի Ը. դարն, Քրիստոս Աստուած իջանէ Հայրական փառօք ի դատաստան, արդարքն պսակին, եւ մեղաւորք տանջին. — Հմմտ. Թի. 935, էջ 471։

Ե. — Էջ 229. — Վասն սքանչելեաց պատկերին որ գործեցաւ։ Ի պատմութեան Սրբայն Արամասի Աղէկսանցրու Հայրապետին. — Մերմ ի սահման Տիրոսի եւ Սիդոնի, ի քաղաքն Իւրիթոն...։

Վասն կենդանաստու. ար. եւ աստուածային պատկերիս ոգորմա վարդամա Տէր Թա. Ան. ամէն։

Զ. — Էջ 231. —

Տէր Առաքել դիտող Սրեմեաց, զուրկ եւ Թափուր յամէն շնորհաց, Հարադրեցի վկարդս զրանց, զԱստուածաշունչ Կտակարանաց...։

Է. — Էջ 233. — Կարգ Արեմուրեանն հազարդ. — Զկնի արժակման պատարալին կատարի եւ կարգ արհնութեան խաղաղոյ. — Խանն հազար Արիմեայ. Սպ. Դ. Նշանեցաւ։ Ընթերցուած յԱռակաց — Պատուեալ զՏէր ի քաղաք արդար վաստակոց...։

Էջ 235. — Եւ ասէ զԱղաթս գայս, գորարարեալ է Յմ. Ներսէսի Սրբազան Կաթուղիկոսին Հայոց. — Տէր Ան. Հայր անսկիւր ԲԸ...։

Էջ 239ա. — Յառաջարմութիւն Դաւթի Մարգարէի Մեկնութեանն Արամոսի Սպա.ին Աղէկսանցրուայ ասեցեալ։

Էջ 240բ. — Երանելոյն Յսկիմամու լուսկոյտագնապետին կիպրոսի արարեալ պատճառս Երգեմ Սազմոսին։

Ը. — Էջ 244ա. — Մեկնութիւն ի վերայ բախանդակացն, թէ վասն էր ու յորում աւուր բուագեաց Դաւիթ զիրաւսմ-չիր սազմոսն։

Էջ 263. — Քանի մը Հանկուկներ Սաղ-մասի եւ Գրեքի վրայ։

Ք.— ՆԱՐԵԿ (պակասաւոր) — 6

Էջ 264.— Գրիգորի Նարեկացոյ է առաջեալ բանս — Ըստ հոգեմտեան բնութագրի մասնականաց յատուկ շարժումներէն...

Էջ 265.— Պատմէն համարուող առ ի ցուցանել զնշանաւոր հատորս վասն զիւրեւորս զոտանելոյ զոր պիտոյաւանայ:

Էջ 268.— Համարուող և բովանդակ Նարեկի ցանկն այս է, բայց եւ վասն նորոք ինքն զամէնն ոչ կարացի գրել այս անկաւ մի, եւ աղաքք բնոյ միջոյ միջոյ, իւր կամիս համարարներուցն գրել, եւ զհիշելոյս յիշեալ ի Տէր մեր:

Էջ 269.— Դրոշմք յարմարաւորաւ իսկ ինչ անկատարաց...

Էջ 378.— Զէ.— Վերստին յանկուած... Ազալքի Երկրորդ Մեծի Ուրախիւն.— Եւ արդ քանի որ ար է արհեստարանայ և լուսանորոյ կշտութեան...

Ողջատակագրութիւն Գրիգոր Գրչի.

Էջ 380.— Որ ի մեծի աւուր Ուրախութեան զայս ամ. նախատին եւ զման վասն իմ կեցեալ Գ.— Ամ. իմ, թող զյուրմովին շարեաց իմաց, եւ քուսակ զնկու իմ, զարմարման ծնունդիս քու եւ նուազս Գրիգորի: Աղաքք, ուր բարեմիտ բնութեայ, եւ զուարճանի արա յիշատակի զհիշելոյս, յարժամ ոտոյնս զյուստանս անկող քաղցր արտաստեալ:

Էջ 396.— ԶԳ.— Վերստին յանկուած... Ժաման Առաջատմ.— Արքայ երկնաւոր, Թաղաւոր բարձրեալ...

Յիշատակագրութիւն Գր. Գրչի.

Էջ 398.— Գ.— Եւ իմ ճամբիս եւ առաւելու խաղաղութեան, բարեխաղաղութեամբ Սր. Առաւելածնին մաւրդ զս անուարս կուտին Մարիամու, եւ Սրբոյն Գրիգորի Նարեկացոյն, լուսաւորեալ յառաւելութեան երեկի զիսաւորեալ մեղաւոր ոգի որպէս շնորհ եղովոյացի, Գրիգորի զգրէ եւ զծօղի, զծնաւորացն իւր զտէր Ստեփաննոսի, եւ զարյոցն ամենայնի, ամէն:

Էջ 403.— ԶԵ.— Վերստին յանկուած... Արեւիկն արդար, ճառագայթ արհեստայ...

Հակիրճ կենսագրութիւն Գր. Նարեկացի:

Էջ 406.— Ի Թուականին Հայոց ՆԼԲ [— 1083] ի Հայրապետութեան ՏՆ. Վահանա... Եւ լուսնանայ եղբայրն տեղեւորի, Գրիգորի միայնակ մնաց, մրցելով յերկնաւորութեան... Հմմտ. Յիշատակարանք Ձեռագրաց, Անթիքիս, էջ 142:

Յիշատակարան Գրիգ Գր. Երիցու.

Էջ 406.— Արդ եւ եղիկի եւ ստորաւորակայ Գրիգոր արմար զգրէս եւ ստանունն երկու, ողորմելի եւ անպիտան զերի, բազմաց ողբալի, Ժողի եւ յերես անկեալ աղաքք եւ հայցեմ ի քրիստոսակիր անձանց հարց եւ եղբայր, որք վարժամանայք ի սեղանայ երկնային զանազան խորեկացս, արտաշան մտաւք յիշեալէք զՅիշատական Գրիգորս ի մարտիայի աղաքք ձեր եւ Ամ. ողորմի ասացէք եղիկոյս եւ նմաւորացն ի մոց տէր Ստեփաննոսին, եւ մաւրս իմոյ Շողոյին, եւ ամուսնոյն իմոյ Մանիշակին: Դարձեալ Ամ. ողորմի ասացէք Հոգեւոր որդոյն մերոյ տէր Կրիակոսին, որ շատ անգնականութեան արար մեղ, եւ աշխատեցաւ ի կոկիլ թիթիս. Տէր Ամ. իւրն վարժանաւորոց լիցի: Եւ որ զմեղ արժանի արացէ յիշելոյ, Տէր Ամ. ողորմի յիշողացն եւ յիշեցելոցն, ամէն:

Էջ 407.— ԶԶ.— Վերստին յանկուած... Վասն ծերութեան ազօր.— Եւ արդ քանի որ զյուր կատարման հասեալ...

Ժ.— ԽՈՐՀՐԴԱՅԵՑԻ — 11

(ԲՈՐՈՐԳԻՐ, Էջ 409-451)

Էջ 409.— [Ե]րբմամ կամիցի քահանայն պատարագ մատուցանել, պարտ է առպէս խորհրդաւոր սղեւտաւորի...

Էջ 418.— Եւ յետ զգնելոյ սրբութեան զյկնտիցն, զան արտաքի սրբոյ սեղանոյն, եւ խոնարհեալ պատարագիլ քահանայն անկ առաջի այլ քահանայիցն տուրթեր կացեալ — Խոստովանել մաւրի Առաւելծոյ...

Էջ 414.— Եւ ապա լուսնայ զծնուն: Սղ.— Լուսնայ սրբութեամբ...

Էջ 420.— Հաւատամք ի մի Աստուած... Հաւատամք եւ յայս միայն ընդ-

շանթական կաթուղիէն եւ տոսթական եւ կեղեցի... :

Էջ 440.— Հայր մեր որ յերկինս ես... եւ մի տար դժեգ ի փորձութիւն... :

Էջ 444.— Դպ. եղամեղեմ Արեմեայ Է Ած. Ներսէսի Սրգ.— Բա. պատարագնայ բայրի... :

Էջ 451.— ՀԱ.— Վերստին յաւելուած... : Եւ քանդի երջանիկին եւ փառաւորական սրբոցն պարգեւ... :

Էջ 454.— ԶԻ.— Վերստին յաւելուած... : Ած. եւ Տէր, կեանք եւ աբաբէ... :

ԺԱ.— ՀԱՐԱՆՈ ՎԱՐՔ.— 17

Էջ 455.— Որ ի յերկրին Եղիպտացաց Հաքցմ պատմութիւն.— Աւրհնեալ Տէր Ած. որ դամ. մարդ կամի զի կեցցեն, եւ ի դէտութիւն ճշմարտութեան եկեղեցին, որ եւ տեղ առաջնորդեաց իլանել յերկրին եղիպտացոց. եւ ցուցանել մեկ մեծամեծ սքանչելիս, դրոյ եւ յիշատակաց արժանի... :

Էջ 485.— Պատմութիւն Սրբաց Հաքցն.— Նորեմն Հայրն Անտոն աղօթէր ի խրթիկն իւրում... :

Էջ 501.— Երաւոք ծերայ մեծի.— Ծեր սմն նստէր ի դէհի երանելոյն Անտոնի... :

Էջ 532.— Վարք Երանելոյն Արքա Մարկոսի եւ կատարումն Ոտրիմ, եւ Խաւաք առ Սեբապիմն :

Էջ 537-542, Էրեք Թերթ փրթած. կան եւ կորուսածներ :

ԺԲ.— Էջ 643.— Սրանելոյն Արաւասի Արքեպիսկոպոսի Աղէփամեղրացոյ Հաքցմում վայելուչ եւ պտտախօսմի՞ք եւտեմում համարիմ եւ ընդ հրեշտակաց :

Յոր ամիս Ած. ստեղծ դԱղամ եւ կամ դիարդ : Պիտի. ի մարտի ԻԵ, յաւաք վեցերորդի, որ է ուրբաթ... :

Էջ 645.— Յոսկեքեքամայն ասացեալ հայրցում վառն իրաց.— Եթէ ոք ոչ ունի ինչ առնել ողորմութիւն եւ փափաք տոնել, դին ինչից կամ համարեցի աշխարհիս : Պիտի. Ած. դրարի ցանկութիւնն առաւելապէս ընդունեցի քան զյար ցանկութիւնն... :

Էջ 670.— Հաքցումն. Զինչ իցէ ապալաւագոյն, Պաշտօնի տալ եթէ քանանայ եւ վառն : Պիտի. Զի եթէ Բա. զաղքատն եղբայր իւր անուանեալ, լայց եւ զգանալայ աթոռակէց : Յորժամ ընչեղն դինս իւր յամարի տալ աղքատաց շէ պարտ դգանալայ անտեմ առնել, եւ յորժամ քանանայից տալ : չէ պարտ զաղքատն անտեմ առնել... :

Էջ 679.— Արամասի հայրցում : Զինչ իցէ կամ որպիսի սահման զոյուրթեան հրեշտակի անմարմնոյ : Պիտի. Հրեշտակն կենդանի դոյուրթիւն իցէ, բանաւոր եւ աննիւթ, աւրհնարանող եւ անմահ :

Էջ 680.— Հրց. Զինչ արդեօք իցէ անդ. զործ յառա երթալոց ննջեցեալոցն Հոգոցն : Պիտի. Յորժամ Հոգիին ի մարմնոյն բամանի ոչ բարի ինչ զործէ եւ ոչ լար... :

Էջ 681.— Հրց. Ապա վասն ընդէր աղբայր մեռանին, եւ ալլք ծերանան առաւել քան զպապ... :

Յիշատակարամ Գր. Գրչի.— 1634

Էջ 682.— Յէշատակ է դիքք այս փրծուն Գրիգորիս, որ ի դաւառն Հաքցունաց, ի վեղջէն Նայ, յիշատակ է սա աէր Ստեփանոսին, եւ իւր որդոյն աէր Գրիգորին, եւ կողակցին Շողոմին, եւ Հարսին Մանուէլակին, եւ ամ. արեան մեքմաւորացն :

Յիշատակ է սա ի Պաղեստին, յՍրուսաղէմ Սուրբ Դաղաքին, ի տանարի Սուրբ Յակոբին, որ է աթոռ Հայոց աղպին. եւ տեղապահ Սուրբ Աթոռին է աէր Գրիգոր Գանձասարցին, որ է Հայոց Ռ [= Հաղաք] Թովին, ԶԻ [= Ութուան երեք] յաւելորդին, Հոռոմ աղգի ծառապակին, որ բաղում վիշտք մեկ Հասուցին, վասն լուսոյն որ միշտ բղիթին, յաստուածընկալ դերեղմանին, զոր աղօթիւք Լուսաւորչին, լոյսն ըղեկայ ըստ ընական կարգին, ի մեր Հայոց մեծ պառնգին, ուրախացան ուղղափառներն, յամօթ եղին երկարանակին, զոր դիտապետ մեր քաղ Է արին, անուանակէց Լուսաւորչին, Արթուր անուն զուարթաղին :

կանդնեաց զեղջիւր Հայկան սեռին.
որ ամենայն ազգ եւ ազին,
երանի տան էրման ազգին:
Յերեսս անկեալ առ ձեր ոսին,
և մանաւանդ դարչտպարին,
զի հայցեալիք ի Գրիստոսէ,
Տեառն կենաց, տէր Գրիգորին,
և յետ աստեացս եղանելոյ

արժանացի ընտրեալ դասին.
ամէն ամէն եւ եղեցին:

Վերջին մաղաղաթեալ պահպանողին
վրայ. «Ի Թուին Ռէթ [= 1630] եկինք
յեմ-» — Հմմտ. Թիւ 541 ձեռագրի յիշա-
տակարանը. «Ի Թվին Ռէթ ամին կրկին եկի
ի Սր. Գաղաքն Եէմ-» (Բ. Հատոր, էջ 562):

940

Ա.— ՏԱՂԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆՔ.— 1

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ

(ԺԷ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 21x15x1: էջք 203. Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Մկրտիչ: Գրութիւն՝ խորագրերն են, զիւս-
դրերն բը եւ երկրորդ տողերը կարմիր, մը-
նացեալը սև մեկանով, երկսին: 36 տող:
Նոտարպիւր վարժ: Համառօտապարտութիւնք
առատ: Ուղղագրութիւն տկար: Կազմ կի-
սալիք խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Սուքիաս
Բարունակեալ:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՐԹԻՒՆ —

էջ 1ա.— Ի չորեք հարիւր եւ իննսու-
ն Դ [= 1045] քուակամութեամբ Հայոց յի-
մելոյ իմ Գրիգորի Մագիստրոսի, որդի
Վասակայ աստուածապահ կիսօմի եւ գաւ-
կի եւ Պալեաւուհու ինչոյ իմ աստուածա-
պահ քաղաքին կոստանդինոպոլիս:

Ի ժամանակ բարեպաշտ եւ զրիստո-
սապաւեալ արքային Կոստանդնույ Մօնու-
մախին, գտեալ զմեզ այլ ոմն հայաբարցի
անուն կոչեցեալ Մանգի, յոյժ հմուտ ի-
մայէլական դպրութեան...:

էջ 2բ.— Տաղատացութիւն Գրիգորի
Մագիստրոսի ճշմարիտ եւ ւաղափառ սրբ-
բազմ վարդապետին:

Մեծ են գործք աստուածային՝

ըսեանքի յորաբանին,

Հրաշալի անպատմելին,

յամենայնի գարմանալին...:

Բ.— էջ 31բ.— Նորին Գրիգորի փի-
լիսոփայի ներբողեան ի Սր. Խաչմ Գրիտ-
տաքմկալ:

Աւրհնեալ եւ փայտ կենաց,

բարբառնեալ, երկրպագեալ,

Ձգէն մեզ դուշակեաց,

նախ մարդարէն վերադռեաց...:

Գ.— էջ 34բ.— Նորին Յազագս Խաչմ-
նշան գաւազանին գոր ընծայեաց տեառն
Պետրոսի Հայոց Կաթողիկոսի, ասացեալ
լիտրեալ Սր. Խաչին:

Ընծայեմ քեզ տարեկան,

նորոյս հասեալ ձեզ բարութեան...:

Բ.— ՆԱՄԱԿԱՆԻ.— 3

Գր. Մագիստրոս

Ա.— էջ 36բ.— Պատասխանի Թիքոյն
Կաթողիկոսին Աստրոց, ի ժամանակին,
յորժամ էր դաւա ի վասպուրական եւ ի
Տարօն, զկնի քառնայոյն գլխանացիս յաշ-
խարհէն յունաց, եւ ի Թմսրկաց, մնաց-
եալսն մեցա կործանեալ ազգն չոգեմ առ
Կաթողիկոսն Աստրոց, ի քաղաքն Ամիթ, զի
թերեւ խաբէութեամբ հաւանցեացն
գնայ: Ջոր մորա գրեալ քուտթ ի Գրիգոր
Մագիստրոսն Արշակունիս: Եւ այս է պա-
տառնսն: — Ջաւէտ ծայրացելոյ բնակա-
նադոյն նախ ուստն... — Հմմտ. Թիւ 447 —
Ձեռագրիս մէջ Թուղթերը Համարագրուած

չեն: Նախկին ցուցակազրոյը՝ Տ. Սաւա-
լանեան, Տաղերն ու Թուղթերը յաջորդա-
բար համարադրած է, որով այս Թուղթին
թիւը եղած է Դ: Մենք Թուղթերը կը սկը-
սինք նոր համարադրով եւ կը նշանակէնք Ա:
Ի. — Զ. — Համաձայն կ'ընթանայ Թիւ
447ին:

Է. — Էջ 80ր. — Պատասխանի Թգրոյ
ուսեմն կրօնաւորի, գոր գրեալ է յազգո
վախմանելոյ ուսեմն յազգացանաց իւ-
րոց...:

Ը. — Էջ 81ր. — Առ աշակերստ իւր
Բարսեղ եւ Եղիսէ...:

Թ-ԺԻ. — Կը համապատասխանէ Թիւ
447ի Ժ-ի Թուղթերուն:

Մանօթ. — Այս ձեռագրին ԺԸ. Թուղ-
թը, դրուած զառ տէր Պետրոս ի Ժամա-
նակի խուման յառնելոյ ի քաղաքին, որ
Կոստանեանցի հրատարակութեան մէջ Բ.
Թիւը կը կրէ, ցոյց կու տայ Թէ ներկայ ձե-
ռագրին մէջ Թուղթերու դասաւորումը կը
տարբերի Կոստանեանցի համեմատական
պատկերին մէջ նշանակուած չորս ձեռա-
գիրներու կարգէն:

Ի. — Էջ 115. — Պատասխանի Առաջ-
նորդի Սուրբ Ուխտին Մարմաշինն լիայ-
քեմնեցի — Զատուածապատէր հօրդ հա-
րանց...:

ԻԱ. — Էջ 117. — Պատասխանի Սարգսի
վարդապետին եւ արքա ի վերայ Արամեան
Ոսայեանցի — Զայսպիսի աղէտ տարակու-
սանաց ընթերցեալ իմ, ի քուստ տառի...:

ԻԲ-ԼԸ. — Համաձայն կ'ընթանայ Թիւ
447ին:

ԼԺ. — Էջ 150ր. — Առ ում ար իմառ-
տապիւրն ոչ ուզապէտ. — Ոմն առուն Պէն-
տոկէս, ի Պարզնառոս, տօնէր Դիոնէսեայ
ի տաճարին Ապաղոնի որդոյն Աբամադ-
ղեայ, իսկ ի տօնելն երգէր աւրհուրթին
Դիոնէսեայ եւ անէմ տօնանեացն, իրբու
Թէ պատճառ եղեալ նոցա Դիոնէսեայ յօշ-
ման: Զոր միշտ դեռ տակաւին մանուկ տը-
ղայն էր խորամար պատրանաց այսպիսի
տաղնապ հասուցանէին... — Հմմտ. Տպ.
Աղէքսանդրապոլ, էջ 233, 2Բ:

Ո-ՈՒ. — Կը համապատասխանէ Թիւ
447ի ԼԺ-ՈՁ Թուղթերուն:

ՈԸ. — Էջ 162ր. — Առ Եպիսկոպոսն
Կարազ պատախմանի, վասն երթալոյ մօրա
Սր. Քաղաքն Այ. — Հմմտ. Թիւ 508 ՈՒ:

ՈԹ-ՄԴ. — Կը համապատասխանէ Թիւ
447ի ՈՒ-ՄԱ Թուղթերուն:

ՄԴ. — Էջ 168ր. — Կամիմք իմանալ ըզ-
ձիածին պատւեալ ծայրագոյն ծերու-
նոյն... — Հմմտ Տպ. էջ 86, ԼԳ:

ՄԵ-ՀԵ. — Կը համապատասխանէ Թիւ
447ի ՄԲ-ՀԲ Թուղթերուն:

ՀԶ-ՀԵ. — Կը համապատասխանէ Թիւ
447ի ՀԴ-ՀԵ Թուղթերուն:

ՀԸ. — Էջ 198ր. — Զեռանդեանն խոս-
տացեալ քեզ բան...:

ՀԹ. — Էջ 199ր. — Առ տէր Գրիգոր. —
Աւագիկ առաքեցի ձեզ գող գեղեցիկ...:

Ձ. — Էջ 199ր. — Առ Հայրն Կարապե-
տին. — Զտարակուսակյան մակադրու-
թիւն...:

ՁԱ. — Էջ 200ա. — Առ Սարգիս կառա-
ւարտիկ տեղեւոյ:

ՁԲ. — Էջ 201ա. — Առ Հնծացին Գրի-
գոր տեղեւոյ...:

ՁԳ. — Էջ 202ր. — Առ Հնծացին Գրի-
գոր տեղեւոյն. — Ի խոժաղուծ խու-
ժանէ...:

ՁԴ. — Էջ 203ա. — Առ Գրիգոր Հնծա-
ցին տեղեւոյն. — Զյաւէտն ի մեզ տոբու-
մըն...:

ՁԵ. — Էջ 204ա. — Առ ում կրօնաւոր.
— Զբրիտտուողեաց եւ դիւանաւոր...:

ՁԶ. — Էջ 205ա. — Առ Հնծացին Գրի-
գորն. — Զհապարդ սակս բաղմաթերթու-
թեան...:

ՁԷ. — Էջ 206ա. — Զորս են ենթակայի
տրամախոհութեան յեղանակս մակացու-
թեան... — Հմմտ. Թիւ 447, էջ 157:

Էջ 207ր-208, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

Էջ 102, ի վերջ ԺԵ Թղթոյն. — Նայ եւ
ստացողի տօրին՝ Սուբիաս բարունապե-
տին, եւ ինձ մեղապարտ դժողի Մկրտիչիս
ողորմեցի Գրիտոս Աստուած միջնորդու-
թեամբ լուսացս, Ամէն:

941

Բ Ժ Շ Կ Ա Ր Ա Ն.— 7

Եւդակիա—Ամասիա—Կարիճ

1814—1832

ՆԱԿԱՐԱՅՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 31×15×11-5: էջք 204: Հանգստանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ և Ստացող՝ Յովաննէս Մ. Վրդ. Եւդակիայի, Մ. Ս. Յ.: Դրուածին ամբողջովին սեւորակ մկանայ, միասին, 23 տող: Նոսր չեղացիր: Համաստացործութիւնք սովորականին քիչ: Եւ աւելի: Լաթակազմ խաւաքարեայ, Դասարակ թուղթք սկիզբը երեք թերթ, վերջը մէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Գրեք որ կուի Բժշկարան, յոբում պարունակին անուանք բնաբն եւ սպասկար ղեղորէիք, եւ կերպ լինելոյ դղիցորս ընտիրս, եւ անուանք ցաւոցն ոմանք՝ ըստ քաջ բժշկաց, ի շնորհ բարեկամութեան ի հմուտ եւ քաջ բժշկի Սինեոս Ամարիայ եւ ի Սինեոս Եօրկաչի, եւ ի հասիր Ալի աղայ անմանց ստացեալք ի վայելս անմէին իմում, եւ ի չէլէպի Կոստանդնուպոլսեան: Սրբոյ Աթոռոյն Երուսաղէմի յետեւալ Եւդակիայի Յովաննէս Մայրապոյն Վարդապետս: Զորս ստացայ յաւուր Նուրաբակութեան իմում յԵւդակիայ եւ յԱմասիայ, ի 1814 յամի Տեառն: Այլ եւս ի Կարիճ, ի 1822 յամի Տեառն:

Յիշատակ է ի դուռն Սրբոյ Աթոռոյն Սրբոց Յակովբանց յԵրուսաղէմ. եւ մի՛ ոք հանցէ զառ յԱթոռոյ, այլ յօրինակել փռաթացի:

էջ 2.— Էմմայայ Նազար զԸ...:

էջ 3.— Ի Սինեոս Ամարիայէ — Սրբօք փէլիքի լինելոյն կերպն...:

էջ 34.— Ելեալ է ի յԱմասիան աղպեալ ի Հայոց բարբառ Բժշկարանէ: Անունք ղեղորէիցն ոմանք՝ է լաթիւնացաց լեզուաւ:

էջ 46.— Ի Սինեոս Եօրկաչի բժշկէն: Աշխատ քսկիթիթիթ, յաւին լեզուաւ:

էջ 50.— Ի հասիր Ալի աղայ բժշկէ, Նուպին, ըստ լաթիւնացաց:

էջ 109.— Վասն ժանախաբի դեղի ի ՌԱԿԻ սննդան, վէպատան (այսինքն մատարածամ) հաթանլարն չողուն՝ պու թէրթիկէ՝ պի իզիլլայն սաղլք պուլաւար. յօք տէֆայ պեղիմ թէրծիկէ՝ միկէ, ի Պօլայ Սրբազան Պօղոս պատրիարքէ դրեցաւ, որ եւ ինքն է փորձողն սորաւ — Իմաի պիր թիմակ վուրուլուրայ վէպատան (այսինքն ի ժանախաբ) անիակ 50 — տրէմ ճէսկին — Իրէն, 25 — տրէմ թօղ չէգէրէ, վէ պիր տրէմ ճէսկիթի, 25 — տրէմ ճէսկին տրաքը իննն ճոյուպ կրիսիպ...:

էջ 113.— Բիւնճիկ չէթիմ, Փռանալը արտար սինեոս Գլիկօր, որ աւի Գրիկօր կամ եւ միվանի, նորա է՝ սոքա: Ի Գրիկօր բժշկէ՝ որ աւի միվանի, Վասն շնորհ եւ խաթիսիայն ունէցէին:

էջ 120.— Շիքպիթ յոյժ օղտակար: Ի հասիր Ալի աղայէ:

էջ 136.— Վասն ստամոզի՝ մնալոյ անմասն ի կերակաց, եւայն...: Ի չէլէպի Կոստանդաքի բժշկէ ի Կարին ընկալայ զայս, որ էր Պօրօֆ Մէհմէտ փաշայի բւժըլկապիան: Այլպս Փռանալը, ինքն Պօլսեցի: Մեղ յոյժ մանօթ բարեկամ:

Թապիպ՝ Մառք Բօլի:

էջ 167.— Պատմութիւն վասն փնեռայի, որ ունի ԺՁ տնուն...:

էջ 169.— Ձէլէպի Եանքո Գալպիթի Աթիօն ունէաւ թէրթիպի:

էջ 182-200, դատարկ:

էջ 301.— Ճանկ փաթիկ Բժշկարանիս:

էջ 204, պատարկ:

Յեւսիմազն ճօթագրութիւն.— 1837

Սկիզբի դատարկ թերթին ներքի կողմը, չեղադիր — Ճան Վէլիթ պուլսի Բանթէքէ Ամիրիպայ (որ) եկն առ մեղ ի տեսութիւն 1837 յուլիս 28, ի Սր. Երուսաղէմ:

942

ՔԱՐՈՁԱԳԻՐՔ. — 6

ՍԻՄԵՈՆ ՎՐԻՆԵՆՆԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 20×15×3.5: էջք 516: Հանգստանք լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրութիւն՝ խորագրերն են, սկզբնաղոգները եւ գլխագրերն են կարմիր, մնացեալը սեւ մեկնոյթ, միասին, 25 տող: Նոտր շեղագիր: Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկազմ՝ խաւքարտեայ դրոշմազարդ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-4, դատարկ:

էջ 5-6, մէկ թերթ կտրուած:

էջ 7. — Յատգարանութիւն եւ առագողեցութիւն իմ յաղագս առաջիկայ գրքոյս ի հեղինակէմ արարեցեալ. — Առատապարհան Ած. որ ի յստեղծանելն զարարածս զիւրաքանչիւրսն զարդարեաց զանազան եւ պէսպէս թարութեամբք եւ պարզեւօք, ետ եւ զհանոնս իւրաքանչիւրոցն...:

էջ 11. — Քարոզ ի յԱմտիքմ Հրշտակայետին առ Կոյսմ Մարիամ, ի բամ Սըրբայ Ամտարանին. Եւ յամսեանմ վեցերորդի առաք. — Քարոզ Առաջին — Այս փրկագործ եւ Հրաշալի խորհուրդ...:

էջ 15. — Նորին Սիմէոն վարդապետի

Քարոզ ի Ծնունդն Քրիստոսի...: Քարոզ Երկրորդ:

էջ 439. — Նորին Սիմէոնի Հայրապետի, ի տարեմուտն...: Քարոզ ԶԻ. — Ամիսս այս նիսան սկսանի ի մարտի իՖ, յորում ստեղծուա Ադամ, ուստի սկիզբն ամսոյս կոչեցաւ տարեմուտ Ադամայ...:

էջ 442, ստորոտը. — Ծանկր ո՛ր յարկելի ընթերցող, ահա կատարեցաւ զբոլոր տարույս աւուր պատշաճի քարոզքս: Աստի ի վայր ի կարդէ աւուրք արտաքոյ են: Երբ պատշաճ իցէ՞ յայնժամ ասացես, եւ ըզդրծողս զայս յիշեցես միով Հայր մերիւ, որ եւս դու յիշեալ լինեցիս:

էջ 443. — Նորին Սիմէոնի վասն Ազօթից...: Քարոզ ԶԼ. — Ըստ վարդապետաց եւ ըստ իմաստասիրաց գործ է Արարչին խնամ տանել արարածոց իւրոց...:

էջ 478. — Նորին Սիմէոնի, ի կացեմբ քարով ասելմ, ի յելմ յեկեղեցւոյն ի յաւարտ գործոյն: Քարոզ Զ. — Քս. Տէրն մեր ի յառաքելն զառաքեալսն իւր առ ժողովուրդսն պատուիբէր նոցա...:

էջ 481. — Ցանկ քանից, եւ Քարոզից:

էջ 485-516, դատարկ:

943

Ա. — ՈՒՐԲԱԹԱԳԻՐՔ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 20×15×1: էջք Բ+174: Հանգստանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Պետրոս վարդապետ: Գրութիւն՝ երկրորդ մասին մէջ խորագիրները եւ գլխագիրները նարնջաւոր, մնացեալը սեւ մեկնոյթ, երկսիւն, 26-33 տող: Նոտրագիր: Համառօտագրութիւնք առաջին մասին մէջ չափաւոր, երկրորդ մասին մէջ չափազանց առատ: Ուղղագրութիւն տկար: Կազմ կիսալաթ խաւքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա. — Տէր Ած. արարելի յերկնի եւ յերկրի, Հայր երկնաւոր...: Երբն արդեան շնորհիւտ լցո զմեզուցեալ եւ անպիտան, անվանահրութեամբ միայն վարդապետ. վասն որոյ բազկատարած մաթթանօք սրբոհոյ Աստուածածնին, եւ համայնից սրբոց բարեխօսութեամբն ժամանիցեմ աւարտ մատենիս, զոր ձեռնարկեալ եմ, եւ ուր ուրէջ հասանիցի Ուրբաթ Գիբք կոչեցեալս թէ Հիւանդաց, եւ թէ ախտայ-

մկտաց ի ձեռն փնտնանող ընթերցողաց, լիցի ազնվարանս պէտէն ցաւայնելոց առողջարար Հողաց եւ մարմնոց, անվամբ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, ամէն:

Էջ 1— Ընթերցված Եղեկէիէ մարգարէն...

Էջ 2— Եւ կարգայ զանաւարանն որ բոս Մաթէոսին...

Էջ 7— Դարձեալ Սրբոյ յաւատարման Յսի. Բսի որ ըստ Յունանու...

Էջ 8— Աղօթք Սրբոյն Կիպեանիսին, զոր կարգան յաւուր կիւակէի, զոր սասցեալ վասն դիւաց եւ աղանդավորաց որք կապեն զորդիս մարդկան: Ի եւ ՃՀԻ աղանդն կախարդաց, արձակեալ եւ Հեռայնեալ եղիցի ի ծառայիցս Աստուծոյ Ամբարշտիս...

Էջ 17— ... Ողորմես Տէր Ած. ամ. Հաւատացեալ ծառայիցս քր եւ ինն զըշիս, եւ ամ. ընտանեացս իմ...:

Էջ 18— Եւ այժմ արձակեալ Տէր երկնի եւ երկրի, Ած. ի դիմաց Ամբարշտիս, եւ վարդայպետիս իբր տէր Պատարմութեամբ...

Էջ 19— ... Բարեկիսութեամբ որ. կուտանացն... աղատես զիս ի պէտէն պատահարաց... առհասարակ զընտանիքս իմ զԱմբարշտիս... Ողորմես եւ պահեալ զծառայիցս զԱմբարշտիս ի յար տէր եւ ի շար լղվէ եւ ամ. վասնդից...:

Էջ 23— Կանոն յորժամ քահանան առ Հիւանդն երթայ, ասէ զաղօթս զայս...:

Էջ 34— Աղօթք ամ. ցեղ խոցի:

Էջ 52— Աղօթք կապանաց դիւաց:

Էջ 55— Աղօթք Սր. Հօրն Դառնեցոյն ասացեալ վասն պահպանութեան ընդդէմ դիւաց, եւ քաշանց, աշխաց, որ ոչ մերձեանս ի ծառայս Այ. եւ ի զըշիս— Աղաջեմ պքեզ Տէր Ած. իմ յամենակալ...:

Էջ 56— Գրիգորի վարդայպետի Սկեհեռացոյի միջանորի է բան...:

Էջ 64— Գիր ամառաբէ յորժամ օձ կամ կոր մարդ Հարկանի, անուն քահանայն եւ ընթերցողն զաղօթս Պառօն Տարանաւացոյ— Ես Պառն Հայածիյ եկեղեցոյ ի Տար-

ան քաղաքէ, այժմ եղէ անթ ընտրութեան...:

Էջ 71— Այլ դէր օձի աւան, ան խապէն ջրի վրայ ասեն, կենս ուսուցանողն իմէ կենս ուսանողն...:

Բ— Ք Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք

Էջ 73— Քայսզ Անտոնոց Սր. Աստուածածնիմ— Եւ յամենան Ջ երբդէ...:

Էջ 81— Քարոզ Սննդեան, ի բանն որ ասէ. Բանն մարմին եղել...:

Էջ 85— Քարոզ Մկրտութեան Գըրիստոսի: ի ընէ Տէր աղբիւր կենաց...:

Էջ 92— Քարոզ վասն Քառասորեայ Գայետեան ի Տանաթ— Եւ իբրեւ լըցան աւարք որբութեան նոր...:

Էջ 101— Քայսզ Զատիկիմ, ի բանն Առաքելոյն որ ասէ. Զատիկ մեր գնեալ Քրիստոս...:

Էջ 108— Նարիմ Յարութեան, ի բանն իրցանն որ ասէ. Որ մատիս ի պարտեղ...:

Էջ 116— Պատեալ Յարութեան Տն. մերայ Յի. Քի. ի բանի Անտարանի. եւ անա շարժումն մեծ եղել...:

Էջ 122— Նարիմ Քարոզ վասն Քառասորաց...:

Էջ 129— Գեորգա վարդապետի Քարոզ, ի բանն որ ասէ. Մտցաւ ի յարկս մօր...:

Էջ 133— Քարոզ Սր. Խաչիմ, ի բանն որ ասէ. Փայտ կենաց է անմեցեան— Գրտելի է զի կենանք ժայռին...:

Էջ 138— Յաղագս Աղօթից...:

Էջ 142— Նարիմ Քարոզ ի բանն Յովնանու. Անա Գ աւարք, եւ ոչ ետ իցէ Նիմւէ. եւ վասն պանոց, եւ վասն Առաքաւորիմ:

Էջ 146— Նարիմ Քարոզ... ի բանն յետեայ որ ասէ. Լուսաբարւք, սրբեցարուք...:

Էջ 160— Նարիմ Քարոզ Աղաշեառութեան...:

Էջ 166— Նարիմ Քարոզ վասն երեղորայ, ի բանն որ ասէ. եղբրեցէ՛ մայր զարհայութիւնն Աստուծոյ...:

Էջ 162-174, զատարկ:

944

ԱՍՏՂԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ. — 2

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւոյ 20×15×2: էջք 304: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
պիտակիւնը կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, միասին, 16 տող: Շեղալիք ցան-
ցաւ: Համառոտագրութիւնք սակաւ: Կազմ
կիսալաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Յաղապա Դիտողութեան Տիւ-
ղերիս՝ ըստ յանդիման լինելոյ աչաց: —
ՀԱՄԱՆ աստ Թիւ 817:

Սահման Առաջին — Աստղաբաշխու-
թիւնն է պիտութիւն տիեզերիս եւ երեւու-

թիւնը ըստ որում այնպիսի:

Պարապումն. — Աստղաբաշխութիւնն
բաժանի յերկուս մասուհիս. յառաջումն
չույսանի, թէ տիեզերք յերկրէ աստի նըշ-
մարեալ որպիսի երևի աչաց մերոց: Իսկ
յերկրորդումն՝ զննին բնութիւն եւ յառ-
կութիւնք մարմնոց եղելոց յաշխարհի ճըշ-
մարիտ կազմութիւն տիեզերիս, եւ ճշմա-
րիտ օրէնք շարժման:

էջ 103. — Երկրորդ Մասն Աստղաբաշ-
խութեան:

Յաղապա նկատողութեան Տիեզերիս՝
ըստ որում մտօք ըմբռնի:

էջ 291-304, դատարկ:

945

Ք Ա Ր Ո Զ Ա Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւոյ 20×15×1: էջք 198: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրու-
թիւն՝ սկզբնատառերը երբեմն կարմիր, եր-
բեմն դուստր, յաճախ մոռցուած, մնաց-
եալը սեւ մեղանով, միասին, 27 տող: Նոտ-
րալիք վարժ: Համառոտագրութիւնք սովոր-
ականէն քիչ քան աւելի: Կազմ կիսալաթ
խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Ա. — էջ 1. — Տէր Առաքելի Սիւնեցոց
Եպիսկոպոսի եւ Հոգեւորոգ վարժապետի
Քարոյ Մենդեանն, ի բանն որ ասէ. Սերե-
յին ի սենեակ մեր, երգեսցուք զսէր. — Ասէ
ուրեմն Հոգեբուրդին եւ մեծն յիմաստունս
որքայածինն Սողոմոն խանդաղակաթ սըր-
տիս. . . :

Բ. — էջ 13. — Նորին առ նոյն Քարոյ
Մենդեանն, ի բանն Սողոմոնի, որ ասէ
յերգսն ի զէմս Աստուածածին Կուսին,
այսպէս. Սրապցուցեր զմեզ եւյլն. — Խան-

դաղատմունք սիրոյ երկնային բազմանայն՝
զոր եղ Ած. ի Հոգի մեր. . . :

Գ. — էջ 32. — Նորին առ նոյն Քարոյ
Մենդեանն Տեառն, ի Կուսին ի [բանն] Սո-
ղոմոնի որ ասէ. Ես ծաղիկ դասուայ. — Ասէ
ուրեմն յերկուս երգոցն, անկապան բնու-
թիւն ինքն վասն իւր վկայելով. . . : Տիւ
Թիւ 948, էջ 525:

Դ. — էջ 44. — [Ն]որին տէր Առաքելոյ
ի նոյն բանն Սողոմոնի որ ասէ. Գեղեցիկ
ես մերձաւոր իմ. — Անկապան բնութիւնն
եւ անճառից Թաղաւորն, անհասն եղելոցս
եւ բազմալիւն լուսեղինաց դասուց. . . :

Ե. — էջ 76. — [Ն]որին Քարոյ Մենդ-
եան Տեառն եւ ի Կոյսն, ի բանն Եսայիայ
մարդաբէին որ ասէ. Եւ յաւել Տէր խօսիլ
Ազալու եւ ասէ, եւայլն. — Ահա մեծ եւ
անճառելի քաղցրութիւն անճառելոյն Աս-
տուծոյ առ մար[դ]կային աղօք. . . :

Զ. — էջ 96. — [Ն]որին Քարոյ Մենդ-
եան Տեառն եւ ի Կոյսն, ի բանն որ ասէ.
Գուեալ զգեղ արտաքոյ՝ Համբուրեցից,

ևւլն.— Բաղճումն անճառարար սիրոյն՝
զոր առ ի նախապէսն...

Է.— էջ 119.— Քարոզ ի բանն, Ու-
րախ եղիցին երկինք ի վերուստ եւ ամպ
ցօղեցան զարդարութիւն.— Արդ՝ որպիսի
դալ մեծի տիեզերակալ թագաւորի...

Ը.— էջ 145.— [Ք]արոզ Մենդեան
Տեառն եւ ի Կոյսն, ի բանն որ ասէ. Բանն
մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեզ.— Արդ՝
ի շորից աւետարանչացն պատուականա-
յոյն պտանի Յոհաննէս...

Թ.— էջ 170.— Տիրաւոր վարդա-
պետի արարեալ Քարոզ Յաղագս Մենդեան
Տեառն մեր Յսի. Քսի.— Բայց աստանօր
պարտ վարկանիմ սակաւ ինչ յապաղումն
ինչ առնել տեսութեանս...

Ժ.— էջ 182.— Դարձեալ Քարոզ ի
բանն, ի սկզբանէ էր Բանն եւ բանն.—
Արդ ասացուք թէ դինչ է սկիզբն եւ քանիս
բաժանի...

էջ 190-198, զատարկ:

946

Ք Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 20x15x4: էջք 508: Հանգա-
մանք լա: Թուղթ տողուն: Գրիչ՝ Սարգիս
Քահանայ: Գրութիւն՝ սկզբնատողերը, եւ
վերջին մասերուն մէջ նաեւ խորագիրները
կարծիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկ-
սին, 30 տող. բայց վերջին մասերուն մէջ
29-42 տող: Բոլորդիր էջ 2-370, նոտրագիր
371-386: Համառօտագրութիւնք առատ:
Գունաւոր զարդագիր եւ լուսանցազարդ ա-
ռաջին քարդղներու սկիզբը, միւսներուն
զարդագիր՝ լոկ ուրուագծեալ: Գունաւոր
զարդագիր, լուսանցազարդ եւ գլխադարդ
էջ 3: Կաշկկազմ տախտակեայ: Դատարկ
թուղթք սկիզբը եւ վերջը երկուական
թերթ: Ստացող՝ Ստեփանոս Կրօնաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, զատարկ:

էջ 2ա.— Ցանկ Գրոյս այսորիկ է
այս:— Ա՛նէ Գլուխնէր:

Ա.— էջ 3ա.— Գրիգորի Եղիշեանի
Քարոզ ի բանս տէրութեան. Հայր մեր որ
յերկինն: Յարժամ յաղօքս կայցէ՛լ առաւ-
ջիմ, Հայր մեր որ յերկինն: Ա՛մենայն
աղօթք յոյժ պատուական եւ դովելի
դրօժք են...

Բ.— էջ 29բ.— Նորին Քարոզ վասն
Պաշտման, Պատուիստի, ի բանն Յովկեա,
փոք հարէ՛ք ի Սիմ, սրբեցէ՛ք զյահ, քա-

րօզեցէ՛ք պապատմն, ժողովեցէ՛ք ծերս եւ
զայլս:

Գ.— էջ 46ա.— Նորին Քարոզ վասն
Ապաշխարութեան, ի բանն որ ասէ. Աղաւ-
խարեցէ՛ք, զի մերձեալ է արքայութիւնն
Աստուծոյ:

Դ.— էջ 63ա.— Նորին Քարոզ եւ խը-
լատ ամ. մարդկան, ի բանն որ ասէ. Հայ-
եաց ի քեզ՝ գուցէ իմնիցի բան ծածուկ ի
սրտի քու:

Ե.— էջ 80բ.— Նորին դարձեալ Քա-
րոզ վասն Խառնութեան, ի մայն բան.
Խառնութեան յերոս Կրօնաց.— Որպէս ոսկի
աղտեղեալ...

Զ.— էջ 89բ.— Նորին առաջին քարոզ
վասն Աղօթից, ի բանն առաջինայն՝ յառա-
ջին քաղքին Տիմոթեա. Աղաչեմ գնե՛ք մեթ
քան զամ. առնի աղօթս, խնդրուածս, պա-
պատմն:

Է.— էջ 99բ.— Նորին Քարոզ Զեռ-
նադրութեան, ի բանն որ ասէ. Քահանայք
քո զգեցցին գարգաւութիւն.— Նախ պարտ
է դիտել, զինչ է սահման քահանայու-
թեան...

Ը.— էջ 108ա.— Յայլմէ Քարոզ վա-
սն Կարգի Քահանայութեան: Քահանայք
սուրբ լիցին, եւ մի գարշեցուցեն զամու-
նըն Այ. իւրեանց, զի զպատարագն Այ.
նոքա մատուցանեն:

Թ.— էջ 120ա.— Դարձեալ յայլմէ

Քարոզ վասն կարգի Բահանայութեան, ի բանն՝ Բահանայք քո գեցցին զարդարութիւն...:

Ժ. — էջ 128բ. — Ներին դարձեալ քառուկ ի բանն. Դու ես քահանայ յախտեմից ըստ կարգին Մեխիսեփեկի. — *Յառաջագոյն ասացեալ եղեւ թէ դիմէ է քահանայութիւն...*

ԺԱ. — էջ 141բ. — Ներին Քարոզ վասն հարկերոց մեղաց, ի բանն Առաքիլն. հարկերոց ամբարշտաց հարք եւ փորձ եղիցի. — *Երեք են տեսուի ժողաց...*

ԺԲ. — էջ 148բ. — Ներին Քարոզ վասն Ագոթից, ի բանն. Յորժամ յագոթս կայք. մի շատախօսք լինիք իբրեւ գեթա-նոս...

ԺԳ. — էջ 156ա. — Ներին Քարոզ Լեզուի եւ Բարկութեան, ի բանն՝ Լեզուի ուր զարդ անիրաւութեան, Յակոբոս ասէ. — *Չմարդս որպէս զքաղաք է ստեղծեալ, և բնակիչ քաղաքիս այս՝ Հոգին է, և անձնիչխան կամքն Թաղաւոր է ի սմա...*

ԺԴ. — էջ 165բ. — Ներին Քարոզ վասն Հայրերութեան, ի բանն. Մի՛ տանք թէ առից վրէժս ի բռնամեղս, այլ համբերեա մեա, եւ մա օգնեցէ քեզ: Առաքիլ:

ԺԵ. — էջ 169բ. — Ներին Քարոզ Տառածամ Մահու: Ած. գրեալ ոչ արար. մախանձու: բանասարկութիւն եմուտ մեա յաշխարհ:

ԺԶ. — էջ 178ա. — Ներին Քարոզ վասն Աւուր Զարի, ի բանն Ոչ օգնեցեմ իմ, յաւուր չարութեան, այլ արդարութիւն փրկեցէ ի մահուամէ. — *[Նախ գրեալ է դի Երեք չար օր է մարդոյ...]*

ԺԷ. — էջ 189ա. — Քարոզ վասն Նեղութեան: Ի մեղութեան իմում կարդացի, կամ, Տէր ի մեղութեան յիշեցա՞ գեղ...:

ԺԸ. — էջ 194բ. — Ներին դարձեալ Քարոզ վասն Մեղաց...:

ԺԹ. — էջ 202ա. — Ներին դարձեալ Քարոզ վասն Մեղաց, ի բանն՝ Յանկութիւն յաղեցեալ գմեղս ծնանք, եւ մեղքն կատարեալ՝ գրեալ:

Ի. — էջ 206ա. — Յայլմէ Քարոզ վասն Սկզբնական Մեղաց, ի բանն որ ասէ. Անօրէնութեամբ յաղաւ եւ ի մեղս ծնաւ գիւ մայր իմ:

ԻԱ. — էջ 209ա. — Յաղագս Մահացու Մեղաց:

ԻԲ. — էջ 212ա. — Յաղագս Ներելի Մեղաց:

ԻԳ. — էջ 215ա. — Ներին Քարոզ վասն Նախանձու, ի բանն մարգարէին Դաւթի. Մի՛ մախանձիր ընդ չարս...:

ԻԴ. — էջ 228ա. — Ներին Քարոզ վասն Մեղաց, ի բանն Յահաննու, թէ եմ մեղք՝ որ մեղք եմ, և եմ որ մահու չափ եմ:

ԻԵ. — էջ 237բ. — Ներին Քարոզ վասն Զգրման, ի բան մարգարէին. Զմեղս առեցի եւ անարգեցի եւ զօրէնս քո սիրեցի:

ԻԶ. — էջ 243բ. — Ներին Քարոզ վասն Խոստովանութեան, ի բան. Խոստովան լերուք միմեանց զմեզս:

ԻԷ. — էջ 251բ. — Քարոզ Սբ. Եկեղեցւոյ, ի բանն. Սբ. արար գյարկս իւր բարձրեալմ:

ԻԸ. — էջ 262ա. — Ներին Քարոզ վասն Ժ Հարուածոցն Եգիպտոսի, ի բանն Իմաստոյն. որ ասէ. Որով եւ մեղանչէ ոք՝ մովիմք եւ տանցեցի...:

ԻԹ. — էջ 277ա. — Ներին Քարոզ վասն Օրիմաց Ժ բանին առաջարկայ:

Էջ 289-290, դատարկ, Թուղթը Կրփոխուի:

Էջ 291ա. — Ներին Առաջին Քարոզ վասն Հաւատոյ...:

Էջ 300ա. — Ներին Քարոզ. Դարձեալ վասն Հաւատոյ եւ յուսոյ եւ սիրոյ...:

Էջ 303ա. — Ներին Քարոզ վասն Յուսոյ...:

Էջ 305բ. — Յայլմէ Քարոզ վասն Սիրոյ...:

Էջ 311ա. — Ներին Քարոզ վասն Առաքիլութեան...:

Էջ 317ա. — Ներին Քարոզ վասն Ժ Հարուածոցն Եգիպտոսի...: — *Տես վերջ թւի ի՞նչ:*

Էջ 328ա. — Ներին Քարոզ Փոխման Աստուածածնին Կուսին...:

Էջ 341բ. — Ներին Քարոզ Աստուածածնին Փոխման...:

Էջ 349բ. — Ներին Քարոզ Խաչի Տօնին...:

Էջ 355բ. — Ներին Քարոզ վասն Խաչի...:

Էջ 358-362, դատարկ:

էջ 363.— Ներքին Գաղափարային Առաջնորդ Բարեկենդանին...:

էջ 371ա, Նորարդիւր Ժանը.— Ներքին տէր Առաջնորդ Սիւնեաց Եղիշեանցոյ ի տեսութիւն քանի մը ասէ. Ամենայն Հայ տանցիկ:

էջ 381ա, Նորարդիւր Ժանը.— Դաւթի փոխտփայի Առաջնորդ:

էջ 384բ.— Ներքին Վարդ Բաժանման:

էջ 386բ.— Յաղագս արարչական հըրամանին Տեառն...:

էջ 386բ.— Յաղագս արարչական Դրաց Իմաստասիրաց:

էջ 387-506, Ղաթարիկ:

էջ 507, Նորարդիւր, տարբեր գրչէ.— Երգս արարեալ յուսմանէ անուանադիւր տանց ի դովեան Սբ. Լոյս Գերեզմանին Քի. զեղանակ սորին կալ զՋարմանայի վերնոցին...:

Պայծառագոյն քան զարդին սուրբ

Լոյս Գերեզման...— Պ օ ղ ռ ւ վ ա ռ ա ղ Ե տ ի է:

Մանր յիշատակագրութիւն Գրչի կան յէկ երկոտանեակ, կ'առնենք կարեւորները:

1.— էջ 29ա.— Տէր Ած. ողորմեա ըստացողի զրոցս, Ստեփաննոս կրօնաւորի, եւ կրկին ծնողաց նորին, եւ Թշուառացեալ զրոգի սորին՝ Սարգիս անկեալ քահանայի, եւ ծնողացն իւր, ամէն:

2.— էջ 141բ.— Տէր Ած. ողորմեա ստացողի զրոցս եւ ծնողի իւր եւ ամենայն արեան մերձաւորի, եւ զրոգի սորին եւ ծնողացն:

3.— էջ 227բ.— Տէր Յս. Քս. Ած. փրկեալ յամենայն յայտնէ չարէ, զրոտացողի սորին, եւ զրոգի, եւ իւրեանց ծընողացն, ամէն:

947

ՃԻՒՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՆԱԽԱՀԱՐՑ.— 2

(ԺԷ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21x15: էջ 32: Հանգամանք լաւ: Թուղթ փայլուն յարդագոյն: Գրուածքին՝ սկզբնաւորութիւնները, զլիարդիւրները, բոլորակները եւ գիծերը կարճեր, մնացեալը սեւ մեղանով, լայնքին 1-6 սիւնակներով, 30 տող, պակաս կամ աւելի: Նորարդիւր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն աւելի: Կարծ կ'իսպալթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ըստ մեծին Արիստոտէլի է—

մաստասերի, հարկ է ամ. ընթանրականի յառաջանալ իւրում առանձնակի... — Հմմտ. Թիւ 627:

Ի. եղեւ աւարտումն սբ. աստուածաշնչի, որ եւ զալարեալ մատեան վերածայնի, ի Թուաբերութեանն հայկազնի ՌԲ յորելանի, եւ ԺԷ Թիւն աւելի [= 1668]:

Մամօք.— Գրչին անունը եղծուած է:

էջ 32.— Աջակողմեան աւաղակին անունն 'Իեմուս էր, եւ ձախակողմեանն Կեստաս...:

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Եւփառայ, Կեսարիայ

ՌՃԼԷ=1728

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 20×15×5: էջք Ժ+280+576:

Պրակք ԺԲ+ԺԶ+Լ, հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրել՝ Յովհաննէս Նոտար: Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնատողերը եւ զլրատողները կարծիք, մնացեալը սեւ մկանով, միասին, 29 տող: Նոտարիքի ընտիր եւ միաձեւ: Համառոտագրութիւնք առատ: Գունաւոր զարդագիր եւ լուսանցազարդ իւրաքանչիւր զբլուխի սկիզբը: Գլխազարդ էջ 1, 75, 186, 297: Խորանագրեր, էջ 1, հատորին սկիզբը: Կաշկապ տախտակեայ փրթած: Դառարկ խուլթք վերջը չորս թերթ: Կուրծքին երկրթապիր. «Սահմանաց Լուծմունք»: Ստացող՝ Պրոխորոն Արեղայ:

Ա.— ՄԵԿՆ. ՍԱՀՄԱՆԱՑ ՂԱԻԹԻ.— 9

Առաքել Եպս. Սիւնեաց

էջ Ա-Գ, դատարկ:

էջ Դ 1.— Յամգ Սահմանաց Լուծմանց Գրքոյն:

էջ է 2.— Յայտ է ընթերցասէր եղբայրդ, զի գիրք Թարց ցանկի՝ է իբր գիտուն Թարց յիշողութեան, եւ իբր արեղ թարց բանալոյ, եւ իբր ազարակ փանծի Թարց յատկացեալ տեղոյ, եւ քան՝ պատուական ականց, բայց առիթ յաւէտ վաստմանց թէ արդեօք որ ական՝ ի ուր գտանի: Վասն որոյ իմ պիտակէ կարապետ իբր վարդապետի տեսեալ այս գիրք, այսինքն Լուծմունք Դաւթի Անյաղթի մերոյս փիլիսոփայի՝ լի պատուական ակամք եւ անուշահոտ ծաղկամբ, բայց որն ի ուր դառնելն անյայտ: Վասն որոյ գլխաւոր եւ պիտանի լանքն ժողովնցի ի ներքոյ այբուբենական ցանկի, զի ինդրողաց դիւրաւ դառնի: Որք հանդիպե՞լ յիշոյս մի բերան տուք ողորմի: Գրեցաւ ՌՄԶ [= 1757] Նոյնմբերի Լ, ի Սր. Գաղաթս յեմ. առ դրան Սրբոց Յակոբեանցն:

էջ Ը-Ժ, դատարկ:

էջ 1.— Տէր Առաքելի եռամեծի եւ քաջ հոգեւորի եւ անյաղթ փիլիսոփայի աշակերտի երիցս երանելոյն Գրիգորի տիեզերայայտ վարդապետի, արարեալ բոմ Խըրատական, ոգեշնչեալ եւ հանճարեղ, իմաստայեղ, ի Մեկնութիւն Սահմանաց Դրաց, ի յիգձ մաղթանաց, ուման քանասիրաց, եղբարց հարազատաց Ոգրին աշակերտացն: Աւգնեալ Տէր Յս. եւ հետո ի յաւարտ շնորհով Սր. Հոգւոյն:— Սահման թէ քանի նշանակութիւն ցուցանէ: Լծ. այսինքն, Ժ յատկութեամբ դանադանի...:

էջ 14.— Նորին տէր Առաքելի հոգեւորագ հայրապետի վասն Սահմանացն Դաւթի, Գաղտնածու բան: Օգնեալ Յս.:

էջ 257.— Նորին տէր Առաքելի Սիւնեաց Եպիսկոպոսի, ի տեսութիւն բանին որ ասէ: Ամենայն չար տեղիքի է:

Բ.— ՍԱՀՄԱՆԱՑ ԳԻՐԳ.— 6

Դաւիթ Ներգիմացի

էջ 1.— Սահմանք Դաւթի, անյաղթ փիլիսոփայի, Ներգիմացոյ.— Որք միանգամ իմաստասիրութեան տեսչան բանց...:

էջ 71.— Դաւթի եռամեծի, եւ անյաղթ Փիլիսոփայի, ընդդէմ առարկութեանց չորից, Պիհոնի իմաստակի, եւ Սահմանք եւ տրամատութիւնք իմաստութեան մինչեւ ցայս վայր:

էջ 72.— Ընդ այստեղի եւ առաջիկայ բանք իմաստեղոյն.— Ամենայն չար տեսնելի...:

էջ 73-74, դատարկ:

Գ.— ՆԵՐԱՄՈՒԹԻՒՆ ՊՐՈՓԵԻՐԻ.— 5

էջ 75.— Պրոփիւրի Ներածութիւն.— Եւրոյ հարկաւորի Գրեւաւորի...:

էջ 93.— Յաղաք յատկութեանց յատկի եւ պատահան.— Եւ դանազանաց

դի յատուկն միայնում տեսակի յարա-
զոյ է... :

Դ.— ՎԵՐԼՈՒՄՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԱՄՈՒԹԵԱՆ
ՊՈՐՓԻՐԻ.— 7

Դաւիթ փիլիսոփայ

էջ 94.— Դաւիթ փիլիսոփայի վեր-
լուծութիւնն ի ներածութիւն Պարփիւրի.—
Հանդերձեալէ Հանդերձ Աստուծով սկիզբն
ստեղծող առաջիկայ շարադրութեան... :

Մամոթ.— Լուսանցքներու վրայ կը
դտնուին Համառոտ լուծմանքներ, աւելի
փոքր նորարարով :

էջ 180.— Նորին Առաքէ Հիմն... :

էջ 184.— Նորին վասն Բաժանման :

Ե.— ՍՏՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆԻՒՄ — 6

Արիստատէլ

էջ 186.— Ստորագութիւնք Արիստա-
տէլի.— Հոմանունք ասին որոց անուանքն
միայն Հասարակ, իսկ ըստ անուանն բան
դոյացութեան այլ... :

էջ 249.— Յաղագս Որակի, եւ Որա-
կութեան բան.— ԲՈՒ. Եւ որակութիւնն ասեմ
ըստ որում որակէ ոմանք ասին. եւ է որա-
կութիւն ի յոգնակարարն ասիցելոց : ՄԿ.
Չորրորդի դոյացութեան զդաս ընկալաւ ո-
րակութիւն... :

էջ 296.— Կատարեցաւ սկսեալս ի մէջ,
դրեալ տասն ստորոգութիւնն, ասացեալ
յեռաժեռէն Արիստատէլէ, որ ասի ըստ յու-
նարէն ձայնի, Կատիլորփաւ : Թարգմանեալ
եւ մեկնեալ ի Դաւթի ներդիւնացելոյ :

Զ.— ՊԵՐԻՄԱՐՄԵՆԻԱՍ.— 6

Արիստատէլ

էջ 297.— Սկիզբն եւ նախադրութիւն
գրոյն, որ ասի ըստ Յումաց Պերիարմէ-
իաս, եւ հայերէն Մեկնութեան, արտադ-
րեալ ի մեծ իմաստնայ Արիստատէլէ :
Թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթայ Ներ-
գիմացոյն.— Նախ արժան է դնել, զիսկ է
անուն, եւ զիսկ բայ, ապա զիսկ է բացա-
սութիւն, եւ ստորաստութիւն... :

էջ 378.— Արիստատէլ Ստաղիրացի
էր, ի Բամշիթի յաւատէ, մերձ Յօշիթոս.

որդի Հօր Նիկոմաքա, եւ Ժօր Հօրքիասա.
քսան ամ աշակերտեալ Պրատոնի, եւ միտ
էր անուանեալ ի Նմանէ :

էջ 379.— Գոմբիի են դեղեցիկքն, եւ
պարսակի զարշիւքն... :

էջ 383-384, դատարկ :

Է.— ՄԵԿՆ. ՀԱՅՐ ՄԵՐԻ.— 1

Գր. Նիսացի

էջ 385-386, դատարկ :

էջ 387.— Մեկնութիւն Գրիգորի Նի-
սացոյն, ի Հայր մեր որ յերկինս.— Զայս
յինքնէն ոչ է շարժեալ եւ գրեալ Սուբն
Գրիգոր Նիսացին... :

էջ 49-470, դատարկ :

Ը.— ՔԱՐՈՋՔ

Ա.— էջ 471.— Ի բան Սքոյ Աւետա-
րանին Մատթէոսի Քարոյ : Եւ տես շար-
ժումն մեծ եղի... : Հիացեալ ընդ տն-
Հասութիւն դատաստանացն Աստուծոյ... :

Բ.— էջ 482.— Մատթէոսի վարդա-
պետի արարեալ Քարոյ ի բանն Դաւիթ. Տէր
սիրեցի զվայելութիւն տան :— Ով Որդի
եւ Բան... :

Գ.— էջ 503.— Ի Մատթէոսէ, ի բա-
նըն. Ահա մեղաւոր կորցեան... : Բազ-
մադան է խորհուրդ Աստուածաշունչ զը-
րոց... :

Դ.— էջ 510.— Նորին Քարոյ Մը-
նընդեան Տեառն ի Կուսէն, ի բան Սաղա-
մոնի որ ասէ. Գտեալ արտաքոյ հոմարարե-
ցից գեղ— ի բաղձումն անճառաբար սի-
րոյն... :

Ե.— էջ 512.— Քարոյ Մննդեան ի
բանն Յոնանու. Բանն մարմին եղի... :—
Արդ ի չորից Աւետարանչացն... :

Զ.— էջ 525.— Տէր Առաքելի Սիւն-
եաց Եպիսկոպոսի Քարոյ Մննդեան, ի բա-
նըն Սաղմոնի. Եւ ծաղիկ դաշտաց եւ շու-
շան հովտաց.— Ասէ ուրեմն Երզն Երզոն
անեղական բնութիւնն... :

Է.— էջ 544.— Նորին Տէր Առաքելոյ,
ի նոյն բանն Սաղմոնի որ ասէ. Գեղեցիկ
եւ մերձաւոր իմ.— Անեղական բնութիւնն,
եւ անճառից Թաղաւորն... :— Հմտ. Թիւ
945 Դ :

էջ 572-576, դատարկ:

Յիշատակարան Ստացադի.— 1728

էջ 571.— Ի վայելումն Պրոխորոն Թըրակացի, ապրդիւն արեղային՝ զՍահմանաց Լուծմանց Գիրքս զոր բազում աշխատանքս եւ ըլլածամբ ետու գրել ի մայրաքաղաքս Կեսարիայ ի զեօղն եւքառայ, Յո-

վաննէս նոտարի եւ քարտուղարի, զոր հանդիպեալ նուիրակութեամբ ՌձՁԷ Թուին, վասն յիշատակի հոգւոյ իմոյ եւ եղի յնրաւողէմ ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ, ծայրալոյսն Աթոռոյն ամ. Հայոց, Ընթերցողդ յիշեալիք զնուստ ծառայս տեսնոն իմոյ մեծի Վեհիս:

949

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՄԱՐԿՈՍԻ.— 12

ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԻ.

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՌձՁԹ=1740

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻԻՆ.—

Մասաւ 20×15×1.5: էջք ՄԿԴ, Հանդամանք լաւ. լուսանցքներէն ցեցակեր: Թուղթ հասարակ հին, Գրիէ՝ Յարութիւն Դպիր Կ. պոյսեցի: Գրութիւն՝ խորագիրը եւ զլիսնայիւրները կարծիք, մնացեալը սեւ մեկնոցի, միասին, 29 տող. Նոտրադիր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաղմ կիսալաթ խաւաքարտեայ, Ստացող՝ Յովհաննէս րանի սպասաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻԻՆ.—

էջ Ա.— Երկրորդ Հատը Մեկնութեան Սրբոյ Աւետարանի Մարկոսի, ասացեալ ձով Բարսի աստուածաբանութեան վարդապետի: Օգնեա Սբ. Հոգի Ած. ընդ եղկիի գծողիս.— Հարցին ցնա եւ ասեն. ԶԻ՞նչ է այն զոր զպիրքն ասեն թէ նախ կղիա պարտ է դալ...:

էջ ՄԻ.— Եւ իբրեւ երեկոյ եղև քանդի ուրախ էր որ ի շարաքն մտանէր...:

էջ ՄԿԴ.— Զի երկնէին: Մատթէոս ասէ թէ երկիւղի եւ խնդութեամբ յիտս ընթացան...:

Ասեն թէ Մեկնիչս դայս՝ Բարսեղ Վարդապետ է արաբեալ, որ մակ անուամբ ճոն ասի, որոյ հոգին ընդ հրեշտակացն դասի:

Յիշատակարան Գրչի.— 1740

էջ ՄԿԴ.— Փառք Ամենասուրբ, Երբորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, որ ետ կարողութիւն անխմտտ եւ տրուալ զբիւս Կոստանդնուպոլսեցոյս Կարութիւն իբր դպրիս, հոռակ եւ աւարտ հասնել՝ զայս զեղեցիկ եւ անմտն հոգեւոր՝ Մարկոս Աւետարանչի Մեկնիչս, ի վայելումն աշակերտ Թէոդորոս աստուածաբան Վարդապետի՝ այսինքն Յոհաննէս րանի ըստասաւորի. եւ որք հանդիպէ սմա, կարգալով կամ օրինակելով, Հայցեմ ի նաղեւհացի եւ զերմաստ անձանցի՝ Թարց մեղադրանաց՝ յաղապս սղայմանց բառից եւ զրոց, ներումն շնորհեցէք. վասն զի Ած. միայն է անսղալ, եւ զիս եւ զծնողքս, մահուանի սիրելի եղբայրն իմ Աբրահամ րանի սպասաւորն, յիշեալիք ի յոյսն մըշտընջեանաւոր, որ եւ դուք յիշեալ լիլիք ի Տեսնել, ամէն:

Աւարտ ՌձՁԹ ամին, եւ յամոցն մարտի ԺԷ, ի Սբ. Երուսաղէմ քաղաքի, հանդէպ Սրբոյն Յակոբայ:

էջ ՄԿԴ, դատարկ մեծագոյն մասմբ:

950

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ (ԹԵՐԻ).— 15

ՅԱԿՈՐ ՊՏՐ. ՆԱԼԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×16×2-5: էջք 318: Հանգստանք լաւ. Թուղթ հասարակ, Գրութիւն ամբողջովին սեւ մկանով, միասին, 21-23 տող: Նոտր շղագիր: Համառոտագրութիւնը սոստ: Կազմ կիսալաթ խաւաքարտ-կայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յաղապս Վերափոխման ա-մէնօրհնակ Սրբոյնոյ Աստուածածնին Մօր և միշտ Կոտին...:

էջ 21.— Բարոյ Երկրորդ Կերակէի Վերափոխման:

էջ 41.— Քաշվերացի Կերակէին ի պատիւ Սրբոյ Քաշին...:

էջ 65.— Բարոյ Մատենութեան:

էջ 85.— Բարոյ Դաւթի:

էջ 177.— [Ե]րրորդ Կերակէի Մեծի Պահոցի վերայ անառակին:

էջ 225.— [Զ]րրորդ Կերակէի Մեծի Պահոցի վերայ տնտեսին:

էջ 269.— [Հ]ինդերորդ Կերակէի Մեծի Պահոցի վերայ Դատաւորին:

էջ 317.— Ամենայն որ բարձրացու-յանէ դանձն խոնարհեացի եւային:

Դատարկ էջեր՝ 36-41, 63-64, 108-109, 115-124, 130-132, 175-176:

951

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 8

ՎԱՐՅԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×15×2: էջք 404: Հանգստանք լաւ. լուսանցքներէն ցեցակեր: Թուղթ հին բարակ Գրիշ՝ Աստուածատուր կրօնաւոր: Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբը՝ նատողները և զլխագրերները մասամբ կարմիր, մնացեալը սեւ մկանով, միասին, 30 տող: Բոլորգիր: Համառոտագրութիւնը առատ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ, դրոշմալարդ, անարուեստ: Դատարկ Թուղթը սկիզբը երեք Թերթ, Ստացող՝ Կարապետ արարեապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Նուաստ ծառայի Քրիստոսէից վարդաւմ վարդապետի Հաւաքումն Մեկընչաց...: Սաղմոսարանին Դաւթի.— [Մի է Ած. և մի] միջնորդն Այ. և մարդկան մարդն Յս. Բս. ասէ Բիւ. կենդանին Պողոս...:

էջ 13.— ... Յորս և մեք ապաւինեալք ի շնորհն որ աստ ծածկեալ կան, և նպաստաւորեալ ի հոգէխառնութենէ սբ. հովուապետացն, Եպիփանու, Աթանասի, Բարսղի, Դանիէլի, որպէս Հ քն ի հոգոյն Մովսէսի, և Եղիսէէ յեղիաէ, և կենցուք աշուհեաւ ի սկիզբն սաղմոսիս, որ ասէ:

էջ 14, դատարկ:

էջ 15.— Սաղմոս ի Դաւիթ.— [Երանեալ է] այր որ ոչ զնաց ի խորհուրդս ամբարշտաց...:

Ծանօթ:— Լուսանցքներու վրայ յաջորդաբար նշանակուած են, Եպիփան, Բարսղ, Դանիէլ, Եփրեմ, Աթանաս, Գրիսաղարդերուն և զարդադրերուն տեղերը Կր մնաց բաց:

էջ 400-404, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 102.— [Ա]նպիտան և զրէւր քան-

բարոյ պարտապան Աստուածատուր Գը-
ծողս, զյետինս ի կարգաւորաց, եւ զստա-
ցող այս սուրբ մատենին զտէր կարապետ
քաջ ընդունապետ եւ աստուածաբան վար-
դապետն, եւ զննչեցեալսն մեր, յիւնսլիք ի
Քրիստոս, աղաչեմ. եւ ձեզ եւ մեզ ողոր-
մեսցի Քրիստոս յոյսն մեր, ամէն:

952

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱՑՆ ԴԱԽԹԻ.— 10

ԱՌԱՔԵԼ ԵՊՍ. ՍԻՆԵՍԱՑ

Կ. Պալիս

ԹՁԲ=1633

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20×15×1.5: էջք 238: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝
խորադիրները եւ զլիսալիւնները կարմիր,
մնացեալը սեւ մկանով, երկսիւն, 33 տող,
նոտրապիւր: Համառոտագրութիւնք առատ:
կարմրապիւր զարդադիր եւ լուսանցազարդ
կը զոտնոյն քանի մը տեղ: Կաղմ կիսալաթ
խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Նիկողոս խոնա
Ալէմեց, Եղեմացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, դատարկ:

էջ 2.— Աւչեհա Հոգի Սբ. Ած. ճշմա-
րիտ եւ ա՛ծ զսա ի բարի յաւարտ:

էջ 3ա.— Տէր Առաքելի Նուամեծի եւ
քաջ հոծաքի եւ անյաղթ փիլիսոփայի, ա-
շակերտի երիցս երամկելոյն Գրիգորի տիե-
զեբայոյս վարդապետի, արարեալ բանս
խրատականս, ոգէշահս, եւ համաբար յի-
մաստեղեցի ի Մեկնութիւն Սահմանաց Գը-
րոց, ի յիգծ մաղթամաց ուրեմց բանասե-
լաց եղբարց հարազատաց նորին աշակեր-
տաց.— [Սահման թէ քանի նշանակութիւն
ցուցանէ: Լծ. Այսինքն ժ յատկութեամբ
դասադանի...:

էջ 13բ.— Նորին տէր Առաքելի հոգե-
նորազ Հայրապետի, վասն Սահմանաց
Դաւթի Բագրուածու բան:

էջ 220բ.— Նորին տէր Առաքելի Սիւ-

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն.—

1740

էջ 399.— ... ի ԹՎ. ԹՁԲ, յշ. ի
Տէր.— Համաձայն Սաւալանեանի. Շրբ.
Շղթայակիր զնէ իւշ. ի Սբ. Աթոռն ի ԹՎ.
ԹՁԲ (Ճուշակ, էջ 502):

նե(կ)աց նպիսկապոսի, ի տեսութիւն քա-
նին որ ասե՛. Ամենայն չար տամբելի:

Յիշատակարան Գրչի.—

էջ238.— Աւարտեցաւ Քաղաւածոյս
Սահմանաց իմաստասիրական սոփեանին
մերոյ Հայկազնեան տունի քաջ եւ անյաղթ
փիլիսոփային Դաւթի եւ Հռետորի իմաս-
տասիրացն եւ մկնողի սորա տէր Առաքելի
Սիւնեաց վերադիտողի, ի խնդրոյ Եղեմացի
խոնա Նիկողոսին, որոյ մահաւ Յովսէ-
փին Ալէմեց, որ այժմ բնակեալ են ի մայ-
րաքաղաքն Բերիայ:

Արդ՝ ստացաւ սա ի հալալ արդեանց
յիշատակ իւր եւ ամենայն յարու դարմից
եւ ազգատունից, զի զսա կարգաւոր ի-
մաստնացին: Եւ չունի ոք իշխանութիւն
յոզանալ եւ վաճառել: Եւ իթէ՛ ոք աղալի ու
վաճառել, պարտաւոր լիցի աւանդ աստեան
Քրիստոսի:

Արդ՝ աղաչեմ զձեզ, ով լուսեբաւ
դասք քահանայից եւ կաճառք աստեղափայլ
սարկաւադաց, որք հանդիպէք զձայ կար-
գալով կամ յօրինակելով, յիշեսլիք ի մաք-
րափայլ յաղօթս զվերոյ գրեալ ստացող
յիմաստասիրական զանաբանիս, Բերիայի
Նիկողոս եւ զհայրն մահաւոր Յովսէփ եւ
յմարն մահաւոր վարդ խաթուն եւ զեղ-
րայրքն, զՍարգիսն եւ մահաւոր իմաս-
տարն, եւ ամ. ազգատունի նոցա, եւ Քա.
Ած. որ առատն է ի տուրս բարեացն, ձեզ

յիշողացն եւ մեղ յիշելոցն ողորմեացի իւր
միւս անգամ զալտեանն, Ամէն:

Գրեցաւ իմաստասիրական սոփեանս ի
Թյիին Հայոց ՌԶԲ, ի մայրաքաղաքն ի Կոս-

տանդինուպոլիս, ի փառս Քի. Այ. մերոյ
աւրհներոյն:

Ներքեւը կէս սիւնակ սեւցուած եղ-
ծուած:

953

ԱՆԳԻՏԱՅ ԱՆՊԵՏ.— 1

ԱՄԻՐՏՈԼՎԱՔ ԱՄԱՍԻԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×14×7: Թւերթք 386: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝
հիմնարարները կամ անոնց զխաղթները
կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն,
31 տող առաւելակէս: Նոտարադիր վարժ:
Համաոտադրութիւնք բաւական առատ:
Կաշկակազմ խաւաքարտեայ: Երթունքին մեծ
երկաթապրով. «Ի վայելումն հէջիմ տո-
բացու. մահտեսի Զաքարիան»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1-9, դատարկ, նոր թուղթ:

Թղ. 10ա.— [Շ]նորհիւն եւ ողորմու-
թեամբն Արարչին եւ անմահին Այ. որ պար-
գեւող է ամ. բարեաց, եւ բաշխող է ամ.
չնորհաց... Կրենք զդեղներուն անուանքն.
սկսա ի այրուքենէ, որ է բժշկաց արուեստ
եւ բառեր ի յաւգտութենէ: Աւարտի սայ Ն
յեղուաւ, զՀայոց Թվականն շինել [3927÷
55]=1478]:...

Թարգմանեցաւ յայս գիրքս ա. ա. վե-
ղերուն դարութիւնն ի բազում գրեկաց ալլ
ազգաց, ձեռամբ մեղաւոր եւ անպիտան եւ
անիմաստ բժշկին՝ Ամասիացի Ամիրսոյ-
վաթին, յիշատակ իւր, եւ ամ. քրիստո-
նէից, եւ որ կարգան կամ աւերեակեն, յի-
շեն Հայր մեղալու մի, եւ Քս. յիշէ զինք ի
միւսանգամ դարուստն, ամէն:

Եւ զայս գիրքս շինեցաք եւ ըստուղե-
ցաք շատ բառերով եւ պատմութեներով.
եւ որ կարդայ հեղտութեամբ յիմանայ, եւ
անպշտն չի աւգտի ի սմանէ, եւ անուանե-
ցաք զայս դրոցս անուն Անգիտաց Անպէտ.
եւ պարտական եմ գիտեականացն եւ ծա-
ռայ ամ. փիլիսոփայիցն...:

Թղ. 20ա.— Այս է Կի գործաւորու-
քիւմ եւ զարուքիւմ ամ. դեղերում:

Թղ. 26ր. 1.— Վասն դեղերում գաւ-
րութեամբ, որ ա. ա. առնուի:

Ա.— [Ա]յալաւամ. որ է. վաւոսակ
ասէ, եւ իմքն խոսում է, որ ի յերումքն կաւ
բուսմի...:

Թղ. 64ր. 2.— [Բ]արումաք, որ է պա-
պունաճն, որ է իրիցունէ, որ է գետնի
խնծորն...:

Թղ. 68ր. 2.— Գայլխոտ, որ է քուշն,
որ է քուշն, որ է քուշն, ինքն ի յոր տեղ
որ կու բուսնի նայ ի յայն տուին կու փաթ-
տըլի եւ զհոնութիւն կու քաշէ...:

Թղ. 368ա. 1.— Յաղագս խոսիմ, որ
կոչի լօշ, եւ իւր տակիմ, որ կոչի լօշտակ.
— Եւ յունարէն կոչի ապիտս լեֆլէիս: Եւ
այս լօշտակիս նշանն այն է, եւ է տերեւն
իւր զդոլում, բայց ճեղքեր ունի...: Եւ այս
խոսիս աղօթք կայ, որ ասեն եւ ապայ քա-
ղես զպտուղն, եւ կարդաս զաղթքն եւ ապա
հանես զտակն, զոր ի վերջէն գրեմ գնայ...:

Թղ. 371ա. 1.— Լօշտակիմ աղօթքն որ
է այս: Աղօթք հետ փեմնայիմ է ասէ.— Ով
ամէնօրհնեալ այգի, որ զերկնային եւ
զերկրային զօրութեանց յատկութիւնքն, եւ
յիսասիաթն, եւ զխորհուրդն ի քեզ ու-
նիս...:

Թղ. 377ր. 1.— Տիրիկ, որ է եղի ցո-
րենն, որ այրեն ի կրակն եւ ուտեն. եւ
թ ութմայ կու ասէ:

Յիշատակարամ Հեղինակի.—

Թղ. 377ր. 2.— Զյիշատակարամս այս
Հաճախումի, որ զՀաճախումս շինեալ է
բազում աշխատութեամբ, մայ է ասացեալ:

Փառք քեզ Տէր եւ արարել ձեզ ողորմեայ,
որ տվող եւ մարդկային միտք եւ ոգայ,
քո ստեղծութեան յաշխարհս **դին** որ կայ.
ամ. շունչ կենդանոյ քեզ փառք կու տայ:
Գոհանամ ի քնն Գա. անմահ արքայ,
որ սուրբ ինձ, ժամանակ մինչեւ ի սմայ,
չորս տարի զտիւ եւ զգիշեր աշխատեցայ,
ի բազում օրինակաց աւարտի սայ:
Գրեցի կատարեցի զինչ բան որ կայ,
ի բառից բժշկութեան զինչ որ դտայ,
աւարտեմ զսայ հինգ լեզուով,
զինչ որ ի Հայոց եւ յունաց եւ յարապկայ,

ի պարօից եւ ի Թուրքաց քիչ լատինայ,
ի Հայոց եւ արարեալ սկիզբն դորայ,
ի վերայ այբուբենից զինչ դեղ որ կայ,
եւ զՖին այլ կու յիշեմ վերջն դորայ:
Ես բժիշկ Ամիրտօլուաթ Հայրս եղիայ,
որ ծնեալ եմ ի քաղաքն Ամասիայ,
եւ հիմայ եմ բնակել ի Բիւզանդիայ,
որ իսկի դորայ նման քաղաք չիկայ:
Որ աթոռ է [Շարունակութիւնը կը պակսի.
յաջորդ քերթերը 378-386 նոր քուղթ եմ եւ
կը մնամ դատարի]:

954

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՄԵԿԵՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՐԱՅ.— 6

ԳՐ. ՏԱՅԵՆԱՅԻ

Տեղի

ՌՃՂ=1741

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×15×1: Էջը 128: Հանդա-
մանք լաւ. լուսանցքի վերի մասէն քիչ մը
ցեցակեր, Թուրք հին Հասարակ, Գրիչ,
Յարութիւն Կ. Պոլսեցի, Գրութիւն՝ խորա-
ցիւրները եւ զլսադիրները կարմիր, մնաց-
եալը սեւ մեղանով, երկսիւն, 32 տող, Նոտ-
րագիր: Համառոտագրութիւնք առատ,
կապմ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Այս իմչ է ի Լուծմունս Գը-
յոց Մեկնութեանմ Յովքայ:

Էջ 7ա.— Նորիմ Գրիգորի անյաղթ
փիլիսոփայի եւ քաջ հոռետարի, աշակերտի
եռամեծիմ Յոսեփմու Որոտնեցոյ, Համա-
նոս Լուծմունք գծաւորիմաց բանից, ի
Մեկնութիւմ Գրոցմ Յովքայ, եւ ի բանս մե-
կնչաց:

Էջ 14ա.— Նորիմ Քարազ Վասն Փա-
ռութեանց մեղաց, ի բանն որ ասէ. ի վե-
ցից վշտաց փրկեցէ գեղ, եւ յեթններդ-
դաւմն ոչ մեղածեցու ի քեզ չար:

Էջ 22բ.— Նորիմ Գրիգորի եռամեծի
Քարազ, Վասն փորձութեան եւ չարութեան
կամանց, ի բանն Յոքա որ ասէ. Իբրեւ զմի
ի կամանց անգգաւաց խօսեցար:

Յիշատակարան Էդիմեցի.— 1408

Էջ 27բ.— Արդ եւ վերջինս ի ծնունդս
Եկեղեցոյ, Գրիգոր, մականուն խնդրող բա-
նի, որ ի վաղուց հետէ փափաքէի բոլոր
Մեկնութեան Յորա, եւ ի Թուականու-
թեանս Հայոց ՊՄԷ ամի, Եկեալ մեր յեր-
կիրս Քաջբերունի, եւ ձմեռեալ ի Հրեշտա-
կարնակ Վանքս Մեծոփայ...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1741

Էջ 128բ, ստորուր.— Ձաղափարողս
սրբոյ մատենիս եւ զլիմարեալս մոռք,
Յարութիւնս կոստանդնուպոլսեցիս, աղա-
շեմ սրբադէպն յիշել ի Տէր, յորժամ ըն-
թեռնուցուք կամ օրինակիցէք, Հանդերձ
Յնօրիւք եւ եղոր, զի եւ դուք յիշեալ լիջիք
սահել ստեղծին: ԹՎ. ՌՃՂ ամին:

955

Ճ Ա Ռ Գ.— 2

ԶԱՓԱՐԻԱ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Սրուսազեմ

ՌՄԻՇ=1779

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 20×15×2: էջ 328: Գրեկ
 ԱՌԱՋ, Հանդաման լաւ, Թուղթ Հատա-
 րակ, Գրեկ՝ Գրեկոր զղեր Ձկնալըցի, Գը-
 լաթին՝ խորագրերնքը եւ զխաղերնքը
 կարծիք, մնացեալը սեւ ձկնառով, միա-
 քան, 30 տող, Նոսր շեղագրեր, Համառո-
 տագրութիւնք սովորականէն քիչ ծը աւելի,
 Կապ զհետալթ խառնագրութեայ:

Մամօթ. — Լէյս ձեռագրին միւս մա-
 սերը կը կաղժեն ուրոյն Հատարներ, 980,
 1001, եւ 1009 Թիւերուն ներքեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Ա.— էջ 1.— Տետոն Զաքարիայ Հա-
 յոց Կաթողիկոսի տացեալ ի Զորչարաման
 Տետոն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. — Երեկ
 զմենի եւ զհրաշքաւոր Հինգշաբթուն զհե-
 յակաւ եւ զխորհրդածութեան օր առնա-
 խըմբել արժանաւորեցաք...

Բ.— էջ 81.— Ի Մենի Աւուր Շարա-
 քաւմ Թաղման Տետոն մերոյ Յիսուսի Քը-
 ռիստոսի: Տետոն Զաքարիայ Հայոց Կաթո-
 ղիկոսի տացեալ. — Յերեկեան ի զնացե-
 լումն մամու աւուրն զվեցերորդ աւուր
 մենի Ուրբաթուն զգերազանցեալ եւ զաշ-
 խարհակեցոյց զհորհուրդն աւարաբար
 շարակարգեցաք...

Գ.— էջ 55.— Տետոն Զաքարիայ Հա-
 յոց Կաթողիկոսի տացեալ Մենի Բշի Ա-
 տարմ Արտայայտութիւն. — Սրոց եւ մաք-
 րեցից աւուրցն պարզեւարաւի քառաս-
 նորդաց Թիւն բովանդակեալ կատարի յուր-
 բաթուն...

Դ.— էջ 75.— Զաքարիայ Հայոց Կա-
 թողիկոսի տացեալ յօր Մենի Գշիմ Ա-
 տարեոսի Աւարտումն Մեկնութեմ. —
 Յայնժամ առ ձեռնեցեն զմեզ յառ-
 եան...

էջ 84, դատարկ, անմաքուր:

Ե.— էջ 83.— Ի Մենի Աւուր Զորեմ-

շարաքին Մատնութեմ Տետոն, Երանել-
 տյն Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի, ի
 Մատրեոսի Աւարտումն Մեկնութեմ. —
 Եւ եղեւ իրեւ կատարեաց Յիսուս զբան-
 իւր ի լսելիս ժողովրդեանն...

Ջ.— էջ 108.— Տետոն Զաքարիայ
 Հայոց Կաթողիկոսի տացեալ յօր յԱրմա-
 նեմեացն, եւ Գալուստ Տետոն մերոյ Երա-
 սազեմ. — Եւ եղանել նորա յերեքով, եւ
 ահա զնացին զհետ նորա ժողովուրդք բա-
 զուրք...

Լ.— էջ 130.— Տետոն Զաքարիայի
 Հայոց Կաթողիկոսի տացեալ ի Մնումն
 Տետոն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. — Ջի-
 քի զտունն Թաղարի ուրուք եւ զտեղեւո-
 կալի զմիւսնեան պետականի՝ տերեղելոյ
 Համարէն իւրոր տեղեղեաց ինքեակալ իխա-
 նութեմ, դօր ծնողեան Հանդիմանալ եմք
 յօրինել...

Ը.— էջ 158.— Նաթն Տետոն Զաքար-
 իայի Հայոց Կաթողիկոսի, ի Մկրտուրիո
 Տետոն. — Մակարէ մենն Ղուկաս ի Հըն-
 դէտասաներորդի ամի աշուրեանն Տերե-
 կայ կայսեր Հռոմայ...

էջ 178-180, դատարկ:

Թ.— էջ 181.— Տետոն Զաքարիայի
 Հայոց Կաթողիկոսի տացեալ յԱւուր Մենի
 Հինգշաբթի. — Յերեկեան ի զնացելումն
 աւուրն զՄենի Զորեքաւարթուն զգործելի
 եւ զհրաշքաւոր, զգրկեալեա խորհուրդն առ-
 նախիւր արժանաւորեցաք...

Մամօթ. — էջ 197 լուսնեցին վրայ
 շեղագիր. «Առաք սկանի զառնութիւն 173»,
 ձեւ. — Եւ Յուդա գրեւոր զանգիւն՝ զօրհա-
 նապալ մեկնելու յարժոյթէն... — ԼԱՄՍ.

Ա. Հատոր, էջ 618-619:

Մամօթ. Գրչի, էջ 204, ստորին լուս-
 անեցին. «Թուղթ այս վառն այն եղեւ
 Թողեցեալ առանց զբեւոյ՝ ճանի յօրինե-
 կին մի Թուղթ պակասէր. եղցի մամ յո-
 ռում դասիցի ուրն օրինակ լիակատար,

յորմէ կարէ ով ոք եւ իցէ լցուցանելն —
Թաթրդ թերթը կը մնայ դատարկ։

Ժ. — էջ 208. — Տեառն Զաքարիայի
Հայոց կաթողիկոսի, յաւուր Մեծի Զարեհ-
շարաքի արտադրութիւն. — Երէկ զմեծի եւ
երկբարարութիւն արն տօնախմբել արժանա-
ւորեցաք արարչական թելադրութեամբն օ-
ժանդակեալ...։

էջ 213, զրիւր կ'ըսէ. «զկէս Ճառիս
յայլումն տեղւոյ տեսցես»։

ԺԱ. — էջ 213. — Տեառն Զաքարիայի
Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ յաւուր
Մեծի երեքշարաքի յարտյայտութիւն։

Մամոթ. Գրչի, նոյն էջին ստորոտը.
«թուղթս այս սակս աշնր եղեւ թողեցեալ
թարց զրեցման, զի թուղթ մի պակաս էր
յօրինակէն. եղիցի ժամ, յորում դտանիցի
սոյն օրինակ լիակատար, յորմէ կարէ լցու-
ցանել ու եւ իցէ»։ Դարձեալ մէկ թերթէն
աւելի տեղ պարապ ձգուած է։

էջ 223, զրիւր կ'ըսէ դարձեալ. «Զկէս
ճառիս յայլում տեղւոյ տեսցես»։

ԺԲ. — էջ 223. — Ներին Տեառն Զա-
քարիայի Հայոց կաթողիկոսի խօսք յաւուր
մեծի եւ կնմտաբեր Թարաքեանն Տեառն
մերոյ Յիսուսի Վրիտտոսի. — Անժամանակ
Որդին Աստուծոյ, որ է լոյս փառաց եւ նը-
կարապիր էութեանն Հօր...։

ԺԳ. — էջ 246. — Ներին Զաքարիայի
Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ ի Համբարձ-
ման Տեառն մերոյ Յիսուսի Վրիտտոսի. —
Որք զպատանիս թաղաւորաց անդերձեալ

են զուգարբել ի լուծ ամուսնութեան...։

ԺԴ. — էջ 275. — Ներին Տեառն Զա-
քարիայի Հայոց կաթողիկոսի, ի Նմուշմ
ամէմօրինեալ Սրբուհոյ Աստուածածին եւ
միշտ Կուսի Մարիամայ. — Արարիչն արա-
րածոց եւ ճարտարագետն բոլորից...։

ԺԵ. — էջ 302. — Ներին Տեառն Զա-
քարիայի Հայոց կաթողիկոսի խօսք ի
Սուրբ եւ ի հրաշքափառ կաթողիկէ Նկեղե-
ցի։ Ճառ երեքստասան. — Աստուածպետա-
կան զօրութիւն, Համադոյ, մշտնջենաւոր եւ
երեքանձնեա տէրութիւն...։

էջ 328, դատարկ։

Յիշատակադրութիւնք Գրչի. — 1779

1. — էջ 30. — Վասն շարժարանաց քոց
Գ. Ած. ջնջեալ դանցանս Սպեցի, ի գիւ-
ղէն Զկնալբցի, դպիր Գրիգորի, զծնողաց
հոգիւն եւ զլծողս ազատեալ ի փորձանաց եւ
պատուէնանից, ամէն։

2. — էջ 327. — Ընդ որս եւ զմեղ ար-
ժանիս արասցէ Հասանել մասին ժառան-
դութեան սրբոցն ի լոյս, եւ ընդ նոսին փա-
ռաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍր. Հոգին,
այժմ եւ միշտ, յաւիտեանս յաւիտենից ա-
մէն։

Գիրս այս օրինակեալ ի թուականու-
թեանս Հայոց ՌՄԻԸԻն, ի Սբ. Քաղաքս Ե-
րուսաղէմ, յՍպեցի, ի գիւղէն Զկնալբցի,
ի սարկաւազ Գրիգորի. յիշեցէք ի յազօթա-
րանս ձեր զվերոյ դրեալ անձն, եւ զուրք յիշ-
եալ լիլիք, ամէն։

956

ՅԱՂԱԳՍ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ. — 4

ԳԵՈՐԳ ՎՐԻ. ՄԵՂԱՅԻՄՈՎՈՒ

Պամուրմայ

1822

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 21×13×1.5։ էջք 266։ Հանգա-
մանը լաւ։ Թուղթ Հասարակ եւ ծծող։ Գր-
րէն՝ Հայրապետ Սրկ. Տէր Գրիգորեան,
Քաղաքացի։ Գրութիւն ամբողջովին սեւ
մկանիւղ, միասին, 23—28 տող։ Նոտր շե-

ղագիր։ Համառոտագրութիւնք առատ, կա-
նկաղմ խաւաքարտեայ։ Դատարկ թուղթ
սկիզբը ութ թերթ։ Կնիք սեւադրոշմ փա-
կաղիր. «Բ. Մ. Կերակոս Եպիսկոպոս,
1817»։ Ստացող՝ Կերակոս Եպս. Երուսա-
ղիմացի։

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

ձակաւոյն — Կարճատու Մեկնութիւն
Կաթողիկէ եկեղեցւոյ, արտահանեալ
Աստուածաշունչ Գրոց եւ ի բանից Սր.
Հայրապետաց եւ Աստուածաբան Վարդապետաց: Այնպէս արտաբերութեամբ եւ ջանիւք
Կոստանդնուպոլսեցի Դպրի միոյ (մականա-
ւումբ Միւլայիմօղլու կոչեցելոյ): Ի դիտա-
յնութեան իմաստաւոր եւ սրբազան Ա-
ղէքսանդր Կաթողիկոսին ինքնապէս եւ
տիկերական եպիսկոպոսապետին ամենայն
Հայոց, թուին Փրկչին ՌՁԷ, եւ Հայոց
ՌժՄՁ, ի Փարկզ մայրաքաղաքին Ֆրանցա-
յոս:

Իսկ այժմ յիմիք զաղափարէ օրինա-
կեցաւ ի ծովահանաց զիւղաքաղաքն Պան-
տրմայ, ի ձեռն պաշտօնէի եկեղեցւոյ Գա-
ղատայոյ Հայրապետի Սարկաւազի Տէր
Գրիգորեան, յամի Տեառն 1822, եւ հոկ-
տեմբերի 28:

էջ 1 — Կարճատու Մեկնութիւն Կա-
թողիկէ եկեղեցւոյ — Անհաւորին աղէտք
եւ անտանելի թշուառութիւնքն որք ի վա-

ղուց հետէ պատահեան եւ դիւառեան զՀայկա-
կան եկեղեցին Գրիգորոսի...:

էջ 71 — Հաւատամք Նիկիոյ Ժողո-
վոյն:

էջ 83 — Պատասխանի առ քանի հարց-
մունս Կոստանդնուպոլսեցի եղբարց՝ ի վե-
րայ յատարարեալ մեկնութեան:

Յիշատակագրութիւն Ստացդի. —
1822

էջ 170 — Նուստ Կիրակոս եպիսկո-
պոս Սբրոյ երուսաղէմի՝ ստացայ զայս
զերբ ի վայելումն անձին իմոյ, եւ յետա-
յոյ եղբարց միաբանութեան Սբրոց Եա-
կորեանց Առաքելական նախարար Աթոռոյն
Սբրոյ երուսաղէմի, յամի Տեառն 1822, ի
ծովահանաց զիւղաքաղաքն Պանտրմայ:

էջ 171-174, դատարկ:

էջ 175 — Հարցմունք պիտանիք. —
Ձիւնչ լինին նոքա որք ոչ կատարեն դան-
դարձ նշեցելոցն...:

էջ 188-286, դատարկ:

957

Ա.— ԱՊԱՇԽԱՐԱՐԱՆ.— 3

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԱՂԱՄԱԵԱՆ

եզիպտոս

1828

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մուշաւ 21×15×4: էջք 684: Պրակք
ԼԹԻԳ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հաստաբակ:
Գրիչ մէկ մասին՝ Կիրակոս եպս. երուսա-
ղէմացի: Գրութիւն ամբողջովին սեւ մե-
լանով, միասին, 19, 20 տող: Նոտարգիր
կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք սովոր-
ականէն քիչ ժը աւելի: Կաղձ խաւաքարտ-
եայ: Դատարկ թուղթ սկիզբը վեց թերթ:

Մամօք. — Քեարտոս եպ. Բերթում-
եան՝ Ապալիարարան, այն է Գրիք Աղո-
թից: Օրինակեալ նախ ձեռամբ Կերակոս

պատրիարքի եւ շարունակեալ յայոց: Բ.—
Արիտակալի Աթոռեան Կ. Պոլսեցւոյ
Թարգմանեալ Գրիք Դիցարանութեան ի
զաղղ. ընտրէ. օրինակեալ ձեռամբ Կիրա-
կոս պատրիարքի յատարարութեան իւ-
րում յեպիպոսոս, յամի 1828 (Տ. Սաւա-
րանեան, Յուլիան, էջ 503-4):

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3 — Պատճառ Աղօթական Մատե-
նիս:

էջ 9 — Առազդեցութիւն ինչ յաղաղս
աղօթից:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

[Անբաստիւմ? Սիւն?]

ՌԼԵ=1588

Բ.— ԽՐԱՏ ԳՐԱՌԻԹԵԱՆ.— 5

Արիստակէս

էջ 137.— Վերաւանքիւնիմ բացեւեալս բազմազան բառից եւ բայից, յագնախումբ շարադրութեամբ, արարեալ ըզսայ Առիստակիսի գրչի, ի խնդրոյ բազմաց յարիստ գրչութեանմ: Ազգմա Տէր Յովհ.— [Աստուածադանից արանց առաջի եւ վարուք առաքինեաց վարդապետաց սրտոց եւ կատարելագունից...]

էջ 140.— Կանոն Խրատական Առաջիմ:

էջ 148.— Կանոն Զորքորդ վասն իմոյ որ յորժամ հռոմի, մա իմն հիւն դառնայ:

Յիշատակագրութիւմ Գրչի.

էջ 150.— Ով սր. ընթերցողք, աղաչեմ զձեզ վասն սիրոյն Գրչի. արարէք ինձ ողորմութիւն եւ յիշատակ միով Տէր ողորմայիւ զիս զանարդ եւ զվատթար գրչիկս, զվիշտեմ, աշակերտ բանի:

էջ 153.— Աղաչեմ զսր. ընթերցողք զի յիշատակ գրչիկս:

էջ 159.— Կանոն Ժ ըդ, Խաւորէմ այրեմոք բազմաւասմաբար շարադրութեամբ ճշգրտեալ...:

Մանթ.— Լուսանցքի վրայ քանի մը տեղ նշանակուած է «այլոյ»:

Գ.— ԽՐԱՏ ԳՐԱՌԻԹԵԱՆ.— 3

Գէորգ Վրդ. Սկեւտացի

էջ 192.— Գէորգեայ Վարդապետի արարեալ ի խնդրոյ Ստեփանոսի, մականուն Գոյնքերիցեանց. — Անպարապ անձամբ ձեռնարկեցի ի գրել զսա այրս թշուառ...:

էջ 193.— Խրատ վասն Խանգամանց հեգից, որ եւ պատմաւ իսկ է գրաւարժիմ յարուեստ գրչութեանմ:

էջ 203.— Խրատ վասն Առաջամաքեանց:

էջ 217.— Յաղագս Տառի.— Գիր է Լրեսուն եւ վեց, յարէ մինչեւ ցգ...:

էջ 220.— Յաղագս Վանգի:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.

Ո՛հ զժոյս ի բարիս,
զյաւտարս ի չարիս,
զմեղաւս ի լիս,
զժովանէս դերիս,
աղաչեմ յիշել ի սուրբ մատենիս,
ով ընթերցողք սուրբ Հանգիւնից:

էջ 224.— Յաղագս Լծորդութեան:

Մանթ.— Լուսանցքի վրայ յաջորդաբար նշանակուած են քանի մը ճշուածնաւարժք. Ամանուն, Դատիք, Հաւամբ, ալ, Մովսէս, եւ ապա Վերադարձիւն բառերոցն ճաղեալ եւ այլս» (էջ 230):

Յիշատակարան Գրչի.— 1586

էջ 239.— Ո՛հ ինչ այնեմ եղբայրք.
Թուղթս խամ է խարշապի,
Թանազ է քուր մըրով ի լի:
Արդ ինչ այնեմ ես եղիւլի,
զի Թուղթ չի կայր որ նաւարէի,
այլ զայս միայն յայտնու գտի:
Աղաչեմ զդասք սուրբ լուսերամի,
որ չի լինիք ինձ մեղադրելի,
Արդ պաղատով ի խորոց սիրոյ արտի,
Հանդիպողացոյ յայս մատենի,
զի յիշամք առնէք զիս արժանի:
Չվարատեալս է մէջ երկրի,
զժովանէս մեղաւս ի լի,
յանուամբ միոյ յարեղայի,
յոր պաւստաս եմ յԱթրիցի.
Եւ յաշակերտ կարաւտ բանի.
զի յիշան լիցիք դուք արժանի,
ի յաւուր լրմանն աներկի.
զձեզ եւ զմեզ բոտեղծողին,
տացուք ըզգիտոս յանգրաւ յաւտեանս
յաւտեանիւ ամէն, Հայր մեր: յաւարտ Հանէ
Եղբայր:

Գրեցաւ ՌԼԵ Թվին.— Հմմտ. Սիւն, 1906, էջ 475:

էջ 240.— Յաղագս ընթերցուածոց յրէ այսպէս:

էջ 240.— Կարգաւորութիւն Յուցակին, Եթէ ով ոք կամ յորում ժամանակի Հայրապետացն են արարեալ եւ կամ ով ոք երկր ի Հայս ասացուք: Երանեւոյն Մովսէս Խորենացոյ որ էր գրիչ Սրտոյն Սահակ շայրապետին Հայոց...:

Որչառակարան Գրքի.— 1586

Էջ 266.—

Փար ֆրկ(ի)նի. եւ յիշատակ զբնի,
Աստուած ողորմի զբոցս աստուծոյն,
Տէր Այլարեայ Հայոցս վերադիտողի,
Բայ հրոստոր բարունայակեմի,
յիս զՍոփանէս աշակերտ սորին
յազուլեմ յիշել ի սուրբ մատենեանս,
ի Քերականիս որոյ անունն այսպէս կոչի,
դի լոյսատու է սայ մանկանց Սիոնի.
Եւս առաւել դրոց յաշակերտի,
որոց ոչ թալիշ րան ի սոյն տառի,
փափաղողացն զերմեռանդ սրաի:
Զձեւ աղաշեմ, եղբայրք նազելի,
Հանդիպողացդ յայս բարաստանի,
Էրբ րնթեռնութ. յաւարտք րան ի սմի,
յիշման անկէջ դուք զձեւ արժանի:
Զլուսատուն Հայկազան զարմի,
զԱղաբեայ բարունի բարի,
դիս զաշակերտ եւ զծառայ սորին,

որ զսակաւ դիմ զբնի,

եւ փծան զբշուս զղացս նաւարեցի,
փափաղանացս եւ իմոյ հասի,
զհրամանս տեառն իմ կատարեցի.
Թուականիս Ռ եւ Լ նի,
Ս աւելորդ կայր ի յայտ սմի,
որ զսակաւ դիմս յաւարտ հանի,
արհեստի է Աստուած, արքայն համա-
նի, սմէն:

Դարձեալ աշակեմ զձեւ եղբայրք, որ
ի սխալանաց եւ ի պակասութեան նաւարիս
անմեղադիր լինէք, դի թէ շնոյ եւ թէ կեո
եւ ստորակիրտ, եւ այլ որ ինչ արուեստ կայ
ի սմոյ դու իմաստուն եւ ճարտար մտաւք
քննեայ. դի եւ խիստ տառապանօք զբնի,
ոչ թանաք ունէի, եւ ոչ չիբրոն ի վերայ
ճնկեմ, ի վերայ բարձրին նաւարեցի, այնոր
համար արհեստին փոյթ շնոյ.— Հմմտ.
Սիոն, 1900, էջ 470:

959

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Կարին-Արքան

1771-1770

ՆԿԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 20 x 14 x 5.5: էջք 840: Հանդա-
մանք յայս Թուղթ Հասարակ Գրի: Եւ
Սապցող՝ Մեկուն Երէջ Զինիւնեան, Կարնե-
ցի Գրութիւն՝ Խորագրերեբբ եւ սկզբնա-
ողերբ կարմիր, մասցալը սեւ մեկնով,
Էրկիւն, 33 ատղ Նորոյ շնգապեր: Համա-
ռասարկութեմ շատ առատ: Կաշակեղծ
տախտակեայ դրոյմաղարդ: Դասարկ
Թուղթ սկզբոր հինգ թերթ, վերջը ինք,
Կնիք սեւադրոյմ, ութանկիւն, էջ 1, զկի-
յակոս վարդապետոս Երոստողիմացի, որ է
հետաւայս աստուղ:

Ա.— ՅԱՆԱԳՍ ՍՐԱՅՈՒՅՄԱՆ

ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԴՈՂՈՒԹԻՒՆ.—

Էվստոստիոս Խոստատեթ

էջ 1.— Ճակատ.—

Դիմք որ կոչի Յաղագս Արքացոց—

մամ՝ Խոյնիւքայ Գոնիւքեան: Դարադրեայ
ի Դիտացի Էվստոստիոս մարտար րմիշկ
իմաստասիր յունաց, քաղաքական սեփ:
Եւ Թարգմանեցեալ ի թուին Հայոց (ՌՄԺԱ)
[= 1762] ի մուտն փետրվարի, եւ ի յին
ապրիլի, սկսեալ եւ աւարտեալ:

Ընդ հովանեաւ Որ. Ստեփաննոս Եկե-
ղեցոյն ի տան հանդուցեայ Սարգիս Ամբ-
րային, որ ի Խոսողիւշ, ի Կոստանդնուպո-
լիս:

Կերպիւս նուառտ արեղայն Սաղմուցի
աստուայ զայս դիբք իմովս արդեամբ, ի
վայելի ինձ եւ յետաղայ բարեմիտ եղբարց:
Զյիշման արժանի համարալդ՝ յիշեցի
Տէր յաւարտ ակեղին: Յամի Տեառն 1808,
մայիսի 15:

էջ 2ա.— Էվստոստիոսի Բիւսեացի
(Սյոյիմէմ Սալթեք) րմիշկ իմաստասիրի:

հնդիր յազագս սրբացեցման հոբերդոյ Տէրութեան ընդրեացն: Պարզաբանալ երկակի Ուխտադատութեամբ: — *Որովհետեւ սրբացուցումն տէրութեանն ընթերցան, որ ունի լինել է քահանային, պարտական է պոլ հիմնաստիւնս ի վերայ պործոց նորին Տեառն մերոյ Յի. Բի. . . .*

Ա.— Նախադասութիւն Առաջին:

Էջ 13ր.— Էվստոտիոսի Բիսապի թիշկ իմաստասիրին: Յաւելումն Առաջին:

Էջ 39ր.— Յաւելումն Երրորդ:

Էջ 51ա.— Նախադասութիւն Երկ-
յալոյ:

Էջ 81ա.— Յաւելումն Առաջին:

Էջ 115ա.— Յաւելումն Երկրորդ. — Առ ապացոյցան երկրորդի նախադասու-
թեան, յորում կործանելն հակադրութիւնք
հակասակորդացն. . . .

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1771

Էջ 105ա.— Ի Թուին Հայոց ՌՄԻ,
յամանն սեպտեմբերի, յԱրդրում քաղա-
քի, զիցսու ձեռամբ նուստտ Մեղքոն ե-
րիցու Կարենցոյ, ձինխեան:

Էջ 105բ-168, դատարկ:

Բ.— ՎԷՄ ԳԱՅԹԱԿՐՈՒԹԵԱՆ.— 2

Իլիա Մաք. Միմեռոյիս

Էջ 168.— Ճակատ —

Գիրք Կոչեցեալ ՎԷՄ Գայքեղաւ-
քեան: Եարադրեցեալ յՆիւս Մինեաղիս Ե-
պիսկոպոսէ, Բեանդիքի եւ Գաւաւիդացի վի-
ճակի, ի խնդրոյ ուրումն իշխանի, եւ
Թարգմանեալ ի Յուսիսի ի Հայս, յամի
Տեառն 1767, եւ ի Հայոց ՌՄԺԶ, եւ յաւե-
լարի 31, ի Գոստանդնուպոլիս քաղաքի:

Իմաստ — Հատ S. Սաւալանեանի,
հնոյն ճամբարի Թարգմանիչ երկուց զըրոս
այսոցիկ, այն է Մելիքիսեղիկ Կ. Պօլսեցի
(Յուշակ, էջ 505): Հմտ. սակայն Թի.
226: Սաւալանեանի այս վերջին տեղեկու-
թիւր աւելի հնչա է. Հմտ. յաջորդ դրօնի
վերաբերող յիշատակարանները առտ եւ ի
Թիւն 838, որով կը հաստատուի Թէ ներկայ
Էրեք վերգերուն ալ Թարգմանիչն է Էղան
Մելիքիսեղիկ Դպիր:

Էջ 170ա.— ՎԷՄ Գայքեղաւքեան,
այսինքն, սկիզբն եւ վտանգոտ պատահումն

երկուց եկեղեցեացն, արեւելեակամի եւ Ե-
րւստակամի.— 1.— *Խորհրդեր յինչն, ով
իշխան վրաստարազոյն եւ ամենաբարե-
պաշտ, առ ի յուսանիլ մանրամասնա-
բար. . . .*

Էջ 220, դատարկ:

Գ.— ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂ. ՍՐԲ.

ԱՅՈՒՌՈՆ ԼՈՒՄԱՆ.— 2

Թրգմ. Մելիքեղիկ Դպիր

Էջ 221ա.— Վարդապետութիւն Թա-
ղապ Սրբազան Արքայն Հոսմայ, ըստ դի-
տաւորութեանն Փռանկագաց. — Նախ
Թարգմանեցեալ ի Կալլեականէն ի յեղալա-
կանն, եւ ի յիշատականէն ի յաւանկանն,
Իսկ յայժայտ ի յաւանկանէն եւ Թարգմա-
նեցեալ ի Հայկական բարբառ, Յամի Շեղա-
հաց 1788, եւ ի Նոյնմերի ԺԼ Ին սկսեալ,
— Հմտ. Թի. 838:

Պատմառ այսմիկ Շարագրութեան
այս է.— Որովհետեւ վառն մեծամեծ վա-
սուցն եկեղեցոյ սկսան յառնել տարբերու-
թիւնք ընդ մէջ եպիսկոպոսացն Հոսմայ, եւ
Թաղաւորացն Կալլեայի. . . .

Էջ 351.— Գլուխ Քառասուն եւ երեք-
երայոյ: Վասն բողոքիւյ առ Եանդեթեալ
մարզիւմ.— Եւ արդ յազագս պատճառին
այնմիկ որ ի վերջ տապաւն, սահմանեցաւ
բողոքումն եւ վերակոյումն հանդերձեալ
մողովոյն. . . .

Էջ 352բ.— Եւանգելիումն յազատորա-
կան խորհրդարանին, յամի 1743, փետրե-
վարի ԻԳ Ի8:

Յիշատակարան Գրչի.— 1772

Էջ 383բ.— Գրեցաւ ի յաւանկան բար-
բառայ նորաթարգման բանցս այսոցիկ ի
նոյն Թարգմանիչ մեռադիր օրինակէն ըստ
կէտին եւ ըստ տառիցն դրութեան, ի Մե-
լիքի իբրու քահանայ Կարենցոյ ձինխե-
ան, ի ՌԻԻԱ Թուականութեանս, ի մայիս
ամսուն, ի քաղաքին Կարնոյ, որ է Ար-
դրում:

Էջ 354, դատարկ:

Դ.— ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒՆ

ԿԱԼԼԻԱՑԻՈՆ.— 2

Էջ 355ա.— Վարդապետութիւն Եկե-

ղեցումը կալիփայի, այսինքն Փառմաշի —
 իսկ թարգմանեցաւ ի կալիփականէն առ
 իտալականն, և ի յառաջականէն առ յու-
 նականն, իսկ ի յանգլականէն ևս ի լոյս ած-
 եալ ի Հակական յատկութիւն: Ի թուին
 Հայոց ՌՄԺԶ [= 1767], ի Նուստորդի
 փի սկսեամբ: — Հմմտ. Թիւ 530:

Վարդապետութիւն Եկեղեցւոյն կալ-
 փացաց: Մասն Առաջին: Ռազացս եկեղեց-
 ւոյն, յաղպս պապին, և յաղպս եպիսկո-
 պոսացն: Ճշմարտութիւն Ա.— Միայն ինքն
 Սա. Բա. հիմնեաց զիս Եկեղեցին:...

Էջ 411 — Վարդապետութիւն կալ-
 փականի Եկեղեցւոյն: Մասն Երկրորդ:
 Երաւմանութիւն Առաջին Մասին: Հաս-
 տատ Յշմարտութիւն ԺԳ: — Աղատութիւն-
 քն Կալիփականի Եկեղեցւոյն կայանան առ
 այս:...

Էջ 455 — Վարդապետութիւն Եկե-
 ղեցւոյն կալիփացաց: Մասն Երրորդ: Ա՛-
 սիմանք Ա:

Ռիշատակարան Գլխի: — 1774

Էջ 480 — Գրեցաւ զԲրքս ի Թուակա-
 նութեան Հայոց ՌՄԻԳ ամի, և ի յա-
 մբեանն մարտի, յաւարտ աղանգեցին:
 Զհետմբ մեղաւմամբ Մեղքոն աւարդեան հե-
 րեցաւ Կորինցոյ Ճինիսեան: Ի վայելումն
 յատուկ իւրոյ անձին:

Էջ 487—488, դատարկ:

Ե.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— 2

Աքրահամ Կրդ. Կրեմացի

Էջ 489 — Պատմութիւն արարեալ
 Տեսան Աքրահամու Կարդիկոսի Թրակաց-
 ւոյ, յիրումն ժամանակի, զոր եղին տեճ-
 ոսկիր և ականատես:

Վիպասանութիւն պատմութեան գա-
 լլետեան իմա ի Սք. Էքիմածին, և վասն
 վախճանի տեսան Աքրահամու սքազան
 Կարդիկոսին Բաղիշեցոյ, գիտին Տարո-
 ռոյ, և վասն անցնից և վշտակութեան ի-
 մա, և վասն գալստեան Թաիմազ Խամին
 ի Կէմէ, ի Ղարս, և յԱլբարտ. և վասն
 պատերազմին եղելոյ ընդ Օսմանցոց ի
 դաշնն եղաւարդայ, և զրաւ մարին:

Վերջաբան Հեղինակի: —

Էջ 565 — Խեղդի ի յընթերցողաց

Երկնի որդաց իմոց, զի վասն երկարա-
 նութեան և պարզարտ լինելոյն անմեղա-
 բելի ունիլ գովք. զի որքան իմ կարն էր՝
 ջանացի որ կարն և համառօտ և պարզ լի-
 ցի, առ ի հասակեալ ամենայն ուսմէ, Զի
 եթէ դամեանայ անցս մի ըստ միովէ՝ զրեալ
 լինէի, ոչ քարակէ և ոչ մեկան բաւական
 լինէր, այլ այսքան զրեցաւ, զի ցանկացող
 առ ի իմանալ զանցս և զորպիսութիւնս
 ռուր Աթուռոյ և զիմա, իմացի այս ճշ-
 մարիտ Պատմութեանս վերահասու լինե-
 լով, և զովացի և Բէ իցի ըստ հանդի-
 ձերոց, Տեսան է շորհ, ապա Բէ ոչ՝ Նե-
 րեցէր իմոյ զանցապատեցս, զի ի մէջ առ-
 ասպանաց և բաղոս զաղպանց և չարչա-
 րանաց, հիւանդ և խթանցաւ զզոպ, հա-
 յի գրեցի՝ անզոր անձամբ: Ողջ լերուք,
 լեզն:

Յիշատակարան Գրչի: — 1776

Էջ 585 — Գրեցաւ ի Կարէն, ի ՌՄԻՒ, Թուին, ի մարտի ամսոյ, ձեռամբ մեղա-
 ման Մեղքոն երկու Ճինիսեան Կարեցոյ:
 Էջ 586, դատարկ:

Զ.— ՕՐԵՆՔ ԵՒ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՔ
 ԵՐԱՆՏԵՍՈՒՑ.— 1

Թրգմ. Հ. Խզմատիս Վրդ. (1781)

Էջ 567 — Օրինք և Սովորութիւնք
 Ներայեցոց: Անեղծեալ ի Քօզուէ վալս-
 դապետ Մեղիկեաց առաջնորդ. ի բռնից
 Աստուածաշունչ Գրոց. յաւելմամբ յղլոյ
 միայն առ համարէն անգն Ներայեցոց: Հա-
 մառտեւոյ խոհականութեան Նիկողոյսի
 Սարաւանդ, որ երբեմն Ռարբի Ներայե-
 ցի, և յետոյ ուղղափառ հոմիլեական զա-
 տեւութեամբ: Թարգմանեալ յիտալացոց
 լեզու ի Հայ բարբառ աշխատութեամբ Շօր
 Նիշատիսի վարդապետի աշակերտի տեսա-
 րին Միխիլարս վարդապետի արքայ Հայոց
 Կոչեցելոյ: Յամբ Տեսան 1760, իսկ և ի
 Թուին Հայոց ՌՄԻ: Իսկ և արդ օրինակ-
 եալ եղև նորաթարգման բաւար:

Ի Հայրապետութեան Հայոց յուսմե-
 ղոյս և բարձրադաս Աթոռոյն ժօրն Հայա-
 տանայ Եկեղեցեաց Սրբոյն Էքիմածին,
 և նորին վերադիտողի տեսան Սիմէօնի
 Սրբապան և գերբարբ Կաթողիկոսի, միա-

ընդառան և ուղղափառ Հայրապետի, որոյ կեանս երկարս և խաղաղական տացէ Տէր Ած. Ամէն:

Եւ ի պատրիարքութեան Սրբայն Երուսաղէմի մեծի քաղաքին, տնտն Յովակիմայն մորապետակ պատրիարքի եւ աստուածաբան վարդապետի:

Եւ կոստանդնուպոլսոյ պատրիարքի, տնտն Զաքարիայի հեղաբարոյ վարդապետի եւ գաւակի Սրբայ Աթոռայն:

Ճեռամբ տէր Մեղքոնի գրասիրի Կարենցոյ ձինխան, ի Թէոդուպոլս, ախիւնքին, յԱրարում, ընդ հովանեաւ Միարան Սր. Աստուածածնի տաճարին և Սր. Լուսաւորչի Եկեղեցոյն, ի Թուին Փրկչին 1776, և Հայոց ՌՄԻՆ, ի մարտի Ա սկսեալ:

Էջ 568ա.— Առ Քրիստոմնայ վերծանող Մատենին.— Մեծ և զերազանց բարբարութիւնք՝ զորս ողորմութիւնն աստուածային հաճեցաւ մատակարարել ինձ...:

Էջ 569ա.— Առ Երուսյեցի վերծանող Գրեյոս.— Յանկութիւն մեծի լըճականութեան՝ զոր միշտ ունիմ առ յազկս ձեր՝ ի ներքս անդ ի սրտի իմում...:

Էջ 572բ.— Յամի Դիլիսցմ որք պարտականի ի գիրքս այս:

Էջ 574ա.— Օրէնք եւ Սովորութիւնք Երուսյեցոց: Նախնարգամք պիտանի առ իմացումն ամենայնի, որ բովանդակի ի գիրքս յայս:

Էջ 773բ.— Թուղք գրեալ առ Ներսէնցիս իտալիոյ: Պօգոսի վարդապետի Մեղիկեանք քանանայի գիտնականի, ատնմակամ վարժապետի փնովրէնտացոյ.— Բնորում ըստ հայոյն համարոյ անուանի յաւրուից տունալ լիցի նոցա տեսանել յայտնապէս, թէ Մեարայն եկեալ է:

Էջ 783.— ... ի Փոլսիքնտիայ, յամի Տէսոն 1715, յօլորտոսի է: Կաթողիկէ ձեր ծառայ, և ճշմարտ բարեկամ, Պօգոս Մեղիկեանք քանանայ քրիստոնեայ:

Էջ 784ա.— Յազագս պատժոյ պատուաւսին, գոր կրէ ալժմիկ սնմագովոյայն, զի ոչ կաւեցաւ ընդունիլ գլխնայն. եւ յազագս խտասարտութեան, կաշտութեան եւ ատնութեան ուրա. գոր ունի ընդդէմ քրիստոնէի, եւս առաւել ընդդէմ մարախաւստի:

Էջ 795բ.— Թուղք առ հաւորէն ազգն

Հրէից: Շարադրեալ խռնականութեամբ նիկադայոսի Ստրատիանց, որ երբեմն ուարքի երբայեցի, և յետոյ ուղղափառ հռոմէական:

Էջ 803բ.— Սուտ մեսիայք գոր ընկալանի եւ հաւատացին երբայեցի.— 1.— Յամի 130 զրկութեան մերոյ եկն երբայեցի ոմն Բարկոխար անուն, որ և յետոյ կոչեցաւ ի Նոցանէ Բարկոստ...: 15.— Յամին 1682, ի Գերմանիայ երբայեցի ոմն, կոչեցեալ Մորդախայի, պարծէր թէ իցէ Մեսիայ...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1776

Էջ 804բ.— Գրեցաւ գրոնհարսն զիրքս կրօնիցն Հրէից ի ՌՄԻՆ, յամսնանն մայրսի, ի Թէոդուպոլս քաղաքի, ձեռամբ նուաստի և մեղսամածի ուրումն Մեղքոնի բրբու երեցու գրասիրի, ձինխան Կարենցոյ, ի վայելումն իւրն և իւրայնոցն:

Է.— Էջ 805ա.— Յազագս դերաբիրատոսին, որ կէտի կէտի ասի. արաբեալ եւ շարադրեալ Երեմիայի դպրի կոստանդնուպոլսեցոյ, որ էր ժամանակակից եւ տեսող իրացն: Ի քաիմ ՌժժԵ:

Սապկթայ անուն Հրէայ ոմն յայտնեալ...:

Էջ 813բ.— Նոյնոյ Երեմիայի շարադրեալ ռոտմաւորս...:

Է և այս խորհուրդ մեծ իմն Հրաչին...:

Էջ 814ա.— Վասն Էմէլէքի առնաւտ Տիմոյի ուսմում, որ սիրեաց գաղչիկ մի երէի Մրգատայ ամում...:

Յիշատակարան Գրչի.

Էջ 822ա.— Ծանիր ով խոհմամիտ ընթերցող, զի այս ոտանաւորքս յայտատու եղև գտեալ, և ... աստ զատուել պատշաճ համարեցայ. ուրեմն յընթերցումն ձեր և ի գրօնուրն սովաւ, յիշեալք ի Տէր գտէր Մեղքոն Կարենցի ձինխանս:

Ը.— Էջ 822բ.— Յազագս ծիծաղական պատմութեանց քարգամնեցալ յիտալական լեզուէ ի Հայ քարաւ, ի Պետրոս վարդապետէ կոստանդնուպոլսեցոյ.— 1.— Յաւուր իմում չիլ աշխուր ոք պատահալ ումամն սապատողի (այսինքն դամբուրի) և ոսէ ցնա...:

էջ 284ա. — 31. — Պատմութիւն Սե-
տտի պապին եւ պոստոնիւսեան ուժեմի
կրօնաւորք։

էջ 285ա. — 37. — Յաւար միում դի-
պական ուն տեսեալ զարքեպիսկոպոսն Գ-
լանիոյ՝ զի երթար ընդ դիւնուրաց իւրոց,
ծիմաղեցաւ լրբարար յոյժ. զոր իմացեալ
արքեպիսկոպոսին՝ կոչեաց զնա առ ինքն
եւ տաաց. թէ ընդէ՞ր այնպէս լրբարար ծի-
մաղեցար։ Պատասխանեաց զի դուկանն,
թէ թաւեցաւ ինձ անկարգութիւն իմն ըն-
թանալն քո այնպիսի դարդուք, եւ ընկե-
լալից իմամբ ոչ քաշանայից, այլ ընդ
յիւնուրաց։ Ասաց եպիսկոպոսն, ո՛չ յիտեա

դու կապեալ, որ եւ դուք եմ, ընդ նմին եւ
արքեպիսկոպոս. զի երթամ յեկեղեցին ըզ-
դեստուք եւ քաշանայիք, եւ ասեմ զզաշ-
տան իմ ընդ կղերիկոսաց. իսկ ի յայլ
փայրս երթամ ընդ յիւնուրաց իմոց իբրեւ
դուրքաւ։ Ասաց զիշապանն, թէ լաւուք է
տէր իմ, լալց չեքեա ինձ, աղաչեմ զքեզ,
եթէ դուքն երթայ ի դմիւս, ո՞րք երթից
արքեպիսկոպոսն։

էջ 284բ. — 48. — Յաւար միում լու-
մի, մինչ ցատկթելոյժ երթար, պատասխ-
ցաւ միում առիմու, եւ ասէ ցնա, թէ դու
ո՛չ եւ զարեղ քան զիս։

էջ 285-286, դատարկ։

960

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Տեղի

ՌԵԱ = 1602

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաս 1 20×15×5: էջ 308: Պրակ
ԺԿԺԺ: Հանդամանք լաւ ընդհանուր տո-
մամբ. նորոգութիւն կրած. տեղ տեղ
յտնուած պոկտաները նկատային լրաց-
ւած տարբեր թուիցով: Թուիք էին բաժ-
նակեալ: Գրէ՛ք Բարեկ: Դրութիւն՝ խ-
րադրեւորք եւ սկզբնատուրք կարմիր,
մանցեալք սև մեյանոյ, կրկին, 23. 25
տոյ: Նորապէս: Համառոտագրութիւնք
ստիպականէն քիչ մը աւելի: Կաշեկապ
տախտակեալ զրոյնադարդ. կան խախտած
պրակներ: Դատարկ թուիք սկիզբը երկու
թերթ, վերջը մէկ: Ստացող՝ Մարգարեա
Վարդապետ:

Ա. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. — 1

Սակրատ

էջ 1. — Պատմութիւն Սակրատայ,
յստ Հռովմայեցոց քանակգիր եպիսկոպո-
սաց եւ յազարդաց, եւ քիչ ի մայն յար-
մարին սրբոց եւ անորոց գործք եւ բանք,
գործք պատմութիւնն բացայայտէ. — Ա. —
Սկիզբն ի սրբուն Սեղեմատրոս պատմու-
թեան արաքուք, որ կոչեցաւ յաթոն հայ-

րապետութեան Պետրոսի եւ Պողոսի մեծ
քաղաքին Հռովմայ, որ յալում ունի պատ-
մութիւն։

Մտնոք. — էջ 5 ստորին լուսանցքին
շեղադիր. 63 երեսի աստղանշիչն մինչեւ
այս երեսի աստղանշիչերը կը պակսի 1 նմ.
ճառքներին մէջն։

Վերջաբան յարգմանի. —

էջ 284ա. — Ո՛ր տէր Ներսէս Կոմա-
րակեան, ապաւազաւ պատրիկ, որ եկեղեց-
եաց եւ շինող, միշտ դիտադարձութիւն կայցիս
ի Քրիստոսէ, որ աստուծոյ է խաղաղութեան,
Հանապոյղ դեմաքանձ կայցիս զարքեպա-
թապոս որոցն հաստատել ի քում անձնդ
յրբարկապաշտութեան ջանաւ։ Մի՛ եւ մի ի-
ւեք տալ պատճառաւ. եւ կորընչիցիս ի հա-
նապարհացի արդարութեան։ Եւ մի ընդ-
դիմակցացն, որ ի փայր բերեցի քարշալս եւ
խոտորեալ լիցիս, այլ զիբերին խորհելոյ
փախցեա ի սրազմանց, եւ երթիցեա զհեա
արդարութեան, զհաստաց, զքրիստ, բունն
հարկանելոյ կենացն յախանեակմանցն,
որպէս բարեպաշտապոյն թաղաւորն Թէո-
դոս։ Եւ զամենայն դոր ինչ եւ արաքեա
յաջողեցի քեզ։ Եւ պատեալապէս փանի ա-

դժբիւք, զոր լուար է պատմութենէս, զոր եւ տեսաք, զի եւ խաղաղութիւնն Քրիստոսի ընականցէ ի զեղ ատառապէս, եւ յեկեղեցիս քո եւ յաշխարհի. զի որոց ցանկացար պատմութեանն թարգմանել ընդ նոյն ճանապարհ թաղաւորաց պնացես, չընորժօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յի. Քի. ընդ որում Հօր ամենակալի եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենինց ամէն, ամէն:

դ ի ց է ր
 Ինկնութիւն յաթիւս լեղուէ
 Խրիստոսի, ինիմիդոս, Ծիրուցիս, Էքսուէնովէրուէս, Բ. արիքիմուս,
 Քրիստոնեայք. զՔննութիւն Խաչի Սրբոյ. յապիկոցն, մինչ ի սպառ.
 Կի առապէս էր թարգմանութիւնն:

Եւ այս բանս եղեւ իբրեւ ի ժամանակս Դանիէլի մարդարէին, որ վասն Բաղտասար թաղաւորին:

Էջ 286.— Օրհնեալ բաժակիմ ասիցի այս.— Օրհնեալ Տէր Ած. Հայր Տեառն մերոյ Յի. Քի. որ տնկեաց եւ օրհնեաց զորթըն, զուռն, եւ զողիւլոյն խաղողոյ: Որ պարգեւեաց Նոյն բաժակ բերկրութեան, եւ Լկհարտի. նիւթ պատարարի, եւ Նապօրացւոյն նշան ուխտի, որք Հայրատունէ զրթն ճշմարտ արիւն իւր անուանեաց, ի վերա աստուածարեալ սեղանոյն, եւ ողորմութիւն մեծ զսա Հաւատացելոց իւրոց, որով օրհնի եւ փառաւորի ամենայն տեղիս, եւ ամենայն եկեղեցիս, եւ յամենայն բերանով բանականաց, Նոյն օրհնութեամբ եւ աստուածային աշխարհ, օրհնեալ բաժակս զայս եւ սեղանոս անուն Հօր, եւ Որդւոյ եւ Ուղւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս, Ամէն:

Էջ 287.— Յամկ պիտաւորեալ բամիգ Սոկրատայ Պատմագրիս: Ա.— Յառաջսրաւութիւն Սոկրատայ Պատմագրիս...:— ԺՀԲ.— Յերատակարան շարագրողի Պատմագրութեանս Սոկրատայ:

Էջ 299-302, գատարկ:

Յիշատակարամ Գրչի.— 1602

Էջ 284.— Գրեցաւ Պատմութիւնս ձեռամբ անարժան եւ սուտանուն Բարսեղի, Թվին ՌՄԱ, վայելումն Մաղաքիա Վարդապետին:

Էջ 285.— Թվին ՌԿԹ [= 1620], հոկտեմբերի է, Իրով քաղաքն եղեւ առապիսի սքանչելիք. զի այրի կին մի զմաղաւանդս մոլորքն ճոքել է, եւ ի մէջն երեւեալ է եղիր, զոր իմաստունքն հաղիւ իմացեալ են զգրին հանրամանքն մեկնութեամբ, եւ է այս:

Բ.— ԹՂԹՈՑ ԳԻՐԲ.— 2

Էջ 303, գատարկ:

Էջ 304.— Յամկ յառաջակալ իրաց, եւ քաթից գծագրելաց.— Ա.— Կանոն Տեառն Օմնեցոյ, եւ այլոց Հարանցն Հայոց...:— Խ.— Եղիշէի իրիցու ասացեալ Յաղաս Թափօրական Լերինն:

Ա.— Էջ 307ա.— Կանոն Սբ. Հայրապետիմ տիեզեքալոյս Հայաց Մեծեաց Յօնանու Օմնեցոյ եւ այլ Սբ. Հարանց Հայաց, ա.— Առաջին տողոյն արար Երանելի Հայրապետն մեր Սուրբն Գրիգոր, ի երուրդի ամի կաթողիկոսութեան իւրում, եւ յլէ ամի ի Թաղաւորութեան Տրդատա...:— Հմմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 220:

... որպէս երբեմն ի ձեռն եղրի սրբոնեալ տարածեցաւ, զոր Տէր Հրամայեաց մեղ քաղի զորմն բարկութեան նորին: Զոր ի սաստկեալ ամբարշտութեան հերձուածոյն, որ յեղի տարածեցաւ ընդ բոլոր աշխարհս Հայոց տրուեստ կործանման ողանդոյն նորա... զի մի եւս բաղմացեալ լիցի աղանդ երկարանի խոտողանութեան...:— Եւ արդ անապատն հացիւն հրամայեալ կատարել զգրկադործ մեղաւարսի խորհուրդն, [եւ] հիմն տրեալ ճառս յօրինեցուք, եւ հնարեցուք վկայս Հաստապատճառս եւ բաղմարանս...:— Կուր-

և այլ կնքեցուցի զԱռաջաւորս պահոցն, և օրեա աւուրբք ընդ պահս սր. պատեքին. անբարձրանելի և անօրելի յօրինելով, ցանկ հաստատելով... (էջ 317ր)։ — Հմմտ. Թիւ 858, էջ 352-353։

Բ. — էջ 328ա. — Նորին ընդդէմ այլնացիկ. որ ապակառնել զսր. խորհալայն ի ձեռն խմբարտ Եւ ջրոյ։ — Ահա յառաջագոյն ծանուցեալ առաքելոցն զպատարարութիւնն Հերձուածոյն ի ճշմարիտ հաւատոյն... — Հմմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 334։

Գ. — էջ 334ա. — Յովհաննու Մանդակունայ Հայոց Կաթողիկոսի։ — Արդ վասն զի ի պահոց քառասնորդ կոչի, օր մի ուրբաթ շարձարանք Խաչիւրի թեման Տեառն... և արապաթով լինելով մեղք յանցանաց նոցա։ — Հմմտ. Մատենադարան Թիւնք, Վենետիկ, 1836, էջ 204։

էջ 336ր. — Գլխագրի Աստուածաբանի Հատկէ Երեկ զպայծառ պահեաց փոքր ինչ նախ քան զփորձութիւնն...։

էջ 337ա. — Ի Շապիղ Պատմութեմէ. — Այլ քանզի ստուեկանեաց նախաձայրն, յերկր զարձաւ ուստի առաւ...։ — Հմմտ. Բազմալկա, 1906, էջ 446-7։

էջ 338ա. — Այս ի Պատմութեմէ Շապիղ Բագրատունայ է. որդոյ Աշոտի ապուհիպատ Կատրիկ յամու Ղապի Բագրատունայ որդոյ Աշոտայ իշխանաց իշխանի, զոր ի ձեռն առեալ և ընկալեալ յօժարութեամբ զօր Դաւթի, առաջնորդի Վանաց Սրբոյն Ստեփանոսի ի Բաղրեանդ զաւառի, և յոյժ բերկրեալ յաղապ հեռի զսոյտ ի ստութեմնէ, և ի ճշմարտութեամբ, յաւել յինքն զհառա բանից առաւածայնոց, Հարցմունք Երկուց փիլիսոփայից ընդ միմեանս վասն վեցօրեա արարչութեանն, և վասն պահոց։ Դպիրն ասէ. Հեշտալի թուի ինձ յորժամ անկանին ի մէջն ճառք պահեց և աղօթից...։

Քահանայն ասէ. [Յ]աւուրս Սրբոյն Գրիգորի եղան կանոնք նիկիա...։ Այլ յաշխարհիս Հայոց այր ոմն անուն Գրիգորատուր, ի զաւառէ Անձախից Ձորոց, այլ ուղղափառ հաւատով և զօրութեամբ արուեստիւք. յաւուրս նորա հռոմք տիրէին մեղ։ Եւ նա զրազում Հերձուածոցն ի հռոմոց ձարձոյց։ Եւ զԵովհաննու Մայրապոմեցոյն զաղաղիւն խափանեաց։ Եւ յետ նորա

ոմն յաշխարհաւ նորա անուն Յովհաննէս, նա զրեաց զկանոնդ զայդ։ Քանզի զօրութարն հռոմոց հրաման ետ աշխարհիս Հայոց յաւուրս քառասնորդաց զի ամ. մարդէկ կերէցին ձէթ և զկրն և ձուին։ Եւ զրեաց նա զկանոնդ զայդ ընդդէմ Հերձուածոց նորա, և զզօրութարն արդիւ յանրաւութեմնէ, լայց զորոմն տնկեաց յաշխարհիս Հայոց։ Վասն զի ապա Հայոց յօժար են յորկորտութիւն, և ախորձելով ընկալան զկանոնդ զայդ, թողեալ զկանոն Սր. Ժողովոյն Նիկիա, և զբարոյութիւն ուղղափառ վարդապետացն ոչ առնուն ի միտ։

Դ. — էջ 341ր. — Թուխր Առաքին, Պետրոսի Կատրիկագի Աղէկաւանդացոյ, զոր գրեաց առ Ակակ ի Կոստանդնուպոլիս վասն միաւորութեամբ. գրեցաւ առաջին Թուխր խորիքիւ։ — Երանելին Յուլիանէ, Խորհապապն իմ...։ — Տես Սիւն, 1962. էջ 309-311։

Ե. — էջ 345ր. — Երկրորդ Թուխր Պետրոսի առ Ակակ. — Պետրոս Հայրապետ Աղէկաւանդացոյ առ Ակակ...։

Ձ. — էջ 346ր. — Թուխր Ա. Ակակա առ Պետրոս Կատրիկագ. — Իմաստունք լր՝ յըշկաց...։

Է. — էջ 348ա. — Երկրորդ Թուխր Պետրոսի առ Ակակ. — Պետրոս Հայրապետ Աղէկաւանդացոյ առ Ակակ։ ԶԿրկնայդ որ ի ձէնջ առ մեկ ևս ուր բերել...։ Իմ չկի չեմ արժանի, քանզի Աստ զհաւատն Քր. անդորժամք սպանէք անհաւատութեամբ ձերով...։ — Հմմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 247։

Ը. — էջ 350ա. — Թուխր Երկրորդ Ակակա առ Պետրոս. — ՅԱկակայ առ Պետրոս Հայրապետ Աղէկաւանդացոյ։

Թ. — էջ 351ա. — Թուխր Զորիւրդ Պետրոսի առ Ակակ. — [Պ]ետրոս Հայրապետ Աղէկաւանդացոյ։

Ժ. — էջ 352ա. — Թուխր Երկրորդ Ակակա առ Պետրոս. — [Յ]Ակակա առ Պետրոս Հայրապետ Աղէկաւանդացոյ։

ԺԱ. — էջ 354ա. — Հիմնգրարդ Թուխր Պետրոսի առ Ակակ. — Պետրոս Հայրապետ Աղէկաւանդացոյ առ Երանելի Ակակ յայրապետ որ ի Կոստանդնուպոլիս...։

ԺԲ. — էջ 356ր. — Զորիւրդ Թուխր Ակակա առ Պետրոս. — Ակակ Հայրապետ որ

է ի կոստանդինուպօլիս, Պետրոս Հայր իմ
և Հայրապետ Աղեկանդրացոց... :

ԺԴ.— էջ 358ա.— Վեցերորդ Պետ-
րոսի առ Ակակ.— [Պ]ետրոս Հայրապետ Ա-
ղեկանդրացոց առ Ակակ Հայրապետ որ է
ի կոստանդինուպօլիս :

ԺԵ.— էջ 366բ.— Ձեռնարկ գոր ա-
լսար ի քրքիմ Ակակիս հայրապետ որ ի
կոստանդինուպօլիս :

ԺԶ.— էջ 367ա.— Հիմեքերորդ Ակակ
առ Պետրոս.— Ակակ Հայրապետ որ են ի
կոստանդինուպօլիս եպիսկոպոս ց Պետրոս
Հայր իմ և Հայրապետ Աղեկանդրա-
ցոց... :

ԺԷ.— էջ 369ա.— Եւթմերորդ Թուխթ
Պետրոսի առ Ակակ.— [Պ]ետրոս Հայրա-
պետ Աղեկանդրացոց առ Ակակ պրօֆ
պիսկոպոս ց որ են ի կոստանդինուպօ-
լիս... :

ԺԸ.— էջ 369բ.— Վեցերորդ Թուխթ
Ակակ, առ Պետրոս.— [Ա]կակ Հայրապետ
եպիսկոպոս ց որ են ի կոստանդինուպօլիս
ց Պետրոս Հայր իմ և Հայրապետ Աղեկ-
անդրացոց :

ԺԹ.— էջ 370բ.— Միաւորութեան
գիր, որ տուա բերել ի ձեռն երանելոյն
Պերգամոս Ագատիոս ի բարերար արքայէ
Ջենովէ եւ յԱկակ գլուխ եպիսկոպոսաց,
որ եմ ի կոստանդինուպօլիս. առ երանելիմ
Պետրոս, գլուխ եպիսկոպոսաց եւ հայրա-
պետ հաւատարիմ քաղաքիմ Աղեկանդրու-
ցոց.— [ի]նքնակալ կայսր Ջենոն բարե-
պաշտ և յաղթող... :

ԺԺ.— էջ 374ա.— Ութերորդ Թուխթ
Պետրոսի առ Ակակ.— [Պ]ետրոս Հայրապետ
Աղեկանդրացոց, առ Ակակ սիրելի իմ դը-
լուխ եպիսկոպոսաց որ են ի կոստանդինու-
պօլիս :

Ի.— էջ 375բ.— (Վեցերորդ) [Եւթմե-
րորդ] Թուխթ Ակակ առ Պետրոս.— [Ս]ր.
և Հաւատարիմ, քանզի Պետրոս կոչեցից
զգեղ զգարողիչ ուղղափառութեան... :

ԻԱ.— էջ 377ա.— Իմներորդ Թուխթ
Պետրոսի առ Ակակ.— [Ա]հա արժանի եղեր
սր. Հայր իմ տեսնել զփառս Տեառն մե-
րոյ... :

ԻԲ.— էջ 378ա.— Թուխթ գոր արար
Ամատոս քաղաք ընդդէմ ամեմայն
հերժութեանց.— Զի է՛ սահման Հատարոց

զոր ունիմք ՅԺԸ սուրբ Հարցն որք ի նիկի-
իայն ժողովեցան... մեռաւ և մահ-
ուամբ իւրով սպան զմահ և մնաց անշար-
շարելի և անմահ որպէս զԱստուած :

ԻԳ.— էջ 379բ.— Այս երբորդ Թուխթ
է Կիւրքի եպիսկոպոսի առ Նեստոր, զի
տայր մմտ տեղի ապաշխարութեամբ, յառաջ
ժամ գմբեթիմ մօրս յեպիսկոպոսութենէմ,
զի չեւ եւ էր լիալ սր. սիւմեադամ որ կա-
մօքն Այ. ժողովեցան յԵփեսոս : Թուխթ
Կիւրքի առ Նեստոր.— [Ա]ս սր. և աստ-
ուածապաշտ և պաշտօնակից մեր Նեստոր,
Կիւրքոս և ամ. որք ժողովեալ են ընդ մեզ
յԱղեկանդրիա... Այս ամենայնի պարտ
է քում երկիւղածութեանց Հաւատարկ և
վիպել ատանց ամ. ննչուութեանց, և զոր
ինչ պարտ է նշովել երկիւղածութեանց
քում կարգեալ է ի Թղթից մերում.—
Հմմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 396 և 404 :

ԻԴ.— էջ 390բ.— Երանելոյն Կիլիկի-
տիանոսի եպիսկոպոսի Հռոմա, Թուխթ Ա-
ռաքիմ առ Նեստոր.— [Ո]չ գիտեմ ուստի ի
մերս Հասանել յուրիս... Տես Սիրոն,
1964, էջ 256-257 :

ԻԵ.— էջ 393ա.— Թուխթ Դիմոնե-
իոսի Արիսթագացոյ, առ Յովհաննէս Աստ-
ուածաբան Առաքեալ եւ Աւետարանիչ պա-
րաստիմեալ ի Պատմոս կղզոց.— [Ո]ր-
ջուանէմ զգեղ պատուականից իմ եւ սիրեցեալ
անձն... Հմմտ. Թիւ 858, ԾԸ :

ԻԶ.— էջ 394բ.— Թուխթ Կոստանդ-
իանոսի առ Շապուհ արքայ պարսից.—
[Հ]աւատոս աստուածեղէնս պաշտեմ եւ...
— Հմմտ. նոյն, ԾԹ :

ԻԷ.— էջ 398ա.— Պատմէմ Թըզ-
քոյն մեծի հայրապետին Կոստան-
դինուպօլիս փոռա առ Աշոտ իշխա-
նաց իշխան :

[Ք]աջայայտոյ բարեպաշտութեամբ,
հօրապաշտն օրհնութեամբ. բարձրագոյնի
ի հաւատեալս, Աշոտ իշխանը Հայոց Մե-
ծաց, շնորհիւ Աստուծոյ փառ գլուխ եպիս-
կոպոսաց մոր Հռոմայ եւ պատրիարք հա-
մարց :

Սիրելի. եւ քաղցր. եւ վեհագոյն է
սիրողութեանց շաղկապ, եւ վայելչագոյն
պայծառացեալ միշտ վայելչամայ յորս ու-
նակացեալ գտամք : Վասնորոյն եւ բնաւորե-

ցաւ յագգս մարդկան առ յարդարել գկեմ-
ցազավարութիւնս մոցս ըստ իւրաքանչիւր
պիտոյից: Սա բազում անգամ գամբատ-
եալն ի մարդեան վերստին ի միաքին
հաւաքէ. եւ որ մարմնական խորհրդածու-
թեամբ բաժանեալ էին՝ վերստին կապէ
ի միասին ի հաւաքէ. եւ որ մարմնական
խորհրդածութեամբ բաժանեալ էին՝ վե-
րստին կապէ ի միասին պատկանաւորա-
բար: Այլ եւ գտարաքանակն բազում անգամ
եւ զանծանօթագոյնն ի բացէ. ի ձեռն գրոյ
եւ բանի այնքան առատացումն ի մա ըզ-
սիրոյն խորհուրդ, մինչ զի առաւելագոյն
քան զորս համըղպութեամբ պատկերացն
եւ հակասութեանց հաստատեն գոյրոյն կա-
պակցութիւն: Նաեւ աստուածային եւ
բարձրագոյն սիրոյն կացացանէ հաղորդս,
Ուստի եւ թղխումն աւելայն բարութեանցն
հոյլ ի Որայոց ստացեալ ուրի գիւտնար եւ
զգլտութիւն:

Ջայտստիկ եւ մեր խնկացեալ ըստ
աստուածային դրութեանցն, որ մեզ աւան-
դեցան. ի սոյն գոյտս մեր ճեպկեալ յա-
նախագոյն եւ ընդարձակագոյն սիրելու-
թեան կապակցութիւնն ի ձեռն քրքոյս մեր
ծանօցի խորհրդականութեանդ քա, յորմէ
քուի ինձ ոչ ունեք զալ պատշաճագոյն առ
ի վերջանալ, որք միտս ունին յայսպիսի
զանգաւան շահաւորութիւնս, զոր սիրոյն
զոյացեցանէ մերգործութիւն, եւ որ եւ առ
յոգմանստութիւնդ քա բանս մեր յեղանա-
կի: Վասնզի չիք ինչ շահաւորագոյն եւ
բազարագոյն էիցս՝ քան զսիրոյն հաստա-
տութիւն: Ըստ որում երբեմն եւ ի բո-
րայտսն, որ առ մեզ սէր քաղատրեցեր ի
բարձրագոյն որ ի քեզ խորհրդոց, ճշմա-
րիտ սիրոյդ զոր ունիս առ մեզ յերկուց
նիւրգործեալ, ի համեմարեզ մտաց, եւ քա-
ջատեալ մարմնոյդ, յոր խորհեալ ըստ իւ-
րաբանչիւրեցդ, եւ որ ի սոյն պատկերի
խորհուրդ: Ճեպեցի գոյտս իմ հաստատոյն
արձանագոյնեանդ որ ի մեզ սիրոյն կա-
պակցութիւն, առ ի մշտնալ որոց յաւա-
գոյն խորհրդոց յիմքեանս կրնն զբարու
մախմանն, ոչ ըստ իմոյ այժմ ունակաց-
եալս բանի. այլ եւ որք գկնի մեր կամին
պայծառանալ աստուածային եւ մարդկա-
յին սիրոյ կապակցութեամբ տպաւորելով
զսոյն օրինակ եւ մոցս բարձրագոյն եւ մնա-

ցաւորականագոյն, որոց միտս ունին:

Այլ վասն տրտմութեանն որ ի ձեզ
կրեցաւ ըստ վտանգաւոր մերոց պատու-
մանցն, եւ դարձեալ ուրախութեանցն, եւ
վերստին դառնալ մեր յարգայական քա-
ղաքս, որպէս ինչ քերես առ պատու-
մանն մեր է իմանալ, քան թէ Աստուծոյ
տեսչութիւնք անհետագոյնիք մեզ: Եր-
բեմն յայտնի, եւ երբեմն միջոյրեալ, զի
մի ոք վատեալ ի մարդկանէ երկմտել է
ի հատուցմանց արարարաւորն Աստուծոյ,
բարւոյն առեւ եւ չարին: Եւ վասն զի քու-
թըն երբեմն ժամանեալ առ մեզ գննել վասն
մեր ունէր հոգաբարձութիւն, ուստի եւ
զմտաց քոց ծանեալ զպաշտօնութիւն, եւ
զպատուիրանին որ ի քեզ պահպանութիւն,
խնդալ ընդ խնդացոյս, եւ տրտմել ընդ
տրտմեալսն: Այլ զմեզ պահպանեաց զօրու-
թիւն բարձրելոյն ի վտանգաւոր տաժա-
մանց անհրճալ մնալով, որպէս եւ ինքն կա-
մեցաւ: Նաեւ վտանգել մեր մուգագոյնք
էին քան զպարտուցն առաւելութիւն զոր
սնկեալ: Ըստ որում ոչ վայելչաբար լստ
Աստուծոյ տնօրինեցաք ի ցնդելի, եւ ի լը-
քանալ յայոց զրազելով առօրեայ կեն-
ցազս:

Իսկ զարդեան գիտեալական քաղա-
քավարութիւն ըստ վերադարձութեանս,
որ ի վերին տեսչութեանն առատապարգեւ
յամբնայնի եւ անարգելի ըստ վերնական
հպաւորութիւնն, որ մեզ հաւատացաւ,
յատուածապարգեւ սուրբ քաղաւորացն
խնամակալութեանցն, զոր ծանօցեալ քոյ
մեծութեանդ խնկացալ, զքոյդ մեծու-
թիւնք եւ համարեղծութիւնք, յիրաւան-
չիւրսն զալ տեղի, յորախորհրդսն անեւ
եւ ի տրտմութիւնսն: Եւ արդ վայել է ըզ-
բարձրագոյն եւ զօգտակալագոյն խոր-
հրդոցն տալոն հարկանել, այսինքն գիտ-
ւատոցն ստորոցն գիտատառութիւն, առ ի
նախախմանել գեղեղեցի ձեռ սուրբ, եւ ու-
ղել որ ի դմա սգալանք, վարդապետական
ուղիդ դաստիարակութեամբ:

Եւ արդ, ով արմատ քարի, եւ վեհա-
գոյն յամենայնի, ծանուցեալ մեր գնձաւոր-
ութիւն հաւատոյն, քարոզել հարկ ի վերա
կա մեզ ընդհանուր, եւ ոչ կալ մնալ հար-
ցոզոցն: Այսպէս եւ ոչ քոյդ մեծութիւն ա-
զատ եւ արտաքոյ հարկաւորութեան մնալ,

կին ասել, քայտայտ է թէ յորպիսի հրապարակ տեղի: Եւ ով ով բաւականացի առ ի պատանդակն պատմիլ զգրքանաւորին այսպէսեաց բանից զանազնսս ի ձեռն զորոց. զոր եւ Հագին Ար. ի ձեռն չորորդ ժողովոյն քայտայտեաց. որոց հետեւիցին. իսկ ճշմանիչ հաստատարագոյն՝ առ ի հաստատութիւն հաստատոյն, եւ ի խորտակումն հակառակորդաց, եւ յեղծումն խաւարային նոցա խորհրդացն:

Դարձեալ զի թէ քուսիքս մեր առ ում ի հասարակականաց մարդկան էր. քերեսս յաւանգումնից էր պէտք բանից առ ի բացայայտել զմշտութեանս: Այլ քոյոյ մեծութեան եւ համալսելի իմաստիցոյ. եւ ցանկացողի մշտութեանս, եւ սիրոյն կապակցութեանս ախորժողի, բաւական ստիճանն եմ ասացեալս. մեծաւոր զի բազում անգամ զրեցաւ յառաջնորդ ձեր հիշատակայական յաւանակի բանիւք. զոր եւ այժմ դարձեալ ազայեմք զքոյոյ մեծութիւն հաստատել ի ձեռն սրբոց ժողովոցն յամբիս հաստատ. եւ ոչ խոստիլ ի քաղաքական շարացան. այլ ընդ նոցայն զմաւ եւ. զիդ նմանապարհ: Ձի որք համարեակն ուսել ի Բո. մի բնութիւն, ամէն ի վերայ անձին յորայ զԵւտիքեա դատաւարարութիւն, եւ գնատար զարւումն Սասանիւք. բողմաւ զարեւոյ զոյ եւ ոչ մի ունել զարեւ. մանկաւ մանա եւ լինի ծայրակից: Դարձեալ երէ այլ ով խոստովանեցի ոչ յայտնալս եւ ոչ յատկացեալ յերկուս բնութիւն, այլ յերկուս ամենաւարարութիւն, այնպիսին նեստորին է արժեւորարար պատճոյ: Վասն որչա կեկեցի Այ. հերքեալ զերկաւորեւորեւ մեքմեաց, լուծանելով զնաւ չարափառութիւնն յիւրոց աստուածային յարկաց. եւ խոստովանելով մի դէմ ՏՅ. մերոյ Յի. Քի. երկուս ամենաւարար բնութիւն յատուկ անշխարս, հակառակ սանամելով ընդդէմ որոց կկրում եւ զչարայարման աստուածութեանն զնոն:

Արդ մի հեղգասցիս, ով վսեմագոյնը, ստեղծող զժողովարդ Քի. եւ ամէն ի նշանաբան խոստովանութիւն հաւատա, զի չիք ինչ համալսելի Այ. քան զմշտութեանս քանքն մանալ զնա, եւ ռազակի խոստովանութեան փառաւորել: Այսպիսի ի մեզ զժողովոցն առ քոյոյ աստուածա-

պարզեւ պետութիւն. ոչ յամալսագոյն բանից կարոտացեալ քոյոյ համալսելութիւնը, այլ միայն զի առ համարսն ծանուցանել զերին մշտութեանս: Իսկ իւր պէտք իցնն յորովութեան բանից. եւ ոչ յայնտիկ հեղգամք, յայլ վտանգոյ քոյոյ դարձեալ զնացաւ առ մեծ միջոցիւնը հոգ յամեն ինքեալ: Վտանգոյ յաշխարհիչ քո ռազմութիւն արքայական քաղաք, եւ առ սրբաւորութիւնն խմանել ըստ պատուական պետեան, ոչ երբեք անվայր ամեն, Ջայտոցիկ բնաւարկան եւ տոլկակից հասարակաց, զոր ունիմք զբնութիւնն. ըստ սրբում տեղեւորեցեալ յայտնել: Եւ զմեծութիւնը քո հերկաւորարար լիւրիւն իմասն զմեղիդ. այլ եւ քաղաքայարութիւնն ըստ իւրում բարեկարգութեան յաւելս եւս ունի զմալսամեծութեան. վաւորոյն բան է:

Արդ այս ամենայն ստեղծակալս բանիւ. եւ ամենայն խորհրդով ի մէջն զընթացաւ առ քոյոյ պատուականութիւնը: Ըստ որում եւ ի մէջ յաւանգ ստեղծակալս. եւ մշտութիւն խորհրդանշանութեան հանդիպիլ հաստատ. եւ սիրով ծառայել յամենակալի. եւ մտքմարար սիրոյն կապակցութեանս ըստ համալսելի քո մտացոյ պայծառարար միշտ վայելչացեալովն առ մեզ, իսկ զմեծականութիւնն իրեն զնայն եւս առաւել բարձրագոյն մնալ. առ սր սիրելի է քոյոյ մեծութիւնն, որ եւ զմեծանալով ընդ ձեռամբ քո խմանել մեծ քաղաքութիւն, ամենալ կրելով ի միտս զքո հրեւոյն զմեծութեան սպասարարութիւնն, որ մերձ կացուցանն զքեզ սր. քաղաքութեանս, եւ բարձրագոյն իշխանութեանս լստածոյ տունցելոյ, ամենախաւարար, եւ անդրդուելի զաւել, ոչ երբեք կրելով ի միտս քո յամալսելական կարծեացն, այլ եւ սիրով տառելեալ եւ հաստատել եւ ոչ երբեք խոստովել, սրով եւս քան զլիւս հանդիպիլն մեծութեան, մեծ յլստածոյ, պահպանական շնորհիւն ամբացեալ ի յընմանաց, եւ յարգայտից յուսեցանալ պատահական, զկնի եւ յայրուտոյնց սրբաւորարար, զերկաւորութիւնն ժողովարար, զայժմեւս եւ զանդեւորեալն, ի միջկայունաց ասեւ եւ յապառնիւն, բարեխաւարութեան փառաւորելոյ ճիւղիւնն եւ

Աստուածածնիմ, հանգընդ ամենայն սըր-
բով:

Առաքեցաք քաջատեմալքեալի եւ մե-
ծառնութեամբ քո յիշատակ օրինութեան
ի ոյստապանայ տեստածընկալ պատուա-
կան յաշէտ:

Մանոր — Փոռէն Աշտուի ուղղուած
այս կարեւոր թաղիքը արտադրեցիք ամ-
բողջութեամբ, նկատելով որ Քրիստոս Գրիգոր
մէջ դատուածը պակասաւոր է յայտնապէս:
Անտառիս մէջ երեսցող յաւելութեան
երկու ընդարձակ հաստածները կը զըս-
տուին բնորդին կշռած փայլուն եւ աւելի
փոքր թուղթերու վրայ, տարբեր նոս-
րադրով, եւ միասին դրուութեամբ:

Ի՛նչ — էջ 406 — Պատասխանի թրդ-
յոյն փռտա, գրեալ Սեանկալ Հայոց վար-
դապետի, հրամանաւ (Աշոտոյ) իշխանաց
իշխանի — Քահանայապետի զգոնացելոյ
դարեկէսի եւ արտաքինաէր որ է Ք. վա-
րդ, Փոռ, վերադիտող թաղաւորական
մեծ քաղաքի Նոր Հոռոյ պարեալի,
Աշտու(ի) իշխանաց իշխան Հայոց Մե-
ծաց...

Այլ վառնդի ոմանք հեռակցին ար. եւ
նշմարել տղիք խառնովանութեան, ա-
ւանդեալ ի սրբոց տառապանքն, եւ դարձա-
հալ յերկոյ Սրբոց ժողովոցն, զոր դոմարե-
ցին երկնային եւ ար. թաղաւորքն ի լու-
ծումն Արիւսի եւ Մակեդոնի եւ Նեստորի
աղանդոյն, առաքուածային ամբին հաւա-
տոյն լինել վրէժխնդիր...

Յոստովանեմք զՈրդին Այ. զրանն
Աձ. . . եղև նշմարել մարդ առանց փո-
րիւթան եւ ալլայլան, եւ ոչ գրեւելումն
որդակի սոսկ մարդոյն ստացեալ ասեմ
քառ բաժանման Նեստորի, եւ ոչ զգրութեան
բանայ մերկ աստուածութեանն. զի եւ ոչ
այլ ոմն կախեալ զփայլուն, եւ ալլոյ լե-
զուն՝ որ զդրութեան ասաղակին խոստա-
նայ... — Հմմտ. Գրիգ. Քրիստոս, էջք 283,
284, 292-3:

Ի՛նչ — էջ 431-2. տարբեր թուղթ,
միասին, նորադրիք —

Պատասխանի թղթոյն Աշտույ
Թագաւորի, զոր գրեաց Սեանկ
վարդապետն Հայոց:

Հաստ եղէ աստուածապետ քաջաւա-
րիդ սուրկայիս, յորում հարցմունքս եւ

պատասխանի կարգաւորութիւն է ինձ յար-
ուեստական ի մտաց, եւ ի վարժապետա-
կան մառից գրել յամալս եւ պայծառ քա-
նիւք: Այլ այնքանի վերստին մեկնութեանց
պէտք ունիմ, վասն զժողովարար եւ խոր-
քին լինեալմ: Վասն այնքանի պարզ եւ հո-
սամեցի բռնիւք, առ ի դիրքակալ լինելոյ
քաջասրիւղ գրեմ, երբ զինչ կրկնեմ հազաւ,
եւ զինչ կիրք մարմնայ: Հօգոյն առի կիրք,
խորհուրդք, ճշտելի երկիւղ, կամ հոգի,
կամ օր սոցին ազգակիցք: Իսկ մարմնայ,
հագց, եւ ծարաւ, եւ որ սոցա ազգակիցք,
իսկ զամազանութիւն ըստ խառնութեան,
որ յորվայնի քաղկեմաց եւ այլայլի. ոմն
իմաստուն զոյ, եւ ոմն անմիտ, որպէս ամն
կատարեալ զսլ անդամօք, իսկ ոմն մատ-
նաւոր, ամն խարսեալ զալ, եւ այլ ոմն
բռնիւք, որ ըստ բազկացութեան իմանի:

Ջի երբ խարսեալ մաղձոյն իցէ շար-
ժուն ժամանակի սազմանութեան, ըստ
միմն ձեւանայ եւ պատկերին գումակն, իսկ
երբ սեաւ մաղձոյն՝ զմոյն բերել մնաւա-
րիւն եւ տեսել: Այսպէս ըստ արեան եւ
ձեւոյն իմանալ, որ յոյժ նմաւ գիտեմ ըզ-
րազարտ ի բժշկական արուեստիցն, որք
զայտօսիկ Ոչանակին: Արդ որպէս տեսելոս
այլայլեցին ըստ խառնութեան, այսպէս եւ ի-
մաստն գիտեմ եկին, ոչ զեզաւայն ասեմ,
այլ զմարմնայն. զի մա է գործարան եզ-
աւայն:

Ոյլիմակ իմն, զամն մարտապետ
հմաւ գալով երաժշտական տաղութիցն,
այլ երբ փառն զաջայտեալ իցէ, եւ կամ ա-
զին խանգարեալ, ոչինչ կարել ճշտանայ
զեանդէտ առաւելարեան արեւստին, եւ
զտեանի պակասեալ ի գիտութեան: Այլ յա-
նօքոյն էր անկատարութիւն արեւստին,
զոր ունէր մարտապետն: Ապա երբ կա-
տարեալ առ միմեան, եւ պատրաստեմ առ
ժամանակին համդիպիցին. զմարմն տեսի
եւ զգնալիս իսկին ազի, եւ ճարտարապե-
տին սփայիչ, եւ ռաբիտացոյնի բնութե-
ան լազաւն պատշաճաբար, բացայտե-
լով արուստարեան զարեւստն, ի ձեռն
պատգամաւոր գործարանին:

Այսպէս գիտիմ: Ջի երբ Գրամինն
բարեխառն ստացեալ ունիցի, եւ պատ-
ճառք եկնիզ զգայարեանն, որպէս բացա-
յայտել գիմատարիւնն, կամ զմիմաւո-

բխում, հանձնարեք և խանգամագամ երեւեցի: Իսկ եթէ ոչ քաղեքառն և յատուկ ունիցի գտարութիւնն զգայարամոքն. ոչինչ կարէ գեանմարեք իմաստութիւնն. քան թէ ստիւն հակառակն: Եւ դարձեալ ըստ իւրաց օրինակի. զի մի գոյով հրոյն ի բնութիւն լուսաւորիչ և կիտմոօղ, այլ մարտ զործ է և առ միւրք. զի եյլ ըստ ցամաքագոյն և զշարին. լայս և մատագայրս յաւեժա առաքէ յիմեմն: Իսկ թէ զնոմաւագոյնն և զքանձրագոյնն հպեցուցանէ միւրք, ծուխ միայն և զմեղծութիւն. փոխմանկ զոր ունէր զբնութիւնն զլոյսն և զգոյն: Նոյնպէս իմացեալ լինի իմաստք, և զարձառութիւնն ըստ մարմնոյ միաւորութեանն: Իսկ յամանց հաւատարի Տեառն սմօրէնութիւն, իսկ մեմանց ոչ: Այս ոչ ըստ միմն պատկանի, զի այսոքիկ խառնութեանն է զործ ըստ ասացելոյս:

Իսկ այնքիկ. ըստ անմեղիքան կամաց. զի հաք կամեցան հետեւի մարգարէից քարագութեանց. և Տեառն իսկ վարդապետութեան և սքանչելագործութեան, և զկնի առաքելոցն վկայութեանցն. սքէ մշարութեանցն զտան արշակներեալք զամմիս: Իսկ որք աշխարհաւորք և մարմնաւորք զտան, զոման երէիցն. որք ծանօթ և զիտակք էին մարգարէիցն կամ խաւարութեան, և ակամասեմ եղին մեծագոյն մշտնացն և արուեստիցն Տեառն միայն, սակայն անմեղիքան կամօքն և անընդունակ գամմիս և ընդդիմապարծ պատրաստութեան, այլ հետեւով արդարութեան սկսեցան գտարութիւն: Դռանիկ լուրջալացոյն անցանելով զեքրձեալ ծովն, տեսեալ գեաւոր մշտն և փարաւովն, արարին որք և առեին ահա աստաւածք քո լուրջել. որ հանին զնք յնդիպտոսէ: Եւ այս ուրեմն ոչ անկզայութեանն զործ է ըստ մարմնոյ ինչ յաւանութեանն, այլ կամացն արարչութեանն. զի ոչ ևս էին զեռ մատուցեալ զմեղագոյնն մշտն և զորքութիւնս:

Իսկ սակս հոգւոյն. եյլ ընդէր ոչ հաւատացին Տեառն իրման ի դժոխս. և ահա անմարմինք էին արտաքայ յամբարանութեանն և անգիտութեան. և ընդէր սատանայ ի հրեշտակացն զգոյն միւրոյն և բնութեանն. գնոյն ունելով զիմաստս և

զբնութիւն և զմարմնութիւն. ոչ եկոյ ի համագտակցութեանն ի սպասաւորութիւն, որ եմ հրեշտակք. այլ եռացեալ և որդեալ ի սպասաւորակամ հրաւայեալ գաստացն. եղև և պատմար արեւմտ ի ձեռն անմեղիքան կամացն, զոր անէր. այլ ունեւորագոյն կամ մուսատ քան զայն զոյն վ յաստածային տեմեմնեալ պատմութեանն յարեւմտեմն, որ առ կարգ սպասաւորութեան հասարակարար սահմանելով:

Այսպէս և հոգիւն, զուգարար տեսեալ զմարդկային հոգիւն. զոր անէր քրիստոս ի մերմէ բնութեանն. զոր առեալ աստաւածային միաւորութեանն. յայնման արակեաց և արձակեաց զգոյն մամոնեալ առ մեր սգիւն: Տեսեալ գնա մեր հոգիւն մերովն գամակ մարմնով. որք մերով մարմնով զՏէրն: Իսկ ումոք հաւատարինն ըստ մշարիս մարդեղութեանն, իսկ այլք ուրացան. ըստ միմն օրինակի և թող տեսեալ մերաց հոգւոյն, զաստաւածութիւնն մերով հոգւովն. մամն հաւատացին ի ձեռն անմեղիքան կամացն. իսկ սքէ ուրացան զորս սրտեաց ի միմեանց. ոչ իմաստքն, այլ անմեղիքան կամք և յօժարութիւնն. Զորք և աստաւածագոյն վկայեաց սքին մաստիցս: Զինչ խորհուրդ ասէ իշտակոյն. զի՞նչ ասէ քանն պարգեաւոր. արարեացն ի պատմեմեմն ի յարութեմն զհաւատացեալ: Ի կրկին իշտանն ասաց այսպէս. ի ձեռն մերայ հոգւոյն. յոր ոչ միայն հաւատացեալ հաւատացին, զոր տեսեալ ի յարութեմն երեւեալ զհաւատացեալս, այսինքն յանհաւատից հաւատացեալս, յայնք մի ոչ: Սեպման ի հրէից. և երկրորդ լիքիտուտել ի կապալարից: Զի ի ձեռն երկուցս այնոցիկ բազմաց իմացեալ լիցի այսոքիկ:

Աստաւածապաշտ յազգաւոր, դոյզն ինչ նշանակեցու պարագոյն քանիւք մեղեալ ի բամմէ առ իս իշտեցող երամանէլ, տալով պատճառս ըստ իմաստեմն բանի, եյլ տուր պատճառս իմաստեմն ի մասսանմագոյն լիցի: Իսկ եթէ պերճարմանութեամբ, և պղատմեմն իմաստութեամբ, մանաւանդ թէ հոռոտակամ արուեստիք հաճոյ բուսեցի բամմ մեծանմագութեանը, ինձ ոչ միայն ոչ եմ հոռոմք, այլ և յայտարարելիք. մամեւանդ յայտարարելիք:

Լ.— էջ 421բ.— Թուխք Գաղկե վասպուրականի քաղաքի, առ կայսր յանագ իրումնս, վասն Հաւատոյ.— *Հոգւոս օղտօ. հանդարտի և զօհանէլոյ, ցածուն և պրտուսական վարուքի Տէր, զլուս և պիկպուսաց ճոր Հոռոմայ, պարբերիչ ընդ ճանախ, Գաղիկ է ճնըղարաւնութենէ Սեռեւրիմայ երկրպագ Սր. Խաչիչ, և ծառայ որ. հայրապետից, ի Տէր խընդայ...*— Հմմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 294:

ԼԼ.— էջ 430ա.— Պալատի վարդապետի ընդդէմ մեծ ժողովոյն Բաղկեղծի: Եւսոյ.— Մեծ ժողովոյն բառերը Լաւնի զրուած են, ջնջելով նախկին որ պիտի բլլար հերձուածոյն.— Հմտ. Թի. ԶՅԱ. ԿԴ:

ԼԼաւուածային և մեծ առաքելոց Պաղոս զբէտ Կարծեցաքան... ԼԼա սուղ ի բարձրաց աւարտեցաւ:

ԼԼ.— էջ 456ա.— Թուգք Հոռոմաց ի Հայո, ծայմակից և եւմաթոս ժողովոյն Բաղկեղծի, և տումարի զաւանուսեանն լեւոմի... գոր ոչ ընկալեալ զնացայն դաւանութիւն մերայ աշխարհիս...:

Եւսոյ.— Հա ալ երկու տեղ նախկին բառը՝ հայնայութիւն ջնջուած է, և տեղը զրուած դաւանութիւն.— Տեա Գիրք Թղթոց, էջ 358:

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ց

ԼԳ.— էջ 476բ.— Սրբայն Արամասի Սպիկսպասին Ազնիստղորացայ ի Վերացումն ճեռած մերայ Յիսուսի Քրիստոսի.— Որ ի սկզբանէ յառաջ քան զյաւիտեանս առ Աստուածն բան տեւանց մերաց իրկուութիւն...:

ԼԴ.— էջ 492ա.— Յովհաննու Ոսկեբերանի ի Վերացումն Տեառն.— Պաշտօն է ինձ առօր եկեղեցոյ տեսարան...:

ԼԵ.— էջ 497ա.— Նորթ Տեառն Միխայէլի պատրիարքի Ասորաց Յազագս Փահանայութեան, թէ ուստի սկսանի, և թէ զինչ է Քաղաքայութիւն.— Իկերթն յաւանութեան Աժ. է...:

ԼԶ.— էջ 510.— Ամուսմէ Լնգից Գըլիտորոց Պատրիարքացմ:

ԼԷ.— էջ 518.— Եւրպորտիւնի կալոգիկոսացն Հայաց:

ՈՅրատակարան.—

ԼԴ 521ա.— Բաղմադիմի է ընդհարմարութիւն և բարեբարբի Այ. առ աղոյս մարդկան...:

Արդ և հաստատ յամենայնի Մաղաքիս պառտաւոր բանի, զբեցի զՊատմութիւն Տն. Միխայէլի Պատրիարքի Ասորաց, զոր է զբեւ ճարարաւոր յԱղմալայ միշտ և ի նշունդն Քի. Այ. մերայ, և ի ճերդեւն Քի. միշտ և Հայոց թղկականն ՈՂ. Լ, և զՊատմութիւն Տաթարին, աշխնեք, Ողղին Նետուաց, և Դամաց պորձեաց միշտ և առ մեղ, մտն իմանալոյ զանցաւորութիւն սուս և պատրոզ կենցաղոյս, ընթերցողաց և յողաց, զի ոչ թաղուորութիւն, ոչ իշխանութիւն, ոչ այլ ինչ արտաբանական միայն է յայն աշխարհիս, ոչ ամենեւին է ունայնութիւն ունայնութեանց, որպէս ասաց Սողոմոն, անցանելով և տեսանելով դամ. կենցաղս սուս և ոչինչ, խաբար և անցաւոր.— Հմմտ. Թի. 32, Ա. Հասոր, էջ 146—147: Նաև Սիւն, 1959, էջ 215

ՊԱՏՄ. ԱԶԳԻՆ ՆՏՏՈՂԱՑ.— 2

ԼԸ.— էջ 525ա.— Պատմութիւն Վասն Ազգին Նետուաց. յէ ուստի, կամ յարմեցեղէ ամեցիմ, և տիրեցիմ բազում աշխարհաց եւ զաւտաց.— Տեա եւանելոյ տառուածաստեղծ մարդոյն Ողմալ ի դարձուն, և պատուիրելոյ Տեառն Աստուծայ յրաւեւան աշխատութեամբ ուսել զհաց յամենայն աւուրս իւր...— Հմմտ. Ա. Հասոր, էջ 146:

ԼԹ.— էջ 550բ.— Պատմութիւն Յազագս Սրբայն Խային որ Հացունեաց կայի, երէ որպէս դարձաւ ի Պորսից աշխարհեմ Խայն աստուածընկալ, և յայնմամ մտն ընկալեալ Տիկեզմ Սիւնեաց.— Եւ ԼԶ. յեա թաղուորելոյն Մարկայ արքային Հոռոմայեց...:

Պ.— էջ 591ա.— Նախկին երեցու տառաւայ. Բաղագս Թափարակամ Լերիճ.— Վասն լերինն զեկեղեցութեան և վարացն վայելչութեան, և ինչ կամիք ախարհելով ունեն զինչ, սակաւիկ մի երկրորդեցից բոլորեալ յանկալի տեղոյն: Լսելով յաւանութեանն իմեղք ամենեւին, բայց մեր և տառաւայ:

ժամբ իւկ հասնալ ևւ աշօք մեր տեսնալ, ոչ միայն տառնմինն, այլ բազում ընկերօք սքըօք... ևւ ես տառապեալս քան դամ. մարդ, որ հետևեալս ի հետաւ ընդ տէրութեան լաւիցն ի լեռն Թափօր, ևւ աշօք իւկ տեսի դժուրօք սքանչելի կըրարցն— Նմադ. Մատենագրութիւնք, Վենետիկ, 1859, էջ 230-239:

ԵԱ.— Էջ 393ր.— Վասն է Նշանացն Երուսաղէմի.— Ա.— Առաջինն ի վերոյ քան դրադարն կկաց աստղ մի նման նիդակի ժամ մի ողջոյն կանգնեալ...:

Էջ 596.— Վասն է Հրաշիցն:

Յետմտացն յիշատակագրութիւն. — 1742

Էջ 597ա, ճերմակ աւելի նոր թուղթի վրայ, շեղադիր — Այս Սոկրատ Պատմագիրքն է Յարութիւն անարդիւն արեղայեա, որ ըստացոյ դոսյ հայալ արդեամբ իմոյ, ՌճՂԱ թվին, ևւ ի յամենանն աղատութիւն ևւ մէկին, ի մենն Բիւզանդ:

Էջ 597-598, դատարկ:

961

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ.— 18

Թագիրտագ

ՌԶԳ=1624

ՀԱՐԱՐԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծուայ 20x15x6: Էջք Ը+796: Հանդամեք լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրիշ՝ Նիկողոս Դպիր Լեհացի, Գրութիւն՝ Խորագիրներ, սկզբնաւորութիւնները, յատուկ անունները ևւ պիտղիւրները յաճախ կարմիր, մնացեալս սև. մկանով, երկուսն, 36 առդ, Նորարդիր մանր: Համառոտագրութիւնք բաւական տաւա: Լուսանցքի կարմրադիմ մանրանկարք թուով աւելի քան շորս տասնեակ: Կարմրադիմ խորանադարդ էջ 5: Գունաւոր նկար էջ 4: Կաշկալմ տախտակայ դրոշմադարդ: Կեիք սեւադրոշմ, փակադիր, «Գրիշոր Վարդապետ», էջ 6 և 794: Ստացող՝ Գրիշոր Վրդ. Դաբանաղէի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՐՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա-Դ, դատարկ դրեթի:

Էջ Ե.— Յունկարի և փետրաբի կտրոյ մի դեմմներ:

Էջ Զ.— Դատարկ:

Էջ Է.— Յետնագոյն յիշատակագրութիւն. աւս յետոյ:

Էջ Ը.— Դատարկ, գծմնաւ:

Էջ 1-3 Դատարկ դրեթի:

Էջ 4.— Նկար, կրեանաւոր կանպնած, փեղար ի պլուխ, դատարկ ի մենն:

Էջ 5.— Երատք գեղեցկայարմարք սք. եւ երանքի իարցն մերաց կրամաւայաց յազագ լատարեով տառախմութեամ: Գլուխ երկարդ.— Մհարց հայրն Անտոնիոս. դին: պահեցից դէ հաճոյ կղց Աստուծոյ...:

Էջ 61ա.— Գիր Սրտմեղմ փլիքսլաւ Ոոսի Նպիւնոպսին, զոր գրեաց վասն բակիզն առնելոյ ելամելոյ յաշխարհէս յայսմաւն: [Գ]անդի տեսի զհոգի թո, որդի անդրանիկ հոգւոյ իմոյ...:

Էջ 85ր.— Կայսրեանի մեծի վարդապետի ասացեալ խրատս պիտմիտ մեմկանց եկեղեցո, ճտամաւոր տառիւս. [Ա] մենայնի բոկիզն ևւ եմ...:

Էջ 709ր.— Աքսո նիքնմի հարին Աստուայ ասացեալ, Յազագ Զղշմամ.— Հոգեւորապէս նորոգեցուր ևւ մի մարմնոյ...:

Էջ 718ր.— Աք. Զօրն Նեղոսի հրատա Պիսամի.— Լաւ է յատակ խորհրդոյ նեղի, քան պիղծ խորհրդոյ աղաթն մատուցանել...:

Էջ 789ա.— Պատմութիւն Կատմողիւնուպոյսն, որ եղիս յամս սուլլան մերդմն Ուորատիւն, որ յամուզգայ գմացից իւրայ մոյեկանութեմն ևւ ի ծովացեալ մեղաց մերաց գործեցաւ յայտմ ամի որ էր.— Որ էր թվին Հայոց տուժարին կրկին հնդից

Հարիւրից եւ մօկ քառասնեակ եւ եղակ թուց, որ է ՌՁ եւ Ա, որ ստեղծի եւ աւհեղատեան զորք մի զարմանալի զորեանցաւ, սարսափելի հրեշտակաց եւ մարդկան, ի մայրաքաղաքս Կոստանդնուպոլիս... — Լմաւ. Ժամանակագրութիւն, Գր. Դոմբաշեցի, Երուսաղէմ, 1915, էջ 543:

Էջ 494ր.— ... Եւ բազում հնարիւք Հաղի: Կարացին դատեն: Հանին անախց եւ հասան ի ձեռս ինչորոշաց զօրականացն— Լմաւ. Նոյն, էջ 355:

Էջ 495, համարեա դատարկ:

Էջ 496—

Այսօր մեն խորհուրդ մեկ յայտնեալ,
Բանն Աստուած մարմին երեւեալ,
Գոյութեանն նախնին դոյցեալս: Ահեհս:

Տաղըս այս քառաշարփեալ,

Բնասր Թումայէ կոչեալ,

Յընորեալ մեղօք լցեալ:

Իհեմեալ մըտօք վեր ձկտեալ,

Փութա առ Տէր ընկրդեալ:

Յիշատակարամ Գրչի.— 1624

Էջ 785ր.— Փառք եղակի տնտեսելոյ եռահաւան զաւանութեան, համազաղաւար, զուգահչիտ, վեմապոյ, ինքնադոյ, անեղի, ամեհի եւ մշտնջենաւորի Այ. Հօր եւ Սր. Հօրոյն, յաւիտեանն յաւիտենից, ամէն:

Սոփոութիւն է աստուածային արանց մէջս եւ հանապազ խոկալ աստուածային պատուիրանս, ի սուէ եւ ի դիշերի, մէջս զգիրին խորհն, ուր Գո. Նոսի ընդ աջէ Այ. Եւ վասն բազում պատճառի, բազում փափաղին ջերմեանդ սիրով եւ ըզմայի ցանկութեամբ արդիւնս եւ դործս կատարեալ:

Ա.— Նախ վասն յաւոյ յաւիտեանս կան եւ անմահ կենաց...:

ԺԱ.— Միտասաներորդ. վասն նախանձ եւ փափաք շարժելոյ զայլս էշմարիտ արդեանք եւ բարի դործոց, որպէս ասէ Գօդոս. Նախանձաւոր լիբուք շնորհացն որ յաւն են:

Ըստ այժմ յարացուցի ամենազոյելի երջանիկ ընտրեալ պատուելի եւ աստուածաւանդ, ամ. յոփութեանց արժանաւորեալն սր. եւ քաջ Հոեորեն, եւ սրբազան

բարունապետն, զտէր Գրիգոր քաջ եռամենն, եւ խոտարիտն յոյժ հզնոգի, անձանքանալի խառնող եւ ուսուցանող անըղզամից, որ յանապազ կատարէր զասն Սըրբոց Հարանցն անապատաւորաց, որք հզնեացն ի յայրս եւ ի փապարս լիբանց: Եւ փափաք յոժարութեամբ եւ բազում ծախիւք դրել ետ յէշտակ իւր եւ ծնողաց մարդ, Գրիգորիսին, եւ մաւրն Կուլլարդին, եւ Հարազատ եղբորն մահանայ Մարկոս միայնաւորին, եւ այլ իւրեան արեան մեքմաւրացն: Եւ աշակերտին իւրոյ անը Սարգիս քանի սպասաւորի, որ եղև պատճառ այժմ սր. ասորն, որ Հարանց Վարդ կոչի, ի վախելուն անը Գրիգոր քաջ հոեորեն:

Արդ դրեցաւ սա ի Թվարեւութեան հայկազան ատմարի ՌՁԳ, ի մարտի ամսոյ իՁ, ուր մենի աւագ ուրբաթի, ի գեղաքաղաքս Թաղբրտաղի, որ մակնուածք Ընտառու ասի, ի զուռն Նորաչէն եկեղեցւոյ ծովահայեաց Սր. Հրեշտակապետի, ձեռամբ օգնեմեղ եւ անխմաստ զբլի սուտանուն Նիկողոսի, յիւ չէի հմուտ արեւասր, այլ կարողութեամբ եւ օգնութեամբն Այ. աւարտեցի:

Այլ եւ դրեցաւ սր. Վարս Հարանց, ի հայրապետութեան Սր. Աթոռոյն իմբան. Նոյն, անտուն անը Մեղիսեղ կաթողիկոսին ամ. Հայոց, եւ Թաղաւորութիւն սուլթան Մուրաթին, որ զեռ Ը ամիս է, մանուկ ուրօք որմէ հեռէ Թաղաւորեաց, ի յանրարի մամանակս, որ յոյժ շփոթեալք են, եւ զմիմեամբ եւանելով աղղի Հաղարացոց, կարծեմք ի թոյլ տալոյն Աստուծոյ է, վասն անուղղալ զնացից մեքոց, արդար իրաւամբ:

Յորմէ հեռէ որ շարացան աղղի եւ զորքն ամ. զորք մի զարմանալի գործեցին, սարսափելի յողացն, զոր ոչ ոք զորք գործեցին, յանդիմեացն եւ զիւրեանց տէրն եւ զթապաւորն սպանին եւ տիրապաւնք եղին, զսուլթան Օսմանն, որ Բ տարի է յորմէ հեռէ այն գործեցաւ, եւ աշխարհք ամէնն ի հիմանց խախտեցաւ, եւ ամ. բարեկարգութիւնք, որ ի ձեռս Թաղաւորաց են, ի սուրանէ քակտեցան, եւ անհնազանդք եղին յոյժ հիմանց Թաղաւորաց եւ միմեանց, եւ իրեւ լցաւ երկիր վայելս եւ ազապկաւս:

Յորժամ սպանին զսուլթան Օսմանն,

նայ դժբեղադրանք իրենաց զբն՝ զստվթան Մուսթաֆայն, և ևկաց՝ մէկ ամ և կէս: Նա խնկի յաստնախորհա բնաւ խաղաղ չէր, միայն տնտն էր, յետոյ տեսան որ Հնար չէ՝ միտրտնութեամբ և կամաւք տնկեցուն և՝ դին աթոռ դառա մաստաղ Մուսթաֆա, որ խնտ է խնայցի: Բայց խնտ վշտաց և չքփոթմանց մէջ է. և զորքն չին Հնազանդ, և իշխանք պատակեալաւ և և չփոթեալ, և յարածողով լեռով ի վերայ ամուր զղեկացն, և զաշխարհ ամ առ ոտն Հարկանեղով: Ահա մէկ տարի է որ Ազադա փաշա տնուն մէն իշխանաց իշխան, տէր Բնդուպոյոյ, որ այժմ Արդրում տաի, խնտ յոյժ խնամածու էր և հողածու աշխարհաց, նա չար զորքն, որ զուրք տարն, սպանիչք թապաւոբն և չարացուցին ի վերայ իրենաց և աշխարհացն ամ. և թաղուորն ապստամբեցուցին և յիւրեանքն Հայրածական և րբնաշինչ արար, զոմանց չարաման կտաւառք ուղտնեղով, և այլքն կերպափոխեալ, յիւրեանք փախտական լինելով, ի վրէժխնդրութիւն արեւոնն սուլթան Օսմանին լինելով ի տեսութենէն Այ. Ահա և ամիս է որ ի վերայ Դադապոյոյ կու կոմի, ի վերայ ամուր զղեկին և տնէտի տկարք և և որքն կարող ի վերան զիտայ: Եւ ի վերայ այս ազմէկաւ, արքանն պարսեց եկեր զՊաղ-

ատա և առեր, և շատ երկիր: Եւ այսպէս չար և մեղացեր, չեն զխտր թէ ոնց աշինէ, և աշխարհ ամ ի ստանտութիւն զուրյ, և այս ամ. սիւրբն է երկունց, բոս տէրութեանն Հրամանին:

Եւ այժմ երկիւղալից և վշտաշատ բերմանց մամանակն գրեցաւ որ. Վարդ Հարանց մետամբ անիմաստ փնուն զբի Նիկողոս զարիս Լինացոյ, Եւ որք բնկոնունք և օկտիք ի սմանէ, յիշեալիք զմեկ ի մաքրափայլ ազօթս մեր, ամ. զարմօր, հանդերձ ծնողքք մերովք և ամ. երախտաւորքք մերովք: Եւ յորմամ որ յիշեք զմեկ, յիշեալ լիլիք և զուրք տնտնաց տաղի ա՝ մեղապարդեալ տառապիւն Գաի. Այ. մերոյ, որ է աւրնեալ յախտեանն ամէն:

Յն. Ուղղով յիշատակագրութիւն. —

1738

Էջ է.— Յիշատակ է Հարանց Վարդ որ. զիւրյ. Ակնայ խոյարակ կաշեցեալ զիւղէն, խոտափառաշար Գրիգոր Վարդապետին, ի Սր. Սրուստղէմ, ի դուռն Սր. Յախարայ: Եւ ով ոք որ անդին և իշխանց հանդիս տաի, բոման կաշեի և Յուդայի բնկալցի: Եւ զուրք բնկեցցուց, Աճ. տարմի ասացեք Հնգաշար Գրիգոր խոյարակ տաի, և ծնողաց նորա, և Համան զարմիւն: Ի թիւն ՌճՁէ տաի եղև այս:

962

ՎԱՍՏԱԿ ՈՍԿԵՂԵՆ. — 3

ՍԱՄՈՒԷԼ ՌԱՐԻՍ

Կ. Պոլիս

1841

ՆԿԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 20x15: Էջ 82: Հանդամանք շատ լուս: Թուղթ Հասարակ Գրութիւն ամբողջովն սեւորակ մեղանով, միասին, 23-26 տող: Նոսր չեղաղիր: Կազմ կիսալաթ խաւաքարտեալ:

Ճակատ. —

Վաստակ Ոսկեղն Սամուէլ Ռարի Հրէին, որ յանդիմանէ կ՛ըլից մարտութիւն:

Նախ ի յարապականէն ի լատինական թարգմանեցեալ, և ի լատինականէն ի հասարակ բարբառ Հնկեանացոյ, և տպողբնայ ծախիք պատուականապոյն և պատանացոյ ի պարսն Նիքալատի Ռաբուդոսի, ի Լիփտայն Սաքառիայի, ի տպարանի Գաիլդօքֆին, յամի 1769:

Եւ ներկայիս թարգմանեցալ ի Հնկեանականէն ի Հայկական բարբառ, ի Միլիթոնգիկի քանաթիւ յամի Տեսան 1774, յոյտտաի է:

Արդևամբք եւ ծախիւք Զօպան անուն նորարողորդ բարեկալչաօն իշխանին, որ է որդի Հովութեան Մարտիրոս մեծ եւ բարեկալչոյ իշխանին, որդւոյ Հանգուցեալ երկրպագոյ Յարութիւն երկիւղած եւ արդեւաւոր իշխանին Ազըլեխոյն:

Օրինակեցաւ շտապաւ ի կոստանդնուպօլս, ի միարանէ Սրբոյ Երուսաղէմի, 1841, Ապրիլ 25:

Էջ 1.— Արժան է ունիլ ամենայն բերիտունէի զայնպիսի դրեանս ի յընթերցումն եւ ի խոկումն, որպէս է ոսկեղէնս այս զբերովս...:

Էջ 3.— Առ Ընթերցողն — Ձինչ է չաւն ի տրամարանելոյ մեր բնդ հրէիցն...:

Էջ 80.— Վերջարանութիւն — Օրհնութիւն անեղբարեան, եւ փառք անյուշի...:

963

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք.— 3

ՏԻՐԱՏՈՒՐ ՎՐԴ.

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մտաւ 21×15×3: Էջ 459: Հանդամանք լաւ, Գրութիւն ամբողջովին սեւորակ մեկանով, միասիւն, 32 տող, Նոսր չեղադիր: Համառօտադրութիւնք առատ: Կաշեկապմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Մէկ է երես դատարկ, առանց իջահամարի:

Էջ 1-13, դատարկ:

Ա.— էջ 14.— Ի բան Սողոմոնի.

Ձայր շուտ եւ փոյթ ի գործ իւր առաջի թաղաւորաց պարտ է կացուցանել եւ ոչ առաջի խօթարտաց.— Սկիզբն ամենայն բարեաց է անժամանակն Աստուած... — Հմմտ. Թիւ 589, ԺԲ:

Բ.— էջ 27.— Ի բան մարդարէին որ առնէ. Տէր ի կամ թո խոտոր զեղոյ իմոյ դօրութիւն. դարձուցեր զերեսս թո յինչն եւ եւ եղ խոտիկայ.— Արդ չարման է աստուածային եւ օրէնք են առ հասարակ... — Հմմտ. նոյն, Է:

Գ.— էջ 59.— [Բ]այց հանգանակեցէք տկարութեան իմոյ զպարլ[ե]ս աղօթից հանդիսացեալով ի տօն շոգոյն... — Հմմտ. նոյն, ԻԲ:

Դ.— էջ 76.— Մահ մարդոյ հանդիստ է զի փակեաց զիտիւս զԱստուած. բան Յորայ.— Աստուածային անժառ զանձուցն հաղարակուն... — Հմմտ. նոյն, Բ:

Ե.— էջ 95.— Ի բան մարդարէին Դաւթի.— Որպէս զի մեծ են զործք թո Տէր եւ յոյժ խոր են խորհուրդք թոյ.— Ձիւրս անճամբի իմաստեց Հոգւոյն եւ զգործս անպատուս ի բարչականին քննել՝ մտաց այնոցիկ է, որք ամբարձմամբ Թեօք Հոգւոյն Աստուծոյ ի ծփական մեղացս ծովէ տնդրուելի եւ անստերիւր զեկաւն փարին... — Հմմտ. նոյն, Գ:

Զ.— էջ 113.— Որպէս լուաք ուրեմն ի հոյրենկալ եւ յաստուածամերձ արաւն(ա)ց մատենեց... — Հմմտ. նոյն, Ա:

Է.— էջ 134.— Ձի օրհնեաց Ած. զիբրջինն նորս քան զստալին. ի բան Յորայ, ԽԲ Գրութիւն, համար ԺԲ.— Խրատէ զմեզ ոմն իմաստուն ուրեմն ի բանս իւր այսպէս ասելով.— Ոչ ամենեցուն զնոյն տունայ է եւ օգուտ բերէ... — Հմմտ. նոյն, Զ:

Ը.— էջ 155.— Պատճառք Յարութեան: Եւ ահա շարժումն մեծ եղեւ զի հրբընտակ Տեառն մատուցեալ.— Ասէ ուրեմն ի բանս իւր թուիթն առ Հոռամայեցին երանելին Պօղոս... — Հմմտ. նոյն, ԻԵ:

Թ.— էջ 166.— Եւ ահա այր մի առնուս Սիմէ[ո]ն, եւ էր այրն այն արդար եւ երկիւղած Աստուծոյ.— Աստուածպետական զբուրթիւնն... — Հմմտ. նոյն, ԺԶ:

Ժ.— էջ 179.— Տէր սերեցի զվայելչութիւն Տան թո եւ զտեղի յարկի փառաց թոց.— Ձկատորեալ սէրն Դաւթի եւ զմիտմտութիւն կամացն որ առ Աստուած ուսուցանէ զմեզ աղմոս...:

ԺԱ.— էջ 191.— Պատմառ Գաղտնիսն Տեառն յաւանակաւ յերուսաղէմ: Բայց այս ամենայն Լէզն զի 199թ իսկ մարգարէին որ տակ: Անացէք զստեղք Սիօնի, ահա թաղաւոր քո զստեղ քեզ Լեզն եւ Հեծեալ էջ եւ յաւանակ իշոյ: Յորժամ պատմեաց Աւետարանիչս զհրամանսն տէրունակացն առ սոսաքալան:— Լնմտ. նոյն, Ի:

ԺԲ.— էջ 203.— Յաղպոս Միաշարսթու:— Աստուածային Հրամանացն պատուիրանք օրինաց եւ մարգարէից:— Լնմտ. նոյն, ԻԶ:

ԺԳ.— էջ 206.— Յաղպոս Մարգարէութեան:— Դանդի սովորութիւն է ներկրթեալ անձանց:— Լնմտ. նոյն, ԻԷ:

ԺԴ.— էջ 209.— Ի թուիթն որ տակ: Եղ Ած. յեկեղեցոյ, այսինքն՝ նախ զԱռաքալս:— Զաստուածայինն ճառել զրան եւ զդործս:— Լնմտ. նոյն, ԻԴ:

ԺԵ.— էջ 229.— Ուրախ լըր յոյժ զուստը Սիօնի եւ քարոյկա զուստը Երուսաղէմի ահա թաղաւոր քո զայստ քեզ արդար եւ Փրկիչ նոյն Հեզ եւ Հեծեալ ի վերայ իշոյ եւ յաւանակի նորոյ:— Պայծառ եւ հրաշալի է մեզ տեսն այս, ով եղբայրք:— Լնմտ. նոյն, ԻԱ:

ԺԶ.— էջ 247.— Խորհուրդ Յարութեան Քրիստոսի, բոտ այնժ թէ, եւ ողջացուցի զմեզ յետ երկուց աւուրց եւ յսուրն երրորդի յարեցութիւն:— Որք յանդընդակն խորս լայնատարած ծովու միսին վասն յուսոյ չա՛հի անկեպալութեան:— Լնմտ. նոյն, Դ:

ԺԷ.— էջ 270.— Ի իսկ մարգարէին որ տակ: Արդարութիւն Տեառն ուղիղ է եւ ուրախ առնէ զսիրտս, պատուիրանք Տեառն յոյս են եւ յոյս տան աշաց, երկիւղ Տեառն սուրբ է եւ մնայ յաւիտեան:— Բայց պատշաճ վարկանիմ նախ քան ի քննութիւն մտանել:—

ԺԸ.— էջ 296.— Մի Համարիւք Էթէ Լկի լուծանել զօրէնս այլ ընու:— Զմարդն ի Հողւոյ իմանալու եւ ի մարմնոյ զեղեցիկ կաղմեալ առն ոմն իմաստուն:— Լնմտ. նոյն, ԺԻ:

ԺԹ.— էջ 312.— Ի իսկ որ առն: Բանն մարմին Լէզն եւ ընտելեաց ի մեզ:— Որպէս օրէն Հրոյ մշտաշաճ զոլով ջերմութեամբ:— Լնմտ. նոյն, ԻԲ:

Ի.— էջ 321.— Ի իսկ որ առն: Ամէն տեսն ձեզ զոր կապեցէ՛ք յերկրի եղիցի կապեալ յերկինս:— Զմի առնելով աղբիւր ջրոյ բնութիւն:— Լնմտ. նոյն, Ը:

ԻԱ.— էջ 333.— Ի իսկ մարգարէին թէ, Տէր զյուր քո լուայ եւ երկեայ:— Զուր օրինակ մշակ ոչ Հմուտ:—

ԻԲ.— էջ 345.— Եւ մինչդեռ նա խոսէր ահա ամպ մի լուսաւոր Հովանի Լէզն ի վերայ նորա եւ ձայն Լէզն յամպոյն եւ առն: Դա է Որդի իմ սիրելի, ընդ որ Համեցոյ, զմա ստորութիւն:— Եկեղեցի սուրբ պատկեր է աստուածային փառացն:— Լնմտ. նոյն, ԺԲ:

ԻԳ.— էջ 361.— Տէր ի տաճար սուրբ խրոմ, Տէր յերկինս յԱթոռ խրոմ:— Սաց ոմն իմաստուն թէ յաղպոս բանական:—

ԻԴ.— էջ 366.— Մարդ բարի ի զանձուց սրտի խրոյ զդիւզ զբարիս, եւ մարդ չար ի չար զանձուց սրտի խրոյ զդիւզ ըլլաբարիս:— Բայց նախ տեսցութիւն սովորութեան ինքզորդաց:— Լնմտ. նոյն, ԺԸ:

ԻԵ.— էջ 382.— Քարոյ Յարութեան: Զխորհուրդ արքային:— Եթէ ոք ի մարդկային բնութենէ մաքրեցաւ:— Լնմտ. նոյն, Ե:

ԻԶ.— էջ 374.— Պատմառ Յարութեան Քի. Այ. մերոյ:— Բայց քննել արժան է եւ զայն զոր ասաց Տէրն ԼԷթ՝ յետ երկից աւուրց յառնեմ:—

ԻԷ.— էջ 397.— Այստեղի աստուածաբանական բանք շարադրեալ ի մեր նոտաստութենէ վաճարմայ վարդապետի, ի հրամանէ մեծի թաղաւորին Լեւոնի:—

Մառք.— Ներքեւը շեղադիր. «Վերջարանութեան վաճարմայ ճառին որ ի Սր. երրորդութիւնն:—

ԻԸ.— էջ 398.— Յաղպոս մարմնատիկ տնօրէնութեանն Քրիստոսի:— Զկնի ճառից անճառելի տնօրէնութեանն, որ յերկակ փառաւորեալ անձնաւորութեան, կարգեցուց եւ բանս Բանին Հօր մարդկութեան:—

ԻԹ.— էջ 414.— Յաղպոս անձին իսկին:— Արդ զիտեղ պարտ է զի անձն ի զյանալ անհատին կանայ, եւ իւր անձնուս:

բութեան զոր հանք, այսինքն կերպս, տեղս, դոնս, հասակս, ձևս, այսոքիւք զպատկի յայլ անհատէ եւ հանաքի իւր անհատին:

Էջ 419.— Այսուքեմական Յանկ.— 103. Արաւամ հոգ ասելով ոչ լոնաց այլ ասել եւս մոխիրն...:

Լ.— Էջ 420.— Անանիայի Հայոց Վարդապետի հաւաքումն մարտման քնն-

դէմ երկարակաց.— Ով պատուականդ ինձ եւ սրտի սիրեցեալ եղբայր պատուական հարապատ եւ համառանձը...:

ԼԱ.— Էջ 430.— Նորին Անանիայի դաւանութիւն Հայոց յառաջին ԹԻԹԱՆ փոկայ վերադիրտողին Կոստայ վասն Հօր.— Կոստայանք զՈրդին Այ. զԳրեհն ՈՅ զհակեցն եւ զփոռանկեցն Հօր...:

Էջ 457-459, դատարկ:

964

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

(ԺԵ Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20x14x4: Էջք 534: Հանգստանք բաւարար: Թուղթ, դրութիւն, դիւր, այլապէս Գրիչ, վերջին մասերուն, տէր Յոհան: Կաշեկապմ խաւարաւանայ: Ստացող զէթ մէկ պրակին, միասին դրութեամբ, Գրիգոր բարունի 1693 թուին:

ՈՐՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1-46.— Պրակք Ա-Բ, Բոյրդիր: Մասն ժամանակադրութեան Միխայէլի Աստուրցի:

Էջ 1ա, չեղապիւր անհարթ — Ի թուականին Հայոց ՌԲԾ (= 1761), փեարմարի ամսայ Գ ին, իսկ բառակեր օրն Կիրակի, ձեռնագրեցայ առաջ սարկասող՝ տիրացու Աղանկեր, որ կոչեցայ տիրացու Սահակ Աճէն:

Ա.— Էջ 1ա — եւ հասարակայ վէպս բազում ժրպէն աշխատութեամբ, խնայեցի յիս, եւ ի լսելիսդ ձեր յաճութեանը զրուցանե...:

Էջ 3բ.— մերում զսկեպրն մտրկութեան զԱղամ, եւ առջին իսկ զայս աբասցուք զանմխարանութիւն պատմողաց...:

Էջ 355.— Աս սա եկն զգլխին հարստոյ զոր ասեն յաղկէ դասերն Նոյի ... եւ փորձեալ զնա բանիւք ի հարցումսն առական, զոր սակաւ ինչ կարգահարուք աստ: Ա.— Նախ եհարց յաղապս Այ. ասելով: 28-ին է Էձ-ն քա եւ աս Նրման է: Եւ ասէ

Սողոմոն. Աձ-ն իմ է է, եւ ամ. էիք վեհապայ ի...: ԺԲ. Առակ — Աշտանակ մի զաւաւար եւ անաթ վերաւորութեան եւ ի նմա տաճար երանկիւնի...:

Էջ 44բ.— Եւ ի ժամին Ողիս՝ Թաղաւոր յատեմացոյցն Փրիկոս: Եւ ի ԺԲ. ամին Ողիս՝ լայսլափ միայնի:

Մանօր — Էջ 45-46, մէկ թերթ, որ խալ տեղ դրուած է դրօշն վերակազմութեան ժամանակ, Լեւ կր կր ծա պրակաթիւր. բոս այն պէտք էր որ յալորդէր էջ 282ին, որ վերջին թերթն է ծ պրակին, նոյն զրուցութեամբ:

Բ — ԵՍՍՈՒՍ ՈՐԴԻ — 1

Ներսէս ՇՅՈՐԻՈՅԻ

Էջ 47ա — Տեսնմ Ներսէսի Ամեմայ շայոց Կորոզիկոսի.— Յիսուս Որդի Հայր Միանին...:

Էջ 140ա.— Նորին Ներսէսի.— Կոստայանք զՈրդին Առաջին ըրչայր, անին, անեղ եւ անբարկեցն...:

Էջ 184ա.— Նորին Բան Ներստապեան ի խրատ օգոց ամենից, ի զիմաց մերոյիմ տառից տաճից յիւրաքանչիւրում քոց.— Նորոյ մանկունք իմաստութեան...:

Էջ 191բ.— Բան հաւատոյ վասն ամենից եւ իզելա՝ բարաւեալաբար, ի զիմաց հայկազան տառից չափաքերումս սսագոգեալ ի ներսէս.— Այլն անպիկրն ասէ զԱռաւունք...:

Գ. — ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ

Էջ 195ր. — Քարոզ Սրբոյն Դաքեալայն է ասացեալ. — *Ձածենայն արարածս Աստուծոյ...*

Էջ 202ր. — Ասէ իմաստուն Սոգոման վաստակական դիմօք եւ հաւաչակամ ձայնիւ խառնապատեալ սիրով ասէ յերգս Երզնգն ի դէմս աստուածային կուսիմ այսպէս. Սրտացոյցեալ զիս քոյր իմ հարս, սրտացոյցեալ զմեզ ակաւր քով. — *Արդ պարտ է Կիտի վասն էր ասէ քուր իմ հարս...*

Էջ 211ր. — Հարցմունք. — *Հարց. Ձիւնը նշանակէ յեկեղեցին: Պատասխանէ. Յուշանէ թէ յեկեղեցին երկինք է ի վերայ Երկրի...*

Էջ 220ր. — Այլ Քարոզ ագնիւ եւ պիտանի. — *Լուսացարուք, սրբեցարուք...*

Էջ 224ր. — Տապանակին յԱստուծոյ. — *Եւ յողաւ Դաւիթ եւ Եհան զտապանակ Տեսան ի տունէ Արիաթարայ ժեհաւ ուրախութեամբ...*

Էջ 227ա. — Կցորդ Մընրդեան եւ Յայտնութեան Տն. մերթ Յի. Քի. — Նորին Քարոզ վասն պատշտման պատուեասի, ի բանն Յովնայ. փող հարկէ ի Սիմոն. — *Փոփոխական է մարդոյս բնութիւն...*

Էջ 241ր. — Այս այլ փոփոխականին պաշտմունն. — *Զորբորդ բանն որ ասէ. Քարոզեցէք պահս...*

Էջ 255ր. — Նորին վասն փորձամացն, ի բանն Յոբա. փորձութիւնք եմ մարդկան... — *Ասէ իմաստունն. Ոսկի փորձի ի բոխ...*

Էջ 267. — Վասն ազաւրիցն է անգամ աուր. — *Ասէ մարդարէն Դաւիթ է անկասաւորն աւրհնութեան...*

Դ. — Էջ 283. — Դրիգորի եռամեծի, բանիբան վարդապետի քաջ հոգեւորի, եւ Յշմարտասէլ իմաստասիրի, Յցնագեաց քահանային եւ անյաղթ փիլիսոփային, ուշակերտի Յոհաննու Որտմեցոյ, շարժեալ ի բարեւեր մտաց ... շնորհաց, յաւետ ի հարկեցուցիչ բանից տիրական հրամանաց տալ ըստ ըզմից ի Էճն խնդրազաց, վասն եղծման չարիմաց ... քարոզչաց, տալով զսու ի յազուրդ մտաց բանասէր անձանց, մանաւանդ ի զարդ պարծեմաց ուղղասէր մանկանց, ... ի դարձումն մեղաց, պատ-

մսո սրբութեան մաքրասէր անձինն՝ հարսին փետային փառաց, եւ առիթ ժառանգման մախապատարաստեալն բարեաց, զոր եւ իմքն իւրաօքն համղեղեղ հասցէ ի վայելումն փառաց անվարեան կենաց:

Երկրորդ Հատոր Քարոզգրացոյ ի բանն Դաւիթ. Առաջնորդեալ իմն ի շաւիղս պատուիրամաց քոյր, զի ընդ մեզս... — *Երկու եւ ճառագարէ կենցաղոյս մարդկան...*

Բ. — Էջ 290ր. — Նորին ի սկիզբն ժրանէ օրինացն, ի բանն որ ասէ: Ես եմ Տէր Ած. քո, եւ մի առնիր կուտս... — *(Մ)արդն ի հոգոյ իմանայոյ եւ ի մարմնոյ զգալոյ է ստեղծեալ...*

Դ. — Էջ 329ա. — Նորին դարձեալ վասն օրինացն ժրանեան. — *Որպէս ստեղծեալ է Ած. արարչութեամբ...*

Զ. — Էջ 352ա. — Նորին Քարոզ վասն Տեսնեան եւ երազոց, ի բանն Ովսէէ որ ասէ, կամ Մնսվէսի, եւ ի տեսիլս յամախեցից եւ երազօք իստեցայց. — *Բարի է բնութեամբ Աստուծ...*

Էջ 374, զատարկ. Էջ 375ա. — Նորին վասն Նախանձաւ, ի բանն. Մի նախանձիր ընդ չարս... — *Որպէս զայսկալ որ վարժէ զստեղծայ մանուկ...*

Էջ 412ա. — Դարձեալ վասն հաստութեան, ի բանն. հաստութեան եղբարւոք միմեանց զմեզս. — *Գիտելի է զի ըստ վարդապետաց սրբոց խառնութեան իմն զայս յատկութիւն ունի...*

Էջ 415ր, զատարկ, բայց թերայթ չ'ըրելի:

Էջ 420ա. — Նքէ ակն քո գայրակեցուցանէ գեղ' իլնա զմա եւ ընկեալ ի Էճն. — *Վարդապետք ասեն, թէ յորժամ երկու բարութիւն լինի առաջի մարդկան պարտ է զմեծ բարին ընտրել, եւ թէ չար՝ զփոքորն...*

Էջ 423ա. — Քարոզ ի բանն անտարանին որ ասէ. Եղբարւոք խորագեղտ իբրեւ զաւսն եւ միամիտք իբրեւ զաղամիտ. — *Նախ զիտելի է բանն աստուածային...*

Յիշատակազգրութիւն Գրչի. —

Էջ 462ր. — *Յիշեալ եւ զգծող զԳրչի տէր Յուհանն եւ զՅնողս սորայ եւ զու յիշեալ լինիս առաջի Քի. ամէն:*

էջ 482ա — Փարսզ (ի) քամ Աւետադա-
նիմ Բազմանաւ որ ասէ. Ամենայն որ ասէ
գեղարայր իւր...:

էջ 487-514, ժառանգ, ծորարդիր:

էջ 487 — որ ոչ ասկաւ յարժարի զ-
բողիս այսմիկ, Գրեալ է, Գրեալքս ի
մաստաւնքն ըն ժարս Աղէքսանդրոս Մակե-
դոնացոյն: Յաւար ժիւում ասեալս Աղէք-
սանդրոս ըն պատերազմի զգինուոր ոմն, որ
կարի յոյժ ծուլութեամբ եւ ճշգրտէն աս-
նէր պայն, զոր պարս էր ասնել նմա զին-
ուորականաւ քաջութեամբ...:

էջ 491 — Քարոզ յաղաղ ժառանգ
բոս այնք որ ասաց լն. Աղամայ թէ Հոդ
եւ եւ ի Հոդ դարձցին — Յարժամ Ան. կա-
մեցաւ ասերել զշխարհս ջրհեղեղաւ...:

էջ 503 — Աղբիւրն ամ. շնորհաց աղ-
բիւրացոյցն ի ձեզ զոյս անճառ շնորհա-
ցոն, ամէն... — Քաղցրն լն. քաղցրացի
ի ձեզ, եւ քաղցրացոյցն զորիս բռնաւ-
րաց ընդդէմ ձեր եւ ընդդէմ որդոց ձե-
րոց...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. — 1693

էջ 514, սարսուռ. — Գրեցաւ օրհնու-
թիւնս ի թվականն Հայկի Ռ երարդի, Ռ
ընդ նմին, եւ շորեց տասնին, երկու թիւ
եւս յաւելին. ի վայելումն աստուածաբան

եւ ճարտարաբան Գրիգոր բարունայն, ա-
մէն:

էջ 515ա — Վասն Քրիստոսի Գա-
լուստն ի Նրուսաղիմ եւ ի Բեթանիայ...:

էջ 518բ — Վարժ եւ յեշտատի Վերա-
գիւթման ամենաբնեւալ Սր. Կուսին Մար-
իամու Աստուածածնին, ի Յունանէն Ան-
տարանչէ եղև ասացեալ. — Պարտ է եւ
արժան գիտել զգրեալս սրանչիւրսն որ եղև
ի ննջումն ամենասուրբ Կուսին Մարիամու
Աստուածածնին, զոր գրեաց Աւետարանիչն
Յովաննա...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

էջ 526ա — Սուրբ Աստուածածնին
բարեխոսութեամբն ողբումեաց Գ. Ան.
ըզգնող դրոյս, զտէր Յունան, յիշեալ ի
դամ ասուրս կենաց իմոց, եւ յարգայու-
թեան քում:

էջ 526բ — Ազագո Միլտուքեան Ա-
սացեալ:

էջ 529-533, դատարկ:

էջ 534, անկարեւոր ժանրուց:

Մանթ. — Զնոսագիրս կազմող պրակ-
ները կը ներկայանան սապէս: Ա-Բ, էջ
1-44, Ա-Ժ, էջ 47-282: Ա-Ձ, էջ 283-422:
Ժ-Ի, էջ 423-434, ԻԱ-ԻԳ, էջ 435-486: էջ
487-534 ասանց պրակաթիւի:

965

Ա. — ՄԵԿՆ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՈՑՆ ՔԱՌԱՍՆՈՐԴԱՑ. — 1

Ստամբուլ

ՌՃԽԶ=1697

ԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 20×15×4: էջք 322: Պրակք
7-28: Հանդամանք յա: Թուղթ տոկոսն:
Գրիչ՝ Սարաթրոս Գաւանայ: Գրութիւն՝
խորագիրները, սկզբնատողներ եւ շակերտ-
ները կարծիք, մնացեալը սեւ մելանով,
երկսին, 29 տող: Նորագիրք լատինատա-
ղիրութիւնք ատաւ: Գունաւոր զարդադիր
եւ յաւանցալարդ կը դառնան երկու տա-
նեակ զլուխներու: սկզբը: Նկար մը, Աղամ
եւ Եւայ, էջ 2: Կաշեկազմ տախտակեայ դը-

րոշմադարդ, հինգստ եւ ճեղքում: Պաւ-
պանակ սկիզբը մէկ թերթ Բուդի վերլը
մէկ թերթ հաստ մազաղաթ:

Մանթ. — Այս երկը Հայկազեան Նոր
Բաղարդի մէջ կը տեսնուի իբրեւ՝ Լուծ-
մունք կոչման լինծայութեան, ասանց հե-
ղինակի տնուան: Իսկ Տ. Սաւալանեան կը
կը գրէ. «Ըստ ոմանց՝ արտեալ Գրիգորի
Գանձակեղոյ Թորակերի որդի կոչեցեայոյ
(Ռուցակ, էջ 508)»:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1. դատարկ:

էջ 2. — Նկար:

ԽԳ. — էջ 3. — Պատմաւ Առաջաւորի
Պոսիցցի. — Ուղիւս մարտնաց ևն պատնցն,
բայց ապա մի առաջուր յաղաղս ուսում-
նախրաց: Երանելին Բարսեղ առ թիւս
ոսջ ևն պատն ևն հասանկակից մարդոյն, և
ի դրախտին օրինադրեցաւ...

ԻԴ. — էջ 6րդ — Վասն Բառասմայ-

դաց Պառնոց. Բոսն Բայրեկնմղամիւս —
Մերձեալ է արդայութիւն Աստուծոյ,
բանդի ի ներքոյ վարադուրացն Աստուծոյ
ճանկէին պատնացն անձինք, որք սիրեն
դէմ. սիրեն դպտնոցն սրբութեամբ... —
Հմմտ. Տպ. ի Բուդանդիւս, ԹԻՂԶ, էջ 1,
յանուն Գրիգորի վարդապետի Արշարուն-
եաց Սպիտակապետի: Այս հեղինակին հարա-
դատ Էրկր տպուեցաւ Վենետիկ, 1114ին, և
բոլորովին տարբեր բան է:

էջ 12ա — Մեկնութիւն ընթերցուածոցն Քառասնորդացն Պառնոց, արարեալ կիրակի յերեսագիմալ հայրապետին, ըստ կարգի Արքայն Յակոբայ եղբոր Տեառն, որ սուր կոչումն ընծայութեամբ, վասն երախայից — *Ամենայն թիւ Սր. Նշանն տէրուհեան կապանց յերկնից աստուածաբաշ ծաղմամբ ի Սր. Գողգոթայ յուսապայծառ փայլմամբ, մինչ զի արդի զճառապայթս արկականն, յաւուրս տունի Սր. Յայտնութեան Տեառն, ի ժամանակս մեծին կիրառի...*

էջ 14ա — Խորհուրդ Առաջին Երկուշաբթին. ընթերցուածն Յեսանա Մարգարէէ. — *Լուսաբարութ, սրբեցարութ, Նախեցեալ ընդ յառաջագիր ընթերցուածն Յաւովրայ, որ ի չորեքշաբթի սուրն զԵփրայիմ զնէ, որ ասէ. Սրբեցէ պահա, սպառնալիցէ...* — Հմմտ. նոյն, էջ 11:

էջ 18բ — Խորհուրդ Առաջին Երեքշաբթին. ընթերցուածն յղեկիկէ Մարգարէէ. — *ՔԱՐՅԱՐԱՐԹԻԱՆ յղեկարոյն ի վերայ նորին եղիցի, և անօրէնութիւն անօրինին ի վերայ նորին կղիցի: Չայս ասեալով զպառնացուցանցն զաստութիւն յանդիմանէր, և զհաստացեալսն աստիճան ըստ նիւթ, և զցուցանէ թէ իւրաքանչիւր ոք յիւր զործացն զտիկ կամ պարսաւի...* — Հմմտ. նոյն, էջ 17:

էջ 77ա — Խորհուրդ Երրորդի Զորեքշաբթին: — Հմմտ. նոյն, էջ 81:

էջ 87ա — Ծանօթ. Գրչի. — *Հինգշաբթի խորհուրդն յօրինակն զկայր: Տպագրերն ալ չունի:*

էջ 119ա — Խորհուրդ Հինգերորդ Երեքշաբթի աւար: Պօղոսի Առաքելայն Երայնից Ա. Գլխ. ա. — *Բազում մատուրք և իրազեմ օրինակօք խօսեցաւ Ած. ընդ չարսն մեր մարմարէի:* — Հմմտ. նոյն, էջ 138:

էջ 147ա — Խորհուրդ Վեցերորդ Զորեքշաբթին: ընթերցուածն յնից, Դ. Գլխ. իա. — *Եւ ասէ Տէր ցՄովսէս. Յերթալի քուս և ի զառնալոց եղիպտոս...* — Հմմտ. նոյն, էջ 173:

էջ 155բ — Տեառն Յեանմու Ոսկէքերանի աստեալ է. — *Ջի յորժամ կամիցի Ած. Նշանս տունի կամ կերպարանս ինչ և*

բնայց ցուցանել... — Հմմտ. նոյն, էջ 182:

էջ 156ա — Խորհուրդ Վեցերորդ Հինգշաբթին: ... *Արդ՝ անհուն է վկայութիւնս ի Սր. Գրոց վասն այս բանիցս, որպէս զի զերկոցս ուսցիս. — Հաւատաւք յայսմ ընդհանրական եկեղեցի. — Հմմտ. նոյն, էջ 189, 190:*

էջ 182բ. — Խորհուրդ Վեցերորդ Ուրբաթայն: ընթերցուածն Երկրորդ Արիմաքըն: ԺԱ. Գլուխ Ժ. — *Քանզի երկերն որ մտանելոց էք...* — Հմմտ. նոյն, էջ 191: ... էջ 167ա... *որով մահն Ագաճայ նկարագրի, սպասելով յարութեանն Քրիստոսի. — Հմմտ. նոյն, էջ 196:*

Ծանօթ. — *Տպագրեր յաշտեղ կանդ կ'ստէ. մեր ձեռագիրը կը շարունակուի սակայն:*

էջ 167ա — ընթերցուածն Եսայեա Մարգարէէ: ԽԶ. Գլխ. Գ. — *Լուսարութ իմ տունդ Յակոբայ...*

Իւ. — էջ 169ա. — *Վասն Յարութեան Ղազարայ. — ի վեցերորդ շաբթուն կատարեմ զյիշատակ Ղազարու մահուանը...*

էջ 170ա — Մեկնութիւն Աւետարանին Յեանմու. — *Իկր ուն հիւանդ անուն: Հիւանդութիւն ըստ իմանալի տեսութեան զեկեղացն ասէ աղղի մարդկան, և մեռանէն զմեկացն մահ, որ է չար, որպէս երանելին Աթանասիոս...* *Քաղարոս: Որ ըստ երայնեցեացն օրնականել ասի...*

Ծանօթ. — *Լուսանցքի վրայ յաջորդար կ'երևին, Ոսկ. և Եփ. անունները:*

ԻԶ. — էջ 181բ. — *Ի! մեծի ատուր տօնի Ողորմենից, որ կոչի արիմալ օր, եւ ի Գալուստ ՏՏ. Յէմ: Աւետարան Մատթեոսի. — ՅԼյանն չար յերկրորդէ կողմանց մամ կոչեցաւ Տէր ի Յողղանաւոր կողմանց ի կենդանորդ զՂազարոս, և զարձա յեփրայիմ, և այժմ երանէ յերկրորդէ...*

ԻԷ. — էջ 199ա — Խորհուրդ Մեծի Երեքշաբթին և Տեսութիւն Նորին. — *Իսկ մեծի Աստուծոյ Շարժութեան կանոնի պատկառ է ի Քառասնորդացն Պառնոց...*

ԻԸ. — էջ 238բ. — Մեկնութիւն Սր. Աւետարանից Մեծի Ուրբաթայն՝ Յաղագս կենսաբան շաբաթարանացն Քի. Այ. մերոյ. — *Քեւ այժմ փառաւորեալ զիս Հայր առ ի քէն*

փառօքն զոր ունէի յառաջ քան զլինելն աշխարհին: Զայս երանելին Եւսեբի Նմէսու եպիսկոպոսն մեկնէ՝ ոչ զիւր ինչ փառս խնդրի առնուլ ի չօրէ՝ այլ առ յայտնեան՝ քանզի մարդ կարծիմ: Եւ Յունն Ոսկերիս՝ բուն առ՝ մինչևիւ մարդ լուս չը՝ վերին զօրացն միայն ճանաչիր...:

Էջ 263.— Թեոփիլոսի աշակերտի, Յովիմանու Անտարամչի.— Նոր երկինք այսօր յերկրի հաստատեցաւ: Գերեզման փրկչին եւ զարմանալի տեղին լայնազոյն երևեցաւ... — Լմմո՛ւ. Թարգմանութիւնք նախեակց, էջ 476:

ԻՔ.— էջ 274ր.— Խորհուրդ Մեծի Հրազդայոցիմ Սր. Զատկի Սրեկոյմ Յարութեանն.— Վասն այսօրեկ երգէ մարդարեւն ի զէմս նախաճօրն. Վեղիցի անուն Տեառն արշնեալ յամբհեաճէ. զոր այլ տարեւարական կիրակի առաջառուն ի պատի Անտարանին ասեն...:

Էջ 295ր.— Ի Յարութիւն Գի. եւ ի Սր. Պատեմն.— Յակոբ նահապետն, յորմոմ կամեցաւ զխաչին պատել ի միմեանց, յերես պատապան կեցոյց եւեղ՝ յապարհաւ...:

ԼԱ.— էջ 299ա.— Խորհուրդ Նոր կիրակելի.— Նաւակատիկ ասի, այսինքն, եւրոպոսն, զոր եւ Աստուածաբանն զնաւակատեակց հասոյ յայտ աւար խօսեցաւ...:

ԼԲ.— էջ 310ր.— Ի Համբարձումն Տեսողն.— Ամենայն տեղք աստուածայինք, որ վասն մերոյ փրկութեան կատարին, մեծ եւ եւ սքանչելի...:

Էջ 329ր.— Պատեմն Սրկերգ Գալլասեան Տեսող Մաղկապարիցի.— Զտօնս զայս տօնն ոչ միայն որդեք մարդեան, այլ եւ վերին զօրացն բաղձութիւնք հրեշտակաց...:

ԼԳ.— էջ 334ր.— Վասն Գալլասեան Հօգւոյմ Սրբոյ.— Ի վերջինս մի եւ նոյն ի խնամք Արարչին առ արարածն իւր...:

ԼԴ.— էջ 348ր.— Բազազս Մայանակի.— Ս. արար բնակիւն զապաղանակ Տեառն յանփոյտ փայտից... Բայց այնժամ բաղձք հաւատան ի նոցանէ եւ մարտիրոսանն շարասար մահաւոր ի Նեոկէ, հարիւր եւ քառասուն եւ յորս հաղար մարտիրոսք ի կամս Աստուծոյ, եւ անդէն հուր եւ(ս)յեալ ստատելի դնեն եւ նորա հաստ

ապեալն. որում՝ փառք եւ դո՛ւսթին յախտեանս ամէն:

ԼԵ.— էջ 358ա.— Պատեմն Վարդավաղի Տեսիմ.— Վասն է՞ր Յակոբ(յ)րոս Մեծն, որ եղբայր Տեառն կաշեցաւ, եւ Գիրեղ Սրբաւաղէմայ Հայրապետն, եւ որ զինչ նոցա Վարդապետք եղեն, ոչ կարգեցին բնութեցունանն պտօնս զայս մեծ եւ հռչակելի՝ այս է պատճառն: Զի ծնունդն, եւ մահն, եւ յարութիւնն նախ պաշակեցաւ յօրինաց եւ ի մարդարեւից... Բանդի տաղաւարն ոչ ունի հաստատութիւն՝ այլ վասն զաղթի եւ իրիպանութեան յինչեալ...:

ԼԶ.— էջ 364ր.— Յովիմանու Անտարամի Մեկնութիւն.— Ամէն առեմ ձեզ են ոմանք որ ասա կան: Ընդ է՞ր յառակապոյն ասաց. զի կերթ լինեցին այնպիսի տեւական, եւ թոռվ աւուրցն կարօտացին, եւ արթուն լիցին, եւ զհոգ իրացն ի միտ տոցեն...:

Մանօր.— Լուսանցքի վրայ յաղորդարար կր տեսնուին, Ուկ., — Մաթթեոս, Մարկոս — Ստփ. Սիւնեաց, Եփր., Կիր., Մովս., Պող., Սրգ., Իսկ., անունները:

ԼԷ.— էջ 386ա.— Մեկնութիւն Առակացն Սողոմոնի որ ասէ.— Ուրախ լի երբ տառար ի մանկութեան քում: Բանդի բուրդով ինչ իբք օրինակ էր Բրիտանի, որպէս զիբքս ցուցանեն. անուամբ, զի Սողոմոնն՝ խաղաղութիւն ասի, եւ ճշմարիտ խաղաղութիւն Բրիտանոս է, ըստ Աստուծոյ, Բրիտանոս է խաղաղութիւն մեր...:

ԼԸ.— էջ 399ր.— Ի Յովիմանու Անտարամի Մեկնութիւն.— Ամէ ցնոսա Յիսուս. եկայք ճաշեցէք, Եւ ոչ ոք աշակերտացն իշխէր Հարցանելի թէ զու ո՞ք եւ. զի դիտելն թէ Տէրն է: Զինչ պետք էին Հարցանելոյ թէ զու ոք եւ...:

ԼԹ.— էջ 407ր.— Յեսայեա Մարգարէի Մեկնութիւն.— Վասն Խնդրեանն Տեսողն.— Այլ նոցա կամէին թէ Հրոյ ճարակ լինալ էին: Ընդ ծնունդ մանկանն անձամբ նակ ի չօրէ, եւ բոս մարմնոյ ծնեալ ի նոցանէ, որ առնու ճնթանոսաց փրկի: Եւ պատի...:

Պ.— էջ 421ր.— Բազազս Բառասեօրեայ զպատեմն Տեսող ի Տաճարն.— Պարսկ զիտեղ վասն Սիմէոնի թէ դիմա՞րդ ասի հրոման ոչ տեսանելի դմա՞ն...:

Ուն — էջ 434ր — Պատմութիւն Սասանաց թագաւորին եւ Դաւթի Սր. Մարգարէին — Եւ ասէ Տէր ցՍմառուէլ. Մինչեւ յԻրր սուղ առնուա ի վերայ Սառուղա...

Յիշատակարան Գրչին — 1697

էջ 453ր — Փառք ամենայնուրբ Երրորդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Ծնորդի Տեառն սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի զտուրք մատեան Հոգւոր կտակիս: Աւարտեցաւ աւետաքարոյ ատոս ի մայրաքաղաքն Ըստմալոյ. ընդ Հովանեաւ Սրբոյն Դէորդայ Զօրաւարին, ձեռամբ ամենամեղ փրցուն զրչի Մարտիրոս քահանայի, որ անուամբս եւ քահանայ եւ զործովս ոչ. ի թվականիս Հայոց ՌճնՁ, մայիս ամսոյ քոսն եւ Հինգն եղեւ տարտ սորին:

Արդ յօժար կամօք եւ անզրաղ կենօք կարդայք ի սմանէ, կամ օրինակէք, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթն ձեր զրազմամեղս, եւ դուք եղիջէք զրեալ ի մատեանս կենաց վերին զպրութեանն: Նայեւ զծնողսն իմ, զծնունի տէր Մինաս քահանայն, եւ զմայրս իմ զՄարիամ իրիցկինն յիշեցէք, եւ Ած. ողորմի ասացէք նոցա, ամէն:

Բ. — Մեկն. Վիշապին

Յայտնութեանն Յովնանու (ԺԲ. 3). — 1

էջ 454ա. — Եւ երեսեցաւ Ողան յերկինս եւ ահաւաթի վիշապ երեղէմ մեծ, որայ էր գլուխք է, եւ եղիւրք Ժ, եւ ի վերայ գլխոյ մօրս է խալք, եւ տուտն Ողաս քաղաքէր Գ Մասն աստեղաց երկնից, եւ ընկեաց գմա յերկիր: Ի տեսման Յովնանու. — Ա. — Ասէ Պողոս թէ ի նախանձէ

րանաարկունն եմուտ մահ աշխարհ: Զի որպէս ի Բրիտոսէ գայ կենդանութիւն, նոյնպէս եւ ի սատանայէ դայ մահ... Իսկ է մահու չարի մեղացն առաջին է Հպարտութիւն: Եւ զի՞նչ է Հպարտութիւն, Հպարտութիւն է ցանկութիւն մեծութեան փառաց իւրոց...:

Բ. — էջ 458ա. — Երկրորդ գլուխ վիշապին է Նախանձն եւ տրտութիւն ընդդէմ բարութեան այլոց...:

Գ. — էջ 459բ. — Երրորդ գլուխ վիշապին է Բարկութիւն: Եւ զինչ է բարկութիւն, Բարկութիւն է, որպէս ասեն Վարդապետք, ցանկութիւն վրէժխնդրութեան, եւ յոյժ անպառակ է Աստուծոյ բազուն կերպիւ...:

Դ. — էջ 462բ. — Չորրորդ գլուխ վիշապին է Մալութիւն. եւ ծուրութիւն է Հեղզութիւն Հոյոյ...:

Ե. — էջ 466բ. — Հինգերորդ գլուխ վիշապին է Ագահութիւն. եւ ագահութիւն է, որպէս ասեն վարդապետք եկեղեցոյ, անթիւ ընչից ցանկութիւն ունել...:

Չ. — էջ 480ա. — Վեցերորդ գլուխ վիշապին է Որաւանմամութիւն, եւ սա է թերան եւ դուռն ամ. մեղաց...:

Ժ. — էջ 489ա. — Եօթներորդ գլուխ վիշապին է Բղջախոհութիւն: Եւ այս անիծից գլխոյս սատանայ առաւել պատերազմի եւ ըմբռնէ զմարդիկ...: Բո ամենասուրբ աւրհնեալ եւ շնորհաբաշխ չարարանաց շնորհին Գս. Ած. բարձ ի մէնջ զմահացու կրթութիւնսն եւ շնորհեալ զմարտութիւն եւ զթողութիւն մեղաց, ընդ որում քեղ փառք յաւիտեանս: Ամէն (էջ 513բ):

էջ 515ա, տարբեր դրով. — Օրհնանք վարդապետաց եւ եպիսկոպոսաց:

էջ 516-522, զատարկ:

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

(ժի. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 20x15: էջ 36: Հանդամանք չափ լաւ: Թուղթ հասարակ, զորք: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մէկանով, միասին, 31 տող: Նոսր չեղազիր: Համառօտագրութիւնք ամբողջական էն քիչ ժը աւելի: Ուղղազրութիւն տկար: Լաթակաղճ խաւաքարտեայ: Դատարկ թուղթք՝ սկիզբը չորս թերթ, նոյնքան եւ վերջը:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Լ — էջ 1 — Յաղպս զործոց ինչ եւ չիօթութեանց, որք եղեն եւ զործեցան զինի մահուան Զաքարիայ մեծի պատրիարհին, եւ Ղուկասու Սրբաղան կաթուղիկոսին Ամենից Հայոց — Վչտուպին եղեն անցք որք անցին ընդ ազգս մեր զինի մահուան վերոյ գրեալ երանելեացն...

Բ — էջ 10 — Նախապուշակութիւնք ի վերայ աշխարհին ի ազգին Հայոց — Որովհետեւ ի նախնեաց մերոց ի ճօք իստ որդին տիրեալ լուսաք զչնորճ զսէր եւ զողորմութիւն Պետրոս կայսերի Բուստաց առ ազգս Հայոց...

էջ 13, յօդ. 15 — Տունն Հայոց կարավարէաց զազգս իւր եւ զաշխարհս լստ որինացն Հայոց շարակարգեալ Յակոբոս Ծամբրամ Նոր Զուգայեցի ի Մափարաց յամի տեարն 1773: Եւ զոր ինչ առեւի յայն՝ ամեն զիպուածք Եւս կարառուարեացի ի հասարակութիւն նոյնոյ օրինաց:

էջ 14 յօդ. 20 — Գործ այս լսբեալ յարանց այն այցի էթլ հաճոյ թմեացի կամաց հայրապետին եւ իշխանաց եւ տանուտերաց Հայոց յայսմանէ տպեցի 200 հատ ի ամենախոնարհ ծարալ նշխարաւոր Ծամբրեանէ մի ի փոքրիկանց Հայոց շարագրեալ ի լոյս ամի նախապուշակ անուանեալ տետրակս այս առ ի օգուտ ազգին եւ աշխարհին Հայոց ի հայրօրայեանութիւն տեարն Ղուկասու սրբազան կաթողիկոսին որ ի Վաղարշապատ ի ամի տեարն 1786, ի քաղաքն Պօթիւն:

Գ — էջ 15 —

Թարիք պին իքի Լիւլի երմի Լսիտիւ հիտապտին իպարէթ քէֆին տիքիւտի, զալմ թառուն քաղը հաթտէն զիեատէ, ինսան քազէլ կիպի երէ տէօքիլ յոթի:
Լկլա ձէյրան օղլու պաշլա ֆէրեատէ, էրէնէր եթիշին պիղէ իմտատէ, փատիշան սաղ օյսուն տօղան շահպատէ, Եիղիւ հիւրմէթինտէն շիքիւ տէֆ օլտու:

Դ — էջ 18 — Վկայարանութիւն Սրբոյն Նիկողայոսի նոր նահատակին Բրիստոսի — Սա էր ի քաղաքն Պրուսայու, ապաւ Հայ եւ Սր. Լուսաւորչածին, որոյ ճօրն անուն Աթաճան, եւ ճօրն Եուշան... — Լմմտ. Հայոց նոր վկաները, Վաղարշապատ, 1903, էջ 531:

Ե — էջ 23 — Զայս ինչ յայտ առնեմ, որ ի ձեռաց անիրաւ աղդին յունաց Սրբոյն երուսաղէմի ալիքն, որոյ կերպ պատահեալ ծանուցումն, կարճօց ի կարճ ըստ կարդի ցուցանեմ — Ի սեպտեմբերի 30, ի դիշերն 11 մամոյն...

Զայն ի վերայ եղեալ պատահմանց՝ Եւ ձախողակի դիպումծոց՝ ծանուցումն Սրբոյն երուսաղէմի, եւ Սրբոյն Յակոբոյ միարան Մարիոս վարդապետն յղեալ էր ի Մեծն Պօլիւ, հօրմէ եւ մէք զհեղինակն նոր կարագրեաց յատուղապէս եւ անթերի:

Զ — էջ 26 — 1811 Փետրվարի 2, չընորհի Տեառն մերոյ Յոի. Գաի: Գերապաշտ եւ զերամեծ յարգելի տղուտապոյն ապիս մերոյ հայկապնէից եւ ուղղափառ լուսաւորչակութեց ողջ իննէն ցանկամ հանդերձ ամենեքումբքդ, Իսկ թուին Փրկչի 1810, եղեն որ է. յօրժամ անիրաւ զրկութիւն աղդին յունաց յայտնի երեւեցաւ... — Գրեցաւ պատկեր միարանութեան 1811, յուլիսի 25:

Է — էջ 34 — Դուշակութիւն իմն նորագոյն:

էջ 36, դատարկ:

967

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷՆՍԻ.— 5

Ն. ՇՆՈՐՀԱՆԻ ԵՒ Յ. ՏՈՐՏՈՐՅՈՒ

(ՃԸ. Գաթ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20 x 15 x 5: էջք Բ + 653: Հանդիմանք յայ: Թուղթ տակուն: Գրութիւն՝ սկզբնատուգրք եւ կամ սկզբնատուգրք կարմիր, մետաղալը սեւ մեղանով, միասին, 36 տող: Նոսր շեղադիր: Համառոտագրութիւնք տասն: Ուղղագրութիւն՝ սրբալատ: յաւանդքներու վրայ կան բաղձաթիւ: որբագրութիւններ: Կեանկազմ տախտակեայ գրով՝ ազարդ: Կնիք սեւագրով, փականդիր, ԲԺ. Մ. Պետրոս Վարդապետ, 1232, էջ 1 եւ 653: Ստացող՝ Պետրոս Նպս: Առաւումարեանց, Կեսաբացի:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ Ա-Բ — Հատընտիր խոսքեր Նոր Կտակարանէն:

էջ 1 — Մեկնութիւն Խորանաց Աւետարանին — Մատենանք տասնութնադիւնք եւ հոգեկարողի վարդապետութիւնք իմաստից...:

էջ 8 — Ժողովումն Մեկնութեան Սրբայ Աւետարանին որ բոստ Մատթէոսի, բանից իմաստուն վարդապետաց եկեղեցոյ, կտրդեալ եւ յօրինեալ զիւրաւան ընթերցողաց առաջին Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի ի խնդրոյ Նորին եղբոր Գրիգորիսի Վերադիտողի Հայոց — Սերոյ զօրութիւն գերազանցէ զընութիւն...:

էջ 16 — Գրքք յինչոյ որդոյ Դաւթի, որդոյ Արքանամու...:

էջ 100 — Լրումն Թերոյն Համառոտ

տետութեամբ Սրբոյ Աւետարանին որ բոստ Մատթէոսի, Հաւաքեալ Նուստո վարդապետի Յօնան Նրգեկացւոյ որ եւ ասի Մարտիրոսի:

էջ 650 — Այս սկիզբն պարտ էր զՅել, ի մոռացմանէ աստ եզաբ: Եկեղեցական Պատմութեանն — Առաքեալք էին երկուստսն եւ այլ աշակերտք ՀՐ, եւ այլք բաղձաք...:

Մամօք — Իշագրութեան մէջ կան քանի մը մանր սխալներ, իւր պակսին 11, 333, 353 եւ 354 թիւերը, իսկ 351 թիւը կրկնուած է: Զեաւագրի վերջը կայ այրութեանկան ցանկ մը, առանձին թուովք վրայ, շորս էջ, առանց իջանամարի:

Յիշատակարան Ստացողի.— 1706

էջ 653 — Մեծի Կոստանդնուպոլսոյ տեառն Զաքարիայ աղագասէր եւ բարեկարգ պատրիարքի յետին ձեռնադրուն աշակերտ Կեսարացի ի Վանք զիւղէն եւ յԱռաւածատրեանց դարձէն խանճի Պատմութիւն որդի Պետրոս Նպսեկոպոս ստացալ դայա Մաթէոսի Մեկնութիւնն Մործորեցւոյն, ի վաշխումն ինձ եւ յիշատակ վայելող ընթերցասէր եղբարցղ. եւ աղբրատեալ աղանձմ, ի վայելման ձեռում սիրով յիշեցիք զիս եւ յամ. հոգեւոր եւ մարմնաւոր իմաստն, որ եւ յիշողդ յիշեալ լեռուք յԱռաւածոյն աստ եւ ի հանդերձեալսն, Ամէն:

Գրի յիշատակարանն ՌՄԵԴ, յայ. ԻԳ, ի Պատրիարքարանն Հայոց, ի Մեծն Պալիս:

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 20×15×2.5: էջք 298: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ մտաբանակ: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ սկզբնատողերը կարմիր,
մնացեալը սև: մեկնաւով, միասին, 24 տող:
Նոտրագիր: Համառոտաբանութիւնք սովոր-
ական: Ուղղագրութիւն տկար: Կաշեկապմ
տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Ա. — էջ 1. — Քարոզ վասն Ողբումի
սր ասէ. Որ տառն մտամիցեմ, եւայլմ.
Քանիք Ք. Տէրն մեր յորժամ դաշակերտան
իւր առաքեաց ի քարոզութիւն...:

Բ. — էջ 22. — Երաննիյ Անանիայի
Հայոց վարդապետի ի խորհուրդ Յովնան
Մարգարէին. — Յաղապ Յովնանու հակիրճ
և համառոտ բանիւք անցցուք...:

Գ. — էջ 41. — Քարոզ Ողբում տալայ
ի բանն որ ասէ. Եւր տառն մտամիցեմ Ուխտ
եւ առաք սասարիք Ողբում տառն այսմիկ. —
վարդապետք եկեղեցոյ ասեն թէ ողբոյնս
այս...:

Դ. — էջ 49. — Նորին Քարոզ ի բան որ
ասէ. Երաննի որ խորհի գաղփաւուն. — Նախ
պարտ է իմանալ թէ ինչ պանդոտութիւն է
ողբատիւն և տեսնելին...:

Ե. — էջ 56. — Նորին Քարոզ Սրբայ
Խաչին ի բանն որ ասէ. փայտ կեանաց է ա-
մենեցուն. — Աստուածային և նախնի մեծն
ի մարգարէս աշխարհապատումն Մովս-
էս...:

Զ. — էջ 63. — Օրհնութիւն ամսնաւ-
րեան եւ միւս օրհնութիւն որ բնիւք էր
յիարդ ինքն ունէր Եղիսէոս որ անթանէր
Կրկնեցի...:

Է. — էջ 87. — Աստուած Որ էմ ես եմ
ասէ Որ էմ յայտ է ոչ սկսեալ եւ ոչ դադար-
եալ...:

Ը. — էջ 101. — վասն Խոստովանու-
րեան ի բանն որ ասէ. Խոստովան եղբորդ
դիմացանս ձեր. — Նախ պիտելի է զի խոս-
տովանութիւն է հարկ որպէս մկրտու-
թիւն...:

Թ. — էջ 111. — վասն Ողբումութեան
որ ասէ. Եղբորդ գրած որպէս եւ Հայրն
ձեր երկնաւոր գրած է. — Երբեք տեսնել
Հայրն զորդին թէ որ արուեստ սէր ունի և
փութայ յայնժամ տայ ի յուսումն...:

Ժ. — էջ 121. — Արքայն կացեմ զի ոչ
գիտէմ որում ժամու տէր տանն գայցէ...:

ԺԱ. — էջ 129. — Քարոզ ի բան Աւե-
տարանին որ ասէ. Պարտ է աղօթս կալ եւ
մի ձանձրանալ. — Նախ դիտելի է զի Գ և Ն
տեսակք բարի դործոց...:

ԺԲ. — էջ 132. — Նորին Քարոզ վասն առա-
ւօտն ի բանն. Ընդ առաւօտն կանխեցեց
յանդիման լիմիկ առ Բեգ Տէր իմ եւ Ած. իմ.
— վասն բարում պատճառի բնի առաւօտս
աղօթելի է...:

ԺԳ. — էջ 136. — Զորորդ կարգն մե-
ծառան եւ վազարին. Այր մի էր մեծա-
տուն, ազանէր բեհեցս եւ ծիրանիս...:

ԺԴ. — էջ 144. — Քարոզ ի բան Աւե-
տարանին որ ասէ. Խորհրդեմ Ուխտ գար-
եալս իմն Աստուծոյ...:

ԺԵ. — էջ 157. — Որպէս ասէ մարգա-
րէն Դաւիթ, Խաներ զիսց երկրէ. զիմի ու-
րախ առնէ...:

ԺԶ. — էջ 163. — Շարաթ օր տունի Յո-
հաննու. Քարոզ այսմէ, վասն վարդապե-
տութեանն և ողբումութեանն որ ասէ. Ահա
և ի սերմանահանն սերմանել...:

ԺԷ. — էջ 173. — Լոնցոյ զլեզու Բո
չարէ, եւ շրթանք Բո մի խօսեցի զնմզու-
րիւն. — Անեն վարդապետք թէ պարտ է լը-
սեցուցանել զլեզուն...:

ԺԸ. — էջ 187. — Նորին Քարոզ վասն
երկրագործաց ի բան առաւելին. Իրեւ զան-
դաստան մի է աշր ոնդկամ, Իրեւ զայգի,
թէ Թողուն խոպանայ և մոլայխոտի. —
Ճշմարիտ առաւելաւս և քարոզողն երկ-
նային Տէրն մեր Եւ. Ք. ասէ...:

ԺԹ. — էջ 199. — Քարոզ իմ. — Մասն
Առաջին: Մնումն Թի. Բի. է զիմք անճա-
ռից պատմող. — Գիրք Թրիմոսիստր և
նորինս վարդապետին եկեղեցոց...:

ԺԺ. — էջ 211. — Քարոզ կն. Մասն

Աւարիք: Աւտոսրամեմ ձեզ ուրախու-
րիք:

Ի.— Էջ 218.— Քարոզ Ը Գլխի.— Նը-
մանցաւ արքայութիւն երկօրից առն որ
սկիւմանից զսերմն քարի...:

ԻԱ.— Էջ 224.— Ա. Տիւ. Քարոզ, 14,
3, 16. Համարաման Քի.— Եւ յայտնի իտի
մեծ է խորհուրդն աստուածաշնորհա-
նըն...:

Էջ 224-228. դատարկ:

969

ԳԻՐԳ ԼՈՂԵԱՆՑ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԱՆ.— 3

Թրգմ.— ՍՏ.— ԼԵԱՆՑԻ (1868)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասն. 20 x 12 x 6: Էջք 361 + 302: Հան-
դամանք՝ գրեթէ բաւարար. յատանցներէն
և մասամբ բնադրէն ցեցակեր: Թուղթ
բամպակեայ դեղնադոյն նոսր: Գրութիւն
ամբողջովին սև: մկրտնով, միասին, 25,
31 տող: Նոսրագիր: Համաստադրութիւնք
սովորականէն բէր մը աւելի: Կաշկաղժ
աստիակեայ: Դատարկ Քուղթք սկիզբը
31 թերթ:

ՐՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1.— Համառոտ հաւաքումն Օս-
ղայու Հոյւոյ բանկանին զգրութեանց և
նկարներովեանց նորին: Յատաշարանու-
թիւն Գրոյս — Գրեւի ի զի տեսութիւն
յաղապս բնութեան մարդոյ վերաբերի առ
աստուածաբան՝ ի կողմանէ Հոյւոյ...:

Յանկ Գլխոյս:

Էջ 9.— Գլուխ Առաջին: Յաղապս էոս-
թեան Հոյւոյն: Եթեք Պրակս բաժանեալ:
Առաջին Պրակ:

Էջ 129.— Գլուխ Վեցերորդ: Յաղապս
յամարական զգրութեանց՝ յերկուս պրակս
բաժանեալ: Պրակք Առաջին.— Թէ յամա-
րութեան ի առանձին իմն զգրութիւն Հոյ-
ւոյ...:

Էջ 207.— Գլուխ Մասնասներորդ:
Յաղապս կերպի և կերպի իմանալոյ, յութ
պրակս բաժանեալ: Պրակք Առաջին:

Էջ 307.— Գլուխ Վեցասնասներորդ:
Յաղապս ստեղծման առաջին մարդոյն ի
կողմանէ Հոյւոյ, ի շորս պրակս բաժան-
եալ: Պրակք Առաջին.— Թէ Հոյի մարդոյն
ոչ ի ի զոյացութենէն Աստուծոյ...:

Յիշատակայումն Թարգմանչի — 1664

Էջ 363.— Առ բարեմիտ բնթերցողն —
Վասնդի առաջին թարգմանութիւն գրոյս
Յաղապս Մարդկային Հոյւոյն էր յոյժ առ
պոսկանեալ և ալլափոխեալ, և մանաւանդ
բոյանդային ոչ թարգմանեալ, ալլ գրեթէ
հաւաքեալ և իբր հասկացող արարեալ.
նմին իբր ևս Ստեփաննոս Երվանդի յետին
ի մանկանց եկեղեցւոյ և վերջին ի բանա-
սիրացն, ի խնդրոյ ուսումնասէր եղբարցն,
թողեալ պակարութիւնս իմ, վերադին լեա-
պել և և կատարելովէս՝ յետ ալլ գրացն
թարգմանութեան, դաս ևս հատորն Յա-
ղապս Հոյւոյն, ի լատինացոց բարբարոյ
ի Հայոց լիզիւն փոխարկեցի, ի փառս Քի.
Այ. մերոյ, և յոյստան ուսումնասէր ան-
լանցն, որք զկնքերն ի հրահանպս իմա-
սաբերական հանճարոյ, ի թուականու-
թեան մերում Ռէփէ, ի Հայրապետու-
թեան սրբազան տեսուն Օակոբայ, ընդ Հա-
յանեսու բարձրադաս սրբոյ Աթոռոյս էջ-
միանմին:

Արդ՝ էթէ աշխատութիւնն մեր առ-
խորժէի թուեցի բարեհիշր անձանցն և
սղղապաս մտացն, զհնութիւն մասունցի
տուողին շնորհացո, իսկ էթէ ինչ անյար-
մար ի շարադրութիւնս երեւեցի՝ ներումն
առցի պակասութեան մերում. դի ոչ ոք
ամենայնիւ կատարեալ, և ոչ ամենեցունց
հաճոյ զոյ կարելի: Զայս ևս խնդրեմ, զի
թէ ոք յամարեցի զգիրս օրինակել՝ մի
մանձրացի պակասաբանս յիշատակարան
զբռնել, և զմեր տնտրամտութիւնս յա-
ղթս յեկել. որով և ինքն յեկեցի ի Գրիոս-

առեւ յառաջ մերոյ, որ է օրհնելոյ յաւիտեանս՝ Ամէն։

էջ 1-10, զատարկ։

էջ 11.— Համառօտ Տեսութիւն Յաղապ Նրեշտակաց — Յետ ասելոյ յաղապ հաղապ բանականին, այժմ ճառեցուց Յաղապ բնութեան Նրեշտակաց եւ յատկութեան նոցին։ Եւ նախ տեսցուց զզոյացութիւն նոցունց ընդարձակապէս, որ է առաջին դուռն, եւ բաժանի ի Հինգ պարտիս։

էջ 13.— Դուռն Առաջին։ Յաղապ զոյացութեան Նրեշտակաց ընդարձակապէս առեալ, ի Հինգ պարտիս բաժանելոյ, Պրակց Առաջին։

էջ 103.— Դուռն Տասներորդ։ Յաղապ կամաց Հրեշտակաց, ի չորս պարտիս բաժանելոյ, Պրակց Առաջին։ Թէ ի Հրեշտակս զոյ կամք։

էջ 167-168, մէկ թերթ նոր ճերմակ թուղթ, տարբեր զընթեմք։

էջ 283.— Դուռն Քսաներորդ Երկրորդ։ Յաղապ Առաջին Նրեշտակաց, ի չորս պարտիս բաժանելոյ, Պրակց Առաջին։ Թէ Հրեշտակց առաջին ի սպասաւորութիւն մարդկան։

էջ 330.— Պրակց Հինգերորդ. թէ զհին յաղթահարեալ յումեքէ՝ դադարի ի մարտնչելոյ ընդ նմա։

էջ 332, զատարկ։

Բ.— էջ 333.— Վեհապունից եւ պատուականադունից տերանց կարգինալերանց, սրբազան ժողովարանին, յաղապ անձան հաւատոյն, Պետրոս կոչեցեալ Պետրիկենց, հայ Գէորգի, սնեալ ի համալսարանին Ուրբանոսի յաղապ անձան հաւատոյ։

Նախնիքամ.— ի նախի օպասէ ոք Հեռաց, էթէ ոչ նախ սերմանից։

էջ 334.— Եզրակամեմք, յաղապ մեկնացութեամբ ըստ հասարակաց։

էջ 335.— Երկրորդ, Յառաջի գրաց բնաբանակամեմք։

էջ 344.— Ի դրոց Յաղապ Հոգւոյ.— Հոգի ոչ է մարմին, եւ ոչ յափաւորութիւն որակութեանց, կամ Հիւթոյ։

էջ 348.— ԻԲ.— Բնադանցական մակացութիւն արտաքոյ յատկութեանց հառարակացն էակէ՝ նիւթականի եւ աննիւթի։

էջ 349-352, զատարկ։

970

ՄՆԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ (ԹԵՐԻՒ) 10

ԳՐԻԳՐ ԶԱԹԵՆԱՅ

ՆԿԱՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասոյ 20x15x4: էջ 574: Հանգամանք լաւ: Թուղթ առկուն: Գրիգր Սարգիս Ղերմեյի (ԺԵ. Դաբ?) Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնատղերը եւ զլիազոյրները կարմիր, մնացեալը սև մեյանով, երկուսն, 27 տող, չորսադիր վարժ, Համառօտագրութիւնք առաւ: Զարդարուն սկզբնատունն քիչերը իրապարծուած են, չափերուն տեղը կը մնայ պարագ: Սեւագիծ յարդարութիւն խորանազարդ, էջ 1: Կաշեկապմ տախտակեայ դրոշմազարդ: Յետևս զոյն Սաացող՝ Պետրոս Վրդ. Թառաժի (ԺԸ. Դաբ):

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Նորին քաղմերդեմիկ եւ երանաշնորհ օտոր բորմ եւ յամյադի հանտարի եւ յաւաւոր վարդապետի եւ խարագնագնաց ճգնաւորի, ճորոգ յաւաւորչի հայոց Գրիգորի եղանակի, Լուսմանք դժուարիմաց բանից եւ քաղաւանք Սաղմնաց Գաւթի, ի սրբոյն վարդապետ Մեկնութեմ, յոյժ պիտաւոր շարդարութեամբ, եւ զեղեցիկ պիտաւորութիւն: Օգնէ Հոգի Ած. եւ ցոյցեալս իմ դու կատարեալ.— Ի՞նչ է Ած. նախ ընդդէմ բաղոյժ առաւանդոց։

էջ 270.— Բանգն է Զորորդ Դաւանիմ, էջ 322ա.— Նարին Գալոյք Գաւառից, ի բանն. Անգեմ մեք ընդ հար:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 384ր.— Որ եւ զմեզ կեցուցէ լը-
նորհին իւր Բրիտանոս ամէն ամէն եւ եղբցի
և զՍարգիս Ղրիմցիս:

էջ 460ր.— Նորին Բարագ Վասն Դա-
տաստամի, ի բամն Սազմասիմ. Դատ արա-
րէք արքայն:

էջ 473ա.— Նորին Բարագ Վասն Սե-
ղամ Արիմնիյոյ...:

էջ 506ր.— Ցամգմ է Վեցերորդ Կամո-
նին:

էջ 572ա.— ՂԹ.— Սազմաս հաստո-
վամութիւն ի Դաւիթ.— Նոյն զէմք են,
վասն առաջին յայտնութեանն Բրիտանոսի
և երկրորդին...:

Արձանագրութիւն Գնդի.—

էջ 572, ստորին լուսանցին, տարբեր
նոտրապարով.— Թոխաթցի Պետրոս Վարդա-
պետս առի զայս զերթոս ժ զու...:

971

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ.— 19

Տեղի

Ի ՀԲ=1623

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 20x14x5: էջք 788: Հանգա-
մանք բաւարար. լուսանցքները որդնակեր:
Թուղթ ղեղնորակ: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները, սկզբնատողերը եւ զլիազգիւնները
կարմիր, մնացեալը սև և մեկնեով, երկսիւն,
36 տող: Նոտրապար մանր: Համատեսա-
դրութիւնք առատ: Մաղկող՝ Կիրակոս:
Իւնաւոր վարդազիւր, լուսանցազարդ եւ
զլիազարդ իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը:
Խորանաղարդ, էջ 11, 17: Նկարիկներ
թուով աւելի քան 260: Նկարներ 36: Կաղ-
մող՝ Դանիէլ Վարապետ: Կաշեկաղձ տախ-
տակեայ զրուձազարդ, հինցած եւ քաղ-
քայուած. կոտսը հարուստ՝ բոյսերու եւ
անասուններու նկարներով: Մաղաղաթեայ
պահպանակ սկիզբը երեք թերթ, վերջը եր-
կու: Ստացող՝ Գրիգոր Պարոտէր: Յիշա-
տակալիրք. Ա.— Ստեփանոս Քահանայ:
Բ.— Կիրակոս Մաղկող: Գ.— Դանիէլ Վա-
րապետի կաղմող: Դ.— Գրիգոր Հայրապետ
Ստացող:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-6, պահպանակ մաղաղաթեայ,
մեծ բոլորիկ, երկաթադրով խառն. օր.
Ձ. Շ, Ձ, Փ: Կարտապրենք հատուած մը
վեցերորդ էջին:

ՔԱռ արծաթասէր խորհուրդսն որ ի

տնանկութեան, դառնութեան, երկայն ժա-
մանկաց կել մեզ մարդարէանան: Ի Դաւ-
թայ: Մարդ ասէ ընդոնայնութեան նման-
եաց, եւ աւուրք նորա իրբեւ գտուանի ան-
ցին: Առ անձն որ յողորմութիւնս առնել
զանդաղալոյն է: Ի զգաւմութեմէ: Ողոր-
մութիւն ասէ, եւ հաւատք ի քէն մի պակա-
սել[ս]ցեն. արկ զնոսա զքո պարանոցաւ, եւ
զտցես շնորհս առաջի Այ. եւ մարդկան: Առ
արծաթասէր խորհուրդս որ զբարիսն գոր-
ծել արդիւուն, եւ տնանկութիւն, եւ տկա-
րութիւն պատմել սկսանին: Ի զգաւմու-
թեմէ: Մի դանդաղիր զու բարի առնել առ
կարատեանսն ի ժամանակի...:

Մամբոք.— Ա. պրակին սկիզբի երկու
թերթերը կը պակսին, երրորդ թերթը, էջ
7-8, դատարով:

էջ 9ա.— Ցամկ Գրոց Հարանց Վա-
րուց:

էջ 11.— Ցառաջարկութիւն Գրոց
Վարաց Սրոց Հարանց եւ Բազախալարու-
թիւնի մեղս.— Որ էրն ի սկզբանէ առ Աստ-
ուած, Աստուածն բան...:

Մամբոք.— Ա. պրակին 2 եւ է թիւ-
թերթը նոյնպէս կը պակսին:

էջ 17.— Խրատք զեղեցկայարմարք
սուրբ եւ երանելի հարցմ մեքոց կրօնաւո-
րաց յազազս կատարեալ առաքինութեան:

Գլուխ Երկրորդ — Եւարդ ցաւորն Աստու-
նիտու եւ տակ. Ձինչ պահեցից զի հաճոյ եւ-
ղէց Աստուծոյ: Պատասխանի եւ Տերն եւ
տակ ցնա . . . :

Յիշատակարամբ .—

Ա. — Ստեփանոս Քահանայի .

1. — էջ 113ր, ստորին լուսանցքին,
բոլորովոր — Ձեւգաւոր Ստեփանոս ապա-

19. — Ս. Ամտոյիտ, Թիւ 971, էջ 16

էջ 144ա. — Գլուխ վեցտասաներորդ .
Վասն բարութ խոնարհութեան եւ որք նա-
քօք լուսաւորեալքն են :

Դատարի էջեր, 729, 749, 754, 778-
784 :

յծողս եւ ստացողս յիշեցէք ի Քրիստոս :

Մանօր . — Ստեփանոսի բոլորովորի օ-
րինակած ձառք պակաս է երկու սինակէն :

2. — էջ 153ար, նորադիր, բուն դրո-
շէն — Ոյ սարբ բնթեցողք, յիշեալիք

Իսկական ախտի զգուշացումն այժմ հետևող զվիճակն է
 — Եւրոպայի մեջ և արևմտյան զվիճակն է
 — Եւրոպայի մեջ և արևմտյան զվիճակն է

Ի՞նչ ձև , 126 ԴՎՊ մզմունչ մատուցել -- 17

փսիկա՛նք փսիկա՛նք — Կ
 ղի՛ղջրո՛ւ Դ Ժ՛վնեզ Բ՛վնեզ, ճ՛մառեմի
 ի՛նչ Գ՛րա՛նճի՛նք ' Գ՛րա՛նճի՛նք՝ ոսքեփսիկո՛ւ Բ՛նա
 ղի՛ղջրո՛ւմ Ի՛վա՛ռեմնեզն, ' Կ՛մա՛ր, եղեմն
 Բ՛նա՛ն Ե՛նեմնսն մըք՝ Ե՛լքնեմ մա՛ռաղաթմո՛ւ

Գ. — Իրազմող վարագեցի Դեմիէլի —
1623

էջ 344ր, նոտարադիր:
Դանիէլ կազմող վարագեցին,
մեղաք լցեալ և աղտոկէին,
ով ոք ասէ ինձ՝ աղտոմէին,
Աստուած յիշէ զիմեքն ի բարին:

21. — Եր. Մարիամ եղիպտացի
Թիւ 971. էջ 992

Արդ կազմեցաւ Սուրբ Հարանց
Վարքա, ի Բժիշկ Հայոց) Ռէճ:

Դ. — Ստացող Գր. Հայրապետի. —
1623

1 — էջ 427ր, նոտարադիր տարբեր
գրէ: Գրեցաւ և կազմեցաւ սուրբ գիրքս
որ կաւ Վարք Սուրբ Հարանց, ի Բժիշկանի
Հայոց Ռէճին: Եւ է գիրքս այս յիշատակ
Սուրբ Երուսաղիմայ, ի դուռն Սուրբ Յա-
կոբայ: Յիշեալք ի Քրիստոս զստացող սու-
րայ զՏէր Դրիպտր Սուրբ Երուսաղիմայ
Հայրապետն, և ի սրտի Աստուած ու-
ղարմի տեսցէք, զի բազում Երախտիս ունի
ի վերայ վիճակիս Հայոց, Յիշեա միայ
Հայր մեղալի:

2 — էջ 595ր, նոտարադիր — Եւ տէր
Դրիպտր արքեպիսկոպոս Սուրբ Երուսաղի-
մի, ի վիճակիս Հայկապետն սեռի, ուխտա-
կալ սուրբ զամբարանի և զլիտարի Յաղո-
բայ Սուրբ Առաքելոյն, ըստացայ զսուրբ
գիրքս զայս, որ կոչի Հարանց Վարք, և
էդի յիշատակ ի դուռն Սուրբ Յակոբայ
աստուածարեակ ուխտին, յիշատակ Հոգոյ
իմոյ և ամենայն իմոց զարմից, ի վայե-
լումն աստուածաւոր էդարաց ընաղչաց
Սուրբ Ուխտիս, զի տնիստիան և անարկել
ընթեանդուն և օղտին ի սմանէ և զապեն
փրկութիւն: Ով ոք վասն աղաւնութեան ծա-
խիցէ զսա աստեց Հրամանաց Երուսաղիմայ
Առաքելոցին, կամ զօղանայցէ՝ կցորդի
անիմիցն կայենի:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20 x 15 x 4: էջ 620: Գրակ
ԺԱ + ԺԴ: Հանդամանց յատ լաւ: Թուղթ
Հին Հասարակ, Գրութիւն՝ խորագիրներ
և սկզբնատողեր կարմիր, մնացեալը սև:
մեկանով, Երկուսն, 31 տող: Նոտարադիր

Վարձ: Համառոտագրութիւնք աստաւ: Գու-
նաւոր լուսանկարող և խորանագարդ, էջ
5. 275: Կազմ կիսակոշի խաւաքառեալ:
Դատարի թուղթ սկզբը յորո թերթ,
գիրքը երկուս:

ձեպատու։—

Էջ 1.— Սկզբն զորոցս որ կուչի Անդրիանդեա։ ասացեալ Սրբոյն Յոհաննու Ուկերերանի, եւ տրամադրեալ զլուսն Աւ, նորում պարունակին ճառք եւ պատմութիւնք եւ ներորդեանք ոգեւաճէ օյտակարք եւ պիտանացոյն Թարգմանեցեալ յունականէն ի Հայս յաւուրս Հայրապետութեան տեսուն Գրիգորիսի Կաթողիկոսի եւ քրիստոսապատկ արքային Հայոց Լէոնի, ըստ խնդրոյ երանելոյն Ներսէսի Լամբրոնեցոյ, յամի Տեսուն ՌձՂԸ եւ Հայոց ՋձՈՒ, դադարեցեալ ՋձԾ Թվին Հայոց ի Սիւս։

Երում յընօրթինակեցաւ սա, ի Կոստանդինուպոլիս, յամի Տեսուն ՌՁԺԴ եւ Հայոց ՌձԿԳ, ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ։— Հմմտ. Թրդմ. Նախնեաց, էջ 607 եւ Յիշտ. Ձեռագրաց, էջ 619։

2.— Յամկ Անդրիանդեայ Գրոցս։— Աւ-ԼԴ Գլուխներ։— Հմմտ. Տաշեան, Յուլի, Թ. 232, էջ 604։

էջ 4, զատարկ։

Ա.— էջ 5.— ՃԾՄԱՌԻՏ ԱՐԴԵԱԻԲ իցէ Հանդիպեալս մեզ, եւ եղև Հաւատեալ լեալս...։— Հմմտ. Թրդմ. Նախնեաց, էջ 588։

էջ 6, ստորին լուսանցքին, շեղազիր. շրջապատք զԹրդին ի քրոց Թարգմանութեան Լ. Նդիայ վարդապետի Ռովմանեանք։ Երկու տեղ, երեքական տող, կրտսնուի նոյն շեղազրով։

Գ.— էջ 13բ.— Յովհաննու Ոսկերեւանի ա թէոդորոս, որ անկանելի Կոնստանդինոպոլս եր ի վանականութենէմ եւ ի սուրբ վարացմ։— Եթէ վարդապետ եւ ըլլատաշան զոյր Հնար ի ձեռն գրոյս յայտնէ...։— Հմմտ. Թարգ. Նախնեաց, էջ 588։

էջ 15, զատարկ Թողումս։

Գ.— էջ 21բ.— Խրատ արք կրօնաւորի կամիմ գիրկակամ կրօնաւորութիւն։— Ձերկիւղին կալ զԱստուծոյ եւ մաքուր վրկայութեամբ զիտակցութեամբ չով վարեցիս...։— Հմմտ. նոյն, էջ 589։

Դ.— էջ 25բ.— Խրատ, որ ի քաց մերծեմ յաղակամացումս, եւ մերծեցումս յամապական կեանսմ գլարդն։— Ճանապարհք յառաքինութիւն՝ յաշխարհէ փա-

խուտք, բարի եւ Համառոտ...։— Հմմտ. նոյն, անդ։

Ե.— էջ 29բ.— Հանդերձեալ մտանել ի սուրբ փառանքեալսն։ Յազազ Պառնոցն, եւ ի Յովման։— Գայծառ մեզ ալսոր տուն, եւ պայծառապոյն սովորական ժողովս, եւ զԴՆ իցէ պատճառ...։— Հմմտ. նոյն, անդ։

Զ.— էջ 37բ.— Ի սկզբան Գառասնորդացն ասացաւ յազազ պահոցն։ Եւ վասն էր յերկնէ եւ յերկրէ օկտալ զպատմութիւն Մովսէս։— Հեշտալի նաւապարաց է դարուն, ախորժիկ եւ կրկալործաց...։— Հմմտ. նոյն, էջ 590։

էջ 43բ.— Ընդէր յազազ արեգակն եւ լուսնի եւ երկրի եւ այլոցն ասաց՝ Եղիցիմ, իսկ վասն մարդոյն՝ Արասցուք. եւ զիմչ ըստ պատկերին։— Յիշեցէք զիսկիւրն որ յառաջապոյն եղաւ մեզ առաջի...։— Հմմտ. նոյն, անդ։

Ը.— էջ 47ա.— Զի՞մչ է ըստ մտանալեան, եւ ընդէր ասացեալ Աստուծոյ մեզ՝ իշխեսցնմ գազանաց, եւ ոչ իշխեմք, եւ զի քաղաւ յմանակալութիւն է այս։— Զոր օրինակ, Երմեոնոցացն օրուտ ոչինչ է յորժամ ի ճանապարհս զերմն ընկնուցու...։— Հմմտ. նոյն, անդ։ Նաեւ Տաշեան, էջ 605(բ)։

Թ.— էջ 50բ.— Առ լուսաւորեալսմ ասացելովմ, լուսամբ Մարիամայ։— Օրհնեալ է Աստուած. ահա եւ յերկրէ աստեղք երեւին, աստեղք որ քան զերկրին եւս պայծառապոյնք...։— Հմմտ. նոյն, էջ 587։

Ժ.— էջ 55բ.— Առ արս քոզիմ գծազովս. եւ յազազ ոչ զանց առնելոյ զվերացիի առաւանձայնմ գրոց, եւ ի Գիր մեհնիմ, եւ ի մոր լուսաւորեալսմ։— Զի՞նչ այս, որքան յառաջէ մեղ տունս, այնքան եւ ժողովն նուազ լինի...։— Հմմտ. նոյն, էջ 594։

ԺԱ.— էջ 66բ.— Ի վերագիր Գործոց Առաքելոցն, եւ եթէ պատուականագոյմ եւ առաքինի վարք քան զնշանս եւ գտնանելիս առնել ի ունել. եւ ի՞նչ գտնագտնիմ տառքնութիւնք ի նշանաց։— Յետ քաղաւ ժամանակի առ մայրս մեր զարժեալ վերստին կեպ...։— Հմմտ. նոյն, անդ։ Նաեւ Տաշեան, էջ 605(ժա)։

ԺԲ.— էջ 77բ.— Ի սակաւութիւն ժո-

դոկիցն. և յաւրումբարիւն Պօղոսի ի կօշմանն. և զի օգտակարագոյն է զգծի յաւուրքսնն — Արդեօք այսօրիկ ներելի, արդեօք այսօրիկ համբերելի, հանապազօր ժեր ժողովս ի նաւարութիւն ամփոփի՞ — Լինտ. նոյն, էջ 503:

ԺԴ — էջ 87ր. — Զկնի կազանգացն, Յաղագս սարեցուքեալն եւ ոգորմութեան, եւ ի Ղազարոս. և որ առ նովա ընչեզն, որ է տօն եկեղեցաց. — Զերթկեան օրն ասն աստանայական արարաք ասն հպեալս. — Լինտ. նոյն, էջ 597:

ԺԵ — էջ 101. — Նորին ի Ղազարոս. — Արանչացայ ընդ սէրն ձեր. — Լինտ. նոյն, անդ:

ԺԶ — էջ 111. — Նորին ի Ղազարոս. — Ոչ դոպեալեան ինչ օպեանց Ղազարոս ասանկն. — Լինտ. նոյն, անդ:

ԺԷ — էջ 127ր. — Նորին ի Ղազարոս. — ԶՂազարոս դատակիս զկատարած հարկատր է այսօր բնձնել. — Լինտ. նոյն, անդ:

ԺԸ — էջ 134ր. — Յասացաւսն Պօղոսի Յաղագս Նոյեցեցելոցն. Ոչ կամիմ զձեզ անգիտանալ, եղբարք, որպէս եւ այլքն. — Աւուրս շորս ծախեցար որ ըստ Ղազարոս ասանկն էր ձեզ պատմելով. — Լինտ. նոյն, անդ:

ԺԹ — էջ 140ր. — Ի բան Մնացորդացն որ ասէ. եքէ՛ բարձրացաւ սիրտն Ուրիայ. և յաղագս խնամրհութեան, եւ երէ պարտ է աչ վստեռնալ յառաքինութիւն, եւ արքան չար է ամբարտաւանութիւնն — Ուրեմալ է Ան. և յաղթիւ ժերում բնձայեցան վկայք. — Լինտ. նոյն, էջ 596:

ԺԽ — էջ 158ա. — Ի մարգարէական բանն. Եւ եղի ի տարւոյն յորում մեծաւ Ողիայ արեայ. եւ երէ աչ ժամօմեկաւ եւ զգրով միով զանց ասանկ պարտ է զգրոց. — Զայսբանամք ի միասին ընթացեալս զձեզ տեսանելով ի դրոց լսելութիւն. — Լինտ. նոյն, անդ:

Ի — էջ 163ր. — Ի մնացեալն Յաղագս Ողիայ. — Բեր այսօր յաղագս Ողիայ պատմութիւնն է հաստատար ձեզ զայսարտարն. — Լինտ. նոյն, անդ:

ԻԱ — էջ 169ր. — Յաղագս աչ երապարակագոյն ասնելոյ զմեզեան եղբարք,

և աչ հակառակ աղօրելի բնամանաց. — Եւ արեւիմ զձեր փայլք, սրբելք, որով է հարկել, տունս միասին ընթանայք. — Լինտ. նոյն, էջ 501: Դուռ. Զու. Ս. Ս. Խ. 62:

ԻԲ — էջ 180ա. — Յաղագս բնարանին եւ ի եղան. — Բազում անպա՛ ինչընդէ յիս ինքեան. — Լինտ. նոյն, էջ 593:

ԻԴ — էջ 185ր. — Առ այնստիկ. արք խնդրեմք՝ ընդէր ոչ ի միջոյ ի բաց եղի սատանայ. և երէ աչինչ զմեզ վտանգէ եւ վատնէ մորա չալարիւնն. երէ զգոշաւայեցմք. եւ յաղագս ապաշաւանաց. — Իստակ ցանկացաւ երբեմն ձա՛ ի ձեռաց որդւոյն ուսել. — Լինտ. նոյն, անդ:

ԻԵ — էջ 192ա. — Երէ աչ յաղագս Աղամայ պատմիմք. և երէ մեծագոյն քան որ վասն մորա ի մերքս նմուտ տրտմալս իւն(ք) ջազգրութիւն, եւ երէ յամօրնս հայ(ց)իցիմք. և ընդդէմ այնոցիկ որք զանց ասնեմ զաղբատովք. — Դուք քերեալ կարծիքէր արդեօք. — Լինտ. նոյն, էջ 591:

ԻԶ — էջ 198ր. — Երէ մալս քան զուսելն ի փայտէն գիտէր Աղամ՝ զինչ բոլի եւ զինչ չար. և երէ պարտ է ի տան կրքիլ զասացեալսն յեկեղեցոց. — Արեւիք պաշտ, զի մայր է ողբախոհութեան, և աղբիւր ամ. իմաստութեան. — Լինտ. նոյն, անդ:

ԻՁ — էջ 201ր. — Ընդէր փայտ մանայեալ բարեայ եւ չարի կոչի փայտն, եւ զինչ արդեօք՝ Այսօր ընդ իս իցես ի զրախիւն — Յուստ աղանչիք երկէ գմեր սէրդ յիշիլ զասացեալսն. — Լինտ. նոյն, անդ:

ԻԿ — էջ 208ր. — Երան անեռնային, եւ ի ժողովս եպիսկոպոսացն եւ ի տուրս օրինացն Աղամայ, եւ երէ յալով խմամակս լուրքեմ էր գորեմս ասնուլ. — Այսոց խորն բնութեց զօրս ձեզ տխրալոյնս արարին, բայց մերձաւորութիւն վարդապետի՝ պայծառագոյն զոս գորեմաց. — Լինտ. նոյն, անդ:

ԻԼ — էջ 212ա. — Առ համդերձեալսն լուսաւորելի, եւ ընդէր աւագանն՝ վերստին ծննդեանն եւ ոչ բողբոքեան ասի. և երէ վտանգաւոր է աչ տուրն միայն երդմուլ, այլ երդմուլն՝ յեպէտ եւ արդար երդմուլ.

ցումք.— Իրբև զի ցանկալի եւ փափաղելի է մեղ նորոց եղբարցոց մերոց սէր... — Հմմտ. նոյն, էջ 592:

ԻԲ.— էջ 221բ.— Յառաջմուծմ աւուր վարդապետութեանն՝ խօսելով յազագս երգամունց գայա առաց. Ի մոյն պատմառ դարեալ ուսուցանելով, եթէ ոչ երդմունք միայն, այլ եւ բարեւոք երդմունք պատիժս ունիմք, եւ եթէ այցելապէս Քրիստոս յերարդում աւուրմ յարեալ.— Հայածեցէք արդեօք ի ռաց ի լեռանոց մերոց զարբերմանց սովորութիւն... — Հմմտ. նոյն, տեղ:

Լ.— էջ 229ա.— Ի կիմն մեղաւոր, եւ գալուստն Քրիստոսի յերուսաղէմ — Ջերկրապահալ հեկղեցի Փրկչին մերոց, սիրելիք... — Հմմտ. նոյն, էջ 586:

ԼԼ.— էջ 232բ.— Ի Զաքէոս Մաքսաւոր.— Որք բարեացն են ցանկացողք, ոչինչ են Հեռի ի ծարսեացն, սիրելիք. քանզի սրբան ոչն գտանեն զհայցելին, այնքան առ ծարսալ փափաղելոյն վարին, եւ զիւրի առ աջօք տեսանեն զրադմալին՝ իրբեւ ծարսալիք զպղծութիւնս, եւ ի տունջեան տեղոյ ի տեղի շրջելով, քաղաքաւոր աջօք շուրջ հայելով, խնդրեն զսնշապեալ սրտին... — Հմմտ. նոյն, էջ 585:

ԼԲ.— էջ 235բ.— Երկաքթիմ երկրորդ կիրակէիմ ասացուած.— Կառարեցէք զպահոց նաւարկութիւն... — Հմմտ. նոյն, էջ 591:

Յիշատակագրութիւն.—

Էջ 244բ.— Ջատի Եւբաէս յիշեալիք ի Քրիստոս սր ի սոյն ամի հանդեալ ի Քրիստոս — Հմմտ. Տաշեան, էջ 600(բ):

ԼԳ.— էջ 244բ.— Ընդդէմ արքեպսկոսեան, յառաջմուծմ աւուր Պետաղիստիւն.— Ի ռաց եղաք զպահոցն լռոն, այլ թի ի ռաց մերմեցուք զպահոցն լաւս... — Հմմտ. նոյն, էջ 592:

ԼԴ.— էջ 253բ.— Ի Յովսէփ Խի Ծուղան.— Որք ի մեծի խորոյ նաւարկեն նաւավարքն, որոյ ոչ երկիր, եւ ոչ յերկնք, եւ ոչ բլուրք, եւ ոչ դիւանաւոցք ինչ զցամաքն նշանակիցեն... — Հմմտ. նոյն, էջ 584:

Էջ 254բ-257ա, զատարկ ձգուած: Նայնպէս էջ 265-266:

Բ.— ՅՈՐԴՈՐԱԿ.— 1

Թ. Ոսկերեքան

էջ 267-268, զատարկ:

էջ 269.— Ավ. այս իմ ի կայ ի սբ. մատենան.— Ա.— Յաղագս յեկեղեցին միարան ընթանալ եւ աղօթել... — ՁԱ.— Յաղագս ի բան մարգարէին որ առէ. Ի նա- նիր խոսով ամ. մարդ, դանձէ եւ ոչ... — Տես թրգմ. Նախեաց, էջ 608-611:

էջ 272-273, զատարկ:

էջ 274.— Նկար: Աւելի տոկուն թուղթի մը վրայ:

էջ 275.— Տեսնո Յովսէփ Ոսկերեքանի, Յաղագս յեկեղեցին միարան ընթանալ եւ աղօթել: Գլուխ Ա.— Կէս էջ պատրաստ ձգուած է:

էջ 276ա.— Ինչեւ փրկեց զործակցութեամբ աղօթիւք մերոյ վասն մեր... Այսպէս եւ Պողոս առնէր, պատուասիրապէս աւետարանելով, ոչ ուր անուանեցաւ Քրիստոս... — Հմմտ. Լ Զ Բ Հայատուսարկապէս բառին ներքեւ:

էջ 284ա.— Նորիմ Յովսէփ Ոսկերեք.: Յաղագս Աղօթ.: Գլուխ Բ.— Ջար օրինակ վարդապետ այր ախորժիցէ, եւ ըզդրեն ռատ տղայական բարբառոյն զրիցէ, յասեմ թէ չգիտէ. եւ յորժամ հարցանիցէ՝ եթէ ո՛ւր է այս նիշ զիւր, զիտեա թէ չէ տեսնողեակ, այլ զաշակերտն կամ յորդորել... — Հմմտ. Թ. Ոսկերեքան, Մեկն. Թղթոցն Պաղոսի, Բ. Հատոր, Վենետիկ, 1862, էջ 543:

էջ 286բ.— ՏՆ. Յովսէփ Ոսկերեքանի, Յաղագս Համարութեան, արիթմա- կիով գնով: Գլուխ Գ.— Արդ, ով սիրելիք, առաքինութեամբ խորհրդոց, որ ի միտսդ մտանիցեն... Ջարմանամ ընդ երես մանկուսն, զի խշտեցին զհնոցն, եւ ընդդէմ կացին ըռնաւորին... Ջի եւ յարտնից յարկեց նորա կարասցուք յարկակիցք դտանել... — Հմմտ. ՆՁԲ յարկակիցք ռատին ներքեւ: Նաեւ Ոսկերեքանի մատթանի Մեկնութիւն, 1826, էջ 513: Կարծիք նշել որ այս Հատուածին մէջ զործածուած «խշտեցին» բայը զարմեւ է չխտեցին: Բայց նոյն բայը զործածուած է նաեւ Ոսկերեքանի Եսայեայ Մեկնութեան հայերէն թարգմանութեան մէջ: Տես ՆՁԲ «խշտեցին» բայը:

էջ 289ր. — Նորին ՏՏ. Յովնանմու Ոսկեքերամի. Յաղագս չար մախամնու: Գրուի Դ. — Արդ վասնդի յայսպիսի հետ նախանշան, որոց չիք չարիք համեմատ: Շընացողն ի ցանկութեան ինչ թերևս սակաւ մի ժամանակ վայելիցէ... — Հմտ. Մեկն. Մատթէոսի, էջ 506, յորդորակ:

էջ 294ր. — Նորին ՏՏ. Յովնանմու Ոսկեքեր. — Յաղագս բարեկեցութեամբ եւ որկորամուտքեամ: Գրուի Ե. — Արդ վայսամ. լուեալ յամ. կողմանց պարսպեցուք զանձինս եւ անսասցուք բանիցս ասացելոց... Նոյնպէս եւ բարեկեցութիւնն... խաւարեցուցանէ յիւրհուրդս, եւ կուրացուցանէ զայս մտացն քաջատեսիկս... — Հմտ. ՆՃԲ Քաջատեսիկ բառին ներքեւ: Նաեւ Մեկն. Մատթէոսի, էջ 648:

էջ 297ա. — Նորին ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս Ոգորմածութեամբ: Գրուի Զ. — Եւ արդ զուեթէ չկարիցես կուսութիւնս պահել, օրինօք ամուսնաշէր... — Հմտ. Մեկն. Մատթէոսի, էջ 656, յորդորակ:

էջ 299ր. — Նորին ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի, դարձեալ Յաղագս Ոգորմածութեամբ, Գրուի Է. — Եւ զայն ինչ մի ասիցես եթէ ոգորմութիւնս արարին, սակայն եւ այնպէս չապրեսցին... Եւ մինչդեռ խնդրէսք եթէ զինչ արուեստն է, եւ զինչ լաւար արուեստ, ի զբարութեամբիւնս եւ ի չարութեամբիւնս անկաք... — Հմտ. ՆՃԲ Քաջարութեամբիւնս բառին ներքեւ: Նաեւ Մեկն. Մատթէոսի, էջ 743:

էջ 304ա. — Նորին ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս ոչ համարել փոքր գլխացանց, այլ եւ փոքունց զգալանալ: Գրուի Ը. — Վասն որոյ աղաչեմ ամ. Հնարեք հընարել, պարսպել զանձինս եւ չտալ ժուտ...:

էջ 307ր. — Նորին ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս ոչ բարկամալայ: Գրուի Թ. — Ո ոչ ոչ զարմանայցէ ընդ այն որ հնգութեամբն համբերիցէ զթշնամանն հայհոյացն...:

էջ 310ր. — Նորին ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս ոչ բարկամալայ: Գրուի Ժ. — Ուսցուք այլուհետեւ մեք եթէ զինչ իցէ զմարդն, ուսցուք եւ ի բաց փախիցուք...:

էջ 314ա. — Նորին ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի.

Որ. Յաղագս մամայելայ զմեր բնութիւն, եւ ոչ ցամկալ զեղեցիկ կնոց: Գրուի ԺԱ. — Եւ էր ասէ ամ. Երկիր չուրթն մի. եւ դի տասնիցիմէ եթէ ապակա կոշէ զմեզ, յորժամ յանցանեմք...:

էջ 318ր. — Նորին ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս քէ ոչ ի հարկէ ինչ մեզք լինիցի, այլ ի չար կամացն: Գրուի ԺԲ. — Եւ արդ զն առ ի մէջ զայն քննեսցուք, ի հարկէ ինչ եւ ի բռնութեան մեզք զործիցին, եթէ ի յուրութեանէ, եւ ի ծուրութեանէ...:

էջ 321ր. — ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս արժամաւորութեամբ մերձեմալ ի սուրբ խորհուրդն. եւ ոչ ժամանակաւ: Գրուի ԺԴ. — Զրադում վայրապար եւ անխորտի եւ ըստ սովորութեան իմն հազորդին մարմնոյն Բրիտտոսի, եթէ Եկեղեցի ասէ ժամանակ քառասորոցացն եւ Յայտնութեանն բարեք է հազորդի խորհրդոյն...:

էջ 324ր. — ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս քէ մի ինչ յառաքինութեանցն լուծանել, բաւական է համել յարգալուծեմն. եւ վստմ տանջանացն այլ եւ այլ մեղաց, որ շատ եւ որ սակաւ: Գրուի ԺԶ. — Որ քրիստոնէս իցէ եւ աստուածապաշտ եւ սմենեքութիւնք պարտ է ի գէպն վարել...:

էջ 328ր. — ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս առաջնացն պնդութեամբ յառաքինութիւնն, եւ մեր ծուլութեամբ: Գրուի ԺԸ. — Իսկ այժմ շուշիմք ինչ ապակա եւ կամիմք ամենեանն տիրել...:

էջ 331ր. — ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս դառնալոյ ի չարեաց, օրինակաւ Նիմուհացոցն: Գրուի ԺԹ. — Երբժամ ոտքն, որ զհինուանն ի վեր ունի, անկանիցի, ապա լոպում իսկ զիւրութեամբ ամենայնն երկիր կործանեսցի...:

էջ 333ա. — ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի. Յաղագս սիրոյն Գրիտտոսի. Գրուի ԺԿ. — Եւ արդ զամ. վայն ի բաց ընկեսցուք զի լինիցիմք արդարք...: Ինքեանք փափուկք, եւ պէսպէս զարմանոք օր ըստ օրեայ իրրեւ զիտարծի փափկանայն, եւ այլ ինչ զործ ոչ ունէին, բայց միայն զարդարելն եւ զպճնելն... — Հմտ. Յ. Ոսկեքերամի, Մեկն. Թղթոցն Գաւդոսի, Ա. Հատոր, 1862, էջ 813:

էջ 336ր. — Նորին ՏՏ. Յ. Ոսկեքերամի.

Որի. Յաղագս գտնամակամ խեղկատակաւ-
յքամ: Գլուխ ԺԷ. — Աղէ ասա ընդ զեր-
ձակաւն և և զթագազործան զինչ ինչ որ չիցէ
յորտոյձ նոցա արուեստին սասնայցեն...
— Հմմտ. նոյն, Ա. Հատոր, էջ 484:

էջ 340ր. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս Ազանքաւքամ որ է կապաղա-
տուրքամ: Գլուխ ԺԹ. — Ի բաց լերուք ի
մեկոյց և և ապա կարէք զԲրիտոս տեսա-
նել... և և կել ի միտ եղեալ Հայկեցի
չտեսանես սեղ թեւս թոչնոց խանձա-
տայս, և ոչ անձիք, և և ճնճերոսեալ, այլ
զմարդկան մարմինս խորովեալս և և աշ-
խատեալս... — Հմմտ. ՆՃԲ. «Ճնճերո-
տիչ» բառին ներքեւ: Նաեւ. ՄԼԿն. Եփե-
սացւոց, էջ 856 և 859:

էջ 346ա. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս առն սիրելիս գկին և կնոջն
գալյոն: Գլուխ Ի. — Եւ արդ ըսողո՞ւմ Հոգա-
րարձութիւն յանձինս կալցուք և և վկանաց
և և զորդւոց և և զծառայից... — Հմմտ.
նոյն, էջ 891:

էջ 355ա. — Նորին Թ. Ոսկեքերամի.
Յաղագս ծնողաց զորդիս խրատու Տեսալ
սնուցանել: Գլուխ ԻԼ. — Վասն այնորիկ
և և մէք նախ վայելմէք ի պտղոց նոցա...:

էջ 356ր. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս միշտ գլմ. յիշել: Գլուխ ԻԲ.
— Լուիցուք այտուհետեւ և և մէք և մոռա-
ցուք զշարինս մեր...:

էջ 358ր. — ՏՏ. Թ. Ոսկեքերամի. Թա-
ղագս ագանից և և ամարց ծնողաց: Գլուխ
ԻԳ. — Եւ արդ մի ոք որ մեռելուտի զործս
ունիցի մտանիցէ այլոր...:

էջ 362ր. — ՏՏ. Թ. Ոսկեքերամի. Թա-
ղագս արդարութեամբ կեպի, և և չարաչար
գեհեմի տանջամաց: Գլուխ ԻԴ. — Եւ ճանդի
սրբութիւն արար զնա մեղաց մերոց, կոց-
ցուք մնացուք սուրբք...:

էջ 365ր. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս ի չափու ունել գամմ: Գլուխ
ԻԵ. — Եւ արդ զայս ամ. իմացեալ մի ինչ
ամօթ Համարեցուք...:

էջ 368ր. — ՏՏ. Թ. Ոսկեքերամի. Թա-
ղագս սիրա և և զմեկեմ շանելու: Գլուխ ԻԶ.
— Եւ եթէ զսակաւ չարահամարհեցես որ-
չափ առաւել զշատ...:

էջ 371ա. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս ոչ ռարալոյ գնեալս: Գլուխ

ԻԷ. — Զի որ ի մահուանէ չերկնչի՞ արտա-
քոյ ընդ գրոնութիւն սատանայի է. զի եթէ
մորթ զնոյ մորթորիցէ... — Հմմտ. ՄԼԿն.
Երրայեցւոց, էջ 477:

էջ 376ա. — ՏՏ. Թ. Ոսկեքերամի. Թա-
ղագս ոչ մտանել տամաբ գամմիս ի փոր-
ձութիւն, այլ միշտ ի բարիս կիրք կալ,
Գլուխ ԻԸ. — Եւ արդ ընդէ՞ր խոտիցմիք,
մի ոք յորժամ տեսանիցէ զշարս ի բարե-
թիւն՝ խոտիցի ինչ...:

էջ 380ա. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս համարձակ բարութեանցն,
Գլուխ ԻԹ. — Եւ արդարեւ այն իսկ է Հան-
դիստ, որ մերժեցին ցաւք...:

էջ 382ա. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս ծերոց և և մանկոց զգատա-
նալոյ: Գլուխ Լ. — Եւ մեկ այտուհետեւ
ժամանակի դէպ է ասել. մատիցուք Հա-
մարձակութեամբ...:

էջ 386ր. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս ստոյգ ապաշխարութեանն,
Գլուխ ԼԱ. — Եւ արդ աղէ ասա եթէ յար-
ջունիստ ուրեք մտանէիր...:

էջ 390ր. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս Ողորմածութեան և և չքն-
նելոյ զարծամն: Գլուխ ԼԲ. — Այնպիսի պա-
տարալ մատուցուք և և մէք, զի այնք մե-
ծութեան և և զոյաւորաց են, և և սոքա կա-
մաց և և առաքինութեան. նոքա արտաքինք,
և և սոքա ներքինք... — Հմմտ. նոյն, էջ
501:

էջ 395ր. — ՏՏ. Թ. Ոսկեքերամի. Թա-
ղագս ընտրութեան արժայութեան, և և յար-
դարելով զբարիս: Գլուխ ԼԳ. — Թորժամ
զինուոր յորում կեցեց և և զործ ինչ բարի
ոչ ցուցանեցէ...:

էջ 398ա. — ՏՏ. Թ. Ոսկեքերամի. Թա-
ղագս ոչ սիրել զաշխարհս, և և որ իմչ յաշ-
խարհի է, օրինակաւ սրբոցն: Գլուխ ԼԴ. —
Առաջին առաքինութիւնն և և զիշաւոր ճան
ղամ. առաքինութիւնս... — Հմմտ. ՄԼԿն.
Երրայեցւոց, էջ 529:

էջ 405ա. — Նորին ՏՏ. Թ. Ոսկեքերա-
նի. Յաղագս ի չափու ունել գամմ, և և առ
գարդասէր կամայս: Գլուխ ԼԵ. — Զայն ա-
մենայն անցուք ըղմտաւ, սիրելիք, զայն
ամ. կալցուք յուշի... Ո՞ր դարձեալ միա-
պիշ առնէ զբաղումս, որ զհաւորակաւն և և
լիտովք և և ջորովք կրի, և և զտակնուո

նուաբարանի դրազմատառածքն տարածել, եթէ որ Համոյն եւ պարկեշտութեամբն գրեալ... — Հմտ. նոյն, էջ 550 եւ 552:

էջ 414ա. — ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս Ապաշխարութեամբ: Գրուի ԼԶ. — Զգոյշ լերուք մի զլորեցիմք զստանց բըժըկութեան գլորումն. եթէ ցկաղութիւն միայն իցեն իբքն՝ դոյ Հնար Հաստատելոյ... — Հմտ. նոյն, էջ 561:

էջ 418բ. — ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս համդերմեալ տոմարամացն ստուգութեամբ, եւ ոչ խօսել չար գումբէլ այլ գանձութի: Գրուի ԼԷ. — Եւ մեք առ վճատեալն զնոյն ասացուք, եթէ արդարեւ լինելոց են տանջանքն...

էջ 421բ. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Որք յազագս մեղուցեցեց, եւ ոչ ապաշխարել: Գրուի ԼԸ. — Որ յերկնիցն անկանիցի եւ յանտի բարութեանցն, որպիսի արտասուք պարտ իցէ արտասուել...

էջ 426ա. — ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս աւելորդ ցամկութեամբն: Գրուի ԼԹ. — Քանզի այսպիսի իսկ են Աստուծոյն յաւելժ կենդանակնք...

էջ 429բ. — ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս սատառայի եւ անեղ խորհրդոց, եւ ոչ ամարժանութեամբ հաղորդել: Գրուի Խ. — Եւ արդ զայս լուեալ մի ինչ զարեացուք յաւազան խրատուց...

էջ 433ա. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս կամանց աւելորդ պատուականաց, եւ պշրամաց աշխարհականաց, եւ կուսանաց, այսինքն հաւատաւորաց: Գրուի ԽԱ. — Եւ վասն այնորիկ կանանց տւելի ցածութիւնս պահանջէ Պաշտ... — Հմտ. ՄԼԿԻ. Ա. Տիմոթեայ, էջ 66. յորդորակ:

էջ 437բ. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս գորդիս եւ գետտես խրատելոյ. հարց եւ մարց, քստ կամեցն Տեսնմ, Գրուի ԽԲ. — Լուարաք զայս, Հարք եւ մարք, զի չեն բնդունայն վաստակք ձեր...

էջ 439բ. — ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս անձամբ տալ ազատիմ, եւ վաճմ միայնակեցաց սրբաց: Գրուի ԽԳ. — Արս անցաւորս իրբեւ ճանապարհորդս բնկայաւ. Խրորահմ...

էջ 448ա. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս հմազմող լինել ասացմորդաց

եւ ոչ բամբասել: Գրուի ԽԴ. — Անասէք ասէ ասաջնորդաց ձերոց, եւ շնագանդ լուրք...

էջ 453ա. — ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս սակաւ գողութեամբ եւ յախշտակութեամբ ընդ բազմի համարեալ ի չար կամացքն: Գրուի ԽԵ. — Երկայնամիտ լինէ Ան. զի զմեզ յապաշխարութիւն անիցէ...

էջ 455ա. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս ոչ հաւատալ հմայից եւ հատրմգեցաց, եւ որ ինչ սոցիմ մմամ եմ, զի ընդ կուպաշտութեամբ համարեալ է: Գրուի ԽԶ. — Որ ասեն այս անուն գողացաւ, եւ այս անուն գողոցն յայտնեաց, չէ ճշմարիտ, այլ սուտ...

էջ 457ա. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս որք գամարժան մք յեղիսկապատելիմ կոչէ, եւ որք բամբասնմ գառնաջնորդն: Գրուի ԽԷ. — Եւ զու տես վասն որ ոյր աշակերտացն եւ այլոց բազմոյ դաշթա առնէ...

էջ 461ա. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս չարամարեցելոյ գառնաջնորդն: Գրուի ԽԸ. — Այլ լուարուք յետ այնր զինչ ասէ Քրիստոս...

էջ 463ա. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս ոչ տանելոյ գմամուկ խօսացեալ ի բժշկութիմ բժշկաց սատառայի: Գրուի ԽԹ. — Եթէ մանուկ ուրուք ի չիտանդութեան իցէ եւ նաեւ չդոհանայցէ զԱստուծոյ...

էջ 466բ. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս Պաշտի արտասուցն, եւ ոչ մտամել ի հարսամիս կախաւաց եւ սատուականկամ երգացոյ: Գրուի Ծ. — Եւ արդ մի տրտմեցուք ընդ նեղութիւնս ինչ որ վտանքիստուի իցեն...

էջ 477ա. — ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս անձամբ ազօքել, եւ ոչ ի սրբացն միայն յազօքն ապաստան լինել: Գրուի ԾԱ. — Մի ոք այսուհետեւ զանդիտասցէ թէպէտ եւ բազում մամանակս իցէ ծախսալ եւ չիցէ ինչ մեղքել...

էջ 480ա. — Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկեքերամի. Յազագս որ լըմչիցն կորստեամ ոչ երթան ի հարցուիս եւ ի գետս, ընդ մարտիլութեամբ անձում վարձս: Գրուի ԾԲ. — Բռնա սարկուն եկեալ Հասեալ կայ ի մերայ յոր

դին: ասէ, յածի, կոծի, զյա շուրջ, մոռնէ իբրեւ դարձի, կամի յափշտակել...:

Էջ 485ր.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս ամ. աղարարութեամ որ ընդ-
դէմ մեզաց: Գլուխ ԾԴ.— Հաւատով եր-
բորդութեան ինքեցի կատարումն ամ. բա-
րութեանց...:

Էջ 488ա.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս գեղեմին տամբամաց, հաս-
տատեալ օրինակի ի ջրեղեղեաց, և Սողոմաց
երոյն եղծամելով, որք ասն յէ սպառնու-
լիք միայն իցեն: Գլուխ ԾԴ.— Յորժամ
յժանէ լսեցեմք, և բարբառ Հրեշտակապե-
տին...:

Էջ 494ր.— ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտանի. Յա-
զագս զգուշութեամբ կենալ ընդ մեզ մո-
նալարեն և մի ծալամալ: Գլուխ ԾԵ.—
Վասն որոյ ազակեմ զամ. Հնարս Հնարեո-
ցութեաւ մի ինչ երբեք ներհնելոյ...:

Էջ 497ր.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս չար մարդոյ, մամանալ գա-
զանի և ոչ մարդոյ: Գլուխ ԾԶ.— Արդ
աղէ ասա, ուստի կարիցեմ ճանաչել, զքեզ
թէ Հաւատացեալ իցես...: Հմտ. Մեկն.
Մատթէոսի, էջ 57:

Էջ 504ր.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս մեզուցն մամանել, և պանել
զաման ի գիշութենէ: Գլուխ ԾԷ.— Եւ արդ.
ստեղծ կրթեցուք զհետ մողոցեալ...:—
Հմտ. Նոյն, էջ 105, յորդորակ:

Էջ 508ա.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս դարձի խոստովանութիւն և
ասլաշեարարութիւն: Գլուխ ԾԸ.— Եւ նմին
նախահմարեց իցուք և մեք զփափկու-
թիւն և զարեկցութիւն թողեալ...:—
Հմտ. Նոյն, էջ 140:

Էջ 511ր.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս ամենայն առաքինութեան
կրթութեանց: Գլուխ ԾԹ.— Մի աշուհե-
տեւ ծուլացուք և մի յամ. Հոգմոց չար-
միցուք...:— Հմտ. Նոյն, էջ 166, յորդո-
րակ:

Էջ 515ա.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս մշտնի Սբ. Խաչին. և մար-
դասիրութեանն Աստուծոյ: Գլուխ Կ.— Մի
ոք աշուհետեւ ամօք Համարեցի զպար-
կելոյ Նշան փրկութեան մերոյ...:

Էջ 519.— ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտանի. Յա-
զագս վաշխից, Գլուխ ԿԱ.— Քանզի զյո-

մընդակ է, քիթիքիք, և կարի իսկ զժըն-
դակ, և բազում բժշկութեան կարտ...:

Էջ 521ր.— ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտանի. Յա-
զագս Պսակց և աղօթից, և բարեկեցու-
քեան և արքեպիսկոպոս: Գլուխ ԿԲ.— Մյա
աղք. ասէ ոչ կարնէ, և լթէ ոչ պահօք և ալա-
թիք. զամ. իսկ զդասուց զիացն ասէ...:

Էջ 525ր.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս Հպարտիցն: Գլուխ ԿԳ.—
Յանդի իբրեւ զմտայ մի չար, և զլեզբի մի
և զամայի, առեալ տանի զնա սատանայ,
սպտակալից ծաղկոծ առնէ...:

Էջ 526ր.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս խմամ տամելոյ ընգերաց փըր-
կութեան և որդւոց: Գլուխ ԿԴ.— Նմին
նմանողք լիցուք և մեք և մի զանդաղե-
ցուք...:

Էջ 531ա.— ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտանի. Յա-
զագս յամախ երախտեցն Աստուծոյ աճ-
չափ. և մեր յամախ մեղքն: Գլուխ ԿԵ.—
Եւ արդ. ասացից և եղից զմեզ առ միմ-
եան զոր առ Ած. մեղանիցեմք...:

Էջ 534ր.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս կուսութեան օրինակաւ Ոնդ-
քինեաց: Գլուխ ԿԶ.— Եւ թանգի վասն կու-
սութեան ճառել ծանր թուէր ի բնութենէ
այսր օրինաց...:

Էջ 536ա.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս ասաւել քան տառամարդով
տալ ազգատաց: Գլուխ ԿԷ.— Եւ դիչի աւի-
ցեմ զընա իսկ զառաքինութիւն...:

Էջ 539ա.— ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտանի. Յա-
զագս ոչ լինելոյ անյոյս ի փրկութենէ,
եթէ պոռնիկ իցէ, և եթէ այլ մեղաւոր:
Գլուխ ԿԸ.— Ջայնմանէ առաւել ևս յաճա-
խեն չարիք...:

Էջ 542ա.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս Սրբոցն Միաշնակեցացն: Գլ-
ուխ ԿԹ.— Լուարեց զայս որք ի խորհրդ-
ղականն իցէ...:

Էջ 548ա.— ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտանի. Յա-
զագս մեղելոցն առնել աղօթս և տուրս
տալ, և վասն այնցիկ որս ամենունք զը-
նացին: Գլուխ Զ.— Եւ արդ. մի վասն մե-
ռելոց ինչ սուղ ունեցիմք վարպալար...:

Էջ 551ա.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկեքերտա-
նի. Յազագս ոչ բարձրամտել իւրիք, ոյլ
Համարի լինիլ: Գլուխ ԶԱ.— Հաւատա-
ցուք աշուհետեւ ի նորա փառն...:

էջ 555— Նորին ՏՅ. Յ. Ոսկերեքաւ-
մի. Յաղագս ոչ բամբասնայ զհանամայս.
Գլուխ 28— *Քանզի եւ պարտս իւկ պար-
տիմ սրբացն...*

էջ 552— Նորին ՏՅ. Յ. Ոսկերեքա-
ւի. Յաղագս աւելորդ ծախսաց ձակւայ, եւ
համդերմից. եւ ամ. զգայութեամբք ծա-
ռայել Տնաւմ: Գլուխ 29— *Ոչ ապաքէն
բողոսմ վնաս է աւելորդն...*

էջ 560— Նորին ՏՅ. Յ. Ոսկերեքա-
ւի. Յաղագս Աստուծոյ մարգասիրութեա-
ւոյն, եւ յորդորելով յառաքինութիւնս,
Գլուխ 27— *Եւ արդ չիցէ այս ողբոց ար-
ժանի, չիցէ արտասուաց դարձ...*

էջ 569— Նորին ՏՅ. Յ. Յովնանու
Ոսկերեքաւի. Յաղագս եթէ չիք իմչ որ զա-
ռաքինութիւնս վնասիցէ օրինակաւ սրբացն,
Գլուխ 26— *Բողոսմ պատկերք կան ի զեր-
տառացիք ինչ վարուց...*

էջ 572— Նորին ՏՅ. Յ. Ոսկերեքա-
ւի. Յաղագս տեսար Գալլոստեանն Քրիս-
տոսի: Գլուխ 28— *Միտ դիք, էթէ որդի
տոն խաչատրի երդեալ ուրեք պատկերայմ
հարկանիցէ...*

էջ 574— Նորին ՏՅ. Յ. Ոսկերեքա-
ւի. Յաղագս տուրս տալոյ առաջնորդաց եւ
սլաւոց: Գլուխ 28— *Յորժամ էի եւ ի կող-
ման Մակեդոնացիոց, եւ ոչ մի եկեղեցի
հաղորդեաց ինձ յազգաց աստույ եւ տոնը-
րոյ, բայց միայն զուգ...*

էջ 577— Նորին ՏՅ. Յ. Ոսկերեքա-
ւի. Յաղագս քէ բազում եօզովք եւ փոր-
ժուրեամբք պաշարեալ եմ յազուայք եւ
իշխանի, այլ երկմից արձայութիւնս է
կենսմ եւ խնդութիւն: Գլուխ 28— *Լուր
Դաւթի, բարէ է ինչ զի խոնարհ տարեր
զիս...*

էջ 580— Յոնանու Ոսկերեքաւի.
Յաղագս ամենեւին ոչ երգմուլ: Գլուխ 28.
— *Լուսաւորդ զի աստուգ, տառնացն թէ մի
երգնուցուս ասու...*

էջ 582— Նորին Յ. Ոսկերեքաւի.
Յաղագս ռադրամծութեամ եւ ոչ զամծելոյ
միայն որոց, եւ շինմի, եւ տնկելի. եւ այլ
վկատարեմն զմտաւ ամծել եւ զվնեմ: Գլուխ
2— *Նայեցարուց արտուհանեւ մտադրու-
թեամբար, զի զէթ տեսարեւ երբէք բանա-
ցեն աչք եւ տեսանիցեմք...*

էջ 584— Նորին Յ. Ոսկերեքաւի.
Ին բոն մարգարէիմ որ ասէ. Սաղայն ի Ռա-
միր խռովի ամենայն մարդ: Գլուխ 21—
*Բեր յաժմ, սերելի, ի Դաւթեան երգոցն
յապմտեալանն, եւ ասցուք Նուալու...*—
Հմտ. Յ. Ոսկերեքաւի, Ճաւք երկրայա-
կանք, Վենետիկ, 1802, էջ 672:

էջ 588, զատարակ:

էջ 589—613, միասին:

[28] էջ 589.— Նորին Սրբայն
Յոնանու Ոսկերեքաւի կոտամեղինացուի
նպիտեղութիւն. Ներբազման ասացեալ յա-
ղագս վարուց եւ ճանաչուցութեամ Սրբայն
Գրիգորի Հայաց Մեծաց Հայրապետի. ի
կեկիսմն Հայաց, մինչեւ յաջորդմն էր. ի
խնդրոյ հայագին ուրեմն նպիտեղութիւն եւ.
վարդապետի համագայն Ռոբի Պետկոսոս
սնունմ կոչեցելոյ, եւ այլ եւս յոգնախմբ
բազմութեամն, որք մտաւելայ էին յաւուր
Յիշատեկի մեծանշակ Ռոբին Սուրբ Լու-
սաւորչիմ արեւելեան աշխարհիմ.— Հրա-
չալի է մեկ տան աշար...— Հմտ. Ռոսթ
երկրայականք, էջ 792:

էջ 614, զատարակ:

էջ 615— Տեսնոմ Նախայի վասն յի-
շատակաց մեծելոց ի կաթնաց Գրոց: Գր-
ուխ 27— *Յայտնի են օրէնք, եւ հա-
տառակ են ի ձեռն օրինադրին Մովսէսի,
եւ այլոց մարդարէիք. իւկ կանոնակարք ի
ձեռն տառաքելոց ասուան...*— Հմտ. Մա-
տենապարթիւնք, Վենետիկ, 1805, էջ 357:

էջ 620, զատարակ:

973

ՃՈՂՈՎԱԾՈՅ (ՃԱՌԱՐԱՆ) — 1

Ս. Յակոբ, Արտաշէս

ՌԿԳ=1014

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծառայ 20×14×2: էջք 310: Հանդա-
մանք յա: Թուզք սպիտակ փայլուն: Գր-
քի: Կերակոս: Գրութիւն՝ խորագրները,
սկզբնատողները եւ զլեռնայէրները
կարմիր, մնացեալը սև: Մէջնայ, երկուն,
20 տող: Նստադիր: Համառոտագրութիւնք
դրեթէ սովորական: Կաշկազմ տախտակ-
եայ դրոշմադար: Պահպանակ մաղաղա-
կայ սկիզբը մէկ թերթ, անկէնուար երկու-
թադրով, Սաղմոսի մեկնութիւն: Ստա-
ցոյ՝ Դրեդոր Պար. Պարոնէր:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-10, դատարկ:

էջ 11 — Առաջարանութիւն ճաշի որ
կուի ցանկ — Աւելի, դուխներ, Վերջներ՝
Դիմամարտ Դիւսցն:

Ներքեր մանր նստադարով:

Սա Կերակոս յոյժ անբարի,
Հայկա մոլոր, միտքս է ուղղորդ,
մեղաւք եղեայ եմ զլուի ի կոր,
Եւ աւրինացն եմ յանցաւոր:
քեզ աղաչեմ սրբոյնով բոլոր,
ոյ կարդացողք աւրինաւոր,
դի ես զորոյն եմ մեղաւոր:
ոյ ընթերցողք արժանաւոր,
միշտ աղաչեայ զՀայրն երկնաւոր,
դի յարութեան ժայնի քոզոյ,
անտես չառնէ զազգոյ բոլոր,
Եւ զմեզ միշտ արասցէ
արքայութեան արժանիւոր: ամէն:

էջ 12, կարճագիր — Աւրինայ Հո-
դիդ Սր. Ած. Եւմարիտ, իմոյ մեղաւորիս,
Եւ զսեւեալս իմ ի բարին աւարտեայ Սր.
Տերմայր Աստուածներն, զու բարեխաւ-
եայ դի ի քեզ յուսացան անձինք մեր:

Ա — էջ 13ա — Սկիզբն Գրքատեհնու-
թեան Հաւատաց մկրտութիւն է, զոր պարտ
է քահանային ուսուցանել ժողովրդեա-
նը...:

Բ — էջ 22բ — Ոաղագս Հաւատայ —
Նախ պարտ է իմանայ թէ դիւն է քրիստո-
նէութիւն...:

Դ — էջ 24բ — Յաղակս Գրքատեհի
մարմնոյն մահու եւ խաչին, եւ ջրոյն, ու
եւ ի կազմ, եւ վասն մկրտութեան, յորմէ
մեքքի հաւատովք եւ սիրովք եւ զարմովք.
— Ջրորոյրդ Պաշին եւ դման Գրքատեհի
մարմնոյն դմաւ անկով անձնարին յմ.
բրոնէ դիս աշանչեցն հրաժք...:

Դ — էջ 38բ — Յաղագս Ռ քննութեան.
— Սոսայ Հեռեւեալք խոստովանութեան եւ
ղանաւթնութիւն Որդոյն Աստուծոյ...:

Ե — էջ 50ա — Վասն իմնագեանմ Գր-
քատեհի — Սկիզբն եւ դուխ ամ. տանիք
է տան Մեքեղեան եւ Յայտնութեան Գրքա-
տեհ...:

Ջ — էջ 58բ — Վասն Որովայնսմո-
լայեան — Ոյ թէ քանի յար եւ մեծ կո-
րուտ է տիտ որովայնամոլութեան...:

Է — էջ 66ա — Վասն Շնայեան —
Վայ ամ. մարդկան որք եկին յաշխարհս
յայս անձինք...:

Ը — էջ 74ա — Վասն Զրկմաց է —
Ոյ ժողովորդք Աստուծոյ եւ խորհրդական
ծնունդք վերին Նրուսողմէք...:

Թ — էջ 85բ — Դաւանութիւն տո
Աստուած — Խոստովանիք Համարոյ եւ
անէզ դամեանսրը զերորդութիւն...:

Ժ — էջ 87ա — Յաղագս Գիշերային
Աղաւթիք — Մով է աշխարհս եւ ամ. ք որ
ի սոյ միշտ խորհի եւ դրոշմ...:

ՃԱ — էջ 92 ա — Յաղագս Յիշագ-
նատեացն — Տառերորդ կանոն դրեմ
վասն անէզ եւ մեծ եւ դատն եւ զարհուրելի
մեղացն...:

ՃԲ — էջ 95ա — Յաղակս (Վասն)
Շնայեան — Գրքատեհայք մի անկէին
յաղա շնութեան...:

ՃԳ — էջ 98ա — Յաղակս Խոստովա-
նութեան — Տառն եւ չորս դուխ դրեմ
վասն խոստովանութեան...:

ԺԴ — էջ 101ա — Վասն ամսամա-
գրմաց եւ արուագիտաց եւ իզցցելոցն —
Ողբալով յիւ հոգի իմ հիացեալ զարմա-
նած . . . :

ԺԵ — էջ 118բ — Վասն անեղ հար-
ուածոց կարկտի օր է աստուածաբն խը-
րատ — Բազում պատահաք եւ պայտնո-
ւիք եւ անտունոյ . . . :

ԺԶ — էջ 127ա — Վասն փսխոց եւ
վաշխից տեկօսեաց — Յոյ՛ չար է ընչաօթ-
բոսթիւն . . . :

ԺԷ — էջ 140ա — Վասն օրոյն եւ
մախմախ եւ Յախմախ — Ո՛չ ինչ պիտոյ
եւ յաղակս սերոյ նորապոն ինչ խնդիր . . . :

ԺԸ — էջ 149ա — Վասն չքաւրասե-
լոյ եւ չղատելոյ գհանեանյն եւ զլորդոս-
պետսն — Մթերք սոյոյ եւ աղջամուղջ
արտառութեան զիղեալ ի վերայ իմ կուտին
հանապազ . . . :

ԺԹ — էջ 163բ — Վասն երկվելոյ եւ
զգաշուրքամբ ի Սբ. եռերեւոյն մերձե-
նալու — Ոոսկան ոսկերք իմ զոգու-
թեամբ . . . :

Ի. — էջ 178ա — Թուխտ վասն ռիս-
պիսացն եւ քիմախտոցն — Ահնդ տես-
րէնութիւնք եւ սաստիկ շարութիւնս տե-
սանեմ յոխապահացն եւ զքիմահարացն . . . :

ԻԱ — էջ 188բ — Վասն սակաւ ինչ
զսգալքեան դոր ոչմ ապշախարքն — Յան-
կարծ զոգանա եւ աներեւոյթ յափշտակ
զմիտս մարդկան տատանայ . . . :

ԻԲ — էջ 194բ — Ընդդիմամարտ դի-
ւաց այս մուտց տալարից, եւ դիւտտը-
սսոս քերմատտոցմուտց ախտաւորութեանց
վախատիլ — Արդ տախանեացս անբաւից
հրաշքոս հանդերձի . . . :

ԻԳ — էջ 197ա — Համալուտ ժո-
զովեալ ի կամօնաց Սրբոց Հարց :

էջ 223բ — ՏՈ. Յսեանու Միւղղակու-
մոյ Կոշումն Ապաշխարութեան :

էջ 229ա — Կամոն զգաշաւոր քանա-
մայից :

էջ 232բ — Վասն զգաշութեամբ ըս-
պասաւորելոյ Սբ. եռերեւոյն :

էջ 236բ — Ռեհանմու Ոսկերիւմնիմ
Յաղակս սահմանի կամեաց կորցաւորաց,
որ զամ ի խօստովմութիւն :

ԻԴ — էջ 264բ — Դաւանութիւն առ

Աստուած — Արդ պարտ է հշմարիտ դա-
ւանդին հաստալ . . . :

ԻԵ — էջ 268ա — Վասն Աղեղեղն
երկնից — Աստուածաբն զբրքն սեւ թէ ա-
բար Ած. զյուստուրս . . . :

էջ 280բ — Կամոն քանամայիցն, ա-
ռամնիմ ըմբիցն ոչ առաջի ժողովրդեան —
Կարգեցին Առաքեալքն եւ եղին հաստատու-
թեամբ . . . :

էջ 293-310. զաստուրկ :

Ռիշատեկարան Գրչի. — 1614

էջ 291ա —

Տէր Գրիգոր աշրդ պատուական
եւ պատրիարքը սրբադան,
դու եւ ընտրեալ եւ անհման,
Եպիսկոպոսարդ հրաշադան,
բղձառարանըս զանազան
ժեղ եղիցի հաճոյական,
ո՞ք եւ ընծայ եւ յիշատակ
կապցի ի դուռն Սուրբ Յարութեան,
ի Սուրբ Բագաքն յերեսադէմ,
որ Բրիտանիան է Գերեզման,
ի յախտաւորդ պատուական,
Սուրբ Յովորեանքն զըլխատման,
Յորժամ կարդաք զայս քաղցրաման,
զմեղ յիշեցիք միշտ անխափան,
եւ զայս յիշեք առ Տէրն Բան,
որ է տարեւելոյ միշտ յախտեան,
եւ կիրակոս մեղաց զերի,
որ ցնորեալ կամ յախտաբնի,
յարուն ցաւաք երբայի,
հոգիս է սեւ ի մէջ մարմնի,
բղձառարանըս կաղեցի,
մատամբ իմովոր զբնցի,
զոր յիշատակ առ յեղիցի
Տէր Գրիգոր Պատրիարքի,
կանաչեցեալ վարժի ի թրբին,
եւ բարունակն աղկալալի,
պրտոցով լցեալ յոյժ զովկի,
եւս առաւել զարմանալի,
որ միշտ տուցի զպատուին ի ծամի,
բոտ բանին Դուրս մարգարէի,
որ եւս զբրեղ պատուի բարի,
բղձառարանըս ցանկալի:
Արդ ապաշխարութեան յիշի,
զգաշք մանկունայ Սուրբ Արիսի,
թէ վարդապետք անուանի,
թէ Եպիսկոպոս տէր պատուի,

թէ քահանայ կամ մանդաթի,
կամ տարկաւադ յատիճանի,
որք ընթեռնութի յատենի,
յիշման տունէ դմեղ արժանի.
րովայր վանացն երանելի,
և զմիաբանքն իւր լրծակցի,
զի աղաւթիւք ձեր հաճելի,
կամքն Աստուծոյ միշտ քաղցրացի,
արժան տունէ իւր սուրբ ձայնի,
թէ եկայք արհնեայք ծառայք բարի,
և աւրհնութիւն Փրկչին տացի,
երրորդութեանքն միակի:

Ի Հայոց մէծ թղականին,
Ռ[հաղար] Կ[վաթուռն] ու Պ[երեք]ին,
Սայ դրեցաւ ի Սուրբ Բաղաճն յերու-
սաղէմ, ի դուռն Սուրբ Յակոբին, որ է
ուրհնեայ յախտանան ամէն. եղիցի, ե-
ղիցի:

Յիշատակ է զերքս Դերիոր Արքեպիս-
կոպոսին և ծնաւդացն իւր Մարգարին և
Թուրուանդին, ի քաղաքն Սբ. յերուսա-
ղէմ, ի դուռն Սբ. Յակոբայ, Թվկ. ՌկԳ:

974

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Երեւ քաղաք

ՌՁԳ=1634

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 20×14×4: էջք 796: Պրակք
ԺԹ+ԺԴ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասա-
րակ, Գրեշ՝ Ներսէս Արեղայ, Գրութիւն՝
խորագիրները, սկզբնատողերը, յաճախ
գլխադիրները, և վերջին մասերուն մէջ
յնարանները կարմիր, մանցեալը սեւ մե-
լանով, միասին, 28 տող: Նոտրագիր մա-
քուր: Համաստապրութիւնք սովորականէն
քիչ մը աւելի: Կարմրագործ վարդադիր,
լուսանցադարդ և գլխադարդ էջ 3, 297,
465, 555, 662: Կաշեկադմ տախտակեայ
դրոշմադարդ: Պահպանակ մալաղաթեայ
սկիզբը և վերջը մէկ մէկ թերթ դատարկ,
Սկիզբը նոյնպէս երկու թերթ թուղթ:

Ա.— ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ ՊՈՐՓԻՒՐԻ.— 6

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3.— Ներածութիւն Պորփիրի. —
նյուր հարկաւորի Գրիգորիէ...:

էջ 23.— ... ալ շատ են և սոքա ի
մէկնութիւն սոցա, և ի հասարակութեան
յանդիմանակացութիւն:

Բ.— ՎԵՐԼՈՒԾ. ՆԵՐԾ. ՊՈՐՓԻՒՐԻ.— 8

Դաւիթ Ներգիծացի

էջ 23.— Հանդերձեալ հոնկերմ Աս—

տուծով սկիզբն տունէ առաջիկոյ չարա-
յրութեան...:

Մաւոյ.— Լուսանցներու վրայ տեղ-
տեղ կան մանրատառ լուծմունք:

էջ 115.— Կատարումն եղն միայ մա-
սիմ շարագրութեանն Պորփիրի: Ցաղագս
համրակամաց տեղից և տարբերութեանց,
առաջիկայ տեսութիւն.— Ըստ խոստմանն
մերում, յետ րանի ստեղծանելոյ զհինգ
րարբառոյ, բեր զհասարակութիւնն նոցին
և զգանալանութիւնն յարադրեսցուք...:

Գ.— ՄԵԿՆ. ԱՄ. ՋԱՐ ՏԱՆՁԵԼԻ

Ն. ՇՅՈՐԵԱՅԻ

էջ 124.— Մեկնութիւն Դաւթի փիլի-
սոփայի որ ի կատարումն մտքիմ տառի, որ
վասն փորձմանց իմաստութեան: Ասացեալ
ՏՈ. Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի. ի
խոյնայ մամեմ Ստեփաննոսի սիրոյի ի-
մաստութեան.— Ձինդիր հոգեւորական
հաւատով և սիրով հայոցոց պարտիմք
տալ յօժարութեամբ բոտ հրամանին Տա-
ւրն...:

էջ 140, դատարկ:

Դ.— ՅՂ. ՍՏՈՐ. ԱՐԻՍՏՈՏԵԼԻ

Մովսէս Քերթազ

էջ 141.— Մովսէսի Քերթազի,

հաղագս Ստորագութեամ Արիստո-տելի.— Ստորագութիւնք՝ ճարձհատու-րիւմք տնտեսման, կամ քննարկութեալ, այսինքն գնքաբիւնման քննիչայ: Իսկ տասնմէ, ժ բանին որով հաստատուի եւ հիմնաւայ ամ: Կենդանեաց եւ ոչ կենդանեաց: Եւ ժ բանն եմ այստէիկ:

Նախ գոյացութիւն: Երկրորդ քանակ, երրորդ արակ: Չորրորդ առիծ: Հինգե-րորդ ուր: Վեցերորդ երբ: Եւթներորդ կալ: Ութերորդ ասել: Իմներորդ առնել, Տասներորդ կերել:

Եւ առաջին տօի ըստ բառի լուծման, գոյացութիւն, էւրօն: Երկրորդ, իսկ բանակն՝ քիւ արշափաւքեան գոյ: Երրորդ, իսկ որտեղ՝ գոյն: Չորրորդ, իսկ առիծայ, առ որ տօի, հայր առ օրդի: Հինգերորդ, իսկ մարդ, տեղի: Վեցերորդ, իսկ երբդ՝ ժամանակ: Եւթներորդ, իսկ կալդ՝ մօտիկ կամ յառնել: Ութերորդ, իսկ մանկդ՝ գէմ ունել, կամ հանդերձ: Իմներորդ, իսկ առ-նելդ՝ վարել կամ սովել: Տասներորդ, իսկ կրելդ՝ դատիլ կամ հալածիլ, եւ որ այս-դիսիք յայլմեանցն մեզ հղանին:

Եւ արդ ընդ այստէիւք բնաւորեալ ամ. յէականց, յորտ տնիմարիմ է յաւելուլ կամ պակասեցուցանել: Եւ արդ այսպէս ունիմք գոյացութիւն արգիսի ինչ:

Նախ, մեծիմ եւ տնիմ, որ է գոյացու-թիւն: Երկրորդ, եւ եւ եւականցութեան, կամ քառականցութեան: Եւ եւ քառականց: Երրորդ, ունիմ եւ գոյն, սպիտակութիւն, կամ սե-ւօրիւն, այն է արական: Չորրորդ, ունիմ եւ մեծութիւն կամ ազգաստութիւն, տէրու-թիւն կամ ծառայութիւն, այն է ասիւն, Հինգերորդ, եւ եւ ի տնիմ, կամ ի բազա-նիս, այն է մարմ: Վեցերորդ, ծնայ, կամ եկի տայօր, կամ յերեկ, կամ յեռանդն, այն է երբն: Եւթներորդ, մօտիմ կամ յառնիմ, այն է կայմ: Ութերորդ, ունիմ եւ գանձ, կամ դաստակելիտ, այն է ունիմ: Իմնե-րորդ, վարել կամ սովել, այն է առնել: Տասներորդ, դատիլ կամ հալածիմ, այն է կրել:

Եւ գառն սահման ունիմ ամենայնք՝ եւ ոչ է հմար պտկաւել, կամ յաւելուլ, ժ բանիս. այլ տիրեալ է սա մարմնոյ: Վա-նորայ հարկ է մանչել գզանազանութիւն սոցա ի միմեանց. զի մի խառնափնդոր ե-

զիցի իմացումն էականց: Եւ վառն ունո-րիկ երկարաւոր է մանչել գոյացութիւն, զի մի գոյացութիւն եւ գրեւորիւմ, եւ գեատա-րականց պատահումն խառնակեալ, մի օք կարծիցէ զոյ պատուով, այլ երեքի եւ տեա ի միմեանց: Վասնզի մանչիւն է գոյացու-թիւն, եւ ապա ի մեա եղանիմ տառեալք պատահարք, որք հաւատարմաւոր ունիմ գամնիցն, մտրմեցն գմարմեցն, եւ գե-զիքն գեազեցն, եւ ոչ որոշին ի միմեանց յատկութեամբք. եւ զգոյ սսին տայօրիկ, այլ հասարակ եւ գոյք ամենեւին, գոյու-թիւն ըստ գոյութեանդ անուան, եւ պա-տահ ըստ պատահման: Իսկ ապա յետ այ-նորիկ՝ բնութիւն ի վերայ եկեալ գատնի ի միմեանց հողերձ պատահումքն, եւ ցուցանի պատահականութիւն, եւ ամպաս-տութիւն երկաքանչիւրցն: Վասնզի բնու-թիւն ի գոյութեան վերայ տօի, եւ գոյու-թիւն՝ յամենաւորութեան վերայ հաստատի,

Եւ ժ ստորագոյթիւմք, ժ ետեղեան անանաք. այսինքն, ազգականց: Վասնզի ի բազումս բաժանի, որպէս ազգն, յարց տ-սելի է՝ եւ գորգիտութիւն. առաջին ստե է՝

Առաջին գոյացութիւն: Վառնզի գա-ւնիցն ամենատարաւ տօի, եւ ապա բաժանի, սա. Ունի յերկուս, ի մարմնիմ՝ եւ յամարմ-նիմ: Իսկ ամարմնիմ դարձալ բաժանի ի սոսա յլստուած եւ ի երեշտակ. ի շունչ, ի հազմ, եւ ի միտ, եւ ումեք ի սոցանի գատուցեալք ի մարմնայ. այսինքն լստու-ած, երեշտակ. եւ ումեք եւ որ երբեմն լինի ի մարմնի, շունչք, միտք, օդ: Իսկ մարմնիմ բաժանի յայտոսիկ, յանառ, յա-ննկանս, ի կենդանիս: Եւ տնիմ բաժանի, ի հազ, ի քար, յերկայս: Իսկ տնիկանիմ բա-ժանի, ի բոյն, ի տուն, ի կենդանի: Իսկ կենդանիմ բաժանի ի մարդ, ի շարժատանի, ի սողուն, ի լուղեակք, ի յաշունս: Բաժա-նիմ տեղա գարձալ մի մի յառիտս, յամր մարդ՝ կամ յամր ձի, կամ յամր քոյուն, լկոյ տայօրէ՛ մախ յերկու տեսակս բա-ժանի, եւ ապա երկուքեան տեսակքն դարձ-նալ բաժանի ի տեսակք՝ եւ յանաստ: Եւ արդ ճակիկն գոյացութիւն, մեմ մարդ, կամ մեմ քոյուն, կամ մեմ տուն, իսկ երկարայ գոյացութիւն, ազգ կենդանեաց՝ եւ ոչ կենդանեաց. որպէս մարդ, երեշտակ, քոյս, տուն: Իսկ երրորդ գոյացութիւն,

կենդանի եւ ոչ կենդանի, աճական, աման, իսկ չորորորդ գոյացութիւն մարմին եւ ամբարմին: Իսկ եինկեբորդ գոյացութիւն, էութիւն ընդհանրական, որ գամենիցն ասի ամորոշաբայ. այսպէս բան գոյացութեան, զորս պարտ է հանրագոյն եւ բնին: Եւ արդ՝ ի ռոտա եղանին պատահումն Թ, որք եւ տեղ ասին. եւ եղանին սեռես այսպէս, վասնզի եւ տաք ի բազումն բաժանին:

Արդ՝ որակութիւն բաժանի յայտասիկ, Ոսկին յերկու տեսակէ, յունակութիւն եւ ի տրամադրութիւն: Եւ ունակութիւն ասի բնականն՝ եւ դժուարափոխն, այսինքն՝ զորս ի ծնունդնէն անուսցումէ, գոյուն հոգեկանս՝ կամ գոյամեականս, որպէս խարտէշութիւնս, կամ քիւութիւն, եւ իմաստութիւն, կամ առաքինութիւն, իսկ տրամադրութիւն, զոր ի կեանս մեր ստանումէ գլխառացեալդ մարմնական կամ հոգեկան: Եւ դարձեալ մարմնականս արդ՝ բաժանի ի գոյնս, ի դեղնութիւն՝ կամ ի կարմրութիւն, յառաջութիւն՝ կամ ի հիւանդութիւն, ի գորութիւն՝ կամ ի տրկարութիւն: Իսկ համագոյնականն մարմնայն՝ բաժանին՝ ի քաղցրութիւն, կամ ի դառնութիւն: Իսկ հոտ հոտոտելեաց յունջն, բաժանին ի բազում տեսակս, ի մուշկ, ի շուշան, ի վարդ, ի մանիշակ, եւ որ այլ հոտք եւն նմանապէս տոցա: Իսկ ըստ հոգւոյն որակութիւնք բաժանին Ոսկին յերկուս, յիմաստութիւն եւ յամտութիւն: Եւ դարձեալ ստա մի մի բաժանին յառաքինութիւն եւ ի չարութիւն: Եւ դարձեալ առաքինութիւնք բաժանին՝ ի եկեղեցիւն, ի խոնարհութիւն, ի քաղցրութիւն, յեղբայրսիրութիւն, յազգասիրութիւն: Եւ դարձեալ չարն յայտնելի տեսակս, ի քնդիւն, յամբարտաւանութիւն, ի դառնութիւն, յատեցողութիւն, յազգասիրութիւն, յոխակալութիւն, ի ստութիւն, ի կեղծաւորութիւն:

Սոյնպէս՝ եւ բնական, բաժանի Ոսկին յերկուս, ի մարմին, եւ ի բան: Իսկ բանն բաժանի. ի վանս, ի քիւս, ի դատական, եւ ի քվական: Եւ վանզն բաժանին ի բազումս. որք գկնի միմեանց տաղին, որք եւն այս. Ա, Բ, Գ, եւ այլքն: Իսկ նմանապէս եւ քիւնք բաժանին ի բազումս, ի մի. յերկու, յերեք, եւ որ ի կարգին: Եւ եւն ստա

որիշք ի միմեանց: Գի ոչ հասարակ սահմանի հարկաւորապէս տաղին գկնի միմեանց: Վանզի ոչ ը միայն եւն տասնն մասունք, եւ կամ ինն, այլ եւ բազմաց հանդիպին: Սոյնպէս Բ, եւ Գ, եւ Դ, եւ Ե: Վասն այստիկ տարորոշք եւ որոշեալք: Եւ այսպէս բանն որոշեալ եւ տարորոշք տարին. Վասն զի ըստ արձայնութեան գոյ հանդիպեալ տաւունք. Գի ի բազում յայս ունան պատկանին եւ շարաշարին, որպէս եւ արձայնութեանդ անուն, ոչ քէ միտմ ունեք գոյ յարմարի, այլ բազմաց. եւ այսպիսիք եւն մեծանայնք: Արդ ցայսվայր յազգս բունի, եւ անուան եւ դասու, եւ քուի. եւ վանզի: Իսկ արդ՝ եղիցի եւ մարմնայն, որ բաժանին ի գիծ, եւ ի մակերեսութիւն, այսինքն ի լայնութիւն, յերկայնութիւն, չափին եւ եռականգուն, կամ քառականգուն, կամ որ ի կարգին մինչեւ ի կատարումն յաւոյն:

Այսպէս եւ առինչն բաժանի Ոսկին տեսակս ը, որ եւն այսք. ունակութիւն, եւ տրամադրութիւն, սգայութիւն, մակացութիւն, դրութիւն: Եւ այսպիսիք Ոսկին առինչն:

Եւ ասին առինչք, որք միանգամս որինչ եւն, այլոց ասին գոյ. եւ կամ որպէս եւն առ այլք: Վանզի ունակութիւն, ուրումն ասի ունակութիւն, եւ տրամադրութիւն՝ ուրումն տրամադրութիւն, եւ գգայութիւն, ուրումն գգայութիւն, եւ մակացութիւն, ուրումն մակացութիւն, եւ դրութիւն, ուրումն դրութիւն: Եւ բաժանի դարձեալ ունակութիւն եւ տրամադրութիւն ի բազումս. ի վեր առացեալ ունակութիւնն, ի սպիտակութիւն, ի սեւութիւն, եւ ի դեղնութիւն, եւ որակաց ի ստա՝ ասին գոյ առինչքն: Վանզի սեւան. եւ սպիտակքն, եւ դեղնան, հակապայքն եւ միմեանց. իսկ այլն՝ ոչ եւս, այլ որակ միայն: Նոյնպէս նեղն՝ եւ ընդարձակ, դոյր՝ եւ դրժւար, խոր՝ եւ ծանձալ, մուրք՝ եւ լայն, կարն՝ եւ երկայն, ճշմարիտ՝ եւ ստում, ջեր՝ եւ ցուրտ, կէտ՝ եւ կրկնապատիկ. տիւ՝ եւ գիշեր, լոյս՝ եւ խաւար. ամենեւեան ստա՝ առ միմեանս ասին, եւ առ միմեանս ճանաչին: Վասն այսորիկ ստին առինչք: Սոյնպէս եւ հայր՝ որոգոյ ասի հայր, եւ տէր՝ ծառայի տէր. եւ նմանի՝

ուրումն ունեւ, եւ համզէտմ' ուրումն համ-
զէտ. եւ զոյգմ' ուրումն զոյգ:

Լեղ աշապէս ամենեքեան. ամամբ ու-
նակաւորք. ունեմ տրամադրականք աս-
տինչք ասին. իրքն ասինդունակք: Վա-
սընդի արում զգայալքիւն ասին՝ եւ րա-
ւանին ի միմեանց ի տեսակս. եւ ի զգայա-
լքիւն. եւ ի Ե մարմնականս. արք եմ այս-
պէս. տեսաղեւիք, տեսանելեաց ասին, լլ-
սելիք՝ եւ հոտոտելիք, հոտոտելեաց ասին
հոտոտելիք, եւ որ այսպիսիք եմ: Սոյնպէս
եւ խողտումն. խողտելոյ հն. մարմա-
ջումն՝ մարմաջելոյ եմ. եւ ցաւելոյն՝ ցաւ:
Այլ զայսքիլ զգայական եւ մարմնական
ասինչք:

Յես այսորիկ մակացութիւնն քա-
ւանի ի Ժ տեսակս. եւ իւրաքանչիւր ս-
ւանի առինչս այսպէս: Քերականութիւն,
հերականին կոչի. եւ ճարտասանութիւն՝
ճարտասանին. եւ քննաստութիւն՝ քննա-
սին. եւ քանականութիւն՝ քանակա-
յէս՝ եւ երկրաչափութիւն. եւ բժշկու-
թիւն, եւ աստեղագրաշխութիւն. ամենեք-
եան ստա առ սմն ասին. վասնզի առինչ աս-
սին: Սոյնպէս՝ եւ դրոշմիւն ի քաղամ տե-
սակս քաղամի. ի կացութիւն. ի կզգմաւո-
րութիւն. յանգայտութիւն. ի խաշորու-
թիւն. յզրկութիւն: Սոյնպէս եւ Քնդի. եւ
յեւն, ուրումն ասի քեւ: Վասնզի քնդմ քե-
զաւորի. եւ յեւն քեւաւորիմ ասի: Սոյն-
պէս եւ ուրմ, որ է տեղի. ի քաղամ տե-
սակս քաղամի: Նախկին յլստութեմ. վա-
սընդի Ոս է Ոսխկին տեղի ամենեքուն. որ
յերկինս. յոյ, յերկիր. ի ծով. ապա ի սո-
ցանէ յերկիր քաղամի յաշխարհս՝ որք յա-
յորտա երկրի. եւ աշխարհս քաղամի ի գա-
ւառս, ի գիւղս, ի քաղս, ի տունս. յորոց
ես ի ճոցանէ միում զոյ հանդիպիմ:

Երբն՝ ժամանակ երրորդ. ճերկայ,
անցեալ, ապաւանի: Ազոտ քէ ըստ կենսա-
լաց՝ դարուց դարուց զիցիմ ժամանակ
ընտրեալք, յանցելումն հնկեակն Էլլիցի՝
առաջիմ մարդավն. իսկ ճերկալիւն. վեց-
եակն եղիցի սահմանաւ՝ երկրորդ մար-
դավն. որ է երկրորդ Աքամ՝ Յիսուս Քրիս-
տոս: Եւ ասպանին. ի դարմ որ ի համօրեմ
ամենայն ազգի յարեալեանն, պորդեաց
եւ տանգեաց ընդամական: Այս է քաղա-
մումն՝ եւ տեսեալ՝ երբին:

Նա եւ կայր քաղամի յամառ տե-
սակս. յոտմ կայ, ճստի:

Նա եւ ունեղքաժամի ի քաղումս.
այլ յայտակի. ի զլոյսն պսակ ունի. մամ-
եակ՝ պարանցիմ. այսոքիլ մարմնոյք,
իսկ իոգեկանն. որ մոկողութեամ մա-
սունս աւել ասի. իմաստութիւն ինչ. կամ
քերականութիւն:

Եւ՝ ՍՏՈՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ — 7

Արիստոտէլ

Էջ 147. — Ստորագրութիւնք Արիստո-
տէլի. որ կուչի յունարէմ՝ կարիզորիայ —
*Հովանաւոր ասին՝ որոց առնանք միւսն
Հասարակ, իսկ բոտ առնանք՝ բան զոյս-
ցութեան այլ...*

Մանօր. — *Լուսանցքներու վրայ կան
մանրատուութիւնք:*

Էջ 291. — Ուղագոս սուրբայ. — ԲԱ. Ու-
նելք՝ ըստ յորոյս յեղանակս ասի... ՄԿ.
— Ի տասնեց տասնեկոց ասորպութեանց,
մի Եւոյ Է ունելս, Է ուսուցանել նայսմ
տեղիք յաղապս սորա...

Էջ 296, գատարի:

Ջ. — ՊԵՐՈՒՄՈՒՄՆԵՐԱՍ. — 7

Էջ 217. — Սկիզբն եւ ճաշագործութիւն
զորոցն, որ ասի ըստ յաւուց Պերիպրոնե-
լիսն, եւ նայրէն Յաղագոս Մեկնութեան.
արտադրեալ ի մեծ հելլենացոց իմաստասե-
րէմ՝ Արիստոտէլէ. եւ յարգամեալ եւ
մեկնեալ ի Կուրք Զիլիսոփայէ. — *Նախ՝
արժան է զնշել, զի՝ եւ առնան, Է զնշել
սոս...*

Մանօր. — *Լուսանցքներու վրայ տեղ
տեղ կան մանրատուութիւնք:*

Էջ 403. — Պրակ ԼԴ երաղ. — ԲԲ.
Լիւս, նմանապէս ունի Է բարբոյն, զի բարբ
Է... — ՄԿ. Յեւ այսորիկ զնէ միւս Էս-
մեռնարկութիւն ի վերայ նորին տեսա-
թեան...

Է. — ՊԱՄՍ. ՅԱՂԱԿՄ ԱՇԽԱՐՀԻ. — 2

Էջ 409. — Արիստոտէլի իմաստասիրի
դոյնք առ Ազելսանդր քաղապ. Պառ-
մութիւն Յաղագոս Աշխարհի. — *Իսկ բարբոյն
տեղամ ինչ աստուածային ինչ, Է բարբ-
բախեալ ճշմարտապէս իր...*

Ը.— ԹԱՂԱԳՍ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՆԵՐ.— 2

Էջ 436.— Արիստոտելի, Յաղագս Առաքինութեանց, գրեալ առ Ազնկսանդր Թազաւորն.— Գովելի են գեղեցիկքն, եւ պարսակի պարչեկքն...

Էջ 441.— Մատուց Մարմնայ.— Ուղեզ է մասն մարմնայ՝ զշողկապ կենացն ինքս ունելով...

Էջ 445.— Ապացուցական հակադրութիւն:

Էջ 446-458, դատարկ:

Թ.— ԼՈՒԽՈՒՆԻՔ ՊՐՈՓԻԻՐԻ.— 3

Գր. Տաքեւացի

Էջ 459, դատարկ:

Էջ 460.— Գոյացութիւն...

Էջ 461.— Այս իմ է ի Բնարանն Պրփիրի.— Հմտ. Թիւ 791:

Էջ 465.— Նորիմ Գրիգորի աշակերտի, Համառոտ տեսութիւն ի Գիրն Պրփիրի.— Սոյր, Եւ, գոյ լսի, Դարձեալ, եւ զոյ, ընդհանրական եւ հասարակ են...

Էջ 560, դատարկ:

Ժ.— ԼՈՒԽՄ. ՍՏՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՆԵՐ.— 3

Գր. Տաքեւացի

Էջ 551.— Այս իմ է ի գիրն Ստորագութեանցն:

Էջ 555.— Եսամեծիմ Յովնանու, Հայոց փնիստփայի եւ վարդապետի, Հուսէրոսն Համառոտ վերլուծութեան Ստորագութեանցն Արիստոտելի, ի Գրիգորէ աշակերտէ.— Ստորոգութիւնք վասն այն կոչին, զի տասնեքինն աւ. սեռականագոյն սեռք են, եւ ի վերայ տեսակաց ստորոգյին...

Էջ 560, Թ. 791:

Էջ 659.— Այսպէս առ այս.— Եւ յեղ-կելի զբշակս Ներսէս Արեղայ աղայեմ յիշել ի Տէր:

ԺԱ.— ԼՈՒԽՄ. ՊԵՐԻԱՐԲԵՆԻԱՍԱՆ.— 3

Գր. Տաքեւացի

Էջ 659.— Այս իմ է ի յաւմուծա Պերիարբենիան գրացն.— Հմտ. Թիւ 791:

Էջ 662.— Նորիմ Եսամեծու Որոտնեցոյ, Համառոտ լուծմունք Էրիարմէնիաս գրացն, ի Գրիգորէ աշակերտէ.— Սկիզբն եւ նախադրութիւն: ԼԺ. Նոյն նախադրեալ բանքդ, նոյնդ է եւ սկիզբն զբաց...

ԺԲ.— ԼՈՒԽՄ. ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՆԵՐ.— 5

Գր. Տաքեւացի

Էջ 773.— Նորիմ Գրիգորիմ աշակերտի, Յովնանու Մեծի, Համառոտ լուծմունք Առաքինութեանցն Արիստոտելի.— Ջի յետ Աշխարհաց Դրոյ, ԼԺ. Աստ կարգէ վասն չորից...— Հմտ. Թիւ 791:

Էջ 780, դատարկ:

Էջ 787.— Այս է Արիստոտելի իմաստասիրութեան ծառն:

Էջ 791-790, դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1634

Էջ 784.— Փառք ամենատարբեր դասերն եւ մի Աստուածութեան Հօր ամենակալի, Որդոյն Միաննի, եւ Հոգոյն Սրբոյ փառակցի, յամ. յեղեկանաց, Հրբեղեկանց եւ Հողեղեկանց, դատարկաց եւ Հրբեղեկանց, բանաստեղծաց եւ շնչատեղաց, երկնատեղաց եւ երկրատեղաց, եւ յամ. ստորածոց, յախտանախտանից, ամէն:

Կատարեցաւ զերգս զովիլի:

որ շարադրեալ է Պրփիրի:

Ինչին զբշակս փանաքի:

յոյժ փափաքածոր զսոյս զբեցի:

Որ եւ անուն իմ որջորջի:

Ներսէս անուն արեղայի:

Երկրի կրոյս արարացի:

անեալ եմ ի Երեւ զաղագի:

Ի Մեկնութեանցն Յովհաննի:

արի եւ սուրբ եռամեծի:

աշակերտին իւր Գրիգորին:

Ի բնարանիցն Պրփիրի:

Թշականիս Հայոց մեծի:

Թ(= Հաղար) ու Ջ(= Եսամեծ) երեք շարի

(Այսպէս անեղ կ'աննէ, էջ 785, որուն մեծագոյնն մասը կը մնայ պարագայ):

975

Ի Ժ Ե Կ Ա Ր Ա Ն. — 8

(ՃԶ. Գործ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծառայ 20×14×3.5: էջ Գ+382: Պրալիս է+Թ. բայց ոչ կանոնադր. Հանդես մանք յառ. նորոգութիւն կրած է. եւ կան սխալ գրասած թերթեր: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝ խորագրերնք եւ զյիսպիւրնէր կարմիր, մնացալը սև: մէյանոյ, մենայոյն մասը երկարն, տողք՝ ալլաղան: Դասարայիւր ալլ եւ ալլ զրիչներէ: Համա-ստատարութիւնք զրեթէ սոգորական: Կաշկոյց մասնատակայ: Պատկանակ մաղա-դաթկայ սկիւրը եւ վերը մէկ մէկ թերթ, երկաթադիր աւետարանի մասն, կողքին սո-մուր կայած: Թերեւս վերջին ստացողն է Լևոնապի տիրացու Սարգիս Բժիշկ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 11. — Յոյժ ոչտակն ներդարծու-թիւն քանդէ անդիւստիւն, որ աւելք մանի-յայս կղկղ կամ կուտ, զի միայն Մանիւրայ յատնի, եւ ոչ ալլ տեղի...:

Կր թուէ օլուտները առանձակ մը ծանր ցուերու եւ թունասրումներու զէմ:
էջ 12-7, դատարկ:

Ա. — ՈՒՍՈՒՄՆ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

էջ 1. — Ուսումն բժշկութեամ է այս: Յետեցմ կացցեցա՞ն Բժ գայս ուսումն որպէս ուսումնէ պիտի: Գիտացիք որ յա-սա՞մ կու յիշենք զմէկարանին զգոյին, եւ ալլ խօսք որ ասացին առաջինքն եւ վեր-ջինքն թիրարն...: Լմիմ. Տաշեան, Յու-յակ, Թիւ 135:

էջ 1ր. — Այս է ցանկ գրացմ Մարդա-կաղմարեամ: ԼԵՄԸ, զլուսնիւր:

էջ 3ր. — Ա. — Յատկէն զուտն յի-շենք զմէկութեան զուսումն եւ զնորքն եւ զգորութիւն...: Լմիմ. նորք, էջ 428:

էջ 3ր. — Նրկորդք՝ ցուցանէ զմէկու-թեան չափն եւ գրածին մէջն: ուր Հոտնի եւ քանի բաժանի...:

էջ 6ր. — Երբորդն՝ որ յիշէ զնիւթն եւ զմիգանն թէ որպէս է եւ զյափ նիւթ-րուն...:

էջ 10. — ԺԶ. — Վասն ստեղծման Հա-յարչարին:

էջ 16. — ԻԲ. — Վասն ստեղծման Ծը-ծերուն — Գիտացիք որ Ծրծերն թուէ միւս է եւ շերեանին երանին յինքն կից է: եւ իւր զգորութիւնն ալլ եւ որ զմանուկն կերակ-րէ...: Եւ թէ կնկան ձախ ծիծն թուած յիննայ զաշակէ որ աղջկէ մղ կնիկն, եւ թէ ալ ծիծն թուած յինի՝ նա կարծի տը-ղայ մղ կառնէ զորն:

էջ 22. — ԻԲ. — Վասն ստեղծման Լ-բաննուն:

էջ 23. — Լ. — Վասն թուրի զառոյ-նութիւնն պանելոյ կածօքն Լատունոյ...:

էջ 29ր. — ԽԱ. — Վասն աշխատելու թուրիւրն — Առ Մուհամադ Զաքարայի որդին թէ աշխատելն զուտն քանայ եւ զե-րանինն ալլ...:

էջ 32ա. — ԾԴ. — Վասն նշանացն կե-նաց եւ մահու շիւտնիւր — Գիտացիք որ Հիւանդին աղէկ նշանն ալլ եւ որ Երես զոյնն ի տեղն յինի...:

էջ 33ր. — ԾԵ. — Երեսք զօղն առ-բաղարին:

էջ 35ա. — ԾԴ. — Խաք Համարակն եւ պիտեան եւ ոչտակար...:

էջ 32ր. — Ա. — Կատարեցաւ զիւրք մար-դակաղմութեան եւ ծնրդեան եւ ուրդեան աղայի ի յորոմայնէ մօրն եւ թուրիւրին տ-ոսողլութեան եւ զերակ նախաշին եւ զպօ-րանն Հիւրնդին եւ զնշանին, եւ զառաջա-դատութիւնն եւ զփոխումն ի ցաւէ ի ցա-ւ: Հիւրնդին եւ զօղերն եւ եղանակքն եւ զքա-միքն ԺԲ, եւ զերեսք զրեութիւնն եւ զգո-տութիւնն եւ զվասան որ աւելին Հասցնէ, եւ ալլ զգաղքնուն զօղն եւ զդատութիւնն եւ զիւտն որ աւելինն կու Հասցնէ: Եւ ալլ զչորս խառնուածքն որ յաւելն ի մարդն եւ զիւտն առնէ: Երեսք զՀիւանդութեան

նշանն, եւ պան խտնն նշանն եւ պէտքեր եւ զպատարասութիւնն եւ զթաղիր եւ զոր ի պէտք է նոցա, եւ լծացուցի վտաքն իմաստասիրացն) եւ թշկապետաց առաջին եւ վերջին, եւ փոքր եւ համարօտ արի վինքս որ ոյ կարդա եւ կամ օրինակէ նա շատ օգտութիւնս ւտնու ի բանէս այսմիկ որ գրեալ եւս պաշ վասն օլտութեանն մարդոյ. եւ որ օլտի ի սոցանէ կարդալով կամ օրինակելով՝ ողորմութիւն խնդրեցէք շինողիս հոգուն զգրոցս պաշ եւ Տէր Ած. յիւէ զձեզ իւր միւսանկամ պալուստն ամէն.— Հմմտ. Տաշեան, Յուլյակ, Թիւ 135, էջ 428:

Էջ 62ր.— Այլ կու յիւծմ զլուր պեղեցիկն...:

Էջ 63ր.— Դուռն Ախրապատմուն որ է ամ. ցեղ շարագմուն.— Յառաջն զճուլպան յիւնեք ի յառաջին դուռն եւ զեր ամ. զօրութիւն, եւ է ինքն գլուխ ամ. շարապնոյ եւ ըմպելեաց...— Հմմտ. նոյն, էջ 428:

Էջ 67ա.— Դուռն ամ. ցեղ ըստպնուն:

Էջ 67ր.— Դուռն ամ. ցեղ փարվարտանուն որպէս սնուցանեն կամ պահեն:

Էջ 70, Համարեա դատարկ:

Էջ 71ա.— Պալատան, Հայ. Մեռոնի ծառ ասէ, Ֆո. պալատի ասէ, ինքն ծառ է, յեղիպտոս բուսանի...:

Էջ 71ր.— Հապլըպալատան, որ է պալատանին պտուղն...:

Էջ 84ր.— Սարքաքան պանրի, որ է ծովուն խէչիփարն, որ է խեցդետին...:

Էջ 85ա.— Սակաւոնի, որ է սաղմոնիայ, որ է մահմուտան...:

Էջ 93ր.— Պէգր խուպազի, որ պա. ախոր Թուխի խարու կու ասէ, եւ քերմանն փանիրաքն կու ասեն...:

Էջ 119, Համարեա դատարկ:

Էջ 120.—

Աւքն ի լուսոյն Թէ նվազի արայ զու դայս վաղվադակի, կալ երկուս զու ջուր վարդի, մէկ ի խղուս ոչ օնիլ, խառնէ պայս երկուսն ի մի տեղի, զոր ինչ ասեմ կալ ի Հաշի. խոզի մաղով գերթ ծարուրի աչքըտ քաշէ լուսօրի, Թէ Գ(երեք)անգամ ծարուրվի,

քանի որ կայ միշտ կենդանի, ոչ կարօտի նայ կուլուրակի, դնայ օրհնէ զՏէրն ամէնի, երես մարդոյն որ խոց լինի, Թէ ի գլուխն կամ այլ տեղի, երթայ բաղնիս եւ ամիւլի, Դե(լորս Հինգն) անգամ իւղս օծանի: Կրկին անգամ եղբար բարի, յաշն մարդուն գարնկ բուսնի զոր արբանուղ նայ անուանի, կամ Թէ սիկիլ Թուրքի բառի, եթէ երկուսն այլ լինիցի, սիկիլ գարնկ զոր ասացի, զիւղս ի վերայ զու կաթեցուր, որ ողջանայ եւ չիք լինի: Թէ ի պօղազն ուռեց լինի, ներսէն դրսէն զոր ինչ յայտնի, Գ(երեք) անգամ գիւղս օծանի, եւ իւր ցուս նայ ագառի: Զիլլակ կասն Թուրքի բառի, զոր Տէր Աստուած փրկէ զմեզի, ի յայս ցուս մարդ մեռանի, որ չի հասնի իմ սերնիլ. զի ցոս ախօր զոր ասացի, որ Հանապաղ փողեք լինի, Դ(լորս)անգամ գիւղս օծանի, նայ իւր ցուսն ճարակ լինի:

Մըջմեակն է Հայոց լեզուի, եւ տըրէկի Թուրքի բառի, նայլէ ասնն արապի, այսպէս իմցիր, իմ սերնիլ...: Դարձեալ սրանայ որ Թէ լինի, որ է խլուրդ Հայոց բառի, սորայ նոյնպէս պէտ կու պիտի, որպէս զդուր Ֆոսնկի...:

Էջ 122.— Վասն մարդոյ աշն, ցե. բէկն տեսանի եւ պիշերն լուս տայ...:

Էջ 123.— Յաղապօ դիտեանալու զՀա. դիմնոց բառսն.— Թէփուկ, որ ի պլուխն լինի, որ Թուրքն հազագ ասէ. էջ 123ր.— Զաքընմէ, որ է լեւդին ուռեցն: Էջ 124ր.— Սարքաք, ք ցեղ է: Ի կուրծքն ընծայի, խոց եւ ուռեց: Էջ 125ա.— Ֆայն, որ է կողմնատարն, որ մէկ դէհն Թուլանայ: Էջ 125բ.— Սփաւֆ, սղիած չոր դեղերն է, որ տան մարդոյն վասն պլուսիցն:

Բ. — ԱՆԿԻՏԱՅ ԱՆՊՏԵ (Մասնակի)

Ամիրտովաք

Էջ 125ր. — Շնորհիւն եւ ողորմութեան Աստուծոյ արարչին եւ անմահին եւ անկեակալին, որ պարզեալ է ամ. բարեացն եւ բաշխող է ամ շնորհացն... զբնօք զղեղերուն անուանքան, աշուրեան վերա, որ է բժշկաց արուեստ եւ բառեր ի յայտութիւնն սուրբ է սայ ի յկուս, զձայնոյ թմականն շի՛նէ [= 927+351=1478]... — Հմմտ. Թիւ 953:

Թարգմանեցաւ զիրքս այս ւա, ւա զեղիսոյ զօրութիւն ի բազում զորոս այլ աղբար, ձեռամբ մեղապարտ եւ անայիտան եւ անիմաստ բժշկին էմիրտովաթին Ամուսխացոյ, յիշատակ յերն եւ ծնողացն եւ ամբարտանելիցն. եւ որ կարդան եւ կամ արեւոյնն, յիշեն միով հայր մեղայիւ, եւ որ յիշեն յիշեալ եղիցին (եղեցիին) ի Գրիտոսի Աստուծոյ մերոյ ի միւսանդամ դասարանն ամէն:

Եւ զայս զիրքս շինեցաք եւ ստույկեացաք լաւա բարերոյ եւ պատ[մ]ութենքերոյ, ու որ կարդա՞ն հեշտութեամբ իմանայ, իսկ ապաւն եւ անդիտն բան մի չի կորէր օյտի ի սմանէ, եւ անուանեցաք զայս զորոց տնայն Անդիտաց Անդէտ. եւ պարտական եմ զիմականացն եւ ծառայ ամ. փիլիսոփայիցն...

Էջ 139ր. — Այս է Կր. գործաւորութիւնն եւ զօրութիւն ամ. դեղերուն:

Էջ 144ա. — Այլ ցեղ մն այլ պատմեմ զղեղերուն զօրութիւն եւ զողորմութիւն եւ զարուեստ...:

Էջ 149ր.—158, խառն ի խառն զբուսած այլապառն բաներ, բազմատեսակ զերերոյ:

Գ. — ՄԱՐԴԱԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆ. — 1

Էջ 159ա. — Վասն Մարգակագութեան ամ. անդամոց գոյակցութեան բոլոր մարմնայն, կամքն Աստուծոյ, սատուիւ ճարտարութեամբ ընտրած իմաստասիրակ արուեստիւ, եւ բժշկական վարդապետաց հեղինակոց, եւ յունաց, իմանայ զբնութիւն մարմնայ մարդոյն, զստեղծութեան, եւ զանդամքն, զոգիւմքն, եւ զլղերն. թէ որպէս զոյանան, կամ զի՛նչ է

ի նոցանէ, մի մի բնութիւնքն, կամ զործքն, որ զամ. անդամ մարմնայն ստուգանեն, եւ պատշաճ շարժմանքն, եւ զլեղերն, եւ յայտութիւնն, որ եւ իմացեալ զլեղին մէծ բժշկականն լիրատուոյ, եւ Գայիտոս, եւ Բադրատ, եւ ի ողորմել արեւոյնն ընդ ամ. ապա, ի յունս, ի յասորիս, ի պարսկիս, եւ ի հնդկիս, ի հելլենացիս, եւ ի Հայս, եւ ընդ ամ. արքառ արեւելոյ, ի շնորհաց տուային ի վերստ, Էղեն ճարտարագետք, յաղապս ի նոցա հիմանն, եւ ի բանն զննել, ստույկեցին եւ իմացան ճարտարութեամբ: Ընդ որս եւ ամն ի նոցանէ, որ կաշի կապտասյուս, եւ զարակիլմն հոսում, ի բազում զորց կարողութեամբն Աստուծոյ մողոյիկ զայս բանքս, զպատմեն, եւ զլարցն, եւ զկարծն, համառատ եւ մէկ, ի զհոյութիւն եւ ի փոռս մարդասիրին Աստուծոյ, որ ստեղծ արարածն եւ զարդարեաց որպէս փնայ, զոր կամեցաւ արար, եւ զոր հրամայեաց եղև. — Հմմտ. Տաշևան, Յուսակ, Թիւ 17, էջ 125:

Էջ 159ր. — Արար Ած. զերկինս եւ զերկիր. զմով եւ զցամաք...:

Էջ 160ա. — Առ ի ծառայութեան Գայիտոս Էթի ստեղծ Ած. զմարդն որպէս զայդք մի որ լինի նմա ԺԲ զուռն... — Հմմտ. Նոյն, անդ:

Ա. — Էջ 162ա. — Վասն շիճուածու զիւնայն ըզգիւն: Առ ի մեծ իմաստունն Գարսիան, թէ արար Ած. զզուխն մարդուն, եւ հաստատեաց զգեղն եւ յինքն զամ. իմաստութիւն հաստատեաց: Իս արար Աստուծոյ զլեղն Գ մասն, զստեղին՝ արար սման իսկայն...:

Գ. — Էջ 165ա. — Վասն ստեղծման ւա կամքացն Է. — Ած. յորինեց զականջն վասն լսելոյ. եւ լսելք մարդոյն յղեղն ի ներս ստեղծեց: Եւ Բ երակ յղեղն ի դուրս զայ ի յականջն: Աս արար Ած. զականջն որպէս զստեղ մին սպետարդ, որ զետ զարնեն որաւ նայ եւ ժայն հանէ...:

Դ. — Էջ 168ա. — Վասն ստեղծման Էթիմ. — Ստեղծ Ած. զթիմն որ զամ. աղէկ եւ զլեզու հոռն իմանայ, եւ զղեղին զամէն զեւելլածքն յարառաք հանէ եւ հոռն: Եւ յորինեաց Ած. զթիմն զետ փողակ մի...:

Ժ. — Էջ 171ր. — Վասն ստեղծման երկիւմացն. — Արար Ած. զերկեւմասնքն

տուն ցանկութեան, եւ զինքն քան զայլ մարմինն նաւար արար եւ քնուշ, եւ զինքն ի մէջ զդին տիպոնեց... :

ԺԱ.— էջ 172ա.— Վասն ստեղծման լեզուս :

ԺԲ.— էջ 172ա.— Վասն ստեղծման փաղարշոյն :

ԺԳ.— էջ 173ա.— Վասն ստեղծման աղեացն է :

ԺԴ.— էջ 173բ.— Վասն ստեղծման երկուորացն.— Յորժամ երկուորինքն գոյացան հրամանաւ Աստուծոյ, զմարդոյն ունի ինքն եւ, եւ զինքն տեղի արար սեբման եւ ցանկութեան... :

ԺԵ.— էջ 174ա.— Վասն ստեղծման ստամբիւ.— Ած. արար ստամբան ի ջլէ եւ ի մէջ, եւ չուրջ ստամբաբերանին ջիւղ շատ կայ, եւ ի ներքի դիւն ստամբանին միւս շատ ունի. վասն այն միւս շատ է եւ է տաք : Եւ կերակուր ի տաք տեղին կու ժողովի եւ եփի... — Հմմտ. Տաշեան, Յուլիակ, Թիւ 17, էջ 126 :

ԺԶ.— էջ 175ա.— Վասն յօրինվածոյ ռակերացն եւ ջլացն եւ երակացն :

ԺԷ.— էջ 176ա.— Վասն յօրնուածու ջղերին որ ի մարդն է.— Զոր յօրինեաց Ած. ՆՈՐ յառաջ ի մեծամեծ ջղեղն... :

ԺԸ.— էջ 177բ.— Վասն ստեղծման է անդամացն որ ի մարդն :

էջ 179բ.— 180, այլապէս զրութիւններ :

Դ.— ԲԺՇԿԱՐԱՆ (Ծաղկաբաղ)

էջ 181ա.— [Խ]աւտ բնագեղան որդայն, վասն յակամբացաւթեան.— Երբ սկանչն ի ցաւ լինի եւ տաք, եւ երեսն կարմիր լինի եւ երակն այտոց, եւ յաթաղով ցաւի... :

Ծանօթ.— Ստորին յուսանցքին կը կարդացուի, Գրուած աղբիւրն ինչոն պէյան իտեքս : Նմանապէս եւ յաղթող հատուածներուն համար :

էջ 183ա.— Գոսի եւ խաղաղարտի, որ ի փիլմ լինի մարդայն, այս է դեղմ.— Առ վարդի եղ ի գրամ, եւ իստակ մոմ Բ գրամ, հաւու հրադու Բ գրամ... :

էջ 183բ.— Վասն քաղաքաւորի. եւ ինքն այն է որ ջղերն յիշար քաղի :

էջ 184բ.— Վասն որ կղանայ եւ ողաւարն ի դուրս ելանէ :

էջ 185բ.— Վասն երգիմիսայի, որ է անգամոց ցոմ :

էջ 187բ.— Վասն ճիւղիս ցաւուն :

էջ 191ա.— Վասն ռակերացեան :

էջ 192բ.— Վասն որ մարդայն ծուկն եւ անդամն ունէց լինի... :

էջ 193ա.— Վասն այն ցաւուն որ կոչի տաւալիլ, որ քարմամի փշտացաւ :

էջ 193բ.— Վասն երկ միջացուածեան, իւր դեղն այս է :

էջ 193բ.— Շափ որ օգտէ միջացաւութեան :

էջ 195ա.— Վասն ամ. ցեղ մամացի, որ լինի ի մարդն, որ սելեաւալէլլ ասէ :

էջ 196ա.— Յիշեմ զայս Բ ցեղիտ պատմաւն կարմախոտ ի բանից Միւրաւայ.— Մամայն որ զգոյն արդիւն յի կարէ, եւ ակամայ երթայ, եւ ի յանգէտս երթալ զոյն, իր պատճառն այս է... :

էջ 198ա.— Այլ դեղ Ստեփանոսի մուստի գրգած, որ արար ի վերայ այս ցոյս, եւ աւաղեց բաղմաց Աստուծով, ի կիւրոս կղզին, եւ ի Տարսուսն, եւ այլ ի բաղում քաղաքս, որ հանդիպեցաւ, եւ կամք սակաւիկ մի դրել ի յայս նամակս, վասն բաղմաց աւաղի, եւ իմ ծնաւալացն, ի ինձ Թողութիւն լինի... :

էջ 198բ.— Այլ մոյն ընպիլի մոյն ցաւայտ, որ եւ նուազ Ստեփանոս արարի, եւ աւաղեց Աստուծով բաղմաց... :

էջ 200բ.— Այլ մոյն ցաւուն որ փորձած է, զոր արարի եւ նուազն եւ տուրպոս ի քահանայս, որդի Ահարոն բռնիկ, եւ օղտեց բաղմաց Աստուծով... :

էջ 201ա.— Այլ դեղ մոյն ցաւուն. որ եւ նուազ Ստեփանոս արարի եւ աւաղեց բաղմաց, Աստուծով... :

էջ 201բ.— Վասն փարիմ որ ընծայի առ մարդն.— Բ ցեղ լինի, Ա, երկամունքն լինի եւ ընծայի, եւ մէկ այլն ի փուշտն : Այն որ երկամունքն ընծայի աւաղ լինի, եւ այն որ ի փուշտն ընծայի, այն կարիճ լինի... :

էջ 203ա.— Վասն գոգարգիլի դեղի :

էջ 203բ.— Ի բանիցն Միւրաւայ.— Այլ եւ Միւրաւայ սակաւ մի լիւն թէ քանի եւ պատճառն զողարգիլին : Գողարգիլ այն

է որ ասան որ բնկարելի զողն, եւ լինի յայս ցօս, կամ որ քար ունի, եւ զքարին նշանն այլ ի յառաջդ զրեցաւ, կամ լինի խոյ ունենայ, եւ իր նշանն այս է, եւ որ ի յառաջն արիւն լինի զողել. ու կամ լինի որ խծկումն եղաւ, եւ կարվաւ, եւ իր նշանն այս է, որ յառաջն իրար երակ կտրեն, թէ կարիք է, եւ իր կերակուր հաստատել պարտ է. զամէն Ա ի իր զեղովն ծառայել, որպէս զրած է:

Էջ 205ր.— Եւ ցաւ մի այլ կայ ար ի յիկաւումն ընծայի եւ իր անունն դիպելեալս ասեն...

Էջ 206ր.— Ի Բանիցն Մխիթարայ.— Կան եւ այլ ցաւ[եր] իրիկամացն որ չէ յիշած ի զիրքս, լայց եւ Մխիթարայ յիշեմ, զցաւերն եւ զպատճառն, ազնուեթեամբն Առաքեալ: Եւ յառաջն զքարն յիշեմ...

Էջ 210ր.— Վասն երեսն այրի յարեալ, եւ կամ ի ցրտոյ, եւ կամ ի հողմէ...

Էջ 211ա.— Վասն ոչլի ար ի մարդն անկանի:

Էջ 211բ.— Վասն կշռոց եւ լիտրեբու, եւ զրոտնորո, եւ զկուտն, եւ զնուկն, եւ զթխան...

Էջ 212ա.— Մեծուն պէրշայիսէ, քի սուրտն Պէյրապիտնի տուր...

Էջ 212բ.— Մեծուն սաւրինգանի, որ օղտ միջացաւ եւ զրացաւ...

Էջ 213ր.— Հապի սալ քի օքսուրուկայ Փայտայ իտէր...

Էջ 214ա.— Հապի սաւալ, որ օղտ հալի:

Էջ 215ա.— Մեծուն մառացկութի, Մուհամէտ Ջաբրիէային որդին ասէ թէ զմտացն տունի, եւ զմտքն սրացնէ, եւ զպահողութիւն...

Էջ 215բ.— Տիւմէտ փայծգան. Պաքաստ ասէ թէ օղտ փայծգան ուռչցին...

Էջ 216ա.— Տլայ կիմիկ իշուն. Ջաբրիէայի որդին ասէ թէ օղտ կծին եւ թերուկին...

Ե.— ԱՆԸԱՊԱՏԻՆ (Մասնակի)

Էջ 217ա.— Խաւս բժշկապետացն Բէր եղաւ Աքրապառնիմ.— Յառաջն յիշեմ զերկուս եւ զերեք փորձողներն, որ է թէճուր...

պային տէրքն, եւ յետեւ յիշեմ զկարծողքն, որ է զիսսին տէրքն...

Մահօր.— Ստորին լուսանցքին կը կարդացուի. «Ծէմի օթլարի պիրի պիրինէ քաթսանաքարին պէյան խտէր»:

Էջ 227ա.— Հիմզերադ, որ յիշէ զղեղերուն զշինին, եւ զսլակն, եւ զտապկելն...

Զ.— ԲԱՌԳԻՐԻՔ ԲԺՇԿԱԿԱՆ

Էջ 228ր.— Բառ ամ. բժշկա[կ]ան վարդապետաց. Պատմութիւն վասն զեղեւուն անուանն ասացած է.— Աւրաս, որ է խնտն, որ է պրուխն, որ է փայլկուտն, որ է խոտնայ, որ է չրէշն:

Էջ 232ր.— Բառ բժշկական վարդապետաց. զպասացեալ է ի վերայ բնիմ.— Բոյր անհիւրայ, որ է Լեղիճին հուտն:

Էջ 233ա.— Բրինձասիֆ, որ է չէրի արմէնին, որ Լեղիճին:

Էջ 233բ.— Բարսի անտարու, որ է հալուարիւն, որ է մառխուշն:

Էջ 233բ.— Բառ բժշկական վարդապետացն ի վերայ զիմիմ.— Գետնի խնծոր, որ է պապուհան:

Էջ 235ա.— Բառ բժշկապետացն ի վերայ թէյին ասած.— ... Գուտուր, որ է խոտնի.— Գամոն, որ է չաման.— Գրպրիթ, որ է ծածուն:

Կատարեցաւ բառս վասն բժշկական վարդապետն զրեալ եւ զսարակուս եղեալ զեղիւրն եւ խոտնն:

Էջ 252բ.— Ակոացաւութիւն, որ ի տաքութենէ լինի եւ կամ ի հոգութենէ, արդիւտուն ասէ թէ... Հուհայն ասէ թէ... Սապիթկուտան ասէ թէ... Սահակ ասէ թէ... Առօքոս ասէ թէ... Նասուֆիային որդին ասէ թէ... Նատային ասէ թէ...

Էջ 256բ.— Վասն միջացաւութեան զեղն այս է...

Էջ 258ա.— Մահուն Կոստոր Թալուարին որ աւղտ աֆաղանին...

Էջ 268ր.— Մահուն Կոստոր Թալուարին...

Էջ 262բ.— Ղարուբէ պիւմէք զայտուսին պարուր...

ի իմաստուն ԾԵՆԵՆ ԶԵՆ

... զմեծ Եղ զմեծ վերնու մա՛ն զհրեմեմ
հիշիմ Եւեմեմա զտրմազ Եղ զհազարաւոր
ն զտաւ մա՛ն զհիշես ժիշ ԵՄԵ ԶԵՆ
... զիմաշնան հրաւս զտալ ԵՄԵ ԶԵՆ

Եւստոյ զԵւստ
ժաւն Եւստաւն զտրաւ վաւաշաշ Եւստ
տաւա զ Եւստաւա զտրաւա զտրաւ զ
ժիշ Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ
... Եւստաւա զտրաւա ԵՄԵ ԶԵՆ

976

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

(ԺԵ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 20x14x4: էջք 394: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն սպիտակ:
Դրել՝ Յովհաննէս Երզնկացի, որդի Յովս-
ափայ, Գրութիւն՝ խորագրերները եւ ըս-
կրդնատառերը կարմիր, մնացեալը սեւ
մկանով, Երկսիւն, 24, 23 տող: Նոտրա-
դիր: Համառոտագրութիւնք սովորական:
Կաշեկալով տախտակեայ դրոշմադարդ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-8, դատարկ:

Ա.— էջ 9ա.— Խրատ ժամկալագու-
քեանց ազօրից եւ ծնորդութեանց հա-
սարկաց եւ առանձնութեան, ի Գրիգոր
Վարդապետէ: Նախ պարտ է աստուածա-
սիրաց ստանալ Հաստա ուղիղս...
Հմտութիւն 519:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 18ր.— Ով պատուական եղբայրք,
որ Յերզնկացի Յովհաննէս զօժողս պրոյս յի-
շում ածէք, դիր ծնողք, եւ զիւրեան աշ-
խատողքն, ի յերթերցումն զրոյս ասէք
Հայր մեր:

էջ 19-22, դատարկ:

ԻՐԵՆ. ՊԱՏԱՐԱԳԻ.— 2

Ծ. Արճիշեցի

Բ.— էջ 23ա.— Խորհրդայ Մեկմիչս.
պատմաւ ազօրից Ար. Պատարագին. ...
ամենայնի ժամ է, եւ ժամանակ է ամ. իրի,
զի հարքն մեր առաջինք, քահանայապետք
յեկեղեցոյ, դամ. Ինչ աստուածայնոց
պատուամանցն, զոր խօսել կամէին եւ կամ
դրել... Հմտութիւն 519:

Ծանօթ.— Վերեւը շեղադիր կր կար-
դացուի. «Յովհաննէս Արճիշեցոյ»:

էջ 134ր.— Պարագ միջեցեւոց ի բան
Սիրաբայ ար ասէ. ի միտ ամ զդատարտաւ
իւմ... Այսպէս գրեն եւ ուսուցանեն
վարդապետք յեկեղեցոյ դրանս դայս...:

էջ 139ր.—142, դատարկ:

Գ.— էջ 143ա.— Պատմութիւն անդա-
մալածին գոր բժշկեաց Բրիտանոս.— Այր
ոմն անդամալոյժ, աղքատ եւ անտէր...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 152ր.— Որոց ոգորմի Գս. Ած.
զլծող զրիս զմիանէս, զհայր իւր զմիասա-
փրն, եւ զմայր իւր Կուլղարն, եւ զեղբայր
իւր զՊետրոս, զհոր իւր Բուրաստան, եւ
զիւր արեան մերձօրան, եւ իւր վեբայ աշ-
խատօրաց, տացէ նոցա Տէր Ած. զերկնից
արքօութիւն, զերանօշտ բառառ լսել
տայցէ, որք ասեն, Հայր մեր որ յերկինս:

Դ.— էջ 153ա.— Ջօրութիւն ուսումնա-
ւոր բանիս.— Նախ դատարկաց զրութիւն
եւ զկարգն ցուցանէ...:

էջ 155ա.— Ար. Իմաստուն Վարդա-
պետի Յովսէփի եղկացո արարեալ այս-
չափ տալս, ի խնդրայ քարեպաշտ իշխա-
նին Աւայից, ըստ մախաբի տաղիս տանց.—
Յամենահրաշ զորք Արարչին...:

էջ 159ր.— Նորին դարձեալ Յազազս
երկնի.— Այն որ յառաջ քեզ ճառեցան...:

Ե.— էջ 197ա.—

Ամենատուր Երրորդութիւն անեղական,
Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի անքննական:

Յաւիտեանս յաւիտեանց յարաձգական,
ամէն ամէն եւ եղիցի միշտ յօրեանս:
— Ընդամէնը 206 տուն է:

էջ 214ր.—

Հարկիւ եւ ես աւտար երկրիս խիստ լա-
նական,
յոյժ անարժան եւ փանաքի նուատական:

Մնոյ եւ զիս եւ կերակրեալ այս մարմ-
նական,

մինչեւ եկեալ տեսից դէպ զձմ յանդիման:
— Ընդամէնը 18 տուն է:

2.— էջ 216ա.— Ողբ զգլխան իսաւր

ընդ Աստուծոյ, տաղիւ չափեալ ի մուստի
հոգոյ Ներսէս վարդապետէ.— *Անբախտեալսն
անհատ Աստուած, արարող էիցս ամեն-
նայն...*

*Նորոգեալ լանս ողորդական ի թվին
սեռիս Հայկազան,
Հաղար վաթսուս եւ թիւ (= 1618) ամին,
ժամանակս դառն եւ նեղութեան:
Ողբալով ի ձէնջ Հայցեմ, Հոգեւոր և ող-
բարք ամենայն,
յիւեղէք ի Տէրն Գրիստոսն զմեզուցեալ
Ներսէս անարժան:*

Է.— Էջ 219ր.— Տաղ ի զրպ ի Մանու-
կեմից Ներսէս վարդապետէ.— *Ղարխայ
յուսմամ արար խորհուրդ զնայն...*

*Ի թուականիս ժերոյ սեռիս Հայկազան,
Հաղար վաթսուս եւ Հինդ (= 1616) ամին
եւ լման,*

*աստու զարդարեցաւ լանս ողորդական,
կենաց զարխային եւ վասն ժահուան:
Երկուց տաղիս այսմիկ, եղբայրք պատ-
ուական,*

*այլ եւ աստուածասէր լուրջ միաբան,
յուսով ի ձէնջ Հայցեմք վասն զիս յիշման,
յիւեղէս անուն նուաստ ողիս անարժան:*

Ը.— Էջ 221ր.— Վասն գալըստեան
Ֆոսանկ ազգին.— *Քանից Ֆոսանկ ազգն շար-
մին, կամօք անժառ թաղօրին...*

Թ.— Էջ 224ր.—

(Տաղ վասն Կանանց)

Ականջ դրէ՛ք եւ լսեցէ՛ք,
այս բաներու մտիկ արէ՛ք,
գովամբն ասեմ գաղէկ կնոյ,
քաջ ու պարծեմք է մայ այրոյ:

Յառաջ գովեմ կինն բարի,
այն Ասանէր խելաւ իլի,
հրեշտակ գնաց խմամբսոս,
այն Յովսէփայ սուրբ Գեղեցկի:

Ուրախ պահեց գայրն ի յերկրի,
քան գարեգակ մէջ աշտարի.
Յովսէփ հայէր ուրախեալայր,
եւ իւր տարիքն երկին լինար:

Ով անըզգամ կնոյ դիպէր,
ի մէջ ծովումն ալեկածեր,
հաշվեց քէ մայ աշտարի չէ ընկեր,
ուրախութեամբ օր չէ տեսեր:

Գովեմ զկինն գայն Սառայ,
էր հնազանդ Աբրահամայ,
Աստուած տեսաւ սէրն ի մորա,
եկ հիւր ի տունն Աստուած մտայ:

Ով անըզգամ կնոյ դիպէր,
քան ըզբնայ Ադամ խաբեր,
շատ փաշտմանի ու այլ չէ հասեր.
Ի մէջ երկրի յերեր կացեր:

Գովեմ զկինն գայն Սարայ,
հրեշտակ խնդրեց առ Տուրխայ,
կարուց գոնն յերկիր Մօրայ,
ամուսնացաւ առ Տուրխայ:

Կինն ամիժած Փիլիպոսի
պատմաւ եղի Սուրբ Յովնան,
ի Հերովդիայ գլխատեցաւ,
երկնից քարով մայ պատժեցաւ:

Կին հաշարի չար կու լինայ,
բամբ հիկարայ յայտնէ մնայ,
կինն գազան մեծն ասոց,
սր լարդ մնայ չէ դիմացոծ:

Բամբ Սիրաբայ իմաստասերի
գեղեցկութեան կնոյ ասի,
քան գոնի խարիսխ լինի,
սիւն ի վերայ կանկնեալ լինի:

Կին յեզուամի մեծն գազանի,
ով հանդիպի կու պատառի,
վայ էր երկուն մնայ դիպի,
քան գոյխար գազանն ընկնի:

Սիրաբ խելօք կինն գովէ,
քան գարեգակ մնաւ ասէ,
երենկ երկամ մնայ դիպէ,
գորն ցորեն լուսով պանէ:

Կին հաշարի չար կու լինայ,
բանկութիւն գիւտց լինի,
դուն ի կնոյն կու երկնայի,
եւ ի հորում ելեալ փառչի:

Լիճն յործամ իմաստուն լինայ,
 Եւ հարկեւոր խեղօք լինայ,
 տարբէք երկամ կրկին լինայ.
 Եր ծնեամտս չիւսմա:

Լնկամ փշերն է բեռնեքով.
 մարգի՛ք խաբէ հմար գայով.
 գայրն կապեր առանց չվնով.
 գնտան դրեր ստանց ավնով:

Երմեկ հագար մորա եկեր,
 թէ գեղեցիկ կնոջ դիպէր,
 ոչ տրտմութիւն մա հասեր,
 գորն հարսնիք ի մերս կացեր:

Բաճէ Խիկարայ գայս կու ասէ,
 մարդ հարաման քաջ չի վախէ.
 Եւ հաշարի կնոջ դիպէ,
 Բառ գգիւէ քաջ մայ փախչէ:

Տունն ար անն մարդուն կիճն է.
 Թէ շէն պահէ մայ կու պահէ.
 Երմեկ երկամ մայ դիպէ,
 Իոգս ու զայգու մայ չի քաշէ:

Երիկ գայ բարիք բեքէ,
 Կիճն գամէնն ի դուրս վաքէ.
 յործամ երկնն հարցաքէ,
 Երկու ձեռուք վրան մրէ:

Կին գեղեցիկ բարի լինի,
 Իմաստութիւն ի հետ ունի.
 Իմաստութեամբ ուրախ լինի.
 գամէն երկամ զայգուն տանի:

Կին հաշարի մամ քաքվի.
 կամ տունն կաքէ. մարդ չի եամզչի.
 Թէ Ելնու ի դուրս, ցրտուն մեռնի.
 Թէ գայ ի տուն, լեզուէն խոցի:

Մարդայ օր կիճն աղէկ լինա.
 այրն մորա ուրախամայ,
 Ներկու տոգ պահատ էլ:

Կին հաշարի կանց կիմանայ
 Թէ իւր վրայ Աստուած չկա.
 մարդ հաշարուն յոգ վախեմայ.
 Եր ի յարեացն ի գտա մնայ:

Աղէկ կնակամ երկն գայ.
 բարին բերէ ուրախամայ,
 կիճն գամէն ի շահ տէ,
 տունն բարեօք մայ գարգարէ:

Կինն մամ անց մրի,
 գլուխ հասնի մա մրտի.
 մարդ հաշարի կնոջ դիպի,
 Իանց Եւ քնիք ձեռն կիճկնի:

Մարդ Թէ հագար զայգու ունի,
 Իմէն խեղօք կնկան դիպի,
 Բապտիք անն զայգուն տանի,
 Ընդ ար երթայ պարծեմք լինի:

Ջինն ար աշխարհս երկի ար կան,
 Թէ հաշարի կնոջ դիպան,
 Խաման շմալու պատեառ եղան,
 ուրախութեան օր չի տեսան:

Կինն լինայ բոգ լեզուանի.
 Երբայ շնայ հետ լրվնտի,
 գայ գիշերի երկամ մնչէ,
 երկն խեղճ խապար չունի:

Կինն գամէն չարիք անն,
 երբ հարցանն իմէար անն,
 Դամէն չարեաց պատեառ մայ է,
 Աստուած փրկէ կրկնամ շառէ:

Կինն բոգկաց այն կու լինայ.
 դաանն յետեւ կանկնի մնայ.
 մարդն տեսնու խննեք տնէ,
 գայն ու գունեքն ձեռնկէ:

Մարգի՛ք խաբէ ի մերս ձգէ.
 գերկան բարիքն կեքցմէ,
 գկարսով գիճին ի հետ խոքէ.
 վերայ երկամ գէմն մրէ:

Մամկտիք, անեւ դուք լսեցե՞ք:
 Եւ ի բոզէն ի գտա կացե՛ք,
 Խոգ մարդ բոզին ձեռն չիճկնի.
 Դամ գգերի Երկիր վարի:

Կինն հալալ ոյն կու լինայ,
 աչքն ի յօտար իսկ չի լինայ.
 Երբ գերիկ սիրուն լինայ,
 գինն ար օրէնք աստուոր կու տայ:

կիմ հաշարի վատ կու լիմայ,
որ քազատորք յիրար կու տայ,
առանց կեց չար այ լիմայ,
յա՛է որ լիմա գլուխ չերբայ:

կիմն գլուխն եղիւզ չունի.
փոքր ոգի պակաս լիմի,
զիմն որ խօսի իմք հավանի.
սլախի վայրց հետ կու ալրի:

Երեք բան յազբող տեսն.
իմաստատեքն որ կու յիշեն.
եւրբարդ գիմիմ, գգում տեսն,
կիմն յազբող բան գերկոսիմ:

Մալիդ որ ջանա քուն կաղթէ.
միմն քառասունն համբերէ.
կիմն շուտով գնայ յաղթէ.
ի ժամս իրից այ ամցանէ:

Շատ խելօճիմ խլեմ գիմիմ,
խանարհուքեմք յաղթեն միմ,
կիմն յազբող բան զգիմիմ,
յաղթէ գլուրդիք ի մի ժամիմ:

Կիմն յաղթող քան գերկոսիմ,
շատ արիման կայ ի գրիմ,
մարդ չի դիմեր կնկան փղիմ,
ոչ ի գլուխ ելեր մարիմ:

Կիմն քաղէ գումքն զպմով,
եւ ծարուրէ քաչքն զեզով,
գերեսն ասէ մերման գեզով,
մարդիք խաբէ մայ հայելով:

Յարժամ որ կիմն ծուռ լիմայ,
մի ոք մարդկան յազբել մայ,
այ վարդապետ, ւ ոչ քանանայ,
ոչ ճգնաւորք դիմեն մայ:

Ջամէն յաղթէ յարիք ճգէ,
սէրն գանձիք վիզն կապէ.
իմքն գիրքեա ոչ քաջտէ,
Աստուած փրկէ կնկան շառէ:

Դու Յովասափ մերգնկացի.
գաղէկ կնիկն գովեցիր,
կիմն հաշարի դու վատնեցիր,
ով ձեռն անկեր դու գնայ յացեր:

Աղէկ կանայք առնեն գանկատ,
քեզ հարցանեն դու տուր մուսպ,
եւ քէ լիմայ կիմ գեզեցիկ,
որ գէշ երկան գլուխն ելած:

Ես այ կարեմ մուսպն տայ,
հանց քէ շաքար շունն է անկեպ,
կամ մարգարիտ առջեւ խօզիմ,
ի մէջ տղմիմ է քաւախայ:

Խզնուկ բաներ շատ է եղեր,
ի յաշխաքիս որ համդիպեր,
ով տոլվաք անի գաղէկն առեր,
ով որ չունի զիշի դիպեր:

Այլ եւ կանայք. դուք լսեցէք,
եւ արիմաց ելու կացէք.
գէշ քէ արէկ ում համդիպի,
այն մասիպի վերայ լիմի:

Ով որ քազու գկիմն ի յերկրի,
մայ կու շնայ ըստ արիմի,
քազեալմ առցէ ով ոք յերկրի,
մեմն մարա շում կու լիմի:

Թէ որ լիմայ կիմ ի յերկրի,
գայքն քազու այլոք շնայ,
այրն քազու այլ կիմ առնու,
այնոր ֆրիստա տաստուր կու տայ:

Կիմն անի իշխանութիւմ,
դատաստանի վերայ երկան,
այրն շնայ այլ կիմ երբայ,
կիմ արձակի այլ այր գնայ:

Թէ որ լիմայ մարդ ի յերկրի,
գէշն արէկիմ ան համդիպի,
հանքերիով տիրով շահի,
մեհտաղկաց դասն կարգի:

Դու Յովասափ մերգնկացի.
գայսման բաներս կնկան ասիր
ով որ լսէ քոզ միտ առնէ,
շահ եւ զօգուտն գիտասցէ:

Թէ որ լիմայ մարդ ողորմած,
որ իւր օրտէն ինձ արարի,
ես մեղաւոր մեղօք իլի.
մէկ հայր մեղայ ինձի պիտի:

Ով որ բերնով զԱստուած յիշէ,
Աստուածածին բարեխօսէ,
Եւ քաղաքիւն մեզաց խնդրէ,
արեւաւթնամ իմֆ հասանէ:

Եւ Յովակէ. որդի մօրա,
Եւ կրկնակի արքիմակեցի,
որք ընթեռնուի, յիշումն ամէք,
արքաութեամ որդի լինիք:

Էջ 230ր. — Քարազ եւ ազաջամբ Սր.
Աստուածածինն, որ արաստուն(ե)աց ի դէմ
խաչին. — Արդ այս ամենայնի ոչ էր տեղ-
(ե)ակ Մարիամ, այլ նայ աղօթէր ի տա-
նին...:

Էջ 240ր.—332, դատարկ:

Ժ. — ԵՐԱՋԱՀԱՆ (քերի). — 1

Էջ 333. — Երազանան զոր ասաց-
եալ 'Իմանիլ Մարգարէ. պէսպէս զիշերի
տեսիւան:

Աստուած տեսանելն ի տան քում,
տանն նորագութիւն:

Արեւակն ընթանալով տե(տե)նին.
Քաղաքի եւ կոի ցուցանէ, եւ չիման-
դութիւն...:

Էջ 344ր. — Ջուր ի դետոյ առնուի
ժամանակ վնաս է, բայց յետոյ աղէկ է:

Մալոթ — Որկու թերթ կտրուած կո-
րած, յաջորդ էջը, 343, չամարեա դա-
տարկ: Հետեւող էջերը միասին են:

Էջ 346. — Մարմնայնազաց զոր ի-
մաստունք ասացին... Քէ ճկոյթ խա-
լայ զանձուց նանդիսի:

Էջ 354—359, դատարկ:

Էջ 360. — Աղօթք... Ընկալ քաղց-
բութեամբ...:

Էջ 362. — Աղօթք Ս. Գր. նարեկացոյ
ասացեալ: Ի վերայ ջերման կարդայ, —
Արդ այսքանեաց անբոյց հրաշխեց...:

Էջ 364—394, դատարկ:

977

Ժ ՈՂ ՈՎ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 20x13x4: Էջք 7:588: Հառ-
դամանք բաւարար: Թուղթ բարակ, դեղնո-
րակ: Դրութիւն՝ զլիսպրիները եւ սկզբնա-
տողներ կտրմիք, միացեալը սեւ մկանով,
միասին, ՅՏ սող: Բայրդիք վարժ: Հա-
մաստապրութիւնը գրեթէ սովորական:
Գունաւոր դարդադէր, լուսանցադարդ եւ
զլիսպարայ, էջ 1, 383: Կաշկեղծ տախ-
տակեայ զրոշմադարդ: Կնիք սեւագրուած,
էջ 1 յս., ԲԺԻ. Մն. Սարգիսն:

ԲՈՎԱՆԻԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա-7, նոսր չեղադրով ալյաղան
բաներ:

Ա. — Էջ 1. — Անային Հիմզաբարին
կրանկոյն Յովիսեմնու Ոսկրբարմի ա-
սացեալ վասն խոտազմանութեան եւ ա-
ղայխարաւի եւ սիրոյ եւ պանծոց եւ ա-
ղօթից. — Տէր մեր Յն. Բն. ասաց մեզ ԼԹէ
անհնար է...:

Բ. — Էջ 14. — Սր. Յ. Ոսկրբարմի
ասացեալ վասն սիրոյն Աստուծոյ. — «Աւել,
սիրեցես զՏէր Ան. քո յամ. արտէ քում-
մէ...»:

Գ. — Էջ 22. — Երանկոյն Սարգսի շը-
նարիսից վարդապետի խրատ հազեմար ա-
սացեալ վասն սիրելոյ զամենայն. — Եւ արդ
այ խօսեսցի զգորութիւն Տեառն...:

Դ. — Էջ 32. — Եր. Սարգսի շմարիս-
ից վարդապետի խրատ հազեմար ասաց-
եալ. — Արդ նախահաւարք իբրեք արդա-
բոյն Ղովա...: Գանդեշ զլորելոյ եւ յոյս
անյուսից. Յն. Բն. կանգնեալ եւ լուսա-
ւորեալ զհոգի Բարեւոյ կրօնաւորին եւ ձեռ-
զացն իւր եւ ում. Հաստացելոյ. եւ քեզ
դասիք յաւիտեան ամէն:

Ե. — Էջ 41. — Եր. Սարգսի վարդա-
պետի խրատ հազեմար, ասացեալ վասն Հա-
ւատոյ. — Եւ արդ քննեցուք եղբարք դին,
եւ Հաստացն եւ իւ կատարին...:

Ձ.— էջ 48.— Հիմզերարդ Երեմյա-
բարյան. հոհանմու Մանդակունեցոյ ասաց-
եալ վասն Ապաշխարութեան.— Արմատք
դիզոյ ընկաց դցաւ մարմնոյ սողողացու-
ցանին...

Է.— էջ 64.— Յ. Մանդակունեցոյ ա-
սացեալ վասն զգուշութեամբ հաղորդելոյ
ի մարմնոյն Քրիստոսի.— Սոսկան ոսկերք
յոմ զողովեամբ...

Ը.— էջ 84.— Նորին Քարոզ վասն հո-
գեալի եւ մարմնամբ առաջնորդաց, ի բանն
Առակաց. երէ լիցիս երաշխաւոր բարե-
կամի քուս, մատնեցի գէնք քչամանաց.—
Ոչ ուստէք ի իշխանութիւն իմէ ոչ յԱստու-
ծոյ...

Թ.— էջ 99.— Նորին դարձեալ, յա-
ռաջին կիւրակէն. ի բանն Սք. Աւետարա-
նին որ ասէ. չրազ մարմնոյ ակն է.— Ա-
մենայն բանք առակաւոր քարոզութեանց
Քրիստոսի դիւրալուր են...

Ժ.— էջ 107.— Նորին Քարոզ, ի բա-
նին Յեսայեայ մարգարէին որ ասէ. Լուս-
ցարուք սրբեցարուք, եւայլն.— Գիտելի
է զի շորիք տրամատին ի մարդկանէ
սուրբք եւ անսուրբք...

ԺԱ.— էջ 118.— Նորին դարձեալ,
սկիզբն պառնդ վասն խնամովանութեան,
ի բանն. Լուսցարուք սրբեցարուք.—
Ջարտութիւն աղտեղութեան ոչ միայն ի
կենդանի մարդս տեսանեմք, այլ եւ յան-
կենդան տարերս աշխարհի...

ԺԲ.— էջ 134.— Նորին Ե. կիւրակէն
Քարոզ վասն Մահու եւ կատարածի աշ-
խարհի, ի բանն, Արքուն կացէք, գի քչ
տէք յարուս ծամու տէր տանն զայլ...—
Նախախնամութիւնն Աստուծոյ եւ բարեբա-
լութիւնն յամ. ժամ յայտնի է առ իւր ա-
րարածս...

Մանօք.— Այս քարոզը անաւարտ է.
կատարել ձգուած է էջ մը, 142, որուն վրայ
յետնադոյն յիշատակարան մը արձանադ-
րուած է:

ԺԳ.— էջ 143.— Թուրք Յակովբայ.
— Յակովբոս Աստուծոյ եւ Տեառն Յի. Քի.
ծառայ երկոտասան աղղաջդ որ ի սփառդ
էք ողորոյն...

ԺԴ.— էջ 157.— Թուրք Պետրոսի Ա.
— Պետրոս Առաքեալ Յի. Քի. ընտրելոցդ

նմղելից ի սփիւստ Պետացոց, Գաղա-
տացոց, եւ Կապաթովկացոց...

ԺԵ.— էջ 171.— Թուրք Պետրոսի
Երկրորդ.— Շմառն Պետրոս ծառայ եւ ա-
ռաքեալ Յի. Քի. ...:

ԺԶ.— էջ 180.— Թուրք Յահաննու
Առաքիլն.— Որ էրն ի սկզբանէ, զորմէ
յուսին...

ԺԷ.— էջ 193.— Թուրք Յահաննու
Երկրորդ.— Յերիցուէ առ ընտրեալդ Կիւր-
լոս...

ԺԸ.— էջ 195.— Թուրք Յահաննու
Երրորդ.— Յերիցուէ առ Գայիոս սիրե-
լի...

ԺԹ.— էջ 197.— Թուրք Յուդայի
Նգոր Յակոբայ.— Յուդա, Յի. Քի. ծա-
ռայ, եւ Եղարյր Յակովբայ...

Ի.— էջ 201.— Ազերս եւթաղեա.—
Ամենայն իրիք ամ. ուրեք ժամանակ է...

Էջ 203.— Աւետարան Մաթէոս.— Եւ
յերեմիայի շարաթուն...

Էջ 205.— Մաթէոս Սք. Աւետարան.—
Եւ Լզնի իբրիւ կատարեաց Յիսուս...

ԻԱ.— էջ 206.— Աւետարան ըստ
Մարկոս.— Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ...

ԻԲ.— էջ 213.— Յագագս Սրբայ Եր-
բորայքեանն եւ մի Աստուծութեանն, եւ
փրկական Տնօրէնութեանն Քի. Այ. մերայ,
ի խնդրոյ քաջաւորին Լեւոնի. վանքաւ
վարդապետի ասացեալ.— Հաստամք եւ
խոստովանիմք մի Աստուծութիւն...

ԻԳ.— էջ 260.— Ձի ճառիցի անճա-
ռելի Տէրութիւնն...

ԻԴ.— էջ 299.— Ի Սաղմոսին Մեկ-
նըշէմ է տումքս այս.— Երիցունեք քո զդեց-
ցին զարդարութիւնն...

Մանօք.— Ստորին յուսանցքին շեղա-
դիր. Վարդան վարդապետի է:

ԻԵ.— էջ 308.— Հարցմամբ տէր Մի-
քայէլի Անդիսփու Յայեկապետի...— Ա-Ը
Հարցունեմք:

Ջայս ամ. մեկնեա մեզ Համառօտ բա-
նիւ, եւ պարզ երեւեցոյ զմիտ եւ զիտրուորդ
Հարցմանցս, ըստ քոյ սովորութեանդ, ոյ
Հոգեւոր Հայր մեր վարդան... եւ անմո-
ռաց յիշեա զանարժան որդեակս քո:

Ոյ որդի Հոգեւոր եւ իմաստուն Հար-
ցող, տէր Միքայէլ, աստուածեղէն է խն-
դիրս քո, եւ ցանկալի ամ. յողաց, եւ. Լն

բանք խրթինք եւ դժուարեմաց, եւ յԱն-
պատի աստ՝ ոչ են պատմութիւնք եւ զըր-
եանք մեկնեաց, եւ եւ ծերացաւ ակարու-
թեամբ...:

Էջ 382, դատարկ:

ԻԶ — Էջ 383. — Աճառիայի եղբիւ-
նայսց վարդապետի ասացեալ երաստագե-
շան Յազգաց Զղջմամ եւ արտասուաց . ի
խնդրոյ միայնաւորի ուրումն ասմ պատ-
ուակամի — Ով պատուանաւէր սիրելի եղ-
բայր, խնդրող սիրուն Աստուծոյ...:

ԻԷ — Էջ 424. — Բամբ աստուածա-
յիմք պիտանի ամ. կրօնաւորաց, Աճառ-
իայի Հայոց վարդապետի ասացեալ — Ե-
րեւոյ Տէր զչնորսն քո ի ծառայս քո. եւ
զդէ՞ք քո ի ստեղծութեան քո, զոչորմու-
թիւնք ի պաշտօնեայս քո, եւ տաճարաց
զիս բնակարան լինել Հոգւոյդ Սրբոյ, մի
եւ ծառայել մեղաց...:

ԻԸ — Էջ 433. — Երանելոյն նկրմի
Ազգք — Զոր անեղզ եւ եւ տնտեսեղծ, եւ
արարել ամ. արարածոց, զոր ոչ երկիրս
տանիկ Հանդարտէ...:

ԻԹ — Էջ 440. — Ազօյք Երանելոյն
Մալսեծի Քերթազի — Աղաչեմ զեղ Տէր
Քող ինձ զմեզս իմ որպէս կամիս. եթէ ա-
ռեւ եթէ մեղար, ասեմ եւ թշուառեմ
թէ մեղայ...:

Լ — Էջ 443. — Վասն Ազօյքի: Հրց.
Վասն էր զազօքս ի միջի կարգէ ոչորմու-
թեան եւ պահոց: Պիտի. Վասն Ժ. պատճա-
ռի:

Էջ 443. — Երանի խաղաղարարաց...:

Էջ 448. — Վասն սիրոյ. Սիրեացեւ
յրեկեր քո...:

Էջ 451. — Զգոյք լերումն ոգորմու-
թեան ձերում:

Էջ 454. — Հրագ մարմնայ ակն է...:

Էջ 456. — Վասն Աստիճանաց Առաքե-
լոցն:

Էջ 458. — Վասն էր ասէ օգոյնն տուր:

ԼԱ — Էջ 471. — Սուրբ Եօրն Յալիսն
Ուն վարդապետի Գառնեցոյ ասացեալ եղ-
րատ ողեշահ. — Մատայակիցս ձեր ի Քրիս-
տոս. Յովհաննէս Գառնեցի, Հարցանեմ
զոչոյնն սիրելեացդ ի Տեսողէ...:

ԼԲ — Էջ 492. — Ընծա Գառն Եւս
խրատս. — Եւ յարմար զից ատարաւ
Պաղոս յիկոնիսն քաղաքն, եւ Լճոս ի տու-

նքն Անի-Քիոս, եւ եղև անդ արախու-
թիւն մեծ: Մատեաւ Պաղոս եւ Եւսաւ խօսել
զրանն Աստուծոյ, վասն Հիմարտութեան ո-
ղոց եւ յարութեան մեռելոց, եւ քարոզէր
այսպէս...:

Երանի ոչք պահէն զանձինս իւրեանց
սրբութեամբ, զի Խոջա կոչեացին տաճար
Աստուծոյ:

Երանի որք ճշեցին զանձինս իւր-
եանց, զի ընդ յոսա խօսի Աստուած...:

Եւ մին: Պաղոս դայս ամ. զմեծամեծս
Այ. խաւեր առանին Անի-Քիոս ի մէջ ժո-
ղովրդոցն, Թեկզ անուն կոչս մի Եկեա:
Խաւէր առ պատուհանի միոյն, որ մեքմ էր Ե
տանիս իցա...:

ԼԴ — Էջ 494. — Յազգաւ ձերոյն Ե-
ղիպտացոյ. երատ Հոգեւոր. — Եւ Եւս
Խաւէր ի զեհն երանելոյն Անտի...:

Էջ 522. — Խօսք Եղեքեքեա միայնա-
կեցի. — Ասաց ձերն. որպէս տուիմ անաւոր
է ի մերայ իշխալարաց...:

ԼԵ — Էջ 527. — Սրբոյ Քալոյն եր-
րատ, յարմար տապանոյ կարգեաց իւրոյ
Ունտիմ զԹովմատ. — Որդեակ իմ Թով-
մատ...:

ԼԶ — Էջ 537. — Յոսանմու. Մամդա-
կանոյ երատ. — Իսկ Եղարարութեան խ-
րատ եւ ատարեմութիւն այս է...:

ԼԸ — Էջ 538. — Նեղոսի Սր. Զոր եւ-
րատ. վերակացուաց Եօրն, երէ լսեմ, ապա
ապրիւ. — Անաւար տղէս՝ պատրաստ է
կորուստ...:

Էջ 540. — Նորին Նեղոսի պատուէր առ
մամկուն. — Պարտ է մանկանց ճշեմ...:

ԼԹ — Էջ 545. — Կարգ եւ կամմ Ա-
զօյքի, զոր խնդրեալ է ի հոգեկիր արանց.
յումմմմմ միայնացելոյ. արբում եւ զուար-
թում հոգւոյ Գրիգորի Նորեկացոյ, որ եւ
ցուցանէ Ոսթադարութիւն քրիստ. յէ ոչ
հաւարի զամմմ այմմմի այմպիսի իրի. վա-
սն այմ գառաքելոյն ի մէջ ասեալ զմէ ք-
կիգրն կամմմի պատմութեան, իւ ոգեշահ
խրատու. — Առաքալն Պաղոս, անօթն
ընտրութեան, եւ բնակարանն ամենատուր
Հոգւոյն...:

Մաթըր. — Զհապարտ վերջին մտք
դատեմ է. Ին եւ ԻԶ պարկեւոր փրթոն
կորած են, իսկ ԻԷ պարկեր կր մնայ քա-
ղաքում:

ԼԸ.— էջ 571.— ... Թգր. Յումէքէ
րնկալաբ դաւետաբանն: Հյքալ. Ի Քրիստոսէ
Այ. մերոյ, նախ քան զՀամարածումն, զի
յործք Քի. են եւ վարդապետութիւն:...

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 583.— Աղայեմ գծեզ, ով զընթեր-
ցօզսդ, յիշեցէք ի սուրբ աղօթս ձեր զգծո-
ղիկս եւ մոխրեկս ձեր, եւ Ած. զձեզ յիշէ
ի բարին ամէն:

էջ 584.— Այլաւստ քամ.— Ծնօղ Հե-
յութեան, խոնարհութիւն է...:

էջ 585—588, այլապան զրութիւններ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնք. —

Ա.— էջ 585, նոտրագիր.— Ես Աստ-
ուածատուքս ըստացայ զսուրբ գիրքս յի-
շատակ Հոգւոյ իմոյ, եւ իմ ծնօղացն եւ
ամ. արեան մերձաւորաց իմոց, եւ ետու
վայելումն ի ձեռն Հօրեղբորդոյն իմոյ
Բարեզ կրօնաւորին: Դարձեալ յիշեցէք
Սիմէոն աստուածասէր քրիստոնեայն եւ
իւր կողակիցն: Ած. զձեզ յիշէ ամէն:

Բ.— Յզմցի Թաքէտի.— 1705—1779

1.— էջ 585, նոտր շեղագիր.— Եւ

դարձեալ ես Սողոմոնի որդի մահաւոր
Թաթէսըս զբամով առի, որ որքան ես
կենդանի՝ ընթեռնում ես, ով ոք որ ըն-
թեռնում էձկ Հայր մեղայեւ յիշէ դանպի-
տանս: Եւ դուք յիշեալ լիջիք առաճի ան-
մահ պառին Այ. որ է ի բարձրուն ի Տէր ամ-
մէն:

2.— էջ 142.— Ի վայելումն զայս
յորքիս Յղնցի Սողոմոնի որդի պանարժան
մեղավոր եւ անպիտան ծառայ մահտեսի
Թաթէսիս, որ զբամով առի: Ով ոք որ
Հանդիպի զայս զրքիս կարթալով եւ բան
Հասկանալով, մեղաւոր եւ ապիկարս յիշէ,
եւ Հայր մեր որ յերկինք ասէ: Թ՛վին
ՌիժժԻ, յուլիսի ամսին Ժ:

3.— էջ 7.— Թ՛վին ՌիժժԻ, զհկտեմ-
պերի ԻԼին Ջաքարիայ պատրիարքն յիշե-
ցինք: Ած. Հաստատ պահեցէ:

4.— էջ 1.— Թ՛վին ՌիժժԻ, սեբտեմ-
պերի ամսին Ի ին, պատկերահան մահտեսի
Պապիկին Ի զոչ. ոտինչ տվի:

5.— էջ 585.— Թ՛վին ՌիժժԻ, յուլիսի
Դ օրն Բ չարթի, զպայտունք մրտանք
նստեցանք: Ած. վերջն բարին անէ:

978

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱԿԱՑ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ.— 10

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԳ. ԲԵՐԹՈՒՄԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15×1: էջք 120: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝
ամբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 32
տող: Նոտր շեղագիր, Կազմ կիսալաթ խա-
ւաքարտեայ անարուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Բան առ բարեմիտ բնթեր-
ձողս, յաղագս առաջիկայ առականս:

էջ 9.— Յաղագս Հաշտութեան:

էջ 65.— Աղէտ մարդկային անկման
եւ կանգնումն նորին:

էջ 112.— Յաղագս Արքայութեան
Տեառն մերոյ: Գլուխ 31:

ՅԱՂԱԿՈՒ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒՑ.— 1

ՅԱԿՈՐ ՊԵՐ. ՆԱԵԱՆ

Կ. Պոլիս

ՌՄԽԷ=1798

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 20×15×7: էջք 830. Իջողութունը գրելն է. Հանդերձ սխալներով: Հանդամանք չափ լուս: Խուլք տոկուն: Կրի: Եւ Ստացող՝ Պետրոս Վրդ. Կեսարացի: Կրոթիւն՝ խորագրերնէր Եւ զխաղերնէր կարծիք, մնացեալսր սէս ժկանով, Երկուն, 32-35 տող: Նստր չեղադիր: Համատարարութիւնք առատ: Կաշեկադմ տարտակեայ զրոյմայարդ: Դատարկ թուղթք սկիզբը չորս թերթ: Կնիք սեւադրոյմ, շՔ. Մ. Պետրոս Վարդապետ, 1232 [= 1783] էջ 1 յս., 758ր, 818ր:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1— Յաղագս Խօրն Խորիւղոց Հասարակ — Կյարութիւն Աստուածաբանական ղեկորդացն Նիքիզցւոյ:

էջ 511ր — Վերք Աղաշխարութեան Խորհրդոյ:

Փառք քեզ Ած. զերկունս իմ որ փռան Խորհրդոյ Աղաշխարութեան ի սեղի: ապաշխարութեան ինձ Համարեյ արժան տեսցես:

Ո՜, ինչ թէ նոյն լիցի Եւ ինձ յարիւղիս՝ որ եմ պիտակ Պետրոս Վարդապետ:

էջ 759ս — Յանկ. Վրան ստեմանի խորհրդոցն, Կյուրի Ա. էջ 1:

էջ 770ս — Այբաքեմաղի ջանկ:

էջ 819—830, դատարկ:

Յիշատակարան Հեղինակի.— 1754

էջ 758ս — Փառք քեզ Ած. յաղագս տմեանի, որ ի ծովանդոցն ողորմութենէ քումմէ կաթիլ մի շնորհաց ներհեղեալ ի միտ վերջնոյ քոյոյ ծառայէ, Հասուցեր յատար Եւ դայս մի ծաղիկ ի բազմաց տեղեւոց, ի վրան տնտես ջոյ երանմանս սէրութեանդ, Եւ անբամանիք միանանկան Աստուածութեանդ, Եւ ի պատիւ. Սրբաւանջ

ասեկարանեալ Աստուածանէ՛ իմոյ պաշտպանի: վերստին փառք քեզ:

Ասարաեցաւ զերթս է Խորհրդոց, յամի Տեսան 1754, Եւ Հայոց ՌՄԳ, յունիս ժ, յերկրորդի մի պատրիարկութեան ժերում, ժնձի մայրաքաղաքիս Կոստանդնուպոլսոյ, յերթորդ ամիս նոր սկսեցեալոյ: Ասկոր տնտեսն ծառայ, պատրիարկ մեծին Ինդանդիայ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1788, 1797, 1798:

Ա.— էջ 758ր.— Յանկ սոյն զրթոյս Համալսմարեալ ի զլիւոց, ի խնդրոց, Եւ ի պրակեց, տեսալ զթիւս յեջիցն, յորում իցեն զբնաք առ ի զիւրապոյն լինիլ գտումն քննողաց զխնդիր իւրեանց, Եւ արարալ յումեմնէ ապիկար կրօնաւորէ, յան մամտնակաց յարինակելն իւր, իւր օգոյս ինքնան, Եւ յիշատակ լինքեն՝ տպուպայ Եւրարց ուսումնաւոր բանասիրաց Համալսից. Եւ աւուստիկ տեսալ զմատիւր յեջիցն Եւրար ի ներքոյ բանեցն, Եւ ի վեր կոյս արտաքայ կարծիք զիցի Եղեալ տարս՝ զլմն ցուցանէ պլուրին, Եւ խն ցուցանէ զխնդիրս, Եւ պէն ցուցանէ զպրակն, Եւ իւրեանց զհնա Եղեալ թուապիծք յայտեն զքանիւթիւն իւրաքանչիւրոցն. ուրեմն մի՛ ընթերցողաց լիցի զղոյն աշխատութիւնն մեր Եպիսկոպոս Եւ ոչինչ Համարել. Եւ ահա այսքանիքս ի Պետրոս իւր ապիկար փարդապետն, ի թուին Տեսան ՌՅՁԸ, Եւ յունի. ժն, յարենալ Եղեւ. բաւեցի:

Բ.— էջ 760ր.— Արդ ահա խնդիր արկեալ Համայն ընթերցող հաղեկաց սոյն մատենիս՝ աղայեմ, զի մի մոտաջից զաշխատոցս արա յարինելն, քանդի ահա ընդ Հովանեալ. ի մեծն Պօլիս Երանտեսալ Մարք Աստուածանիս Եկեղեցւոյս, ներ պատրիարկարանին, Եղեւ յարինակել, որ զոյոյ

պաշտօնեայ մեծի պատրիարքի Զաքարիա աստուածաբան արքեպիսկոպոսի, Պետրոս անուամբ լոկ ողորմելի արքեղայս, եւ ձեռնառնան աշակերտս Կեսարացի, բազում ֆանի՝ ձեռամբ իմով ահա ստացայ, որով եւ յիշել, ի մաքուր աղօթն ձեր՝ մի՛ մոռանայք։

Յանկս այս Պրուսայու դէտ Պօղոս Արքեպիսկոպոս Հոգեւորաբար եղբայրն մեր բազում աշխատամար ժողովեալ, եւ այսպէս այրուրենական կարգաւ դասաւորեալ էր, եւ առաքեալ էր ի Պօլս, ի ձեռս մեր, գրադրին իւրոյ, ի գրքով իւրում պրկւալ, եւ մեք գրել տալոյն զկնի, ի գրքով իւրոյ, նորին Հրամանան իւր յիշատակ ի նմանէ՝ սիրով եւ յորդորմամբ նորին իսկ ահա աստ գրեցաք, ի Թուրք ՌՄԽԶ, եւ ի սեպտ. 29,

ի վայելումն Պետրոս Վարդապետի Կեսարացւոյ։

Գ.— էջ 818բ.— Մեծի Կոստանդնուպօլսոյ՝ Տեսնն Զաքարիայ աղագաւթի եւ բարեկարգ պատրիարքին յետին եւ ձեռնասուն աշակերտ՝ Կեսարացի, ի վանք դիւղէն, եւ յԱստուածատրեանց զարմէն, խանճի Պուտախի որդի, Պետրոս իւր եպիսկոպոսս, զրելով իմով ձեռամբ, ստացայ զայս Եօթն Որդւորաց զիրքս, ի վայելումն ինձ, եւ յիշատակ ապագայ ընթերցող եղբարց սիրելեաց. եւ խնդրեմ աղերսանօք, ի վայելելն՝ միով Հայր մերիւ յիշեալիք զիս եւ դամ. Հողեւոր եւ մարմնաւոր իմայինսն, որ եւ յիշողդ յիշեալ լիջիք ի Տեսննէ։ Գրի ՌՄԽԶ, եւ յուլ. 18, ի Պօլս, եւ ի պատրիարկարանս Հայոց։

980

ԲԱՆՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆՔ.— 4

Մեծար ՍԱՆՆԵՅԻ

Երուսաղէմ

ՌՄԻԵ=1776

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 20×15×2: էջք 314: Պրակք ԱժԳ: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրել՝ Գրիգոր Դպիր: Գրութիւն՝ Համարեա ամբողջովին սեւ մեկնով, միասին, 30 տող: Նոտք շեղադիր: Համառօտագրութիւնք սովորական: Կաղմ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

Մամօք.— Այս ձեռագրին յաջորդ մասերը կը կազմեն ուրոյն Հատորներ, 955, 1001, եւ 1009 Թիւերուն ներքեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Առացեալ Մի. Վարդապետի, Թէ զի՞նչ է պատճառ մարդեղութեան Բանին Այ. Տն. Թի. Քի., եւ եթէ Հարկ էր եղանիլ տնօրէնութեանն խորհրդոյ... — Հմմտ. Ա. Հատոր, 1906, Թիւ 98, էջ 308:

էջ 47.— Նորին Մի. Վարդապետի առացեալ յաղպս միութեան բնութեան եւ ներդրութեան կրից...:

էջ 65—66, պարապ մնացած, ըստ զորութեան Թերթի շուրհի:

էջ 160.— Նորին Միջիթար Վարդապետի, Վասն խոստովամտութեան մեղանաց, Բան ժ:

էջ 282.— Առացեալ Նորին Միջիթարի՝ Հարցումն եւ Պատասխանի ամ. Նուաստական կրիցն Տն. Թս. Քրիստոսի: Բան ժԵ.:

Յիշատակարան Գրչի.— 1776

էջ 287.— Յերբորդում օրինակեցաւ մատնանս այս ի մէջ քաղաքիս Սրբոյ Նրուսողմայ, ի Թուականիս Հայկազեան տուն՝ մի, ՌՄԻԵԻՆ, ի նուաստ Գրիգոր Դպրէ: Յիշեալիք ի սուրբ աղօթս ձեր ի բարին, ամէն:

էջ 288.— Պատմութիւն Հաւաստի եւ Համառօտ Միջիթար Վարդապետի.— Նըրբահայեաց պատմութիւնք առացեալ եւ շարադրեալ Լղէն յաստուածայնոց ոմանց ի

որոց հարց և ի վարդապետացն առաջ-
նոց...:— Հմմտ. Բ. Հատոր, 1967, Թիւ
414, էջ 362:

էջ 294.— Համառօտ Մեկնութիւն
Մարգարէութեանն երեմիայի և Նախադ-
րութիւն ճորտ ի Միսիքարէ վարդապետէ:

— Հարանց ողոց բանին ծնողամբ և ևդ-
րարց ըստ արժանից հարադատութեան, ո-
րոց այժմ և որ զկնի՝ դժաղթանս զիմ մա-
տուցանեմ նոստատութեան...:— Հմմտ. Լ.
Հատոր, Թիւ 207, էջ 583:

էջ 310-314, գտաւարկ:

981

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱՑՆ ԴԱԽԹԻ.— 11

ԱՌԱՔԵՆԸ ԵՊՈՒՆՆԱՑ

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 20×15×2: էջք 276: Պրակք
2-ժե, առաջին հինգ պրակները փրցուած
տարուած և նախ քան իջարութիւնը, որ
հին 3 և սկսած թիւ մէկէն: Հանգամանք
լաւ: Թուղթ բարակ յղկուն: Գրութիւն՝
խորադիրները և զլիսդիրները կարմիր,
մոսկալուր սև մկանով, ևրիսին, 32 տող:
Նստը չկապիր: Համառօտագրութիւնք չառ
առտու: Կաշկապմ տախտակեայ: Դատարկ
թուղթ սկիւրը մէկ թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Տէր Առաքելի եռամեծի և
քաջ հոգեւորի և անյաղթ փիլիսոփայի,
աշակերտի երիցս երանելոյն Գրիգորի տիե-
զեբալայս վարդապետի, արարեալ բանս
խրատականն հոգեշահս և համնարս իմաս-

տահեզս, ի Մեկնութիւն Սահմանաց Գրաց,
յիղձ մաղքանաց մամնց բանասիրաց եղ-
բարց հարազատաց ճորին աշակերտաց.—
Սահման թէ քանի նշանակութիւն ցուցանէ:
Էժ. Այսինքն յատկութեամբ զանազանի...:

էջ 13ա.— Նարին տէր Առաքելի եռ-
գէնութիւն հայրապետի վասն Սահմանացն
Դատրի վազուածու բան: Օգնեալ Յս. Եղ-
կելոյն.— Որք միանգամ: Էժ. բոցմատու-
րակի գնէ...:

էջ 232ա.— Պրակ ուրեւտամեքորոյ:
Հրց. Գանի և նկարանկ բաժանման...:

էջ 244ր.— Նարին տէր Առաքելի Սիմ-
նաց Եպիսկոպոսի ի տեսութիւն քանին որ
ասէ. Ամենայն չար տանգելի: Սք. Հոգի
օգնեալ.— Զի՞նչ է որ ասէ. Լժ. չար տան-
ջելի...:

էջ 262-276, գտաւարկ:

982

ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 2

ԵՐՈՒՍԱԶԵՎ

1838

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 20×15×1.5: էջք 242: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ և ծծող: Գր-
րէն՝ Մկրտիչ Վրդ. Տէր Մարտիրոսեան,
Բաղիւնցի: Գրութիւն՝ ամբողջովին սև
մկանով, միասին, 18 տող: Շեղադիր:

Կաշկապմ իսաաքարտեայ: Ստացող՝ Գր-
րէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Հաւաքումն ոմանց տարակու-
տական բանից ևզկոց ի Տրամարանու—

Քեան, 17: 30:— Ստորագրան եղբն է՝ որ
Ելանակէ զսեռ կամ զտեսակ ինչ իրաց...
— Հմմտ. ԹԻ. 770:

Յիշատակարան Գրչի — 1838
էջ 242:— Գաղափարեալ եղեւ յամբ

Տեան 1838, յուլիսի 1էն մինչեւ ի 23, ի
մէջ Սրբոյ Յարութեան երկնատիպ Տաճա-
րիս, ձեռամբ իմով եւ ի վայելս իմ, դա-
դիր Մկրտիչ Վարդապետի Տէր Մարտի-
րոսեան, Ռադի[չեցւոյ]:

983

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ. — 11

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱՔԵՆԱՅԻ

Կամենից (Լեհաստան)

ՌԿ=1611

ՆԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 19×10×7.5: էջք 946: Հանգա-
մանք բաւարար, բայց չուսանցքները յոյժ
որդեակեր: Թուղթ հին բամպակեայ: Գր-
բի՝ Թորոս Կրօնաւոր: Գրութիւն՝ խորա-
դիւրները եւ յիշատակները կարմիր, մնաց-
եալը սև: մեխակով, միասին, 24 տառ:
Նոստրադիք վարժ: Համառոտագրութիւնք
բաւական առատ: Կարմիր կաղալոյս զլիտ-
աբար կանոններու սկիզբը, խորանագարդ,
էջ 9, 21: Համակարգ խաւարարտեայ:
Ստացող՝ Գրիչի:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-6, դատարկ, կամ յետադույն
յրութիւններով ծածկուած:

էջ 5ա — Յանգն է. Առաքին Կանոն.
եւ Ռախերգան:

էջ 8բ — Նարին քաղաքացիական երա-
նայնորի Աբ. Հօրն եւ ամբողջ հոգեւորի,
եւ յաւաւար վարդապետի, եւ յարագ-
նագեանց ճգնաւորի, ճորոգ լուսաւարչի
Հայաց, Գրիգորի ետամենի: Լուծման
զժամարկման քամից եւ քաղաքացիական
մտաւան յատիւ, ի սրբայն վարդապետ Մեկ-
նուրեմէ, յոյժ պիտանի շարադրութեամբ,
եւ զհեղեղի պիտաւարութեամբ: Ազգեւ Հա-
ղիտ Ած. եւ առ ինչ անարտայն:

էջ 9 — Մի Ած.: Նախ ընդդէմ բա-
յրում առաւանդաց...:

էջ 21 — Սաղմոս ի Դաւիթ — Երան

եալ է այդ որ ոչ զնաց, ի վերա այսմ Ջ իրս
Հարցանելի է...:

Մամր Յիշատակագրութիւն Գրչի —
1611

էջ 183 — Զմեղաւոր զմեզս սորա
զԹորոս Կրօնաւոր յիշեալ ի Տէր վանս սի-
րոյն Առաւուծոյ, ով սիրելի սուրբ ընթեր-
նող եղբայր:

էջ 319 — Մեղաւոր Թորոս Կրօնաւոր
զմող զբիւս, եւ զԹաւաղաբի թղենիս, յիշել
ի Տէր զորորմէիս, ով սուրբ Հանդիպողք
այսմ տառիս:

էջ 559 — Զմոյս ի բարին եւ զարագս
ի շարին յիշեալ, ով եղբայր, զԹորոս Կր-
օնաւոր: ԹՎ. ՌԿ, փետրվար իԸ:

էջ 942-946, դատարկ, կամ յետա-
դույն յրութիւններով ծածկուած:

Յիշատակարան Հեղինակի. — 1405

էջ 938. — Յիշատակարան. — Ընդ ո-
րոց վերջինս խանութեաց եւ առույ խնդ-
րողաց բանին, պիտակ անուն կոյնեցեալ
Գրիգոր...:

ՐՈՑ Յիշատակարան Գրչի. — 1611

էջ 940. — Փառք պատիւ իշխանութիւն
եւ յորութիւն անձանց երկից եւ մի Առաւու-
ծութեան, Հօրն Կալանի, Որդոյն Միս-
նի, եւ Հողոյն Սրբոյ Շմարտի, այսմ եւ
յաւիտեանս յաւիտենեց ամէն:

Փառք Այ. որ ետուր յորութիւն առ-
կարին, Նուաւս եւ ամենամեղ անարժան

մտքոս կրօնաւորի, յաւարտ հոտանել այս սուրբ զանձարանիս ի վարժումն բարձրամեղիս, և յետ իմ յիշատակ ինձ եւ ծնողացն խոյ, Դաթուրին եւ Աննային, նա եւ կենդանի և զաւակաց իմոց, և ամ. դարձից կենդանեաց և ննջեցելոց:

Աստուծոյ կարող զօրութեամբն աւարտեցաւ աստուածաշուշն՝ զիբքս այս՝ որ կոչի Սաղմոսի Քաղաւածու, բարեհալ Գրիգորի Տաթևացոյ եռամեծի և տիեղեբայուր վարդապետին, ի թուականութեան հայկազան տօմարիս Ռի, և յամենան յունիսի ժԹ, ի Լեհաց երկիրն, ի քաղաքն որ կոչի Կամէնից, ի թաղաւորութեան բաբալաչոյ երրորդ Զիկմոնդին:

Արդ երեսանկեալ արտասուալից մաղթանօք և մեծաւ յուսով աղաչեմ զամենեւեան որք հանդիպիք ի այսմ ցանկալի աստուածային բուրստանիս, այսինքն ընթերցմամբ, կամ օրինակաւ, և կամ լսելով, թէ աստ և թէ ուր պատահի, իմ՝ մեղօք մեկեալ յայիս, զՏէր ողորմին մի խորհայլք, և յիշեցէք աշխատելոյս անձին իմոյ առաջնասացեալ անարժան զԹորոս կրօնաւորն, մանաւանդ զպարկեշտ կենակիցն իմ Աննա խաթուն, և զերկու զերարոյսք սրդեակէն իմ, զնիկօրն և զԵրմաւոն, և զերկու նորահաս օրիորդքն իմ Կաթարին և զԿույաֆն, զոր առ Քս. հաւատարք և միարան ընթացան հանդերձ մարբա իւրեանց՝ հոյովք միացեալք ի տղայական հոստակին, թայց այս ամ. եղև վասն ծովացեալ մեղաց իմոց, զոր և յաղապս ամենայնի վառք Աստուծոյ, և առատատուր պարգևատուն Քս. ամենեցուն զպէտս յցցէ ըստ հոմոյից կամացն ամենայնի, ամէն:

Դարձեալ աղաչեմ զձեզ, ոյ սիրելի եղբորք իմ, անմեղաղիր լերուք անդարպութեան և սղայանաց զրոյս, քանզի չէի հմուտ արուեստիս, բայց յօժարութիւնս իմ և զսէրն միայն սովակեաց զիս ձեռն տրեկա-

նել զծիս: Նա և լի սրտիս վերոյ զրեալ անուանցս, և ինձ ամենամեղ ողոյս ողորմութիւն և մեղաց թողութիւն հայցեցէք ի բարեբար Տեսունչն մերմէ, զի առհասարակ ձեզ և մեկ ողորմեացի, և շնորհեաց զիւր արքայութիւնն և ամ. հաւատացելոց կենդանեաց և ննջեցելոց, և ինքն արհնեալ եղիցի յաւիտեանս յախոնեից ամէն: Հայր մեր որ յերկինս ևս:

Աղաչեմ, ոյ հանդիպողք՝ եղբայրք սիրեցեալք, խնամով պահել զսուրբ զիբքս յայս, և մի անպատշաճարար և վայրասպար ձեզ լի տեղ ի տեղ, զի մի դատեացի, և զսուր տնապարտ մտացէք, և արհնութիւն Այ. ի վերայ ձեր եղիցի ամէն: Կատարողքն աղաչանաց իմոց արհնեալք եղիցին, ամէն:

Յիտմագոյն յիշատակագրաւք իմ:

Ա.— Ամասիացի Յովիմանէս վարդապետի.—

1.— Էջ 1.— Յի. Քի. ծառայ Ուլանէս վարդապետ. Ամասացի:

2.— Էջ 942.— Սա զիբքս Ամասացի իմբնողոյս կոչեցեալ ծայրապոյն և պրակոպոս Ուլանէս աստուածայրոս վարդապետին է. Ած. բարով վայելել տացէ, ամէն, եղիցի եղիցի:

Բ.— Նախապետի.—

Էջ 2.—

Ոյ քեզ ամէն հոգի հոյիս, լաւ ունկրն զիբ զու այս բանիս, թէ ընդունիս բարի շահիս, ի՞նչ միտ շաճևս գատայաբարիս. այս եղիկի սուտ աշխարհիս, քեզ երանի որ չի խափիլիս, ուղիղ սրտիւ ծնողրէկ կրկնիս, հոգով արժեմով Աստուած հպարիս. հայր մեղայիս տաս ողորմիս, մին տառապեալ նահապետիս:

ՀԱՐՑԱԼՆՑ ԳԻՐԳ.— 7

ԳՐԻԳՐ ԶԱՅԵՆԱՅԻ

Ս. Խորոս, Նրուսագէտ

ՈՂԷ=1648

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մասայ 19x13x5: էջք 794: Հանգստանալ լաւ: ստորին յուսանցքներէն մասամբ ցնցակեր: Թուղթ Հասարակ, ղեղնորակ: Գրէ:՝ Յունան Հիպանցի: Դրութիւն՝ խորագրերէր, սկզբնատողերը եւ գլխագրերէր կարճեր, մնացեալը սեւ մէյանով, երկ-սիւն, 33 տող: Նստադիր: Համառոտագրութիւնք լատ առատ: Գունաւոր լուսանցապարզ եւ գլխադարձ խառնանիւր Հատորի սկիզբը: Խորանադարձ էջ 11: Կաշեկաղձ տախտակեայ զոյժադարձ: Պաշտպանակ մազադաթեայ, սկիզբը եւ վերջը երկերկու թերթ, համարեա զատարկ: Կրծիք սեւագործ, բոլորէ, շէ Թ. Բ. Մ. Պետրոս Վրդ. Հայկացի, թ ԲՎԵ. ՌՃԼԴ [— 1685], էջ 4 լս. 445 լս. 790 լս.:

ԲՈՎԱՆԻՎԱՆՈՒԹԻՒՆ—

էջ 1-3, դատարկ:

էջ 4— Այս ինչ է գլխաւոր բանք բոլոր գրացս հաւաքեալ.— Ա— Առաջին բնյղձ աշնոցիկ որք գրախոս եւ զհարկն ասեն: . . . — ԽԱ— Քառասուն եւ Ա. Հարցմունք Գեղարկայ Վարդապետին:

Յիշատակագրութիւն Գրչի—

էջ 4ր.— Աստուած ողորմի Զուգայեցի երթիւնենց Զատայ Տատին, որ զթուղթ զրոյս ի Սպահանայ երեք Հատոյց անգնաս, ի Մահապի Մանուշակի ձեռացն:

էջ 5ա— Յտուաբան Գրացս.— Ներդրածկան իմն մշտապարձ . . .

էջ 10, դրուած մէկ տող միայն.— Շնորհ Սր. Ած. Նշմարեա, զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արայ ի մեզ Տէրն, եւ շարունակուած յաշորդ էջի լուսանցքին. զգործս ձեռաց մերոց յաշորդս մեզ, եւ քեզ պաշտ:

էջ 11.— Որպէս ասեն Հերմուանդ, զամենայն ինչ ի Հարկէ զայ մարդկան, բոլորքս, զդիպուած, զմահ, ղեկանք եւ զոմենայն:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.

էջ 87ա— Ով բնբերցողք սուրբ զբոցս, վասն սիրոյն Բի. յորմամ օղորդեալն ի սմայ, ղեղկելի եւ զանարժան յոհեւերն պրոտիկ Յունան ղձեղանցի գրէ: սարայ մի օղորմայ տանէք արժան:

Յիշատակարան Հեղինակի.

էջ 770ր.— Յիշատակարան.— Արդ եւ վերջինն ի ծնունդս եկեղեցւոյ, եւ արուպա բանասիրաց, Գրեգոր պիտակ անուն խնդրող բանին, բացայայտեցի զբանս Հարցմանց, ի լուսաւոր բանեց վարդապետաց եկեղեցւոյ. . .

էջ 772ա— ԽԱ— Հարցմունք Գեղարկայ պիտակի եւ Լուսմունք Գրիգորի Ռոյին հարազատի:

Յիշատակարան Գրչի.— 1648

էջ 790ր.— Զեղկելի գրէյս զսեւերս Ոսնան Հիպանցիս եւ զամենայն երախտաւորսն ի վերայ մեր, զհողերս եւ զմարմնաւոր ծնողսն մեր, յիշեցէ ի Բրիտանոս, եւ զուր յիշայ ինչիք ի Բրիտանոս, ամէն: Գրեցաւ ի Սուրբ Քաղաք Նրուսագէտ, ի յԱթոս Տեառնեղորն Յակոբայ, ի դուռն Սուրբ Թորոսին: Թվին ՌՂԷ:

էջ 791-794, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Ստացդի. — 1685

1.— էջ 4 լս.— Պետրոս Վարդապետու Հէլեպցի ստացա զայս գիրքս Թվին ՌՃԼԷ:

2.— էջ 790 լս.— Ըստացող զբոցս տէր, նն. դր. աս. մս. յյ. ոռ. [= Պետրոս] բանասէր:

985

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 10

ԳՐԿՈՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻ

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ.— 4

ՄԱՏԻՆՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 20×15×3.5: էջք 350: Պրակք
է—ժի: Հանդամանք բաւարար, կան պակ-
սած կամ փրթած թերթեր: Թուղթ հին հա-
տարակ: Գրութիւն՝ խորագրեւերը եւ բնա-
րանները կարմիր, մնացեալը սև: մէջանով,
միասին, 21 տող: Նոտրագիր: Համառո-
տագրութիւնք առատ: Կաշկազմ տախ-
տակէայ դրոշմադար:

ԲՈՒԼԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— ձև: աղեղանն այն ցուցա-
նէ:

էջ 2.— Եւ եղիւ Ոս իբրեւ զմա շու-
հաբեր: Վասն ժ պասմառի: Աստուածածին
կոյսն ի նա: Համեմատի...:

Ա.— ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ

էջ 15.— Ցանկ է առաջիկայս լուծ-
մանց երգ երգացին:

էջ 19.— Համառոտ Հաւաքումն ի տե-
սութիւն լուծմանց երգաց երգայն, աշխա-
տասիրեալ Գրիգորիոս հսկողի երջամիկ
հոնտորի, եւ քաջ փիլիսոփայի Հայոց:

Բ.— ՄԵԿՆ. ՂՈՒԿԱՍՈՒ.— 4

Մատթեոս Վրդ.

էջ 117.— Ի Գլխոյն Ղուկասոս, Հա-
ւաքումն բանից ի Մեկնութեմէ Իմֆնա-
տիսի սուրբ վարդապետին Հայոց.— Ամե-
նայն ոք որ ծոյլ է յաստուածային ուսումն,
և ի բնդունել խրատ հոգեշահ, յորժամ
սկսանք ընթեռնել զգիրս սուրբա, Դ կեր-
պիւ ապանէ...— Հմմտ. Թիւ 759:

էջ 319.— Եւ եհան զմասս ի Բեքամ-

իայ եւ ի լեռնն Ձիքեմեաց. եւ հաւքարծ-
եալ զձեռս աւրեմեաց, եւ եղիւ արհնելի
վերացաւ ի Ոցաննէ:

էջ 335.— Խրատ ուսումնականց
Մանկանց.— Անձանց մաքրութիւն, անախ-
տութիւն մարմնոյ, զնացք հեղութեամբ,
ձայն չափաւոր, բան անխոյ, կերակուր
և ըմբելի բաւական: Առաջի ծերոց յու-
թիւն, առաջի իմաստնոց խորութիւն, առ
վերականգնութիւն հնազանդս, առ ընկերակիցս
սէր, և առ կ(և)քոտեքստիոյն հնազանդս,
խրատ անկեղծաւոր, սակաւ խօսել և յոյժ
իմանալ: Մի յաճախել ի բանս, մի յան-
դըզնել ի ծաղրոյ, ամօթիածութեամբ զար-
գարել: Ընդ անպարկեշտ կանայս ամենե-
ւին մի խօսել, ի վայր ունելով զակն, ի վեր
յմխոսն, փախչի ի հակառակութենէ. մի
իշխանարար ուսուցանել, մի ընդունիւր ա-
մենեցունց հեշտարար զպատիւս: Եւ որ կա-
րողն է ի ձենջ փոխ տալ ընկերին, և մի
զարմեալ պահանջեցէ զկշիռն, այլ Աստու-
ծոյ վարձուցն ակն ունել, և յախտեանալն
կենացն հառուցման, ի Քս. Յս. ի Տէր մեր,
որ է արհնեալ յախտեանս:

էջ 335.— Խրատ յորժամ ողայ
մկրտեմ:

էջ 338.— Նախերգան Եկեղեցոյ:

էջ 340.— Ի բանն որ ասէ. Արի Տէր ի
համգիստ: Յառաջ քան զամենայն տես-
ցութե... և քակեաց զաշտարակ մե-
ղաց, և քակեաց զհօրն յաթոռոց [այսպէս
կանգ կ'առնէ. յաջորդ թերթը կտրուած]:

էջ 349, շեղագիր:

Նոտաւ ի լէշ և յաւանակ,

Լրկու ազգաց էր օրհնակ.
ժառն ընդ յեղ ի մի նստակ,
մին ջրասայդ, մին էլ ցամակ.
1853. ի յունիսի 20
ի Յապէլ:

Ներքեւը տարբեր գրով.— Յիշատակ
է ի Սուրբ Յերուսաղէմ, Սբոց Յակոբեայց
Աթոռոյն, որ ետ Մկրտիչ Վարդապետն
Ռադարչեցի:
Էջ 350, դատարկ:

986

Ա Ն Ա Լ Ո Ճ Ի Ա.— 7

ՄԱՐՏԻՆՈՍ ՊԵՏ

ՆՎԱՄԴՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծառւ 20×15×3.5: Էջ 622: Հանգստեալ լաւ լաւ: Բուրջ Հասարակ: Գրուածին՝ խորագիրները եւ սկզբնաւորները կարծիք, մնացեալը սեւ մեկանոյ, երկսին, 29 տող: Լուր չեղադիր: Համառոտագրութիւնը բաւական աստուծոյ կաշկաղճ տախտակեայ: Դատարկ թուղթք սկիզբը երեք թերթ: Կուրծքին երկաթագիր՝ Անյանիս: Գնող՝ Կարապետ Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ — Ա —

Էջ 1.— Ճակատ.— Անյոթնայ. Այսինքն Համաժողովին Հնոյն եւ Նորոյ Կտակի, յորում նախ կային չորսն Կտակին, յետոյ Համակալութիւն, յարմարութիւն, եւ միարանութիւն ընդ Նորոյ Կտակի մեկնարանի: Ետագրեցեալ նախ ի Մարտինոսի Պէտանան, յաստատարան վարդապետ Ռիսուսեան կարգէ, լեզուալ յաթիւնկանաւ, եւ անախ թարգմանեցեալ ի հայկական լեզու, ի Պետրոս Վարդապետի Թիֆլիզցւոյ:

Էջ 2ա.— Առաքարանութիւն հեղինակին:

Էջ 4ա.— Ռանկ Գլխոց եւ եմդրամացք:

Էջ 11բ.— Առագրեցաւ Թիւմէն ի քար՝ մանչէ:

Էջ 13ա.— Անյոթն Հնոյ եւ Նորոյ Կտակի: Գրուել Առաջին: Յաղագս զբուսնոց, եւ աւանդութեան Հնոյ Կտակի:

Էջ 15ա.— Առաջին հեղինակ: Թէ ո՞րք իցեն իմաստակամ գրեամբ Հնոյ Կտակին:

Յիշատակարան.— 1737

Էջ 473բ.— Վախճան զբոյս Անյոթնային, իմա բաղձալոյ, ի փառս Յիսուսի, եւ ի պատիւ ժառն իւրոյ առհնարչեցեալ Կուսին Մարիամու, եւ ի պարծանս Կաթողիկէի սրբոյ եկեղեցւոյն զհնուորեցեալ, ի Կոստանդնուպոլսոյ յամի Տնտոն 1737. օգոստոսի 15. ի Սր. Աստուածածին Եկեղեցին, որոյ եղբայրական եղև յաւուր տօնի վերափոխեցման նշոյն Սրբոյ Կուսին: Փառք միոյ ամենամեծին Աստուծոյ, որով ամենայն ինչ սկսանի, եղանի, եւ վերջանորի:

Էջ 474ա.— Այբուբենական Օսակ.— Աղաժայ մարդարէութիւն վասն Բրիտանոյ:

Բ.— Էջ 479ա.— Ընծանուած երրորդ. զբանեղմանէ աշխարհի, ուր զհրեշտակաց, եւ զառաջնոյ մարդոյն բնեւորի:

Էջ 481բ.— Վերջ ցանկիցս վեցօրեայ գրքկանա այս:

Էջ 482ա.— Ընծանուած զտեղծմանէ աշխարհի, զերեստակաց, ուր եւ Յայտնաբերու յարդայն ընծանի.— Երկն աստուծոյն անմահն...

Էջ 581բ.— Զտեղծմանէ Առաջնոյ Մարդոյն.— Վեց ի մէջ աշխարհ եւ դատաւնայ մարդոյն աստուծոյ Համառոտութեամբ որքան կարեւոր...

Էջ 582բ.— Վերջ Առաջնայ Մատիւն Ակօրնոյ Աստուծոյն արարածութեամբ:

Էջ 583-586, դատարկ:

Գ.— էջ 507ա.— Սրբազան հայրապետին Հռոմայ Գրիգորի տեսցեալ. Վառն գի Յշտրիտ է հոգեւորն Բամ զմարմնաւորն: Թարգմանցեալ ի Ներսէսէ Լամբրոնացւոյ, յեպիսկոպոսէ Տաբաթի կիլիկեցւոց — Ա.— Յ.— որ ի գրտարին ուրախութեանն, մեղաք նախնարն, մարդկան ազգի փառաց նորին զրկեցաւ...

էջ 513բ.— Ս.— Վառն բազոյն եղբարցն զսո աս մեզ յամցամբ, արեւելիք եւ

մերն բազցի.— Արդ առաջին եւ զխառն ամենայն բարեաց գործաց այս է. որդէսդ թագաւորն արասցուք իրեքաց...

էջ 517—Ա.— զատարկ:

Յիշատակալամ Գնդի.—

էջ 14բ. նորապիւր անհարթ — Կառապետ Վարդապետս ասո զայս զիրար ի մեծն Պոյս, իմոյ արդեամբս, ժև զոչ ասո զաս:

987

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 6

Բ.— ԼՈՒՄՄՈՒՆԻՔ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ ԵՈՐԱՅ.— 7

ԳՐԱԳՐ ՏԱՅԵՆԱԾԻ

ԼՄարզում

ԹԿԵ— 1620

ՆԿԱՐԱՆԻՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20×14×3: էջք 400: Պրակք ժվ: և: Հանդամանք յաւ: Թուրք կոկեայ: Դրիչ և: Ստացող՝ Միքայէլ Մարզումացի: Գրութիւն՝ խաղաղիւնեք, բնաբանները և զխաղաղիւնեք կարմիր, մասցեալը ան մանրանոյ, երկսիւն, 37—38 տող: Նորապիւր: Համարաւորութիւնք շատ առատ: Կաշեկապմ առխաղաղաց գրումացարդ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Ա.—

էջ 1—6. զբաշտորմէր և կառքորդուն բաներ:

էջ 5ա.— Դրիգարի եռամեծի եւ քոյ հեռետորի եւ իմաստասիրի. աշակերտի Յովհաննէս Որտոնեցոյ մականան ի կախելոյն ի սէրն Յիսուսի. ի յիգծ բաղամապ բանասէր տնծամց Ռորին աշակերտաց. աւարտեալ էձուծմ համառատ յառաջաբան Աւետարանին Յովհաննէս.— Յառաջաբան: Էձ. նախնորան ոչ ի նանայի մեկնիչ, այլ փարդապետին, որ վասն խնամբան զանան իւր ոչ գրէ...

էջ 17բ.— Համառատ Մեկնութիւն Աւետարանին Յովհաննէս. Ռորին Գրիգորի, աշակերտի Յովհաննէս Որտոնեցոյ, հուստէ—

եալ ի հիմ եւ ի Ռոր յարգամնաց, ի Խրնդ— լոյ համաշունչ աշակերտաց: Աւոնեա Նոզի Սուրբ.— ի սկզբան: Նախ ասելի է վասն ի սկզբան, զի բաղում են սկզբունք...

էջ 220.— Մէկ սինակի միջոց պարայ ձգումն է: Դարեալ մեկուկէս սինակի միջոց պարայ ձգումն է, էջ 223: Նոյնպէս պարայ կր մաս 249 էջին երկու երրորդը:

Յիշատակարան Գրչի.— 1620

էջ 293բ.— Փառք ամենաաւոր. Երբորդութեանն Հար և Որդոյն և Հոգւոյն. այժմ և յաւառան յախտնից ամէն:

Զլծող և զստացող իմաստասցուցակ և. Հանճարոյ իլի դորս Յունն քաղաւանու կոչի. զիս զՄիքայէլ անարմատ Մարդուանի, աղաչեմ զհամառու դառող պաշտեկոսաց, և բոլորնդ աշակերտեալ մանկանց, ի առանեկն և ի վայելելոյ յայժմ և անուշաւու ծողկացէս, յիշեցէք ի Տէր արտի մասք զիս զստականու Միքայէլս, և զհայրն իմ զԱռաքիլ, և զմայրն իմ, և զորք յիշեալ լիլիք ի Գրիգորէ Առաւմտայն մերոյ արհնելոյն, ամէն:

Թիւն Հայոց ԹԿԵ, մեկնելի ամսոյ

ԻՔ, և, մայիս ԺԴ, յաւար կերակէի, ի յաղար Մարգարեանն, ի դռնն Սր. Աստուծանէնէն, ամէն:

Բ.— ԼԾ. ՄԵՆԿ. ՅՈՐԱՅ

Էջ 293ա.— Այս ինչ է ի Լուծմունս Դրոց Մեկնութեանն Յովնայ:

Էջ 297բ.— Նալիմ Դրիգարի ամյադյս փիլիսոփայի և էայ հոնտորի, յաշկերտիմ հումանիմ ընդիմանում: Որստնեցայ, Համա—

նոս Լուծմունսն զմարիմաց բանից, ի Մեկնութիւն Դրոցն Յովնայ և ի բանս Մեկնայց.— Ներդարեալն իմն: Լուծումն. Մարտի և չորեքս քերոյն, յորս յատկութիւնն ղնէ աստ:...

Սեւսմայ Էջ Գլխայն 009-688 Էջ

Կարումն Լ Դարի կողմէն:

Էջ 401-406, լեզուսն աշխատանքս զորս— թիւներով և զբառաւորով:

988

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻ (ԹԻՔԵՐԵՆ), 1

Թարգմ. ԱՐԵՄԻԱ ԶԷԼԷՊԻ

(ՓԼ. Գար)

ՆԻՍՏՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20x15x2.5: Թւերթ 188: Հանդամանք յաւ: Թուղթ փայլուն: Դրիչ և Ստացող՝ Թարգմանիչ: Դրոյթիւն՝ Խորանդիւրնէր և սկզբնատուր կարմիր, մուգեայր և մեղանով, միասին, 20-21 տող ընդհանրապէս: Նորս շեղադիր: Կաշեկապմ տարատակեայ զորոշմադարգ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Թղ. 1-5, դասարկ:

Թղ. 6ա.— Գիրապ շէնեայի ձի— համկիւր Խաբէնտէր Զուրյգարմիլն, լիսամ էրմեմանտն լիսամ քարթնէ քերմանէի

էսք. ելեագիր իրեմիա.— Մարտն ուղ— մասի արդուն վէ տերեւանն իմի ճնշեմէի տակարնէ իրմէն իւլէ...:

Թղ. Սա.— Խաբէնտէր էլնիւրէ փայրտն իմն ալտրիչ:

Թղ. 102ա.— Տարա շիմտ փատշանի Պարտն մեքրայլ եպսիլ պոյ տուրէրտէ:

Թղ. 108ա.— Փայսիան մեմիւրէ— քրմտէ գոնուլան գանում վէ էմվանմաւէ:

Թղ. 132ա.— Սոթրա Արիսյարալիտէ մեքքաւք ետգտի պոյ տուրէրտէ:

Թղ. 178ա.— Իմիմնի վասիէքմաւէ Մագեմանեմիւր ետգրմաւ:

Թղ. 178բ.—188, դասարկ:

989

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ն Յ Ո Ց

(ՓԼ. Գար)

ՆԻՍՏՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20x15x4: Էջ 404: Գրակ ԺԼ+ԼԴ: Հանդամանք յաւ: Թուղթ տուկուն: Դրոյթիւն՝ ոչ միարիւսակ: Կաշեկապմ տարատակեայ զորոշմադարգ, ճիւղան և փառ—

ասն: Դասարկ Թուղթ՝ սկզբր և վերջն մէկ մէկ թերթ: Ստացող և Խորանտն Մակար Կամարաւապցի:

Գրակ ԺԼ-ԻԳ, միասին, 31 տող: Նաւարալիւր: Խորագիրներ և սկզբնատն—

զերը կարծիք. մնացեալը սեւ մկանով կարծադէմ թռչնազէր, լուսանցադարդ եւ զլիսադարդ՝ հաստաւեհերու կամ պրակեհերու սկզբը:

Էջ 1-2, դատարկ:

Ա— էջ 3.— Լուծումն Սանմանց, Օգնեա Յիսուս.— Որք միանգամ իմաստութեան ցանկան: Լծ. Ոչ որդէն զուգ կարծէք ոչ զոչ իմաստութիւն, եւ ոչ էակացեալ, ով անիմաստ Պրոսոնացիք...:

Բ— էջ 30.— Մեկնութիւն բանից Դաւթի փիլիսոփայի որ է ի կատարումն Ոսրիմ տառի որ վասն սահմանացն իմաստութեան, ասացեալ Նեխիսի եղբայր կարգիկոսի Հայաց Գրիգորի. ի խնդրոյ ուրումս սիրադի իմաստութեան՝ Զինչիւր հոգեւորական հաւատով եւ սիրով հարցոյցաց պարտ է առ յաշարութեամբ...:

Էջ 43-44, դատարկ:

Գ.— ՍԱԼԻՐ. ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ.— 7

Դաւիթ Ներգիծացի

Էջ 45.— Եռամեծիմ Դաւթի Ներգիծացոյ, ամյազք փիլիսոփայի, Նախերգումիւմ, արարեալ Յազազ Սահմանաց Իմաստասիրութեան: Օգնեալ Տէր Յիսուս.— Որք միանգամ իմաստասիրութեան տեսչան բանից եւ առ ի նման ճշդութեան ծայրի միայն մասին հանդիպեն ճաշակեալք...:

Էջ 127.— Լիճենայ շար տանջելի, ոչ որ տանջեալ անապական, ոչ որ ապականացու տանջ...:

Դ.— էջ 129.— Ողագոս խնայ եւ լուստուրեան.— Պատուեալ ասէ. Դանապարհորդք ի աստուծոյ եւ ի հայրենի իրանց զառնան, իսկ իմաստութեանք ի խելս եւ յիմաստութեան...:

— Յազազ քարեկամաց եւ սիրելեաց.— Եւրոպիէն ասէ. Գալ զիտեմ եւ զփորձ ասեալ եմ զի ունեւորաց եւ մեռնահոգ տեսնայն մարդիք կամեն սիրելի լինել, իսկ ազգաստանայն աշխարհաց, յոյ՜ պակասեմ եւ սիրելիք...:

Էջ 131-140, դատարկ:

Պրակ ԻԴ-ԻԲ, երկուսն, 35 տույ, Նորասուրբ վարձ: Եւրասիական, սկզբնատուրեր եւ զլիսադարձեր կարծիք, մնացեալը սեւ մկանով: Կարծադարձ թռչնա-

զիր, լուսանցադարդ եւ զլիսադարդ, նախորդէն տարբեր ոճով, էջ 141:

Ե.— էջ 141ա.— Տեսնեմ Ներսէսի Հայաց կարուղիկոսի Մեկնութիւն բանիցն Դաւթի փիլիսոփայի.— Սկզբն բարեպաշտութեան Հայաստանեաց ունիմք իմանալ զլուստուրիւն Գրիգորիոս, զի ի նմանէ յառաջեացան կրանք եկեղեցոյ եւ ուսումն զիմաստութեան...:

Մանթ.— Դիմացը, էջ 140, չեղադիր կը տեսնուի. ՎԻճկնութիւն բարձրացուցէք մարտի Դաւթի անյաղթի, արարեալ Ներսէս Ենորձաւոր:

Զ.— էջ 237ա.— Կարն եւ համառու լծ. Հարցազգ Բարսէղ.— Զգուշական կենցաղ մի զիմաստութեան: Զանազան կենցաղափարութիւնք մարդկան՝ այլ կրնան որոցն է զգուշալի...:

Էջ 238բ.— Բ. ճառ.— Ենորձոքն Այ. եկաք յայն, որ զմի եւ զնոյն ունիմք վարուց, զուգ լսել եւ մեք ասել...:

Էջ 239բ.— Հարց.— Ա.— Սոյն բունէն ասաք իշխանութիւն, թէ իւրաքանչիւր ոք որ թերի ունի...: Պատասխանի. Զայդ հարցումն ասալին արեւական եւ հարց...: ՄԺԶ. Զ. Որպէս վաստահայ ի մեղացն արբել: Պտ. Զիւնքն անաշէ որ ասեաց զմեզս, եւ զայլ ոք ի մեղս տեսեալ ցաւակցէ որպէս իւրն...:

Ը.— էջ 276ա.— Վասն Ստորոգութեան Արիստոտելի:

— Վերլուծութիւնք Արիստոտելի Ժ բանից.— Ստորոգութիւնք, չերթին ասութիւնք ասին, կամ քննութիւնք...:

Պրակ Լ+ԼԴ, նախապէս Ա-ն, միասին, 37 տույ: Նորասուրբ մանր: Եւրասիական եւ սկզբնատուրեր կարծիք, մնացեալը սեւ մկանով: Համաստատուրութիւնք աստուծոյ:

Էջ 285-290, դատարկ:

Էջ 287ա.— Ոմակ Գրոց: Ա-ԻԴ Գրութիւնք:

Էջ 288.— Աբ. Հոգի Ած. Յշմարիտ, օղնեա այժմ ըսկրեցեցեայն. եկրտուրեալ ասարտման սրմա. քարեխօսեա Տիրանիմ կոյս:

Ը.— Էջ 289.— Ա.— Վասն Մկրտու-
րեանի.— Սկիզբն քրիստոնէութեան հաւա-
տոց մկրտութիւնն է, զոր պարտ է քահա-
նային ուսուցանել ժողովրդեանն... —
Հմտութիւն 973:

Էջ 293.— Բ.— Յաղագս Հատարոց.—
Նախ պարտ է խմանայ՝ թէ զինչ է քրիս-
տոնէութիւնն...:

Էջ 294.— Գ.— Յաղագս Քրիստոսի
մարմնոյն մտնուելու խաչին...:

Էջ 299.— Յիշատակագրութիւն Գրչի.
— Չամենայն լարեաց տարտամս, եւ զս-
մենայն մեղօք փարթամս, երեսն անկեայ
կողկողամս, եղուի եւ վայ ասել:

Էջ 312.— Ը.— Վասն Զրկամաց Մե-
ղաց:

Էջ 324.— ԺԲ.— Յաղագս Շնութեան.
— Քրիստոնեայք մի անկցին լյախտ շնու-
թեան...:

Էջ 351.— ԻԲ.— Ընդդիմամարտու-
թիւն այս մուաց աղօթից եւ դիւսապա-
սուո քերթմատադմապութեան Աստուծով
փարտելիչ:— Հմտութիւն 973:

Էջ 352.— ԴԳ.— Ժ պատգամն որ ես
ԱԾ. Մովսէսի մարգարէին:

Վասն գործոց որ ի մարդոյս շիմ-
ուածքն կա:

Էջ 352.— [Վանական՝ Վարդապետի
Համեմատութիւն Հին եւ Նոր Կտակարա-
նաց]:

— ԻԴ.— Երկինք՝ յեկեղեցի. Արեգա-
կրն՝ Քրիստոս, Արուսեակն՝ Յովաննէս
Մկրտիչն...: ԶՀին Հացն առաջաւորու-
թեան Հանապաղ ի տաճարն, զոր Հաց երե-
սաց ասին՝ ի նորո մարմինն Քրիստոսի,
որ է Հաղորդութիւնն ի մէջ կեկեղեցոյ:

Էջ 356-357, դատարկ:

ԽՐԱՏ ՄԻԱՆՁԱՆՑ ԵՒ

ԱՆԱՊԱՏԱԿԱՆԱՑ.— 3

Յովհաննէս Աստուածաբան

Թ.— Էջ 358.— Ի կամս Աստուծոյ
մարդասիրին եւ ի մախախմաւութիւն Սըր-
բոյ երրորդութեանն, որ է գոյացացիչ,
Հայր ի Որդի եւ Սր. Հոգի: Այս եմ բանմ
Յնմարտութեան Սր. Հօրն Յովհաննէս Աստ-
ուածաբանի, գոր ստացեալ է վասն միան-
ժանց եւ անպատակամաց, գոր ուղեաց ի

մեա Հոգին Սուրբ.— Թողութիւն շնորհեայ
եղբայր...:— Հմտութիւն 435:

Էջ 379.— Վասն սիրոյ գոր ցուցանեմ
սր. հիշատակէմ առ ճգնաւորսն եւ մխիթա-
րեմ զմտա, եւ յաղագս մուկեմութեան դի-
ւացն եթէ երպէս է մալորութիւն մոցա.—
Յորժամ խախանի ոք ի ծուլութենէ...:

Էջ 382.— Յոյց մերգործութեան ժա-
մանեցուն ի չափ հոգեւոր տեսութեան աստ-
ուածարեւոյցն.— Յորժամ յոյս Աստուածու-
թեանն ծագէ յողութիւն եւ մխաւորի ընդ
նմա...:

Մանօք. Գրչի, ստորին լուսանցքին,
կարմրադիրք. Թուղթ անկած կայր յօրի-
նակէն, ոյ եղբայր, յորժամ դտաննս դեա-
տարեայն, զու օղ մի թուղթ դիր յայսմ
տեղոյ, եւ դրեա, դի կատարեալ լիցիւ: Յա-
ջորդ էջին վրայ ալ նշանակած է, պարկաս
կայր ի տեղս:

Ժ.— Էջ 384.— Նաբին մառ երբարդ.—
Ժառանգարօք Աստուծոյ, յաւարտօք ըր-
պառպամս Աստուծոյ...:

Մանօք.— Ստորին լուսանցքին, շե-
ղադիրք. ճեւարեայ է, Դարձեալ, էջ 389,
աջակողմեան լուսանցքին, շեղադիրք, ճՏՏ
յգակառն սորա ի թիւ 143, ի դիրս եւա-
դրեայն, որ է յետոյս Հարանց վարույց:

ԺԱ.— Էջ 390.— Կիրակոս Վարդա-
պետի եզմկացոյն ասացեալ Յաղագս Ը
խորհրդոցն Եւագրեայ.— Զարմանային
քննութեամբ անօթն ընտրութեան Պո-
ղոս...:

Էջ 402.— Տրամութիւնն երկակի է,
քանզի է տրամութիւն որ լատ Աստուծոյ
է...:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն.—

1740

Էջ 404, նորո շեղադիրք անհարթ, ձե-
ռամբ Գրիգոր Շղթայակիր.— Յիշատակ է
սուրբ զիբրս Կամարակապցի Նապարի որդի
ոստաֆ մահտեսի Մակարին եւ իւր ծնողաց
եւ եղբարց եւ ամենայն դարձից, ի Սր. Բե-
րտաղէմ, ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ Աթո-
ռոյն, ձեռամբ Գրիգոր Վարդապետին, ի
թվ. ԻժՁԹ. 12. ի Տէր. Մի ոք ի ինկեսցէ
դուս Հանել ի դրանէ Սր. Յակոբայն, զի մի
դանէձս ընկացին: Իսկ լաւ պահողքն՝ յԱս-
տուծոյ օրհնեալք լիցին, ամէն:

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

ԳՐԻԳՐ ՏԱԹԵՆԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 20 × 15 × 1.5: էջք 290: Հանգստանալու լաւ: Թուղթ դնողներէ: Գրուածքին՝ խորագիրները, սկզբնատողերը եւ յաճախ զլխագիրներն ու բնարանները կարծիք, մնացեալը սեւ մելանով, երկաթէն, 32 տող: Բոլորդէր վարժ: Համառօտագրուածքին հաւանական առատ, կազմ՝ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

Ա. — ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՊՈՐՓԻԻՐԻ. — 4

էջ 1ա. — Այս իմէ է ի բնաբանն Պորփիրի:

էջ 1բ. — Նորին Գրիգորի աշակերտի Համառատ Տեսութիւն ի գիրս Պորփիրի:

էջ 2, դատարկ:

էջ 3ա. — [Լ]ոյր, եւ, զոյ, յի: Դարձեալ, է՛ եւ զոյ բնականորակն եւ հաւասարք են...

Բ. — էջ 17բ. — Իսկ մեկմիջմ Դաւիթ փիլիսոփայն Ամյազք:

էջ 20ա. — Նորին Գրիգորի Լուծմունք Համառատ ի Տեսութիւն Դաւթի: Ազմեա Հոգի Սբ. Ած. — Դաւթի: Լծ. Հոյովէ զի ի նմանէ բանքն առ մեզ հոյովի: Փիլիսոփայն՝ իմաստասէր յի: Ներդիւնացոյ: Լծ. Ազգաւ հայեցի, իմաստի: Հելենացի, քաղաքաւ Ներդիւնացի: Եւ այլուր Անյաղթ առէ, վասնզի միայն իմաստասէրն է յամենայն յաղթող...:

Յիշատակագրութիւն Հեղինակի.

էջ 69ա. — Գրիգորի աշակերտի, հանդերձ ծնողքօք իւր կրկնակի, եւ այլ վաստակելոց սմին, յիշատակ լարի ի Տէր հղիցի:

Գ. — ԱՌԱՄՔ ՀԻՆԻ

Դաւիթ փիլիսոփայ

էջ 69ա. — Դաւիթ փիլիսոփայի Ա.

առաջ Հիմզ. թէ գիմէ արդեօք է սահման, կամ գիմէ բնաւորական սահման. ստորագրութիւն եւ ստորագրական սահման. եւ կամ ռաբ ի սոցանէ գայս սմամս վիճակեցամ ի գոյիցն. — Արդ՝ սահման է բան համառատ, յայտնիչ զոյացութեան յանկակայ իրողութեան...:

Դ. — ԼՈՒԾՄ. ՍՏՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ. — 4

էջ 74ա. — Այս իմէ է ի գիրս Ստորագրեանցն:

էջ 77բ. — Եռամեծիմ Յովհաննու Հայաց փիլիսոփայի եւ վարդապետի Հաւաքումն Համառօտ վերլուծութեան Ստորագրեանցն Արիստոտելի. ի Գրիգորէ Աշակերտէ. — [Ստորոգութիւնք վասն այն կոչին, զի տասնեքինն ամենայն սեռականաւ զոյն սեռք են եւ ի վերայ տեսակաց ստորոգիւն...: — Հմմտ. Թի. 791:

Ե. — ԼՈՒԾՄ. ՊԵՐԻԱՐՄԵՆԻԱՍԱՆ. — 4

էջ 171ա. — Այս իմէ է ի Լուծմունս Պերիարմենիաս Գրացն:

էջ 173բ. — Նորին Յովհաննու Որստեցայ Համառօտ Լուծմունք Պերիարմենիաս Գրացն ի Գրիգորէ աշակերտէ. — [Սկզբն եւ նախադրութիւն: Լծ. Նոյն նախադրեալ բանքդ նոյնդ է եւ սկիզբն զրոցդ...:

Զ. — ԼՈՒԾՄ. ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ. — 6

էջ 274ա. — Այս իմէ է ի Լուծմունս Առաքիլներեանցն:

էջ 275ա. — Նորին Գրիգորի՝ աշակերտի Յովհաննու մեծի՝ Համառատ Լուծմունքն Առաքիլներեանցն Արիստոտելի. — [Զ]ի յետ Աշխարհաց Գրոց: Աստ կարդէ վասն շորից: Նախ՝ զի եւ այս Թուղթ է Ազգասերոց...:

էջ 285-290, դատարկ:

991

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐԲ (ԽՅՐԻ) — 20

(ԺԷ Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20 x 15 x 4: էջք 302: Հանգստանալու քաղաք: Կապույտ խաչաքարով, լուսանցքներու տեղանից ցեցակեր: Թուղթ հին բամպակեայ: Գրութիւն՝ խորագրերներ, սկզբնառոյթներ և զլխադրերներ կարծիք, մնացելուր սկսեալ ժամանակ, երկուսն, 38 տող: Բոյորդիք: Համառոտագրութիւնը սովորական էր: Ժէ քաղաքի Գոնաուր լուսանցապարդ և խորանաղաղը, էջ 5: Կաշկարժ խաչաքարով: Դատարկ թուղթք սկիզբը և վերջը երկրորդ: Բերք: Կնիք սեւագրով, երկաթադրք՝ զէ. ԹՄ. ՌՃԺԳ, ԳԻ. ՄԱ. Յուսեմ Վլայա. 3, էջ 2ա, 499ր: Ստացող յախի՛ն՝ Իդնատիոս Վարդապետ. ապա՝ Յուսեմ Վարդապետ:

ՈՐՎԱՆԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 3ա — Յամկ Է զլխատը բամից Հարանց Վարդաց Գրոց՝ աստուստ սկսեալ միլիոն: ցլետիմ: ՏԵՐ իմ և ԼԺ. իմ դու կատարեալ: Ամեն Գրութիւն:

էջ 5. — Յառաջաքան Դրոցս Վարդաց Սրբոց Հարցն Բագովաճարութեամբ: Որ էրն ի սկսարանէ առ Լատուս Լատուսն Բանն...:

էջ 17ր — Երաւո՞ր զեզեցկայարմարք սր. և երանելի Կարցն միքց կրօնաբարց, Բագագս կատարեալ առաքինութեամբ: Գըլուխ Սրկարդ: Էնարց ամն ցՀայրն Անտուրու և ասկ. Ջի՛նչ պահեցից դի Հաճոյ ևղկց Լատուսոյ...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.

էջ 85ր — Գ. Աժ. Զո սր. ճղնաւորաց թաբեխուսթեամբ ողորմեա ևղկելի վրէժ և ծնողաց իմոց և ամ. արեան մերձաւորաց, կարդացողաց և յուղաց և ողորմի ասողաց, ամէն:

Մուրթ — Յաջորդ զլուսնեքու վերջի և կը վանուին նմանորենակ յիշատակաւորութիւններ՝ բառական փոքր տարբերութիւններով:

էջ 459ր — Գլուխ իմնեւտամբարդ, վասն իողէտես Կարցն և տատաւածագարդ մտաց Անցա — Անտոնիոսի հօրն յայտնեցաւ երբեմն մինչ էր յանապատին...:

Յիշատակագրութիւն.

էջ 480ա. — Որոց աղաթիւքն ողորմի Բրիտանու Աստուսն ուէր Իդնատիոս աստուանայկաց վարդապետին:

էջ 180ր, շեղադրք — Գլ. Քասեմ-րուդ: Վասն Կանաղակաց և սքանչելագործ Հարցն — Լուկին վասն հօրն Ամոնուի, ԼԺԼ վնայր տնապատի, լնայր ջուր ի ջրհորոյ...:

էջ 194ր. — Գլուխ ԻԼ. Վասն Քաղաքովաւութեան Յեցին, որք գամ. վաքս ուղղեցին տոտֆիմութեամբ — Աղօթէր երբեմն Հայրն Անտոնիոս ի խցի իւրում...:

էջ 400-402. զատարկ մեծագոյն մասամբ:

Մտքոք. — Այժմ ԻԼ Գլուխը կրտստ է, բայց քառ նախադիր ցտնկին Հատուրս պիտի պարունակէր Հեռեւեալներն ալ.

ԻՐ. — Վասն պատմութեան Բժան Հեռացելոցն յաշխարհէ սրբոց Հարցն:

ԻԳ. — Վասն դիտութեան Քաղաքապարութեանց, որք կատարեալք են յաստօրէնութիւնս:

ԻԴ. — Վասն պատմութեան որք ի ճղնութիւնս ծերացեալք են:

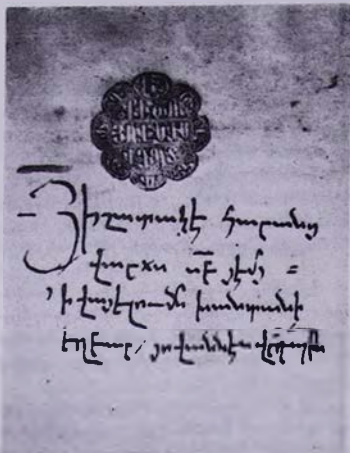
ԻԵ. — Հարցմունք և պատասխանք հողկէկք Հարցն...: Վասն տեսեան Ռենկ Վարդապետին: Վասն վարդաց Աբրահամու: Վասն տան պատգամացն: Վասն խոնարհութեան աստիճանացն: Վասն տեսեան Կողեո Վարդապետին:

Այլեւայլք.

Սկիզբի դատարկ էջին վրայ. «ՌՃԼ [1081], Դեկտեմբեր Գ, Դասեթն ի դաթ-ժար մասուս:

էջ 1ր — Օ մարեա քոսոմթա... — 1681, 14 di Marzo...:

էջ 500.— Փաթէր Նոթէր քուի է ին
չելիս...— Այս վերոյրեցեայն է Հայր
մերն, լաթինացեաց լեզուաւ:

22.— Կնիք Յովն. Վրդ.ի
թ. 991, էջ 2ա

Յիշատակարանք.—

1.— էջ 1ա. Նոտրադիր անհարթ,
թկ. 1674.— Այս Վարք Հարանցս Իդնա-
տիոս Վարդապետին է, որ առ Ած. փոխե-
ցաւ ի Քէֆա քաղաք, եւ Յովաննէս Վար-
դապետս, Հրամանաւ բարունոյ իմոյ Մի-
նաս աստուածաբանութեան վարդապետին,
զնացի ի Կարկար սակս ողորմած Հոգոյ
զրեանցն լեռելոյ, եւ լեռի սակաւ ինչ
զիրք, որ տարաւ ի Սր. Յերուսաղէմայ, եւ
զայս կիսահատորիկս ինձ շնորհեաց, որ
ի Ա տէր էր, եւ կապել Լտու դայս, եւ
միշտ ողորմիս ասեմք աշխատաւորաց.
Թուին ՌձիԳ:

2.— էջ 499ր, թկ. 1677.— Թուին
ՌձիԶ, ի Արդումն եւ զիւղօրայքի կարի
ստատիկ Նկոյթին կրեցի վասն խստու-
թեան յօղուն որ չեմ կարեր սակ:

3.— էջ 2ա.— Յիշատակ է Հարանց
Վարքս Սր. Յերուսաղէմայ, ի վայելումն
Յանտանի եղբար Յովաննէս Վարդապե-
տին:

992

ՃՈՂՈՎԱԾՈՅ (ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿՈՆ)

(ԺԸ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 20×14×3: էջք 374: Հանդա-
մանք չառ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝
խորադիրները, սկզբնառողները եւ նախա-
տառները կարմիր, մնացեալը սև մկանով,
միասին, 27 տող: Նոտր չեղադիր մաքուր:
Համառոտագրութիւնք առատ: Գունաղեղ
զարդադիր եւ յուսանցազարդ իւրաքանչիւր
դրոյթի սկիզբը: Ղրթազարդ էջ 177, խորա-
նազարդ էջ 3: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ
ռակեղրուազ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Թուղթ կոստանդնու-

պօլսեցի Գէորդ Վարդապետին զրեալ Ֆր-
ռանկարդերէն առ ասորի ոմն, սնունդ զրպ-
րատանն Փարիզոյ, վասն դարձուցանելոյ
զնա ի մօրբութենէ փափապաշտից, եւ
թարգմանեալ ի չայ բարբառ, ի պէտս Ֆը-
ռանկացեալ Հայոց, ի Հայրապետութեան
իմաստափառ եւ սրբազան Աղէքսանդր Կա-
թողիկոսին, ինքնապլուխ եւ տիեզերական
Եպիսկոպոսապետին ամենայն Հայոց, ի
թիւն Հայոց ՌձԾԲ [= 1703], ի Թիֆլիզ
մայրաքաղաքին Վրաստանայ:

էջ 2, զատարկ:

էջ 3.— Սիբիլի եւ պատմական եզ-
րայր. ուսումնակցիս իմոյ, ողջոյն սի-

բալրակամ.— Եղբայր սիրելի, զգոյ՛ն առ իս մտերիմ բարեկամութիւնդ եւ զճշմարտասէր մտաց բանականութիւնդ ի միտ առեալ...

Բ.— Էջ 87.— Նոր ապացոյց անյազօքելի վասն միշտ բնութեամբ Գրիստոսի զըրեալ ի կոստանդնուպոլսեցի Գէորգ վարդապետն, ի փառս Աստուծոյ, եւ ի հաստատութիւն Յշմարտութեամբ.— Անթն ընտրութեան, եւ վարդապետն Հեթանոսաց, Պօղոս Առաքեալ, Հրամայէ յառաջին գլխին Կաղատացոյց...— Հմմտ. Թիւ 491:

Գ.— Էջ 108.— Պահգ առաջին Քրիստոնէից ցուցեալ ի Թղթոյն սրբոյն Օգոստինոսի, Թարգմանութեամբ Գէորգ վարդապետի կոստանդնուպոլսեցոյ, ի վեհապետութեան իմաստափառ եւ սրբալսան Ջուլպանցի Աղէքսանդր Կաթուղիկոսին, ինքնալլոյս եւ տիեզերական Հայրապետին ամ. Հայոց, ի մէջ բանդին:

Էջ 109.— Առաջաբանութիւն Թարգմանողին. Պատճառ Թղթոյն սրբոյն Օգոստինոսի.— Սովորութիւն էր փարիսեցոցն՝ ի ժամանակս Հին օրինացն՝ երկիցս ի շաբաթու պահել...

Էջ 117.— Թուրք սրբոյն Օգոստինոսի առ կասուլամառ էրեցն, ընդդէմ Հոռմայեցոյ ուրումն, որ զրեալ էր վասն պահելոյ դաւուրս շաբաթու: Թարգմանեցեալ ի Լատինացոյց ի Հայ բարբառ, ի կոստանդնուպոլսեցի Գէորգ վարդապետէ:

Էջ 118.— Ամենաօրինի եւ յոյժ ըզօալի եղբոր եւ երիցակցիդ Կասուլամոսի՝ Օգոստինոս, ի Տէր զոյն.— Ոչ զիտեմ ուստի՝ եղև, զի առաջին Թղթոյդ քում զիտն ոչ հասուցի...

Էջ 151.— Եզրակացութիւն քարգումնաղին: Յարդարակ առ այնքամարտ Հայոց.— Ահա տեսէք եղբարք իմ սիրելիք...

Էջ 168.— Ազօք թարգմանաղին առ Քրիստոս, վասն դարձման երկաղաւանաց ազգին իւրոյ.— Ով աղբիւր ողորմութեան եւ զանձ անսպառ զթութեան...

Էջ 176.— Եւ կոստանդնուպոլսեցի Գէորգ վարդապետս շարձարակից Քրիստոսն եւ յուսաւորչաւանդ օրինացն նորա, ի զերեքրիստոսեան Հերձուսեղոյաց վասն յատաղոյութեան Աստուածութեանն Քրիստոսի եւ յուսաւորչաւանդ օրինացն նորա,

զրեցի զայս զերգս արտասուակից Թանաքով եւ Հիւանդացեալ ձեռք ի մէջ բանտին:

Բ

Լ

Ո

Ն

Օ

Ով ոք հանդիպի սմա բնթեոնով կամ լսելով, յիշեցէ դմեց ի Քրիստոս Հայր մերի միով:

Դ.— ԳԻՐՔ ԱՏԵՆԱԿԱՆ

Ազեխ վրդ. Ջուլպանցի (1682)

Դ.— Էջ 177.— Գիրք Ատեմակամ, որ ասի վիճաբանական, արարեալ եւ ստեմանալ երիցս երանալ եւ երբեմնի տեսնո Աղէկսանդրի Կաթողիկոսի, ամ. Հայոց դիտողի, ի գիւղաբաղաքն Ջուլպայու, առ բրքիստոսաւեր եւ ուղղադաւան ժողովրդացոյ Հայկականի, ըստ վկայութեանց Սր. Իրաց, յայտարարութիւն ըստ կերպի հաւանառութեամբ ընդդէմ երկաբանակաց.— յաղաղս տնօրէնութեան Տն. մերոյ, զի անձառելի եւ անժամանակ Բանն Աստուծոյ...

Ե.— Էջ 230.— Նաբին.

Իսկական անեղ ընութիւն եւ անսահման, Երեք անձնեալ եւ եղակի Աստուածութեան,

Ինձ ողորմեա Տէր իմ Յիսուս Ած. եւ բան, Աղէկսանդրի քոյ ծառայիս որ պարտական, որ եմ նըպաստ սակալ բանին որ ասացան, զիս յիշեցեն յաւուր մեծի եւ զպատեան: Հաղար հարիւր եռանանմէկ էր Թրակահ, զայս զրեցի վասն Փրկչին դասնութեան. որք հանդիպիք սիրով եղբարք ուղղադաւան, զիս յիշեցիք վասն սիրոյ արքայութեան:

Էջ 234, դատարկ:

Զ.— ՃԵՄԱՐԻՏ ՆԵՄԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԿԱԹՈՒՂԻԿՆՈՒԹԵԱՆ.— 1

Գէորգ վրդ. Մխլայիմօղլու

Էջ 235.— Ի Մխլայիմօղլոյ կոչեցեալ Գէորգ վարդապետէ. ձըմարիտ Նշաւսկութիւն կայառլիկէութեամբ եւ ձերձաւմազութեամբ:

կաթաղիկէ և հոռոց բարրաւ, և ասորի տարանք իւրեր, կամ բովանդակ, և վարդանի բնդհանրական, և ունի երկու նշանակութիւնս . . .

Եւսմոյն. — Վերի լուսանցքի, մասի-տաւ. Տեղադրուած է Կ. Պոլիս ՌՃՁԳ, 1734 թուին :

է — Ընդհանրական կոմիակ Աստ-

աւածատուր կարողիկսի. — Քրիստոսի Մատայ տէր Աստուածատուր կաթաղիկս յամ. Հայոց և պատրիարք Վաղարշապատ և յաւակատայ և զքրիստոսահիւն . . . ՌՃԿԷ (= 1716), թուոջ, և սպարի ժ. ի Սր. էջմիածին շարագրեալ է բնդհանրա-կան նոստաւ աշա. թաւ է :

էջ 365-374, պատարկ :

993

ՄԵՆԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱՅՆ ԴԱԽԹԻ.— 12

ԱՌԱՔԱՅ, ԵՊՍ— ՍԻՆԵՄԱ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատայ 20x15:2: էջք 248: Հանդա-մանք բաւարար. ստորին յուսանցքէն քիչ մը ցեցակեր: Թուղթ հասարակ: Գրիչ* Յա-րութիւն: Գրութիւն* Խորապիւրները և սկզբնատուները կարմիր, մնացեալը սև և մէկանոյ, երկուսն, 33-35 տող: Նոստա-յիւր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշե-կաղմ ահարուհատ: Փահպանակ* սկիզբը մէկուրէկ, իսկ վերջը* կէս թերթ թուղթ, այլադան դրամադրման և զիւրերոյ ծած-կուած: Կնիքներ. Լ.— Բիւրեցի Միւրթար Վարդապետի, սևապրոշմ, բարձրի. Վեր. Բի. Մոյ. Միւրթար Վարդ. ՌՃԽՁ (= 1707), էջ 2, 228, 248: Բ.— Կարապետ Վարդապետի, սևապրոշմ, հասկթառն. Վեր. Մո. Կարապետ Վարդապետ, էջ 2. Իսկ էջ 248, այլ կնիք փակադիր, դարձեալ Կարապետ Վարդապետ, դրամաւած եր-կիցս: Գ.— Յովան Վարդապետի. սևա-պրոշմ, երկաթադիր, Վեր. Մոյ. Վարդա-պետ, էջ 3 յա. :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1.— Տէր Առաքելի եռամեծի և քաջ հեռեւտարի. և ամլադի փիլիսոփայի, աշակերտի քրիցս երանելոյ Գրիգորի, տիեզերալոյս վարդապետի, արարեալ բաժն խրատալամո, ողէշաւս և համնարս իմաստայեզս ի մեկնութիւն Սաիմամաք

Դրոց. ի յիգծ մաղրամաց. մամոց բաժա-սիրաց. և եղբարց եարազատոց Յորին ա-շակերտաց.— Սահման թէ քանի նշանակու-թիւն ցուցանէ . . .

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 248ր.— Ջմեղուցեալ և զանար-ման և զքրապրոշ իմաստասիրական Ու-րութիւն, մերայ հայկադի փիլիսոփայի Դաւթի և մէկնուրի սորա Առաքելի Ան-նաց վերադառնողի :

Յետմաղոյն յիշատակագրութիւն Գլ-լիսցի Միւրթար Վարդապետի.— 1715, 1716.

1.— էջ 248ր, նոստապիր.—

Եւ Միւրթար և մ Բիւրեցի, և վարդապետ մեկուր իւր, և զքիւլոյ եկեալ հասի, Թողութ քաղաք վերածանի, զայս բոստացալ որ և կուրի, Դաւթա Սահման որ որդորջի, զայս զնեցի թվականի, հալար հարուր վաթսուն շորսի, Նուեմբերի տաս և հնկի, որ պառակեր էր Կիրակի :

2.— Սկիզբի կէս թերթի վրայ.— Թիւն ՌՃԿԵԼԷ, և մ Միւրթար Վարդապետ և ի քաղաք Թողութ: Աղբրի ժրն ձիւն և կա ի Թողութ և զտարի սպարի մէկն է :

994

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՑ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 21×15×2: էջ 314: Հանդա-
մանք լաւ: Թուշթ հասարակ: Գրութիւն՝
սկզբնատողերը եւ մասամբ զլիազերեւերը
կտրմբը, մնացեալը սեւ մկանով, երկսին, 20
տող: Նորադիր: Համառոտագրու-
թիւնք առատ: Գունատը դարդալիք, լու-
սանցազարդ եւ զլիադարդ, էջ 18: Կաշե-
կալման անարուեստ: Նուիրատու: Սահակ Քա-
հանայ (1867):

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա — Աստուածային բանքն աւ-
անհասանելիք են եւ անխմանակիք: զի թէ
մարդարեւիք բանքն են եւ թէ առաքելոցն,
եւս առաւել աւետարանական բանն դիւրաւ
ոչ կարել մարդն հասնու լինել: զի որպէս է
բանին մեկնութիւնն եւ տեսութիւն մտացն
ոչ կարել մարդն դամ: Իմանալ կամ ի լոյս
բերել եւ պատմել զիմաստն որ կայ ի
նմա...:

էջ 14բ, դատարկ:

էջ 15ա — Մեկնութիւն թանից ասս-
ուածքաթմ մարդարեւիքն Եսայիայ, զոր
մեկնեալ և ի լոյս ամեցեալ է ի սրբաց վար-
դապետացն: — Հոյակաւոր մարդարեւն Ե-

սայի, առատաւեարան էր ի մէջ աւ. մար-
դարեւիցն, վասնորոյ դերազանցեալ էր քան
դամ: մարդարեւն... Այժմ դրեմք ի մե-
կընչաց բանիցն ծաղկաքաղ, եւ ի լուսաւոր
բանից վարդապետին շոր ի դասն լու-
ցաք...:

էջ 212բ — Որ չ ամեանն մեռանիցի,
մեղաւոր է: Յետ դարձին մահտարածած ոչ
եղև, ի մէջ նոցա...:

Եւսմօթ — Այսպէս մեկնութիւնք կը
հասնի մինչև Գլուխ ԿԵ 20 համար: Սինա-
կին վարի կէտը պարապ է, որով պէտք է
հետևեցնել թէ վերջաւորութիւնը թերի է,
Թիւ 12. պրակին ալ սկզբի երկու թերթերը
կը պակսին վաղուց:

էջ 213 մեծաւ մասամբ, իսկ 214 աւ-
րոյշովին պարապ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —
1867

էջ 218ա, շեղագիր — Յիշատակ ըն-
ծայի զիբք Սրբոց Յակոբեանց թանդա-
րանի ի տէր Սահակ քահանայէ մեռմոր
Աստուածատու: Վարդապետի, 1867 Ապրիլ
10, յետմայ քաղաքի:

995

ԳԱՒԱԶԱՆԱԳԻՐԻՔ ԿԱՅՍԵՐԱՑ ԵՒ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԱՑ ՀՌՈՄԱՑ.— 1

Թարգմ. ՆԵՐՍԵՍ ՊԱՒՍԵՆՑ

Ղալաբիա (Կ. Պոլիս)

Ռ-ՀԱՊԹ=1730

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20×15×4: էջ 480: Հանդա-
մանք շատ լաւ: Թուշթ հասարակ: Գրիչ՝
Սարգիս Լըզ. Եւզեկիացի, Սահլթճի: Գը-
րութիւն՝ խորագրեւերը եւ զլիազերեւերը
կտրմբը, մնացեալը սեւ մկանով, միա-
սին, 30 տող: Նորադիր: Համառո-

տագրութիւնք սոփորականէն զիւ մը ա-
ւելի: Ուղղագրութիւն տկար, մասնաւորա-
րար թուականներու պարագային: Կաշե-
կալման տախտակեայ դրոշմադարդ: Դատարկ
թուշթ սկզբը եւ վերջը մէկմէկ թերթի:
Կուրծքին երկաթադիր՝ Գաւազանադիրք:
Ստացող՝ Գրիչը:

իմանալով. — Տ. Սաւառեանէն սապէս
հերկայացուցած է. «Ներքին Պաշտօնի կամ
Գալիկեայ Սրբեցոյ կրկնակնունք կրօնա-
ւորի և Հէրմ պապականի, թարգմանու-
թիւնն զորոց Փաշաք Պարթիւնի, որ զբէ-
րվարաց կայսերաց և քահանայապետաց
Հոռիմայ հանդերձ խառն առասպելօք մինչ-
ևս, ցնիկողայոս Գ. և զերկուց յաջորդաց
հորա զոր լրացոյց Յակոբ կայտառնոս՝ Ո՞՞
թարգմանին է անարդ և ողորակող, զրեալ
ի թիւ 27է (1348). զբէ յընթացս պատ-
մութեան և զՀայոց և առանձինն յաւարտ
զորոց կարգէ համառօտ քաղաքաւոր ցանկ
թաղաւորաց և կաթողիկոսաց մինչևս յա-
ւարտ իր» (Յուլիան, էջ 521) :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ .—

Ա. — էջ 1. — Սկսանք զիրքս պատմու-
րեանց, որ կոչի ըստ Հայոց զիրք Գաւա-
պանաց, որ պատմէ զծայրագոյն քահանա-
յապետացն, մտ եւս եւ զկայսերացն Հոռ-
իւայ, զկարգ ժամագրութեան նացին. եւ
զեղեալսն ի նացանէ, եւ առ նոքմ զիրքս
գարտնաւախ նորագոյնս, զոր շարագրեալ
է զզիրքս զայս Ֆրանսի Մարտինուսն ի
կարգէ բարգաղացն: Եւ քարգմանցի ըզ-
սոյնս ի լատին գրոյ ի հայունս, եւ տրուպս
Նիքիոյն Պալիսինեցի կոչեալ. գաւառաւ կիւ-
լիկեցի Արսեցի գալով: Եւ կարգաւոր եւ
աստիճանաւ գանձեկնս քահանայ, Իւլի-
տեւ անարժան իսկ: Արդ եղիւ քարգմանու-
թիւն զյոյսս ի բազում տեղիս եւ ի գաւառս
յայլ եւ յայլ ժամանակս: Իսկ ի սրբաւնեալ
պաղատոս Հոռիւայ, յար այժմ համահաւաքի
ի վիմիտուն կոչեալ բաղաւի, յաւի մար-
դեղութեան Տեսուն մերայ Յի. Բի. ՌԳՃԵԼ,
ի քահանայապետութեան տեսան կլէմէն-
դոսի վեցերորդի, յամի ներքին քահանայա-
պետութեանն Եթովպիոյ, զքարգմանե-
ալս յունան տեղիս ի մի եղեալ եւ կար-
գաւորեալ սրբաբերելով զրեւ սկսանիմ ըստ
կարգի. մտ եւս ի մտի եղեալ է իմ. զի սր-
բան կարացին եւ գտին զպատմութիւնս
հայկապետացն. եւ զհայրապետացն և զքա-
ղաւորացն Հայոց զրեւ իսկ, եթէ ի շարա-
ւորոցս, եւ եթէ ի վերջսն. սրպէս եւ զիսկե-
ցի, Իւլի կարացին գտանել. — Բանդի զիտկ
զմամտակո ծայրագոյն քահանայապե-
տոցն Հոռիւայ, նա ևս զկայսերացն ևս,

և զայլոցն իսկ նախնեաց նոցին ժամանա-
կապութիւնսն . . . :

էջ 44. — Պատմութիւնք եւ անուանք
ԻՌ քաղաւորացն:

էջ 57. — Աւարտեալ զամ. պատմու-
թիւնս ուրախն Հոռիւայ, որ ի ներքին շին-
մանէն մինչեւ ի Քս. ամէ, այժմ ի Քրիս-
տոսէ եւ այսր տեսանեմք:

էջ 65. — Բանահայապետք: Աստ քա-
ժանի կարգ զյոյսս, վասնզի գրեմք զգաւա-
նայապետսն յաջակողմս, իսկ զինքնակալին
ի ձախն:

էջ 68. — Կայսերք: Աստ քաժանի
կարգ զյոյսս՝ կայսերքն ի ձախ կողմն, եւ
պապերն յաջս:

էջ 124. — ՃԼ. — Գաղտն շորբորդ բա-
կրոս յամսն Տեսուն ՌԳՃԵԼ, քնորեալ և-
ղիւ ի կայսերութիւն և կայս զամս ԼԲ:

էջ 126. — Այստիկ եւ ինքնակալք, որ
եւ կայսերք, եւ քաղաւոր քրիստոնեայք
որք եւ յերկրի:

էջ 127. — Թաղաւորն Հայոց կու բառ-
նի. տալով յայժ. քանզի զերեալ իսկ կո
մինչևս ցայժմ ի յեղեղատոս. և տալովս
բարձաւ թաղաւորութիւնն յազգէս Հայոց:

էջ 132. — Իշխանութիւնք եւ քաղա-
ւորութիւնք Հայոց. — Արդ վասնզի զերբոս
տառաւորա Քաղապետաց կամ ժամանա-
կապաց կոչեալ, մինչևս ցայս վարչ. ի զը-
րոց յաղին ի Հայ թարգմանեցաւ ինչևս. զի-
ծուս Ներքին Պալիսինեցի կոչեալ ի Կի-
լիկիոյ պատանէ, Պարտ վարկայ վերջոյ
ինքնակալութեանն Հոռիւայցոցն, և տե-
րութեանն յաղինացոցն զիշխողութիւնն և
զթաղաւորութեանն Հայոց համառօտարոր
շարագրել: Նա ևս հայրապետացն իսկ ի
չիւրաւ տեղին: Եւ թէ որպէս սկսան, և
որք զորն փոխանորդեցին, և զստանանս
զմամտանին ևս զորքանութիւնն աւարցի
քաղաւորակ ըստ կարի ըստ ուխտագրու-
թեան իմոյ ի նախնորոցն զյոյսս, մինչևս տո-
մեկ զպատմութիւնն Հայոցանկով . . . :

էջ 150ր. — . . . Կիտ եղբարք Ծուսնիս,
ամս Բ. զտ ընդ եղբորն իւր սպանին Հայք,
թվական Հայոց ԸՃԷ [= 807], և Քրիստոսի
ՌԳՃԵԼ [= 1351]:

էջ 152. — Կարաղիկսք Հայոց. — Եւ
արդ վասնզի զինքն ինքնակալացն Հոռիւ-
այցոց, զթաղաւորացն Հայոց, համառօ-

յուրդ, յամի Տեառն ՌԴՃԱ, նստաւ ամս
է...

— ՄԵ — Ուրբանոս վեցերորդ, յամի
Տեառն ՌԴՃԱ, նստաւ ամս ԺԲ...

— ՄԶ — Պանթֆօցիոս Թ: [Այսպէս
վերջ կը պահէ: Եջին վարի մասը մնացած
է պարսպ]:

Յիշատակարան Գրչի. — 1720

Էջ 178. — Փառք համալոյս ևս Սոբոր
Երրորդութեանն Հոր և Որդւոյն և Հոգւոյն

Սրբոյ Հոգւոյն հետեւեալի, որ ևս տկարիտ կա-
րողութիւն հոտանել ի յաւարտ գրգիւս, որ
կուէի Գաւաղանայիք, ձեռամբ ունեմ
Սարգիսի, որ շեմ իջեկոյ, որ ևս Սահլթ-
նի: Արդ երեսունհալոյ աղաշեմ, որք հանդի-
պէք ամա և շահէք ինչ, ինչ ներսմն ի
Տեառն ինչեղէք մարտօնայ աղաթիւք
մերոյք: Գրեցաւ թղթին Հայոց ՌԴԿԹ,
մարտի Ժ, ի Ղալաթիայ: [Եջին մնացեալ
մասը, ինչպէս նաեւ յաջորդ էջը, դա-
տարկ]:

996

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն. — 4

Խիզան

(ԻՃԻ = 1625)

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20 = 13 × 4 = 5: Էջք 546: Հանդա-
մանք յոյժ ցաւայի. նկարները փրցուած,
ափսոսկոյման յուսանցքին մեծագոյն մասը
փնտցած: Գրեչ՝ Կարապետ Արդ. Յիզանցի,
Գրաւթին՝ սկզբնառոյթերը ևս պիտադի-
նէր կարմիր, մնացեալը սև: Մեյանոյ,
Էրկոն, 23 տոյ: Բայրդի կանանասոր:
Համաստապարթիւնք սոփրական: Գու-
նասոր պարզուրի խաչանշիւք հասունի
սկիւրը: Մանրանկար, յուսանցքի վրայ, էջ
248. Կան նաեւ անմիտ մնացած յուսան-
ցապարկը՝ շատ մը հատուածներու սկիւ-
րը: Զարդադիր և խորանայարդ, էջ 5,
150, 250, 421: Կաշեկայմ տախտակայ պը-
րուշապարդ. Էրկոնի պարզարանքը կը յի-
շեցեն՝ այժմ տեսնուող ծակերը զամե-
րուն: Պահպանակ մազապարթեայ, սկիւրը և
վերջը Էրկոնի թերթ, առաջինը ոչ լման.
Էրկաթադիր աւետարանի մասն: Ստացող՝
Դուիթ Եպս. Վերապեցի:

ԲՈՒԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1-6, դատարկ:

Էջ 5. — Գիրք Ժննդեան Յի. Թի. սրդ-
ոյ Դաւթի, որդւոյ Արքանմուս...

Էջ 136ա. — Նախադրութիւն Մարկոսի
Աւետարանին:

Էջ 168. — Սկիւրն Աւետարանին Յի.

Դի. սրդէս և պրեսոյ ի մարգարէս...

Էջ 232ա. — Նախադրութիւն Ղու-
կասու Աւետարանին:

Էջ 239. — Փանդի բաղումք յամարե-
ցին վերատին կարգել...

Էջ 417ա. — Նախադրութիւն Ռովիան
Ռու Աւետարանին:

Էջ 421. — Ի սկզբունէ կը Բանն և Բանն
կը Բան և Բան. կը Բանն...

Էջ 546ր, դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.

Էջ 558ա. — Փառք տնկիրուն, և
սկզբուն ամենայնի, անեղին և պոյնցոյց-
չին բնուի...

Իսկ չորքէ աւետարանացն խորհուրդ՝
բաղմարինակ իմն ցուցմար տեսանք...

Ուստի և տեսեալ յառաջ տնկուող
փրկադործութեան խորհուրդ, սրբաւոր և
հեղանդին և աստուածաւոր Դաւթի կախ-
կապուն և տախտակ սրբոյ, յամար կա-
մար, և սերտ հաստաւոր, ցանկացաւ կո-
նայ այժմ ծաղկաւոր և վարդաթիթի կեն-
սարուի Ս. Աւետարանիս, և բառացաւ պա-
ի յարպար մատուցող իւրոց, ինչեղ պրան
մարգարէին որ ասէ. Երանի որ ունիցի դա-
ւալ ի Սիւն, որ է Եկեղեցի սուրբ: Պահն
այն յուսոյն ևս պրեյ պաշտօնեան Աւետա-
րան, առաւ սրտիս, և պարզարեաց մե-

ծածախ բնէիք, ի պայմանութիւն Սր. Եկեղեցւոյ, եւ ի վաճառման մասկանց Սիոնի: Այլ եւ իշխատաւէր բարի, հպույ իւրոյ եւ ծնաւդաց իւրոց, հաւրն (հարսն) Սարգսին, եւ մօր եւ եղբարցն եւ ազգականացն եւ դասական շոցա ուսանողաց եւ զբաւանդողն ամ. եւ այլ ամ. արեան մերձաւորացն՝ կենդանեաց եւ հանդուցեցուց:

Արդ՝ որք ճաշակէջ յամենաւորաւ սեղանս՝ եւ վաճառէջ յառաւորածային բուրաւորաւորեալ՝ եւ հանդիպէջ Սր. Աւետարանիս՝ կարդալով, կամ արեւմակելով, եւ կամ տեսանելով, յիշեցէիք ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յաղթան մեր, առաքի՛ անբարեւ զենմանն՝ ի մամ սոսկալի Սր. Պատարագին՝ եւ ի բերանով Ած. ողորմի ասացէ՛ք՝ եւ բոլոր հաւատով մեղաց թողութիւն հայեցեցէք Դաւիթ Վերապիցի եպիսկոպոսին, հարն Սարգսին եւ մօրն, եւ ամ. վերոյ յիշուցս ի ամա: Եւ ողորմածն Ած. ամենեացուն առհասարակ ողորմեսցի, ամէն:

Եւ արդ՝ ես յետին ի կարգադրաց, եւ անպիտան եւ անթման ի մանկունն եկեղեցոյ, բազմաւն եւ անբնասա ի զիւր զընդութեան, եւ յանցաւորս ամ. դատաւիրանացն Աստուծոյ Կարապետ օրատանուն խորերայ եւ ոչ արեղայ, որ անուամբ միայն եւ ոչ ողորմով: Ծնորհի Տեսուն կապայ եւ ողորմութեամբ Նորին կատարեցի վր. Աւետարան, ի մեն թուականն Հայոց Ռ. եւ ՀԲ, ի յերկիրս Խիղան, ընդ հովանեաւ ամենասուրբ Նշանիս եւ նշխարաց Սրոց Հոգիաբնեանցն որ աստ յեղան կան: Աստուած ողորմի ասացէք Դաւիթ Վերապիցի եպիսկոպոսին եւ հարն եւ մօրն: Ի հայրապետութեան տեսնելի միտմանին տէր Մկրտիչ Վարդապետի, եւ Աղթամարայ տէր Ստեփանոս կաթողիկոսի ամ. Հայոց: Եւ ի մերոյս Պարտութեան միւր ասացէին:

Արդ՝ աղաչեմ զամենեւեան զմանկունսդ Սր. Եկեղեցւոյ՝ զի որք հանդիպէք տեսութեան Սր. Աւետարանիս՝ դաւալորդի բառնայք՝ եւ զպակասութիւնն լնուք՝ եւ խոչորութեանն եւ սխալանացն ամենազոր լինել՝ զի կար մեր այս էր: Վասն որոյ երես ի գետին զենով ազաւն զմեզ՝ զի ի սրտի. եւ բոլոր հաւատով անթմանին Ած. ողորմի ասացէ՛ք՝ եւ մեղաց թողութիւն

խնդրեցէք ինձ եւ ծնաւդաց իմոց Վարդանին, Գուրգեստին, եւ եղբարցն՝ Ամիրզադին, Յովանիսին, Խաղարեկին, եւ եղբարորդոյն Վարդանին ամէն: Եւ զՌեզեւոր հարցն իմ, զտէր Ղապար կրանաւորն, եւ զտէր Գրիգոր վանեց հայր՝ զՍիւնիք եպիսկոպոս, զԵրեմիայ վարդապետ՝ եւ զտէր Միքայիլ քահանայն: Եւ զեղբարակիցն իմ զտէր Ներսէսն եւ զտէր Սահակն որ յայսմ ամի զարտաւորեալն իմ շոցա միխթարէին: Եւ զմիտարն Սր. Ուստիս, զմահադատի տէր Մարգարէն, եւ զմիւս մահադատի տէր Արմէն, զտէր Ներսէս, զտէր Գրիգոր, զտէր Յովանէս, զտէր Միխթար, զտէր Խաչատուր, եւ զտէր Յակոբն, որ մահաւորաւ փոխեցաւ առ Աստուած: Եւ իւրաւ տուրդաց մերոց, եւ ամ. արեան մերձաւորացն մերոց, կենդանեացն եւ հանդուցեցուց. Ամէն:

Եւս առաւել յանոցիկ որ ի վերայ մեր աշխատանք եւ երախտիք ունին, եւ Ած. մեզ եւ մեզ ողորմեսցի իւր միւս անկամ յալուստն, Ամէն:

Արդ յիշեցէք ի Գ. զմահադատի Խաթուն, Ած. զիւր մեզ թողու յաւուր դատաստանին, Ամէն:

Արդ յիշեցէք ի Գ. զԴաւիթ Վերապիցի եպիսկոպոսն եւ զհայրն իւր զՍարգիսն եւ զմայրն եւ զեղբարցն եւ զազգականացն իւր, որ ըստացաւ զՍր. Աւետարան ի հայալ բնիցն եւ վաստակոց իւր, ի թվին ՌՀԴ, յիշատակ իւր եւ ծնաւդաց իւր, հարն Սարգսին եւ մօրն եւ եղբարցն եւ ազգականացն կենդանեացն եւ նշեցելոց, եւ որ աստեւ ի ի սուր բարեաց մեզ եւ միջ պարզեւեցէ զիւր երկնից արքայութիւնն, որ է արեւնեայ յախտանուն ամէն:

[Տարբեր բոլորգրով կը շարունակուի:]

Էջ 545բ.— Եւս առաւել յիշեցէք ի Գ. յղարուն Առաքելն եւ զհայրն իւր զտէր Սարգիսն, որ հանդուցեալ է առ Ած. եւ զմեզն իմ Եղաւամբ, յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէ՛ք:

Դաւթեայ յիշեցէք զղարուն Առաքելն եւ զղարակեցն եւ զհայրն իւր Խաչակիւրն, յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէ՛ք:

Դաւթեայ յիշեցէք ի Գ. զղարուն Առաքելն եւ իւր հանգուցեալ եղբարցն, զտէր Կարապետն եւ զղարի Մկրտիչն, եւ զմիւս

կարգին զգուշ Մարդոտն և զտեղ Մկրտիչն։ յիշեցէք ևս Ած. ողորմի ասացէք։

Դարձեալ յիշեցէք ի Գա. զպարսն Առաքելայքն և իմ քվերքն զանկուցեալն Ած. նաև, և զմիւսն Ած. անտորձ պահէ զմոսիկն, և ամ. արեան մեքմարքն, յիշեցէք ևս Ած. ողորմի ասացէք։

Դարձեալ յիշեցէք ի Գա. զպարսն Առաքելայքն և զիմ հոյսյ որդին Ատիրէկն և

յնոյն որ զաստին իմ Խաւիան. յիշեցէք ևս Ած. ողորմի ասացէք։

Յետիմ յիշատակարանիւ—

Էջ 416-րդ — Ած. ողորմի վերապեցի Դաւիթ Ապոկոպոսին հոգւոյն, որ զՍր. Աւետարանս ի Սր. Երեսուղիմ եղ յիշատակ ի զուտն Սր. Ոսկորայ յաշխարհաւոտ տաճարի։ Մի ոք իշխեցէ հեապալանել զսոս. և ինտմով պահողքն վարձաւ ասցեն յԱռաւմուտ, ամէն։

997

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 20×15×3.5: Էջք 508: Հանդամանք յաւ. Թուղթ աշխարհ, նախպէս ևս դրոթիւնն։ Կաշիկաւ խաւաքաքեալ զքրոշապարտը։ Դասարկ թուղթ սկիզբը ևս զիւրք մէկմէկ թւերի։

Պրակի Ա-Ժ, Էջ 1-230, Երկաւն, Նուր չեղադիր, 27 տող, համառոտագրութիւնք շատ առատ։ Խորագիրները և բաղադրանքները կարճիւր, մնացեալը սև մեյանով։ Շարք մը Բարդիւն, կ'առնենք ընտրովի։

Ա.— Էջ 1-ս — Նախ ևս տալիմ Գալստի վասն Տարեւորիմ ի բանն. փոք հարէք ի զլախտ ամաց, յաւուր Ոչառաւորի տալիկանց մերաց — Արարիչն ամենեցուն Ած. ի ձեռն որէնադիր մարդարէին Մոսկաւի հրամայեաց...։

Էջ 16-ս — Նորիմ Գրիգորի Գալ հոգտար ևս ամյադրի փիլիսոփայի, Աստեաց Սր. Աստուածածնին, ի բանն։ Իցէ որպէս լիմնիւն։ Գործք Առաւմուտ ամ. խոր ևս տեհտ, ծանուկ և թաքուն են...։

Էջ 27-ս — Նորիմ Գրիգորի եղամեծի ևս Գալ հոգտարի(և) Գալ Սմնդեան ևս Ռաշտաւարեան Գրիգորի Աստուծոյ մերաց, ի բանն. Առաքեաց զիւրիմ իւր — Բանս աշխ Դ միւս տեհի...։

Էջ 120-ր — Այս է պատմաւ Պատմըն.

բովանդակ Հալցմումք — Զինչ է խոր հարգ Բան Բարեկենդանին։

Էջ 135-ր — Մատթեոս վարդապետի Գալստի ի Բանն. Մարդ ի պատի իւր ևս ոչ... — Առաւմուտային զորութիւն որ արարեց զմեզ...։

Էջ 225-ս — Պատմաւ վարդապետիմ. — Մեծ է պատիւ տուտ ևս վերապիւն ևս բարձրագոյն յոյժ...։

Էջ 233-ր-240, դատարկ։

Բ — Էջ 241-386, տարբեր թուղթի վրայ, միասին։ Ըստ Տ. Ստաւրակեանի, Վրացատրութիւնք ինչ ինչ բանից Սր. Գալստի, Թարգմանութիւն ևս մոգութան ի մէկն։ Թեւ զորոյ յառիւնաց (Ռուցակ, Էջ 522)։

Էջ 288-308, դատարկ, Երկաւն, զմեզ։

Գ. — Տարբեր թուղթ, միասին — Էջ 357 — Տեսն Ներսիսի, Հալց կարդալիկութիւն. զպիւտ Ոնրորդականի, քաղաքացւորեանք. Յալապա Տոնի զերազուրից լաւքեանց. Հրեշտակապետաց Սրբաց Գալստիլի և Միքայէլի, և ամ. երկմալիմ գործքեանց, զոր տոնն եկեղեցիք Գրիստապի ըմզ սիւեղեր, համախմբեալք ուրախութեամբ. Նոյնմբիւր ամիւր ը. — Արարի Երկրաւորս Եկեղեցւոյ Հանդիսարեալ յաւանտ յալակաւութիւն ցնեալ...։

Էջ 398-401, դատարկ։

Դ.— Երկարեմ, տարբեր դրոյ, էջ 135-137-ում։ Իստ Սաւաթանեանի, «Հասարակական Ժիւղական Պատմութիւն» Յոգեւորութիւն յղ. պատկերացման հրէից ընդ Տիւրքիայ (Ռուստի), էջ 523)։

էջ 417-428, դատարկ։

Ե.— էջ 429, ժողովեմ, տարբեր դրոյ — Երկարեմ, Դիւրապիտ յատկապէս Ժողովի — Երբեք յարեմ ի ժողովից հոգիւն թող ժողով, դրոյ թիւամբ...

էջ 436, դատարկ։

Զ.— էջ 437-438, երկարեմ, այսպէս դրոյ, եւ առաւ սխալներով սկզբնական ժողովի մէջ — Այստիկ եմ Ար. Յարսապէտի Հայրապետութիւն —

Զիւր թուիմ Յարսապէտ հայրապետ տեր Դաւիթ ամս եւ։

Պի թուիմ տեր Վասիլ ամս Ե։

Պի թուիմ տեր Գրիգոր եւ տեր Մկրտտիկ ամս Դ։

Պի թուիմ տեր Մկրտիկ ամս ԻԲ։

Պի թուիմ տեր Յոհան Լեւոնիմ տաւ Դ։

Պի տեր Գրիգոր Մարգրիմ ամս Դ։

Պի թուիմ տեր Մարգրի ամս Զ։

Պի տեր Մարգրի ամս ԺԸ։

Պի թուիմ տեր Պապ ամս Բ։ Սայ ետեմ ի մէջ Ար. Յակոբայ ամեմայն պատկերի խոնարհեալ երկիր պարզիմ յարեմ Դարբիէլ հրեշտակապետի տարակերիմ ոգիւն ետ Ար. Աստուածածնի պատկերիմ ի տարբեր տոնի Աստուծոց Սրբայ Կուսիմ։ Սայ կար կայ ի մէջ Յոսեփաւարդիմ Կարիւնի Ե։

Պի թուիմ տեր Մարտիրոս Մարգրիմ ամս Ի։ Սայ Ար. Աստուածածնայ տաճարիմ մարգրեմ եւ կամարի եւ դաւեմ վերտաճիմ մարգրեմ։ Ի սարայ ժամեմակի տաւ Ար. Գրիգորայի ի ծնեմ մերոց Մարայ սալարանի մէջէլ Արաքի, եւ ետ ի Վրաց ա... ազգիմ, կուտարդութեամբ յաւեմ վարացի վաճառական Խանէ յաճուեմ կոչեցեալ ծնեմ։

Պի թուիմ տեր Եսայի ամս Ե։

Պի թուիմ տեր Յոհաննէ ամս Ժ։

Պի թուիմ տեր Արաքի ամս ԺԳ։ Ի սարիմ ԺԲ ամիմ Ստամբուլ Օսմանիմ առաւ։

ՋԳ թուիմ տեր Մարտիրոս ամս Ե։

ՋԳ թուիմ տեր Պապ ամս ԺԲ։

ՋԳ թուիմ տեր Պապ ամս ԺԳ։

ՋԻ թուիմ տեր Մկրտիկ ամս ԻԵ։ Ի սարիմ ժամեմակի ստիւղեմ Մեղիմ զԱր. Քաղաքիմ Սրտուազիւն Էտ եւ յրացապետի պարսպեմ։

ՋԻ թուիմ տեր Պապ ամս ԻԲ։ Ի սարայ ԺԳ ամիմ զԱր. Յակոբայ մէջմ ծնեմ եւ իսպիտակացայց եւ զհառներմ սալեմ. եւ այլ բազում երախտիս արար ի Ար. Արտոյ։

ՋԺԲ թուիմ Մեղիմ տեր Աստուածատուր ամս ԻԸ։

Բ թուիմ տեր Աստուածատուր ամս տաւ եւ մէլ։

ԲԺԸ թուիմ տեր Աստուածատուր ամս Ժ։

ԲԻԸ թուիմ տեր Աստուածատուր եւ տեր Անդրէաս ամս Ի եւ ԻԸ։

ԲԻԸ թուիմ Գանձակեցի Գրիգոր Պալամտերմ։ Ջսա մար պատիւ իւր եւ Սրբայ Արաքիմ Յակոբայ։ Վերտաճիմ մարգրեմ, եւ Բի զոգ. պարտիմ ետար, եւ ազատեմ, Եւ յատ դրամ երազ։ ՋԱրար Ծնուեմ մար մարգրեմ. եւ այլ բազում երախտիս տարա իւր զամեմեմեմ մար յառաջ իւր գայց եկիմ։ Եւ կալաւ զԱրաք Հայրապետութեմիմ ամս եւ ի յարս։

ԲԺԸ թուիմ տեր Դաւիթ ամս ԺԸ։

ԲԺԸ թուիմ տեր Աստուածատուր ամս ԼԲ։

ԲԺԸ թուիմ տեր Երեմիայ, մար յետոյ եղի կարապետիմ Սրբայ եւ Մեծի Արաքիմ Երեմիայի։

ԲԺԸ թուիմ տեր Յոհան ամս Ը։

ԲԺԸ թուիմ տեր Միմա ամս Զ։ Յետ սարսակաւ Ար. Արտոն ի ծնու աշխարհակալեմ։

Ի ԲԺԸ թուիմ զՏեր Գրիգորայիմ Աստուծայ մտաւ պատրիարք Առաքելայն յմարի Սրբայ Արաքիմ Յակոբայ, եւ օր տար Սրբայ կապտաւ զԱրար Արտոն, որով եւ ամ. կարգ եւ կրօն հաւատայ Զրիստանէմ։ Վտարայ զի եւ Երեմիայ պատրիարքեմ պարտեմ եւ մարտիրոսիմ Սրբայ Արաքիմ երախտի տարածեմ առաջ յայց. իւր երեւել եւ իւր երեւել, մարս, մարս Երեմիայիմ իմի մարս։

Արդ յառաջ էամ գործիգոր վարդապետեան բազում վարդապետներ տայածառացեանքն էին, եւ շէն պահեալ. այլ եւ ի մերժոյ պարտուց տնկեալ էին բազումք ի մացանէ. որպէս յայտ է ի պատմութեանէ Տեառն Գրիգոր պարսմտէրն եւրո զը. պարտիմ տուեալ է: Եւ բազում դրամ բողեալ է: Բայց Սրբազան վեհա զՏէր Գրիգոր վարդապետն երկրորդ լուսաւորիչ եղեւ ազգիս Հայոց եւ Սրբայ Արտոյս Յակոբայ. ըստ ասելոյն Սոգոմանի. Բազումք ստացան մեծութիւնք, բազումք արարին զօրութիւնք, բայց դու տաւել եղեր. եւ տնցուցեր գամեմնսին. Բայց ոչ զգամամբն Աստուծոյ ամ. պարտուցն ազատեաց զԱր. Արտոն. եւ պայծառակերպ եւ շեղապանծ անպատմելի գտող-եօք գարդարեաց. ի մէջ տաճարին բոլորապատ շինով պատեաց եւ ոսկեզօծս դարդարեալ երանգ երանգ զամբով մկարակերտութեամբ սրբովք պատկերովք տեսազաց զարմամալի եւ լեզու մարդկանց անպատմելի: Այլ եւ մարդկեաց զԱր. Ծնունդն խալազմասկեաց վարդապետք եւ պարկեշտ արեգայիւր: Այլ մարգեաց զԱր. Թեոդորոսի եկեղեցին. յառաջ կարի փոքր մատու էր եւ սա վերտին մօր մարգեալ մեծացոյց. Ի Ար. Խորանօք: Այլ եւ Ար. Հրեշտակապետն պայծառացոյց, յայտ իսկ է. Նոյնպէս Ար. Փրկիչն անպատմելի գարդեօք վարդարեաց: Ի մէջ Ար. Յարութեան մոյն զամակ երաշայի գարդիւր գարդարեաց. համառօտ պրեցաւ: Իսկ գերաւորեալ բարձրագան Ար. Արտոս Յակոբայ տովալ առաւել հաստատեցաւ եւ փարպումացաւ. եկեղեցակամաւ ամօրովք, ոսկով եւ արծաթով, եւ մեծագործիք օգնեալիւ: Սոյնպէս մարմնաւորք պատիւք եւ կանիւք՝ պղծեղեւնօք եւ բրդեղեւնօք, եւ այլօք այլպիսեօք: Այլ եւ բազմազանիս կեցալիս հոգեւորաւ եւ մարմնաւորաւ արեգամբ օգտակարաւ լինի Սրբայ Արտոյս, գեղեցիկ յարմարութեամբ եւ պիտրծ տեսազաց: Եւ սպայ ի մէջն տունն եւ ապրամս ի բնակարանն տէրաւ. մեղան միտաւարաց ասգիս Հայոց. որ եւս հոռեաց զյամայն եւ ծնունդի տմ. քարի եւ օգտու Սրբայ Արտոյս. սու բան գամ. առաւել պայծառացոյց Ար. Արտոն եւ արար բազումք երաշտիս. ոչ յատոյ առնելոց նմ: Որ եւ զամ. ասգիս

միահազոյն հայոցն ի Տեառնէ. զի երկարամօք պահեսցէ զսայ ուրախութիւն սրտիւր մերոց, ի փառս ամբառն իւրոյ ամէն: Վասնորոյ ասէ Սողոմոն. Բազումք ստացան մեծութիւն, բազումք արարին. բայց սա առաւել բան գամեմնեմն արդիւմտարեցաւ:

Տէր Բակօր Զրմառցին, աշակերտ տեսան Բահանու աստուածաբան պատրիարքի Կոստանդնուպօլսոյ, ամ եւ լէս ճտտաւ. եւ յետոյ. իւր կաման հրաժարեալ. ընդ նստաւ Աղային գմաց ի կոստանդնուպօլսիս եւ վերադարձն եղեւ պատրիարք մեծին Պօլսոյ: Նախ քան զգալուստն սորայ. զկնի վազմաման Գրիգորի մեծի պատրիարքին. Ար. Արտոն Զ ամիս ամայի մնաց, մինչ ցգալուստն Բակօրայ: Սորոյ գալն եւ յազույ գնալն Սրբայ Արտոյս շատ վնաս եղեւ. որ եւ ես ակամատես իսկ եմ:

Տէր Խեղոյորոս Տարսնեան հորինացի ամս ժ: Յաւուրս սորայ եղեւ վեճն յունաց ընդ լատինացոց վնաս տեղեաց Սրբոյ՝ Ռէքլէեմի, Ար. Աստուածամկնայ յօսրմկալ գերեզմանին. եւ այլոց տեղեաց, որք առին ի լատինացոց. որ եւ մեզ ցաւ հաւացին ոչ սակաւ ի կազմանէն Ար. Աստուածամկնայ: Այսու պատճառաւ մեծ եւս հրամանաւ մեծագոր արքային. մօպաշիք բերել տաւալ կտրուկ եւ գորեղ խալի շէրիֆով. եւ ընդ յոյն մաքառեցաւ եւ դուր իւրաք: Բայց յունաց գառազ ազգն մերս անաչամայոյն տաճիլ ոչ կարացին. վերտինն արքանակուն դիր հանցին. եւ մեր մեծագոր եւ աստուածաւոր իշխանին զյունաց գիրմ վախել ետուն հրամանաւ մեծագոր արքային, եւ այլ իմն գիր մերս արքունական գրի մուծիպովն: Բնտեւ յառաջ մեզ խարն եղեւ չէսէ. զոր Տէր Յո. զմեզ մեց շառն ոգտաւորեց: Նայ եւ երանելի Հայրն մեր եւ պատրիարքն Սրբայ Արտոյս օմին եւ այլ բազում երաշտիս ի վերա Սրբայ Արտոյս. Ար. Խեղոյան բոլոր տանիսն պայտք արար. եւ Սրբայ Նիքորոսոյն անան պատրիարքովն պատմ մօր մարգեաց, մա եւ ի մէջ բազմաքս մեր վանուց մերն հիւսնային կողմի Ապոստոլոսայի տնքն եւ պարսկեզմ գմեաց Սրբայ Արտոյս զյամովն. այլ եւ (մերս) վերայ գրեալ պարսկեզմ մերն տունն, որ կոչի Ստոպայի տուն.

նոր հիմ դնելով վեցստիմ շինեաց քազաւ Ծախիւ: Այլ եւ Սրբոյ Արքողան մէջ շինուելիս շատ: Բայց եւ աստ զգլխաւորսն շինու. Սր. Էջմիածնի տաճիս. Սր. Թաթաւայ եկեղեցոյ ստիւնն եւ միջի շինիւ. դարդի տաճիսն, Արեղաքաղի տաճիսն, Տնտեսարան շինուել տաճիսն. Պարսիսար-Քայառի տաճիսն, Սր. Ստեփաննոսի տաճիսն. եւ Սրբոյ Յարութեամ Լուսաւորչի տաճիսն: Ձայս վերայ գրեալ տաճեաց բոլորքն պարարար. Եւսլ եւ շրջաւորարար տաճիսն: Եւսլ շրջաւորարար տաճիսն մինչ ի բերդի, այսինքն Քաղաքի դրան մերձ Կլեմէ խոշոր քարերով շինիւ: Գրեթէ 2 Բէտ եւ կէս խորի եղիւ, որ վերակացուն եւ էր. որ եւ ձեռնատուն աշակերտ վերայ դրեալ Խեղդորոս պատրիարքին. որ եւ ի ժամանակս Ռուբակոս Սրբապան վանեցի Պաղոս արքանավայել պատրիարքին եղ Վէլիլ Սրբոյ աստուածեան Արքողան: Լուսլ եւսլ Թեղորոս պատրիարք Վարդապետն հանգեալ ի Տէր. գնկտեմբերի է, զոր Տէր Յս. ընդ սրբազան հայրապետացն դասեցէ, եւ երկուայն յաւաքն յաւաքեցէ, ամեն:

Ի ՌԻԺԱ Բաւին. ապրիլի ժն. մտաւ Սուրբ Արքողան պատրիարք Կեմեցի Կարապետ պատրիարքն 2 տմ. աշակերտ Տնտոն Թեղորոսի առ Տէր. համագեցելոյն, որ եւ սա վաղմանցաւ ի ՌԻԺԱ. յունվարի Ի՛, այլ եւ յազեցաւ յունվարի Ինին. որ գեղեցիմ Տէր յաւաքեցէ: Վասնզի յոյժ սրբաւորացաւ էր ի վերայ Սրբոյ Արքողան. զոր Սրբոյ Արքողան մնացեալ տաճիսներն սալեաց. մասն Սր. Ռաբոբայ եկեղեցոյ տաճիսն. եւ եւս հին հաւտանմ ժա տալ շինեաց ի երկամե. որ աշտմ կոչի իմբանոյ յազ. զոր Տէր Յս. վարձանաւոր լցի:

Ի Թաւին ՌԻԺԷին, ապրիլի ժնին, մտաւ արքան վանեցի տէր Պաղոս պատրիարք. որ եւ սա եւս էր աշակերտ տնտոն Թեղորոսի հարկմացոյ. Սրբոյ Արքողան պատրիարքի, առ Տէր. համագեցելոյ, որ եւ սա ի Թաւին ՌԻԺԷ, եւ ի մայիսի ժնին վաղմանցաւ, եւ յազեցաւ ի Ռոյն օրն. եւ ի կնիւնաւորեան յոյժ մեղաւորիս կրեաց ի ծափայ եւ Ընդիւ. Նզիպտացոյ զորն յաւանցին. 2 միաբան եւ 2 ուսուսար արտաքն Յովղէտն Ռախտակեցին,

որոց հոգիքն Տէր յաւաքեցէ եւ ընդ եւրանելի մանատակացն դասեցէ:

Վերայ գրեալ ՌԻԺԷ Բաւին եւ ի հոկտեմբերի եւ մտաւ պատրիարք Քանաքեցի տէր Յակոբին. որ եւ տնեաց ի պատրիարքութեան զամեն ժն. եւ վախճանցաւ ի հաւանին. ի սեղոյններին Ինին, օրն Վարդայ հաշի կիրակէին. եւ յազեցաւ յեւրկուշաբթի. որոյ Տէր յաւաքեցէ գեղեցիկ, Ամեն:

Ձկնի տար յաշարդեաց ի Եւր. ՌԻԺԷ Լայս. Նիդեկացի Պետրոս Արքեպիսկոպոսն ի պատրիարքութեան. որ ի յաւաքութեան եղիւ քարձարեցաւ, եւ տնեաց եօթն ամ. Բայց վախճան սորա առ Աժ. եւ զեւ ի Յովղէ. ի ՌԻԺԷ. յունիս ժն. Բանգի ի ժամանակս Քեռ Նասալի փաշային. որ եկեալ էր ի Պաղոս ի վերայ Գաղղացաց տիրապետն Նզիպտոսի եւ կողմացն եւլլն. վասն սատակն մեղաւորեան եւ տնապանացն Սրբոյ Արքողան ինչպէս զորհուրին գտանել ի ձեռն Անգիլի Զփեմց սարափ քանապետն մանտեկ Սմոն Արիարային. ամը վարդեաց գեղեցիկ. եւ գեղեցեամ մտաւ կայ ի մեր գերեզմանատունն Յովղէտ:

Յետ տար յաշարդեաց վանեցի տէր Թեղորոս Արքեպ. մախկին դարդաբան կայն ի Եւր. ՌԻԺԷ. յունիս Լուսնեբեթ, յաւար տոնի վարդեպետին: Թեպէտ յարձանատու Բ տալ յաշար կարգեալ էր Պատրիարք, այլ Ռա Իմէն առ խոնարհութեան եւ վասն մեղաւորեան Սրբոյ Արքողան ոչ յանձն առնոյր: Յաւար սորա եղիւ մեղաւորացել եւ քաղաքի լինել Սր. Ռախտանաւոր զերեզմանին եւ Ս. Մեմեմեմ Արքայն յամ. օր. մեմեմեմ գերեզմանին Սրբոյ Յակոբ Արքողան ի ձեռն յաւաք, ղանացաւորութեամբ եւ մեծապատեալ մեմեմեմաւորութեամբ Անդրիանոսի Պաղոս Արքեպիսկոպոսին. ի Պաղոս վէրիլին. որ եւ յետոյ եղիւ պատրիարք ի Պաղոս եւ Կալի իմբին եւ ինչխանութեան պատրիարքութեան: Եւ եւս ի ոտրին աւարտ եղիւ ուրիւն մեղաւորութեան վասն Սր. Յարութեան ճանարիս. զի հրաւ կրեալ բոլորն. եւ յաւաքեաց զամ. սիւնն եւ գաւրին: Եւ յետոյ հրամանաւ սուրբ Մանուէլին շինեցին յոյժ: Արքայն եղիւ ՌԻԺԷ. եւ յա-

մում ԲՄԵԼ: Եւ տեւեաց իշխանորիւն
տորա յԱրաւ տառնելին տարի: Եւ հաճո-
քաւ ի ԲՄ Եւ Բազեցաւ ի Բերկիչ:

Ակնի տորա յաջորդեաց Նիկամիդացի
Գաբրիէլ Արքեպիսկոպոսն ի վէճիւսերնէ,
ԲՄԿԼ, օգոստոս Դ. ի պատրիարքութիւն:
Յաւաւոր տարա հեծէր եւ տաղմապիւր Սբ.
Արաքս ի մերժոյ ծանր պարտուց: Քանզի
վակեցան ճամուպարիք տէրութեանն ուխ-
տաւորաց ի պատմառաւ կառույն Մոռայու
Ռումաց ընդ Սեւանցոց, միմչեւ անհու-
յին եղեւ հայրայրս զորակամ անքուստն
վանուց: Նմին վասն խորհրդով ազգայե-
տաց հարկ եւ արծառ դատեցաւ կոշիլ տորա
ի Պօլիս, ԲՄԶԴ, Օգոստոս վասն Բերկիւ-
րեան պարտուցն տնօրինելոյ իմչ: Որդէս
եւ եղեւ Բազեպիւս վաշարի վեցիւրար Բը-
սակ պարտուց: Առ այս դարձ մարտիտե-
ս եւ այցելու կարգեցաւ յԱզգն Ռայիկին
պատրիարքն Պօլսոյ յիշեալ Պոգոս Սըր-
բազանն Ամդրիւսիւսիւսացի. որ եւ եկն յե-
րուսաղէմ, (ԲՄԶԷ, Դեկ. Գ.) եւ ըստ տէ-
րութեան հրովարտակին, եւ տնօրինմամբ
ազգիւն՝ սահմանեալ ի ձեռն Առաքմարդաց
մարդաբուի Ա. Ռ. եւ Դ ղչ. իմաստիա-
յիւն վնարիլ գալարտա: Թէպէտ ուրն ամ-
էր հրամանն հրովարտակին, սակայն յա-
ջորդութեամբ եւ զարմութեամբն տեւեա-
կարողին Աստուծոյ, եւ քաջալուս տրիւ-
րեամբ հոգաբարձութեան յիշեալ այցե-
լուին, ի մէջ չարս տարւոյ վնարեցան յիշ-
եալ գումարն պարտուց: Քանզի եւ յառա-
ջին ամի գալստեան տորա ի ձեռն Պօլսոյ
փոխանորդ Զաքարիա Վարդապետին Տա-
րանացոյ յաջորդի բաժանորդ լինով մեղ ի
Սբ. Յարութեան պատարագիլ ի վերայ
Գերեզմանին Քրիստոսի, ԲՄԶԹ, եւ սեպտ.
Գ: Սըլ ընդ այս լուր ուրախութեան եւ
երէ բազմամեայ կարօտ ուխտի եւ երկր-

պագայեան յարգէին ի բազմաց քաջա-
բաց տէրութեանն ուխտաւորքն, միմչեւ
լինել թիւ ուխտաւորաց ի միում տարին,
այսինքն ԲՄԶԳ, իւրս հինգ հազարաց: Յայ-
նսիկ ասուրա, ԲՄԶԷ, յունիս ԺԱ, տնա-
րինմամբ ազգին զմաց ի Ջմիւսիմ Գաբրիէլ
Սրբազան Պատրիարքն, մաղովել ամի գնա-
տակին, եւ օգնական համդիսանայ միմ,
Եւ յազատիլ Արտոյն ի պարսուց եղեւ հը-
րաման յԱզգն վերադառնալ յԱրտոն, ի
ԲՄԶԳ, յունիս: Ի ԲՄԶԳ, օգոս. 19, եկն ի
Ջմիւսիմոյ վերոյնշեալ Սրբազան Հայր
մեր, այլ եւս եկաց յԱրտո Հայրապետա-
րեան վեց ամ. եւ ի ԲՄԶԹ, յապրիլի 25,
յաւալս երկդարարի կնեաց զկեանս իւր
յաւելեալ Տէրամբ առ սրբազան Հայրա-
պետս, ի հասակի երամեսուն եւ վեց ա-
մաց: Սա ի ԲՄԿԼ, յօգոս. 12 ճատու ի
պատրիարդ, յոր տեւեաց տմա քսան, եւ
ամիստ ուրն եւ ասուրս տասն եւ եօրմ,
Խաչեցաւ փառաւոր համդիսիս ի Սբ. Փրի-
կի, ԲՄԶԹ, ապրիլ 25, ի շարս մախմի
սրբազան պատրիարդաց:

Ակնի տորա, յետ մի եւ կէտ ամաց,
յաջորդեաց յԱրտո պատրիարքութեան
Սրբոյ Գաեիս, Տարանացի Զաքարիա Արք-
եպիսկոպոս մարկին վէճիւն Սբ. Տոնս, եւ
մատաւ այսոր ի թիւ Փրկչին մերոյ 1811,
հոկտեմբեր 26. որսմ Տէր տացէ զօրու-
րիւն եւ կարողութիւն, լինելով օգնական
աստուածոյն տիեզկաթնում Այոմ իւ-
րով:

Էջ 450-481, դատարկ:

Է — Էջ 485 — Քարոզ Ը երարդ.
Հինգերորդ Կիրակէի զկեի պէտեւեան
տէրն...

Էջ 499-508, դատարկ:

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Տեղի

ՌԷԲ=1623

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20×16×6: էջք Ժ+670: Հան-
գամանք լա: Թուղթ հասարակ, ոչ միա-
տևոսի: Գրիչ՝ Սիմոն Դպիր: Գրութիւն՝
խորապրնները, բնարանները և պլակատ-
ները կարմիր, մնացեալը սև և մեյանով, էջ
1-346 երկուսն, էջ 348-669 միասին, 24-25
տույ: Նոտրայիւր: Համառոտագրութիւնք
սոյստիանէն քիչ մը սուկի: Գոշնաւոր
պլակատը, էջ 1ա: Կաշկապմ տախտակայ
դրոշմապար: Պահպանակ թղթայ սկիզբը
և վերջը երկերկու թերթ, անկիւնաւոր եր-
կաթապրով, մեծադիր Աւետարանի մասն-
հանգիւրդ գոշնաւոր, հնադրոշմ դարգապրի
և լուսանցադարգի կտորներով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ Ա-Բ, պահպանակ երկաթապր:

էջ Ե, նոտրայիւր — Նախերպանք քա-
րով...

էջ Թ — Ի քաղաքէն Կոստանդնուպո-
լիսի մեծ ոմն երէկա մի ունէր...

էջ Ժ — Այս ոմն վաճառական կորստ
մտղիով...

Ա — ՄԵԿՆ. ՅՈՎԱՆՆՈՒ. — 5

Մատքէտս վրդ.

էջ 1ա. — Մաքէտս վարդապետի եւ
տիեզերայայտ ռաբաւնապետի արարեալ բան
յԱւետարանէն Յոնաննա, որ ասէ. Ի լու-
կըզբանէ էր Բանն. եւ Բանն էր առ Ած. եւ
Ած. էր Բանն. — Կահաւորիմ, ով կահաւոր
լուսերամիջ և պատք սերովրէից...

էջ 135. — Գրիչը մէկ թերթի միջոց
պարսպ ձղած է ծանօթադրելով լուսանցքի
յրաջ. «Ով եղբարք, օրինակէն Ա թուխտ մի
անկեալ էր. եթէ պատնէք ուրեք օրինակ
յրէք և պիտի մեր սուրբ աղօթքն յիւէք. և
մտածութեամբ պրեկէք որ մեկնիք:

Յիշատակարան Հեղինակի.

էջ 197. — Ի լրումն գրոցս է ըստ ռն

կարգի յիշատակարանս. — Որ և այս տես-
չութեան բան ընդ նախասացեալ Մեկնու-
թեանն, որ ըստ Ղուկաս Աւետարանին է,
դիցի. և իբրեւ **բղերէին** լոմայս աշուրն
ընծայեցի մեր մեծանձնութեանդ. Արդ
սայ է մասն ինչ յաշխատութենէ վարժապե-
տին իմոյ Գրիգորի մեծի, և մասն ինչ ի
բրտանց հարցն, և բոլորն իսկ առատա-
միրն Տեառնէ, զոր և յոյժ աշխատութեամբ
հաւաքեցի ի մի վայր, առ ի զերահասու-
թիւն մանկանցդ նորածնեցոց եկեղեցեացոյ
Հայաստանեայ: Զոր և հայցեմ երկրամօժ
զիմաւք, ով դասք լուսափայլից, որք պա-
տահիք այսմ աստուածածնէն անդատանիս,
յիւնցէք պանպիտանս ի բրնաւս զյայնամեզ
անձնս ըլլՄթէոս սպասաւոր բանի, և որ-
վարժապետն իմ զմեծն Գրիգոր, և զմիս
Գրիգոր բարունի զաղգական իմ, զինչորոյ
այսմ աշխատոնաց: Եւ զրոսկաւ ծըրքիս
ուղղութեամբ ընթերցիք, և զպակասն
ուղղեցէք, և զաւելորդն կշռել պարտիք,
և սխալանացն ներեցէք: Զի ոչ թէ լիապէս
յրեալ է աստ, այլ այս յլխաւոր լանից և
զիս լուծումն, և որք պիտոյ են մեծի աշ-
խատութեան: Իսկ զայլ մասնաւորն եթէ
կամիք ի մեծ անդր զաղիք որպէս բոլորն է
մակապրեալ:

Դարձեալ աղաչեմ զսակա յիշատո-
կիկս զմեկ ի վերջս զրոց որք պաշտօնաւէք,
և ասէք Ած. ողորմի, զի և զուք յիշեալ
լիջիք աստիւ Աստուծոյ, և զլուջիք ի զիւն
կինաց. և որք բառնան թողցի նմա ըստ
յործոց իւրոց: Իայց սխալանաց թողու-
թիւն հայցեմ, զի այնքան կարացի: Եւ Բր-
րիստոսի վառք յախտեանս ամէն:

Յաւուր տամի Սք. Առաքելոյցմ գի-
շերմ ի Տէր յերկնիցմ գգնու. հայրապետն,
կամ ի գլխաւոր քահանայիցմ, եւ մամեղէն
ի ձեռս, եւ ի փառս տալի ըմբռնումս զշառ-
գիստ Սք. Առաքելոյցմ:

Հանգիստ եղանիւրն Յոնաննու Առա-

հետոյ եւ Աւետարանչի.— էր ընդ եղբարսն
Լբանելին Յոհաննէս...:

Ծանօթ.— Գրութիւնս կը վերջնայ
էջ 208, որ է թ. պրակ: Յիշեալ պրակին
վերջին շորս թերթերը կտրուած են, և կը
մնան արժատները միայն:

Բ.— Իրեկն. ՆԵՃՄԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 6

Ն. Լամբրմացի

էջ 209ա.— Տեսութիւն պատմութեան
Բանից Ննջման Սրբոյ Աւետարանչին Յա-
հաննու Աստուածաբանի. արարեալ սրբա-
գան արքեպիսկոպոսին Տաքսանի Ներսէսի,
ի խնդրոյ եղբոր ումեմ.— Գիրքս պատ-
ուականութեանդ միանգամ եւ երկիցս,
շայր սուրբ, ԼՀաս առ իս...:

Յիշատակարան.

էջ 301ա.— Ձատացող սորա զտէր Յա-
կոբի Թօխաթցի, որ ասէն Այվաթենց, յի-
շեցէք սրտի մտօք ի բարին առ Քս. Հան-
դերձ ծնողօքն, և կենակցօքն, և դաւակո-
քօքն, և ամ. որեւեմ մերձաւորօքն, և որ
յիշէ սրտի մտօք և ասէ Ած. ողորմի, հա
Ած. իւրն ողորմի, ամէն:

Ապա ամփոջալէս կը յայսրդէ,

Սայ է գրացս յիշատակարան.— Ես
Յոհաննէս կպիսկ. զատապարտ ծառայ Աս-
տուծոյ, և երեստ ձեր կրօնքս իսկ պաշ-
տանակից...:— Հմմտ. Բ. Հատոր, էջ
380:

էջ 303-304, դատարկ:

Դ.— Իրեկն. ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ.— 8

Անդրէաս Եպս.

էջ 305ա.— Ի տիեզերական ժողովչան
կամս, որ եղել յստատածապահ քաղաքն
կոստանդինուպօլիս. Յայտնութիւն Յոյ-
հաննու ընկալեալ եղել: Այլ եւ տարա քրմ-
նութիւն, որ եղել յեպիսկոպոսացն Խիսա-
բու, ծնողարկ արար ընդունելութեան, ի
սկիզբն զյոցս աստուածասէր արքեպիսկո-
պոսն կոստանդինուպօլիս թէ տալ կամօք
համար ժողովոյն գայս քան.— Գիրքս այս
Յայտնութեան Յովհաննու...:

էջ 312ա.— Ի Յայտնութիւն Յովհան-
նու Սրբոյ Հօր մերոյ Անդրէի երանելոյ ե-

պիսկոպոսի կեսարու Կապադովկեցոց հա-
մառօտ տեսութիւն. ընդ մմին եւ Արեւրաս
եպիսկոպոսի մմին քաղաքի.— Յաստուա-
ծային խորհրդական րանիցս անհասութիւն
ոք չայնելով...:

էջ 425բ.— Գլուխ ԼԴ. Վասն որ ի յեր-
կինս պատերազմի...:— Ձատացող տառիս
դՏէր Յովհաննէս եպիսկոպոս եւ զիմ Հո-
յոյ եղբարքն զԴանիէլ:

Յիշատակարան Հեղինակի.—

էջ 545ա.— Յիշատակ տառիս գտողի
տեսնոյ Ներսիսի գերաւոյնակ վարդապետի,
գոր գտեալ ի մեծն Անդիոք գրեաց զի ի լու-
սաւորութիւնն հագուց.— Ես Ներսէս հոռատ
ի Քս. և տարտամս ուսումնասիրաց...:—
Հմմտ. Թիւտ. Ձեռագրաց, էջ 473:

Յաւելուած Գրչի.

էջ 546բ.— Եւ սորա օրինակին թիւն
27 (= 1255) էր: Աստուած ողորմի տաւցէք
յծողիք:

էջ 547. դատարկ:

Դ.— ՀՀամառօտ րանք չափու ի վե-
րայ իւրաքանչիւր զորոց Մնոց, Երից, Ղև-
տացոց, Թուոց, Բ. Օրինաց, Յևտայ,
Դատարաց և Հոռութայ, ըստ բաւականին
վայելչահիւս ոճով, և են ամ. տողք 74.
յօրինեալ են ի Մաղաքիս արեղայէն (Տ.
Սաւաթանեան, Ռուցակ, էջ 523):

էջ 548.— Այս Վասն Արարածոց,
որ է Մոնունդ:

Աստուած անեղ. ամսեա եւ տէր յաւիտենից.

որ կամեցար եւ հաստեցեր գոյս յազոյից:
Ըզմարզն ի դրախտն եղեր գգայեաց տիբլ թմաից.
Եւ վայելի րայց ի միշտ յամեն վայտից:
Ըզմարզուորն եղեալ կենաց քոց բանից.
ուղիզ դատմար համեր յաշխարհս այս ամբանից:
Այլ համեցար որք ի ծննդոց ճորին գարմից.
Բեզ մտաւցին կրկին ընծայ հոտ ամուշից:
Փրկել գոմսն ի մահացու այս կայանից.
գայս տառիկ ի քրով եղծմանս համայնից.
Ի կառավարչոյն համար մարդկան հետ ոյրթից.
Երեւեցար Արքամաւ մէջ քօրէից.
Եղիւր զմա հայր հաւատոյ քրիստոնէից.
Բէեւ մարմնով իցեն յագագց ամբլիտից:
Ով ճէր. ընկալ գայս քեզ թմայն հիւստած տառից.

ի մեղաւոր ճեռաքան քայքայեալ հոգոյս զգծից։
Աւտով սկսեալսն ի կատարիւր թաղարից։
ժամանցեցոյ յ յրումն ինք սուրբ մատնից։
Եւստ. դիցեալ Լուսաւորն ի զայտաւորէց։
Դայնկարոր ղաժեցեալս զկարն իմաստից։
Որոց մատիմ՝ առն յաշխարհն արեւելից։
ուր տարեցաւ։ Սուրբն ամկմաս ի մէջ օծից։

Այս վասն նիւց Գրաց։

Տէր որ է ի տիպ մեծ փրկութեամբ որ ի վերջոյ.
յուսար յնշիպտաւ լըկնցիւցն զոչնոյ։
Առաջնքն զՄովսէս փրկել տանն Ռաբբու.
ապառնքն զհիմն խորակել ի խիստ կաւոյ։
Ռեզիկն մեղքն ընկզմանքն ի խորս լրջոյ։
Եւ թշնգեալսն սփռեցնքն ի սիւն տաղոյ։
Ըզմանմանն հեղքն ի տիպ քառար մարմնոյ.
ըզվիմարութի յարմ արքայցման հոգւոյ սքրոյ։
Աւեր առ ինք զմեծն Մովսէս ի մէջ երջոյ.
Եւստ. մեղքս ազգի մարդկան զորեւն քաւ։
Մարգրեմ Տէր լոյս զհոգին ի խիստ մեղքս կաղոյ.
Փիկ հեռեւել յնս վերին կառա՞ տաղոյ։

Էջ 549.— Այս վասն Ղեւտակամ Գրաց։

Քրիստոս փրկել Աստուածորդ քան.
աւեծալ մայրմնով յեւղ զմեծութեամբ.
որ ի պաշտօն իրիցութեամբ
ստեղծ ըզմանն Ահարոնեան,
Պաշտել զստուերն օրինական.
գփոփոխելին եւ զստորեան։
Ի հասանել տյմբ վախճան,
զի զայցե մեծն եւ մնացեալն։
Սղեր մարմնով կցորդ մարդկան,
մեծ քանամայ Աստուծոյ տան։
Գեր քան զչափն Մովսէսեան,
ըստ կամիւնագոյն քանին ելլումն։
Դու քանեալսն եւ յախտեան,
Մեղքիսնդիկ մշմարտութեան։
Ոչ ընդ անձին, այլ ընդ մարդկան,
միմ օղտարարմն էր բաւեալն։
Նիստ ընդ Հոր միշտ յախտեան,
բարեխոս եւ վառն մարդկան։
Ձմերս ընծայեալ հաւատոյ քան.
զի փրկեսցումք ի հրոյն կիզման։

Այս վասն Թուոց Գրաց։

Ձրոյց Թուոցս մատնին
յրումն խոստաման որ է յայտնի։

քէ զաւակ քա յոյժ բազմացի,
իբրեւ զաւագ որ ոչ չափի։
կարծեմ խորհուրդ իմն այլ ունի.
զսմէ խուզել չէ անուզի։
Ի յունկ ցեղեցն իսրայելի,
քան ըզվարթուն յիւն աւելի.
Չմտին յիւն համեղսի,
որք չեւ էին քսանմնի։
Ահա քուելով քոյրն ազգի.
մնաց անթիւ անգիտելի։
Ձին իմացումք արդ հաւատի,
գորց չեղն հարեալ ի գրի։
Թուի քէ տյմու այս յայտնի իմն,
քէ շատ ինչ մեզ չէ գիտելի։
Իցնմ մարդկան ոք համեղի.
առ Աստուծոյ ոչ զովելի։
Ձի իւր միայն իւրքն յայտնի.
սրք մարդկան չեն ճանաչելի։
Այժմ ծածուկ յայտն աշխարհի,
չտոյ փառք հռչակելի։
Վայ գիս որ աստ կարծեմ բարի,
չտոյ անարգ եւ հեղեղի։
Այլ Տէր զքեմ ամենայնի,
քոզ գոր յանցեալ քեզ ի մարմնի։
Վառն Սրբոյ Աստուծածնին,
դիր զեղեղիս՝ երանելի։
Մոյժ ընդ քաւով զաւագանի,
զյառիս ընկ յաւան ի ժուս հաշուի։
Որ գիտեալքեան քաւս ի գրի.
Փեզ ամենայն ծուռդր կրկնի։

Էջ 550.— Այս վասն Երկրորդ Օրինացն Գրաց։

Յարութիւն ի ինք փառաց. տէր իմ Մովսէս.
անկանիմ յոստ քա ծառայապէս։
Մատարակ ինձ զիք ըզք զսուրբ սարկն.
զոհումամք եւ զԱստուծոյ բարեմտապէս։
Ներբողեալ ինք ընծայեմ ազգատապէս.
մահապետ մարգարէիցն աստուածատես։
Ռաւար փառն տեսն արեմապէս.
միշտարդով ոչ խոսելով այլ քանքեւս։
Ռերիսաց քոց ճառագայթ փայլակապէս.
Ձմարել ոչ ժուռէն երեկն համեղէ։
Ըզրոյր տիպք Քրիստոսի պառկեալապէս.
քովանգակ ի ինք ցուցն խորհրդապէս։
Եւ զերկրորդ Օրէնս զքեալ զստուգապէս.
զգուշմալ օղտախիւսն խորհրդապէս։
Ձի զորեկն կամ զամբիցն մշակապէս։

ըզբոշակ վարժուց անցն արդարապէս:
 Յետ որոյ իսկոյն փոխեալ էա յաշխարհեա.
 յեկեմյանոցն յաւելար տեղի համէն:
 Զի այժու իբրեւ ի քնոյ գմեզ գարբուցես.
 իմանալն զհամեղեքմանս ստուգապէս:
 Թէ յեկեքբարց գալն Յիսուսի աստուածապէս.
 Բռնիւրց ի գմեզ ի կեանս անմահապէս:
 Ընդ մարմնով վարուց տալ բան անխաբարապէս.
 Եւ զործոց առնուլ վնար արժանապէս:
 Անարբոց միշտ ի խաւար գոլ բացակէզ.
 արդարաց համգշի ի լոյս խրախմանապէս.
 Այլ ցածոյ կամուկ գնատուած միջնորդապէս.
 օրպէս յայնժամ ընդ հրէից կարեկցապէս:
 Մի քննել գմեզ ի կեանց դպրութեմէս.
 զղեղեքեալսն ի օտար դպրոցս աշխատապէս:
 Եւ զբոլիս զլիսաւորն գտառից համղէս.
 զընթերցալսն յիմաստ ու ի գործ զօրեղապէս:

**Էջ 551.— Այս վասն Յետու որ—
 դոյ Նաւեա:**

Որ եւ փրկիչ զարմանագործ Տէր մեր Գրիստոս.
 դրոշմեցիք լեզ զընդգիր զՆաւեան Ռեսուս:
 Որ եկաց յետ Մովսէսի հրէիցն յոյս.
 ճախարար Բեզ արիթմակ մաքտուր եւ կոյս:
 Արամեյեալս Գարբոյց զգետն մշտաւօս.
 զարեզակն ոտնակապեաց աւուրս երկուս:
 Դաքուրեամբ մաշեաց ի սուր գիքեքանօս.
 քառանկաց խարայէլի վիճակս յարգոյս:
 Այլ դու Տէր եւ զարգիւիչ բարեաց մօրոյս.
 Սուրբ եւաչի բո զօրութեամբ յոր բազմալ գոս.
 հալածեա, հերքեա զգծնեայն մեր յարախօս.
 զի հասցուի մեզ վիճակի սրբոցն ի լոյս:

Այս վասն Դատաւորաց Գրոց:

Փրկիչ անունն եւ դատաւոր,
 որ Գրիստոսն եւ բնակաւոր,
 Յետայ եղաւ լոկ տպաւոր,
 ու որաց կարգաւ եւ դատաւոր:
 Զի անունս այս խորհրդաւոր,
 յայտնեն գիտորաւոր մեզ անաւոր:
 Թէ որ փրկիչն երախտաւոր,
 յետոյ գալաց է դատաւոր:

Այս վասն Հոռւք Նագեղոյն:

Իկնս այս Հօռւք ի գտնեացն Մովսէսու,
 սուրացեալ ի կողոց ամղի ազգի իւրոյ.

հաւատով գիմեալ յԱստուածն Աբրաամով.
 զրեցաւ մեծ մախաւաճ Տեառն ըստ մարմնոյ:

*Մաղաքիայ Բանի սպասարար Էւ Զմե—
 դօք Խոցեալ զժողով՝ աղաչեմ յիշել ի Տէր:
 Թվին ՌՃԲ [= 1623], օգոստոս Լ, օրն չա—
 րաթ, ի ԺԵ Ժամն:*

*Եւ — էջ 552, տարբեր գրով. — Մեա—
 րոպայ վարդապետի ասացեալ վասն Զգլ—
 ման — Որ անեղզ եւ եւ անստեղծ...*

*Մամոք. — էջ 555—670, միասին է,
 չօտարագիր, Էւ ունի իրեն յատուկ պրակա—
 թիս Ա-Ե, ինչպէս նաեւ ընդհանուր պրա—
 կաթիս, իբրեւ չարունակութիւն առաջին
 մասին, իե-յթ,*

Զ. — Մեկն. ՊԱՏԱՐԱԳԻ. — 3

Յովհ. Արճիշեցի

*Էջ 555. — Յատաբարմուրիսն Սուրբ
 Լորիորդոյ Պատարագին. համառօտ Մեկ—
 նութիւն, գոր արարեալ է Յոնաննէս Ար—
 ճիշեցի. — Ամենայնի ժամ է, Էւ ժամանակ
 է ամենայնի ի վերա երկրի: Արդ վասնզի
 չարքն մեր առաջինք եւ վարդապետքն Է—
 կեկեցոյ...*

*Է. — էջ 641. — Կարգ եւ կամուկն Ա—
 զարից գոր խնդրեալ է ի հոգեկիր արանց
 յաւեմնէ միայնացեղոյ, արքան եւ զուար—
 քան հոգւոյ, Գրիգորի Նարեկացոյ, որ
 եւ ցուցանէ մախարայիսն բանիս քէ ոչ
 համարի զանձն արժանի այնպիսի իրի.
 վասն այն զառաքելոյն ի մէջ առեալ զնէ
 սկիզբն կամանիս պատուութեան եւ հոգէշահ
 խրատու. — Առաքելոյ Պաղոս, անօթն
 բնորութեան, Էւ բնակարանն ամենաուրբ
 չորոյն... — Հմմտ. Թիւ 977, Լէ:*

*Էջ 645. — Խրատ փառակարգութեանց,
 Ագօրից եւ Մնդրադրութեանց, հասարա—
 կաց եւ առանձնութեան, ի Գրիգորէ վար—
 դապետէ. — Նախ պարտ է աստուածախ—
 րաց ստանալ Հատուտ ուղիղս... — Հմմտ.
 Թիւ 343, Էւ 519:*

*Ը. — էջ 652. — Թուխոյ վասն կարգաց
 եկեղեցւոյն եւ ժամուց, գոր արարեալ է Ե—
 սայի վարդապետի, ի խնդրոյ վարդապե—
 տաց Սիմեոն եւ առաջնորդաց վանորդի*

աստուածաժեր կրամառաց.— Ձիմաստալեզ եւ գոյնի նամակն ձեր խղճոյ բնկալոյ եւ. Բարձրադար եւ ակարօղի Ծասլի...

Յիշատակարամ Գրչի.— 1623

էջ 657.— Գրեցաւ Մեկնիչս Սուրբ Խորհրդոյն. ԹՎ. ՌՆԲ, սեպտեմբեր Ը, ձեռամբ անարժան եւ անտախտագիտ Սիմոն դպրիւս. Յորժամ որ կարգայք եւ կամ օրինակէք, յիշեցէք ի մաքրափայլ աղօթք ձեր, դիւ եւ զննողն իմ, որ առ Ած. եւ փոխալ, եւ ասացէք թէ Ած. ողորմի. Եւ եւ աղչեմ զմեզ ով չայք եւ եղբայրք իմ, որ անձնդոգրի լինիք զբոյս անգարգունիւն եւ ռոխաւանայն. զի աղա հասակաւ եւ անիմա մասք պիտի, բայց զԱծ. ողորմի մի ինչալք մեղաւորիւ. Որ զիս յիշէ ինչ Բա. իւրն ողորմեցի ի միւսանգամ դատտեանն, ամէն:

Բ.— Ա.— էջ 657.— Պատարագամատայց. զոր ասացեալ է Սրբոյ Հայրն մերոյ Յովնանմոյ Ոսկեբերամի.— Եւս մասաւցանեմք քիչ դրամաւոր պաշտաման զայս վասն Հաւատոյ Հանգուցելոց, նախահարց, եւ հարց, Հայրապետաց, մարդարէից, արտաքելոց, քարոզաց, աւետարանաց, վկայից, խոստովանողաց, ճշմարտաց, եւ ամ. անձնաց Հաւատոյ կատարելոց.— Ի ծայն.— Առաւել դամենաւորութիւն, զանարան, դամենորենալ Տէրութիւն ձեր, զԱստուածածինն եւ զմիշտ Կոյնս Մորիմ:

Բ.— Աստուածային պատարագ, ասացեալ Սր. Հայրն մերամ Բարեղի Կեանքով եղիսկեպոսապետի.— Այլ զի զբացուց չորհրդ եւ ողորմութիւն ընդ ամ. սուրբս քո որք յաւիտեանց քիչ բարեհաւորացն. նախահարց, Հայրապետաց, արտաքելոց, մարդարէից, քարոզաց, աւետարանաց, վկայից, խոստովանողաց, վարդապետաց, ուսուցչաց, եւ ամ. Հոգւոց կատարելոց ի Քրիստոս:

Գ.— Պատարագամատայց, զոր ասացեալ է Սրբոյն Գրեգորի Հայոց Լուսամարչին.— Այլ զի զպաշտօն զողորմութիւն յաւուրն յայտնութեան արդար դատաւարանի քո ընդ ամ. սուրբս քո, որք յաւիտեանց հաճոյ եղին առաջի Աստուածութեանդ

քո, Հարանց, Նահապետաց, մարդարէից, արտաքելոց, մարտիրոսաց, քարոզաց, եւ պիսկողոսաց, երջանց, սարկաւազաց, եւ ամ. Հոգւոցն Հանգուցելոց ճշմարիտ Հաւատացելոց ի Քրիստոս:

Դ.— Պատարագամատայց, զոր ասացեալ է Սրբոյն Սահակ Հայրապետի.— Որպէսզի պաշտօն զողորմութիւն յաւուր յայտնութեանն արդարադատութեանն ընդ յաւիտեանց Հանոյ եղեալն, հարց, Նահապետաց, արտաքելոց, մարդարէից, մարտիրոսաց, եւ ամ. բոլոր ուխտի եկեղեցւոյ քո, եւ ամենեցուն որ յայտարարեան կարգէ՝ արանց եւ կանանց Համարէն Հաւատալք վախճանելոց.— Ի մայն.— Ընդ որս եւ մեղ այլ արտաքել բարեբար Տէր. Յիշեալ Տէր եւ ողորմեալ.— Հմմտ. Խորհրդատետր, Երուսաղէմ, 1927, էջ 28:

Ե.— Պատարագամատայց, զոր ասացեալ է Սրբոյն Կիրակի Աղեկսամաղում Եղիսկեպոսի.— Ամ. Հաւատացելոց ի քիչ միակամութեամբ եւ անգարգունութեամբ Բարոյ, արժանացելովք ի յիշատակի սրբոց որք Հանոյացան առաջի քոյոյ Տէրութեանդ, որպէսզի Հանգուցեան զնոսա անձուն զինձամբս յանձնակալն ի կեանդ, ըստ իւրաքանչիւր պարզեւարալիութեան լրամբ, զսուրբ Հարոն, զՀայրապետան, զառաքելալ, զմարդարէս, զվկայեալս, զեպիսկոպոստան, զերբցուն, զսարկաւազուն, եւ զնոսա ուխտ եկեղեցւոյ քոմ սրբոյ, եւ զամենեան յիւրաքանչիւր կարգէ զարս եւ զկանայս Հաւատոյ վախճանեալս:

Զ.— Ի պատարագն Արամեօսի գրեալ է այս աղաւթքս.— Սովոս Հանգոյ դամենեան յառաջագոյն ի.:

Է.— Պատարագամատայց Սրբոյն Բակարն Առաքելոյ.— Եւ պաշտօն զքիչ ուղղափառ Հաւատոյ ի պատուիրանս քո. եւ զամենեանն որք արժանի եղին կալ առաջի քո ի Սր. Եկեղեցւոյ եւ մասն առաւատալէս ողորմութեան քո. Յիշեալ Տէր, եւ զսուրբ եպիսկոպոստանքն ձեր, եւ զամենեանն որ ուղղութեամբ առաջնորդեցին մեզ բաւի. եւ զորժով ի ճշմարիտ կրօնս եւ ի մարս, առաւելալէս զեպիսկոպոստանս ձեր, եւ զամ. ուղղափառ եպիսկոպոստանս, որք ուղիղ վարելք շրջեցան յաշխարհի Յիշեալ

զոր անհունէք յանցիւրան, ի միում տփի, վերայդ հոռոտութեամբ վարդան Աստուածաբան վարդապետին, եւ ձեռամբ Եովանէս աստապետի գրչի, եւ եղաւ ի դրունս Սրբոյ Յովաննու Մկրտչին, ի ԹՎ. ՌՃԼՆ ամին: Ո՛վ ոք Հանդպիք ասացէք զԱՅ. ոգորմին, ամէն:

Բ.— ՄԵԿՆ. ՀՆԳԱՐԱՏՆԵՆԻ.— 9

վարդան վրդ.

Էջ 1, դունաւոր դարդադիր, լուսանցադարդ եւ զլիարարդ — ի խնդրոյ տեսան չամագատսո՞ւ՝ եւ վարդապետին Գրիգորի, ի հաւաքումն մեկնութեամբ քրոջ արամց, իղիշէի, Յսիամնու, եւ զոր տեսանէի յսմցիւրան, ի տառապանալ զգոյ վարդապետայ.— Հաստատարիմ դանձուցն Աստուծոյ եւ մեծ Հաղարարայտն, Երբորդն Երկնից արժանաւորն, եւ անհաս խորոցն բանային՝ Պողոս, զոչէ մեծամայն եւ ասէ...:

Խաճօր.— Էջ 1-24, որ է առաջին պարակր, տարբեր դրուութիւն է, աւելի նոր, եւ լուսանցքի վրայ յաջորդաբար ունի օլտայարմուած Հեղինակներու անուններուն կրճատումները, այսպէս. վրդ. Քրտ. ՅՃ. ՅԶԶ. Նիւ. Ակ. Թէոդ. Սփ. Անար. այլ. Գրիգէլ. Գր...:

Էջ 110.— Անժէլոյ բարեկամն Աստուծոյ եւ Հաստատարիմ Հաղարարայտն խորհրդոցն Աստուծոյ մեծն Մովսէս...:

Էջ 206.— Ղևտական Դպրութիւն.— Սրբորդական մասնաւոր մօտապան զրոջը...:

Էջ 233.— Թիւք, Թիւք.— ի շորիցս Էղեայտն եւ Հրաւիրանալս Նոյն, եւ ի նմանէ կոչեցեալք...:

Էջ 238.— Երկրորդում Սրինաց.— Թեւօք արարալական եւ աննաեկի խնամօք ամենատարբ. Հոգւոյն...:

Մաճօր.— Էջ 291-300, նորապիր է, եւ տարբեր, աւելի նոր Թուղթի վրայ:

Էջ 322.— Կատարեցաւ Ե գիրքս Մովսէսին շնորհան Աստուծոյ, որ ունի ինքեանս երկից Հաղարաց եւ Զ եւ Ընց ամաց: Զգնողս յիշովիք ի Տէր, ընդ նմին եւ զուր յիշուիք, ամէն:

Գ.— ՄԵԿՆ. ՅԵՍՈՒԱՑ ԵՒ ԴԱՏԱԻՈՐԱՑ — 3

Լիւրեմ Խաւրի

Էջ 322.— Մեկնութիւն Յեսուայ Որդոյ Նաւեայ, զոր արարեալ է անհուն Եփրեմի.— Յանձն Եղև ժողովորդն Յեսուայ մասնել ժառանգեցուցանել զնոցս զերկիրն պարզեաց...:

Էջ 341.— Կատարեցաւ Մեկնութիւն Յեզիպ որդոյ Նաւեայ:

Գիրքս պղպղց զպրութիւն եւ դատաւորաց որ կոչին ժողովորդեան յետ մահուան Յեզիպ որդոյ Նաւեայ...:

Դ.— ՄԵԿՆ. ՅԵՍՈՒԱՑ ԵՒ ԴԱՏԱԻՈՐԱՑ — 3

Լիւրեմ վարդապետ

Էջ 360.— Մեկնութիւն Յեսուայ եւ Դատաւորացն, զոր արարեալ է ծայրագաղ Նոյնի Հայոց վարդապետ.— Կոչեցաւ Յեսուայ Նաւեանց ի Տեսուն ատաղձորդ իսրայէլի...:

Էջ 392, դատարկ:

Ե — ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՑ

Ե — Էջ 393.— Թաւր շայոց կաթողիկոսին Կատանդեայ, զոր զրեաց յատուածապան դպեկէն Հաւակայէ առ յագաւորն շայոց Հեքում, ի մայրաքաղաքն Սիւս, պատասխանի յիստին որ ի Պապէն քնյաւ առ քագաւորն շայոց Հեքում, ի ձեռն ծառ զիկաքին, որ կոչէր Տիման զիկաք. ի քոսին շայոց Ո՛րէ: Գրեցաւ ի ձեռն արդիւնակն վարդապետին շայոց վարդապետ յարմարեալ իսր այս.— Բրիտանապատկեալ սուրբ Թագաւորին ամ. Հայոց Հեկիմոյ ի Տէր խնդայ: Յատարեալ զորոյ զո զգրին Հրամանն...:

Ե — Էջ 400.— վասմ Եփեսասի երկրորդ ժողովայն.— Երկրորդ ժողովն իմանալ վասն Փղարիանոսի եւ վասն Լուսիքի...:

Էջ 403.— Յաղագս Բագիկոյնի ժողովոյն.— Ժողովն Բագիկոյնի յիշելով ի վերայ Հիման Նեստորի...:

Է — Էջ 407.— Ընդդէմ այնպիկ որ վասն բոժալիկն մային.— Բաժակն արհ-

հաճեալն որոշուիմք. առն առաջեայ.
ուշ ապաքին Հաղորդութիւն և արեանն Քր-
իստոսեի: —

Ը.— Էջ 416.— Վասն մոլորման
Ղատկինք քամբ: —

Յայտ տմի գրութեան տառիս ի գաւա-
ռիս իկիկեայ, էր յառկամաւքեան Հա-
յոց Զեւ (— 1292), եւ եկն յիստ ամն մու-
լորման, յորում գրեալ է յէ յոյճմ ճաւ-
րին: Եւ մինչ ակն ունեալ յայլասեոյց կրկ-
մաբառումն, ի տեմէ բաւաւ յշուտառու-
րիւմ: Զի ազգս Հայոց պատահեալ ի միմ-
եանց յերկուս բաժանեցան յամուղաւս վի-
նումն քեքիւզով. եւ ոչ կացին մնացին մինչ
ի դարձաւս կեննորար չարչարանացն, յո-
բում վասն ստուգութեան Զատկին խղիյր
լինի լուման լուսնին. այլ գի ի մերոց էր հա-
կառակորիւն, դառաջաւորն արտրին ըս-
կիգրն յիւրաւքեան, զայն ոչ ամենով
զմտաւ, գի յէ ընդ այլոց ուղղաց կամին
միւրարանի, մոցա առաջուոր յո զայ. եւ յէ
մերսով կամեցին վարիլ ստեմանաւ, դարու-
րիւն Հայոց գոտաջաւորն յայտնի ցու-
ցանէ: Այլ եւ ոչ զայն իմացան, որ քեպէտ
եւ բազում պատճառ գոն առաջաւորին,
այլ առական մեզ յայտ է հաստած. քէ յո-
ման եւ Սուրբ Գրիգոր ի վիրապէն Է: ար
պահէ կարգեաց հարաւանակ ժողովրդոցն,
եւ յաւ. ամի յրդազայւրեան պանեն ճրգ-
նութեալ: Եւ էր ժամանակն ամառնային,
յսորում այս կարգեցաւ: Այլ վասն հաստա-
ստութեան փոխեալ եղև. աստուածագեաց
այլ(ե)անց եւ եղաւ ի ձմեռնային յեղանա-
կրն. գի հիմն լիցի հաստատութեան Զտա-
կին. գի տարաւորն եղիցի ամ. ունե՞ք յոր-
ժումն գիւմն հատաւոր տղանեցին:

Եւ գի յայսմ ամի ի կիւրակէ եկն ա-
ռաջաւորն, զոր պարտ էր ի միւս կիւրակէն
ամցուցանել ըստ գրեցելումն, ոչ ամցու-
ցին, այլ ի ճոյն արտրին եւ պա՛հ քարգե-
ցին, եւ զոչ հմազանդեցան տղաուհասա-
կան առնէին: Եւ արդ երէ յոյճմ ուղիղ են,
մոգա ուտն եւ ոչ դատապարտ է, վասնե-
րոյ եւ զմեզ յաւելին ոչ էր պարտ տեմել:
Նա եւ զայն պարտ էր անել զմտաւ, քէ
սործած յայսմ ամի գառաջաւորն, որ ի
կիւրակէ եկն, ի միւսն ոչ ամցուցին. յայլ
ամսն որքան ի կիւրակէ գա առաջաւորն,

քէ ոչ ամցուցանն յառաջիկայ կիւրակէն.
Զատկին մեր ծաւ զայ օրիչ յայոց ապա-
ցրն. գամն զայնոսիկ արչափ ի կիւրակէ
համշիայի: Եւ յէ զայնմ իրիւթն եւ գոյս
միմն ոչ՝ անկիւրաւքիւն է, զի պոց սու-
ման զայս ոչ գիտէ: Եւ գի լումսն Զատկին
ի կիւրակէ էր բազում ենարիւճ ջանային
յետս մահանջի, ոչ յիշելով յէ առաջաւո-
րին պատկեր արտրն զատուղ լրումն ցու-
ցանէ. զոր քէ իւրիկ կամէին՝ մաթ գիւմն
պարտ էր խորեկի. եւ յէ գրեալ էր յայտ
ամի Հայն մարտին՝ յիրաւի էր մեզ ժողովս
առնել եւ հմարս հայրայքի, ապա յէ բլ-
յոյնս ասէ մոլորեալ, զայն ընդէր պարտ
մերոցս ամբոյնել:

Բայց քանզի տրեմեղիք արտաքին
էին եկեղեցեայ, եւ ոչ մերթնէ, բաժա-
լեանք գկամս իւրեանց կացուցանէին, եւ
առաջնորդ՝ զմիսս կամեցան հոռել գիրու-
մանատուաց, սպառնալ ընդ բանի տոնել
զոչ հեռազանդեցան. գամաց գկարց լու-
ծին գեղեղեցեակեանց, եւ գամսն առաջու-
ցանէին: Վասնորոյ յազգս կրկնակի լա-
պտեմոյեաց, որ ի գաւառիս յայսմիկ. բա-
զում զարհուրեալ՝ յամսն առին գիտա-
րումն, ուսմի՞ տղիտաբար եւ կէս՞ վասն
սպառնալաց: Բայց զրէյել խղին ունէին
գրիւրն. գի կամէ ամենեցուն յողիղմ փու-
լայր: Վասնորոյ տրտնչէին եւ Ռախտելին
զրոնադատաւզսն: Յոյնով յազմարար ու-
նէին զեղմարտութիւն, եւ սակաւ՝ այլու-
քիկ. որք յայտնի եւ համարակ կարացին
խոտովամիլ. վասն որոյ ձագանս եւ եպե-
րանս բազում կրէին ի սիրելեաց եւ ի բա-
լեկամաց, իբր զապուշս եւ զամլիսս. գի
էին որք քեպաղիք լինէին յաճումն ունել
զեղմարտութիւն: Վասնորոյ հայէին եւ հա-
ռաչէին ասողով գրեթում ժամանակին,
յստգումնելով զպատուհումն յիմբեանց
այնի գիպումածոց, տարակուսէին վասն
լից իրաց, եւ փափագէին յայտնի հալած-
յաց աւտարաց, քան յէ այնպիսեացն ին-
քոց. որք ստութեան իբր ճշմարտութեան
ջատագով լինէին՝ գիմագրութեան համ-
գիւղեալ վըշտանալով:

Եւ արդ Յայն քան զամ. զայս պարտ

զղեւտ փառոտեալք կամ ցնցակերեալ կամ բնաւ անզորեալք, հազորդութիւն խորհրդոյն քորթումեալ կամ ի մկանց ծախեցեալք, Գահաւայ՝ եւ առաջնորդ վայրակեցեալք ցանկն եւ ոչ չինն զեւտտոք:

Արեւմտեայք Աժ. մարդարեւին պատուել զար շաբաթուն, զի ժողովեցին ի ժողովրդաւնոցն, եւ ընրեոմունքն Գահաւային զարեւման եւ զմարդարեւն, եւ ազարկց եւ վերծանալքն անպարտեցիմ, իսկ մերս Գահաւային յաւար կիրակեղի ոչ վկայն թէ անտալանն ոչ ընրեոմունքն ժողովրդեանն, կամ զպատարագն խափանն, այլ ընտ անվոյրք ամենն զմեզ: Գրեւն եւ իստուրս կիրակեղի Գահաւայ առաջնորդէ ժողովրդեանն ոչ յարգարեւելիսն եւ ի դրաման եկեղեցւոյ սրբոյ, այլ ի վտառաւանս եւ ի վաղցոս, ի կրտսկեղիցութիւնս եւ յարեցութիւնս, ի քատերս եւ ի խալս, զոր մանաւանդ քործիք էր յաւարս միաշաբաթու գործել իւրամեծիւր ամեք ըզգործ իւր լոռիքաւք, քան թէ այնպէս պատարագն ատնել ի շաբաթ, եւ զաւարս սրբութեան մեղաւք վնարել, եւ զհարկ վտառոյն Գ. շաբաթուք իրամեծել, զի զոմել յաւարս շաբաթուք յեկեղեցիս զիմեցին, յանրեւ պատարագ մատուցի կամաւ, տէրանական իրամեծին ընրեցցի եւ քանաւոր հաւտն զգաստուցին, ի զգաստն եկեղեցեմ, եւ ի յոյս հաստատուն, եւ ծանալանցն իւրդաց եւ կրտսկց քրիստոնէութեան, այլ ժողովրդականն վայս ոչ զիտեմ, եւ ի Գահաւայիցն ոչ զաստիարակեմ, վասն որոյ ամտելունք չրջին, զի Գահաւայն եղեւ իբրեւ զմի ի ժողովրդեմն, մանաւանդ թէ անաւելս ի շաբաթ, եւ ի մոյն քանայ ճանապարհ՝ բազմաց սալով համարձակութիւն, եւ այս ընդէն, զի ան եւ երկիւղ առաջնորդաց ոչ ունին, վասնզի եւ մեզն ի թիւն ընրանն, իսկ ժողովրդականն՝ ամայիք, քափառակամք, կորդացեալ մտաւ, մարտեալք ի դիտութեմ, ըզխաստովմանութիւն ոչ զիտեմ, զի ոչ եմ խրատանալ, յեկեղեցի ոչ զիմեալ, զի ոչ եմ ծանալաւանջալք, զազարս եւ զարտառոյս ոչ ճանայն, վասնզի ոչ եմ վարձեալ, ի պատարագ ոչ փափագիմ, զի ոչ եմ ունեալ, Լրեալ յամենեւն զի պատմէր վարդապետեալ ի հարազատ եղարեւել իւրեւ,

զի հնդկոստամանաւս վալով եւ զեւ պատուաւն շէր տեսնալ եկեղեցւոյ, եւ զայն ունեմն թէ Գահաւայ անելի էր որ մարմնայն եւ արեան ճեպն շէր հողորդեալ: Առաջ ըրչուտութեանն, ու յողորմեղ զմեզ վասն այնպիսի շաբաթ, կամ որպիսի զեկեմն ոչ ընկալիք զմեզ վասն այսր յանցանոց, Զայս պարտ էր եզգալ, զայնպիսի վկա ըրծելի, զայնպիսի անտառազգացունի, զայնպիսի ցուս փարտելի, յայտնիքն մեղանալ ընդ այլ քրիստոնէայն, որք իյուք եւ եմաղանդն պատուիրամեցն ճեպն, որն, երազ ի խոստովանութիւն, քորդ յապաշխարսքիւն, յորդոյս անկնդրութիւն, զի թէ զայնսնիկ անեմք, թէն յայլ իւրքերի գտանեմք, ոչ իմք զայն վնաս, եւ ուրպիսեւր զայս ոչ անմիք, թէն արեգաւկան մեմ փայլեցունեմք օք զարտաքին անվարութիւն, ընդունայն է եւ ի զարեւ: Զի զար արկեմալ թէ անմեք ոտից միմեկեցաւս անտալք ի զմեզալն վերաց լցել մարմնն, եւ մա զիւրս զյոյն վարսականալ անմեք, անայն եւ ընդ վայր է, եւ ծաղր լինիլք անազալ: Այսպիսի իմն է եւ մերս այժմեւս մեմք մարմնայնութիւն, որք հսկողութեւք քանք զանն զիւրանդն կուցուցանել կամս, զի մուղեալ ժամանակիս եւ ի վերջ եկեալ անաւրջս պարտ էր զսգոյ վերն թշկել, եւ զայնսնիկ հաստատել բուրիս, որ զկնի մեծաւ զեւտ զայն ստաղուս զին, եւ անողի կնեմքն երելք անպարտ, եւ ոչ զայնն որ անտեմ մեմ յաշխարհի եւ ոչ վնասն ի կատարութիւն: Երբեմն հարկ եղին լսմայնացիքն անսրբոց ի Գահաւայի միջկամ զանաւանք թողոյ անմեք: Կամ քան ի հարկանելն ոչ թողոյ: Եւ յորժմաւ պատմեցին մարտ առաջնորդին իւրեանց իսմայելացիքն, անէ ցնաս, թէ երբ զուտմն թողուն եւ զհաւատն եւս թողուն:

Եւ քաղկոնքար արկանելոյ որ Խորկ ստիպէ զհաւանայն զի պարտ է, զի ընկրմանսն ընտուն ի մեծեմ, եւ անպիտան է լայն ծաղիկն առ արեգակամք, եւ թէ ոչ միջով անալ ի զարկաւագին պարտ է արեգակն ճանապարհ զարար, մա եւ որ սորհանդալ զմարտի զգեստ ճանապարհ կամ որ զարագունի քաղաքի:

Այլ եւ անաղանդն խորունն ընդէր է թէ իմաւ անաղանդ եւ ի պարտելն կասեց-

հայ կայ եկեղեցւոց թէ վառմ հաստատութեան, զի շնորհեմ միապէս մերգործէ յամ. տեղիս. և ևեղիմ՝ գործոց կամ ի գրեմութայրիւն:

Այսպէս եւ որ արծաթի սկիւն ոչ մանի, ոչ վերջացող յոնդունելութեան շնորհաց, յէ բանիս եւ գործով սրբեալ է արպէս դարձար. զի Ած. միւրի ոչ է խնդիր, այլ թէ երկուսն լինէր բարի էր:

Այլ այս ամ. տղայաբորորիցն է, որ միայն ի սգայիսն եմ կաղեալ սիրով. և ի մանայնոյն հոգս ոչ սնիցին: Եւ այսօրիկ տարիմադիրքն ով կամ ուստի. իշխանի եւ զարակամի. դատի՞ զինուորաց. և այնուհիկ որ եւ ոչ մտից եկեղեցւոյն գոն արծաթի. Որք գիտես իւրեանցն ի բաց ընկեցեալ՝ եկեղեցեան ջանամ պերճամալ. զի յիւրեանցն ամալայի եմ վասն ևեզգութեան, ծածկոյր եւ տառարակ ասնեմ զայս եպերանուց. զի պարապ ոչ կարեն կալ. և գործոց ոչ են բաւական, եւ զի գաւիլայն ոչ կարեն՝ յամհոգս եմ, իբր յէ այն պարտ վրձարին, որոց ըստ գարծսց եւ հասնեալքն կամաց լոյցն յաւէս կատարիչ քան յէ Աստուծոյ՝ պերասան իշխանաց ի պատիւ ունիցին, քան յէ գաւիլանցն. վասն որոյն արմ ծախ լինի եւ վերինն մերթին, յետին առաջին եւ ստուրթին ճշմարտութիւն. և ճշմարտութիւնն ստուրթին:

Այն բարաճ պահապանի՝ ոչ կարպեալքն ինձնածնունեալք, որոց ևնպանդեալքն ի կորուստ եւ յապակամութիւն վատարակեալք, վասն ոչ մանելոյ գղատիարալուրիւն: Այլ թէ իջեալք իւղն ի մարսն Անայունի, եւ ի գրեթում գղեստուն տիրապէս տարածէր: Բայց քանզի այն ոչ լինի՝ ի վերայգրեալս յապեցեցին, եւ ի վերայ այսր ամենայնի թէ գամնիշխանական պարգեւսն, զոր Ած. շնորհեաց մարդկային բնութեան, ոչ ոք յափշտակէր բարեոք լինէր. եին սովորութիւն կարգեալ արեւն է. եւ արտաքն կամաց շարժելն գաւառութիւն եւ աղաղակ գործէ. վասն որոյ որ իմաստունք զմայն տիրեն, և ի ճշմարտութիւն ամ. ոք հիմնեցէ, եւ ի լոյսն ամենեցուն լիցի փապեցեալի. եւ տուն Դաւթի ամէ. եւ ի Ստուդի ոք գտանիցի ռուզդէ. զի որ յԱստուծոյ է խորհուրդ կամ

գործ քակեցցի. իսկ հակառակն տեղեւտ կարուստ եղիցի:

Եւ այդ այժմ էն եւ ի ամ է ազգ մի բոժանեալ եւ բազում հակառակութիւն ի մէջ ամեցեալ, երբեմն միաբանեալ, դարձեալ որոշեալ. եւ յետին հակառակութիւն քան զառաջինն դասն գտեալ. որպէս լինիցի այժմ զիրար միաբանութիւն. և այն բռնալքեալ եւ առանց կամաց, ի յազգ մի որ սարսուցեալ եմ եւ խորշին եւ մեծ վնաս միաբանութիւն կարծի:

Սգայայ սրբայն մայրոցի՝ տեր Յովանէս կարազկեան շայոց. գրեալ է ի Պատմագրութեան իւրում, եւ ի բազումն յամաց մեծաւ տատուով առաջնաց ի շայք եւ փոխաճանաչ կոյնաց առ իմքն զկայսն. զիկոյսն ի տեսութիւն, եւ ոչ կամեցաւ զընալ. ասելով պատճառ գայն ինչ եւր զի մի գայրակեցողսցէ զսգգ իւր, կարծիս տալով ի գնայն քաղկեդոնիկ եղեալ, ոչ գնաց, եւ ի Գրիգորի կարազկեանի յետեւն. որ ի Հռոմկայն էրմ. դրած էր այսպէս. Երէ յայնք ստաճեցին եւ խնդրեցին ըր զայն ամ. Ոնրեմք ձեզ. միայն գայն մինս արարէք. զի ի թմարութիւն ասէք, եւ միաբանութիւն որոյ, եւ հրաժարեցին եւ յամնն ոչ տոնի:

Եւ այդ, որ այդուպի կառկած իրարութեան եւ հակառակաց գոմ առանց տիրայ եւ յածայրական կամաց ամենեցուն, զհարդ լինի առ իրեարս հանելութիւն: Նոյ եւ ոչ այլ ազգք ամենեւին միաբան են. այլ ի գաւառաց իրս խորշին միմեանց. որոց ոչ գայ ենար ծայռականութեան: Եւ ես յեպէտ ոչ եմ մարգարէ. բայց գայն ասեմ թէ. առանց ազարթիւ խնդրելոյ եւ ամենեցուն յաւաժարական կամաց. առաջարկութիւնս այս արմատաւով ոչ կարի, յեւե բազում ամ կայնէ հակառակութիւն: Վասն որոյ պարտ էր ի բաց քորզով գամագոտ խնդիր եւ պիտանացութիւն լատագով լինել: Զորոց արծանի աղտոս նագալ եւ վերայարեալ վերս թոշկել յիրաճեցիւր վտանգից:

Ըրալ վտան ուրեմն ի հաւատացիլսց, որոյ տիրին սպիտակացեալ եւ տեսողաց յայժ պատկառելի, զի ամուսնաբար դրստողն տատուէր, որ այնչափ ծնորութիւն հասեալ եւ յուսմէնք ոչ իրատես կամ տեղեկեցեալ յէ յիշոցն ի մեզս համարեալ է. կամ արծամ է խոստովանութեան: Այլ ոմն

գրգռելու քիմի քերքի համարի. միւսն է գրկելն եւ յամիրաւելն պարծի. ումն վաշխից եւ տոկոսաց հետեւի. ազանութեան եւ արծարսիրութեան. ցամկութեան եւ վախճանութեան. տոտ երգումն եւ երգ-մրհահարութեան. մարտնձու եւ ստեղծութեան. մատուցութեան եւ գրպարտութեան. գայլախղութեան եւ կեղծաւորութեան, գողութեան եւ աւրացութեան. պղծութեան եւ վազրագործութեան. եւ այլոց բազմաց. որոց ոչ գոյ լիւ:

Եւ գիշխանաց եւ գործակալաց զինչ պարտ է անել. որոց մեծամեծ են զխալամբ, եւ զանթուլ ի յարձանուտ, որոց քէ տեղեկութիւն առ արժայ լինէր. ոչ մի մահու, այլ բազմաց էին արժանի. կշիռքեամբ քիլութեալ գոյատուտան: Այլ եւ կնցին ի բաց քողցի յիշատակ. որոց բազում է խարդախութիւն ռերագործութեան. եւ զամագամ ունելուլ մուտ ի մեղս:

Եւ ի վերայ ամհնային եւ աստուծո անգլուհեան. զի ասանց ամարտոյ եւ լըրբութեամբ է իւրաքանչիւր ոք յախտ աննին. որ մեծագոյն որոց արժանի է, քան զպարտոյ յանցանաց, զի ի մարդկանէ ոչ դատին. եւ երկնայն Աստուծոյ չիք ի մտի. վասն զոր իւրաքանչիւր ոք գիտնայ անձին իւրոյ գործէ համարձակ:

Ահա տեղի բժշկութեան. ահա իրք հոգալոյ արժանի. ահա զարծ քննելոյ եւ զատողութեան. զայսպիսի պակասութիւն, պարտ է պատշաճ գոյսպիսի քերքութիւն լնուլ. վնայն մարդեւ. յայտցիկ հոգի յանձին ունել, այստեղիւ ազգաց մտանել. սրով լինէր ամ. ինչ վաշելուչ մեղ եւ գեղեցիկ. վարձուց արժանի եւ ոչ անպատեղ:

Հոռմացիկ աստման ստուգապէս ունին յամ. երկշաքարոց բարոց աննել ժողովոյն. եւ ստանց պատարագ տեսնելոյ ի գործ ոչ զմալ, եւ ոչ մաշակել. աւարտ ընծաբեր լինել յեկեղեցի. ի խոստովանութիւն երազեն, ժիր յազաւրս, զերմ յարտասաւս. փայլ յգործարձանութիւն եւ յաւարասիրութիւն. աւարցն հնազանդ, եկեղեցոյ ծառայք, եկեղեցականաց գերիք, գեկեղեցիք ընդ յարկաւ ոչ աննեն, յարհաւարան ոչ տան, իսկ մերժս միայն ծրկնակեութեամբ մախանձաւոր լինին:

Էւայ վասն ումեմն հոռմայեցոյ զի

մախատըր գեայ ումն յաւար պահոց վասն ճկնակեութեան. եւ մա ընդդիմադրեալ քէ դու զի՞ ճաշակես: Ասէ հոռմայեցին. ես հրամանաւ մաշակեմ. վասն որոյ սնդատաւարտ եմ, իսկ դու առանց իրամանի լըրբես եւ դատապարտես:

Եւ զայն ուր դիցում գշայոց սր քան քամ. մեծագոյն է շարիս. գեկեղեցի. գորքս. արեամբն իւրով ազատեաց. ի գերութիւն վարեն. զստեր բաժին տալ եւ վանանիլ. ի բազաքի ազալակել գր. հոգին է՞՞ դրամ. վայ վայ վայ. զիտը ոչ շարժեցի յերկիր, եւ որպէս ոչ պատաստեցի անդունդք, իբր ոչ սասանին հաստատութիւնք. գայս յորոց ազգաց ուսաք, այստեղիւ մ՞՞՞՞ մախանձաւոր եղաք. վասն այսոցիկ զով ունինք ջատագով:

Ահայ գայս ամ. ետես ակն իմ. եւ լուաւ ունկն իմ. եւ ի գրի արձանացոյցի. այլ առաջիկայն Աստուծոյ յամն եղիցի. եւ մերտդին մեզ յամնային փառք եւ պատիւ միշտ անդունի:

Եւ այդ յայս ամի. որ է բաւականութեան Հայոց Զեմլ (1292), բամբս այս փոխեալ եղես յառաջին գրացն յարում գլորեցաւ եւ աստ երկարորեցաւ ըստ պատշաճի պիտոյնց. զի զկնի եկեղեցին յայսմի լիցի ստուգիւ: Եւ զի փոխեալ էր ումն գաւ յառաջագոյն եւ պահեալ ի խզողացն. եւ մատոյց առ իս եւ շնորհքն Աստուծոյ ի բազում կտակս փոխեցաւ յայս ամի. բազում յաւելուածաւ եւ արգասիւք անեցեալ ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. եւ մրկոյն եղես սատումայ: Եւ արդ վասնզի անննկոյն ամի. եւ իւրաքանչիւր ոք ի կամս իւր հանեցի. եւ սրք յիւրեցին յաղոյն իմեմանք ծանցին: Այլ քէ գուլելի է գործն գոր առնեն. ապա մեք պատուոյն եւ մեծարանց էաք արժանի, զի զգովութիւն իմեմանց արձանացոյցաք, եւ եղաք մոցին Ազարանգեղոս. եւ զյեցաք գգոյնս մոցա: Իսկ երէ մախատեաց արժանի է գոր գործեն, ընդէ՞ր յամաղին եւ գտութիւն իբրեւ գեշմարտութիւն իրաւացուցանեն: Այլ մոքա գիւրեմանց գրեցին գոր ախորժի. իսկ մեք ի բանս սրբոցն յեցեալ. եւ որչափ կար իցէ յաւելցուք ի սոյն. շնորհաւքն Քրիստոսի. որ է արիւնեալ յախտեանս ամեն:

Ծանօթ.— Սաւալանեան կը կարծէ թէ այս դրամաթիւս Եսայի Նէեցիին է (Յուդակ էջ 525). Նայելէս Յանկ Այրուրենալան, էջ 431: Վերե տեսնուող **ԸՃ** և ի տարեթիւր յոտ երեսոյթին պետի բլլար **ԸՃ** և **Խ**:

Թ.— էջ 430.— Ընդդիմադրութիւն ստիկ քրոյն խառնման ի Սք.— հաքիւրդն, ի րվ.— Հայոց ԶԾԸ [= 1309].— Որդիք մարդկան մինչև, յերբ էք խառախրութք...

էջ 434.— Գրիգորի վկայատիւի Հայոց վերադիտողի վասն Զատկին:

Ժ.— էջ 435.— Քրիստոսի ճշմարիտ սիրողացը և Սրբոյ Երբորդութեան...

էջ 437.— Եւ արդ սր.— Հարա այստեղիկ ևն լանք և այսպիսի սպառնալիք, որ երկերիւք ամառ կամ ևս աւելի յառաջի դուրս քան դմպ...

ԺԱ.— էջ 457.— Յազագս միաւորութեան եւ բնութեան եւ դիմի եւ անձնաւորութեան.— Միաւորութիւն է ստոյգ և ճշմարիտ և ճամանիթ մասնաբար որոշւոյց... և Հոռոմք և Տոռոմք, Հայոց և Վիրք, ի միասին ժողովեալ, նդովեցին դժողոյն Քաղկեդոնի, Հրամանաւ Զենոնի կոստի, ի ԽԳ Թուականութեան Հոռոմոց:

ԺԲ.— էջ 467.— Պատասխանի Թըղքոյն Տրապիզոնի.— Բնաւից բարեաց պարգեւատուն զճշմարտութիւն միշտ աւետարանէ սիրելեաց իւրոց...

էջ 493–608, Նոտրադիր է, և տարբեր թուոյթի վրայ: Ունի կարծադիծ սկզբնատու և լուսանցադարգ զլիաւոր հաստուններուն համար:

ԺԳ.— էջ 493.— Վերնադիրը տարբեր զընէ է.— Վասն Ժողովոց թէ որքան եղեն ի Հայս.— Առաջին Ժողով արար երանելի Հայրապետն մեր Սուրբն Գրիգոր, ի ի և րորդի ամի կաթողիկոսութեան իւրում և յլն ամի Թաղաւորութեան Տրդատայ...
... որպէս երբեմն ի ձեռն Յեզրի սպռնալ տարածեցաւ, զոր Տէր Հրամայեաց մեզ քակել զարմն բարկութեան նորին: Զոր ի սասկիանայ ամբարշտութեան հերձուածոյն, որ յնդրէ տարածեցաւ...— Հմմտ. ԹԻ. 858, էջ 352–353:

էջ 509.— Նորին ընդդէմ այնոցիկ որ

սպականեմ զՍք.— հաքիւրդն ի ձեռն խմորս եւ քրոս.— Ահա յառաջադոյն ծանուցեալ տոնաքերոցն զպատմարութիւն հերձուածոյն...

էջ 513.— Յովհաննու Մանգալու— Անցո Հայոց կաթողիկոսի.— Արդ յասնի ի պահոց ճառաւորող կոչէ որ մի ուրաթ...

էջ 515.— Գրիգորի Աստուածաբանի ճառէն.— Երեք զպայծառ պահեաց յոքր ինչ նա նախ քան զփորձութիւն...

էջ 516.— Ի Շապիոյ Պատմութեան.— Այլ քանցիկ ստուկանեաց նախահայրն յերկր դարձաւ...

էջ 517.— Այս ի Պատմութեան Շապիո Բագրատունի որդո Աշոտի ապուհիպատ պատրիկի, յանուն Դաւթի Բաղրատունոյ, որդի Աշոտի իշխանաց իշխան, զոր ձեռն առեալ և ինկալեալ յոմարութեամբ Հօր Դաւթի ստաջնորդի Վանաց Սրբոյն Ստեփանոսի, ի Բաղրեւանդ զաւառի, և յոյժ իրեկրեալ յաղաղս հետի զդուր ի ստութեանէ, և զի ճշտութեամբ յաւել յինքնէն զճառս լանից ստուածայնոց:

Հարցմունք երկուց փիլիսոփայից ընդ միմեան վասն վեցօրեա արարութեան և վասն պահոց.— Հմմտ. ԹԻ. 960, էջ 520:

էջ 518.— Յաւուրս Սրբոյն Գրիգորի Լղան կանոնք Երկրա Հրամանաւ բարեւալութեան Կոստանդիանոսի...

ԳԻՐԻ ԹՎԹՈՑ.— 3

ԺԴ.— էջ 520.— Թուղք յառաջին Պետրոսի պատրիարքի Աղէկսանդրացո գորգրեաց առ Ակակ ի Կոստանդիմուպոլիս, վասն միաւորութեան գրեցաւ առաջինիս յուղք խորհրդի.— Երանելին Յուլիանէ սարկաւապն իմ եկն ի դէժերի առ իս...— Հմմտ. Միտն, 1902, էջ 309:

էջ 523.— Երկրորդ Թուղք Պետրոսի առ Ակակ.— Պետրոս Հայրապետ Աղէկսանդրացո առ Ակակ. յութեան աւուրց կատարելոց...

էջ 524.— Թուղք Ա. Ակակա առ Պետրոս պատրիարք.— Իմաստունք բոժըկաց...

էջ 525, Երբորդ Թուղք Պետրոսի առ Ակակ.— Պետրոս Հայրապետ Աղէկսանդրացո

րացո առ Ակակ: *Զգրեալս առ ի ձեռք...*

էջ 526.— Թուրք երկրորդ Ակակա առ Պետրոս.— Ակակա առ Պետրոս Հայրապետ Ազեֆսանդրացո: *Ես այժմ ինձ արգար Համարիմ գանձն իմ...*

էջ 527.— Թուրք չորրորդ Պետրոսի առ Ակակ:

էջ 528.— Թուրք երրորդ Ակակա առ Պետրոս:

էջ 530.— Հինգերորդ Թուրք Պետրոսի առ Ակակ:

էջ 532.— Չորրորդ Թուրք Ակակա առ Պետրոս:

էջ 534.— Վեցերորդ Պետրոսի առ Ակակ:

էջ 541.— Ձեռնարկ զոր արար ի քրդ-քիւն Ակակիոս Հայրապետ որ ի Կաստանդինուպոլիս:

էջ 542.— Հինգերորդ Ակակա առ Պետրոս:

էջ 543.— Եւրեմիորդ Թուրք Պետրոսի առ Ակակ:

էջ 544.— Վեցերորդ Թուրք Ակակա առ Պետրոս:

էջ 544.— Միաւորութեան Գիր, որ տուաւ քերել ի ձեռն երանելոյն Պերգիմոս Ագսադիոս ի քարեքար արքայէ Ջեմոմէ Եւ Ակակայ: զյուշ Խալսկոպոսաց, որ եմ ի Կաստանդինուպոլիս, առ երանելին Պետրոս զյուշ Խալսկոպոսաց Եւ հայրապետ հաւատարիմ Բաղաբն Ազեֆսանդրացո:

էջ 547.— Ուրեքորդ Թուրք Պետրոսի առ Ակակ:

էջ 549.— Վեցերորդ [Եւրեմիորդ] Թուրք Ակակա առ Պետրոս:

էջ 550.— Իններորդ Թուրք Պետրոսի առ Ակակ:

էջ 551.— Թուրք զոր արար Ամաստա քագաւոր ընդդէմ ամ. հերձուածողաց:

ԺԵ.— էջ 553.— Երանելոյն Կիլիս-տիանոսի Եպս. ի Հոռոմա Թուրք Առաջին առ Նեստոր.— *Ոչ գիտեմ ուստի ի մերս Հասանել յսէլիս...*— Հմմտ. *Սիոն*, 1964, էջ 256:

ԺԶ.— էջ 556.— Պատենն Թորոյն մեծի հայրապետին Կաստանդինուպոլի փոտայ] առ Աշոտ իշխանաց իշխան.— *Քաջա-յալող Բարեպաշտութեամբ, Տոբապոյնի ճոխութեամբ, Բարձրագոյնի ի Համաստոս, Աշոտ իշխանի Հայոց Մեծաց...*

ԺԷ.— էջ 560.— Պատասխանի Թորոյն փոսա գրեալ Սահակայ Հայոց վարդապետի հրամանաւ իշխանաց իշխանի:

ԺԸ.— էջ 577.— Թուրք Գազկա վասպուրականի քցր. ի, առ Կալսր յունաց Ռոմանոս, վասն Հատառոյ:

ԺԹ.— էջ 587.— Թուրք շոռոմոց ի Հայոս...— *Քրիստոս է խաղապութիւն մեր...*

էջ 609-612, տարբեր թուրք, դոտարկ:

1000

Ա.— ՄԵՆԿՈՒԹԻԻՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ.— 5

ՄՈՎԱԿԱՆ ԵՐԶԵՆԵՍԻ

Տեղի

ՌՃԾԵ=1706

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻԻՆ.—

Մտալ 20×15×4: էջք 520: Հանդա-մանք լաւ: Թուրք տոկուն: Գրիչ: Առաւու-ծատուր Երէջ Ղալաթացի: Գրութիւն՝ խո-րագիրները Եւ սկզբնաւորները կարմիր, մնացեալը սև, մէլանով, Երկսիւն, 33 տող: Նստադիր: Համառոտապրութիւն տաւտ:

Կաշկապ՝ տախտակեայ զրոշմադարդ: Կնիք սևադրոշմ, փակադիր, ճեկկողայոս վարդապետ, էջ 6, 36: Ստացոյ՝ Նիկո-ղայոս վրդ. Եւ Եպս.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻԻՆ.—

էջ 3ա.— Զափ անձին ճանաչել ու-

սույստենն մեկ ամենայն աստուածային օրէնք եւ պատուիրանք...

Էջ 4ր.— Յոնանմու իմաստասիրի, Սակս Գիշերային ժամաւ:

Էջ 5ա.— Յառաջաբանութիւն պատմութեանց քէ որպէս կարգեալ է ազօրից մեխոց Ստեփաննոսի Սիմեանց նպիսեկուպոսի:

Էջ 6ա.— Բացայայտութիւն կարգաց եկեղեցոյ. Բարոգութեանց եւ ազօրից ըստ իւրաքանչիւր ժամուոց. երանելոյն տեառն խոսարտայ Անճ(ր)եացեաց եպիսկոպոսին:

Էջ 27, ստորին լուսանցքին, տարբեր գրչաւ.— ճիշդ որ այս գիրք քնքէ պրոխն կու կտորեմէ:

Մանր յիշատակագրութիւն Գրչի.—

Էջ 196ր.— Ո՛հ դժեղուցեալ գրչիկս Ղալաթացի Աստուածատուր Էրէցս յիշեցէք ի Բս. Յս.ի.:

Յիշատակարան Հեղինակի.—

Էջ 250ա.— Եւ Մովսէս մեղօք մեռեալս ոգի, ծնունդ վերջին ժամանակի...

Մարդարկից սա սերմանումն, յառաքելից պողոտերեալ...— Հմմտ. Թիւ 778, էջ 227:

Էջ 251ա.— Սբ. հօրն Յովաննէս Գառնեցոյ խրատ եւ ազօրք կրօնաւորաց.— Աստուծոյ պիտոյ է մեկ ողոր Հառաչանաց...

Էջ 254-256. զատարկ գրեթէ, ի բաց տուալ էջ 255 ի չորս տող «Բժշկական» ծածկաղբեր, զոր վերածնեցինք սապէս.

Եւ մեկ ապաշնմ սվ եղլայրք իմ մի ժողանանցէք զյիս դժեղաւոր սիմ. յիշելոյ աղօթիւք զցայց եւ ցորենի յիշելոյ. ԹճՀԱ ին [= 1722],

Բ.— ՄԵԿՆ. ՊԱՏԱՐԱԳԻ.— 3

Էջ 257ա.— Դիմելէսնսի Յազգս եկեղեցական կարգաց Աւանդութիւն եւ դիտումն մեցին.— Արդ քանզի որ մերս է քահանայապետութիւն, ով սրբապանդ Տիմոթէս...— Հմմտ. աստ, Թիւ 778:

Էջ 358ր.— Պատարագաւորոցն խաւովաւ.— Տէր Ած. զորութեանց եւ տարբիչ ամ. ին(եղ)ութեանց...

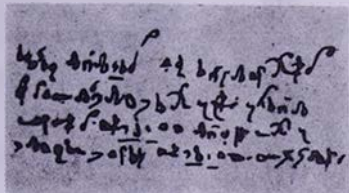
Էջ 510ր.— Զինչ է յետ այսր ճայնել սարկաւագին Պոստիսուլեմ. եւ որ յետ այսորիկ կատարի:

Էջ 518ր-520, զատարկ:

Յիշատակագրութիւնք Ստացօղի. — 1706

1.— Էջ 6ա.— Եւ Նիկողայոս Վարդապետ Աղօթից Մեկնութիւն առ ի Հալալ արդեանց խոց ի վայելյումն անձին խոյ Եւ տո աղա ժամանակիւ. Լզեւ, Թվին ԹճԾԵ:

2.— Էջ 36ր.— Եւ Նիկողայոս Եպիսկոպոս այս գիրք Աղօթից Մեկնութիւն զբրել տուի վասն իմ անձնիս Համար ի վայելյումն, որ է աշխոյ լիցի ամէն. Թվին ԹճԾԵ, ամէն:

23.— Ծածկագիր: Թ. 1000, էջ 255

Այլ յիշատակագրութիւն.— 1658

Էջ 1, նոտր շեղաղիր.— Թվին ԹճԵ Լզեւ աղմուկ եւ խոսովութիւն ի մէջ Լսատմայօր, Թումայ անուն վարդապետ մի պատրիարկ Լզեւ, յիսուն հազար զոչ. լրեղդեալք «Բժշկական» ծածկագրով է) զնաց. մին քանի ամիս նստաւ, յետոյ զընտան զրին. ի մէջ զնտանին խզել տուին. զնաց ՄԻ զոչ. այլ վերջն խնտ չար եղև. քան դառաջինն որ այլ խալոսելոյ Հնարք չիկա, միթէ Ած. ի բարին աղողէ:

Այս ամի յոյնք առին զՍր. Յակոբ ի Հայոց ձեռացն, շատ դրամ խարճ Լզու, շեղու. Հնարք, խնտ խեղճ Լզու. Հայոց արդին, միթէ Ած. ողորմի մեղ:

Որ էր Երուսաղեմայ առաջնորդ Աստուածատուր Վարդապետ, եւ իւր վէճիլ եղիս Վարդապետն, եւ այլք բազում. Թէ անթրինաց դուլումն ճոցա ոչ կարեմք գրել եւ ոչ միտք կու բերէ, Թէ ծովում եւ Թէ ցամաքի, միթէ Ած. ողորմի իւր ծառային, քան դառաջինն նահատակութիւն այլ աւելի է. որպէս ասէ Դաւիթ, վասն զոր մեռանիմք զօր Հանապա(ր)չ, Համարեցաք:

Էջ 2, զատարկ:

Բ Ն Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

1.— Պատմութիւն Յաղագս Մնացատկի (1634)	ԵՂ
2.— Կարգաւորութիւն Հաւատայ Հայ. Եկեղեցւոյ	36
3.— Աւագ երէց լիճելոյ կերպն ի Ս. Յակոբ (1830)	62
4.— Կարգաւորութիւն Օրեմութիւնաբեր Յուցակի	65
5.— Կնոսագրական Գրիգոր Նորեկեցիի	76
6.— Ողբ — Յակոբ	142
7.— Թուրք Աղեքսանդր Կաթողիկոսի (1711)	185
8.— Պատմութիւն Սուրբ Երախայիմ	231
9.— Վասն Երաժշտութեան Ձայնիցն	264
10.— Սակս Ժառվոց (Հատուած)	301
11.— Պատմութիւն Մանմատի.— Վանեկան եւ Վարդոմ	362
12.— Յաղագս Երկրաշարժութեան	393
13.— Մանր Ժամանակագրութիւն	418
14.— Նմբումն Ս. Աստուածածնի (Հատուած)	447
15.— Թուրք Պաշտին Իշխանի	485
16.— Պատմութիւն Թաքարաւ	476
17.— Վասն Դարուց	482
18.— Արքեպիսկոպոսն Գօլժոնիոյ եւ Գիւղականն	490
19.— Թուրք Փառա առ Աշոտ իշխանաց իշխան	518
20.— Պատասխանի Թղթայն Աշոտայ Թագաւորի, զոր զրեաց Սահակ Վարդապետն Հայոց	521
21.— Յաղագս Ստորոգոյի եւնաց Արիստոտելի.— Մովսէս Բերբրոզ	525
22.— Տաղ Վասն Կանանց.— Յովսէփ Երզնկացի	560
23.— Խրատ Ուսումնականաց Մանկունց	571
24.— Հայկապետ Ս. Երաստաղի	584
25.— Բանի Հափա ի վերայ Ս. Դրաց.— Մաղաֆիս Արեղայ	601
26.— Պատարագս Իմաստայցի Ս. Հարց	606
27.— Բանի Վասն Մովսէսի Զատկին.— Եսայի Նչեցի	609
	612

Ն Կ Ա Ր Ն Ե Ր

		59
1.—	Յովսէփի Թագաւոր	14
2.—	Մեղեքեմի Զինաւոր	15
3.—	Ներսէս Լամբանացի	28
4.—	Սաղոմոն եւ Երիտասարդներ	106
5.—	Ս. Ներսէս Շնորհալի	219
6.—	Մագաղաթեայ պահպանակ	277
7.—	Խորանագարդ.— Սարգիս Քհն. Հիգանցի	366
8.—	Ղուկաս Աւետարանիչ.— » » »	367
9.—	Խորանագարդ.— » » »	368
10.—	Հրդեհ Կ. Պալատ	405
11.—	Պալատ Կրակին Դէմ	407
12.—	Ս. Աստուածածին Եկեղեցի Հայոց	407
13.—	Վերաշինութիւն	408
14.—	Կիսախորան	420
15.—	Խորանագարդ	440
16.—	Վարդան Վրդ. Այգեկցի եւ Պաղտին Իշխան	476
17.—	Աւետում	487
18.—	Աղամ եւ Եւս	536
19.—	Ս. Անտոնիոս.— Կիրակոս Մաղկոյ	546
20.—	Ճգնաւոր Հայրեր.— » »	547
21.—	Եր. Մարիամ Եղիստացի.— » »	548
22.—	Կնիք Ռովիաննէս Վարդապետի (1664)	592
23.—	Մածկագիր	619

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

Է. Դար

641.— էջ 447

Ը. Դար

720.— էջ 235-6

Թ. Դար

862.— էջ 46

Ժ. Դար

950.— էջ 229

983.— 142, 491

992.— 235, 297

ԺԱ. Դար

1003.— էջ 447

1018.— 447

1021.— 245

1045.— 447, 493

1057.— 447

1082.— 218

1097.— 447

ԺԲ. Դար

1101.— էջ 237

1130.— 447

1137.— 251

1143.— 251

1149.— 276

1170.— 55

1177.— 229

1179.— 309, 470

1197.— 85, 342, 437, 438

1198.— 349

ԺԳ. Դար

1201.— էջ 65

1205.— 71

1212.— 475, 478

1220.— 94

1240.— 221

1248.— 63, 463, 611

1251.— 282

1255.— 606

1267.— 238

1270.— 186

1272.— 414

1273.— 350

1292.— 612, 616

1296.— 597

1298.— 347

1299.— 482

ԺԴ. Դար

1302.— էջ 57

1309.— 220, 316, 474, 617

1310.— 145

1319.— 255

1321.— 488

1324.— 451

1325.— 250, 287, 298

1348.— 596

1351.— 596

1359.— 218, 231

1377.— 276, 278

1383.— 242, 458

1387.— 302, 310

1390.— 91-93

1391.— 60, 204

1393.— 26, 173

1395.— 294, 307

1397.— 310

1400.— 597

ԺԻ. Դար

1401.— էջ 388
1405.— 299, 305, 387, 581
1408.— 287, 508
1423.— 294
1441.— 449
1453.— 274, 355, 601
1478.— 507, 508

ԺԶ. Դար

1550.— էջ 189
1552.— 406
1564.— 406
1566.— 187, 140
1572.— 366, 367
1582.— 83
1586.— 513, 514
1592.— 12
1595.— 18
1596.— 133, 135
1600.— 341, 342

ԺԷ. Դար

1602.— էջ 169, 518, 519
1603.— 169, 284, 286, 291
1604.— 318
1607.— 160
1608.— 169
1609.— 295, 321, 324, 325
1610.— 169
1611.— 420, 421, 443, 581
1612.— 169
1614.— 557, 558
1615.— 141
1618.— 87, 186
1617.— 186
1618.— 188
1619.— 16, 153, 155, 413, 416
1620.— 519, 586
1621.— 486, 488
1622.— 183, 437, 438
1623.— 57, 59, 304, 345, 598, 605, 609

1624.— 528, 529
1627.— 404
1629.— 185, 186
1630.— 493
1634.— 36, 45, 48, 155, 336, 337, 457, 492, 550, 563
1636.— 132
1637.— 385
1641.— 162, 164
1642.— 384, 385
1644.— 103
1648.— 56, 583
1651.— 233, 254, 463
1653.— 296, 298
1658.— 619
1660.— 429, 454
1661.— 49
1664.— 387
1667.— 328, 329
1668.— 31, 355, 501, 543
1671.— 4, 64, 66, 288
1674.— 592
1675.— 257, 388, 400
1676.— 201, 250, 257
1677.— 292, 293, 307, 309, 352, 421, 422, 592
1678.— 170, 174, 244, 247
1679.— 93-95, 350, 388
1681.— 591
1683.— 270, 448
1684.— 373
1685.— 24, 147
1686.— 355, 610
1687.— 98
1689.— 152
1691.— 27, 70, 72, 111, 112, 326, 327
1692.— 172
1693.— 535
1694.— 104, 181
1695.— 281, 283
1696.— 184
1697.— 190, 419, 430, 456, 635, 539
1698.— 27, 28, 167, 184
1699.— 109, 110, 174, 212, 213

ԺԸ. Դար

1701.— էջ 141, 143	1746.— 130
1702.— 29, 403, 472, 476	1747.— 229
1703.— 479, 592	1748.— 35
1705.— 479, 490, 541	1749.— 52, 306
1706.— 618, 619	1750.— 121
1707.— 166, 265	1751.— 293
1708.— 61, 62	1753.— 108
1709.— 337	1754.— 441, 442, 578
1710.— 212, 384, 396, 469	1755.— 98, 100
1711.— 231, 298, 299, 481, 482	1756.— 17, 150, 400, 410
1712.— 185, 213, 437	1757.— 502
1714.— 384	1760.— 191
1715.— 447	1762.— 11
1716.— 97, 389, 594	1764.— 96, 255
1717.— 2, 389, 458, 454	1765.— 577
1718.— 136, 151	1766.— 225, 258, 259
1719.— 233	1767.— 320
1720.— 294, 595, 598	1768.— 8, 27, 77, 101, 109, 126, 177, 204, 215, 241, 243, 265, 347, 364, 377, 380, 410, 412, 413, 428, 445, 454, 485
1721.— 19, 232	1770.— 97
1722.— 619	1771.— 217, 218, 443, 514, 515
1723.— 217	1772.— 515
1725.— 113, 114	1773.— 53, 344, 540
1726.— 33	1774.— 183, 327, 328, 516
1727.— 33, 34	1775.— 97, 516
1728.— 111, 502, 504	1776.— 517, 579
1729.— 120, 198, 199, 275, 358	1777.— 7, 59, 60, 164, 444,
1731.— 43, 222, 223, 270, 276, 300, 311, 484	1779.— 55, 56, 509, 510, 577
1732.— 158, 275, 276	1780.— 389, 391
1734.— 594	1781.— 112, 212
1735.— 157, 284, 286	1782.— 44
1736.— 79, 158, 165, 269, 270, 338	1784.— 53
1737.— 86, 585	1785.— 306, 377
1738.— 263, 530	1786.— 130
1739.— 67, 68, 115, 116	1788.— 121, 148, 578
1740.— 95, 239, 373, 425, 426, 409, 506, 589	1789.— 18, 433
1741.— 206, 248, 249, 508	1791.— 11, 190, 191
1742.— 204, 205, 528	1798.— 19
1743.— 146, 287, 288, 332	1797.— 30, 211, 306
1744.— 344, 470, 472	1798.— 578
1745.— 257, 258, 429, 430	

ԺԹ. Դար		1836 —	50
		1837 —	207, 485
1801 — էջ 295		1838 —	118, 219, 338, 444, 580, 581
1803 — 72		1839 —	05, 120
1805 — 127, 128		1840 —	604
1808 — 371		1841 —	530, 531, 604
1810 — 112, 113, 540		1845 —	24
1811 — 540		1853 —	585
1812 — 123, 230		1854 —	51
1813 — 398, 408, 409		1855 —	370
1814 — 195		1860 —	462
1816 — 270, 280		1881 —	371
1817 — 178, 470		1862 —	283, 479
1819 — 30, 44		1804 —	206
1821 — 90, 144, 310		1867 —	365, 595
1822 — 73, 152, 495, 510, 511			
1827 — 197			
1828 — 511		1901 —	610
1829 — 193		1906 —	345

Ի. Դար

ՅԱՆԿ ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒԱՆՑ

Ա.

Արդյւնէի հայիճայ, էջ 356
 Արէլ Տիրացու 451
 Արիւնի, քոյր Արէլի 418
 Արիստղոս 468
 Արրաւս ազայ Ապրայեանց (1742) 205
 » Վրդ. Աստապատցի 128
 » » Բիւզանդացի (1735) 284, 286
 » Արդ. Գերամանիկի (1766) 258, 259
 » Կթղ. Կրետացի 144, 516
 » Նահապետ 190, 393, 490
 » Սրկ. Սամուէլեան (1729) 120
 » Ծ. Վարդապետ 289
 » Դպիր Սեբաստացի (1744) 470, 472
 » Վրդ. (1740) 504
 » Քեռ. (1611) 420
 Ազաբամգեղոս 137, 209, 616
 Ազամ Նախատալ 58, 324, 550
 Ազարիա Կթղ. Սոյ 512, 514
 Աթանան 540
 Արամատ Արդ. (1743) 287, 288
 » Ազեխանդրացի 76, 145, 436, 490, 492, 527
 Աթենք 386
 Աժտարիւն 495
 Ալամանք 98
 Ալբուն Թոխաթցի (1737) 86
 Ալիքան Երզնկ. Ալիքի 283
 » Երէց 226
 » » Ա. Պոլսեցի (1644) 387, 388
 Ալպերտ 61, 179, 383, 469
 Ալեան պտր. Կ. պոլսոյ 109, 353, 520, 521, 617
 Ալանց Անապատ 350
 Անարոն Բժիշկ 159, 567
 Ազայեկ Սրկ. (1751) 533
 Ազրակ 184
 Ազեխանդր Դալամբաթ 30, 136, 197, 411

Ազեխանդր Երզնկ. հաշիւներ (1600) 343
 » Մակեդոնացի 39, 40, 322, 449, 535, 587
 » Կթղ. Զուգայեցի (1711) 231, 274, 593
 » Վրդ. (1734) 117
 » Վկայասեր 7
 Ազմէշիք (Ղրիմ) 281, 283
 Ազուանի գիր 125
 Ալքոյ վանք 44
 Ամամ 484
 Ամասիա 418, 419, 449, 495, 508
 Ամբաստու արձան 485
 Ամերչան Սրկ. Հալեղցի (1623) 57, 59
 Ամիք 166, 493
 Ամիրազիզ 497
 Ամիրան Երզնկացի, Երզնկ. Պալի (1651) 253-255
 Ամիրզադ 599
 Ամիրպէկ Զալալի (1472) 447
 Ամիրադիվաթ Ամասիացի 507, 508, 566
 Ամսոյերտամ 232
 Այաս 145
 Այգեկ 478
 Անանիա 160
 » Շիրակացի 84, 157, 221 222, 317, 318, 455, 475
 » Վրդ. 177, 247
 » փիլիսոփայ 90
 Անաստաս Թգր. 354, 521
 » Քեռ. 249
 Անարգարա 251, 597
 Անգիւտանոս Թգր. 302
 Անդրէաս Վրդ. (1634) 458
 » Եպս. Կեսարիոյ 286, 308, 470, 606
 » Քեռ. (1619) 413, 416, 419
 Անթէպ 513
 Անթիլիս 479, 491
 Անթիպատրոն 209
 Անթիփոր 576

Անկուրիա 320, 327
 Անճախից Ջոր 520
 Անտոն պատրի 204
 » փատուացի 79
 » Գեղ. Գրիչ (1359) 218, 219
 » ամիրայ Անցի 603
 » ձգն. 492
 Անտոնիմոս պատմիչ 483, 484
 Անտոնիոս Կոստին 79
 Անտրիայ Ռժիշկ 195
 Աշոտ իշխանաց իշխան 351, 520, 521, 525,
 618
 Աշտիշատ 613
 Ասլադա փաշա 1624 530
 Ապլոց իշխան 189, 570
 Ապոգիմար հեքճուածազ 20
 Ապուխաշ 446
 Ապսապիտ 566
 Ապրակունեաց վանք 61, 204
 Առաքել ամիրայ 232
 » Վրդ. Բաղիշեցի 14
 » Սրկ. Գեղամեցի 12
 » Էտրենեցի 256
 » Նպս. Սինեաց 1, 115, 127, 129,
 139, 146, 192, 215, 260, 263, 285,
 304, 325, 348, 378, 383, 428, 482,
 490, 494, 501-503, 506, 580, 594
 Առաքելոց վանք Մշոյ 486, 488
 Առիւծ իշխան Թլկուրամի 37
 » պատմութեալ 436
 Ասանէր կիճ Յոզսեփայ 371
 Ասար Սեքաստացի (1618) 188, 189
 Ասարպէկ գրիչ 107, 108
 Ասեր 480
 Ասորեստան 363
 Ասպախան 53, 174
 Աստապատ 67, 69
 Աստուածաշունչ Գիրք 390, 414
 Աստուածատուր Երեց գրիչ 363
 » Սրկ. » 175
 » Երեց Կեաքաբցի (1596)
 133, 135
 » Վրդ. (1644) 102
 » » (1746) 257, 289
 » » (1867) 363, 593
 » Նպս. Տարսմացի 83
 » Վրդ. Գուլիսանցի 212

Աստուածատուր Պտր. Երուսաղէմի (1658)
 619
 » Կրդ. Էջմիածնի (1716)
 594
 » Երեց Վալարացի (1701)
 618, 619
 » Կրոն. Գրիչ Յոն. Յոն
 » Վրդ. (1731) 471
 Ասամա 161, 363
 Ատափաղար 118
 Ատրէկ 600
 Ատոմ Բանասէր 304, 310
 » Գրիչ (1377) 270-279
 Արաբացի Կլայ 563
 Արամազդ 494
 Արգոն խոն 484
 Արեքոս Նպս. Կեսարիայ 309
 Արեւորդիք 352
 Արգրում 515, 592
 Արէւ 472
 Արքուն 261
 Արիստակէս Ալլանեան Կ. Պոլսեցի (1824)
 511, 512
 » Լոնտոն 180, 340, 392, 459,
 513
 » Վրդ. 390
 Արիստոտէլ Սապկիւրացի 31, 84, 157, 229,
 243, 313, 317, 319, 331, 375, 382,
 418, 460, 461, 503, 526, 559, 582
 Արծուրեքն Աստուածածին 40
 Արզնի վանք 327, 328
 Արմաշ 232, 233
 Արուր Գրիչ (1601) 320, 327
 Արսէն Վ. ԱՅրիմա 359
 Արտեմոն 47
 Արեակաղիւծ 479
 Արեւիք Բաղիշեցի (1634) 37
 » Զէլէպի 168
 » ստացոյ (1699) 109
 Արեւիլիս 373
 Արեւիկանոց Խայրապետ Հոռմայ 317
 թ.

Բաբգէն Ա. Կրդ. Կիլիկեացի 251
 Բարեբրդ 324
 Բազարատ Մամիկոնեան 418, 460

Բազարաստ, Պաւլոս Բժիշկ, 566, 568
 Բազրեւանդ 520, 617
 Բազմավէպ 530
 Բազտասար Երեց (1750) 121, 122
 » Վրդ. Բազիշեցի 382
 Բամ Եամէս 343
 Բասիլ Քեն (1205) 72
 Բասրա 419
 Բարբուդիսէոս Աթ. (1789) 18
 » Առք. 30
 » Եպ. Մարադույ 10, 101,
 287, 305, 378, 410. 454
 » Սալուցիա 123
 Բարծոււմ 46
 Բարկոսթա 517
 Բարձրացուցէ՛ք 308
 Բարուախօս 247
 Բարուոակ Գրիշ 303, 304
 Բարսեղ ԱՅկիրացի 76
 Բարսեղ Եպ. 470-7
 » Կեսարացի 19, 181, 209, 436, 449
 » Վրդ. 272
 » Մաշկեաբցի 96, 259, 410,
 426, 487, 504
 » Երդի Սմբատայ 124
 » Գրիշ (1602) 518, 519
 Բեքամիա 486, 535
 Բեքաքեքէմ 141, 283, 486, 488
 Բեկտար Եպ. Հռոմայ 47
 Բեմիւսիմ, արդի Յանքա Նախապետի 489
 Բեմիշ Վրդ. Վամանդացի 248, 249, 274,
 477, 591
 Բեքիա 255, 506
 Բիւկարաք 391
 Բիւրիստմ 490
 Բիւզնդիա 336, 438, 530
 Բուսպայի 53
 Բուսայիտ 122, 243, 480
 Բուրաստան, դուստր Յովասափի, 155, 570
 Բրաքիմ Մայր Արաքիւմ Վարդապետի 286
 Բոյսիմ 191, 344
 Բոնալէնտուր 178

Գ.

Գաբրիէլ Ակնցի. արդի Աստուածատուրի
 (1733) 120

Գաբրիէլ Արքեպ. (1739) 115
 » Արքեպ. Բերիոյ. Սեբաստացի
 (1764) 255
 » Վրդ. (1774) 327, 328
 » Նիկամիդացի (1792-1800)
 79, 107, 108, 444, 445, 604
 Գաղիկ Շահանշահ (992) 235, 267
 » Թգր. Վասպուրականի 527, 618
 Գալիամուս, Գեղիամուս Բժիշկ 460, 566, 569
 Գալուստ Ամիրայ 232
 Գառարա 483
 Գալիսոս 575
 Գառգաս 169
 Գառգա 418
 Գառի Գիր 58
 Գառնակ շահաստան 248, 419
 Գառնասար 282
 Գասպար Քեն. արդի Սահակայ (1661) 49
 » Դպիր, արդի Սիմանի (1611) 441,
 443
 Գառոն 217
 Գաղատիա 205, 530
 Գարեգիմ Վ. Զարեանդիւն 418
 Գեթսեմանի 271
 Գեսեմ 489
 Գեորգ Վրդ. 187, 436
 » 274, 468
 » 398
 » Երզնկացի 163, 410, 468,
 472, 610
 » Միլայիմօղլու 178, 183, 510,
 592, 593
 » Սկեւացի 7, 144, 349, 392,
 469, 518
 » Գրիշ (1705) 480, 481
 Դիւմենտոս պապ 231
 Դեզ Է Մազգ 40, 106, 134, 175, 291
 Դեզգոթա 537
 Դեզիար 224
 Դուրզէմ Թգր. 110
 Դրիգոր Վրդ. Ամրեցի 3
 » Կրդ. Անուարդեցի 255, 474, 597
 » Աստուածաբան 77, 250, 373, 374,
 448-450
 » Եպ. Արծրունեաց 209, 317
 » Արշարունեաց 340, 536
 » Վրդ. Բազիշեցի 273

Դեռակերպի նկար. հայագի 556
 Դիմագի 477
 Դիմագի 374
 Դիմագի 477
 Դիմագի վրդ. Դարբալի (1814) 408,
 409
 » Թրակացի 460
 Դշխոյ մայր Գր. Արեղայի 43
 Դուրմիկու Պառնիկուսեան 216
 Դուրմիկու 190
 Դուրմ 190, 418, 419

Ե.

Եանգի լեղեպի Գարգի 495
 Եանգ 433
 Եանգ 559, 563
 Եանգի 88, 154, 337, 349
 Եանգ 93, 511, 512, 526, 596, 597
 Եանգ 90
 Եանգ վրդ. 173
 Եանգի կարգի 266, 341, 344
 Եանգ կրդ. 352, 353, 519, 617
 Եանգի կրդ. Եանգի 142, 256
 Եանգ վրդ. Եանգի 549
 » Եանգի 40, 106, 134, 175, 372
 » վրդ. կարգի 35, 150, 222, 223,
 269, 429, 430
 » Արեղայ. (1827) 197
 Եանգար Արդ. 471
 » Եանգի 540
 » կրդ. 72, 257, 601
 » վրդ. Սեանգի (1718-47) 151
 Եանգ Արդ. Դուրմ 221
 » Եանգ 105, 519, 527
 » վրդ. 139, 381, 466, 610
 Եանգ Մարգարե 542
 Եանգ 599
 Եանգի վրդ. 42
 Եանգ վրդ. 39, 134, 322
 Եանգ 460
 Եանգ 471, 490
 Եանգի Բիշկ 495
 Եանգի կարգի 132, 448, 490
 Եանգ Բանգի 268
 Եանգի Գրիչ (1634) 457, 461
 » Եանգ. Եանգի (1642) 385

Եանգի վրդ. կարգի (1731-1740) 93,
 95, 252, 253, 373, 464, 468, 469
 » վրդ. կարգի 63, 108, 163, 214, 220,
 316, 393, 466, 474, 608, 617
 » վրդ. (1860) 462
 » » 159
 Եանգ 440, 450
 Եանգի Եանգ (1685) 24
 » Գրիչ (1677) 307, 309
 » Արդ. Զանգի (1679) 94
 » Մրդ. 198
 » Զանգի 4, 362, 398, 405, 407,
 517, 587
 » վրդ. 355
 » » Տր. կարգի 32, 53,
 239, 262, 338, 363, 444,
 Եանգ 216, 331, 406
 Եանգ 291
 Եանգի մի գրիչ յԵանգի (1731) 464
 Եանգ 469, 537
 Եանգ 385
 Եանգի 24, 27, 30, 32, 35, 45, 49, 59.
 64, 90, 93, 95, 98, 112-115, 123, 130.
 131, 150, 152, 165, 170, 197, 222,
 225, 230, 244, 256-259, 264, 269, 270,
 283, 284, 295, 307, 336, 366, 388,
 389, 408, 409, 421, 422, 425, 426,
 429, 448, 451, 464, 465, 478, 504,
 509, 528, 531, 540, 557, 579, 580,
 583, 597, 601
 Եանգ Պանգի 21, 25
 Եանգի 102, 181, 212, 387, 388, 495
 Եանգ 575
 Եանգի 418
 Եանգ 220
 Եանգի կարգի 209
 » Եանգի 538
 Եանգի վրդ. 303,
 Եանգի նկար. Կ. Պանգ 47
 Եանգի 342
 Եանգի 588
 Եանգ 396, 441, 442, 502, 504
 Եանգ 523
 Եանգի 537
 Եանգի 7, 76, 81, 114, 177, 380,
 383, 448-450, 528, 611
 » վրդ. 154

Եփրեմ Վրդ. Համբնցի (1819-22) 152

» Սսեցի 377

» Կրդ. 70

Ա.

Զարուհան 429

Զատեցա 341, 343, 403, 404

Զատար տատ Սրիւանեց. Զուգայեցի
(1648) 583

Զարդար 357

Զարեհ՝ եայր Յոբայ 432

Զոբարիա Աբբ. (1789) 131

» Սարծորեցի (1325) 239.

287

» Կրդ. Զագեցի 46, 448-451, 509,
510

» Ղալիֆա (1667) 328, 329

» Վրդ. 467

» պտր. Կ. Պոլսայ 540, 541

» Տարեմացի (1841) 604

» Հեֆիւ 507

Զաֆեա Մաֆաուր 551

Զեմեմ արֆայ 354, 521, 617, 618

Զէյրան 38, 42

Զիկմուս Գ. Թգր. (1600-1622) 295, 343,
438, 443, 582

Զիրուֆ սուացազ (1604) 314, 318

Զմիւռնիա 4, 89, 144, 178, 279, 344, 604

Ո. Զորալար Եկեղեցի 72

Բ.

Եհաննա Բծիշ 569

Եմկիւրս 200

Եփրածիմ 24, 112, 124, 134, 206, 220,
231, 382, 386, 404, 430, 444, 543

Եսէնեանք 280

Եփստուտիոս իմաստաւէր Քիոսցի 514

Ետրեմէ 400

Ը.

Ընծակ Թարգմանիչ 77

Ըաատուս 529

Ըսօփոս, Ասօփոս Բծիշ 568, 569

Թ.

Թաթոբ Լեւ 486, 519, 527

Թապիրտազ 528, 529

Թազեոս Աբգ. Կեաարացի (1619) 44

» Եղեցի (1765-1779) 577

Թարուլ ճգն. 576

Թաեմազ եամ 516

Թամաք եփիլ 355

Թառուկ 234

Թեկզ Կոյս 378

Թեղեմիք 132

Թեսաւրոս 50

Թէոդորոս Սպս. Պամփիլայի 77

» Ս. Եկզ. յերաւազէմ (602, 603)

» պտր. Կարեմացի, 504, (602)

» Վամեցի (603)

Թէոդուպոլիս 517, 530

Թէապիստէ 234, 225, 330, 417

Թէարիամոս իմաստաւէր 55, 56

Թէափիլոս 177, 450

Թէտալիոս Աբբ. Կ. Պոլսայ 300

Թէօթիմոս 312

Թրամն զիւզ 12

Թիֆլիզ 73, 592

Թլկուրամ 110, 219, 315, 473

Թդրոց Գիւրք 50, 390, 414, 415, 417, 519,
520, 525, 527

Թռնդրակ 483

Թովմա Ազուիմացի 178, 180, 205, 287,
304, 378, 386, 410

Թուսուս Գրիշ 392

» Քիմ. Գրիշ (1302) 50, 57

» Գրիշ (1676) 201

Թովմաս Սպս. (1711) 232

Թովմոս Վրդ. Մեծօփեցի 234, 325, 432, 520

» Սպս. Վամանդեցի 185

Թումայ պտր. Կ. Պոլսայ (1658) 619

Թարոս Կրօնաւոր, որդի Թարուլի (1611)
443, 581, 582

» Վրդ. (1736) 206

» Սպս. Մամեստիայ 75

» Վրդ. Փուրդիստանցի 124-126

» Ս. Եկզ. յերաւազէմ 583

Թուկեմք 201

Թումիա 600

Թոխար 355, 479, 480, 594

Ի.

Իզմատիոս Աբգ. Գրիշ (Ժէ. դար) 147

Իգնատիոս Արդ. Ստացող 434, 435

- » Իր. Վրդ. Այվաշեան. Գաղա-
տացի (1742) 205, 206
- » Եպս. Անտիոքայ 8, 83
- » Լոյսեօլացի 423
- » Վրդ. Կարմեցի 205, 206
- » » Մեկնիչ 171
- » » (Ժէ. դար) 592
- » » աշակերտ Մխիթար Ար-
քայի (1760) 516

Իզմիր 204, 205

Իլախ 343

Իլիա Եպս. Մինեադիս 515

Իլով 169, 188, 189, 295, 510

Ինօգէնցիոս Վեցերորդ 597

Իշախ Բեմ. 243, 460, 569

Իշխան 141

Իսլրահիմ Զէլէպի 363

- » Փաշայ 446

Իսահակ Վրդ. (1780) 131

Իսաֆար 489

Իսիդորոս Նիսիմաուսի 317

Իսմայէլ 393

Իսլրայէլ դեսպան 231

Իսրայէլ Վրդ. Կ. Պոլսեցի (1808) 371

Իրէնէոս Եպս. Տիրաքի 872

Լ.

Լամբրոն 71

Լանկրամուր 447

Լատիններէն պահպանակ 133, 314

Լեհաստան 182, 341

Լեւոն Ս. Խաչիկեան 2, 242, 258, 397, 472

Լեւոն Գ. Խաչեբեան 214

Լեւոն Եպս. Հռոմայ 76

Լեւոն Թգր. Մեծմ (1198-1212) 46, 219,
478, 549

- » » ռդդի Օշմի (1325) 259

Լեւոնի տումար 48

Լիմ Ամապատ 121

Լիստիէ, Լիտս, Եպս. 76, 109

Լով 404

Լուսառքիչ Ս. Եկզ. յԵրուսաղէմ 603

Լուսիկ 325

Լուցիա 437, 438

Leipzig 349

Խ.

Խաղալ Իմաստաւեր Տուսացի 125, 432

Խաղարբէկ 599

Խանաւուր Ամասիացի 281, 282

Խանում 368

Խանտամ. եղբայր Յովհաննէս Վարդա-
պետի 592

Խանփէրի 599

Խաչատուր Ամթեցի 224

- » Գրիչ 201

- » » (1699) 109, 110

- » Եպս. 169

- » » (1566) 137, 140, 141

- » » (1603) 237

- » Վրդ. Երաժիշտ. աշակերտ
Կարկառեցի Պետրոսի 251

- » Նրէց (1667) 328, 329

- » Բեմ. Էմկուրցի (1711) 481, 482

- » Վրդ. Կեչառեցի 48

- » » Մուխալլեմի 136

- » Կրօն. Վանեցի (1701) 142, 143

- » Վրդ. Ստացող 175

Խաչեմֆ Վերին 188

Խաչէմ 282

Խաչեբէս, Խայր պր. Ազէկսանդրոսի, 343

- » Սրկ. Գրիչ 45, 48

Խապուլ 318

Խառան 94

Խիզան 598, 599

Խիկար Խոնատուն 58, 188, 226, 273, 571,
572

Խլաթ 418

Խոզգարակ գիւղ 530

Խոսրով Եպս. Անձեւացեաց 142, 227, 228.
452, 453, 619

- » Թարգմանիչ 77

Խորազմ 303

Խորանաշատ 326

Խուպի 325

Խուպիճան 325

Խորը փաշա (1441) 449

Խրիստապոլիս 90

Խրիստիանի 519

Խօշում Փռուակեցի 282, 283

Դ.

Ծածկագիր 160
 Նախորդ Դպիր (1727) 33, 35
 Ներքին Գրիչ (+ 1377) 278
 » Վրդ. (1703) 186
 » Բիմ. 325
 Նմանող Ս. Վանք 141, 143
 Նովիմար 15
 Նաագատիկ 36, 41, 183, 155, 197, 218,
 375, 472, 492, 612

Կ.

Կալիլիա 320, 315
 Կալկայա 228
 Կամարակաղ 589
 Կամեմից 404, 441, 443, 581, 583
 Կամարակամ Տուն 235, 267, 341
 Կապագավիկա 437,
 Կասանու Թզր. Թաքարաց 483-485
 Կասալամու Նրէց 592
 Կարապետ Նրէց (1736) 210
 » » Գրիչ 148
 » Արք. Ամրայ (1788) 148
 » Վրդ. Արմուտցի (1810) 112,
 113
 » Վրդ. Պսյւ. Գանձակեցի (1737-
 1757) 101, 109, 204, 241, 265,
 425-428, 481, 485, 502, 603
 » Արք. Նագոկիացի 250
 » Վրդ. Ջեյրսմցի (1684) 452
 » Սրկ. Եվէրէկցի 150
 » Վրդ. Իրեւուցի 130
 » Արք. Խիզանցի (1623) 508, 509
 » Նրէց Կաստանեց (1644) 102
 » Վրդ. Կեսարուցի 224
 » » Մարգուանցի (1863) 24
 » Կրդ. Շատախեցի (1801) 285
 » Արք. Որդի Մահակայ (1738)
 263
 » Վրդ. Վանեցի 200
 » » 07
 » » 200, 383, 528
 » » (1550) 180
 » » (1820) 8
 » Արք. Տիգրանակերտցի (1771)
 217
 » րաքումաղետ՝ ստացաղ 505, 506

Կարիմ 10, 18, 108, 121, 122, 183, 190,
 495, 514
 Կարկար 592
 Կարպուս Մանքէսիւ 126
 Կափա 150, 218, 234, 236, 238, 447
 Կեկեստիամու Նպս. Հառայ 354, 321, 618
 Կեզի 208, 209
 Կեռամ Խազուհի 414, 415
 Կեսարիա 127, 128, 380, 481, 482
 Կեստա 501
 Կէնճէ 516
 Կիլիկիա 377, 613
 Կիւրիամու Կարէնգովնացի 77, 407
 Կիւրուս 90, 145, 367, 567
 Կիրակոս Վրդ. Ամրեցի (1651) 277, 279
 » Արք. Ատանցի (1785) 377
 » Գրիչ 153
 » » (1014) 557
 » Գանձակեցի 290
 » Դպիր (1731) 270, 276
 » Վրդ. Նրգեկացի (1354) 21, 448,
 589
 » Արք. Վրդ. Նպս. Արք. Նրուս-
 ղէմացի (1807-1838) 20, 51, 118,
 126, 207, 358, 360, 398, 514
 » Նազկաղ (1623) 545, 547
 » Վրդ. 382
 Կիրեղ Նպս. 881
 » » Աղեմամգրիւյ 76, 208, 209,
 521
 » » Նրուսաղէմի 209, 330, 450,
 510, 511, 537, 538
 » Վրդ. Ջուղայեցի (1725-1732) 113-
 115, 270-272, 276
 Կիրիս 478
 Կլիմա. Բայր Կայնի 418
 Կղեմէս Վ. Կալամու 55, 56, 147, 188, 196,
 239, 240, 351
 Կղիտարբա 477
 Կողրատու 235
 Կոկիսում 556
 Կողք 410
 Կողմիս 321, 325
 Կումիտա ԴԷԷ. Դժմիւրեան 70, 73, 287
 Կոստանդին Նպս. Այգեկի (1212) 478
 » Կրդ. Դրաղարեցի (1325) 159
 » Խշամ Լաւրբանի 83

Կոստանդին Թգր. Հայոց (1869) 221, 317,
175
» Բճմաւմախ 483
» Բեհրապոլիտ Յերապոլսի 470
Կոստանդնուպոլիս 18, 19, 55, 56, 86, 87,
114, 126, 162, 167, 191, 197, 226,
230, 284, 287, 293, 294, 303, 306,
320, 421, 470, 472, 506, 530, 540, 578
Կոստանտնոփ շէշէպի 495
Կոստոր Թգր. 588
Կովտին 216
Կոբէշ 393
Կորնթոս Տառնիկ 40, 47
Կուլաֆ 443, 582
Կուլէմլը Խոճա 421
Կուշէ 451
Կուսին 185, 186
Կուսնիլիս Լափիտոսի 59, 102, 130, 136,
241, 306
Կտուց Ամապաւ 248, 249

Հ.

Հազար 393
Հայապ 93
Հանկապար II. Աստուածածին 205
Համաւ 513
Հայաստան 342, 402, 483
Հայրապետ Յրէշ Գրիշ 175
» Եպս. Բաշկեռքի (1328) 259
» Ստեփանոսեան (1804) 62
» Սրկ. Տէր Գրիգորեան (1822) 89, 510, 511
» Կուսակորն Բանաստ (1572) 306-308
Հայք 219, 478
Համնայ Սրկ. Նրուաղէմացի 383, 384
Հասանդաւ 188, 199
Հացունեաց Խաշ 527
Հերուս Բ. 484
» Նորդի (1325) 259
» պատմիչ 484, 587
Հերմէս Խառատակ 370
Հերոսիմոս Ալպրիցոս 130
Հիպոդիտոս Բոսորացի 208
Հիպիսպէ Բաղաթ 97
Հիւրիսեան 443

Հնազանդ 418
Հնգիկ 40, 53
Հնգկաստան 12, 338
Հոմերական 154, 337, 349, 355
Հոմերոս 375, 459
Հուսայն. Յուսայն Բժիշկ. որդի Սահակայ
568, 569
Հումարաքիւր 419
Հուսանտին Լաշին Յուլիան Մըսրայ 507
Հառմ 62, 219, 264, 288, 357, 523, 590
Հոմիլայ 317, 615
Հոուք 608
Հրեշտակապետաց Վանք, Նրուաղէմ 264

Ձ.

Ձիւրնեաց Լեւ 15, 114, 274, 486, 487, 581
Ձիւտաբաղաւ = Սալիք 206
Ձկնաբար գիւղ 395, 510

Ղ.

Ղազան Խան 597
Ղազար Դրիշ (1688) 448, 451, 452
» Վրդ. Եղանիացի (1731) 270, 276
» Դպիւր (1684-1677) 336, 337, 421,
422
» Դրիշ Զրիմեցի 318, 319
» Կրդ. Ժանկեցի 382
» Վրդ. Մերտինցի (1711) 208-209
» » (+ 1642) 385
» տիրացու (1736) 164, 167
Ղազարու Վանք, Մուշ 488
Ղազրիկ Թարգմառիշ 77
Ղալաթիա 186, 454, 595, 598
Ղարա Յեզիմի շէշալի (1601) 447
Ղարաման 329
Ղարասար = Կոզմոն 321, 325
Ղարիպ 321
Ղարս 516
Ղափան 166
Ղեւի որդի Յակոբ Նահապետի 489
Ղեւնի տամար 355
Ղիմոս Դոքապետիո 144, 352
Ղովտ 574
Ղուլ օղլու 400
Ղուկաւ Դպիւր 431, 433
» Կրդ. Էլմիսանի (1786) 540

Լեւոնիսեղիկ Դպիր Կ. Պոլսեցի (1707-1774)
182, 320, 516, 530

» Կրդ. 401

Լեւոնիս Գրիկ (1711) 298-300

» Երեւ Դիմիսեան. Կարմեցի (1771-
6) 514-517

» Վրդ. 249

Լեւոնիս վամբ 30

Մեհրապ Լազար 569

Մեհրեկ Վրդ. 249

Մեսրոպ Արդ. (1739) 67-69

» Դրիկ (1712) 195

» Նպս. (1612) 169

» Վրդ. Նշանեան 344

» Արդ. Պոլսեցի (1812) 123-129

Մեհրապ 186

Մէհեմեդեւ Ալի փաշա 446

Մրսրբ 259, 571

Միխայէլ Ասորի 93, 94, 527

Միմաս Արդ. (1791) 190, 191

» Վրդ. Ամթեցի 72, 143, 200, 201,
350, 355, 399, 400, 405

» Բեմ. (1697) 539

Միմբամբ 343

Միյազեմե 186

Միրամշահ 188

Միքայէլ Եպս. Ամտեմաշ 575

Միքայէլ Մարգումեցի Գրիկ (1622) 183, 580

» Երեւ Գրիկ (1653) 296, 298

» Վ. Զամչեանց 123

Միքայար Աբբայ 287, 412, 516

» Այրիվանեցի 173

» Իմշկապետ 189, 567-569

» Գաշ 84, 188, 265, 267, 340, 432

» Դրիկ 395

» Վրդ. Տաշրացի (Սկեւոացի) 300,
416

» » (1755) 98, 100

» Կրդ. 597

» Վրդ. Սառեցի 579

» » Բիլիսցի (1707) 594

Մծբեմ 419

Մկրտիկ Վրդ. Արծրանի (1838) 363

» » Տէր Մարտիրոսեան. Բա-
ղիշեցի (1838) 580, 581,
585

» » Աւգերեան 4

» Գրիկ 493, 494

» Դպիր 280

Մկրտիկ Ծաղկոզ (1737) 33, 34

» Նազաշ 15

» Վրդ. Զուգայեցի 111

» Բեմ. Գրիկ (1711) 481, 482

» » » որդի Զազարեցի
(1699) 174

Մովսէս զորավար իսաբորաց 483

Մոսեպ 320

Մովսէս Վրդ. Երզնկացի 74, 221, 227, 317,
452, 474, 618

» Երեւնացի 87, 93, 184, 190, 214,
221, 317, 475, 513

» Մարգարէ 285, 415

» Ոսկերիկ (1705) 479-481

» Վրդ. 392

» » Զուգայեցի 33, 404

» Բերբոզ 227, 346, 452, 459, 559,
576

Մուհամատ որդի Զաքարիայի 561, 568

Մուշ 486

Մուսթաֆա սուլթան 530

Մուրատ սուլթան (1624) 528, 530

» փաշա (1699) 324, 325

Մուրատխանլու 326

Մրգատա 4, 517

Մօրիկ արքայ 527

Յ.

Յակոբ Բեմ. Այվաքեմց 404, 606

» Գրիկ Արգրումցի 80, 86

» Արմ. Արմատումցի 212

» Բեմ. Նազարեցի 398-406

» Երեւ (1699) 311-313

» Դրիկ (1750) 121, 122

» » աշակերտ տիրացու Գեորգի
79, 80

» Դպիր Էվառացի, որդի Սեփերի
(1732) 158, 157

» » 275

» » 372

» » (1768) 8

» Մաննազաւ 46

» Կայեւոմա 596

» Եպս. Կաստազանի 390, 416

» Դպիր Կ. Պոլսեցի (1785) 306

» Վրդ. Կրակացի 163

» » Լորիսապետ (1741) 397

Թակոբ Վրդ. Ղրիմեցի 122, 128, 159, 205, 233, 254, 267, 302, 323, 325, 336, 340, 376, 432, 470-472	Թովհաննես Աբգ., Կրք. Անթեպցի 169, 512-514
» Դայիր Ճամբիգատ 1723) 217	» Արմիշեցի 228, 453 570, 608
» Աբգ. Մալիցի 49	» Եսս. Արքայազարյար 144
» Եսս. Մթնայ 85, 359, 456, 457	» Աֆանտի բոռ 435, 436
» Պար. Նայեան 130, 217, 327, 505, 578, 602	» Պար. Բաղիշեցի 240
» » Կ. Պոլսոյ (1862) 479	» Վ. Բապեցի 239
» Վրդ. Շամախեցի 331, 333	» Սրկ. Բերիացի (1764) 255
» » Զիլիմկիրեան 284	» Սրգ. Բշմեցի 415
» » Պալաքցի (+ 1739) 287	» Վրդ. Գառնեցի 154, 176, 177, 226, 246, 247, 262, 356, 452, 497, 576, 619
» Պետրոսեան Ամաստնի (1794) 53	» Դամասկացի 212, 301, 418, 460
» Շամիրամ Նոր Զուգայեցի 540	» Արք. Եղեռացի 147
» Սրկ. Սինանեան (1817) 470	» Եղեռեանց 90
» Եսս. Սրճոյ 48, 104, 167	» Երզնկացի, որդի Յովսէփի (1619) 153-155, 570, 574
» Վռառնիմ 6, 51, 149, 369	» Երեց Երկան (1675) 398, 400
» Բհն. (1754) 441, 442	» Ծ. Վրդ. Երզնկացի (1814-1829) 194, 197, 222, 495
» Ս. Վանք, Երուսաղէմ 619	» Զամոսցի (1600) 343
Թակոբոս Արք. Տեառնեղարար 609	» Բհն. Զմիւռնիացի (1816-1822) 73, 178, 279, 280
Թայմառուր 131	» Թլկուրանցի 15, 40, 58, 255, 356
Թարուրիւն Ս. Տառար, Երուսաղէմ 603, 604	» Բհն. Թօխարցի (1678) 174
» 216	» Լեռացի Գրիշ 158
» Աբգ. (1774) 183	» Վրդ. Եղարար Խանտանի (1664) 590
» Ապրիլեցի 531	» » Խարքերցի (1706) 346, 347
» Դայիր 151	» » Ծործորեցի 158, 164, 287, 364, 424, 541
» Գրիշ 594	» » Կապույտիկ 136
» Սրկ. Էֆենդեան 260	» Պոն Կարտիմայ 288
» Երեց Կեսարացի (1710) 396	» Կլիմաքոս 26
» Դայիր Կ. Պոլսեցի (1739-1742) 115, 116, 425, 426, 504, 508, 528	» Կոզմոն 245, 591
» Սրկ. Պաղտատարեան. Եղուկ-իացի (1817) 470	» Կոլոտիկ 326
» Պանտրոմացի (1743) 146	» Վրդ. Կ. Պոլսեցի (1740) 239, 240
» Թ. Տէր Թովհաննեց 231	» Կովեցի 268
Թուպէ 446, 603	» Արք. Լամատանցի (1788) 121
Թուպէի Վանք 422	» Լիզանցի Գրիշ (1648) 583
Թովակիմ Բժիշկ 217	» Մայրազունցի 520
» Վրդ. (1771) 443	» Մանգակունի 77, 106, 362, 418, 520, 558, 575, 576, 617
» տիրացու 283	» Բհն. Միքայելեան 207
» պտր. Բանաֆեցի 603	» Մկրտիշ 282
Թովսասի Թգր. Զնդուստան 14	» Վրդ. Մովսէս 121
» Վրդ. 300, 421	
» Երզնկացի 573	
Թովհաննէս Բհն. Ալլոբայրախեան 144	
» Վրդ. Ամասիացի. Խմբէնդուլու 582	

Յովհաննէս Արք. Նիկիոյ 46, 47
 » Ռսեքերբան 104, 162, 199, 209, 435, 450, 479, 480, 492, 527, 537, 538, 544-556, 574
 » Որոսնեցի 23, 78, 114, 162, 163, 180, 182, 192, 193, 260, 303, 385, 386, 428, 434
 » Երէց Զամէրքէն 2
 » Կրդ. Պատմարան 395, 615
 » Վրդ. Երզնկացի. Պուգ 124, 125, 173, 212, 393, 418, 570
 » Սպահանցի (1689) 11, 98, 152
 » Սրկ. վարդապետ 249
 » Կրօն. վանքի (1679) 93, 94
 » Արդ. Տարօնցի (1775) 96
 » Վրժ. Տէր Կարապետեան (1830) 118, 126, 283
 » Քոնեցի 101, 287
 » Օսնեցի 47, 235, 352, 519, 619
 » Դասակալ Ս. Յակոբայ (1390) 92
 » Փակակալ Ս. Յակոբայ (1390) 91, 92
 » Եպս. (1603) 234-237
 » Քհն. (1622) 437, 438
 » Սրկ. Գրիշ (1641) 162
 » Երէց » 6
 » » (1642) 384, 385
 » Երէց » (1696) 184
 » Գրիշ (1661) 49
 » Գրիշ (1699) 213, 215
 » Արդ. Գրիշ (1695) 281
 » » (1766) 225
 » Առաջնորդ Երուսաղէմի (1697) 455
 » Երէց (1698) 27
 » Նատար (1728) 502, 504
 » Վրդ. (1740) 504
 » Դպիր 439, 440
 » Զանդակալ Գրիշ 435
 » Գրիշ (ԺԷ. դար) 192, 250, 251, 533, 534

Յովհաննէս Ամապատ Լեռնակողման 91, 92

Յովսէփ Ալեմնեց 506

» Արեւմտաքացի 42
 » Եպս. (ԺԷ. դար) 169, 170

Յովսէփ Մամձունի 119

» Նեղիացի 270

Յովսէփտոս պատմիչ 429-431, 433

Յովսէփտոս Վրդ. Արշակունի 58

Յորդանան Գետ 334, 422, 486

Յուդայ մատնիչ 485

Յուլիանէ սրկ. 353, 520

Յուլիանոս Աղիկառնացի 187

Յուլիանոս պանկամակ 131, 250, 253, 333

Յուսիկ ճգնաւոր 63, 76, 78, 110, 122, 219, 315, 352, 376, 473

Յուստիանոս Թգր. 267, 268

Ն.

Նազար Կամարակապցի 589

Նազարէր 486

Նազու Խաթուն 443

Նախնաւան. Նախջիւան, Նաղջիւան 310, 406, 410

Նահապետ 582

» Վրդ. (1677-1678) 170, 244, 248, 307-310

Նայիմ 104

Նանա Սրկ. Ասորի 46, 114, 369

Նապոլէոն 446

Նասուֆիա 568

Նատայի 568

Նարեկ 512

Նարեկայ վամֆ 142

Նեղոս ձգմ. 172, 383, 528, 576

Նեոն 40, 478, 538

Նեստոր 523, 525

Նետաղաց ագգ 527

Ներշապուհ Եպս. Մամիկոնէից 339

Ներսէս Կամարաքան 518

Ներսէս Քհն. (1205) 70-73

» Եպս. Գրիշ (1566) 137, 140, 141

» Արդ. Գրիշ (1634) 559, 563

» Վ. Ալիմեան 208

» » Նզեգածորեցի (1777) 444

» Լամբրոնացի 27, 48, 63-66, 70-74, 126, 144, 152, 154, 166, 199, 225, 228, 230, 308, 309, 336, 341, 342, 350-352, 376, 377, 437, 438, 450, 466, 467, 470, 551, 586, 588, 605

» Վրդ. Մանուկեմց (1616-1618) 571

» Շմորեալի 18, 45, 55, 56, 62, 73, 74, 96, 109, 132, 138, 144, 150,

164. 218-220, 250, 314. 376. 386,
391. 396. 468. 473. 481. 490. 492,
533, 541. 559, 600, 613,
Ներսէս Ուռփացի մէշիամանը օղու 161
» Պալիամենց 595. 596
» Պարթեւ 613
Ներքեւամբ գիւղ 157
Նեփքազիմ 489
Նեփտառ Եպս. Կ. Պալսոյ 7, 450
Նէսնէցիք 97
Նեոկեսարիա 418
Նիկիոյ ժողով 222, 318
Նիկոզայոս Արքեպիսկոպոս 459
» Խոնայ Ալեմենց. Եղեսպցի
(1633) 506
» Եպս. (1706) 618. 619
» Արք. Զմիրոնացի 436
» Ըսֆուդոս 530
» Լիւրացի 78, 210, 239
» Դպիր Լեհացի (1624) 528-530
» Եպս. Լովայ 404
» Պրուսացի, մօր մահատակ 540
» Սրկ. (1677) 201. 292. 293
» Ստրատեանց 516. 517
» Վրդ. (1721-1731) 232. 233,
300
» Քեմ. 310, 311
Նիկոյ, արդի Թորոս Բահանայի (1611) 443,
582
Նինուէ 419
Նիչ գիւղ 132, 493
Նշամագիրք 160, 264. 415
Նոնմոս 238, 375
Նոշրովան, Նըշրուան Թգր. 189, 246
Նոր Զուրայ 231
Նորսումկ 324
Նորք գիւղ 157

Շ.

Շահապօմբ ամբոց 310
Շահեմ Վրդ. (1691) 111, 112
Շահմիազ 368
Շահոււմ, Իուդր Կեկզ (1644) 103
Շաղաւար (1572) 367
» Սրկ. (1634) 38
Շամ 16, 93, 338, 388
Շամամ 140, 141

Շապուհ պատմիչ 520, 617
» արքայ Պարսից 354
Շատիկ Մեմաստան 195
Շեքիրատան 329
Շեղուկ 324
Շեռիան. Շեռիան. 324. 379
Շէխ-Խասրու 446
Շէքրի Գրիչ (1604) 314. 318
Շէմս 421
Շիրակաւան 46
Շմաւոն, արդի Թորոս Բահանայի (1611)
582
» » Յակոբ Նահապետի 489
» Նախամալայոյք 465
» Պետրոս 575
Շմաստղ 85
Շոգակաք 82
Շոգիկ, Շոգոյ 488. 491. 492
Շոռք 384, 385
Շուշան, մայր մահատակ Նիկոզայոսի 540

Ո.

Ոգիայ արքայ 550
Ոնէսիմոս 253
Ոմորիոս 414
Ոչոք 32
Ոսկեճեռն 417
Ոսկի 329
Որոգիճէս 210, 317
Ուզուրու 329
Ումէտ 141
Ուռուկէի 97
Ուռուս 283
Ուստիանէ 223, 256, 270
Ուրանց գիւղ 137, 140
Ուրբար, Բոյր Կիրակոսի 282
Ուրբարացիք 58
Ուրիայ 40, 94, 234, 322. 406, 419
Ուրպանոս հիմեքերդ 597
» Վեցերդ 598

Ս.

Սինուիւշին 226

Պ.

Պալաւոյ Թգր. յունաց 48, 449

Պալլիսլու (Ստամպոլ) 86

Պաղեստին 492

Պաղչի Գրիչ 310, 311

Պաղչայսէրայ 485

Պաղտասար Գրիչ (1634) 336

» Դպիր 156

» Վրժ. 29, 30

» Երէց Փայսացի (1668) 355-358

» » Տէր Մելիքնեան (1753)
108, 109

Պաղտատ 291, 356, 530

Պաղտին Իշխան 198, 475-479

» մարաբախտ 597

Պանտրմա 510, 511

Պապ Ազեմամդրացի 419

Պապիկ պատկերահան (1778) 577

Պատրոյզ գիր շնչելու 160

Պարխուխ սուլթան 93

Պարսկաստան 325

Պարտաւ 419

Պեմտապոլիս 419

Պետրոս Առք. 413, 575

» Դպիր (1619) 413, 416

» » (1707) 166

» » Ա. Պոլսեցի (1754) 441-443

» պտր. Ազեմամդրայ 353, 520,
521, 617

» Վրդ. Ամբեցի (1719) 233

» Աղայ Ապոսեան 232

» Արագմացի 252, 276

» Վրդ. Բերքումեան, Աղամալեան,
18, 24, 52, 53, 73, 165, 295, 296,
360, 511, 577

» Կթգ. Գեառդարճ 493, 494

» Գրիչ (1616) 86, 87

» Երէց (1615) 141

» Վրդ. Երզնկացի 10

» պտր. Եղզնկացի 603

» Թավուխեանց (1835) 359

» Վրդ. Թիֆլիզեցի 97, 146, 191,
240, 280, 311, 344-346, 433, 585

» Գիւմրա Թիֆլիս (1621) 203

» Վրդ. Թոխաթցի (1718) 136, 544,
545

» Կթգ. Կառկառցի (1602) 169, 224,
250-252

Պետրոս Եզս. Աստուածատրեանց, Կեսա-
րացի (1783-1798) 19, 29, 30, 210,
211, 306, 347, 541, 578, 579

» Վրդ. Կ. Պոլսեցի 517

» » Հալկացի (1685) 583

» » Հռոմկլայեցի, Քիւթիւր 112,
113, 127, 128, 382

» Եզս. Լափանեցի 70

» » Յերապոլսոյ (1772) 203

» » Զմշկածագցի 11

» Սիմեանցի 443

» Եզս. Սիմեանց 447

» Աբգ. Վանեցի 300, 302

» Կայսր Բուստաց 540

» Պետիկեանց, Քիլիսցի 544

» Վրդ. ? 496, 497

Պերգամոն Ագստիս 354, 521, 618

Պէշաղիտ սուլթան 568

Պէմտակէտ 494

Պէմտաղի եղանակ 261

Պիանտա լաչկտեման 122

Պիթագորաս 477

Պիդատոս Պանտացի 76, 247, 416

Պլուտարքոս 535

Պլատոն Աթենացի 251, 323, 331, 418, 460,
588

» Լիկնապոլսեցի 331

Պոմոնահան 463

Պոմտացի 575

Պովրոս Թգր. Զնդկաց 723

Պորփիր 461

Պոնիդֆոր 530

Պրոխորով, աշակերտ Ս. Յովհաննու 8, 414

» Սրկ. Գրիչ 38, 42, 43

» Աբգ. Թրակացի (1728) 502,
504

Պրոկ Դիադոխոս 463

» Եզս. Կիզոյ 445

» » Կ. Պոլսոյ 208

Պրոպատիկե աւագան 488

Պրոսա 197, 201, 206, 292, 293, 344, 470,
540

Պօքիշան 540

Պօղոս Առք. 413, 497

» Առք. Ա. Պոլսեցի 30, 262, 445, 579,
603, 604

» Ազեմամդրացի 85

» Դպիր 356

Պօղոս վրդ. Կ. Պուսեցի 27, 285
 » Գին. Հայկազն 75
 » Վրդ. 501
 » » Մարգարանցի 338
 » » Մոկացի 112
 » » Յովնանեանց 370
 » » Պետրոսեան 208
 » » Սենէրեան 239
 » պտր. Վանցի 603
 » Վրդ. Տաթևցի 218, 224, 225, 336,
 354, 417, 527
 » » Փիովրէնտացի 516, 517
 Պօղոսան 218

Ջ.

Ջալալզովյան (1251) 282
 Ջալալիներ 251
 Ջահատր քաղաք 192, 215
 Ջաղայ 251

Լ.

Լազիկ 567
 Լախաբեանք 607
 Լալիքոս Լեռ 26
 Լեւել 422, 433, 603
 Լեոնի Թզր. Սիկիլիայ 352
 Լեւոնոս Կայսր յոնաց 354, 527, 618
 Լեւել 41
 Լեւրէն որդի Յակոբ Նահապետի 489
 Լեւրինեանք 362
 Լեւոսիա 182
 Լեւոսիոս տնտես 282
 Լեւոս 32

Ս.

Սալք 446
 Սալսահիկ 524
 Սահակ Արդ. (1616) 86, 87
 » Նոյս. Ամասիացի (1676-1683) 256,
 257, 422, 448, 451
 » Գին. Ատանացի (1867) 365, 595
 » Վրդ. Գաղատացի 281
 » Նզրկացի (1729) 275
 » Կրդ. Խալապետ 96, 136, 347,
 363, 372, 610

Սահակ Արդ. Կեսարացի (1808) 18
 » Կրդ. Գաղթա 451
 » Վրդ. 354, 525

Սահրատ Ջաղայցի 112
 Սաղաթիլ Սրկ. Գրիչ 372, 373
 Սամարացիներն պահպանակ 277
 Սամարիա 446, 486
 Սամուէլ Անցի 154, 189, 232
 » Արքեպս. 229
 » Վրդ. Նրզնկացի (1741) 206
 » » Կամբջանորեցի 417
 » Ռաբբի 530

Սանկտպետրբուրգ 89

Սապէթայ 4, 517

Սապիթկուոս 568

Սասուն 169

Սարգիս Վրդ. Ազդէհիբցի (1691) 326, 327

» » Ակնցի 79, 205
 » Ամիրայ 514
 » Թիշկ Ատանացի 564, 569
 » Ատրանացի 310, 311
 » Գրիչ 378
 » » (1623) 304, 305
 » Դավիթ Նրաւազէմացի (1745-1755)
 98, 100, 241-244, 257, 258
 » Նոյս. Նրզնկացի (1702-1720) 61,
 62, 95, 227, 388, 389, 453, 595-
 598
 » Ս. Զօրաժար 255
 » Կրդ. (992) 341
 » Կառամարտիկ 494
 » Վրդ. Կուռ 326, 346
 » Գին. Հիզանցի (1572) 366-368
 » Գրիչ Ղրիմցի 544, 545
 » Միսյանկեաց 393
 » Վրդ. Մեկնիչ 252, 256, 427, 428,
 574
 » Գրիչ. որդի Յովհաննէսի 161
 » Վրդ. (+ 1130) 447
 » » 272
 » » աշակերտ Գր. Դարամաղցի
 529
 » » (1642) 384
 » Ստացող 345, 346
 » Առաջնորդ Ս. Ամուն վան-
 քի 258
 » » (1711) 481, 482
 » տիրացու 441

Սարգիս Բեն. Գրիչ (1699) 109, 111
 » » » յերուսաղէմ 465, 466
 » » » 499, 501
 » Արք. Ֆէրմանեան (1777-1784) 160, 130

Սարկլաւազ վարդապետ 160, 301, 346

Սաւառ Թոր. 539

Սաքսոնիա 530

Սրբիիտոն Սրկ. Բաբատորուլու 182

Սեբաստիա 161, 190, 191

Սեբերիանոս Նպս. Նմեսու 448

Սեկունդոս իմաստասէր 244, 460, 461

Սեզրեստրոս Պապ 77, 245, 442

Սեմեֆրիս Թոր. Արքունեաց 142

Սեբադիոն 402

Սերուրէ Պետրոսեան (1855) 370, 371

Սեւանիոն Նպս. 235

Սեփակ 410

Սէք 460

Սէլիմ աւլլայան 569, 601

Սէնէրկիս վայոց Զորեցի 448

Սիբիլայք 370

Սիկիլիա 352

Սիմէան Բժիշկ 509

» Նպս. Դառնեցի 19, 158, 212-214, 463

» Արք. Գրիչ և Կազմազ (1616-1629) 185, 186

» Դպիր (1623) 606, 609

» Կրդ. Նրեանեցի 54, 70, 330-332, 371, 382, 411, 444, 406

» Նրէշ (1622) 437, 438

» Սրկ. Զամառացի (1600) 341, 343

» Կոմիտի (1720) 335

» Սրկ. Լեհացի (1611) 420, 421

» Կիրոնեցի 395

» Նպս. Նշեցի 21, 23, 74, 77, 216, 241-244, 364, 373, 377, 380, 400-412, 445, 454

» Բեն. Պրոմեանեցի (1248) 463

» Վրդ. Զուլայեցի 161

» » Վանեցի (1781-1801) 112, 205, 481

» Սրկ. Գրիչ 230, 232

» Վրդ. 192

» » (1703) 186

Սիման որդի Խոջուկի (1005) 281-283

Սիման Ամազգիր 513, 520, 521, 618

Սիպիլէ մարգարէտի 397

Սիս 447, 549

Սիստոս Պապ 518

Սիրաք իմաստասէր 134, 160, 167, 187, 189, 323, 571

Սյունոնքեմ պահպանակ 341

Սկիւռայ վանք 65, 71, 72, 414

Սկիւտար 2

Սկորոս 194, 211, 585

Սմբատ Թանդրակեցի 315, 473

» Իշխան 476

» Թոր. Կիլիկիայ (1208) 347, 482

» Վլկան Մարգարան 47

Սոկրատ պատմագիր 62, 219, 303, 518, 519, 528, 610

Սոկրատես 50

Սոզման *Իմաստուն* 70, 415, 526, 527

» Սրկ. (1707) 166

» Տղմցի 577

Սոմմաս Դպիր 134

» 282

Սորալանք 141

Սորատեր գիւղ 184

Սուքաֆայ 134

Սուրաք 11

Սուրէմ մարգարան 46

Սուրբաս վրդ. (1677-1703) 20, 25, 117, 192, 201, 274, 292, 293, 472, 473, 475, 479, 493, 494

» ռմ 90

Սպանոն 583

Սպեր 381, 391

Ստարէի վանք 294

Ստամբուլ 61, 62, 70, 159, 388, 389, 398, 400, 453, 525, 530

Ստեփանոս վանական Սկանց Սմապատի (1273) 350

» Կրդ. Արք. մարայ (1623) 599

» » Ազունից 340

» Բժիշկ 159, 567

» Դոյնքիցանց 145, 180, 243, 349, 392, 459, 513

» Դորգոնց (1310) 145

» Դպիր (1623) 304, 305

» Բեն. Իրիցորդի 414

» Վրդ. Լեհացի 111, 119, 158.

174. 207. 222. 229. 230. 269.
328. 375. 386. 429. 432. 543
Սոսիանոս Ղուկասեան կ. Պալսեցի (1751-
1779) 55. 56. 293. 294
» կրօնաւոր. ստացող 499. 501
» Տէր Յովհաննէսեան Մշախ-
բերցի 52. 53
» Վրդ. Յակօբացի 466
» » Զուգայեցի 158
» Գրիշ Սեբաստացի (1390) 91.
92
» Նպս. Սյունեաց 220. 225. 227.
417. 449. 459. 474. 538. 619
» Արքեպս. 434
» » Օրբէլեան 48. 124.
128

Սրապիոն Գրիշ 168, 170
» Վրդ. Ուրեացի 32
Սրբուհի մայրապետ Ապուշեիցի 32

վ.

Վահան Քին. Զէյթունցի 42. 43
Վահանշինու Վանք 291
Վահրամ Վրդ. 231. 349. 354. 385. 434.
461. 532. 575
Վաղարշակ Թգր. 104
Վաղարշապատ 90. 154. 273. 540. 613
Վան 39. 53. 111
Վանական Վրդ. 83. 171. 221. 317. 393.
398. 414. 432. 441. 475. 589
Վանանդ 226
Վանք գիւղ 468
Վաչագան արքայ Աղուանից 235
Վասիլիոս Նպս. 449
Վասպուրական 493
Վարդան Վրդ. Այգեկցի 105. 167. 198.
475-479. 486-488. 575
» » Աղուանեցի 172
» » Արեւիկցի 44. 67. 82. 86.
94. 160. 172. 179. 185.
194. 199. 221. 260. 290.
307. 309. 341. 349. 361.
382. 389-391. 413-418.
427. 439-442. 466. 505.
611
» » Բաղիշեցի 611

Վարդան Դիւանադպիր 74. 214
» Առաջնորդ երուսաղէմի (1321)
488
» Մամիկոնեան Խեռն 46
» Յունանեան (1671) 288. 445
» Քին. (- 1610) 169
Վարդերես Գրիշ (1634) 457. 461. 462
» Ընկեղցի 325
» Իզմիրցի (1729) 355. 358

Վարդեան 254
Վարդիկ Հայր 172
Վեհնտիկ 57. 59. 231. 355. 357. 536. 556
Վեհնուս 596
Վրացերէն պապական 153

Տ.

Տաշեան 549. 551. 544-567
Տատուր 254
Տարսն. Տարսուս 342. 437. 438. 567
Տարսն 488. 493
Տիբերական Ծով 486
Տիգրան Ստալուրեան 4. 5. 9. 63. 74. 76.
78. 89. 97. 101. 105. 150. 173. 176.
191. 201. 260-262. 267. 281. 289. 304.
329. 344-348. 358. 364. 373-376. 386.
412. 417. 423. 424. 446. 462. 494.
506. 511. 515. 535. 596. 600. 601.
606. 610. 617
Տիգրանակերտ 4
Տիմանդ Լիկար 63. 221. 390. 415. 611
Տիմա առնաւուտ 4. 517
Տիմուրեան Կառ 208
Տիսրոն 419
Տիսու Թգր. 569
Տիրատուր Վրդ. 260. 378. 379. 499. 531
Տիրացու Գրիշ, աշակերտ Վարդան Վար-
դապետի 361
Տլուք 478
Տրախմուս Կալսր 312
Տրապիզոն 253. 254. 291. 317. 371. 569.
617
Տրապոլիս 419
Տրդատուհի 459
Տրիանդ 55. 351
Տրովադա = Ատամա 161
Տոմարոյ 318

Փ.

Փամոս Գրիչ (1691) 111, 112
 Փարիզ 178, 511, 592
 Փիլիքսիամոս Նպս. 528
 Փիլոն 88, 374
 Փիսվրենտիա 517
 Փլաքիամոս 47, 316, 474, 611
 Փոկտո Հայրապետ 176
 Փոտս պոր. Կ. Պոլսոյ 46, 354, 521, 525, 618
 Փորձութեան Լեռ 486
 Փռանդ 342, 352, 438
 Փրաւատի Բազաբ 310
 Փրիկոս 533
 Փօլաբ Ֆրա Մարիին 596

Ք.

Քաղաքաւղաշտ 77
 Քաղկեդոն 353, 355
 Քաղկեդոնի Ժողով 414, 523, 527, 617
 Քամ 195
 Քաջքերումիք 39, 40, 175, 322
 Քասեմեա 443
 Քարաբ. Քէրէկ 98, 446
 Քեքրոն 446, 489
 Քեզարու խոն 597
 Քէֆա 592
 Քիլպաւզայ սուլթան Մարայ 597
 Քիլիս 147, 544

Քնար 329, 456
 Քուրտիկանց զիւղ 160
 Քրիսիպոս 231

Օ.

Օգոստինոս 274, 360-362
 Օգսենտ Գրիչ 268
 Օգսենտիոս 371
 Օլաիք 343
 Օդիտա 164
 Օշին Թգր. (1319) 255
 » պարոն (1325) 250
 Օսման սուլթան 439, 520, 530
 » փաշա (1588) 447
 Օսմանցիք 90, 97, 355, 604.
 Օրմանեան 437, 438

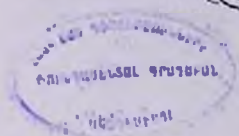
Փ.

Փոմպրնէյլ 126
 Փոսկ. Ֆոսկ. 42, 55, 159, 228, 217, 320, 391, 515, 571, 617
 » սմն Ֆլորենցացի 485
 Փռանգիստան, Փռանկստան 264, 282
 Փռանձա, Փռանցա 178, 511, 516
 Փրանչիսկոս 312
 » Սալեզացի 166
 Փրապոնցի Վրդ. 78, 210
 Փրիկ 15, 189
 Franz Wutz 340

Ո Ւ Ղ Ղ Ե Լ Ի Ք

Էջ	ՈՒՂՂԵԼԻ	ՏԻՄ	ՈՒՂՂ	ՈՒՂՂԻ
32	բ	12	1830	1803
218	բ	վարեն 1	են	են
324	ա	• 14	հայկեն	խոսկեն
339	բ	վերեն 18	լուսղիկայ	լուսղիկայ
370	բ	վարեն 18	վան	վան
446	բ	վերեն 4	Յուպպի	Յուպպի

1940. gada 1. oktobra
 Latvijas PSR Valsts
 Drošības ministrija
 Valsts Drošības
 departaments

ԱՅՍ ՀԱՏՈՐԻՆ ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՌԱՐՏԵՑԱՒ ԻՅԱԿ Բ. ՅՈՒՆԻՍԻՆ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՍՐՈՑ ԾԱԿՈՐԵԱՆՑ
ՃԱՐԱՆԻՆ ՄԷՎ:

ՀԱՆ ՀԻՄՆԱՐԱՐ ԳԻՒՆ ԳՐԱԳ.

FL0068841

(10n)

A ¹⁴ 3397

A ¹⁴ 3397